

Supracoperta: *Petre Vulcănescu*

Toate drepturile rezervate Editurii Minerva

21.758 (D)

**CEASORNICUL
DOMNILOR**
DE
ANTONIO DE GUEVARA

TRADUCERE DIN LIMBA LATINĂ
DE
NICOLAE COSTIN

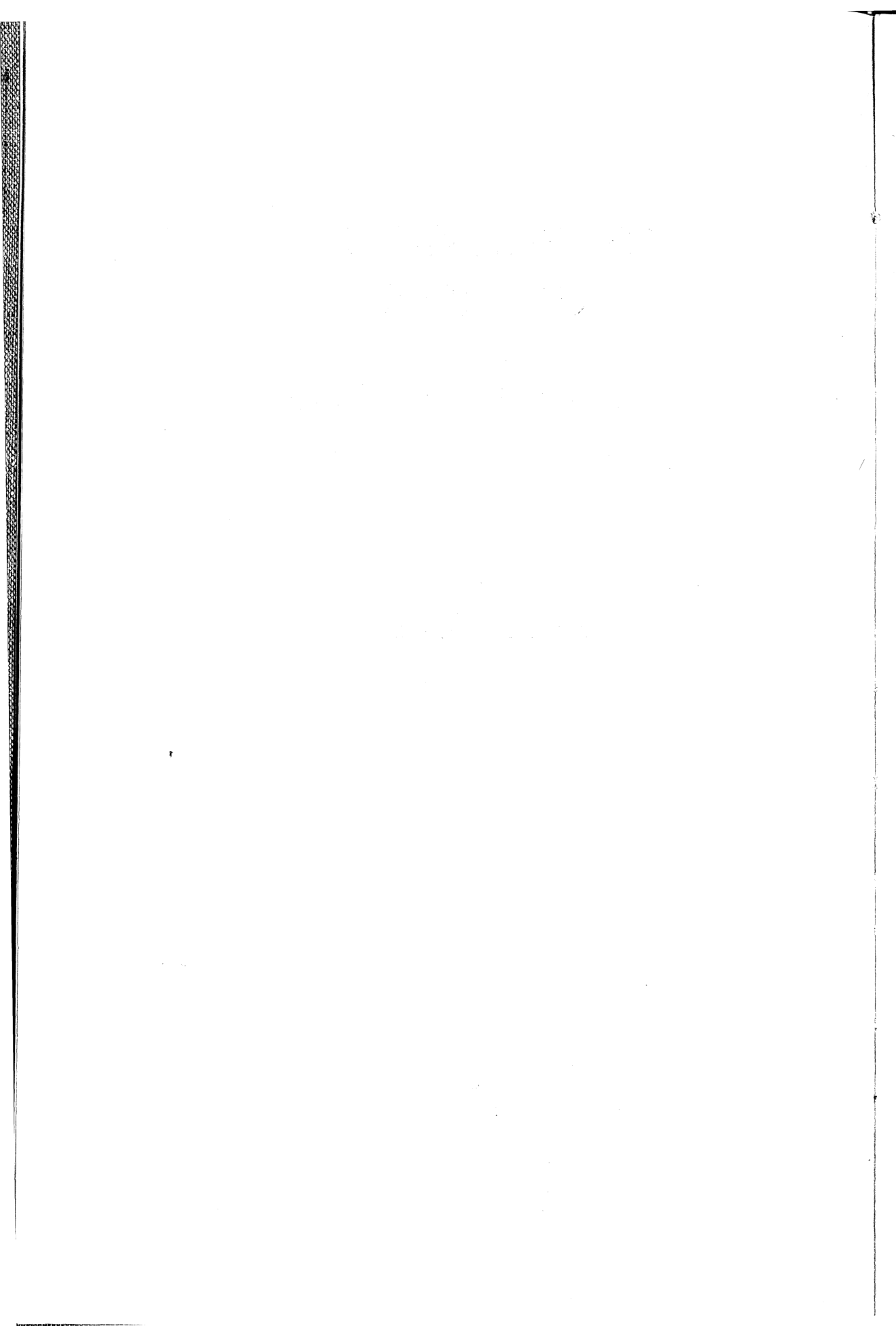
Ediție critică
și studiu introductiv de
GABRIEL ȘTREMPEL

INV. = 22.187 B.

DONATIE
Prof. univ. dr.
LIVIU ONU

EDITURA MINERVA
BUCUREȘTI - 1976

INTRODUCERE

Istoria înregistrează, de obicei, influențele exercitate de literatura sud-dunăreană asupra vechii noastre culturi și stăruie mai puțin asupra pătrunderii operelor occidentale în circuitul literaturii medievale românești.

Printre puținii învățați care s-au ocupat sistematic de acest fenomen, și pe care trebuie să-l amintim dintru început, a fost Nicolae Cartoian. Într-un curs ținut la universitate mai întâi ¹, în articole și studii de înaltă ținută științifică publicate pe urmă ², Nicolae Cartoian a precizat, a lămurit și a atras atenția asupra unor probleme ce interesează raporturile noastre cu literatura occidentală. Unele manuscrise, descoperite după moartea sa, aduc precizări noi în legătură cu această temă sau împing în timp pătrunderea literaturii occidentale la noi pînă la mijlocul veacului al XVI-lea ³. În orice caz este evident pentru oricine astăzi că cele mai vechi opere laice traduse în românește sînt de proveniență occidentală și că probabil *Fiore di virtù* a fost difuzată la unele popoare slave prin intermediul limbii române.

Părerile unora din istoricii noștri literari, care reduceau cu predilecție vechea noastră literatură la minee și ceasloave, la cronici și cărți populare cu un conținut naiv, au fost, așadar, de mult retușate, prin studiile asupra pătrunderii literaturii apusene la noi, literatură pe care au cunoscut-o predecesorii noștri cu destule veacuri în urmă.

Printre operele care au circulat în copii manuscrise în secolul al XVIII-lea și care se editează acuma pentru prima dată, se numără și *Ceasornicul domnilor*, atribuit lui Nicolae Costin. Același Nicolae Cartoian a precizat, o dată pentru totdeauna, caracterul operei și dependența sa de originalul spaniol al lui Antonio de Guevara, cronicar și predicator

¹ Cf. *Elemente occidentale în literatura veche românească. Curs ținut în anul 1926—1927 la Facultatea de litere din București* (București, 1927), 264 p., litografiat.

² A se vedea, mai ales: *Les premiers éléments occidentaux dans la littérature roumaine*, în *Revue de littérature comparée*, XIV (1934), nr. 1, p. 12—29 (și extras); *Fiore di virtù în literatura românească*, în *Analele Academiei Române*, Mem. sect. lit., s. III, t. IV, mem. 2 (și extras); *Le modèle français de l'„Erotokritos”, poème crétois du XVII-e siècle*, în *Revue de littérature comparée*, XVI (1936), nr. 2, p. 265—293 (și extras).

³ Spre pildă manuscrisul 4.620, care cuprinde un text bilingv slavo-român al *Florii darurilor*, datează din această vreme. Cf. Nicolae N. Smochină și N. Smochină, *O traducere românească din secolul al XV-lea a cărții „Floarea darurilor”*, în *Biserica ortodoxă română*, LXXX (1962), nr. 7—8, p. 712—741. Cf. și G. Ștrempel, *Romanul popular în colecțiile de manuscrise ale Bibliotecii Academiei*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, XI (1969), p. 118.

al lui Carol Quintul, într-un studiu arhicunoscut, republicat în anul 1941⁴. Sarcina noastră este, în felul acesta, sensibil ușurată prin această larg deschisă poartă în cercetarea operei traduse de Nicolae Costin. Cum mărturisește Cartoian⁵, cel care a semnalat pentru prima dată *Ceasornicul domnilor* a fost M. Gaster. În lucrarea *Literatura populară română*⁶ Gaster reproduce în anexă⁷ un fragment din partea a treia a traducerii lui N. Costin, intitulat *Voroava a preînșeleptului garamantilor către marele Alexandru*⁸, pe care o considera ca un capitol al *Alexandriei*, intercalat în *Ceasornic*⁹.

Tot M. Gaster observa traducerea *Ceasornicului* din limba latină în *Introducerca la Chrestomatie*, amintind raritatea operelor traduse din

⁴ Cf. N. Cartoian, *Ceasornicul domnilor de N. Costin și originalul spaniol al lui Guevara*, București, 1941, 47 p. Studiul a fost publicat, parțial, într-o primă redacție în *Revista istorică română*, III (1933), p. 159—171 și 334—346, precum și într-o a doua redacție, prescurtată, în *Cercetări literare*, IV (1940), p. 1—21.

⁵ *Op. cit.*, p. 4—5.

⁶ Apărută la București în 1883.

⁷ Între p. 559—570.

⁸ Cf. ed. de față, p. 544—556. În realitate cei care au editat pentru prima dată fragmente din *Ceasornic* au fost Aug. Treboniu Laurian și N. Bălcescu. În *Magazin istoric pentru Dacia*, vol. III, București, 1846, p. 27—33, între domnia lui Dumitrașco Cantacuzino și domnia lui Antonie Ruset, adică între cap. 7 și 8 din *Cronica Țării Moldovei de la 1662—1730* (zisă *Cronica lui Muste*) au fost intercalate două fragmente luate din cartea a III-a, cap. 19 și 20 și intitulate: *Aice învăță pre domni și pre cei mari, cu cât mai îmbătrinescu den ani, cu atita mai multu de răutăți să să lase*. Fragmentele figurează la N. Costin în cartea I, cap. 13, cu titlul de mai sus. Nici o referință nu este făcută însă de editori nici la Nicolae Costin și nici la *Ceasornic*. Aceleași fragmente au fost reproduse aidoma, de către M. Kogălniceanu, în *Letopiseștele Moldaviei și Valahiei*, ed. a II-a, vol. III, București, 1874, p. 15—18, în subsol, menționându-se republicarea după *Magazinul istoric*.

⁹ Afirmația lui N. Cartoian de la p. 4 a studiului său, după care M. Gaster ar fi confundat *Ceasornicul* cu *Letopiseștele*, trebuie corectată. La p. 13 a *Literaturii populare române* (capitolul *Alexandria*). M. Gaster se referă nu la un manuscris al *Ceasornicului*, ci la un *Letopiseș al Costineștilor*, de la *Biblioteca centrală din București* (subl. ns.), din 1713, în care se afla un capitol intitulat *Graiul solului tătăresc către Alixandru Machidon după ce au sosit de la Bahteri la apa Donului, mergînd cu oaste asupra tătarilor...* Despre acest capitol afirmă Gaster că nu se află inclus în *Letopiseștele* editate de M. Kogălniceanu. Despre *Ceasornic* Gaster vorbește la p. 31 a *Literaturii* sale astfel: „Altă carte <a *Alexandriei*> era întrebirea ce a avut Alexandru cu capul brahmanilor, despre deșertăciunea falei lumești... Această din urmă dezvoltare a unei părți din *Alexandrie* o posedăm și noi în literatura română și o datorim nu mai puțin decît cronicarului nostru Nicolae Costin, care a intercalat-o în opul său *Ceasornicul domnilor*. Această carte voluminoasă a rămas pînă azi inedită și de aceea noi publicăm în Apendice: *Voroava a preînșeleptului garamantilor către marele Alexandru*, întocmai după originalul manuscris de la 1710, scris precum ni se pare de către Acsente Uricarul, care a fost casnic la Nicolae Costin, precum afirmă d. Kogălniceanu. Manuscrisul se află în *Biblioteca din Iași*“ (subl. ns.). Manuscrisul nu este de la 1710, ci de la 1714, și Gaster dă fragmente din el în *Chrestomatie*, vol. II, p. 8—14, așa cum promisese în *Literatura populară*, p. 31, nota 3, corectînd și anul. Este manuscrisul ce poartă sigla B în ediția noastră.

latinește¹⁰. Cîțiva ani mai tîrziu tot el stabilește pe autorul operei, Antonio de Guevara, ca și pe traducătorul ei în latinește, germanul Johann Wankelius¹¹. La data aceea nu cunoștea decît același manuscris de la Iași, din care a publicat fragmentele menționate mai sus. Amintește încă o dată de limba torsionată folosită de Nicolae Costin în traducerea sa, care a urmat, în general, topica limbii latine.

Cel care s-a oprit mai stăruitor asupra *Ceasornicului*, cu torențele sale de informații, aprecieri și păreri, a fost Nicolae Iorga, în același an 1901, cînd apărea *Istoria literaturii române* a lui Gaster (pe care o judecă destul de sever). În volumul I din *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea* socotea, la un moment dat, că ideea elaborării acestei lucrări, compilată după diverși scriitori clasici, i-ar fi venit lui Nicolae Costin din literatura polonă¹². În paginile capitolului II, intitulat *Marile compilații de cronici*, ocupîndu-se mai pe larg de Nicolae Costin, stăruie asupra *Ceasornicului*, mai ales că a avut la îndemînă și manuscrisul 757 (care este însemnat cu sigla C în ediția de față), întrucîtva diferit de cel cunoscut de către Gaster. Părerile lui N. Iorga oscilează între a socoti opera lui N. Costin o compilație după diverși scriitori, dar și cu unele contribuții originale, sau a o socoti tradusă după Guevara¹³.

¹⁰ Cf. M. Gaster, *Chrestomatie română*, vol. I—II, Leipzig—București, 1891. La p. XVI, amintește doar *Hronicul* lui Cantemir și *Ceasornicul*: „Neculai Costin, celalt faimos cronicar al Moldovei, traduce din latinește *Ceasornicul domnilor*“. La p. XLVIII spune textual: „Cu totul deosebit este *Ceasornicul domnilor* al lui Neculae Costin, scris la 1710 <sic>, care urmărește un scop analog (adică moralizator — n.n.), care are o limbă foarte încilcită și ciudată. Originalul acestei cărții este latin și stilul român al operei lui N. Costin este copiat întocmai după dînsul, de aceea este adesea foarte greu de înțeles“. Ultima mențiune și la N. Cartoian.

¹¹ În *Geschichte der rumänischen Litteratur*, p. 283, publicată în colecția de filologie romanică editată de Gustav Gröber: *Grundriss der romanischen Philologie*, vol. II, partea 3-a, Strassburg, 1901.

¹² La p. 23 spune: „Din literatura polonă contemporană putea să fi căpătat el și ideea de a alcătui din bucăți luate de la toată lumea — de la scriitorii clasici, bineînțeles — și din considerații banale acea voluminoasă și puțin cuprinzătoare *predică* (subl. ns.) pe care a numit-o *Ceasornicul domnilor*“.

¹³ „Nicolae Costin a scris o operă de filozofie morală — spune N. Iorga, la p. 68 —, o compilație erudită, analogă în ceea ce privește originalitatea cu $\pi\epsilon\rho\iota\ \chi\alpha\theta\eta\kappa\acute{o}\nu\tau\omega\nu$ (= *Despre îndatoriri*)“.

(Într-o notă din subsol amintește de ms. 757, socotindu-l ca unicul manuscris al *Ceasornicului*. Consideră, după M. Gaster, fragmentul cu *Graiul sclului tătăresc* ca făcînd parte din aceeași operă.) La p. 69 și 70 își exprimă regretul că N. Costin nu și-a expus părerile sale asupra „datoriilor unui stăpînitor, despre administrația cea mai bună, despre cea mai desăvîrșită dreptate, despre rolul oștirii în principate, despre cultura cea mai potrivită“, deși în *Predosloviea* cărții „pare că binevoiește a vorbi ceva despre sine, despre viața și scopurile sale“.

În paginile următoare, pînă la p. 74, N. Iorga îi atribuie lui N. Costin unele fragmente în care se referă la societatea moldovenească din vremea sa ori la pretențiile de erudiție unică ale unui domn, care ar fi D. Cantemir. Dar chiar despre finalul *Predosloviei*, în care este vorba de lauda scrisorii, care „întru aceea stă, ca cu cuvinte puține să închidă multe și grele socotéle“, N. Iorga spune: „are dreptate logofătul Nicolae Costin, care e ... Guevara“. Iar mai jos, tot la p. 71, deschizînd un citat din *Ceasornic*, adaugă: „Pentru a slăvi foloasele cărților, el găsește cuvinte cu răsunset, ca acele care urmează, dar... tot în Guevara“. În sfîrșit, la p. 75, într-un citat privitor la copiii nelegitimi, îi atribuie din nou lui Guevara paternitatea operei: „spune cu părere de rău Guevara, prin Costin“.

El n-a avut atunci răgazul confruntărilor cu textul latinesc, al lui Wankelius, ca să poată stabili partea originală a lui N. Costin. Le-a făcut mult mai târziu, la Școala românească din Franța, și a ajuns la concluzia definitivă că *Ceasornicul domnilor* este tradus în întregime din latinește ¹⁴.

Ceilalți istorici literari, cum arată N. Cartoian, și-au însușit părerile lui M. Gaster și N. Iorga, fără să stăruie asupra acestui subiect, pe care îl socoteau, probabil, închis, sau au făcut afirmații cu totul lipsite de temei ¹⁵.

În sfârșit, cum arătam mai sus, N. Cartoian a pus lucrurile în ordine prin studiul său amintit.

*

Opera lui Antonio de Guevara, *Viața lui Marc Aureliu cu Ceasornicul domnilor*, a stîrnit prea mare senzație la data apariției sale, în 1529, la Valladolid, și a avut o răspîndire prea largă, fiind tradusă în aproape toate limbile europene, ca să nu ne oprim asupra autorului și vremii sale, ca și asupra operei în sine, Nicolae Costin netraducînd decît o parte din voluminosul tom lăsat de cronicarul lui Carol Quintul.

Antonio de Guevara, cel mai citit scriitor al vremii sale, a cărui operă de căpetenie a cunoscut tot atîtea ediții cît și *Biblia* ¹⁶, nu poate fi riguros încadrat în vreunul din marile curente ale literaturii spaniole. El trăiește atît în epoca de reînviere tîrzie a romanelor cavalerești, cărora le va face concurență prin cartea sa cu subiect antic ¹⁷, cît și în primele decenii ale secolului de aur spaniol, politic și literar deopotrivă ¹⁸. Umanist în concepțiile sale, adept nemărturisit al lui Erasm, el se numără printre premergătorii barocului, prin stilul său încărcat, prin retorica sa căutată ¹⁹.

¹⁴ Cf. N. Iorga, *Istoria literaturii românești, introducere sintetică*, București, 1929, p. 101, unde, după ce îl judecă cu asprime pe învățatul fiu al lui Miron, conchide: „Cîndva am crezut că așa-numitul *Ceasornicul domnilor*, care se știa că este o adaptare după o carte spaniolă *Horologium principum* de Guevara, cuprinde totuși o parte privitoare la viața Moldovei: mi se părea că pleacă, pentru anume părți, din împrejurările moldovenești de la începutul secolului al XVIII-lea. Controlul făcut la Școala noastră din Franța arată că nu există un cuvînt care să nu fie tradus. *Ceasornicul domnilor* poate fi interesant în ce privește forma, poate fi întrebuițat ca documentare filologică, este chiar o lectură plăcută, dar originalitate nu cuprinde nici o picătură“. Citatul și la N. Cartoian, *Ceasornicul domnilor*, p. 5.

¹⁵ Ca acelea ale lui Em. C. Grigoraș, care socotea *Ceasornicul* o operă în versuri și pe N. Costin primul nostru fabulist. Cf. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 5—6.

¹⁶ Cum atît de plastic o spune Ángel Valbuena Prat în *Historia de la literatura española*, ed. a V-a, vol. I, Barcelona, 1957, p. 473, care consacră zece pagini de studiu și analiză uitatului cronicar și episcop.

¹⁷ Cf. James Fitzmaurice-Kelly, *Histoire de la littérature espagnole*, ed. a III-a, Paris, 1928, p. 234.

¹⁸ Maria Rosa Lida, într-un studiu, pe cît de dens, pe atît de aspru, intitulat *Fray Antonio de Guevara. Edad media y siglo de oro español*, publicat în *Revue de filologie hispanique*, VII (1945), p. 346—388, încadrează opera lui Guevara „în sînul tradiției medievale“. Dar, subliniază autoarea, în „măsura în care peste structurile învechite se suprapun elemente ale gîndirii la modă“, opera lui Guevara poate pretinde un loc și în epoca de începuturi ale „secolului de aur“.

¹⁹ Cf. Ludwig Pfandl, *Geschichte der spanischen Nationalliteratur in ihrer Blütezeit*, Freiburg im Breisgau, 1929, p. 245. A se vedea și ed. a II-a din traducerea spaniolă, apărută la Barcelona în 1952, p. 273. J. Garcia López, în *Historia de la literatura española*, ed. a VI-a, apărută la Barcelona în 1961, observă aceeași tendință a lui Guevara spre stilul

Antonio de Guevara trăiește aproximativ între anii 1481—1545, așadar în epoca de unificare a statelor spaniole și de conturare a imperiului, în care „soarele avea să nu mai apună niciodată“. A fost martor — dacă este să-i socotim întreaga existență — la multe împliniri ale Spaniei, dar la încă și mai multe tragedii, consumate fie între granițele regatului unificat al regilor catolici, fie în Lumea nouă. A cunoscut și a observat deosebirile dintre diferitele provincii ale Spaniei, care nu aveau decît o singură instituție comună: inchiziția. Dar nu a ridicat glasul pentru a apăra cauza acelorora ce s-au jertfit pentru respectarea legilor încălcate de flamanzii lui Carol Quintul. Dimpotrivă. A fost alături de împărat și a slujit și inchiziția. Și totuși, scrierile sale — mai ales *Ceasornicul domnilor* — respiră un profund umanism și un dezacord față de politica împăratului, zugrăvind stăpînul ideal al Spaniei în persoana stoicului Marc Aureliu. Fin observator, Antonio de Guevara a înregistrat realitățile dureroase ale societății spaniole din secolul al XVI-lea, pe care le mută în timp și spațiu pentru a le putea arăta contemporanilor. Răspîndirea prodigioasă a operei sale n-a însemnat oare, un asentiment general la ideile de pace, omenie, cultură, viață patriarhală, după care tînjea o Europă pustiită de războaie, de persecuții religioase, de molime și privațiuni? Cu siguranță că da. Iată de ce Antonio de Guevara, istoriograf și predicator al lui Carol Quintul, comisar al inchiziției la Valencia și Granada, episcop de Guadix și Mondoñedo, poate fi socotit totuși un progresist al vremii sale.

Schițarea biografiei lui Guevara se impune, pentru interesul deosebit pe care l-a stîrnit opera sa în rîndurile boierimii moldovenești de aleasă cultură de la începutul veacului al XVIII-lea. Din păcate, materialele documentare ce ne stau la îndemînă sînt puține sau incomplete²⁰.

Guevara se naște aproximativ în anul 1481²¹, dată menționată în registrul nobililor intrați în Mănăstirea Ordinului franciscanilor din Valladolid, probabil în satul Treceno, în apropiere de Valdliga, localități muntoase din Asturias de Santillana, stăpînite de Ladrón de Guevara²², fratele mai mare al tatălui său. Frumusețea locurilor natale l-a urmărit toată viața, și din nostalgia după acele locuri a izvorit,

antitetic, plin de paralelisme și asemănări, de jocuri de cuvinte, specific barocului. Încadrîndu-l pe Guevara în capitolul prozei didactice din epoca lui Carol Quintul, alături de Alfonso de Valdés și Juan de Valdés, remarcă, prin contrast cu stilul sobru al acestora, tumultuosul condei al episcopului de Guadix: „una irrestanable locuacidad“ (p. 174).

²⁰ Printre cei care s-au ocupat de personalitatea lui Antonio de Guevara și au cercetat arhivele spaniole, în vederea alcătuirii unui studiu complet asupra vieții și operei sale, a fost și René Costes. Moartea sa eroică în primul război mondial nu l-a lăsat să-și desăvîrșească opera. Totuși, unele capitole finisate au fost date publicității de amicii săi în revistele de literatură spaniolă. Capitolul asupra vieții lui Guevara — de ale cărui date ne servim și noi și care ne-a fost trimis prin bunăvoința prof. dr. M. Burchard din Heidelberg, cărnua îi mulțumim și pe această cale — a fost publicat în *Bulletin hispanique*, XXV (1923), p. 305—360.

²¹ Întreaga discuție asupra datei nașterii la René Costes, *Antonio de Guevara. Sa vie*, în *Bulletin hispanique*, XXV (1923), p. 310. Data de 22 mai 1480 (pe care o fixează Alfonso de Ulloa, cel care a tradus în italienește opera ascetică a lui Guevara, *Monte Calvario*, tipărită la Veneția în 1555), acceptată de toți istoricii literaturii spaniole — e drept, cu rezerve —, ni se pare de o precizie suspectă, întrucît în secolul al XV-lea registrele de stare civilă nu erau încă în uz.

²² Asupra locului de naștere al lui Guevara a se vedea Marcelino Menéndez Pelayo, *Origenes de la novela*, vol. II (care formează vol. XIV din *Edición nacional de las obras completas de Menéndez Pelayo*, îngrijită de D. Rafael de Balbin), ediția a II-a, Madrid, 1962, p. 115, nota 1.

în parte, una din cele mai însemnate opere ale sale, *Menosprecio de corte y alabanza de aldea*²³.

Familia sa, nobilă, era foarte veche, fiind atestată documentar încă din secolul al IX-lea²⁴. Tatăl său se numea Beltrán de Guevara, iar mama sa Elvira de Noroña y Calderón și fusese doamnă de onoare a Isabelei de Castilia. Cum legile Castiliei împiedicau să se împartă averea între urmași, aceasta revenind primului născut, Beltrán de Guevara rămăsese destul de sărac (un adevărat hidalgo), mai ales că avea și șapte copii, Antonio fiind al doilea. Pentru a-i crește, tatăl său și-a petrecut toată viața administrând averea fratelui său Ladrón, care trăia la curtea regilor catolici, îndeplinind funcția de căpitan general al galerelor și pe aceea de prim majordom al infanților (Don Juan, mort în 1497, Isabela, moartă în 1498, și Juana, mama lui Carol Quintul).

Împlinind 12 ani, tatăl său l-a trimis la curtea regilor catolici, unde urma să primească o educație îngrijită în suita infantului Don Juan²⁵. Era aceasta în jurul anilor 1492—1493, ani care corespund unor mari evenimente din istoria Spaniei, cu grave consecințe — economice mai ales — mult mai târziu resimțite²⁶. Într-adevăr, în anul 1492 Cristofor Columb descoperă în primul său drum „spre Indii” insula Haiti, din Antile, pe care o numește Española și pe care o ia în mod solemn în stăpînire în numele Isabelei de Castilia. Așa a început formarea marelui imperiu colonial spaniol.

În același an, 1492, a fost încheiată lupta de recucerire a Spaniei, prin capitularea Granadei, ultima rezistență arabă în Europa, și tot în acest an a fost comisă una din cele mai grave greșeli din istoria Spaniei, economică și socială, deopotrivă: expulzarea evreilor²⁷.

Nu se știe exact dacă Guevara a învățat carte alături de infantele spaniol. Oricum, găsindu-se în suita acestuia, unchiul său a avut grijă ca educația nepotului, sub toate raporturile, să fie egală cu aceea a celorlalți fii de nobili. Din anii tinereții a deprins viața de la curte și

²³ Cf. G. Călinescu, *Impresii asupra literaturii spaniole*, București, 1965, p. 203—205. A se vedea și L. Canedo, *Las obras de Fr. Antonio de Guevara. Ensayo de un catálogo completo de sus ediciones*, în *Archivo Ibero-Americano*, VI (1946), nr. 22—23, p. 515 și 518.

²⁴ Într-una din scrierile adresate conetabilului de Castilia, Iñigo de Velasco, Guevara îi amintește acestuia că au existat conți de Guevara înainte de a fi existat regi în Castilia. Cf. R. Costes, *op. cit.*, p. 305.

²⁵ Cf. Ángel Valbuena Prat, *Historia ...*, vol. I, p. 473. Vezi și Hurtado Juan y Juan de la Serna, *Historia de la literatura española*, Madrid, 1921, p. 416.

²⁶ Istoria zbuciumată a Spaniei de la finele veacului al XV-lea și veacul al XVI-lea este sistematic redată în majoritatea tratatelor de istorie universală. A se vedea, în special: Henri Sée și A. Rébillon, *Le XVI-e siècle*, Paris, 1934, care formează vol. VI din colecția *Clio*; H. Vander Linden, *L'Hégémonie européenne. Période italo-espagnole*, Paris, 1936, care formează vol. X din colecția *Histoire du monde*; H. Hauser și A. Renaudet, *Les débuts de l'âge moderne*, ed. a III-a, Paris, 1946, care formează vol. VIII din colecția *Peuples et civilisations* și care analizează critic toate fenomenele epocii; Roland Mousnier, *Les XVI-e et XVII-e siècles. Les progrès de la civilisation européenne et le déclin de l'orient (1492—1715)*, ed. a II-a, Paris, 1956, care formează vol. IV din colecția *Histoire générale des civilisations*. În mod special mai trebuiesc subliniate: C. Brandi, *Charles-Quint*, Paris, 1939, și mai ales monumentală *La España del emperador Carlos V*, de Manuel Fernández Álvarez, Madrid, 1966, care formează vol. XVIII din *Historia de España*, de sub conducerea lui Ramón Menéndez Pidal.

²⁷ Cf. H. Hauser și A. Renaudet, *Les débuts de l'âge moderne*, p. 23—24.

a păstrat cunoașterea deplină a tuturor moravurilor de care va aminti nu numai în *Disprețul curții*, ci și în *Ceasornicul domnilor*.

Ajuns în jurul vârstei de 25 de ani, Guevara s-a hotărât să intre în rândurile călugărilor franciscani. Această hotărâre, despre care vorbește în prefața la *Disprețul curții*, a fost luată în urma morții premature a infantelui Don Juan, care, se pare, a mișcat adânc întreaga nobilime spaniolă²⁸. Numeroase persoane din suita sa au îmbrăcat atunci rasa monahală, renunțând la viața mondenă dusă mai înainte. S-ar putea ca data intrării în monahism să nu fie anul 1497 (anul morții infantelui), ci mai degrabă acela al morții unchiului său Ladrón, 1503, când nu mai avea nici un sprijin la curte²⁹. Guevara s-a călugărit la Valladolid, dar n-a trăit exclusiv în vechea capitală a Castiliei. În jurul anilor 1518—1520 îl întâlnim stareț la câteva mănăstiri. Pe vremea când era stareț la Soria, mănăstirea despre care a păstrat amintiri neplăcute, a început să adune material și să redacteze *Ceasornicul domnilor*³⁰. Erudiția pe care a afișat-o în cuprinsul acestei lucrări, cu numeroase referințe la scriitorii antici și medievali, laici și ecleziastici deopotrivă, despre a căror îndoielnică autenticitate vom mai aminti, presupune o muncă îndelungată, făcută cu pasiune.

Tot în mănăstirile franciscane s-a făcut cunoscut prin calitățile remarcabile de orator, care îl vor impune de altfel nu peste mult timp atenției conducătorului Ordinului franciscanilor și curții lui Carol Quintul. De altfel nu numai erudiția și calitățile de predicator l-au impus atenției societății nobile spaniole, ci întreaga viață dusă în ultimii ani, începând cu renunțarea la viața laică și sfârșind cu pasiunea sa pentru cărți, atitudini pe care a știut să le speculeze, ca orice călugăr care a apucat să guste din plin din viața profană. Faima lui a atras după sine și oarecari demnități monahale. Anul 1520, când începe răscoala comuneros, îl găsește stareț la mănăstirea Avila, iar în ierarhia călugărilor franciscani Guevara îndeplinea funcția de asistent al generalului acestui ordin (ceea ce francezii numesc *définiteur*). Aici la Avila s-au întrunit deputații orașelor răscolate, la 29 iulie 1520. Guevara n-a îmbrățișat însă programul lor, ci l-a sprijinit pe rege.

Fără să intrăm în detaliile acestei teribile răzmerițe, vom menționa că, aparent, Antonio de Guevara a întreprins numeroase încercări în anii 1520—1521, pentru împăcarea celor două tabere; în realitate el a avut un rol, deloc secundar, în divizarea comuneros-ilor și înfrângerea acestora³¹.

Rolul lui Guevara n-a rămas nevădat în seamă, și meritele sale în potolirea răscoalei nu vor rămâne nerăsplătite. Cîteva luni după înfrângerea răsculaților de la Villalar, la 4 octombrie 1521, era înștiințat

²⁸ Cf. R. Costes, *op. cit.*, p. 313.

²⁹ Cf. Maria Rosa Lida, *op. cit.*, p. 347.

³⁰ Cf. R. Costes, *op. cit.*, p. 314.

³¹ Activitatea lui Guevara din timpul răscoalei este amănunțit redată de R. Costes în studiul citat, la p. 317—321. Cf. și Manuel Fernández Álvarez, *op. cit.*, p. 176, care menționează că Antonio de Guevara a fost de șapte ori în tabăra răsculaților, încercînd o împăcare cu reprezentanții împăratului. În aceste întrevederi, Guevara a încercat să-l scuze pe Carol Quintul pentru greșelile sale, aruncînd toată vina asupra sfetnicilor, flamanzi și spanioli, deopotrivă. Găsim îndreptățite aprecierile severe făcute la adresa lui Guevara — pentru carierismul și promonarhismul pe care le-a dovedit —, de Ileana Georgescu în *Antologie de texte spaniole*, București, 1964, p. 327. Că Antonio de Guevara era minat de interese personale ca să se amestece în această revoluție și să ia partea stăpînirii o menționează și J. Hurtado în *Hist. de la lit. española*, p. 416.

printr-o scrisoare că urmează să fie numit predicator al curții și că în acest sens trebuie să se prezinte locțiitorilor lui Carol Quintul în Spania. Această numire a fost rezultatul recomandării făcute de către fratele său mai vîrstnic, Fernando Vélez de Guevara, funcționar pe lângă consiliul Castiliei³².

Sarcinile de predicator nu i-au revenit totuși decît începînd cu anul 1523, cînd a și fost investit oficial. Pentru această slujbă Guevara primea anual aproximativ 60.000 de maravedies³³, sumă nu prea mare pentru vremea aceea, cînd averile Lumii noi, jefuite de conchistadori, invadau Spania și întreaga Europă.

În anul 1526, în urma morții lui Pedro Martyr, cronicarul oficial al lui Carol Quintul, această funcție a fost încredințată tot lui Antonio de Guevara, fără ca de la el să fi rămas însă vreo cronică³⁴. De altfel titlul de „cronicar al împăratului“ era mai mult onorific decît real. Totuși Guevara ar fi vrut să scrie o istorie a stăpînului său. Aceasta l-a determinat să întrețină o vastă corespondență cu ceea ce am numi noi astăzi atașați de presă, adică cu diverse persoane de pe lângă curțile europene, care îi furnizau date. Cit despre treburile Spaniei, secretarii provinciilor spaniole aveau dispoziția împăratului să pună totul la îndemîna lui Guevara pentru a se informa, pentru a copia unele acte, pentru a-și face însemnări după altele. La atîta s-a redus, în realitate, activitatea sa de cronicar, cum îi plăcea să se numească. O notă păstrată în arhivele din Simancas arată că Antonio Guevara a primit pentru această funcție, anual, 80.000 maravedies, începînd din 1527 și pînă în 1544, un an înaintea morții³⁵. În 1542 însă, făcîndu-și un prim testament, arată că n-a lucrat pentru cronică împăratului decît pînă la întoarcerea din expediția împotriva Tunisului (1536) și dispune legatarilor săi testamentari să restituie împăratului banii primiți pe nedrept³⁶.

Guevara, trimis între timp în Andaluzia, ca să predice creștinarea maurilor și să supravegheze fidelitatea bieților arabi, este numit, de către papa Clement al VII-lea, episcop de Guadix³⁷, în anul 1528, în intervenția împăratului. Este de presupus că, deși nu s-a grăbit să-și viziteze păstoriții — va ajunge la Guadix abia în vara anului 1529 —, avea motive să se declare satisfăcut. De altfel Guevara continua să rămînă istoriograf al împăratului și după numirea sa ca episcop.

Ajuns la Guadix, Guevara s-a ocupat, cu neașteptat interes pentru un gînditor ca el, cum obișnuia să se socoată, de treburile administrative ale episcopatului, continuînd sau deschizînd procese pentru încălcări de drepturi teritoriale și redevențe bănești. Și, cu elocința-i cunoscută, pe care a minuit-o la fel de bine în instanțele de judecată ca și în slujba Sfîntului Oficiu, puține au fost procesele care nu s-au pronunțat în favoarea sa. N-a neglijat nici populația maură, destul de numeroasă, din episcopat. Zelul pus în supravegherea și în hispanizarea acestor nefericiți a mers atît de departe, încît le interzicea femeilor să se machieze, după obiceiul maur, socotindu-l periculos pentru izbăvirea sufletelor.

³² R. Costes, *op. cit.*, p. 322.

³³ *Idem*, p. 323.

³⁴ *Idem*, p. 323—327.

³⁵ Menționată de R. Costes în *op. cit.*, p. 324—325, nota 2. Cf. și Morel-Fatio, *Historiographie de Charles Quint*, Paris, 1913 (*Bibliothèque de l'École des Hautes-Études, Sciences historiques et philologiques*, fasc. 202), p. 28.

³⁶ Cf. R. Costes, *op. cit.*, p. 326.

³⁷ *Idem*, p. 338.

La câțiva ani după numirea sa ca episcop, în 1535, Guevara l-a însoțit pe Carol Quintul în campania întreprinsă de acesta împotriva Tunisului, iar după terminarea campaniei, care a durat aproape un an, Guevara s-a înapoiat, prin Italia, în Spania.

În Italia a asistat la toate festivitățile date în cinstea împăratului și s-a putut convinge, o dată mai mult, de viața coruptă de la Roma, care, se pare, nu mai era pe gustul predicatorului împărătesc.

La 11 aprilie 1537, Antonio de Guevara este transferat de la episcopatul andaluzian de Guadix la cel galician de Mondoñedo. Noua numire era o recunoaștere în plus a meritelor lui Guevara, deși din anumite puncte de vedere transferarea ar putea apărea ca nepotrivită pentru el. Climatul nordic nu era prielnic unui om înaintat în vîrstă. În plus, reședința noului episcopat îl îndepărta de curte. Dar șederea la curte sau în preajma curții va fi fost interesantă și rivnită de Guevara în tinerețe. Acuma, spre 60 de ani, îl obosea, mai ales că nu stătea prea bine nici cu sănătatea. Boala epocii medievale, guta, pusese stăpînire și pe renumitul învățat castilian. Episcopatul de Mondoñedo, unde înlocuia pe o rudă a sa, trecută în altă parte, îl apropia de Valladolid, orașul multor amintiri.

Guevara întîrzie aproape un an pînă să-și ia postul în primire. Abia la 1 martie 1538 a ajuns în orașul dintre munți, puțin primitor, unde va păstori totuși cu interes pînă la sfîrșitul zilelor sale. Dar, abia ajuns la Mondoñedo, Guevara este chemat la Toledo, sediul arhiepiscopului primat al Spaniei, pentru a vota, împreună cu alți episcopi, impozitele cerute de Carol Quintul. A stat aici, cu intermitențe, din septembrie 1538 pînă în mai 1539. La această ultimă dată a asistat la înmormîntarea Isabellei de Portugalia, soția lui Carol Quintul, unde a îndeplinit oficiile de predicator.

În ianuarie obținuse de la împărat privilegiul pe zece ani de a imprima și vinde operele pe care le scotea de sub teascuri Juan de Villaquirán, tipograful Valladolidului. Aceste obligații împlinite, episcopul de Mondoñedo a luat drumul lung al Montanei, de unde nu avea să mai revadă curtea imperială.

În noul său episcopat, Guevara n-avea de combătut, ca altădată în Andaluzia, creștini doar cu numele. Avea de combătut, în schimb, o seamă de obiceiuri barbare și superstiții pe care le-a observat la păstorii săi și care erau aproape tot atît de reprobabile, în concepția sa, ca cele ale necreștinilor.

După anul 1540, drumurile lui Guevara se opreau din ce în ce mai des la Valladolid. Își construise acolo case proprii, își supraveghea tipărirea operelor, răspîndite de mult în întreaga Europă apuseană, și vizita din ce în ce mai des vechea mănăstire a franciscanilor, care îi deschisese larg ușile cu aproape patru decenii în urmă. Avea acolo o încăpere spațioasă, în care își adăpostise biblioteca și unde se simțea mai bine decît la Mondoñedo. Acolo a scris *Oratorio de religiosos*, un îndreptar al călugărului medieval, precum și prima parte din *Monte Calvario*, amîndouă opere pur religioase.

În anul 1541, Guevara a construit, în biserica mănăstirii franciscanilor din Valladolid, o capelă, în care urmau să se odihnească oasele sale și cele ale fratelui său Fernando.

Încă din anul 1539, la cele două boli de care suferea de multă vreme, guta și frigurile, s-a adăugat o a treia, lepra. Cu toate că aceasta avansa încet, Guevara și-a întocmit testamentul. La 7 ianuarie 1544, găsindu-se la Valladolid, dispunea de averea sa, lăsînd mănăstirii franciscanilor

întreaga bibliotecă. Restituia împăratului banii percepuți pentru slujba de cronicar și lăsa fratelui său restul averii.

Înapoiat la Mondoñedo, în așteptarea sirșitului, ce mai avea să întârzie un an, a continuat să lucreze la partea a doua din *Monte Calvario*, pe care însă n-a isprăvit-o. Și-a încheiat zilele la Mondoñedo în 3 aprilie 1545, unde a și fost îngropat. Acolo au stat oasele sale pînă în 1552, cînd au fost depuse în capela construită de el la Valladolid, alături de cele ale fratelui său. Două inscripții latinești, din care una redactată de el în 1542, arătau calitățile „fratelui Antonio de Guevara“.

În 1837, capela fiind dărîmată, a dispărut și mormîntul celui ce a fost autorul *Ceosornicului domnilor*.

*

Numele lui Antonio de Guevara a rămas în istoria literaturii universale datorită în special operei *Viața lui Marc Aureliu cu Ceosornicul domnilor* și puțini sînt astăzi aceia care știu că în afara acesteia, el a scris și alte lucrări, de proporții mai mici, e drept, care s-au bucurat însă în veacul al XVI-lea de aproape tot atîta popularitate. S-au bucurat în veacul al XVI-lea, căci în secolele următoare au fost editate din ce în ce mai rar, urmînd destinul *Ceosornicului domnilor*, a cărui cădere verticală³⁸ l-a exclus din lectura cititorului obișnuit al secolelor următoare.

Ceosornicul domnilor nu este o operă unitară și cu greu ar putea fi încadrat în genul epic al romanului³⁹. Dacă prin cuprinsul său pur imaginar (în ciuda referințelor la scriitori antici și medievali, aproape toate false) s-ar apropia de genul în speță, stilul oratoric și tendința didactică, educativă uneori, a lui Guevara îl îndepărtează de romanul istoric și-l apropie de alte opere — hibride între istorie și roman⁴⁰ —, cum este *Cyropedia* lui Xenofon, pe care a cunoscut-o și folosit-o, în parte, ca model⁴¹.

Lipsa de unitate provine din simplul fapt că avem de-a face cu două opere: *Viața lui Marc Aureliu* și *Ceosornicul domnilor*, din care Antonio de Guevara a făcut o singură lucrare, amestecînd capitolele primei opere — mai puțin numeroase — printre cele ale *Ceosornicului*⁴².

Încercînd să sistematizăm informațiile istorico-literare pe care ni le transmite atît Antonio de Guevara, în prologurile *Ceosornicului*, cît și istoricii literari moderni, ne vom referi mai întîi la *Viața lui Marc*

³⁸ Cum atît de plastic remarcă Maria Rosa Lida în studiul citat.

³⁹ Cf. Menéndez Pelayo, *op. cit.*, II, p. 109.

⁴⁰ *Idem*, p. 110.

⁴¹ O spune singur în *Prologul general* (netradus de N. Costin). Cf. *Hologium principum sive de vita M. Aurelii imp... ex lingua castellana, adhibitis gallicis et italicis versionibus, in latinam linguam traducti... opera et studio Johannis Wanckelii*. Ed. IV, Leipzig, 1615, p. XXX (nenumerotată). Aceasta este ediția de care, credem noi, s-a slujit N. Costin la traducerea sa și pe care o vom folosi în toate trimiterile noastre. Menéndez Pelayo crede că Antonio de Guevara s-a folosit de traducerea latinească a lui Francesco Philelpho, apărută la Roma în 1474 (*op. cit.*, p. 109). Cf. și L. Hain, *Repertorium bibliographicum*, Stuttgart, 1838, vol. II, partea a II-a, p. 516—517.

⁴² Același René Costes a lăsat și cel mai complet studiu asupra operei lui Antonio de Guevara, publicat postum, în 1926, prin grija lui G. Cirot: *Antonio de Guevara, son œuvre*, Bordeaux-Paris, în: *Bibliothèque de l'École des Hautes-Études hispaniques*, fasc. X, 2, p. 1—217.

Aureliu și abia mai târziu la *Ceasornicul domnilor*, așa cum l-a publicat autorul pentru prima dată la Valladolid la 8 aprilie 1529⁴³.

În prologul la *Cartea auzită a lui Marc Aureliu*⁴⁴, Guevara recurge la o ficțiune, foarte la modă în vremea sa, pretinzând că a găsit într-o carte veche o mențiune despre existența unui manuscris care ar cuprinde viața stoicului împărat. Pornind de la această afirmație, el a cercetat numeroase biblioteci în dorința de a descoperi acel manuscris. După multă trudă, l-a găsit la Florența, printre cărțile rămase de la Cosma de Medicis, împreună cu alte manuscrise — în latinește și grecește — rămase de la profesorii împăratului: Iunius Rusticus, Cinna Catullus și Sextus din Cheronea. După găsirea acestor manuscrise — cel în cauză era scris în grecește —, ajutat de prieteni, el a purces la traducerea lui în latinește, apoi în castiliana cultă și din aceasta în limba spaniolă vulgară. Subliniază totodată greutățile pe care le-a întâmpinat pentru ducerea la bun sfârșit a acestei grele sarcini. El nu este, deci, autorul cărții, ci numai traducătorul manuscrisului găsit. Traducerea a fost făcută liber, „gîndire cu gîndire“. Cititorii trebuiau să primească afirmațiile fără nici o îndoială, ele venind din adîncul vremilor și de la autorități incontestabile, ca cele pe care le cita.

Nimeni n-a crezut vreodată în această plâsmuire și, în prologul la *Ceasornic*, apărut în 1529 și în edițiile posterioare, Guevara atenuează mult povestea descoperirii.

Nu l-a supărat nici faptul că contemporanii i-au atribuit lui opera. Dimpotrivă. O urmă de orgoliu și fină ironie izvorăște din amenințarea sa către cititori: dacă este socotit autor și nu traducător, atunci aceștia nu vor avea la îndemînă o altă operă, nu mai puțin celebră, și anume cele zece cărți scrise de Octavian August asupra războaielor cantabrice pe care, tot el, le-a descoperit la ... Colonia⁴⁵ și pe care ar fi vrut să le traducă⁴⁵. Firește, altă ficțiune, tot atît de transparentă ca și cea dintîi.

Antonio de Guevara, o spune singur în *Prolog*, a lucrat la *Viața lui Marc Aureliu* șase ani, între 1518 și 1524, nu fără a fi stîrnit, cu bună știință, curiozitatea celor de la curte, care îl porecleau „Marc Aureliu“. De altfel Guevara va folosi și alte artificii pentru a asigura cărții popularitatea nemăintîlnită pe care a avut-o. Tot în *Prolog* el amintește împre jurările care au dus la publicarea cărții. Și anume, împăratul care cunoștea preocupările predicatorului său, îmbolnăvind-se de fri guri, i-a cerut manuscrisul ca să-l citească. Neputîndu-se împotrivi, și nici nu credem că era în intenția lui Guevara, i l-a oferit lui Carol al V-lea cu rugămintea expresă de a nu fi arătat nimănui de la curte. Primul majordom⁴⁶ l-a sustras însă din dormitorul împăratului, citindu-l și oferindu-l reginei, care, la rîndul său, l-a pus la îndemîna unor curteni de vază. S-au făcut copii, care s-au răspîndit în rîndul multor cărturari. Au început să fie publicate fragmente sub numele altora; ba, unii și-au asumat paternitatea operei în întregime.

Toate aceste împrejurări l-au determinat pe Guevara să isprăvească opera și s-o dea publicității, cerînd protecția și autorizația împăratului.

⁴³ Pentru bibliografia operelor lui Guevara a se vedea: L. Canedo, *Las obras de Fr. Antonio de Guevara*, p. 441—601. Cf. și R. Foulché-Delbos, *Bibliographie espagnole de Fray Antonio de Guevara*, în *Revue hispanique*, XXXIII (1915), p. 1—301.

⁴⁴ Cf. R. Costes, *op. cit.*, p. 36.

⁴⁵ Cf. *Horologium principum*, p. 65 (nenumerotată), sau f. 5.

⁴⁶ Laxao, zice Antonio de Guevara, într-o scrisoare către coneta-bilul Iñigo de Velasco, care la rîndul său a obținut și el o copie frauduloasă. Cf. Menéndez Pelayo, *op. cit.*, p. 122.

El o va publica, după cum am văzut, în anul 1529, în formă definitivă, adică inclusă în *Ceasornicul domnilor*⁴⁷.

Interesul contemporanilor pentru operă nu l-a supărat din cale afară pe autor. Așa se și explică de ce, în 1524, scriind marchizului de Pescara și lui Pedro Girón, capi ai mișcării comuneros, aflați în exil în nordul Africii, le trimite și cite o copie manuscrisă după *Viața lui Marc Aureliu*, fără să le pretindă nici o discreție⁴⁸.

Prima tipărire a operei, care nu poartă numele lui Guevara, a fost făcută în 1528 la Sevilla sub titlul: *Libro aureo de Marco Aurelio emperador y eloquentissimo orador*⁴⁹. În același an apare o ediție, în portugheză, la Lisabona: *Libro aureo de Marco Aurelio emperador*⁵⁰. Alte ediții, în spaniolă, portugheză, franceză, italiană, olandeză, engleză, vor continua să difuzeze *Viața lui Marc Aureliu*, fără *Ceasornic*, cum vom vedea mai jos.

Guevara a scris cele două opere separat. *Viața lui Marc Aureliu* trebuia să servească de model regilor și în primul rînd lui Carol Quintul; *Ceasornicul domnilor* este un îndreptar după care urmau să se conducă aceiași capi de state atît în viața lor privată, cît și în treburile publice. Pe lingă ideile esențial didactice, de care este plin *Ceasornicul*, cele educative ocupă și ele un anumit spațiu în economia cărții, toate înăbușite însă de povestiri și anecdote, creații ale imaginației lui Guevara îmbrăcate în haina pedantă a unei false erudiții, în care autorii imaginari abundă și trimiterile greșite se numără cu zecile, în fiecare capitol.

Ceasornicul n-a fost tipărit niciodată separat. Dar putem deduce ușor proporțiile lui, dacă ne gîndim că *Viața lui Marc Aureliu* avea 52 de capitole, iar *Ceasornicul*, așa cum a fost publicat de Guevara, are 144.

Repartizarea celor 52 de capitole ale *Vieții* a fost totuși făcută în raport cu destinația pe care o dă celor trei cărți ale *Ceasornicului* și pe care o precizează în ultima pagină din *Argumentum*, din păcate netradus de N. Costin: prima carte va arăta cum trebuie să fie principele bun creștin; a doua carte va arăta cum trebuie să se comporte acesta față de soție și copii; în sfîrșit, a treia este menită să cuprindă sfaturi de conduită și principii de guvernare a statului. Tot în acest *Argumentum* arată Guevara că intenționa să scrie o a patra carte, în care s-ar fi ocupat de viața domnului la curte și în casa sa. Ar fi fost acesta un mic tratat de ceremonii. Dar, pretinde el, diversele ocupații și publicarea precipitată a operei — așa cum a fost făcută în 1529 — l-au determinat să suspende lucrul (n-a fost, oare, acesta motivul pentru care în unul din manuscrisele românești — manuscrisul B — împărțirea este făcută în patru părți?!).

Guevara distribuie cite 9 capitole din *Viața lui Marc Aureliu* în primele două cărți ale operei definitive, rezervînd restul de 34 de capitole ultimei cărți. În felul acesta, deși figura înțeleptului împărat se pierde în mulțimea ideilor didactice și a materialului anecdotic, străine de persoana sa, în ultima carte i se acordă locul cuvenit.

⁴⁷ Titlul exact: *Libro llamado Relox de principes en el qual va incorporado el muy famoso libro de Marco Aurelio auctor del un libro y del otro, que es el muy reverendo padre Fray Antonio de Guevara predicador y coronista de su magestad y agora nuevamente electo en obispo de Guadix*. Valladolid, 1529, 319 f., 292 × 193 mm. Cf. L. Canedo, *op. cit.*, p. 474—476, nr. 103.

⁴⁸ R. Costes, *op. cit.*, p. 4. Drept mulțumire, marchizul de Pescara i-a dăruit amicului său o pană de aur. Cf. Menéndez Pelayo, *op. cit.*, p. 121—122.

⁴⁹ Cf. L. Canedo, *op. cit.*, p. 451, nr. 1.

⁵⁰ *Idem*, nr. 2.

Încercînd o succintă analiză a conținutului operei, în totalitatea ei, vom urma planul lucrării în forma în care a fost ea publicată de Guevara și tradusă în textul latinesc al lui Wankelius ce ne este la îndemînă.

La început Guevara face o prezentare de ansamblu a *Ceasornicului*⁵¹, cu considerații generale asupra nevoii principiilor de a se conduce în viața lor după sfaturile scrise ale celor înțelepți. Printre cei care au scris asemenea cărți se numără și Xenofon, a cărui *Cyropedie* — cum am mai amintit — i-a servit ca model. Elaborarea cărților durează însă mult. El însuși a lucrat la *Ceasornic* 15 ani, fără să treacă o zi în care să nu fi scris sau corectat la operă. Tot în această prezentare Guevara amintește de greutatea cu care au fost introduse în lumea veche unele obiceiuri și invenții. Printre ele ceasornicul a fost acceptat de romani cu mare bucurie, putîndu-și măsura timpul și coordona viața. Iată de ce el își numește opera *Ceasornic al domnilor*. După această operă — care nu-i ceasornic nici de nisip, nici de apă, nici solar — își vor putea îndrepta domnia viața lor; ea este ceasornicul vieții domnilor!

În *Proemium speciale*⁵², închinat, ca și *Proemium generale* lui Carol Quintul, Guevara trece în revistă un mare număr de generali, regi și împărați, care au rămas în memoria urmașilor sau au fost zugrăviți în opere nemuritoare. Deasupra tuturor celor cu viață exemplară se situează Marc Aureliu „filozof și împărat“, demn de cunoscut și de imitat. Pe acest Marc Aureliu, înțelept filozof și nobil împărat, Antonio de Guevara îl recomandă lui Carol Quintul să-i fie: preceptor în tinerețe, părinte în guvernarea imperiului, comandant în războaie, ghid în preocupările zilnice, prieten în lucrări, exemplu de virtuți, magistrul în științe, concurent în fapte bune.

Authorul îi observă pe principi și pe nobili supuși tuturor greutăților vieții, ca și legii implacabile a morții, ce-i așteaptă la capătul atitor strădanii. Ei au nevoie de sfetnici buni și de un îndreptar scris, care este opera de față.

Prima carte începe cu un capitol care este consacrat biografiei împăratului roman și pe care N. Costin îl intitulează *Pentru niamul și nașterea lui Marco Avriție*⁵³. (Guevara nu uită să sublinieze originea spaniolă a eroului său.) Este un amestec de date, luate din Julius Capitolinus⁵⁴, cu povestiri fără legătură cu Marc Aureliu, inserate în scopuri didactice sau menite să justifice unele acte ale stăpînitorilor.

Vorbește, în acest capitol, și de originea Faustinei — nevrednica soție a lui Marc Aureliu —, a cărei figură va reveni deseori în cuprinsul „romanului“, mai ales în capitolele cu conținut educativ.

Capitolele 2 și 3 cuprind o lungă scrisoare către Pollio, imaginar amic al împăratului, pretext pentru detalii în legătură cu studiile de filozofie pe care acesta le-a urmat în Rodos, zece ani. Digresiunile, numeroase, ca peste tot, amintesc de legile romane, atît de severe, privitoare la educația copiilor. Căci din copii fără căpătii se recrutează la maturitate — zice Guevara — spiritele răzvrătite ale societății. Era un avertisment dat Spaniei lui Carol Quintul, care clocotea de nemulțumiri în vremea în care istoriograful său își contura opera.

⁵¹ Într-un *Proemium generale* tradus în cea mai mare parte și de N. Costin sub titlul: *Învățătura pentru viața și chivernisala domnilor, scoasă din cărți streine pre limbă moldovenească*. Cf. ed. de față, p. 9—34.

⁵² Cf. ed. de față, p. 35—52, unde este tradus aproape în întregime.

⁵³ Cf. ed. de față, p. 52 și urm.

⁵⁴ Cf. Julius Capitolinus, *Marcus Antoninus philosophus*, în *Historiae Augustae scriptores sex*, Strasbourg, 1677, p. 56—89.

Dar vremurile s-au schimbat, și Marc Aureliu vede dezmățul Romei — al Spaniei, gîndește Guevara —, în care nu mai găsește decît ici și colo cite un om virtuos. Inserează, în acest sens, o anecdotă cu un trimis al senatului în Campania care, cerînd unui localnic să-i adune pe oamenii buni la sfat, acesta îl duce în cimitir, unde se odihneau de mult toți oamenii mari ai țării. Cuvîntul locuitorului din Nola Campaniei adresat trimisului Romei anticipează într-un fel, prin vigoarea stilului, celebrul discurs al Țăranului de la Dunăre, despre care va fi vorba mai tîrziu și constituie una din cele mai frumoase pagini ale lui Guevara.

Scrisoarea se încheie ca a unui spaniol oarecare, cu urări către toți ai casei, fără să o uite nici pe imaginara fiică a lui Pollio, Drusilla, pentru înzestrarea căreia se oferă să-i fie de ajutor.

Urmează un număr de capitole⁵⁵ consacrate chestiunilor religioase toate scrise, evident, în scopul educării principilor în spiritul îngust al curiei romane, de la care, de altfel, Carol Quintul nu s-a abătut. Nicolae Costin, care traduce *Ceasornicul* pentru domni ascultători de patriarhia Constantinopolului, a găsit fastidioasă această parte a cărții — cum și este, de altfel — și n-a tradus decît prea puțin din ea.

Plimbîndu-l pe cititor prin lumea păgînă, Guevara desprinde, totuși, spiritele luminate ale antichității în frunte cu Aristotel, care au avut, intuiția Dumnezeului unic. Autorul, călugăr și episcop, trăind în plin umanism și adept al filozofiei tomiste, subliniază și el ceea ce Sf. Augustin și Toma de Aquino conturaseră cu cîteva secole mai devreme: împăcarea filozofiei păgîne cu creștinismul.

Îndemnîndu-i pe principii spre fapte bune, spre opere de binefacere și viață conformă religiei creștine, Guevara povestește, în trei capitole⁵⁶, discuțiile dintre Sofia Augusta, soția lui Iustin cel Tânăr, și Tiberius Constantin, urmașul la tron al lui Iustin, în legătură cu risipirea averii adunate de cei doi soți. La reproșurile împărătesei, Tiberius Constantin răspunde amintindu-i spoliierile teribile la care au supus nobilimea Constantinopolului, nu pentru a-i ajuta pe cei săraci, ci pentru cupiditatea lor nepotolită. Cît privește avertismentul împărătesei, precum că numai un împărat bogat poate face față vrăjmașilor, Tiberius Constantin răspunde că numai acei domni string averi care sînt învrăjbitori și dornici să cucerească țări străine și să robească popoare.

Un amestec de principii religioase și de sfaturi didactice cuprinde capitolul XXI, în care vorbește despre Vias Prieneul, unul din cei șapte mari filozofi ai Greciei. Două din ele merită să fie reținute, amîndouă reluate de Guevara în alte capitole și amplificate: legile vechi să fie respectate și obiceiuri noi să nu fie admise în stat. Principele prieneilor să nu poarte război, ci să se mulțumească cu moștenirea ce i-a fost lăsată de strămoși. Mai ales ultima idee, aceea a păcii și a unei vecinătăți dintre popoare, tratată de Guevara cu multă pasiune, îl iartă pe jumătate de mulțimea naivității și a materialului heteroclit, cu care oboșește pe cel mai îngăduitor dintre cititori.

Guevara inserează în această primă carte și ideea luptei pe care trebuie să o ducă principii împotriva tuturor acelor care s-ar abate de la credința cea adevărată, împotriva acelor care ar persecuta mănăstirile și în general biserica instituită de Hristos. În capitolul XXIV el pune în fața domnilor exemplul dramatic al împăratului arian Valens, pe care l-a pedepsit Dumnezeu pentru ereziile sale. Exemplul ar fi lipsit, probabil,

⁵⁵ Cf. capitolele IV—XXVII. Ed. de față, p. 566—570, 389—407 557—565.

⁵⁶ Cf. capitolele XIII—XV. Ed. de față, p. 397—407.

din *Ceasornic*, dacă ideile reformiste n-ar fi speriat întreaga biserică romană tocmai în vremea în care autorul nostru își redacta opera. Apărindu-și sutana cu condeiu, s-a vrut și sfetnic al aceluia care, ca și Carol Quintul, încercau zadarnic să oprească mersul înainte al istoriei.

Trecind peste mărturiile de credință ale lui Teodosie (tatăl împăratului și generalul armatelor romane)⁵⁷, ne vom opri la încercările pe care le face Guevara de a explica necesitatea domnului unic, stăpîn asupra tuturor supușilor⁵⁸. El observă că egalitatea dintre oameni ar fi cel mai bun lucru, în măsură să înlăture toate relele; dar ca ecleziastic el susține că Dumnezeu vrea ca un singur om să stăpînească peste o țară și de el să asculte toți, indiferent de calitățile sau scăderile sale. Iar dacă se întîmplă ca statul să aibă în fruntea lui un tiran sau un nepriceput — cum va avea atîția Spania după moartea lui Filip al II-lea —, aceasta se datorește mulțimii păcatelor poporului. Ei sînt așezați „armași, ca să răscumpere răutățile noastre“, cum traduce N. Costin.

Tot atît de rele sînt schimbările desc de domnie⁵⁹, care pînă la urmă duc la robia poporului. De altfel poporul trebuie să se resemneze „că iaste lege nemutată: cînd petrecem viață muritoare nice dănoară de tot nu putem să ne dezbatem de supt giugul robiei“. Dar și domnul este într-un fel rob: este robul gîndurilor pentru bunul mers al statului de care „nice o sorocă de ceas“ nu se poate desprinde.

Guevara se simte obligat, în două capitole⁶⁰, să explice cu anecdote din istoria lumii vechi, cît de mult sînt vinovați oamenii, prin păcatele lor, de toate relele ce le vin din partea tiranilor și cum s-a ajuns la robirea unora de către alții, cum au început războaiele între noroade. El este partizan înfocat al păcii și apără cu vehemență buna viețuire dintre oameni. Le arată principilor zădărnicia acumulării de bogății, a ducerii războaielor, a extinderii stăpînirii asupra altora, de vreme ce „vor fi mîncare viermilor celor flămînzii“ și „moartea întru mică gaură îi închide“. Concluzia sa rămîne însă fără echivoc: va fi intrat ea robia în lume, datorită păcatului, însă domnul stăpînește din porunca lui Dumnezeu.

Este evidentă mentalitatea medievală și clericală în materie de obediență. Puținele idei umanitare — și nu dintre cele mai neînsemnate —, pe care le cultivă cu destulă îndrăzneală în *Ceasornic*, sînt năpădite de sutele de pagini de didacticism teologic, ce nu mai era la modă nici la un veac după moartea sa. Ca dovadă, raritatea edițiilor guevariene din secolul al XVII-lea.

Ideea păcii, cum menționam mai sus, a stat în atenția lui Guevara în toate trei cărțile *Ceasornicului*. În prima carte consacră trei capitole⁶¹ acestei învățăături, făcută principilor, cunoscute sub titlul succint: *Voroava a preaînțeleptului garamantilor cătră marle Alexandru*, sub care au fost publicate (două dintre ele) pentru prima dată de către Mozes Gaster⁶².

Guevara povestește, cu precizia dubioasă pe care o aminteam, că după înfrîngerea lui Darius, plin de orgoliu și jurînd zeilor să cucerească toate regatele de pe pămînt, Alexandru Macedon s-a îndreptat către India. Acolo auzise el că ar fi trăind un neam de oameni, garamantii,

⁵⁷ Incluse în cap. XXVII, netradus de N. Costin.

⁵⁸ Cap. XXVIII. Ed. de față, p. 286—294.

⁵⁹ În capitolul imediat următor. Ed. de față, p. 294—300.

⁶⁰ Cap. XXX și XXXI. Ed. de față, p. 301—310.

⁶¹ Este vorba de cap. XXXII—XXXIV. Ed. de față, p. 544—556, de unde lipsește însă cap. XXXII.

⁶² A se vedea nota 9.

pe care nu s-a străduit să-i cucerească nimeni din simplul motiv că trăiau atît de modest și în atîtea privațiuni, încît pentru nici un cuceritor înfrîngerea lor n-ar fi însemnat un triumf. Împins de curiozitate să cunoască și să supună acest neam, a trimis înainte o ambasadă numeroasă, care să-l prezinte pe marele rege în toată gloria lui și să le ceară supunere. Garamantii nu s-au tulburat la apariția ambasadei și nici nu s-au pregătit de război. Mai mult, n-au scos nici un cuvînt de răspuns la amenințările trimișilor marelui cuceritor. Întorcîndu-se ambasada, Alexandru a trimis un sol cu invitația ca, dacă există între ei vreun om mai răsărit, să vină la el și să-i vorbească. Așa s-a prezentat înțeleptul garamantilor (probabil, al brahmanilor) în fața lui Alexandru, „frate bun“ cu Țăranul de la Dunăre, după expresia lui R. Costes⁶³.

După ce își exprimă totala indiferență față de persoana lui Alexandru și față de cuceririle lui, înțeleptul garamantilor îi cere împăratului să-l asculte cu răbdare, căci sfaturile pe care i le va da el mai mult îi vor folosi „să-și dregă viața“, decît a supune țara lor, „patria“, cum traduce N. Costin. Arătîndu-i zădărnicia faptelor lui de arme, „cugetul mîndru și învrăjbitor“, înțeleptul garamantilor îl avertizează că mai degrabă „vor așeza dumnezeii sfîrșit vieții sale“, decît să poată el pune capăt războiului. Trecînd în revistă toate nelegiurile lui Alexandru și ale armatei sale, îl întreabă, în cadența ascendentă, specifică retorismului guevarian: „Spune-mi, mie, te rog, au nu ție mare nebulie a sărăci pre mulți, pentru să te îmbogățești numai pre tine? Au nu ție cea de pre urmă nebulie pentru să stăpînești tu, ca un tiran, să vei a-i goli pre toți de stăpînița moșiilor sale? Au nu ție nebulie prea mare că vei să așezi răsipă vieții noastre și multe mormînturi pre pămîntu? ... Au nu ție nebulie cea de pre urmă ca cu lacrămile săracilor și a văduvelor, așea de singeroasă biruință a vrea să agonisești? Au nu ție nebulie să înoate pămîntul în singele celor nevinovați, pentru să dobîndești veste cu blăstăm între oameni? ...“

Tiran este acela care apucă bunurile străine și nici dreptate, nici pace, nici odihnă, nici milă nu poate pretinde că dorește un om care se ridică, prin faptele sale opresive, împotriva acestor nobile sentimente. Lăudat va fi numai acel domn pe care „îl apucă moartea în pace“, „nu cea ce petrece viața în război“.

Alexandru nu-i provoacă înțeleptului garamantilor decît un covîșitor sentiment de compasiune, pentru că, prin viața lui războinică, n-are pace, este sărac (de vreme ce a sărăcit lumea), n-are odihnă, n-are prieteni. Dacă domnii și-ar putea lungi viața lor cu viața acelora care cad în războaie, ar fi înțeleasă oarecum tirania lor; dar viața lor este tot atît de scurtă ca a tuturor muritorilor, și zădărnicia ei ar trebui să-i înțeleptească. Tocmai pentru că au măsura vieții și sentimentul zădărnicii vieții, ei, garamantii, nu se vor pregăti de război.

În încheiere, înțeleptul garamantilor îi descrie lui Alexandru felul lor modest de viață și îi prezintă cele „șase capete“ ale legilor după care se conduc. Prima dintre ele — și cea mai însemnată, în concepția episcopului de Mondoñedo —, pe care a mai recomandat-o și cu alt prilej, este conservatismul în materie de obiceiuri și legi. Orice inovație este periculoasă pentru domn și curteni, deopotrivă.

Nu este în intenția noastră să ne oprim asupra fiecărui capitol, mai ales pentru cartea întîi, plină de considerații de ordin teologic. Capitolele care urmează sfătuesc principii la bunătate și echilibru, la

⁶³ Cf. R. Costes, *op. cit.*, p. 24. Întregul discurs în ediția de față, p. 544 și urm.

cunoașterea deplină a nevoilor supușilor, la spiritul de dreptate și la îndeplinirea datoriei, pentru care au fost lăsați de Dumnezeu moștenitori țărilor. Printre datoriiile lor, la loc de frunte se situează „risipirea ereticilor” și acelea de „acoperemînt și apărător bisericii”⁶⁴.

Nu lipsește din îndemnurile lui Guevara făcute principilor grija pentru sftnicii cu care aceștia trebuie să se înconjure. Cărturarii, mai ales filozofii, trebuie să fie ținuți de domni în mare cinste, așa cum marii împărați ai antichității — exemple de urmat — i-au ținut. Adresându-se cititorilor, Guevara subliniază, încă o dată⁶⁵, esența divină a principilor: „De ar fi în mînuile oamenilor a face domni, ari avea și putere să-i lăpede pre domni. Ce că iaste un lucru prea adevărat că de Dumnezău sîntu puși domnii, așa nime a-i lepăda pre dînșii nice pot, nice să cade, fără numai Dumnezău”⁶⁶. Supușii au menirea să trăiască în liniște și să-și îndeplinească fără murmur obligațiile ce le revin. Orice împotrivire va trebui reprimată fără milă, „că véche dzisă iaste: cine va rădica lancia asupra domnului, capul lui să-l pue la picioare”⁶⁷.

Guevara n-a respectat, după cum se poate lesne observa, planul pe care și l-a propus în prefață, de a vorbi în cartea întii numai despre obligațiile domnului de a fi dreptcredincios. În ultimile capitole ale cărții întii își fac din ce în ce mai mult loc principiile de guvernămînt (pentru care fusese consacrată cartea ultimă), pe care autorul le pune în fața marelui său împărat.

Principele trebuie să plece urechea la necazurile supușilor săi, să le asculte păsul, să-i ajute. Principele trebuie să fie milostiv și iertător. Mai ales prin aceste două calități se va face el iubit de poporul asupra căruia domnește. Exemplul clasic de clemență îl dă tot Marc Aureliu, care, la o sărbătoare a zeului păcii, Ianus, cînd cei condamnați, atingînd mantia imperială, erau iertați de orice pedeapsă, s-a desprins din cortegiul imperial și s-a lăsat atins de mulțimea celor osîndiți. El, Marc Aureliu, dă laudă zeilor pentru că l-au făcut împărat milos, pentru iertarea celor încătușați, și nu tiran, pentru încătușarea celor liberi⁶⁸.

În capitolul al XL-lea al primei cărți⁶⁹, Antonio de Guevara, care a abordat cu mare predilecție stilul epistolar, face o lungă incursiune în filozofia greacă, pentru a rezuma părerile filozofilor despre fericire, prezentîndu-le sub forma unei scrisori a lui Marc Aureliu către cunoscutul său amic Pollio. Capitolul, unul din cele mai lungi din întreaga operă — dacă nu cel mai lung —, este plin de anecdote și de sfaturi, date din abundență domnilor și demnitarilor, deopotrivă.

Frumusețea trupului nu trebuie să preocupe pe principi, după cum urîtenia nu este motiv de dispreț. Atîtea exemple de oameni urîți și cu suflete mari furnizează antichitatea (David, Iuliu Caesar, Hannibal, ba chiar și Alexandru Macedon), încît concluzia lui Guevara se impune de la sine: principii își vor cîștiga nume nemuritoare din calitățile morale pe care le vor dovedi și din lucrurile mărețe pe care le vor înfăptui⁷⁰. Marc Aureliu îl sfătuieste într-o lungă scrisoare și pe Epeșipus, nepot de soră și discipol al său, trimis la studii în Grecia și preocupat de frumusețea corpului mai mult decît de filozofie, să renunțe la această zădărnice. Căci frumusețea trupului, mai devreme sau mai tîrziu, se va veș-

⁶⁴ Ed. de față, p. 271.

⁶⁵ În cap. XXXVI. Cf. ed. de față, p. 275.

⁶⁶ *Idem*, p. 275.

⁶⁷ *Idem*, p. 275.

⁶⁸ Cf. cap. XXXVIII și XXXIX, netraduse de N. Costin.

⁶⁹ Cf. ed. de față, p. 369 și urm.

⁷⁰ Capitolul XLI. Ed. de față, p. 311 și urm.

teji în mormînt, dar virtutea și știința îl recomandă pe om amintirii veșnice. Accentele de retorică ecleziastică se amestecă în acest capitol cu considerațiile filozofice, nu suficient controlate, ale autorului. Elogiul morții, atît de strălucit realizat aci de Guevara, recomandă această scrisoare mai degrabă uneia din operele sale religioase, decît *Ceasornicului*⁷¹.

Ultimele cinci capitole⁷² ale primei cărți sînt consacrate toate aceleiași probleme, care n-are legătură cu chestiunile religioase specifice primei părți a *Ceasornicului*, și anume rostului oamenilor învățați și al filozofilor în viața domnilor. Aceștia nu vor putea governa țările lor fără sfatul înțelept al filozofilor și fără bunul simț al cărturarilor. Căci legile bazate pe putere și nu pe dreptate (pe ultimele numai învățații le pot elabora) stîrnesc ura supușilor și duc la pierderea principilor.

Cartea a doua, în care Antonio de Guevara pretinde că arată cum trebuie să se poarte principele față de soție și de copii, este mai degrabă un tratat de căsătorie și educație, cuprinzînd considerații numeroase privind viața conjugală cu implicațiile ei, firește toate privind în special clasele suprapuse și, în primul rînd, domnul. Dominată în esență de concepțiile medievale privind starea de inferioritate a femeii, atît de străine veacului nostru, această parte a *Ceasornicului* se citește greu. De altfel, Nicolae Costin însuși se pare că n-a făcut prea mult caz de dînsa, de vreme ce traduce abia 19 din totalul de 46 de capitole, cite numără cartea a doua.

Începînd cu capitolul al VII-lea, cartea a doua are calitatea de a fi mai bine sistematizată decît prima. Două sînt, în esență, temele educative pe care le pune autorul: a) atitudinea pe care trebuie să o aibă femeile față de soții lor, în raport cu lumea exterioară și în timpul sarcinei și al lehzuziei, și b) creșterea și educarea copiilor.

Pentru a întări cele spuse în materie de castitate și viață fără reproș, Guevara relatează o lungă dispută dintre Marc Aureliu și Faustina în legătură cu plimbarea fiicei lor Luchilla⁷³, care a dat naștere la multe vorbe rele pe seama moralității ei. Cu acest prilej Marc Aureliu îi face Faustinei imputări aspre pentru ușurința sa, amestecate cu considerații morale asupra femeilor depravate și cu sfaturi date mamelor de felul cum trebuie ținute fetele în friu. Ultimul sfat, care face obiectul unui capitol întreg⁷⁴ și care reiese dintr-o nouă discuție dintre Marc Aureliu și Faustina, impune căsătoria fiicelor la vreme potrivită, făcută după voia părinților și nu după capriciul fetelor. Om mîhnit de neastîmpărul preafrumoasei Faustina, Marc Aureliu pune preț nu pe frumusețea fizică a femeii, ci pe calitățile morale ale acesteia. Și aici abundă exemplele luate din întreaga istorie veche, anterioară înțeleptului împărat.

Printre capitolele cărții a doua, cîteva sînt consacrate vieții lui Marc Aureliu, după cum am văzut că intercalase și în prima carte din *Ceasornic*. Unul din capitole⁷⁵, care ne introduce în arhicunoscuta dispută dintre Marc Aureliu și Faustina, în chestiunea cheii de la biroul său, înfățișează și programul de viață al împăratului roman, care ar trebui să fie urmat de toți principii.

⁷¹ Cf. capitolul XLII, netradus de N. Costin.

⁷² Cap. XLIII—XLVII, toate traduse de N. Costin. Cf. ed. de față, p. 322—369.

⁷³ Cap. X—XII. Cf. ed. de față, p. 437—454.

⁷⁴ Cap. XIII, ed. de față, p. 454—462.

⁷⁵ Cap. XVIII, netradus de N. Costin, cum netraduse rămîn toate capitolele care urmează, pînă la al XXXI-lea.

Un secretar al împăratului Nero, anume Emilius Varro, l-a invitat pe filozoful Seneca să-i arate casa sa, pe care a amenajat-o cum nu se putea mai bine. Dar după ce amfitrionul a explicat rostul fiecărei încăperi, filozoful a observat că nici una din ele nu-i aparține exclusiv lui Emilius Varro și, drept mulțumire pentru onoarea ce i-a făcut-o de a-l invita la el, Seneca i-a dat trei sfaturi: să nu-și dezvăluie niciodată în întregime, inima, nimănui, nici măcar prietenului celui mai apropiat; din toată activitatea zilnică să-și rezerve trei ceasuri pentru el însuși și, în sfârșit, să-și rezerve o încăpere exclusiv pentru el, a cărei cheie s-o păstreze singur, în care să-și țină cărțile și în care să cugete. Acest lucru îl făcea și Marc Aureliu, a cărui viață era deosebit de ordonată, de echilibrată. Pentru el — și așa trebuie să urmeze toți principii — impulsul era măsurat cu mare exactitate și folosit spre binele poporului. Dormea șapte ceasuri, se mai odihnea un ceas după masă; în timpul mesei, ca să nu piardă vremea, era înconjurat de filozofi sau i se citea; folosea cite un ceas pentru afacerile celor trei continente peste care se întindea stăpînirea romană, altul pentru soție și familie, alt ceas pentru a asculta părerile celor săraci, iar restul zilei se retrăgea în biroul său, unde citea și scria. Cheia acestui birou a rămas întotdeauna la el, pînă aproape de moarte, cînd a încredințat-o lui Pompeianus, intimul său. Acesta a luat toate cărțile împăratului și le-a depus în Capitoliu, după moartea sa, unde au fost ținute în mare cinste.

Această cheie ar fi vrut Faustina să o aibă, ca să poată pătrunde în intimitatea augustului ei soț⁷⁶. Și într-o zi, cînd era însărcinată — conștient de legile romane, care impuneau multă sollicitudine față de femeile gravide —, Faustina îl roagă pe Marc Aureliu să-i dea cheia biroului, ca să-i vadă manuscritele. Toate amenințările ei, toate reproșurile făcute soțului — care cu răspunsurile date de Marc Aureliu formează un mic tratat asupra căsătoriilor — rămîn infructuoase. În schimb împăratul îi ține o lecție lungă⁷⁷ asupra căsătoriei, arătînd cît de obositoare devine aceasta cînd soția este îndărătnică, ambițioasă și rea.

Urmează un număr apreciabil de capitole în care Antonio de Guevara dă sfaturi asupra felului cum trebuie crescuți copiii, de la naștere și pînă la adolescență. O notă pozitivă a lui Guevara în principiile de creștere a copiilor o constituie critica pe care o aduce — printr-o scrisoare a lui Marc Aureliu către amicul său Daedalus — femeilor care încearcă să-și curarisească odraslele bolnave cu ajutorul descîntecelor și al vrăjitoriilor⁷⁸.

⁷⁶ În manuscrisul *Vieții lui Marc Aureliu*, citit de Carol Quintul, partea relativă la disputa dintre Marc Aureliu și Faustina în chestiunea cheii de la birou era mult mai dezvoltată. Printre reproșurile aduse împăratului de soția sa erau unele care se refereau la viața ușuratică pe care ar fi dus-o acesta în tinerețe. Spusele Faustinei erau întărite de câteva scrisori ale lui Marc Aureliu către trei amante, anume Macrina, Livia și Bohemia, pe care Guevara le dădea ca autentice. Aceste scrisori au fost citite cu un interes deosebit de curtenii lui Carol Quintul, au fost difuzate și, mai ales, au asigurat succesul remarcabil al operei. Guevara le-a introdus cu bună știință (cunoștea doar gusturile contemporanilor). Cînd succesul operei era asigurat, le-a exclus, regretînd „iezuit” că le-a tradus. Scriindu-i arhiepiscopului de Saragosa, D. Fadrique de Portugal, îi explică acestuia că numai la insistențele contelui de Nassau, ale prințului de Orania și ale vărului său Pedro de Guevara, s-a hotărît să traducă aceste scrisori amoroase. Într-adevăr, ele n-au fost publicate în edițiile îngrijite de autor. Cf. R. Costes, *Antonio de Guevara, son œuvre*, p. 4 și 12—17.

⁷⁷ Cap. XX.

⁷⁸ Cf. cap. XXIX.

Între capitolele consacrate creșterii și educării copiilor sînt intercalate cîteva care se referă la alte chestiuni. Maestru al cuvîntului, apreciat de contemporani, retoric în scrieri, Guevara sfătuiește principii să deprindă arta cuvîntului, cu care mulți stăpînitori au cîștigat mai multe, decît cu armele. Firește, printre marii oratori ai antichității este amintit și Marc Aureliu, care și-a căsătorit pe una dintre fiice — pretinde autorul *Ceasornicului* — cu un filozof sărac, numai pentru că admira finețea cuvîntului său⁷⁹.

În Spania lui Carol Quintul, observă Guevara⁸⁰, femeile nobililor se găsesc într-o stare de înapoiere culturală pe care Grecia și Roma veche nu au cunoscut-o. Preocupate numai de exteriorul lor și de discuții fără rost, prea puține sînt acelea care să știe măcar citi. Aceasta provine numai din lene și din frivolitate, căci femeile din vremea sa — ca și cele din vechime — sînt capabile de tot atîta înțelepciune și cultură ca și bărbații. Antichitatea oferă sumedenie de cazuri de femei învățate, care nu numai că citeau filozofie înaltă, ci au lăsat ele însele scrieri. Doamnele și femeile nobile sînt îndemnate să ia exemplul femeilor amintite, să se cultive, ca să poată fi de folos copiilor în creșterea și educarea lor.

Unele capitole se ocupă de educația propriu-zisă a odraslelor princiare și a fiilor de nobili. Domnii sînt obligați să se ocupe de buna creștere a copiilor și ca părinți, și ca principii. Nu este suficient să lase moșteniri întinse urmașilor, ci și bună creștere și mai ales învățătura de carte. Părintele prea indulgent cu copilul său va culege la bătrînețe roadele amare ale dezmățului. Un exemplu semnificativ este judecata dintre un bătrîn prea îngăduitor și feciorul său curvar, care a avut loc în fața lui Solon, judecată prin care marele legiuitor l-a condamnat pe bătrîn, pentru lipsa de grijă în educarea fiului⁸¹.

Principii să nu-și crească feciorii în dezmierdări și desfătări, ci să-i obișnuiască — așa cum făceau spartanii — cu viața aspră, cu privațiunile. Copiii crescuți în dezmierdăciuni sînt de cele mai multe ori bolnăvicioși și neputincioși. Guevara schițează portretul idilic al copilului de plugar care, deși are „sumanul spart și dezmățat“, umblă desculț și cu capul gol, este sănătos și voinic. Opus lui este feciorul de nobil, crescut cu doiți, îmbrăcat în pînzeturi fine, hrănit numai cu bunătăți. Acesta, ajuns mare, va fi un desfrînat, care va amări bătrînețele părinților. „Că nu place lui Dumnezeu pînza cea subțire a pruncilor să fie mai scumpă decît îmbrăcămintea săracilor“, conchide ecleziastic Guevara. Și apoi, un sentiment de revoltă, izvorit din realitățile spaniole: „Că săracul pre feciorul său fără scădere bogatului și spre folosul republicii hrănește, iară bogatul pre feciorul său cu sudoaria săracului și spre scăderea republicii hrănește. Care fiind așa, precum singur lucrul arată, *mai dreptu iaste să moară lupul carele ne mănîncă și să trăiască oaia care ne îmbracă și ne hrănește*“⁸².

Nu rămîne Guevara consecvent revoltei sale nici măcar în cuprinsul aceluiași capitol. Căci după ce sfătuiește pe părinți să-i dea devreme la învățătura, să înlătore din preajma copiilor pe măsărici și mincinoși, să nu-i deprindă cu expresii triviale, în sfîrșit, după ce-i sfătuiește pe dascăli să fie intransigenți în procesul educativ, aruncă o comparație disprețuitoare, care întunecă tot adevărul spus cu o pagină mai înainte:

⁷⁹ Cf. cap. XXX.

⁸⁰ Cf. cap. XXXIII.

⁸¹ Cf. cap. XXXVII. Ed. de față, p. 480—495.

⁸² Cf. cap. XXXVIII. Ed. de față, p. 509.

„Nu privescu că nu-i cu cale ca feciorii domnilor și a celor mari oameni la ținere și la copilăria lor să să ție mai cu blindéță și mai cu cinste, decît feciorii celor proști. Că mai gingaș crește migdalul ce face migdale de le mănîncă oamenii, decît stejarul ce face ghindă care mănîncă porcii”⁸³.

Pedagogii și preceptorii vor avea grijă să corijeze înclinațiile copiilor spre minciună. Guevara povestește o anecdotă, în care fantezia și lipsa de informare își dau mîna. Spune el că, după campania lui Traian în Dacia, Decebal, luat prizonier, a fost adus la Roma, unde a și murit. După moartea lui, Traian a luat un copil al lui Decebal, cu gîndul să-l crească la curtea sa, să-l dea la învățatură și să-i dea în stăpînire provincia Dacia. Dar, într-o zi, pe cînd împăratul se afla la plimbare în grădină, l-a văzut pe copilul lui Decebal furînd poame — cu alți copii — dintr-o grădină învecinată. Întrebat mai pe urmă de unde vine, și copilul răspunzîndu-i că vine de la școală, atît de tare s-a mîniat Traian pentru acea minciună, încît a renunțat la intenția să-l facă stăpînitor în Dacia⁸⁴.

Pedagogii trebuie să retușeze tendințele spre obrăznicie, frivolitate (marghiolie o numește N. Costin), desfrîu, nestatornicie⁸⁵.

Ultima carte, a treia, este consacrată sfaturilor după care trebuie să se poarte domnul, el însuși, și principiiilor de guvernare a țării. Întrucît atenția lui N. Costin s-a îndreptat în special spre această parte a operei, traducînd 41 din cele 60 de capitole, sarcina de a face prezentarea cărții este mult ușurată.

Primele capitole sînt rezervate problemelor juridice. Domnul va ține cumpăna dreaptă și va împărți legea fără părtinire. Abuzurile, jafurile și spolierea făcute în numele ideii de dreptate, atrag după sine ura, așa cum cotropirea nedreaptă de țări și popoare atrage după sine mînia cerească. Aici intercalează Antonio de Guevara celebrul discurs al *Țăranului de la Dunăre* în senatul roman, pe care istoricii literari nu știu pînă astăzi dacă să i-l atribue lui sau vreunei scrieri vechi, nedescoperită încă, dar citită și utilizată de învățatul episcop de Guadix⁸⁶.

Folosit de Guevara pentru a arăta răul pe care îl poate pricinui abuzul și nedreapta judecată, dar și pentru a sublinia caracterul milos și blind al lui Marc Aureliu, *Țăranul de la Dunăre* grăiește însă și Spaniei lui Carol Quintul, ai cărei conchistadori nu s-au deosebit cu nimic de administratorii și judecătorii trimiși de Roma la „rîpîle Dunării”.

Odată, relatează Guevara, cînd era ciumă la Roma, Marc Aureliu, însoțit de o suită numeroasă — din care nu lipseau, firește, filozofii —, s-a stabilit în Campania. Acolo, venind vorba de schimbarea obiceiurilor celor vechi și bune, Marc Aureliu le-a povestit o întîmplare de pe vremea cînd era el „boer de sfat”. În senatul roman a venit într-o zi un țăran de la izvoarele Dunării, ca să se plîngă împotriva cenzorului trimis acolo, „care cu groază mare cîrmuie pre lăcuiitorii săi”. Înfațîșarea lui de sălbatic era în contrast cu vorba aleasă, în care, într-un lung discurs, a făcut procesul tuturor relelor aduse de romani neamului său și al tuturor nedreptăților pe care le suportau.

Într-o splendidă cadență oratorică el a aruncat în obrazul întregului senat acuzația pentru războaiele de cotropire ce le duc și pentru jafurile funcționarilor pe care îi trimite. La sfîrșitul discursului, cînd țăranul

⁸³ *Idem*. Ed. de față, p. 510.

⁸⁴ Cf. cap. XLV. Ed. de față, p. 529—530.

⁸⁵ Cf. cap. XLVI. Ed. de față, p. 535—536.

⁸⁶ Cf. cap. III—V. Ed. de față, p. 142—164.

Milan se aștepta să fie pedepsit pentru îndrăzneala vorbelor sale, senatul a plecat rușinat capul. În loc de pedeapsă, el a fost miluit, iar funcționarii abuzivi înlocuiți.

Menționam mai sus — după observația lui René Costes⁸⁷ — că discursul *Țăranului de la Dunăre* poate fi considerat și ca o critică indirectă pe care Antonio de Guevara o aduce Spaniei, pentru cuceririle, omorurile și jafurile făcute în America, care au revoltat și pe contemporani. Asemănarea dintre triburile germanice — care trăiau liniștite, după obiceiurile lor — și populațiile din Mexic și Peru, peste care au tăbărit urgia și lăcomia trimișilor lui Carol Quintul, este evidentă. Milan vorbește în senat așa cum ar fi vorbit un aztec la curtea regelui spaniol — dacă acesta și-ar fi plecat urechea să asculte tragedia cuceritorilor, cu al căror aur și-a plătit coroana imperială.

Discursul *Țăranului de la Dunăre* a plăcut cititorilor vechi și rămîne și astăzi episodul ce se citește cu cel mai viu interes. Subiectul a intrat în literatură, i-a fost furat — am zice — lui Guevara. Mai întîi Don Juan de la Hoz y Mota scrie o piesă în versuri intitulată *El Vilano del Danubio*⁸⁸. Mai tîrziu La Fontaine reia același discurs și creează una din cele mai remarcabile fabule, inclusă în cartea a XI-a și intitulată *Le Paysan du Danube*⁸⁹.

În capitolele care urmează⁹⁰, autorul dă indicații asupra calităților pe care trebuie să le aibă judecătorii și cere principilor să supravegheze felul în care aceștia împart dreptatea. Domnii să nu semneze cu mîna lor condamnări la moarte și nici să-i vadă pe cei condamnați. Milostenia domnilor și dreapta judecată a celor ce împart dreptatea sînt secretele cu care se guvernează bine o țară.

Împotriva judecătorilor abuzivi, mai exact împotriva neînduplecatului Valerius Grachus, va lua cuvîntul în senat trimisul Iudeei, într-un discurs foarte asemănător cu cel al *Țăranului de la Dunăre*, discurs care, prin problemele inserate în el, ne introduce în tema capitolelor următoare, consacrate în bună măsură păcii⁹¹.

⁸⁷ Cf. R. Costes, *op. cit.*, p. 60. El menționează că analogia a fost semnalată încă din anul 1535, de Vasco de Quiroga, într-un memoriu trimis lui Carol Quintul din Mexic, în care relatează duritatea cu care au fost tratați niște notabili indieni din provincia Mehuacan, acuzați pe nedrept că pregătesc o răscoală și amenințați cu spîzurătoarea. Memoriul, datat 24 iunie 1535, se păstrează la Biblioteca Nacional, ms. I, 190.

⁸⁸ Cf. M. Menéndez Pelayo, *Origenes de la novela*, vol. II, p. 120, nota 1.

⁸⁹ Cf. La Fontaine, *Fables*, Paris, 1946, p. 365—368. Dar chiar înainte de La Fontaine, *Țăranul de la Dunăre* a slujit ca subiect unor poeți. Cf. M. Menéndez Pelayo, *op. cit.*, p. 123, nota 2. A. Chassang în *Histoire du roman et de ses rapports avec l'histoire dans l'antiquité grecque et latine*, ed. a II-a, Paris, 1862, p. 463—464, ocupîndu-se în ultimul capitol, *Romane pierdute*, și de *Ceasornicul domnilor*, înclină să creadă că opera n-ar aparține lui Guevara și că acesta n-ar fi făcut altceva decît o ultimă revizuire a vreunui roman filozofic al antichității (în genul *Vieții lui Apollonius din Tyana*, a lui Philostrates), care a ajuns pînă la Guevara și care s-a pierdut după apariția *Ceasornicului*. El ajunge la această concluzie (la care ajunsese și Charles Nodier în *Mélanges tirés d'une petite bibliothèque*, Paris, 1825, p. 165) pornind de la *Țăranul de la Dunăre*, al cărui stil este — zice el — absolut antic și imposibil de inventat de un contemporan al lui Carol Quintul. Restul povestirilor au putut fi transformate de imaginația spaniolă a lui Guevara, care este evidentă aproape peste tot. Este de prisos să subliniem că această idee a fost combătută de toți istoricii literaturii spaniole.

⁹⁰ Cap. VI—XIII.

⁹¹ Cap. XII. Ed. de față, p. 129—136.

Acest discurs face parte dintr-o scrisoare lungă (de care Guevara uită la un moment dat) pe care Marc Aureliu o trimite lui Antigonus, vechi amic⁹². Trebuie să amintim că, în această ultimă carte a *Ceasornicului*, figura lui Marc Aureliu este din ce în ce mai prezentă. Ultimele capitole, cum vom vedea mai jos, vor fi rezervate sfârșitului marelui împărat.

Unul din meritele incontestabile ale *Ceasornicului*, îndreptar al domnilor de pretutindeni, este vehicularea ideii de pace. Am întâlnit-o și în primele două cărți, aruncată în imensul ocean de anecdotă și sfaturi, ceea ce denotă că ea, ideea păcii, l-a preocupat realmente pe Guevara. În cartea ultimă el îi face loc în primele rânduri, cu multă pasiune și multă convingere⁹³.

Nici un personaj antic nu putea face o mai autorizată apologie a păcii decât Marc Aureliu. Într-o scrisoare adresată prietenului său Cornelius, după o victorie în Asia, împotriva parților, scrisoare ce umple trei capitole⁹⁴, Marc Aureliu îi descrie toate grozăviile războiului și adevărata lui stare sufletească din timpul triumfului de la Roma. De sub pana împăratului filozof ies blesteme la adresa mândriei romane și a lăcomiei, care au dus la distrugeri și vărsări de sînge nevinovat.

În continuare, Antonio de Guevara se adresează stăpînitorilor de țări cu sfaturi privind purtarea lor. Cu cît îmbătrînește un domn, cu atîta trebuie să renunțe la apucăturile rele și la înclinațiile spre desfrîu. Cei vechi au avut o considerație nemărginită pentru bătrîni, pentru că atît la greci, cît și la romani aceștia erau modele de virtute și înțelepciune. Domnii în vîrstă, care pretind să fie cinstiți și ascultați, trebuie să fie măsurați la mîncare, decenți în îmbrăcăminte, treji la băutura, drepti la vorbă, curați de răutăți⁹⁵.

Meditațiile în legătură cu trecerea timpului, cu zădărnicia lucrurilor, cu slăbiciunile noastre, cu amărăciunea vieții, fac parte din arsenalul teologic al lui Guevara, de care a știut să se folosească întotdeauna cu multă dibăcie.

Domnii vor trebui să aibă inimă largă spre supușii lor și spre țările pe care vor să le cucerească. Cu inima și dărnicia a cucerit Alexandru Macedon Persia și numai pe urmă cu sabia. Zgîrcenia nu trebuie să stăpînească viața domnilor. Alături de lăcomie, aceasta este cea mai mare scădere a principelui și atrage după sine cele mai mari nenorociri⁹⁶. Singură lăcomia de arginți, din toate păcatele omului, rămîne fără justificare, fără explicații, pentru că ea nu este generată de simțurile trupului. Avariția este urîtă și de oameni și de Dumnezeu, și domnii trebuie să o îndepărteze de la sine.

Domnii vor trebui să privească viața așa cum este, cu întregul ei cortegiu de dureri și dezamăgiri. Într-o scrisoare de mîngiere către un alt amic al său, Pyramon, Marc Aureliu țese considerații pe marginea acestor adevăruri⁹⁷. Întregul capitol al XXXVI-lea (netradus de N. Costin), în care este deplîns destinul speței umane, pregătește coborîrea cortinei peste viața lui Marc Aureliu, de care vor fi pline aproape toate

⁹² Cap. IX—XIII.

⁹³ Cap. XIV—XVIII, traduse și de N. Costin, cu excepția cap. XVII. Cf. ed. de față, p. 164—197.

⁹⁴ Cap. XVI—XVIII. Ed. de față, p. 180 și urm.

⁹⁵ Cf. cap. XIX—XX. Ed. de față, p. 198—214.

⁹⁶ Cf. cap. XXV—XXVI. Ed. de față, p. 107—119. La p. 115—116 întîlnim un splendid tablou făcut zgîrcitului și felului său de viață, în tot ce are acesta mai josnic și mai lamentabil.

⁹⁷ Cf. cap. XXXIV. Ed. de față, p. 579—589.

paginile următoare ale cărții a treia. În scrisoarea către Domitius, cetățeanul Capuei, plină de considerații stoice la adresa destinului omenesc și al norocului, Marc Aureliu se plînge deja de bătrînețe și boli⁹⁸. Dar în imensa lui iubire de oameni găsește resurse — ca-n toate scrisorile — pentru a mîngîia și ajuta sufletele zbuciumate ale celor ancorați prea adînc în materia de care el, împăratul filozof, nu era cu nimica legat.

Auturul îndeamnă, în cîteva capitole, pe principii spre milă față de văduve și orfani, așa cum au dovedit numeroși împărați și regi în vechime. Ei trebuie să fie apărători văduvelor și părinți orfanilor⁹⁹. Guevara atribuie lui Marc Aureliu o splendidă scrisoare de mîngîiere trimisă Laviniei Romana, la moartea soțului ei Claudius, vechiul său prieten¹⁰⁰.

Ideea deșertăciunii omenești nu putea lipsi dintr-o carte consacrată vieții lui Marc Aureliu¹⁰¹. Guevara sfătuiește domnii să cugete la acest tragic adevăr, să-și organizeze viața cu gîndul la caducitatea ei, să nu se bucore niciodată, să nu se întristeze niciodată¹⁰².

Ultimele capitole din *Ceasornic*¹⁰³ înaintea aceluia care se ocupă de moartea lui Marc Aureliu, cuprind cîteva sfaturi după care trebuie să se conducă principii ei înșiși, așa cum definise Guevara conținutul cărții a treia. Cinci dintre aceste sfaturi nu sînt altele decît acelea pe care Plutarh le dăduse printr-o scrisoare lui Traian. Mai întîi, viața lui morală trebuie să fie un exemplu tuturor: desfrîul trebuie să stea departe de persoana împăratului. Să fie imparțial în raporturile cu oamenii, fie că sînt din preajma sa, fie că vin de departe. Să nu vorbească niciodată fără rost: ceea ce promite să fie realizat întocmai. Să fie milostiv și darnic cu cei care îl slujesc. Să izgonească din jurul său „ca pe ciumă“ pe cei nesinceri, care îl flatează.

Celelalte capitole, inclusiv scrisoarea către Lambertus, guvernatorul Helespontului¹⁰⁴, tratează despre necesitatea reglementării vieții măscăricilor, a pehlivanilor, a celor ce se ocupau cu jocurile de noroc, într-un cuvînt a oamenilor socotiți fără ocupație serioasă, din rîndul cărora nu lipsesc ... artiștii.

Sfîrșitul lui Marc Aureliu, care marchează și ultima oră a *Ceasornicului* — cum spune R. Costes —, este tratat în ultimele nouă capitole din cartea a treia¹⁰⁵, toate traduse la locul lor de cronicarul moldovean¹⁰⁶. Aflîndu-se în Panonia, în tabără, împăratul a fost atins de paralizie și în cîteva zile a murit; nu înainte însă de a fi stat de vorbă cu cei mai apropiați ai săi și de a fi deplîns soarta imperiului, ce urma să fie stăpînit de Commodus. Pe patul morții, înconjurat de sfetnici, Marc Aureliu plînge. Nici unul nu îndrăznește să-i adreseze vreun cuvînt de mîngîiere; nici unul, în afară de credinciosul său Panusie, care într-un

⁹⁸ Cf. cap. XXXVII. Ed. de față, p. 594—604.

⁹⁹ Cf. cap. XXXVIII și XXXIX, ultimul netradus de N. Costin. Ed. de față, p. 232—239.

¹⁰⁰ Cf. cap. XL—XLI, ce formează la N. Costin un singur capitol. Ed. de față, p. 609—622.

¹⁰¹ N-o să pretindem, firește, că retragerea lui Carol Quintul la Mănăstirea Yust a fost hotărîtă de lectura *Ceasornicului*. Vrem doar să amintim că unele din principiile incluse în această operă — mai ales cele religioase — au fost pe măsura gîndirii morbide a aceluia căruiia îi era adresată cartea.

¹⁰² Cf. cap. XLII—XLIII. Ed. de față, p. 239—253. A se vedea și cap. LI. Ed. de față, p. 254—263.

¹⁰³ Cap. XLVI—L. N. Costin traduce numai cap. XLVI, care este și cel mai important. Ed. de față, p. 573—579.

¹⁰⁴ Cap. XLVIII—L.

¹⁰⁵ Cap. LII—LX.

¹⁰⁶ Cf. ed. de față, p. 623—682.

lung discurs — mult prea lung pentru urechile unui muribund — îi reproșează că, după ce a trăit o viață plină de virtuți și a pus atît de puțin preț pe viață, nu este în stare să se despartă de ea, fără regrete. În răspunsul său, tot atît de lung, Marc Aureliu respinge reproșurile sfetnicului său. Nu plînge pentru că-i este teamă de moarte sau pentru că ar vrea să mai trăiască, ci pentru că urmașul său îi va păta memoria cu ticăloșiile sale.

Împăratul îl cheamă la sine pe Commodus și îi dă ultimele sfaturi ¹⁰⁷, arătîndu-i, totodată, toate scăderile de care nu l-a putut dezbăra și toate greutatețile pe care un împărat (întreg la minte) le ia pe umerii săi atunci cînd devine împărat. Acestea sînt cele mai sistematizate capitole parenetice din întreaga operă.

După ce termină de dat sfaturi lui Commodus, Marc Aureliu îi făcu un semn lui Panusie. Acesta a adus o tăbliță cu principii morale scrise în Egipt, pe care împăratul a dat-o fiului său, conjurîndu-l să se conducă după ele.

În amintitul studiu al lui R. Costea, asupra operei lui Antonio de Guevara, acesta se ocupă pe larg de sursele de inspirație ale povestirilor incluse în *Ceasornic* ¹⁰⁸. Dacă datele privitoare la viața lui Marc Aureliu au fost luate din Iulius Capitolinus ¹⁰⁹, pentru povestirile care umplu sutele de pagini ale *Ceasornicului* el este tributuar scriitorilor antici și medievali pe care îi citează la tot pasul. Trimiterile lui sînt însă inexacte și nu rezistă unui control serios, datorită faptului că citează din memorie, după lecturi făcute cu ani în urmă. Contemporanii săi chiar, printre care profesorul Pedro de Rhua, din Soria, l-au acuzat de inexactități în trimiteri, fără să se gîndească la faptul că Guevara nu scrisese o istorie, ci un îndreptar al principilor, și că povestirile incluse și trimiterile făcute n-aveau alt rost decît acela de a sublinia, o dată mai mult, ideile didactice și morale ale *Ceasornicului*. Printre scriitorii medievali pe care i-a folosit trebuie amintiți: J. Boccaccio ¹¹⁰, Flavio Biondo ¹¹¹ și Sabellicus ¹¹².

Concepția politică și didactică a lui Guevara prinsă în *Ceasornic* nu este, evident, nouă. Ea este întîlnită atît în literatura veche, cît și în cea medievală, inclusiv în cea spaniolă.

În afara *Cyropediei* lui Xenofon, Guevara a cunoscut cu siguranță opera scolasticului Toma de Aquino. Acesta schișase, încă în a doua jumătate a secolului al XIII-lea, figura ideală a principelui creștin, în opera *De regimine principum*, trasînd și liniile educației pe care acesta trebuia să o primească, precum și principiile de guvernare. Contemporanul și discipolul său, Egidio Colonna, scrie în 1285, pentru viitorul rege

¹⁰⁷ Cap. LVII—LIX. Ed. de față, p. 656—677.

¹⁰⁸ Cf. capitolul: *Les sources de la matière anecdotique de l'Horloge*, p. 44—50.

¹⁰⁹ Cf. nota 54.

¹¹⁰ Nu cu *Decameronul*, firește, ci cu unele din operele sale latinești, ca: *De genealogiis deorum* (amintită de Guevara), *De casibus illustrium virorum*, *De claris mulieribus* (de asemeni amintită).

¹¹¹ Învățat italian (1392—1463), fost secretar al familiei Sforza și secretar al Vaticanului, a fost primul umanist care s-a ocupat cu cercetări asupra legilor, religiei și instituțiilor Romei vechi. Rezultatele sale s-au concretizat în două lucrări: *Romae instauratae*, libri III, Verona, 1482, și *Romae triumphantis*, libri X, Brescia, 1482.

¹¹² Istoric venețian (1436—1506), a lăsat, printre altele, un fel de istorie universală în 92 de cărți, intitulată: *Enneades sive Rapsodiae historiarum*, tipărită la Veneția între anii 1498—1504. Deseori citat de Guevara.

Filip IV cel Frumos, o operă exact cu același titlu, cuprinzând învățături didactico-morale, traduse câteva decenii mai târziu și în spaniolă ¹¹³. În literatura spaniolă trebuie amintit Juan Manuel (1282—1348), cu opera sa didactică *Libro de los estados*, precum și Diego de Valera (1412—1486), cu *Doctrinal de príncipes* ¹¹⁴.

Dintre marii săi contemporani, ale căror idei politice au străbătut întreaga literatură medievală, nu pot fi trecuți cu vederea nici Thomas Morus, cu *Utopia* sa apărută la Louvain în 1516, și nici Erasmi, cu *Institutio principis cristiani*, apărută doi ani mai târziu la Veneția (împreună cu alte opere de același caracter: *De regno administrando*, *De doctrina principum* etc.).

Preocupările didactice ale lui Guevara, departe de a fi singulare, se încadrează deci în sfera largă a literaturii de acest gen, europeană și spaniolă deopotrivă, anterioară și contemporană lui. Ca eclesiastic, el nu putea supune însă morala, politiciii, așa cum preconiza Machiavelli și cum din aceleași principii religioase n-au putut-o supune nici marii săi contemporani Thomas Morus și Erasmi.

Cît privește creșterea și educarea copiilor, Guevara a avut în cele trei cărți asupra familiei (*Famiglia*) ale lui Leon Battista Alberti (1404—1472), scrise sub formă de dialog, întregul material de care s-a servit, mai ales în cartea a doua a *Ceasornicului* ¹¹⁵.

*

Aminteam în primele pagini ale introducerii că *Ceasornicul domnilor* s-a bucurat de un mare succes atât în Spania, cît și peste hotare. Explicația acestui succes rezidă nu atîta în caracterul didactic al operei sau în aluziile pe care opera le-ar face la starea de lucruri din Spania, cît mai ales în faptul că a pus la îndemîna cititorului mai puțin cult anecdote, povestiri și obiceiuri luate din istoria veche, pe care acesta, neștiind latinește, nu le putea citi în edițiile prime scoase de umaniști.

Guevara face deci operă de difuzare, de popularizare a filozofilor și istoricilor antichității. Cititorul obișnuit n-a fost impresionat de lipsa de unitate a *Ceasornicului*, nu l-a deranjat amestecul capitolelor celor două opere, contopite fără prea mare bătaie de cap într-una singură. El a fost captivat de mulțimea povestirilor. Acestea l-au amuzat și au dus la apariția atîtor ediții, în mai toate limbile europene. Cum observă R. Costes, de la nobilii minori de la curte, pînă la conetabilul de Castilia, toți găseau în *Ceasornic* expresiile frumoase și gesturile alese ale oamenilor de seamă ai antichității, prinse într-o lectură atrăgătoare și într-o limbă înțeleasă de toți ¹¹⁶. Tot Guevara este cel dintîi spaniol care „aruncă în curentul european anecdota antichității“, pînă la el scriitorii inspirîndu-se din povestirile orientale ¹¹⁷.

Prin *Ceasornic* Guevara reînvie o lume veche, ce entuziasmează nu numai pe spanioli, ci întreaga Europă apuseană. Cît privește stilul, facil și strălucitor, cu o extraordinară bogăție de expresii, probabil

¹¹³ Cf. J. Fitzmaurice-Kelly, *Histoire de la littérature espagnole*, ed. a III-a, Paris, 1928, p. 51.

¹¹⁴ Cf. G. Cirot, *Les histoires générales d'Espagne entre Alphonse X et Philippe II (1284—1556)*, Bordeaux, 1905, p. 40 și urm.

¹¹⁵ Cf. V. Benedetti-Brunelli, *Leon Battista Alberti e il rinnovamento pedagogico nel Quattrocento*, Florența, 1925.

¹¹⁶ R. Costes, *op. cit.*, p. 63.

¹¹⁷ *Idem*, p. 63.

stilul curții spaniole¹¹⁸, a fost și acesta pe placul contemporanilor. Guevara nu caută modele pentru stilul său nici la greci și nici la romani. El este creator al unei forme distinse, culte și splendide¹¹⁹.

Difuzarea primei opere a lui Guevara, făcută în statele din apusul Europei cu o rezezițiune pe care n-a mai cunoscut-o altă carte, trebuie urmărită separând *Viața lui Marc Aureliu* de *Ceasornic*; am văzut mai sus că cele două cărți au trăit multă vreme paralel, chiar după apariția integrală a ediției din 1529.

Viața lui Marc Aureliu a fost tipărită, în spaniolă mai întâi, la Anvers în tipografia celebrului Ioan Griphius, în anul 1529. În același an, tot în spaniolă, s-a tipărit la Paris, în tipografia universității. La Roma se imprimă în 1531, iar la Veneția în 1532, de asemeni în spaniolă. Între anii 1534—1554 la Anvers se vor tipări nu mai puțin de 10 ediții, toate în spaniolă. Ultima ediție spaniolă a *Vieții lui Marc Aureliu*, separată de *Ceasornic*, a fost imprimată la Barcelona în 1647¹²⁰.

Prima traducere într-o limbă străină o face francezul René Berthaut de la Grise, secretarul cardinalului de Gramont, venit în Spania să negocieze eliberarea lui Francisc I. Ea a apărut la Paris în anul 1531 sub titlul *Livre doré de Marc Aurèle, empereur et eloquent orateur. Traducit de vulgaire castillien en francoys par R. B. de la Grise ...*¹²¹

În Italia, unde edițiile spaniole erau mai accesibile lecturii, prima traducere a apărut la Veneția, în 1543, datorită lui Mambrino Roseo de Fabriano: *Vita di M. Aurelio imperadore con le alte et profonde sue sentenze, notabili documenti, ammirabili essempli et lodevole norma di vivere*¹²². Același text este imprimat și la Roma, tot în 1543. Celelalte ediții ale secolului al XVI-lea, douăzeci la număr, au apărut toate la Veneția. Alte patru ediții, tot venețiene, vor fi imprimate în secolul următor. În sfârșit, ultima ediție venețiană a *Vieții lui Marc Aureliu* a apărut în ... 1851¹²³.

Olandezii, cu toată ostilitatea pe care au arătat-o dominației spaniole, au fost și ei cititori fervenți ai *Vieții lui Marc Aureliu*. Cele 11 ediții apărute între anii 1565—1640 la Utrecht, Amsterdam, Rotterdam și mai ales Anvers, pe lângă sumedenie de ediții în spaniolă, atestă voga nemaiîntinută a operei guevariene¹²⁴.

Dar nici într-o țară opera lui Guevara n-a exercitat o mai mare influență asupra mișcării literare ca în Anglia. Aici prima traducere a fost făcută de către John Bourchier, lord Berners (fost ambasador al lui Henric al VIII-lea la curtea spaniolă, în anii 1518—1519), dar nu după un text spaniol, ci după traducerea franceză. Tipărirea a fost realizată la Londra, în anul 1535, sub titlul *The golden Boke of Marcus Aurelius Emperorer and eloquent oratcur* și pînă în 1586 au apărut încă 12 ediții. Stilul guevarian a încîntat literatura engleză din timpul reginei Elisabeta

¹¹⁸ Cum afirmă Ángel Valbuena Prat în *Historia de la literatura española*, ed. a V-a, vol. I, Barcelona, 1957, p. 476.

¹¹⁹ Cf. Maria Rosa Lida, *op. cit.*, p. 379.

¹²⁰ Cf. L. Canedo, *op. cit.*, p. 452—460.

¹²¹ *Idem*, p. 460. Asupra răspîndirii operelor lui Guevara în Franța și a influenței exercitate în secolul al XVI-lea a se vedea: Louis Clément, *Antoine de Guevara, ses lecteurs et ses imitateurs français au XVI-e siècle*, în *Revue d'histoire littéraire de la France*, t. VII (1900), p. 590—602, și t. VIII (1901), p. 214—233.

¹²² *Idem*, p. 467. Cf. și H. Vaganay, *Antonio de Guevara et son œuvre dans la littérature italienne. Essai de bibliographie*, în *La Bibliofilia*, XVII (1915), p. 335—358.

¹²³ *Idem*, p. 472.

¹²⁴ *Idem*, p. 463—465.

și a influențat apariția prebarochismului englez, a eufuismului, al cărui părinte este socotit însuși lordul Berners; primul traducător al lui Guevara ¹²⁵. Numele curentului literar a fost dat însă de John Lily, ale cărui romane, pline de epistole morale imitate după Guevara, și în stilul său, cu paralelisme și antiteze, au entuziasmat publicul cititor din Anglia ¹²⁶.

Referindu-ne la *Ceasornicul domnilor*, constatăm un număr și mai impresionant de ediții apărute în aproape toate limbile europene. Întîlnim în Spania 13 ediții în secolul al XVI-lea. Întîlnim în Franța cel mai mare număr de ediții, 43, între anii 1540—1608, repartizate între Paris, Lyon, Rouen și Anvers ¹²⁷. În limba italiană prima ediție apare la Veneția, în același an 1543, cînd apăruse și prima ediție a *Vieții lui Marc Aureliu*, și se datorește aceleiași Mambrino Roseo de Fabriano ¹²⁸. Titlul *Instituzione del Prencipe cristiano*, va fi schimbat abia la a patra ediție, în 1553, cu acela dat de Guevara *Aureo libro de Marco Aurelio, con l'Herologio de Principi, in tre volumi*.

Edițiile engleze, foarte numeroase pentru *Viața lui Marc Aureliu*, se reduc la numai 6 pentru *Ceasornic*, toate apărute la Londra. Prima datează din 1557 și a fost tradusă din franțuzește de Thomas North ¹²⁹.

În Germania, unde *Viața lui Marc Aureliu* n-a fost tradusă deloc, întîlnim traduceri ale *Ceasornicului* tirziu, spre finele veacului al XVI-lea. Este citată apariția unei ediții la Frankfurt pe Main, din 1574, fără să i se dea titlul ¹³⁰. În 1599 apare la München *Horologium principum, oder fürsliche Weckuhr und Lustgarten, in drey Theil abgetheilet auss spanischer Sprach des Antonij de Guevara vertentscher durch Aegidium Albertinum*, care se va mai tipări încă de opt ori pînă la mijlocul veacului al XVII-lea.

Întîlnim trei ediții olandeze în anii 1617 și 1618, tot atîtea ungurești din aceeași vreme ¹³¹, una armenescă din 1738 tipărită la Veneția ¹³² și vreo zece ediții în limba polonă, toate posterioare traducerii lui N. Costin, începînd cu aceea a lui Felix Roszkowski, apărută la Leszno în anul 1751 ¹³³.

O operă cu o circulație atît de largă nu putea să rămînă netradusă în limba latină, limbă diplomatică și limbă de studiu a epocii medievale. Realizarea acestei traduceri a întîrziat însă mult. La data la care apare prima ediție a lui Johann Wankelius la Torgau, în 1601, fama lui Antonio de Guevara coborîse la nadir. Dar opera se va retipări de încă 9 ori (Torgau, 1606 și 1611; Leipzig, 1615, 1624, 1632; Frankfurt pe Main, 1664; Raab, 1742 și 1746; Bratislava, 1745) ¹³⁴. În afara acestor ediții apar altele, tot latinești, în Polonia ¹³⁵. Care din edițiile de pînă la 1664 va fi fost folosită de N. Costin este greu de precizat. În tot cazul n-au fost folosite primele trei ediții. Și iată de ce. Wankelius i-a acordat

¹²⁵ Cf. Menéndez y Pelayo, *op. cit.*, p. 124—126. Á. Valbuena Prat, *op. cit.*, p. 478.

¹²⁶ În romanele *Euphuës, or the Anatomy of wit*, apărut în 1578, și *Euphuës and his Englund*, apărut în 1580.

¹²⁷ L. Canedo, *op. cit.*, p. 485—491.

¹²⁸ *Idem*, p. 493—497.

¹²⁹ *Idem*, p. 492—493.

¹³⁰ *Idem*, p. 483.

¹³¹ Cf. N. Cartoian, *Ceasornicul domnilor*, p. 13—14. Louis Karl, *Note sur la fortune des œuvres d'Antonio de Guevara à l'étranger*, în *Bulletin hispanique*, XXXV (1938), p. 32—50.

¹³² L. Canedo, *op. cit.*, p. 485.

¹³³ Cf. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 14.

¹³⁴ L. Canedo, *op. cit.*, p. 497—503.

¹³⁵ Pentru edițiile latinești apărute în Polonia să se vadă mai jos, p. XXXIV, precum și nota 144.

lui Antonio de Guevara un credit științific fără de margini, așa cum nu făcuse nici unul dintre contemporanii săi spanioli. Întreaga traducere latinească, începînd cu ediția a patra, cea de la Leipzig, este plină de glosări, citate și trimiteri la diferiți scriitori antici și medievali, așezate la marginea textului latinesc (de aceea le și numim *marginalii* în aparatul critic), culese cu o literă tipografică mică, dar a căror întindere este aproape tot atîta de mare cît și a textului *Ceasornicului*. Cu ce scop va fi făcut Johann Wankelius această risipă de erudiție este greu de spus și nici nu ne preocupă în mod special. Ceea ce este de precizat — căci aceasta înlătură probabilitatea traducerii lui N. Costin din altă limbă decît din limba latină — este faptul că N. Costin traduce și el unele din marginaliile lui Wankelius, care — repetăm — n-au nimic comun cu textul lui Antonio de Guevara.

Ceasornicul domnilor, cu mulțimea elementelor pedagogice incluse în paginile sale, poate fi socotită o carte de educație pentru vîrstarele voievodale. Literatura parenetică nu începe însă la noi cu Nicolae Costin¹³⁶. Preocupări pentru educarea fiilor de domn sînt mult mai vechi și literatura de acest gen a avut în țările române o circulație destul de întinsă, în ciuda lipsei unei reglementări riguroase a succesiunii la tron. În vremea în care Antonio de Guevara elabora *Ceasornicul* său, în Țara Românească apărea o operă scrisă în același scop. Erau celebrele *Învățăturile ale lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, „cel mai de seamă monument al cugetării și simțirii românești în limba slavă“, cum le caracterizează N. Cartoian¹³⁷. Fără să ne oprim asupra discuțiilor privind paternitatea lor, care se poartă încă de la finele veacului trecut¹³⁸, vom aminti doar faptul că opera — care a circulat în copii slavone, grecești și românești — a fost larg răspîdită, atît în Țara Românească, cît și în sudul Dunării.

Au mai fost traduse și 72 capitole parenetice în versuri ale lui Agapet¹³⁹, fost diacon în biserica Sfînta Sofia de la Constantinopol, scrise pentru elevul său, împăratul Iustinian.

O operă care a avut o circulație deosebită în vechea noastră literatură laică a fost *Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*.

¹³⁶ Printre cei care s-au ocupat la noi de răspîndirea învățăturilor către domni trebuie amintiți: D. Russo, cu studiul său *Elenismul în România*, apărut în 1912 și reeditat în *Studii istorice greco-române*, vol. II, București, 1939, p. 489—541, în care consacră două pagini literaturii parenetice bizantine care a circulat și în țările române. N. Cartoian în capitolul de început din *Ceasornicul domnilor*, intitulat *Literatura parenetică la noi*. Al. Dușu cu studiul „*Le miroir des princes*“ dans la culture roumaine, publicat în *Revue des études sud-est européennes*, VI (1968), nr. 3, p. 439—479.

¹³⁷ Cf. *Istoria literaturii române vechi*, vol. I. București, 1940, p. 42.

¹³⁸ Pentru discuțiile în jurul autenticității *Învățăturilor* să se vadă: I. C. Chițimia, *Considerații despre „Învățăturile lui Neagoe Basarab“*, în *Romanoslavica*, VIII (1963), p. 309—339. Dan Zamfirescu, *Învățăturile lui Neagoe Basarab. Problema autenticității*, în aceeași revistă, p. 341—401. P. P. Panaitescu, *Învățăturile atribuite lui Neagoe Basarab. O reconsiderare*, în aceeași revistă, p. 403—424. În toate aceste trei studii este folosită o bibliografie exhaustivă a problemei, pe care nu găsim util să o reproducem și noi. Cît privește circulația manuscriselor, ca și edițiile apărute, a se vedea N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, vol. I, p. 46. Cf. și *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. Text ales și stabilit de Florica Moisiș și Dan Zamfirescu..., București, 1970.

¹³⁹ Cf. K. Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Litteratur*, ed. a II-a, München, 1897, p. 456—457.

Pe lângă aceste trei opere parenetice, sintem obligați să mai amintim încă două, care au fost elaborate aproape în aceeași vreme cu traducerea *Ceasornicului*. Este vorba mai întâi de volumul în versuri *Sfătuirile creștino-politice*, adunate de mitropolitul Antim din diferiți scriitori greci și tipărite în grecește în anul 1715, pentru folosul domnului Ștefan Cantacuzino, și, în al doilea rând, de opera lui Ambrosius Marilanus, *Theatrum politicum*, tradusă din latinește în grecește în anul 1716 de către Ioan Avramie.

Și, pentru că sintem obligați să strîmțăm cîmpul referințelor privitoare la circulația literaturii parenetice la noi și să ne ocupăm de *Ceasornicul domnilor* și de împrejurările traducerii lui în românește, vom aminti că multă vreme s-a crezut că *Teatrul politic* a fost redat în grecește de către Nicolae Mavrocordat, cel care ar fi stăruit și pentru traducerea *Ceasornicului*¹⁴⁰.

A fost tradus *Ceasornicul domnilor* la îndemnul primului domn fanariot din Moldova? Părerile lui N. Cartoian sînt contrare și temeinic argumentate. În Moldova însă n-a circulat literatura parenetică, pe scara largă pe care o știm răspîndită dincoace de Milcov, deși este greu de presupus că marele Ștefan și unii din vrednicii stăpînitori ai Moldovei din secolele următoare (un Bogdan al IV-lea, Petru Rareș, Lăpușeanu, un Petru Șchiopul sau mîndrul Vasile Lupu) nu au cunoscut literatura bizantină adecvată educării fiilor pregătiți pentru domnie. Această constatare ar putea lăsa impresia că Nicolae Costin a tradus și sistematizat textul în românește fiind îndemnat de către viitorul său domn. Lucrurile însă nu stau așa. Cîteva elemente biografice dovedesc, pe de o parte, faptul că Nicolae Costin a cunoscut *Horologium principum* încă din timpul șederii sale în Polonia, iar pe de altă parte faptul că traducerea și sistematizarea *Ceasornicului* erau de mult gata la data înlocuirii lui Dimitrie Cantemir cu Nicolae Mavrocordat.

Nicolae Costin¹⁴¹, al doilea fiu al lui Miron, tot atîta de învățat ca și acesta — chiar dacă n-a avut măiestria condeului marelui cronicar —, și-a început studiile de mic copil în Iași, la școala catolică pe care o conducea un preot iezuit, anume Francesco Renzi¹⁴². De aici a fost trimis în Polonia, unde învățase și tatăl său, perfecționîndu-și cunoștințele umanistice, inclusiv cunoașterea deplină a limbilor latină și polonă¹⁴³. Studiile sale în Polonia n-au fost incidentale. În Polonia, a cunoscut Nicolae Costin opera lui Antonio de Guevara, imprimată în latinește încă din prima jumătate a veacului al XVII-lea. Cunoaștem trei astfel de ediții: una imprimată la Piotrkow, în anul 1612, și alte două tipărite la Cracovia, în anii 1615 și 1636¹⁴⁴. Opera a cunoscut mai tîrziu,

¹⁴⁰ Cf. Ariadna Camariano, Traducerea greacă a „*Teatrului politic*”, atribuită greșit lui N. Mavrocordat și versiunile românești, în *Revista istorică română*, XI—XII (1941—1942), p. 216—258. Idem, *În legătură cu „Teatrul politic” al lui N. Mavrocordat. Răspuns domnului V. Mihordea*, în *Revista istorică română*, XIV (1944), p. 217—223. În special primul articol se ocupă pe larg și de difuzarea operei în literatura română.

¹⁴¹ De a cărui biografie s-a ocupat pe larg Ioan St. Petre în *Nicolae Costin, viața și opera*, București, 1939.

¹⁴² Cf. Vladimir Ghica, *Cîteva documente despre Costini aflate la Arhivele romane*, în *Convorbiri literare*, XLI (1907), nr. 5, p. 468—482.

¹⁴³ Despre studiile Costineștilor în Polonia amintește Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei*, socotindu-l pe marele cronicar, exagerat, ca pe cel dintîi care ia inițiativa trimiterii odraslelor acolo, pentru deprinderea limbii latine. Cf. ed. Gheorghe Adamescu, București, 1942, p. 194.

¹⁴⁴ Cf. Karl Estreicher, *Polnische Bibliographie des XV—XVII Jahrhunderts*, Cracovia, 1883, p. LIX, 151, 157, 216.

după 1750, nu mai puțin de zece ediții poloneze, toate traduse din latinește¹⁴⁵. O circulație atât de largă, într-o epocă mai apropiată de noi, n-a cunoscut opera lui Guevara în nici o altă țară din centrul Europei.

Este de admis că atât Miron Costin, cât mai ales Nicolae s-au delectat cu mulțimea povestirilor care au impus Europei întregi romanul lui Guevara. Aceasta cu atât mai mult cu cât *Ceasornicul*, voind să fie și o operă istorică, nu putea fi ocolită de cei doi cronicari, obișnuși să cerceteze izvoarele narative străine înainte de a scrie cronica Moldovei. De altfel *Letopiseșul* lui Nicolae Costin mărturisește el însuși, prin unele aluzii — cum vom vedea mai jos —, lectura certă a *Ceasornicului*, la data când acela a fost elaborat.

Viața zbuciumată pe care au dus-o Costineștii, asupriți de Constantin și Antioh Cantemir¹⁴⁶, l-a obligat pe Nicolae Costin să trăiască aproape cinci ani fugăr la curtea lui Constantin Brâncoveanu. Poate că acuma, în timpul șederii lui în Țara Românească, degajat de sarcini dregăforești, să fi cugetat la completarea scrierilor parenetice în românește cu încă una, *Ceasornicul domnilor*. Sau poate că în timpul celor două domnii ale lui Mihail Racoviță (septembrie 1703 — februarie 1705 și iulie 1707 — octombrie 1709), când nefiind agreat de domn și neavând nici o dregătorie, stătea retras la moșiile sale, va fi lucrat, în tihnă, la traducerea și sistematizarea *Ceasornicului*. Oricând va fi elaborat traducerea, ea este anterioară alcătuirii *Letopiseșului* și, natural, *Cronicii oficiale a domniei dintii a lui Nicolae Mavrocordat*.

Letopiseșul Țării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601 a fost alcătuit, după opinia unor cercetători¹⁴⁷, între 1700 și 1712 (ultimul reprezentînd anul morții cronicarului). Lucrare de erudiție, *Letopiseșul* folosește un bogat material de referințe, din rîndul căruia nu lipsește nici opera lui Guevara, la care se adresează atunci cînd vorbește despre cucerirea Daciei și împrejurările morții lui Decebal.

În capitolul X, intitulat *Pentru Traian împăratul Rîmului și pentru oștii lui ce-au venit asupra lui Decheval craiul dachilor și la ce vreme*, Nicolae Costin, adoptînd ideea lui Bonfinius, după care Decebal ar fi fost luat prizonier și dus la Roma, o întărește astfel: „Iară eu am cetit cartea lui Marco Avriție, împăratul Rîmului, pre urma lui Traian al patrulea împărat, în anii de la Hristos 161 și scrie cum să-l fie dus la Rîm pe Decheval craiu, împreună cu un ficior a lui, arătîndu-să Traian împărat biruitor asupra lui“¹⁴⁸.

Într-o a doua redacție a *Letopiseșului*¹⁴⁹, mențiunea este încă și mai precisă: „Iar într-alt chip aflu la cartea lui Marco Avriție care au stătut împărat Rîmului pe urma lui Traian al patrulea împărat, la ani de la Hristos 161, căriia Curțius zice *Ceasornicul domnilor*, cum

¹⁴⁵ Cf. N. Cartoian, *Ceasornicul domnilor*, p. 14.

¹⁴⁶ Împins de răutatea și pizma unor boieri, în frunte cu Iordache Ruset, Constantin Cantemir și-a întunecat bătrînețele cu sînge nevinovat, poruncind în decembrie 1691 omorîrea lui Miron Costin și a fratelui său Velicico. Cf. *Miron Costin*, t. I, ed. V. A. Ureche, p. 257—259. Ion Neculce, *Letopiseșul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ed. Iorgu Iordan, București, 1955, p. 185—186.

¹⁴⁷ Cf. Nicolae Costin, *Letopiseșul Țării Moldovei*, ediție îngrijită de Ioan St. Petre, București, 1942, p. 9 (vezi și nota 1). N. Cartoian, *Ceasornicul domnilor*, p. 16, nota 4.

¹⁴⁸ N. Costin, *Letopiseșul...*, p. 120. Trimiterea a fost observată atât de Ioan St. Petre, în *Nicolae Costin*, p. 110 și 249, cit și de N. Cartoian, în *Ceasornicul domnilor*.

¹⁴⁹ Publicată în subsol de Ioan St. Petre în ediția *Letopiseșului*, la p. 120. Cf. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 16, precum și nota 1.

să fie dus pre Decheval viu la Rîm, împreună cu un fecior al lui, arătîndu-se Traian biruitoriu asupra lui“.

Pasajul din *Letopiseș* privitor la domnia lui Marc Aureliu nu se apropie însă cu nimic de maniera în care a prezentat Guevara viața împăratului. Pe cit este de fantezistă redarea lui Guevara din *Horologium principum*, pe atîta este de sobră povestirea lui Nicolae Costin¹⁵⁰.

Urme ale influenței lecturii *Ceasornicului* mai apar în cuprinsul *Letopiseșului*, pe ici, pe colo. *Prédoslovnia* acestuia, cu diferite considerații asupra foloaselor istoriei, vădește stilul propriu *Ceasornicului*. Nu știm exact dacă următoarea frază a fost scrisă de Guevara, dar este atît de apropiată de stilul utilizat de N. Costin la traducerea romanului spaniol, încît pare desprinsă din-el: „Marco Lucul, neștînd nice un meșterșug a războacelor, fără numai dentru singura cetială nepărăsită a istoriilor, așea de mare hatman a romanilor au ieșit, cît a celui preaputernic Mitridat a Asiei și a Mării Albe și a lui Tigranes, Țărilor Armenești împărați, oștile cu sabiia și cu foame de istov li-au strînsu și pre singur Mitridat, stăpînind niamuri 22, a căror și limbi li știa, l-au izgonit de la mare și den Asia și den țările armenilor, supuindu-le locul supt stăpîniia Rîmului ...“¹⁵¹

Fraza este desprinsă dintr-un text plin de considerații erudite, cu numeroase aluzii la personaje istorice ale antichității, presărat cu mici povestiri, așa cum în opera lui Guevara se întîlnesc cu sutele. Îl întîlnim pe „dumnezeescul Plato“, exact cum îl numește Guevara și cum traduce N. Costin în *Ceasornic* (în primul capitol al *Letopiseșului*, intitulat *Pentru zidirea lumii*). Numeroase sînt considerațiile etice inspirate din *Ceasornic* pe care N. Costin le presară în *Letopiseș*: „Blîndețele domnilor pătrund inimile nărodului“; „Zavistiia muma tuturor răutăților în lume aceasta iaste“; „Simeția mai de multe ori orbește oamenii mari“; „Lunecoasă sînt lucrurile omenesți în lumea aceasta“¹⁵².

În sfîrșit, unele par titluri de capitole, prin sentințele parenetice rezumative, atît de dese în *Ceasornic*: „Domnilor buni și înțelepți oglindă trebuie să fie faptele trecute a trecuților domni; cele bune și de laudă să le urmeze, iar de cele rele și de hulă departe să fie“¹⁵³. Iar mai jos: „Ficiorii buni adaogă și cresc numele părinților săi și-l fac fără moarte; iară cei răi ficiori ocărăsc și sting numele părinților buni“.

Din istoria singeroasă a domniei lui Lăpușneanu, N. Costin desprinde învățătura următoare pentru alți domni, în maniera lui Guevara: „Mare lucru și temeinic iaste a sluji domnilor den dragoste, iară mișel acela domn căruia slujăsc de frică. Frica dragoste nu are, că unde-i frică nu-i dragoste; unde nu-i dragoste iaste ură, den care izvorăsc multă răsipă domnilor“¹⁵⁴. Și, tot acolo: „Faptele domnilor, ori laudă ori ocară le aduc și le răsună în lume; de sînt fapte bune, laudă; de sînt rele, ocară“¹⁵⁵.

Nevoia de sfat bătrînesc seamănă și ea a text guevarian: „Svatul copt de bătrîni, coapte lucruri adaog domnilor, iară svatul crud de tineri, crude și nemistuitoare lucruri fac domnilor“¹⁵⁶.

Nu vom continua înșiruirea ideilor parenetice, care poate fi mult prelungită, pentru a demonstra cunoașterea *Ceasornicului* — și de ce

¹⁵⁰ Cf. N. Costin, *Letopiseșul*, p. 149—150.

¹⁵¹ *Idem*, p. 37.

¹⁵² *Idem*, p. 48—49, 117, 252, 358, 360.

¹⁵³ *Idem*, p. 429.

¹⁵⁴ *Idem*, p. 485.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

¹⁵⁶ *Idem*, p. 492.

n-ar fi fost posibilă traducerea lui?! — înainte ca *Letopiseșul* să fi fost alcătuit. Vom aminti, în susținerea acestei teze, încă două elemente, nu lipsite de importanță. Mai întâi, numeroasele citate pe care le dă N. Costin în cuprinsul operei sale istorice după diferite personalități ale antichității, sau după cărțile biblice, pe care le introduce aidoma lui Guevara: „Zice Sineca, filozoful, că tiranii numai pricină au de pedeapsă, iară mijloc nu au”¹⁵⁷; „Zice Salustie: Celor cumpliți domni, a face strîmbătăți, iaste a stăpîni”¹⁵⁸; „Zice Plutarh, filozoful, că domnii cei buni den cei răi cu aceasta să despart că celui rău domn numai ascultare, iară celui bun și ascultare și dragoste i să arată”¹⁵⁹.

Multe din aceste citate nu aparțin însă lui Guevara, ci lui Johann Wankelius. Acesta a întovărășit traducerea sa latinească cu mii de citate și glosări, cum am văzut mai sus, pe care le-a așezat la marginea paginilor.

În al doilea rînd, observăm la N. Costin o oarecare înclinație pentru stilul epistolar, atît de larg cultivat de către scriitorul spaniol, ca și pentru stilul direct¹⁶⁰.

Toate aceste observații ne îndepărtează de ideea traducerii *Ceasornicului* la îndemnul și în folosul protectorului său, al cărui mare logofăt a fost în a doua domnie¹⁶¹. De altfel, Nicolae Mavrocordat n-avea nevoie, în mod special, de un text în românește al *Ceasornicului*. Aceasta pentru că, se știe, cunoștea foarte bine limba latină¹⁶² și putea folosi textul tradus de Wankelius. Pe de altă parte, neștiind românește în primii ani de domnie¹⁶³, nu s-ar fi putut folosi de traducerea lui N. Costin, care pe deasupra este și foarte greoaie. În vasta bibliotecă a Mavrocordaților, ale cărei baze au fost puse de către Alexandru Exaporitul, se afla și un exemplar italianesc al *Ceasornicului* și, este de bănuț, și exemplare în limba latină¹⁶⁴. Aceasta atestă circulația operei guevariene în răsăritul Europei și interesul major al familiilor domnitoare pentru literatura parenetică.

Printre cărțile românești din rîvnita bibliotecă a Mavrocordaților figura un exemplar al *Ceasornicului* tradus de N. Costin, evident un exemplar *copiat*, în 1712, pentru folosul domnului, astăzi pierdut¹⁶⁵.

¹⁵⁷ *Idem*, p. 347.

¹⁵⁸ *Ibidem*.

¹⁵⁹ *Idem*, p. 348.

¹⁶⁰ Cf. mai ales p. 387—391; 399, 407, 439, 521, 522, 536, 537 ale *Letopiseșului*.

¹⁶¹ Cel care a pus problema traducerii *Ceasornicului* în vremea lui Mavrocordat a fost N. Iorga, în *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, vol. I, București, 1901, p. 69. N. Cartoian înlătură însă această posibilitate, folosind multe din argumentele amintite. Cf. N. Cartoian, *Ceasornicul domnilor*, p. 15—18. Așadar Ioan St. Petre n-are dreptate cînd pune pe seama lui N. Cartoian ideea efectuării traducerii în 1712 (N. Costin moare în septembrie a aceluiași an), și la sugestia lui Mavrocordat. Cf. N. Costin, *viața și opera*, p. 249.

¹⁶² Cf. Alexandre A. C. Stourdza, *L'Europe orientale et le rôle historique des Mavrocordato*, Paris, 1913, p. 93—94.

¹⁶³ Cf. C. C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. III, partea 1, București, 1942, p. 218.

¹⁶⁴ Cf. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 4. Pentru biblioteca Mavrocordaților să se vadă: N. Iorga, *Știri nouă despre biblioteca Mavrocordaților și despre viața muntească în timpul lui Constantin-Vodă Mavrocordat*, în *Analele Acad. Rom.*, Mem. sect. ist., s. III, t. VI (1927), p. 135—170. V. Mihordea, *Biblioteca domnească a Mavrocordaților. Contribuții la istoricul ei*, în *Analele Acad. Rom.*, Mem. sect. ist., s. III, t. XXII (1940), p. 359—419.

¹⁶⁵ Cf. N. Iorga, *Pilda bunilor domni din trecut față de școala românească*, în *Analele Acad. Rom.*, Mem. sect. ist., s. II, t. XXXVII (1914), p. 29. Mențiunea și la N. Cartoian, *op. cit.*, p. 17.

Întrebarea ultimă care se pune în legătură cu traducerea este dacă a fost aceasta făcută după un text latinesc sau după originalul spaniol ori după vreo traducere în italianește sau franțuzește. Răspunsul a fost dat categoric de către toți cei ce s-au ocupat de *Ceasornic*¹⁶⁶: acesta a fost tradus după un text latinesc. Două elemente o confirmă. Mai întâi, topica frazei din traducere, care este, evident, latinească. Numai că Nicolae Costin folosește aceeași topică și în cuprinsul *Letopiseșului*, ceea ce ar putea atrage după sine îndoieli. Există însă un al doilea element, pe care nu l-au observat nici unul din cercetătorii amintiți: prezența marginaliilor, a citatelor, maximelor, glosărilor, care inundă textul românesc și care stabilesc fără echivoc dependența traducerii lui N. Costin de textul latinesc al lui Wanckelius. Cum aminteam mai sus, aceste marginalii sînt rezultatul muncii fastidioase a învățatului neamț și ele nu figurează decît în edițiile latinești și în traducerile efectuate după textul latinesc¹⁶⁷. N. Costin n-a tradus decît o parte din aceste marginalii, redată de Wanckelius în numeroase limbi. Interesant este că cele în limba greacă n-au fost traduse de cronicarul moldovean. Să nu fi știut N. Costin grecește?! Este greu de admis pentru un om care era considerat de contemporani ca cel mai învățat om din Moldova, după Dimitrie Cantemir. Și totuși lucrurile așa se prezintă. N. Costin ocolește textele grecești (puține cîte erau), folosind aproape exclusiv citatele în latinește, care sînt, evident, cele mai numeroase.

*

Ne mai rămîne să subliniem calitățile de traducător pe care învățatul cronicar le-a dovedit de-a lungul sutelor de pagini redată în românește. Un lucru este absolut evident, indiferent de pagina la care am deschide *Ceasornicul* lui Nicolae Costin, și anume că el cunoștea perfect limba latină. El a izbutit să redea în marea majoritate a cazurilor exact corespondentul românesc al expresiilor latinești (uneori creîndu-l *ad-hoc*, mai ales pentru instituții antice), fără să fi avut la îndemînă nici o încercare anterioară de traducere și, firește, nici un dicționar.

Nimic nu ne poate convinge mai bine în ce măsură a înțeles Nicolae Costin sensul exact al frazei latinești și cu cită fidelitate a redat-o în românește decît comparația citorva fragmente, alese la întîmplare.

Iată cum traduce un fragment din primul capitol al *Voroavei unui lăcuitoriu de la apa Dunării*, în care face și portretul fizic al țăranului îndrăgît de La Fontaine:

„In primo consulatu meo, quidam Danubii accola Romam venit repetundarum in senatu censorem qui acerbissime populares suos tractaret postulaturus ...

Erat rusticulus ille facie pusilla, labiis grandibus, oculis profundis, colore lurido, capillo horrido, capito nudo; calceos gestabat e pelle histricis, tunicam e pilis caprarum, cingulum de juncis marinis, barba erat promissa et densa, superciliis oculos tegentibus, pectore et collo ursi instar villosus, baculum denique manu gestabat. Equidem cum in cucuriam illum ingredientem viderem, bestiam arbitrabar esse, humana figura. Cum autem orationem illius audivissem, deorum aliquem esse judicavi, si modo inter homines dii versantur ...”

¹⁶⁶ Adică M. Gaster, N. Iorga și N. Cartoian.

¹⁶⁷ În prima ediție, din 1601, aceste texte sînt rare. Ele umplu însă marginile ediției din 1615, care, culese cu o literă mică, dublează aproape volumul cărții.

„La începutul boeriei miale de sfat, oarecare lăcuiitoriu de la Dunăre au venit la Rim să să jeliuască în divan de cercătorul și giudecătorul care cu groază mare cirmuia pre lăcuiitorii săi ...

Era acel țaran la față micșor, la budze mare, la ochi afundat, gălbe-neți, la păr gros, la cap gol; încălțăminte avia de piiale de capră, haină de păr de capră, brîu de vițai de mare, barbă avia lungă și diasă, sprin-cianele lăsate pe ochi, la pieptu și la grumadzi ca urșii păros, purtînd a mină un bățu.

Și dacă l-am vădzut întrînd în divan socotiîm a fi un dobitoc cu chip de om. Iară dacă audziîu voroava lui socotiîm a fi unul den dum-nedzâi, de ar fi îmblat dumnedzâi între oameni ...“

Redăm, pentru aceeași exemplificare, un scurt fragment din rechizi-toriul pe care înțeleptul garamantilor îl face lui Alexandru Macedon, sfredelindu-l pe acesta, neiertător, pînă în adîncul cugetului și arătîndu-i, disprețuitor, toate scăderile și neputințele:

„Me quidem tui miseret, Alexander, cum video te cavere justitia, quia tyrannidem amas. Video te carere pace, quia bello gaudes. Video te non esse divitem, quoniam mundum reddidisti pauperem. Video te carere quiete, quoniam laborem turbasque sectaris. Video te gloriam non habere, quoniam infamiae via ad eam grassaris. Video te amicis destituiti, quoniam illos tibi reddidisti hostes. Denique video te non ulcisc hostes, quoniam ipse in te carnificis, quod illi exoptant occupas minis-terium. Quod cum ita sit, ut quid in vita manes iis destitutus bonis, propter quae exoptanda vita est? Etenim qui sine commodo suo et cum detrimento vitam ducit alieno, dignus est qui capitis condemnatus vita privetur ...“

„Și mie îmi ăaste milă de tine, Alexandre, că te vădzu pre tine neavînd dreptate, căci iubești tirăniia. Te vădzu pre tine că nu ai pace, căci îți ăaste drag războiul. Te vădzu pre tine că nu ești bogat, de vrême ce lumea o ai sărăcit. Te vădzu pre tine că nu ai odihnă, de vrême că urmedzi ostenelii și turburărilor. Te vădzu pre tine că nu ai laudă, de vrême că cu calea defăimării alergi la dînsa. Te vădzu părăsit de priiateni, de vrême ce l-ai făcut pre dînșii vrăjmași. Așjiderea te vădzu pre tine că nu-ți răsumperi de pe vrăjmași, de vrême ce tu, întru tine, lucredzi slujba de calo, caré o rîvnesc ei. Care fiînd așea, pentru ce petreci în lume pără-sit de acéle bunătăți, pentru care ăaste să s<e> poftiască viața? Că cel^a ce fără folosul său și cu scădere streină petrece viața vrédnic ăaste, care, pedepsindu-să, de cap să moară...“

Un ultim fragment, menit să exemplifice dependența fidelă a textului românesc de traducerea latinească a lui Wanckelius, este desprins din cuvîntul rostit în senat de către un trimis al Iudeei care se plinge, în maniera Țaranului de la Dunăre, de abuzurile administrației romane:

„O, quam infesta nobis illo die fuerunt fata, quo romanorum jugum, subivimus! Non enim jam praedones, qui in viis nos spoliant, non ignem, qui fortunas nostras absumit, non tyrannos, qui bellum nobis faciunt, non assyrios, qui regionem populantur, non aerem corruptum, qui pestilentiam invehit, non ipsam denique pestilentiam, quae vitam nobis aufert metuimus, sed iudices vestros crudeles timemus, qui tum republicam nostram perturbant, tum existimationem nobis furantur ...“

„O, ce tîmplări nenorocoasă ni s-au tîmplat noă în dzua ce am cădzut suptu gîngul romanilor! Căci acmu nu de jacașii carii ne jăcuescu pe drumuri, nu de focul carele înghite folosurile noastre, nu de tiranii carii ne dau noă război, nu de asiriiani carii ne prădă țara, nu de văzduh stricat ce aduce omor de cîumă, nu de singură cîuma, caria ne ăa pe

noi den viață ne țiamem, ce de cumpliți gîudecătorii voști ne țiamem, carii așia stăpîniia noastră o turbură, cum cinstia noastră o fură ...“

În toate trei fragmentele, traduse bine, părțile de vorbire sînt așezate aidoma topicii limbii latine. Evidentă este mai ales așezarea verbului la sfîrșitul frazei, ca și plasarea complementului direct sau indirect înaintea predicatului de care depinde.

De menționat, de asemeni, absența negației *nu*, atunci cînd predicatul este precedat de conjuncția *nici* (ex. f. 4°: „Așeadară, nice am fost domnu, ca să știu osteneleli domnilor, nice am poftit mie loc să fiu cel întîiu ...“).

Întîlnim deseori verbul comun la două sau mai multe propoziții, redat numai o singură dată (ex. f. 47°: „nu într-acéia minte noi, nēmții, în care voi, rîmlîanii, sinteți ...“)

În sfîrșit, foarte adesea, asemeni structurii limbii latine, negația este separată de predicat și așezată la începutul frazei (ex. f. 70°: „Că nu pe acela ce-i piiare, ce pre acela ce piiare rău trebuie a-l ținia de rău“).

Atragem atenția asupra bogăției deosebite a vocabularului folosit de Nicolae Costin. Urmînd drumul larg deschis de părintele său, Nicolae Costin a îmbogățit limba cu o seamă de neologisme, dar numai atunci cînd n-a putut găsi în românește un echivalent care să-l satisfacă pe deplin. Aceasta s-a întîmplat mai ales cu redarea obiceiurilor și menționarea instituțiilor specifice lumii romane.

Pentru traducerea textului în sine, el folosește cele mai curate expresii moldovenești, care, cu toată structura artificială a frazelor, dau un anumit farmec operei. Glosarul de la finele lucrării stă mărturie străduinței depuse de Nicolae Costin pentru găsirea celor mai potrivite forme lexicale, necesare ducerii la bun sfîrșit a lucrării cu care a înzestrat cultura românească.

El a trebuit să creeze termeni românești pentru unele cuvinte latinești cum sînt: princeps (domn), dux (hatman), academia (școală), militares (șiragurile oștilor), artes (științele), gubernator (otcîrmuitor), templum (capiște, dar și biserică), censor (cercătoriu), lex (pravilă), virgines vestales (călugărițe, dar și călugărițele fete), dictator (poruncitoriu) etc.

Sensul cuvintelor latinești a fost înțeles întotdeauna, iar structurile gramaticale rezolvate, în general, corect.

Nicolae Costin se alătură, prin opera pe care a lăsat-o, marilor cititori ai limbii literare de la finele veacului al XVII-lea și primele decenii ale celui următor: Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Antim Ivireanul și Ion Neculce. Școala ardeleană, de mai tîrziu, a putut găsi în stilul său, ca și în ideile moștenite de la marele său părinte, un exemplu și un îndreptar.

Orice operă a vechii culturi românești este o piatră prețioasă pe care predecesorii au făurit-o neamului nostru. Cu cît aceste opere sînt mai des scoase la lumină, cu atîta se face mai mare dreptate acelor care au trudit la alcătuirea lor. Cu publicarea *Ceasornicului*, lui Nicolae Costin i se fixează locul care i se cuvine în galeria marilor personalități ale culturii românești.

GABRIEL ȘTREMPEL

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Din cele două opere principale rămase de la Nicolae Costin, *Letopiseșul Țării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601* și *Ceasornicul domnilor*, tradusă din latinește, ultima n-a fost niciodată editată pînă astăzi. Credem că cercetările de limbă și literatură au fost păgubite prin lipsa unei ediții a *Ceasornicului* și implicit au un cîmp larg de investigații la îndemînă prin ediția de față, care, dacă are un merit, este acela că redă, prin conjectură, toate manuscrisele cunoscute astăzi.

Publicarea textului românesc dovedește — dacă mai era nevoie — că, deși am trăit o istorie zbuciumată, n-am fost străini de cultura Apusului, chiar dacă aceasta a pătruns la noi cu legitimă întîrziere.

Manuscrisele românești ale *Ceasornicului*, cunoscute de noi și utilizate în ediția de față, se reduc la cinci. Ele au fost descrise detaliat, după metodele vremii, atît de către N. Cartoian¹ (care amintește prezența altor trei texte, pierdute astăzi), cît și de către Ioan St. Petre². Patru din aceste manuscrise (manuscrisul de bază și cele însemnate cu siglele C, D, K) sînt copii ale aceleiași original. Manuscrisul B diferă de celelalte prin sistematizarea capitolelor, ca și prin prezența prefețelor și lipsa finalului, așa cum vom arăta mai jos.

Manuscrisul de bază face parte din fondurile Bibliotecii Centrale a Universității din Iași, unde este înregistrat sub cota VI-29. Cota veche a aceleiași bibliotecii, sub care a fost menționat atît de Ioan St. Petre, cît și de N. Cartoian, este 295. Volumul, de dimensiuni mari, 34 × 24 cm are 207 file, numerotate mecanic. Lipsește numerotarea originală a copistului. Acesta a numerotat caietele (între f. 25—207), care au în majoritatea lor zece foi, cu excepția ultimelor patru, care au numai opt foi. Paginile normale au 33 de rînduri. Pe marginea lor exterioară sînt scrise într-o grafie mărunță, de o rară finețe, citatele traduse după Wanckelius.

Titlul, așezat pe f. 1, este: *Ceasornicul domnilor | ce s-au tîlmăcit³ de pre lătinie spre înțelegirea limbii | țării noastre, prin osteniala răposatului Nișcolae Costin, biv-vel legof<ăt>, iară acmu, în dzilele | mării-sale luminatului domnu Io Grigorie Ghica v<oe>v<o>d s-au scris cu porunca și cu toată | cheltuiala dumiisale lui Vcd<ă> | la vl<ea>t 7239 (= 1731), iunie 15 |, cu mîna iubitorului de ostenială Ion R. | |*

Datele de mai sus atestă — dacă mai era nevoie —, o dată mai mult, traducerea *Ceasornicului* după o ediție în limba latină, precum și faptul

¹ În *Ceasornicul domnilor*, p. 18—27.

² În *Nicolae Costin*, p. 250—260.

³ N. Cartoian a citit, în grabă, *tilcui*.

că exemplarul a fost copiat pentru folosul domnului¹. Copistul, un mare artist al condeiului (căci puține manuscrise am văzut lucrate într-o grafie atât de desăvîrșită), nu semnează. Acel *Ion R.* nu ne spune mare lucru. Grafia are însă asemănări izbitoare cu aceea a manuscriselor lucrate de Ioan Pavel Grămăticul², care rămîne în istoria scrisului românesc ca unul ce a copiat cu predilecție opera lui Nicolae Costin. Dacă am citi litera chirilică P cu valoarea ei latinească, am putea-o socoti drept inițiala numelui *Pavel* și am putea atribui și acest exemplar aceluiași Ioan Pavel Grămăticul, a cărui activitate, datată, de copist (cunoscută de noi) începe la 1736.

Pentru cine cunoaște artițiile la care recur, foarte adesea, copistii, lucrul este nu numai posibil, ci și probabil. Înclinăm să atribuim, în concluzie, copierea textului de bază aceluiași Ioan Pavel Grămăticul, care a copiat și manuscrisele C și D, pe care le vom descrie mai jos.

Patru splendide frontispicii și patru majuscule artistice, așezate la f. 2, 16, 85 și 117^v, precum și numeroase începuturi de capitole scrise cu majuscule mai simple, împodobesc manuscrisul, în afara chenarului foi de titlu de la f. 1. Frontispiciile sînt colorate discret, predominînd verdeața și cărămiziu. Motivele ornamentale ale frontispiciilor și ale chenarului foi de titlu sînt cele florale.

Manuscrisul n-a rămas în familia Ghiculeștilor. O însemnare de la f. 2-5 îl menționează în biblioteca familiei Iilschi: „Și aceasta dentru ale cinstit părintelui meu au fost. Și cine o a lua ... (*text șters*) iar de dumn(e)alui ... (*text șters*) mi s-au dăruit mie pentru slujbele ce i-am făcut. 1780, mai 2. Iordache Iilschi“. A aparținut deci lui Iordache Iilschi, el însuși copist de cronici moldovenești³, ale cărui însemnări de familie de la f. 206^v și 207 nu sînt lipsite de importanță⁴.

¹ Este vorba de Grigore al II-lea Ghica, de mai multe ori domn al Moldovei și Țării Românești. Manuscrisul a fost copiat în timpul primei sale domnii din Moldova (1726-1733).

² Cf. G. Ștrempel, *Copisti de manuscrise românești pînă la 1800*, vol. I, București, 1959, p. 123-125.

³ Cf. G. Ștrempel, *Copisti...*, vol. I, p. 116.

⁴ Pentru că este vorba de textul de bază, să ne fie îngăduit să redăm toate însemnările de pe filele amintite:

f. 206^v: „La anul de la naștirea Mîntuitorului Hristos 1793, sept vrii 25, s-au sfințit beser<i>ca de la Crasna, den tăn<u>-t<u>1 Sucevii, care biser<i>că este zidită den temelii de Alexandru Iilschi, ficior lui Nicolai Iilschi, în zilele împăratului Austrii, Franți al doile, stăpîn fiind presti Bucovina, fiind domnu Moldovii Mihai Costand<in> Suțul v<oe>vod. Sfințitu-s-au această beser<i>că de preosfințitul arhiereu Daniil Vlahovici, fiind episcop Bucovini<i>. Și la această sfințire s-au întîmplat mulți cinstiti persoane. Anul 1793, septemvrii 25, iară de la zidire lumii 7301, adică 7301“ (*cu chirilice*).

f. 207: „La anul 1796, octomv<rie> 6, luni sara, au răposat fratile Nicolai Iilschi, in... (*text tăiat la legat*) și s-au îngropat den dial de Tîrgul Leou <= Liov>, despre miazănoapti, de la vale de Biser<i>ca Bazilieiilor, în fînterim la cruce<a> sfîntului Io<an?>... (*text tăiat la legat*), de la mormîntul lui Mavrocordat trii, patru paș<i> mai la vale. <1>796... (*text tăiat la legat*) s-au îngropat“.

f. 207^v: I: *Din însemnare nu se poate citi decît anul 7229 <= 1721>, la care se referă un anumit eveniment, anulat cu cerneală.*

II: „La anul 1793, avgust 25, au fost eclipsis, adică întunecare soarelui. Și tot într-acest an, <1>793, la noemvri<e> 27, la 3 ceasuri de noapti s-au cutremurat pămînt.“

III: „Al Domnului este cerul și pămîntul și plinire<a> lui (*scris de două ori*), 7267“ (= 1759). (*Primul verset, incomplet, din Psalmul 23, pronunțat de preot la slujba înmormîntării, cînd sigilează groapa și aruncă pămînt peste sicriu.*) Unele din însemnări au fost reproduse de Ioan St. Petre în *Nicolae Costin*, p. 253-254.

De la familia Ilschi, manuscrisul a ajuns în biblioteca lui Nicolae Istrati de la Rotopănești, cunoscutul bibliofil moldovean de la mijlocul veacului trecut, a cărui semnătură, în caractere de tranziție, este evidentă pe prima filă, sub titlul manuscrisului. Nu știm când anume a ajuns manuscrisul în fondurile Bibliotecii Universității din Iași. Se pare că înainte de primul război mondial.

Legătura originală s-a pierdut. Actualele scoarțe datează din prima jumătate a secolului trecut și au fost reparate aproape de zilele noastre.

Am ales acest manuscris ca text de bază pentru că este cel mai complet și pentru că reprezintă cea mai veche variantă a redacțiunii prime, din care fac parte patru manuscrise din cinci. În rarele cazuri de referință din aparatul critic, acest manuscris este însemnat cu sigla *A*.

Al doilea manuscris din această grupă, manuscrisul 757 al Bibliotecii Academiei¹, însemnat cu sigla *C*, nu are nici titlu, nici anul copierii și nici vreo mențiune a copistului. O încercare de condei de pe f. 232 (rămasă albă) ne lasă posibilitatea datării *ante quam*: „La vlet 7246 (= 1738).“

De altfel, grafia manuscrisului îl datează în deceniile 4–5 ale veacului al XVIII-lea și îl atribuie lui Ioan Pavel Grămăticul². Volumul are 233 de file (ultimele două sînt albe) și dimensiunile 30,5 × 20,5 cm. Pagina normală are 30 de rînduri. Lipsește numerotația originală a filelor. Succesiunea textului este menționată de custode, precum și de numerotarea caietelor, 22 la număr, avînd fiecare cîte 10 foi (începînd cu f. 15).

Scriș într-o frumoasă cursivă, cu titluri și inițiale în roșu (cu un frumos frontispiciu floral la f. 15 și cîteva majuscule împodobite), manuscrisul nu se abate de la textul de bază. Particularitățile sînt doar de ordin paleografic. De altfel, manuscrisul a fost colaționat și corectat (probabil după textul de bază) în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Manuscrisul este total lipsit de însemnări. Nu știm din a cui bibliotecă a făcut parte și ce destin a avut înainte de a fi fost cumpărat de la anticarul Șaraga pentru Biblioteca Academiei, la 4/16 mai 1898, cu 200 de lei, cum atestă o inscripție a lui I. Bianu, din interiorul primei coperte.

Legătura este cea originală, în carton și piele, cu ornamente imprimate la colțuri.

Manuscrisul 3.440 al Academiei, sau manuscrisul *D* din aparatul critic, prezintă numeroase particularități de ordin codicologic și textual. De dimensiuni 31,5 × 20,5 cm, volumul are 266 de file, numerotate mecanic (fila 113 este dublă). Numerotația originală: 1–254, cu unele lipsuri, corespunde filelor 18–266.

Titlul manuscrisului de la f. 1 ne furnizează elemente destul de complete asupra datei, locului și copistului care s-a străduit cu alcătuirea lui: *Ceascrnicul domnilor. Viața împăratului Marco Avriile cu învățăturile lui, arătînd obiciașurile vechi a împărăției Rîmului, care să cuvîn domnilor și oamenilor mari a le avea întru otcîrmuirea ...* (text ilizibil), *scoasă din multe cărți elenești și latinești pre limba româniască de Nicolai Costin, biv-vel leg<of>t. Iară acmu de pre acelaș izvod dumniului ...* (text șters) *pus-au nevcință de s-au scris ...* (text ilizibil) *in dzileli mării-sali Grigorie Ghica voevod, domnul Țării Moldovii, in anii de la zidirea lumii 7244 (= 1736), avgust 5, cu mina lui Ioan, gramaticul de vamă, s<i>n Pavel cămărașul.*

¹ Cf. Ioan Bianu și G. Nicolăișca, *Catalogul manuscrisurilor românești*, tom. III, Craiova, 1931, p. 21–27.

² Cf. G. Ștrempel, *Copiști...*, vol. I, p. 125.

Copistul este același Ioan Pavel Grămăticul, căruia îi sînt atribuite și manuscrisele de mai sus.

Titlul este încadrat într-un chenar, artistic lucrat în peniță, cu motive florale. La baza chenarului, într-un medalion, se află o pecete inelară în fum, avînd inițialele I.O.

Din manuscris lipsesc cîteva file, și anume: o filă între f. 4 și 5; fila cu numerotația veche 81, așezată între f. 96—97, precum și filele cu numerotația veche 248—250, așezate între f. 262—263. Este de subliniat de asemeni faptul — pe care aparatul critic îl înregistrează fidel — că, față de textul de bază, manuscrisul 3.440 are numeroase lacune, comise de copist în mod premeditat.

Filele 2—4^v sînt ocupate de „Scară, sa<u> capetele ce s-au scris într-această carte“. Deși par adăugate ulterior copierii manuscrisului (ca și foaia de titlu), sînt scrise totuși de mîna copistului.

Pagina normală are 30 de rînduri scrise foarte îngrijit. Titlurile și inițialele sînt scrise cu roșu. Prima literă a fiecărui capitol este artistic împodobită cu motive de împletituri populare. Adeseori majusculele cuprind motive zoomorfe, ca spre pildă cele de la f. 93, 98, 177, 181, 212, 227 ș.a.

Întîlnim două frontispicii în peniță cu motive florale la f. 18 și 158, precum și două viniete la f. 111 și 157.

În frontispiciul colorat de la f. 112, într-un medalion, este înfățișat Marc Aureliu, în veșminte de domn moldovean, cu coroană voievodală pe cap, cu barbă. În mîna stîngă ține globul. De o parte și de alta, așezați pe lujeri colorați, doi îngeri cu săbiile scoase sprijină medalionul. Predomină culorile portocaliu, negru și roșcat. În interiorul medalionului, numele: M<a>r<co> Av<rilie>.

Manuscrisul este lipsit de însemnări. Nu întîlnim decît două încercări de condei la f. 142^v și 185^v. În schimb, interiorul copertelor este plin de însemnări ale cititorilor. Astfel, în interiorul primei scoarțe sînt însemnate filele la care se găsesc anumite povestiri ce au reținut atenția unui cititor neiscălit¹. Mai jos întîlnim cîteva versuri semnate de foarte probabilul posesor al manuscrisului, Iordache Canta, biv-vel spătar, staroste de Putna, pline de grecisme, după moda vremii².

Un cititor, Manoli diac, semnează și el pe această scoarță. În sîrșit, o însemnare a lui Iuliu Tuducescu, paleograf al secției de manuscrise, atestă proveniența volumului: „Primit de la Muzeul de Antichități la 4 noiembrie 1909“.

Pe a doua copertă interioară este menționat un an: „1776“, semnătura unui cititor: „Venedict ierodiacon“ și un blestem al unui posesor, nenumit: „Și cine să va înșăla dă va fura-o, să fie anathima și afurisit dă toți părinți<i> și pătriârși.“

¹ <List> 129: Pentru Falared tiranul cu Epifalm <sic> filosof.
<List> 63: Cu mulți morți, cu un nepot viu.
<List> 187: Tata cu fecior au avut giudecată.
List 39: Voroava unui țaran.
List 78: Falared, pentru că ucide pe popi.
<List> 220: Pentru 280.000 de dumnedzei.
List 196: Pentru copilul sărac și pentru copilul alintat și carele-i mai sănătos.

² Cu atîta m-ai robit
Cu cît nu pot scoate cuvîntu;
Și la atîta m-ai paraponisit,
Că sînt cu totul melahonisit.
Din rătăcitile valurile acestui vécu
Că vād că făr' de vrême anii îmi trecu.

Legătura originală în scoarțe de lemn și piele, artistic imprimată cu aur pe ambele fețe, se păstrează deasupra legăturii moderne. Factura ornamentațiilor, ca și blazonul de comite, imprimat la mijlocul ambelor coperte, ne face să bănuim că legătura a fost făcută fie în Transilvania, fie în Polonia.

Ultimul manuscris din această grupă, păstrat la Academie sub cota 5.973, poartă sigla *K*¹. El a aparținut folcloristului și bibliofilului G. T. Kirileanu din Piatra-Neamț, de la familia căruia a fost achiziționat de noi, pentru colecțiile Academiei, în anul 1961. Acest manuscris ne-a sugerat ideea alcătuirii ediției de față și de la el am pornit investițiile necesare stabilirii textului de bază.

Este un manuscris tîrziu, nedatat, de la finele veacului al XVIII-lea, fără istorie și fără valoare codicologică sau artistică deosebită. El este alcătuit din 369 de file + f. 132, dublu numerotată, de dimensiuni 33 × 22,5 cm. Numerotația veche, cu cifre arabe, de la 1—367, cu lipsuri.

Între f. 17—20, după prefețe, este redată tabla capitolelor: „Capetele ce s-au scris întru această carte“.

Între f. 353—369, după text, copistul a redat „O samă de cuvinte ce sînt alésă dintr-acest *Ceasornic a domnilor*, care s-au scris aice, osăbi“. Sînt extrase din paginile cărții, la îndemîna cititorului, în felul celor de mai jos: „Nimică nu este mai mare mărirea domnilor alta, fără a rădica pe boerul căzut din norocul zavistiei, din lipsă și din scădere“;

„Nu este mai greu lucru a să cunoaște omul înțelept pînă nu îl va cunoaște alt înțelept;“

„De mirat este și de uriciune, unul să răstoarne mințele tuturor și toți să nu poată opri deșertăciune unuia“.

Cum aminteam mai sus, manuscrisul nu este datat. La fila 369 este menționat, cu cifre arabe și cu aceeași cerneală neagră, în care este copiat întregul manuscris, anul 1792. Cu oarecare îngăduință ar putea fi socotit anul copierii.

Alte lucruri nu ne rămîn de spus despre acest codice. N-are însemnări, n-are ornamentații. Este scris cursiv, cu un singur fel de cerneală, neagră, de la început pînă la sfîrșit.

În interiorul copertei posterioare, o mină neîndemînică și-a lăsat numele, pomenire veșniciei: „Eu popa Matei, la velet 7314“ (= 1806).

O legătură în carton și piele, avînd în centrul primei scoarțe un medalion artistic imprimat în argint, protejează manuscrisul.

Ultimul manuscris cunoscut de noi, menționat cu sigla *B*, face parte din fondurile Bibliotecii Universității din Iași, unde este înregistrat la cota VI-1. Numărul vechi al aceleiași biblioteci, sub care este descris de către Ioan St. Petre și N. Cartoian, a fost 204. Are 295 de file, de dimensiuni 32 × 21 cm. Numerotația originală a filelor, făcută cu cifre chirilice: 1—278, se află între filele 6—282.

Caietele au 6 file, numerotate pe prima și ultima pagină. Numărul rîndurilor pe pagina normală este de 32.

Titlul, situat pe f.6, este: *Carte ce să chiamă „Ceasornicul domnilor“, izvodit întiiu den vechile a Rîmului istorii, din cărți streine scos pre limba moldovéniască de răpăosatul Neculai Costin, ce-au fost vel-log<ofăt>. Iară acmu de iznoavă cu poronca și cu cheltuiala mării-sale luminat domnului nostru Io Nicolae Alexandru voevod și oblăduiteru Țării*

¹ Văzut și descris cu atenție de N. Cartoian în *Ceasornicul domnilor*, p. 20. Se menționează acolo că manuscrisul a fost cumpărat de către G. T. Kirileanu la Iași, în februarie 1935.

Moldovei, s-au scris în oraș în Iaș, în anul de la zidirea lumiei 7222 = 1713), iară de la nașterea lui Hristos 1700 <sic>, în al treile an de a doa domniia a mării-sale, în luna lui oct<omvrie>, dzi 1.

Întreaga foaie de titlu este încadrată într-un chenar colorat (predominând roșul și cărămiziu), cu motive geometrice și împletituri de artă populară.

Între f. 7—283^v este așezat textul. Filele 284—295^v cuprind *Alegeriile lui Ippocrat*, adică prescripții medicale, extrase din opera vestitului medic al antichității, scrise la finele veacului al XVIII-lea, de două miini.

Orînduirea manuscrisului este intrucîtva diferită de aceea a textului de bază și a celorlalte variante. N. Cartoian, în studiul la care ne-am mai referit în cuprinsul acestei introduceri, se ocupă pe larg de structura acestui manuscris și face mare caz de împărțirea textului în patru și nu în trei cărți, cum este făcută în celelalte patru variante¹. El mai aduce în sprijinul ideii recunoașterii manuscrisului *B* ca varianta cea mai apropiată de originalul pierdut, și corespondența mai exactă dintre titlurile latinești ale capitolelor și traducerea acestora în românește.

În realitate, credem că avem de-a face cu două redacții, amîndouă datorate traducătorului. Una dintre ele, păstrată în ms. *B*, se deosebește de celelalte mai ales prin traducerea prefețelor, care lipsesc aproape în întregime din textul de bază, ca și din manuscrisele *C*, *D*, *K*. Împărțirea operii în patru cărți, aidoma sferturilor ceasornicului, idee pe care N. Cartoian o atribuie lui N. Costin, este, în realitate, a lui Guevara, cum am văzut, și este prinsă în acel *Proemium generale*, în acea cuprinzătoare prezentare pe care o face Guevara, împăratului.

Ceea ce este într-adevăr original în ms. *B*, lipsind în celelalte variante, este *Prédoslovie cătră mării-sa vodă*.

Hotărît să nu traducă decît anumite părți ale operii guevariene și să adopte o sistematizare mai unitară (în concepția lui) a capitolelor traduse, în patru cărți, N. Costin s-a simțit obligat să prezinte domnului, în exemplarul oferit², într-o prefață, cuprinsul operii. Este ceea ce face el în filele 7—10, unde, subliniind părțile mai interesante ale cărții, o compară — aidoma lui Guevara — cu un ceas care „arată cursul soarelui în dzi și a lunii de noapte“.

Originale sînt și cele 16 versuri ale *Epigramei* cu care încheie *Prédosloviea*, așa cum Wankelius o începuse pe a sa, către Cristian al II-lea, ducele Saxoniei — tot cu o epigramă.

În această variantă, N. Costin a încercat împărțirea traducerii în patru părți, arbitrar, fără să fi fost impusă de vreo necesitate logică sau didactică. De altfel, succesiunea textului tuturor manuscriselor cunoscute este absolut identică, indiferent de redacție.

Se pare că împărțirea n-a convenit traducătorului. Nu știm dacă manuscrisul oferit lui N. Mavrocordat va fi fost complet. Știm că varianta *B* a rămas incompletă, că îi lipsesc ultimele șapte capitole, ceea ce a contribuit într-o oarecare măsură la abandonarea ideii de a o folosi ca text de bază.

Această împărțire, de nimic justificată, n-a fost difuzată în alte copii. Poate că la aceasta s-a adăugat mai ales limba greoaie și artificială în care este redată traducerea din manuscrisul *B*.

Manuscrisele din a doua redacție (manuscrisul de bază și manuscrisele *C*, *D*, *K*), împărțite în trei cărți, sînt lipsite de primele zece pagini (primele șase cuprind dedicația către Mavrocordat și nu fac parte din textul lui Guevara); includ însă, toate, cele șapte capitole finale, dedicate sfîrșitului împăratului Marc Aureliu. Simplificarea unora dintre titlurile fastidioase ale capitolelor a fost făcută în folosul cititorului și este datorată nu vreunui copist, ci traducătorului. De altfel, existența acestei a doua redacții este întărită și de constatarea că o seamă de

¹ Cf. N. Cartoian, *Ceasornicul domnilor*, p. 22—27.

² Probabil exemplarul menționat în *Catalogul bibliotecii Mavrocordatilor* și datat 1712. Cf. N. Iorga, *Pilda bunilor domni...*, p. 29.

marginălii, ce lipsesc în redacția *B*, apar în textul de bază, și invers. Aceasta nu putea fi realizată decât de un bun cunoscător al limbii latine, care a fost N. Costin.¹

Anticipăm că limba acestei redacții este naturală, atrăgătoare.

Dar să ne întorcem la descrierea completă a manuscrisului *B*. La puțini ani după copiere, volumul ajunge în Țara Românească. Lipsit inițial de tabla cuprinsului, o întâlnim redactată, între f. 1° și 5, de mîna uneia din cele mai cunoscute figuri de grămătică bucureșteni, popa Stan-
ciu, preot la Biserica Tuturor Sfinților (mănăstirea Antim), în jurul anilor 1722–1725², care ne-a lăsat, printre altele, și trei copii ale *Domnicii lui Nicclae Mavroccerdat*. Cuprinsul este intitulat: „Scara cărții aceștia, de cele ce să află scrise, care să chiamă *Ceasornicul domnilor*”.

Mai tirziu, pe la 1760–1770, manuscrisul se afla în biblioteca altui cărturar, Constantin, dascăl slovenesc, de asemeni cunoscut copist de manuscrise³ (printre altele, și al unui volum de cronici ale lui Miron și Nicolae Costin), a cărui însemnare de posesor se află la f. 7: „Din cărțile lui Constantin vt<ori> dasc<ăl> slov<enesc>”. Însemnarea este redată și în grecește, la f.6.

Manuscrisul *B* este sărac în însemnări. Îl întâlnim doar pe un Dumitrie Căpîlu, slujitor la Biserica Sfinții 40 de Mucenici, semnînd în interiorul celor două coperte, la 3 mai 1790.

Grafia volumului este îngrijită (încearcă să imite tiparul). Numeroase frontispicii și viniete, bogat colorate în roșu, portocaliu, verde, galben, împodobesc textul. Inițialele, redată sub forma unor împletituri populare, sînt și ele foarte numeroase.

Legătura veche, în piele cafenie, restaurată la finele veacului trecut, are pe ambele fețe medalioane și chenare imprimate în aur.⁴

După descrierea tuturor manuscriselor folosite, ne rămîne să stabilim, în continuare, ce anume a tradus N. Costin din opera lui Guevara și să alcătuiim o listă de corespondență între cărțile și capitolele operei spaniole și orînduirea pe care o impune acestora cronicarul moldovean.

Am amintit, încă la începutul introducerii, că Nicolae Costin nu a tradus întregul *Ceasornic*, ci numai cu puțin mai mult decît jumătate.

Nu putem explica această traducere înjumătățită a operei lui Guevara prin lipsa de timp a cronicarului moldovean. Am văzut că ani întregi n-a avut dregătorii și că s-a putut ocupa de astîmpărarea setei sale de erudiție, chiar dacă nu totdeauna în deplină tihnă. Explicația trebuie căutată în lipsa de unitate a *Ceasornicului* (observată de toți istoricii literaturii spaniole), cu care nici Nicolae Costin nu putea fi de acord. Acest amestec de capitole ale vieții împăratului roman cu considerații de ordin parenetic și religios nu a fost pe placul său. Oricît de mult s-a străduit Guevara să contopească cele două opere în una singură, încercarea sa a rămas infructuoasă și lipsa de unitate a cărții supărătoare pentru un

¹ Spre exemplu la p. 75, 76, 79, 82, 83, 101, 108, 124 etc.

² Cf. G. Ștrempel, *Copiști...*, vol. I, p. 224–227.

³ *Idem*, p. 32.

⁴ Într-o corespondență purtată de memorandistul Vasile Lucaciu — ce se găsea la Roma — cu Ioan Bianu, în luna mai a anului 1899, pe care ne-a semnalat-o colega noastră Rodica Bichis, cînd cartea era sub tipar și pentru care îi mulțumim călduros, primul îl încunoștința pe bibliotecarul Academiei că a descoperit în biblioteca Vaticanului un manuscris al *Ceasornicului*, copiat în anul 1732 de către Pavel grămăticul de vamă, cu cheltuiala lui Ion Neculce, vel-vornic de Țara de Sus. Spațiul nu ne permite să stăruim cu detalii asupra acestei neașteptate informațiuni, de care ne vom ocupa cu alt prilej. Credem că este vorba de manuscrisul pe care N. Cartoian îl menționează la punctul *c* al studiului său (p. 21), printre manuscrisele pierdute, adică acela care a fost trimis de misionarul catolic din Moldova, Francesco Longhi lui Ștefan Borgia, prefectul congregației *De propaganda Fide*.

Corespondența poartă cota S ^{57(13–15)}.

om ca Nicolae Costin, obișnuit cu stilul limpede al literaturii clasice latine. El a încercat, așadar, o sistematizare a capitolelor, care în concepția sa aveau o legătură mai strânsă unele cu celelalte; dar n-a izbutit să dea noii cărți unitatea pe care nici autorul n-a putut-o da.

Nicolae Costin a curățit *Ceasornicul* de cea mai mare parte a povestirilor religioase apusene, mai greu de înțeles de societatea moldovenească din acea vreme, străină de obiceiurile și mentalitatea spaniolă. A înlăturat multe și din povestirile greoaie cu subiecte luate din mitologia greco-romană. Se observă la Nicolae Costin tendința de a înlătura ceea ce ține de biserică și n-are legătură nici cu Marc Aureliu și nici cu educarea principilor.

În unele copii amintite apare mențiunea traducerii din latinește, cum am văzut; numele lui Antonio de Guevara nu este însă niciodată pomenit. Nu este vorba de o încercare de a se substitui autorului (ar fi fost înlăturată, în acest caz, și mențiunea traducerii), ci de o neglijență elementară și firească într-o epocă în care paternitatea literară nu cunoștea, nici pe departe, formele severe ale legislației din zilele noastre.

Avem în fața noastră ediția a IV-a din *Horologium principum, sive de vita Marci Aurelii imperatoris*, apărută la Lipsca în 1615, precum și textul lui N. Costin. Compararea este posibilă și necesară.

Din cele două prefețe ale lui Wankelius, către principele Cristian al Saxoniei și către cititori, N. Costin nu traduce nici un rînd. În locul lor situează acea *Prédoslovie către mărița-sa vodă*, pe care nu o reproduce decît ms. B și care cuprinde, cum am văzut, f. 7—10.

Din dedicația primă către Carol Quintul, tradusă de Wankelius, *Proemium generale*, și pe care N. Costin o intitulează *Învățătura pentru viața și chivernisala demnilor, scoasă din cărți streine pre limbă moldovenească*, este redată cea mai mare parte. Primele cinci pagini nu figurează însă decît în ms. B. Celelalte patru manuscrise, inclusiv textul de bază, încep cu fraza: „Așijderia bună iaste agonisita celor bogați, de să vor chivernisi întru dînsa cu măsură“ (p. 12). Nu lipsesc, din această lungă introducere, ce se întinde între p. 9—34, decît două fragmente, nu mai mari decît două pagini: unul în care este vorba de grija pe care trebuie să o aibă domnul pentru cler, și altul, spre sfîrșit, în care se aduc elogiul Spaniei pentru oamenii vestiți pe care i-a dat în trecut. Au fost traduse și cele patru *Stihuri* ale lui Bernhardus Thoma Garzone, care explică setea de cunoaștere a oamenilor.

Proemium speciale, tradus prin *Început deosebit*, deși redat în cea mai mare parte, n-a fost riguros separat de capitolul anterior, ca și cum ar fi fost o continuare a celui dintîi. El cuprinde paginile 35—52. Pentru a respecta forma prezentării dată de N. Costin, am numerotat marginaliile în continuare, pentru amîndouă prefețele.

Lipsește din *Început deosebit* dedicațiile directe adresate lui Carol Quintul, evocarea marilor împărați romani născuți în Spania (printre care, firește, și Marc Aureliu), precum și plămîuirile lui Guevara în legătură cu traducerea manuscrisului găsit și gruitățile de elaborare.

Lipsește în întregime *Argumentum libri De Vita M. Aurelii imp. cum Horologio Principum*, precum și tabla de materii.

Primul capitol al primei cărți (f. 16—22°) corespunde primelor trei capitole din cartea I a ediției latinești. Pentru *niamul și naștirea lui Marco Avriile* (f. 16—18) este separat, într-adevăr, de *Cartia lui Marco Avriile împăratului la Apolin, priiatenul lui ...*, dar fără ca Nicolae Costin să numeroteze acest al doilea capitol. Cîteva fragmente sînt omise de traducătorul moldovean, în special acelea în care se dau detalii asupra unor rude ale împăratului.

Partea a doua a primului capitol, scrisoarea împăratului către prietenul său Pollio (f. 18—22°), este formată din capitolele 2 și 3 ale edi-

fiei latinești, prin nimica separate unul de celălalt de N. Costin. Capitolul al 3-lea începe la f. 20^v, cu fraza: „Acéștiã ție, al mieu Pollio, am vrut să-ți spuîu ...“

Al 2-lea capitol (f. 22^v – 25) corespunde capitolului 1 din cartea a III-a.

Al 3-lea capitol (f. 25^v – 28) corespunde capitolului al 2-lea din cartea a III-a.

Capitolele 4–6 (f. 28 – 35^v) corespund capitolelor 6, 25 și 26 din cartea a III-a.

Titlul capitolului al 4-lea este tradus de două ori, cu puține deosebiri textuale: al doilea titlu (exclusiv adoptat de manuscrisul *B*) este în text.

Capitolul al 7-lea (f. 35^v – 42^v) concentrează capitolele 10–13 din aceeași carte a III-a, dedicate (ca și cap. 9, netradus de N. Costin) scrisorii lui Marc Aureliu către Antigonus, imaginarul său amic. Fără să le numeroteze, N. Costin traduce totuși titlurile acelor capitole, cu excepția capitolului al 11-lea (neseparat de al 10-lea). Acesta începe la f. 37, cu fraza: „Iară nice den scrisoarîa aceasta, nice den grobnicul craîului de Chipru ...“

Numerotarea capitolelor primei cărți traduse de N. Costin este haotică. După capitolul al 7-lea, el reîncepe numerotarea cu 1, dar numai pentru textul f. 42^v–49, ocupat de *Voroava unui lăcutoriu de la apa Dundrii*. Noile capitole 1–3, corespund capitolelor 3–5 ale textului latinesc din cartea a III-a.

Numerotarea continuă cu capitolul al 9-lea (f. 49–51^v), corespunzător capitolului al 14-lea din cartea a III-a. Urmează, fără accidente, capitolele 10–12 (f. 51^v–59^v), corespunzătoare capitolelor 15, 16 și 18 din cartea a III-a. Capitolele 11 și 12 traduc partea I și a III-a din scrisoarea împăratului către amicul său Cornelius, al cărei mijloc (cap. 17 din textul latinesc) a rămas, din păcate, netradus.

Capitolul al 13-lea, cu a doua parte nenumerotată, dar cu titlul tradus corect (f. 59^v–64^v), corespunde capitolelor 19 și 20 ale cărții a III-a.

Capitolele 14–20 (f. 65–79^v) sînt traduse toate din cartea a III-a și corespund textului latinesc al capitolelor 28, 29, 30, 38, 42, 43 și 51.

Capitolele 14 și 15 formează partea a II-a și a III-a a unei scrisori către Cincinnatus, prietenul său (partea întîi, care formează capitolul al 27-lea al cărții, n-a fost tradusă). Din partea a III-a, N. Costin omite un mic fragment de opt rînduri, precum și partea finală, cu obișnuitele salutări ale Faustinei și menționarea darurilor trimise.

Ultimele două capitole ale primei cărți (f. 80–84^v), numerotate, în continuare, 21 și 22, traduc capitolele 35 și 36 ale cărții I.

A doua carte sistematizată de Nicolae Costin (f. 85–117) este alcătuită din 12 capitole, riguros numerotate, traduse toate din cartea I a lui Guevara, în următoarea ordine: cap. 37, 28, 29, 30, 31, 41, 43, 44, 45, 46, 47 și 40.

Din capitolul al 9-lea (corespunzător cap. 45 din cartea I) lipsește finalul, aproximativ 9 rînduri tipărite.

Ultimul capitol, al 12-lea (corespunzător capitolului 40 al primei cărți), a fost mult restrîns de cronicarul N. Costin. Cuprinzînd o lungă scrisoare a împăratului către amicul său Pollio, cu considerații asupra vieții ordonate pe care trebuie să o ducă un împărat și cu expunerea ideilor a numeroși filozofi greci despre fericirea oamenilor, capitolul va fi fost găsit obositor de către traducătorul moldovean, care a înlăturat aproximativ 7 pagini tipărite din cele 18, cîte are textul. A redat esențialul

filozofiei învățaților înlăturați, traducând câteva scurte pasaje din paginile lui Guevara în care acesta se ocupa, pe larg, de Epicur, Pindar și Zenon. N-a tradus nici paginile despre sarmați, incluse — fără rost — printre cele destinate filozofilor. Lipsește, de asemeni, finalul scrisorii, aproximativ o jumătate de pagină.

Ultima carte, cea mai lungă dintre ele (f. 117^v—206^v), este alcătuită de N. Costin din 35 de capitole, luate din toate trei părțile *Ceasornicului*.

Primele trei capitole (f. 117^v—123) redau capitolele 10, 14 și 15 din cartea I. Lipsesc din ultimul capitol cinci rînduri de la sfîrșit, netraduse de N. Costin.

Capitolele 4—12 (f. 123—138^v) traduc capitolele 1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12 și 13 din cartea a II-a.

Titlul capitolului al 4-lea, așa cum este redat el de traducător, este de fapt titlul cărții a II-a. Adevăratul titlu îl constituie prima frază de text: „De cinstea însurării (a lua muie), a căriia soție precum celor supuși iaste cu vrere, așa între domni de triabă a fi să pare”.

Capitolul al 13-lea (f. 138^v—142^v) concentrează, în realitate, capitolele 14 și 16 din cartea a II-a. Din capitolul al 16-lea a fost omis titlul, precum și primele șapte rînduri din ediția lui Wankelius. Acesta începe la p. 418, r. 9, cu fraza: „De să va tîmpla vreo femeie grîa...” Au fost omise, de asemeni, 26 de rînduri de la p. 277 a ediției latinești (începînd cu rîndul 5) și au fost inversate alineatele imediat următoare.

Capitolele 14—17 (f. 142^v—157^v) corespund capitolelor 17, 37, 38 și 39 ale aceleiași cărți a II-a.

Capitolul al 18-lea (f. 157^v—160^v) traduce capitolul al 45-lea și fragmente din capitolul al 46-lea ale cărții a II-a. În capitolul acesta este povestită încercarea lui Traian de a educa la curtea sa pe un copil al lui Decebal, încercare ridicol ratată: copilul fusese văzut de împărat furînd mere dintr-o ogradă vecină.

Din cele 4 pagini cit are textul latinesc al capitolului al 46-lea, Nicolae Costin nu traduce decît zece rînduri de la început și o treime din ultima pagină.

Capitolul al 19-lea (f. 161—163) traduce capitolul al 41-lea al cărții a II-a.

Capitolele 20 și 21 (f. 163—166^v) cuprind acel splendid cuvînt a „preaînțăleptului garamantilor cătră marele Alexandru” pe care ediția latinească îl inserează în capitolele 33 și 34 din cartea I. Nu este tradus capitolul 32, în care Guevara îl introduce pe cititor în istoria cuceririlor marelui împărat.

Capitolul al 22-lea (f. 166^v—169) traduce capitolul al 21-lea din cartea I.

Capitolul al 23-lea (f. 169—171^v) este alcătuit din capitolele 5 și 6 din cartea I și din capitolul al 31-lea din cartea a II-a (ultimul capitol tradus din această carte).

Toate trei sînt de proporții reduse. Capitolul al 6-lea începe la f. 169 cu fraza: „De vrème, părinților adunași, că sinteți bărbați...” Capitolul al 31-lea poartă subtitlul „Cartea athineilor la lachedemoni”.

Începînd cu capitolul al 24-lea, sînt traduse exclusiv părți din cartea a III-a, concentrînd de mai multe ori sub același număr cîte două capitole.

Capitolul al 24-lea (f. 171^v—176) cuprinde capitolele 46 și 34. Din capitolul prim sînt omise 3—4 rînduri de la sfîrșit. Capitolul al 34-lea este redat cu titlul său (subtitlu la N. Costin), complet și independent de restul textului.

Capitolele 25–27 (f. 176–182) corespund capitolelor 35, 37 și 33. Ultimul dintre ele, capitolul al 27-lea, cuprinde finalul unei scrisori a împăratului către prietenul său Mercurius, al cărei început în ediția latinească începe cu capitolul 32.

Capitolul al 28-lea (f. 182–186) traduce două capitole din aceeași carte a III-a: 40 și 41 (scrisoarea lui Marc Aureliu către Lavinia), pe care nu le separă nici o indicație specială. Titlul capitolului al 41-lea nu este tradus. El începe la f. 184 cu fraza: „Și așea că nice pre tine a te agătora ...”. Din acest capitol lipsește o singură frază de la sfârșit.

Capitolul al 29-lea (f. 186–188^v) corespunde capitolului al 52-lea. Începând cu acest capitol, care ne introduce în finalul operii, moartea lui Marc Aureliu, traducerea lui Nicolae Costin nu se abate de la succesiunea textului latinesc al lui Wanckelius.

Capitolul al 30-lea (f. 188^v–192^v) este alcătuit din traducerea capitolelor 53 și 54 din ultima carte, integral redată, dar neseperate prin nici o mențiune de către traducător. Capitolul al 54-lea, al cărui titlu nu este tradus, începe la f. 190^v cu fraza: „De vrême, dar, ce s-au arătat a fi viață rea...”

Capitolul care urmează (f. 192^v–197) și care traduce capitolele 55 și 56 este numerotat tot 30 (cu excepția manuscrisului *K*, unde numerotarea este normală). Ca și cele precedente, și acestea cuprind lungă conversație dintre împărat și Panucius, sfetnicul său, pe patul de moarte.

Capitolul 56, cu titlul netradus, începe la sfârșitul filei 194^v, cu cuvintele: „Cît iaste de mișâl lucru la prăvit, părintele să-i nască fecior...”

Ultimele patru capitole (f. 197–206) sînt numerotate de la 1 la 4 și corespund cărții a III-a, capitolele 57–60. Sînt traduse și acestea, ca imensa majoritate, fără să se abată cu nimic de la textul latinesc al lui Wanckelius.

După această obositoare stabilire exactă a ceea ce a tradus Nicolae Costin, să alcătuiim lista de corespondență dintre cărțile și capitolele traducerii sale (nu mai amintim prefețele) și cele ale textului latinesc:

CARTEA I

N. Costin

A. Gucvara

- Cap. 1 = Cartea I, cap. 1, 2, 3
- Cap. 2 = Cartea a III-a, cap. 1
- Cap. 3 = Cartea a III-a, cap. 2
- Cap. 4 = Cartea a III-a, cap. 6
- Cap. 5 = Cartea a III-a, cap. 25
- Cap. 6 = Cartea a III-a, cap. 26
- Cap. 7 = Cartea a III-a, cap. 10, 11, 12, 13
- Cap. 1 = Cartea a III-a, cap. 3
- Cap. 2 = Cartea a III-a, cap. 4
- Cap. 3 = Cartea a III-a, cap. 5
- Cap. 9 = Cartea a III-a, cap. 14
- Cap. 10 = Cartea a III-a, cap. 15
- Cap. 11 = Cartea a III-a, cap. 16
- Cap. 12 = Cartea a III-a, cap. 18
- Cap. 13 = Cartea a III-a, cap. 19, 20
- Cap. 14 = Cartea a III-a, cap. 28
- Cap. 15 = Cartea a III-a, cap. 29
- Cap. 16 = Cartea a III-a, cap. 30
- Cap. 17 = Cartea a III-a, cap. 38

N. Costin A. Guevara

- Cap. 18 = Cartea a III-a, cap. 42
- Cap. 19 = Cartea a III-a, cap. 43
- Cap. 20 = Cartea a III-a, cap. 51
- Cap. 21 = Cartea I, cap. 35
- Cap. 22 = Cartea I, cap. 36

CARTEA A II-a

- Cap. 1 = Cartea I, cap. 37
- Cap. 2 = Cartea I, cap. 28
- Cap. 3 = Cartea I, cap. 29
- Cap. 4 = Cartea I, cap. 30
- Cap. 5 = Cartea I, cap. 31
- Cap. 6 = Cartea I, cap. 41
- Cap. 7 = Cartea I, cap. 43
- Cap. 8 = Cartea I, cap. 44
- Cap. 9 = Cartea I, cap. 45
- Cap. 10 = Cartea I, cap. 46
- Cap. 11 = Cartea I, cap. 47
- Cap. 12 = Cartea I, cap. 40

CARTEA A III-a

- Cap. 1 = Cartea I, cap. 10
- Cap. 2 = Cartea I, cap. 14
- Cap. 3 = Cartea I, cap. 15
- Cap. 4 = Cartea a II-a, cap. 1
- Cap. 5 = Cartea a II-a, cap. 2
- Cap. 6 = Cartea a II-a, cap. 7
- Cap. 7 = Cartea a II-a, cap. 8
- Cap. 8 = Cartea a II-a, cap. 9
- Cap. 9 = Cartea a II-a, cap. 10
- Cap. 10 = Cartea a II-a, cap. 11
- Cap. 11 = Cartea a II-a, cap. 12
- Cap. 12 = Cartea a II-a, cap. 13
- Cap. 13 = Cartea a II-a, cap. 14, 16
- Cap. 14 = Cartea a II-a, cap. 17
- Cap. 15 = Cartea a II-a, cap. 37
- Cap. 16 = Cartea a II-a, cap. 38
- Cap. 17 = Cartea a II-a, cap. 39
- Cap. 18 = Cartea a II-a, cap. 45, 46
- Cap. 19 = Cartea a II-a, cap. 41
- Cap. 20 = Cartea I, cap. 33
- Cap. 21 = Cartea I, cap. 34
- Cap. 22 = Cartea I, cap. 21
- Cap. 23 = Cartea I, cap. 5, 6, +
Cartea a II-a, cap. 31
- Cap. 24 = Cartea a III-a, cap. 46, 34
- Cap. 25 = Cartea a III-a, cap. 35
- Cap. 26 = Cartea a III-a, cap. 37
- Cap. 27 = Cartea a III-a, cap. 33
- Cap. 28 = Cartea a III-a, cap. 40, 41
- Cap. 29 = Cartea a III-a, cap. 52
- Cap. 30 = Cartea a III-a, cap. 53, 54
- Cap. 30 < sic > = Cartea a III-a, cap. 55, 56

- Cap. 1 = Cartea a III-a, cap. 57
 Cap. 2 = Cartea a III-a, cap. 58
 Cap. 3 = Cartea a III-a, cap. 59
 Cap. 4 = Cartea a III-a, cap. 60

Așadar, au fost traduse din cartea I 25 de capitole, din cartea a II-a 19 capitole, din cartea a III-a 41 de capitole. Din totalul de 153 de capitole ale ediției latinești, au fost traduse 85 și au rămas netraduse 68 de capitole.

În ceea ce privește traducerea marginaliilor, care în textul latinesc sînt prezente între 20–26 pe pagină, Nicolae Costin traduce de obicei 5–6, rareori 8–10 (în capitolele de la sfîrșitul cărții, cărora se pare că le-a acordat o atenție specială). Evident că nu poate fi dată o situație riguroasă, care nici nu vedem la ce ar folosi. Autorii și operele din care au fost luate aceste citate, cu rare excepții, n-au putut fi identificați de N. Costin. Am încercat să facem noi acest lucru, stabilind între paranteze ascuțite, dacă a fost posibil, opera și pe autorul ei, după indicațiile lui Wanckelius. Am păstrat, bineînțeles, și încercările lui N. Costin.

Transcrierea a fost făcută cu atenție și fidelitate față de original, necesare lucrărilor de acest fel, adoptîndu-se o redare fonetică a semnelor grafice. Am ținut seama de faptul că în scrierea veche românească același semn grafic a fost folosit, uneori, pentru sunete diferite, cum este, spre pildă **ѧ**, avînd atît valoare de *ă*, cît și de *î*.

Particularitățile semnelor chirilice au fost rezolvate după cum urmează:

– diftongul **ѧ** a fost transcris *ea* în cuvintele ce sînt diftongate astăzi, ca spre pildă: *tocmeală, iveală, împărșeală, păzească*; în cuvintele ce n-au păstrat diftongarea a fost transcris *é*: *lége, méрге, tréce, vréme* (care sînt, de altfel, și cele mai numeroase).

– diftongul **ѧ** a fost transcris întotdeauna *ia*: *voia, 'jaste, viacinică*.

– diftongul **ѧ** a fost transcris prin *iu*: *îute, războiu*.

– semnul **ѧ** a fost transcris, cum arătam mai sus, prin *i* sau *ă*, după pronunția actuală: *mină, lînă, git sau fără, adevăr, rălăciți*.

– semnele **ѧ** sau **ѧ** de la finele cuvintelor, care indică o consoană aspră sau moale, n-au fost redată prin *u* final.

– semnul **ѧ**, frecvent în manuscrisul *B*, a fost transcris prin *i*.

– semnul **ѧ**, specific scrierii de dincolo de Milcov, a fost redat prin *dz*: *vădz, Dumnedzeu, dzice, obedzi*.

– semnul **ѧ** a fost transcris prin *ce* sau *ci*, după cum se pronunță și astăzi, iar nu cu semn diacritic (*ĕ*): *încerce, cele, aceste* sau *ciumă, cincî, ciubete*.

– semnul **ѧ** a fost transcris prin *ge* sau *gi*: *cugetă, ger, amăgește* sau *gios, gioc, giurui*.

– semnul **ѧ** a fost transcris: *i*, *în* sau *îm* (în ultimul caz înainte de labialele *p*, *b*): *îl, încă, începe, împărat, îmblat*.

Marginaliile au fost supuse aceluiași reguli de transcriere ca și textul însuși. În cazul lor, pentru a nu îngreua aparatul critic, nu am operat deosebiri textuale, de altfel lipsite de importanță. Am menționat însă absența lor din unele manuscrise, dacă a fost cazul, precum și prezența unora care lipseau din textul de bază; pe acestea le-am și transcris.

Am păstrat consoanele și vocalele duble: *suppue, vrile, saale, hrannă* etc.

Am întregit textul manuscrisului, pentru precizarea sensului, folosind croșetele < >. Parantezele rotunde () aparțin manuscrisului; cele drepte [] exclud eventualele texte de prisos (spre pildă repetări datorate copiștilor).

Pentru a facilita compararea eventuală dintre textul tipărit și manuscrisul de bază, am redat, marginal, filele acestuia.

Am separat rîndurile aparatului critic prin două linii verticale //, iar variantele aceluiași rînd printr-o singură linie /.

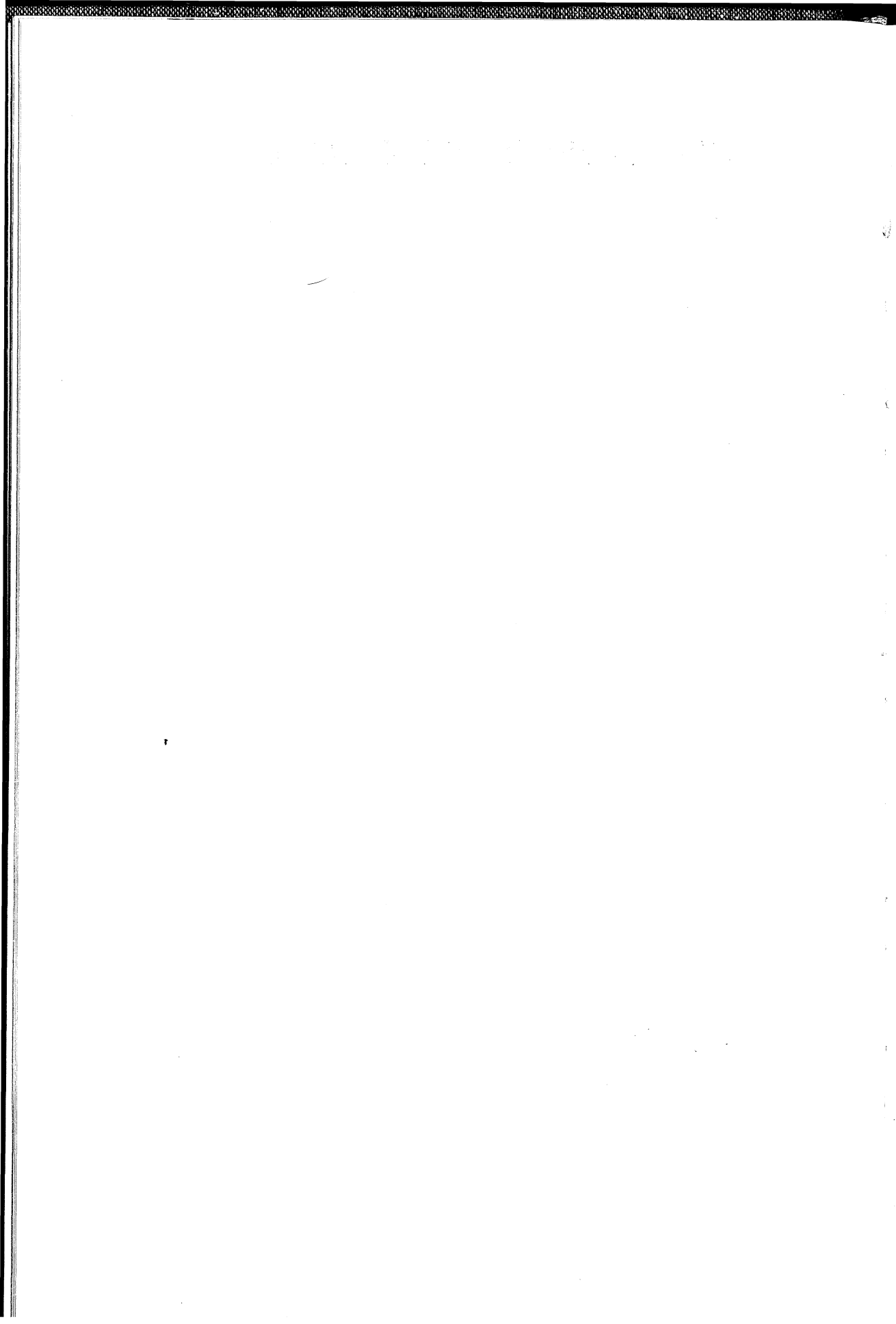
Am utilizat lema] numai pentru a marca deosebiri esențiale dintre text și variante.

Un *Glosar* se adaugă la sfîrșitul volumului.

În final ținem să mulțumim în mod special prof. Grigore Botez, directorul Bibliotecii Centrale a Universității din Iași, care ne-a arătat o largă înțelegere și o caldă prietenie, facilitîndu-ne cercetarea manuscriselor în condiții excepționale.

G. Ș.

CEASORNICUL DOMNILOR

PRÉDOSLOVIE
CĂTRĂ MĂRIIA-SA VODĂ*

Luminatului și înălțatului mării-sale lui Nicolae Alexandru voevod, cu m(i)la lui Dumnedzău domnul Țării Moldovei, milostivului al nostru stăpîn.

Carii pun nevoința întru isprava lucrurilor, luminate și înălțate doamne, nice un lucru acelora mai cuvios și mai de laudă a să tîmpla
10 nu poate; ales acelora ce sintu plecați cu direaptă povață a inimii sale, decît după ce-ș aduc ostenjalile și nevoințele saale cătră folosul de obște le prîvăscu pre urmă a fi ținute și socotite; caré cunoștință, purcegînd dintru
15 acia din lontru a firii taina, nu numai întru om, caré socoteala driaptă pravilă are, ce și întru dobitoaciale viețuitoare, care [cu] plecate cu capul fiind la pămînt să viade, caré dintru bună vreria lor dîndu-să după vriao lucrare,
20 sau silite fiind poruncii omului greutate, pentru să hotărăscă slujba sa, pînă atuncea stau întru acélea, pînă cînd să cunoscă pre sine ostenite. Așea cu mult, într-alt chip, întru istiața a omului minté să socotéște, caré nice
25 dănăoara neîndestulîndu-să cu acéle lucruri ce-s față, să mută cu socotiala și la célia viitoare, caré încă nu-s față, așia cît cu cugétul să le petriacă și să le suppe socotialii sale și fără de acéle și altéle mai aliase și mai dumnedzăești nu le lasă a nu le cugéta și a nu vrîa
30 a le suppuné întru sine. Și aceasta să véde dintru mărturiile și ispitile a mulți dascali
f. 7^v dovedite și înteméiate a fi așea;/ și după ce singur omul și acéle ce-s față le culîage și
35 céle trecute le pomenește așia de cu multă grije și nevoință stă a socoti de céle viitoare, cît ca cum i-ar fi a rămînîa întru cea de pe urmă poméniré, să siliaște nepărăsît, pînă iată de la o vréme socoteala minții sale cu ingerii

* Textul paginilor 3—11, precum și r. 1—24 din pagina 12, lipsind din toate manuscrisele, cu excepția manuscrisului B, au fost redată după acesta.

cei sfinți, zidiți fără de nicia o materie, o potrivește.

Și așa de ce atunci mai deschis priviaștia cu mintia cumfurmuită spria acea viacinică
5 casă, de unde iaste eșit izvorul ei, adecă a minții saale? Lipsindu-i acmu părțile pămîn-
tăști, vari urma calia acia lungă, din porunca a bunătății cei adevărate și a priaînțelepciunii
sale, învățăturile socotindu acélea mai multé
10 decît lucrurile cunoaștinților saale.

Socotit-au aceasta dintru pomeniria părinți-
lori noștri, bărbații cei întru aliasa viața și întru ascuțiria minții sale priaaleși, înțelepți ca
aceia, carii nu numai șie și cîntărilor dîndu-să
15 cu totul după binile obștii pe care să-l înmul-
țască și să-l păzască, socotindu-să cu nevoind
sa au arătat lumii. Pînă iată de la o vréme rodul
minții sale cei lămurite, adecă învățaturi a
viețui bine au aflat și au lăsat urmașilor săi;
20 și ca o lumină din lumină, celor rătăciț cale
arătîndu-le, au ațîțat, spré caré lumină celor
petrecători întru întunérec să le arătia lumina.
Dintru a cărora rod și aceasta carté, care s-au
scos întru preluminat numéle și norociria mării-
25 tale, o arătăm în lume, a să vedia poatia nevoi-
ința și grije și osîrdie întru aflaria și aducéria
mărturiilor și învățăturilor a mulți dascăli și
istorici aleși, a căriia cărți numéle s-au dat
Ciasornicul domnilor.

30 Căci adevărat, ca pe un cesornic ceasurile,
să arată viața cea ocîrmuitoaria, întru ale
stăpîniei și a celor păzitori de direptaté. Că
de vréme ce, cial mai n(ain)té de viaci mo-
narha, Dumnedzău, caré este oglinda și pil-
35 da tuturor stăpînilor vacului acestuia, au ales
și au aședzat stăpîniile acestui vac, cum a
besiaricii, așa/a politiei lumești, fără care ce
alta nemică, fără răsipi, netocméle, traîuri
dobitocești între oameni ar fi, précum să véde
40 la vechile istorii, pînă a nu să suppuné lumia
giudiațelor și stăpîniilor sale, cu calé au fost
a să osteni pre lîngă acéle ce s-ari cuveni
stăpînirii politii lumești, lăsînd a besiaricii la
alți scriitori besiarécești.

45 Aceasta dară cartia o închin mării-tale, caré
este numită *Cesornicul*, caré cesornic iaste a
domnilor, mai ales decît altor ceasuri, cesor-
nicile; căci cesornicul de ceasuri arată cursul
soarelui în dzi și a lunii de noapté. Iară acésta
50 arată lucrurile, viața, ocîrmuiria și adétîurile
și cătră dînșii și altor ispravnici și diregători,
asupra direptății. Așijdîare, precum ceasul
iaste adunat din patru ciferturi și fiiăștecaré

cifert cu cliþialil<e> sale, aþea acest cesornic
al nostru din patru pãrþi ¼aste adunat, cu
capetial<e> sale; fiaþtecaré partia va arãta
invãþãtura ¼ntru ocírmuiré. ¼n partea dintii va
5 arãta viaþa împãratului Roamei, a lui Marco
Avrelie þi invãþãturile lui caré sã cuvin dom-
nilor la círma obþtii, arãt¼nd de-a tocma direp-
tatia þi mijlocele cu caré va fi domnul ¼ntru
aliagerea giudecãtorilor þi ispravnicilor pre la
10 olaturile sale, pe carii sint datori cu mare
sirguialã a-i alege la faciãrea dreptãþii, de
care sp¼ndzurã tot binile stãp¼niilor, arãt¼nd
c¼tã de mare scãdéria ¼aste lãcomia, caré þi
lui Dumnedzãu ¼aste urõtã; aþia lãcomia, cum
15 þi lacomul. Aþidjéria de giudecãtorii þi de
domnii cei tirani sã va arãta ¼n cartea lui
Marco Avrelie, cu mãrturiile a oameni invãþãti
þi ¼mpotriva cumþliþilor domni jaloba, dupã
care ¼ndemnare domnilor mai mult spria pace,
20 dec¼t spre rãzboiu, arãt¼nd rodurile pãcii þi
rãþpa nepãcii, la caria sã vor védia cãrþile
lui Marco Avrelie, de deþertaria rãzboaelor þi
de biruinþele lor, arãt¼nd jalobã pre r¼mleni
pentru oþtiril<e> sale, Asiei. Dupã acéstea þi
25 bãtrínétele domnilor, la care cum s-ari purta
aratã þi lucrurile celé de laudã a le face o-
mini/lor mari þi de céle de hulã þi rrélia a sã
feri, spuind cum, c¼t ar[e] fi omul de priãinþe-
leptu þi de invãþat, de pururia ¼i este de treabã
30 sfatul altuia.

Arãta-sã-va þi de acélea ce aduc necinstia
domnilor, sã sã feriascã þi cã datoriia domnilor
¼aste a sã arãta pitropi þi ca niþte pãrinþi,
vãduvelor þi meþarilor. Aþijdéria þi de hiclia-
35 þuguril<e> lumii, de care sã s<e> feriascã þi
s<ã> nu sã uite la d¼nsele domnii, de vrémia
cã orice sã aflã ¼n lumia þi sã paré a fi, hiclia-
þug este, þi cãtrã acéstea sã-þ aducã aminté
de pururea domnii cã sint muritori þi pentru
40 acélea ce le moþténesc ¼n viaþã sã nu pãrãsascã
a socoti acéle ce le-ar fi de triabã, de folos,
dupã moarté.

¼n partia a doa, ¼ntii de unul Dumnedzãu
cel adevãrat, ¼mpotriva pãg¼nilor, de ¼ncepãtura
45 tiranilor, pe ce vréme s-au aþiþat þi de stã-
p¼niia ce radz¼mã, de Dumnedzãu þi de po-
runca lui. Aþijdéria de vacul cel fericit þi de
lipsa oamenilor, cu care ne ¼nvãlãtucim ¼n
lumea aceasta; dzice-sã-va þi de frum<u>siãþe
50 trupului, cu care nu ¼aste datoriia domnilor
þi a celor mare a sã lãuda þi a sã trufi, arãt¼nd
multé chipuri mari, cum nu din frumuséþele
trupului, de din factiale sale isprãvite cã sã

laudă; și de domnii carii oarecînd au fost
iubitori și priitori de oameni învățați dintru
caré lua roduri cu folos. Arăta-să-va și pe
Theodosie cel Mare împăratul cum la moartea
5 lui au lăsat ficiilor săi oameni învățați,
ocîrmuitori. Spune-să-va și de acea mare des-
fătară a lui Cres, a împăratului lidilor, ce
avea dintru cei învățați și cartia lui cătră
Anarhas filosoful și a lui Anarhas răspunsul
10 cătră Cresu.

Mărturisi-să-va și Falarid tiranul și înțelep-
ciunea lui și dragostia ce-au avut cătră cei
învățați; și de cartia lui Falarid cătră Epi-
harmu filosoful, după caré să va arăta dra-
15 gostea și nevoința de oameni învățați a cîțva
împărați./

f. 9

Dzice-să-va și de adétiul domnilor, cum li
să cadé a fi, la scrisori largi și la apucat scurți,
undé să va arăta și viața și moartea a lui
20 Periandru și ce fal de pravile au dat, undé
și fericia vacului aciastuia ce ar fi arată.

Pune-să-va hotarul și firșitul slujbei dom-
nilor, să să cunoască, și de Thales filosoful
cine au fost și de 12 întrebări a lui să va dzice,
25 de Plutarhu filosoful și de cuventele lui cătră
Traian, împăratul Roamei, arătînd cum dom-
nul bun fiind, capul stăpîniei de obște, de-i
capul bun ăste și țara bună; și de 5 giudéte
a rodiiianilor, de domnii cei m<i>|<o>stivi și
30 buni. Arată pre domnul a fi capul și precum
în cap să află simțirile mirosului și audzului,
așea ăste datoriu cu audzul a să pleca domnul,
la toate supărările și strîmbătățile lăcuitarilor
țărîlor sale; și precum este datoriu domnul,
35 pre cei înțelepți, cu dragostia a-i asculta, și
la darea socotialii sale să arate măririă.

Arăta-să-va, precum pria lucru bun ăste,
ț<a>ra nu de mulți ce de unul a să stăpîni,
arătînd celiă rriale a fi din multimia stăpînilor;
40 undé să va arăta cum adésăle schimbări a
domnilor, aduc stîngéria țărîlor și să arată cum
statul celor mai mici este mai fără grijia decît
a celor mari.

Punia-să-va și voroava Sofiei împărătesăi
45 cătră Tiverie Constantin, soția-ș la cirna îm-
părăției, și răspunsul lui Tiverie cătră Sofia.

În partia a triia, de căsătoriia, cum, cu cît
este lucru cinsteș și de obște, cu atîta mai de
folos domnilor și celor mari. Așijdéria legătura
50 priateșugului, întru nepriiatini, cu cuscriile mai
de multia ori că s-au isprăvit; și datoriiă fămé-
ilor mari și de cinstia arată și ales doamnelor
cătră bărbații săi, și de paza doamnelor și
altor făméi alésia, ca să nu cadză în hulă.
55 Dzice-să-va de rugămintia Favstinii, împără-

tései lui Marco Avrelie, pe giur slobodzenie
fiatii sale, Luchillii, și de bănatul a împăratu-
lui pre Favstina.

f. 9°

Așijderia/de vorova lui Marco Avrelie cătră
5 Favstina, împărăteasa sa, în caré arată grija
fiatii saale, de greșale și pentru grijea căsă-
torii fetélor de domni și de fáméile alésia
îngriacate ce nevointă să să facă, să nu vie
la primejdie cu pierdzare de pruncu, care din
10 nesocotealia de multia ori să împlă.

Dziciia-să-va de filosoful Piscu și de a
lui socotealia învățate, pentru femcile căle
mari însărcinate și la că vrémia sintu să să
dea feciorii domnilor la învățatură. Așijderia
15 arată precum feciorii domnilor și altor oameni
alesi nu trebuie ținuti în dezmierdăciune, din
caré la ce ari veni arată; de aliagere la învăță-
tura feciorilor de domni, în ce chip sint datori
părinții a pune nevointă și ce fial de oameni
20 dascali să aleagă și cum sintu datori dascalii
și ocîrmuitorii lor, a tineri<lor>, să pue nevo-
intă ca să nu iasă tinerii oameni răi; voroava
lui Marco Avrelie cătră 5 dascali, carii s-au
ales oameni de nemică, depărtîndu-i de la
25 învățatura feciorului său.

În partea a patra să va arăta voroava a
priaințeleptului garamantilor cătră marile Ale-
xandru, arătîndu schimbările norocului și arată
pecum cu avuțiile și cu mulțimia banilor nu
30 să poatia face viața îndelungată. Așijderia de
Vias filosoful, cine au fost și de stătătoria
lui la schimbările vrémil<or>, și de dzéce pra-
vile ce au dat și de viața lui Bruxil și de soco-
tiala lui pentru dumnedzăii păgînești; cartea
35 athineilor cătră sfatul lachedemonilor.

Așijderia, precum domnilor nu să cadé a
avea dragostia spre gimbașii și pehlivăanii; și
cartia lui Marco Avrelie cătră Piramon, pri-
iatinul său, și precum domnilor trebuia a lua
40 amintia firca căia mișală oamenească, și de
primejdiia nenorocită a petrecătorilor în lumea
aceasta. Arată și fericiele lumii aciaștia, în ce
ari sta. Așijderia de moartia cea bună, cum
ar fi/mai de folos decît viața. Pe urmă să va
f. 10
45 dzice de moartia lui Marco Avrelie, împăratul
Rîmului, și aproape de moarte ce voroavă au
avut cătră sfetnicul său, Panuchie, și pe urmă
cătră feciorul său Commod; și ce testament
i-au lăsat la moarte sa.

50 Acéstea dară toate închidzîndu-să într-acest
cesornic, îl închinăm mării-tale, pré caré să-l
priimești cu ochi milostivi, cu plecăciune mă
rog./

EPIGRAMA

- f. 10° Tu, împărate tuturor, Doamne și părinte,
Singur numai premenești vrémile cumplite,
Caré acmu, de cîțiva ani, prívim cu ochii,
5 Vădzînd slăvită de tot stingeria cu toții.
Pentru caré la tine suspinăm, săracii,
Strigînd cu glas pre tine, a lumii povață.
Întoarce-le spré bine, domnitoaria mare,
Cu caré fă și țării parté milei tale.
- 10 Iartă ale noastre, fără număr păcate,
Cu care de la tine mult sintem departé,
Arată și spre domnul nostru m<i>la sfîntă
A ta și cea bogată, în tot, Doamne sfinte.
Feriaște-l de primejdii, lumii viitoareia,
- 15 Cîrmuindu-l cu m<i>la cea feritoareia.
A ta în fericită domnie cu pacia,
S<ă>n<ă>tate și lungă fericită viață.
Robul mării-tale./

ÎNVĂȚĂTURA PENTRU VIAȚA ȘI CHIVERNISALA DOMNILOR, SCOASĂ DIN CĂRȚI STREINE PRE LIMBĂ MOLDOVENEASCĂ

5 Apollonie Thianeul, întru întrebarea sa cu
ucenicii lui Iarhu filosofului, aflăm să fie dzis
precum în lumia aceasta firia nice un lucru
mai mult nu poftiaște decît viața îndelungată,
caré toți rîhnim a o'avia. Precum aceastaș
10 să cunoaște și dintru întrebarea acelor mai mari
filosofi și dintru ispitaș acestuiaș lucru: că
pentru viața sa oaminiî să ostenesc; pentru
viața sa pasăril<e> zboară în văzduh; pentru
viața sa pēstii înoată; pentru viața sa fierăle să
15 țin în birloage; și așa, nice o fiară și dobitoc
ca acela nu să află, care n-ari avia îndestulată
socoteala sa, întru pofta vieții și traifului său.

Iară căci mulți dintru păgîniî cei vechi ș-au
dat în ură viața sa, de bunăvoia dîndu-să
20 morții, aceasta nu o au făcut ei pentru că le
era urită viața sa, ce că credia cum că socotin-
du-ș întru nimică viața sa, îi va avia de mare
laudă vacul viitoriu. Că cei înalți cu firia, mai
mult numé laudat, decît viața îndelungată îș
25 poftesc. Iară cu cît este fugătoaria voia omului
de moarté, cu atîta îș arată nevoința întru
paza vieții. Că datorie firii muritorilor cu
duréria este a părăsi viața și cu groază <a>
aștepta ceasul morții. Iară macar că moartia
30 trupului tuturor iaste de obște, caré iaste
frișitul, cum a celor buni, așe și a celor răi.
Iară între a celor buni și a celor răi moartia,
mare despărțiré este/că cei buni de poftescu
a vieții, pentru mai mult bine să poată face,
35 îș poftesc viața, iară cei răi, nu pentru altă
pricină, fără a petriace mai mult în răutățile
lumii. Căci carii sint suppuș desfătărilor și
deșertărilor lumii, nici o vréme a fi mai bună
nu socotesc, fără acéia întru care au petrecut
40 cu liniște și cu dulceață.

Pentru acéia aș vrea ca să știe toți, carii
sintu acmu și carii vor trăi pre urma noastră,
că voroava noastră este cătră iubitorii de bu-
nătăți, nu cătră răpitori spre răutăți. Că Dum-
45 nedzău nu caută cine sintem, ce cum poftim

1. Toți ne tragem după
nevoința laudii și filiaș-
tecare ce-i mai bun cu
lauda să socotiaște.
Ti<ero>, *Pro Archia*.

2. Socotiala cea <ă>-
n<ă>toas<ă>: a Iubi
cale și moarte a nu o
tème. Val<erius> Ma-
x<imus>, 9, 13.

3. Într-acesta vac, cre-
știnilor buni, nu viața
lună, ce cea bună fo-
loséște. Fulgen<tius>,
Carte 2.

4. Bunătățil<e>, celui
ce viețuiaște dzile bune,
iar celui rău, răutățile
riale face. Ieron<im>
dzice, <Commentarius in
Ecclesiasten, 7>.

5. Nime nu-i rău din
hiria, ce din răutate
iaste rău. Avgust<in>,
14, *De oraș*, 6.

să fim. Nice să dzică cineva, precum ar pofti să fie bun, ce nu poate, căci precum ne aflăm îndrăzneți spre vro greșală, sau vină, a o face, așe să putem socoti că, vrînd, putîam să ne îndireptăm dintru cele rrele.

O pricină să află stingerii noastre, că poftim toți să fim întru bunătate, deplin. Iară toți, virtuțile noastre, nu spre bunătăț, ce spre răutăți și scădere le plecăm. Și aceasta este hiclesugul acela cu caré toată lumea să amăgiasțe: că ceriurile pline-s de fapte bune, iară de bune rahnîa plini-s cei din lumé.

De vréme dară că nimîa, nice din oameni în lumîa, nici din fieri nu-ș poftescu moartea, ce tuturor voîa și pofta de viață îaste, întreb acmu: de unde radzîmă acia voîa și pofta a fi delungare vieții, de va fi viața rriă și necinstită, și pentru ce omului învrăjbitoriu, mîndru, hiclian, zăbavnic, hîrzătarîu, blăstămătorîu, minciunos, mîzdîlnic, blăstămat, îndărăpnic, lacom, viață îndelungată să poftim?

De vréme ce pre un fur, pentru căci au furat un piatec de haină proastă, să dă spriă moartîa, dară pre acela ce prăvăleşte țările, căci să trăiască? Că săvai de nu s-ari afla alți furi în oraș, fără de apucătorii averilor celor avuți și de nu ni-ar fi noai nici un trai cu acéia carii silescu pre cei bogați și pre cei săraci să-i goliască, din viaste și numî/ale lor, ce agiungu aceia furi și mai mari de furi, rāpindu agonisitîali și cei mai mari numîale oaminilor strică și petrec. Ceia ce un piatec fură să pedepsăscu, iară ceștia stau fără pediapsă; că cu deșchis lucru să vedé: acela ce-au furat haina al vecinului său să spîndzură, iară cēla ce mi-au stricat viaste și numîale mieu, de pururiă triace pre lingă ușile méle.

Pravila dumnedzăescului Plato, filosofului, Cartîa 1, îasti așia: cine viața sa nu o petriace drept, nice casa sa nu o are întru obiccaia bune, nice lucrurile casei nu chivernisăște cu dreptate, nici să nevoiasțe cu învățatura neamului și rudei sale, nice pacia cu megîășii săi n-are. Păzitorii, carii ca niști dumnedzai vă aflați ocîrmuitori lucrurilor, să-i rădicați dintre norod și ca pre niște nestătători să-i deprădăcinați. Căci nimîa mai mult nu turbură țările decît carii îș petrec viața fără cale și fără pravilă.

Aceștii ale sale pravile, Plato adevărat au pus mare socoteală. Dară cine dintru sine să strică și să pierde și cine de lucrurile casei sale nu gîndéște, cine ruda și semințîia sa o lasă cu obicēuri rrele și cine niceodată liniște

6. Nemică nu arde în iad, ce voia singură. Ber<nhardus>. Gusvar <= Guevara> dzice. <Epistoles.>

7. Carii sint dați dup<ă> desfătări ca cum ar trăi în dzi, pricinil<e> a vieții în toată dzuoa le hotărăscu, dzice Plin<iu>s. <Epistula 5.>

8. Viața rîa, pre cei bătrîni în iad, iar cea bună, pre cei tineri îi duce la împărăție. Fulgentius, Carte 2.

9. De nu să vor chivernisi drept celi deosebite, ciale de obște tîrie n-au. Plat<on> dzice.

în oraş nu are, acela dintru numărul orăşenilor să fie gonit şi ca pe un nebun legat, foarte cu cale lucru este. Că mulţi să află în legături, în loc de nebuni puş în obéde; pre carii, de
 5 i-ari face slobodz, nu ari face atîta rău cît fac acéia ce sint slobodzi şi îmblă la védiare. Nime nu iaste, ori din bărbaţi aleşi şi vestiţi, ori din mueri alése, care mai bine ari priimi capul de piatră spartu, decît cu scăderia numărului cel bun; că rana capului într-o lună
 10 să poatîa tîmădui, iară imătura numelui celui bun în toată viaţa nu să poatîa spăla.

Dzice Laertie întru *Greaseale folosofilor* (Cartia 6), précum întrebă oarecine pre Dioghenes
 15 filosoful ce socotiale ar fi avut acéia ce-au dat întîii pravile? Să fie răspunsu Dioghenes: aşia să ştii, prietine, că sfatul celor vechi şi sorocul filosofilor n-au fost altul fără să înviaţe pre orăşeni, ca pre ai săi, cu ce tocmală fieştecaril
 20 caril<e> dintru dînşii s-ari ocîrmui întru vroava lor, întru priiatiniia lor, la mîncare, la băutură, la somnu, la neguţitorie, la îmbrăcămînt, la ostiniiale, la odihnă. Căci într-acéstea stă tot binile politiei omenesti, ca fieştecaril<e>
 25 să-ş ocîrmuiască casa şi viaţa sa, păzînd drept.

Aicia filosoful <sic> Dioghenes desăvirşit au arătat lucrul, cum nu pentru altă pricină să
 30 dia pravila, fără numai pentru acela care vieţuiaşte fără socoteală şi fără pravilă.

Oamini carii poftesc viaţa cu linişte şi cu odihnă trebuie să păzască rădăcina cia adevărată a vieţii şi mijlocul ei; şi rădăcina vieţii nu să să aleagă după socoteala voii, ce după
 35 alégeria lui Dumnedzău, cu care pre tot omul l-au ales spré acea mai mare mîntuirea sufletului să petriacă. Că oamenii cei deşerţi, la care deşertare să îndiamnă dintru simţirîa, nu
 40 acela ce arată socoteala şi céle ce să cuvîn poftescu. Din care pom sînt izbucnite, acéluia sînt aséménia frundzale şi fac roduri, precum să vedé lucrul; că finicul finice, smochinul smochiniia, nucul nuci, căstanul căstane, stejarul ghindă
 45 face. Aşia, toate lucrurile au păzit rădăcina lor, firea şi orînduiala, fără numai unul, omul cîal păcătos, cădzut întru răutate; planitiiale, stéleliia, cîariurile, apele, pămîntul, focul, văzduhul, fiifarale, hamnele, péştii, stau fieştecare întru
 50 céle întru care sînt zidite, aşia cît nice cîrteală, nice zavistie întru sine n-au fără unul, omul, care să află de pururîa cîrtitoriu. Nicé vréodată să satură, ce pururîa neamul să-l muté cugetă; că păcurariul a fi plugar, plugariul a fi orăşan, orăşanul némiş, némişul călăreţ de cinstia sau
 55 împărat să fie poftescu. Mai ales de acéia ce

10. Cine iaste rău într-ascunsu, bun înivatr-ascunsu, nu poate să fie. Eshin dzice, împrotiva lui Cres împ<ă><ă>atul.

11. Cîal ce grăiaşt<e> rău de cel ce face rău nu să desparte cu alta, făr<ă> cu vréme sau cu timplare, dzice Fabie <= Fabius Quintilianus, 12, cap 9>.

12. De viaţa a da giudecata este decit toate lucruril<e> mai greu, dzice Tîjero, <De officis>.

13. De vei fie să-ţi suppii toate, pre tine te suppone socotilii; pre mulţi vei ocîrmui, de te va tocmi pre tine socotiala. <Seneca, Epistula 37>

14. Omului, Dumnedzău nu slujeşti prin care lui toate slujescu, dzice Chipriian, <Tractatus, 1>.

15. De vei fi înţelept, vei fi indestulat cu măsura care ţi-o au măsurat Dumnedzău, dzice Ber<nhardus>.

- s-au nevoit spriia îndireptaria vieții sale, foartia puținii. Iar de cea carii cu averile și folosurile sale să nevoescu, pria mulți sintu./
- f. 13 Nu altă, dară, pricină să află a tulburărilor
 5 în lumia aceasta, fără căci acel stejar săc di(n) codri și din munți să fie pus între pomeți, finicul cel umăd și năted ca să imble poftiaște; adec(ă) cea ce nu ave(a) la casele lor eri, pentru să să potuale foame, ghindă, astădz să
 10 oțărăscu de bucatiale streine agonesite și apucate.
- Plinius, întru scrisoaria sa la Fabatî scriind, dzice: între oameni, cum nice un lucru nu să află mai deprinsu, așa nice un lucru mai cu
 15 grijé decît a da loc gândurilor. Cum să poată fi statul unora mai bun decît altora? Și aceasta pentru ce? Pentru că răutate omeniască așa orbiaște pre oameni, cît mai bine să poftiască cu osteneală a agonesi cele streine, decît a
 20 petriace ale sale cele adevărate, cu liniște.
- Statul domnilor, adevărat, bun iaste, de-l vor păzi cu dreptatia; a prostimei norodului stat bun este, de ar fi îndestulat cu dînsul; a preoților bun stat, de l-ari petriace deplin.
- f. 2 25 Așijderia/bună iaste agonisita celor bogati, de să vor chivernisi întru dînsa cu măsură. Bun iaste și statul săracilor, de-l vor păzi cu sufăr. Că datorîia agonisitei noastre nu stă întru acela lucru, ca să suferim multe scăderi și osteneala,
 30 ce ca să suferim cele ce să cuvin întru dînsale. Cîtă vrême de multă să află traul aceștii vieți mișele, nu putem dzice precum toate staturile omenesti că nu ar fi supusă grijilor și mîhnirilor. Numai singur acela stat să poate dzice
 35 că-i desăvîrșit, cînd cu sufletul și cu trupul vom fi slăviți și fericiți, unde fără de frica morții vom vețui și fără de nice o grijă a vieții ne vom bucura.
- Că toți de mic preț sintem, mic preț avăm,
 40 mic preț urmăm, puțin putem înțalege, puțin viețuim, măcar că s-ar părea nemică a fi staturili aciastea. Iară oarece statul domnilor iaste, mărturisesc, că oamenii lumești socotescu pe domnul a fi înălțat spre scara cea mai de
 45 sus a fericii, carele are putere stăpînirii a

16. Cèle streine noă, ale noastre, mai multe altora plac, dzice Minus < = Mimi Publian >.

17. Pre lăcomia rahna o imflă, dzice Chiprian la *Voroavă*.

18. Au și cei bogati și cei săraci avuțiile sale. Casiodor, 6, 19.

19. Accasta-i bună caria, agonisind cineva, nu mai multu să poh-tiască. Boetius, 3, 2.

20. Nice o fericie nu-i, fără cia în Dumnă-dzau. Arion < = Ariosto >, 24, 89.

21. Cine stăpînias-te, de-i înțeleptu, fericit iaste. < Apuleius >.

1-24 lipsesc A,C,D,K|| 25 Predoslovie cărții *Ceasornicul domnilor* C,K| este K/agonisita B, agonesita K|| 26 chivernisi K/bunu K|| 27 iaste C, este B,K|| 28 datorie B/agonisitei B,K| acela B|| 29 multia B/scăderi B/osteneli K|| 30 cele K/cuvinu K/dînsale B, dînsale K|| 31 vremi K/aciastii B/vieții B, vieți K|| 32 mișale B,C, mișale K/putiam B/dzice K|| 33 suppus B|| 34 acela numai singur B/numa K/singur K/poatia B/dzice K|| 35 desăvrișitu B/cîndu B/s<u>fl<e>tul B|| 37 vețui K/grije B|| 38 vieții]viețui B|| 39 Să venim dară la voroava noastră. Macar că toți B/preți K/sintem K/avem B,K|| 40 preți K/puțin ¹] mic preți K/ințalege K|| 41 vețuim K|| 40-42 puțin puțiam, puțin urmăm, puțin înțelegem și macar că s-ari părea a fi nemică staturile aceaste B|| 41 macar K/păre K/nimică K|| 42 staturile C/aceste K/Iară că statul domnilor iaste oarecia mărturisăscu B/iară că orice C,K|| 43 este K/mărturisăsc C,K| oamini B/lumeste B|| 44 spré B/scara]caria B/cia B, ce K|| 45 fericie B/care B,K|| 45-1 pu-

mulți și nemăruia cu slujba nesupus. Iară măcar de ar cunoaște cei supuși cât ăaste de mult acestu nume a stăpîni! Măcar de ar cunoaște domnii cât ăaste de dulce în pace (a stăpîni),
 5 a vieții! Cu îndrăznire aș mărturisi cum mai multă milă ar fi celor mai mici de cei mai mari și cei mai mari spre cei mai mici mai multă zavistie ar avea. Că desfătările carele le petrec domnii, împotriva mîhnicîuni[ciuni]lor și gri-
 10 jilor sale care au, prea puține sînt. Iară statul domnilor/ăaste decît toate altele mai de cinste; că domnul mai multu decît toți poate mai multe face și moștinește, rădzimînd de dînsul toată otcîrmuirea. Trebuie și casa și chipul și
 15 viața domnului decît a altora să fie mai blîndă și mai sfîntă. Că precum cu o cumpănă sau cu o măsură toate agonisitile sale neșitorii măsură, așea și spre viața domnului tot orașul caută și să uită. Cît de multă ostenială
 20 face muma cu feciorii hrînindu-i, cît de multă grijă face dascălu întru învățatura ucinicului și cu cît mai multă ostenială face otcîrmuito-riul, întru otcîrmuirea norodului.

Mai mare ostenială facem noi și grijă luăm,
 25 cînd binile aceluia de a căruia radzimă viața a tot orașului, statul și viața să îndreptăm începem. Că al nostru lucru ăaste pre domni și pre cei mai mari a-i cinsti, nu a-i vătămă; a-i pofti, nu a-i supăra; a-i ruga, nu a-i dojeni;
 30 a-i îndrepta, nu a-i micșura. Căci pre acela doftor neînvățat îl țin, care cu unșorile aceluia cu carele au tămăduit călcîiele cele vîrtoase va să ungă și să tămăduiască ochii, decît carii nemică nu-i mai gîngăș și mai supțire, ce es
 35 dentru aceștia. Adecă să arăt domnilor și celor mai mari că voroava noastră nu ăaste ca cu această carte să arăt cine sînt, ce să-i învățăm cum li se cuvine a fi; nu a le aduce aminte

22. Toate cele prea plecate sîntu prea fără de grijă. Isus <= Justinus, Liber 21>.

23. La pilda domnului toată țara să uită. Clavdii <= Claudianus, De consulatu Honorii>, 4.

24. Nu în toți, toate, să adună. Ţiter<o, Pro Roscio Amerino>.

téria B, puteria K/de stăpînire B/nesuppus B/iar K/macar K// 2 ari cunoaștia B/suppuș B/ este B, K, ăaste C// 3 acest B/macar B, K// ari cunoaștia B// 4 este B/dulcia B/lipsește cit ăaste de dulce K/lipsește a stăpîni B// 5 veții K/îndrăznială B/mărturisi K// 6 m(i)lă B// 7 spria B// 8 ari avia B/ăare K/carile B, care K/lipsește le B// 9 mîhnicîunelor B// 10 carea B/pre B, K/ sint B/iară că B, C, iar că K/staturile K// 11 este B, sint K/toația B/altile K, altea B// 12 poația B// 13 moștinește B, moștenește C/rădzimînd B, C, K// 14 otcîrmuire B, ocîrmuiria K/trebuie B// 15 viața K/decît altora B// 17 agone-sitele B, agonisitele C, agonisitile K// 18 așe B, K, așia C/spria B/viața K// 19 cită B/ostinială B, osteneală K// 20 muma]maica B/cită B, K// 21 grijea B/repetă întru B/ucinicului B, C, K// 22 cită K/ostineală B, osteneală K/ocîrmuitoariul K/ocîrmuiria B, ocîrmuiria K// 24 osteneală K/grijea B, grije C/grijă luăm]ne grijim K// 25 cîndu B/binele C/radzimă B/viața ¹⁻²K/îndreptăm]îndăriptăm B// 27 înclapem C/este B, K, ăaste C// 29 dojeni K// 30 indirepta B// m. 24 lipsește K// 30-6 lipsesc D// 30 acela B, acel K// 31 caré B, carile K/acéle B, acialia C, acele K// 32 carile B, care K/călcîiale C/cele B, ciale C/ vritoașă B, vritoașă C, K// 33 care B, K// 34 nimică K/esă K// 35 dintru B, K/acéștia B, aceștie K/ădecă ca să arăt C/ca să arăt K// 35-37 adecă ca să arate că voroava noastră nu este ca cu aceasta carte să arātu domnilor și celor mai mari cine sînt B// 36 ăaste C/este K// 37 aceasta C/sînt C, K/ ce]și K// 38 cum]ce K/li să cuvine C]li să cade B/lipsă a le B// 38-1 amintia B/după aminte

ce fac, ce a-i învăța ce li se cade a face. Că omul de viță, pre carele întru îndreptarea vieții, de nu-l va deștepta grija cugetului său, nu credz ca vréodată să-l poată aduce spre
5 îndreptarea vieții lui acéștiã ce le scrie condeul nostru.

Pavel diiaconul, la Evtropie, Cartea 4 și a 2 în *Istorii*, unile aliase din céle vechi le numără care cum a le știe sîntu preavrednice așa a
10 le ceti preacuvioas(e), măcar că a le pomeni acéștiã mie mi se pare a fi de scădere. Iară, precum dzice o povéste, găina nu părăsése întii cu picioarele sale a scurma în gunoii, pînă nu-și scoate ochii. Lucrul așa iaste.

15 Annibal, vestit hatman Carthagenii, biruindu-se de fericitul acela Știpio, hatmanul Rîmului, fugi la Asia, la Antioh împăratul, ce era pre acéia vréme domnu preaputérnic, carele pre Annibal în țara lui prinindu-l,
20 întru credință mare l-au avut și în cinste mare, cu care arăta Antioh datorie de stăpîn milostiv. Că cu nemică nu pot mai multu domnii a arăta mărirea și bunătatea lor, decît cu apărarea a oamenilor celor vestiți, carii den zavistiia noro-
25 cului au cădzut la lipsă și la cădere.

Avia obiceiú amîndoi domnii, Antioh și Annibal, între alte primblări, cu cinste care avea, de mergea așa la munți, pentru vînatul, cum la cîmpu de tocniia șiriagurile oștilor și învăța
30 și mai ades la școale, pentru să asculte întrebările filosofilor, care/oamenilor celor mari și înțelepți de triabă sîntu. Că nice un ceas mai dreptu nu să plinése, omului decît ascultînd cu dulceață pre omul învățat.

35 Pre acéia vréme în Efes era un filosof foarte vestit, anume Formio, carele da învățaturile sale la ivală și pre toți lăcuiitorii acei domnii a Efesului învăța. Într-o vréme, prilejindu-s(e)

25. A căror nu putem pîri împuțiciune socotim că s-ar odihni norocul. Casiod<or>, 1, 16.

26. A nu priimi pre cel fugariu rîa dreptate iaste. Amvros<ie>, Liv. <= *Expositio Evangeliae secundum Lucam*>, 22.

27. Acelue ce odihnése a lucra, și celui ce lucrîadză odihnă trebuiaște. Sin<eca>, *Epis<tola>* 5.

ad. cine sînt K/li să cade K, cadé B// 2 pe care K/îndreptaria K// 1-6 că omul de viță pre carile întru îndreptare vieții lui acéștiã caré le scrie condeul nostru B// 3 deștepta K/grija C/grija K// 4 vréodată C// 5 îndreptaria K/acéstea C, aceste K// 7 diaconul B, diiaconul K/Carta B,K, Carte C// 8 *Istorie* B,C, *Istoria* D,K/ unele B,K, uniale C/alése B, alésã D]mãs K/dintru B/ciale C, cele K// 9 caré B/a le]le D,K/sintu B/priavrédnice B, prevrednice K/așe B,K// 10 priacuvioase B/macari B] macar K// 11 acéle, aciãlia C, acele K/mi să par B, mi să pare C,K/scăderia B, scădere K]iar K// 12 cum B,C,D,K/zice K/povéstia B, poveste K/părăsăște K/întii B// 13 picioarele K/a scurma B]descurmat B// 14 nu-ș B/lucru așã este K/iaste C/așia C, așe B// 15 vestitul D/hatmanul B/Carthegenii D]biruindu-sã B,C// 16 acéla B/Stipeo D// 17 Asia B,C,K/împăratul Antioh B/Antiohie D// 18 ce]caré B/acea C, ace K/vreme K/priaputarnic B, preaputernic C, preputernic K// 19 carile K/Anibal K// 20 in]întru K// 21 arătã B, arată C/datoriã B/stăpînu B// 22 nemic D, nimic K/mai mult nu pot B,C,D,K// 23 măriria B,C,K/bunătãtia B,C,K/ apărarea oamenilor B, apărãria oamenilor K// 24 carei K/din B,C,K// 25 cădere K, scădere D// 26 ave K/obi-ceãu C, obicei K/Anibal K// 27 altã B/cinstea B/ave B,K// 28 miãgere B,C, merge K/așia B, așã C,K/cum și K// 29 tocme K/șireagurile B, șiragurile C,K, șiragurili D/oștênilor B// 30 adias B/asculté B// 31 omenilor B, oaminilor D// 32 și-nțelepți D/întelepți B/foarté de treabã B, foarte de treabã K/sint B,K, sintu C,D// 33 drept B,D/pliniãște C, plinesti K/ascultîndu B// m. 27 *lipșeste* D// 34 pe K// 35 prea B/ acéia B, acia C, ace K/vremi K/filosof]fi-los D/lipșeste foarte B// 36 anum B/carile B,K// 37 acei B, acii D// 38-1 vremi K/prilijindu-sã

a veni la acea școală a filosofului amîndoi
domnii, vîdzîndu-i pre dînzii filosoful și soco-
tînd că acele ce învîța el atunci puțină pla-
cere va face lor, părăsînd voroava ce avea,
5 a început a vorovi de științele și de meșterșu-
gurile care trebuie să le știe domnii și hatmanii
la oști și la războaie cum să păzască orînduiala.
Acéste lucruri, cu multă voroavă înaltă și bo-
gată li-au arătat filosoful, atîta cît nu numai
10 tuturor celor ce nu-l mai vîdzuse, ce și celor
ce în toate dzilele îl audziă și-l vedia de mirat
cu fostu; că adevăr, acela ce să dă cu totul
învățăturilor întrece pre alții ce nu-s deprînși
nice dănăoară în voroavă așea curund să facă.
15 Antioh de acel sporiu a voroavei filosofului
luă mare veselie și bucurie. Aflîndu-se de față
oaspele Annibal și mai multu pentru ca să
cunoscă și cei streini și alte stăpîinii, precum
are stăpînire ca acéia, plină de oameni învățați—
20 că nice de un lucru mai multu nu să cade
a să lăuda domnilor celor mari și aleși, decît
cu oamenii săi cei blagorodnici și apărători
marginilor și a oameni învățați ocîrmuitoari
țărîlor sale — și așea, după ce au sîrșit voroava
25 sa filosoful, întrebă Antioh pre Annibal ce i-ar
părea de dzisele filosofului?

Aceștii întrebări, așea de cu inimă și încre-
dîntare, au răspunsu Annibal, ca cînd ar fi
dzua acéia în caria fusese el biruitoriu în răz-
30 boiul de la Cana; că domnii cei blagorodnici
și vestiți măcar că cad dentru cinste și stăpîniile,
lor, iar cu inima lor tot li se par a fi nebiruiți.
Așeadară au răspunsu Annibal: Ași vrea să
știi, împărate Antioh că mulți bătrîni nebuni
35 am vîdzut, iară mai nebun decît pre Formio,
pre carele îl numești tu filosof mare, pre
nime n-am vîdzut, că cea de pre urmă nebunie
îaste cînd, știind cineva pre niștine întru

28. Lesne îaste, după
ce să talmăcește sfatul
să adaoage cătră dînsul
cuvinte. <Titus> Li-
v<ius>, Carte 18.

29. Mai deplin, mai cu-
rund și mai ales firea
oamenilor dă vină uno-
ra, <decît> le laudă.
Sid<onius Apollinaris>,
3, 11.

K/prilejindu-s<e> a veni]din timplaria venindu B/ace K// 2 vîdzîndu-i D, K// 3 acele C, K// 4 plă-
céria B, plăcere K/părăsîndu B/ce avea]caria avia B, acéia D/avia C, ave K// 5 de]din K/știin-
țale C, K/lipsește de² B, D, K/meșterșugurile K// 6 trebuia B// 7 război B// 8 acéstia B, aciaste
C, aceste K/multia B/voroave B/naltia B// 9 bogaté B/le-au B, K/lipsește nu D// 10 celora
tutor B/ce²care B, lipsește D/vîdzusă B, C, K/celor ce²celora carii B// 11 toatia B/dzilele
B, D, dzile C, zilele K/auziia K, asculta B/vedia B, vedea C, vide K// 12 fost B/adevăr
K/acéla B, acel K/ce]caré B// 13 intriace B, întreci K/ce]carii B// 14 nici odinioară K/așia
C, așa K/curundu B, curînd K// 15 spor D// 16 luo K/vesalie D, K/bucuriia B/aflîndu-să
B, C, D, K/lipsește de B// 17 oaspile D, K/Aniba C, K/lipsește pentru K// 18 cunoască B, C, K, co-
noască D/alté B/stăpîniia B// 19 acia C, acéia K/după acéia ad. care îaste B// 20
lipsește mai multu K/cadé B/a să lăuda domnilor nu să cade D// 20—21 nu să cade dom-
nilor celor mari și aleși a să lăuda K// 21 lipsește celor mari și aleși D// 22 oamini B, D/lipsește
săi D/apărătoriu K// 23 marginilor D, hotarilor B/și oameni B/oamini D/ocîrmuitoriu
K// 24 țărîlor K/așia C, așe B, așa K/au sîrșit]firși B// 25 filosoful voroava sa K/pre]de
B/Anibal C, K/i-ari B// 26 păre K/dzisale B, C, zisale K// 27 așia B, C, așa K// 28 răspunsă
B/Anibal C, K/cîndu B// 29 dzuoa B, zioa K/acia C, acéia K/carea B, care C, D, K/fusésia
B, fusiasa C, fusésă D, fusăsă K/biruitor D// 31 macarî B, macar K/dintru B, K// 32 iară B/
li să paré B/să K/lipsește a fi B// 33 Așea]Acéstia B/Așiadară C, Așadar K// m. 28 lipsește D//
Anibal C, K, Aș B, C, K/vre K// 35 am vîdzut nebuni B/iar K// 36 carile B, care K/numiaști B//
37 nimé B/nimine K/cia B, C, ce K// 38 este K// 38—1 știindu B/niștine]neștine B, C, oaricine D,

deșartă învățătură și acela nu pre acela ce știe
 deșartă învățătură siléște să-l învêțe, ce va să
 învêțe pre acela carele iaste ispittit la acélia
 învățături. Spune-mi mie, Antioh, cine ar fi
 5 nebun ca acela, cine ar fi așa neputincios,
 ca s(ă) poată tăcea, vădzind pre un omșor,
 precum iaste acesta filosof, carele toată viața
 într-un unghiu mic a Țării Grecești petrecînd,
 între învățăturile filosofii, îndrăznește așa tare
 10 a face voroavă și întrebare de lucrurile răz-
 boaelor, ascultînd <pre> Annibal, ca cînd ar
 fi fostu sau hatman finilor, sau împărat rîm-
 lenilor; adevărat, ori/puțin pricépe, ori pre noi
 f. 3^v întru nemică ne socotéște, de vréme ce din
 15 cuvintele lui céle deșiarate să véde precum el
 îș socotéște mai mare știință de lucrurile oș-
 tești, numai dentru cetitul cărților, decît An-
 nibal dentru ispita cea mare și vestită a răz-
 boaelor. Că să știi, Antioh, adevărat, cum mare
 20 despărțire iaste între a fi filosof și între a fi
 hatman, între a învăța știința în școală și între
 a ști tocmi oastea după rînduiala sa; că
 știința <în> caré sintu învățați cei înțălepti și cu
 ispita caria au oamenii ostași, har iaste: A
 25 putea tocmi condeîul și a putea băia sulița,
 a fi plin de cărți și a ținea ochii dreptu împo-
 triva oștii tocmita la războiu a nepriiatenilor.
 Că de acei ce vorovăscu cu multă voroavă
 de lucrurile oștești, mulți sintu, iară de cîia
 30 cari ar sta pentru viața cînd trebuie, nebăgînd
 în samă viața sa, puțini sintu.

Filosoful acesta, Formio, iaste om prostu;
 niceodată n-au vădzut oșteli tîmpinîndu-se între
 sine, niceodată n-au vădzut groznicul sunet a
 35 dobelor dînd sămnu de războiu, niceodată vicle-
 șugurile unii părți și grijăa altei părți n-au
 vădzut, niceodată bătînd puțini pre cei mulți
 și fugînd cei mulți de cei puțini n-au vădzut.

30. Mare meștersug iaste a grăi împotriva meșterului. Cassiud<or>, 2, 16.

31. Cine prinde lei, nefiind de față, acela de multe ori să tème și de șoareci. Adag<iu>.

oareșcare *K*/după deșartă *ad.* voroavă *B*/acéle *B*/pre]pria *B*// 2 siléște *K*// 2—3 invêță¹⁻² *K*, *D*, invêță² *C*/va]vra *K*/să]să-l *B*/pré *B*/acéla *B*/care *B*, *D*, *K*/iaste *C*, este *K*/acéle *B*, aciale *C*, acele *K*// 4 Antiohie *B*// 4—38 *lipsesc* *D*// 5 acéla *B*/așia *B*, *C*, așa *K*// 6 tăcia *B*, *C*, tăce *K*/vădzîndu *B*, *C*, *K*// 7 pecum *B*/iaste *C*, este *K*/acésta *B*/care *K*/viața *K*// 8 Țării *K*// 9 întru *B*, *K*/filosofiei *B*, *C*, *K*/îndrăzneaște *B*, îndrăznește *K*/așia *B*, *C*, așa *K*// 10 facia *B*// 11 ascultîndu *B*/Anibal *C*, *K*/cîndu *B*// 12 fi]hi *B*, *C*/fost *B*/hatmanu *K*/fenilor *B*/rîmlênilor *B*// 13 pricepi *C*, *K*// 14 nimică *K*/socotiaște *B*, socotește *C*, socotești *K*/de]di *B*/vréme *K*/ce]că *B*// 15 cuventiale *B*, cuvintile *K*/ciale *C*, cele *K*/deșarte *K*/vedi *K*// 16 socotește *K*/lipséște mai mare știință *K*// 17 ostiaști *B*/dintru *K*/dintru cetitul numai a cărților *B*// 18 Anibal *K*/dintru *B*, *K*/cîa *B*, ce *K*/vestite *B*// 19 Antiohie *B*/cum] precum *B*// 20 despărțire *B*/este *K*/hatmanu *K*// 21 școale *B*// 22 știe *B*/oastia *B*, *K*/că]cu *B*// 23 care *B*, *K*/sînt *K*/întălepti *B*// 24 care *K*/caré o au *B*/este *K*// 25 putia¹⁻² *B*, pute¹⁻² *K*/băia *B*, be *K*// 26 ținia *B*, ține *K*/dirept *B*// 27 războiul *B*/nepriiatinilor *C*, neprietinilor *K*// 28 acéla *B*, aice *K*// 29 ostești *B*/sînt *C*, *K*/iar *K*/cîa *B*, ceia *K*// 30—31 carii *B*, care *K*/ari *B*/viața¹⁻² *K*/cîndu *B*/trebuia *B*/nebăgîndu *B*/sînt *C*, *K*// 32 acésta *B*/este *K*/prost *B*// 33 oștile *B*, *C*, *K*/tîmpinîndu-să *B*, *C*, *K*// 34 sine *K*/suniat *B*, tunet *K*// 35 dobilor *K*// *m.* 30—31 *lipsesc* *D*/dîndu *B*/niciodată *K*/hiclesugurile *B*// 36 grijea *B*, grija *K*/altii *C*// 37 niciodată *K*// 37—38 niceodată n-au vădzut pe puțini biruitori și pre cei mulți fugîndu biruiț *B*//

Mai pre urmă, céle cu cale a filosofului și omului învățat, întru a cinsti și a înălța céle bune spre pace, iară altu lucru strein iaste a face voroavă de primejdiile războaelor, de 5 vréme ce acélia ce au dzis, cu ochii n-au vădzut acesta filosof, ce au cetit numai în cărțile acelora: ce nice au vădzut acéstia, nice au cetit să le spue; că cunoștința lucrurilor oștești mai bună în tabăra finilor decît în școa-

10 lele grecești să află.

Mă știi, Antioahe, precum 36 de ani am făcut războaie, și îndelungate și îngrijate, așa în Ișpania cum și în Italia și că am cunoscut fericit noroc câteodată, câteodată noroc foarte

15 împotrivă, precum tuturor au deprinsu a să întimpla, carii să apucă de lucruri mari și griale, cărui lucru mărturisescu eu, cel ce știi mai multu decît alții: cînd eram încă fără barbă, altora am poruncit, iară acmu, fiind

20 la barbă căruntu, am început celor poruncitori a mă supune; așa să-mi fie de bine Marsu, Antiohii, cît, de m-ar întreba cineva, acmu, cum s-ar purta cineva la războiu, n-aș cutedza pentru să-l învățu pre acela, nice un cuvîntu să dzic,

25 că lucrul războaelor, mai multu petrecînd în oști să învață, decît cu graiul. Că cu dreptatea, caré iaste povățuitoare domnii, războaiele și cu înțelepciune tovărășitoare putem să facem, iară sfîrșitul lor, în socoteala norocului, nu în

30 putere, nice în herbintială sau îndrăznială, stă.

Acéstia și cu acéstia cuvinte au grăit Anibal cătră Antioh, de caré, cine va vrea, să știe. Mai știutoriu acela să citiască *Apoftegmata* lui Plutarh pentru Annibal. Acéstia arată

f. 4

35 datorîia domnilor, cum îi vor sfătui în viața lor să le fie cu măsură și învățînd pre domni trebue să aibă întriagă socotală, inimă neînfrîntă, voroavă tocmită, învățatură sănătoas(ă)

32. De laudele sale oamenii cu voe lesne mărturisescu. Chesari, <De bello civili>, 2.

33. Norocul, mai de multe ori după socotala sa, izbîndă face. Ario<sto>, 24, 25.

34. Céle agonisite și neajutoare podoabe norocul într-un ceas a le prăvăli le poate. <Titus> Levi<us>, Carte 30.

I ciale C, cele K/calia B|| 2 întru]sintu B/ciale C, cele K|| 3 spre]pre K/pacia B/iar K/lipsește altu B, altu]a K/este B,K, iaste C|| 5 vrémia B, vreme K/ce]că de B, ce de K/acéle B, de aciale C, acele K|| 5-6 cu ochii săi acésta filosof n-au vădzut B|| 7 ce]carii B/aclastea C, aceste K|| 9 fenilor B/școalile K|| 11 Antiohie B, Antiohi K/lipsește de B,C,K/ani]ai C|| 12 îngrijate B, îngrijite K/așa B,C, așa K|| 13 Hispania B, Ispanie K/lipsește în B/Italia C/lipsește că K|| 15 împotrivă B|| 16 tîmpla B/care K|| 17 grele B,K, gréle C, căruia K/mărturisăscu B,C,K|| 18 caré fiindu încă fără barbă B|| 19 poruncit C,K/iar K/acum K/fiindu B|| 20 căruntu la barbă K/poruncitori C, poruncitoriu K|| 21 supunîa B/așa B, așa K/Marsu B/Antiohie B,K, Antiohii C|| 22 m-ari C/intriaba B/acum K/s-ari B|| 23 cutiadza B|| 24 învăți K/acela]dînsul B/un]eu K/cuvînt B,K|| 25 mult K/petrecîndu B|| 26 dreptatîa B, dreptate K|| 27 care C,K/este B,K/domniei B|| 28 înțelepciunîa B/putlam B/facim K|| 29 iar K/fîrșitul B/socoteala C|| 30 putîarea B, putîare C, putere K/nici K/hierbintială B, ierbinteală K/îndrăzneală B, K|| 31 aciaste ¹B, acéstea ¹, aclastea ² C, aceste ¹⁻²K/cu]ca B/cuventia B|| 32 Anibal C,K/cătră Antioh Annibal B/care C,K/vria B, vra K/să știe]să fie B|| 33 știutori C/lipsește acela B/citiască C, citească K/Apom-tiimata B|| 34 Plutarhu B/Anibal C,K/aceste K|| 35 datorie K|| m. 32-33 lipseasc D|| 1-38 lipseasc D|| 35 domnilor]unui domnu K/vor]va B/in]intru B, C,K/viața K|| 36 învățîndu B/domni]dînșii B|| 37 întreagă B/socoteala B, socoteală K/inemă B|| 38 s<ă>n<ă> toasă B||

și viață de tot prepusul și imătura deșartă și slobodă.

Socotiala lui Xenofontu aceasta au fostu: nice un lucru în viață nu-i mai greu decît a 5 cunoaște pre cel înțeleptu. A cărui socoteale a sale această dovadă dă, că nu sã poate omul înțeleptu cunoaște, de nu sã va descoperi de altu înțeleptu și a cunoaște.

Dentru această dzisã a lui Xenofontu putem 10 adaoage cã precum cel înțeleptu nu sã poate cunoaște fãrã numai de altu înțeleptu, așea și acela ce ar vrîia sã scrie viața domnului, fãrã de altu domnu întîi; cã mai adevãrat a spune de primejdiile și lucrurili cu grijã și a 15 învãța acela poate care au brudit pre mare un an, decît cela ce s-au zãbãvit dzèce ai la uscat. Iaste cartia lui Xenofontu *De învãțatura domnilor*, în care iaste pus Camvis, învãțînd pre fiu-sãu Chir. Scris-au și Onesicrit 20 carte *De lucrurile cãlãriei* și aduce pre Filip, care învãța rãzboiul pre Alexandru, fiu-sãu; cã acei filosofi nu socotiã nice un lucru a fi vrednicie întru scrisoare, de nu vor fi arãtate cu numele domnilor acelora scoasã, carii avea 25 lucrurile ispitite pregiur, care fãcia oste-nialã.

Domnul cel mai vechiu decît alții, care au stãpînit mai multu decît alții, de ar fi însãmnat, ori prin scrisoare, ori mãcar pen voroavã sã 30 fie vrut a spune cîte nenorociri va fi suferit, cînd va fi șãdzut la cîrma lucrurilor, cum va fi fostu necinstit de cei viclëni, de cîte ori a fi fostu mîniãt de boiari, cîți priãteni neçubitori a fi necunoscut, de cîte ori înșãlã- 35 cîuni au cunoscut, a nepriãtenilor, cu cîtã grijã în casa lui, de cîte supãrãri sã va fi tur-

35. Fãrã cel învãțat nu poate altu cunoaște pre cel învãțat. Plin<ius>, 1, *Epis<tola>* 10.

36. Ispitînd sã învãțã cît de eu greu, cît de sumpuse sarcina iaste norocului a chivernisi toate. Tacit, *Anal<e>*, 1.

1—2 *lipsec* D|| 1 viață K/imătura B,K, *explicit marginal*: întinare K|| 3 socoteala B,K/Xenofont B, Csenofont K/au fost aceasta cum nice B|| 4 viață K/mãi greu]mãi (prost) și mãi greu D|| 5 cunoaște D/înțelept B/cãrîia B,D,K/socotiale C, socotele K|| 6 *lipsește* dã D/poatia B|| 7 înțelept B|| 8 înțelept B/și cunoaștia B/conoaște D|| 9 dintru B,K/aceasta B/Xenofont B, Csenofont K/putem]puteri B|| 10 adaoagi B/cel]cial B/înțelept B/poatia B|| 11 fãrã numai de alt înțelept cunoaștia B/așia B,C, așa K|| 12 cãla B, acel K/ce ar]carã ari B/ari C/vrea B,C, vre K/domnului]vreunui domnu D|| 13 *lipsește* de altu B/întîiu B|| 14 lucrurile B,C/grijea B/lipsește și B|| 15 acãla B/poatia B/carã B/pe K|| 16 anu K/cãla B, acela D/zãbovit B/zãce K, 10 B/ani B,D,K|| 17 este K/carta B,C/Xenofont B, Csenofont K|| 18 este K/Canvis B/înviãtînd B,C,D|| 19 *lipsește* fiu-sãu B/fiul K|| 20 cartea B/aducia B|| 21 învãțã B,C,D,K/Aleksandru K/fiul K|| 22 a fi nice un lucru B|| 23 vrednicia B/ scrisoaria B/nu vor fi arãtate]nu li-ar fi arãtat B|| 24 numiale B, numile D/acelora B/scoas<ã> B/care K/avia B,C, ave K|| 25 pregiur B/carã B/fãcia]fãce K, avea D/ostãnealã B, ostenealã K|| 27 vechi K|| 27—28 *lipsește* care au stãpînit mai multu decît alții B|| 28 însãmnatu B|| 29 pri]pin B, pren D/macar B,K/pen]pin B, pren D, prin K|| 30 fie]fi K/citã B/nenorocire B|| 31 cîndu B/șdzut B,C, șãzut K|| 32 fost B/viclãni C, vicleni K|| 33 fi]hi B/fost B/mîniãt K/boeri K/priãtini B,C, prietini K|| 34 necunoscut]conoscut D, conoscut B,K/înșãlãciunea D|| 35 conoscut D/de cîte ori a fi conoscut înșãlãciunile nepriãtenilor B|| 35 nepriãtiniilor C, neprietinilor K|| 36 grijã B|| 36—1 de cîte supãrãri sã va fi turburat]de cîte ori sã va fi supãrat

burat, de cîte ori au răbdat greşelele alor
săi, de cîte ori ar fi fostu viclenit de cei streini,
pre scurtu, cîte va fi suferit dzua neodihne,
cîte va fi arătat noaptea suspinuri, adevărat
5 socotescu că nemică nu voiu greşi dzicînd că
de ar fi însemnat domnul acela tot cursul
vieţii sale şi să le fie scris pre amăruntul, ni
s-ar cutremura trupul nostru de au putut
atîta suferi; şi ar fi mirare minţii de au putut
10 atîtea petrece.

Adevărat, iaste lucrul plin de ostentială, de
ură, de nebulie, de nesocotială, de neruşinare
şi plin de primejdii, cine ar vrea cu condeul
să împistriască stăpîniile cele de obşte şi cine
15 ar vrea să scrie viaţa domnului, de vrême că
nu cu frumuseţea voroavei, ce cu cinstia
faptelor să aduc oamenii spre a vieţii bine.
Nu fără socotială, dzic, nu mic, ce mare în-
drăzneţ iaste/care îndrăzneşte a da sfat domnu-
20 lui. Că domnii care au cugete înalte, în multe
lucruri, şi întru unile dentru acelia nevrînd
să se supue, în loc de milă, ce nădejduim,
luăm urgie grea. Că sfatul mai de multe ori
iaste de scădere, decît de agiutoriu, celui ce-l dă,
25 de nu va avea deosebită înţelepţiune cea ce dă
sfatul, şi cea ce ia sfatul de nu va avea răbdare.

f. 4°

Aşeadară, nice am fost domnu, ca să ştiu
ostenéleli domnilor, nice am poftit mie loc să fiu
cel întîiu, a darea domnilor sfat. Iară căci am
30 îndrăznit a scrie cartea aceasta, nu pentru să-mi
socotescu loc sfatului, ce cu mare plecăciune a
aduce aminte am făcut; că a da sfat mă mărtu-
risescu că nu am acia hărnicie, iară slugă
priitoriu domnilor mă mărturisescu a fi destul.
35 Aşjidirea orînduiala aceştii scrisori ai mele,
cît ar fi de folos a o cunoaşte, cu cîtă dulceaţă
la cetit, cît de descoperită la învăţatură, cu

37. Nemică nu-<i> mai
de perire decît sfatul
cel rău a bogatului.
Saresb<er>iensis Poli-
craticus, 5, 9.

D/cîtia B/după supărări ad. in casa lui K/să va fi]va fi fost B/tulburat K/de cîte
ori a fi suferit greşala B/greşialele C, greşalile K// 2 ar]a D,K/ar fi]va hi B/hiclenit B,
veclenit K// 3—4 pre scurt cîte neodihne va fi suferit dzua, cîte suspinuri va fi arătat noap-
tea, adevărat D// 3 zioa K// 4 noapte B, noaptea K// 5 nemică K/nu voi B,K/dzicîndu B// 6 di-ar
D/însemnat C,K/acela B// 7 să fi-le scrisu K/amănuntul B,C// 8 s-ari B,C/dé B// 9 a suferi
D/merare K// 10 atîtia B, atîta K/petriace B,C, petrece K// 11 este B,K, iaste C/lucru
B,C,D,K/osteneală B,K// 12 nesocoteală B,K/de²]di K/neruşinare]fără ruşinia B// 13 primej-
die B,C,D,K/ari vrîa B, ar vre K/viaţa K// 16 frumuseţia B, frumuseţea C// 15—17 lipşeşte
de vrême că... a vieţii K// 16 cîste C// 17 faptelor B/oamini D// 18 socoteală B,K// 19 îndrăz-
neţi K/iaste C, este K/îndrăzneşte K/sfatu K// 20 carii B,C/cugétia B/nalte B/multia B//
21 într-unéle B/unele C/dintru B,K/acéle B, acele K/nevrîndu să s<e> supue B// 22 m<i>]ă
B/nedejduim B, nedejduim C, nidejduim D, nădă]duim K// 23 luom K/urgia B]grîa B, gre
K/multé B// 24 este B,K/scăderia B, scădere K/agiutor. B, agiutoriu C, agiutor D/célue
B// 25 avea]ave B,K/deosăbită D,K/înţelepţiunia B, înţelepţiune C// 26 avia B,CK// 27 aşia-
dară B,C, aşadar K// 28 osténile B, osténialele C, osténilele K/am poftit]imi poftescu B,
am pohtit D/loc mie B// 29 întîi B,C,K/daria B, dare K]iar K// 30 îndrăznitu B]cartia B,K//
31 socotiăscu B/locul B/plecăciunia B// 32 aducia B/amintia B// 33 mărturisăscu B,D, mărtu-
risăsc C,K/n-am B/acea B, ace K/hărnicia B// 34 şi priitoriu binelui domnilor B]lipşeşte
domnilor D]mărturisăsc B,C,K// 35 aşjiderea B, aşjidire K]scrisori a mele B,D, scrisori
a mele K// 36 cunoaştia B, conoaşte D// 37—1 citit D/cît ar fi de descoperită B]la-nvăţatură

cîte istorii mari plinită, nu voiu să spue conde-
iul nostru, ce cine va ceti lase să giudece;
că de multe ori să prilejiaște de-ș pierdu căr-
țile cinstia, nu pentru că n-ar fi bune, ce că
5 scriitorii sau aflătorii lor au fostu mîndri și
îndeșărți. Că cine scrisoarea sa o vestește prea
multu nu mi se pare mie altă că face, fără
să dea voe și slobodzenie altora de defăimat,
și celui ce au scris-o și scrisorii lui.

10 Nime să nu gîndiască că cele ce am scris
nu li-am dovedit și li-am ispitit îndestul din
cărți adevărate, care nu cu un an ce cîțiva
s-au aflat, cu mare nevointă și ostenală scrise
și dovedite de alți scriitori. Așa și noi, nu
15 fără ostenală, măcar că mai pre scurt am scris
acelia, de cum am aflat în cărțile cele streine;
că toată lauda scrisorii întru aceasta stă ca cu
cuvinte puține să închidă multe și grele socotele.

Nero, împăratul Rîmului, fu cuprinsu de
20 dragostea muerii-ș, rîmliance, anume Pompea,
caré era frumoasă la chip. Și de la o vreme,
așa, cu rugăminte, cum cu cheltuiala, să făcu
părtaș voi<i> sale. Că în lucrul dragostii, cînd
iaste apărare și nevointa de apărare, stînd
25 împotriva nu iaste, nu poate să fie îndelungu
rușinaré. Deci așa nesimțit au îndrăgit Nero
pre Pompeia, cît fiind ia la cosițe galbene în
floaria chihribarului, Nero perii prietenii sale
cu stihuri îi lauda și acele stihuri îi cînta în
30 canon; că era Nero în limba lătiniască și întru
învățatura musicăi așa de răsunit la limbă
ca cel întru meșterșug preainvățat.

Plutarh, în cartea *De faptele muerilor*, aduce
această istorie și spre deșărtarea și prostia
35 lui Nero, tixind-o pre Pompea, dzice: statul
ei era deplin, la dégețe lungă, la gură mică,

38. Nice un lucru nu
poate fi deodată acelaș
de grabă și socotit.
Apulceius, *De filosofi*.

39. Lucrul iubit face
pre cel ce iubéște
orbu. Plin<cius = Plu-
tarch>, *P[fa]ltonin<e>*
întreb<ari>, 1.

D/învățături B// 1 citia B/voi K/să spuū cu condeūl D/condéiul B// 2 citi B/lasă C,D,K,
las<e> B/giudece B, giudece C// 3 multia B/prilejéște C, prilejește D, prilijăște K]timplă
B// 4 cinstea C/buné B// 5 lipsește sau aflătorii B// 6 îndeșerti B,C, îndeșărt K/scrisoaria
B,K/viastéște B, véstéște C, vestește K/prîa mult B, pre multu K// 7 mi să B,C,K/lipsește
mie D/alta B,K// 8 dia B, de K/slobodzanie D,K/defăimare B// 9 lipsește și ¹K/acelue B/scrișu-
oi B/și scriitorului scrisorii lui B// 10 nu gîndească C,K/ciale C, cele K// 11 li-am ¹⁻²le-am
K, le-m D// 12 cu ŷca D/anu K/cițva C, cîndva K// 13 ostinealia B, osteneală K/scrișă
B,C,D,K// 14 așladară B, așa C, așa K// 15 ostineală B, osteneală K/macar B,K/scrișu
K// 16 acéle B, acialia C, acele K/cele K// 17 scrisoarii B// 18 cuventia B/grele K/socotiale
B, socotele K// 20 dragostia K/mularii B/rimlence C,K/Pompea K// 21 care B,K/frumoase
A/chipu K/vreme K// 22 așa K/rugămintia B, rugămintea D/cheltuială B// 23 voi C/
dragostei B/cîndu B// 24 iaste C, este K/apăraria ¹⁻²B, apărare K/stîndu B// 25 împotriva
D/iaste C, este K/poatia B// 26 rușinare B,K/așia C, așa K, așe B/nesimțit B,K// 27 Pompea
B,C,K/fiindu B/cosiță D,K/galbină B,D,K// 28 floare B, floarea C/chehribarului D,
chihribarului K/priatinei B, priiatinii C,D prietînii K// 29 aciale C, acele K// 30 lătinească
B, letinească K// 31 musichiei B/așia B, C/așea de răsunit]așjidiria sunat K//32meșterșug K/
prîa B, pre K// 33 Plutarhu B/carte C, cartia K/faptiale B, faptile D,K/mularilor B//
34 aceasta B/deșertare B, deșertarea C, deșărtaria K/prostie B// 35 tecsind-o B, ticsind-o
K//36—1 deplin]plin D/dégețe C, dégite D, degite K/sprincine B, sprinciane C, sprinciani
D// după m. 38 ad. Scrisorilor prețu fac socotelel<e>, dzice Boetie B, Cărților fac prin soco-
tială D// după m. 39 ad. Iubățul ce ari rîhni știe, iară ce au înțelepti<i> nu véde B//

la sprîncene suptîre, génele dése, la nas pis-
 cuiată, dinții mărunți, la budze roșie, la gru-
 madzi lucie, la frunte lată, pieptul sus rădicat,
 că de ș-ar fi aruncat Nero ochii la toate la
 5 acéștia a ei, cu cît mai multu s-ar fi aprinsu
 de dragostîa muerii-ș. Iară nice pre una nu
 ș-au pus așîa gîndul, ca spre perii cei galbeni,
 cît să usca de dragostea ei. Că oamenii cei
 neîntălepti și blăstămați la minte, mai de
 10 multe ori nu îndrăgescu acéștia ce arată soco-
 tiala, ce acéștia spre care-i împinge voe. Și
 așea, atîta au crescut dragostea în Nero, cît
 singur număra deosebi perii priiatenii sale Pom-
 peii. Și socotînd a fi puțin lucru a-i număra,
 15 ce încă fieștecăruiă păr, deosebit nume punea;
 așîjdirea și cîntec scornise.

Așea, acel domnu de hulă, mai multă vré-
 me au petrecut cu cîntarea și lauda Pompeii,
 decît cu ascultarea și aședzarea nevoilor oră-
 20 șenilor. Nice cu atîta nu se îndestula nebuniia
 lui Nero, ce și piaptene de aur cu care piap-
 tăna perii îi făcuse; și de cădea vrun păr din
 cap, îndată Nero, puindu-l în aur, îl închina
 bodzului său, lui Iunon; că rimlianii, ori de
 25 era bune, ori réle, căle ce le avea mai în dra-
 goste dumnedzăilor le sfințiia și le închina.

Deci avînd Pompea-și peri de chihribariu,
 cu dragostea lor fiind cuprinsu Nero, toate
 muerile Rîmului să siliia spre aceasta, ca să
 30 poată face și tocmi așea cosișile, galbene, cum
 hainile să poarte întru această floare; și așea,
 cum bărbații, așea muerile, lanțuje, podoabe,
 inéle, brățări de chihribariu să aibă. Că de
 pururia aceasta au fostu și va fi, acéle spre
 35 care iaste mai multu plecată plăcéria domnilor,
 de-i mai scumpă și mai cu prețu la prostime.
 Pînă a nu cădea Nero într-această deșartăciune,

40. Dragostea face pre
 om a nu vidia ce vede
 și a videa ce nu vede.
 Ariosto, 8, 26.

1 supțiri B/gianiați B, genile D, K/désă D, K/la nas]nasul K/piscuită B, piscuet K// 2 dinții
 mărunți] la dinți mică B/budză C,D,K/grumadz B, grumazu K// 3 luciia, la ochi mare și arătoș,
 la frunte lată B/la pieptu naltă, rădicat B/peptul K// 4 lipsește la toate B// 5 aceste K//
 6 dragoste B, dragostea C/muerii B,K/iar K/pre]sprîa B, spre C,D// 7 așa K// 8 dragostîa
 B,K/oaaminii D//9 neîntelepti B, neîntălept K/mintia B// 10 —11 acéle¹⁻²B, acélea¹, acialia² C,
 acéle¹⁻²K/ce¹cea K/socoteala B,K/sprîa B/caré îi B/voia C,D,K// 12 așîa B,C, așa K/atit
 C/dragostia K// 13 singur D,K/deosăbi C,K/priiatinii C, prietînii K// 14 Pompei B/soco-
 tîndu B// 15 lipsește ce B/fiieștecăruiă B/deosăbit C,D,K/pune K, îi punia B// 16 așîjdieria B,
 așîjdieria K/scornisă C,K, îi scornisă B// 17 așîa B,C, așa K/vriame D, vreme K// 18
 cîntăria B, cîntare K/Pompeii C// 19 ascultaria K/așădzarea D, așăzaria K/orășianilor C,D,
 orășanilor K, a orășenilor B// 20 nu să B,C,K// 21 pieptine B, piaptine C, pieptini D, peptine
 K// 22 pieptăna B,C, peptăna D, îi peptăna K/făcusă B,C,D,K/căde K/vreun D/den C//
 23 în]într<u> B// 24 rimlenii B,C, rimlenii K// 25 rréle B/ori de era rale cele ce le avia K/celea
 ce avea B/dragostia B// 26 dumnedzeilor săi B/sfinție B// 27 avîndu B/chihrimbari K// 28 cu]și
 cu B/dragostia B,K// 27—37 lipsece D// 28 fiîndu B/toate]céle toté B// 29 muarile B/sprîa
 B/să-ș poată B// 30 așîa B,C, așa K/cosișele B,C/galbeni B// 31 hainele B,C/poartia B/intr-a-
 ceasta B, într-această K/aceasta C// 31—32 așîa¹⁻²B,C, așa¹⁻²K/și muerile K/lanțujé B// 33
 inele K/cherimbari K, chihrimbari K// 34 de pururea C, de-a pururia K/aceasta pururia
 B/fost B/aciale C, acéle K// 35 caré K/iaste C, este K/plăciarea C/plăcéria K// 36 de-i]de sint
 B/scumpe B/preț B, preți K// 37 cădîa B, căde K/deșertăciune B, deșertăciune C//

chihribariul nice un preț nu avea în Rîm; iară după ce îndrăgi acia floare nice o piatră în Rîm mai scumpă nu se prețelua, nice un fêllu de scule, nice de aur, nice urșnicul, 5 nice alteli nu era în prețul chihribariului. Și neguțitorii den țările streine nice un negoț sau precupie mai scumpă și mai cu preț nu ducia, fără chehribariu, de care deșertare puțină mirare îmi iaste, de vrême că așa iaste mintia murito- 10 rilor, de să bucură mai multu de urmarea deșertărilor altora, decît de lucrurile cele de triabă.

Iară să mă întorcu la voroava mea. Acestîa li-am spus, am vrut să dau pildă, cine va vrea să priimască aceasta a mea puțină scrisoare, 15 să știe că nu laud deșertările și că socotescu că nemăruia nu-i va plăcea nebuniia lui Nero. Că care sintu supuse spre apărarea domnilor, acelia sintem datorî să le ținem, iară a le aduce nu ni se cade noaă. Și îndrăgescu a dzice, 20 macar că nu-i cartea aceasta deplin, nice în voroavă, nice într-altele, cu această ostenială a noastră, iară mai multu folos va avea cetitorîul dentr-însa, decît Nero den priiatina sa Pompea, de vrême ce ceia ce/să dau după 25 cititul cărților esu oameni învățați și înțelepți, iară cei ce să deprind cu lucruri necinsteșe și cu a lor tovărășie rai să fac.

f. 5^v

Nu poftescu să să ție într-acela preț această a noastră carte, întru care au ținut Nero 30 chihribariul, ce de aceasta mă rog și poftescu, cîtă vrême au pretrecut Nero cu număratul părului Pompei, atîta domniî să petriacă ascultînd greutățile și nevoile lăcuiitorilor săi; că a domnului harnic și priveghitorî iaste cea mai 35 mică parte den dzi să-și aliagă petrecăniî<i> sale. După ce va da ascultare sfetnicilor săi, solilor, boiarilor, episcopilor, bogaților, săracilor, orașia-

41. A să lăuda pre sine, a omului deșertu, iară a să huli a omului nebun iaste. Valerius cil Mar<e>, 7, 2.

42. Acela ales viețu-iaște în binile său care viețuiaște în binile strein. Sidoncius Apollinaris, Carte 6, 12.

1 chehribariul C/nicé B/ave B,K// 2 iar K/ce]cia C/acea B, ace K/floaria B/peatră K// 3 nu să prețelua B,C/nu să prețelue mai scumpă K// m. 40 lipsește B// 1-8 lipseșc pînă la fără chehribariu D// 3-5 nici 1-4 K/fialiu B, fel C, feliu K/nici² C/lipsește de ²B/altele B, C, altile K/chehribariului C, chihrimbariului K// 6 din B,C,K/țările K/negoți K// 7 precupia B/lipsește mai ¹K/scumpu B/prețu B,K/duce K// 8 chihribariul B, chehribariul C, chihrimbariul K/deșertare K/merare K// 9 iaste C, este K/imi iaste]am B/vreme K/ășă K/iaste C, este K/mîntea B// 10 urmara B, urmare K/deșertărilor B,C// 11 ciale C, cele K/trebă B,K// 12 iar K/mîia B,C, me K/aceste K, aciastea ce C, acestia ce B// 13 le-am B,K/vria B, vre K// 14 această K/mîia B, me C,K/scrisoaria B// 15 deșertărilor D, deșertările K/că²]cum B/socotesc K// 16 nemărui B,K/plăcia B,C, plăce K// 17 sintu C,D/suppose B, supusă C,K, spusă D/spria B/apărare B, apăraria K// 18 aciele B, acialea C, acele K/sintem D,K/iar K// 19 ni să B,C/cadé B/noao K/îndrăgescu]îndrăznescu B,K/dzicia B, zice K// 20 macari B, măcar C,D/cartia K/deplină B,C/nici K/nice în]ni D// 21 nici K/acesta B/osteneală B,K// 22 iar K/ave K/cititorîul B,D// 23 dintr-însa B,D,K/den]dintu B, din D,K/prietina B,D,K/sa]lui B// 24 vremi C,K/ce]că B,D/cia ce C, cele ce K// 25 cetitul C,K/es B/oaîmi D/înțelepți B// 26 ceia ce B/deprindu B/necinsteșia B, necinstite K// 28 pohtescu D/intr-acela B/prețu K/acesta B,C// 29 carté B// 30 chehribariul D, chihrimbariul K/pohtescu D// 31 vreme K/numărul B,D// 32 perilor B/Pompei B, Pompeii C,K/petreacă B,K// 33 ascultîndu B/după greutățile ad. supărările B// 34 priveghitorîului B, privighitorî C,K/este B,K/iaste C/cia B, ce K// 35 din B,K/zî K/să-ș B,K, să s<e> B/aleagă B,K/petrecăniilor B,C,D, petrecăniilor K/saale B// 36 sfetnicilor B,C,K// 37 boerilor K/orășeanilor B, orașanilor K//

nilor și altor streini, apoi să-ș margă la casa de odihnă.

Lăsat-au Ghelic o carte a sa, a triia carte, cap 13, în caré scrie, între alții carii asculta 5 învățătura lui Plato au fostu Dimostenis, filosof mare și la greci cu mare nume era și cu mare poftă de rimliani să-l aibă. Era la viață can iute, iară cu voroava și cu învățătura de mirat. De ar fi viețuit Dimostenis pre vrémia 10 lui Filared tiranului, când era Țara Grecească plină de tirani, nu pre vrémia lui Plato, pre care vréme tot acela stăpîniia, acestor tirani să afla nu mai puțin decît soarele a toată Asiei, cum și a toată Evropii Țițero, ar hi 15 fostu cinstit. Partea de norocire iaste să se nască vrun om mare pre o vréme, decît pre alta. Că de s-ar tîmpla vreun călăreț îndrăznețu pe vrémia vreunui domnu inimos și putiarnic, atuncia în mare cinste ar fi la acel 20 domnu acel călăreț, că ar arăta în scurtă vréme mari isprăvi. Iară de s-ar tîmpla să triacă pe vrémea vreunui domnu de nemică și lacom, unul ca acela care să fie spre adaogiria vinitului, acela va fi la acel domnu lacom mai 25 cinstit decît călărețul cela ce iaste gata la războiu, să facă izbîndă, să adaogă domnului cinste.

Aciaștea și oamenilor învățați întru înțălepciune și învățatură să tîmplă, care de să vor tîmpla pe vrémia domnilor răi și desfrînați, 30 nice un loc nu vor avia.

Vechiu obiceiū și de demultu iaste a oamenilor celor în deșertări iubituri, că nu pre cei ce sintu de folos țărilor, ce pre carii îi iubăscu domnii îi au în cinste. Acéștia pentru aceasta le dzic, 35 că avînd Țara Greciască, tot pe o vréme, doi filosofi preavestiți, cinstia lui Plato au făcut de au avut mai mic preț Dimostenes; că a

43. Nu vine cinstea bunătăților din vrednicie, ce vrednicia din bunătăți. <Boetius, 2, De consolatione philosophiae, 6.>

44. Nu lucrurilor vremile, ce lucrurile vremii slujescu. Dion <Casius>, Carte 11.

1 apoi[atunci B/să margă K/casa sa D// 3 a triia]3 B, a treia D/cartea 2B// 4 cap 3 D/care¹ B,K/care învăța și asculta învățăturile K// după m. 40 ad. Pentru pricina pictrilor banii noștri să petrec la cei streini și la vrăjmașii noștri, dzice Tațit B// 5 Platonu K/fost B/Demostenes B,C, Demostenis D, Demostineg K/filosoful D// 7 pohtă D/rimlénii B, rimlenii K/viață K// 8 iute B/iară cu voroava]era cu viața K/vorova B/după învățătura ad. tuturor B// 9 merat K/vețuit K/Demostenes B, Dimostines C, Demostenis D, Demostines K/pe B/vréme B, C, vrémia K// 10 Filarid B, Falared D/tiranul K/cîndu B/Greciască C// 11—12 pe 1-2B,D, pe 2K/vréme 1B, vrémea C, vrimi 2K/caré B/acela]acéia B/stăpînie B,K/ acestor]acésta B, acelor K/tiran B// 13 soarele K// 14 Asia B, Aseii K/Evropiei B/hi]fi B,K// 15 fost B/cinstitu B/parte B,C,D,K/norociria B/iaste C, este K/să s<e> B, să să C// 16 pe B,K/ vreme K// 17 s-ari B/vrun B/călărețu B, călăreți C/îndrăzneți K// 18 vréme B, vrémea C, vrémia K/domu minios, inimos, puternic D/putérnic B, puternic C,K// 19—20 atunci D/ari 1-2B,C/călăreți K/scurte vrimi C,D,K// 21 mare K/iar K// 22 triacă]trăiască B/pre C,D/vréme B, vrémia K/vrunu B/nimică K// 23 acéla B/caré B/adaogiare B, adaogerca C, adaogiria K// 24 venitului B,C,K/acéla B// 25 mai cinstit]mai de cinste D/călărețu B/cel B,D/iaste C, este K/la]de B// 26 să adaogă]și să facă B/cinstia B,D// 27 acéștia B, aciastia C, aceste K/oaminilor D/ințelepciuni B// 28 învățături B/carii B// 29 pre D/vréme B, vrémea C, vrémia K// 30 nu vor]n-or B/avea C, ave K// 31 obiceiū B, obiceiū D/de demult B/este K/iaste oaminilor D, oaminilor B// 32 lipsește celor K, adaos marginal C/deșertări D,K/lipsește că B,K/ sint D,K// 33 țării B, țărilor K/care D,K/iubescu K// 34 acéștea C, aceste K// 35 avîndu B/pre C/vrimi K/2 B// 36 } revestiți B,K/cinste C,D,K/Platon K// 37 priatu B/Demostenes B,C,K//

unuia veste luminată, a mulți nume întru
 nărod astupă. Măcar că era Dimostenes, pre-
 cum l-am arătat, cu mintia bogată, cu price-
 piria înaltă, cu viața deplin, cu sfat sănătos,
 5 cu numele vestit, cu vârsta mare și preas-
 toriu întru a filosofii, iară a îmbla pre la
 f. 6 școali/și <a> asculta de Plato filosofia polițiilor
 nu părăsîia.

Acéstia, sau cine va audzi, sau cine va ceti
 10 nu să va mira, ce mai multu spre învățătură
 să va lua. Căci un filosof de la altul a lua
 învățătură și un înțeleptu de la altu înțelept
 pofteste să se învețe; că acéia iaste firea știin-
 15 tei ca să criască dragostia învățaturii cît creș-
 te singura știința.

Toate lucrurile întru această viață gustate
 și de noi moștenite, uriciunia, săturaria și
 osteniaală aduc, fără una: adevărata știință,
 care nu are săturare, uriciune, nice osteniaală;
 20 sau câteodată să par că ostenescu ochii cetind,
 iară mintia întru cunoștința și agonisita nu
 slăbește.

De cîte ori nu s-au prilejit de priiateni și
 de oameni aleși a avea întrebăciune ce poate
 25 fi întru atîta nepărăsire întru învățătură viața
 de să trece? Le răspundiam lor, ce poate fi
 de cea ce petrec cu traîul ca niște jacaș(i)?
 Că de ni se adaoge atîta carne la trup cu grijiile
 lumii, cu înșălăciunile diavolului, cu viclesu-
 30 gurile nepriiatenilor și cu năcazurile priiate-
 nilor, a cărui inimă ar putea suferi atîția și
 așea de mari supărări, de ar fi fără cetitul,
 desfătarea cărților? Mai multu trebuie noaă să
 ne fie milă de cel ce nu știe, decît de cel sărac,
 35 că nice un feliu de sărăcie mai mare nu-i,

1 unue K/viastia B, veste K/lumina B// 1-2 lipsește că a unuia... Dimostenes D// 2
 norod B, K/macar B, K/Demostenes B, K/precum]cum B, după cum K// 3 mintea B,
 minte C, D, K/bogat K/priciaperea B, pricepere C, D, pricepire K// 4 viață D, viața
 K/deplină C, D/s<ă>n<ă>tos B// 5 numile K, nume D/vîrsta]vestia B/priastitoriu B, preș-
 tiutoriu K// 6 filosofiei B, D, K, filosofiii C/iar K/umbra K/pe D, K// 7 școale B, C, D, K/și a
 asculta C, K/de la Plato B, C, D, K// 8 părăsîia K// 9 acéstea C, aceste K// 10 mult B/spré B//
 11 lipsește un B/un filosof a lua învățătură de la altul D// 12 înțeleptu B, înțelept D/alt D/in-
 teleptu B, înțeleptu D// 13 pohtiaște D, poftesti K/să să înveță D, K/să să învețe poftiaște B/
 aceia C, K/iaste C, este K/firia K/științăi C, K, științii D// 14 crească K/dragostea C// 15 crește
 K/singura D// 16 ceastă B/viață K/gustatia B// 17 moștenite B, C, D, K/uriciunea B, uriciune
 C, K/săturare B, săturarea C// 18 osteneală B, K/adevărata K/știința B, C, K// 19 care K/n-are
 B, nu ari K/săturaria B/uriciunea B/osteneală B, K// 20 paré B/ostenesc B/citindu B// 21 iar
 B/mintea C/cunoștința D, cunoștință K/agonisita B, agonisita K/slăbește K// 23 prelejit
 K, întimplat B/priiatini B, C, prietini K// 24 oamini B, D/avia B, ave K/întrebăciune B//
 25 învățături B/viața K// 26 treci K/răspundem B, C, D, K/poatia B/fi]să fie B// 27 cîia C, D,
 ceae B, cei K/pitrec D/traîu B/lipsește ca niște B/dzacaș B, zacaș K// 28-29 de ni se]de ni să
 B, de ni să C, di ni să K/carnia B/lipsește cu ¹⁻³B/ad. marginal cu² C/inșelăciunia B
 înșălăciunea D, înșălăciunile K/diavolului C, K/ad. marginal cu³ C, lipsește K/hiclesugurile
 B//30 nepriiatinilor C, D, neprietinilor K/și cu]sau B//31 priiatinilor C, D, prietinelor K/a cărui]a
 cui B, a căruia D, a căruie K/inima B, inemă C, ari putia B, C, a pute K/atitea B, atite K//32
 așia B, C, așe K/dé B/cititul D// 33 desfătaria K/desfătarea fără cetitul cărților B/mult B/ne
 trebuie B/noaă K// 34 să ne]a ne B/m(i)lă B/de²]di D// 35 fial B, fel C, felu K/sărăcia B//

decît întru a chivernisi pre sine singur a nu
avea învățătură.

Ce să ne întorcem cu voroava noastră
acolo de unde am părăsit. Mărgînd într-o dzi
5 din Athina la școala lui Plato, Dimostenes
mare adunare de nărod vădzu afară, carii
asculta pre filosoful vînit de curundu acolo,
iară nice fără socotială, să dzice căci să strîn-
sése multu nărod să-l asculte pre dînsul; că
10 cu fire prostimea spre audzirîa lucrurilor noao,
de pururea sintu rîhnitori. Între altele întrebă
Dimostenis, cine ar fi filosoful la care aliargă
tot nărodul? Și audzînd că ăste Calistrat, om
prea bogat la voroavă, au stătut de să-l vadză
15 și să-l audze, adecă ca se cunoască oare pros-
timîa cële adevărate au cële mincinoase vor
spune? Sau socotesc că de multe ori să pri-
lejescu de unii nume vestit agonisescu mai
multu den nevoînța care au agonisit de la
20 prostime, decît dentru mulțimea învățăturilor.
Aceasta era despărțire între Plato și între
Calistrat: că Plato era mai învățat, iară Calis-
trat mai bogat la voroavă. Și așa să tîmplă
că întru ale vieții urma mulți pre Plato, iară
25 întru învățătură pre Calistrat. Că pre mulți
oameni vei afla destul de învățați, carii întru
învățătura sintu înfrînți, iară la învățătură
n-au cumpăt înțeleptu și dar. Și cît au audzit
odată Dimostenes pre Calistrat, așa fu clătît
30 de îmblîndzie și aprinsu, cît au părăsit școala
lui Plato/și au început a urma atunci pre Calis-
trat, care învățătură noao, a mulți greci înță-
lepti, de mirare s-au părut, iară cine vedea
limba a unue învățătură au făcut tăcere a
35 tuturor. Pentru acéia am dat această pildă

45. Din fire ăste mai
multu a să mira de cële
noaa, decît de cële
vechi. Sinec<a>, *De*
fir<e>, întreb<ări>, 7, 1.

1 *lipsește* întru *K/a* chivernisi] chivernisală *B*, a chivernisi *K/pe* sine singur
K/singur B,D] 2 avia *B*, ave *K*] 3 întorcem *B*] 3-4 să mă întorcu cu voroava acolo
unde am părăsit *D/părăsit K/mergîndu B*, mergînd *K/zî K*] 5 Demostenes *B,C,K*,
Demostenis *D*] 6 adunaria *B/norod B,C,D,K/afară vădzu B,C,D,K/carei K*] 7 ven't
B] 7-12 *ad. marginal* venit de curund acolo, iar nice fără socotială să dzice căci să strîn-
sesă mult nărod să-l asculte pre dînsul; că cu fire prostime spre audzire lucruri noao de purure
sintu rîhnitori. Între altele întrebînd Dimostenis cine ar fi filosoful *B, lipsește K*] 8 soco-
teală *B*] 9 strînseasia *B*, strînsă *D/mult B/norod B,D/să-l]să B,D*] 10 fire *B/prostime*
B/lucrurilor noao/lucru nou B] 11 pururia *B/sint D/alte B/întrebîndu B, întrebînd D*] 12
Dimostenes *B*, Demostenis *D*] *m. 45 lipsește K/aleargă B, alergă K*] 13 norodul *B,C,D,K*/
audzîndu *B/ăste K*] 14 pria *B*, pre *K/de*] pentru *B, lipsește D*] 15 audză *B,C,D,K/ca*
să *B/prostime B,K*, prostimea *C*] 16 cele ¹⁻²*K/minciunoasă B,C*, minciunoasă *K*] 17 multé
B] 18 prilejăscu *D*, prilijăsc *K*, tîmplă *B/numia B/agonisăscu B,D*, agonisăsc *C*, agonesăsc
K] 19 din *B,K/nevoînță C,D,K/agonisit K*, gonisit *D*] 20 prostimia *B/lipsește* decît *D*] dintru
B,K, de cătră *D/mulțimia B,K*] 21 era]au fost *K/despărțirîa B*, despărțirea *D*] 22 iar *K*] 23 așa
B,C, așa *K*] 24 iar *K*] 25 pre]pria *B/după* Calistrat *ad.* că Plato era mai învățat *K*] 26 oameni
D/vei]vii D,K/care K] 27 învățături *B*, învățătură *K/sintu C,D,K/infrînți]infrinați D*/
iar *K*] 28 înțelept *B*, înțeleptul *K/audzit C*] 29 Demostenes *B*, Demostenis *D*, Demostenes
K/așia B, așă *K*] 30 de îmblîndzie]și de îmblîndzitu *B/îmblînzii K/părăsit C,K*] 31 lui]cu *B*/
atuncia *B,C*, atunceia *D*] 32 noa *C/ințelepti B*, *ad. marginal C, lipsește K*] 33 miraria *B*,
merare *K/iar K/cine vedea]cēe ce vedea C,D*, cei ce vide *K*] 34 unuia *B,D*,
unui *K/făcutu B/tăciare D,tăcere K*] 35-1 acéia *B,K*, acéia *C/au dat K/aceasta B, ad. mar-*

- domnilor, ca se se nevoiască să aibă întru curtea lor oameni învățați și înțelepți, carii să aibă aceia cinste precum au avut Plato în școală și să aibă și dragoste spre cetitul cărților,
- 5 a oameni învățați și înțelepți. Că domnilor celor buni și voitori să cuvin lucrurile cele bune și cetindu-le să le ție minte, iară strîmbătățile sale făcute să le lépede de la cugetile sale.
- 10 Nu fără pricină dzic că cine va ceti cartea aceasta va afla învățături înțelepte întru dînsa; că orice s-au scris, cu osebită nevointă s-au scris. Iară prea mare durere iaste oamenilor învățați întru ostenința a lucrurilor noaă, cînd
- 15 socotescu cîți de mulți ar fi carii ochii numai spre cetirea învățăturilor pun, iară cei mai mulți de aciia sintu carii, cetind aceliăș, hiclesnescu cu limbile sale. Măcar că și noaă într-această carte a noastră, această voroavă au
- 20 fostu, caré și accia carii fac de-ntreg(ă) grădina caré o samănă și o răsădește cu trandafiri, carii să dea cuvios miros nărilor, unde iaste verdeața caria să o pască ochii și poame care să se apuce cu mînule. Iară că sintem oameni
- 25 și că oamenilor scriem, poate fi să greșăscu ca un om și să nu scriu spre voia și scopusul oamenilor. Că nu-i nice o zugrăvitură în lume, scrisă de un zugrav, caré nu o ar putea tocni altu zugrav. Oricine va ceti cartea aceasta,
- 30 cu tot deadinsul, va afla sfaturi de folos, giudețe înțelepte și sporiu prea bun, dzise de ținéria minte, socotéle foarte alése, fapte mari și istorii prea véchi. Că, să mărturisescu ade-vărat, pentru să fie învățatura véche am făcut
- 35 nevointă feciorului tînăr cu voroava: pentru ce am dzis, dzic și voiu dzice. Că domnilor și oame-

46. Acélia deprindem mai multu a le créde, care cu mai multe mărturii să întărescu. Aris-totel>, *Proolim<<>*, 17, 3.

Binal C, lipsește K/să să nevoiască B,C,D/intru]în B|| 2 curtia K/oa mini D/ințelepți B/care K|| 3 aciaia C/accia K|| 2-5 lipsește carii să aibă ... și înțelepți B|| 5 oamini D/ne- învățați K|| 6 voitori]nevoitori B,C,D,K/cuvine B/cele K|| 7 citindu-le B,D/minté B/și iară B|| 8 saale B/făcutia B/lépide D, lepide K/cugiătele B, cugetele C|| 10. făr<ă> B/citi B,D/cartia K|| 11 învățatură B/ințeliaptă B, ințaliapte C, ințalepte K|| 12 scrisu K/osăbită C,D,K|| 13 iar K/pre mare K/iară foarte duréria mare iaste B/durere K/esté K/oa- minilor D|| 14 lucruri B,C,D,K/noao K/cînd]căci B|| 15 ar fi carii]vor fi de accia carii B/care K|| 16 citire B, cetiria C,K/iar K|| 17 accia K/sînt D,K/care K/cetindu B, citind D/aceleș B, aceleș K/le hiclesnescu B, viclinescu K|| 18 macar B,K/noao K|| 19 carté B/aceasta B,C,K|| 20 carii ¹B, care ¹⁻²K, care ¹C/di-ntreg B, din întreg K/du]pă m. 45 ad. I. Fala vréd- niciilor iaste sfatul bun, dzice Casiodor. II. Ostăneală diriaptă deosebită bucură pre osteni- toriul. B|| 21 care B,K/lipsește și C,D,K/răsădeștia B, răsădește K/cu trandafiri]ca un tranda- fir D|| 22 care K/dea]de K/nărilor]uasului K/undé B/iaste C, este K|| 23 verdeața K/carea B,C, care D,K|| 23-24 caré sintu să s<e> apucia B|| 24 să să apuce C/iar B/sintem D,K/oa mini D|| 25 oaminilor B,D/greșesc B,C|| 26 scopusul K|| 27 oaminilor B,D/zugrăvală B/lumé.B|| 28 scrisă]făcută B/care K/ari putea B, ar pute K|| 29 zugravu K/citi B,D/cartia B/această carte K|| 30 dedinsul D, diadinsul K/vor afla B|| 31 giudețe B, giudeță C, giudeță K/ințeleptia B, ințaliapte C,D, ințalepte K/spor D/pria bun B, pre bunu K/dzia B, dzia D, K|| 32 ținere C,D, ținéria K/mintia B, aminte K/socotiale C,D, socotele K/fcartia B/alésia B, aliásă C, aliase D, alesă K/fapté B|| 33 pria véchi B, pre véchi K/mărturisăscu B,D, mărturisăsc C,K|| 34 vechia B, véchi K|| 35 feciorului D,K|| 36 voi dzice B, voi zice K/Că]Căci B/oa minilor D||

nilor celor mari, cu cât sintu mai puternici, mai avuți și mai aleși la inimă, cu atîta le trebuie lîngă dînșii buni sfetnici, cu carii să vorovească, și cărți de cetit să aibă; și aceasta 5 nu numai pre vremi fericite, ce și împotrivnice să facă, ca întru trebile lor să aibă coapte sfaturi și liacuri. Plinius, Marco Varro, Strabo și Macrovie, istorici mari și adevărați, să privescu între sine foarte tare, silindu-se să arête 10 ce lucruri ar fi între stăpîniri, de obște mai vechi, și pre ce vrême den socotiala noroadelor fură priimite. Seneca, în scrisoarea sa cătră Luchil, nu poate îndestul mărturisi de republica rodiianilor, în care toate lucrurile cu nevoi 15 spre cunoașterîa vreunui lucru să înfrîngea. Iară după ce priimiră odată acélia toate, neclătite li-au ținut și li-au păzit. Iară Plato dumnădzăescul au dzis, Carte 6: cine ar scorni vreun lucru nou, carele nice s-au vădzut 20 mainte, nice s-au ținut, nice s-au audzit, pre acela lucru întîi dzéce ani să-l ispitiască în casa sa mainte de a-l aduce în oraș, ca, de ar fi bun, singur să ia folos, de ar fi rău, luiș să strîce, iară nu să vicleniască pre alții.

25 Plutarh, în 1 pontu, dzice precum la Licurg prea mare certare au aședzat, ca nime den oraș să nu îmble nemernic în căi, nice în casăle sale să nu cutédze a priimi pre nemernici. Care pravilă cu această socotială au fostu 30 socotit ca nice nemérnecii lucruri streine să nu aducă în casa oroșanului, nici ei, îmblînd prin țări streine, să nu deprindă obiceiăuri noaă. Iară acmu, așea întru cugețile oamenilor așea de slabă socotială la prostime, cât cine 35 ce-i place acélia grăaște și află și scrie; iară

47. Niceodată să nu fie sfatul fără doi. Silcius Italicus, Cartea 5.

1 sint D,K/putiarnici B,D, puternici C,K|| 2 aleș B,K|| 3 trebuia B/sfetnici B,K/carea să vorbască B|| 4 citit B,D/lipsește să aibă B,D, în paranteză C|| 5 pre]pe B/vrêmi B/împotrivnice D,K|| 6 trébiale B/ad. marginal să aibă C, să facă K|| 7 leacuri B, K/Pliniuș și C,D/Ma(r)co B|| 8 istornici K/mari]mare B/să privescu]au price B|| 9 sine C,K/tare]mare B, lipsește D/silindu-să C, silindu-să K, cîndu să silescu B/arată B, arate D, arâte K|| 11 vechiu K]și pre ce]pre ce și pre cîa B/ce]cîa C/vreme K/din B,C,K/socoteala B,K/norodelor B, noroadilor D|| 12-35 lipsesc D|| 12 scrisoaria B,K|| 13 mărturisi K/răpublica B, K|| 14 rodiianilor K/lipsește în B|| 15 spria B/cunoașterea C, cunoaștaria B/vrunui B/înfrîngia B, înfrînge K|| 16 iar K/acéle B, aciale C, acele K|| 17 le-au ¹⁻²K, le-u C, le-au² B/iar K|| 18 dumnedzăescul B,K/Cartia K/ari scorni B,C|| 19 carele]carea B, care C,K|| 20 maintia B, mai înainte K/nici K|| 21 acéla B/dzéci C, zăce K, 10 B/ispitiască C, ispitiască K|| 22 mai nainte K/de a-l aduce]de ce l-ari aduce B, de a-l duce K/orașu K/ca]care K|| 23 bunu K/singur B,K/dé ar fi B/luiș]lui B,K|| 24 stricia B, strice C,K/iar K/vicliianiască B|| m. 47 lipsește D|| după m. 47 ad. I. Ce iaste întru lucrurile oamenilor care nu s-ari fi început de la oarecarea vrême și să nu fie rămas întru ținere și ispita muritorilor, dzice Arnobie. II. Decît toate lucruril(e) mai bine și mai dreptu de demultu s-au socotit și care să întoarnă mai în rău să mută, dzice Tațit. B|| 25 Plutarhu B/1 pontu]apofetmast B/lipsește la B/Licurgu B,K|| 26 pre mare B,K/aședzatu B/nimé B, nimine K/den oraș]din orașu K, din orașeni B|| 27 umble K/nici K|| 28 casel(e) saale B/cutédzia B, cutiadză C, cuteză K|| 29 caré B/aceasta B,C/socoteală B,K/fost B|| 30 nemernicii B,C,K|| 31 orașeanului B, orașului K/nice B,C/îmblîndu B, umblînd K|| 32 prin]pin B/țări C,K/obicea]uri B,C, obiceiuri K|| 33-34 noao K/iar K/acum K/așia ¹⁻²B,C, așa ¹⁻²K/cugétiale B, cugétile K/oaminilor B/socoteală B,K|| 35 acéle B, acialia C, acele K/grăește K/iar K||

nice întru aceasta nu se îndestuliază. Că nu se află nime de sîrgu să împiedece acéle ce să scornescu. Cu atîta iaste la nărod de uşoare mintea la vreun lucru, cît, vădzind vrun lucru 5 în toate dzilele înoit, nu va socoti oare de folos, au de scădere, iaste ţării.

De ar veni astădzi în norod vrun om de nemică şi desfrînat, niceodată mai nainte vădzut, nice audzit, numai să fie can hîtru şi ascuţit 10 la răutate şi la minte, întreb, ce nu ar vrea acela să dzică, acélia nu ar dzice, ce nu ar vrea, acélia n-ar scorni, ce ar vrîa să învête, acélia ar învâta, ce ar vrea să sfătuiască, aciaia ar sfătui. Adevăr, de mirat lucru şi plin de 15 ură ia(s)te; unul să răstoarne minţile tuturor agîunge, iară să opriască deşertăciunile unuia, toţi n-agîngungu. Lucrurile noa şi nedepriuse nice norodul să le priimască, nice domnii să le suferă, că cu acéia sîrguală vreo învoire pînă a nu veni 20 în oraş trebuie să se cêrce, cu care să cearcă vreun lucru ce ar fi de scandal întru cuget.

Rufin, în Cartea 2 <a> *Apol(o)g(hici)*, prea huleşte pre eghipteni carii prea cerca lucrurile céle mintoase. Aşjidria pre greci îi ceartă, 25 carii era pria nevoitori întru tocmala cuvintelor la vorbă împodobită. Iară pre rîmleni prea îi laudă, carii urma lucrurile ce le vorbiia grecii, necredincios, şi cu greu le priimiia acélia care le afla eghiptenii. Şi nu fără cale pre 30 rîmleni îi laudă acestu Rufin, iară pre eghipteni şi pre greci îi huleşte; că acela dentru deşertaria socotelei şi slăbăciunea inimii sale purciade, care orice aude crede şi orice vede face.

Iară viind la voroava noastră, cinci lucruri 35 mai gréle în lume aduse dzice Marco Varro

48. Celor réle a firii nice dănuoară nu le trebuie doftor. Mim<i> Publiani>.

49. Mutarea în toate lucrurile, fără în ciale réle, prea cu primejdie iaste. Plat<o>, Volater, Carte 29.

50. Lesne poate a să risipi, ce s-au putut afla cu lesne. <Cassiodor, 2, Epistola 2.>

1—17 *lipsec D* || 1 nu să ¹⁻²C/nu să îndestulează K, nu îndestul B/nu să ²B,K || 2 nimia B, nimine K/sîrgu B/să împiedece]care ari împiedeca B, să împiadicca C, să împiedice K/acele K || 3 cu]că C/iaste C, este K/norod B,C,K/iuşoară B || 4 mintia K/vrun B/vădzindu B, văzind K/vreun B,K || 5 dzilile B, zilile K || 6 scăderia B, scădere K/iaste C, este B,K/ţării K || 7 ari veni B, ari vini C/astădzi B/in]întru B/vreun B,C,K || 8—9 nemică K/nici ¹⁻²K/mainte B,C, mai înainte K/audzitu B || 10 răutatia B/minté B/n-ari vrea B, nu ar vre K || 11 acéla B/acialia C, aceia K/n-ari scorni B, nu ar scorni C,K/ari vrîa B, ar vrea C, ar vre K/invêţă C, învêţă K || 13 acéle B, acialia C, acele K/ari ¹⁻²B/vrea]vre K/aceia K, acélia B || 14 ari B/adevărât K || 15 iaste C, este K/rostoarne K || 16 agiunge B/iar K/să oprească K, a opri B/deşertăciunile B, deşertăciunile C || 17 nu agiungu B, nu agîng C,K/noi C/nedepriusa B, nedepriusa C,K/nici K || 18 să nu le suferé B, să nu le sufără C,D, să nu le suferi K || 19 aciaia C, aceia K/sîrguală C,D,K/inoiria B/vini C, vin<i> D || 20 oraşu K/să s<e> cercia B/cerce C,K || 21 scandală B,C, scandală D, scandală K/cugiat B, cugetu K || 22 Cartia B, Carte C/pria huleşte B, pre huleşti K || 23 eghiptiani B,C, eghipteni K/care K/prea cearcă K, tare cerca B || 24 ciale C, cele K/mintoasă C,K/aşjidria B, aşjiderea C, aşjidere K/pre]pe B || 25 prea C, pre K/intru tocmala]tocmélor B/lipseşte cuvintelor B || 26 voroavă B/iar K/rîmleni C, rîmleni K/pre]pre K/prea îi laudă]foarte-i lauda B || 27 carii a urma B,K/ce le]céle B || m. 48 *lipseşte K* || m. 48, 49 *lipsec D* || 22—35 *lipsec D* || 27 vorbe K || 28 necredincioşi B,K/priime K/acéle B, acéle C, acele K || 29 caré B || 30 rîmleni B,C, rîmleni K/acésta B, acesta C,K/iar K/pré B/eghipteni K || 31 huleşti B/acéla B/dintru B,K/deşertaria C, deşertare K, în deşertaria B || 32 socotialii C, socotelii K/slăbiciune B, slăbiciunea C, slăbăciune K/a inimii B/purciadé B, ad. marginal purcéde C, lipseşte K || 33 criade B, crede K/vede K || 34 iar K/viind]venindu B/5 B || 35 grele B,K/griale C/lumia B/adusia B, adusă C,K/Varo K ||

că sintu, care, după ce să primăscu cu socotiala cea de obște, a să lepăda și a să uita nicecum nu se pot. Că cele ce să primăscu pre lesne, pre lesne să și leapădă; așa ciale ce cu greu 5 să primăsc foarte tare să păzăscu./

f. 7°

Întîiul lucru iaste în care s-au prepus toată socotiala niamurilor, strîngîndu-se adunare între oameni ca să facă cetăți, orașe, stăpîinii și republice de obște. Că după cum dzice Plato, 10 între herile carele au găsit obște republica, întii au fostu furnicile, care, precum mărturisește aia^{vea} dovada, viețuescu la un loc, ostenescu, îmblă și, de viitoarea iarnă socotind, cu nevoiță iș grijescu hranna. Și ce-i mai de 15 mirat, că nemică deosebit vreo furnică-ș ține șie, ce toate de obște în stăpîniia și traiul său de obște. Că traiul cel de obște a furnicilor, adevărat, vrednic ia<ste> mirării, de a-i videa cu ce tocmală cele pătrunse gaurile lor le 20 curățescu, cum sămințile cele ude de ploae le scot și le usucă, cum fieștecare cu osteniiala lor petrec, cît nice una pre alta nu vatămă, cum unile din ostenelele altora trăescu. Și încă de ce ar fi mai mare rușine să ne fie noaă, 25 cînd să tîmplă 50.000 de furnici într-o găurice mică trăescu, iară doi oameni, toată țara, prea iaste îngustă. Măcar de ar fi atîta socotiala oamenilor, spre nevoița mîntuirii, cîtă iaste grijă furnicii de paza vieții sale.

30 Al doilea lucru au fostu păréria noroadelor pentru slovele ce le citim și le scriem. Eghiptenii, precum scrie Marco Varro, să socotescu să fie cei întii aflători slovelor; iară într-altu chip mărturisescu assiriianii, giurînd precum

51. Toate cite să cred acnu de pre vechi, oarecînd au fostu noao. Tacit, *Anales*, 11.

52. Dzua cca îndelungată au ascuțit inimile muritoare și osteniiala minte au dat mișeilor. Maucilius, *Carte 1*.

1—5 lipsesc D|| 1 sint C,K|ce|cia C|priimesc K|socoteala B|| 2 cea|ce K|și|sau B|| 3 nu să pot B,C,K|cele K|priimesc K|lăsnia B|| 4 pre|pe C|lăsne B|liapădă B,C,K|așla C|așia cele B, așa și cele K|ce|care B|| 5 primăsc B, priimesc K|foartă B|| 6 întii B|lucrul B|este K|care C,K|| 7 socoteala B|strîngînd K, trîngîndu-să B|adunare B, să adunară K|| 8 oamini D|cătăi D|orașé B, orași K|| 9 républice B, răpublice D|lipsesțe de B|că după ce cădzu Plato D|după cum|după ce cum Platon K|| 10 hiarăle B, harăle K|care li-au găsit K|răpublica D|| 11 întiiu K|fost B|furnicéle B, furnicéle C|| 12 mărturiseștia B, pre mărturisești K|aiave C, aiave K|dovadă K|| 13 umblă K|viitoaria B, viitoare K|socotindu B|| 14 grijăsc C,D|hrană B, hrana C,K|| 15 nemică D|deosebită B, deosăbit C,D,K|furnică șie nu ține B, furnică iș ține eiș K|| 16 toate au B|| 17 lipsesțe de obște K|| 18 vrédnică B|iaste C, este K|mirării|măririi K|védia B, vede K|| 19 ce|cia C|cu ce tocmală gaurile cele pentru dînsăle le curățăsc K|ciale C, gaurile lor célia pătrunsă B|pătrunsă C,D|ad. marginal lor C|| 20 curățăscu B,C,D|sămințele B,K|ciale C, cele K|udé B|ploe A|| 21 osteneala B|| 22 lor|sa B|petrec|viețuescu B|cît|că K|uniale B, uneli C|| 23 den C|ostenealele B, osteniialele C, osteniiala K|trăescu|viețuescu B|| 24 lipsesțe de B|lipsesțe de ce K, ad. marginal C|rușinea B|fie|facă D|| 25 cîndu B|lipsesțe 50.000 K|furnice B, furnicile K|gaură K|| 26 trăescu|viețuescu B|iară a doi B,C, iar a doi K|oamini D|| 27 pria este B, pre este K|macarî B, macar K|socotială D|| 28 oaminiilor D|mîntuirei C|iaste C, este K|| 29 grijea C, grije K|grijea iaste a furnicilor B|| 30 doile B,C,K|lipsesțe lucru B,D|fost B|părerea C, părere D, pururea K|noroadilor K|| 31 slovine D|slovelé care cetim B, slovine cele cetite K|cetim C|și le|și cu caré B|eghiptianii B,D, eghiptenii K|| 32 scrie|dzice B|Vorra D|| 32—33 să socotescu ei să le fie aflat slovele B|| *De la rîndul 30 pînă la p. 31, rîndul 27, succesiunea alineatelor din ms. B este următoarea: „După ce începură din dzi în dzi ...” <= p. 31, rîndul 9—27> „Al doile au fost păréria noroadelor ...” <= p. 29, rîndul 30—p. 31, rîndul 8> || m. 50 și 52 lipsesc D|| 33 slovilor K|iar K|| 34—1 mărturisăscu B,D, mărturisăsc C|assiriienii B, asiriianii K|giurîndu B, giurînd K|giurînd ei pre-*

ei li-au aflat întâi. Plinius, Carte 7, cap. 56, dzice <că> 16 slove au fostu și Palamid au adaos cătră acélia patru slove, pe vrémia războiului Troadei. Aristotel dzice, îndată de 5 la început, au fostu 18 slove, aflate de demultu și pre urmă Palamid au adaos numai doao, ca peste toate să fie 20 de slove. Pre urmă Epiharm filosoful au aflat doaa slove, cu care s-au făcut slove 22; iară că au fostu întâi aflate 10 slovele de eghipténi, sau de assiriáni nu dzice. Aceasta dzic și mărturisescu, că aflatul slovelor foarte au fostu de triabă întru stăpînire și întru creștiria niamului omenescu. Că de n-am avea slove și scrisori, nice unile lucruri ce s-au 15 lucrat de multu nu am ști, nemică n-am putia face știre altora carii vor rămînia în urma noastră.

Plutarh, Carte 2, *De laudele celor bătrîni*, și Plinius, Carte 7, cap. 56, multu laudă pre Pirod, 20 pentru ce au aflat focul, în cremene lovind; multu laudă pre Pret, pentru aflaria coifului, mult laudă pre Pentelesia, amazonca, pentru aflarea săcuri, mult laudă pre schitei, pentru aflarea arcului și a săgeților; laudă pre Finichie că au aflat praștia, laudă pre Lachedemone, pentru aflatul misurcilor, sulțiilor și sabiilor; laudă pre Thesalonin pentru aflatul/războaelor de călare, iară Penie, războiul de pe apă, cu vase. Iară eu laud și nice dănoară 30 nu voiu părăsi a nu lăuda, nu pre cel ce au scornit armele, spre gătirea războiului, ce pre cei ce au aflat slovile, spre agonisirea științei. De ar cumpăni cineva cîtă despărțire ar fi între condeul cel muțat în cernală și între 35 sulia cea întinsă în sînge, a fi plin de cărți și a fi încinsu de arme, cum ar trebui să viețuiască, fieștecine să știe și a face vicleșug la răz-

f. 8

53. Mai dreptu cu min-te decît cu putéria să cearcă lauda. Salostu, *Catilinina*.

54. Învățatura și den- neștiut îl face blago- rodnic. Casiodor, 8.

cum li-au aflat D/li-au]le-u C/Plineus B, Plinius D, Plenius K|| 2 16]17 K/fost B|| 3 acéle B, acele K/vrême B, vrémea C, vreme K|| 4 Aristotel B,K|| 5 fost B/pe B,K|| 6 doai C, 2 B,K|| 7 numai doazăci K/pe K|| 8 Epiharmu B|2 B/cară B|| 9 22 de slove B/iar K/fost B|| 10 slovele aflate D, slovile aflate K/eghiptiani B,C,D, eghipteni K/asiriieni K|| 11 mărturi- sâscu B,C,D/că]cu K/du]pă că ad. acest lucru cu B/slovilor K|| 12 fost B/treabă B/triabă C/stăpînia B|| 13 criășterea B, creșterea C, creștere K/neamului B/ominescu D/n-ari ave B, n-am ave K|| 14 scrisoaria B/nici K/unile]unja B, une C,D/s-au]au K|| 15 de demult B,C,D,K/n-am ști B,D/nimică D,K/putea C, pute K|| 16 șt<i>]rea B/rămînea C]fi B, rămîne K/in]pe B|| 18 Plutarhu B/Carte a 2 K/laudéle B, laudile D,K|| 19 Plinius B/mult B/pe B,K|| 20 aflatu B/cremene B,C, crémine D, cremeni K/lovindu-l B|| 21 mult B/pe B,K/afla- rea C, aflare K|| 22 lipsește pre D, pe K/Pintelei B, Pentelesie D|| 23 aflare K/săcurei B,C/pe K/schiteni B, schithiani D, schithei C,K|| 24 aflaria B, aflare K/și a săgeților]și așa dzice lor B/sigeților C|| 25 pe finichi, că ei K/Finic B, finichi C,D/că au]că el au B, că ei au C/prăștiile B,C,D,K|| 26 pre Lacădemon laudă B/pe K/lachedemoni C,K/mișurcilor B/suli- țalor C, lipsește B|| 27 thesalonéni B, thesaloniani D, Thesalonice D|| 28 războiului B/călară B|| 28—30 iar 1-2 K/penii B,C,D/războiului B/vasă K/și nice voiu părăsi a lăuda D/nici C/nici- odineoară K/nu voi B,K/a lăuda K/pre cel]pre aceia B, pre cei C, pri cei D, pe cel K|| 31 scornit]afla B/armile D,K/spria B/gătirea B,C, gătire K|| 32 cei]acéia B, cila D/slovele B,C/agonisria B, agonisire K/științai C, științii D,K|| 33 ari cumpăni B/despărțiria B|| 34 între]în K/condéul B/mult K/cerneală B, ciarnială C/și-ntre]D|| 35 cia B,C/cea întinsă]ce multă K/sîngé B/plină B|| 36 ari trebui B|| 37 fieștecui B/vicleșug K/război B||

boiu pentru să ucigă pre alții, adecă pre aproapele său, nime nu socotescu a fi așa de nebun, să nu laude știința învățăturilor mai multu decît nebuniia războiului. Că cine înva-
 5 ță meștersugul oștescu, nu altă fără cum s-ar putea ucide alții, învață. Iară științel(e) învață nemică altă, fără cît cum să fie lui și altora a viețui, învață.

După ce începură den dzi în dzi a să adaoge
 10 numărul oamenilor și mai multu a să ascuți mințile oamenilor, să izvodiră tiranii carii asupriia pre cei săraci, furi carii jecue pre cei bogați, învrăjbitori carii învrăjbiia pre cei păciuiți, ucigaș(i) carii ucidea pre cei ce iubiia
 15 pacea și odihna, jacaș(i) carii viețuia din sudorile streinilor, care lucru vădzind oamenii cei aleși întru înțelepciune și întru sfat așa-dzară cu un fiialiu de legătură, de tovărășie, să viețuiască la un loc, ca se se poată ținîa
 20 cu această socotială cei buni și cei ce vrea să fie răi să se poată potoli. Cu acestia ce am dzis să tocmăscu acelia ce au dzis Macrovie, Carte în 2; întru visul lui Știpeo prea mare pofta și cea prea adîncă lăcomie au arătat
 25 pricină să se afle între oameni stăpînii. Plinius, Carte 7, cap 56, dzice că athinei(i) întii tîrguri și eghiptenii orașe au făcut.

Al triilea lucru socotiala tuturor pre pămîntu au fostu să priimască legile. Că măcar că trăia
 30 în tovărășie oamenii, iară nu vrea unul să se supue altuia și așa ades să scorniia întru dînșii prici și rocoșiri. Că, după cum dzice Plato, nu iaste mai adevărat sămnu de perire vreunii țări, decît capetele multe. Plinius, Cartia
 35 7, cap 56, dzice precum o crăiasă vechă, de demultu, anume Țetera, întii au învățat să are pămîntul, să samene grăunțul de pîne,

55. Nice un lucru a fi întreg acolo nu poate fi, unde cei ce era să slujască a porunci vor. Dio <Casius>, Carte 41.

1 adică D// 2 pe al aproapele său B/pe K/aproapile D,K/nime să nu socotiască D/așia B,C, așa K// 3 laudé B/laudé mai mult știința învățăturilor B// 4 nebulie K// 5 alta B,K/făr-cum B/s-ari putia B, s-ar pute K// 6 iară cine învață științele nemică alta B/iar K/științale C,K/științele D// 7 nemică D/alta K/lipsește cît K// 9 din B,D,K/adaogia B// 10 numărul/niamurile K/oaminilor B,D/mult B// 12 asuprie K/pre*]pri D/furii B/cari K/jecueia B,C, jă-cuia D/pre*]pri D// 13 cari K/invrăjbe K// 14 împăciuiți K, păciuitori B/ucigașii B/care C,K// 14—15 pre cei ce iubiia pace și odihna îi ucidia și jacașii B// 15 pacia C/, jacași C/carii]cari care K// 16 vădzindu B,C,K/oaminii D// 17 preînțelepciune B, înțelepciune C, înțelepciuni D/aședzară B,C, și așezară K// 18 fiial B,D, feliu C,K// 19 să să B,C,D,K/ține K// 20 soco-teală B/vria B, vre K// 21 să să poată C/acéstea, aceste K// 22 tocmască K/acéle B, aciale C, acele K/ce au dzis]caré le pomenește B// 23 lipsește în A,B,D,K/Știpio B,C,K// 23—24 pria¹⁻²B, pre¹⁻²K/cia C, ce K// 25 pricina K/să să B,C/lipsește să se afle D/oamini D, oamenii K/lip-sește stăpînii K/după stăpînii ad. republice B/Plineus B// 25—27 lipsește Plinius ... au făcut D// 26 tîrguri]cetăți B// 27 eghiptanii C, eghiptenii K/orașé B, orași K// 28 treile B,C, triele K/socotiala B/pămînt B// 29 fost B/macar B,K/trăiia B// 30 oamenii B, oaminii D/iar K/vre B,K/să să B,C// 31 suppuia B/așia B,C, așa K/adés B, de lesne K/sorne K// 32 pricia B, pricini K/rocoșituri B, D, rocoșeri K// 33 Platon K/iaste C, este K/periria B// 34 vrunii B/ țări, C,K/capitele K/capetele multe]undé să află capetia multe B// 34—37 lipseșc D// 34 Plineus B/Carté B, Carte C,K// 35 vechia B, veche K// 36 anumia B/Țetera C,K// 37—1 samine K, lipsește să samene B/piiné B, pîne C/să-l macine B/piiné să facă și să o coacă

să macine pîne, să coacă pîne în cuptoriu. Așijdirea ȳa au dat întii pravilă noroadelor și pentru acēste aflări a ei, cei bătrîni o au socotit a fi Țețera dumnedzăițe. De la acēia vrēme
 5 nice am vădzut pînă acmu, nice am audzit, nice am cetit, vreo crăiia, sau vreun niam, cît de departe, sau varvar, să nu aibă vreo pravilă, nepășindu mai spre bine și nedînd certare pentru cēle rrēle. Măcar că eu mai
 f. 8° 10 multu aș pofti/și mai cu îndrăznire aș dzice cum oamenii mai multu ȳubăscu socotiala minței, decît că să sparie de lége sau de pravilă, temîndu-se pentru cēle réle fapte a lor de pediapsă, care sintu dentru pravilă hotărîte (nu
 15 pentru urmarea dragostii socotēlii) de li se face (a mea socotială ȳaste), măcar că de oameni acēle réle, care să fac, să par bune de ertat, iară de Dumnedzău să pedepsăsc.

Seneca, întru o carte a lui cătră priiatenul
 20 său, dzice: Luchile, scrii la mine precum sichi-liianii multă pîne au adus în Ișpania și în Africa, carē fiind den giudecata rîmlîianilor oprită să nu se aducă, prea rea certare ș-au agonisit ei, precum tu, care ești împodobit întru
 25 osăbită înțalepciune, poți pre mine să mă chivernisești. Așea eu, care sintu bătrîn, te pocîu pre tine învăța a grăi dreptu; că nu ȳaste lucru cu cale între cei înțalepți să se dzică: aceasta poroncēște, orînduȳaște, sloboade pra-
 30 vila, ce să dzică: acēstea veți porunci den croiala socotialii că cununa celui bun ȳaste socotiala, iară celui rău pravila ȳaste calo.

A patra socotială, sau părēria noroadelor au fostu să nu se radză. Și aceasta să nu se pae 35 nemărui de rîs. Că cine va ceti pe Plinius, Carte 7, cap 59, va afla precum 454 de ani rîmlîianii

56. Mîntuirea norodului ȳaste pravila cea mai aliasă. Țițero, *De legi*, 3.

57. Întru singura simfire, cea den Iontru, ȳaste rodul și socotiala bunățăi. Semma-
 <chus>, 9, 103.

în cuptoriu B/pîine ¹⁻²K// 1—32 *lîpsesc* D//2 așijdēria B, așijdere K/ȳa întiiu au dat K/pravile B/noroadelor B// 3 acēstia B, aciaste C, aceste K// 4 Țirera C, *lîpșeste* B/dumnezeoae B, K/acea C, K/vreme K// 5 pîn-acmu K// 5—6 nici ¹⁻³K/crăie C, K/vrun B// 7 cît]oricît B/departia B/n-aibă B// 8 nedînd]nefăcînd B// 9 cēlia B, cele K/rrēlia B, rele K/macar B, K// 10 îndrăznealia B// 11 ȳubesc K/socotiala B/minții B, C, K// 12 că să]cā s-ari B/lēgia B, legi C// 13 temîndu-să B, C, K/cele K/rrēle B, rele K/faptē B// 14 pedeapsă C/sint K/dintru B, din K/pravile B// 15 urmāria B/dragostei B, K/socotialii C, socotelii K/li să face B, C// 16 mia B, C, me K/este B, K/macar B, K// 17 acēlea B, aciali C, acele K/riale B, rele K/lîpșeste care K, ad. marg. C/bunē B// 18 iar K/Dumnezeu K/pedepsăscu B, pedepsesc K// 19 întru cartia lui B/într-o K/priiatinul C, prietinul K// 20 său Luchil dzice: B, K/sichiliianii B, sichilianii K// 21 pînē B, pîne K/Hispaniā B, Ispanie K// 22 care C]cāci B/ȳiindu B/din B, C, K/giudēcata B, giudecata K/rîmlēnilor B, C, rîmlenilor K/oprit C, K, apărātā B// 23 se]sā B, C/pre rea B]pururia K/ș-au agonisit]sintu agonisiți B// 24 precum B/carē B, ad. marg. C, *lîpșeste* K// 25 osebitā B/ințalepciune B/prē B, pe K/chivernisāști B, C// 26 așia B, C, aș K/sintu C, K/tē pot B, te pot K// 27 drept B, dreptu C/lîpșeste ȳaste K, ad. marg. ȳaste C// 28 ințalepți B/se]sā B, C// 29 poruncēște B// 29—30 ad. marg. aceasta poroncēște, orînduȳaște, sloboade pravila ce să să dzică C, *lîpșeste* K// 30 ce să să dzică B/aciastia B, aceste K/poronci C, K/den]dupā B, din C, *lîpșeste* K// 31 socotēlii B, socotelii K// 31—32 ȳaste ¹⁻²C, este ¹⁻²K/socoteala B/iar K/calō]bună K// 33 socotealā B/pārēre C, D, pārere K/noroadelor B// 34 se ¹⁻²sā B, C, K/pae]pala B, pace D, tae K// 35 nemărue B, nimāruiā K/citi D/pe]pre B/Plineus B// 36 precum B/454 ani B/rîmlēnii B, C, D, rîmlenii K//

au fostu nerași, atîta cît nice capul, nice chica, nice barba rădea sau cehluia. Marco Varo întii la această voroavă aflătoriu faste, precum Pavlu Tichinie Mena întii s-au dus den Sichilia la Rîm 5 bărbiiari. Și era mare întrebare între rîmlîiani, priimi-vor pre bărbiiari, au ba, că dzicea precum ar fi mare nesocotială să se lase viața omului tovărășiei bricîului.

Dionisie Saracusanul nice dănăoară n-au 10 credzut să-ș lase barbă la bărbiiariu, ce fétele lui, pînă era mici, îi tundîa barba cu foarfecile, iară dacă s-au făcut fétele mari, n-au îndrăznit să-ș dea barba, ce singur cu cărbuni aprinși îș ardea perii. Și fiind întreat, de ce nu s-ar 15 încrede barba la bărbiiariu, au răspunsu dzicînd precum știu adevărat că să vor afla unii carii vor da mai multu preț bărbiiarîului, pentru să mă omoară pre mine, decît eu, pentru să-mi radză barba ei.

20 Plinius, Carte 7, cap 59, dzice precum întii Știpio Africanul și Avgustu au aședzat în Rîm să să radze în toate dzilele și mi să pare că dzice Plinius: aceasta o au făcut acei domni pentru să fie mai vestiți, socotind ei cu îndrăznire, 25 că nu ar fi mai puțină grije de rasul bricîului pregiur grumadzi, decît războiul lui Știpio în Africa cu Annibal, și a lui Avgustu cu Sext Pompeiu în Sichilia.

f. 9 A cincîa părlare tuturor aședzată, să prii- 30 mască ceasornice, care multă vrîame n-au avut rîmlîanii. Că precum dzice Plinius, Carte 7, cap de pre urmă, și Marco Varro, Carte 5, *De limba lătiniască*, dzice precum rîmlîanii au fostu fără ceasornice, mulți ani.

35 Istoricii cei mai nevoitori, trei féliuri de ceasornice de demultu că au fostu aflate, pome-

58. Vidzi tiranul plnă cît îi frică de viața sa. <Seneca, 1, *De clementia*, 12.>

59. Din naștere înfiptă faste nevoița celor muritori a cunoaște cele mari și neaudzite. Plinius, 12.

1 între paranteze au fost neraș B, au fost nerași C, K/atîta]așia B|| 1—2 nici 1-3 K/lîpsește nice capul B/lîpsește nice chica D/chicile B/niciă³ B/nu radia B, rade K/lîpsește sau cehluia B/cihluia D/Varro B, K, Varra D|| 3 aceasta B/iaste C, este K/aflători K|| 4 întiiu K/s-au dus]au adus B/din B, C, K/Sichilia B|| 5 bărbieriu K/rîmleni B, C, rîmleni K|| 6 priimi-vor K/lîpsește pre D/bărbieri K/dzicia B, dzice C, K/precum B|| 7 mari C/nesocoteală B/să să lasă C, K/vîiața K|| 8 tovărășie B, tovărășia D|| m. 56 și 58 lîpsesc D|| 9 Săracusanul B/nici odineoară K|| 10 lasă B, C, K/barba B, C, K/bărbiiari B, bărbieriu K/fétiale B, fetele K|| 11 pîn-ce K/tunde C, tunde K/barba lui B/foarfecile C, foarfecile B|| 12 iar K/dacă]după ce B/fétiale B/fete C, fete K/îndrăznitu B|| 13 dea]de K/singur B, K|| 14 ardia B, arde K/findu B/de ce]câci B/s-ari criade B, s-ar încriade C, ș-ar încrede K|| 15 bărbieriu C, bărbieri K/la bărbiiariu]bărbiiarilor B/răspundia dzicîndu B|| 16 cari K|| 17 priațu B/bărbierîului K|| 18 să mă omoară pre mine]moarța me B/eu]ei K/lîpsește pentru B, K|| 19 radzu B/lîpsește ei B, K|| 22 radză B, C, K/dzilele B, K|| 24 socotindu B/lîpsește ei B/îndrăzneală B|| 25 nu ar mai fi B/grijé B, grijă C/bricîului B|| 26 pregiur B, îpregiur K/grumazii K/lui]a lui B|| 27 Anibal K/ăupă Anibal ad. marg. Atuncea scoțînd mulți robi Știpion di la Anibal și ducîndu-i în Rîm, atuncea au făcut începire rasului pe cap și pe barbă, precum mărturișește Rolin în cartea sa, unde scrie tot războiul pre largu C|| 27 Avgust B, C, K/Sextu Pompeiu B, C, Sestu Pompeu K|| 28 Sichilia B|| 29 cince C, K/păreria B, părere C, D]purure K/așădzată D|| 30 cesornicia B/caré B/vrême B, C, D, vreme K|| 31 rîmlenii B, C, D/rîmlenii K|| 32 pre] pe B, K|| 33 lătinească B/rîmlenii B, C, D|| 34 cesornicia B/mulți ani]ani 595 B|| 35 istornici K]după cei ad. vechi și D/trii D/felluri C, K|| 36—1 cesornice B/că au]c-au D]după pomenescu

nescu: a ceasurilor de soare și de apă. Ceasornicul de soare și ceasornicul de apă li-au aflat Anaxeminis, Milisei, ucinicului lui Anaximandru. Înșă ceasornicul de apă l-au aflat Ștepio Nafica. Iară ceasornicul ceasurilor l-au aflat oarecare ucinic a lui Thalys filosoful.

Dintru toate céle vechi aduse în Rîm, nice unile mai cu dragoste n-au fostu priimite de rîmlîani ca ceasornicile, cu a căror agîtorîu măsura dzilele. Că mai întîi nu putea dzice la cutare ceas ne vom scula, la cutare ceas vom prîndzi, în cutare ceas ne vom aduna, în cutare ceas vom purcéde, atîtîia ceasuri vom neguțitori i proci, ce numai ce dzicîă: aceasta în răsăritul soarelui, acéîa după apusul soarelui vom face.

Acestor cincî lucruri vechi am făcut pomenire la începutul aceștii cărții ai méle, pentru să dau socotială, că cărții aceștia am vrut să-i puîu nume *Ceasornicul domnilor*; și acesta ceasornic nu de năsip, nu de soare, nu de apă sau de ceasuri, ce îaste ceasornicul viețîi. Că céliălalte ceasornice sintu pentru să se cunoască ceasurile de dzi și de noapte, iară acesta învață cum vom aduna toate ceasurile și cum ni se cade a orîndui toată viața. Ceasornicile sintu aflate spre orînduiala vremilor, întru stăpînie, iară acesta ceasornic a domnilor ne învață a tocmi viața. Că de puțin folos sintu ceasornicile céle după pravilă făcute, de vor fi orășenii împiedecați cu vicleşuguri și nu vor avea între sine tocmală și așădzare.

60. Fiecine aflătura sa laudă. Plin<ius>, 10, *Epistol<e>*, 20.

61. Lucrului celui cu folos cuvioas<ă> iaste osteniála. Romsad <= Ronsard>, 4, 45.

ad. adecă C|| 1 a ceasurilor de soare și de apă]adecă a ceasurilor cesornic, cesornicul de soaria și cesornicul de apă B]adică a ceasurilor D]a ceasurilor]adecă ceasornicile K]cesornicul de soaria B|| 2 *lipsește* și ceasornicul de apă B]li-au K, l-au B|| 3 Anaximenes B, Anaxemines C, Anaxemenit K]Milesie B,C, Melisiu D, Milesiia K]ucenicul B,C,D,K]Aniximandru B|| 4 *lipsește* însă B]cesornicul B]Ștepio B,C,K, Ștepiu D]Nasica B|| 5 iar K, *lipsește* B]cesornicul B|| 6 a lui Thales filosoful ucenicul oarecaril<e> l-au aflat B]ucenic B,C,K]filosofului C,D|| 7 dintre D]cele K]véchi C]adusia B, adusă C,D,K]în]la B|| 8 uniale B]dragostia B|| 9 rîmleni K]cesornicile B, ceasornicile C]cărora B,K]agiutoriu B, agîtor D, agiutor C,K|| 10 zilele K, dzua B]lipsește mai B]putia B, pute K]să dzică B|| 11 cutari¹K, al șeptele B]la cutare² ceas]la al dzéciale B|| 12 prîndzi B, prîndzi C,D,K]în cutare ceas]la a doaspredzece B|| 13 în cutare ceas]la un ceas B]purciadé B, purcede K]atîtîia ceasuri]la al treile ceas B]atite K|| 14 negustori K]lipsește i proci B]ce numai dzice D]lipsește ce²B]zice K|| 15—16 aceasta după ce va răsări soarele B]soarilui K]aceîa K]după apusul soarelui]după ce va apunea soarial<e> B|| 17 cincî]5 B|| 18 a méle B,D, a mele C,K|| 19 socoteală K|| 20 pui B]numé B]Cesornicul B]acést K|| 21 năsip K]soaria B]după apă *ad.* (sau de apă) D|| 22 *lipsește* sau de ceasuri B]este K]cesornicul B|| 23 célelalte B, celelalte C,D,K]cesornicia B]sînt D,K]să să B,C|| 24 de dzi și de noapte]noapții și a dzilei B]iar K|| 25 aceasta B]toatîa B|| 26 ni să B,C]viiața K]cesorniciale B, ceasornicile C|| 27 sînt D,K]aflate] așezate K]vrémii B|| 28 stăpînita B]acést K]cesornic B|| 29 *lipsește* ne K]viiața K|| 30 sînt D,K]cesornicéle B]cialia B, cele K]pravile B,D]ad. marg. fi C|| 31 orășianii C, orășenii K]împiedecaț D]cu]de D]vecleşuguri K|| 32—1 ave K]între sine]înde sinia B, între ei K]a-

- Sîntu oarearii carii vor să ştie pentru să ştie, şi aceasta iaste nevoînţa.
- 5 Sîntu oarearii carii vor să ştie pentru să-i ştie, şi aceasta iaste deşertare.
- Sîntu unii carii vor să ştie pentru să agonisască, şi aceasta rahna iaste.
- 10 Sîntu unii carii vor să ştie ca să zidiască, şi aceasta scumpete iaste.

ÎNCEPUT DEOSEBIT

- Deşertările care aflu între cei ce iubăscu deşertările foarte multe sîntu. Că nefiind îndes-
tulaţi în viaţă a petrece, întru deşertare ca
15 să rămîie şi după moartia lor, întru pomeni-
rea deşertărilor sale silescu. Că oamenilor
celor deşerti şi blăstămaţi vor lumii, căriia
i-au slujit în viaţa lor, şi după moarte să
arete voile sale, neputînd mai multu. Că
20 atîta sîntu de înecaţi cu totul cu lumia, cît
vădzîndu-se a rămînea de lume, cu pofta nice
cum a nu părăsi pre dînsa. Că aş îndrăzni
a giura cum oamenii aceiia cu giurămîntu ar
f. 9° mărturisi, / di li s-ar putea slobodzi în lumea
25 aceasta viaţă vecinică, cugetile sale a fi întru
petrecire de pururia întru nebuniia sa. Cîţi
de mulţi oameni să află întru deşertăciunia
vieţii aceştii deşerte, carii nice socotială de
Dumnezău nu au, ca să-i slujască lui, nice
30 cu numele lui celui bun ca să să supue, nice
grijă de săraci are, ca să-i agiutoriască, nice
de viaţa sa, ca să o diriagă şi să o îndrepteze,
sau să o chivernisască, nice cugetele ca să le
curăţască, ce ca nişte dobitoace după lăco-
35 miia banilor numai să lasă.

şedzaria B, aşdzare C, K // 2 Garteon B/netocméle B // 3 sîntu B/oaricare D/ pentru să-i A // 4 este K // 5 sîntu B/pentru să A, B // 6 este K/deşetaré B, deşar-
tare D // 7 sint B // 8 iaste C, este B, K // 9 sîntu B // 10 scumpete B, C/iaste C, este
B, K // 11 deosăbit C, D, K // 12—13 deşertările 1—2 B, C, K/carile B/întru K/iubesc K/sînt
C, D, K/nefiîndu B // 14 viaţă K/petrecia B, petriace C, petrece K/deşertaria B, deşertare
D, K // 15 rămîia B/moartea C, moarte K/pomianirea B, pomenire K // 16 deşertărilor B, D, K/
silesc K/oaminilor B, D // 17 deşerti B, C, K/cărie B, C, K, carii D // 18 i-au/au B/viaţa B/moar-
tia să-i arate B // 19 arate D, arete K/neputîndu B // 20 sînt C, D, K/lipseşte de înecaţi D/lipseşte
cu totul K/lumea C, lume K // 21 vădzîndu-să B, C, K/a rămînea]că rămîn B, a rămîne K/lum-
mia B/pofta D/nicia B, nici K // 22 părăsi C/îndreznî B // 23 giura B, K/cum pe K/oaminii D/
acia B, C, D, K/giurămînt B, K // 24 de li s-ari putia B, C/di]de C, D, K/pute K/lume K // 25
această B/viaţa C, viaţă K/viacinică C, vecinică K/cugiatele B, cugetele C, K/saale B // 26
petriacere B, petrecere C/întru cea de pururia nebunie a sa B/de pururea C, di-a purure K/ne-
bunie K // 27 să află oameni B/deşertăciunia B, deşertăciunea C, deşertăciune K // 28 acęştii
C, deşertia B, deşerte C, K/nicia B, nici K/socoteală // 29 Dumnezeu K/lipseşte nu au B,
lipseşte nu K/nici K // 30 cu numele lui]numialui său B, cu nume lui C, numelui D, K/suppe
B/nici K // 31 grijea B, grije C, K/are]n-are B/agiutoreadză B, agiutoriască C, K/nici
K // 32 viaţa K/indriaptadză B, îndreptiadză C, îndrepteză K // 33 nici K/cugătiale
B, cugete C, D, K/lipseşte ca să le B // 34 dobitoacia B // 35 lăcomie C, K, rahna B //

Hiara, dobitoc fiind, de-i întărta-o, să mînie, de va fi ostenită, să dă odihnei; cîndu-i iaste voia, doarme; de-i trebuie hrană, să paște; de însătiadză, să adapă; de nu va fi de altul
 5 supărată, nu se osteniaște, nice să îngrijadză de lucrurile obștii. Iară omul, de cîte ori i-a hi voia să mănînce, mănîncă, de va fi vătămat sau întăr(î)tat de cinevași, îș răscumpără; ispîtit, face curvie; de va însăta, bîa mai
 10 multu decît îi iaste sête; de va fi îngreuîat de somnu, doarme, carii mai multu sîntu să se numască dobitoace care să află prin munți, decît oameni născuți întru republică. Că acela iaste vrednic a să numi om, carele să păzêște
 15 în faptele ce să cuvin omului, carele în lucruri să chivernisește după obiceiul oamenilor, adec(ă) care lucrurile sale, după pravila socolialii, nu după poftele răhnilor, chivernisește. Să lăsăm pre oamenii cei ce să află întru
 20 deșertăciuni pînă să află în viață, iară să-i chemăm să dîa samă după ce au murit, de carii, pînă petrec în lume: urmadză pre lume, în lume viețuescu; mai n-aș cutedza a mă mira, pînă trăescu în lume. Ce sfîrșindu-se acum cea
 25 nenorocoasă și fără folos viață, căci îngropîndu-se acmu, vor să mirosască deșertăciunea lumii? De vom prăvi spre oamenii cei cinstiți și cu inimă bl(a)gorodă, adevărat, grozav lucru și cu rușine să fie; căci toți văd sfîrșitul
 30 vieții noastre, iară a nebunii noastre sfîrșitul nime nu-l véde.

Nemică mai de obște nu videm, nice audzim, nice cetim, decît că oamenii cei fără folos țărîlor și stăpîniilor celor de obște și cu viață
 35 de tot necurată și ocărită, decît altora, întru viață, cu cînte și după ce mor să-ș lasă pomenirea vestită și poftescu. Ce lucru în lume mai deșertu

62. Fieștecărula firia sa iaste povajă spre a viețui. Țițer<o, De finibus honorum et majorum, 5>.

63. Nu iaste bunătaate adevărată, cînd slujește laudei omenești. Av-gost<in>, 5, Oraș, 19.

64. Mai mulți poftescu laudă mare a avea, decît fapte bune. <Titus Liv<ius>, Carte 6.

1—18 *lipsesc D* || 1 fiindu *B*/întărta-o *K* || 2 odihnii *K*/cînd îi este *K*/este *B*, iaste *C* || 3 voe *B*/doarmia *B*/trebua *B*/lipsesete hrană să *B* || 4 de însătiadză, să adapă]de i să face sêtia, be *B* || 5 supărat de altul *K*/nu să *B,C*/nu se osteniaște]nu să odihnește *K*/nici *K*/să îngrijadză]poartă grijea *B* || 6 obștii]oștirii *K*/iar *K* || 7 hi]fi *B* *K* || 8 *lipsesete* sau întărtat *B*/întăritat *C*]impărat *K*/cineva *B,C*, *K* || 9 bea, *C*, be *K* || 10 decît îi]decîtu-i îi *B*, decîtu-i *C*/este *B,K*, iaste *C*/sêtia *B*, sete *K* || 11 cari *K*/mai multu]multe *K*/sînt *K* || 12 să să *B,C*/numiască *K*/de dobitoacia *B*/caré *B*/prin]pen *B* || 13 oamenii *B,K*/republica *B*/acéla *B* || 14 iaste *C*, este *K*/vrednic *C,K*/caril<e> *B*, care *K*/păzêște]zăbovéste *B*, zăbăvești *K* || 15 fapziale *B*, faptile *K*/ce]care cuvinu *B*/carile *B* || 16 chivernisești *K*/obiceul *B*, obiceiul *C,K*/oaminilor *B* || 17 adecă *K*/lipsesete care *B*, carele *K*/socoltelii *K* || 18 poftiale *B*, poftile *K*/rahnelor *B*, rîhnirilor *K*/chivernisește *C*, chivernisești *K* || 19 ce să lăsăm *B,K*/oaminii *D*/întru]în *K* || 20 deșertăciuni *B,C*, deșertăciune *K*/viață *K*/iar *K* || 21 chemăm]chem *D*/dea *C*, dei *K*/sama *B*/au murit]ar muri *K* || 22 care *K*/lumea¹⁻²*B*, lumé ²*C*/urmiază *K* || 23 lumia *B* || *m.* 62 *lipsesete D*/cutiadza *B* || 24 trăesc *K*/firșindu-să *B*, sfîrșindu-să *C,K*/acmu *B,C,D*/cea]ce *K* || 25 viață *K*/îngropîndu-să *B,C,K* || 26 deșertăciunea *B*, deșertăciunia *C*, deșertăciune *K* || 28 blagorodnică *B*, blagorodă *K* || 29 rușinia *B*/firșitul *B* || 30 noastră *B*/iar *K*/nebuniei *C,D,K* || 31 nime]nemică *B*/nu-l]nu *B,C,D*/vede *K* || 32—33 nemică *D,K*/obști *K*/vedem *B,K*/nici¹⁻²*K*/nici² *C*/citim *B,D*/decît oaminii *D*/folosul țărîlor *K* || 34 celor]célé *B*/obști *K*/viață *B*, viața *K* || 35 ocărită și decît *B*/altora]pre alții *B*/viață *K* || 36 cu cînte]întru cîntia *B*/pomianiria *B*, pomenire *C,K* || 37 șie]și-ș *K*, *lipsesete B*/pohtesc *D* || 37—1 lumé *B*/deșărt *D*]a să socoli

poate a să socoti, decît a pofti a avea socotială a tuturor lucrurilor în lume care nu are socotială nice a unuia lucru și a lui Dumnezău, care are socotiala tuturor, a nu

5 pofti a avea? Ce nebunie mai mare în om poate fi, decît că, pentru să-ș adaogă lucrul, de pururea își agonisește suflet mai rău?

f. 10 Bătrîn rău iaste/acesta întru firia omeniască. Că mulți și prea mai mulți să află carii, pentru
10 cinstia, întru nemică nu bagă samă dirégiria vieții sale.

Svetonie Trancvil, Carte 1, *De chesari*, cap 7, dzice că Iulie Chesariul, după ce vini la orașul Gades, care să chiamă astăzi Gadit, care iaste astăzi în Ișpania cîa mai în lăuntru, socotind chipul a marelui Alexandru, care de multă vrème era în capiștea lui Iraclie, mare suspin, den tot pieptul, slobodzi. Și întrebîndu-l ce ar fi pricina suspinului, au răspunsu:
20 O, lucru neharnic, fiind de 30 de ani, în care mă aflu și eu, Alexandru toată lumea au supus și-ș aședzase Vavilonul să-i fie pentru zăbava, iară eu, fiind rimlian, nemică de pomenire, nice acum, n-am isprăvit, fiind în viață
25 să-mi agonescu laudă și după moarte, nume vestit.

Dio, scriitorul grecesc, Carte 2, *De îndrăznire*, dzice: avut-au obiceiău precuviosul bărbat Drusus Ghermanicul de cerca mormînturile oamenilor mari, carii să afla îngropați la Italia; și aceasta o făcea de cîte ori i să tîmpla a eși la oști. Iară pentru ce-ar fi aceasta, fiind întrebat, au răspunsu că pentru acéia cearcă mormînturile Știpionilor și altor oameni mari și
30 vestiți, carii să află acmu morți, spre carii, privind pînă era în viață, tot pămîntul să cutremura, cugetînd fericitul norocul lor, să agonescu

65. Grozav lucru iaste a da cale celor de potrivă și frumos lucru iaste a covîrși pre cei mai mari. Fabcius Quintilianus, 1 cap 1.

66. Cursul vieții scurtu, a laudei îndelungat. Tîțero, *Fin <= Pro P. Sescio*, 1.

poatia B/a săcoti D// 1 pohti D/avea]ave K/socoteală B, socotiala C,K// 2 a tuturor]tuturor B,K/lumia B/ caré B// 3 n-are socoteală B/unui B,K, unue C// 4 Dumnezcu K/caré B/socoteală B// 5 pohti D/avia B, ave K/în om mai mare K// 6 poate a fi D,K// 7 de pururia B, di-a purure K/iș agonisește B,C, iș agonisești K/sufletului B// 8 este B,K, iaste C/acéstia B/întru]în K/firea B,C, fire K/oamenească B, omeniască D// 9 și]sau B/prîa B, pre K/carii] carei C// 10 cinstea C, cinste K/nimică D,K/diregeria B, dirégerea C, dîregire K/saale B// 12 Trancvel K/i]ntii K/Chesar B,K// 13 Iulie B/veni B,D,K// 14 Gadiz B, Gadis D/caré B/Gadet D// 15 este K, să află B/lîpșeste astăzi B/Ișpaniia B, Ișpanie K/cîa B, cea C, ce K/lontru B,C,D// 16 socotindu B/chipul marelui B,K// 17 vreme K/era de multă vrème pus B/era pus C,D,K/capiștia B, chipuire K/Ieraclie K// 18 din B,C,K/piaptul C// 19 suspinului lui B,C,K// 20 neharnic]nevrédnic B/fiindu B/ani]ai C/30 ani B// 21 lumia B, lume K// 22 suppus B/aședzasă B,C,K, așădzasă D// 23 zăbavă B,K/iar K/fiindu de niam rimlean B, fiind de niam rimlian C,D, fiind rimlian de niam K/nimică K/pomianire B// 24 fiind]cu ce B/viață K// 25 agonisăscu B,C,D/moarté B// m. 65 lîpșeste D// 27 grecescu, B,K// 29 bărbat]berbatu-mi B/Drusis D// 30 oaminilor B, D/cari K// 31 Italia B,K/făcia B,C, face K// 32 întimpla K/iar K/ce ar fi]ce făcia B, ce ar face C,D, ce face K// 33 fiindu B/răspunsă B// 34 a altor K/mari și vestiți oameni B, mari și vestiți oameni K/oamini D// 35 cari K/acu K/cari² K/prăvindu B, prăvind C,D// 36 pîn-era B/în]întru B/viață B, viață K// 37 cugetîndu B, cugetîndu C/fericit B, fericitul K/noroc a lor K/să agonisăscă B,D,K, să agonisăsc C//

tărie și îndrăznieală. Și pre lângă acéștiă să fie a-daos, precum foarte să ațiță inima spre stîngirea vrăjmașilor, cînd niștine cugetă să-și lase pomenire vécilor viitori.

- 5 Scrie Țițero, întru învățăturile ritorii sale, precum și Plinius într-o scrisoară a sa pomenéște, precum un călăreț de la Theva Eghiptului au venit în Rîm numai să vadză de ar fi adevărat aciale ce audziă de mare lauda
10 rîmlénilor. Pre carele, întrebîndu-l un sfét-nic a Rîmului, anume Mețenas, ce ar socoti de rîmléni, cum i s-ar părea Rîmul, să fie răspunsu acel călăreț cum mai multu i-ari plăcea pomenirîa celor trecuți rîmlîani, decît
15 lauda acestor de acmu; că unii pentru să întriacă pre cei vii, alții pentru să să asemene celor morți așa de mari lucruri au arăt-at pentru numele cel nemuritorîu, după moarte.
- 20 Multu s-au bucurat rîmlîanii audzind acéștiă den gura omului strein, care și celor trecuți și cestor de acmu au făcut laudă.

- Păgînii cei vechi, netemîndu-se nice de iad, nice nădejduind de bucuriăa raifului, dentru
25 slăbăciune tărie, den inimă mică îndrăznire, din frică putere, den grijă nădejduire, den nepriiaten priiaten, din lipsă sufăr, dentru hiclenie ispită agonisiăa. Lepădînd voia sa cea adevărată, urma socotiala/altora, numai pen-
f. 10^v 30 tru să-și lase oarecare pomenire șie, între cei morți și să se numere întru laudele celor vii. Mulți rădică griji mari, cu norocire pentru să-și lase pomenire pre urmă. Spune-vom cîteva mărturii de acia<s>tea, pentru mai mare ade-
35 vărul.

67. Aciala iaste adevărată laudă, caria să dovedéște cum a celui prea bun, așa de mulțime. Țițer<o>, *Fil<=O rationes Philippicæ>*, 1.

68. Mic cursu a vieții nec<a> însămnat noă firea, iară nemăsurat a laudei. Țițer<o>, *Pro Rabirio Postumo et In Verrem>*.

1 tăriia B/îndrăzneală B/aciale C, aceste K// 2 ațița B, ațiță K/stingiarîa B, stingerea C, stingere K// 3 cîndu B, că D/neștine B,C,D, cineva K/cugiată B/să-ș lasă B,C,K, să-și lasă D// 4 pomenirîa B/vécilor A, vacurilor B, vécilor C/celor viitori C,D,K/viitori]celor de pe urmă lui viitoaria B// 5-19 *lipsesc* D// 5 Țetero B/ritoricii K// 6 într-o]întru oarecaré B/scrisoare B,C,K/pomenéști K// 7 călărét B, călăreți K/Eghiptului B// 8 în]la B/să]pentru să B/dé B// 9 adevărate B/acéștiă B, acéle C, acele K/ce]ce să B/audzie C,K// 10 rîmlîanilor C, rîmlenilor K/caré B, care K/sfiatnicu B, setnic K// 11 anumia B/ari socoti B// 12 rîmlîani C, rîmleni K/s-ari părea B, s-ar păre K/ie]fi K// 13 călărét B, călăreți K// 14 i-ari plăcia B,C, i-ar plăce K/pomenirea B,C, pomenire K/rîmleni K// 15 acu K/lipsește pentru B// 16 aseménia B, asemene K// 17 așa B,C, așa K// 18 numiale B/nemuritori K// 19 moartia B// 20 rîmlénii B, rîmlenii K/audzîndu B/acéștiă C, aceste K// 21 din B,C,K/a omului B// 22 cestor]acestor K/dé B/acu K// 23 netemîndu-să B// 24 nedăjduindu-sia B, nedejduind C,D, nădăjduind K/de bucuriăa]bucuriei B/bucurie K/dintru B,K// 25 slăbiciunea B, slăbiciune C, slăbiciunea D/tăriia B, tăriei D// 25-26 din¹⁻³B,K, din ³C/îndreznire B/putiare B,C, putere K/grijé B, gre K/nedejduiria B, nedejduire C,D, nenădăjduire K// 27 din nepriiatin B,C, din neprietin K/nepriiatin C/priiatin C, prietin K/den viclenie D, din viclenie K/*după* dintru ad. în *paranteză* altora B// 28 lepădîndu B/voe sa ce K// 29 socoteala B/pe pentru ca să-ș K, pentru să-ș B// 30 lasă C,D,K/oarecaré B/pomenirea B/*lipsește* șie K// 31 să să B,C// m. 66-67 *lipsesc* D// m. 67 *lipsește* B// 31 între B,D/laudéle B, laudile K// 32 rădica B/grijé B,K, grijă C,D/mare B,C,D,K/norociri B, nărocire D// 33 să-ș lasă B,C,K, să-și lasă D/pomianire B/pre]pe B,K/vom spune B// 34 acéștiă B, acéștiă C, aceste K//

- Ce lucru au îndemnat pre Nin, ca să afle războaiele? Ce lucru au îndemnat pre Semiras, de au zidit câteva ziduri? Ce lucru au îndemnat pre Ulises Grecul, de au brudat atîția mări?
- 5 Ce lucru au îndemnat pre marele Alexandru de au străbătut atîția țări? Ce lucru au îndemnat pre Iraelie Thevanul de au făcut stîlpi și au pus hotară îmbetelor sale? Ce lucru au îndemnat pre Caius Chesariul rîm-
- 10 lian de au făcut 100 de războia? Ce lucru au îndemnat pre Chir, împăratul persilor, de au dobîndit amîndoaă Asiile? Ce lucru au îndemnat pre Anibal Cartaghenul de au făcut atîta de groznic războiu asupra rîmliianilor?
- 15 Ce lucru au îndemnat pre Chir, craiul Epirotelor, de au trecut la Italia? Ce lucru au îndemnat pre Atila, craiul hunnilor sau a ungurilor, de au stăpînit toată Evropa?

Aceștea toți, adevărat, nu numai pentru
20 lauda despre cei ce pîtrecea împreună cu dînșii în lume, pre acele vremi, ce și pentru cești de pre urmă, carele spunem, să le vorovim noi, carii trăim acmu.

- De vrême că sintem oameni și născuți den
25 oameni nu iaste puțin lucru a să mira, cînd și oamenii între sine și inimile oamenilor au despărțire întru sine. Că nemică mai ades nu videm, decît de s-ar afla dzéce bărbați, carii silescu să afle vrême de moarte, iară dzéce
30 mii carii nu priimăscu să fie moarte, pentru să să delunge viața spre desfătari. Cine rîhniăște lauda cea adevărată, sau cine numele său multu îș socotéște, aceluia nume puțin trebuie socotit. Oamenii cei mari, carii între siriani și între
35 asiriiani, între vaviloniani, între greci, între machidoniani, între rodiiani, între thevani, între rîmliiani, între carthagheni, între nîamți, între unguri, între hispani, între franțoji, s-au silit să a-

69. Lauda cea mare prin groznică cale iase. Ovid<ius>, 4, <Tristia>, 3.

70. Ostenétele bunătății și a primejdiilor, plata lauda și véstia iaste. Ţițero, <Pro Archia>.

71. Dentru osteniială cinstia răsare. Rom-sard, 6, 66.

1 afle]facă D// 2 Semiramis B// 3 dé B/zidit C/ziduri C, ziduri K/lipsește lucru B// 4 brudit] inotat K/atîtea C, atîte K// 5 marile K, lipsește D// 6 dé B/atîtea C, atîte K/țări C, K// 7 Thivanul B/dé B/di au făcut D// 8 imbetelor B, C, D, K// 10 rîmliianul B, K, rîmliianul C/dé B/0 sută K/lipsește de²B/războae B, C, K// 11 pre]pe K/dé B// 13 Annibal Carthaghinanul B// 14 atîte războae groznice D/rîmlênilor B, C, rîmlênilor K// 15 Chir]Pir B// 16 epirotilor D, K/dé B, di D/Italia B, K// 17 pré B/Attila B/hunnilor B// 18 dé B/lipsește toată D// 19 aceștia B, acești C, aceștia K// 20 cei]acéia B/petrece K, trăiia B// 21 lumia B/faciále C, acéia B/vrémia B/lipsește și B// 22 cești]acești K/pre]pe B/carile B/să]și K/lipsește le B/vorovem K// 23 cari K]amu K// 24 vrémia B, vremi K/sintem D, K/din B, K// 25 oamini D/jiaste C, este K/cîndu B// 26 oamini D/sine K/inemili oaminilor D// 27 despărțire B/între sine B, C, între sine K/nemic C, nemică K/adiasu B, adesă K// 28 vedem B, D, K/s-ari afla B/dzéce]10 B, zice K/repetă cari silesc K// 29 vrémia B, vreme K/moarté B]fiar K/10.000 B, zeci mii K// 30 lipsește carii B, cari K/priimesc K/moartia B// 31 să-ș îndelungédze B, să să delungiiadză C, să să delungédză D/viața K/spria B/desfătările B/rîhnește B, C, rîvnești K// 32 cia B, ce K/numiále B// 33 îș socotiăște, trebuie viața lui puțin să o socotească; iar cine mult socotiăște viața sa, aceluia numia puțin trebuie socotit B/îș socotești trebuie acela viața lui să-ș socotiască, iar cine mult viața sa îș socotești, aceluia nume K/iș socotiăște C// 34 oamini D/siriiani K/lipsește și B, K// 34-35 lipsește și între asiriiani D// 35 asiriiani K/vaviloneni B, vaviloneni K// 36 machidoneni B, machidoneni K/rodiiani K/thivani K/rîmléni C, rîmleni K// 37 carthaghianeni B, cartăghiani D/némți B, C, nemți K/franțoj<i> B/silit K/agonescă B// m. 71 lipsește D//

gonisască véste și nume mare, de nu ar fi în primejdie (așea voiu dzice) ca într-un cuptoriu aruncată viața lor, nicedecît n-ar fi rămas pomenirea lor nemuritoare la vécii cești de pre urmă.

- 5 Sext Hersonicul, Carte 2, *De lucrurile rîmliianilor*, dzice: întrebînd oarecine pre Marco Marchel, hatmanul rîmliianilor, carele cel întii la războiu au vădzut dosul lui Anibal, căci ar fi așea îndrăzneț la făcutul războiului și căci ar fi la bătae cu nădejde, să fie răspun(s): eu, priiateni, sintu rîmliian și hatman rîmlénilor și așea mi se cade, în toate dzilele, să-mi puu capul în cumpănă, că aceasta una
- f. 11 15 iaste cale spre lauda și spre véstea cîa vécinică. Așjidiria, /întrebîndu-l de ce ar fi așe nemi-ostiv spre pierdzarea vrăjmașilor săi, iară după izbînda de sirgu căce-i plînge pre cei biruiți, să fie dzis: să cade hatmanului romanilor, care nu va să se socotiască de tiran, și cu mînule sîngile vrăjmașului și deodată și lacrămi den ochi să vérse; că mai multu poftéște lauda pentru milostivire, decît pentru izbîndă a avea. Și să fie adaos hatmanul roman: 25 cînd va sta la războiu, să prăvască pre cei împotrivă ca pre niște vrăjmași, avînd nădejde întru biruință, sau că-i va birui, iară după ce să vor birui vrăjmașii lui, să-ș aducă aminte precum și aceia sintu oameni și că și el să va putea birui de alții; că nice la un loc nu se cunosc mai bine céle ce și să vor prileji și céle viitoare, fără cît în războiu.
- Așeadară vrédnică voroavă iaste acestui bărbat și mulți să vor afla carii, cetindu, sau 35 auzînd cuvintele acéstea care li-au dzis acestu roman, le va lauda, iară prea puțini să vor afla carii cuvintele acéști le vor urma; că

72. Niceodată céle ce-s cu grijă nu să biruescu, fără de céle fără grijă Mim<i Publiani>.

73. Și a birui și a da sfat celor biruiți hatmanul iaste datoriu. Curtu <= Curtius>, Carte 4.

74. În scurtă clipală céle prea mari a se răsturna pot. Tacit, *Anal<ex>*, 2.

1 viastia B, veste K/numia B/mari K// 2 fără paranteze B/așia B,C, așa K/voi B,K/lipsește așea voiu dzice D// 3 cuptor B/viața K/decit]decum K/nu ar fi C,D,K// 4 pomenirea B, pomenirea C, pomenire K/cea nemuritoare B/vecii K, vacurile B/cești]céstia B, cei K// 6-37 lipsesc D// 6 Sextu Hersonesul B, Sextu Hersonessul K/rîmlénilor B,C, rîmlenilor K// 7 Marca K// 8 rîmlénilor B,C, rîmlenilor K/caril<e> B, care era K/întiū B,K// 9 război B/Annibal B// 10 ari fi așia C/așia B, așa K/îndrăzneți K, de îndrăznețu B// 11 ar fi așia B/nedjide B, nedéje C/fie]fi K/răspunsu B// 12 priiatine B,C,K/sint B,K, sintu C/rîmlean B/rîmliianilor B, rîmlenilor K// 13 așia B,C, așa K/mi să cade B/dziliile B,K// 14 să-mi puu] să pui B,K// 15 iaste C, este K/spria B/laudă K/spria B/véstia cîa viacinică B, veste ce vecinică K/cea C// 16 așjidéria B, așjiderea C, așjidere K/de ce]caci B/așe]așia B,C/așa de nemilostiv K// 17 spria B/pierdzaria B, pierzare K/săi]sei B/iar K// 18 căce-i]caci-i C, căci îi K/plîngi B// 19 fie]fi K// 20 caré B/să să C// 21 mînile K/sîngiale B, sîngele C/vrăjmașilor K// 22 den]dintru B, din K/viarsia B, versă C, varsă K// 23 poftiaște B, poftesti K/milostiviria B// 24 izbînda B/avia B, ave K// 25 cîndu B/pre]pe B// 26 împotrivă K/vrăjmaș B/avîndu B/nedéjde B, nedéjde C, nădejde K// 27 că-i]cît B/iar K// 28 aminté B// 29 acia C,K// 30 pute K/nici K// 31 nu să cunosc B, C,K/célia B, cele K/prileji]tîmpla B// 32 ciale C, cele K/viitoare B/lipsește fără în K, cît B/ad. marg. cît în C// 33 așadar K/dar C/vrednică K/este K// 33-35 ad. marg. iaste acestui bărbat și mulți să vor afla carii citind sau auzînd cuvintele acéstea care li-au dzis C// 34 să vor]s-or B,K/cari K/citind K// 34-2 carii vor urma faptelor lui; că de céia ce laudă céle bune mulți vei afla, iară de céia ce fac acealia bune foarte rari B// 35 aceste K// 36 iar K/prea]pre K// 37-1 care K/acéstea C/lip-

den cei ce laudă céle bune mulți vei afla, iară ce cei ce fac céle bune, foarte rari.

Oamenii cei neodihniți la inimă, sau cu inima neodihnită și turbure, de să aprind cu izbîndele celor vechi și vestiți oameni, care ostentială și grijă pînă a le agonisi aceiaș mainte de ostentială le socotescu. Că niceodată vreun hatman nu s-au veselit de izbîndă în Rîm, pînă nu ș-ar fi întii de o mie de ori viața sa cumpănit. Pentru ce de aciastă ce voiu să dzic, credzu că întru nemică nu voiu greși, adecă că toți, pentru să guste lauda (să dzic așa), poftescu măduha, iară de frica gurii nime nu va să zdrobască osul. Că de ar fi îndestul poftile pentru să agonisască lauda și vésția, neîndoindu-mă mărturisescu că aceiaș într-o slugă cît de proastă, în vacul nostru, mai mare s-ar afla, de cum s-au aflat întru acel mare Știpio a Rîmului. Că nice un om dentru toți muritorii nu iaste care n-ar pofti lauda și vésția șie, măcar cît de sărac ar fi.

Prăvéște pre mulți de viță oameni tineri, carii sîntu fără învățatură și jacaș, carii cînd ascultă voroava cuiva de vrun războiu vestit, în care războiu au arătat lucruri mari, de mirat, unii călăreți voinici, tineri, ca și dînșii, îndată cu poftă să aprind și să clătescu cu aprindere în lăuntru. Și așa, haina cea de boerie de divan, îndată o mută în portu de oștian și rîhnescu de sirgu să purceagă în oaste și să lasă de tot după înfrîngiră și deprinderea călăriei. Și așa fiind ațîțat, cu acia poftă a tineretilor, cer voe de la domni să margă în oști și între ai săi bani<i> îi împarțu. Și așa, eșind din hotarale părinților și așădzindu în hotarul strein, cunoscū în tabere grele nopți și urîte

75. Nimică nu-i mai greu celui îndrăzneț decît a răbda pre cel împuțit. Tacit, <Annales>, 1.

sește cuvintele acéstia K|| 1 den]de K/ciale C, cele K|| 2 iar K|| m. 72 lipsește B,D| m. 73—74 lipseșc D|| 1—2 lipseșc D|| 2 céle]aciale C, cele K|| 3 oamini D/neodehniți K/sau]au K|| 3—4 oamenii cei cu inimă neodihnită și turbură B|| 4 turbure K/aprindu B|| 5 izbîndele B, izbînzile K/vechi]veteji K/omeni B|| 6 osteneala B/grije K/acéiaș B|| 7 mai înainte K/minte D/osteneal<ă> B/le socotesc de ostentială K|| 8 vrun B/nu să veselii B/vesălit D,K/ izbînde B|| 9 pînă nu s-ar fi întii de 1000 de ori cumpenit viața sa B, pînă nu ș-ar fi întii cumpănit viața sa de o mie de ori D, pînă nu ș-ar fi cumpănit de o mie de ori viața sa K|| 10 acéstia B, aciaste C, aceste K/voi B,K|| 11 nimică D,K/voi B,K|| 12 adică B/că]pentru că K/să]ca să K/gustia B|| 13 lipsește să dzic așa D, fără paranteză dzic așa B/așa K/pohtescu D/iar K|| 14 va]yra K/zdrobască]frîngă B,C,D,K/după fi ad. numai B|| 15 poftiale B, poftele C, pohtile D/pentru ca K/viaștia B, véstea C, veste K|| 16 mărturisăscu B,D, mărturisăsc C/acéiaș B|| 18 s-ari B/de cum]după cum K/intr-acei B,K|| 19 marile B/dintre B, dentre C, denainte K|| 20 iaste C, este K/nu ar B,K/pohti D/lauda șie și viaște B|| 21 véste C,D, veste K/șie]lui K/macar B,K|| 22 prăvéști K/pre]spre B/de]și de D/viță]vedzi B|| 23 cari¹⁻² K/sintu B,C/dzacaș B, jacași C,K/cîndu B|| 24—25 vreun K/război¹⁻² K/cară B/ tot lucruri K/lucru B,C/mare B,C|| 26 călăreț B|| 27 pohtă D/aprindu B/aprindéria B, aprindere D|| 28 în luntre B, în lontru C,D/așa K/cea]ce K/boiarie B|| 29 oștan K|| 30 srigu B, sirgu D,K/purceadză C,D,K/in]la B/oastia B|| 31 de tot]cu totul B/infrîngiare B, infrîngerea C, înfrîngere K/deprindere K, învățatura B|| 32 așe B, așa C, așa K/fiindu B,C/ațîțat K/acea B, ace K/pohtă D/tineriaților B, tineriaților C, tinereților K|| 33 voia B/domni B/in]la B|| 34 banii K/împartu B,C, împart D,K/eșindu B|| 35 așădzindu-să B,C,K, așădzindu-să D/hotarul]olatul B, hotar D,K|| 36 griale C/gréle în taberi nopți B/urite B||

f. 11° dzile. Căci acmu / strigă la arme, la straj(ă) să păzască li se poruncēște, de le agiunge hrannă gazdele le lipsăscu și cînd le vine dzua lēfelor, acēia iaste cheltuită și mîncată.

5 Cu aciastea și de acestu fēliu de lipsă, după ce grijăscu, ticăloșii voinici îș pierdu inima, ales cînd îș aduc aminte în foame, în răceală și în vînturi, în care mîncare cu dulceață și în căldură petrecia și la sficlițele cele bune,

10 unde petrecia iarna, cu aducere aminte de desfătările trecute, multă mîhnire și lipsă adaog(ă). Și așea, după ce isprăvăscu acēle ce să dzice lor, așea de cei cunoscuți, cum de priiatenii lor ce sintu cu dînșii de față adu-

15 cîndu-le aminte, ca lăsînd oastia să să întoarcă pre acasă-ș aleg socotiala. Și stau acēia carii deodată numai s-au cerșut să aibă voe a merge la oaste, iară pre urmă cîte de dzēce ori să cearcă să aibă voe a să întoarce la casăle

20 sale; și ce iaste mai nevrednic, căci mersēse la oaste plini de bani, să întorcu plini de hulă și de scādēre.

Acēstia spre acesta sffrșit li-am dzis, pentru să aibă socotială oamenii cei înțelepți și aleși

25 cu ce fēliu oamenii cei jacaș și de gios silescu să-ș agonisască nume de laudă. Carii nu să să uite pre feriastră, ce să prăvască hotarāle țărîlor; nu să gioace hîrjătăriile, ce să să bată în războiu; nu cu urșinic să se îmbrace, ce cu

30 arme să se îngreuiadze; nu cu chiuhăilēni sau cal împodobit (pentru fala) să alēge împregiur, ce pāzînd vicleșugurile; nu a dormi amiadzidzi, ce pînă în dzioă a strājui; nesocotînd lauda șie, sau mîndriia, ce a căuta lauda

35 celui preaindrăzneț și preainimos; nu cu priia-

76. Ce nu-i cu cale intru aljii, să ne ferim și noi. *Țișer<o>, Sluj-<be>, 1.*

77. Nemăsurat pinten lauda are. Ovid<ius>, 4, *Pontica>, 2.*

1 dzile D/amu K/strigă D/străji B,C, străj D// 2 li să poruncēște B, li se poroncēște C,D, li să poroncești K/agiungia B// 3 hrana B, hrană C,K/gazdiile D,K/țipsește le B,K, ad. marg. C/lip-sescu K/cîndu B,C// 4 zioa K/lēfilor C,D, lēfilor C/aceia K/iaste C, este B,K// 5 aciaste B, aciastia C, aceste K/și cu de acestu fēliu B, și cu de acēstea fel C,D, și cu de aceste sint de lipsă K// 6 grijescu B, grijesc K/vonicii B/inema C// 7 cîndu-ș aduc B// 8 în²de B, cu K/mîncarea C/cu]in K// 9 petrēcia C, petrece D,K/țipsește la B/sfecițele B, sficli-țale C,K/ciale C, cele K/bunē B// după m. 75 ad. Vorovaia bl<a>gorodā spria a nemăruia sudalmă nu radzimă, dzici Jeronim B// 10 undia B/petrece K/cu]că B,K/aducēria B, aducerea C/amintia B// 11 desfătări K/cēle trecutia B/țipsește multă B// 12 așe B, așia C, așia K/aciale ce C, acēle ce K, acēlia carile B// 13 așe B, așia C, așia K// 14 priiatini B,C,K, priiatinii D/sintu C, sint D,K// 15 amintē B/lāsîndu B, lāsînd C,D,K/oastea C, oaste K/să să întoarcă]să-i întoarne B// 16 pre acasă-ș]la casă-ș B/pre acasă-ș aleg] ca să-ș aliagă K/socoteală B/aceia B, aciia C,K/cari K// 17 țipsește deodată K/numai ce B/voia B// 18 miargia B, mîarge C/oastia B/iar K/pe B, K// 19 circa B/casele B// 20 este K/nevriadnic D, nevrednic lucru B/mērsiasă B, mēsiase C, mersēsă D, mersēsă K// 21 oastia B/plin¹C/să]și să K/scādēria B, scādere K// 23 acēstea C, aceste K/spria B/acēsta B/firșit B/li-am]am B, le-m C// 24 scoteală B/oamni B,D/înțelepți B/ales B// 25 cu]și cu B/fial B,D, fel C,K/oamni D/jacași C,K/și de]și cei de B// 26 numia B/care B,C,K/nu să să uite]nu să privască cu ochii B// 27 uită K/pe B/feri-astă B/privască B,K// 28 țărîlor K, a țărîlor B/hirjetăriile B, hirjitorile K// 29 în]la B/răz-boi B/K/urșenic C// 29—30 să să¹⁻²C, să să¹B/ce să să îngreuiadze cu arme B/îngreuiadze C, îngreueze K/chihuileni B, chiuhăilēni C// 31 fără paranteze B/pentru fala inimii B/alerge C,K/împregiur B, pen pregiur D// 32 pāzîndu B, pāzînd K/vecleșugurile K// 33 amiadzidzi C, amiadzizi K, amiadzadz B/pîn în zio K/dzuă B,C,D/nescotîndu B// 34 șie]sa K/mîndrie B,C,K// 35 preindrăznețu B, preindrăzneți K/pria B/priiatinii B,C,D, priiatini K//

teni făcînd gustări, ce năvălînd asupra vrăj-
 mașilor să agonisești. Iară acéști, măcar că
 omul de niam și de viță le face, iară că ar fi
 deșertare și nebunie știu. Că de vréme ce
 5 lumia au aședzat lauda într-acestu féliu de
 lucruri, care va cu aceasta cale numai să ispră-
 vască, datorîia ıaste a celor tineri și de niam
 a să nevoi aici, vrînd cu nevointă să ispră-
 vască lucruri mari și de pomenire, toate mădu-
 10 lările aicia să le înfrîngă. Că de să face răz-
 boiul cu cale și pentru apăraria moșiei, mai
 multă zavistie are cela ce piare de mîna vrăj-
 mașului, decît cel ce trăiaște în scădere împre-
 surat. Grozav și cu hulă ıaste acestu lucru
 15 celor némeși, șadzînd în casăle sale, aud lau-
 dele și numele acelora carii au dragoste spre
 lucrurile războaelor. Căci nu ıaste lucru har-
 nic, celui tînar, de rudă și de viță, a asculta
 și a spune lucrurile altora, ce să se nevoiască
 20 singuri a le face acéliă, ca să fie de alții lăudate
 lucrurile lui.

78. Și la mese mari să
 afle ca aceia carii ar
 purta oastea. <Titus>
 Liv<ius>, Carte 44.

f. 12 Cîți de mulți să află astădzi, carii laudă pre
 înțalepciunia altora și ei întru înțalepciune
 nu să înfrîngu; și aceia / nemică altă, fără
 25 cît rîhnescu lauda și o vor, iară viața sa o
 petrec fără de nume bun. Și în zădar dzic,
 precum mulți, de pururia au lauda în rostu-
 rile sale, iară viața își petrec fără laudă și fără
 nume bun. Că cei mai de multu ai noștri, în
 30 cîmpi cu sulițele făcia războiului, iară tinerii
 noștri la masă, pre această vréme, cu limba
 fac războiul. Că mulți dentru muritorii, carii sîntu
 dați, după deșertăciune poftescu și-ș vor, ca să-ș
 lasă pomenire deșertării sale. Ce acéliă să cade
 35 lor a le petrece în viață, care li-ari aduce nume
 lădat, nu hulit, după moarte. Că mulți den cei
 bătrîni pomenire ca acéia ș-au lăsat, mai multu

1 făcîndu B/gustări]mîncări B, năvălîndu B//2 agonisește B, agonisești C,D/iar K/acéstea C,
 aceste K/macari B, macar K// 3 iar K// 3-7 lipsește iară că ar fi ... să isprăvască C// 4 vreme
 K// 5 lumea B,C, lume K/aședzat D/intr-aceștiu feliu C/feliu K// 6 caré B/această K/lip-
 sește numai B/să]să-ș B// 7 datorie B,D/este K/a celor tineri de viță și de neam B/de niam]
 vestiți K// 8 aice B,D,K/vrîndu B// 8-9 să isprăvască cu nevointă lucrurile cele mari B// 9
 poméniria B// 10 aice C,D,K/infrîngă]frîngă C/di să face C// 11 apărarea C, apărare B,K//
 12 are]aria B/cela ce]acéla care B, acela ce C,D,K/pieria B, pieré K// 13 cel ce trăiaște]caré
 viața]uaste B/trăești K/in scădere]de scăderia B/scădere K/impresuratu B// 14-15 cu hulă
 lucru ıaste celor nemiș aud ședzînd în casele lor B/cu hulă lucru este celor de niam ședzînd
 K// 14 ıaste C// 15 némiș C, némiși D/ședzînd D/lipsește aud B/lauda B, laudile D,K// 16
 numiale B/acéloro B/cari K/dragostia B/sprîa B// 17 războelor K/ıaste C, este K// 19 spuné
 B/să să B/nevoiască K// 20 sîngur D,K/acialia C, acele K// 22 astăz K/care K/lipsește pre
 K// 23 înțelepciunea ¹B, înțelepciunea ¹C, înțelepciune¹ K/ințelepciunia ²B// 24 acéia B,
 acia C,D/nimică D/alta B,K/făr-de cît K// 25 lauda rîvnesc K/și vor B/iar K/viața K/sa]lor
 K// 26 numia B// 27 de purure C, di-a purure K/au în rosturile sale lauda B// 28 iar K/viața
 K/viața]sa o petrecu B, viața o petrec D/făr-de¹⁻²D/lauda C/numé B// 29 de demult B,K// 30
 cîmpu B,K/făcia războiului cu sulițele B/sulițale C,K/făce K// 31 n<o>ștri B/pe B,K/aceasta
 B/vrémia B, vreme K// 32 dentru B, dintre C, dintre K/du]pă muritorii ad. noștri D/sintu
 B,C// 33 deșertăciuni, deșertăciuni C, deșertăciune K/pohtescu D, poftesc K// 34 pomeniria
 B/deșertării B, C,K/acéle B,C, acele K// 35 petriace B, petrece K/viață K/li-ar C, le
 K// 36 moartia B/din B,C,K// 37 pomianire K/aciae C, acela K/care mai multu K//

de căială decît de apărare. Că aş vrea să ştiu de
 la aceia cari au audzit acéştia, sau au cetit, de
 zavistuescu lui Nemrod, celui întîi tiranului, sau
 Semiramnidie(i), care au rîhnit curvie cu fecio-
 5 rul său, sau lui Antenor, carele au vîndut pre
 aur Troada, sau Midii, care ş-au ucis pre
 feciorii săi, sau lui Tarcvinie, carele au făcut
 silă de curvie Lucreşii muerii, sau lui Iunie
 Brut, care au ucis pre Chesariu, sau Silei,
 10 vîrsătoriul de singe, sau Catelinii, carele au
 asuprit patrida sa cu tirănie, sau Iugurthei,
 carele au zugrumat pre fraşii săi, sau Caligu-
 lie, carele au curvit cu surorile sale, sau lui
 Nero, care au ucis pre mumă-sa, sau lui Ilio-
 15 galba, carele au prădat beséricile, sau lui
 Domichian, carele altă nemică nu ştiia, fără
 numai cu mîna altora a zugruma oameni şi
 cu mîna sa a ucide muşte.

Puşini sîntu aciaste ce am pomenit, împo-
 20 triva celor mulţi, pre carii a-i pune aice aş
 puşia, de carii dzic şi mărturisescu că, de aş
 fi fostu în locul lor, n-aşi fi ştiut ce aşi fi făcut.
 Iară să dzic, că de aş fi fostu în locul lor, mai
 cu greu mî-ar hi fostu defăimaria ce o au
 25 petrecut ei a o petrece, decît viaşa caria au
 pierdut să o pierdu.

De puşin folos iaste pîrăul acela a fi plin de
 pēşte, sau muntele a fi plin de fiară, de nu
 va fi vînătoriu învăţat a vîna şi a undi. Aceasta
 30 asămîinare iaste pentru să arăt că puşin folo-
 sēşte a da în mîna cuiva lucruri mari, de nu
 va ştie a otcîrmiu acélfia, spre lauda şi vred-
 nicie. Că multă înşălepciune trebuie spre gătîria
 numelui celui bun şi lăudat şi a-l păzi pre
 35 dînsul nevătămat trebuie răbdare. Că bună
 socotială şi înşălepciune trebuie a oamenilor
 celor înşălepti a începe lucrurile céle mari şi

79. Dentru greşala al-
 tuia cel înşăleptu di-
 rege a sa. Mim<i Pu-
 bliani>.

80. Nemică mai blăs-
 tămat nu-i decît cel ce
 nu se cade; nemică nu-i
 mai spurcat, decît ro-
 biia. Ţiţer<o>, Fil< = O-
 rations Philippicae>, 3.

81. Pre cei buni, pre-
 cum iaste lăduros lu-
 cru, aşea şi cu greu
 a-i intréce. Plinius, Car-
 te 6, <Epistola> 6.

82. Să facem ce să
 cade pre puşinile noas-
 tre. Celoralte grijici
 să aibă cela ce otcîr-
 muiaşte ceriul şi pă-
 mîntul. Arios<to>, 22,
 27.

1 apăraria B/vria B, vre K// 2 acéia B, acéia C,K/acíaste C, aceste K/citit B,D// 3 Nevrod
 K/tiran K// 4 Semirandei B, Semiramnidii C, Semiramidii D/caré C/rîhnit B, rîvnit
 K/ficiorul K// 5 care B, carile K/între paranteze pre aur B// 6 Medei B/caré B, cari
 K/lipseşte pre B// 7 ficiorii C,K/lipseşte săi B/care B, carile K// 8 silă K/ad. marg. de curvie
 C, lipseşte K/curvia B/Lucrăreşii B, Lucreşiei C,K, Lucrăşiei D/muării B/Iunie B// 9 carile
 B/ucisu B/Chesar B,C,K// 9—10 Sillei caré au vîrsatu atîta singia de mult, sau Catilini B/Silii
 D, Silei K/vîrsătorului C, vîrsătoriului D/sînge C,K/Catiinii K/carile B,K// 10—18 lipseşte
 sau Catilini ... muşte D// 11 Iugurthii B, Iugunthei K// 12 carel(e) B, carile K/sugrumat
 B/pe B/săi]sei B/Calligulii B, Caligulii C, K// 13 carile K/care au făcut curvie B// 14 carile
 B,K, carele C/maică-sa B/Iliogabal B// 15 carile B,K/besérecile B, besăricile C, bisericile
 K// 16 Domechian C/carile B,K/lipseşte altă B, alta K/nimică K// 17 lipseşte numai B/su-
 gruma B// m. 78 şi 80 lipsece D// 18 muşte B, muşti K// 19 puşine K/sint B, sîntu C/aceste
 C,D,K, acéştia B/ce i-am B/împotriva B// 20—21 cari¹⁻² K/punia B/pute K// 21 mărturisăscu
 B,C,D// 22 fi]hi C/n-aş¹⁻²C, n-aş hi B, n-aş fi K/ce aş hi B, ce aş fi K// 23 iar K/dzicu B/
 fi]hi D// 24 mi-ar hi B, mi-ar fi K/defăimare B,K, defăimarea C/ce]care B/ce o au]ce au D//
 25—26 petriace B,C, petrece K/viiaşa K/caré C, caré o au B, care o au D/care K/pierzi K//
 27 iaste C, este K/lipseşte acela B// 28 péştia A, péşti K/muntiale B/fiără K// 29 învăţat
 vînătoriul B/vînătoriul C,K/lipseşte învăţat K/această K// 30 asămînaria B/este K/arātu
 B/ad. marg. foloseşte C/foloseşti K// 32 şti D,K/ocîrmiu K/acíalea C, acele K/laudă
 B,C,D,K/vrednicia B, vîrdnice D// 33 înşălepciunia B/gătire B,K// 35 lipseşte nevătă-
 mat D/răbdaria B/că]cu D// 36 socotială B,C,K/înşălepciune B, înşălepciune C/tebue oame-
 nilor B,C,K/oaminilor D// 37 înşălepti B, mari D/înciape C, începe K/ciale C, cele K/mare A//

cu grije. Că să știe aceasta, că nice dănuoară nu să gătiadză lauda, pînă nu va părăsi defăimaria.

Ce să vinim la voroava noastră. Precum
5 domnul cel înțeleptu, că ari pofti a avia mai multu nemuritoare laudă după moarte să aibă, decît să aibă vro odihnă într-această viață; așa de mărturisescu, nice să fie aceasta de mirat. Că de lucrurile cele mari, lucrate de domnii
f. 12° 10 cei / buni, pururia să află pomenire; iară de desfătările domnilor celor răi niceodată nu lipsește șopta de hulă.

Dintre hatmanii lui Iulie Chesar fiind întrebat oarecare (precum vedem la pomenirea lui),
15 că nice pre vrîame ernii, întru atîția omeți și răciale mari ar petrece străjile, iară vara pre atîția călduri ar face cale, să fie răspunsu: eu, dzice, ce ăste în mîna mea voiu face; lucrédze și cerîl ce ăste în putiarea lui. Că
20 mai multu ăste a să socoti inima acéia cu caré să face războiul, decît norocul cu care să agonisește izbînda. Că lucrul războiului ăste vîrtutia, iară izbînda are povățuire pre noroc; cu care și vrednică voroava acestui
25 hatman roman și tare.

Simvolul domnilor, care scrie mai multu mai încolo, mai nainte a păși, mie mi se pare că va să însămnîadze precum datorîia domnilor ăste să pășască mai nainte întru ciale bune,
30 cu care să nevoiască a întréce pre alții și să pășască unde altul, sau puțini domni au pășit, să pășască, de vréme ce domniilor, a nu păși cu cei mulți într-un chip, ce a-i întréce pre toți li să cade. Cu cale ăste ca să arătăm aiciă,
35 înaintia ochilor, domnilor de acmu și celor viitori pre urmă, pre mulți domni trecuți, carii multe cu putéré au făcut, pre carii să-i urmédze,

83. Nu tututor acélias le plac, nice să potrivăscu. Plin<cius>, 7.

84. De potrivă nu simtu, care să cearcă cu despărțire. Sem<machus>, 23.

1 grijă B, grijă C,D/nici odineoară K// 2 gătești K/nu să va B/defăimare B,K, defăimarea C// 4 venim B,C,D,K/précum B// 5 înțeleptu B/ar K/pofti D/lipsește a avia B,K// 6 nemuritoare B, nemuritoare K/lauda B/moartia B// 7 într-aceasta B/viiață K// 8 așa B,C, așa K/mărturisăscu B,C,D// 9 cele K// 10 de pururea B, pururea C, purure K/iar K// 11 desfătările/defăimările D/nu lipsesce C// 13-25 lipsesc D// 13 dintre B/Iulie Chesariului B, Iulie Chesariul C,K/fiindu B// 14 oarecarile B, oarecarele K/pomianire B, pomenire K// 15-16 că nice pre vrîame]câci pre vrémea C, căci pe vreme K/câci iarna într-atîta omăt și răceală mare ari păzi străjile B/între K/atîtea C, atîța K/răcele K/petrece K/iar K// 17 pe B,K/atîte K/ari B/fie]fi K// 18 ieu C/ăste C, este K/mia C, me B,K/voi B,K// 19 lucrédză C, lucriază K/ciariul B/ăste C, este K/putiare B, putérea C, putere K// 20 ăste C, este K/inema B/ăcea K, aciae C// m. 82-83 lipsesc D// 21 care¹ K/caré² B/agonisască B// 22, agonisești K// 23 ăste C, este K/virtutea C, vîrtute K/iar K/are] aria B/povățuitoare B,C, pāvățuitoare K/pe K// 24 care]cale B/voroavă K// 25 după tare ad. om B// 26 caré B// 27 înainte B,C,D,K/mi să pare B,C,K// 28 însemnédzia B, însămnédză C, însămnédză D, însămneze K/datorie B// 29 este B,K, ăste C/înainte B,C,D,K/céle B,C, cele K// 30 ad. marg. cu C, lipsește K/cari să să nevoiască K/întrecia B, întrece K// 31 lipsește să pășască D// 32 vreme K/ce]că B/domnilor B,D// 33 într-un chip cu cei mulți B/întriacé B, întrece K// 34 ăste C, este B,K/ăice B,C,K, aici D// 35 înainte B,K, înaintea C/acu K// 36 viitoriu K/cari K// 37 putéria B, putere K/care K/urmédzia B, urmédză C, urmedză D,K//

că domnul carele va să fie bun trebuie să știe carii au fostu domni buni; că nu trebuie să urim cele ce hulescu cei răi, nice ce laudă oamenii lumești să priimim.

- 5 De cîți domni, cetindu, lăcrămădz, cînd gîndesc de îmbunăturile ce priimă întru urechile sale, cînd viețuia și cîți domni stînși cu greșala scriitorilor vădzu. Cade-să, dară, domnilor și celor mari, cu mare nevoiță a
- 10 căuta, nu acéle ce aud, ce acéle ce n-ar vria să audză; nu acéle ce vād de față, ce acélla [ce] care să lucrădză în netîmplăria lor; nu acéle ce dzic oamenii, ce acélla ce ari vrea să dzică: nu acélla care numai de cei vii să să
- 15 scrie, ce acéle ce-s adevărate, de ari îndrăzni să le grăiască. Că multe carele sîntu de grăit, căci le tace cel mic și cel supus, nu pentru necredința lui cătră stăpîn, ce pentru inima domnului cea prepuitoare, face tăciare. Că nu
- 20 să cade domnului b<la>g<o>rod, audzind adevărul că să dzice, să să turbure, nice să sufără să se hicliniască cu îmbunăturile, ce acéle ce aude că i se dzic, să le pue în lăuntru și să socotiască oare acéle ce-i dzic, adevărate-s, sîntu-i de
- 25 folos, au céle minciunoase grăite sîntu-i de scādere? Că nemică mai bună mărturie adevărului sau minciunii nu-i, decît cînd face omul în lăuntru socotiala și părerea sa.
- Acéstia, dară, pentru aceasta s-au dzis, ca
- 30 să înțăliagă domnii că eu n-am arătat domnilor acéia slujbă care a să cinsti, nice poftescu, nice să cade, adecă/ca să mă fac într-această ostentială a mea îmbunătoriu, că fără cale ar fi și atîta de prea grozav lucru, cînd un domnu
- 35 vestit, audzind cu urechile socotéli ca acélla

f. 13

1 caril<e> B/care vre să fie K// 2 cari K// 3 célla B, ciale C, cele K/nici K// 4 oameni D/lumiăști B// 5 citindu B/lăcrămădzu B/cîndu B// 6 gîndescu B/priimăia B, K/intru]in B, K/uréchile B// 7 sale]lor K/cîndu B/viețue K// 8 greșală C, K/văzi K/cadé-să B/dar K// 10 aciale¹⁻²C, acele ¹⁻²K/vrea C, vre K// 10-15 nu acélla ce vād de față, ce acélla care să lucrădză în netîmplăria lor; nu acélla ce aud, ce acéle care n-ari vrea să audză; nu acélla ce dzic oamini ce acélla care ari vria să dzică, nu acéle care numai de cei vii să să scrie cu acéle care sîntu să să scrie de morți, nu pre acéia carii sîntu meșterșuguiți întru îmbunătățuri, ce acéle care-s adevărate B// 11 să le audză D/acele¹⁻² K/aciale²C, acélla D// 12 *lipsește* ce D, K/lucreadză C/netîmplărea C, netîmplăre K// 13 aciale C, acele K/oamini D/acele ¹⁻²C, acele K/ar vre K// 14 care]ce K/ce]jacei D// 15 ce acele adesă sînt să scrie de morți nu pre acie care sînt immerșterșuguiți în îmbunătățuri, ce acele adevărate de ar îndrăzni K/aciale C// 16 grăiască C/*lipsește* carele B, care K/sintu B, C/de grăit]grăite K// 17 le tace, căci cel mic K/cel mai mic B/*lipsește* și cel supus D/suppus B// 18 inema B// 19 cia B, ce K/prepuitoare B/tăceră B, tăcere K/că]ce K// 20 cadé B/audzind B// 21 dzice D/turbure B, K/sufiare B, suferă K// 22 să să B, C/vicleniască K/cu]de B/îmbunături B/aciale C, acele K/ce le aude C, D, K/ce li-a aude B// 23 că i să dzicu B, că i să dzic C/puia B/lontru C, D, luntru B// 24 acélla B, C, acele K// m. 84 și 86 *lipsesc* D/adevărăt ii sint de folos K/sintu-i B, sint D// 25 célla B, ciale C, cele K/minciunoasă B, C, minciunoasă D, K/sintu-i de folos au de scādere D/ii sint de scādere K/sintu-i C// 26 scādéria B/nimică D, K/a adevărului K// 27 sau] sau a B, C/cîndu B// 28 luntru B, lontru C, D/socotială B, K/păreră B, păreră K// 29 aciasția C, aceste K/*lipsește* dară B, dar K// 30 înțeleagă B/n-am vrut să arăt B// 31 acéia K, aciaia C, acélla B/slujbe B/caré B/nici¹⁻²K/pohtesc D// 32 cadé B/adică D// 33 mîa B, C, me K/calia B// 34 și atîta pre grozav K, și de pria grozav B/cîndu B// 35 viastit B/audzindu B/socotială B, socotiale C, D, socoteli K// 35-1 acele K, acialia C, acéle B/din B, C, D, K/*lip-*

85. În bunătățile domnilor toate, și cele cînsteș<e> și cele necînsteș<e> au obicéiu de laudă. Tacit, <Annales, 2>.

86. Mai mulți de cei ce hrănescu averile omenilor sîntu cu voroavă deșartă. <Titus> Livius, Carte 36.

87. Mai multu vatămă limba îmbunătorului, decît sabia lovitorului. Heeron<imus>.

să iasă den rostul mieu, care cu multă ostentiaală am nevoit să arăt dreptatea întru care îmbunătura niceodată loc n-au avut, nice are să să amăgească.

- 5 Lăsînd, dară, altele, să venim la calea noastră. Istoricii cu mare laudă înalță pre Licurg, pentru ce au dat pravilă lachidimonénilor; pre Nomma Pombilion, căci au cinstit beséricile; pre Marco Marchel, căci lăcrăma după cei
10 biruiți de războiu de dînsul; pre Iulie Chesariul, căci erta pre vrăjmașii săi; pre Octavie Avgustu, căci au fostu drag norodului; pre Alexandru cel Mare, căci era spre toți făcătoriu de bine; pre Pir, craiul Epirotelor, căci au aflat
15 măistrii de mirat; pre Ector Troadianul, căci era războinic mare; pre Iraclie Thevanul, căci au fostu prea tare; pre Ulises Grecul, căci au îndrăznit a să lăsa întru multe griji; pre Attilie crăișorul, căci au sprejenit multe nevoi
20 mari; pre Tit împăratul, căci au fostu tată celor méseri; pre Traian, căci au făcut multe mari lăcașuri și pre Marco Avriție, pre acel mai bun, căci cu învățătura și cu înțelepciunیا pre toți au întrecut.
- 25 Nu dzic ca vreun domnu den vremile de acmu să fie datoriu a face toate bunătățili acelora ce au fostu domni. Ce numai aceasta să dzic, nu am grijă; că precum nu se poate un domnu pre vremile acéștiā să urmédze pre toți, în
30 toate, așa și de nu va urma nice unile, grozav lucru iaste. Nu poftim ca să facă domnii orice pot, ce ca unile acestor trecuți buni domni, care să cad, să nevoiască să facă. Îndrăznescu de dzic unile de a lor că sintu datori să le
35 facă. Că domnii de s-ar sili să facă toate acelora cătră care sintu legați și datori, niceodată fără

88. Mai vrérlăș să mă vatăm cu ciale adevărate, decit să plac pentru îmbunătura. Sinec<a>, 2, Mil<A>, 2.

89. De înfricoșare ostentiaala plată să îndemne. Ver< = Bernhardus>, fil<a> 221.

sește cu D|| 2 nevoitu B/direptatیا B, dréptatea C, dreptate K/intre B/care B,K|| 3 îmbunătura K|| 4 amăgiască C|| 5 lăsîndu B/dar K/altélla B, altile D/vinim D/cale B,K|| 6 istoricii K/Licurgu B,C,K|| 7 ce]căci B/pravile B/lachedemonilor B,K, lachedemonénilor C|| 8 Numma Pompilie B, Numma Pompilion K/biséricile D, bisericile K|| 9 după] pentru D,K|| 10 război B/de dînsul în războiu D/Iulie B|| 11 pe D/Octavie Avgustu]Octaviiā B|| 12 fost B|| 13 cel]cial B/era făcător de bine spre toți D|| 14–15 pre Pir ... de mirat, vine după r. 18, întru multe griji B,K|| 14 repetă au D|| 15 măestrii C,D|| 14–22 lipsește pre Pir ... mari lăcașuri și D|| 15 Troadeanul C|| 16 era]au fost B/Eraclie K|| 17 priā B/prea tare] pre mare K/Ulise B, Ulios K|| 18 întru multe]într-atîtia de multia B|| 19 Attelie C, Atelier K/sprijenit K/multe și mare nevoi B|| 21 celor]a celor B/meséri B, meseri K/Traiiā B|| 22 multé și mari B/lipsește mari K/pre¹] iară pre¹ D/Avrelie B/acel]cel D,K, acéla B|| 23 lipsește bun K/înțelepciunیا B, înțelepciune C, înțelepciune D,K|| 25 vrun B/din B,C,D,K/vremile B|| 26 amu K/datori K/bunătățile B,C,K/acélorā B|| 27 lipsește să D|| 28 n-am B/grijé B, grije K/nu să B,C,K/poatیا B|| 29 pe¹⁻² K/vremile B/acésteā C, aceste K/urmédzia B, urmedze C, urmeză D,K|| 30 așa B,C, așa K/nice într-uniaile B/unele C|| m. 89 lipsește D|| 31 iaste C, este K/nu poftim D|| 32 uniaile B, unele C/acelor B,C,D,K|| 33 cari K/să cade D, lipsește K/să nevoiască C, să să nevoiască K|| 34 unélla B, unele C/sint D,K|| 35 s-ari sili C]toatیا B/acélorā B|| 36 cari K/sint C,D, sintu K/niciodată D||

lucru sau cu scădere traful și viața lor nu li-ar fi.

5 Scrie Plinius întru cartea sa precum Cato
Ținșorul purta în deget inel, pre care inel era
scrisă aceasta: fii priiaten unuia și nepriiatin
nimăruia. Căror dzise a lui Cato, cine ar lua
sama de amănuntul va afla și multe și prea
grele socotele închise suptu acéle slove. Ce,
10 pentru să aduc acéstea cătră voroava mea,
dzic: dom<n>ul, carele poftéște cu laudă să
ocîrmuiască țara și lăcuiitorii țării și să facă
tuturor dreptate într-un chip și să păzască
viața întru linește și să fie de toți lăudat și
15 iaste să priimască a unue bunătați și a nu
priimi răutățile tuturor. Că inima întru domnu,
cu caria pre mulți, sau să-i întriacă, sau să
li se potrivască, laud și/mărturisescu.

f. 13^v

Iară le dzic ca toată putéria minții și a
20 socotélii să-ș radzime la unul, oarecare. Că mulți
sintu carii, pre mai mulți, pînă trăescu, silescu
să-i întriacă, iară așa mor, cît nece pre unul
să nu agiungă. Măcar că oarecine, cît de mul-
tu ari face și ce-ar avea a face, ar sili, iară
25 fieștecarile dentru muritori nu are mai multu
decît ce are unul (ca să dzic așa): unul să va,
unul să poată, unul să nască, unul să viețuiască,
unul să moară; și de vréme ce numai unul iaste,
nu mai multu decît se cuvine unuia î<i> trebuie
30 să agonisască.

Dintre toți domnii cei buni, carii i-am lău-
dat mai sus, mai pre urmă iaste Marco Avrilié.
Că măcar că am cetit a mulți domni lucrurile
făcute, iară, mărturisescu, că vrednice sintu de
35 a le ceti și a le ști domnii. Oricia Marco Avrilié,
sau au grăit sau au făcut, acéliă și a le știe
sintu harnice și a le urma de triabă sintu;

90. Îț vei agonisi bunăvoința tuturor, de vei trage prieteșugul celor buni la tine. Plut<arh>, 4, <Symp. inilio>.

91. Acelui pre carele vom să-l lăudăm trebuie mai mult bune să i se numere, de cum le are în sine; iară hulindu-l, împotriva cale a sta. <Isocrates, Oratio 6.>

1 scăderia B, scădere K/traful lor B/viața K// 2 li-ar K, le-r C// 3 într-o cartia a sa B, într-o carte a sa D/carte K// 4 Ținșorul B, Ținșorinul D/deget B, deget K/pre]pe K, în B// 5 scrisă]scrisoaria B/prietin K/unue B,K/nepriiaten B, neprietin K// 6 nemăruia B, nemărué C, nemărui D, nimărué K/căror]care B/dzisë B,C, D/ar]ari B// 7 amăruntul D,K/multé B/pria grele B, prea griale D, pre grele K// 8 socotiale B, socotele K/inchisia B, închisă D,K/aciale C, acele K// 9 pentru]ca B/acestia B, aciastea C, aceste K/mia B,C, me K// 10 carile B, care K/pohtéște D, pohtesti K/laudea B// 11 otcirmuiască B, cîrmuiască K/și pe lăcuiitorii țării K/țării]săi B/lipsește și² B// 12 direptatia B// 13 viața K/intru]în K/liniște B,C,D// 14 rămia B/in]pe B/viacinica B, vecinică K/pomeniria B/datori K// 15 iaste C, este B,K/unuia B,D// 16 tuturori K/inema B/domni B// 17 care B,D,K// 18 să li să B,C,K, repetă D/protivască D/mărturisescu B,C,D// 19 iar K/putiare B, puterea C, putere K// 20 socotiali B, socoteli K/radzime B, ad. marg. C, lipsește K/oarecarile B// 21 sintu B,C, sint D,K/cari K/silescu D, silesc K// 22 întriacă C/iar B,K/așa K/nice B,C,D, nici K// 23 agiungă B,K/macar B,Koricine B,C,D,K// 24 ari]ar K/ari avia B/ave K/ari sili B/sili K/iar K// 25 fiștecarile B, fieștecare K/dintre B,D,K, dentre C/are]aria B// 26 lipsește ca să dzic așa D/așa B,C, așa K/va]vrei K// 27 să să nască C,D/ad. marg. unul să viețuiască K// 28 vrémia B, vréme K/că unul numai B/iaște C, este K// 29 repetă cît B/trebuia B// 30 agonesască B// 31 dentre B,D/cari K// 32 pre]pe B/iaște pus B/iaște C, este K/Avrelie B// 33 macari B, macar K/că]cît B/citit B,D/a multora B/lucuri D// 34 iar K/mărturisescu B,C, mărturisăsc D/vrednice B/sint C,D,K// 35 citi B,D/știe B/domnilor B/orice C,D,K, oricare B/Avrelie B// 36 acélea C, acele K/ști D,K// 37 sintu ¹B/harnici C/sintu² D,

nu dzic pre acesta domnu întru păgîniia lui, ce întru céle de dînsul făcute bunătăți a le urma, ce au făcut să să priimască. Că de s-ar aduna la un loc lucrurile a mulți creștini, cu o samă
 5 de păgîni, pre cît rămîn păgîni de creștini, întru ale credinții și a dumnădzăirei, atîta întru faptele bunătăților ne întrec păgîni aceia pre noi.

Și mulți domni, den vacul cel vechiu, au
 10 avut prietenie și dragoste cătră vreun filosof vestit. Alexandru cu sine avea pre Aristotel; Darie pre Ploten; Avgustu pre Fîst; Pompeiū pre Plavtu; Tit pre Plinius; Andriian pre Secundu; Traian pre Plutarh; Antonie pre
 15 Apolonie; Theodosie pre Clavdie; Siver pre Fabat. Și mai ales atîta era în curțile împăraților și a domnilor în cinste filosofii, cît îi avea în locul părinților, părinții în loc de dascali să cinstiia. Deci acei filosofi, în viața era cunos-
 20 cuți domnilor. Iară Marco Avriile, a căruie învățatură, pre scurt, închin măriei-voastre domni, întru această a mîia carte, nu viu, ce mort iaste. Nice pentru acéia, căci să află mortu, să nu-i priimiți ale lui dzise și învățaturi, că
 25 pot fi să fie mai de mare folos cari li-au scris el, cu mîna, decît céle ce au dzis ceialalți, cînd viețuia.

Spune Plutarh că pre vrémia lui Alexandru trăia Aristotel, fiind Omir de cîtăva vréme mor-
 30 tu. Să întrebăm, dzice, cîtă credință da Alexandru unue și cîtă cinste da altuia. Adevărat, cartea lui Omir, cînd mergia Alexandru la odihna sa, în mîna o avea și, cînd să deștepta, cetiia; de pururia în sin o purta, de multe
 35 ori suptu cap o punea. Iară Aristotel n-au fostu așa încredințat lui Alexandru, căruie nu de tot îi da ascultare, nice îl credea totdiauna.

f. 14 Și așa, pre/Omir de priiaten, iară pre Aristotel de dascal l-au avut Alexandru.

92. A ne aglutori pre noi pot nu numai cești ce sintu, ce și cei ce au fostu. Sen<eca>, *Epis<cola>* 55.

sînt K// 1 acestu D/păgînie K// 2 între D/cele K, ciale C, ciali D/făcute de dînsul B/a-l urma C,D,K// 3 s-ari B,C// 4 după lucrurile ad. creștinilor B/samă]somă K// 5 pe cît B// 6 credinței B/și a]și al B/dumnezeirii K// 7 faptele B, faptele K/întrecu B/acée B, aciia C,D,K// 9 den]din B,C,K, dintre D/vechi K// 10 priiatenie B, priiaten D/dragosté B// 11 siné B, sine K/ave K// 12 Plotin B, Platon K/Fist]Pistru B/Pombeu B, Pompeu C,D/Pompei și pre K// 13 Andreian B, Andreian C, Andriian K// 14 Săcund B,D/Plutarhu B// 15 Apollonie B/Sever B,C,D,K// 17 și domnilor B/cinstia B// 18 ave K/dascali]scali K// 19 cinstie K/acéia B/in viața lor K// 20 de domni lor K/iar K/Avrelie B/căruia B,D// 21 pré B/scurtu B/mării B/domni B// 22 într-aceasta B/mea D, me K/carté B/mortu B// 23 iaste C, este K/pentru]întru D/aciaia C, aceia K// 24 nu-i]nu B/dzisia B, dzisă D/învățături] învățate B// 25 lipsește fi K// 25-27 lipsește că pot fi să fie ... cînd viețuia B// 25 care C,K/li-au C// 26 cele K, ciale D/ciialalți C,D,K// 28-39 lipseșc D// 28 Plutarhu B, Plutarhe K/pré B, pe C,K/vréme B, vrémea C, vreme K// 29 trăia B/Aristoatel C/fiindu B/vreme K// 31 unuia B/cinstia B/lipsește da B/altul B,C// 32 carte B,C,K/cîndu B/mergea C, merge K// 33 avia B, ave K/cîndu B// 34 citiia B, cite K/de purure C, di-a purure K/sînu B, sîn C,K/lipsește de multe ori K/multiia B// 35 suptu]sup B/punia B, pune K/iar K/Aristoatel C// 36 așa K/căruia B// 37 de tot]totdeauna B/credia B, credea C, crede K/totdeauna B, totdeauna C// 38 așa B,C, așa K/prietin K/iar K// m. 92 lipsește D//

Așea au fostu ceialalți filosofi; iară al nostru Marco Avriile și filosof au fostu preainvățat și domnu preaputérnic. Deci lesne să véde că mai mult i se cade lui credință, decît altuia.

5 Că, ca un domnu ostenélele (care într-această calé a aceștii vieți rădicînd) va spune, iară ca un filosof va arăta liacuri.

Pre acesta întăleptu filosof și împărat Rîmului, ales de pre carele am scos cartea noastră, 10 pre limba româniască, unile — că toate ale lui să le fim scris, cîtva ani ar trebui adaoși vieții noastre —, să-l aveți, domnilor, ca pre un îndreptătoriu tineréților, ca pre un părinte întru chivernisire, povățuitoriu în războiu, îndrep-

15 tătoriu în cale, priiatin întru osteniále, pildă întru bunătăți, învățătoriu întru știință. Iară căci nu altui domnu creștin, ce acestui păgîn domnu, am vrut să scriu viața, că pre cît acestu domnu, păgîn fiind, are laudă pre acestu vac, 20 căci au fostu bun, pre atîta pediapsă vor avea domnii creștini în céia lume, de vor petrece viață rea aiciă, pre această lume. Iară pre scurtu voiu scrie mărilor-voastre viața lui, nu așea precum o am cetit în cartea lui pre largu.

25 Căci cum am dzis mai sus, nice vrémea, nice gîndul nu mă lasă, aflîndu-ne suptu cumplite vremi și de primejdii pămîntului nostru, care Dumnedzău să le mute și să le prefacă într-alte vremi mai bune și norocoasă.

30 De multe ori mi-au vinit în minte a cugeta, oare sfatul cel den véci a dumnedzării, carele au dat domnilor scaun în cinste, la vréme, precum v-au împodobit pre voi, pre domni, cu mai mari decît toți oamenii daruri, oare 35 vrut-au să vă facă să nu fiți întru slăbăciunîa omeniască ca noi? Ce nu vădzu să vă fie făcut.

93. Acela mai multu trebuie ascultat a cărué faptele să potrivăscu cu dzisele. Plut <= Plato Volater>, Carte 28.

94. Urmarea adése să face obiciau. Fabcius Quintilianus>, 18.

1 așia C, așa K, lipsește D/au fostu]fură B/ciālalți C, ceialalți K/iar K// 2 Avrelie B/preinvățat B, priāinvățat D/preinvățat au fost K// 3 priaputiarnic B,D, preaputernic C, preputernic K/dec]ce B/vede K// 4 i să cadé B, i să cade C/lipsește lui B// 5 ostenelile K/fără paranteze D// 6 cale B,C,K/a aceștii]aceștii B,D/rādicām B/iar K// 7 filosofi K/leacuri B, liacuri C// 8 acestu K/întept B/filosofi K// 9 carili D, caré B/lipsește scos B/de pre care am ales această carte a noastră K// 10 pe B/rumânească B, rumâniască K/unéle B, unele C// 11 fim]fiiem B, fi K/cițva] cîtva C, cîtiva D,K/ani]ai C/ari B,C/ar trebui]trebuie D/adaos B,K// 13 îndreptătoriu B, îndreptători K/tineriāților B, tineréților C, tineréților K// 14 povățuitor D, povățuitori K// 15 îndriptătoriu D, îndreptători K, povăț B/priiaten B,C,D, prietin K/intru]în K/osteneale B, ostenéle D, osteneli K// 16 învățători K/iar K// 17 acestuia B/domnu păgîn D// 18 am vrut să scriu]am scris D/viață K/cā]pentru că B// 19 fiindu B, lipsește D/are]pria B// 20 pediapsă C/avîa B,C, ave K// 21 céa B, céia K/lumé B/petrieace B,C, petrece K// 22 viață K/rîia B, rîa C, re K/ai]ce C,D,K/aceasta B/lumé B/iar K// 23 voi B,K/voastră B/viața K// 24 așia B,C, așa K/precum]cum B,C,D,K/o am]am B/citit B,D/cartia B, carte K// 25 lipsește cum am dzis mai sus D/nici¹⁻² K/vréme B, vreme K// 26 lăsa D/aflîndu-né B// 27 la vrémi cumplite B/primejdiile D// 28 caré B, pe care K/Dumnezeu K/mutia B/priifacă K// 29 vrémi B/lipsește mai K, ad. marg. C, și mai B/norocoase C// 30 venit B,K/minté B// 31 din B,C,K,]veci B,K/dumnedzării B, dumnădzării C, dumnezeirii K/caril(e) B, care K// 32 scaon B,D/vreme K// 33 lipsește pre²D// 34 lipsește mai D/mare B/oamini D/oari D// 36 slăbiciune B,C, slăbiciunea D, slăbăciune K/omenească B, ominiāscă D/vād K/fie]fi K//

Vă vădzu pre voi că, fiind den fii(i) lumii
aceștiia, nu puteți întru altu chip a viețui,
ce după obiciațul veacului acestuia viețuind
vă vădzu pre voi. Că îmblînd prin vacul aces-
5 ta, nu puteți altele, ce acestui viac lucruri
faceți; că, viețuind în trup, sinteți supuși lip-
silor trupești.

Vă vădzu pre voi, oricît de lungu de ați
petreci în viață, de la o vrème vă vine a vă
10 pogori din scaun în mormîntu. Nesăvîrșită
iaste ostentiala voastră și niceodată odihnă ușile
voastre n-au.

Vă vădzu pre voi că iarna frig, vara căldură
răbdați; foame aduce și sete atrage; de pri-
15 iatini părăsiți și nepriiateni avînd mulți și de
bucurie părăsiți.

Vă vădzu pre voi bolind și pre slugile voas-
tre că vă slujescu voaă cu ură.

Vă vădzu pre voi că aveți multe și multe
20 că vă lipsescu. Mai pre urmă, ce poftim să
vedem mai multu decît a vă videa pre voi,
pre domni, murind și făcîndu-vă hrană vier-
milor, de vrîame/că domnii și oamenii cei mari
să fac hrannă după moarte viermilor. Căci în
25 viață nu lăsați să vă se dea sfaturi bune,
neprepuindu-vă. Căci aveți oameni pre lîngă
voi, învățați, harnici, carii v-ar putia otcîrmui
întru acéle ce v-ar vedea că greșiți. Că de
greșiți, domnii, nu să cade nemărui să vă ciarte
30 pre voi. Iară să cade să aveți voi ca aceiia
carii să vă aducă aminte ce faceți și multu să
nu faceți greșele, să vă dea sfat. Că prostimea,
de greșeste, trebuie certat(ă), iară de greșeste
domnul trebuie învățat. Și precum va domnul a fi
35 cu cale să riabde supușii lui certarea domnului,
așa și singur domnul a priimi învățatura noro-
dului foarte cu cale iaste. Că de vreme ce binile

95. Mîntea și lauda nu
să pot îngropa. Sid<o-
nius Apollinaris>, 4,
Epis<tolas> 11.

96. Tuturor acesteas
soarte: a să naște și
o tocmală: a muri tu-
tutor. Chyprian, *Ora-
f<ii>*, 2.

1 *lipsește* vă B/findu B/din B,D,K// 2 într-altu B, într-alt C,K// 3 obiceiul B,C,K, obiceiul D/vacului B, veacului C, viacului D/acestue C/viețuindu B// 4 îmblîndu B, umblînd K/pren B/vecul K/acesta B// 5 altéle B/veac C, vec K// 6 viețuindu B/sinteți B/suppuși B/lipselor B, lipsălor C, K// 9 petriace B, petrece C, petrece K/lipsește în B/viața B, viață K/vreme K/vă vine]că vă vine B// 10 scaun D/in]la B/năsăvîrșită B// 11 iaste C, este B,K/osteneala B/ostentiala voastră]ostentiala vieție voastre B// 12 n-au]nu au C,D,K// 13 și vara K// 14 setia B, sete K/priiateni C, prietini K// 15 părăsiți K/neprietini K/avîndu B/mulți]mîhniți B// 17-20 *lipsește* Vă vădzu pre voi ... că vă lipsescu D// 18 slujesc C/vă slujescu voaă cu ură]vă slujesc cu uriciune K/lipsește voaă B// 19 *lipsește* pre voi B,K/multia¹ B// 20 *lipsește* că K/lipsăsc C/pohtim D// 21 videm D/multe B]a vă videa]că vă vediam B/vedea C, vedea D, vede K/lipsește pre voi B// 22 *lipsește* pre domni K/murindu B/făcîndu-vă]făcui B/vermilor D// 23 vrème B,C, vreme K// 23-24 *lipsește* de vrîame că domnii ... după moarte viermilor D// 24 hrană B,C,K/moartia B// 25 viață B, să vă să dia B, să vă să dea C, să vi să dea D, să vi să dei K// 26 nepriindu-vă K, nepriindu-vă D/pe K/pre lîngă voi oamini D// 27 cari K/v-ari B/putea C, pute D,K/cîrmui K// 28 într-acélie B/aciace C, acele K/v-ari védia B, v-ar videa D, v-ar vede K/lipsește că B// 29 nemărui B,C, *lipsește* D/certe B,D,K// 30 Iară]ce K/cadé B/acieia B, acia C, aciea K// 31 care K/aminté B// 32 greșele B, greșiiale C/dia B, de K/sfatu B/prostimia B, prostime K// 33 greșiaste B, greșesti K/certare B,K/iar K/iar domnul de greșeste D/greșiaste B, greșasti K// 34 domnul va a fi B// 35 rabde B, rebde K/suppuși B/certaria B, certare K// 36 așa B,C, așa K/singur B,D/domnul singur K// 37 iaste C, este K/vrème B/ce]că B/binele B,C,K//

unue radzimă de binile altue, singur lucrul arată că, de va petré<ce> domnul întru greșală, niceodată norocul în cale diriaptă nu va întra.

Această, dară, carte a mîa, cu oarece ostennială izvodită, cu plecăciune o închin măriilor-voastre, luminaților domni, care să o priimiți cu inimă veselă și ochi milostivi, plecat mă rog, rugînd pre milostivul Dumnedzău ca să fie vieții mărilor-voastre de învățatură și norodului de folos. Amin.

Robul măriei-voastre, Nicolae Costîn vel-gofăt.

CEASORNICUL DOMNILOR

VIAȚA ÎMPĂRATULUI MARCO AVRILIE,
15 CU ÎNVĂȚĂTURILE LUI, ARĂȚÎNDU
ȘI OBICÉIURI VÉCHI
A ÎMPĂRĂȚII RÎMULUI

PARTIA ÎNTÎIU

PENTRU NIAMUL ȘI NAȘTIREA
20 LUI MARCO AVRILIE

CAP I

În anul 695 de la zidirea sau descălecarea Rîmului, după moartia lui Antonin celui Bun și de la Hristos mîntuitorîul nostru 361,* ales
25 fu împărat Rîmului acesta Marco Avriile, den dzisa norodului și ales sinatului.

Acestu om foarte ales, de moșie rîmlian, născut în muntele Chellii, în luna lui maû în 6 dzile. Moșul lui au fostu Antonie Veru. Stră-

* În toate ms., în loc de 161.

1 unuia D/radzimă B, K/binile C, K/altuia B, D, K/singur B, D, K// 2 petriace, B, petrece K/întru] în K// 3 niceodată K/norocul] norodul B, C, D, K/driaptă K// 4 aceasta B, C/dar K/carté B/mea C, D, me K/osteneală B, ostennială C// 5 izvodită] făcută B/plecăciune B, C// după m. 96 ad. I. Vai de domnul tînăr care să sfătuește cu oameni tineri. II. Nu ești numai împărat, ce și om. B// 6 pe care K// 7 inemă B/vésală D, vesală K/și și cu B, C, D, K// 8 rugîndu B/ Dumnezeu K// 9 lipsește vieții K/de-nvățatură D// 11 lipsește K, 11—17 lipsesc B// 13 Partea întii, *Ceasornicul domnelor* K// 14 viața K// 16 lipsește și K/obiceirile C, obicéiurile D, obiceirile K/vechi K// 17 împărăției K// 18 Parte întii, capul B/Parte C/lipsește Partia întiiu K// 19 neamul B, K/nașterea B, nașterea D, naștiria K// 20 Avrelie B// 22 zidirea C, zidirea K/ descălecarea B, K// 23 moartea C, K/Antonie D, K/celui] cel K// 24 mîntuitorîul] domnul B// 25 fu ales B/împărat] la împărăție B/acest K/Avrelie B/din B, D, K// 26 zisa K/alesul B, C, D, K/ senatului B, C, D// 27 acesta B, C, D/moșia B/rîmlean B, rîmlian C, rîmleanu K// 28 muntele B, muntile K/Chelei B, Chellu K/mai B, K/lipsește în B// 29 șasă K/zile K/Văru K/Strămoșu K//

moșul lui Anniu Veru l-a chemat; în His-
panie făcut fu sviatic pe vremea pricinii între
Pompeiu și între Chesariu, în care vreme pre
mulți hispani la Rîm și de rîmlîani la Hispaniia
5 pentru lăcașul i-au mutat. Deci acestu împărat
<era> de strămoș rîmlîan și den strămoașe his-
pancă. Iară tată-său și moșu-său și strămoșu-său
fură numiți Aniu Veru și pentru aceia, de mulți
istorici, Marco Avriile să numiaște Veru. Iară
10 de Adrean împăratul să numi Marco Avriile
Verissimus, adecă cel mai adevărat, pentru că
nice dănăoară înșămnat în minciuni, sau abăt-
tut den dreptate n-au fostu.

Niamul acelu Anniu Veru (precum scrie Iulie
15 Capitolen) să trage den Noma Pombilie și de
la Marco Curtius cel prea ales a rîmlîanilor.
Muma acestui împărat au fostu Domiția Cla-
villa, precum dzice Ţinna în cărțile sale. Că
f. 16^v niamul Clavilli în mare/cinste era, care dzic
20 să să fie trăgînd cu niamul de la Camil, hat-
manul cel preavestit al rîmlîanilor și preafe-
ricit, carele au răscumpărat Rîmul de la fran-
țoji cu război, pe vremea cîndu dobîndise
franțozii Rîmul și încungiurînd ei și curtea cea
25 mare a Rîmului, ce-i dzicia ei Capitolium, au
mîntuit acestu hatman Rîmul de franțoji. Spre
pomenire deci acestui hatman Camil, cei ce
să număscu, sau purcăde din sămînța lui parte
bărbătiască să numia Camili, iară partea fe-
30 meiască dentru aceluși sămînță să numia
Clavele, întru pomenire vécinică fetei lui Camel,
căriia numele fi era Clavilla. Aceasta Clavilla,
neputîndu-se mărita, să duse la călugărițele
fete, ce le dzicea rîmlîanii vestales, între care

1 Aniniu K/l-au C,K/Hispaniia B, Hispania C, Hispaniia K// 2 fu făcut B, au fost
făcut K/sfetic B,D,K/vreme B, vremea K/între]lui K// 3 Pompei B, Pompeiu K/Chesari B/
în]pe B/vremi K//pe B,C,D,K// 4 de]de la B, lipsește K/rîmlîni B, rîmleni K/Hispanie K// 5
i-au]s-au B/dec]aședară B// 6 de]din B,D,K den C/rîmlean B, rîmlîan C, rîmleanu K/lip-
sește și B/din B,C,D,K/strămoașă B,K/hispană B// 7 iar K/și tată-său B/moși-său K/stră-
moși-său K// 8 fură]au fost K/Anniu Veru B/aceia B,K// 9 istorici B, istorici K/Avrelie
B/numește B,C, numește K/iar K// 10 Adrian B, Andrian D, Andrian K// 12 nice odănă-
oară D, nici odinioară K/minciună D// 13 din B,D,K/direptate B// 14 neamul K/acestui B/Anin
C, Aninu K, Anni B/pecum B// 15 Capitolin B,D, Capitoleum K/tragi K/den]de la B, din
K/Numma Pompilie B// 16 cial B/pre B, pria C/celui pre alese K/rîmlînilor B, rîmlenilor
K// 17 muma]îmma B/Domichia B// 18 între paranteze precum dzice Ţinna în căr-
țile sale B// 19 neamul B,K/era]iera C// 20 fie]fi K/trăgîndu B/neamul B,K// 21 cel viastit
B/prevestit K/a rîmlînilor B, a rîmlîanilor C, a rîmlenilor D,K/prefericit B,K// 22 carile B,K/di
la D// 23 lipsește cu război D/război B,K/vreme B, vremea C, vremea K/dobîndisă B,C,K// 24
franțoji B,K/încungiurîndu B, încungiurînd K/curtia C,K/cia B, cia K// 25 dzice B, zice
K/Capitoleum B// 27 pomenirea B/acest B, D, din acest K/Camel C,D,K// 28 număscu]năs-
cusă C,D, născuse K/purcedia B, purcedea C,K, purcidea D/sămînția K/partia B// 29 bărbă-
tiască C, bărbătească K/numie D/Camilli B, Cameli C,D, Camel K/iar K/partia B, parte
C,K/făméiască B, fimeiască D, femiiască K// 30 dintru 8C, K/dintr-acéiaș B/acéiaș C, acéiaș
K/numie D// 31 Claville să numia B/Clavile K/pomenirea B, pomenirea C/viacinică B, veci-
nică K// 31-32 lipsește întru pomenire ... îi era Clavilla D// 31 fetei C, fetii K, fétiale B/
Camil B// 32 nume K/lipsește îi B/Clavila² K// 33 neputîndu-să C/neputîndu-se mărita]nepof-
tîndu să să mărite B/să dusă B/călugărițele B, călugărițele C// 34-1 fiate¹⁻²B/fiate¹
C, feti ¹⁻²K// 34 ce le dzicia C]cari era ce le dzice B/zice K/rîmlîanii C, rîmlenii K//

fete multă vreme petrecu-ș viața și în mare cinste fu de rîmlîani, cît după moartîa ei, fiind de 46 de ani, cu stihuri cinstiră rîmlîanii mor-mîntul ei.

- 5 Lăsînd dară acéstea și altele, viînd la istorîia noastră, trebuie să știm că rîmlîanii pre 12 table au avut lége scrisă cu [cu] acéste slove. Orășîanii toți, cu deosebite urice, în véci într-acel loc să se bucure, în care loc cei mai mari a lor au arătat vreun bine mare norodului romani. Căci cu cale foarte iaste cînd îș duce vreun orașan viața în grijă și în cumpănă pentru moșîia sa, acolo să i se dea lui cinste de oraș. Cu aceasta dară légîa și pravila pentru 15 binile sămînții lui Camel ce-au arătat orașului Romei, cu mîntuire de vrăjmășîia franțozilor, avîa loc și paza sa la curția cea de frunte a Romei. Că să cunoaște adevărat lucrurile lui Camel hatmanul, preaputiarnic acestor de potrivă și mai mari de acéști a că au isprăvit. Iară că între céle lucrute de însul întru zidîurile orașului, decît altele a lui lucrute, alte date fură mai înălțate; și aceasta cu cale au făcut rîmlîanii de au socotit, decît altele mai multe, această faptă a lui Camel și franțozii. Că den toate bunătățile vitejăști acéști mai mult și mai de cinste sintu să să socotiască care <au> încă de în sine vreo de binefacere în obște.
- 30 Nice un mod de bănuială nu fac istoricii romani, căci schimbarea vrémilor, mulțimea tiranilor și turburaria oștilor de casă au dat pricină de scădere acei vechi răpublică a Rîmului și în locul îai noao și de scădere niam 35 scornise, ce nimărui aceasta să nu-i pară cu

1. Hrănescu bun<ă>-tățile pildile darurilor. Casio<dor>, 12, *Ipistolie* 6.

2. A căruia lucru harul iaste în oraș, aceluia de pururea cu prea mari fapte crește. Levie <= Titus Livius>, Carte 24.

1 vremi K/vrémîa-ș petrecu B/îș pietrecu viața D, îș petrecu viața K/și așa de rîmlîani în mare cinste fu B// 2 rîmleni K/moarte K// 3 *lipsește* de² B,C,D,K/ani]ai C/rîmlénii B, rîmlenii K// 5 lăsîndu B/dar K/acéstia B,C, aceste K/venîndu B, K/historîia B// 6 rîmlénii B, rîmlenii K/pe B// 7 légîa B,C, légea D, legîa K/scrise B,K/acéstia B, acesti K// 8 orășénii B, orășânii K/deosebitu B, deosăbite C,K/uric B/vîaci B, veci K// 9 să să B,C,K// 10 ai lor B,D/vrun B/bini K// 11 roman B/calîa B/foartîa B/este K/cîndu B// 12 orașan B,D,K/viața sa B/vîața K/grijîa B, grije C,K/lipsește și K// 13 *lipsește* se B, să C/dea]de K/și lui B/cînstia B// 14 de oraș/orașul B/dar K/liage C, lége D, legea K/pravilă B,C,D// 15 binele C,D/Camil B,K// 16 Romii K/mîntuiria B/de]din B,K, den C/vrăjmășie C,D, vrăjmășîia K/franțozilor B,C,D,K// 17 avea C/cea]acea B, ce K/fruntîa B// 18 cunoștia B/a lui Camil B// 19 Camil K/hatmanului B/priaputiarnic B,C, preputernic K/deopotrivă K, de protivă D// 20 mare K/acéste C, acesti K/isprăvitu B// 21 iar K/intre]întră B/cele K, acéle B/însul] dînsul B, însuși K/zidîurile C// 22 altile K/altădată K// 23 că cu cale D/o au făcut B// 24 rîmlenii K/de]di D/altéle B, altile D,K // 25 multu B/aceasta B,C/Camil B/și]și cu B,K/franțozii B,K// 26 den]dintre B, dentru C,D, dintru K/toatîa B/vitîajești vitejăști D, vetejești K// *lipsește* m. 2 B/acéle B, aceli K// 27 cînstia B/sînt D,K/socotiască C, socotească K// 28 care închide în sine B/sîne C,K/vreo]vro B, vor K/vreo facere de bine D/facîria B, faciri K// 30 nici K/mod]mîjloc B/bănuială K/istornicii K// 31 schimbăria B,K, schimbare D/vremilor K/mulțimîa B,C,K// 32 tulburaria B,K, turburarea C, tulburarea D/casă]acasă K, care B// 33 scăderîa B, scăderi K/acei B/republice B// 33—34 *lipsește* acei vechi răpublică ... și de scădere D// 34 îai]ei B,C, cei K/noai C, noî K/scăderîa B, scădere C, scăderi K/neam K// 35 scornit B, scornisă C,D, s-au scornit K/nemăruiă B,K, nemărui C,D//

mirare. Căci în toate stăpîniile și niamurili au deprinsu așa. Că mutîndu stăpîinii, îndată streine pagube între cei supuș să ațîță. Pollio dară dzice, nice cu primejdiile cèle multe, care au 5 stătut în răpublica, nice cu adese nevoi, care au pătimit Rîmul nu s-au luat de la ruda lui Camel aședzămîntul acela ce avea cu paza în curtea ce<a> în frunte a Rîmului, de care am pomenit mai sus. /Fost-au pe vrémea Sillii svétnicului, de care niamul lui Camel pătîmie urgii gréle, pentru căci au urmat partia lui Marie svétnicului; iară murind Silla cumplitul, Iulie Chesariul poruncitorul, cu vrednicie agonisind cinste, tuturor celor izgoniți romani înturnare 15 iarăși în Rîm li-au isprăvit.

Iară ce să atinge de părinții și de moșul lui Marco Avriile împăratului, ce avére au avut, ce cinste, ce lipsă, ce har, ce ură, ori bună, ori rea, necăuri scris nu aflăm; că istoricii 20 romani, viața părinților a împăraților o au trecut cu tăcéria. Și aceasta mai multu, căci monarhia mai mult den osebitile ale sale agonisite să face moșnian cinstilor, decît dentru hărnicia părinților.

25 Dzice Iulie Capitolen că Aniu Veru, tatul lu<i> Marco Avriile, au fostu hotnog pe oștile la Rod și apărătoriu altor margini. Împărățind deci Traian cel Bun, Andriian cel Înțeleptu și Antonie cel Bun, care împărați 30 oștile sale nu altora, fără numai oamenilor celor împodobiți întru înțelepciune și întru bună-tate, pre samă le da. Că domniî blagorodnici, înțelepți, au deprinsu a alége pre aceiia povățuitori, carii ari ocîrmui războaiele cu înțelep- 35 ciune și după arătaria vremii și folosul acolo tare să stia cu războiu.

3. Inimile celor supuși deodată cu schimbaria domnilor să mută. <Po> liv<ius>, Carte 10.

4. Lucrurile noă de pururia au timpări noă. Gal<ius>, 30.

5. Cu cèle agonisite a bunului tată mai tare să întărescu casale a bunilor feciori.

6. Mare podoabă intru lauda părintelui. Plinie, 6, *Ipist<cola>* 6.

1 cu mirare]a fi cu miraria B/merari K/neamurile B,C,K|| 2 așa B,C, așa K/mutindu-să B,C,D, mutîndu-se K/stăpîniile B,C,D, stăpîniele K|| 3 intru K/supuș B/ațîță C/Pollo B|| 4 primejdiile K/cele K/multia B|| 5 republica B, răpublică K/adésă B,D, adése C/caré B|| 7 Camil B,D, așadzămîntul D,K/acéla B/avia B,K/pază K|| 8 curția B/cia de frunte C/cea B/in]de B,D,K/frunté B/caré B|| 9 fost-au]fără B/vrémia B,C, vremea K/Sillii B, Sillii D|| 10 sfetnicului B, sviatnicului C, svetnicului K, cumplitul sfetnic D/carile K/neamul B,K/lui]a lui B/Camil B,C,K/pătîmi B, pătîmia C, pătîmia K/urgii]goane B|| 11 gréale C, grele K/parte K/Marii K|| 12 sfetnicului B, svetnicului K, sfetnicul D/iar K/murindu B/Sella B,K/Iulie K|| 13 poruncitorul B,K/vrednicii K/agonisindu B, agonisind K|| 14 cinstia B/înturnare B, înturnaria K|| 15 iarăș B,C,K/in]la B/le-au K|| 16 iar K|| 17 Avriile B/împăratul D/avere K|| 18 cinstia B/lipse K/după lipsă ad. ce avuție B/haru K|| 19 rria B, re C, ră K/nicăuri B, necăire K/scriu K/nu aflăm scris B/istornicii K|| 20 viața K|| 21 tăceri K, trecirea D|| 22 monarhia B, monarhie K/multu B/din B,D,K/osebitele B,C/osăbiteli D, osăbitile K/agonisite B,K|| 23 să făcia B,C, să făcea D/moșneani B, moșniani C, moșneni K/cinstelor D/dintru B,K|| 24 lipsește părinților B|| 25 Iulie Capitolin B, Iulii Capitolin K/Annie C, Anie K, Antonie B/tatăl B,C,D,K|| 26 lipsește Avriile B/lipsește pe oștile B/oști D|| 27 apărător C, apărătorii K/margeni K/împărățindu B, împărățind decii C|| 28 Traian K/Andrian B, Adrian C, Andriian K/Înțelept B,C|| 29 lipsește și K/Antonie]Ansonie C, D/caré B|| 30 fără-numai oaminilor D|| 31 înțelepciunia B, înțelepciune C|| 32 pe K/domniî cei bl<a>gorodnici și înțelepți B|| 33 înțelepți C/alégia B, alege K/aciia C,K, cei D|| 34 care K/ar ocîrmui D, K, ari ocîrmui B,C,/războaile D, războele K/înțelepciunia B, înțelepciune C|| 35 arătare B/arătarea C/vrémii B/folosului B|| 36 stia]ste K/războiul K||

- Avia rimlénii, deosebi de oștile rînduite asupra vrăjmașilor, la patru părți a lumii, apăraturile sale foarte tare, cumu-i la Vizantița, unde iaste acmu Țarigradul, pentru să opriască pre
- 5 parthi; la Gadi, care să chiamă astăzi Calez, pentru să înfricoședze pre lusitani; la apa Rodan, care să chiamă astăzi Renul, împotriva rocoșiturilor nemțăști și la Colasseni, care iaste astăzi Rodosul, pentru supunirea varvarilor.
- 10 Pentru acéia li-am scris acéstia ca să să știe că la acéste locuri oameni aleși, de credință, trimitia rimlianii, pentru paza și apărarea, den care cunoaștem că tatăl lui Macro Avriile, Annie Veru, au fostu dentru cei aleși și trimis la
- 15 Rodos. Iară a afla n-am putut în cîte țări și cu ce oameni a petrecut acestu împărat la copilăria sa. Pentru ce ar fi pricina aceasta? Că scriitorii Romei nu avea obiceiū faptelor domnilor mainte de ce ar cădea la stăpînie să le
- 20 pue la cărți, fără poate fi a celor tineri, carii din tineréțile lor au arătat vreo faptă mare. Care lucru mai cu cale mi se pare a fi. Că mai mare laudă agonisêște acela care cu singură înțelepciunîa sa dobîndêște cinste, decît cela
- 25 care dobîndêște după moșie, însă nu acéia cinste ce-i agonisită cu tirănie.

Svetonie Trancvil, Cartea 1, *De chesari*, cap 40, pre largu faptele lui Iulie Chesariu spuind/ cît era de defăimate tineréțile lui Iulie mărturisêște și cît era de streină păreria tuturor de dînsul, cum nice dănoară să nu cadză la împărăția Rîmului. Și pentru acéia scriu istoricii, ca să să socotiască domni de Chesariu, carele întîiu au aflat monarhie,

f. 17^v

- 30 turisêște și cît era de streină păreria tuturor de dînsul, cum nice dănoară să nu cadză la împărăția Rîmului. Și pentru acéia scriu istoricii, ca să să socotiască domni de Chesariu, carele întîiu au aflat monarhie,

7. Céle agonisite cu războiu nu într-altu chip ce cu acea tările să moștinescu. <Fabius> Quintilianus, Carte 5, cap 17.

8. Lauda cu vrednicie să ține. Sal<lustius> (?), <De a repub<licii> orind<uală>, 4.

9. Acolo sintu darurili cinstite unde sintu vrednicii bunătății. <Synmachus> 1, *Ipis<cola>* 14.

1 avea C, ave K/rimlianii C, rimlenii K/deosăbit K/deosăbite oști D/orînduite B// 3 tari B,C,D, K/Vizantie D/unde]care B// 4 iaste C, este B, K/acmu]astăzi B, acum K/opriască C/pe B, K// 5 care]carii B/cheamă K/Caliz B// 6 înfricoșadză B, C, înfricoșază K// 7 Rodanul B/cheamă B, K, chiamă C/Reniul B/împotriva D// 8 nēmțești B/Colaseni B/carile K/este K// 9 astădz B/supuneria B, supunerea C, supunire K// 10 acéia]aceasta B, C, D, K/le-am B, K, li-am C/acesti K// 11 acéstia B, acesti K/oamenii aleș D/aliași C/ii trimitea D, trimitea K// 12 rimlénii C, rimlenii K/apăraria C, K, apăratură B/den care]din cia B/din D, K/care]carile K// 13 cunoaștiam B/tatul K/Avrelie B/Anie K/ 14 dintru C]din B/cei]acei K/aliași C, aleș K/lipsește și B/trimis K// 15 iar K/țară B// 16 ce]cia C/oamini D/pitrecut D// 18 Romii K/ave K/obiceaiu C, obiciaiu D, obicei K/faptiale B, faptele C, faptele D, K// 19 mai înainte K/ari cădia B, C, ar căde K/stăpiniia B// 20 pui K/fără]firiia B/care K// 21 din]dintru B/tineréțiale B, tineréțele C, tinerete K/lipsește lor K/vro B/mari K// 22 care]că D/ mi să pare B, C, K// 23 mari K/agonisiasțe C, agonisăști K/acéla B/carile B, carele C, careli D, carili K/singură B// 24 înțelepciunîa B, C, înțelepciunea D/dobîndesti C/cela] acéla B// 25 carile K/dobîndesti K// 25-26 care cinste după moșia lui dobîndiasțe, însă cu acée agonesită a tirăni B// 26 ad. marg. ce-i C, ce D/tirănie]tărie D/aciia ce iau cinste și agonesită K// 27 Svetonie Trancvil B, Svetonie Trancvil K/Cartia 1 B, Carte 1 C, Carte 2 K/Chesar B/lipsește cap 40 B// 28 pre largu]care mai pre largu B/faptele K/Iulie Chesariu B, Iulie Chesariu K/spuindu B// 29 cit]incit B/tineriățele B, tineriățele C, tineretele K/Iulie K/mărturisiasțe C, mărturisăști K// 30 lipsește cît A, cîtă B/iera C/păreria K// după m. 6 ad. Nime harul nu pricepe mainte de ispită, dzice Minuția B/lipsește m. 8 D, lipsește m. 9 K// 31 nici odinioară K// 32 împărăție K/aceia K// 33 istoricii B, istornicii K/ socotiască C, socotească K/lipsește de B// 34 Chesar B, D/carile B, K/întii B, K/monarhiia B, C//

adecă stăpîniia a unue și a înțelepciunii cu caria o ar fi stăpînit n-au avut.

Întrebînd un filosof, carele din Rîm trimi-
15 sese carte la Filared, tiranul Siciliei, căci ar
5 stăpîni atîta vrême cu tiranie acéle ostroave,
cu puține cuvinte au răspunsu la scrisoarea
acelui filosof: „Mă faci că sintu tiran, căci am
dobîndit această țară și sintu ani 32 de cînd
moștinescu; eu mărturisescu că am fostu ti-
10 ran cînd îl dobîndiam acestu loc, că nime nu
îaste să nu se chime cu cale tiran, carele
îa céle streine. Iară nu priimăscu să mă chem
tiran, că, de am agonisit locu acesta cu sila
și cu strîmbătare, iară cu înțelepciune și cu
15 bună socotială l-am chivernisit. Pentru acéia
așea să știi că mai lesne lucru îaste a agonisi
céle streine, decît iarăș acéle dobîndite a le
păzi cade foarte cu greu“.

Avut-au Marco Avriile muîare pre fata lui
20 Antonin cel Bun, al șeasesprădzécelea împărat
Rîmului, anume Favstina caré, neavînd tată-său
altu fecior, să făcu moștinetoare împărății. Și
așea, luîndu-o muîare și ca niște dzéstre agonisi
cinstea împărăției Rîmului. Fost-au această Fav-
25 stină cît cu chipul preaicusită, den care au
născut doi feți: pre Comod și pre Veresum.

De doao ori luo izbîndă Marco Avriile: de
pe parthi și de pre iurtumanii mării. Fost-au
om preainvățat și foarte istețu la mînte. Așea
30 întru limba grecească, cum lătiniască, foarte
știutoriu. La mîncări, la băuturi foarte cu mă-
sură. Multe cărți au scris. Murit-au în Țara
Unguriască, unde mersiase cu oști să supue
acea crăie, precum vom spune pre urmă în

10. Nu poate sta in-
delungu putéria caré
să poate cu răutate
a să înmulți. Sinecca,
3, *De ira*, 16>.

11. A să ucide și a
muri între tirani cinsté
și dobîndă să soco-
tése. Orin <= Oro-
sius>, 7, cap 47.

12. Chipul și icoana
domnului, nu aurul mai
bine decît priința, cu
dragoste oamenilor deș-
chide și ține. Plinius,
*Panegiricul lui Tra-
ian*>.

1 adică D/stăpîniria B, stăpînie K/a unuia B,C,D,K/ și a]iară B/ințelepciunia B, înțelep-
ciunii C// 2 care B,D,K// 3 întrebîndu B/carile B,K/trimisésia B, trimisiasé C, triimi-
săsă K// 4 cartia B/Filared B/Sichillii B, Siciliei C,D,K/ari stăpîni B// 5 vremi K/
tirania B/acélla C, aceli K, acél B/ostrov B, ostrove C,D// 6 puține B/cuvenția B/scr-
soaria B,K// 7 sint K// 8 aceasta B/sintu C/și 32 ani sintu B/cîndu B// 9 o moștenescu B,
moștenesc C, moștenescu D/ieu C/mă mărturisăscu B, mă mărturisesc C, mărturisăscu
D,K// 10 cîndu B/dobîndiem B/locu K/nimeni K// 11 este K/să nu să cheme B, să nu
să chîame C,D/să nu se chemi K/lîpsește cu cale D/carile B,K// 12 cele K/iar B,K/priimescu
K/chemu B, chiem D// 13 după tiran ad. pentru că 32 ani acmu sintu de cîndu stăpînescu
această țară B/agonésit B, agonésit K/acesta B// 14 iar K/ințelepciunia B, înțelepciune
C, înțelepciunia K// 15 socoteală B, socoteala K/chivirnisit K/aceia K// 16 așa B, așă K/să
știi așa D/știe K/iasse C/agonésit K// 17 cele K/lîpsește iarăș B/acélesi B, acele K/do-
bînditia, care a le păzi foarte cu greu iaste B// 19 Avriile B/mueri K/pe B,K// 20 cial Bun
B/al 16 împăratul B,K, al 16 împăratului C,D// 21 anumi K/care B,K, caria C/neavîndu
B// 22 ficior D,K/moștenitoaria B, moștenitoare C,D,K/impărăției B,C,K// 23 așa B,C, așă
K/după așa ad. Marco Avriile B/luînd-o C,D/muîare C, mueri K/niște]nice D/zăstre
K/agonési B, agonési K// 24 cinstia B,K, cinsté D/impărății D/aceasta B,C,D,K/Favstina
D, Favsta C// 25 preaicusită B,K, prîaicusită C/după preaicusită ad. așa la viață cu
puțină cinstia B/din B,D,K/care]carile K/au născut doi feți]2 ficiori au născut B/feț K//
26 pe¹⁻²K/Verissim B, Verisum K// 27 de da ori B/doî K/luă B, lui C, luînd K/Avriile
B/di pe parthi D// 28 și de pre]așidére au biruit și pre B/de pre]de pi D/iurtomanii B, ior-
tomani D// 29 preinvățat D,K, foarte învățat B/mintia B/asia B,C, așă K// 30 lătiniască B, lă-
tiniască C, letinească K/foartia B// 31 știutoriu B, știutor D, știutori K// 33 unguerească B, un-
guriască C/undé B/mersiă B, merseră K/oștile K/suppuia B// 34 acia B,C, ace K/crăia B/
spune]scrie D/pe K/precum vom spune la locul cărții aceștia pe urmă B//m. 10 și 12 lipsesc K//

cartea aceasta. Împărătit-au, lăudat întru dreptate, ani 22. Murit-a de 63 de ani, în care să află anul ce să numește climacteric, în care an să timplă mare grijă și la cumpănă 5 viața omului, când să plinește de șapte ori noaă ani și noaă ori șapte ani.

Fost-au cu totul Marco Avriile unul den domnii lumii aceștiia, pentru care a lui viață, pentru mari învățături și fericirea norocului, 10 de a-i alége de o parte numai pre Favstina și pre ficiorul său Comod. Moarte<a> lui mare jeale au adus Rîmului; căci viața lui au fostu scumpă și poftită orășianilor, cit rîmlîanii fieș-tecarele pentru vécinica pomenire a lui i-au 15 făcut stîlpi cu chipul lui și fieștecarele avea în casăle sale stîlpu cu chipul lui./care lucru nice unui împărat să să fie timplat vreodată nu cetim, nice lui Avgostu chesariului, decît care împărat mai drag lui rîmlîanilor n-au fostu.

13. Peste toată viața al șaptele fieștecare an iaste cu grijă. Cinsori<nus>, cap 14.

20 CARTIA LUI AVRILIE ÎMPĂRATULUI LA APOLIN, PRIIATENUL LUI, CARE AȘEA CURĂ, ÎNTRU CARE SĂ ARATĂ OSTENÉLELE ÎNVĂȚĂTURILOR LUI ȘI OBICEIURILE RÎMULUI CÉLE BUNE, DE DEMULTU ȘI VÉCHI

Marco Avriile împărat Rîmului, unul, lui 25 Apolin, véchiului priiatin, sănătate și obștii pace. În besérica călugărițelor dată îmi fu mie scrisoarea de la tine, de oarecînd trimise de tine și de mult dorită de mine, în care fiind scurtă scrisoarea ta la mine ceri de la mine răspunsu 30 cu multe cuvinte să fie, care lucru nu să cuvine cinstei ce să află singură la împărăție. Că nemică nu-i mai fără cale domnului, decît a să lăți cătră ispravnicii săi în cuvinte și a fi strînsu întru împutinare a face lui bine și a 35 făgăduințelor.

14. Nu a adiveri și a nu face să cade domnilor, ce mai multu a nu adiveri și a face binilia.

1 Împărătit-au întru lăudat, întru C,D/lăudat]în laudă K/intru] și întru K, lipsește C// 2 direptația B/22 de ani B/murit-au B,C,K/lipsește de² B/ani]ai C/caré B, carile K// 3 anul]unul D/numeștia B, numiaște C, numești K/climact D// 4 carile K/să timplă]s-au timplat K/grija B, griji D, grije K// 5 viața K/cindu B/pliniaște C, plinescu B/șapte B,C// 5-6 șapte¹⁻²D,K// 6 noi¹⁻²K, 9¹⁻²B/7 B/ani]ai C// 7 Avrelie B/den]dintre B, din C,D,K// 8 aceștie K/care]curata B, curată K/viața K// 9 mare K/fericiria B, fericire C,K// 10 de a-i]de-i B/allagia C/de a-1 alegi numai de o parte K/ad. marg. numai C// 11 feciorul B,K, fiul D]Comod B/moarte C,K// 12 jiale C, jele D, jale K/au adus mare jeale B/viața K// 13 pohtită D/orășenilor B, oroșianilor C, oroșenilor D, orășanilor K/cit]așia cit B/rîmlîanii B, rîmlenii K// 14 fieștecare B,C, fieșticarile K/pentru]spre B/viacinica B, vecinica C,K/pomeniria lui B// 15 stîlpu B, stîlp C,D,K/fieștecare B, fieștecare C,D, fieșticarile K/avia B, ad. marg. avea C, lipsește K// 16 casele B// 17 nici K// 18 citim B,D/nici B,K/ Avgust B,C,D/chesariul D/decît care nice un împărat B// 19 rîmlîenilor B, rîmlenilor D,K// 20 Cartea B,K/Avrelie B/împăratul D/Apollin B// 21 priiatinul C, prietinul K/lui]său B/caré B/așia B,C, așă K/intru carile K, în care B// 22 osteniale C,D, ostenelile K/obiceiturile B, obiceaturile C// 23 cele K/vechi B,K// 24 Avrelie B/împăratul B// 25 Apollin B/vechiului B,K/prietin K/sănătaate C/obștei B// 26 pacia B/besérecă B, bisărica K/călugărițelor C, călugăriților D/dată-mi fu K// 27 scrisoare B,C, scrisoaria K/lipsește de oarecînd trimise de tine K/oarecîndu B/trimisă B,C,D// 28 multu B/fiindu B// 29 scrisoaria B,C,K// 30 multia B/cuventia B/cuvene B// 31 singur<ă> B, singură D,K/împărăția B/nimică D,K// 32 lipsește mai B// 33 ispravniciei K/in]întru K/cuventia B// 34 face]facerii B// 35 făgăduințelor C,

Căci boalești de picior și că simți durere gră
scrii; foarte dentru inimă am părere răă că
nu ai sănătate, care și eu ție îți poftescu și
ție de triabă-ți iaste. Că toate în viață mîh-
5 nurile suferitoare sintu, aflîndu-se omul întru
sănătatea sa. Iară ce îmi faci știre în scrisoarea
ta, precum ai venit la Rod și poștești ca să
știi de la mine cum am fostu venit acolo,
fiind tînăr și cîtă vrême la învățatură am pe-
10 trecut acolo, cît de lungă au fostu viața mea,
pînă ce am venit la înălțarea împărăției Rî-
mului, deci și poștei tale și mai multu aceștiia
foarte mă mir căci ai cugetat să pocîu răspunde
fără prea mare necinste. Că nemăruî, nice dă-
15 năoară, în tineréțe, n-au fostu așa de cinste
faptele, care nu s-ari putea tocmai mai cu
cinste de cum s-ar spune.

Tată-mieu, Anie Veru, vrînd să arate cătră
mine dragoste părintască desăvîrșit pînă nu
20 pliniseam încă 13 ani, m-au depărtat de la
cele de scăderia Romei și la Rod, pentru
învățaturile, mai multu îngreuîat de cărți,
decît de bani, m-au trimis. Acolo întru învâ-
țatură, așa de cu lesne și de norocoase folosuri
25 am luat, cum sosind la 26 de ani la școala
filosofiei firilor și obiceiurilor, așjidirea și
ritorie la ivală am dat; și nice un lucru nu
m-au ațîțat mai multu la nevoînța învățatu-
rilor decît lipsa banilor.

30 Că sărăciia pre mulți cu minte copilandrici
îi biruiaște cu dragostea înțelepciunii, așa
cît ce agonisescu alții pre binile avuției lor,
aceia ei pre înțelepciune agiungu.

Adevărat, cu ură mi-au fostu, preaiubitul
35 meu Pollio, a purciade den Rîm, mai multu
vădzîndu-mă rămas singur în ostrov; iară

15. Așa iaste să fie
datoriia părinților cătră
feciori.

16. Nu știu cum de
laste sărăciia sorcă
minței cei bune. Ar-
bet cer Petronius, Sa-
ctyricon, margini 36.

făgăduinților D, K// 1 boliaște C/picioare D, K/simți B, K/dureri gre K// 2 dintru B, K/pă-
réré C, păreri K/ria B, ră K/că nu ai căci n-ai B// 3 s(ă)n(ă)tatia B/iti]it B/pohtescu
D// 4 de treabă iaste B, de triabă-ț iaste C, de triabă își iaste D, de triabă it este K/viața
K// m. 13-14 lipesc K// 5 sintu D, sint K/aflîndu-să B, C// 6 s(ă)n(ă)tate B, sănătate D/iar
K/ce-mi D, K/ scrisoaria B// 7 vinit D/ poftiaști C, pohtești D// 9 fiindu B/vremi K//
10 cît]cîtă B, C/viața K/mia B, C, K// 11 lipsește ce B/venitu B, vinit C/vinit la împărăție
Rîmului D/inălțaria B, K/impărății B// 12 pohtii D, pohtii K// 13 mir]mer K/pocîu]pot B,
poți K//14 pria mare B, C, pre mare K/necinstia B/nemăruia B, K/nici odinioară K//15 tinéria
B, tineretă C, tineretă D, tinerețe K/in-au]nu au D/ așa B, C, așa K/cinstia B// 16 fapziale
B, faptele D, K/caré B/nu s-ar K/putia B, C, pute K// 17 cinstia B/s-ari spune B// 18 tată-
meu C, D/vrîndu B/arăti K//19 dragostea K//20 plinisăm B, C, D, K/ depărtatu B//21 cele K/scă-
dère C, D, scădere K/de la cele ce mi-ar fi fostu de scădere Roamei B/ad. marg. Romei și
la Rod C, lipsește K// 22 învățatura K/ingreunat B, ingreot K/ cătră K// 23 triimesu K/in-
vățaturi B// 24 așe B, așă K/iasne B, lezni K/norocoasă B, D, nărăcoasă C// 25 cum]cît
B/sosîndu B//lipsește de B/ani]ai C//26 obiceiurilor K/așjidiare B, așjiderea C, așjidre K// 27 ri-
toriia B, ritorii D, ritoriei K// 30 mintia B// 31 biruești K/dragostia B, C/ințelepciunii B, înță-
lepciunei K/așe B, așia C, așă K// 32 agonisăsc B, C, agonisăscu D, agonesăsc K/binele
B, C, D/avutii B, avuției K/lipsește lor D// 33 aceia K/ pre]prin C, K/ințelepciunla B, înță-
lepciune C/agiung K// 34 ură]urît B, C, D, K/mi-au C, me-au K/preiubitul B, C, K// 35 pur-
cède C, purcede D, purcedi K/din B, D, K// 36 vădzîndu-mă C/ singur D/iar K//

după ce am ascultat filosofia deplin dzéce
 f. 18^v ani, mi se părea a fi născut de acolo, precum
 și acmu mi să pare că am /fostu de acolo.
 Că iaste pravilă adevărată cu înțelepciune,
 5 de(n) strein moșan orașului, iară cu nebulie
 dentru oroșan, întru adevărată moșie, strein
 să face.

Iară că te știi pre tine cum aveai cunoștință
 de tată meu Anie, carele 15 ani apărătoriu
 10 acei părți împotriva varvarilor fiind păzitoriu
 den poronca lui Andrian stăpînului meu și
 lui Antonin celui Bun, socrului meu, domni,
 cu mare pomenire și pre mine [avîndu-mă]
 avîndu-mă pre sama a vechilor ai săi priiateni,
 15 care lăsare de mare agiutoriu mi-au fostu,
 atîta cît și desfătările Rîmului li-am uitat,
 și cu înfricoșarea ostrovului m-am deprinsu,
 den caré mare lucru avîam, că dragostea moșiei
 cei de naștere pururea omului de scădere iaste.
 20 Să știi dară că rodiiianii sintu oameni așa
 de libovnici și la bine a face bucuroș, cît rari
 alți ostrovéni vei vedîa. Că ostrovénii ce
 lăcuescu în ostroave mai toți amăgitori, min-
 ciunoși și nemulțămitori sintu. Și aceasta o
 25 dzic că priiatenii tătine-mieu și cu sfatul și cu
 banii de pururea mă agiutoriia pre mine,
 care amîndoaă îmi era de triabă, cît nu știiam
 care mi-ar hi fostu mie mai de triabă; că
 banii celui strein împotriva lipsilor sărăciei
 30 doftorie, iară sfatul spre dulce dragostea mo-
 șiei uitare pengehru doftorie iaste. Și că pre
 atîtea ani poftiiam să învățu filosofia la
 Rodos, pre cîți ani oștisă tată-mieu într-acesta
 ostrov, n-am putut isprăvi aceasta, că cu
 35 poronca lui Andrian stăpînu-mieu fuu chemat
 la Rîm. Caré poroncă de înturnarea mea la

1 ce am]cia am C/filosofie D/10 B,K//2 ani]ai C/mi să păria B,C, mi să păre K/ lipsește de B//3
 acum K// 4 este B,K, iaste C/adevărată pravilă B/înțelepciunea B, înțelepciune B, înțelepciune
 nia K// 5 din B,K/streini D,K/moșnian B/iar K/ nebuniia B//6 dintru K, din B/orășan
 B,K/adevărată]avărată D/moșia sa B, moșia C// 7 să va face B,C,K, să va faci D//
 8 iar K/lipsește cum B/aveai]ai avia B, avia C, avei K// m. 15–16 lipseșc K// 9 meu
 D/care K/apărător D/acei B// 10 împotriva D/findu B/păzitor C,D// 11 din B,D,K/poronca
 B/ Adriian B, Adriian C, Andriian K/stăpînul C,K/și a lui B,C,D,K// 12 Antonin]Andrian
 D/celui]cel K// 13 pe mine K// 14 avîndu-mă]lăsîndu-mă B/lipsește ai K/véchilor C/priiatini
 C,K//15 lăsaria B, lăsară D/agîtor D, agîtoriu K/mi-au C/m-au fostu mie B, me-au fost
 K// 16 li-am C, le-am K// 17 înfricoșaria B,K// 18 din B,D,K/carei B,C,K/aviam]avam C,D,K/
 dragostia B,K/moșii B,C,D// 19 de]din K/nașterea B, naștere C/pururia B,K/ scăderia
 B, scădere K/iaste C, este K// 20–22 lipseșc D// 20 dar K/sînt K/așe B, așa C, așa K//
 21 libovnici K/a faceria B, a faci K/bucuroși B,C/cît in rari B// 22 ostroviani B, ostro-
 veni K/alții vei vedîa B, vei videa C, vei vide K/ostrovénii K/ce]carii B// 23 în]la B/ostro-
 via B/între paranteze amăgitori C/minciunoși B, minciunoși C, mincinoș K//24 între paranteze
 și nemulțămitori B/sînt K// 25 priiatinii C,K// 26 bani B,C/de pururia B, de-a pururia K/mă
 agiutoriia B,C/pe K// 27 care]iară B/amîndoaă-i B, amîndoi K/de triabă mie B/ știem
 K//28 mi-ar hi C, me-ar fi K/treabă B, triabă C// 29 împotriva C/lipselor B, lipsălor C// 30 dof-
 toriei K/iar K/spria B/dulcia B, dulci K/dragostia B, dragoste K/moșii B// 31 lipsește dof-
 torie B/este K// 32 lipsește atîtea B, atîția C, atîța K/după ani ad. încă B/poftiem K/filo-
 sofie B,C,K// 33 cît K/ani]ai C/intr-acestaș ostrov oștiria tată-mieu B, într-acesta ostrov oștisă
 tată-meu C, într-acest ostrov oștisă tată-mieu K// 35 poronca C,K/Andriian B,K, Adriian C/
 stăpînu-meu C, stăpînă-mieu K/fui B//36 Care B,C/poroncă B/înturnare B/mea]mia B,C,K//

moșie mîa acéia cu mîhnire am avut, cum
am dzis, ca cînd aș fi fostu de locul ostrovului
aceluia, așea mă avea în cinste. Că adevăr,
spre a prăvi țările streine nice dînăoară nu
5 te vei îndestula cu inima. Ai istoria Rodosu-
lui. Cu ce mijloc întîi în muntele Chelet, la
Rîm, den copilăria mea, în care țară tată-mieu,
cum au fostu ținut și învățat îți voi spune.

Era la rîmleni pravilă preasfîntă și obicéiu
10 multă vréme ținut, nice un tîrgovăț care are
volnicia Rîmului să nu rabde pre feciorul
său, după ce plinește dzéce ani, a îmbla pre
ulițe făcînd vorbă. Obicéiu avia așjidiria rîm-
lénii de feciorii de boiari și de niam, pînă la
15 al doile an să-l lase să sugă, pînă la al patru-
le an să se hrăniască blîndișor și moale; la al
șeasălea an a ceti, la al optulea an a scrie,
al zécelea an la gramatică să-i învêțe. Trecînd
de dzéce ani, copii(i) datori era vreun meșter-
20 șug să învêțe și la cé ar fi fostu plecat ori la
învățatură, ori la oști, ca să nu îmble pen Rîm,
fără triabă./

f. 19 Întru oarecare pravilă, pe 12 table, acéstia
să află: oricare orașan rîmlian, între zidiurile
25 denn afara tîrgului, care are casă, pe feciorul
său ce ar fi mai [mai] mare de dzéce ani în
strînsoare să-l aibă. Că copilul de-l va lăsa
tată-său fără triabă, să îmble rătăcit, sau nice
un meșterșug nu-l va învăța, și va face vreo
30 greșală, cu cale iaste și tatăl și feciorul să se
pedépsască.

Că nemică mai multe răutăți nu înmulțascu
întu norod, decît multa negrije și a părinților
și sălbătăciia feciorilor și îndrăzniala. Iară
35 pravila dintre a noastre într-altu chip dzice.

17. Bunătatea înfrîntă
cu învățatura crește.
Gviler<mus Brito>, 2.

1 moșia C, K/mia]mea C/aceia K/mîhniria B// 2 zisu K/cîndu B/hi B// 3 acélie B/
așe B, aș K/avia C, ave B, K/că adevăr să paștem ochii cu prăviri a țări streine
B// 4 a prăvi cu ochii C, K/țările K/odinioară K// 5 inemă B/ai]a B/historii B, istori-
ria C, istorie K// 6 mijlociu K/muntele B, muntile K/Chelei B, K// 7 din B, K/mia B, me
K/după țară ad. trăia B/tată-meu K// 8 au]am B/învățatu B/voi B, K// 9 rîm-
leni K/priasfîntă B, ad. marg. preasfîntă C, lipsește K/obiceiu K// 10 în multă B/vreme
K/nici K/un tîrgovăț]orașan B/care are]care avia B, carele avea D// m. 17 lipsește K//
11 feciorul B, D// 12 plinaște C, plinești K/zăci K, 10 B, D/umbra K// 13 uliță B, C, D, K/făcîndu
B/vorbe B/obiciau D, obiceaiu C, obiceiu K/avea C, ave B/așjideria B, așjiderea C/rîm-
lianii B, C, rîmlenii K// 14 feciorii B, C/boeriu B/neam K// 15 anu B/să-l lasă C, D, să-i lasă B/după
sugă ad. țîță D/patrulea B// 16 anu K/să să hrănească B, K, să să hrăniască C/blîndișoru
K// 17 șiasăl<ea> B, șiasale C, șasăle K/anu K/citi B/la al optule B, K, la optule C, D/lip-
sește an²B// 18 al]la B/dzécele B, C, dzécile D, zăcile K/anu K/grammatică B/înviață C,
învețe K/trecîndu B// 19 zăci K, 10 C, D/ani]ai C/dator B/vrun B, C/meșteșug K// 20 să]să-i
K/învețe B, înviață C, învêță D]ce B, C, K/fi]hi B// 21 umbli K/pen]pin B, prin K/după
Rîm ad. între paranteze geaba K/triabă C, treabă K// 23 oarecare]care B/acéste C, aceste
K, acéstia cuvinte B// 24 oarecare B/oroșan D/rîmleanu B, K, rîmlian C/zidiurile C, zidu-
rile K// 25 denn afara]sau den afară B, dinu afară D/tîrgului]orașului B, a tîrgului D/are]ari
K/case B, K/feciorul B, C, D, K// 26 zăci K// 27 strînsoaria B/va.]vor B// 28 tată-său]părintii săi
B/lipsește fără triabă K/treabă B/umbla K// 29 meșteșug K/după face ad. între paran-
teze vreun meșterșug D// 30 lipsește iaste B/este K/feciorul D/să să pedepsască B, C, K//
32 nemică D, K/înmulțescu B// 33 întru]în B/nărod C, D/decît negrije cia multă B//
34 feciorilor B, D/îndrăzneala B, K/iar K// 35 dintre B, dintru K/ale noastre D/zice K//

Îndată trecînd de dzéce ani copilul în Rîm, de va face vro nebulie, pre acela sau într-altu loc tată-său să-l ție, sau la vaduri deosebite în pace a petreće feciorul să nevoiască. Că nu 5 iaste cu cale bucuriia de fecioru părintelui să aducă vătămare norodului, de vreme că viața republicii radzimă de aceasta, ca să petriacă în linește și să să goniască de la sine învrăjbitorii și rocoșialnicii.

- 10 Spune-ți-voiu, al mieu Pollio, că-ți va fi audzind mirare, știu bine, În vrémia care era Roma întru veselie și pentru podoaba politiei vechi, cînd toată lumea stăpîniia, aflatu-s-au țirgoveți rîmleni mai multu de doo sute de mii. Și 15 cu cale iaste să să socotiască că vor fi fostu mai multu de o sută de mii de copii, într-acel obicéiu îi avea cei mai mari pre dînsii supuși, așa cît lucru cît de mic îi învăța. Că feciorul lui Cato Uteținsul, pentru căci frînsă un 20 urcior a unui copil cerșind apă, așijdirea feciorul lui Țenna celui preabun, numai pentru căci au întrat în grădina oarecărue să-și ȳa poame, fură izgoniți. Și dentr-aceștea nice unul n-au fostu deplin de dzéce ani (că pre 25 acéia vréme mai cump<1>it să certa céle greșite den șagă, decît astădzi greșealele ce să fac de bunăvoe).

Țițero al nostru pentru pravile dzice: nice o grije rîmlianilor mai véche n-au fost, decît 30 ca să păzască copii<i> și tinerii ci cei bătrîni să nu viețuiască jacași și fără învățatură. Și pînă atunce au trăit lauda orașului pînă cînd celor tineri nu li s-au cădzut în Rîm a îmbla rătăciți.

18. Rîmul, lumina a crîngului pămîntului și cetatea tuturor niamurilor. Țițer<0>, Pentru Sorla <= Sylla>.

19. Ce foloséște în laturi a fi îndrăznețu, de va viețui rău în casă? Valerius> Ma<ximus>, 2, 4.

20. Dzăcarea fără lucru și impuțaciunlia iaste o rugină a preaițălepciunii. Hesrom <= Hieronymus>, Bessad <= Biserică = Commentarius in Ecclesiasten>.

1 trecîndu B/zăci C, 10 B/ani]ai C//2 vreo B/nebunii K//3 locu K/tatăl său K/deosăbite C, D, K// 4 a-i petriaci B, a petriace C, a petreci K/feciorul B, D/să nevoiască K// 5 iaste C, este K/fecior B, ficiori D// 6 aducă]adaog B/vătămari K/nărodului C, D/vreme K/viiața K// 7 răpublicii D, K/radzimă B, D/in]întru B// 8 liniște B, C, D, K/gonească K// 9 ad. ulterior și răcoșelnicii K/rocoșalnicii C// 10 spune-ț-voi ție B, spune-ț-voiu C, spune-ț-voi K/că-ț C, K, care că-ți B// 11 audzind]ascultîndu B/miraria B, meraria K/in]pe B/vréme B, C, D, vremea K// 12 veselii B, vesălie C, D, K/pentru]întru B// 13 cînd]peste B, ca cînd K/lumia C, K/stăpîndu B// 14 rîmliani C, rîmleni K, roman B/lîpsește mai multu de B/doi K/200.000 B, D// 15 este K/să socotească K so<co>tiască D/ m. 18 lîpsește B, K// 16 100.000 B, C, K, D/lîpsește de¹ B, C, K/intr-acéle B// 17 obicéiuri B, obiceaiu C, obiceiu K/avia B, K/mare B/suppuși B, supuș K// 18 lîpsește așa B, așa C, așa K/cît în lucrurile céle mai mici îi învăța B/feciorul B, C, D// 19 Utițânsul C, Utițînsul D// 20 un urcior a unui copil]urciorul unui copil B, C, ulciorul unui copil D, K/cerșindu B/așijdéria B, așijderea C, așijdire D, așijdiria K/feciorul B, și feciorul D// 21 Ținna B, Ținna D/pria B, lîpsește K/numai pentru]pentru atîta numai B/lîpsește pentru K// 22 oarecărui C, K, oarecare B/să-ș B, C, K// 23 poamia B/fu izgonit B, fură izgoniț K/ dintr-acéste B, dintr-acéstea C, dintr-acéstea D, dintr-acéste K/nici unul K// 24 zăci K, 10 B/ani]ai C/făvă paranteze B/pre]pe B, C, D, K// 25 acea D, acia K/vremi K/să certa]le cerca B/cele K/gréșite C// 26 din C, K/astădz B/greșalele C, greșalile K/ce să fac]care să facu B// 27 între paranteze și de bunăvoe B/voi K// 28 al]a K/ad. marg. pentru C, lîpsește K/pravile D, pravilă B, pravele C, Pavel A, K/zice K/nici B, K// 29 grija B, grijă D, K/rîmlenilor B, C, rîmlenilor K/repetă mai D/veche B, vechi K/n-au fost]nu esti K/decît să B// 30 copiii C, copii K/lîpsește cei B// 31 vețuiască C, D, K/zacaș B, jacaș K// 32 atuncia B, K, atunci C, atunce D/trăitu B/cîndu B// 33 în Rîm nu li s-au cădzut a îmbla B, C, în Rîm nu li s-au cădzut a îmblară D, în Rîm nu li s-au căzut a umbla K/rătăciț K//

Că aceia numai una ȳaste cu cale să să chȳame țarȳ norocoasȳ, ȳntru carȳ toȳi cineșȳ al sȳu meșterșug și ostentialȳ pȳzȳște și nime dentru ostentialȳ și sudoarea streinȳ nu trȳiaște.

- 5 ȳncȳ fiind eu copil, al mieu Pollio, mȳcar cȳ nice acmu nu sintu așea bȳtrȳn, nemȳrui ȳn Rȳm la ivalȳ a eșȳ nu sȳ cȳdea, nice sȳ putea, de nu ar fi purtat cu sine sȳmnele de meșterșug sau de ȳnvȳțȳturȳ care avea și cu care-ș agoni-
- 10 siȳ hranȳ. De s-ar fi priceput cineva sȳ fie fȳcut ȳntr-altu chip, nu numai de strigare copiiilor, carii mergea dupȳ dȳnsul ca dupȳ un nebun, ce pre urmȳ de cercȳtorȳul sȳ pedepsiȳ. Cȳ așea, ȳntru acȳia hulȳ și de nemicȳ/
- f. 19^v 15 sȳ afla ȳn Rȳm tȳnȳrul cel fȳrȳ lucru și jacaș, precum era ȳn ȳara Greceascȳ filosoful cel neȳnvȳțat. Șȳ ca sȳ nu-ȳi parȳ cȳ-ȳi spuȳu basne așea sȳ șȳtii, ȳnainte ȳmpȳratului era datorie sȳ poarte fȳclie de cearȳ ardzind,
- 20 sfȳtȳnicului sȳcure oșȳtiascȳ, iarȳ preoȳii plete ȳn chipul mrejii: mrejit pecȳte, boȳarii de divan haine roșȳ; pe urmȳ cercȳtorii cumpene, polcovnicii mȳciuci, crȳșorii schiptru, vlȳdicii coronȳ sau mitrȳ ȳmpletitȳ, oratorii carte,
- 25 sȳbiȳrii sabie, zlȳtarii lanțuȳi purta. Acȳșȳtia și fiecare meșter, cine de ce era meșterșugul, fȳrȳ de neguțȳtorii streini, carii toȳi cu un semnu a sȳ purta li sȳ cȳdea; cȳ nice unui strein ȳn Rȳm nu sȳ cȳdea sȳ sȳ poarte cu
- 30 vreun semnu care purta orȳșȳnii cei de loc.

Cȳt de cuvioase și la vedȳre era fericȳia și ȳnvȳțȳtura orȳșului! Cȳt-ȳi acmu nevoȳa și rȳsipȳ sȳrȳzicilor nȳ vedȳ! Cȳ așea sȳ mȳ ȳubascȳ dumne-

dzeii cei nemuritori, așea mȳna mea ȳn rȳzboȳu

21. Din fire cȳle audzite cu voe le lȳudȳm, dect cȳle vȳdzute. Val. <= Velleius, Carte 2.

1 aceia B,K/una țara este cu cale sȳ sȳ cheme norocoasȳ B/este K/chemi K/nȳrocoasȳ C, norocoase K// 2 ȳntru carȳ]carii B/care K/cineș B,K/sȳu]seu K// 3 meșterșug K/ostenealȳ B,K/pȳzȳșȳti K/nimine K/dintru K, din B// 4 osteneala K/sudoaria B,K/trȳeșȳti K// 5 fiindu B/ȳu]ȳieu C/macar B, K// 6 nice acmu așea bȳtrȳn sint D/acum K, acmu ȳncȳ B/nu sint K/așȳ C, așȳ de bȳtrȳn B, așȳ bȳtrȳn K/nemȳruiȳ B/lȳpșȳște ȳn Rȳm D// 7 cȳdȳ B, cȳde K/putȳ B,C, pute K// 8 n-ar fi D/purtatu B/sine K/sȳmnele C, sȳmnele K, semnul B/meșterșug K// 9 avȳ B,K/lȳpșȳște cu B/cu cari ȳș agonișȳ D, cu care ȳș agonesiȳ K, agonesiȳ B// 10 De s-ar]Iarȳ de s-ar B/priceput]putȳ pricepe D, putȳ pricepi K/fȳ]fi D,K// 11 strigare B, strigȳria C,K// 12 care K/mergȳ B,C, merge K// 13 pe B,K/dupȳ cercȳtorȳul ad. cel fȳrȳ lucru și jacaș D/ad. marg. sȳ pedepsiȳ C/sȳ pedepsiȳ]rȳpublicii K// 14 așȳ B,C, așȳ D, așȳ K/ȳntr-acȳia B, ȳntru aceia K/nimicȳ D,K// 15 lȳpșȳște cel fȳrȳ lucru și jacaș D/cel fȳrȳ de lucru K/dzacaș B// 16 ȳn ȳara Greceascȳ era B// 17 nu-ț B,C,K/paru B/cȳ-ț B,C/spui K// 18 așȳ B,C, așȳ K/ȳnainte C, ȳnainte B,K// 19 poarte]poartȳ B/fȳclii D,K/ardzind B, ardzind C// 20 svȳtȳnicului B/svȳtȳnicului C, svȳtȳnicului K/secure B/oșȳtiascȳ C, oșȳteascȳ K/iar K// m. 19 și 20 lȳpsesc. K/preoȳii B, preuȳii D/plete C/dupȳ plete ad. ȳn locul chicii B// 21 lȳpșȳște ȳn chipul mrejii: mrejit pecȳte B/mreȳȳi K/mrejit pecȳte]sachicii K/ad. marg. mrejit pecȳte C/boerii K// 22 roșii B,C,D,K/pe urmȳ]ȳn umeri B/cumpȳnȳ B// 23 mȳciucȳ B, mȳciuci C/coroanȳ B// 24 cartȳ B// 25 sebiȳrii K/sabiȳ B, sabii K/lanțuȳjele B, lanțuȳjeli C, lanțuȳjȳ D, lanțuȳjele K/acȳstȳia C, aceste K// 26 fieșȳticare K// 25-27 Acȳșȳtia și alȳi meșteri fȳcia, fȳrȳ de neguțȳtorii cei streini B// 26 cine di ce-i era D, cine de ce li era K/ce]ce-i C// 27 care B,K// 28 sȳmnu B,C,D,K/le sȳ cȳdȳ B/cȳdȳ C, cȳde K/nici K/unui]unii D// 29 streini D/cȳde K// 30 cu acel sȳmnu carȳ B/sȳmnu C,K/sȳmnu carii sȳ purta D/orȳșȳnii C, orȳșȳnii K/orȳșȳnii de loc cei slobodȳ B// 31 cuvioasȳ C,D,K/vedȳria B, vedȳre C, vedere K/ferȳcȳre K// 32 cȳtȳ-i amu K, cȳtȳ acmu-i B/rȳsipȳ B, rȳsipȳ K// 33 vede K/așȳ B, așȳ C, rȳșȳ K/dumnezȳii C// 34 așȳ B, așȳ C, așȳ K/mȳ B,C, me K/rȳzboae B//

Mavorsu să o chivernisască, că cine să află pe vremea noastră prea tocmit întru obicături, abiia de să potriveste cu cel mai prostu a vécilor de atunci. Că atuncea întru 5 o mie nice unul rău n-ai aflat în tot orașul; iară acmu, între doaădzăci de mii, abiia unul împodobit cu bunătăți în toată Italia de vei afla. Și nu știu pentru ce așa aș avea pre dumnezăi vătămăți, căci așa noroc împotriva 10 sintu, că acmu patruzăci de ani de când nemică nu lucredzu, fără cât plingu, că vădzu cum cei buni mor și îndată să uită; iară cei răi viețuescu și de pururea cu fericire să bucură. Că inima istiață toate supărările cite să află 15 în viața omeniască le poate suferi. Fără de aceasta, a prăvi pre omul bun întru lipsă și pre cel rău în fericire, aceasta una inima nice a răbda, nice a suferi, nice cum poate.

Să-ți placă aceasta ce-ți scriu ție, Pollio. 20 Spre aceasta păréré, care în poménele céle de frunte, unde scrie de vremile lui Marie și a Silii, am aflat foarte vrednic lucru de mărturisit. Fost-au deprinsu obicături și nesilită pravilă a Romii, pînă în dzileli Ţennei țensorul, 25 adecă cercătorul, care să însămna de sfat ca locurile a toate țării aceia, care i se cuviniia den sorți den țările Italiei, să îmble și să cêrce, a cărie cercătură era în tot hotarul, pentru să cunoască cine s-ar jălui de nedreptate. Al 30 doilia, pentru să iscodiască cum are fi statul republicii. Al triilia, ca în toți anii să facă gîurămintu cu încredințare cătră romani.

Ce ți se pare, Pollio, de s-ar vesti astăzi Italia, precum de demult Rîmul să cerca, cite de multe 35 și mari obicături réle s-ari afla. Că pierzindu-să

22. Focul ispiteste aurul și lipsa pre bărbatului cei tari. Sineca, De bine și rău, cap 5.

23. De iaste bun cel ce pătimeste, întru bini hotăriaște céle ce pătimeste. <Plotinus>, Carte 3, *Ipsitula* 4.

24. Dreptatea rușinării și plecaciunii iaste cumpire cu cercare. Ţițero, La L. Pison.

2 vreme B/vrémia C, vreme K/pria B,C, pre K/obiceauri C,K// 3 dé abiia B/potriviaste C, protiveste D, potrivesti K// 4 vécilor de atunci]vacului acialuia B/vecilor K/atuncea¹⁻²C,K, atuncea¹D// 5 într-o mie K, între 1000 B, întru 1000 C,D/în tot orașul n-ai fi aflat B, în tot orașul n-ai aflat C,D,K// 6 iar K/amu K/doaizeci de mii K, 20.000 B,C,D/dé abiia B// 7 Italia B,C/lipsește de B// 8 lipsește așa B, așa C, așa K/avia B,C, ave K// 9 dumnezei K/așe B, așa C, așa K/norocul B, năroc C/împotriva sintu]împotriva-l sintu B, împrotivă simt D, împotrivă simt K/împrotivă C// 10 amu K/40 B,C,D/ani]ai C/cîndu B// 11 nemică D,K/lucrezi K/văd K// 12 iar K// 13 lipsește răi A/de pururia B, di-a purure K/fericia B, fericie C,D, fericire K// 14 inema B/istiață C/inima ce istiață K// 15 viața K/poatia B// 16 privi K, isprăvi D// 17 lipsește și B/în fericie]întru noroc B/fericire K/inema B,C// 18 nici ar răbda K/nicicum nu poate K/nu poate B// 19 ce-ț B/Polio K// 20 spre aceasta care purure în pomenirile cele K/păréria B/celia B, ciale C// 21 vrémile B/Mare K// 22 Sellii B/foartia B/de mărturie B// 23 obiceaui C,K/nesilită K// 24 Romei B,D/p<i>nă B, pin-în D,K/ în dzileli Ţennei]la vreme lui Ţinna B/dzilile C,D,K/Ţennii C, Ţintii D, Ţeniei K// 25 adică D/cercător D// 25-29 adecă cercătorului să îmble și să cêrca; a căria cercătură 3 hotaruri era: întii hotar pentru să cunoască B// 25 sfat]vat C// 26 toatei K/țării K/aciia K/ i să cuviniia C,K// 27 din¹⁻² D,K/țările K/umble K/ciârce C, cerce K// 28 a căruia D, a căria K// 29 cunoască]iscodiască K/s-ari jeliu B,C, s-ar jeliu K/de]di D, pentru K// 30 Al doile hotar B/al doile C,K/iscodească B, iscodiască C]cunoască K/ar fi B,D,K// 31 republice K/Al treile B,C, Al triile K/ca]pentru ca B// 32 giurămint B,C,K// 33 ție să B,C,K/ție Polio K/de s-ar vesti]de care viaste B/Italia B,D,K/după Italia ad. să îmble D// 34 de demult]demultu B// 35 obiceauri C,K/rréle B, riale C, rele K/s-ar afla K/pierzîndu-să K//

f. 20 5 așa precum ai cunoscut republica, nefiind nice o dreptate și dintre toate, că nice o ascultare nu să face pravilelor Rîmului și mai nice strămbătatea. Că cu cale stăpîniia sa piiarde / orașul, care fiind împărătiia bună-tăților, cade în lacul răutăților.

Și așa, după ce s-au potolit războaiele între Silla și între Mariei, al doilea an cercătorîul veni la Nola, care iaste tîrgul Canpaniei, după obicei, să cerce acea țară.

Și <i>ncă era vara. Fiind acea țară prea cu căldură mare, afară nime nu eșia. Ce unui oaspe unde descălecuse, cercătorîul dzise: priiatene, eu sintu cercătorîu trimis de la sfatul Rîmului să cercu țara aceasta; deci să mergi degrabă și să-mi chemi pre toți pre cei buni den norod, că sint unile de taină de la sfat să le spuî lor.

Oaspele fiind poate [fi] mai înțeleptu și nu mai puțin avut decît cercătorîul de la Rîm, s-au dus la mormînturile morților și cu glas mare dzise: audziți, oameni buni, veniți cu mine, că vă chiamă pre voi cercătorîul roman.

Cercătorîul, vădzind că nu vine nime, iară 25 poronci oaspelui să-i grăbască să vie.

Oaspele, a doa oară să întoarsă la mormînturi și dzise morților: veniți, oameni buni, că vă chiamă pre voi cercătorîul roman. Într-acestu feliu și cu aceste cuvinte a triia oară iarăși fură chemați; și așa nice a trie oară viind, cu bănat și cu mîniia dzise oaspelui cercătorîul: de vrême că la poronca mea oamenii cei buni nu vor să vie, voîu merge eu la dînșii și să mergi cu mine să mi-i arăți; că mare bănat agonisăște

25. Nu trebuie de iznoavă proclit, ce s-au poroncit să fie. Op-tactus Milevitanus, Carti 1.

1 așa B,C, așa K/nefiindu B// 1-2 lipsește așa precum ai cunoscut ... nice o dreptate și D// 2 dreptate B/dintre K, dintri D/toatia B//lipsește că D// 3 pravilelor B, pravililor C,D,K//4 strămbătate B,C,K/calia B/stăpînie B// 5 pierdia B, perde D, pierde K/fiindu B/impărăteasa B// 6 cadé în B, cadî-n K/lacul]locul A// 7 așa C, așa B, așa K/după cia C/războaiele D// 8 Sella B, Sila K/Marii B, Marei K/doile B,C,D,K// 9 Noli D,K//lipsește care iaste D/iaste C, este K/Campanii B, Cambaniei K/după]pre D// 10 obicei B, obiceia C,K/cercia B, cîarce C, cerce K/acia B, ace K// 11 și că era B,K/și fiind vară era acea țară prea călduroasă D/fiindu B/acia C, ace K/prîa B, pre K// 12 lipsește mare D/nimé B, nime K// 12-13 Ce gazda la care descălecîndu dzisă cercătorîul B// 13 de unde descălecă D/descălicasă K/dzisă D,K/priatine B,D,K, priatinul C// 14 eu ieu C/sint D,K/cercătorîul D/trimes K/de la]de D/ț<a>ra B// 15 lipsește să cercu țara aceasta D/să mergi]mergi B// 16 și să-mi chemi] și în<i> chiamă B/chiemi D/pre cei buni acmu degrabă din norod D// 17 din B,K/nărod C/sintu B,C/uniale B, unele C// 18 să spuî lor K, să le dzic lor D// 19 oaspile D, gazda B/fiindu poatia B//lipsește poate fi K//lipsește fi D/înțelept B,C// 21 s-au dus]îndată s-au dus D, să duse B/după morților ad. carii era acolo îngropați B// 22 dzisă B,C,K, au dzis D/oamini D// 23 roman]rîmlian D// 24 vădzînd B,K/vene B/nimene K/iarăș D, iar K, de iznoavă B// 25 poroncaște B, porunci K/oaspilelui D, gazdii B// 26 El de iznoavă întorcîndu-să la mormînturi B/a doai oră K// m. 23 lipsește B,D// m. 24 lipsește B// 27 lipsește și B/dzisă D,K/veniți]îmblați B/oamini D// 28 cercător rîmlian D/într-acesta B/fialiu B, feliu C,K]fel D// 29 acestia B, aceste K/cuvente B/al triia B, a trie D/chiemați D// 30 așa K, așa B/nici D,K/a triia B,C,K/viind]nevenindu B// 31 mînie C,D,K, bită mare B/dzisă B,C,D,K/oaspelui]gazdei B/vreme K/că]ce D// 32 poronca B/mea]me K/oaminii D// 33 voîu mîarge B, voîu merge C, voi merge K/la dînșii]acolo B// 33-34 și așa cu mine mergi de-mi arată cale acéia; că mare bănatu B// 34 agonisăște C, agonisăști K//

oarecine poroncii și dzise<i> senatului nu se supune.

Oaspele, săracul, luînd pre cercătoriu de mînă l-au dus la mormînturi și cu glas mare 5 strigă, dzicînd: iată, oameni buni, cercătoriu roman au venit să grăiască cu voi.

Cercătoriu, mîniindu-se, dzise: ce lucredzi tu oaspe? Eu pre tine ti-am trimis să chiemi pre cei vii, iară tu îmi chiemi pre cei morți? 10 Dzis-au oaspele: de ești înțeleptu, cercătoriu roman, nu-ți pae ție mirare de ce am făcut, că toți cei buni oameni aceștii țărî de demultu au murit și să află într-aceste mormînturi îngropați. Nice ție se cădîa ție să te 15 turburi de răspunsul meu, ce mai multu eu pocu să mă vatăm cu întrebarea ta, care cerci oameni buni unde niceodată nu vei afla, ce tot răi. Că ași vrea să știi, de nu știi, de vei să grăești cu un om bun, în toată țara 20 aceasta nu-l vei găsi; ce sau den mormîntu să să facă viu, sau de întreg să-l facă Dumnedzău.

Silla, împăratul vostru, cinci luni într-acestu țirgu a Campaniei, ce să numește Nola, sămînă- 25 tură au făcut, a căruia roada dentru mînule lui în Rîm aț cules. Că pre părinți de feciori, pre feciori de părinți; pre unchi de nepoți, pre nepoți de unchi; pre mume de fete, pre fete de mume; bărbați de mueri, mueri de 30 bărbați; rudele de pitropi, pre boiari de ispravnici, besericile de preoți, munții de turme, cîmpii de roadă săci și orbi i-au lăsat. Și ce-i f. 20^a mai rău, de mărturiia aceasta, / că au stînsu țara aceasta de oameni buni, iară de răutăți 35 și de pagube o au împlut. Că nice un feliu

26. Lauda cea adevărată și omului plecat să timpă. Senec<a>, *Thiest<es>*, 6.

27. Trecu măsura dofortoriei. Luc<anus>, *Carte 1*, Plinius, cap 4.

1 oricine B,K, *lipsește* D/poroncii B/dzisăi D/sinatului D, sinodului K/nu să B,C,K/1—2 suppunia B// 3 Oaspele] *Gazda B/lipsește* săracul D/luîndu B/cercătoriu B,D,K, cercătoru C// 4 îl duse la mormînturi la care maintia mersiasă și pre cei morți de iznoavă cu glas mare îi strigă B// 5 strigă] au strigat D/dzicînd] și au dzis D/iată, dzice B/oamini D// 6 *lipsește* roman D/au venit]veni B/să vă grăiască voaă B, să vorbască cu voi K// 7 iară cercătoriu D/mîniindu-sia B, mîniindu-să C,K/dzisă C,K, au dzis D/ce lucredzi, dzice B// 8 *lipsește* tu B/oaspe] *gazdă B/pre] priia C/ti-am C/trimes K/să-mi chemi B, să chemi C,K// 9 iar K/chemi B,C/pri² D// 10 Dzis-au oaspele]Căruia gazda dzisă B/oaspile D/înțeleptu B, înțelept C/cercătoriu B// 11 rîmlian D/nu-ț pae C]nu-ț va părîa B/ție]cu D/miraria B, mirari D/*lipsește* de B// 12 oamini D/țări C,K/*lipsește* de K// 13 au murit de multu D, acmu de multu au murit B/într-aceste K, într-aceste K// 14 nice ție să cade ție B,C, nici ție să cade ție K, nice să cadi ție D// 15 tulburi B,D,K// 16 pocu C, poci K/întrebare B,K, întrebarea C, întrebare D/cari K// 17 ciarci B,C/oamini B,D/niciodată K/vei]vii D// 18 ași vria B, aș vrea C, aș vre K// 19 vei]vrei K/*lipsește* un B,D,K// 20 aceasta țară B/nu-l] nu B,D/*după* găsi ad. pre dînsu B/din B,D,K/mormînturi K, mortu B, mort D// 21 de-ntreg D, di-ntreg K/Dumnezeu K// 23 cinci]5 B/într-acesta B// 24 țirgu B, oraș D/campanii B,D/ce]caré B/numiaște B, numești K/sămînătură]sămătură A// 25 a căriia B/roadă B,C,K/roadă dîntru sămînătura lui ați cules D/dîntru B, din K/mînele K// 26 ați cules C/aț cules în Rîm K/ficiori¹⁻² D/ficiori și pre ficiori K// 28 unchii K// 28—30 nepoții de unchii, fiatêle de îmme, bărbații de muîari, muîarile de bărbați, unchii de nepoți, rudiale de pitropi B// 29 fete¹⁻²K/pre bărbați de mueri, pre mueri K/muîari¹⁻²C// 30 rudile D,K/pitropi]patrii D, patroni K/boeri K/ispravnicii B,K, ispravnici C, ispravnicii D// 31 bisăricile D, bisericile K/preoți B, preuți C, preuți D/turmia B// 32 cîmpei K/ce-i]ce este K// 33 mărturie B,C,K// 34 ț<a>ra B/acesta C/de oameni buni țara aceasta D/iar C]și B, K// 35 de pagube și de răutăț D/umplut K/fial B, fel D, feliu K//*

de cariū nice dănăoară (răsipă ca acéia, pierdzare zidiului au făcut) așea lemnul n-au ros, nice o molie haina așea n-au ruptu, nice un vierme așea poamele n-au stricat, nice o
5 lăcustă așea spicile n-au mîncat, precum au stricat răsipa făcută de Silla, împăratul, Campaniei.

Iară decît scăderia cea mare ce au lăsat oamenilor (dentr-acéstea) făcută, cu multu mai
10 greu lucru iaste obicéiurile de dînsul lăstate. Că cei buni, omoriți de dînsul, cu cei morți acmu odihnescu; iară răutățile ce ni-au lăsat noaă pre cei vii îngroapă. Într-această țară acmu numai cei mîndri (și sălbateci) sintu
15 carii vor a stăpîni. Nemică fără a vrea rău să să învețe, cei răi nemică știind, fără a grăi rău; jacaș, care numai a-ș piarde vrémia cu desfătări; cei proști numai redurile să mănînce sintu născuți; furi, nemică fără a cerca furtu-
20 șagurile; viclénii, carii altă nimică nu știu, fără a minți; pre aceștea, tu și rîmlénii, de-i numărați între cei buni (și-i aveți), aștiaptă puțin și pre toți îi voiu chema aici. Că de s-ar despoia cei răi și de s-ar vinde de carne de
25 vițal sau de alte cărnuri la mesărnițe, în cumpănă, de agiunsu ar avea carne toți (cei de aproape) și a Italiei lăcuiitori de mîncat.

Iată, cercătoriurile, în Campania noastră nu să număscu buni, fără ceia ce-s păciuitori, tréji,
30 înțelepți, răbdători, cinsteș(i), învățați, îmbunătățați. Așjidirea nu să număscu buni, fără ceia carii a face rău nu vor și făcînd numai bine și lucrînd li-i zăbava. Ce am dzice, nu

28. Nu trebuie lăudaț ceia ce nu sintu răi, ce cîia ce-s aleși intru tot féliul de bunătăți. Ionof <= Isocrates>, Panathen.

1 nici odineoară K/nice răsipă D/acea K// 2 zidului K/n-au făcut B/așe B, așia C, aș K/nu 1-au ros B// 3 nici B,K/nice așia haina molia n-au spart D/așia haină K// 3—4 așia 1—2C, așe B/nu o au ruptu B, nu o au rupt C,K/nici K// 4 viiarme C,D/așia K/poamele]roada pomilor D// 4—5 ad. marg. nici un vierme așia poamele n-au stricat, nici o lăcustă spiciale așe n-au ruptu B// 5 nice o lăcustă așea țarina n-au stricat D/așia C, așe K/spicele C,K// 6 stricat K/răsipa K/impăratul]setnicul B// 8 iar K/decît]de B/scăderia C, scădere K/cea]ce K/au lăsat el oaminilor D// 9 oaminilor B/dintr-acéste B, dentr-acéștia C, dintr-aceste K, lipsește D/făcute D// 10 este B,K, iaste C/obiceaiurile C, obiceaiuri K, obiceile D// 11 lipsește că B// 12 acmu]acu K/odihnescu acmu B/iar K/ce]care B/ni-au C//13 după vii ad. între paranteze acmu B/și îngroapă B/ într-aceasta ț(a)ră B//14 acmu]acu K/fără paranteze B/sălbatici K/sintu B, sint D, sint K// 15 cari K, care B/după a stăpîni ad. zavistnici B/nimică D,K/vre K// 16 invetă B,C, înveță K/ce]ce K/nimică D,K/neștiindu B/fără]ce K// 17 dzacaș B, jacașii D/cari K, fără B/pierde B,D,K/vrême B, vreme K// 18 proști]mujici B/să le mănînce B// 19 sint D,K/ furi B//20 vicleni K, hicleni B// 19—21 furi, nimică făcînd, furtușaguri a căuta; vicliani, nimică altă a ști, fără a minți B// 20 nemică alta B, nemic altă C, nimică alta K// 21 acéștia B, acéștia C, acéștia K/rimliani C, rîmlenii K//22 fără paranteze și-i aveți, B, și-i aveți C, lipsește D/aștiaptă B,K/să aștepți puțin]tel D// 23 voi K/chiema D/aice B,K, aicia C, aicea D// 23—24 s-ari¹⁻²B,C/ despoe K, beli D// 24 de li s-ar vinde carne ca de vițal sau ca de alte D/lipsește de² B// 25 vițel B,K/sau ca de alte D/altia B/mesărniță B,C, miserniță K/in]la B// 26 agiunsu B,C, agiuns K/avia C, ave K/carnia B// 27 între paranteze cei megiiăș B/și a Italiei]și în Italia D/Italiii B/mîncatu B// 28 Iată]Iar D/Campania B, Campanie K// 29 numesc K/făr-cei păciuitori D/cîia C,K, acéia B/ce-s]ce sint K/păciuitori C/triaji B,C, treji K// 30 înțelepți B,C/cinsititori K/îmbunătățați K, și îmbunătăți D// 31 așjidéria B, așjidere K/numesc K// 32 cîia K, acia B/cari K, ce D/răul D/vori K/și]ce D/făcîndu B// 33 ceva bine K/binile D/ lucrîndu B/li-l]le iaste D, le este K/zăbavă K/Ce am a dzice B, și am a dzice K//

fără de lacrimi dzic; adecă de cercăm pre unii de acestu feliu, nice dănăoară nu-i vom afla, fără în mormînturili acéstia. Că cu driaptă a lui Dumnedzău giudecată s-au făcut, de
 5 aceia întru sinul pămîntului odihnescu, a căroră tovarăşie n-au fostu vrednică să o aibă republica.

Tu să cerci această țară vei, unde de sirgu oamenii rău îți vor sluji și spre acoperirea
 10 răutăților sale vor isprăvi cu simeție. Ce crede-mi mie, de nu vei să te dai pierdzării, mai fără grije acestor oase putrede, decît lor, să te încredzi. Că mai multu pildile acelor morți ce-au fostu în viață bună, decît acestor
 15 vii, carii sintu întru răutăți, sfaturile folosescu.

Acéstia ție, al mieu Pollio, am vrut să-ți spuîu, ca să înțalegi cîta mulțime de oameni rai să află pre pămîntu și cîta lipsă și împuținare de oameni buni în Italia să află, a căruia
 20 rău numai una iaste pricina, că nu silescu părinții cu feciorii săi întru învățătură care au avut cei mai mari; că nu poate fi să nu iasă rău copilul, dacă n-au avut pediapsă

f. 21 întru învățături, în care parte / Anniu Veru,
 25 tată-mieu, au agonisit așa de mare laudă, cît agonisescu eu hulă. Că din copilărie și anii miei cei dentîi nu m-au lăsat să dormu într-așternut pe pat, pe șea să ședzu, cu dînsu să șed la masă cît (nice capul să-mi rădic
 30 încă), nice ochii a-mi rădica nu îndrăzniîam să-l prăvăscu pre însu.

Cu acéstia cuvinte mă mustra: eu pre tine, fiiule Marco, mai multu a fi rîmlian cinstit decît filosof rău deprinsu, voîu. Ce poștești
 35 să-ți spuîu ție de dascalii cîți am avut și cu ce

29. Făcîndu-se o turburare, vin altele fără număr. <Guicciardini.>

30. Oarecine să învață rău la bătrînițe nu va să-l mărturisască. Arbet <er Petronius>, *Satiric<on>*.

1 fără de lacrimi B, fără lacrimi D, K/adică D/pe unii D/fialiu B// 2 feliu C, feli K/nicia dănăoară B, niceodată D, nici odineoară K// 3 mormînturile B, C, K/aciasția C, aceste K/direaptă B, drept D// 4 Dumneeu K/giudecată B, C, giudeț D// 5 de aceia întru]că aciia în D/acéia B, sinul C, sinurile K/pămînturilor K/odehnesc K// 5-6 să odihnescu, a căroră vrednicie n-au fostu D// 6 vriadnică C, vrednică K, harnică D/aibă]ai A/răpublica C, D// 8 Tu vrei să cerci această țară K/aceasta B, C/undé B/srigu B, sirgu D, K// 9 oaminiî B, D/rău îți C, K, rău-ț B/spria B/acoperiîa B, C, acoperire K// 9-10 acoperirea răutăților cu simeție vor isprăvi D// 10 cu sămieție vor isprăvi K/semieție B// 11 ce crede-mi B, K, să-mi credzi D/vei]vrei K/te]tia B/dai]afli D, K, ai B/piardzării B// 12 grija B, grij<e> C, grijă D/oasia B, oasă C, D, K/putrede B, putredé C// 13 lor]acestor inimi rréle B, inimilor celor réle D, inimilor acestor rele K/pildile B, C, K/acestor morți K// 14 în]întru B/viață K/buni B// 15 sint D, K/folosăsc B, C, folosăscu D// 16 aceste K/Polio K// 17 spun K/ințelegi B/oamini D// 18 pre pămîntu]în lume D/lipsește și împuținare D// 19 să află în Italia D/Italia B, Italie K/a căruî D// 20 una numai pricina este B/este K/că]căci B/silesc K// 21 ficiorii B, D, K/săi]lor K/carii D// 22 au]o au B// 23 deaca B/pediapsă C// 24 învățătură B, D/Annii Verus B, Anius Verus C, Anniu Verus K// 25 tatăl mieu K/ase au agonisit B/asia C, așa K/mari K// 26 cită agonesăscu B, cită agonisă C, cită agonisăam D, cît am agonisit K/den C// 27 dintîi B, C, K/nu m-au lăsat] niciodată nu m-au răbdat B// 28 în așternut B, D, K/șia B, C, șa K/să ședzu D/dînsul B, K// 29 ședzu B/fără parantexé K/nici K/să-mi]să-l B// 28-30 cu dînsul la masă să mănîncu, cît nice ochii să-m rădic nu îndrăzniîam D// 29 nici K, nicia B/a rădica B// 31 să-l]ca să-l B/privesc pe însuș K/însu]dînsul B// 32 aceste K/cuventia B/eu]ieu C// 33 rîmlian B, C// 34 voîu]voesc K, voi B/poștești D, poftiaști B// 35 spui K/lipsește ție D//

- învățătură din copilărie am fostu înfrîntu?
Să știi că mulți dascali aleși am avut, măcar că
n-am eșit ucenic deplin. Multe așijdirea învă-
țături am învățat, săvai că acmu puțin știu;
5 nu că am vrut să le dau uitării, ce trebile
împărăției ca cum m-ar fi gonit den moști-
nirea lor, că așa au potrivit firea cum de
nu va fi cugetul deșartu de grijă, nu va fi
întru dînsu știință trainică.
- 10 Avut-am dascal în gramatică pre Efforion,
care era de niam hispan bărbat și la cap mai
tot căruntu și la voroavă foarte blînd, iară la
învățătură foarte groznic și la viață preacin-
stit. Lége era în Rîm, ca cei de niam mare să
15 fie copiilor dascali; de va fi ucenicul de dzéce
ani, dascalul de cincisprădzéce să nu triacă.
Graful voroavei și légia multă vréme am
învățat. Dascal am avut pre Alexandru Grecul
din Licaonia, orator așa de istețu, cît de ar
20 fi avut acela dar la scrisoare, care dar au avut
la voroavă, nu mai puțin ar hi fostu vestit
între greci, decît au fostu Țițero între rîmlîani.
Acestu dascal al meu, după ce au murit în
Neapoli, m-am dus la Rod și la ascultare
25 întru ritorii pre Irod Atîcul, pe Fronto și pe
Pollion am avut, oameni prea știuți întru
meșterșugul oratorii și întîi în comidii, în
cîntări și șegi, foarte cuvioși și preafericîți.
În filosofia cea de fire întîi am ascultat
30 pre Comod Halchedonianul, bătrîn multu și
de mare cinste la Andrian, care pre Omer den
grecescu l-au prefăcut lătinescu; care murind am
ascultat pre Sext Hersonissul, a celui mare
Plutarh, care au fostu dascal lui Traian, den
35 sor<ă> nepot. Pre acesta Sext Hersonis, de
vîrstă de 35 de ani l-am cunoscut, care într-
aceia cînste să afla atunce, cît nu știu

31. Cine nu înțâlége
meșterșugul nu se mieră
de meșterul. Sinecca
<= Sidonius Apollin-
naris>, *Ipsic^ola* 10.

32. Mai cuvios urmăm
pe acela ce-i priimim.
Fabcius Quintilianus>,
Carte 2, cap 1.

1 învățături B/den C// 2 că pîraaleși am avut dascali B/aleș K/macar B,D,K// 3 multia B/
așijdéria B, așijderea C, așijdere K// 4 săvai]macar D,K/acum K/putine K// 5 ce că trébele
B// 6 din B,K/moșteniria B, moștenirea C,D, moștenire K// 7 așa C, așa K, așe
B/firia B, fire K/cum de]unde B// 8 cugiāt B/deșertu B,C, deșert K/grijē B/grije C,K// 9 dîn-
sul B,K/știința B,D// 10 în]la D/pre]pria B/Evforion K// 11 carele D/neam B/ișpanios K/mai
de tot B// 12 lipsește și D// 12—13 lipsește foarte ¹⁻²D/foartia blîndu B, blînd foarte K/iar
K, și B// 13 la]în B/viață K/pria B,C, pre D,K// 14 lege K/de niam]din naștere B// 15 dascal
K/dascali copiilor D/ucenicul B, C,D,K/zece K, 10 B,D// 16 15 B,C,D/triacă C// 17 légile
B,C, legile D,K/vriame C, vreme K// 19 den C, de la B/Licaona B, Licaonia K/așe
B, așa C, atît K/istiaț C, isteți K// 20 acela B/după dar¹ ad. (la voroavă) D/scrisoaria
B// 21 hi]fi D,K// 22 gréce C/decit]decum B, D/au fost între rîmleni Țițero B/rîmleni C, rîm-
leni K// 23 au murit]muri B// 24 m-au, dus B/Rodos D/la ²în K// 25 între D/ritori K/Atticul
B, Aticul K/pe]pre B,D/Fronton B Frontul K/pe²]pre B,C// 26 Poleon D, Polion K/oamini
D/pria C, pre B,K/știuț B// 27 lipsește întîi B/comedii B,C, comidiia K// 28 și șegi]și
la ședzi B, în săgi D/foartia B, lipsește D/cuvios B/pria C/prefereciți K// 29 filosofia B, K/cia
de firia B, ce firiască K/întîiu B/am ascultat]am avut D// 30 Halchidoneanul B, Halchi-
donianu D// 31 cinstia B/Adriian B, Andriian C/carile B/pe B/Omir B,D/din B,D,K//
32 prefăcut]făcut D/lătinescu K/care murindu B, iar dacă au murit D// 33 ascultat B/Sext
Hersonesul B, Sext Hersonicul K// 34 Plutarhu B/din B,K// 35 nepot de sor<ă> D/acesta B,
acest D/Sextu Hersones B, Sext Hersones C,D,K// 36 treizăci și cinci K/vîrsta B/
lipsește de¹ B,D, și de² C/conoscut D/caré B// 37 într-aceia K/cinstia B/atuncia B//

de au fostu cînduva filosof în toată împărăția Rîmului. Acesta încă cu mine ăste și măcar că-i de optudzăci de ani, iară istoriia și nevoile vremii mi le scrie.

5 Cătră aceasta, Pollio, silind să cercu legile véchi tuturor niamurilor, cu aceasta am învățat multe a celor vechi. Avut-am și dascal întru aceasta pre Velusie Mechianul, om întru tălmăcirea legilor foarte știut, iară întru stricăciunia/cestora cu multu mai învățat, atîta
f. 21° 10 cît cu șagă îmi dzicea mie: spune-mi mie, Marco, socotești să fie vreo lege în lume, caré nu o aș ști eu? Eu i-am răspuns: spune-mi mie, dascal, ăste vreo lege în lume caré o a-i
15 face și o a-i păzi?

Al cincilea an, după ce am venit la Rod, mare omor de cîumă ațițindu-să, răsipi școala noastră și aflîndu-mă într-un loc mic și strîmtu și acolo cîțva zugravu era, carii cu mare prețu
20 era de zugrăviia tabla împărăției Palastinei. Eu, așjiderea, a zugrăvi și a împistri am învățat prea cu nevoință. Am avut dascal pre Diognet zugravul, pre acéia vréme vestit. Acesta în Rîm, pre o tablă șease împărați
25 buni și pre altă tablă iară șease împărați tirani au zugrăvit. Într-acei tirani era și Nero, așea de chiar zugrăvit, cît celora ce prîviia să păria că-i viu. Și acéia tablă, pre caré era Nero zugrăvit cu atîta meșterșug, den poronca
30 sinatului fu arsu; că fiind el atîta de rău vieții oamenilor, nu era vrédnic de atîta de frumoase zugrăvitură. Alții dzic că așea au fostu la căutătura de chiar scris și spre ucidere zugrăvit, cît loviia frică pre prăvitori și de l-ar fi

33. Cînte și la păgini tirani; uită-te la tabla lui Nero.

1 di au fostu D/cîndva B,C,K/filosofi K// 2 acésta B/ăste C, este K/macar B,K// 3 că-i]de-i B/80B,D//lipsește de² B/iar K/historiia B// 4 vrémii B,C/méle B,C,D, mele K// 5 cătră]căD/Polio K/silindu B, repetă D, silindu-mă K/légile B// 6 lipsește véchi B,D,K/neamurilor B/cu] întru D// 7 viachi C/am avut B/lipsește și B// 8 într-aceasta B/Volusie Mechianul B, Velusisie Mechianul D, Velusiia Mecheanul K// 9 tălmăcire B/légilor B,C/foartia B, lipsește D/iar K/stricăciunia C, stricăciune K// 10 acestoraș B// 11 îmi dzisă B, îmi dzicia C, îmi zice K// 12 socotești B/lipsește să fie D/légia B, liage C, lege K/lumé B// 13 caria C, care B,K/știe B/lipsește eu¹B/cari să nu o știu eu D/ieu ²C, lipsește D// m. 31 lipsește B, m. 32 lipsește D// 14 după dascal ad. dară D/ăste C, este K/lege K/lumé B/care B, C,K// 16 cincile B,C, cincele K/după cia C/Rodos D// 17 lipsește omor de B/ațițindu-să B/să răsipi D/școala.]t<a>ra D// 19 cîțva K, mulți D/zugravu B/era.]aflîndu-să K/care K/priațu B, preți K// 20 lipsește era de B/zugrăvie K/impărăției B/Palastinei B,D,K// 21 eu]ie C/așjidéria B, așjiderea C, așjidere D, așjidere K/șmestri K// 22 pria B,C, pre K// 23 acéia K/vreme K// 24 acésta B/pe B/șiase C, șasă K, 6 B,D// 25 lipsește și D/iar K, alți D/șiase C, șasă K, 6 B,D// 26 într-acei rai Nero, așe B, între cei tirani era și Nero, așea D/între acei C,K//lipsește și C,K// 27 așia C/așea întocma zugrăvit K/ăcelora D/priviia K// 28 li să păre K/că-i]că ăste D/ăcéc B, ace K/pe B/care B,C,K// 29 zugrăvit Nero D/Nero cu atîta meșterșug zugrăvit B/din B,D,K/porunca B,K// 30 senatului B,D, sinodului K/findu B/lipsește el B, Nero D/atît K// 31 oaminilor D, omenesti B/vrednic B,K//lipsește de² K// 32 frumoasă C,K/de așia frumoasă zugrăvitura B/lipsește dzic D/așia B,C]atîta K/au fostu]era B// 33 chiar]întocma K/de scris și chiar spre ucidere D/ucidere B// 34 loviia]cuprindea D/după pre ad. (viețuitori) D/prăvitorii B/și]că D// 34-1 lipsește cît loviia ... tablă zugrăvit K/fi]hi B//

lăsat pre tablă zugrăvit să temea să nu ne-
buniască cândva, ca și când era viu.

Așijdiria în scurtă vreme vrăjile și alte
feliuri de învățături dumnedzăești am învățat,
5 nice un dascal într-acestia neavînd, că ascult-
tam adese pre Apolonie învățîndu-le.

După acestia, luînd muire pre Favstina,
m-am dat după învățatura cozmografiei, în
orașul Arghilet, care ăste capul Iliriei. Dascal
10 am avut pre Iunie Rustum și pre Ținna Catul,
scriitorii de vremi și sfetnicii lui Andrian,
stăpî<nu>lui meu și a lui Antonin socrului
meu. Și ca să nu lasu nice acelia neispitite,
care dezmiardăciune oșteniască le urmează,
15 oștînd în Dachia mi-am plecat gîndul spre
muzică, fiindu-mi mintia plecată spre a o
învățaria. Întru acesta meștersug avut-am das-
cal pre Ghemen Comed, decît toți oamenii
carii i-am vădzut cândva la împărăția Rîmului
20 cu mîna a bate strunile cîntărilor mai ușor
și la glas de cîntat mai cu dulceață.

Aceasta au fostu carul vieții mele și vreme
cu gătire meștersugurilor și învățăturilor de
mine cheltuite. Și cu cale acela carele cu
25 atîția de multe învățături s-au zăbăvit, să
fie prea deplin întru bunătăți. Ce adevărat,
cu giurămîntu mă mărturisescu ție, că nu am
fostu dat pînă într-atîta învățăturilor, cît să
nu fiu pierdut partia cîa bună a vremii. Că
30 așea ăste de slobodă tineriața și dezmiardată
carne, cît măcar cît de <de>multu să va osteni cu
osteniale peste orînduială, iară totuș află vreme
oarece dezmiardăciunilor și desfătărilor sale.

f. 22

Așjidirea rîmlénii cei vechi, măcar că în multe
35 lucruri era prea nesuferitori, iară cu mare pază ți-

34. Nemică a plăcea
nu poate, ce nu se
cade. Tab. <= Fabius
Quintilianus>, 1, cap 18.

35. Căruia îi lipsescu
oarece spre bine, rău
ăste. Sinec<a>, *Ipsis-
tolie* 92.

36. Care pot crește cu
scădere, mai de sirgu
trebuie tăiate. Casio.
<cor> 5, *Ipsistolia* 31.

1 lăsatu B/să tēmia B, să temia C, să temeK, lipsește D/să nu să nebuniască D// 2 cînduva B/ca
cînda B/iera C// 3 așjidere B,C, așjidere K/vreme K// 4 fiialuri B, feluri C,K/dumned-
ziaști B, dumnezești K// 5 nice K/pre un dascal B/intr-aciastea C, într-aceste K/intru
aceste avînd D/neavîndu B/că]ce că B// 6 adias<e> B, adēsă D, adēsă K/invățîndu-le D//
7 aceste K/muîarē C, muere K/pe K// 9 Arghileta B/ăste C, este K/Iliriei B, Ilirii
D// 10 pe K/Iunie Rustic B// 11 scriitori D/vrēmi B/sfiatnicii B, sviatnicii C, sfetnicii K/stă-
pînului meu lui Adrian B/Adrian C// 12 lipsește a lui D// 13 meu C/și pentru să nu las nici
D/nicia B/acēle B, aciale C, acele K// 14 dezmiardăciune B, dezmiardăciune C/oștiască
D/urmadză B,C,D, urmiază K// 15 oștîndu B/Dachia B/mi-am C// 16 minte D,K/lipsește
plecată D/spria B// 17 învăța D,K/acēsta B, acest K/am avut D// după m. 33 ad. Ce numia
aveți tiranilor nici morți lumia nu vā suferia B// 18 Comod D, Comid K/oaminii D// 19 cari
K/impărătie B// 20 strunēle B, strunele C/lipsește cîntărilor D/șușor B// 21 lipsește și B/la
glasul cîntărilor nu cu dulceață a cînta D/cîntatu B, învățat K// 22 mele K/și de B/vreme
K// 23 gătiria B/lipsește și învățăturilor D// 24 cheltuită B,K, cheltuitia C, cheltuitu D/după
cale ad. au zăbovit K/care K// 25 atite D, atita K// 24—26 Și cu cale au trebuit acelia carile cum
s-au zăbovit atitia de multia învățături, să fie pria deplin B// 25 zăbovit K// 26 pria deplin
C, pre deplin K// 27 giurămîntu B,C, giurămînt K/mărturisăcu B,D// 28 n-am fostu D//
29 fiu]fi K/parte B,K/cia B, cea C, ce K/vrēmii B// 30 așia B,C, așa K/ăste C, este K/tin-
riața B, tinerēța K/diezmerdată C, dezmiardăciunea D, dizmierdată K// 31 carnia B, lip-
sește D/cît]încît K/macar B,K/cît de multu C,D,K// 32 ostenēle B, ostenēle K/orînduiale
B, fire K/iarăș tot află K/vreme K/oarecia B, oarice D// 33 de dezmiardăciunlee B, dez-
mierdăciunilor C, dezmiardăciunelor D/desfătările B, desvătărilor C/saale B// 34 așjidēria
B, așjiderea C, așjidere K/rîmlēnii C, rîmlēnii K/macar B,K// 35 lucruri]locuri A,C/
pria nesuferitori C, pre nesuferitori K]pria nevoitori B/iar K/ținia B, ține C,K//

nea cinci aședzăminturi, în care nice sinatul nu era a nu-l păzi, nice rugămințile a nimărui nu să ținia în samă, nice o lége, ori véchi, ori noao, din acéle aședzăminturi pre-
 5 nime nu dezlega, care nevoință a lor vrednică iaste de laudă. Că datoriia domnilor iaste, carii stăpînescu late stăpîinii și averi, acolo și ochii și gîndul să le fie, unde ar socoti ce de mai mare scădere și grijă republicii.

10 Fost-au dară cinci aședzăminturi acéstia:

Întîi în Rîm nu să cădea să fie întru necinste preoții; că preoții cei necinstiți dumnădzăii că să vatăme pre norodul acela sintu pricină.

A doa, nu să cădea fételor călugărițe să fie
 15 desfrînate; că foarte lucru dreptu iaste, fata den vréria sa mărturisindu-se la ivală că va fi bună spre curăție, așa la ivală, cum întru ascunsu întru viața sa a fi să siliască.

A triia, nu să cădea în Rîm a fi cercătorii
 20 nedrepti; că nice un lucru răpublica nu strică decît giudecătorii nefăcînd dreptate de-a tocma cătră toți.

A patra, nu să cădea în Rîm hatman oștași să fie fricoși în oști și neînvățați; că nemică
 25 nu-i răpublicii mai de scădere, nemică omului mai grozav nu-i, decît să i se încriadză lui pre samă oastea caré să apucă să o chivernisască la războiu și după ce-a veni la bătae de amîna el să feriaște de locul cel întîi și
 30 nu va să stîia.

A cincîa, mai pre urmă, nu răbda rîmlénii pre dascali să aibă viața rîa; că nice un lucru

37. Oricine făgăduiaște, datoriu rămîne. Salus < = Saresberien-sis Policraticus >, 3, 11.

38. Ia aminte, giudecător care va să fie.

1 5B/senatul B, sinodul K|| 2 nu era să nu-l păzască B, nu era nu le păzi D/a nu le păzi K/nici K/rugămintiale B, rugămintele K/rugămintele nemărui D/nemărui B,C, nimărue K|| 3 ținia]băga B, ține K/nicia B, nici K/légia B, legi K|| 4 véchia B, viachi K, vechi K/noaă C, K/din]ju B/acele K/aședzăminturi C,K, giudecăt B|| 5 nimine K/nu-l dezlega B/caré B|| 6 vriadnică B,C, vrednică K/este B/a domnilor B|| 7 este B,K, iaste C/cari K/lati K/late stăpîinii]olatiale stăpîniei B/averile B|| 8 undé B/ari socoti B|| 9 de mai mare]ce-i mai mare B/ce mai de mare K/scădéria B, scădere K/grije B,K/republicei K, obștii B/scădere a răpublicii D|| 10 dar K/aciastia C, aceste K|| 11 lipsește în Rîm D/cădia B, căde K/să fie]a fi D/necinstia B|| 12 preuții ¹⁻²D/préoții ²B/lipsește cei D,K, ad. marg. C/dumnezei B, dumnezeii K|| 13 vateme K/pe B,C/nărodul C, D/acéla B/pricina sintu B/sint D,K|| 14 al doile K/cădia B,C, căde K/fiatialor B, fetilor D, fetelor K/călugăriță B,C,K|| 15 că foartia este lucru dreptu B, că foarte drept iaste D/drept lucru K/iaste C, este K|| 16 din B,D/din voia ei mărturisindu-să K/mărturisindu-să B,C]măritindu-să D/lipsește că va fi B|| 17 curățenie B, curățenie D,K/așa K/cum și într-ascuns K/intr-ascunsu B,D|| 18 viața K|| 19 a treia C, a trie D, a triele K/cădia B, cade C,D, căde K|| 20 nedrepti B,D]după un lucru ad. mai multu B/republica D,K, țările B]după strică ad. mai mult D|| 21 giudecătorii B,C/nefăcîndu B/dreptate B/cătră toț, de-a tocma D/în tocma K|| 23 al patrăle K/cădia B, căde K/hatmani D/hatmanii oștenești K|| 23—24 ostaș purcegîndu la oști să fie fricoș și neînvățați B/lipsește să fie fricoși D|| 24 nimică D,K|| 25 nu-i]nu este K/republicei K, obștii B/mai de scădere răpublicii, nimică nu-i mai grozav omului D/scădere K|| 25—26 nimică nu este omului mai grozav decît să i să încredîtează K|| 26 lipsește decît D/să i să încriadză B, să i să încriadză C/lipsește lui D|| 27 pe B/samă]mină K/oastia B, oaste K/care B,K, de cari D|| 28]în D|| 28—29 după ce vine la bătaia să feriaște de armă și de locul cel întîi la războiu B/și după ce-a veni la bătae]iară dacă mergu la războiu D]după ce-a veni]după ce vine C,K|| 29 ferești K/cel întîi]cel dintîi D|| 30 nu vra să ste K/ste D|| 31 a cinci K/mai pre]și cea de pe B, și mai pre D/rîmlanii C|| 32 lipsește pre B/ dascalii B/viață K/ria B, re K|| 32—1 nici¹⁻²K/lipsește că D/

nice mai de mirare, nice mai de pildă nu ăaste decăt dascal copilăriei și ucenicul răutăților.

Ce ți se pare ție, Pollio, oare pre acéia vreme cînd să ținea acéstia în Rîm, au așa 5 de cu desfrîinate obiceiăuri era tineréțile lor, cum sintu acmu? Acela era Rîmul, să credți cînd pe vrémia acéia și în vacul acel de aur, bătrîni era foarte cu cinste, tinerii bine învățați, oștile neînfrînte întru ale oștirii și cercătoria și sfétnicii prea drepti. Așa să mă iubască 10 dumnedzăi<i>, așa să fiu om bun și să mă ție alții de om bun. Nu-i cît aceasta, nu ăaste Roma, că nu are nice o urmare a Romii, nice o cinste, nice o potrivire. Că cine ar mărturisi 15 precum Roma aceasta ar fi Roma cea vechi, puțin au cunoscut pe Roma. Că fiind morți acei véchi și întru bunătăți aleși rîmlîani, noi nice de scaunele lor vrédnici dumnedzăilor nu ni-am părut a fi; așa sau acestu Rîm nu 20 ăaste, sau noi rîmléni nu sintem născuți. Că uitîndu-ne la faptele lucrute și la bunătățile celor véchi, /cu multu i-am vătăma pre dînșii de ni-am chema cei urmaș a-i lor.

f. 22^v

Acéstia, al meu Pollio, pentru aceasta am 25 vrut să le dzic cum am fostu, cum sintem acmu și ființa noastră cu cei trecuți să nu-ți pae că să protivéște în vro parte; că lucrurile mari și vreme lungă și tărie deosebită spre creșterea lor trebuiaște, iară cu o soroacă de 30 vreme acéstia și lucruri în ușoară clipală spre răsipă să pornescu.

Mai lungă au fostu, decum socotisem, scrisoarea mîa; ce pentru zăbava care am dzis, de trei sau de patru ori am

39. Sirguind răsipa, ce-le pre mari cad. Luca<anus>, Carte 5.

40. Copacii cei mari în mulți ani cresc, iar într-un cesuț cad din rădăcină. <Curtius, Cartea 7.>

mirarî B/mai de irîa pildă nu ăaste B, mai de rîa pildă nu ăaste C, mai rea pildă ăaste D, mai de re pildă nu este K// 2 dascalu B/copilării B, copilărind D,K/ucenic D,K/și ucenicul copilării răutăților dat B// 3 ți să B,C,K/lipsește ție D/oiari D/pe ace K/pe acia C// 4 vreme K/cîndu B/ținîa B, ține K/aceste K/ășia B,C, așa K// 5 desfrîinate B, desfătate K/tineriățele B, tineréțile C, tineréțile K/lipsește lor K// 6 sint D,K/acu K/acéla B// 7 cîndu B/vrémia B, vreme K/aceia K/cel B,D,K// 8 foartia B/bine]prea D// 9 neînfrînte]înfrînte B/intru știri D/oștirii B// 10 sfiatnicii B, sviatnicii C, sfetnicii K/pria direpți B,C, prea direpți D, pre drepti K// K// 10—11 așa ¹⁻²B, așa ¹C, așa ¹⁻²K/dumnezei B, dumnezeii K// 12 om]domnu B/ad. marg. alții C, lipsește D,K/lipsește nu-i B/nu iaste C/nu este Roma aceasta K// 13 n-are B, nu ari K/nici K// 13—14 nice o urmare, nice o cinste și nice o potrivire a Romei D/a Romei B/nici¹⁻²K/cinstia B/potriviria B/ar]ari B// 15 cia B, ce K/vechia B, véche C/după véche ad. acela D// 16 puțin B/conoscut D/pe]pre K/fiindu B// 17 vechi B,C,K/allăși B/rîmléni B, rîmleni K// 18 nici K/scaunéle B, scaunile D, scaunile K/vrednici K/dumnedzeilor B,K, dumnădzăilor C// 19 nu ni-am B,K/ășia B,C, așa K/acesta K/nu ăaste Rîmul D/nu iaste C, nu este K// 20 rîmlîani B,C, rîmleni K/nu sintem D,K// 21 fapțiile B, fapte K, faptele D/lucrute]curate D// 22 cialor viachi B, celor vechi C,K/vătămatu B// 23 cei următorii lor K/a-i lor]a lor C,D// 24 aceste K/pentru aceasta al meu Pollio B/Polleo D, Polio K// 25 le dzic că au fost cum sint acmu D/sintem C,K// 26 acmu]acu K/trecuț B/să nu-ț pae C/pară B// după m. 38 ad. Să nu să dea a totma cinste celui ne de-a tocma nre. <Titus> Liv<ius>, Carte 2 D,K// 27 potrivria B, potviaște C, potviaști K/in vro parte D,K, într-o partia B// 28 vrémia B, vrémea D, vreme K/tăria B,D/deosăbită C,K// 29 creșterea B,C, creștere K/triabuiaște B, trebuști K/iar K// 30 vreme K/aciaș B, aceste K/lipsește și B,K/lipsește ușoară clipală spre D/ușoară]u<șoară> B/răsipă K// 32 socotisăm B,C,D, socotim D// 33 scrisoare B,K/mia]me K/zăbavă K/de care B//

părăsit scrisoarea. Ce cum eu cuvintelor tale
 cele puține, ertu, așa tu multă voroava mea
 vei erta. Ce că te știu că încă în Alexandria
 cériai cornu de inorod: îț trimit ție, împreună
 5 și un cal bun.

De-ți trăiaște fata ta Drusilla, cu caré de
 multe ori șuguiam și mă giucam, fă-mi știre,
 ca pentru măritatul ei să-ți fim ție de agiu-
 toriu.

10 Dumnedzâu pre tine, Pollio, să te ție sănă-
 tos, cu fâmeia ta, cu soacră-ta, cu fata-ți,
 cărora de la mine și de la Favstina să le spui
 sănătate și închinăciune. Fii sănătos. De la
 Chelia, muntele. M<arco>, î<mpăratul> R<îmu-
 15 lui>.

TREBUE SĂ AIBĂ DOMNII NEVOINȚĂ MARE
 LA OTCÎRMUIREA STĂPÎNIEI LOR, SĂ ARATE
 DREPTATE TUTUROR ÎNTR-UN CHIP. CAP 2

Nighidie Figul dintre filosofi, carii era în
 20 Rîm, unul fiind nu de gios acesta între sîam-
 nile zodiilor cerești, între Leu și între Cum-
 pănă, să fie adaos zodiia Vîrlugăi (sau a Fêtei),
 carii zodii i-au dat nume Dreptate. Și dzice
 precum aceasta dreptatē în vacul cel vechiu
 25 petrecia între oameni, iară apoi oamenii vătă-
 mîndu-o, s-au suit la ceriu și acolo îș feace
 lăcaș. Cu aceasta povéstia a lui au vrut să
 dea în știință cum atîta iaste de mare și de
 aliasă bunătatea dreptății, cît nu poate să o
 30 cuprindză mintia omului, de vrême că ș-au
 ales în ceriu șie scaun și pre pămîntu nu să
 află unde s-ari sălășlui. Pînă cînd au fostu
 cești muritori curați, blîndzi, de bine voitori

1 părăsit B/scrisoaria B, scrisoare K/eu]ieu C/cuvintialor B// 2 ciale B,C, cele K/așia B,C, așa K/
 lipsește tu D/mulței voroave méle B/mea]me K// 3 te]tia B/lipsește încă D/Alexandria C,K// 4
 ceriai B, cîriai C, cerei D,K/inorod]inorog D, irod K/iț trimitu B, îti trimite C, ați trimite
 K// 6 de-ț C]ce B,D/Drusila K, lipsește B/care B,K, caria C// 7 multia B/giucam B,C,K/
 st<i>re B// 8 măritatul]căsătoriia D/fim]fiu D/agiutoriu B, agiutor C,D, agiutori K// 10 dum-
 nedzei B, Dumnezeu K/Polio K/du]pă sănătos ad. împreună C, împreună B,D,K// 11 fâméia B,
 fâméia B, fâméia C, fimeia K/cu]și cu B/fatâ-ț D, fata ta K// 12 cărora]pre care-i B// 13 închină-
 ciune C// 12-13 și de la Favstina să te închini. Fii sănătos. B// 13 de la]den D// 14 Chelia B/mun-
 tēle B/Marco, împăratul Rîmului B// 16 ante titlu capul al doile B/trēbuia B/du]pă domnii ad.
 oserdie și D// 17 la]întru D/ca la otcîrmuirea B/ocîrmuire K/arătia B, arete K// 18 tuturor
 dreptatē B/Cap 3 K// 19 dintre B, dintre K/cari K// 19-20 dintre filosofii carii era în Rîm,
 Nighidie unul fiind D// 20 fiindu B/lipsește nu B/acēsta B/siāmnēle B, siāmnēle C, semnile
 K// 21 ceriaști B// 22 fie]fi K/zodie B/fără paranteze K/Fiatii B, Fetii K// 23 caria B, căriia
 K/numē B/Direptate B, Dreptaate C/dzicia B// 24 această K/direptatia B, dreptate C,K/va-
 curile B, vacul D/cel]céle B/viachi B, vechi K// 25 petrece K/oașini ¹⁻²D]iar K/apoi]pe
 urmă B// 26 să sui B/ciaru B/acolo îș fiacia B, acolo ș-au făcut D,K// 27 această K/povias-
 te B, poveste K// 28 dia B,C, de K/atita de mare este K/iaste C// 29 bunătia B, bunătate C,D,K/
 dreptatē B,D/nu poatia B// 30 minte K, priciapere B/vrēmia B/că]ce D// 31 ciaru B/șie
 scaun]ei lăcaș K/scaunul B, scaon D/și]iar D// 32-1 undē B]s-ar K/cîndu B]altue C,K//
 după m. 40 ad. De la domni întii să începe gri]a> dreptatē, dzice Valentinian B//

unul altuia, milostivi, îngăduitori, iubitori de nume bun, drepti, nezavistnici, pînă atunci dreptătia cu dînșii petrecu pre pămîntu. Iară după ce să făcură curvari, cumpliți, mîndri, 5 neîngăduitori, minciunoși, blăstămători, zavistnici, clevetnici, lăsîndu-i pre dînșii au zburat la ceru. Și așa încheia voroava filosoful, că pentru răutățile oamenilor făcute de înși pre pămîntu, în véci să dusă de la dînșii dreptătea. 10 tatea.

Iară măcar că această vorbă a lui s-ar părea scornitură de poiatici, iară cuprinde întru sine învățatură foarte de triabă, precum să vede 15 dreptate, acolo nu să află nici furi, nici mincinoș, nici ucigaș de oameni i proci. Mai ales, în fiecare casă sau oraș, unde să află dreptate, acolo nici răutăți să fac, nice cei răi să sufăr.

20 Omirul, vrînd să scrie pre largu lauda dreptății, nemică mai multu n-au putut să dzică fără cît cum domnii nu a firei ce a lui Iupiter, celui ma<i> mare dumnedzău, următoriu și priiateni sintu; nu pentru că sintu deplinii 25 întru socotéle, ce căci fac și sintu datori să facă dreptate. Den ce au vrut Omirul să dzică că domnii direpți și cei ce păzescu dreptăția trebue să să numască fii dumnedzăilor.

Dumnedzăescul Plato, Carte 4, *Pentru răpública*, dzice: cel mai mare și mai bun dar, care au luat oamenii de la dumnedzăi, acesta au fostu; că fiind așa de frageți și slabi, pentru să se chivernisască cu dreptate și să o păzască 35 măcar de ar da Dumnedzău, cine va ceti această voroavă, să urmédze mintea și

1. Fără dreptate nice Zevsu nu poate stăpîni. Plut<arh>, *Cătră domni*.

I m<i>|<o>stivi B/îngăduitori|răbdători B//2 numia B/direpți B,D/atuncia B, atunce C,K// 3 dreptăția B, dreptate D,K/au petrecutu D, petrece K/pre]pe K/iar K// 5 neîngăduitori]nerăbdători B/minciunoși C, mincinoși B,K// 6 clevetitori B,K/du]pă clevetitori ad. Iacomi B/lăsîndu-i D,K, lăsîndu B/au zburat]zbură B// 7 ciariu B, cer D, ceri K/așa B,C, așa K/incheia B, închee D, închiia K// 8 oaminilor D/făcute de înși]făcîndu riale B/înși] dînșii D, dînși K// 9 viaci B, veci K/să dusă]s-au dus D/direptăția B, dreptate C,K, dreptate D// 11 iar K/macar K, săvai B/voarbă B, voroavă D/a lui]a celui filosof D/s-ari pária B,C, s-ar păre K// 12 poetici B/iar K/cuprînd K/intru]în B,K/sine C,K// 13 foartia B/viade B, vede K// 14 dîntr-acéstia B, dentru aciastia C, dîntr-aceste K/undé B/puțină B// 15 dreptăția B/nice¹⁻²B,C, nice¹D/mincinoși B,K,minciunoși C// 16 nici ucigaș de oamini, nice mincinoși D/nice B,C/ucigași K/i proci]nice tirani, nice blăstămători B// 17 fiiaștecare B, fieștecare K/case B/lipsește sau oraș D// 18 nicia B, nice D,C/nici² K/cei]ce A// 20 Omir K/vrîndu B/direpții B,D// 21 nemică D,K// 22 cum]că D/firii B,C,D,K// 23 lipsește mai D/dumnezeu K/du]pă dumnedzău ad. elinescu D//24 priiatini C, prietini K/sînt¹ B, D,K/sînt² D,K// 25 socotiale B, socotiale C, socoteli K/sintu B, sint D,K// 26 dreptate B,D/din D, de K/ce]cia B/Omir K// 27 drepti K/ce]cia D/păzăscu C,D, păzăsc K/direptatea C, dreptate K// 28 dumnedzeilor B,K, dumnădzăilor C// 29 dumnezeescul K/Platon K/Republica B/Republica B, republică K// 30 lipsește dzice K/cel]cial B// 31 oamini D/dumnedzău B, dumnezei K// 32 așa B,C, așa K/fragedzi C/și]și de B// 33 dreptăția B, dreptate C// 34 au dat-o]o au dat-o D/dumnezeii K, dumnedzău B/așa B,C, așa K//35 macar B,K/ari da B/Dumnezeu K/citi B/aceasta B// 36 urmédză B, urmîadză C, urmédză mult D, urmeză mult K/mintia B, ad. marg. mintea C, lipsește D,K//

socotiala lui Plato. Că de nu ar avea omul socotială, născându-se și de nu s-ar cărmui cu dreptate, nice o despărțire nu ar avea omul dintre dobitoace. Îa omului mințea cu care
 5 să naște, îa-i dreptate cu care să chivernisăște și pre urmă, ce feliu de viață va petrece, vei vîdea. Că nici a face războiu ca pili, nice a să apăra ca tigrisul, nice a vîna ca leul, nice a ara ca boi(i) nu va putea, nice de o
 10 hrannă n-ar fi; ce așa viețuind ar fi hrannă leilor și urșilor, precum mortu hrannă viermilor.

Ori fie poiatic de au găsit basnile, ori ritori de au făcut voroavă, ori filosofii de au scris
 15 cărți, ori cei înțelepți, de ni-au lăsat noao învățătură, ori domnii cei buni, de ni-au făcut pravile, nu altu sfîrșit au socotit, fără cît să ne învățăm pre noi, precum îaste scurtă și fără folos viața noastră aceasta și pre cît
 20 ne îaste de triabă dreptatea să cugetăm; care sfîrșit a trupului îaste părăsirea sufletului, putoare acela sfîrșit a orașului îaste, neavînd dreptate. Fost-au rîmlîanii, carii nime nu va dzice că n-au fostu mîndri, zavistnici, curvari,
 25 fără rușine, vătămători, răi; iară întru sine era păzitori lucrurilor driapte, cît pentru acéia Dumnedzău le da atîta izbîndă, măcar că era acoperiți cu atîtea de multe greșale și nu pentru bunătățile ce avîa, ce pentru dreptate
 30 carea o făcîa li se păria că-s împodobîți de bine.

Plinie, Cartia 2, cap 7 spune să fie dzis Dimocrit, precum doi dumnedzăi sintu carii toate lucrurile în lume le otcîrmuescu cumu-i

2. Dreptatea îaste stăpina tuturor și crăiasa bunătăților. Tîter<o>, *Sluj<be>*, 3.

3. Oarecine să aibă dreptăție, nedreptu îaste. <Claudianus>, *Panegiricul lui> Mal<us>*, 188.

1 socoteala B/Platon K/de ari avîa B, de nu ari avîa C, de nu ar ave K//2 socoteală B/născîndu-să B,C,K/s-ari crîmui B, s-ari cîrmui C// 3 dreptăția B/nici K/despărțîria B/nu ari avîa B,C, n-ar ave K// 4 dintre D, di<n>tre B, de K// m. 1 înlocuită în ms. B cu: 1. Toate lucrurile muritorilor le socotiăști dreptate, dzice Dion. 2. Și așa fără dreptate nici obște, nici grămada cia mică de omni încă nici casa cît de mică nu va trăi, dzice Macrovie.// 4 mintia B,C/mînte D/mînte omului K/care B,K, caria C// 5 naștia B, naștia D/ia-i K, ei B/direptăția B/care B,K, caria C/chivernisăște B, chivernisăște C, chivernisăști K// 6 pre]pe B,K/pre urmă]apoi D/fial B, fel D, felu C,K/viață K/petriace B,C, petrece K// 7 vei]va D/védia B, vede K/nice C// 7-8 nici 1-2 K/tigrul D, tigrii K// 9 nici 1-2 K/putia B,C, pute K// 10 hrană B,C,K/n-are fi C]așa B,C, așa K/viețuindu B/ar fi]va fi D/hrana B, hrană C,K// 11 mortu]moartia B/hrana B, hrannă C/viarmilor C// 13 fie]fie ce B,C,D, fieștice K/poetic B,C,D,K/dé au B, di-au D/basnele B,C/ritorii B,C,K, oratorii D// 14 dé au 1-2 B, di-au 1-2 D/voroavă K// 15 înțelepți B,C/ni-au lăsat C/noai C,K// 16 învățături B,D,K// 17 ni-au făcut C/pravilă D/firșitu B// 18 să ne învétu B/îaste C, este K// 19 făr-de folos D/vilața K/lipsește noastră B// 20 îaste C, este K/direptăția B, dreptăția C, dreptate K// 21 firșit B/, este K/părăsîria B, părăsire C,D,K/a sufletului B// 22 putoaria B/acéla B/firșit orașului B/îaste C, este K/neavîndu B// 23 dreptăția B/rîmlîanii B, rîmlenii K/care K/nimine K// 25 făr-de rușine D/iar K/între B/sine K// 26 lucrurilor celor dreptia B/drepte D, drépte C, drepte K/cit]așa cit B// 27 acéia B/Dumnedzău pentru acéia B/le da Dumnezeu K/atîte D/izbînde D/macar B,K// 28 atîtia B,C, așa D, atîte K/multia B/greșale B, greșali K// 29 ce]care B/avea C, ave K/direptăția B, dreptăția C, dreptate K// 30 carea B, care K//făce K/li să păria B,C, le păria D, li să păre K/că-s]că sint D,K// 32 Carte C,K// 33 Democrit B,C, Dimocrat D,K/dumnedzei B,K/sintu B, sint D,K/cari K// 34 lumia B/lipsește le B/cîrmuescu K/cumu-]cum este K//

binefaciră și certare. Den ce vedem cum nemică mai de triabă de dreptatea cea adevărată nu-i, de vréme că singură ia și daruri celor buni dă și fără pediapsă pre cei răi nu lasă./

f. 23^v Avgustin, Carte 4, *Pentru oraș lui Dumnedzâu?*, cap 4, dzice: depărtându-se dreptăția, ce sintu stăpîniile, fără mare tîlhușaguri? Că de nu s-ar fi gătat celor răi pediapsă, cumu-i celor blăstămători foarfecile; răsipitorilor de giudéte, răpire de cai, ereticilor, arsură de foc; ucigașilor de oameni, sabie; tîlharilor, spîndzurătoare; învrăjbitorilor, închisoare i proci, mai mulți s-ar afla în oraș răi și furi, decît în 15 păduri fiară.

Vădzut-am în multe orașe lipsă de piine, de vin, de poame, de lémne și de altă hrannă, iară de oameni să fie lipsă niceodată n-am priceput. Aș giura că nice o schimbare aședzindu-se mai cu procopsală n-ar fi, decît cînd s-ar face schimbu cu oamenii cei răi să să dea pre dobitoc. Că săvai că mai în toate dzilele văd bătăi de béti, tăeri, călcări gios la pămîntu, înecări în ape, în spîndzurători 25 pedepșiți pentru fapte, iară nemică nu scade numărul celor răi; cît de s-ar spîndzura ori fieștecare înaintia giudecății, după driapta giudecată ari arăta dumnędzâiasca dreptate, cei ce fac pediapsă, armașii, de carii să pedepsă 30 săscu și spîndzurătoarele cu cari s-ar pedepsi, pentru céle viitoare socotindu-se.

Iară că după multe féliuri de niamuri și țări, multe féliuri de legi, în fieștecare că au

I binefăciare B, binefacere C, facirea de bine D, binefacire K/certaria B, certarea D/după certaria ad. între paranteze pediapsa B/din ce D, din cia B/vediam B// 2 nemică D, K/direptatia B, C, dreptate K/cia B, ce K/adivărată K// 3 nu-i] nu este K/vrémia B, vreme K/de vréme] pentru D/singură B, D, K// 4 pediapsă C// 6 Cartia B/Dumnezeu K/lipsește: *Pentru oraș lui Dumnedzâu*, cap 4 D// 7 depărtindu-să B, C, K/dereptatia B, dreptatea C, dreptate K// 8 sint D, K/mari C, D, K// 9 s-ari fi C/lipsește celor răi K/pediapsă C, pediapsa K/cumu-i] cum este K, numai D// 10 foarfeciale B, foarfecile C, K, foarfeci D/răspitorilor] celor răsipitori D// 11 giudéte B, giudăță C, giudecată K/răpiria B/eticilor C/arsuri D, arsul B// 12 oamini D/sabia B/tîlharilor B// după m. 2 ad. Fără dreptate nemică nu poate fi de laudă, dzice Țițero B// 13 spîndzurătoare B, spîndzurătoare C, spîndzurare D/închisoaria B, închisori D/lipsește i proci B, și altele D// 14 s-ari afla B// 15 păduria B/hiară D, fiară K// 16 multia B, lipsește D/orașă D, orași K/piinea B, pine D// 17 poamia B/iamne B, C/lemne K/lipsește altă B/hrană B, C, K// 18 iar K/oamini răi D/lipsă] lipsitu răi B, lipsită C/lipsește niceodată D, niciodată K, nice dănăoară B// 19 n-am priceput] n-am vădzut D, K, C/ad. marg. priceput C/giura B, C, K/nici K// 20 aședzindu-să B, aședzindu-i D, așezându-i K/procopsală B/n-are fi C/cîndu B// 21 s-ari face B/oamini D// 22 dia B, C, de K/prejde B/săvai] macar K/lipsește mai D// 23 dzile B, C/să văd K// biate B, béță D, beț K/călcări de gios D// 24 la] pe K/in] pe B, lipsește D// 25 pediapsia B/după fapte ad. rele D/iar K/nimică D, K/repetă nu scade B// 26 s-ari spîndzura B, C// 27 fiiășticare B/înaintea K/giudecății B, C, K/direptu B, driaptă C, dreaptă K// 28 giudecată C, K, giudețu K/după giudețu ad. aceasta B/iar arăta K/dumnedzâiasca B, K, dumnedzâiască C/direptatia B// 29 pediapse B/cari K/pediapsăscu B, pedepsesc K// 30–31 spîndzurătoarele B, spîndzurătorile. K/și spîndzurătorile de cari să spîndzură și să pedepsăscu pentru D/care B, C, K/s-ari pedepsi B, C/célfia B, cele K/viitoaria B/socotindu-să B, C, K// 32 iar K/lipsește că D/fialuri B, feliori C, K// 33 țări C, K/multia B/feliuri C, K/lipsește de K/legi B/fieștecaré B/lipsește că D, K//

- fostu; singur lucrul arată, nice dănoară vro țară nice au fostu, nice va fi așa de varvară în care cu dreptăția ca cu un temeu întărit să nu fie. Că cine mărturisiște cum pre norod
- 5 poate fără dreptate să-l păzască, unul ca acela mărturisește cum și peștii fără de apă pot trăi. Și cum poate fără dreptate a trăi orașul, neputându-să fără dînsa nice într-un chip a să chivernisi?
- 10 Plinius, în oarecare carte dzice, aflîndu-să într-o țară a Africai, să fie întreat pre un om, de niam mare și întru oțîrmuire știut, ce ar fi trebuit a face întru oțîrmuirea dreptății, să fie răspunsu: de vei să fii povățuitoriu bun de dreptate, întii a o feri pre dînsa, întru
- 15 tine ispiteste; că datoriia omului bun iaste cu dreptu toiaș a vieții sale să măsure răpublica. Și să fii adaos: de vei să fii spre oameni dreptu, spre Dumnedzau curat, de mîzdă să te ferești.
- 20 Că giudecătorii înălțați cu mîndrie și cu trufie, mijlocul lor niceodată în cuvinte nu-l țin, nice în fapte nu-l păzăscu. Bun sfat, foarte, a omului bătrîn, dzice Plinius, că mai de mare preț l-am păzit, decît toate cîte au cetit.
- 25 Nu să poate spune cîtă de mare sarcină ia asupra-ș ceta ce să face ispravnic a povățui dreptăția. Că de iaste om bun, datoriia slujbei sale plinește, iară de iaste nedreptu și de la Dumnedzau pediapsă și de la oameni pră
- 30 agonisește. Că de dau domnii ispravnicilor și celor de aproape oarecare ispravnicie, care nu cum să cade să păzască, atunce toți pot greși cu îndreptare, adecă li să dă loc de să îndreptiază: iară celor ce oțîrmuescu țării și stă-
- 35 pîniile nu să dă. Că nime întru povățuirea

4. Orice să apără dreptății, nedreptu iaste. Clav <dian, Panegiricul lui Mallus>.

1 singur B,D/nici odineoară K/vreo K/nicia B, nici K// 2 nicia¹⁻² B, nici¹⁻² K/așe B, așa K//3 în care țară B/dreptate B,D,K/têmeu B/întărită B// 4 să nu fie întărită K/mărturisește B, mărturisești K// 5 poația B// 6-8 mărturisiște cum că și peștii fără de apă pot trăi și cum poate orașul fără dreptate a trăi, neputîndu-să fără dînsa D// 5 lipsește unul ca B//6 acela B/mărturisiște C, mărturisești K/peștii B/fără apă B/pot]poația B// 7 dreptate B, dreptaate C, dreptate K// 8 nici K/nice un chip singur a să chivernisi nu poația B// 10 Plinie într-o carte dzice D/cartia B// 12 oțîrmuirea B/ce ari trebui B, ce ar trebui D// 13 oțîrmuirea B,C, ocîrmuire K/dreptății C, a dreptății K// 14 de vei]de vrei K/povățuitoriu K// 15 dreptate K, dreptate B/întii B/a o feri]a feri K, a o face B/pre]pe D// 16 ispitiaște B,C, ispitești K/iaste C, este K// 17 drept B, dreptu C/dreptu toiaș]dreptate D/viații C/sali K/ republica K, obște B// 18 să fie B,K/de vei]de vrei K/oamini D// după m. 3 ad. Giudecătoriu trebuie să fie el plin de dreptate, dacă vra să giudece pre alții. Fil. 4. Giudecători K// 19 Dumnezeu K/mîzdă]mită K/tia B// 20 că]cu D/giudecătorii B,C,K/mîndrii și trufi D/ad. marg. și trufie C/lipsește cu mîndrie și B/lipsește și cu trufie K// 21 lipsește lor B/niceodată nice în cuvenția nu-l țin B, niceodată nu-l au, nice în cuvinte nu-l țin D,K/nici K// 22 fapta B/păzesc B/foația B// 23 Plinie B// 24 preți K[-am]-au B,C,D,K/toația B/cetitu B, cinstit D// 25 poația B/spunē B/cît K// 26 ceta ce]acela care B// 27 dreptate D, dreptate K/este K/slujbii D,K// 28 plinaște C, plinește K/iar K/de iaste]de-i B, de ia K/nedreptu B, nedrept D,K/lipsește și D// 29 Dumnezeu K/pediapsă C// 30 agonisiște B,C, agonisești K// 31 lipsește și celor B/ispravnicii B,C, ispravnicii D// 32 să cad B/să păzescu B, să păzăscu C,K, le păzăscu D/atuncia B, atunci D// 33 îndreptare B/adică că li să dă D// 34 îndreptadză B/celor ce]acelor carii B/ocîrmuesc K/și țările B, țările K// 34-35 țari și stăpîinii D// 35 nu li să dă B/nimia B, nimine K/povățuirea B,C, povățuire K//

dreptății ne nevoitorii nu iaste, fără acela care sau nu știe, sau n-au ispitit, sau din răutate și aprindirea miniei să îndărăpnicează. Hatmanul, de să va birui în războiu, poate să aibă
 5 îndreptare, căci oștașii n-au stătut întru acia tocmală, ce au dosit; uliariul, căci au zburat pasirile; olăcariul, căci au fostu apile mari i proci; iară otcircumitorii republicii, ce apă-
 rare poate da, căci n-au făcut dreptate? Nice
 10 cu un felu de cinste simțirile sale, nice cu o nevoiță a să dezbată acela de rușine, de vrême ce să apucă neștine de lucru ce n-au fostu harnic. Că cei la guri nerușinați și cu inimi istețe, cei știuți și învățați, sau ce li-au luat
 15 asupra să le facă, sau căci nu li-au păzit, a le face să-i îndreptiadze foarte trebue.

De vom cunoaște ce ar fi dreptatea și cine ar fi harnic a o povățî pre dînsa, îndată vom priciape. A bunului giudecătorii slujba iaste
 20 binile cel de obște să-l apere, pre cei nevino-vați să-i priimască suptu apărare, pre cei nepri-cepuți să-i rîdice, pre cei greșiți să-i îndrep-tédze (pre cei ce iubăscu dreptatea, să-i iubască),
 pre cei ce iubăscu dreptatîa să-i cinstiască,
 25 pre cei meseri să-i agiutorédze, celor săraci a prii, pre cei lacomi a-i înfrîna, a supune pre cei desfrînați i proci. Cui ce să cade, cu cale să i se dea și pre cei ce moștinescu fără direp-tate, prin nevoița cuiva, din moștinire să-l
 30 lépede. De ari da domnul isprăvnicie, a povățî dreptate prin nevoiță cuiva, necerșind

5. Mai bine vei giudeca pre alții de te vei giudeca singur pre tine. Fabcius Quintilianus, 12>.

6. Aciastea fă, giudecătoriele.

7. Pre nime nu va-tămă făcîndu-se direp-tate. Casiodor.

1 dereptății B/ne nevoitori B,K/ne nevoitor iaste D/nu iaste C, nu este K/acéla B/care sau]ce ori D// 2 sau 1-2]ori D/răutatea B/den C/și]sau den D// 3 aprindéria B, aprinderea C, aprindire K/mîinii D// 4 poația B// 5 îndreptare B/ostașii K/nu au stătut C/n-au stătut întocma la acéa, ce au dosit D/acea B, ace K// 6 au dosit]au dat dos K/juliarul K/căci]că C// 7 pasiriali B, pasărele D,K/apelle B,C// 8 i proci]vinătoriul că au fugit hiara B, și ca acés-tea D]iar K/ocircumitorii K/răpublicii D, republicei K, de obște B// 9 poația B/direp-tatîa B/nici K, nicia B// 10 fialiu B, felu C,K/cinstîia B/simțirii D, simțirii K, cunoștinții B/nici K// 11 dezbatîa B/lipsește acela B/de la rușine nu poate, de vrême D/du-pă rușine ad. n-are cum B// 11-12 de vrême că îndrăznéște a să apuca de un lucru B/vrême K/neștine]cineva K/lucrul K// 13 harnic]vrédnic D]la guri]cu gura B/nerușinoș D/inima B, inemi D/istiață B, istiață C, isteț D, isteț K// 14 oamini cei știuți B/sau céle ce le-au luat B/sau céle ce li-au luat D, sau cele ce li-au luat K/li-au C// 15 asupra sa să le facă B,K/nu li-au păzit C// 16 să-i îndreptiadză]ca să îndreptiadză B, să-i îndreptiadză C, să-i îndrepteză K/trebue foarte să-i îndripteze D// 17 cunoaștia B/dereptatea B, dreptatea C, dreptate D,K// 18 fi]hi B/harnic]vrednic D/povățui B,D,K, povățî C// 19 pricépe B, pricepe K/giudecă-torii B,C, giudecători K/slujbă K/iaste C, este K// 20 binele B,C,K/lipsește cel B]aperia B// după m. 4 ad. Îa-te aminte, mîzdilnicule! B// lipsește m. 6 B// 21 nepreceptuți C// 23 îndreptiadze B, îndriaptiadză C, îndreptează K/dreptate K/lipsește textul dintre paranteze B,D// 24 ce iubesc K/direptatîa C, dreptate K, bunătatîa B/să-i cinstiască C// 25 lipsește cei K/meseri B/meseri C]agiutoriăscă B, agiutoriădză C, agiutoriăscă D, agiutoreză K/celor săraci]săracilor D, pe cei săraci K// 26 a prii]a-i priimi K/pre cei lacomi a-i înfrîna]a punia zăbale celor lacomi B/a-i înfrîna]să-i înfrîneze K/a-i supune B// 26-27 pre cei desfrînaț a-i supune D// 27 i proci]și așe B// 28 cu calia acéa să i să dia B/să i să dia C, să i să de K// 27-29 lipsește i proci. Cui ce să cade, cu cale să i se dea și ... prin nevoița cuiva D// 28 cei]acéa B, ciia C,K/moștinescu B, moștinescu C/direptatîa B, dreptate K// 29 lipsește prin nevoița cuiva B,K/nevoiță C/den C,D/moșteniria B, moștenire C,K// 30 lepede K/ar da B,K/domni D/ispravnicie D/povățui B,K, povoiți C, povoiți D// 31 dreptatîa B/du-pă dreptate ad. să-i cinstiască D/nevoița K, neștiință B/necerșindu B//

- acea isprăvnicie și acela ce ar lua deregătorie nu s-ar mărturisi nevrédnic întru acia deregătorie, ar putia să îndreptédze ca nu cu gândul să facă greșală întru povățuiriă direptătii, ce pentru să supue ascultării au priimit acia slujbă; iară vom dzice de cei mulți, carii fără de rușine, fără știință, fără ispită, încă fără simțiriă giudecății să apucă și cer isprăvniciiile.
- 10 O, de ari priciăpe domnii ce dau, când dau cuiva, orașul a vreunii țări să chivernisască așa să mă iubască Dumnedzău, că în doădzăci de ani mai multu li-ar fi nevoița spre slujba banilor, decît grijă de a face direptate în
- 15 doădzeci de dzile numai! Ce lucru poate fi mai grozav decît pofta otcîrmuirei și povățiriă direptătii de oamenii posomorîți la frunte, de cei fără rușine, de cei învrăjbitori, de cei varvari, de cei amăgei și scumpi și lacomi,
- 20 carii mai fără rușine poftescu acéstia precum ar cére, ale sale deosebi lucruri cu cale. Și măcar de s-ar îndestula numai cu cerșutul! Iară ce vom dzice? Ce socotescu, ceru; obrăznicescu; pre unii cu mită îi sumuță și încă
- f. 24° 25 ce lucru-i mai rău, că precum a clare nice / o rușine n-au, așa a cumpăra diregătorii nice o socotială a simțiriă sale nu au. Ce nice cu atîta nu să îndestuliadză. Dacă rămîn nenorocoș de ce poftiia, neagonisind ce au vrut să
- 30 agonisască, nime nu se află care ar vedea celora ce au mai mare socotială simțiriă sale, cît li s-au cădzut a da decum agiutoriia, pre aceia să ia cu hule și cu ocări; pre aceia carii

1 acia C, ace K/isprăvnicia B/acela ce o ari lua B/lipsește deregătorie B/deregătorii C, isprăvnicia D/ace dregătorie K// 2 nu s-ari mărturisi B/nevrédnic B,C,K/acea B, ace K/dregătorie K, isprăvnicia B// 3 ari putia B, ar pute K/îndreptédzia B, îndreptiadză C, îndrepteză K/că nu B,K// 4 povățiriă D, povățuire K, otcîrmuire B/dreptătii K, lipsește D// 5 ce pentru spunirea alcătuirii au priimit D/suppuia B/duță suppuia ad. drept B/au]o au B// 6 acea B, ace K/iară ce vom dzice B,C, iar ce vom dzice D,K// 7 lipsește de B/fără de știință K// 8 simțirea giudecății C, simțire giudecății K/cunoștința dereptătii B// 9 isprăvnicii D// 10 de ar pricepe K, de s-ari priciăpe B/lipsește când dau B// 11 a vreunii țări]a vreunii ținut D/țări C,K// 12 așa B,C, așa K/Dumnezeu K/că în]cît B/doădzeci de ani K, 20 de ani B, 20 ai D// 13 li-ar B,K, le-r C// 14 decît spre grije K/grije D/de a facirea dreptate numai în 20 de dzile D/de a face]de aflare K/dereptatea C, dreptătii K// 15 20 B,C/ poatia B// 16 otcîrmuirei C, otcîrmuirii D,K/și povățuirei B, și povățiriă C, ș-a povățuirii D, și a povățiriă K// 17 dereptătii B, dreptătii C,D,K/oameni B, oamini D// 18 rușiniă B// 19 amăgei]amăgitori D,K/lipsește și¹ D// 20 mai cu fără rușiniă B/pohtescu D/aciaștea C, aceste K/precum]ca cum D// 21 ari cere B, ar cere K/deosebite B, deosăbi C, osăbi D, lipsește K// 22 macar B,K/de]că B/s-ari îndestula B// 23 Iar K/socotesc B/ceru]ciar B/obraznicesți K// 24 sumuță]sămîntesc K// 25 lucru îi D, lucru este K/precum cere B/ar cére D, a cére C, a cere K/nici K// 26 rușinare D/nu au D,K/așia B,C, așa K/a o cumpăra B/deregătorie C, diregătorie D, dregătorii K/nici K// 27 socoteală B/socotială C/simțiriă]cunoștinții B/sale]lor K/n-au B/nici K// 28 îndestuleadză B/enorocoși B,C,K// 29 de ce]de céle ce le B/di ce pohtie D/neagonisindu B/ce au vrut]célia ce au vrut, B, ce pohtia D// 30 nimia B, nime K/nu să află B,C,K/ari vedea B, ar vinde D,K// 31 socoteală B, socotială C/simțiriă D, cunoștinții B// 32 decum]decît D/agiutoriia B// 33 să ia]ce ave să ei K/hulă D/ocări C,K, pira B/acéta B, acia K, ciă D/carii]ce D//

să află pre lingă domnu fi supără, ca cum s-ar fi vătămat de dînșii cu niscai strîmbătăți mari.

O, la cît de cu greu lucru celor buni cu cei răi a lucra și a tovarăși și a îndestula socoté-
5 lelor lor și pofțelor lor! Că nemică altă n-ari pofți oamenii cei pofțitori de cinste, cei lacomi, decît aciia ce rămîne întru dînși<i>, rahna lăcomiei, aceiaș a da celor buni.

De multe ori am deprinsu a cugeta cu gîn-
10 dul mieu, de unde ar fi izvorît atîtia de multe lucruri de scădere în stăpîniile de obștie, atîtia mestecături, atîte pîri, atîtia beții? Și a tuturor acestora pricina aceasta a fi aflu, că diregătorii dreptății nu dentru socotiala cea
15 bună ce dentru mita căci fac, aflu; să dzicem că s-ari cădia tuturor a pofți și a să nevoi, după isprăvnicia giudecății, iară nice unuia mai multu nu să cuvine a o păzi și a o apăra decît domnului; că cei supuși să tem a o face,
20 iară domnului datorie iaste a arăta pre acéia tuturor deopotrivă.

Multu adaoge la lucru întru domni viața cea întriagă a lor și învățatura și deprinderea curții (cea groznică), pentru ca cu cinste și
25 vrednicie să să facă dreptate. Că de la cel nedireptu nemică dreptu nu poți aștepta. Foarte rău otcîrmuiăște acela tot orașul carele casa sa nu o poate otcîrmui. Domnii carii la graiul său sintu adevărați, la viață întregi,
30 la fapte drepti, să greșască cîndva întru otcîrmuirea direptății nemică nu va fi care nu l-ari apăra și îndrepta. Aciia carii mai multu sintu îndemnați cu sfaturile céle réle a altora mai multu greșescu decît ceia ce
35 greșăscu den răutatia sa. Deci așa să cuvine

8. Toți poftescu a avia stăpînie peste alții. Dio <Cassius>, Carte 81.

9. Foarte să să socotiască simțirile minții noastre, caré o am luat de la Dummedzau care nu să poate dezlipi de lingă noi. *Țițer*<0>, *Pentru Clav*<= Pro Cluentio Avito>.

1 domni D/cum ar fi vătămați de dînșii D/cum]cîndu B// 2 nescareva B, oarecare K// 3 oi, cît este de cu greu B, o, cît iaste de cu greu D, o, cît este de cu greu K// 4 și a să tovarăși B, și a să întovărăși K/a să îndestula B/socotialelor C, socotiala K// 5 *lipsește* lor¹B/pohtelor D, pofta K/nimică K/alta B,K/n-are C, n-ar K// 6 pohti D/omenii B, oamini D/pohtitori D/cinstia B/cei²]și cei B// 7 aceia K, *lipsește* B// 7—8 rahna și lăcomie B/rîhna C, rîvna K/lăcomii D// 9 cu]în D// 10 ari izvorî B/atite D,K// 11 scădere K/obște D, obști K// 12 atitea¹ C, atite D,K/amestecături B,C,D,K/atitia pîri B,C,D/pîri K/atite³ B,K/atitea²C// 13 pricină K/aflu a fi D// 14 deregătorii C, dregătorii K/dereptății B// 14—15 nu]și D/dintru¹⁻²K/socotiala B/cea]ce K/dintru² B/din mită K/căce C,K, că să B// 16 s-ari cădea C, s-ari căde K/a pohti D// 17 giudecății B,C,K/*lipsește* iară D/nici unue K// 18 nu să cuvine B/și o apăra B// 19 supuși B/să tém B// 20 iar K/datoriă B,K/este B,K/pre]pe B/aceia K// 21 deopotrivă D,C// 22 multe B/*lipsește* la lucru D/între K/domni B/viata K// 23 cea]ce K/întreagă B/deprinderea B, deprinderea C, deprindere K// 24 *lipsește* (cea groznică), pentru D/fără *paranteze* cia groznică B/ad. marg. pentru C/cinstia și cu vrednicia B/și]și cu K// 25 dereptate B, direptate C// 26 nedreptu B, nedrept D,K/nimică D,K/*lipsește* dreptu B/a aștepta D// 27 foartia B/ocîrmuești K/care B, cari K// 28 casa lui D/nu o poatia B/ocîrmui K/cari K// 29 ad. marg. său C, lor K/sint K/viață K// 30 fapta B/direpti B,C,D/de să greșesc B/otcîrmuirea B, cîrmuire K// 31 dreptății K, obștii B/nimică]nime B,C,D, nimine K/carele D// 32 l-ar apăra K/îndrepta B/aciia]iar aceia B/acei ce mai mult sint D/cari sint mai mult K// 33 svaturile C, sfatul D,K/*lipsește* céle réle a D,K, ad. marg. C/rréle B// 34 a altora]altora B/greșăsc C, greșăscu D// 34—35 *lipsește* decît ceia ce greșăscu D/ciia C,K, aceia B// 35 greșescu B,C, greșesc K/din B,D,K/răutatea C, răutate K/sa]lor B,K/decia așa C, deci așa K, așa dară B/să cuvine B// *după m. 7 ad.* Râu să poartă lucrul cîndu ce era să s<e> isprăvască cu bunătate să isprăvește cu banii, dzice *Țițero* B//

și domnilor drepți, orice fac dreptu; iară
orice fac rău, den tîmplare, să îndreptiadză.

Dzice Plutarh, Carte 2, *Pentru răpublică*,
că domnii cei bu(n)i, den cei răi, cu aceasta
5 să despartu, că celui rău domnu numai ascultaria,
iară celui bun și ascultare, sau slujbă
și dragoste i să arată. Și pentru acéia domnul
bun și împodobit cu înțelepciune, lucrurile
cele gréle le face ușoare cu bunătatea sa, iară
10 tiranul și lucrurile cele iușoare, cu deșartă-
ciunîa sa, le face griale.

Fericit domnul căruie i se face ascultare;
iară cu multu mai fericit căruia fără de ascultare
i să arată și dragoste. Că slujba face
f. 25 15 ostenală trupului, / iară dragostea ostenală
niceodată nu face inemii.

Tit, împăratul, fiind întreat oare domnului
mai multu i să cuvine celor buni a arăta
daruri, au celor răi pediapsă, să fie răspunsu:
20 precum omului umărul cel dreptu și cel
stîngu cu cale i-au dat fire, așa și darul <și>
certarea domnului. Iară cum mai ades cu
diriapta lucrăm și împlăm, decît cu stînga,
așa să cade domnului mai multu să să laude
25 dentru arătarea milii, decît dentru certare sau
pediapsă spre cei vinovați. Că certaria-i cu
mîna streină, iară mila cu mîna sa iaste să
să facă. Cînd sfātuim pre domni ca să fie
drepți și să facă dreptatē, nu vom ca să tae
30 cu sabîia pre cei ucigaș de oameni, pre cei în-
vrăjbitori să-i urgisască în streinătate, pre tîlhari
să-i spîndzure, pre cei jacaș să-i înēce; cu acēstia
pedēpse și cu mai multe, armașilor cumpliți,
decît domnilor celor buni, să cuviniu. Că binile

10. Ia-te aminte, dom-
nule tiran!

11. Ce cinstești a sfătui
celor cinstești foarte
lucru cu lesne iaste.
Fab<ius Quintilianus>,
cap 10.

12. Rîa putere iaste
carē i se cade a face
ce strică. <Ambrosius,
Expositio in Psalmum
118.>

1—2 ad. marg. și C, lipsește D/domnului B/direptu¹B, direpți C/face¹⁻² B/drept D,K/și
K/din întimplare K/să îndrepteadză B, să îndreptiadză C,K// 3 Plutar-
hu B, Cartia B/republi<că> B, răpublica C, republică D,K// 4 denjde B, di D// 4—6
ad. marg. de cei răi cu aceasta să despartu, că celui rău domn numai ascultaria, iară celui
bun C// 4—6 lipsește den cei răi ... și ascultare K// 5 ascultare B// 6 lipsește sau B,K/lip-
sește sau slujbă D/slujba C, între paranteze K// 7 dragostia B/aceia K// 8 înțelepciune B, în-
țelepciune C// 9 cele K/griale B, grele K/iușoare B,D, ușoari K/bunătă<tea> B, bunătate
K/iar K// 10 cele K/iușoaria B, ușoară K/deșertăciunîa B, deșertăciunîa C, deșertăciune
K// 11 gréle B,C, grele K// 12 căruia i să face B,C,D,K// 13 iar K/ferecit K// 14 i să arăta
K/dragostia B// 15 osteneală B/iar K// 15—16 în dragoste niceodată nu face ostenală inemii
D, dragostia niceodată nu face osteneală inemii B, dragoste nicodată ostenală nu face inemii
K// 16 inimii C// 17 împărat K/fiindu oarecîndu întreat B// 18 cuvine B// 19 pedepsia
B/pediapsă C/să fi răspuns K// 20 dreptu B, drept C,D// 21 firia B/așia B,C/și certare
B/așa și certare domnului K/ad. marg. darul C, lipsește D// 22 iar K/adias B, ades D, des
K// 23 driapta D,K/umblăm D, umplăm K// 24 așia B,C, așa K/să cadia B// 25 dintru¹⁻²
B,K/arătaria B,C, arătare K/milei B/certaria B// 26 pediapsă C/spre cei/asupra celor
B/spre/pre D/că certare B, că certare-i K// 27 iar K/m<i>la B/m<i>na² B/este B// 28 cîndu
B/svātuim C// 29 drepți B, drepți K, direpți D/dereptatia B, dreptatea C, dreptate K/ca
cu sabîia să tae B// 30 sabie C,K// 30—31 oamini, să urgisască pre cei învrăjbitori în strein-
ătate D// 31 să-i urgisască]să-i trimiță B/în streinătate]la streinătatia B// 32 să spîndzu-
ria pre tîlhari, să înēce pre cei jacaș B/să înēce pri cei jacași D/jacași C,K/inece K/acēstia
C, aceste K// 33 cu acēstia și cu acest fial de pediapsă mai multu armașilor B/pediapsă C,
pedepsă K/armașilor celor cumpliți K// 34 să cuvine B, să cuvine D/binele B,C,D,K//

cel întreg de obște a dreptății de aicea spîndzură. Domnul dentru sine să fie cînsteș, grijliv de casa sa, iubititor de obște și prea întreg la simțire. Că domnii cei buni 5 trebuiescu plăcuți nu pentru căci ia capete a mulți, ce pentru căci sintu țările și stăpîniile lor cu obiceia bune și păciuite.

Plutarh, cartea *Pentru desfătare cătră Apolonie*, grăind pentru giudéțile eghipténilor, care 10 s-au dat de Promitheu, între altele și acéste trei să le fie fostu dzis. Întfi, ori de ce mîhnicune ar fi asuprit domnul, nemărui mîna sa să nu i-o ia; că a domnilor celor buni mîna nu iaste spre răscumpărare strîmbătăților sale, 15 ce spre apărare și răsplătiri celor asupriți trebuie să să arate.

A doa, domnii, cînd nu să află la oști, ce între ai săi, nice spre apărare, nice spre vătămă armă să nu poarte; că domnilor celor 20 buni să cuvine nice pre cei cumpliș să nu-i ucigă, nice pre cei răi, așjidiria să nu-i ucigă.

A triia, domnul nu numai mîna de cătră pierdzare vreunue, ce și de cătră pediapsă ochii să-ș depărtédze a nu vedea, să să tragă; 25 că întru videre domnului, precum iaste cu laudă lucru și cu cînste, pre toți a-i cînsti, așea iaste necinstit lucru și nelăudat a pierde den viață pre cineva.

CAP 3. CU CE FÉLĪU DE MIJLOC DOMNII SĂ 30 ALIAGĂ GIUDECĂTORI PRIN OLATELE SALE

Spartianul întru *Viața a treidzăci de tirani* spune precum Siriad tiranul într-o cărțulie să fie scris numerile boiărilor sfétnicilor lui, carii

13. Rău iș spitéște putéria sa cu sudălmile altora. Pli<niu>s, *Ipsic<tol>* 24.

14. Tare apărare întru sine singur are domnul, de nu va vătăma pre nime. Dio <Cassius>, Carte 1, 2.

15. Tiranilor cumplirea în inimă stă. Sinec<a>, *De Clementia*, 1, 2>.

16. Rușinarea de greșală face singură mila celui ce otcîrmulaște. Iară el. <Seneca, *De Clementia*, 22.>

1. Vedzi, tirane, spre ce hotar vieții tale tragi.

1 și de obște B,C,D,K/direptății B/dé aicia B, de aicia C, de aice K// 2 să spîndzură B/ dintru B,K/cînștiăș B/cinstitori și grijitori K// 3 iubitóriu B// 4 pria întreg B, pre întreg K// după m. 10 ad.: De multe ori mai multe vatămă răbdare domnului decit sâmeția; că sâmeție vatămă a puțini, iară răbdare îndiamnă pre toți, dzice Gunther. B// 4 simțire]cunoștință B// 5 trebuie B/plăcuț B/iau capetiale B, iau capetele D, sint capete K// 6 lipsește pentru B/sint B,K/țările K// 7 lor]lui D/obicețuri B, obiceia K/păciuite C, păciuitoare K// 8 Plutarhu B/carte B,C,K/Apollonie B// 9 grăindu B/giudéțul B, giudéțele C, giudecățile K/eghiptenilor K/cari K// 10 Prometheu B/altial<e> B, altile D/aceste K// 11 lipsește le B/ trei dzicea să fie fost D, trei să fi fost zice K/dzis]dzice B/ori de cia B,C, ori di cei D/mîhnicunia B// 12 nemăruiă B, nimărue K// 13 să nu-i ia C,D, să nu o ei K/buni B/mînă K// 14 iaste C, este K/spria B/răscumpăraria B, răscumpărarea D/strîmbătății D/sale]lor K// 15 apărarea D/răsplătire B,C,K, răsplătirea D// 16 ariate B, arete K// 17 a doao K/cîndu B/ia]in D// 18 săi]sei B/nici¹⁻²K/spria B/apăraria B/nicia²B// 19 arma B,C,D/poartia B// 20—21 cuvene B/nici¹⁻²K/cumpliți B,K/să nu-i ucigă]a-i ucide D/nu-i]nu K/nice pre cei răi a-i piiarde D/așjidéria B, așjiderea C, așjidere K// 22 a treia B,D/lipsește mîna D// 23 pierdzaria B, pierdzarea D/vrunuia B/pediapsă C// 24 să-i depărtiadză B, să-ș depărtiadză C, să-ș depărteză K/a nu vedă B, a nu vede K, a nu prăvi D/lipsește să să tragă D/trag<ă> B// 25 vedăria B,]vedérea D, vedere K/după domnului ad. între paranteze sau înaintia prăvēlii domnului B/iaste C, este K// 26 lucru cu laudă B,D,K/cînștia B// 27 așia B,C, așa K/iaste C, este K// 28 din C,K/viață K/pre cineva din viață B// 29 Capul al tréile B, Cap 4 K, după titlu Cap 3 D/fiallu B, felu C,K/mijlocire K// 30 giudecătóri B, giudecătóri C/pren B,D/olaturile B, olatile K/sale]lor K// 31 Viiața K/treidzéci B, treizeci K// 32 spunea D/Sirias K/întru o carte să fi scris K// 33 boiărilor K/svati nicilor B,C, sfetnicilor K//

era însemnați de dînsul spre moarte. Ce, descoperindu-se tirăniia și gîndul lui, îl ucisă pre dînsul. Altu tiran, anume Reghillian, după ce muri, aflară-i o cărticîia în care era

f. 25^e 5 numerili / acelora scrisă pre carii îi ucisese el, cu singură mîna sa; ce pentru aceia nu-l îngropară.

Mulți giudecători vei afla ca aceia carii îș socotescu lauda și pentru căci au bătut pre

10 ațișea oameni cu bețe, căci ar fi tăiat urechile, căci ar fi tăiat capetele, căci ar fi spîndzurat și înțapat, căci au poroncit de au pus în patru bucăți pre unii și a-i ucide, așa ca cînd s-ar fi lăudat că au ruscumpărat robi, sau că au

15 îndzăstrat copii săraci.

Pre giudecători, dentru a pravilii obicinuite giudețe, căci pedepsăscu pre cei răi, laud; iară pentru ce să laudă că au făcut așa, îi defaimu. Că cine iaste desăvîrșit întru bună-

20 tăți și va să să arate giudecătoriu creștin, acela mai multu să cuvine a pune lauda sa întru lacrămile ce li-au vărsat pentru greșealele sale, nu pentru sîngele cel vărsat, săvai giudecată diriaptă a să lăuda. Aceasta adaog

25 cum ispravnicului și giudecătorîului bun nu să cade a să lăuda cu moartea ce au certat el pre alții, ce de acéle lucrute nedreptu să-ș aducă aminte. Căci scăderile ce ni-au făcut alții trebuie să le tăcem, iară greșealele noastre

30 trebuie să le plîngem. Că sintu unile pedepse făcute de giudecători care de toți să hulescu, iară de Dumnădzău să priimăscu și iarăș, care de Dumnedzău sintu lepădate de

2. A să arăta groznic spre cei nevinovați, sau pre cei cu puțină vină, cumpfire iaste. Filon, *De aleși domni*.

3. Giudecătorii să-ș aducă aminte că-s oameni și creștini.

1 înșamnați B,C,D,K/moartia B|| 2 descoperindu-să B,C,K/tirănie D/ucisă D|| 3 anumia B/Reghilman B, Reghelian K|| 4 după cia C|| 4-5 au aflat o carte a lui în care era scrisă numerile acelora pre care îi ucisesă K|| 5 numerile B,C/crisia B, scris C/uciasă B, uciasie C|| 6 singură B,K/peptu acia K|| 8 giudecători B,C,K/vii afla D/acia K/cari K/carii-ș socotescu B|| 9 laudă D/șie]loru-ș K/peptu căce C, peptu că K/au bătut]ar fi bătut B|| 10 ațișea B, ațișea K|| m. 16 lipșește B,D/oamini D/beț K/căci au tăiat D/tăiat K/urêchile B, urîchile C|| 11 tăiat K/capetiale B, capetele K/și]hi B|| 12 și]sau ar fi B/înțepatu B/căci]peptu căci K/și înțapat, peptu căci ar fi tăiat în patru bucăț D/căci ar fi poroncitu B/dé B|| 13 așa B, C, așa K/cîndu B/s-ar fi]s-au D|| 14 că au]c-au D/răscumpărat B,C,D,K/robi B/lipșește că² B,D|| 15 îndzestrat B|| 16 giudecătorii B, giudecători C,K/dintru K, peptu B/a pravilii și a giudețelor giudecata obiciuită B/pravelii D,K/obiciuite C, osăbite D|| 17 giudeță C, giudecăți K/pedepsescu B, pedepsesc K|| 18 iar K/peptu ce]căci B/că]căci B,D/așia B,C, așa K|| 19 defaimu]hulescu D/cine iaste]cine-i D/iaste C, este B,K/desăvîrșit B|| 20 va]vra K/arătia B, arete K/giudecător D, giudecătoriu C, giudecători K, de giudecătoriu B|| 21 acéla B/aceluia i să cuvine a pune D/cuvene B/punia B|| 22 ce li-au vărsat C, celor vărsate B/greșialele B, greșelele B,C, greșalile K|| 23 sîngăle B, sîngle C, sîngle D, sîngle K/vrăsat B/săvai]macar K/săvai după giudecata B, săvai de giudecata K|| 24 giudecata C,K/direaptă B/driaptă să va lăuda K/și accasta B|| 25 giudecătorîului B,C,K|| 26 moarte K/cu moartea certată pre alții B, cu moarte ce-au omorît el pre alții D|| 27 ce de aciale ale lui lucrute B, ce din céle lucrute D/acele K/nediriaptă B, nedireptu C|| 28-29 căci scăderile noa de alții făcute trebuia să lia tăciam B/nî-au făcut C/iar K/greșialele C, greșalile K|| 30 căci să află unia pediapsia B/sînt D,K/unde K, une C,D/pedepsă C, pedepsă K|| 31 giudecători B, giudecători C,K/cari K, careli D|| 32 iar K/Dumnezeu K/să priimesc K|| 33 iarăș]de iznoavă B/carele D/care sintu de Dumnedzău lepădate B/Dumnezeu K/sînt D,K||

- oameni să priimăscu. Prea fără de lucru ȳaste
 giudecătorilor a cugeta, nu hula ȳntru frații, ce
 agonisita păcatelor sale. A greși sau a nebuni
 ȳntru a giudeca pre alții, giudecătorii de multe
 5 ori, nu pentru socotiala greșealei sau a nebunii, ce
 pentru mărturii minciunoase pot ; iară ȳn lucru-
 rile noastre ce-s deosebite, de nu vom vrȳa a
 greși nu putem, avȳnd grije, de greșealele ce
 li-am făcut. Iară adevăr sintu unii așea de răi,
 10 oh, durere, cȳt la divanul lui Dumnedzău che-
 mați pentru dreptăți ar cére ca să să apere
 și să să ȳndireptédze pre sine, iară pre frații
 săi cu mărturii minciunoase a-i pedepsi ȳndrăz-
 nescu.
- 15 Trebuie domnilor cu osebită nevoință a cerca
 ispita acelora, ȳntfi pre aceia căroră sintu a
 să da diregătoriile și giudéțile. Că giudecă-
 toriul acela care socotiala sa ȳn toate dzilile
 nu o va potrivi cu cȳa den lontru simțire a sa,
 20 ȳn toate dzilele fără de număr răutăți ȳntru
 otcȳrmuirea obștii va face. O, vai, și fără de
 noroc acȳa stăpȳnie a căriia otcȳrmuitorii și
 giudecătorii spre acélla numai ochii săi pun,
 spre care sintu a se pedepsi și inimile lor numai
 25 spre apucare și adaogirea averilor, mȳnule lor
 spre răpiri le deprind și ȳn toată vrémea cu
 meșterșuguri și cu precupii să zăbăvăscu ! Și
 aceasta cu precupie nu o am dzis cu siială ;
 că pre mulți giudecători vei afla carii mai
 30 multu să nevoescu spre priiateni carii i-ar
 apăra de céle ce plac, decȳt pre ceia carii i-ar
 arăta acélla ce li s-ar cădea a face/sau a nu face.

4. Tot lucrul cu rău-
 tate să lucriază, unde
 curățiria simțirii nu să
 socotéște. Cassiod<or,
 7, 32>.

5. Nevinovăția trebuie
 să să cinstiască mai
 multu decȳt toate fo-
 losurile. Anil. <= Apu-
 leius>, Carte 3, Asi-
 n.

6. Nime mai dreptu nu
 cetiaște pururea decȳt
 cel ce cetiaște de min-
 tuiria omeniască. Cas-
 siod<or>, 6, 19.

1 oameni D/să priimesc K, sintu priimate B/prȳia fără de grijé lucru B, prea fără cale lucru D/
 prea]pre K/ȳaste C, este K// 2 giudecătorilor B, giudecătorilor C,K/nu]cu D/ȳntre B,K// 3 agone-
 nesita B/păcatilor K// 4 giudeca B,C,K/giudecătorii B, giudecătorii C,K// 5 socoteala B,
 socotiala C,K/greșalii B, grișalii C, greșalii D, greșalii K/ȳntre paranteze sau a nebunii B, sau
 a nebuniei C,K, lipsește D// 6 mărturie D/mincinoasă B,D,K, minciunoasă C/iar K/ȳn]ȳntru
 D/lucurile B// 7 ce-s]ce sint K/deosăbite D,K/vrȳa]vre K// 8 nu putiam B/avȳndu B/grijă D/
 greșialele C, greșelile D, greșelile K/ce am făcut D,K, ce le-am făcut C// 9 iar K/adevărât B, ad-
 vărât K/sintu B, sint K/așia B,C, așa K// 10 după oh, durere, așezat ȳntre paranteze ad. de răi
 B/lipsește oh, durere K/Dumnezeu K// 11 dreptății B/ciare C, cere K]cerca B/lipsește ca
 B// 12 ȳndirepteadza B, ȳndreptiadză C, ȳndreptédză D,K/sine K/iar K/pre]pe B,D// 13
 săi]sei B, lor K/minciunoase C, minciună B,D,K/a pedepsi B, a pediapsi C// 15 domni
 K/cu]din B/osăbită C,K// 16 acéia B, acia K/căror D/sint B,K// 17 deregătoriile C, dregăto-
 riile K/giudățele B, giudéțele C, giudecățile K/giudecătoriul C,K// 18 acéla B/carele D/dzilele
 D// 18—22 care socotialele sale ȳn toată dzilele fără de număr răutăți ȳntru otcȳrmuiria obștii
 a face și nu le va potrivi cu cȳa din luntru cunoștința a sa, o, vai și fără noroc B//
 19 cȳa]ce K/din D,K/lăuntru K// 20 dzile C, zilile K// 21 otcȳrmuiria C, otcȳrmuire K/obștii]sa
 K/fără noroc K// 22 năroc C,D/ace K/stăpȳniia B/a căruia D/ocȳrmuitorii K// 23 giudecătorii
 B,C, giudecători K/spria B// 22—23 otcȳrmuitorii numai spre acélla ochii săi pun D]acéle B,
 acele K/săi]sei B, lor K// 24 spria B/cari K/sint D,K/a să pedepsi B, a să pediapsi C, a să pedepsi
 K/inemele D// 25 spria B/apucări D/adaogiare B, adaogere C, adăogire K/aviarilor
 B/du]pă aviarilor ad. ȳntre paranteze și avuțiilor B// 26 răpiria B, răpire C/deprindu B/vréme
 B,C, vreme K// 27 pricupii B/să zobovăsc K/precupii D// 28 sială B, săială K// 29 giudecători
 B,C,K// 30 spria B/priatini C, priatini K/cari K/i-ar]l-ari B// 31 de cele ce le plac pre acia decȳt
 pe acia cari i-ar arăta K/ciale C, acéle B/ce li plac B, ce le plac D/pre cȳa C, spre acéia B, spre
 acéia D/carii]ce D/i-ari arăta B, li-ar arăta D// 32 aciale B, acele K/s-ari cădȳa B, s-ar căde K//

Care giudecătoriu nu ceteste nemică, nice dănoară la învățătură nu stă, nice dănoară vro carte nu vede, nice dănoară acasă nu să află, dzua gioacă, noaptea îmblă rătăcit, cum
 5 poate acela să facă cuiva vro dreptate? Nimică giudecătorului nu-i mai grozav, nimică orașului nu-i mai de scădere, decât giudecătoriu, care ăste datoriu a giudeca și a pedepsi întru alții răutățile, să aibă cu sine soția răută-
 10 ților de pururia. Care giudecătoriu a fi<i> bun și să să numere de bun și să să arate bun poftiaște, nu auriă, ce sau în casă fiind întru învățături, sau la divan arătînd giudețul, cu cale ăste să să afle. Nice să criadză domnii
 15 că cu lesne ari putia să să depărtadze de la acei giudecători, pre carii i-au făcut, aflîndu-să rai. Că așea pre carii unii de ascuțiți și vicliani cît de au arătat nevoiță întru agonisiriă diregătoriei și a le ținea aceliă cu
 20 meștersugurile lor, nice dănoară nu le va lepăda.

De vor avea domnii și cei mai mari vreun giudecătoriu rău, sau de sirgu socotescu de-l depărtiadză sau nice cu un feliu de mijloc să
 25 nu să arate că-l pricepe de rău. Că într-altu chip întru a face dreptăția mai slab să va arăta, socotind cele viitoare, de cei supuș poftindu-l giudecătoriu.

Iară că împotriva celor apregi și cumpliți
 30 giudecători apăs condéiul, nu-mi suferé inima a lăuda pre giudecătorii cei neștiuți, léneși, nebăgători de samă și fără învățătură, carii nice a giudeca n-au învățat, nice a pedepsi nu îndrăznescu; carii și isprăvnicia

7. Nu lesne cu răutate<a> gréșialii să impute acela pre carile l-au curățit învățatura, dzice Cassiod<or>, Carte 8, cap 18.

8. Neștiința giudecătorului ăste nenorociria celui nevinovat. Av<gustin>, 19, Oraș 6.

9. Cea ce adaoge mila cătră dreptate nu rău pentru rău dă, ce bine pentru rău celor vătămați împarte. Isidor.

1 Cari K/giudecător B giudecătoriu C, giudecători K/nu citiaște B, nu citește D, nu citești K, nu cinsteste C/nimică K// 2 nici odineoară ¹⁻²K/niceodată la vreo carte D// 3 vreo K/nu vede K/nici odineoară K// 4 dzuoă B, ziao K/după gioacă ad. cu măscărăcii D/noapte K/umbă K/rătăcindu B, rătăcind C,K// 5 poatia B/acéla B/ vro dreptate cuiva D/vreo B,K/dreptate C,K/nemică B,C, nice un lucru D// 6 giudecătorului B, giudecătorului C, giudecătorului K/nu-i¹nu este K/nemică B,C, nice D// 7 nu-i]nu-i este K, lipsește D/scădere K/giudecătoriu B,C,K// 8 careli D/este K/dator B,D, datori K/a giudeca B,C,K/a pediapsi C// 9 sinia B/soție K, tovrășiia B// 10 de pururea C, de-a purure D, depreună de pururia B/giudecătoriu B,C, giudecători K/a fi B,C,K// 11 numere bun D/arăția B, arête K// 12 pohteste D, pohtesti K/ăiure K/lipsește ce K/fiindu B/întru vătătură D// 13 arătîndu B/giudețul C,K, giudecata B// 14 este K/nici K/să criadză C// 15 ăasne B/ar pute K/să să depărtiadză B,C, să să depărtează K// 16 repetă acei D/de giudecătorii acéia B/giudecători C,K/cari K// 17 aflîndu-i D/așia B,C, așa K/sint K// 18 vicleni D,K/cit]decît D/dé B// 19 agonesiriă B, agonisirea C, agonisire K/diregătorii D, dregătoriei K/ținea B,C, ține K/acéleș B, acéiale C, acele K// 20 nici odineoară K/lepăda] lipsi B// 22 avia B,C, ave D,K/lipsește și K/lipsește mai D/vrun D// 23 giudecător B, giudecătoriu C, giudecători K/sirgu D,K/socotiascu B,C, socotiască D,K/de-l depărtedză D,K, de-l depărtiadză C, să-l depărtiadză B// 24 nicia B, nici K/fial B, fel D, feliu C,K// 25 arête B, arete K/pricepia B, pricepe K/într-alt B, întru alt K// 26 dreptate B,D, dreptăția C,dreptate K// 27 socotindu B/céle B,C/viitoaria B/di cei D/ supuși B, supuși C,K// 28 pohtindu-l D, puindu-l B,K/giudecătoriu B,C, giudecători K// 29 iar K/împotriva K/aprigi B,K// 30 giudecători B,C,K/condéiul B/sufiare B// 31 giudecătorii B,C,K/lianeș B, lianeși C, leniș K// 33 cari K/nici¹ K/a giudeca B,C,K/nici² K// 34 isprăvnicie K//

giudeților și a oțcîrmuirii cu mîzdă le agonisescu
să nu se arate altora de tot a fi de casă, nevoindu-
să să nu s<e> stăpîniască preste dînșii. Măcar
cît de aproape s-ar afla întru dragostea domnu-
5 lui, să nu se deprindză a stăpîni pre alții. Rău
sfișșescu acéia; ispita a mulți de acéia au
arătat. Pentru ce pre domni îi rog, îi poftescu
și le aduc aminte ca să nu se îndestulédze cu
atîta de vor fi singuri, adevărați m<i>k<o>-
10 stivi, iubitori de cinste și de bunătăți, ce să
li se pară a fi prea de triabă lucru a să arăta
făcătoriu de dreptate. Că a fi dreptu și a
ști oțcîrmui dreptatîa, mare despărțire iaste
între dînsăle. Că de iaste cineva bun spre a-ș
15 adaoge șie cinste, iară de oțcîrmuiaște și face
dreptate spre binile de obște iaste și radzimă.
Cine nu s-ar mira audzînd pre un domnu că
nu știe un cuvîntu săvai de greșală a grăi și
ar videa ispravnicii lui, neputînd măcar un
20 lucru dreptu a grăi? Cine nu s-ari vătămă
vădzînd pre un domnu la mas<ă> triaz și pre
ceia pre toți la mîncare și la băutură fără cumpăt?
(nu dzic cînd s-a tîmpla den poroncă). Cine nu
s-ari înspăimînta vădzînd pre domnu întru
25 giudîațe bune, curat și sfîntu, iară pre cei
ce-s pre lîngă dînsul curvari și desfrînați? Cine
nu s-ari mira / vădzînd pre domnu dreptu și
iubitoriu de dreptate și pre cei dentru isprav-
nicii lui, puțini, sau nice unul, cu nevoința
f. 26^v 30 spre dreptatea domnului?
Această voroavă radzimă spre aducirea
aminte domnilor. Că fiind singuri, curați,
treji, adevărați și direpți, să nu se îndestu-
lédzi cu atîta, ce să cerce, oare ispravnicii
35 și giudecătorii nu sîntu hicléni, nu sîntu

10. Nice o măistrie mai mare a stăpîniei cei bune nu iaste decit priiatenii bunii. Plinius, *Panegiricul lui Traian*.

11. Prea multu poate plecarla și a celui mare domnu. Apolin< = Apuleius, *Metamorphoseon sive Asinus aureus*, 7.

12. Nice un lucru așia de sfîntu, căruia nu i-ar putia face silă; nice un lucru așea de întărit nu-i pre carele nu l-ar putia dobîndi banul. Tîțero, <*In Verrem*>.

1 giudețelor B, giudețelor C, giudețelor D, giudecăților K/ocîrmuirii K/mîzdă]mișéle B/agonisăscu D|| 2 să nu să arate B, să nu să arate C, să nu să arete K/de casă a fi K/nevoindu-te D|| 3 să stăpînească pre mai mulți B/să nu să stăpînească C, să nu stăpîniască K/peste]pre D,K/macar B,K|| 4 s-ari afla B,C/dragostia B,C, dragoste K|| 5 să nu să deprindă B,C,K|| 6 sfișșesc C,K/sfișșit D/acéia]ace K|| 6-7 Că unii ca aceia rău sfișșescu. Pentru acéia pre domni îi rog B|| 6 ispita K/aceia K, acia D|| 7 îi poftescu D|| 8 amintia B/să nu să îndestulédză C,K, să nu sîa îndestulédze B|| 9 lipsește cu atîta B/singuri K/adevărât B|| 11 să li să pară B,C|| 11-12 lipsește ce să li se pară ... făcătoriu de dreptate D|| 11 pria B, pre K|| 12 făcătorii B,C,K/direptatîa B, dreptate K/că]și K/dreptu D, drept K|| 13 a știe a oțcîrmui B, a ști acela a oțcîrmui K/a oțcîrmui D/direptatîa B, dreptate D,K|| 13-14 lipsește iaste ¹B/iaste¹⁻² C, este ¹⁻²K/întru K/dînsul B,D,K|| 15 bun este spre a-ș adaoge cinste K/spria adaoge cinste șie este B/iar K/iar că de D/ocîrmuești K|| 16 dreptate B/spre binile și mîntuiria obștii iaste și radzimă B/binile C,D,K/iaste C, este K/razimă K|| 17 audzînd]vădzîndu B|| 19 ari vedîa B, ar vede K/neputîndu B/macar B,K|| 20 dreptu D, drept K|| 21 vădzîndu B, văzînd K/lipsește un B,C,D,K|| 22 ciia C,K, cîialați B|| 23 fără paranteze B/cîndu B/s-ari tîmpla B,C, s-ar tîmpla D,K/din B,K/poroncă B,K|| 24 s-ari înspăima B,C, s-ari spăimînta D, s-ar spăimînta K/vădzîndu B, văzînd K|| 25 giudîațe B, giudeță C, giudecăți K/svîntu C/iar K/cîia B, ciia C,K|| 26 ce-s]ce sînt D, ce sînt K|| 27 vădzîndu B, văzînd K/drept D,K|| 28 iubitori K/direptatîa B, dreptate D,K/cei]cîialați B/dintru B, dentre C,D, dintre K|| 29 nici unul K|| 30 dreptate B, dreptatea C,D, dreptate K|| 31 aceasta B/radzimă B,K/spria B/aducerîa B, aducere C,K|| 32 amintia B/fiindu B/singuri K|| 33 triași B,C, trei K/drepti C,K/să îndestulédză B, să îndestulédză C, să îndestuleză D,K|| 34 atîta]acéstia B/ciarce B, cerce C,K/oari D] de n-ar fi B|| 35 giudecătorii B, giudecătorii C,K/lipsește nu sîntu ¹⁻² B,D,K, ad. marg. nu sînt C/hiclîani C, viclîani D, vicleni K||

lacomi, fără rușine, mincinos, fără frică? Că mai multu ale noastre să cuvin domnilor a le păzi și a lua aminte la răutatea ispravnicilor. Dintu acélla ce-s datori domnii să le păzască întru
 5 ispravnicii săi și întru giudecători și aceasta datori sîntu a păzi, ca nice cu un mijloc să nu strice céle vechi aședzate întru stăpînirea de obște (însă nu céle carele fac de la o vréme réle, cum de 50 de ani, omul, lipsind de la
 10 un stăpîn, la altul să rămîie în véci vécin, aceluia) și nice în locul acelor obiceiuri vechi, ce le strică, să pue altele streine, nu știu de unde. Că norodul și prostimea ari pofti în toate dzilele să să facă crai noi și domni alții
 15 și în toate ceasurile să s<e> adaogă alte legi.

Plinie, într-o carte a sa cătră Scavro, dzice: prea bun lucru era la perși și de cap pravilă făcută, cine ari aduce niscari obiceia streine, — spuind și aceasta, precum între perși era
 20 preasfîntă pravilă — oricine ar scorni din capul său, sau ari aduce den vro țară streină vrun obiceia strein, pediapsă de cap să i să facă. Că de vréme ce înțălepçiunea, în toate dzilele scade, iară deșărtăciunea să adaoge și
 25 să înmulțeste întru oameni, de nu le va sta cineva împotriva, pînă a nu scorni vrun lucru, așea de réle și de nimică lucruri și obiceiuri ari scorni oamenii, cît și casăle sale li-ar răsturna și de sirgu ar stînge stăpînirea cîa de
 30 obște; că bucate nedepriuse de stricăciune sîntu pîntecelui.

Criténii, vătămîndu-se cu strîmbătățile rodianilor, nu să ruga dumnedzăilor săi să trimiță

13. Aliasă giudecată a bunătații iaste a petrece întru lége. Iosif, *Împotriva lui Apio*, 2.

14. Toate céle réle asupra celor răi cad. Fab<cius> Quintilianus, 7, 3.

1 lacomi, hicliani, nesații, fără rușiné, mincinoși și fără frică B/mincinoși C, mincinosi K// 2 mult K/să cuvine D,K// 3 aminté B/răutate B,K, răutățile D/dintu B,K// 4 acialia C, acele K, céle B/ce-s]ce sint D, ce sint K// 5 săi]lor D,K, sei B/giudecători B,C,K// 6 sîntu C/sint datori a păzi ca nice într-un chip, nice cu un mijloc D/nici K// 7 cele K/așadzate D, aședzate giudecăți B/stăpîniria B,C, stăpînire K/cele K, acéle B, lipșeste D// 8 careli de la o vréme fac réle D/vrémia B, vreme K// 9 rréle B, rele K/50 ani B/ani]ai C/lipsind omul D, vecinul lipsindu B// 10 rămîia B/veci C,K/vecin B,C,K// 11 nici K/acelora K/obiceae D// 12 cé B/puă B/altéle B// 13 prostimă B, prostime K/ar pohti D, ar pohti K// 14 dzile B,C, zilile K/să-ș facă B/nou B/domni noi și crai alții D// 15 ceasuri C/să adaogă B,C/alté B/liagi B, légi C// 16 Plinius K/in cartea sa D/cartia B/zice cătră Scavro B/Scavru K// 17 pria bun B, pre bun K// 18 făcută]pusă K/ar aduce K/nescareva B, niscăi D, niscare K/obiceuri B, obiceae D, obiceiuri K// 19 spuindu B/precum B// 20 o preslînta K, preasfînta B, preasvîntă C/ari scorni C]sau de va scorni B/den C] din singur B// 21 ar aduce K, va aduce B/din B,D, din vreo țară K// 22 vreun obicei K// 23 să i să facă]să-i fie B/vreme K/ce]că B/înțelepciună B, înțelepciunea C, înțălepçiune K// 24 dzile B,C, zilile K/iar K/deșertăciunea B, deșertăciună C, deșertăciune K// 25 înmulțesti K/între K// 26 împotriva D, vreun D,K// 27 așia B,C, așa K/rréle B, rele K/nemică B,C/obiciae D]și obiceiurile streine B// 28 ar scorni K/oaminii D/casial<e> B, casele C/sale]lor K/li-ari răsturna B/le-r răsturna C// 29 sirgu B sirgu K/ari stînge B/stăpîniria B,C, stăpînire K/cea C, ce K// 30 obști K/bucatiăle B, bucatele C,D, bucatile K/nedepriusă B,C,K/stricăciune C/sint B,K// 32 Critenii K/vătămîndu-să B,C,K/strîmbătătia B/rodianilor K// 33 nu să ruga critianii dumnedzeilor săi să le trimață B/dumnădzăilor C, dumnezeilor K/trimață K//

omor, sau războaie, sau răcoșituri, sau foamete nepriiatenilor săi, ce să lasă Dumnedzâu pre orășiani a să împlia de obiceiurile cele réle. Care poște a criténilor, cine li-ar lua
 5 aminte, ari socoti cum nu altă răscumpărare de pre vrăjmașii săi, ce acestu féliu de pravilă să le sloboadză dumnedzâ(i)lor, socotind de mai mare scădere; că den războaie, den foamete, de omor, mulți scapă, iară dentru
 10 acéle réle stricăcuni streine vedem că pier toți.

Cînd hulescu istoricii multe lucruri întru Serghie Galba, împăratul Rîmului, un lucru numai de dînsul dzic de laudă, adecă că nice
 15 dănăoară, nice a să face pravilă noao, nice obicéu nou în Rîm n-au priimit, nice au suferit. Iară de aducia cineva vreun obiceiău strein, tare îl pedepsia, iară de-i aducia aminte cineva vrun obicéu bun și vechiu, acela a-l
 f. 27 20 țînă poroncia și acelora / le împărția daruri.

De rău, sau să dzic mai adevărat, foarte rea pildă iaste a poști să facă niștine giudecători noi; acéia ce face croitorul în haină, care acéle den afară le pune den lăuntru și
 25 céle den lăuntru le mută la dos și den margine mîncei face, acéștia nice aceștia să facă, nice cei supuș să nu priimască, dzice, că nu-s trimiși de domni să se facă aflători de legi și de lucrurile sfinților, ce să păzască întru orașe
 30 obiceile cele de laudă.

Așjidirea, mare pază trebuie domnilor să aibă, ca și celor de sus și celor de gios, celor avuți și celor neavuți și celor săraci, într-un chip dreptate să ariate. Că
 35 nice o giudecată, nice dumnedzâiască,

15. Dreptate tuturor să să ivască și nimică de acélia cari sintu să să facă, să nu se uite la preț, dzice Sarembro < = Saresberiensis Pollicricus, 5, 11>.

1 rocoșituri D/foamete D// 2 nepriiatinilor B,C,D, nepritinilor K/ce ea să lasă D/ dumnedzei, B, dumnedzâii D, Dumnezeu K// 3 orășeni B, oroșiani D, orășeni K/a să umple K, să să împle D/obiciaiuri D/cele K, lipsește D// 4 rriale B, rele K/cari K/poștă B, pohtă D/critianilor B, critenilor K/li-ar lua C, ari lua D, o ari lua B// 5 amintia B/iar socoti K, vor socoti B/răscumpăraria B// 6 pre]pe B/săi]lor K, sei B/fial B, felu C, feli K// 7 slobodză B/lor dumnedzâi D, dumnedzei lor B,K, dumnădzâii lor C/socotindu mai mare scăderia B// 8 scădere K/din¹ D, din² B, din¹⁻² K// 9 foametia B/de]din D, den B/iar K/dintru K// 10 acele K, céle B/rrélia B, rele K/vediam B// 12 cîndu B/huliascu B/histornicii K/multia B// 13 Sirghie Galba K// 14 lipsește dzic de D/adică D/nici odineoară K, lipsește B/nici K// 15 niceodată a să face D/noai C,K// 16 obiceiău C/nici obicei nou K, nice obiceiuri noao B/nici K// 17 iar K/aduće C,K/vrun B/obicei K// 18 pedepsie D/iar K/de-i aduce cineva amintia B, de-i vrea aduce cineva aminte de vreun obicéu D/aduće K// 19 obiceiău C, obicei K/viachi B, vechi K/il ține K// 20 poroncia B/lipsește le D// 21 foartia rria B/ria C// 22 iaste C, este K/a poh<ti> D/niștine]nește B, niște D,K/giudecători B,C,K// 23 aceia K, ca acéia B// 24 céle B,D, céle K/din K/le pun in Iontru D/din¹ B, din¹⁻² K/ Iontru¹ B, Iontru¹⁻² C, Iontru² D// 25 cele K/den lăuntru²]denaintia B/mută]puni D/den]din D,K, de B/marginea B, margini K// 26 mîncei B,D,K, mînce C/acéste B, care D,K/nici K/acéștia K, acéste B, ad. marg. aciastea C/nici K// 27 supuș B, supuși K/nu-s]nu sintu B, nu sint K/trimiș B, trimేశ K// 28 să să facă C// 29 svinților C/intru]in K/orașia B, orași K// 30 obiceiurile B, obiceiurile K/cele K// 31 așjidere B, așjidere K/să aibă domni D// 33 lipsește și celor neavuți B,C,D,K// 34 dreptate D,K/să aréte B, să arete K, să să arată D// 35 nici¹⁻² K/cu o giudecată D, o giudecată C, cu o giudecată K, o giudecată B/dumnădzâiască C, dumnezeiască K//

nice omeniască, putere a vicleni dreptatea cu vro mîzdă sau mită nu li se sloboade. Că de nu se cade domnului nemică den moștinire a aședza mai multu decît să cade și iaste 5 dreptu, cu mai multe nu să poate să dea dreptate în dar. Stăpîn că iaste nu apăr: domnul celor cu suflete, peștilor, pasărilor, mademurilor, pădurilor, cerbilor și cîmpilor; așjidirea și a mării și a pămîntului, iară 10 a dreptății să fie domnu pre acela niceodată nu-l vom mărturisi. Că nimene altul adevărat domnu și stăpîn dreptății nu-i, fără Dumnedzău, carele iaste singur dreptate.

Domnul, la moarte, lăsînd testamentu, dzice: 15 toate stăpîniile mele și domniile, fiului meu celui mai mare, pre carele îl lasu să fie mai ales moștinitor, iară celui mai mic cutare domnie. Așjidirea fételor, dzéstre le aleg și tuturor lasă dreptate. Dzice părintele ca pre dînsa să o 20 păzască și întru locurile sale a o păzi să nevoiască. Vrednic lucru de înșămnare; că nu a lega, ce a lăsa feciorilor săi dreptate. Adecă domnii cei buni, dirépte șie, nu în chip de dzéstre moștinitori de cei mai mari li s-au 25 dat, ce de la Dumnedzău, lăsîndu-se ca o credință dată să cugete. Deci, numîndu-se domnii stăpîni a tuturor lucrurilor, fără a dreptății, a căriia sintu ispravnici, cînd domnul sau boiarinul, carii pricinile nu după voia 30 lui Dumnedzău, ce după părere și placirea sa giudecă, acela nu giudecătoriu dreptu, ce jacaș, de obște a-l numi să nu ne îndoim. Că cu multu mai rău iaste domnul apucătoriu <de> dreptatea lui Dumnedzău, decît 35 jacașul prădînd averile domnului.

16. În puteria domnului sintu toate. Am-
<bro>z<ice>, *Ipisto<la>*
33.

17. Nu iaste domnu deasupra legii, ce légia deasupra domnului. Plin<ius>, *Panegiricul lui Traian*.

1 nici *K/omenească B/putiare B,C*, putere *K/hicliani B/dreptatia B*, dreptatia *C*, dreptate *K// 2 vreo K/mîzdă]mită B/nu să sloboade B*, nu-i sloboade *D*, nu li să sloboade *C,K// 3 nu să cade B,K*, nu se poate *D/nimică K/din B*, *K/moșteniria B*, moștenire *C,K*, moștinire *D// 4 așadza D/decît]de ce B/fiaste C*, este *K// 5 drept D,K/mai multu B,K*, că mai mult *D/poatia B/să dia B,C*, să de *K// 6 dreptatia B*, dreptatea *D*, dreptate *K/este B,K/nu apărăm B// 7 peștilor B/pasirilor D// 8 lîpșește cerbilor și D// 9 așjidere B*, așjidere *K/lîpșește și a¹⁻² D/iar K// 10 dereptății B*, dreptății *D/ niciodată K// 11 nimine K*, nimé *B*, nime *C,D/adevăratal B*, lîpșește *D// 12 dreptății D,K*, a dreptății *B/nu-i]nu este K/afară de Dumnezeu K// 13 carile K/fiaste C*, este *K/singur B' K/dreptate C,K*, dreptatea *D// 14 moartea B/lăsîndu B*, lăsînd *C,D,K// 15 toatia B/mele K/domniia D// 16 lîpșește mai¹ B/carile B// 17 moștinitoriu B,C*, moștenitor mai ales *D*, stăpînitori și moștan *K/iar K/domniia B// 18 așjidare fiatelor B*, așjiderea fiatelor *C*, așjidirea și fetilor *D*, așjidere fetelor *K/zestre K/las D,K// 19 dreptate K/lîpșește Dzice părintele B// 20 locurile]lucurile D/lîpșește sale B// 21 vrednic C,K/de înșămnat B// 22 ficiorilor C,D*, ficiorilor lui *K*, fecioru-său *B/dreptatea D*, dreptate *K*, dereptatia, dzice părintele *B// 23 dirépte B*, dirăpte *C*, drepte *B,K/lîpșește șie K// 24 dziastre B*, zestre *K/moștenitoriu B*, moștenitori *C*, moșteniri *D// 25 Dumnezeu K/lăsîndu-să B,K*, lăsîndu-să *C// 26 deci] și ce B/numîndu-să B,C,K// 27 stăpîni al tuturor B*, stăpîni tuturor *K// 28 dereptății B*, dreptății *D,K/la căruia D,K/sint K/ispravnicii K/cîndu B// 29 boiarinul B*, boiarinul *K/pricinile C// 30 Dumnezeu K// păreria B*, păreri *K/plăcéria B*, placéria *C*, plăcere *K// 31 giudecă B*, *C,K/acéla B/acela nu-i D*, acela nu este *K/giudecător B*, giudecătoriu *C*, giudecătoriu *K/drept K// 33 iaste C*, este *K/apucătoriu K// 34 dreptate B*, dereptate *C*, de dreptatea *D*, de dreptate *K/Dumnezeu K// 35 prădîndu B//*

Multe răutăți a lui Domnitiian împărat spune Sfetonie, iară mai mare răutate decât toate au fostu că pedepsind pe cei săraci, pre cei meseri, pre cei mai slabi, iară pre cei bogăți și puternici îi erta, ori pentru bani ori pentru prieteșug.

Pre Alexandru Sever, al 25 împărat al Rîmului, spune Lampridie precum nice dănăoară n-au avut pre lîngă sine om rău, nice cunoscut, f. 27° 10 nici priiaten rău / suferind. Iară cînd iș depărta vrodată de la sine niscariva rudeni tineri, îndărăpnici, pentru carii rugîndu-se cineva ca să-ș aducă aminte de tinerete și de niambul lui, răspundea acelora: mai drag îmi 15 ăste mie lucrul cel de obște, decît acēia, cum ar fi dzis că nice pre unul mai aproape rudenie în casa sa nu are, decît lucrul de obște. O, cuvînt cuvios și preavrédnic, care să-l scrie domniî pre inimile sale, în care cuvîntu acest 20 ta-i vrédnic de a să socoti! Că n-au dzis precum o parte de stăpînie are dreptu rudenie, ce au dzis că are toată stăpîniia de obște. Că domniî carii să tem de Dumnedzău și carii poftescu a avea lauda dreptății, precum de la toți 25 slujbă, așia ăste datoriu tuturor într-un chip să facă dreptate. Iară de nu va crede cineva condeului mieu, să criadză lui Plato, întru cărțile lui ce scrie, de stăpîniile de obște, care fieștecărui oroșan sloboade să iubască fămēia 30 sa, copii săi și rudele sale, iară aceasta dragostii domnilor nu sloboade, pre carii sfătuiăște dentru toate să iubască binile de obște. Că de are domnul ceva mai drag decît binile de obște, nu poate pentru pricina aceluia lucru ce i-i 35 drag să nu vatăme vrodată dreptăția.

18. Nu stăpîniia și slugile, ce pre povățuitoriu și pre oroșan să cugete domnul. Tacit, *Anakez*, 12.

1 răutaș B/Domichian B, Domentiiian C, Dometian K, Domițiia D//lîpșeste împărat B// 2 Sve-tonie B,C,K, Sfitonie D//iar K/mare]rea D//lîpșeste decit toate K// 3 pedepsindu B/pe]pre B,K// 4 meseri B, meseri C,K//pre cei săraci și mesări D//și pre¹ B//iar K, lîpșeste B// 5 putiarnici B, puternici C,K// 6 prietensug B// 7 pre]de D, lîpșeste B//împăratul B//lîpșeste al² B,D// 8 spuniia B, spunea D//precum B/nici odineoară K// 9 sine K/nici K/cunoscut D// 10 nice² B,C,D//prieten B, priiatin C,K,D//lîpșeste rău B// după m. 16 ad. Toate le otcirmuiți, iară al său orice păziți; că mai multe într-u voi dreptate decit voae poate B// *repetă* m. 16 K/sufe-rindu B//iar K/cîndu depărta B// 11 vreodată B, lîpșeste D,K//de la sinia B, de la sine K, de lîngă sine D/nescareva B, nescariva C, niscai D/rudeniî B, rudenie C// 12 îndărăpnice K//cari K//ru-gîndu-să B,C,K// 13 să-ș]să s<e> B/amintē B//tineretele B, tinēriaș C, tineretă K// 14 neambul B//răspundia B, răspunde K// 15 este K/acea B,C, acia K// 16 pre unul în casa sa mai aproape rudenie K// 17 n-are B//lucrul și binele de obște B// 18 cuventia B//cuvioase B//priavrédnice B, preavrédnic C, prevrednic K// 19 inemile D//sale]lor K//cuvente B// 20 vrednic C//acesta este vrednic K// 21 stăpînire K//drept B,D,K// 22 stăpînire toată D//stăpînire K// 23 cari K//tem]tiam B//Dumnezeu K//cari K//poftescu D// 24 avia B, ave K//dreptății B,D,K//pre-cum așaptă B// 25 așea C, așa K//estia B, este K//datori K// 26 dreptăția B, dreptate C,D,K//iar K//criade B, crede K// 27 condeului B//întru]în K// 28 del¹]în K//stăpînire K//lîpșeste de stăpîniile D// 29 fieștecărue B,K//oroșan B,K//pre fămēia sa K//fămēia B,C, fimēia D// 30 săi]sei B//copii K//rudēle B, rudeniile D,K//iar K//dragostia B, dragoste K// 31 a domnilor K//care-i D, cari îi K//svătuiăște C, sfătuești K// 32 dentre B,C, dintre D,K//toatia B//binele C,K bineli D// 33 are]aria B//binele B,C,D,K// 34 acelui B,C,D, acelu K//ce îi este drag K//ce i-i]ce-i B// 35 nu vatame K//vreodată B,K//dreptate D,K//

Deci, de vreme ce Plato nu priimește domnii să se lăscă cu pofta în multe lucruri, cum ar fi el pricina acelora ce n-ar face dreptate?

De multe ori deprind domnii la facirea di-
5 reptății a fi prea târzii sau nesirguitori, nu că le lipsiaște voe a face dreptate, ce că de lucrurile carele cer liac și agiutoriu, a cunoaște mai cu nevoiță nu vor, care léne în domni iaste de tot strîmbă și fără apărare. Că și
10 scădere cinstii și slăbăciune simțirii aduce acia léne; că în dzioa giudecătii cei de apoi, de nu să va părăsi pentru răutatea lui să va pedepsi domnul pentru lénia și întîrzierea. Domnul carele scăderile țărilor sale cu nevoiță
15 cearcă și iscodește, de nu află liac acelor scăderi, putem dzice că nu poate arăta mai multu decît atîta domnul. Iară nebăgînd în samă, de nu va cerca acéle scăderi ce să fac în stăpîniile lui, cu sirguală, ce putem atuncia
20 altele dzice, de nu vor avia liac să să tîmăduiască acélia, fără pentru a face că nu va. Iară de ar face vrund domnu sau boiaru, necercînd, ce nume sau poreclă i-am da? Eu socotescu că acela nu părinte lucrului de obște, ce răs-
25 turnătoriu și răsipitoriu moșiei să i se pue porecla. Că nemică altă mai rău nu iaste decît acéla doftor carele niceodată mîna n-au pus pe bolnav și cére plată.

Lesne sufăr socotélele care cer domnii și
30 cei mai mari să li se dea a lor, ce li se cuvine de casă, iară pre dînșii, căci sintu nesirguitori a cunoaște scăderile lucrurilor / și stăpîniilor de obște nu-i laud. Că pentru acéia domnii iau dări de la cei supuș ai săi, pentru să-i

f. 28

19. A folosului de obște ispravnic și a dreptății slugă iaste domnul. Saresbu <= Saresberien-sis Policraticus>, 2, 2.

20. Toată isprăvnicia slugă iaste dreptății. Tîtero.

21. Nice dănăoară domnul nu va stăpîni drept, de nu va face bini orășenilor săi. Pahim<erius>, 3.

1 vrémia B, vreme K/ce]că D/nu priimești B// 2 domnii să iubască pofta dragostii în multia lucruri B/pohta D// 3 ce n-ar face dreptate]întru nefăcîndu oarece nedreptu B/dreptate C,D,K// 4 deprindu B/faciare B, facerea C, facere K/dreptății C,D,K// 5 pre târzii B,K/nesirguitori B, nesirguitori K// 6 li lipsești K, îi-ar lipsi B/voia B/dreptate B,D,K// 7 care B/agiutoriu B,C, agiutori K/cunoaștia B// 8 caria B/lene K, lége D// 9 iaste în domni D/iaste C, este K/strîmbă de tot B// 10 scădere K/cinstei B/slăbiciunia B, slăbiciune C/simțirii K, cunoștinții B// 11 aceia B, ace K/lénia B, lene K/dzua B,C,D/de giudiacata cia de pe urmă B, giudefului celui de apoi D/giudecătii C,K// 12 părăsi]piri B,D,K/răutate B,D,K// 13 liane B,C, léne D, lene K// după m. 17 ad. De-a tocma iaste îma dreptății, dzice Filo B/întîrzierea B, întîrziere K// 14 carile B, care K/scăderile B, scăderea D/țărilor K/lipsește sale K// 15 iscodeștia B, iscodești K// 16 scăderi B/putiam B/a arăta B,D// 17 domnul decît atîta K/lipsește domnul D/iar K/nebăgîndu B/lipsește în K// 18 de nu va cerca]a cerca K/acele K/scăderi B,C// 19 stăpînirile K/sirguală B,K/putiam B/atunce C,K// 20 altele dzice]altă să dzicem D/a zice K/nu vor avea C, nu vor ave K// 21 acéle B,K/fără pentru]fără cit D/că a face nu vra K/iar K, care B// 22 ari face B/vreun K/vreun domnu necercîndu sau boiaru, ce numia B/boiari K// 23 ce nume]ce numai D/eu]ieu C,D// 24 acéla B/părinte B/lucrului]binelui B/răsturnători K// 25 răsipitori K/să i să pue B,C,K// 26 nemică D,K/alta K, lipsește B/nu iaste C, nu este K// 27 acela C, acel K/care K/nicodată K// 28 pre B/ciare B, cere K/după plată ad. Mai mult arată decum socotiascu domnii și cei mari, carii slobod intraria celor ce ciar și dau ascultaria tuturor jalobelor și aceasta lesnia sufăr ... B// 29 socotelile K// 30 să le să dia B, să li să dea C, să li să de K/li să cuvene B, li să cuvine C, K// 31 iar D,K/pe D/sînt B,K/nesirguitori B,K// 32 cunoaștia B/scăderile B/și a stăpînirilor K// 33 laod D/aceia K// 34 iau]e K/dări]daruri K/supuș B, supuși K/ai sei B, ai lor K/pe]ntu ca K//

mîntuiesc de vrăjmășii și să-i apere de tirăni.

Măcar că giudecătorii carii vor să fie răi
mai multu a dzice puțin folos face, iară de cei
5 ce vor să fie buni cele ce s-au dzis socotescu
că ari agîunge. Ce iarăș dzic că trebuie a socoti
giudecătorilor și a vedea de vor să fie direpți,
au tirani cumpliți. Că tiranul iaste să facă jarc
în țară, iară domnului bun iaste a tocni țara
10 și stăpîniia sa și lucrurile de obște; și aceasta
săvai că nu să poate totdeauna a da loc cu
îndestularia poftelor, sau că nu poate rădica
pre cel ce-i în jalobi, iară agîunge că să duce cu
inimă bună, căci au încăput la domnu de ș-au
15 plînsu jalobele și nevoile sale domnului; că
inemii cei mîhnite cu atîta să uşuriadză dure-
ria de la dînsă care o pătîmește, jeluindu-se
măcar că cia ar vrea nu agonisește.

Plutarh, întru *Apoftegmatele* sale, dzice că
20 o babă săracă s-au rugat lui Filip, împărat a
Machidonii, tatăl lui Alexandru, ca să-i asculte
jaloba ei. Și adese strigîndu-l pre dînsu, să-i
fie răspunsu ei Filip: de ți-i viața dragă,
muîare, lasă-mă că n-am vrême, așea să mă
25 iubască dumnezeii, să dau ascultare jalobei
tale. Iară baba să fie dzis lui Filip: dară,
Filipe împărate, de nu ai vrême să mă ascuți
pre mine și să-m faci dreptate, nu fii împărat.
De care cuvîntu a muîarii, mirîndu-să Filip,
30 nu numai pre dînsa, ce și pre alții, cu mare
nevointă îi asculta.

22. Cum vor putea sta
culmele dacă să vor
răsturna temelile? Am-
vros<ie>, *Psal<m>* 118.

23. În scurtă vrême
iaste a ascultării, iar
a strămbătății îndelun-
gate. Sid<onius> Apol-
linaris, 4, *1 pist<a>* <la 6>.

24. La giudeț giudecă-
toriu nu trebuie a cu-
noaște tată, mumă,
frați, feciori, priatani,
ce pre Dumnezău și
pre curata dreptate.
Vichintie, <De beato
Petru in vincula>.

1 vrăjmășiiile B|| 3 Macar B/că de giudecătorii B,C,K|| 4 a face B/iar K/cei
ce]acéia carii B|| 5 căle C, cele K|| 6 ari agîungia B, ari agîunge C, ar
agîunge K/lipsește că D/trebuia B|| 7 giudecătorilor C, giudecătorii K/giudecătorilor
și otcîrmuitorilor B/a vedea, a vede K/drepti D,K|| 8 au]sau B/Că a tiranului B, Că tira-
nului C,D,K/iaste C, este K/să facă]a face B|| 9 iar K/a domnului K/iaste C, este B,K||
10 stăpînire K/lucrurile]lucrul binele B|| 11 săvai]macar K/ poate da totdiauna loc K||
12 îndestulare jalobelor sau poftelor B, îndestulare poftii lor C, îndestulari poftelor D,
ndestulare poftii lor K/nu pot K|| 13 pe K/ce-i]ce este K/in]întru B,K/]jalobe B,C,D/iar
K/agîungem B, agîunge C,K/că]căci K|| 14 inemă B,D|| 15 plînsu]mărturisit B/]jalobe
K|| 16 inimii C,K/ceii B/iuşuriadză B, uşuriadză C/durerea B,C, durere K|| 17 dînsa K,
dînsul B/care]că pre D/pătîmieaște B, pătîmești K/jeluindu-să C,K, jăluindu-să D, mărtu-
risindu B|| 18 macar B,K/cia]ce B,K/ari vria B, ar vre K/nu agonisiaște C, nu agonisești
K|| 19 Plutarhu B/intru]în K/Apoftegmatele B, Apoftegmatele C, Apothegetatele K|| 20 s-au
rugat lui]au rugat pre B/impăratul B,K|| 21 machidonienilor B, Machedoniei C,K, Machidonie;
D/tatăl lui]pre tatăl marelui B/ascultia B|| 22 adesă B, ades C, adesă K/strigîndu-l
K/dînsul B,C,K/să fie D, să fi K|| 23 lipsește ei K/muere, de-ți este viața dragă K/dragă
viața B|| 24 nu am vrême K/așa B,C, așa K|| 25 dumnezăii C/jalobii K/iar K|| 26 iară
baba]atuncia acea babă B/să-i fie dzis C, să fi zis K/dar K|| 27 n-ai vremia B/vreme K]
vrea D|| 28 dreptatia B, dreptate C,D,K|| 29 muerii D,K/mirîndu-să mult B||

CAP 4. ARATĂ DATORIE DOMNILOR A PUNE
NEVOINȚĂ ÎNTRU ALESUL DIREGĂTORIILOR
ȘI ISPRAVNICILOR DIREPTĂȚII
DE CARE ATÎRNĂ TOT BINILE STĂPÎNIEI LOR.
5 DOMNILOR ȘI CELOR MAI MARI LE TREBUE
A FACE NEVOINȚĂ MULTĂ ÎNTRU ALESUL
ISPRAVNICILOR, CARI SÎNTU SĂ FACĂ
DIREPTATE

Spun istoricii pre cum marele Alexandru
10 în tineretele sale era foarte vînătoru și nu
hiară mică și pasări mici, ce tigrisuri, pardoși,
urși, pili, corcodeli și lei vîna, arătînd inimă
îndrăzneață așa spre domnii cei mîndri,
cum și spre dobitoacele acéle neînfrînte. Scrie
15 Plutarh întru *Apostegmate* să fie dzis Alexandru
lui Crator, alesului priiatenului său: Așa să
știi, Cratore, că domnii cei mari, nu numai să
fie iubitori de dreptate întru otcîrmuirea
țărîlor, ce și întru desfătări să fie cu socotială
20 pregiur sine, pentru să nu să micșurédze cin-
stia lui.

Acéstia dzicîndu-le Alexandru, măcar că
mai multu era cu cinste decît cu vîrsta deplin,
iară au dat pildă mai multu de urmare și de
25 laudă, decît de hulă; că a fi vrednic lucru de
urmat, nu pentru vînătoare care făcea, ce
pentru inima cea îndrăzneață a lui. /

f. 28° Vinînd dară Alexandru într-o pădure diasă,
singur unul, déde asupra unui leu foarte groznic.
30 Și așa Alexandru pentru véstia și lauda sa, iară
leul pentru viața sa, amîndoi făcînd războiu,
adunîndu-se la un loc și brățășindu-se amîndoi,
cădzură gios, unde ca la gîmătate de cias lup-

1. Domnul, la fapte
groznic, la față săni-
nat, la cuvintu cinsteș,
Bernh<ardus>.

2. Nu pururia hulturul
înălțat diasupra nori-
lor zboară, ce citeo-
dată cu pénele mai
gios zboară, la pămîntu.
Sidon <= Sedulius>,
Carte 31, cap 4.

1 Capu al patruea B, Cap 5 K, după titlu Cap 4 D/datoriia C|| 1-4 lipsește titlul B|| 2 dere-
gătorilor C, dregătorilor K|| 3 lipsește dreptății K|| 4 binele D,C,K/stăpînirii C,D,K|| 5 lip-
sește mai D|| 6 multă]mare B|| 7 ispravnicilor B,D/sintu C, sint D/lipsește facă
B|| 8 dreptăția B, dreptate D,K/după dreptăția ad. că acéia spinzură binele stăpîniilor
B|| 9 istoricii B/istoricii K/marile K|| 10 în]la B/tineretele B, tineretele C, tineretele
K/sale]lui B/foartia B/vînători K|| 11 nu de fiară mici K/paseri C/tigri K|| 12 crocodeli
B, corcodele C/lipsește și B/arătîndu B/inemă C/inema sa cea îndrăzneată B|| 13 așa
B,C, așa K/spria B|| 14 dobitoacele B, dobitoacili D, dobitoacile K/aciali C, cele K/nein-
frinate K|| 15 Plutarhu B/Apuntegmate B, Apothegetatele sale K/să fi zis K|| 16 Crater
B/priiatinului său C, priatin al său K/așa B,C, așa K|| 17 Cratere B/că]cum că K/mare
K|| 18 dreptăția B, dreptate D,K/otcîrmuire B, otcîrmuiră C, otcîrmuire K|| 19 țărîlor K/
socoteală B|| 20 pregiur sine C]și deștept K/pentru ca K/micșurîadză B,C, micșureză
K/cinstea C, cinste K|| 22 Aciaștia B, Acéstea C, Aceste K/dzicînd D/macar B,K||
23 cinstia B|| 24 iar K|| 25 vrednic C,K|| 26 vînătoarea B/făcia B,C, făce K|| 27 cea]ce K/după
lui ad. Întru oamenii cei de gios și întru prostimia a să arăta vria o vrednicie, sau vrut
folos, puțin lucru iaste. Iară pre oamenii cei mari și aleși domni întru lucrurile ciale cinstiașe
a-i defăima pentru mîndrie și pentru iușor lucru de giucărie, grozav și de rușine lucru
iaste. Că domnului bl<a>gorodnic și vrednic să cade în lucrurile ciale giiale mare
înțelepciune, iară în lucrurile ciale mici deosebite de la sine vrednice să aréte B||
28 vinîndu B/dar K/păduré deasă B|| 29 singur B,K/dedi K/foartia B|| 30 așa B,C, așa
K/véstea C, veste K/iar K|| 31 viața K/război K|| 32 adunîndu-să B,C,K/îmbrățișîndu-
s<a> B, îmbrățășîndu-să C,D, îmbrătoșîndu-să K|| 33 giumătate B,C,K/luptîndu-să B,K||

tîndu-se, cădzut-au leul mortu; iară Alexandru cruntu eși, care războiu fu preavestit în toată Țara Grecească. Și întru pomenirea acei vînătoare pus-au stîlpu de aramă, cu închipuiria războiului lui Alexandru cu leul; și cătră meștersugul său amestecînd de o parte chipul lui Lisip și de o parte a lui Leohared, fapte puind, că pomenirea acēia nu arată istoriia cea véche, ce pre leu, pre Alexandru, pre dulăi și pre Crater într-acia vînătoare pârîndu-se a fi vii.

Pre care vréme oborî Alexandru pre leu în pădure, oarecare Lacon, sol fiind în Machidonie, cu acēste cuvinte numi pre Alexandru: măcar de ai arăta aciali vîrtuți care ai arătat în pădurea împotriva leului, doamne, cu laudă nemuritoare, vîradnicile, împotriva vreunui domnu, pentru să agonisești stăpînie a toată lumea. Dentru care glas a solului și dentru fapta lui Alexandru lesne se véde cum domnii cinsteși și tari, cinste le ăaste de vor fi îndrăzneți; iară de vor fi fără scotială, necinste le ăaste. Că măcar că domnilor să cade a fi milosirdnici la avére, iară la viața a fi zlobivi, nu să cade.

Între Adon și între Clinia, mari filosofi a thevanilor, să fie fostu întrebare foarte gră, dzice dumedzăescul Plato, Cartia 10, *De giudéte*; adecă întru care lucruri mai multu s-ar cădă să-ș cheltuiască viața domnul, dzicînd Clinia că s-ar cădă întru fieșcare lucru să-ș pue viața domnul, care a fi spre cinștia lui; iară Adon dzisă spre apăraria și lăția stăpîniei sale că să cade domnului a-ș cheltui viața sa. Și măcar că dzice Plato precum amîn-

3. Istiața nevoiță spre lucruri de pururia ăaste sor grijilor. F<ulgen>tius>, 3, *Mithol<ogie>*.

4. Frîngîndu-se corabiia, mulți au eșit întregi; iară den frînta cîrmă a pazii sănăta nime nu poate eși. Țîțero, <Ad Herennium>, 4>.

1 cădzut-au]de la o vrémia cădzu B|iar K, *repetă* D|| 2 eși crunt K|război K|care războiu a lu Alexandru și ale lui fu priavestitu B|priavestit C, prevestit K|| 3 și îndată întru pomeniria B, și îndată întru pomenire K|| 4 vînători D|au pus K||pusă stîlp de aramă Crater la Delfi cu închipuiria B|| 5 închipuire C, K|| 6 meștersugului B|amestecîndu chipul de o parté a lui Lisip și de o partia B|| 7 lui]a lui C, D|| 7-8 și de altă parte puind faptele lui Leohared K|| 8 Leoharid B|faptiale B|puindu B|pomeniria B, pomeniria C, pomenire K|acela K, acea B|| 9 nu arăta B, C, K|istoria C, istorie cea viache B, istoria ce vechi K|pre²]pe D|| 10 Crater K|într-acea B, într-ace K|| 11 vînătoare B|pârîndu-să B, C, K|| 12 pre¹]pe B|vrémia B, să vede K|| 13 păduria B|oarecarele B|fiindu B|Machedoniia B, K, Machedonia C|| 14 acēstia B, aciaste C, aceste K|cuvente B|| 15 macar B, K|acēle B, C, acele K|| 16 păduria B|| 17 nemuritor <e> B|vrédnicule B, vrednicule C, K|împotriva C, D, K|vrunii B|| 18 să agonisești C|stăpîniei B|| 19 lume K|dintru¹⁻² B, K|| 20 a lui B|iasne B|să véde B, să vede K|| 21 cinsteș B, cei cinștiți K|după cinsteș ad. între *paranteze* inimos B|jaste C, este K|| 22 iar K|scotială B|necinstia B|| 23 este B, K|macar B, K|a fi]să fie K|miloserdnici B, C, D, K|| 24 averi B, avere K|iar K|viața K|cadé B|| 26 Clinia K|| 27 themanilor K|să fi fost K, *repetă* să fie fost D|grea C, gre K|| 28 dumnădzăescul C, dumnezeescu K|Platon K|Carte C, K|| 29 *De giudéte* B, *De giudéte* C, *De giudeț* D, *De giudecată* K|adecătia B| între K|cari K|lucru D|| 30 s-ari cădă B, s-ar cădea C, s-ar căde K|să cheltuiască B|viața K|domnului B|dzicîndu B|| 31 s-ari cădă B|s-ari cădea C|| 31-32 *lipsește* dzicînd Clinia ... care a fi K|| 31 fiiăștecare B|| 32 cinstea C, cinste K|| 33 iar K|dzice B|apărarea C, apărare K|lățimia B, lățirea C, D, lățire K|| 34 stăpîniei D, stăpîniei K|| 35 viața K|macar B, K|Platon K||

duror filosofilor au fostu bune socotélele, iară de s-ar tîmpla primejdie ca acéia, pentru una de aciastîa ce au dzis ei, să moară domnul, mai multu i s-ar cădea pentru să apere direptatea să moară, decît pentru voia cinstii sali să o păzască. Că mare despărțire iaste să moară cineva pentru céle ce să cuvin numai unuia deosebi și să moară pentru datorîia slujbelor celor de obște otcîrmuirii țărîlor sale.

Acéstîa li-am dzis să le aducem cătră vorba noastră. Noi, dzic, nu să poftim de la domni și de la cei mai mari ca să să tîmpine cu leul în vînătorie, sau să-ș ducă viața lor în primejdii la războe, sau pentru lucrurile obștii să-ș pue viața, ce să-i rugăm să aibă grijă pentru direptate. Că datorîia domnilor iaste mai multu întru stăpîniile sale pre cei răi, decît pre gligani, sau alte heră sălbatece; în codri a-i vîna. Iară aceasta / să o facă și să o pliniască domnii, nu trebuie vrémea aceia care iaste pentru mîncare, pentru somnu, pentru vînătorie, pentru jocuri, sau pentru desfătări; ce de aceia ne rugăm ca den doaădzăci și patru de ceasuri ce sintu în dzi și în noapte, măcar un ceas să facă voroavă de lucrurile direptății, făcînd socotială. Că nu radzimă întru aceasta otcîrmuiria țărîlor, ca să să osteniască pînă la sudori, să-ș viarse singile, să nu-ș bage în samă viața și să nu aibă desfătările sale, ce de aceasta radzimă acea lăudată otcîrmuire ca cu sirguală să socotiască pagubile lucrurilor de obște și să pue ispravnici deplin la direptate.

Deci că nu cîarem de la domni și de la cei mai mari să ne dea averile sale, sau să le lip-sască somnul, sau mîncări, sau să nu facă

5. Viața caré iaste datoare lui Dumnedzău, să <e> plătiască mai mult cu folosul moșiei. Țîțero, <Ad Herennium, 4>.

6. Ispravnicii buni dragoste domnilor fac. Semm<achus>, 10, 14.

7. Nu se poate unui om să facă toate slujbele. Fin <= Philon, De creatura principum>.

1 buné B/socotialele B, socotialeli C, socotélele D, socotelile K/iar K// 2 s-ari tîmpla ca acéia primejdiia să-i caute domnului pentru una dintr-acéstîa B/aceia K// 3 acéstîa C, aceste K/lipsește domnul B// 4 s-ari cădia B, s-ar căde K/să apire D/direptatia B, dreptatea C,D, dreptate K// 5 cinstei D/sale B,C,K// 6 despărțiria B/iaste C, este K// 7 cele K// 7-8 lipsește cineva pentru céle ce să cuvin... și să moară D/pentru acéle numai ce să cuvin unuia singur deosebi B// 8 unue K/deosăbi K/datorie B// 9 slujbilor D,K/otcîrmuirii C, otcîrmuirea D, a cîrmuirii K/țărîlor K// 11 aceste K/le-m dzis C, ce li-am dzis B/vorba]voroava K// 12 lipsește noi B/nu să pohtim D, să nu pohtim K// 13 ca să tîmpine C/întîmpine K/lei B,C,D,K// 14 în vînătorii D,K, la vînătorii B/viața K/primejdiia B, primejdie C,D// 15 războae C,K/lucrul B/obștii]de obște D/să-ș puia B// 16 viața K, viața lor D/să ne rugăm D/grijia B, grije K// 17 dreptate C,D,K/pentru să facă direptati aB/datorie B/iaste C, este K// 18 stăpînirile lor K// 19 lipsește pre B/fiară B, heri C,D, fieră K/sălbatecă B, sălbatică K// 20 iar K// 21 vréme B, vreme K/acăia B// 22 iaste C, este K// 23 vînătorîia B// 24 acéia B,C/din B,K//24 B,C,D,K// 25 lipsește de B,C,D]ce sintu în dzi și în noapte]care închide în sine dzua și noaptia B/sînt K// 26 macar B,K// 27 dreptății C,D,K/făcîndu socoteală B/nu radzimă B,K// 28 otcîrmuirea C, ocîrmuire K/țărîlor K// 29 să <e> ostenească B/pîn-la K/să-ș vîrsia B, să-ș viarsă C, să-ș versă D,K/sîngele B, singele C, singile K// 30 viața K// 31 radzimă B,D,K/acăia C/ace pre lăudată K// 32 otcîrmuiria B, otcîrmuiré C, ocîrmuire K/sirguală B,K// 33 pagubele B, C/lucrurilor și binelui de obște B// 34 direptatia B, dreptate C,D,K// 35 Deci]Dece B/nu cêrem B, nu cerem K// 36 ca să ne dia avuțiile lor B/dea]de K/sale]lor K/le]li K// 37 somnul lor B/mîncările B K//

jocuri și vînătorii, sau să-ș dea viața în
 primejdii, ce ca să aședze la cîrma dreptății
 de obște ispravnici buni, pre carii să-i afle
 la isprăvnicie cu nevointă trebuie nu fiește-
 5 cum; iară a-i cerca cum ar purta dreptăția
 și mai mare nevointă le trebuie să aibă. Că
 pentru să dobîndim domnu bun de rîhnim și
 suspinăm, iară să nu avem ispravnici răi cu
 lacrimi vărsate trebuie să cérem. Ce folos va
 10 avea călărețul bărbat de-i va fi calul tare în
 gură? Ce agiutoriu are corăbiiariul îndrăznețu
 și știut, de va fi acela ce șîade la cîrmă nebun
 și de nimică? Ce folos de va fi împăratul, sau
 craiul, putîarnic și înțeleptu, iară hatmanul,
 15 la războiu, va fi fricos și nebun?

Așia și domnul cinstit, de nu va avea grijă
 de isprăvniciele dreptății, ce folos luăm de
 domnu măcar că va fi iubitoriu adevărului, iară
 cel ce face dreptate va fi minciunos? Ce
 20 agiutoréște domnul a fi triaz și cel ce face
 dreptate iaste bețiv? Ce folos că va fi domnul
 blînd și bun, de va fi, cel ce face dreptate
 mai cumplit decît calo? Ce folos de va fi
 domnul slobod și făcătoriu de bine, de va fi cel
 25 ce face direpate mai apucătoriu decît tîlha-
 riul? Ce folos că va fi domnul istețu și întru
 înțelepciune deplin și cel ce face dreptate iaste
 plecat și dat spre răutăți și neînțelepciuni?

Ce să închid tot lucrul în puțin, dzic că prîa
 30 puțin folosește domnul în casa sa singur să
 fie dreptu, iară cîrmuirea obștii să o dea
 pre sama tiranului și aiave tîlhariului.

Domnii și cei mai mari, căci pentru desfătări
 în curțiile sale, sau de cugetă lucruri mari, nu pre
 35 alții, ce pre cei de casă îi au la taine; iară cîte-
 odată să lasă cu totul după necercare și să
 dau după răutăți, cît nice ciale ce-ar avîa liac

8. Lauda împăraților
 Iaste că au aflat giu
 decători vrédnici. Ca-
 sio<dor>, 8, 10.

9. Tării pază deplin
 trebuiaște. Dion <Cas-
 sius>, Carte 54.

1 dea]de K/viiața K// 2 primejdiia B, primejdie C,D/așédzã B, așiadzã C, așeze K/dreptății C,
 lipșește K// 3 cîa de obște B/care D,K// 4 isprăvnicii D// 5 iar K/ari purta B/direptate C, drep-
 tate D, de dreptate K// 6 le trebuie să aibă]le va avîa B// 7 domni buni B,K// 8 iar K// 9 cerem
 B,K// 10 avîa B, ave K/călărățul B// 11 agiutor B, agiutor C, agiutori K/corăbierul K// 12 acela
 care seade B/șade K// 13 nimicã B,K/craiul sau împăratul K// 14 puternic C,K/ințelept
 B/iar K// 15 război B,K// 16 așa K/avia B,C, ave K/grijé B, grije K// 17 dreptății D,K/
 luoãm B/de]de la B,K// 18 macar B,K/iubitor C, iubitori K/iar K// 19 dreptăția B, drep-
 tate C,D,K/minciinos B,D,K, minciunos C// 20 agiutoréște B, agiutoriaște C, agiutorești K//
 21 dreptăția B, dreptate C,D,K/este K/bețiu B// 22 blîndu B/cel]acela B, cela C,D/di-
 reptăția B, dreptate C,D,K// 23 cumplitu B// 24 făcători K// 25 cel ce]acela care B, acela ce
 C,D/dreptate C,D,K/apucători K// 27 înțelepciuné B, înțelepciune C/céla ce B, cela
 ce C,D/dreptate C,D,K/este B,K// 28 dat spre imputiciuni și răutăți K/neînțelep-
 ciune C, neînțelepciune D, imputiciuni B// 29 închide B// 30 pre puțin D,K/foloséște
 C, folosești K/singur B, lipșește K// 31 drept K/iar K/otcîrmuiria B, cîrmuire K/dîa
 B,D,K// 32 pe sama K/aiavia B, aiave K// după m. 8 ad. Caril<e> într-un an silești să
 să îmbogățască, acela iaste vrédnic în giu<ă>tate de an de spîndzurat. Ada<giu> B// 33 pen-
 tru]petrec B// 34 sale]lor K/cugiătã B/pre]spre B// 35 iar K// 37 nici C/nice acela ce
 li-ar fi de folos pentru îndreptaria lor nu priimăscu, nice ciali cé ari avîa liac B, nici
 cele ce li-ar fi de folos spre îndreptare nu priimesc, nici cele ce ar ave liac K//

întru otcîrmuiria obștii nu cunosc sau nu vor să cunoască.

f. 29^v Acăstia le dzic că nu fac îndestulare datorii sale domnii cu atîta, căci să vor afla singuri 5 ei drepți, ce că sintu datori a cerca și a face direptate./Nu desfătările domnilor, ce negrija de otcîrmuiria țărilor sale întru direptate de scădere sintu; nu zavistuescu cei supuși domnilor petrecăniile lor, pentru desfătări cinsteșe, 10 ce nesirguiala lor spre a face direptate.

Scriînd Plutarhu la împăratul Traian dzice: de vrême că multu mi se pare, preasenate doamne, a fi domnul așa cît nemică întru dînsul vrédnic de hulă lumia să nu afle și cu 15 atîta am durere prea mare, cînd au domnii ispravnicii așa de răi, cît nemică vrédnic de laudă întru dînșii nime nu socotescu. Că lipsăle domnilor cu tăcéria a le tréce și a le îndrepta să pot, iară răutățile și greșealele ispravnicilor 20 și giudecătorilor voștri a să suferi nu să pot. Greșescu mulți domni și cei mai mari, carii de să vor socoti cum întru dînșii numai singuri să poate arăta și a face înțălepciune, socotind că ar fi îndestul socotiala minți<i>lor; ce de- 25 parte, că iaste într-altu chip. Să credeți domnilor că nu iaste destul domnului să fie laudat cu toată înțălepciunia, ce-i trebuie și céle ces-de stricăciune obștii sale, din temelie să le stîrpscă. N-au născut om în lume să fie îndestulat numai cu mintea sa în lucrurii ot- 30 cîrmuirii acestor stăpînii.

Întrebînd unii pre Aghesillau, craiul lachedimonilor, ce ar fi mai bun, putéria au direptăia, răspuns-au Aghesillau: nu ni-ar trebui putere

10. Nu putem zidi céle bune pînă nu vom strica céle réle. Iero-
n<im>, *Eclis<i>asticul>*.

1 otcîrmuire B, otcîrmuirea C, ocîrmuire K// 3 acéstia B,C, aceste K/destulare D/datorii B,C, datorii K// 4 sale]lor K/căci]că B/ei singuri B, ei singuri K// 5 drepti C,D,K/sint K// 6 direptăia B, dreptate C,D,K/negrija B, negrije C,D,K// 7 de a otcîrmuiria B, de otcîrmuirea C, de ocîrmuire K/țările C, țării D, țărilor K/direptăia B, dreptate C,D,K// 8 scăderia B, scădere K/sint K/suppuș B// 9 petrecăniilor B, pentru petrecăniile lor, petrecirile lor K/pentru]întru B,C,D,K/cinsteșia B, cinstitute K// 10 nesirguiala B,D,K/direptăia B, dreptate C,D,K// 11 scriîndu B/dzice D// 12 vreme K/mi să pare B,C,K/pre]pre B,K/săsinate D,K// 13 lipsește așa K/nimică K// 14 vrédnic C,K/lumea B, lume K/lipsește cu K// 15 duréria B, durere K/pria mare B,C, pre mare K/cîndu B// 16 așa C, așa K, așa B/nimică D/vrédnic C,K// 17 nimine K/nu socotiascu B, nu socotești K/lipsește B, lipsile D// 18 tăcere B, tăciarea C, tăcere K/a-i triace B, a le triace C, a le trece K/a-i îndirepta B// 19 iar K/greșialele C, greșialile D, greșelile K// 20 giudecătorilor B, giudecătorilor C,K// 21 greșăscu D// 22 carii vor socoti B, carii de vor socoti C,D, cari de vor socoti K/singuri B,K// 23 să poată B, să pot K/înțelepciunia B, înțelepciune C/socotind B// 24 destul K/socoteala B// 25 iaste C, este K/credeți B,C,K// 26 iaste C, este K/domnilor D/lăutați D// 27 înțelepciunea B, înțelepciunea C, înțălepciune K/ce trebuia B, ce trebuie D/cele ce sint spre stricăciune K// 28 stricăciunia B, stricăciune C/temelie B// 29 sterpscă B/nu au născut C, nu s-au născut K/lumia B// 30 cu mintia numai a sa B/mintia C, minte D,K/lipsește în B/otcîrmuirii B, ocîrmuirii K// 31 acéștii stăpîniri K// 32 întrebîndu B/Aghesilav B, Aghesilau K/lachedemonilor B,C,D,K// 33 bună B/putiare B, puterea C, putere K/au]ori K/direptate B, dreptatea D, dreptate K// 34 au răspuns K/Aghesilau K, lipsește D/nu ne-ar trebui B, nu ne-ri trebui C/putiare B, putere K//

de am fi direpți. Deci de nu vor domnii, sau nu pot singuri, să otcîrmuiască țările sale și binile cel de obște ca să cîrce ispravnici buni spre facirea direptății, îi rugăm și le aducem 5 aminte că orașul singur, numai de viața sa, ori bună ori ră, va da samă, iară domnul așa de viața cea ră cum de negrija otcîrmuirii stăpîniei sale va da samă.

Sineca întru o carte a sa cătră priiatenul 10 său Luchil dzice: măcar că de tine, al meu Luchile luminate, mă bucur căce vei să vii la Rîm să mă vedzi, iară pentru să laș în Sichilia giudecători buni te rog; că într-altu chip nice o desfătare, căci te voi vedea pre tine 15 nu voiu avea, lăsînd ră ocîrmuire întru stăpîniia ta. Iară pentru să cunoști ce féliu de ispravnici și se cade să alegi să știi aceasta: trebue ispravnicii sau giudecătorii să fie întru socotélele sale direpți, la cuvîntu adevărați, la 20 lucruri cu cinste, a face direptate, blîndzi și dintre toate să fie foarte feriți a nu priimi daruri și mită.

Acéstia îți dzic pentru că de ai fostu triaz întru otcîrmuiră oștii, cu multu trebue să 25 fii întru cercare pre aceia căroră vei să dai pre samă ocîrmuire mai triaz.

Cu aciastă puține cuvinte mi să pare că ce au scris cei bătrîni filosofi, deplin, au închis Sineca. Că acéstia așa sintu de cumpănite 30 și de triabă, cît de va vrea domnul să le aibă în cugetul său, cercînd /ispravniciele pururea cu ochii săi, va mîntui obștia și stăpîniia sa de multe réle și scăderi.

Nu cu părere, ce de triabă lucru iaste, să 35 fie otcîrmuitorii direpți, înțelepți, plăcuți și cinsteși; că nemică, nice cu pilda, nice cu scăderia, mai de perire nu-i decît ispravniciele tinerilor, aflîndu-se întru greșeale de tinerete,

11. Pururea așa să viețuim, ca cînd ni-ar fi a da samă de toate. Tîțero, <In Verrem, 2>.

12. Cită în fieștecare iaste credința, atîta să-i dai pe samă. Tîțer<co>, <Intreb<ări>, Carte 1.

13. Decît toată nedreptatea mai de frunte nu-i decît acelora carii cu viclenie pria multă fac aceasta, ca să pară că-s oamenilor

1 drepti K/nu vor vria B// 2 singuri B,D,K/ocîrmuiască K/țărilor B, țările K/sale]lor K// 3 binele B,C,K, bineli D/de obiști K/ciarcia B, cerce C,K// 4 spre]la B/faceria B, facerea C, facere K/dreptății C,D,K// 5 amintia B/singur K/viața K// 6 rea C, re K/iar K// 7 așa K/viața K/cia rra B, ce re K/cum și de B/negrija B, negrija C, negrije K, grija D// 8 otcîrmuirii B, otcîrmuirii K/stăpîniei C, stăpîniei K, și stăpîniei B// 9 Seneca B,C,D/intru cartea sa D/cartia B/zice cătră K/priiatinul C,K// 10 macar B,K// 11 Luchil B/luminate]lumina mia B/căci B,C,D,K/vei]vrei K// 12 vez K/iar K/lași C,K/Sichilia K// 13 giudecătoriu B, giudecători C,K/bun B// 14 nici o K/vedia B, vede K// 15 nu voi avia B, nu voi ave K/lăsîndu B, lăsînd C,K/rea C, re K/otcîrmuirea B/intru]n B,K/stăpînire K// 16 iar K/fial B, felu C, feli K// 17 și să cade B,C,K// 18 triabue B/giudacătorii B, giudecătorii C,K// 19 socotialele B, socotelile K/sale]lor K/drepti B,K/cuvente B// 20 dreptatla B, dreptăți D, dreptate K// 21 dintre C,D/ad. marg. toate B/a priimi B// 22 mite B// 23 pentru acéia ț dzic B, acéste-ț dzic D, acéstea își dzic C, aceste își dzic K// 24 otcîrmuirea C, ocîrmuire K/oștii]obștii K// 25 acéia B, aciia K/vei]vrei K// 26 pre]pe B/otcîrmuiria B// 27 acestia B, acéste C, aceste K/cuvente B// 29 Seneca B,D/aciastia C, aceste K/așa K/sint K// 30 treabă B/de le va vria B, de va vre K// 31 întru cugetul său să se aibă, cercîndu B/purure D,K// 32 săi]sei B/obște B,K/stăpînire K// 33 multé B/réle B, riale C, rele K/scăderi B// 34 păreria B, părere K/treabă B/iaste C, este B,K// 35 ocîrmuitorii K/drepti D,K, dreptății B/ințelepți B,C// 36 cinsté B, cinstiți K/nimică D,K/nici ¹⁻²K/scădere C,D/scăderi K// 37 nu-i]nu este K// 38 tinerilor]tiranilor B/aflîndu-să B,C,K/greșală B, grésiale C, greșeli K/tineriața C, tineretă K//

să asculte hulele lor, de dînșii făcute, că să pîrăscu; cea ce ia diregătoriia orașului de obște și a face giudecată și de la divan foarte să să păzască, cu mare nevointă, să nu se însămnedze de desfrînat. Că giudecătoria nesocotit și necinsteș trebuie să cugete întru sine că lui iaste datorîia a face socotială de a fieștecui folosuri; iară alții mulți și fără număr vor fi carii vor giudeca de viața și socotiala lui. Că

10 a face ispravnici să otcîrmuiască pre cei supuși, pre oameni nesocotiți și desfrînați, nu numai îngreuiadză simțîria cea de lontru a domnilor, ce purcede și în ură dreptatea, că nemică cumpănă are socotiala ce lată de la

15 certarea ce agonisescu și e.

Scrie Plutarhu întru *Apoftegmate* precum Filip, tatăl lui Alexandru Machidonianul, făcuse diregătoriu pre oarecarele dentru priiatenii lui, Antipatru, carele, luînd țara suptu

20 isprăvnicia sa, mai multu în mîndrie, a să pieptăna, a să îmbrăca împodobit petrecia, decît într-alte lucruri, sau decît a ceti vro carte. De a căruia deșertăciune înțelegînd Filip l-au lepădat den isprăvnicie și avînd

25 asupra sa cîțva pîrîș, pentru strîmbătățile ce le făcuse, așa i-au dzis lui Filip: de ț-aș fi dat acia isprăvnicie numai pentru căci mi-ai fostu priiaten, mă crede că nemică n-aș socoti să te pedepsescu den isprăvnicie, pentru să-mi

30 fie deplin facirea de bine cu care ti-am miluit; nu mi s-ar cădea pentru cinstia ta. Iară că ti-am pus de om bun și înțeleptu la această isprăvnicie, precum ti-au ales vîrsta, am credzut că mai multu pre tine te grijăște decît

35 cîrmuiria țării méle, cum nu să cade, mi se

buni. Saresbu <= Saresberiensis Policraticus, 5, 10>.

14. Lucriadză ca să nu fi să liapede socotiala ta. Casiod<or, 5, 21>.

15. Cum te vor lua pre tine martur în pricină streină, care întru a ta minți? Avustin, *De cuvinte<le apostolilor>*.

16. Cum să va ținla de adevărat întru ascunsu, care s-au aflat minciunos la ivală? Tertulcian, *Adversus Marcionem*, 3>.

1 huliale B, hulele K// 2 deregătoriia C, dregătoriia K// 3 giudecată B,C,K//și de]seade B// 4 să nu să însemnédză B, să nu să însămniază C, să nu să însămneză K// 5 giudecătoria B,C,K// 6 necinstit K/cugiate B/sine K// 7 iaste C, este K/socoteală B/fiastăteci B, fieștecărue K// 8 iar K// 9 cari K/giudeca B,C,K/viața K//și de K/socoteala B// 10 ocîrmuiască K/suppuș B// 11 pre]și pre D// 12 simțirea C, simțire K, cunoștința B/cea]ce K/de]den B,C, din K/lăuntru K// 13 purciade C, purcede K/dereptatia B, dreptate K// 14 nemică]mică B,C,D,K/socoteala B/cea lată B/de certare B, de la certare K// 15 ce ș-au agonesit B, ce iș agonisescă K/agonisăsc C,D/lipsește și e K// 16 Plutarh K/intru]în K, la B/Apoftegmatele lui K// 17 Machedonianul C, Machedonianul K, celui Mare B/făcusia B, făcusă C,K, făcîndu-să D// 18 deregătoriu C, dregători K/ad. marg. oare C/oarecarele K/dintru B,C, din K/priiatinii C,D,K// 19 carele]care el B, care K/luîndu B/ț<a>ra B// 20 mîndria B// 21 petrece K// 22 întru alte B/de cîte a să zăbovi cu cititul cărților B/vreo D,K// 23 deșertăciuni B, deșertăciune C, deșertăciune K/înțelegînd]oblicîndu B// 24 il leapădă dintru acia isprăvnicia B/din K/avîndu B// 25 cîțiva K/pîrîși C,K// 26 ce le făcusă]lor B/așa dzisă cătră dînsul Filip B/așa C, așa K// 27 de ț-am dat ace K/isprăvnicia B/lipsește pentru B,K/căce B/mi-ai C, m-ei D// 28 priiatenu B, priiatin D, prietin K/crede K/nemică B,C// 29 să te pedepsescu]să tia lipsăscu B, să te lipsăsc C,D, să te lipsesc K/den]dintru B, dentru D, din K/isprăvnicia B/pentru că vei fi să fie B// 30 faceria de bine C, facere de bine K, de bine faciare B/ti-am miluit C/miluit]mărit B// 31 s-ari cădea B, s-ar căde K/după cădea ad. care ț-am fost însămnat B/cinste K/iar K// 32 ti-am]te-m C// 32-34 după pus ad. la aceasta isprăvnicia pentru că vei fi om bun și înțelept, cinstes, precum ti-au ales și vîrsta am credzut; de cit mai mult pre tine te grijăști B// 33 ti-au ales C// 34 grijăști K// 35 otcîrmuiria B, ocîrmuire K, cîrmuirea C/țării K/mele K/mi să pare B,C,K//

pare, nice ție acéia a o face, nice mie a te mai lăsa nu mi se cade. Că așa să cuvine celui bun otcîrmuitoru a face dreptate, a fi de laudă, cît nice să-ș chiaptene capul să n-aibă vréme.

5 Cu acéste cuvinte Filip au scos pre acel priiaten al său den isprăvnicie, pentru desfătăciunia și prea mare mîndrie ce avia la podoa ba hainelor sale.

Așjidiria otcîrmuitorilor direpți nu numai 10 cu socotiala cinsteșe ce și iubitóriu de adevăr și streini de minciuni a fi li se cuvine. Că nice o pildă a fi mai rîa nu poate fi, decît cela care rămîne datorie giudecătii diriapte, nu altă fără gura plină de minciuni să se afle. Că

15 mîrgu la giudecătóriu doi orășiani să-ș întrebe de vrun lucru, nu cu altu sfîrșit, ce ca se afle care dentre /dînșii va avia pricină mai (adevărata) diriaptă. Deci, giudecătóriu, de nu va fi adevărat mincinos, socotiala lui să va 20 părea tuturor minciunoase, măca<r> că a divanului părere s-ar ținia, iară acela de care să giudecă pre urmă cade în hulă.

Sintu o samă de giudecătóri carii pe o parte să poată agonisi bani mulți, pe altă 25 parte să-ș agonisască priiateni mulți și pe altă parte să aibă isprăvnicie îndelungată, atîta să lasă după inimele învrăjbitoare și așa îi îndestuliază cu făgăduințele sale, cît îl socotescu de iscoditoriu că să arată cei mai de 30 sus pricină a fi.

Cînd vin unii la casa giudecătóriului, unii vin pentru rugămintia, alții pentru vestiră a vrun lucru nou, alții pentru viclesugurile,

17. Acélea domnul să grăiască și să facă, care va să facă ispravnicii lui. Dion <Cassius>, Cartia 52.

18. De la adevăr nu trebuie giudecătóriului să să abată. Saremb <= Saresberiensis Poliacriticus, 5, 12>.

19. Nu să cade să să afle în budzile domnului viclesug. <Guntherus Ligurinus, 3, 513.>

20. Împotriva ta lucriază răutatea și cîndu să biruafte socotiaști că au biruit. Amvroskie>, Rit. 12.

1 nici¹⁻²K/aceia B,K/lipsește mai K// 2 nu mi să cade B,C,K/așa C, așa K, așe B// 3 ocîrmuitoriu K/a fi întru a face dreptăția de laudă B/dreptate C,D,K// 4 nici K/ieptene B, pieptine D, cheptene K/vreme K/vreme să n-aibă B// 5 aceste K// 5-6 au scos Filip pe prietinu său din isprăvnicie K// 5-8 acéștia cuvente a lui Filip la mazilie pentru isprăvnicie acéluia pentru desfătările și pria mare mîndria la podoa be îmbrăcămîntialor sale ce avia B// 6 priiatin D/desfătăciunia C, desfătăciune K// 7 pria C, pre K/avia]ave K// 8 hainilor D,K/sale]lui K// 9 așjidéria B, așjiderea C, așjidere K/ocîrmuitorilor K/drepti D,K// 10 socoteală B/cinsteș B, cinsteși C, cinstiți K/iubitori C,K/adevărul B// 11 minciuni C/li să cuvine B, li să cuvine C, li să cade K/nici K// 12 lipsește a fi B/rria B, re K, mare D/decît acéla la care B, acela la care K/care]carele D// 13 datoria B,K/giudecătii B,C,K/direptia B, dreptate D, dreptate K/alta B,K// 14 gură K/minciuni C/să să afle B// 15 giudecătóri B,K, giudecătóriu C/orășeni B, orășiani D, orășeni K/intrebe B,K// 16 vreun K/frîșit B/ca să afle B,C, să afle K// 17 dintru B, dintre D,K/va ave K, ari avia B// 18 lipsește adevărată B, fără paranteze K/lipsește diriaptă K/giudecătóriu B,C,K// 19 adevărat K/ce mincinos B, ce mincinos C, ce mincinos D,K/socoteala B// 20 pária B, păre K/minciunoasă B,D,K, minciunoasă C/macar B,K// 21 păréria B, părere K/ține K/acéla B/lipsește de K// 22 giudecă B,C,K/pe urmă B// 23 sint B,D,K/giudecătóri B,C,K/cari K// 24 pentru să poată B/agonesi B/iar pe altă parte K, pe o partia B// 25 pentru să-ș agonisască C,K, pentru să-și agonisască D/agonisască]dobîndiască B/priiatini C,K// 26 și pe altă parte]pe o parté B/ca să aibă B/isprăvnicia D/repetă atita D// 27 inimile C,D,K/inimile celor învrăjbitori B/așa K// 28 îndestulează B/făgăduințele B,C, făgăduințele K/sale]lor K// 28-29 cît de pre iscodituri îi socotescu B// 29 de pre iscoditori K/ce]celii K// 30 în pricină B// 31 giudecătóriului K, giudecătóriului K// 32 rugăminte D,K/după rugămintia ad. alții pentru amăgitorile B/alții vin pentru B,K/vestire K// 33 a vrun]a vreun C,D, a vreunii K, vrunui B/viclesuguri K//

alții pentru amăgiturile, alții pentru apu-
 caria, iară puțini mărgu pentru sănătate să-i
 cercetède. Pentru acéștiã și ca acéștiã pri-
 cini aducem aminte și-i rugăm pre giudecã-
 5 tori să fie drepti întru pãrerile lor, cum întru
 cuvintele lor cu socotialã bunã; cã așa sintu
 datori a fi ispravnicii dreptãții, cît nice în
 viața lor nimică să nu se însemnédze de hulã,
 nice dentru cuvintele lor să nu poată nime lua
 10 ceva ca un zãlog. Cã de nu să va feri giudecã-
 toriul de aciastia, va veni, care să feriascã
 Dumnedzãu din cuvintele lui cèle aliase, de
 să va zãloji întru scãdere dreptãții cei streine.
 Iarã nice agiunge giudecãtorilor a fi la cuvinte
 15 adevãrați, ce și la socotélele lor a fi drepti,
 cît nice pentru o voe să nu s(e) plãci, nice
 pentru lãcomie să nu iasã mizdialnic, nice de
 fricã să să sparie, nice pentru rugãminte să
 nu facã, nice pentru giuruință să nu se abatã;
 20 cã într-altu chip de ar faci, prea grozav și
 prea cu rușine lucru ar fi, toiagul dreptu
 ce-l poartã a minã (adecã viața ca<re> o pe-
 trec) să să facã strĩmbu.

Iarã ca să poată giudecãtorii sau ispravnicii
 25 a face slujba sa, trebuie să fie volnici și slobodzi
 întru slujba sa. Adecã puind domnul la o dire-
 gãtorie pre cineva să-i dea voe a ocĩrmui slujba
 acéia; nu și domnu și ispravnic pre slujba ce i-au
 dat să fie domnu și întru acéia să fie slobodzi.
 30 Sã nu socotiãscã voia priiatenului, pentru carele
 să fac(e) strĩmbãtate altuia, sau pe nepriiatenii
 săi să-i asupriãscã; rãscumpãrĩndu-ș strĩmbãtã-
 țile să nu aibã voe, cã cela ce nu socotéște aciã-
 știã, nu giudecãtoriu, ce tiran într-ascunsu iaste,
 35 carele la giudecatã prãviaște la voe veghiatã,

21. Cu povața singurã
 firia să cunoaște drep-
 tația. Amvroschie>
 Rom. 110.

22. Rãu ia sama ade-
 vãrului tot giudecãto-
 riu ce-i luotor de bani.
 Hor<atius>, 2, cap
 <= Satirae> 2.

1 *lipsește* alții pentru amăgiturile B/amăgitorile D, amăgitori K// m. 18–20 *lipsec* B//
 2 apucare C,D,K//iar K/merg B,K, mergu D//pentru cerciatare sănătății lor B// 3 cerce-
 țiadz<ã> C, cercetezã K/acéste¹ C, acéste¹⁻² K/pricin B// 4 amintia B/giudecã-
 tori B,C,K// 5 să fie așa întru pãrerile lor drepti B/drepti D,K// 6 cuvetaie B/socotealã
 B/asia B, așa K/sintu C, sint K// 7 a fi]sã fie B/datori sintu ispravnicii dreptãții D/
 dreptãții K/nicé B, nici C,D,K//într-o B, întru C,D// 8 viața K/nemicã B,C,D//sã nu să
 însãmnédzã B, să nu să însãmnédzã C, să nu se însãmnédzã D, să nu să însãmneze K// 9
 nici K/dintru K/cuvintele B/nimine K// 10 cevaș B//*lipsește* ca un B// 11 giudecãtoriu B,C,K/
 dé B/acéștiã B, acéstea C, acestia D, aceste K/feriascã B// 12 Dumnezeu K/cuvintele B/cãlia
 B, cele K, alésia B, alésã K//*lipsește* de B// 13 scãdere K/dereptãții B, dreptãții D// 14 iar K/
 agiungã B, agiunge C,K//giudecãtorilor B, C,K//fi]fie B/cuvente B// 15 socotélele K/drepti
 B,K// 16 cõt]cã B/nici K//pentru voia B, pentru voe C,D,K//plãce B, pléce C, plece D,K/nici
 K// 17–18 mizdialnic C,D,K/nici¹⁻² K/rugãminte B// 19 nici K/giuruințele B, giuruință C,K/
 să nu să abatã B,C// 20 ari face B, ar face C,K//pria grozav B, pre grozav K// 21 prea]pre
 B,K//rușiné B//drept B,K// 22 ce-l]carele-l B//în minã B,K//fãrã paranteze B,K//viața K//care
 K// 23 strĩmbã B// 24 iar K//sã poată deplin giudecãtorii B//giudecãtorii C,K// 25 a face]face
 B//sa]lor K//trebuie să facã volnicie D// 26 adecã-te B, adicã D//puind]pune B//la]pre
 B//deregãtorie C, dregãtorie K, slujbã B// 27 să dia B, să-i dia C, să de D, să dei
 K//voe]volnicie B//otcĩrmui B,C,D// 28 aciã slujbã B//aceia K// 28–29 pre slujba acéia ce i
 s-au dat domnul să fie și într-aceasta să fie slobodzi B// 29 domnul K//aceia K// 30 soco-
 teascã B, socotiãscã C//priiatinului C, priatinului K//care B,K// 31 să facã B,K//pe]pre B//ne-
 priiatinii C,D, nepriiatinii K// 32 *lipsește* săi B, lor K//asupreascã B, asupriãscã C// 33 voia
 B//cela]acéla B//socotiãște B, socotești K// 34 acéștiã B, aciãstea C, aceste K//giudecãtoriu B,C,
 giudecãtori K//este K// 35 care K//giudecatã B,C,K//prãvește B, C, prevești K//veghiatã B,K//

sau la ură. Împrotivă a tot cerului greșescu acei giudecători carii întru giudețiile sale fac strîmbătate, veghind voe, sau amăgind, sau mîzdind, sau să-ș facă priiateni în oraș. Că acestu

f. 31 5 lucru așa iaste de urît lui Dumnedzău, cît măcar că Dumnedzău îndelungu va răbda aceea nedreptate, iară a-l tréce sau a-l erta nu poate./ Dumnedzău, precum iaste părintele adevărului, așa a să scrie celor drepti cu laudă

10 dreptății, făcînd multe nedireptăți cu vătămarea lui nu lasă.

Îmblînd Antonin împărat prin țările împărății sale, venit-au la Capua. Și întrebînd pentru ispravnici și cercătorii carii era pus

15 pentru să afle ce să lucrîadză pen țări, ce dreptăți fac, să fie răspunsu un lăcuitoriu de Capua — scrie Elie Spartianul, în viața sa —: mă mărturisescu cu dumnedzăi<i>cei</i> nemuritori, prealuminate doamne, care ispravnic ne

20 iaste, nice iaste dreptu, nice face dreptate. Și ca să nu să pară că scornescu asupra lui, ce mi s-au tîmplat mie, de vei să ascuți, îți voiu spune. Eu pre dînsul, cu sila, patru lucruri să-mi facă pre voe m-am rugat, den

25 care nice unul nu era dreptu care, cu multă mirare a mîa, peste plăcéria mea, de sirgu mi li-au făcut pre voe. Cînd îl rugam pre dînsul nu gîndîiam că-mi va face acéste ce poftîiam, ce vrîam să îndestuledzu pre ceia

30 ce m-au rugat de acéstea. Și cătră acéstia dzis-au acel capuan: eu nice eram să aibu înger bun întru atîta priateșug cu dînsul, ca să nu dzică că mai multu a mea, decît pentru altuia voe au făcut. Deci, de vréme ce au

23. Cine giudecă nu iaste datoriu a imbla după voia sa, ce a ținia ce iaste datoriu legii. A$\langle m \rangle$v$\langle rosie \rangle$, $\langle Expositio in \rangle$ Psal$\langle mum \rangle$ 140.

24. Nu să cade giudecătorului să fie ispravnic voii altuia. C a sio$\langle dor \rangle$, 8, 18.

1 Împotriva B, Împrotiva K/ciariului B/greșesc C, greșesc K// 2 giudecători C,K/carii în giudecățile lor K/giudețăle C, giudecările B/strîmbătate]nedireptate B// 3 sau vэгhe voe, sau amăgescu, sau mîzdiascu B// 4 sau pentru să-ș facă B/priiatini C,D, priatini K/cestu lucru D// 5 așa C/așe-i de rău și lui Dumnedzău de urît B/așa este de rău și urît K/Dumnezeu K/lipsește cit K// 6 macar B,K/Dumnezeu K// 7 ace K// 6—8 Dumnedzău cîtăva vreme suferia aceasta, iară să treacă sau să-l erte nu poate B// 7 iar K/trece K// 8 Dumnezeu K/este K/părinte B,C,K// 9 așa B,C, așa K/drepti B,C,D// 10 dreptății B,C,D/făcîndu B/ndreptăți D,K/vătămarea D// 12 Îmblîndu B/împăratul B/prin]pen B/țările K/împărăției C, împărății K, lipsește B// 13 au venit K, după ce veni B/întrebîndu B// 14 pentru]de B/și]și de B/cercători K/cari K/puși K// 15 ce]cia C/lucrîadză B,C/pen]pin C,D, prin K/țări C,K/dreptăți K/ce dreptăți fac]cum ar fi de drepti B// 16 să fi K/lăcuitor C, lăcuitori K/de]den B, din K// 17 Sparteianul C/viața K// 18 mă mărturisăscu C, mă mărturisăscu D/dumnezei B, dumndzăii C, dumnezeii K// 19—20 pre luminate B,K/care ne este ispravnic nici este drept K/iaste]C, este ²B/drept D/nici K/nice ne face dreptate D/dreptate K// 22 vei]vrei K/îț voi spunia B, îț voiu spune C, îți voi spune K// 23 eu]ieu C,D/sila K/de patru B// 24—25 să mi le facă pre voe din care nice uniale nu era dreptu m-am rugat, care nice unul B// 24 den]niciunul K// 25 dreptu C, drept K/cari² K// 26 pestia B/a me¹ K/plăcierea C, plăcere K/mîa ²B,C, me K/sirgu B,K// 27 mi li-am făcut B, mi le făcu C,D,K/pré voia B/cîndu B// 28 că-mi]cum B, cum că K/aceste K, lipsește B// 29 ce-l poftîiam B, ce poftîiam D/vream D, vrem K/să îndestuledzu B/ceia]acéia B, ciia C, aciia K// 30 acéstea]acéle B, acélia C,D, acéia K/acéstea² C, aceste K// 31 dzisă B, au zis K/eu]ieu C,D, lipsește B/nici K/să aibu]așe B// 32 înger]ingin B/intr-atîta priateșug B// 33 pentru a mîa B, pentru a mea C,D, pentru a me K// 34 pentru a altuia D/voia B/vrémia B, vreme K/ce]că B//

făcut aceste patru lucruri pentru mine, dar pentru alții câte va fi făcut? Mai multu de patruzeci, ca acestia. De credzut ȳaste acestu lucru; trebuie a-l stăpini, prealuminate doamne, 5 că bunilor giudecători să cade, cu răbdare, pre toți să-i asculte și atunci pe dreptate să-i dea socotiala.

Cu această pildă de pomenire să-ș aducă aminte giudecătorii să nu caute voia poftelor, 10 ce cine de cȳa să roagă să cumpăniască; că de vor face ce sintu datori să vor arăta nepriiatenilor drepti, iară de vor face într-altu chip, lăsindu-i Dumnedzau, îi vor însămna de tirani și nepriiatenii cei deosăbiți. Giudecătorii, de 15 carii și mîntuire a obștii, că simțirii cei den lontru întregie stă, nu ȳaste destul numai să facă dreptate, ce trebuie între oroșiani pe dreptate să-i aibă în cinste, cît nime să nu socotiască că a fi cu rușine și fără cale a o 20 cēre pre dȳnsa; că într-altu chip de am dzice că o cēre, puțină rușine ne ȳaste; pre acela giudecătoriu, de la carele așteptăm dreptate, nu l-am mîntui de prepus.

Să ȳa aminte domnii, așjidirea ca giude- 25 cătorii carii fac dreptate deplin, să nu fie numai iubitori de dreptate, înfălepti și adevărați, ce dentru toate nu fie lacomi și rihnitori. Că nice dănăoară întru om lăcomiia și dreptate(a) nu să potrivăscu. Carii sintu la 30 ispravnicii puș pentru ocîrmuirea celor supuși și pentru dezlegaria gilcevilor așjidiria să să feriască să nu să abată pentru daruri și mite, că într-altu chip să nu să poate face. Ce

25. Să cade între priiateni haina a schimba, iară a împărți simțirea nu să cade. *Teat<ro morale di Cherubino Giarrard, 75>*.

26. Nice să poftim lucruri grozave, nice să le facem rugați. *Țițero Lim <= Laelius, sive De amicitia>*.

27. Avind dreptate fără cale ȳaste, iară nedreptatea fără cale nebunie. *Saresbu <= Saresberiensis Policraticus>, 5, 11.*

1 aciastia B, aceste K/dară B// 2 multe B,C,D,K/de]decit B// 3 patruzeci B, patruzăci C,D/ca aceste C, că aceste K/ȳaste C, e B, sint K// 4 stăpini]timpina B/preluminate B,K// 5 că giudecătorilor celor buni K/giudecători B,C/răbdaria B// 6 asculté B/și așia, atuncea pre dreptate să dia socoteală B/atunce C,K/pre dreptate C,D, pe dreptate K// 7 să de socotială K/socotială C// 8 aceasta B/pomeniria B// m. 24 lipsește B// 9 amintia B/giudecătorii B, giudecătorii C,K/voe K/poftialor B, poftilor C,K, poftelor D// 10 de cȳa cine să rogă B/de cȳa]de ce C,K, di ce D/cumpănească B// 11 sintu B, sint K/arătasă B/nepriiatinilor C,D, nepriiatinilor K// 12 dreptei B, drepti K/iar K// 13 lăsindu-i B,C/Dumnezeu K/insemna B// 14 nepriiatinii C,D, priiatenii K/deosebiți B/giudecătorii C,K// 15 cari K/mîntuire obștii B,K, mîntuirea obștii D/că simțirii]a simțirii K, și a cunoștinții B/din luntru B, diu lăuntru K// 16 întregiei B, întregime K/nu este K// 17 dereptatia B, dreptate K/orășeni B, orășeni K/lipsește pe K, pre C,D// 18 dreptatia B/să o aibă B,C,D,K/nimine K// 19 socotească B, socotiască C/ar fi B// 20 cere K/după dȳnsa ad. cît nime să nu socotiască D// 21 că a o cēre B,C,D, că a o cere K/rușiné ȳaste B, rușine este K/acēla B// 22 giudecătorii B,C, giudecători K/carile B, care K/dreptate K// 24 așjideria B, așjiderea C, așjidere K/giudecătorii B,C,K// 25 cari K/dreptate B// 26-27 iubitori de dreptate să nu fie numai și adevărați B// 26 dreptate D,K/ințelepti C// 27 dentre B, dintru C,K/rivnitori K// 28 nici odineoară K/intr-un om B,C, într-un om K/lăcomie B,D// 29 dreptatia B, dreptatea C, dreptatea D, dreptate K/protivăscu D/sint B,C,K// 30 ispravnicii C/puși C,K/otcîrmuire B,D, otcîrmuiria C, ocîrmuire K/suppus B, supus C// 31 dezlegare B,K, dezlegarea C/gilciavilor C, pricilor B/așjideria B, așjidirea C, așjidere K// 32 ferească B/darurile B// 33 mitéle B, mită K/nu să va putia face B//

f. 31^v

în care dzi în casa giudecătorului vor înciape a criăște bogățiile, într-acéiaș dzi să va începe a să micșuraria /și a împuținariă dreptățile.

- Nice un lucru mai cumplit legiuirilor sale
- 5 n-au aședzat Lecurgu, Promitheu și Noma Pombilie, nice unii greșiale mai gréle certări n-au aședzat, decît de s-ar afla lacomi și furi de binile obștii giudecătorii; și de aciăștia să să feriască giudecătorii, preaințelepțește
- 10 și cu cale lăsind au făcut. Giudecătoriu care să face părtaș tilhușagurilor, de i să va alége giudețul de înturnare furtușagului, nice să poată apăra giudecătorii cu aceasta, dzicîndu că n-au luat argintu, aur, urșinic, pietre scumpe, ce au luat altele, poame de mîncat și alte mănunțisuri. Că de multe ori să timplă, și nu rar, că den mîncarea poamelor giudecătoriuului, strepegîune dinților simte săracul.

- Țîțero în cartia *De giudéte* dzice că fiind
- 20 întrebat de sfat, în divan, Cato Țensorinul, care era bătrîn, fiind vrémia în luna lui ghenuarie, să facă rîmlîanii ispravnici și cercători noi — așea era deprinși rîmlîanii, la luna lui ghenuarie a schimba ispravnicieile și diregătoriile —
- 25 și alți sf<e>tnici socotise să aliagă pre Manlie și pre Collatin la acea diregătorie pe an, pentru otcîrmuirea acei țări să-i trimiță, la care socotială să dea și Cato păréria lui, cum i s-ar părîa de acei doi aleși. Să fie răs-
- 30 punsu Cato: așia adevăr, părinților adunați, nice pre acesta îl priimăscu, nice pre celalaltu îl aleg; că celalaltu iaste prea bogat, iară cеста pre sărac, carii amîndoi sintu cu grijă. Că cercătorii și ispravnicii prea bogăți,

28. Créște mulțimea păcatelor cînd să dă nădiajde de răscompărare păcatului. Arnob<ius>, 7, 5.

29. Iaste grozavă rău și plecată spre greșală sărăcia. Sinec<a>, Carte 13.

1 giudecătoriuului B,C,K/începe B, începe C,D,K// 2 créștere B, créște C, crești K/între ceiaș zi K/să începe B, să va începe K// 3 lipsește a să B/micșurarea C, micșura K/și împuținare B, și împuțina K/direptății B, dreptățile D// 4 nici K/legiuirilor B, legiuirilor C// 5 n-au așadzat C/Licurg B, Licurgu K/Prometheu B/Numma Pompilie B, Numai Pombilie D// 6 nici K/greșeale B, grîșeale C, greșele K/grele B,K// 7 n-au așadzat D/s-ari afla B/lipsește și B// 8 binele B,C,K/obștiei D/giudecătorii B,C,K/ad. marg. de² C/acéștia B, acéște C, acéste K// 9 ferească B/lipsește giudecătorii B, giudecătorii C/priainteplepțește B, preainteplepțește C// 10 cu cale au făcut nelăsînd K/lăsîndu B/giudecătoriu C,K/carele D// 11 părtaș]partinic B/tilhușagului K/de i să va]dé abia de va B/alege K// 12 giudecata B,K, giudețul C// 13 să pot B,C,D/giudecătorii apăra B/ad. marg. apăra C// 12—13 nici să pot giudecătorii cu aceasta îndrepta K// 13 lipsește cu aceasta B// 14 pietri B,D// 15 altile D/poamia B// 16 mănunțisuri B,C, măruntisuri D, mănîntisuri K/lipsește să timplă D// 17 din B,K/mîncare K/giudecătoriuului B,K, giudecătoriuului C// 18 strepegîunia B, strepegîune C, străpegîune K/sînte K// 19 Țîțero K/cartea C, carte B,K/De giudecată B, De giudéță D/fiîndu B// 20 svat C/Țînsorinul D// 21 fiîndu B/vrême B, vrémea C, vreme K/în luna]anului B/ghenar B// 22 rîmlénii B,C, rîmlenii K// 23 așia C, că așia B, așa K/rîmlénii B, rîmlenii K/ghenariu B, ghenar C, ghenar D// 24 deregătoriile C, dregătoriile K// 25 sfîiatnici B, svétnici C, svetnici K/socotiră B, socotisă C,K// 26 Cololatin K/la acéste diregătorii D, la ace o diregătorie K/dregătorie C// 27 otcîrmuiră B, ocîrmuire K/acei B/țări C,K/să trimiță B, să-i trimată K/socotială B// 28 ca să dea B, să dei K/părere C, părere K// 29 s-ari părîa B, s-ar păre K/fic]fi K// 30 așa K/părinți D// 31 nici K/acésta B/nici² K/pre]pria B, pe C// 32 celalaltu² B/este K// 32—33 pria¹⁻² B, pria² C, pre¹⁻² K/iară]și K/cesta]cestalaltu B, acesta D, acesta este K/cari K/sînt K// 34 grijia B, grije C,K/pria bogăți B, pre bogăți K//

pre cei prea săraci îi asuprescu. Și așa aș socoti că trebuie să se aliege la diregătorie și la ispravnicie care n-ar fi nice așa sărac, cât să poftiască celiă ce i-ar agiunge pentru hranna lui, nice așa bogat, cât să-i agiungă în destul spre a petreci dezmierdat. Că cea pria mare îndestulare face pre oameni răi, iară cia prea săracie iaste pară aprinsă de lăcomie.

Pentru cinstea acéia în caré să afla Cato, cu cale iaste a se da credință cuvintelor lui, carele în mulți ani au fostu domnu sfatului Rimului, măcar că nice toți săracii lacomi, nice toți bogații că nu sintu răi iaste adevărat. Iară pentru acéia au socotit așa, de vrême ce, sau orășenii aceia, unde era să-i trimită pre acei doi ispravnici, îi însămnase cu acéle doao răutăți, sau că adétiul celor bogați iaste a să împlia de agonisitele săracilor, pentru petreciă și desfătările lor.

20 Dentru acéste două niamuri, care mai multu ari alége domnii, nu lesne aș da desăvirșirea voroavă, căci nice îndestulându-se cu cei săraci, pre cei bogați să-i depărtiadze, nice lepădînd pre cei bogați, să să aliege cei săraci nu sfătuesc; ce să facă pre acéia ispravnici, ocîrmuitori dreptății, pre carii îi vor cunoaște/cu întriagă simțire și depărtați de lăcomie. Că acela giudecătóriu care are simțire rănită nice dănoară nu poate să facă deplin și întriagă dreptate. Iară pentru simțiră sau cugetarea, de să îndoiaște vreun giudecătóriu de<-i> bună sau de<-i> rriă foarte, mare triabă sau sammu iaste să socotiască oare slujba giudecătii prin șopte de mainte au agonisit, au prin hărnicie* Că cine să siléște de bunăvöe

30. Lipsa, cînd caută să se sature, să abate den dreptate. Amvroschie, 1, *Thiscalonieni*, 5.

31. Cei mai bogați stăpînile la trufie și la lucruri noăă le rădică. Dion <Cassius>, Carte 52.

1 pria cei pria săraci B/pria C, pre K/așa K// 2 trebuia B/lipsește să¹ D/aleagă B/diregătorii B, deregătorie C, dregătorie K/lipsește și la ispravnicie B// 3 carii B/n-ar fi C/nicia B, nici K/așa B,C, așa K/poftească B, poftiască C, pohtiască D// 4 céle B, cialea C, cele K/i-ari agiunge de treabă pentru B/agiunge C, K/hrana B, K/nici K/așa B,C, așa K// 5 agiungă B,C, K/spria a petriace B/petrece C,D, petrece K// 6 diezmierdat C, dizmerdat K/că cea]căci B, că ce D// 6—7 că îndestulare ce mare face pre oameni K/îndestularia B// 7 omeni B, oamini D// 7—8 iar sărăciă ce mare este pară K/sărăciă B// 9 ad. marg. cinstia B, cinste K/aceia K/caré B, caria C, care K/să află Caton K// 10 calia B/iaste C, este K/cuventelor B// 11 care K/carele au fost atiași ani domn sfatului B/sfatului C// 12—13 macar B, K/nice¹ nu K/sint lacomi K/nici² D, K/toți bogații sint răi, acestea este adevărat K/iaste C, este B// 14 iar K/aceia K/așa B,C, așa K/vrêmia B, vrême K/ce]că B// 15 lipsește sau B/orășianii B,C, orășianii D, orășenii K/aceia B, aceia C, acia K/trimată B, trimită D, trimată K// 16 lipsește îi B/însămnasă B,C/ii însămna că cu acele doai K/acéiă B/doai C// 17 adiațiul C, adetiul K/celor]acelor B// 18 este K/a să umple K, a să uplia B/agonisitale B, agonisitele C, K// 19 petreciă B, petrecirile K// 20 dintr-acéstia B, dintru aceste K/doo B/niamuri]numere B/carele D// 21 ari aliagă B, ar alegi K/liasne B/desăvirșit B,D,K, desăvirșire C// 22 nică B, nici K/îndestulîndu-să B,C,K// 23 depărtédze B, depărtiadză C, depărtédză D, K/nici K/lepădîndu B// 24 să-ș aliagă B// 25 acéia B, acia K/ocîrmuitori B,C,D/dereptății B, dreptății C,D,K// 26 cunoaștia B/întreagă B, întriagă C/simțire K/cunoștința B// 27 lăcomiă B/acéla B/giudecătóriu B, giudecătóriu C, giudecătóriu K// 28 caré B/lipsește are A/simțire K, cunoștința B/nici odineoară K/nu poatia B// 29 întreagă B, întragă D/direptăția B, dreptate C, K/iar K// 30 simțire B,C, simțire K/cugetaria B, cugetare K// 31 giudecătóriu C, giudecătóriu K/re K// 32 treabă B, triabă C/este K/socotească B, socotiască C/oare]ori B// 33 giudecătii B,C, K/pren D/șoptia B/lipsește de mainte B/au agonesitu B// 34 pren B/hărnicie]vrednicia B/șilești K/lipsește de bunăvöe B//

la sarcina simțirii cei streine, simțirea sa cu greu va socoti de multu preț (adecă nu o va avea întru nemică).

CAP 5. PENTRU LĂCOMIÎA DIREGĂTORILOR LA
5 CARE TREBUE SĂ SĂ UITE DOMNUL PREA TARE,
LUÎND AMINTE CĂ DIN LĂCOMIE VIN TOATE
SCĂDERILE ȚĂRILOR. SĂ DĂ SFAT DOMNILOR
ȘI CELOR MARI OAMENI, CU MARE NEVOINȚĂ
SĂ CIARCE SĂ SOCOTIASCĂ SCĂDERILE ȚĂRILOR
10 CE VIN DEN LĂCOMIE, CARÎA LUI DUMNEDZĂU
ȘI LUMII ÎASTE URÎTĂ

Alexandru Machidonianul, cel mare și vestit,
și Darie, cel fără noroc, împăratul perșilor,
nu numai în războe și în oști, călătorii care
15 li-au făcut, ce și la munți și în pustii avea
despărțire între sine. Că Alexandru din fire era
darnic și cheltuatoriu, iară Darie strînsu
și scumpu. Și așa să sună véstea pen toată
lumea, de slobodă mîna lui Alexandru și de
20 inima lui streină de la scumpiate. Și ai săi
foarte îl iubiia, cît și cei streini să-i slujască
lui poftiia. Iară Darie, pentru mare lăcomie
și scumpete rău să slujia de ai săi și era în ură
și despre cei streini. Deci lesne să poate po-
25 trivi că domnii și cei mari, dînd, să îmbogă-
țăscu, iară strîngînd, să sărăcescu.

Spune Plutarhu întru *Apoftegmata* <că>
după ce să stînce Darie și izbîndi Alexandru
tot răsăritul, oarecare thevan la Athina,
30 la ivală, lăudînd norocul lui Alexandru, carele
au stînsu atîția de multe țări și tînguind nenorocirea
lui Darie, carele au pierdut atîția de multe țări,
să fie strigat un filosof, cu mare glas:
rău greșiști, thevane, socotind cum

1. Răutățile toate im-
bătrînescu, numai aște,
lăcomiia, întineriaște;
o, săcăciune fără firșit;
o, ciumă mai cumplită
decît dracul! Avg<us-
tin>.

2. Masa cea de aur a
lui Darie, caria o ținia
în mare cinste, fu su-
pusă suptu picioarele
lui Alexandru. Diodor,
Carte 17.

1 simțirii K, cunoștința B/ceii B/simțire K, cunoștința B/sa]a sa B|| 2 o va socoti B/preți K, lipsește B/avia B, ave D,K/nimică D,K|| 4 cap al cincilea B, după titlu C|| 4-7 lipsește Pentru lăcomiia... țărilor B|| 4 lăcomie D/deregătorilor C, dregătorilor K|| 5 prea tare domnul C,D, pre tare domnul K|| 6 den C|| 7 țărilor K, după țărilor ad. cap 5 D|| 8 și oaminilor celor mari D/cu sa mare nevoie B|| 9 lipsește să ciarce B, să cerce D,K/socotească B, socotiască C/scăderile B/țărilor K, lipsește B|| 10 ce]care B/den]din K, după B/caria]cari D|| 11 și] că lacomul B, care K/Dumnezeu K/este K/uritu B|| 12 Alexandru cel Mare a machidonilor B/Machedonianul C,K/lipsește și vestit B|| 13 năroc C/a perșilor împărat B|| 14 în ¹⁻²]la B/războae C/lipsește oști B/cari K|| 15 în pustii]la purtat B/avia B, ave K|| 16 sine K/den C/din fire]cu firia B|| 17 cheltuitori K/iar K/scumpu și strînsu D|| 18 așa K/să suna B/viaste B, veste K/așa să să vestiască pen toată lumea D/pen]în K|| 19 lumia B,C, lume K/sloboadă B|| 20 ce streină K/scumpete B, C, scumpete K/săi]lui B|| 22 poftiia D/iar K/lăcomiia B|| 23 scumpete K/rău i să slujia B/să slujie D]și de ai sei B/săi]lui K/lipsește și ¹⁻²B,K, ad. marg. C/in]întru B|| 24 desprîa B/Din cia lésnia B/dec]idece C/protivi D|| 25 cei mai mari K/să îmbogățască A,B|| 26 iar K/stringîndu B|| 27 Plutarh K/Apothegmatile lui K|| 28 stînsă K, strînsă B,C,D|| 29 oarecarele B|| 30 lăndîndu B, luînd D/care K|| 31 stînsu]dobîndit B/atitea C, atite D,K/țăr<i> B, țări K/tînguîndu B, stingînd D/nenorocirea B, nenorocire K|| 32 care D,K/atite D,K|| 33 multia B/țăr<i> B, țări C,K/K/fie]fi K/cu glas mare D|| 34 grêșesti B, grêșăști D, grêșesti K/thivane C/socotindu B||

Darie au pierdut multe țări și Alexandru
 au dobândit multe crăii; că Alexandru pietrile
 numai și acoperemînturile orașelor au dobân-
 dit, căci voile și inimile orașenilor, cu darurile
 5 lui li-au fostu tras de mainte la sine. Iară
 Darie, nenorocitul, fără de pietrile și aco-
 peremînturile tîrgurilor nemică n-au pierdut;
 căce el cu strînsă mîna lui și cu lăcomiia au
 fostu pierdut voia și inimile asiianilor. Și
 10 dzicia: domnii, carii norocul său și împără-
 țile sale vor să le lătasă, sintu datori la în-
 ceputul lucrurilor întii voile și inimile cu mărire/
 f. 32^v și cu mînă întinsă să le împace și apoi, trimi-
 țînd oștile, să dobîndiască cetățili și zidurile;
 15 că într-altu chip puțin folos vor face a dobîndi
 pietrile, fiind rocoșite voile oamenilor.

Dentru acéstiia să poate videa că Alexandru,
 ce au agonisit, cu daruri și cu inimă mare au
 agonisit; ce au pierdut Darie, acéliia cu lăco-
 20 miia și cu împuțiciunea lui li-au pierdut. Și
 de aciastea să nu ne pae noaă mirare. Că domnii
 și cei mari, fiind covrșiți de lăcomie, să rămîe
 biruitori a multe stăpîinii, nicecum nu soco-
 tescu.

25 Atîta de împuțită, atîta de rea, atîta de
 urcioasă și cu grije greșală îaste lăcomiia, cît de
 aș lăcomi cu condéul mieu a însemna rélele
 careli cuprinde în sine lăcomiia, ar fi așea
 ca cînd aș vria apele mării să le vărsu den mare.
 30 Că a căruia cuget îl biruiaște lăcomiia, pre acela
 îl siliaște lăcomiia a-l supune scăderilor și a
 cinsti idolii.

De ari potrivu omul îndrăzneț cu inima
 lui supăraria și neodihna ce agonisêște
 35 dentru răutatea cea urcioasă, nu știu de
 ar mai rămînia vrun lucru mai multu de
 scădere; că măcar că nice o supărare laco-
 mul culcîndu-se cu grije și sculîndu-se cu

3. Lăcomiia pururia
 face urîți, iară sloboda
 dare iubiți face. <Boet-
 hius, 2, *De consolatione
 philosophiae*, 5>.

4. Lăcomiia, cînd în-
 cépe, tréce măsura. Sa-
 roz <= Saresberiensis
 Policraticus>, 8.

5. Lăcomiia tuturor ré-
 lelor îaste școală. He-
 siodor <= Heliodorus>,
 1, 12.

1 țăr<i> B, țări C,K// 2 multia B/numai pietrile B,K// 3 acoperemîntul B/oroșialor
 B, orașilor D,K// 4 inemili D/orășianilor B, oroșianilor D// 4-5 inimile orașenilor li-au
 fost tras mai de nainte la sine cu darurile lui K// 5 *lipsește* de B/iar K// 6 nenorocosul
 B/pietre K// 7 nemică D,K// 8 căci B,C,D,K/ strinsa B// 9 voile B/inemili D/asiianilor
 K// 10 dzici B, zice K/domnilor D/in norocul K// 11 sale]lor K/sint K// 12 inemili D/mări-
 ria B// 13 mîna B,C,K/să împace B/trimițînd B, trimețînd K// 14 dobîndiască C, să dobî-
 ndiască împărățiile și cetățile; că într-alt chip K/cetățile B,C// m. 1 și 3 *lipseșc* B// 15 faci
 C// 16 fiindu B,C/voile]inimile K// 17 dintr-acéstiia B, dintru aceste K/acéstea C/vedia
 B, vede K// 18-19 agonesit¹ B/darurile B/inimi mari K/agonisit² B/iar ce au pierdut K/pier-
 dutu B/acéle B,D, agonesit K// 20 împuțiciunia B, împuțicînia C, împuținare K/lui]sa D/le-au
 pierdut B, li-au pierdut C// 21 *lipsește* de B/acéstiia B, aciastia C, aceste K/miraria B, mie-
 rare K// 22 cei]cii C/findu B/du]pă lăcomie ad. tirăniei B/lipsește să rămîe B/multia B// 23 stă-
 pîiniri K/nici K// 25 di-npuțită B/de ria C]dare D/ria B, re K// 26 grijé B/greșala B/este
 K// 27 lăcomi]nevoi B,C,D,K/condéul B/a însămma B,C,D,K/relile K// 28 caré B, ca-
 rele C, carile K/sine K/așia B,C, așa K// 29 aș vrea C, aș vre K/apile D/din
 B,K// 30 căru C/cugiat B/acéla B,C// 31 siléște B,C, siléști K/suppune B/scăderilor
 B// 33 ar potrivu D/îndrăznețu B, îndrăzneți K// 34 supărarea C, supărare K/ce]care
 B/agonisêști K// 35 dintru B,K/răutate K/cia B, cia C, ce K/uricioase C// 36 ar]i-ari B/li]psește
 mai K/rămîne K/vreun K// 37 de scădere mai mult K/scăderia B/macar B,K/nici
 K/nicia B/supăraria B// 38 culcîndu-să B,K/grijé B, grijă D/sculîndu-să B,C,K//

grije n-ari cunoaște, iară destulă supărare mi să
pare a avea. Căci lacomul, cîndu mîrge să să cul-
ce, să teme să nu-l ucidă într-așternut, sau dor-
mindu să nu să răstoarne patul; iară cînd să
5 scoală faste cu grijă să nu-și piardză ce au ago-
nisit și cu grije să scoală ca să adaogă avuțiia
cea puțină.

Scrie Plato, Carte 1, *De răpublică*, cum
pentrui aceto nu sintu oamenii bogăți, căci
10 niceodată n-au învățat a să îmbogăți. Că cine
rîhniăște de pururia să îmbogățască, întîi îi
trebuie să conteniască rahna care pune întru
să adune avére; că cine nice une hotară nu
așadză rahnilor sale, măcar de ar dobîndi
15 stăpîniia lumii, nu-l va îndestula. Acîastăia a
lui Plato vrédnice sint de a se socoti.

Așjidiria o pildă a stoicilor care o pomenéște
Aristotel, între céle ale politii foarte laudat,
unde dzice precum averile céle mari au între-
cut pre céle mari periri și necăiri, nice dănă-
oară, n-au fostu sărăciia mare, fără acolo
unde au fostu îndestulare mare. Și așa să
pogoară la domni și la cei mai mari: cine are
multu, multu îi lipséște, iară cine au avut de
25 pururia puțin, aceluia nu multe, ce puținé îi
lipsăscu.

De cîte ori certăm răutățile celor răi, nice
dănăoară poloage nu le lipsăscu, cu care ar
acoperi răutățile, fără cît întru greșala lă-
comiei, de care nice acoperămîntu sau apărare
n-au. Că de vor arăta vro apărare, fără cale,
30 mii/de socotéle să pot spre certaria lăcomiei.
Că de vom da pildă răutățilo(r) celor mai
mari, numai lăcomiia nespusă greșală și de pe-
35 deșit să va arăta a fi.

Întîi, de să va certa vro faptă și mîndriia dom-
nilor și celor mai mari va răspunde, precum ar

6. Avuțiia, primejdie
celor ce o moștinescu,
sau sarcină grea. Si-
nec<a>, Carte 84.

7. Lăcomiia pururea
nesățioasă: nice cu mul-
țime nice cu puțin nu
se micșuriadză. Sar
<= Sallustius>, *Catís*
<= *De bello Catilinario*>.

8. Celor ce rîhnescu
multe, multu le lip-
sésește. Horat<ius>, 3, *Ode*,
16>.

9. Destul<ă> avuție fa-
ste; nimică mai multu
a nu pofti. Fab<ius>
Quintilianus>, *De-
cl<amafii>*, 13.

10. Grozave sintu rău-
tățili care să acopăr

f. 33

1 grijă B, grijă D/n-ari cunoaștia B, n-ar cunoaște K/iar K/supăraria B// 2 avia B,C,
ave K/lipsește căci B/mîarge C, merge K// 3 culcia B, calce D/tiame B, teme
K/ucigă B/in așternut K// 4 iar K/cindu B// 5 iaste C, este K/grije B,K/să nu
piardă K// 6 agonesit B/grij<e> B, grijă D/avuțiile célia puținé B, avuție ce
puțină K// 7 cia puțină C// 8 Platon K/in Carte K/repub<lică> B,C, republică D,K/cum
că K// 9 acela K/nu sint K/foaminii D// 10 nice]cine K// 11 rîhnește B, rîvnești K/
de pururea C, de-a purure K/să să îmbogățască B,K, să îmbogățăscu D// 12 conteniască
B, contenească C, cunteniască K/rîhna B,C, lipsește K// 13 intru adunaria avuțiilor B/averi
D, avere K/nice un hotar B, nici un hotar K// 14 rahnelor B, rîhnilor C, rîvnilor K/macar
B,K/ari dobîndi B// 15 stăpînire a toată lume K/lumiei B/nu să va îndestula B// m. 5 lipse-
ște B/acéstia B, acéstea C, aceste K// 16 Platon K/vrednice C,K/sintu B, sint K// 17 așj-
déria B, așjderea C, așjdere K/stoicilor]stornicilor K/pomiânește B, pomenéști K// 18 intru
B/politiei B,C,D,K/laudată B,C,K// 19 célia B, céle C, cele K// 20 pre]pe K/célia B, ciale
C, cele K/periri]pări K/nicăiuri B, necăiuri C,D, nicăire K/nici odineoară K// 21 sărăcie
K// 22 au fostu]s-au întimplat B/îndestularia B/așa K// 23 are]au K// 24 multe-i lipsésește B,
multu le lipsești K/iar K// 25 de pururea C, di-a purure K/acialuia B/nu multé B/pu-
ține]puție D/lipsește B, lipsaște C, lipsesc K// 28 nici odineoară K/poloage]perdéle B/nu
le lipsesc K/lipsește cu B/ari B// 29 după răutățile ad. celor răi D/greșală C// 30
sau]nici K/apăraria B// 31 nu au K/vréo B, vreo K/apărare]părere D/făr-de cale D// 32 soco-
teli D, socotele K/certare B,K, certarea C// 33 pildéle B// 34 lăcomie B,D// 35 pedlăpsi
B/arăta]păria B// 36 întîiu B/vreo K/mîndrie B// 37 a celor K/ari avia B, va ave K//

avîa pricină diriaptă; că cu firîa așea îaste de potrivită mintîia oamenilor, cît mai bine cu supărare a poronci vor, decît în pace a sluji.

cu chipul bunătăților.
<Hieronymus>.

A doa, de pîrîm pre cineva ca pre un gîlce-
5 vitorîu și mînios, răspunde cum nu trebuie să ne mirăm, de vrême ce nice de cel mîndru nu ne mirăm: că nepriîatenul sau vecinul a întărta pre cineva mai mare puțină decît răscumpărîia nu are.

10 A triîa, de vom certa pre cineva pentru curviîa și desfrînarea, va răspunde că nu se poate opri de acel păcat; că măcar <că> să poate cineva feri tare de faptele rușinate, iară îi trebuie de pururiîa războiîu a face cu gîndurile
15 cîiale réle.

A patra, de certăm pre cineva pentru împuțiciunîa și lénîa, va răspunde că nu are pentru ce să se cîarte, că acéîa îaste ușurariîa firii noastre; cît de lucrăm, îndată ostenim și de să ridică
20 de ostenială, îndată să aprinde spre curvie.

A cincîa, de certăm pre cineva pentru mîncare și băutură multă și nemăsura<tă>, va puțină răspunde că nime fără mîncare și fără băutură pre pămîntu a trăi nu poate;
25 și va mărturisi cuvintele lui Dumnezău că nu strică pre om băutura ce intră în gură, mîncariîa și băutura, ce gîndurile réle care îasă dentru inimă.

Ce dzicem de acéste puțină răutăți acéstiîș
30 și de altele de toate că putem dzice că li s-ar puțină da apărare, iară lăcomiei nice o apărare adevărată că nu poate da. Că vîstiarîul adunat, nice sufletul a-l petréce, nice trupul a să bucura de dînsul nu poate. Cartîa lui Voetie, *Pentru bucu-*

35 *rie*, îaste unde dzice: banii (vârsînd, cum strîngînd mai bine a se apăra) atunciîa sintu cu preț, cîndu a să muta la alții părăscu de a să moșteni. Decît care socotială a lui Voetie nemică mai bini

1 direaptă B, driaptă K/cu firîa îaste așia B, cu firea așia îaste C, cu fire așa este K/așe D|| 2 potrivită]protivă D/mintea B, minte K/oaminilor D|| 3 supărariîa B/porunci B|| 5 gîlcevitori K/nu trebuîa B|| 6 vrêmeîa B, vreme K/ce]că B,K|| 7 nepriîatinul C,D, nepriîatinul K|| 8 întărîta B,C/putéria B, putere K|| 9 răscumpărare B,K, răscumpărare C/n-are B|| 10 a treiîa C,D/vom]vor K/pe K/curvie C,D,K|| 11 desfrînare B,C,K/nu să poate B,C,K|| 12 macar B,K/să poată B|| 13 faptille D/iar K|| 14 îi trebuîa B, de pururea C, de purure K/a face războiîu D, a face război K/război B|| 15 céliîa rréle B, cele réle K|| 16 pe K/împuțiciunea B, împuțiciunîa C, împuțiciunîa K|| 17 léne B,C,D, léne K/du]ă léne ad. fără lucru B/n-are B|| m. 7-8 *lîpsesc* B|| 18 certe C,D,K/aceîa K/îaste C, este K/îșurare B, ușurare C,K/firei B|| 20 osteneala B/curviîa B|| 21 a cincîa B, a cince K/pe K|| 22 mîncariîa B/nemăsurare B, nemăsurată B|| 23 *lîpșeste* puțină D, pute K/lîpșeste că K/nimim pre pămînt fără mîncare K|| 24 pe K/nu poate trăi K, a viețui nu poate B|| 25 cuventiale B/Dumnezeu K|| 26 că nu spurcă pe om ce intră în gură, mîncare și băutura K/băuturile B, ad. marg. băutura C/ce]care B|| 27 mîncare și băutura C, *lîpșeste* B/gîndurile cele réle ce es din inima omului K/rréle C|| 28 *îasă]îaste* A,C, es B/dintru B|| 29 acéstiîa B, aceste K/acesteș K, acéstiîa B|| 30 altiale B, altile D/putiam B/s-ari puțină B, s-ar pute K|| 31 putea C/apărariîa¹⁻² B/iar K/nici K|| 32 poatiîa B/visteriul B, vîstiarîul K|| 33 nici K/a-l petrece K, a pitréce D/nici K/de dînsul a să bucura B,C,D,K|| 34 Carte B,K, Cartea C/Vostie B|| 35 este K/între *paranteze* banii vârsînd K/vârsîndu B/fără *paranteze* D/lîpșeste vârsînd D|| 36 atunciîa C,K/sînt K/preți K|| 37 și de a să moșteni părăscu B/părăscu K/moșteni C,D,K|| 38 socoteală B/Vostie B/nimică D,K/bine B,C,K||

a să dzice nu poate, decît așea că, cheltuind banul fieștecine ceva agonisește, iară fiind-l nemăru de folos și de triabă nu iaste.

De vor dzice bogății cei lacomi că, orice 5 strîngu și ascund, numai pentru vrémile viitoare și lipsa fac, ca să să afle de agiutoriu cum părintilor așia și altora, la nevoe, răspunzdu că ei nicecum pentru acéia nu strîngu avére, ca să agiutoriadze la acéle vremi de 10 nevoi pre cei sāraci, ce ca să arunce la mai mulți lucru de obște. Că precum atunce cu preț mare vînd pentru dobînda, mai multu aș mărturisi cum, ar giura sāracii, că mai multu își iau, scādere dînd cămătă lacomu- 15 lui, decît de stîrpiria anului cu lipsa hrannei./

f. 33^v Nu trebuie oamenii cei blagorodnici și mari să să sparie de a faciria bine pentru grija neroadei, sau foameții. Că de tîmplă anul cît mai cu roadă, numai cheltuială mai puțină 20 le face; iară de să tîmplă, o, nārocosul! a să arăta mai slobod și mai darnic întru milostenii, mai multu de viața lui să va bucura. Și așea să să feriască cei lacomi și cei rîhnitori ca, pentru adunînd avére, să nu-ș strice sufletului 25 său; că lesne să poate tîmpla, cînd vine anul scumpiatei, cel lacom iaste mortu, așea cît mai întii sufletul îl va da satanii, decît să vadză vrémia întru vîndzare pîinii cu preț. Ah, cu cît de mare binefacere Dumnedzeu 30 giuruiaște oamenilor celor blagorodnici, dînd lor inimi vrédnice; cît de mare rău au cei lacomi, fiind cu mîna strînsă (și cu inima) cum sintu! Că cei lacomi, de ar fi gustat cît iaste de dulce a da, nice acel<e> ce li-ar fi de triaba

11. Den afară de noroc iaste orice să giuruiaște priiatenilor; nu-mai acéia avére vei avia, care o vei da. Martian <= Martialis>, 5, 45.

12. Ascundz<i> banul, care fiind ascunsu nu te ascunde pe tine. Moștiniri strîngi, care te ingreuiadză cu cumpăna sa. Chiprian, 7, <Sermones 1>.

13. Atîta-i al meu cît petrec și dau dreptu

1 nu poatia B/așia B,C, așa K/cheltuindu B// 2 agonisești K/iar K/ținîndu-l B// 3 nemăruia B, nimăru K/lipsește și de treabă K, ad. marg. și de triabă C/treabă B/nu este K// 4 cei bogăți lacomi B// 5 ascundu B,C/vrémile K// 6 și pentru lipsa fac K, și lipsa că fac B/lipsește ca K/agiutoriu B,C, agiutori K// 7 așea C, așa K/nevoia B/răspunde B// 8 nicipum K/aceia C,K// 9 aviare B, avere K/agiutorédze B, agiutoriadză C, agiutoriască D, agiutoreză K/la acélia vrémi de nevoia B, la acéia vréme de nevoe D/acele K/lipsește de nevoi K// 11 atuncia B// 12 vînd]vrîndu B/dobîndă K/mai multă B// 13 mărturisi]giura B/iar giura B, ar giura C,K// 14 mai multu-ș iau C/iș iau]eu B/după eu ad. sāracii B/scādéria B/dînd]din B/camăta B/mai mult iau scādere cei sāraci dînd dobînda lacomului K// 15 decit din sterpiria B, decit sterpirea D/sterpirea C, stîrpire K/lipsește cu K/hranii B,C,D,K// 16 nu trebuia B/oaminii D// 17 de a faceria C, despre a faciare B, de a face K/ad. marg. bine pentru grijea C/lipsește pentru grija K/grijea B// 18 sau foamiții D, cu foamete B/că de]cîndu B, că de să C,D/ad. marg. cît C/cît mai cu roadă]mai rodos B/că să întîmplă de vine anul mai cu roadă K// 19 cheltuiala B,K/puțin B/iar K// 20 o]ori B/norocosul B,K, nāracosul D// 21 milostenie K// 22 viața K/așia B,C, așa K// 23 să să feriască C/rîvnitori K// 24 lipsește pentru K/adunatiile averi B/averi K/strice B,C,D/sufletul său D, sufletele lor K// 25 liasne B// 25-26 să poate tîmpla că din scumpétia anului lacomului iaste moarte B// 26 scumpetei C, scumpetii D,K/este K/așia B,C, a șa K// 27-28 sufletul în dar vor da satanii cei lacomi, decit să vadză B// 28 vréme C,D, vreme K/vîndzarea C,D/pîinii C// 29 mari K/binefacera B, binefacerea C, binefacirea D, faceri de bine K/Dumnezeu K// 30 giuruiaște B,C, lipsește K/oaminilor D/pre oamenii cei blagorodnici B/dîndu B, dîndu-le K// 31 lipsește lor K/inimi D/vrédnice K/cît rău de mare au lacomii B// 32 fiindu B/mîna]inima B/lipsește și cu inima B/inima D// 33 sint K/cit]pre cît B/este K// 34 dulcía B/nici acel<e> D, nice acélia B, nici aceste K/le-ar fi B, li-ar fi C/treaba B, triaba C//

lor nu li-ar putia țina. Iară celor lianeși și lacomi a da priiatenilor le lipsesște dragostia, întru a împărți între părinți, a agiutori pre cei săraci; a îndatori pe vecini, 5 a rădica pre măseri; ce numai pentru triaba lor îndrăznescu a cheltui. Și sintu o samă de oameni carii așa supuși sintu, ca niște robi, averii sale. Spre cît socotescu că ce au strînsu dreptu, rău cheltuiescu, pentru să nu 10 le petriacă alții. Cum va îmbrăca pre cel gol, care pentru împuțiciunța și lăcomiia, șie aș face haină nu cutiadză? Cum va împărți haina săracului, care el, pentru scumpiatia, mănîncă pită de tărițe și de ordzu, pentru să vîndză 15 grîul? Cum va priimi în casă pe strein, carele pentru lăcomiia nice casă acoperită nu are? Cum va socoti pe săraci și pre bolnavi, că el mai multu să lasă în nădejdea sănătății și vieții, decît un ban să dea unui bărbîiar, 20 sau altui vraci? Cum va agiutori în nevoi pre cei lipsiți, cînd ispravnicii și slugile lui îmblă desculți și goli? Cum va agiutori fete sărace și streine, să le căsătoriască, cela ce fetele din casa sa le lasă să le vadză îmbătrînite? 25 Cum va cheltui pe răscumpărarea robilor, carele oprêsște plata slugilor sale? Cum va da mîncare feciorilor săraci de părinți, oameni de cinste, carele să dea mîncare fiilor săi de pururia plînge? Au să dea haină văduvei, 30 criade-l-vei, carele un ban muerii sale nu va să-i dea, pentru să-ș facă învălitoare de cap? Cum va da lacomul, cu inimă véselă, cevaș, carele, măcar un ban cheltuind, să duce la așternut de să culcă? Cum va face în toate

Dumnedzău. Ezichii
<= Guicciardinus>, 49.

14. Spre nime lacomul nu-i bun; spre sine mai rău. Sinec<a>, Carte 108.

15. Lăcomiia, apucare supusă, roabă iaste. Amvros<ie>, Psal<mul> 118.

16. Toată lucraria vieții noastre nu trebuie să fie fără milostenie. Lact<antius>, 6, Pases <= Persecuții>.

17. La cei vii îngropate sintu, care să închid cu minule strînsă. Casiod<or>, 4, 34.

1 le-ar putia B, li-ar putia C, li-ar pute K/ține K/iară că B,C, iar că K/léneș B, léniși D, leniși K// 2 priiatenilor C,D, prietinilor K/lipsește B, lipsești K/dragoste B, K// 3 ad. marg. întru C, lipsește K/lipsește între părinți D// 4 agiutori B,C,K/pre cei săraci]săracilor B/îndatori]îndura D/pe]pre B, K/vecin B,D// 5 pre măseri B, pre măsări D, pre cei meseri K/treba B, triaba C// 6 sint K/și sintu]și așa vei afla B// 7 oameni D/cari K/așa B, așa K/sint supuși B/sint K// 8 averilor sale B, averilor lor K/lipsește spre B,K, ad. marg. C// 9 dreptu B, drept D/ad. marg. pentru C, lipsește K// 10 petriacă C/vor îmbrăca K/pre]pe C,D,K// 11 împuțiciunța C// 11—12 ad. marg. care pentru împuțiciune și lăcomiia luiș aș face haină nu cutează K// 12 nu cuteadză B/vor împărți K/haina]hrana B// 13—14 carile întru cătră agiungeria mănîncă pîne de tăriță B// 13 scumpete C, scumpete K// 14 pită]pîne K/tăriță C,D,K/orzi K// 15 pre strein B, pe cel strein K/care K// 16 pentru mare lăcomiia B/lăcomie K/nici K/n-are B// 17 pe]pre D// 17—18 Cum va certa sărăcimia, sau va agiutori bolnavilor carele mai multu B// 18 nedăjdea C, nedejde D, nădejde K, grijea B// 19 lipsește și vieții K/dea]de K/bărbier K// 19—20 decît un ban unui bărbîiaru, sau altui vraciu să dia B// 20 agiutori B,C,K/în nevoe C,K, la nevoile B/pre]pe C,K/pre cei lipsiți]lipsiților B// 21 cîndu B/slugile B,C,K, slugili D/umblă K// 22 agiutori B,C,K/fiatèle B, fete K/săraci K, măsare B// 23 lipsește și B/să le căsătoriască C]căsătorindu-le B/cela ce]carele B/fetele K// 24 den C// 23—24 fiatèle sale în casa sa rabdă îmbătrînite să le vadză B/vadă K// 25 răscumpărare K// 26 carile B, care K/oprești K// 27 ficiorilor B,D,K/de]din B/ad. marg. de părinți C/lipsește părinți K/oameni D/oameni de cinste]cinstiți-B// 28 care K/să dia B, să de K/săi]lui K// 29 de pururea C, de purure K/să dia B, să dei K// 30 carile D, care K/muiarii B/nu va să dia B, nu vre să-i dei K// 32—3 Cum va face în toate

dzilele milostenie, ce ăaste datoriu să o facă fieştechine, carele dumineca la besiarică nu să află şi nice un ban aduce? Mai ales, nemică să mă credzi, dentru avéria sa lacomul nu va
 5 da, carele pentru avére streină pururea să tînguăşte./

f. 34 CAP 6. SĂ ARATĂ AICIA CÎTE DE MULTE FACE
 LACOMUL LUCRURI FĂRĂ CALE

Cu ce lucruri să arată dumnedzăiasca preve-
 10 dére, mijlocul otcîrmuirii sale noă necunos-
 cut ăaste; şi aceasta ăaste ce vedem de să dă
 de acea dumndzăiască prevedére: minte o-
 mului a cunoaşte averile, dă putiare a cerca,
 cuget a nevoi, înălepçune a strînge, inimă
 15 a apăra, traîu vieţii a moştini deodată şi pu-
 tiaré a le stăpîni pre dînsăle a nu lăsa. Că den
 slobodzeniia lui Dumnedzău, acela ce au
 stătut fără direptate, stăpîn celor streine,
 pe direptate ăaste să să facă rob alor sale.
 20 Den ce să înălăiege, cu cît mai bună ăaste
 cea cu cinste sărăcie, decît răpita lăcomie;
 că celui sărac Dumnedzău inimă îndestulată
 cu puţine dăruăşte, iară celui bogat inima şi
 întru mare destulare fi ia, aşea cît celui lacom
 25 în toate ceasurile supărări, iară dobîndzi
 numai în toate iarmaroacele cresc.

Să potrivim aiciă pre cel bogat cu olariul
 cel sărac şi să vedem oare mai multu folos
 cel sărac de pre oale face, au den bani cel
 30 lacom, care îngroapă 200 ug<hi>. Măcar că
 nime nu va răspunde, căci s-au răspunsu,

dzilele m<i>|<o>stenie, cu care ăaste datoriu să o facă fiiştechine, care dumeneca
 la besérecă nu să află şi niciă un ban ducia? Cum va da lacomul, cu inimă véselă,
 cevas, carele, macari un ban necheltuindu, să duce la aşternut de să culcă B|| 32-34 Cum
 va da lacomul... de să culcă, după r. 3 nice un ban aduce K|| 32 vésală D|| 33 carili D||
 1 dzile C,D|| 2 duminica D, ad. marg. du.mineca C|besérică C|| 4 să mă crez, nemică
 K|aviaria C|dintru averile sale B, din avere sa K|| 5 care K|avere K|averile streine B|
 pururia B,C, purure K|să tîngueşti K|| 7 cap al şeasăle B, cap 7 K|după tîllu cap 6
 C,D|aice K, dzice B|| 7-8 cîte de multe lucruri fără cale face lacomul D, cît de multe
 lucruri fără cale face cel lacom K|| 8 lipsése lucruri B|| 9 cu ce fel de lucruri D|lucru B|dum-
 nezeiasca K|privédiare B, vedere K|| 10 mijlocul|mijlocire K|otcîrmuirii B, ocîrmuirii
 K|| 11 iaste¹ C, este K|iaste² C, este K|vediam B|| 12 aiciă C, ace K|dumnezeiască K|pri-
 védiare B, prevedere C, prevédere D, previre K|| 13 cunoaştia B, conoaşte D|dă]după D|putére
 C, putere K|| 14 cugete K|înălepçuniia B|stringia B|inima B|| 15 moştini B,C,D,K|putére
 B,K, putére C|| 16 dînsele C, dînsili D|din B,C,D,K|| 17 slobodzenie B, slobodzâniia D,K|
 Dumnezeu K|acéla B|| 18 făr-dereptate B, fără dreptate D,K|repétă stăpîn celor C|streini
 K|| 19 dereptate B, dreptate D,K|iaste C, este K|a lor sale]ale lui K|| 20 din B,D,K|ce]cia
 B|să înţelége B, să înălége C, să înălége D|iaste C, este K|| 21 cia B, ce C,K|sără-
 ciia K|lăcomiia B|| 22 Dumnezeu K|| 23 dăruéşti K|iar K|inema B|| 24 îndestulare B,K|aşa
 B, C, aşa K|| 25 ceasuri D|iar K|dobînzele K|| 26 iarmaroacéle B, iarmaroacile D,K|| m. 16
 şi 17 lipsesc B|| ante m. 1 Lacomul mai întîiu de ce agoniséşte să pierdiia pre sinia, dzice
 Avgustin B,C,D,K|| 27 să protivim D, protivim K, protiveste B|aice K|pe K|| 28 folos are K||
 29 de pe oale care face are, au din bani B, de pe oalile ce le face, au din bani K|oale ce
 face C,D|din D|| 30 200 ughi]ia B|macar B,K|| 31 nimine K|răspundé C|căci]ce că B, căce K||

cunoscut lucru iaste că mai bine să are cel cu lutul, decît acel cu aurul. Că vîndzindu oale săracul, viața îș agonisêște, iar bogatul, păzind averia, sufletul piârde.

- 5 Și așa pre domnii cei înalți rog, pre cei mari poftescu și celoralalți nemeș și orașiani le aduc aminte să ție minte cuvintile acêștia și întru cêle den lăuntru simțiri să le aședze; adecă ce dzic și mărturisescu de va străjui
- 10 și va închidi cineva banul, numai lui singur îl va străjui și-l va avea, ca cînd face doao încueteri pentru să păzască vistériul, iară șiapte inimii sale adaoge pentru să nu-l piardză. Să să feriască oamenii cei nemeși și vrédnici
- 15 ca să nu să deprindză a ascunde și a strînge banul, că o dată de să vor pleca inimile lor spre a strîngirîa comoara, măcar un groș, întru mii de scîrnea a cădea în toate dzilele nu vor părasi.
- De vor dzice orașénii că nu sintu așa prea
- 20 bogați, nice că a strînge comoară mare, neavînd mai mult de 200 ug<hi> de aur îngropîndu-i, și aceia răspundzu că așa de tare greșêște acela ce îngroapă 10 ug<hi> cît greșêște acela ce îngroapă mii de galbeni;
- 25 că nu ia<s>te vina întru ce ascunde cineva, mai mulți sau mai puținii bani, ce întru paza acelor bani ascunși, scăpînd și trecînd multe bune. Că s-a tîmpla unora a vedea mai multă putere la cei lacomi, decît întru alții simțiri,
- 30 că vei găsi pre mulți lăsați de simțirea sa și să dau după folosuri, de iubăscu a stăpîni cêle streine, iară cei lacomi fiind mai multu

1. Pre mai mulți grija banilor îi zugrumă. Iuvenal, *Sat<ira>* > 10.

2. Care slujiaște banului și cu obedzile de acmu și cu acêle viitoare să strînge. Hri-sostom.

1 conoscut *D*/iaste *C*, este *K*/cela *B*// 2 acel]cêsta *B*, acesta *C*, *K*, acest *D*/vînzînd *K*, vîdzînd *D*/oalele *B*// 3 viața-ș *B*, *C*/viața îș agonisêști *K*/iar *K*/păzînd *K*// 4 avere *K*// 3-4 iară păzîndu banii, suflatul bogatul îș pierdia *B*// 4 pierde *D*, îș pierde *K*// 5 *lipsește* și *D*/așia *B*, așa *K*// 6 poftescu *D*/niamiș *B*, nemiși *C*, nemiș *D*, boeri *K*/orașeni *B*, orașiani *D*, orașeni *K*// 7 ca să ție mintia acest cuvînt *B*/cuvintile *C*, *K*, cuvintile mèle *D*/acêste *D*, acêste *K*// 8 ciale *C*, cele *K*, cea *B*/din lontru *B*, *C*, den lontru *D*, din lăuntru *K*/lipsêște simțiri *D*, simțiri *K*, cunoștința *B*/aședză *B*, *D*, așiadză *C*, așeză *K*// 9 adică *D*/mărturisăscu *B*, *D*// 10 închide *B*, *K*/lipsêște cineva *D*/singur *K*// 11 avia *B*, ave *K*/că *B*, *K*/doază *B*, *C*, doai *K*// 12 încueteri *B*, *K*/pentru ca *K*/vistiarîul *D*, vistiarîul *K*/iar *K*/șapte *D*, șapte *K*// 13 inemii *D*/piarză *K*// 14 *repetă* să să ferească *B*, să să feriască *C*/oaminii *D*/cei nemeși]boeri *K*/lipsêște cei *B*/nemiș *B*, niamiși *C*, nemiș *D*/vrédnici *C*, *K*// 15 *repetă* deprindză *C*/a strînge și a ascunde banul *K*// 16 inemili *D*/sprîa a strîngia *B*, spre a strîngerea *C*, spre a strînge *D*, spre stringere *K*// 17 comeară *B*, comoarii *K*/macar *B*, *K*/groș]ban *K*/după groș *ad.* pentru să nu-l piardză *B*/într-o mie de scîrbe va căde *K*// 18 cădia *B*, căde *D*/dzilile *B*, *D*, *K*, dzile *C*// 19 orașianii *C*, orașianii *D*, orașenii *K*/că sint *D*, că nu sint *K*/așia *B*, *C*, așa *K*/pria bogați *B*, pre bogați *K*// 20 ari strîngia *B*/neavîndu *B*// 22 acia *C*/răspunzi *K*/așia *B*, *C*, așa *K*// 23 greșaste *B*, greșiaște *C*, greșêști *K*// 23-24 acêla ¹⁻²*B*/ce]care *B*/dzêce galbeni *B*/greșiaște *C*, greșêști *K*/galbini *K*// 25 nu iaste *C*, nu este *K*/întru ascundere *B*// 26 mai mult *B*/mai puțin *B*// 27 ascunși bani *K*/scăpîndu *B*/trecîndu *B*// 28-32 că s-au tîmplat unora lucru nou de-au vădzut la cei lacomi cu mai mult, nefiîndu mai multă scumpete, puteria, ani, mulțimia, decît întru alții cunoștință, că vei găsi pre mulți lăsați de cunoștința sa, să dau după folosuri de li-i drag a petrecia cêle streine *B*// 27 mult *K*// 28 să va întîmpla *K*/a videa *C*, *D*/a vede unora mai multe puteri *K*// 29 simțire *C*, *D*, simțire *K*// 30 simțirîa *C*, simțire *D*, simțire *K*// 32 cele *K*/iar *K*/fiîndu *B*// *m.* 1 și 2 *lipsesc* *B*. *Adăugată* Nice o lăcomia făr-pediapsă nu-i, macar că ia agiungia a fi pedeapsă, dzice Seneca *B*// după *m.* 2 *ad.* Acela să poate îmbogăți, care dobinzi spurcate nu poftești. *Casiod<or>*, 7 *K*//

strânși de lăcomie decât de simțire, siliți nu petrec alte folosuri, ce ale sale.

f. 34°

Cu grije și cu nevoință/socotescu cei lacomi să nu li se rumpă morile de pohoțul apei, să nu calce iarba turmele și hergheliile, să nu îmble la vînat vînătorii, să nu să oțătiască vinul, sau să nu se răsufle stînd multu, să nu fugă datornicii cu agonisita, să nu o roadză șoarecii pînia, să nu i se fure cămara, ce nemăruii mai cu îndărăpnicie, decât lor singuri, a închide lucrîșoarele sale; că altora, sau mai curund, sau mai de sirgu, li să dă vrème pururia a ascunde cîte ceva, iară lacomului niceodată nu-i lipsește cugetul a nu gîndi la bani.

15 Vrednic iaste, de cîte, lacomul carele den vrere, nu de nevoe, cearcă paul nescuturat, cizmile fără potcoavă, haina ruptă, covor vechiu, cintiiani descuși, șlic gros și cămășia fără mîneci i proci. Așjidiria mulți de cei

20 nenorociți să arată mîhniți pentru jălă; carii nu pentru jălăia îmblă prostu, ce pentru să nu cumpere, mai scumpu, postav mai bun. Și ce nu mai face lacomul? Că pentru să nu cheltuiască nici atîta iș lasă barba

25 nerasă cîte doăă luni. Iară măcar că lacomii rău să cinstescu pre sine, iară casile le țin grijite bine; că în curțile lor vei videa cămărilor pline de painjină, ușile eșite den țîțini, ferestrele sparte, ogrădzile stricate, paturile

30 micșurate, rogojinile ciale așternute răsturnate, acoperemînturile de ploii putredite, lavițile scoasă, hornurile cădzute, pentru să nu priimască pre nime în gazdă, pre vecinul sau pe priiate-

3. Prea otrăvit lucru iaste să să străjuiască pre sine. Fab<ius> Quintilianus, *Declamationes*, 17>.

4. Lăcomia orice au apucat, tuturor pe sine să apără. Sinec<a>, *Intrebare* <= *Quaestiones naturales*, 1>.

5. Rahnă știe a avea, iară a petrece nu știe. Fisin, Mirthon <= Fulgentius, *Mythologia*, 3>.

1 de lăcomia decât de cunoștința cea den luntru siliți B/simțire K/siliți K// 2 după sale ad. fără voao B// 3 cu mare grijă B/grijă D/a fi socotiascu B// 4-7 să nu li să înce morile de apă nevarnică, să nu pască turmele și hergheliile iarba și să nu îmble la vînat vînătorii, să nu să oțetească vinul ședzîndu multu, sau să nu să răsufle, să nu fugă B// 4 li să C,K/apelor D// 5 turmili D, turmile K/hărgeliile D, hărgeliile K/umblă K// 6 să nu să oțătiască C, să nu oțătiască D// 7 să nu să răsufle C,K// 8 lipsește cu agonisita D, între paranteze C,K/să nu roadză B,K/șoarecii B,D,K// 9 pîinile B, pîine C,D,K/să nu fure nemică furii din cămări B/i să fure C,K/nemăruia B, nimăruia K// 10 îndereptnicia B, îndărăptnicie D, îndărăptnicii K/singuri K// 11 lucrîșoarele C, lucrurile K/lucrîșoarele sale nu închid B/curundu B// 12 sirgu K/vrémia B, vriame C, vreme K/pururea C, purure D,K// 13 ceva]oarecia B/iar K/niciodată C,K, nice dănăoară B// 14 lipsești K/cugetul B// 15 vrednici K/iaste C, este K/decît B,K/care K/din B,C,D,K// 16 vreria B, vrere K/de]din B,K/scuturat B,K// 17 cizmele C, cibotile K// 17-20 cizmele fără potcoave, curélile nerasă, briul fără frînghi, haina ruptă, covor vechiu, cintiene descosute, șlicul gros și cămășia fără mînici. Așjidere mulți din clăști nenorocoși B// 17 potcoave D,K/haine rupte K// 18 vechi K/ad. marg. cintiiani descuși C, lipsește K// 18 șlicul C,D/gros]prost K/cămășe D, cămeșe K// 19 mînici C,D,K/așjiderea C, așjidere K/de]den C, din D,K// 20-21 jiale¹⁻²C, jële¹D, jale¹K/lipsește carii nu pentru jălăia D/jële²B, jele K/umblă K// 22 cumpere B// 23 după bun ad. îmblă B/lipsește și B// 24 nice B,C,D// 25 două]2 B/iar K/macar B,K// 26 sine K/iar K/casele B,C, casăle K/le țin bine grijite D// 27 vei vedă B, vii videa D, vei vede K// 28 painjere C, painjine D, painjini K/din B,K/țîține C,D// 29 stricate K/paturile]pităriile B// 30 ragojinile K/cèle B, cele K// 31 putrede B, putredite C,K/lavițale C, laițale K// 31-32 lavițele scoase, tîndzile scîrnave, sobele cădzute, pentru B// 33 lipsește pre nime B/lipsește pre nime în gazdă K/lipsește pe B/priiatinul C/pe priiatini săi D, pre priiatin în gazdă K//

nul său, sau să cîrce pe de aproapele lui, să-l priimască, sau ce-ar fi de triabă să ceară, den silă să facă, nu den voe.

Ce lăsînd îmbrăcămîntia care o poartă
5 și casa în care trăiaște, să vedem masa cîtu-
de frumoase. Aicîa iaste adevărat, că den
pomeții săi mîncă poame putrede, stru-
guri putredzi; den turmă mîncă carne
mortăciună, pîne de grîu stricat, muced,
10 vin împuțit și oțătît, brîndză stricată și roșie,
slănină rîncedă, lapte sarbăd. Mai pe urmă,
ce-ar cheltui la mîncat, acêia mai bine a strînge
socotescu lacomii. O, nenorocîții marghioli!
O, becisnicii lacomi! Că dulceața lor întru
15 acêia ce să sloboade pe grumadzi, iară acestora
nărocire ce să închide în săcriu iaste.

Așijderia, măcar că cei lacomi rău să îm-
bracă, strîngu, viețuescu, petrec, iară ce soco-
tială au alții de dînșii, de ar avea, săracii,
20 urechi deșchisă să asculte cît sintu de cu ini-
mă sirguitoare spre a strînge și a ascunde,
în toate ce le pare a audzi; că-i număscu
mișei, cămătari, lipsiți, slugi, dobînditori cum-
pliți, uitători, nemulțămitori, giurători pe
25 strîmbul, răi și nepriitori. Ce trebuiaște mai
multu? Așea sintu de urîți orășenilor cît mai
bine ei trupurile lor cu mîna să le bată, decît
să-i cinstiască, așea cu limba ar pofti.

Mare iaste nenorocirîa lacomului! Că de au
f. 35 30 agonisit pe vrun nepriiaten putiarnic, / nu află
nice un priiaten carele ar veni la casă-i să-l
vadză; și sute de furi să află, carii i-ar apuca
avéria. Cine are voe să-ș răscompere de
pe nepriiatenul său lacomul, că nemică nu-i
35 poate mai rău, decît traîul vieții petrecînd

6. Lacomii moștinescu
ca să nu osteniască alții.
Chiprian, 2, Carte 2.

7. Tot cel ce poftiaște
lăcomita, cînd le pre-
țaluiaște toate, moare
de foame. Fulg<entius>,
Mithol<ogia>, Carte 2.

1 cercia B, cerce D,C,K/pre aproapele său, ca să-l priimască B/de apropiile D, apropiile K//
2 treabă B// 3 din silă B,D, din silă K/din² B, K// m. 4 și 5 lipsesc B// 4 lăsîndu B, lăsînd
K/îmbrăcămîntie D,K/care poartă B, lipsește care o poartă K// 5 trăiaști K/vediam B// 6
frumoasă B,K/aice B,K, aicea C/este K/din B,D,K// 7 săi]sei B, lor K/putrede
B/struguri de vie B// 8 din B,D,K/turme K// 9 mortăciună C, mortăciune K/pîne
K/mucedă K// 9-13 mortăciună, grîu care pitia, sau mucid, vin care-i stricat sau oțătît,
brîndză care o au ros șoarecii, cașcavali care sint rîncedzi, lapte sarbăd. Mai pe urmă ce
pun la mîncare acêia norocire că ari strînge cei lacomi socotescu B// 10 oțetî C/roși K// 12
mîncare K/aceia B/ar strînge K// 13 lacomii socotesc K/nenorocoșii B// 14 becisnicii]nenoro-
coșii B/lacomii B/or]a celor bețivi B// 15 acêia K/iar K/acestor K// 16 norocire B, norociri
K/inchid K/sicriul D, secriu K/iaste C, este K// 17 așijdere B, așijderea C, așijdire
D, așijdere K/macar B,K/lipsește rău B,K// 18 după petrec ad. prost B/iar K/socoteală B//
19 ari avîa B,C, ar ave D,K// 20 urîachi B/deșchisia B/sînt K/inima B// 21 sirguitorii D, sir-
guitoare K/spria B/stringia B/și ascunde B// 22 în toate ce le pare]într-o clipală B/ari
audzi B/că-i]că îi K// 23 mișai D/după cămătari ad. lacomi B// 24 nemulțemitori B/giurători
B,C, giudecători D// 25 strîmb K/lipsește răi B/trebești K// 26 așia B,C, așa K/sînt C,K/oră-
șianilor C/orășenilor K// 27 lipsește ei D,K/să le bată ei însuș K// 28 cinstiască C/așia
B,C,K/ari pofti B, C, ar pohti D// 29 iaste C, este K/nenorocire K/de]di D// 30 agonesit
B/pre B/vreun B,K/nepriiatin B,C/puternic C,K, între paranteze B// 31 nici K/priiatin
K/care B/ari veni B/la casa lui B,K// 32 sutia B/furi să află]ficiori să aibă K/care
K/i-ari apuca B// 33 averile B, avêrea C, avere K/să să răscompere B// 34 pe]spre B/
nepriiatinul C,D,K/lacom B/că]cu C,D,K/nimică D,K// 35 viații B/petrecîndu B//

lacomul multu, în lăcomie. Că cu multu mai cumplită viață petriace lacomul cu lăcomiia sa, decît noi cu grîa nefîndestulare.

De are dzice cei bogăți, cum ei de bună
5 voia lor nu ari priimi case frumoasă, careli ar putea avia haine frumoase, de care multe ari avea, desfătare a feliuri de bucate și pentru acéia nu acéstea fac lacomilor ce acélfia ce creștinilor să cuvine să facă, cu carele s-ar
10 stîmpăra condeîul mieu. Iară nu iaste lucrul, așea, de vréme că lucrurile carele ar rădzima de cînte nu le bagă în samă, acela ce radzimă de simțire. De va dzice lacomul că pentru acéia ascunde avéria ca să aibă de unde da
15 milostenie, aceasta că nu cred, mă mărturisescu. Că în toate dzilele vedem pre cei ce cer milostenie că le răspund îndată lacomii să margă în bună pace, da-va Dumnedzău, ca cum ar avia măcar un ban sau un grăunțu
20 de ceva la mîna lor.

Și aceasta au lacomii, de nu dau altă milostenie den casăle lor fără carne stătută, dzamă de iri hiartă, slănină rîncedă, brîndză strîcată, pîne uscată, haină ruptă, bani frînți; mai
25 multu să li să curățască casa decît că dau milostenie să li să pară.

De vor dzice cei lacomi că ar fi pentru acéia strînși, pentru să poată greutății lor despre cei mai mari a le rîdica și aceasta apă-
30 rare că-i întru nimică dzic. Că nu a părinților, ce mai multu a lacomilor mărturii, că nu s-au plinit, nice că se plinescu de dînșii vedem. Că de cînd s-au îngropat părinții, nice o lumînare la gropnițele lor n-au aprinsu, carele
35 pentru mare scumpiate și pentru foamete, cu pu- toare și de răceală mare în nas, acela va mîntui

8. Nice un vrăjmaș mai mare sănătății salî nu-i, decît lacomul. Chiprian, *Vor<be>*, 1.

9. Lacomul nice o milă spre sărac nu are.

10. Puțin folos dentru altii, dacă nu-ți faci însuși. Plinius, Carte 10.

1 că multu² D|| 2 viață K|petrece D,K|lăcomie K|| 3 grea D, gre K|| 4 de ari dzice B,C, de ar zice K|| 5 voe B|ar priimi K|casă D,K|frumoase B,C|carele B,C, care K|| 6 ari puția B,C, ar pute K|avea C, ave K|frumoasă D,K|| 7 ari avia B, ar ave K|a fiiluri B, a feliuri C, în feliuri K|| 8 acéia K|acéste C, aceste K|că nu face acel care lacomilor B|acéle B, acialia C, acele K|| 9 să cuvine B|să cuvin ca să facă K|să facă]fac, că fac C, să le facă D|carele]cale B, care K|| 10 s-ari stîmpăra B,C, s-ar stîmpăra D|condéul B|iar K| iaste C, este K|lucru K|| 11 așia B,C, așa K|vrémia B, vriame C, vreme K|care K|s-ari rădzima B, ar răzima K|| 12 după samă ad. că mult nu bagă în samă B,D, cu mult nu bagă în samă C,K|acel B|radzimă B,K|| 13 simțire K, cunoștința B|| 14 aciaia C, acéia K|ascunde B|averile B, averia C, avere K|| 15 lipsește că K|mă mărturisăscu B,C,D|| 16 toatia B|dzilile B,D,K, dzililea C|vediam B, videm C|cei]ciia C,K|cer]ciar B|| 17 răspundu B|| 18 da-va]de va da D, că le va da K|Dumnezeu K|| 19 ca cîndu n-ari avia B, ca cînd nu ar ave K|macar B,K|| 20 lipsește de ceva B|| 21 au]o au B|| 22 din B,D,K|casa B,C|ad. marg. fără C, lipsește K, ce B|carnia B|| 23 iri]eri B,C,D,K|fiuartă K|stricată C,D, mîncată de șoarîaci B|| 24 piine B,C,D,K|uscată]virtoasă B|haine rupte B|| 25 mulți C,D|să li să curățască]pentru să-ș curățască B|ad. marg. că C, lipsește K|| 28 acéia C,K|greutățile B,C,K|| 29 dispere D|lipsește a le K|| 30 nimică D|zic că este întru nimică K|| 31 mărturie K|| 32 după plinit ad. încă B|că să plinescu B,C,K, ca să se pliniască D|vedem B|| 33 cîndu B|s-au îngropat B|nici K|lumină K|| 34 gropnițele C, gropnița D, gropnițele K|care K|| 35 scumpete B,C, scumpete K|pentru mare foamiată B|foamitea D|| 36 de răceală mare să îneacă, cu acel va mîntui B|ad. marg. în nas C, lipsește K||

pre tată-său den vîac, dîndu pentru dînsu milostenie.

De va dzice lacomul că orice strînge numai pentru atîta strînge, pentru să facă besiarică
5 frumoasă pentru pomenirea lui, de o va face ca acéia dentru sudoaria sa și de va întoarce orice au agonisit rău, acéia casă lui Dumnedzeu va fi priimită și plăcută și de toți laudată, mărturisăscu. Iară de poftêște lacomul viață
10 sârăcească, ani mulți, pentru să facă curte bogată, sau vreo beserică bogată, aceasta nice Dumnedzău nu poronciaște, nice beserica nu priimăște; că den strigările și sudorile streine nu sintu priimite lui Dumnedzeu
15 jertvele.

f. 35° De vor dzice lacomii că orice pun în comoară, pentru acéia fac ca, după moartia lor, / moștinatorii lor să aibă de unde da leturghii pe la beserici să să slujască pentru sufletele
20 lor, socotiala lor dzic că o laud, de nu va fi rămas vreo grije. Ce iaste mare durere! Că lacomul socotêște că-ș va rădica toate sarcinile, poroncind să dea pentru cei morți și va lăsa după moartia sa vii prădați și aduș la
25 sârăcie doaă mii de oameni. Mai fără grijă aș crede că ar fi, cîndu domnii și cei mari banii săi întru îndzestrare meserilor în viață, decît cînd ar poronci la moarte să dea leturghii multe. Că de mai de multe ori moștinatorii
30 cei mai de pre urmă dau leturghii puține, iară dentru fete sârăce multe pier. Sufletele lor că să mîntuescu de oprirea vămilor adevărat iaste, cînd den vreria lui iaste a nu lăsa fetele sârăce să cadză întru răutățile lumii.

11. Avlarea face nebăgare în samă de sănătate și mîntuire. Amvros<ie>. 1. *Thesaloniceni*, 5.

12. Ciale puține rău agonisite facu de pierdu ciale multe, bine agonisite. Hrisostom.

13. Camăta banilor mormîntu sufletului iaste. Lio <= Leon>, *Vor<ba>* 6, pot.

1 tatăl său K/den vec C, din vec D, di vec K, din vâz B/dinsul B, K// 4 beseracă B, beserică C, biserică K// 5 pentru buna pomenirea lor B/pomenire K// m. 8 *lipsește* D/după m. 8 ad. Nemică nu să poate lăcomi, dzice Curtius B// după m. 9 ad. Cu lacrami la sârăcilor avuțiile ca cu rugina să roade, dzice Nazianzen B, K// m. 10 *lipsește* B, K// 6 *lipsește* ca K/aceia K/din sudoaria B, din sudoare K, sudoarea C/întoarcia B// 7 agonesit B/acea B, aciaia C, ace K/casă-i lui D/a lui B/Dumnedzău C// 9 mărturisesc K/iar K/poftêște D, poftesti K/viață K// 10 ani mulți]a mulți B/curtia B// 11 vreo B/beseracă B, biserică D, biserică K// 12 nici D, K/Dumnezeu K/nu poroncește B, nu poroncește D, nu poroncești K/nici K/beserăca B, besiarica C, biserica D, biserica K// 13 priimêște B, D/din B, K/strigările B// 14 sintu B, sint K/Dumnedzău B, C/jertvele B, jertvele D, jertfile K// 16 lacomii]cei lacomi B/comori K// 17 moartea B, moarte D, K// 18 moștinatorii B, C, D, moștinatori K/lor]pe urma lor B, *lipsește* K/dé undia B/liturghii C, D, leturghii multé B// 19 pe]pre B, C/beserăci B, biserici K/să să slujască]să slujască D, carele s-ari sluji B/sufletiale B, sufletele D// 20 socoteala B// 21 vro B/grija B, grijă D/este K/duréria B, durere K// 22 socotiaste C, socotești K// 23 poroncindu B, porond D/dea]de K// 24 moartea B, moarte K/lipsește sa B/viii B/aduși B// 25 2000 B, C, D, K/oamini D/grij<ă> B, greșală K// 26 crede K/cîndu ari cheltui domnii B// 27 săi]lor K/îndzăstraria B, îndzăstrare C, D, K/mésiarilor B, miasirilor C, mésărilor D, mesălor K/viață K// 28 cîndu B/ari poronci B, ari poronci C/să dia B, să D, K/liturghii B, C, K// 29 că mai de multe K/moștinatorii B, C, D/lipsește mai B, C, D, K// 30 pe B, D/liturghii C, D, K/puține liturghii B// 31 iar din fetele cele sârăci K/dintru B/fiaté B/mai multe D// 31—32 sufletiale, lor că să oprescu de la oprirea B, oprirea C, oprire K/vămilor]viermilor K// 33 este¹⁻²K, este¹ B, iaste¹ C/cîndu B/din B, D, K/vrerea C, vrere K/ a nu lăsa]de nu lasă B// 34 fétiale B/fetele K/săraci K/intru]în K//

Să tîmplă să margă lacomul și scumpul
oarecarele, pentru să agonisască avére la
Avgostobreg, orașul Ispaniei, la Lugdun în
Franția, la Olisipon a Lusitanii, la Logdun
5 a Britaniei, la Anverpia a Filandriei, la Midio-
lani a Insubrii, la Florenția a Hetrurii, la
Panolmu a Siciliei, la Beciu a Avstriei, la
Praga a Bohemii, la Buda a Țării Ungurești,
mai ales să vadză cu ochii toată Evropa și
10 pentru precupiile să aibă cunoștință cu toată
Asia. Să dzicem, dară, că în fieștecare loc
dentru aciastia au făcut agonisită; și aceasta
nu cu simțire de tot întriagă, ce pentru multe
féliuri de tocmele în precupii multe féliuri de
15 păcate că vor fi făcut. Deci la vrémia morții,
cel lacom, acei bani împarte în scrisoare; de
ari împărți și păcatele, ca să fie mîntuit de
certare, de ceia ce vor moștini cele nărocite
a lui, bine ar fi. Ce, mare durere! Că feciorii
20 voioș petrec banii, iară tatăl nenorocos cu
păcatele merge la iad.

14. Mai multu să va
bucura moștinatoriul pe
urmă de moartia ta,
cu cit ai luat mai
multu. Sinecca, Carte
123.

15. Apucaria lucrului
strein cînd să întoarce
să iartă. Hrisostom.

16. Fericit faste cela ce
nu lasă feciorilor sar-
cină să întoarcă. Vi-
chintie.

CAP 7. PENTRU GIUDECĂTORII ȘI DOMNII
TIRANI ȘI CUMPLIȚI CARTIA LUI MARCO
AVRILIE, UNDE ARATĂ DOAO PILDE, UNA DE
25 CUMPLIT ȘI A DOA DE BLÎND ȘI ALTE MĂRTURII
ALIASE DE TIRANI ȘI BLÎNDZI.
MARCO AVRILIE ADUCE AMINTE CU DOAÎ PILDE,
UNA A GIUDECĂTORIULUI CUMPLIT A RÎMULUI
ȘI ALTA A CRAIULUI MILOSTIV A CHIPRULUI.
30 SCRIE LA ANTIGON DZICÎND:

Întru tineriațile méle, așa să fiu nărocos, știu
un cercătoriu a Rîmului, Antigoane, anume Li-
caonic, om la stat mare, nice prea trupeș nice
supțire la trup; la ochi singeros, de niam părin-

1 ca să margă B// 2 oarecare K/averé B, avere K// 3 Hispanii B// 4 în Franție D, a Franții B/a Lusitaniei C,D,K/Logdun]London B, London K// 5 Britanii B/a Flandrii B, a Filandrii C, a Filandriei D// 6 Mediolan B,C,K/Insubrii B, Insubrii C// 7 Sitiliei B/Beciul K, Bera B/Astrii B// 8 Bohemiei K, Bohmii D// m. 11 și 13 lipsesc B/Țării K/Unguriști B,C// 10 precupii K/conoștință D// 11 dar K/fiiaștecare B// 12 dintr-acéstia B, dentria acéstia C, dentre aciastia D, dintr-aceste K/agonisită B// 13 simțire K, conoștința B/întreagă B/multé B// 14 fiailuri B, feliori C,K/tocmele B,C, tocmele D,K/fiailuri B, feliori C,K// 15 lipsește că K/va fi făcut B/vreme K// 16 scrisoaria B// 17 ari împărțire K/păcatili D, păcatile K/să fii C/mîntuitu B// 18 cei B,K, ciia C/moștiani B, moșteni C,D,K/célia B, cele C/norocite B,K// 19 ari fi C/ce, ah, duréria mare B/durére C/feciorii B,C,K// 20 voioși K, voiuș B/pitrec D, pentru K/bani K/iar K/nenărocus D, nenorocit K// 21 păcatiale K/merge K// 22 cap al șaptele B, cap 8 K, după iutilu cap 7 C,D/giudecătorii B, giudecătorii C,K/domnii cei B// 23 carte D,K// 23-29 Cartea lui Marco Avrelie, undé 2 pilde aducia amintia: una a giudecătorului cumplit la Rîm și alta a craiului milostiv a Chiprului B// 24-25 doai ¹K/doao² K// 26 alesă D,K/tiran C// 28 giudecătorului C,K/lipsește cumplit a Rîmului D// 30 lipsește dzicînd B// 31 tinériațel(e) B, tinériațale C, tineréțile D, tineréțile K/mele K/așia B,C, așa K/să nu fiu D/norocos B,K// 32 cercător B, cercători K/Antigone B/anumé B// 33 nici ¹⁻²K/prîa B, pre K/trupiaș K// 34 singeros B,K/părintescu B//

36 f. 5 țăscu, la barbă rar, la cap căruntu. Fost-
 au acesta în Rîm mulți ani giudecătoriu,
 ca acela ce era în legile Rîmului foarte învățat,
 obiceiurile lor și giudețile lor prea știitoriu/
 10 5 la graiu, din fire lin și la răspunsu gata. Acesta,
 pre toți cîți era întru vîrsta lui, într-această
 parte, i-au întrecut. Că și dreptate tuturor
 într-un chip arăta și pricinile pricilor (pre
 scurtu) curundu alegia; că nice dănăoară cu
 10 rugăminte să să îmblîndzască, sau cu daruri
 să să plăce, sau cu cuvinte să să amăgiască,
 sau cu groază să să plăce, sau cu făgăduințele
 să întoarcă nu să putia. Și deodată era la
 15 minte ascuțit, la cuvîntu groznic, la poște
 greu, la certări cumplit, la trebi prepuiitoriu
 și decît toate a mulți zavistuiitoriu și tuturor
 înfricoșat.

În cîtă ură să afla Licaonic, abia să spune
 și cît era tuturor frică abia a să cugeta poate.
 20 Că de cîte ori lua strîmbătate cineva în Rîm,
 acesta cel dentii glas a lui era: să trăiască
 în mulți ani Licaonic. Cît și pruncilor plîngînd
 dzicia mumele lor: taci că vine Licaonic
 și îndată tăcia, așa singur numele lui Licaonic
 25 frică oamenilor și pruncilor făcia.

Să știu iarăș, Antigoane, că de cîte ori în
 vrun oraș să așia vréo sfadă, sau în vro țară
 rocoșituri de să așia și cu voia tuturor de să
 trimitia acolo Licaonic, în oraș, sau în țară,
 30 îndată rocoșitorii fugia și mulți și de cei nevinovați
 să dučia. Că așa era Licaonic de îndărăpnic
 și afla pricini de istețu, cît pre unii ca
 pre pricinitori, pre alții ca pre știutori, pre
 alții ca pre priitori, pre alții ca pre ascundză-
 35 tori pedepsia și pre nime fără certare trupului,
 sau pentru nenorocire nu răbda să iasă.

1. Răutățile lor nu amăgescu, fără atunci
 cînd sintu suptu acoperemîntul bunătăților.
 Amvroskie, *De feciorice*.

2. În toate lucrurile mai multu vatămă multul
 decît puținul. Tîtero.

2 ani]ai C/giudecătoriu B,C, giudecători K// 3 acela B, cela K/ce]care B/întru légile B/foartia B// 4 obiceiurilor și giudețelor pria știitoriu B, obiceiurilor și giudecăților pre știitori K // 5 grai K/den C/firia B/foarte gata B, foarte gata K// 6 întru]în B,K/vrîsta B// 7 i-au trecut B/dreptătia C, dreptate D, K// 9 lipsește pre scurtu D/pre scurt și B/alégia B, alege K/niciodineoară K/cu]sau cu B// 10 rugămîntea B,D// 11 plăce C, plece D,K/cuventia B/amăgească B, amăgiască C// 12 plăce B,D/făgăduințele B, făgăduințele C,K// 13 să să întoarcă B/putea B, pute K// 14 minte B// m. 15 și 16 lipsește B,D/pohte D// 15 treabe B/prepuiitor C, prepuiitori K// 16 zavistuiitori K// 18 să află B/de abia B, de abie D/a să spunia B// 19 de abia B, abie C// 20 lipsește cineva B// 21 acesta B/dentii B, dintii C,K/a lui glas B,C,D// 22 în]întru K/am]ai C/cît și]cît ochii B/plîngîndu B// 23 zice K/mumile lor D, immele pruncilor B// 24 tăce K/așa K/sîngur K/numiale B, numili D/Licaonicu B// 25 frică făce oamenilor și pruncilor K/ădupă pruncilor ad. tăcéria B// 26 Antigone B// 27 vreun D,K/vreo ¹⁻²K, vro¹ B, vreo¹ C/sfadă A// 28 răcoșituri K/așia K// 29 trimitte B,K/în oraș sau în țară]cîndu venia într-acei oraș, sau într-acia țară B// 30 îndată]acumu și B/răcoșitorii K/de]din K/lipsește de cei B// 31 să duce K/așa B,C, așa K// 32 și a afla B/pre]pria B// 33 pricinători B, niște pricinuitori K/alții]unii K/știitori B, niște știitori K// 34 niște priitori K/lipsește ca pre priitori, pre alții D/niște ascundzători K// 35 pedepsindu-i B/lipsește și B/nimé B, nimine K// 36 nenorocire B, nenărocire D/nu-i răbda D//

Pre puțini socotești, Antigoane, că ar fi fostu aceia pre carii i-ar fi bătut giudecătoria acestă, i-a<r> fi zugrumat, i-a<r> fi înecat, i-a<r> fi tăiat, i-a<r> fi spîndzurat, i-a<r> fi muncit i proci, în cită vrême au fostu domnu Rîmului? Și încă așa să mă iubască dumnedzai, așa să mă odihniască dumnădzăescul înger, așa era pedepsele oamenilor: de picioare, de mîn<i>, de cap, cum era mesernițele de carne de bou, de vițal, de oi, de capre, mai în scurtu așa să bucura de sîngele omenescu Licaonic, cît de nemică mai desfătat și mai voios niciodată nu era, decît cîndu era să fie cineva înecat în apa Tivurului, sau să spîndzure în muntele Țelii, sau pe drumul Salii cu săcuria să-l tae, sau cu hiristeul în temnița Maimertina să să munciască.

O, cumplitul, neîmblîndzitul și neaudzitei tiranii lui giudecătoria, care mai multu din sinul a șerpi înveninați, decît de sinul Rîmului că s-au aplecat, de credzut să fie și ca să procițiască! Iară acesta nu hrănit de dulcele lapte femeescu, ce de priăînveninatul sînge de tiran.

f. 36^v Adevărat lucru iaste! Că de era așa de/ cumplit Licaonic, căci așa îi suferi mîntia, cine nu va mărturisi de va dzice că au fostu așa cumplit pentru mare poftă ce avea spre drepitate, cine nu va blăstăma acea poftă? De face aceasta pentru să-ș agonisască laudă, cine nu va urî lauda acéia? Că urîț și dumnedzailor și blăstămat de oameni va fi oricine, pentru să-ș agonisască laudă, să omoară pre altul; și dumnedzailor neprimiit și celor supuș perire

3. Vedzi, tirane, cum fi-s faptele.

4. De multe ori cele ce ne-s de stricăciune iubim. <Symmachus, 1, 72.>

5. Cu giudéțile streine mai multu să pustiiaște orașul. Salembu <= Sallustius>, *De republică*.

6. Tiranii cumpliți nu mai pricină au de pedepsit, iară mijloc n-au! Seneca, 2, <*De clementia*, 4>.

7. Grésealele cele de mijloc nu sîntu de cap să să pedepsască. Po-lybius, Carte 3.

8. Cumpliria de pururea fiindu, piarde cîntia. Sineca, 1, <*De clementia*, 22>.

1 Prea puține D/puțin K/socotiști B/Antigone B// 1-2 că or fi acéia B// 2 acia K/cari K/fi]hi B/giudecătoria B,C,K// 3 acésta B/i-ar fi 1-2 K/sugrumat B// 4 a fi tăiat B/i-ar fi 1-3 K/tăiat K// 5 i proci]i-a fi gonitu, a fi înțepat B/vrémia B, vriame C, vreme K// 6 așa B,C, așa K/iubască B/dumnedzei B, dumnedzaii C, dumnezeii K// 7-8 așa 1B, așa 1-2 K/dumnădzăiascul B, dumnezeescul K/înger]idzir B/pediapséte B, pedepsăle C, pedepsili D, pedepsele K/oaminilor D/picioari K// 9 mîni K/mesărnițele B, mesernițele C, mesărnițili D, misernițele K// 10 carnia B/oaie K/și de capră B,C,K/capra D// 11 așa K/sînge D, sînge C/oamenescu B// 12 nimică D,K// 13 niceodată C,D, nici odineoară K/nice dănoară mai voius nu era B/ad. marg. decît C// m. 4 lipsește B// 14 Tiverului B,K/sau să s<e> spîndzuria B, sau să să spîndzure C,K, sau a să spîndzura D// 15 muntéle B, muntile D/Țeliei K, Țilii D, Țesalii B/lipsește sau pe drumul Salii B/Saliei K/săcurea C, săcure B,K// 16 să să taia B/între paranteze cu firestréa B/heresteul D,K/temnița K// 17 Maimintina B, ad. marg. C, lipsește K// 18 neaudzite B,K// 19 lipsește lui B,C,D,K/giudecătoria B,C, giudecătoria D, giudecătoria K/care nu mai multu B/din]de B,C,D,K// 20 sinul B,C,K/șiari B, șarpi D/lipsește de D/sinul C, K// 22 procițescu de iznoavă B/procițesc C,K/iarăș K, lipsește B/aceasta C/dulciale B, dulcile D/laptele B// 23 fiemeescu B, fiemeescu D, fiemeesc D/preînveninatul sînge a tiranului K, priăcumplitul sîngele de tigris B// 24 este K/asa K// 25 așa-i suferia B, așa-i suferi C, așa-i suferi D, așa fi suferi K/minte K// 26 dzicia C/c-au fostu D// 27 așa de cumplit K/cumplitu B/pohta cea mare B/pohtă, D, pofte K/avia B,C, ave K// 28 drepitate B, dreptatia D/acia C, ace K/ pohtă D// 29 feace B/lipsește pentru B/agonescă pentru laudă B// 30 acéia C,K/dumnedzeilor B,K// 31 oamini D// 32 laudă șie B, laudă luiș K/să omoară]să moară D// 33 dumnedzei B, dumnădzailor C, dumnezeilor K/suppus B, supuși C,K/perire]părere K//

iastr. Căci de la sfatul Rîmului giudecătoria
 riul bun, lianeş, iară vărsătorul de sînge,
 dreptul să numeşte. Că aceia carii nu tîmă-
 duescu cu unsoare, ce cu foc, aceia sîntu
 5 în cinste norodului romani.

De ari socoti cineva că murind Licaonic,
 deodată toţi giudecătorii cei cumpliţi s-au
 stînsu, întru aceasta pre mine martur nu mă
 va avia. Că pre acia vrême în toată împără-
 10 ūia Rîmului unul numai Licaonic era, iară
 acmu în toate năroadele trei sau patru să
 află. Şi aşea nu mă pocîu opri de lacrimi cînd
 gîndescu la Licaonic. Pre acélla vremi, cum
 toţi giudecătorii carii făcîa dreptate era milos-
 15 tivî şi pentru tirănie cu multu era mai vestit;
 iară acmu, fiind toţi cumpliţi, de să află vreun
 giudecătoriu milostiv, iaste ca o minune ne-
 vădzută.

La al 12-le an, după ce zidiră Rîmul, Rom,
 20 cel întîi împărat Rîmului, poroncă trimisă
 la toţi împregiuraşii, ca cei izgoniţi den moşie,
 cei supăraţi şi lipsiţi şi cei săraci toţi, să vie
 la Rîm, unde vor avia apărare împotriva
 vrăjmaşilor, dîndu-le agiutoriu; a căruia bu-
 25 nătate şi milostivire (care făcîa Romul) s-au
 sunat cu vîstîa pen toată Italia, mai multu.
 Şi aşea au crescut numărul orăşianilor în Rîm,
 cît mai multu, în dzéce ani, în Rîm s-au
 adaos decît în Vavilon, sau în Carthagen într-o
 30 sută de ani. O, dumnezăiască mintia lui Romul,
 care au aflat aceasta! O, lăudată limbă, care
 au poroncît acéştia! O, nărocoasă Rîmul, a că-
 ruia temelie cu milă şi cu bunătate s-au făcut.

Întru metrica cea de frunte, dănăoară multe
 35 cărţi scrisă s-au aflat la senatul şi norodul
 Rîmului, a căroră era aşea titiuluşul: noi

9. Mutătoriu trebuie să
 fie care giudecă de
 viaţă. Casiodor.

10. Numai acia iaste
 singură milosirdie, unde
 toate bunătăţile nu să
 apără să li se dea cale.
 Casiodor, 2, 9.

11. Acia stăpînie iaste
 foarte tare, în caria
 ascultătorii să bucură.
 <Titus> Liv<cius>, Carte
 8.

1 iaste C, este K/că de la sfatul D/svatul B,C/giudecătoriu B,K, giudecătoru C// 2 bun]blindu
 B,K/lénias B, leneş D,K/iar K/vărsătoriu B,C, vărsătoare D, vărsători K/singia B,
 sînge K// 3 dreptu B,C, drept K/să numeşti K/facia C,K, cea B/cari K// 4 acia C,K/
 sînt K// 5 cinstia B/roman B, romanilor K// 6 ar socoti K/murindu B// 7 giudecătorii
 B, giudecătorii C,K// 8 stînsu]strîns K/intr-aceasta B/martor E,K// 9 avia]ave K/pe
 aceia vrêmia B, pre ace vreme K// 10 Licaon C,D/iar K// 11 acu K/năroadiale B, noroa-
 deli D, noroadele K/tri D, 3 B/patru]4 B// 12 aşia B,C, aşia K/nu mă pociu C, nu mă
 pot K/opri]ostoi B/cîndu B// 13 pre]pe B// m. 8 şi 10 lipsesc B/acéle B, aciale C, acele
 D,K/vrême B,C/cum]că B// 14 giudecătorii B, giudecătorii C,K/cari K/facia C, făce K/
 dreptate B// 15 şi]iară el B/tirănia C,D/vestiţi K// 16 iar K/acu K/findu B/vrun B// 17 giu-
 decătoriu B, giudecătoru C, giudecătorii K/milostivi B/este K/minuné B// 19 la anul al
 12 după zidiria Romei de Romul B/la anul al 12 după K/după cia C// 20 întîiu B/impă-
 ratul B/al Rîmului K/poroncă B// 21 toate împregiuraşiale noroade B/impregiuraşii C,K/din
 moşia B, din moşii K// 22 şi]cei B// 23 unde]undia B/vor ave K/apăraria B/împrotiva
 D,K// 24 agiutoriu B, agiutoru C, agiutor K/al căruia D/bunătia B// 25 milo-
 stiviria B/care o făcîa B, care făce K/Romil B// 26 viaste B, vîstia C, veste K/prin
 K/Italia D,K/după mult ad. decît să credia B// 27 aşia B,C, aşia K/orăşenilor B, orăşia-
 nilor D, orăşenilor K// 28 cît în zece ani mai mult s-au adaos K/mulţi B// 29 sau]şi K/Car-
 thaghena B/intru sute D, într-o 100 B, într-o sută K// 30 dumnezeiască K/minte C,D,
 mintea K, m(i)lă B/Rom K// 31 care² B,K, caria² C// 32 poroncît B/aceste K/norocoasă
 Romo B, norocitule Rîmule K/al căruia D, caria B, a cărué C// 33 temelie B/lîpşeşte
 cu milă D/lîpşeşte cu² C,D/bunătate C// 34 cia B,C, ce D,K/frunté B/odineoară K// 35 se-
 natul]sinodul K/nărodul C,D/a căroră]care D// 36 aşia B, aşia K/tituluşul B,C,D,K//

craiu parthinilor, în Asia, părinților tuturor în Rîm și norodului nărocos a Rîmului în Italia și a tot sfatul (care cu numele de romani și cu porecla de milostivi să număsc), s(ă)n(ă)-
 5 tate dzicem și pace și linește voaă, deodată și noaă, de la Dumnedzău poftim.

Vedzi, dară, Antigoane, cu ce titiuluș de laudă, milostivi, ce(i) mai mari ai noștri
 10 romani s-au numit, care tuturor împăraților ce vor fi pre urmă au lăsat pildă de milă. Că, de s-au numit de varvarii cei streini, de milostivere, de credzut iaste/că spre cei supuș și
 f. 37 orășeni, nemică cumpline n-au arătat. Cum să nevoia atunce cei bătrîni ca să aibă dragoste
 15 de cătră toți, așa acmu giudecătorii sintu de cumpliți, cît să aibă frică că de i-ar învie dumnedzăii den morți și să-i aducă la giudețul lor vii, așa socotescu că i-ar giudeca și i-ar numi, nu fii, ce vrăjmași; nu înmulțitori lucrurilor de obște, ce tîlhari milii sale.

Cînd eram de 37 de ani am petrecut în ostrovul care să chiamă Hetem ce să numește
 astăzi Ciprosul, în care ostrov am ernat. În ostrovul acela să află un munte mic, iară
 25 pietros, care să chiamă Arcadie. Într-acestu munte să face o buruiană căriia îi dzic Flavie, dentru carea storca cei bătrîni, dzic să fie lăsat sînge, care de să ungia cineva, fiind cald, era spre moarte, iară de cra réce, spre ură
 30 aducia pre oameni, fără voia lor. Care lucru, pentru să nu-ț fac ție îndoială, eu l-am ispitit, ungînd pre oarecarele cu singele acela, care în poftiia mai multu moarte decît dragoste.

Într-acestu ostrov să pomeneste un craiu
 35 oarecarele, cu viața preasfîntă și milostiv, a căruia nume nice dentru scrisoare, nice dentru viaștia lui la mîna nu mi-au putut

12. Nimărula mai multu decit domnului nu să cade a fi milostiv. Sinec<a>, *Milă*, al 3.

13. Mai fără grijă iaste struna a o lăsarla mai slabă, decit a o întinde pria. Saresb<ericensis Policraticus>, 4, 8.

14. Oamenii a să apropiia mai multu de Dumnedzeu nice cu un lucru, ca a da viață omului. Țițero, *Pentru Marsu* <= *Pro Marcello*>.

15. Cu cît iaste vina mai tainică, cu atîta-i mai îndrăznieț. Chiprian, 2, *Epistol<ia>* 2.

1 craii B,D/parthilor B,C// 2 nărodului C,D/norocos B, norocit K// 3 Italia C,K/svatul C/fără paranteze B/cari K/numele B, numile D/roman B// 4 număscu B, numesc K/sănătate K// 5 lipsește și ¹D/pacia B/linește B,C,D/voao B// 6 noao B/Dumnezeu K// 7 dar K/Antigone B/tituluș B,C,D,K// 8 milostiv B, milostivii K/cei K// 9 numit]poreclit B// 10 pe B,K// 11 numit]poreclit B/m(i)l(o)stiv B, milostivire C,D,K// 12 este K/suppuș B/lipsește și D// 13 orășeni B, orășiani C/nimică D,K// 14 atuncia B/dragostia B// 15 așa B,C/așa sint acu giudecătorii K/giudecătorii B,C/sint B// 16 i-ari învia B// 17 dumnezei B, dumnezeii K/de i-ar da dumnedzău învia D/din B,C,K/giudețul B, giudețul C, giudecata K// 18 așa K, așa B/socotiascu B/i-ari giudeca B, i-ari giudeca C, i-ar giudeca K// 19 i-ari numi B,C/vrăjmaș B/înmulțitorii B// 20 milei B/sale]lor K// 21 cîndu B/ani]ai C/pitrecut D// 22 chema C,K/Hetima B/numești K// 23 astădz B,K/Chiprul B, Ciprusul K// 23-24 Ciprosul, în care ostrov acela să află un munte mic D// 24 acela]acestuia B/muntia B/iar K// 25 într-acesta B// 26 munté B/căriia-i dzic B// 27 dentru care B,K/stoarsă B, storce K/zic cei bătrîni să fi lăsat K// 28 sînge C,D/unge K/findu B// 29 era]sîngele B/moartia B, moarté C/iar K/rece K// 30 aduce K, îi aducia B/oamini D/voe D// 31 să nu-ți fac K/facă B/îndoială B/am ispitit K/ăpă ispitit ad. singur B// 32 ungîndu B/oarecine K/sîngele B,C,K, singile D/acela B// 33 pohtiia D/dragosté B// 34 poméniaște B, pominéște D, pomenésti K// 35 oarecare K/viață B, viață C, viață K/priasfîntă B, priasvîntă C, presfîntă K// 36 cărué C,K/numé B/nici din¹⁻²K, nice ditr-o¹B, nice ditru ²B// 37 véstea C/mîn<ă> B//

veni să știu, ce numai dentru scrisoaria care era pre mormintul lui de marmure făcut. pe patru stlpi, împregiur scris grețiaște (cu aciaste cuvinte).

- 5 Ce feliu de grobnic acesta? Ce să pare ție, Antigone, ce feliu de domnu au fostu acesta socotești? Că au fostu spre laudă viața lui, nu mă tem a mărturisi, a căruia nemuritoare pomenire să află pînă în dzioa de astădzi.
- 10 Așa să mă numeri de om bun, așa să-mi fie dumnedzăii cu milă, cît mai urtă mi se pare Țara Lelii a lui Pompeiu, Indiia a Sămiramidii, Vavilonul a lui Chir, Galia a lui Cai, Africa a lui Știpion, decît un pomenic a mormintului acestui craiu a Chiprului. Că mai
- 15 mare laudă are acesta, fiind în munții cei groznici îngropat, decît cei vii ce agonisescu mîndrie în Rîm.
- Iară nice den scrisoaria aceasta, nice den
- 20 grobnicul craiului de Chipru tîlcuire a urma nu sufero inima celor răi, pînă cînd vor lua pedepsă cele ce li să cuvin, pentru răutățile și blăstămățiile lor. Așa și eu, mai multu cu moștinirea decît cei răi cu răutate aș greși;
- 25 că a lor greșale dentru slăbăciune izvorăscu, iară a mîa greșală dentru răutate ar purcede. Ce adevăr aici și mie și tuturor celor întregi la socotială așa să pare că a greși oamenilor dentru fire iaste, iară a lua pediapsă dentru
- 30 voe iaste. Că așa să cade diregătorilor direptății întru a o face pre dînsa să să poarte așa, cît toate dentru dragoste lucruri/de obște să să facă. Să nu li să pară că ar fi luat diregătoriia pentru voe răscumpărării, carii
- 35 să află părtași vinii să nu-ș diriağă greșala

16. Spre laudă să te silești așa cît să nu fii boală și ciumă, ce pace și sănătate. Elian, Carte 14.

17. Cu cale greșeste cea care trece ce lipșiaste. Sineca, stiiți 2 <= De beneficiis, 2.

18. Nu la cele trecute ce la cele viitoare să aduce pediapsa. Tij Sineca, <De ira, 31>.

19. Mulți, suptu numele giudecării pofta sa plinescu. Dio <Cassius>, Cartea 52.

f. 37^v

1 dentru]din B,D,K, den C[scrisoare C,K[care]ce K|| 2 pre]pe B,K/[marmuria B, marmură K]/făcută B,K/[pe]și D|| 3 împregiur C,K/[scrisă B]/grețiește B, grăciaște C, grecești K]/fără paranteze B/[cu]între care era B|| 4 acētia B, acēte C, aceste K]/după cuventia ad. aici a s-or pune stihuril(e) B|| 5 feliu B, feli K]/acēstea B|| 6 Antigone C,K, Antigoani D]/fiil B, fel D, feliu C,K]/c-au fostu B]/acēta B|| 7 socotiaște B]/c-au fostu pre laudatā B]/viața K|| 8 mărturisi B]/cărue C|| m. 14 și 16 lipsesc B]/nemuritoare B|| 9 pomeniria B]/dzua B,C, dzuă D]/astădz B,K|| 10 așa 1-2 B,C, așa 1-2 K]/numere D|| 11 dumnedzei B, dumnezeii K]/mi să pare B,C,K|| 12 Pompeiu B]/India K|| 13 Galie B, Caiu B|| 14 Știpio B, Știpeon D]/pomēnic B, pomelnic K|| 15 acestuia B,C,D]/craiu]impărat B|| 16 acēta B]/fiindu B|| 17-18 decît acēia mîndrie agonesită în Rîm a celor vii B]/agonisăsc C, agonisăscu D]/mîndria C,D,K|| 19 iar K]/nice dentru aceasta scrisoare B]/nici 1-2 K]/din 1-2 K, din 1 D]/scrisoarea C, scrisoare K|| 20 grobnița K]/craiu]lui de Chipru]impăratului Chiprului B]/tîlcuiria B|| 21 inema C]/inima celor răi nu suffare B]/cindu B|| 22 pedepsia B, pediapsă C, pediapsă D,K]/ciale C, cele K, cia D]/ce li să cuvin]datornice B|| 23 așa B,C, așa K|| 24 cu]că D]/moștēnire D, moștenirea C, moștenire K]/răutatia C|| 25 greșale B]/dintru B, din K]/slăbiciunea B, slăbiciune C|| 26 iar K]/a mea C, a me K]/grēșală B]/dintru B, din K]/răutatia B]/ar purcede K, ar purciade C, a purcede B|| 27 aice D,K|| 28 socoteală B]/așa B,C, așa K]/oaminilor D, oamenii K|| 29 dintru 1-2 B, din 1-2 B, din 1-2 K]/firiā B]/iaste C, este K]/iar K]/pedeapsă B, pediapsă C|| 30 voe-i iaste B, voe iaste C, voe este K]/așa B, așa K]/cadē B]/dregătorilor C,K]/dreptății C,D,K|| 31 să s(e) poarte B|| 32 așa B]/dintru B, din K]/dragostea D]/lucrurilor B|| 33 ar hi luatū B|| 34 dregătorie B, dregătoriia C, dregătoriia K]/voia C,D,K]/cari K|| 35 părtaș K]/venii B]/diriağă B||

cea trecută, nice să-ș răscumpere strămbătă-
țile să nu socotiască.

A lui Plato iaste această scrisă, în cărțile
De Republică: giudecătorii să cade doaa
5 lucruri înaintia ochilor săi să aibă: întâi, ca
întru a da socotială pentru folosurile altora
să n-aibă lăcomie, a doa, spre certaria oame-
nilor să n-aibă rahnă de răscumpărare, că
giudecătorilor trupurili să le cîarte, nu sufle-
10 te să le muncească li s-au dat puținare.

Nero, împăratul Rîmului, precum întru
viață ocărit, așa întru facirea dreptății,
cumplit era. Ce măcar că au fostu așa neîm-
blîndzit, iară într-o dzi, aducîndu-i să iscă-
15 liască, după obiceiul ce avea împărații, de
pierdzaria a doi tîlhari, gemînd au strigat
dzicînd: aș fi vrut să nu știu a scrie, ca dentru
sarcina iscăliturii să mă mîntuescu. Și așa,
Nero, pentru un cuvîntu vrédnic grăit de
20 dînsul atuncia, au agonisit nemuritoare pome-
nire, iară pre urmă cu desfrînată viață a sa,
acea de pomenire socotială a lui, den temelie
o au stricat. Că spre multe cuvintele ciale
vrédnice a le ocări agiunge o faptă rea. Cîte
25 țări și crăii s-au stînsu, s-au răsipit, nu așa
dentru faptele făcute de cei rai, cum dentru
tirăniia dregătorilor întru a face dreptate.
Că cei vechi, socotindu că ar puțină drége
greșialele lor, în tăriiia lor au ațîțat neaudzite
30 urîcîuni.

Cine și cum au fostu Avgustu chesariul
știut iaste tuturor. Că era deplin întru ale
bunățăților, vrédnic, puținarnic, inimos, înță-
leptu, iubitoriu de dreptate și dentre toate,
35 au fostu prea milostiv. Că, să tac alte fapte
a bunățăților și a milelor lui, adaos-au canon

20. Grozav lucru iast
a certa răutățile pentru
să le urmădze. Sinec<a>,
2, *Simvor* <= *Contro-
versiae*>, 6.

21. Nice un lucru nu
dă altuia vâpséle sau
flori, care nu-l are
singur. Fabius Quinti-
lianus>, 6, 3.

22. Nero, oglinda ti-
ranilor domni.

23. Domnul la cuvîntu
să fie blîndu, a face
bine, îndurătoriu și la
obiceauri să-ș păzască
vrédnicia, cu întriagă
cînstea sa. Saramb <=
Saresberiensis Policra-
ticus>, 8, 4.

1 cea]ce K/nici a-ș răscumpăra K/răscumperia B, răscumpire D|| 2 socotească B,
socotiască C|| 3 este K/aceasta B,C,K|| 4 *De republicii* B, *De răpublică* C,D|giu-
decătorului B, giudecătorului C,K|să cadia acéstia 2 lucruri B, să cade acéstia
doaa lucruri C, să cade acéstia doao lucruri D, să cade aceste doaf lucruri K||
5 înainte B,K|să]sei B|| 6 ca întru întâiu a da socoteala B|| 7 să nu aibă K/lăcomiia B/
doao K/certare B,C,K|oaminilor D|| 8 să nu aibă rîvnă K|| 9 giudecătorilor B, giudecă-
torilor C,K|trupurile B,C,K|pentru să le cîarte B/certe D,K|sufletéle B|| după m.
18 ad. Nice dănăoar<ă> omul nu să depărtează de sine, nice-ș uită mai mult fire sa decit
cîndu să minia, dzice Savelius B|| 10 putere K/putéria li s-au dat B|| 12 în viață era ocărit
K/așia C, așa K/faceria B,C, facere K|dreptății C,K|| 13 era cumplit K/macar B,K/așia
de B,C, așa de D, așa de K|| 14 iar K|| 15 obicei B, obiceiul C,K|avia B,C, ave K|| 16 pierd-
zare B,K|gemîndu B|| 17 *lipsește* dzicînd B|fi]hi B|dintru K|| 18 mîntuiască D/așia B,C,
așa K|| 19 vrédnic K|| 20 atunce C,K|agonesit B|| 21 *lipsește* pomenire B|iar K|pe B,D,K|desfrî-
nata B, desfrînată D|viața lui B, viața sa K|| 22 acia C, ace K|pomenire B|socotiala
lui B,K|din B,K|temélie B|| 23 multe cuvinte K|cuventele B|célea B, céle C,D, cele
K|| 24 vrédnice C,K|agiungia B|riia B, ria C, re K|| 25 țări B,C,K|*lipsește* și crăii
K|stînsu B|răsipit K/așia B,C, așa K|| 26 dintru¹⁻² B,K|| 27 dregătorilor K|dreptate
D,K|| 28 ari puțin B,C, ar pute K|dirége B, dirige C,D, direge K|| 29 gréșialele B, gréșeleci
D, gréșelile K|| 30 urîcîuni C|| 32 este B,K|plin B|| 33 vrédnic C,K|puternic C,D,K|înțe-
lepții B,C|| 34 iubitoriu C, iubitor K|dreptate D,K|dintre B,K|| 35 pria milostiv B, pre milos-
tiv K|ad. marg. fapte K|| 36 mililor C,D,K|ad. marg. lui C, *lipsește* K|au adaos K, dat-au B||

- domnilor; așa domnul, pentru pierzare giudecînd pre cineva, să nu iscăliască cu mîna lui socotiala sa, nice pre cela ce iaste de pierzare să nu-l vadză cu ochii lui, care canon
- 5 așa iaste de plăcut, cum și spre curățînia împăraților foarte de triabă. Că mai de laudă să pare între domni a apăra stăpînirele sale cu sabiia, decît să iscăliască cu condeîul său tabla celor de pierzare oameni.
- 10 Acestaș Avgust, mai bun decît împărații întru alégirea ispravnicilor dreptății, foarte cu socotială și în a darea pildă a otcîrmuitorilor lucrurilor de obște foarte nevoitoriu a fostu, nu numai învățînd ciale ce era să să
- 15 facă, ce și de ciale ce era să se feriască, aducînd aminte, de care mai bun a să cugeta nemică nu să poate. Că ispravnicii dreptății și nefăcînd acélia ce-s datori a le face și făcînd acélia ce nu-s datori a le face greșăscu.
- f. 38 20 Fiind ispravnic la Capua, Scavrus, / oarecari giudecătoriu, dreptu era, ce puțin can iute. Pre carele trimițîndu-l Avgustu la Dachia, pentru să fie acei țări ispravnic, fără altele i-au dat acéste care să le fie minte: Priiatene
- 25 Scave, socotînd să te mut de la Capua și să te așădzu să fii ispravnic la Dachia, unde să porți trebile méle, datorie dar iaste să socotești de vréme ce eu și cinstia și veniturile tale li-am făcut mai bune, tu încă cu viața să te faci
- 30 mai bun și întru slujba giudecății să fii mai blînd de cum ai fostu pînă acmu. Întru a face dreptate mai sirguitoriu și întru viața ta mai nesocotitoriu și orice aducîndu-ți aminte, fără cale rugîndu-te și poruncîndu-ți a-i putia isprăvi.
- 35 Ași vrea să-ți schimbi socotiala vieții și vrednicia și cinstia, ca să-ți fie fie cu folos; că știi că

24. Mai cu cale iaste a da pildă de ferială decît de urmare lucrurilor. Sinec<a>, 2, *Sinvor*, <= *Controversiae*> 4.

25. Firea priiaști aceluor lucruri să priim, care aduc acélia grijă și primejdii, cum altora și noaă. *Fabius Quintilianus*, 5.

26. Toți drépte le fac, căci poronciaște domnul driapte. Dio <Cassius>, Cartea 76.

27. Așa să giudecă domnul cum sloboade acélia să le poarte ispravnicii. Dio <Cassius>, Cartea 52>.

1 așa B,C, așa K/pierzare B,C,K/giudecînd C,K, socotîndu B|| 2 pe B/iscălească B, iscăliască C|| 3 socoteala B/nici K/cel B/iaste C, este K/perdzare B|| 4—5 canon așa este pria de plăcut B, canon este pre de plăcut K/așa C/curățenia B,C, curățanie D|| 6 fortia B/treabă B|| 7 întru domni B/stăpînirele B,D,K|| 8 iscălească B, iscăliască C/condéul B|| 9 tabla oamenilor celor de pierzare D,K/piardzare B|| m. 20, 21 și 25 *lipsesc* B|| 10 acest K|| 11 aliagerea B, alégerea C,D, alegire K/dreptății B, D,K/foarté B|| 12 socoteală B/întru daria B, întru dare K/de pildă ocîrmuirii K, pildă otcîrmuirilor B/otcîrmuirilor D|| 13 obști K/foartia B/nevoitori K|| 14 învățîndu B, învățînd K/célia B, céle C, cele K/lipsește era să K|| 15 célia B, céle C, cele K/feriască C/aducîndu B|| 16 aminte B/de]decît B,C,D,K/mai bun lucru B/nimică K|| 17 poatia B/dreptății B,D,K/nefăcîndu B|| 18 acéle B, D/acele ce sint datori a le face greșesc K/ad. marg. și nefăcînd aciale ce nu-s datori a le face C/făcîndu B/acele^a D,K|| 19 nu-s]nu sint K/iarăș greșesc K/greșesc B|| 20 fiindu B/oarecari B, oarecare C,K|| 21 giudecătoriu B,C, giudecători K/drept B,K, dreptu C/cam K|| 22 pe care K, pre carile D/trimițîndu-l B/Dachie D, Dachia K|| 23 pentru ca K/aceii țăr B/țări C,K/altii D|| 24 acéstia B,C, aceste K/mintia B/priiatine B,C,D, priiatine K|| 25—26 socotîndu B/te^a]tia B/așădzu B, așez C,K/Dachia B,C,K/undé B|| 27 trébele B/mele K/datoriia B/dară B/este B,K/socotiaști B|| 28 vréme K/ce]că B/cinste K/li-am făcut C|| 29 buné B/viața K/té B|| 30 în slujba K/giudecății B, giudecății C,K|| 31 blîndu B/pîn-acu K, piră acmu D|| 32 dreptate B,D,K/sirguitori K/și-ntru C/viața K|| 33 nesocotitori K/oaricia B/aducîndu aminte B/lipsește fără cale B,D,K, ad. marg. fără-cale C|| 34 rugîndu-té B/poruncîndu-le B/a putia B, a-i pute K|| 35 aș vrîa B, aș vrea C, aș vre K/socoteala B/vrednicia B|| 36 cinstia mia B/cinstea C, cinste D,K||

- dentru acéştia spîndzură vrednicîia și sănătatea domnilor rîmléni, de vor aședza diregătorii direptății, ori buni, ori răi. De poftești să face acé-
 5 lîa ce poftescu eu, așea să știi că nice vrednicîia
 nu-ți dau în putére să te faci celor nevinovați cu
 ură și celor răi calo. Ce ca cu o mîna pre cei
 buni să stea întru bunătate, să-i sprejenești
 și cu altă mîna pre cei răi, ca să să facă buni
 10 să-i rădici. Și de ți-i voia să dzic mai ales ce
 voiu, să știi că pentru acéia te trimit, ca să
 fii păzitoriu celor méseri, de binevoitoriu
 văduvelor, unsoare celor răniți, orbilor toiag
 și tuturor pârinte să fii. Suma toată iaste ca
 15 să te arăți nepriiatenilor miel blînd, priia-
 tenilor priitoriu, pre cei slabi rădicîndu-i, pre
 cei tari la dragoste trăgîndu-i și așia, tuturor,
 să arăți toate și nemărui mîndru, ca cu véstea
 blîndéții și ai miei întru slujbă să-i ții și cei
 20 streini spre a facirea mie slujbă să-i tragi.
 Cu acéste cuvinte Avgustu chesariul au
 învățat pre Scavrus ispravnicul. Care cine va
 lua aminte deplin, măcar că sintu puține,
 iară va cunoaște că să închid multe întru dîn-
 25 săle. Și măcar de s-ari scrie întru inimile și
 mintia giudecătorilor noștri. Iară ce-mi scrii,
 cum giudecătorii carii s-au trimis de la sfat
 într-acel ostrov, nice îș păzescu cinstea nice
 să depărțiadză de la prepusul lăcomiei.
 30 O, vai de acéia țară, în care sintu giudecătorii
 tirani, necinsteși și lacomi! Că giudecătorii cei
 cumpliți, ce să facă altă? Pre cei nevinovați să-i
 omoară. Ce să facă lacomii, fără cît pre cei să-
 raci să-i asupriască? Ce să facă cei necinsteși,

28. Să fie beserică ne-
 vinovății, préstol blin-
 dérilor, oltar direptății.
 Casiod<or>, 8.

29. Fără cale iaste gre-
 șala sa cu folosurile
 streine a plăti. Lio,
 <Epistolae>, Carte 1,
 cap 4.

1 dintru B/dintru-aceste K/vrédnicîia B/sănătatea C, sănătate B,D,K// 2 romani B, rîm-
 leni K/dregătorii B,K// 3 dreptății B,C,D,K/poftiaști B, pohtești D/faci B,C,K/acele K//
 4 pohtescu D/așia B,C, așa K// 4—5 nici ¹⁻²K/vrédnicîia B/mîia B, me K/credinței B/nicîia²
 B// 6 putiaré B, putere K/să]ca să B,K/vinovați K// 7 calău K// 7—8 ce ca cu oamîinii
 cei buni cu o mîna să stea întru bunătate D/stia B,C, este K// m. 27 și 28 lipsesc
 B// după m. 26 ad. Leacurile care cîteodată sintu de fire iute, cu mîna cia blîndă și
 iușoară să îmblîndzăscu, dzice Fabius B// 8 sprijinești B,K// 9 altă]a doa B/să s<ă> facă
 B// 10 de ți-i]de-ți este K/să-ț dzic B,C, să-ți dzic K// 11 ce voi B, ce voesc K/aceia K, acé-
 tea D/te trimet K// 12 păzitori K/mésari B, mesări D, meseri K/văduvelor de binevoitoriu
 B/binevoitori K// 13 văduvilor D,K/celor răniți unsoare, celor orbi toiag B// 14 și]și așia B/
 iaste C, este K// 15 te]tia B/nepriiatinilor C,K/blîndu B/priiatinilor C,D,K// 16 priitoriu
 B; priitor K// 17 dragostia B/așa K// 18 nimărui B, nimărui K/lîpșește cu B/viaste B,
 viastia C, veste K// 19 blîndiaței B, blîndéții C, blîndéții K/și pre ai miei în slujbă K/slujbe
 B/să-i ție B/și pre cei K// 20 spria a faciare B, spre a facerea C, spre a face K/slujbe
 B/tragă B// 21 acéștia B,C, aceste K/cuvente B// 22 pe B/Scavru B, Scavros K/le va lua
 B,C,K// 23 deplin amintia B/macari B, macar K/că sint K, că-s B// 24 iar K/va cunoaștia
 B/întru dînsălia B, într-însăle D// 25 macar de s-ar scrie K, macar să fie scrise B/în inimile
 K, întru inemili D// 26 mințile B, mintea C, minte K/giudecătorilor B, giudecătorilor C,K/
 iar K// 26—27 ce scriem eu cu giudecătorii D// 27 giudecătorii B,C,K/cari s-au trimes
 K// 28 întru acel D/nice-ș păzescu cinștia B, nice-ș păzescu cinștia C, nice-ș păzăscu cinstea
 D, nici îș păzăscu cinste K/nici² K// 29 depărțiadză C/pripusul K// 30 acéia K/în care sintu
 giudecătorii C, în care sint giudecătorii K, în care-i giudecătorii B// 31 tirani B/necinsteș
 B, necinstiți K/după lacomi ad. să află B/giudecătorii B, giudecătorii C,K// 32 după altă ad.
 fără cît B/alta K// 33 cei lacomi B// 34 asuprească B, asupriască C/necinștiaș B, necinștiți K//

- fără cît să fie piadecă celor buni. Și așa mai fără grijă aș dzice, acea nenorocoasă țară să să afle în păduri între fiară, decît să să otcîrmuiască de giudecătorii rai. Că
- 5 înaintea leului, care iaste mai vrăjmaș decît
 f. 38^v toată hiara, de să va/așterne gios vînătorîul, nice haina lui, nice pre dînsul leul nu-l va atinge. Iară măcar că iaste nenorocoasă ț<a>ra acéia, ce are giudecători ca aceia
- 10 și tu, Antigoane, priiatene, socotești că Rîmul iaste norocos, de la carii să trimit acești giudecători?
- Ce eu mărturisescu adevărat că mai rai sintu sfétnicii de la carii sintu trimiș aceia decît
- 15 aciia giudecători carii au mârșu acolo. Că amar lucru iaste inemii vrédnice și blagorodnice a să arăta fapta întru tînguială, carele nice iubitóriu adevărului, nice pázitoriu lucrurilor celor bune nu iaste.
- 20 Iară cu multu mai cu amar iaste a prăvi pre giudecătorîul carele face multe sile și pre mai mulți săraci de multe strîmbătăți și asupréle nu cu bunătatea vieții care lucriadză, ce cu pricina mîzdelor, care păzéște a îndrepta
- 25 pre toți poftiaște; a căruia slujbă iaste a lua aminte la toți cei rai giudecătorîul și cercătorîul și să fie depărtat de toate răutățile. Că de nu le va avea acéstea cela ce are diregătorie, direptatea pen silă să strînge și cela
- 30 ce-l apără pre însu iaste vîndzătoriu obștii. Că nu poate fi să poarte slujba diregătorii drept nime, de nu va număra cinstia între céle de a da și bunătăția vieții între céle de frunte.

30. Unii sintu mai blindzi de cum li să cade; alții mai cumpliți decît li să cuvine. Sineca, 7, Cum <= *Conroversiae*> 1.

31. A greși, și celue ce greșéște a prii, una iaste. Filo, <De special?>.

1 fără cît pri cei săraci și celor buni să le fie piadică D/piedică K/așia B,C, așa K// 2 grij<ă> B, grije C,K/acia B,C, ace K/norocită K// 3 să s<ă> afle B/fiără K// 4 otcîrmuiască C, ocîrmuiască K/giudecătorii B,C, giudecători K// 5 înainte B,K/este K/mai vrăjmaș din toate fiarale K// 6 toate fiarale B// 7 vînătorîul]vînatul D/nici¹⁻² K/lipsește nice haina lui B/dînsu C/lipsește leul D// 8 iar K/macar B,K/este K/norocită K// 9 țara B/aceia¹ K/ce]caré B/giudecători B, giudecătorii C, giudecători K/acéia² B, aciia C,K// 10 Antigone B/priiatine B,C,K/socotiaști B, socotești D// 11 este K/norocit K/care-i C, care K/trimitu K// 12 aci B/giudecătorii B,C,K// 13 mărturisăscu B,D/advărat K/sint B,K// 14 sviatnicii C, sfetnicii K/cari K/sint B,K/trimeși K// 14—15 acela¹ B, aci a C,K, aicia D/acéia² B, aci K/giudecători B,C,K/cari K/mersu D, mers K/că]cu K// 16 iaste C, este K/inimii K/vrednice K// 17 a-ș arăta fapta ei B/carili B// 18 cari nici iubitóriu K/pázitori K// 19 nu iaste C, nu este K// 20 iar K/mai amar este K/iaste C/privi K// 21 pe D/giudecătorîul B,C,K/carile D/face]după ce face B/multé B/sili K, den silă B// 22 multé B/și asuprele K, și asupriale C, asuprite B/după asuprite ad. între paranteze și de pagube B// 23 bunătate K/bunătăția B,C/a viații B/lucradză B, lucriadză C// 24 mizdilor K, mitialor B/păzești K/îndrepta B// 25 poftéște B,C, pohtéște D, poftéști K/căria B, cărué K/iaste C, este K/legată B// 26 aminté B/după rai ad. din datorîia să leagă B/cercătorîul și giudecătorîul B/giudecătorîul C,K// 27 depărtatu B/toată B// 28 avia B, ave K/acéstia B, aceste K/céla B/deregătorîia B, deregătorie C, dregătorie K// 29 direptate B, dreptatea D, dreptate K/prin silă K/stringe]stîngia B, stînge C,D/céla B// 30 însuș K, dînsul B/este K/vînzătoriu K// 31 nu poatia B/deregătorii B, diregătoriei C, dregătorii K// 32 dreptu B, drept B,K/lipsește nime K/cinste C,D,K/intr-acele B// 33 ciale C, cele K/de a da]de adaos B, adaosă K/bunătate B,K/viații B/intru K/cele K, cel B//

Fîrșitul pentru care să fac pre la țări giudecătorii acesta ȳaste pentru să dezlęgi pricile cele cu ȳdoială, pentru să driagă zidiurile cele răsipite, pentru să tragă ȳn dragoste pre
 5 cei slabi, ce ȳntru slujbă să ȳie pre cei mai tari. Că ȳntr-altu chip nu să va afla vreo țară așea de mică, care n-ar putia să spȳndzure pe vrun fur, măcar de nu ar miarge nice un cercătoriu sau giudecătoriu den Rȳm să facă
 10 socotială; cȳti sintu de mulți astădzi ȳn Rȳm giudecători carii numai pentru un furtușag pre cei răi i-au spȳndzurat, iară ei singuri desfrȳnaria a tot nărodului, fără certare, sufăr. Ce datori sintu ei să știe prea bine că măcar
 15 că certaria să ȳndelungadză iară nu pentru să să ȳarte furtușagul, că cine dentre oameni acopăr greșealele, la moarte Dumnădzău le răscompără.

Mare bine ȳaste a o ști și domnilor mai cu
 20 cinste ȳaste cȳnd giudecătoriu sau cercătoriu așea ȳaste cum ȳntru viață cu cinste, așea ȳntru a face direptate, care o ceartă ȳntru alții a să birui el să nu să poată, că de tot să răstoarnă orȳnduiala direptății cȳnd furul pre fur spȳndzură.

32. De frica a toate răscompă<ră>ri, nedireptăția să ȳnfrȳniadză. Tertulcian, *ȳmpotriva lui Marchion*, Carte 3.

URNIND VOROAVA MARCO AVRILIE, ȳMPOTRIVA GIUDECĂTORILOR CUMPLȳTI, ADUCE AMINTE MARE VOROAVĂ A OARECĂRUI TRIMIS LA SFATUL RȳMULUI, PȳRȳNDU PRE GIUDECĂTORII CARII ERA ISPRAVNICI PRE MOȘȳIA LUI

f. 39 30 La anul al 73 după ce au dobȳndit Pompeiu cel Mare Ierusalimul, fost-au trimis de rȳmlȳni la ocȳrmuiria acei țarȳ Valerie Grachus, om știut și la războaie și la isprăvi cu sirguială aprinsu și preaȳntreg la viață și la facirea dreptății mai neȳn-

1 sfișitul D,K/faci B/pe K/țari C,D,K/giudecătorii D, giudecători C,K// 2 acesta B/este K/dezlege B, dezlege C,K/pricinile K// 3 cȳlia B, cȳiale C, cele K/driagă B,C,D,K/zidiurile B, zidurile K// 4 cele K/răsipite K/dragostia B// 6 căȳcaci B/vreo B// 7 așia B,C, așia K/n-ari putia B,C, n-ar pute D, nu ar pute K// 8 vreun K/macar B,K/n-ari męrge B, nu ari męrge C, n-ar męrge D, nu ar męrge K/nici K// 9 giudecătoriu B, giudecătoriu C, giudecător sau cercători K/din B,D,K// 10 socoteală B/cit B/sint K// 11 giudecători B,C/giudecători astăz ȳn Rȳm cari K/pentru un furtușag numai B// 12 iar K/singuri B,K// 13 desfrinare B,K/nărodul B, norodului C, norodul D,K/sufăr fără certare K// 14 ce pria bine datori sint ei să știe că B/sint K/pria C, pre K/macar B,K// 15 certare B,K, certaria C/ȳndelungă K/iar K/iară pentru acȳia nu să s<ă> ȳarte B// 16 erte K/furtușagului B/că care ȳn viață oamenii B/dintre K/oamini D// 17 greșialele<e> B, greșialele C, greșaliele D, greșaliele K/Dumnezeu K// 18 răscompără]descopără B// 19 iaste C, este K/a o ști]a obștii B/și a domnilor mare cinstia B// 20 iaste C, este K/cȳndu B/giudecătoriu B,C,K// 21 așia B,C, așia K/iaste C, este B,K/lipsește cum B/ȳn viață K/cinstia B/așia B, C, așia K// 22 dreptate D,K/dupe direptate ad. cit nice de o răutată B/caria C/ȳntre K/alții]mulți K// 23 a o birui K/să nu să poată el B// 24 rȳnduiala K/dreptății K/cȳndu B/pe B// 26-29 nesubliniat A // 26 urȳndu B/Avrelie B/ȳmpotriva B,D,K/giudecătorilor B,C,K// 27 voroavă oaricărui D// 28 oarecărui mare oarecărue K/trimes K/svatul C// 29 giudecătorii B,C,K/cari K// 30 lipsește al D,K./ A șiaptedzeci și 3 ani, la anul după ce B/după cȳa C// 31 au fost trimes K, fu trimis B/rȳmlȳni C, rȳmlȳni K/ocȳrmuiria B,C, ocȳrmuire D, ocȳrmuire K// 32 acei B/țari K,C, țar B/Grachus B, Grachus K/om și la războaie știut B// 33 cu sirguială K, sirguitoriu B/lipsește aprinsu B/priaȳntreg B,C, preȳntreg K// 34 viață K/dupe viață ad. iară cu greu ȳmblȳzitu B/faciare B, facerea C, facere K/direptății B/ȳnȳnduplicat K//

duplecat. Și vădzindu-să jidovii nu numai
 supuși romanilor, ce și nu cum că s-ar cădea
 a să cinsti de dînșii, așădzară să trimiță sol
 la Rîm, pentru să facă știre senatului de
 5 asuprelele țării. Și trimisără pre oarecarele
 den jidovi cu vîrsta cărunțiațelor, de cinste,
 și întru cărțile jidovești, grecești și lăti-
 nești foarte învățat. Că jidovii den fire
 sintu la învățătură prea deprindzitori. Deci
 10 acel jidov, dacă au mersu în Rîm, avut-au
 orație într-acesta chip în senat:

De vrămia ce așea, nărocirea voastră, pă-
 rinților adunați, și niamul cel norocos au vrut,
 sau pentru să dzic mai adevărat, căci rămasăm
 15 părăsiți de domnul nostru de Ierusalimul, a
 tuturor orașelor Asiei stăpîn și a tuturor jido-
 vilor în Palisti<na> mumă, sosindu acmu la
 robie și să făcu birnic romanilor, primejdîia
 această nice noaă întru mirare să nu fie, nice
 20 voaă să nu vă adaog(e) pricină de viață
 desfrînată trebuie; că cu cît sintu mai nalți
 copacii, cu atîta mai tare să asuprescu de
 vînturi. Prea mare oști au fostu cu Pompeiū,
 hatmanul ce ni-au supus, iară cu multu mai
 25 mari au fostu păcatele noastre, care ni-au
 agonisit părăsire de la Dumnedzăul nostru;
 că noi, jidovii, avem Dumnedzău care nu ne
 supune socotēlii norocului, nice celui bun,
 nice celui împotrivnic, ce cu direptatîia sa ne
 30 chivernisēște pre noi. Și aș vrea ca să ascultați
 de la mine un lucru, a căruia ispita să o luați a fi
 poftă; adecă, că avem Dumnezdău așea de bun,
 cît de s-ar fi prilejit den 50.000 ce-am fostu,

1. Pentru acēia sintu
 tovărășii cu legături
 așădzate, ca să să
 cadză a să plînge de
 nevoile sale. Țiț. Vor.
 <= Țițero, In Verrem,
 2>.

1 văzîndu-să K// 1-3 și așia jidovii văzîndu-să nu numai a fi supuși romanilor, ce și că
 nu cum s-ari cădia să cinstia B// 2 nu cum s-ar cădea D/căde K// 3 aședzără B,C,K/trimată
 K// 4 pentru să facă știre B/șt<i>re B/sinatului D, sinodului K// 5 asupreliale B, asu-
 priaelle C, asuprelile D, asuprelile K/țării K/și așia B/trimisă K/oarecarile B, oarecare K//
 6 din B,K/de cinstia și cu vorba și cu cărunțiațele și întru B/căruntēților D, cărunteților
 K// 7 întru în K/jidovești B/greciaști B/latinești K// 8 foartia B/din B,D,K/firia B// 9 sint
 B,K/pria deprindzatori C, prea deprindzatori D, pre diprindzatori K, foarte deprin-
 dzetori B// 9-11 după deprindzatori ad. la armia can nebnateci. Acēsta dară jidovul,
 după ce veni de la Ț<a>ra Jidovească la Rîm, într-acesta chip avu orație în senat B//
 10 au avut K// 11 senat[sinod K// 12 vrēme C,D, vreme K/ce așia C, ce așa K, că așia
 B/norocire voastră K, nenorocirea voastră D, norociria norocului vostru B// 13 neamul
 B/norocit K// 14 sau]sau noi B, să K/advărat K/căci am rămas K, căci fum B// 15 domnul
 Dumnedzăul B// 16 orașelor B, orașenilor K/orașilor stăpîn Asiei D/stăpina B// 16-17 și imma
 a tuturor în Palestina jidovilor sosindu B// 17 Palestina C,D,K/jacu K// 18 lipsește și B/birnici
 B/primejdie D// 19 nici¹⁻² K/să nu ne fie K/să nu ne fie întru mirare B// 20 adaogă
 B/viață K// 21 trebuia B/lipsește că B/sint K/că nu că sint mai nalți D/finalți B,K// 22 tari
 K// 23 pria mari B, prea mari C,D, pre mari K/Pompeiu B,C,D, Pompeiul K// 24 ce ni-au supus
 C]de care ni-am suppus B/iar K// 25 păcatiale B, păcatile D,K/cari K/ne-au B, ni-au C//
 26 părăsiria B, lipsește la B/Dumnedzăul C, Dumnezeul K// 27 avăm C/Dumnezeu K/cari K//
 28 suppose B/socotialii B,C, socotēlii K// 28-29 nici¹⁻², K/nicia² B/impotrivnic B/ce cu m<i>la
 și dereptate B/dreptatîa C, dreptatea D, dreptate K// 30 chivernisēști K/și așia un lucru
 aș vrea B/aș vre K/lipsește ca B// 31 lipsește un lucru B/a căruē K/ispitā K// 32 a fi poftă]aș
 pofti B/poftă D/jadică D/avăm C/Dumnedzău C, Dumnezeu K/așia B,C, așa K//
 33 s-ari fi C/prilejet A/din D,K/50 de mii K/ce-am]ce-au D/după fost ad. răi B//

măcar 10.000 să fie fostu buni, aț fi vădzut, rîmlîianinilor, precum au vădzut eghiptianii, pre Dumnedzăul nostru, unul, decît toți dumnedzăii voștri mai mare și mai putiarnic. Noi, jidovii, numai un Dumnedzău avem, pre unul cinstim, întru unul crédem, unuia de nu slujim, iară a-i sluji rîvnim. Iară de am sluji așa dumnedzăiaște, cît nice dănăoară să nu-l mîniem, așa iaste de bun, cît nice groaza mîinii sale să simțim nu ari lăsa, nice rodul nostru să fie în robie, precum am cădzut, nu ari lăsa, nice Dumnădzăul nostru pre noi a ne amăgi, nice scrisoarea noastră nice într-un lucru a greși nu poate. Pînă cînd ne vom afla în păcate, pînă atuncia vom fi supuș stăpîniei voastre și cît de multu va trăi mîniia lui Dumnedzău asupra niamului nostru jidovăscu, atîta de multu va trăi puteria romanilor. Că nu ca unor slugi, sau ca unor moștinatori direpți au dat voaă Dumnedzăul nostru sāraca crăiia noastră, ce ca să fiți armaș păcatelor noastre. Deodată și vrerii Dumnedzăului nostru îndestul, pînă nu să va face și pînă nu să va lua mîniia lui și pînă nu să va îndirepta vina noastră și pînă nu ne va prăvi însuși, cu ochii miloserdiei sale, pînă atunce ciale pierdute nu le vom răscumpăra și pînă atunce voi, ciale rău agonisite, nu le veți piiarde. Iară să va putia tîmpla ca precum faceți voi acmu poronci ale voastre, așa să vie vrēmia, care să ne slujiți voi noao. Iară de vrēme că unile noi jidovii, altele voi rîmlēnii aț aședzat, nu mă voiu putia face nice eu, de voiu ca să cinstescu pre dumnedzăii cei mulți, nice în tãrie nu iaste să vă silescu pre

2. Acesta țianchiu a mîinii lui Dumnedzău iaste de acela ce nu să cunoaște intru bunătăți; cu certări să va înjălēge. <Cyprianus, Tractatus, 1.>

1 *lipsește* măcar B, macar K/10 mii să fi fostu buni K, să fie fost 10.000 buni B/ațiK// 2 rîmlēnilor B, rîmlenilor K// 3 eghiptenii K/Dumnezeul K// 4 dumnedzei B, dumnezeii K// 5 puternic K/Dumnezeu K// 6 avăm C/credem B,C,K// 7 unue K/nu]nu-i D/iar¹⁻² K/a sluji rîhnim B// 8 de l-am sluji așa C, de l-am sluji așa D, de l-am sluji așa K, de l-am cinsti așa de B/dumnezeesti K// 9 nici odineoară K/să nu-l mîniem]să nu-l vătămăm pre dînsul B/așa B,C, așa K/iaste C, este B,K// 10 nici K/mîniei B,C,K/simțim B,K/ar K// 11 nici K/rodul]norodul B,D/in]intru B/robiia B// 12 am cădzut]au venit B, am audzit D/ar K/nici K/Dumnezeul K// 13—14 nici¹⁻² K, nicia²B/scrisoaria B, C, scrisoare K/intru lucru D/intr-un lucru a ne amăgi nu poate și a greși K/nu poatia B/cîndu B// 15 ne vom afla noi intru B/atunce C,K// 16 supuși C/stăpînirii B, stăpîniii D// 17 Dumnezeu C, neamului C/lipsește asupra niamului nostru B/lipsește nostru D// 18 putiarea B,C, putere K// 19 rîmlenilor K/slujijagonesiți B/lipsește ca unor² K// 20 moștinatori B,C/drepti K/voaă]voe D/Dumnezeul K// 21 armași C,K// 22 vrerii B/Dumnezeului K// 23 pîn-nu K// 25 îndrepta B,C,D,K// 26 privi K/insuși K, singur B/m<i>loserdnicii B, milosiardii D, milosirdiei K// 27 atuncia B/ciăli C, cēle B, cele K// 28 atuncia B/cēle B, cele K/lipsește rău B// 29 pierde B,K/iar K/putea C, pute K, *lipsește* D// 30 precum facem acmu poroncile voastre, așa B/facem noi D/jacu K/așa K// 31 vreme K/in care B/noaă B, noai C,K/iar K// 32 vrēmia B, vreme K/unele C,K]altele B/altiale B/rîmlîianilor B, rîmlîianii C, rîmlenii K// 33 ați B,C,K/așadzat D/voi putia B, voi pute K/putea C/lipsește face B/nici K// 34 voi B,C,K/dumnedzeii B,K// 35 nici K/tãriia mia B/nu iaste C, nu este K/silesc K//

voi a criade întru unul Dumnedzău, la Dum-
nădzău făcătorul a toată lumia, cu a căruia
putiare sintem făcuți și cu a căruia bunătate
ne otcîrmuim, tot lucrul las.

- 5 Iară să viu la pricina soliei méle. Unde den
vremile vechi, pace că au avut Rîmul cu
Ț(a)ra Jidovască și că au fostu Ț(a)ra Jido-
vască Rîmului priiatină știți, cît și noi. La
oștirile voastre agiutoriu v-am fostu și voi
10 pre noi în pace ni-ați apărat; și nici un lucru
mai de poftă tuturor în lume nu-i, decît pacia,
nice un lucru mai urît decît războiul. Cu ochii
noștri prăvim și dentru cei mai mari și dentru
scrisorile de pre mormînturile lor cunoaștem
15 că de pururia au fostu între oameni pace și
odihnă. Că măcar că cu a mulți suspinuri videm
că să poftiaște pace, iară pre mai mulți videm
că la războiu aliargă. De aț goni pre aceia
carii îndiamnă ura voastră spre noi și noi
20 de n-am crede pe pricinătorii răscoalelor, nice
Rîmul așa cumplit nu ari fi împotriva Țării
Jidovești, nice Țara Jidovască spre Rîm
n-ari fi cu urîciune.

Pre mare semnu și temelie păcii iaste, pre
25 învrăjbitorii păcii să-i lépede den mijloc. Că
ades să stînge priiateșugul și să ațîță vrajba
nu așa pentru folosul amînduror părților,
cum pentru neștiința și nesocotiala vestito-
rilor. Cînd să aprinde vro țară împotriva altei
30 țări, nu poate sta îndelungu urîciunea, de vor
fi înțălepti cei ce sintu la mijloc pentru pace;
iară de vor fi aceia vrăjmaș ce-s la mijloc
a isprăvi céle cu poftă, mai multu neprieteșug
să va ațîța.

- 35 Acéstia li-am dzis pentru aceasta, rimlénilor,
că, după Arhilau, feciorul a marelui Irod, cel

3. Nu de pururea pu-
tère ca să trăiască în-
delungu, nu tot feri-
cite lucruri. Dio <Cas-
sius>, Carte 41.

4. Să cade domnului
să păzască céle ce ra-

1 crede B,C, crede K/Dumnezeu¹⁻²K// 2 lumea B, lume K/cărué K// 3 putéria B, putère C, pu-
tere K/sintem D,K/cărué K// 5 iar K/vin B/solii B/miale C, mele K/unde din D,K, de la B//
6 vrémile céle vechi de pururia că au avut pacia Rîmul B/c-au avut D, au avut K// 7 Țara B,K/
c-au fostu D/lipsește și că au fostu Ț(a)ra Jidovască K// 9 voastre voaă agiutoriu B/agiutoriu
C, agiutor K// 10 pacia B/ni-ați apărat B,C/și nice B,C,D// 11 pohtă D/lumia B/în lume
tuturor K/nu-i/nu este K/pace B,K// 12 nici K/Iară de-a tocma cu ochii B// 13 privim
K/dintru¹⁻² B,K// 14 de/ce-s B/pe K/cunoaștim K// 15 căcum pacia B/oamini D/
di-a purure K/și/și de pururia B// 16 macari B, macar K/multe K/vediam a să pofti pacia
B/vedem K// 17 pohtéște D, pohtéști K/pacea D/iar K/vedem la războae alergîndu B, ve-
dem că merg la război K// 18 aliargă C/ați goni B,C,K/aciéa B, aciéa C,D,K// 19 indeamnă
B, îndiamnă C// 20 criade B, crede K/pre B/pre pricinătorii K, nepricinătorii D/răs-
coalialor B, răscoalilor K/nicia B, nici K// 21 așe B,K/cumplitu B/n-ar fi B, nu ar fi K/im-
protiva D,K/Țării Jidoviști B, Țării Jidovești C,K// 22 nici K/lipsește spre Rîm K// 23 nu
ar fi cu uriciunia B/nu ar fi K/uriciune C// 24 pria B, pre K/sămmu B,D, sămm K/temé-
liă B/iaste C, este K// 25 lepede K/din B,K// 26 adés B/priiateșugul B, prieteșugul
C,D,K/ațîță B,C,K/vrajbă C,K, războiul B// 27 așa B,C, așa K// 28 nesocoteala B/veștitorilor
B// 29 cîndu B/vreo K/improtiva D,K/altii B// 30 țări C,K, țăr B/nu poatia B/uriciunia
C, uriciune K// 31 înțelepti B,C/sint K/cei ce-s la mijlocul păcii B// 32 iar de vor fi cei ce
sint la mijloc vrăjmași a isprăvi K/aciia B,C,D/vrăjmași C// 33 célia B, ciale C, cele K/pofte
B, pohtă D/nepriateșug vor ațîța B// 35 aceste K/li-am dzis C/pentru aceasta li-am dzis
B/rimlénilor C, rimlénilor K// 36—1 Arhelau B/feciorul C,D,K/trimes K// m. 3 lipsește B//

trimis în urgie, pre Pomponie și pre Marco
 și pre Annie Ruf și-n locul lui pre Valerie
 ni-ați trimis ispravnici și giudecători, carii,
 patru, ciumia și rîe fură, den care cea mai
 5 mică scîrnă spre a tot Rîmului vătămăre, nu
 numai biata crăie a Palistinii ar fi agînsu.
 Ce lucru de mirat iaste, decît giudecătoriul
 rău pentru să depărtiadze pre cei răi, cu obi-
 cîiaurile celor răi, să trimit den Rîm, a fi
 10 singuri aflători răutăților celor noaă? Ce lucru
 iaste împotriva dreptății mai de ocară, decît/
 giudecătorii carii ar certa greșealele celor ti-
 neri și ei povățuitori oamenilor celor de nemică?
 Ce lucru orașului Rîmului, mai cu ocară, decît
 15 aceia ce ar fi să arate deplin dreptatîa și află-
 toriu tuturor răutăților? Ce lucru iaste mai
 deșchis de nebăgare de sam<ă> a voastră, de
 mărturiia și tirăniei, decît ce să sună la proști
 în Asia, cum tîlharii jidovești de tîlharii rîm-
 20 léni că să spîndzură? Ce, au acmu puțini
 tîlhari (și jacaș), carii tîlhuescu în codri,
 socotim de vom potrivii pre aceia cu giude-
 cătorii carii pradă casăle noastre?

O, ce tîmplări nenorocoasă ni s-au tîmplat
 25 noaă în dzua ce am cădzut suptu giugul ro-
 manilor! Căci acmu nu de jacașii carii ne
 jăcuescu pe drumuri, nu de focul carele înghite
 folosurile noastre, nu de tiranii carii ne dau
 noaă războiu, nu de asiriiani carii ne pradă
 30 ț<a>ra, nu de văzduh stricat ce aduce omor
 de ciumă, nu de singură ciuma, caria ne ia
 pre noi den viață ne tîamem, ce de cumpliți
 giudecătorii voștri ne tîamem, carii așa stă-
 pîniia noastră o turbură, cum cinstia noastră
 35 o fură. Nu în zădar învrăjbitori de obște îi

dzină spre adaogiria
 republicii. Casi: <cor>,
 1, 6.

5. Acelor cumpliți în-
 tr-ascunsu furtușagu-
 rile, ca și a celor bogați
 jacurile, laivală <ies>.
 Amvros<ie>, 3, <De of-
 ficiis ministrorum, 3>.

6. Ura stăpîniei cei fără
 măsură, cu cumpire să
 trage. Iustin, Carte 4.

1 în urgie]la izgonire B/Pomponii K// 2 Anie K/și în K/și pre Valerie în locul lui
 B// 3 ni-ați C/ni l-ați trimes ispravnic K/giudecătorii B, giudecători C/care K// 4 patru]pentru
 B,D/ciume B,K, ciume C,D/din B,D,K/cea]ce K// 5 scîrnăvie B/spre tot K/vătămăre]urît
 B// 6 biata K/crăia Palestinei B/Palstinii C,D,K/ari fi agiunsu C/ar fi fost și ar fi agiuns
 K/agiunsu]implut B, arsu D// 7 iaste C, este K/giudecătorul C, giudecătorul K// 7-8 ce
 mai de mirat lucru iaste că giudecătorii carii pentru să depărteadză B// 8 depărtiadză C,
 depărtedză D,K/cei]cii K/obicîiurile B, obiceaurile C,K// 9 să trimet K/din B,D,K/a fi]fiindu
 B// 10 singuri B,K// 11 iaste C, este K/împotriva B,C,D,K/dreptății B,D,K/măi rău de ocară
 B// 12 giudecătorii B, giudecătorii C,K/lîpșeste carii B, cari K/ari certa B,C,]greșialel(e)
 B, greșialele C, greșilele D, greșaliile K// 13 după ei ad. să să arătia B/oaminilor D/nimică
 D,K// 14 lîpșeste Rîmului D// 15 aceia B, acia arete K/dreptate D,K/după dreptatîa ad.
 aflindu-să începători nedreptății B/aflători B,K// 16 iaste C, este K// 17 nebăgaria B/de]din
 B/voastre B// 18 mărturie C,K/tirăniei B, tiranie D// 19 Asia B,C// 20 rimliani C, rimleni K/
 lîpșeste că K/jacu K// 21 jacași C,K/cari K/tîlhăresc K// 22 protivi D// 22-23 de vom potrivii
 cu giudecătorii aceia carii pradă casele noastre B// 22 acia D/acei giudecători carii K/giude-
 cătorii C// 23 casele C// 24 nenorocite K/nenorocoase ni să tîmplă B// 25 zioa K/giugul C,K/in-
 tr-aceia dzi în care am cădzut suptu giugul rimlênilor B// 26 acu K/jacaș B,K/cari K/carii
 pe noi pe drumuri ne jecuescu B// 27 jecuesc C/focurile K/care B,C,D,K/înghit K// 28 tirani
 B,K/cari K/dau]fac B// 29 asiriiani B, asiriiani K/cari K// 30 țara K/strîcatu B/ce]care
 B/aducia B/lîpșeste omor de B// 31 singură B,K/care B,K/ia K// 32 din C,D,K/viață K/temem
 K// 31-33 ne ia noaă viața ne temem, ce de giudecătorii voștri cei cumpliți B// 33 giude-
 cătorii C,K/temem K/cari K/așea C, așa K// 33-1 carii învrăjbitori de obște îi număscu
 pre dînșii; că aciale ce dzic D// 34 o tulbură C,K, ne turbură B/cinste K// 35 obști K//

număscu pre dînșii; că acéľia ce dzic, carele scornescu, carele apucă, cu tăciare trecîndu-le, pentru să să amestece pre sine, nu céle ce află întru cei bătrîni mai bune, ce céle ce vād 5 întru cei tineri greșiale le scriu la senat. Carele, audzindu-le aice, nu le vediți, senatorilor, căci aceľuía mai multu dați credință, care de trei luni să află venit în ț<a>ră, decît acelora carii acmu de treidzăci de ani să află la cîrma 10 ț<ă>rîi. Voi, în senat, sinteți sf<e>tnici ca aceia carii prea cu înțălepčiu<ne>, cu întregire, cu ținéria lucrurilor, cu înțălepčiuone întréceți pre ceialalți. Iară adevăr întru aceasta mai multu decît a tuturor va străluci înțălepčiu- 15 niía voastră, de nu veți crede tuturor. Că prea multe și prea despărțite niamuri sintu, care năzuescu la voi, iară cu mai mare despărțire iaste a sfaturilor și a hotarălor carii, grăind cu voi, să mărturisescu. De minciunos să mă 20 aveți de nu vor fi făcut giudecătorii voștri mari sile dreptății; și așa de tare au volnicit certare, cît au învățat féluri de răutăți noă pre tinerii jidovești, carii nice de la mai marii noștri nu s-au audzit, nice în cărți nu 25 s-au cetit, nice în vécii noștri nu s-au vădzut.

Voi dară, romanilor, cei ce aveți tărie și puținare, de la oamenii cei slabi a lua sfat nu priimiți care nice voi suferiți, nice pe priia- tenii voștri a sfătui nu sinteți datori; că prea 30 înțălepčiuinía și avéria n-au deprinsu a sta, a să afla la un loc. Pentru sfaturile ciale multe, care au luat jidovii de la rîmléni, acmu ce sfat să priimască rîmlénii de la jidovi? f. 40^v Că/stăpîniile céle mai multe cu vărsare de 35 sînge li-au agonisit hatmanii voștri; acéľia,

7. Pria mișal lucru iaste a nu puținare acialea apăra, care iaste pria grozav a mărturisi. Dio <Cassius>, Carte 46.

8. La aședzarea stăpî- nii noă sintu să să suferi toate. <Titus> Liv<ius>, Carte 42.

1 aciale C, acele K/ce le dzic B,K// 2 care apucă K/tăcéria B, tăcere C, tăcere K// 3 ames- tiace B, amestice C,D, amestece K/sine K/du pă sine ad. de sirgu B/cele K// 4 cei mai bătrîni buni B// m. 5 lipsește B/cele K, cialia C, acéle B/ce]care B// 5 greșiale B,C, gre- șele K/sinat K, sinah D]care B,C,D,K// 6 aicia C/vediați B, vedeți C, K, vedeț D/sina- torilor K// 7 mai mult acéľuía B/3 B, trii D// 8 țară B,K/cari K// 9 lipsește acmu B,K/30 B, triidzăci D/lipsește de² B/ai C// 10 țării B, țării K/sinat D,K/sinteți K/sviatnici B, svétnici C, sfetnici K// 11 acia C,D,K, acéľia aleși B/cari K/cu priiaînțelepčiuinía B, cu pre- înțelepčiuone K/înțelepčiuone C/întregime K, înțelegiare B// 12 tinere K/înțelepčiuinía B, înțele- pčiuone C/întreceți B,K// 13 ceialalți B, ciialalți C,D,K/iar K/adevărăt K// 14 înțelepčiuone B, înțelepčiuinía C, înțelepčiuone K// 15 criade B, crede K/pria multé B, pria multe C, pre multe K// 16 pria despărțite B,C, pre despărțite K/sintu niamuri B/sint K/cari B, cari K// 17 iar K/cu]cu mult B// 18 iaste C, este B,K/svaturilor C]care B,K/grăindu B// 19 mărtu- risăscu B,D, mărturisăsc C/minciunos C, minciunos K/ad. marg. să² C, lipsește K// 20 giu- decătorii C,K// 20—21 făcut silă mare giudecătorii voștri dreptății B// 21 mare sile D/sile K/dreptății K/așia B,C, așa K/volnicitu B// 22 féluri C,K/lipsește de B/răutăți]dreptății B/nao C// 23 care B, cari K/nici K// 24 audzitu B/nici K// 25 nici K/în vécii noștri]pe vacurile noastre B/vecii K// 26 dar K/tării B// 27 putere C, putere K/oaminii D/svat C// 28 nici¹⁻² K/nu suferiți K/suferiți]să faceți B/priiatinii C,D,K// 29 svătui C/nu sinte- teți K/priiaînțelepčiuinía B, priiaînțelepčiuinía C, preînțelepčiuone K// 30 aviare B, avéria C, avere K/a sta]de pururia B// 31 svaturile C/céle B,C, cele K/multé B// 32 rimliani C, rimleni K/acest sfatu acmu să priimască B/acu K// 33 svat C/rimlenii K/jidovii B// 34 ciale C, cele K// 34—35 Adecă stăpîniile carile cel mai multe cu vărsaria singelui le-au agone- sit B// 35 sînge C,D/li-au agonisit C/acéle B, acialea de C, acéľea de D, acele K//

giudecătorii voștri nu cu vărsare de sînge ce cu
 blîndețe, împăciuinđ inimile celor biruiți trebuie
 să păzască. Aducîndu-le aminte, poroncindu-le,
 poftindu-i, rugîndu-i pre giudecătorii rîmlé-
 5 nîlor, pre carii îi puneți deregători țărîlor
 streine, învățați-i ca mai multu mințile plecate
 spre binele împărății, decît mînule spre ada-
 giria visteriului vostru întinsă să aibă; că
 într-altu chip va fi acelora de la carii să trimit
 10 defăimare, iară acelora carii sintu ispravnici,
 de scădere va fi. Nu pentru altă pricină să
 face neascultare giudecătorilor voștri, săvai
 și întru lucrurile cele diriapte, căci că multe
 de mai nainte vrême nediriapte au poroncit;
 15 stăpîniile cele diriapte fac inime blînde, iară
 cele nedrepte fac pre oameni den plecați
 și blîndzi, tari și neînfrîți. Așea iaste deprinsă
 cu poftă a stăpîni nebuniia oamenilor, așia
 iaste de supărată voia acelora a face poronca,
 20 cît și celor ce poroncescu cu blîndeță, cu rău
 ascultă. Pentru ce, dară, poroncilor noao de
 rău le vom sluji bine?

Un lucru, rîmlîanilor: nemică îndoindu-vă
 să mă credeți; adecă cîa prea multu întru
 25 giudecători liane și cîa mai mică sirguială a
 fiecui, întru cei supuși, puțină frică și multă
 rușinare. Oricare domnu, la slujba giudeților,
 însămniază pre acela pre carele nevrédnic îl
 véde de slujba aceia; nu că ar fi îndestul
 30 vrédnic întru facirea direptății, ce spre înmul-
 țirîa avuțiilor istețu: pre acela pîia de isco-
 ditoriu să-l aibă. Cînd cugeta de tîmplaria
 scăderii cinstii sale, atunce credința pierdută,
 averile împuținate și casa lui cu mare vină
 35 vătămata véde.

9. Stăpîniia noao, celor
 începîndu iaste de
 folos viasté sau nume
 de milostiv. Taĭit, *Isto-*
r<ii>, 4.

10. Cînstese sintu ago-
 nisitile cu care nime
 nu să vatămă. Casio-
 d<or>, 9, 3.

11. Cătră măsura pu-
 terii te trag. Casio-
 d<or>, 6.

12. Tirdziu trebuie a să
 priimi, cînd ce să dă
 nu să ia. Taĭit, *Alchi*
 <= *Annales*>, Carte 13.

1 giudecătorii B, giudecătorii C, K/de sînge D, K, singelui B// 2 blîndeță C, blîndeță K/împă-
 ciuinđ C, împăciuinđu B/inemili D/trebuia B// 3 amintia B/poroncindu-le B// 4 poftindu-
 i D/giudecătorii B, giudecătorii C, K/rîmlenilor K// 5 cari K/dregători B, K, diregători
 C, D/țărîlor K// 7 împărăției B, C, K/mîniile B, mîniile K/adaogeria B, adaogirea C, adăo-
 gire K// 8 visteriului B, vîstiarîului C, vîstiarîului K// m. 7 lipsește D/m. 9 lipsește B, K//
 9 cari K// 10 iar K/cari K/sint B, K// 11 scăderea B, scădere K/lipsește altă B// 12 giudecă-
 torilor B, giudecătorilor C, K/săvai și că deși K// 13 întruĭin K/ciale C, cele K/direpte B, D,
 diriapte C, drepte K// 14 de mai nainte vrême]trecute vrême B/înainte vrême K/nedirepte
 B, D, nedreptate K/au poroncitu B// 15—16 celia ¹B, ciale ¹⁻²C, cele¹⁻² K/driapte B, drepte
 D, drepte K/inimi B, C, K, inemi D/iar stăpîniile cele nedrepte K/nedirepte B, D, nediriapte
 C/din B, C, D, K// 17 neînfrînaț D/așia B, C, așa K/iaste C, este K/deprinsă]de aprinsu
 B// 18 pohtă D/oaminilor D/așa K// 19 este B, K/poronca B// 20 poroncescu B/blîndețe
 B, blîndeță K// 21 dar K/poroncilor B/noaă B, noai K// 23 rîmlénilor B, C, rîmlenilor
 K/nimică K/neindoindu-vă B// 24 să-mi credeți B, să-mi criadeți C, să mă credeți K/ade-
 că-te D/cea prea multă B, cîa prea multă D, ce pre multă K// 25 giudecători B, C, K/lénia
 B, léne C, K/cea mică B, D, cîa mică C, ce mică K/sirguială B, K// 26 a fiecui]a fiesticărue
 K, au făcut B/suppuș B// 27 nerușinare B/giudețalor C, giudecăților K// 27—28 oarecare
 domnu însămnează pre acela la slujba giudețelor pre carele B// 28 însămniază C/care
 K/nevrédnic C, K// 29 vede K/acéia B// 30 vrédnic C, K/faciare B, faceria C, facere
 K/dreptății C, K/ce]ce că ar fi B/înmulțirea C, înmulțire K// 31 isteți K/de prois-
 coditor B, pre de iscoditori K// 32 cîndu B// 32—33 cugeta de scădere cinstii K/cugia-
 té B/tîmplat B/scăderii B/cînstii B, D/atunci B// 34 averire B// 35 vede K//

Iară și altele în taină rămîn a vi le spune ;
iară carele au fostu de dzis, la ivală le închidzu,
ca să fie soma a toatei voroavei miale. De veți
crăia noastră, pentru caria pre multe griji
5 aț venit să o țineți, arătați-ne noao direptate
deplin și vom arăta voaă cinstia acea cădută.
Fiți poroncitori ca niște romani și noi ca niște
jidovi vom fi ascultători. Dați-ne diregători
milostivi și veți avia fără grije toată stăpîniia.
10 Mai în scurtu, de nu veți fi groznici întru cu-
prinsele greșelele slăbăciunii noastre, așădză-
rilor voastre vom fi foarte ascultoii! Mai întii,
de poroncă să vă slujim a ne pofti pre noi
priimiți, că cu blîndéțile poftii, nu cu nebulie
15 poroncind, dragostia în noi, caria părinții
întru feciorii săi află, nu necredința cîa ne-
pusă, caria stăpîinii află întru slugile sale,
veți afla.

13. Dragostea între no-
rod și groaza între
vrăjmaș domnului tre-
buie cercată. Tașit, *A-*
nca, 8, 11.

14. Frica și groaza slabe
legături a dragostii sin-
tu. Tașit, <*Vita Iulii*
Agricolae>.

f. 41 20 INCHIA CARTIA SA MARCO AVRILIE ÎMPOTRIVA GIUDECĂ-
TORILOR CELOR CUMPLIȚI ȘI / ÎNTR-ALTELE CE S-AU
TIMPLAT CRAIULUI BOCHU ȘI CUVINTELE LUI CARE AU
GRĂIT ÎN DIVAN POMENÊȘTE

Acestia, după ce grăi jidovul acela, mare
mirare fu a tot sfatul. O, Rîlmul, nu Rîmul,
25 ce ț-au rămas de a celui vechiu Rîm, fără
zidîurile? Casă de curvărie te-i făcut răută-
ților! Ce ai făcut, te întreb, de vreme ce un
strein ti-au rușinat și ale tale greșiale, ție,
în mijlocul sfatului tău, ți li-au arătat cu rușine?
30 Vêche povîaste iaste aceasta! Că schimbarea
obiceaîurilor celor vechi aduce perire volniciei,
a cărue lucru adevărul iaste martur Rîmul.
Că la Romil, [care] oarecînd pentru răscum-
păraria strîmbătăților sale să ducia pren țările

1. Toate cele bune pier-
dute, cu greu să plîngu.
Casiod<or>, 8, 6.

1 Iar *K*/și]că și *B*/altile *D*/a vi le spune *C*, a vă le spune *B*,*D*// 2 *lipsește* iară *B*,
iar *K*/caril<e> *B*, care *K*/închid *B*,*K*// 3 *somma* *B*/mêle *B*,*C*, mele *K*/de veț *B*,
de viți *D*// 4 care *D*,*K*/care la pria multe grij *B*// 5 vinit *D*/țineț *B*, țineți
K/noaî *C*,*K*/dreptate *B*, direptaate *C*, *K*// 6 *lipsește* voaă *B*/cinste *K*/acia *B*,*C*,
ce *K*// 7 Fiț *B*/poroncitori *B*,*K*// 8 dregători *K*// *m.* 11 *lipsește* *B*// 9 *m*<i>lostiv
B/viți avia *D*, veți ave *K*/fără]în fără *B*/stăpînire *K*// 10 viț fi *D*/cuprinséle *B*,
cuprinsili *D*, cuprinsăle *K*// 11 grêșialelor *B*, grêșialele *C*, grêșalilor *K*/slăbiciunii *B*,
slăbiciunii *C*,*D*/aședzărilor *B*,*C*,*K*// 12 voastră *B*/ascultători *B*,*K*/mai intii]mainte*B*// 13 po-
runcă *B*/pohti *D*// 14 blîndétele *B*, blîndéțale *C*, blîndéțale *K*/pohtii *D*, poftindu *B*/nebu-
niia *B*,*D*// 15 poroncindu *B*/dragostea *C*, dragoste *K*/carii *B*, cari *D*, care *K*// 16 ficiorii *D*,*K*/
D,*K*/săi]sei *B*, lor *K*/cea *B*, ce *K*// 17 care *B*,*D*,*K*/sale]lor *K*// 19 incheia *B*, închia *C*,
închee *D*, cap al 9. Inchei *K*/carte *K*/Avrelie *B*/împotriva *D*,*K*// 20 giudecătorilor *B*, giude-
cătorilor *C*,*K*/lipsește celor *B*/între altele *B*,*K*// 21 cuventiale *B*, cuvintile *D*/lipsește lui
B/caré *B*// 22 grăitu *B*/pomeniaste *B*, pomenéști *K*// 23 aciastia *B*, aceste *K*/acéla
B// 24 svatul *C*/Rîlmule *B*, Rîmul *K*/Rîlmule *B*// 25 vechi *K*// 26 zidurile *K*/casă curviei *K*/te-ai
făcut *B*, ti-ai făcut *C*,*D*, ti-ai făcut *K*// 27 întrebu *B*/vrémia *B*, vrîame *C*, vreme *K*/ce]că
B// 28 te-au rușinat *B*, ti-au rușinat *C*/grêșialele *B*, grîșialele *C*, grêșale *K*/lipsește ție
B// 29 le-au arătat *B*, li-au arătat *C*/rușinia *B*// 30 vechia *B*, viache *C*, vechi *K*/povestia *B*,
povéste *C*, poveste *K*/iaste *C*, este *B*,*K*/schimbare *B*,*K*// 31 viachi *B*// 32 a căruia
B/lucrul *B*/iaste *C*, este *K*/martor *K*// 33 Romil]romani *B*/carii *B*/oarecîndu *B*/răs-
cumpărare *B*,*K*, răscumpărarea *C*// 34 saale *B*/să duce *K*/prin *C*,*D*,*K*/țări *K*//

streine, iară acmu de prin țările streine vin la voi streinii, în casăle voastre, să vă rușniadză. Deci ce răsipă au făcut direptația în Rîm și ce direptate să va face, în Sichiilia 5 mia socotești că va fi?

Spune-mi, Antigoane, te poftescu, de unde-ți pare că ar fi izvorit atîția de multe răutăți întru nărod, atîția de multe întru facirea direptății, stricăciuni? Eu, de nu priă știi, vrînd să 10 ascuți îț voi arăta ție. Aceasta toată orînduială, neorînduială să face. Căci cei de casă ce-s a domnilor, amăgînd și domnii neapărîndu, ciia înșelînd, domnul lăsîndu-să să să înșele, ciia prin lăcomie, domnul prin nești- 15 ință, celora ce era să le ia le dau și celora ce era să le dea le iau; carii cu sudalma îi supără, pre aceia-i cinstescu; de carii să cinstescu, acelora le dau sudalmă; pre cei direpți cu groază, iară pre cei lacomi cu blîndete îi cinstescu; pre cei învățați urăscu și celor minciunoși 20 le dau credință; și așa nu chipurile den isprăvnicie, ce isprăvniciele den chipuri iau aminte.

Ce ascultă ce voi dzice, Antigoane. Gîudecătorii cei nepriitori, după ce să văd înălțați 25 la cinste, veri prin daruri și mîzde, cu care cinste nefiînd vrîdnici, după ce s-au împodobit și că mai multu cinste isprăvniciei, decît slujbele lor, că pot de pururia la giudecări și la pedepse să arată cumpliți și groz- 30 nici, să fac stăpîni, neuitîndu-se la sudorile săracilor; lipsa înțalepciunii cu răutate plinescu și ce-i mai rău de toate, pentru folosul său ciale de direptate streine smintescu.

Și așa giudecătorii cei răi, după ce să văd 35 înălțați întru isprăvnicii, a multe lucruri den vislele științei și den pîndzile înțalepciunii, și

2. Trebuie să să dea oamenii după cinste, nu cinstea după oameni. Silvie.

3. Nime, nice dănăoară, cu răutate cercînd stăpîniia cu bune învățături, nu li-au purtat. Tațit, <Historiae>, 8, 6.

1 iar K/acum K/de]di D/țări K// 1-2 streine, vin cătră voi streinii, pre carii în casel<e> B// 3 rușînezde B, rușineză K/decî]de B/dreptatea D, dreptate K// 4 dereptaate B, direptaate C, dreptate D,K// 5 mia]me K/socotește D/în Sichiilia mă socotește B/Sichiilia C// 6 spune-mi mie, Antigone B/pohtescu D/te poftescu de unde îț pare B// 7 ar]s-ar B/ățite K/multia B// 8 între K/norod B,D,K/ățite de multe stricăciuni întru facere dreptății K/faciare B, face-ria C// 9 stricăciune C/priă]pre K/vrîndu B// 10 voi K/orînduiala B// 11 neorînduiala B/cei]acei B// 12 ce-s]ce sint K// 13 ciia B,D,K/înșelîndu B, înșălînd D/lăsîndu-să B,K// 14 înșiali C, înșele K/cee B, cie D/prin]pentru B/lacomia B/pren B,C,D// 15 celor¹⁻² K// 16 dia C, de K/iau]eu K/cari K/sudalmă B,C,K// 17 pre acia cinstescu D,K, pre acia îi cinstescu B/cari K// 18 acelora B/drepti D,K// 19 iar K/blîndetia B, blîndetă C, blîndetă K// 20 îi urăscu B,D/mincinoși B,K, minciunoși C, mincinoș D// 21 așa B,C, așa K/nu cu D/din D, de B,K// 22 din D,K, de B// 23 voi B,K/Antigone B/giudecătorii B,C,K, giudecătorii D// 24 cei priitori D// 25 veri]ori K/și mîzde]și prin mitele B// 26 cinsti B,C/nefiîndu B/vrîdnici B, vrednici C,K/după cia C/s-au împodobit]să împodobăscu B// 27 li]psește că K/multă B/ispravnicii B// 28 slujbile D,K/li]psește că K/di-a purure K/giudecări B,C,K// 29 pedepsia B, pedepsă C, pedepse K// 30 neuitîndu-să B,C,K// 31 înțelepciunii B, înțelepciunii C/cu răutatea o plinescu B// 32 ce-i]ce este K/toatia B// 33 cele C,D/ciale de]cel deosebitu B/cel de găsit dreptate K/dreptate D/streină B,K/smintescu B// 34 așa C, așa K/giudecătorii C,K// 34-35 Și așa, după ce să văd giudecătorii acei răi înălțați B// 35-36 isprăvnicia B, isprăvnicie C,D,K/a multelor B/lucruri]locuri K/din¹⁻²D, din²C, de¹⁻²K, de¹ B/visiile K/științai K/pîndziale B, pîndzele C, pînzale K/înțelepciunii B,C//

- den vetrele cunoștinții, părăsiți cu căle réle
 ușoare, că nu pot lecuî, ațiță altele mai griale:
 pacia cea de obște, pentru folosul său cel
 deosebit, o tulbură plîngînd scăderile sale,
 f. 41^v 5 au durere de binile strein. Iară/nemică mai
 de rîs nu poate fi decît pre aceia purtîndu-i
 ni încoace, ni încolo, fără voia lor, să sufără
 pagubele sale. Și așa, unue pentru căle ce
 li s-au dat lor defăimare, altuia de căle ce au
 10 cercat cu mîndria și fala, mijlocele zavistiei
 și răutatea, hotarale, moarte și perire; că
 nicăfuri unde sintu rădăcinile vîștede, frun-
 dzile nu vor fi verdzi.
- Și așa aș sfătui că pre acestu feliu de gîu-
 15 decători să nu-i priimască, nice cei den casa
 domnilor să nu-i acopără. Și așa, pentru
 binili cel de obște, cei răi nu numai dentru
 stăpînie, ce și den viață să-i mîntuiască; că
 prea mare nerușinare iaste a celora ce rîhnescu
 20 să apuce diregătorie în senat, iară cu multu
 mai mare iaste nesocotiala și îndrăzniala acelor
 de casa domnului agiutorindu-i pre aceia.
 Și de amîndoi putem a dzice că nice frica lui
 Dumnedzău pre dînșii nu-i întoarce, nice
 25 grija domnului nu-i înfrîniadză, nice rușina
 nu-i împiădecă, nice lucrul cel de obște nu
 întoarce. Așijdirea nice poronca socotialii nu-i
 stîmpără, nice un feliu de pravile nu-i îmblîn-
 dzêște.
- 30 Și orînduiala, de vei să ascuți, îț voiu
 talmăci caré o păzescu întru împărțiria cinste-
 lor sfetnicii. Că uneori priiatenilor, ca o plată
 de binefacire, uneori diregătorilor, ca un preț

4. Cu căle fără vréme
 liacuri să aprindu gre-
 șialele. Tațit, *An<ale>*,
 12.

5. Cîia ce iubăscu di-
 reptatia multu, acia să
 să pue ispravnici. Dio
 <Cassius>, Carte 71.

6. Cu anevoe iaste să
 iasă la bun sfîrșit care
 s-au început cu rău.
 Lio, Carte 87, cap 1.

7. În zădar ne invă-
 țăm, dac<ă> aciialla ce

1 din C,D, de B,K/vétrile C/cunoștinței B, conoștinții D/lipsește cu B/căle B, cele
 K/rréle B, rele K// 2 iușoaria B/că nu pot lecuî]că neputînd tîmădui B/ațiță C,D,K, lip-
 sește B/altiale B, altile D/gréle B, grele K// 3 pace K/cea]ce K/obști K/lipsește său B/cial
 B, ce K// 4 deosăbit C,D,K/plîngînd]mîhnindu-să de B/scăderile B,C,K// 5 duréria B, duré-
 rea C, durere K/binele B,C,D,K/iar K/nimică D,K// 6 pre acia C, pe acia K/pre acia
 ce-s fără folos purtîndu-i B// 7 ni¹⁻²]cînd K/încoacia B/sufiare B, suferé K// 8 pagubili
 D, pagubile K/așa K/unuia B,D,K/căle B, cele K// 9 ce i s-au dat defăimare B/célia
 B, cele K// 10 mîndrie C,D,K/după mîndrie ad. în loc de har, perire să le vie să tîmplă și
 aceasta; că ca acestia sint începuturile a giudecătorilor, mîndria și fala B/fală, C, laudă
 K/mijlocele B,C, mijlocirile K/zavistie B// 11 răutatea C, răutate K/moartia B/periria B//
 12 necăfuri B,C,D, nicăire K// m. 5 și 6 lipsesc B/sint B,K/rădăcinéle B, rădăcinele C/viaș-
 tede B, vîștide D, vîștide K/frundziale B, frundzale C,K// 14 așa B,C, așa K/ca B,K/fialiu
 B, feliu C,K/giudecători B,C,K// 15 nici K/din C,D,K// 15—16 nici între cei de casă a dom-
 nilor să nu-i priimască pre acia, nice cei de casa a domnilor să nu-i acopere B// 16 așa
 B, C, așa K// 17 binile B, binele C,D,K/lipsește cel B/obști K/din stăpînie K, dintre țările
 domnilor să-i gonească B// 18 din B,C,D,K/viață K/mîntuiască C// 19 pria mare B,C, pre
 mare K/rușinare B/iaste C, este K/a celora carii rîhnescu B, a celor ce rîhnesc K// 20 dre-
 gătoria B, deregătorie C,D, dregătorie K/sinat B, sinod D/iar K// 21 iaste C, este
 K/nesocoteala B/îndrăzneala B// 22 a domnului B/agiutorindu-i B,C,K/acia B, acia
 C,K// 23 putiam dzice B/nici K// 24 nici K// 25—26 grijea B, grije D,K/a domnului B/nu-i
 înfrineadză B/nici¹⁻²K, nici¹ D/rușinea B, rușine K/împiedecă B, împiadică D, împiedică
 K/repetă nu-i înfrîniadză ... nice lucrul cel de obște nu întoarce D// 27 nu-i întorce
 B, nu-i întoarce K/așijdire B, așijdere K/nici K/poronca B/socotialei B, socotelii
 K// 28 nici K/fial B,D, fialiu C, feliu K/pravila B,K/nu-i îmblînzești K// 30 vei]vrei K, vii
 D/voi B,K// 31 caria C, care K/păzescu B, păzăscu C,D, păzasc K/împărțire B,K/cinstilor
 D// 32 svétnicii B, sviatnicii C, sfetnicii K/uniaori B/priatimilor C,D, priatimilor K// 33 de
 binefaceria B, de binefacere C,D, de facere de bine K/dregătorilor B,K/prîaț B, preți K//

- pentru slujba ce-au arătat, uneori și datornicilor, de supărarea lor pentru să să mîntuiască, fără nice o triabă le împartu. Așa prea puține slujbe rămîn care să dau celor ce sîntu
- 5 întru bunătate, aleși pentru singura bunătate. Ce să știi, priiatene Antigoane, că spre paza cinstii orașului și spre buna otîrmuiră țării, ce féliuri de nevoie fac giudecătorii pentru agonisita cinstii lor de la domni.
- 10 Aceia nevoieță trebuie domnului să facă la cercarea oamenilor, întru bunătați deprinși, cărora li să da cinste; că slujba giudecății nu celui ce cîare falnic, ce celuia ce bine iaste slujit și vrédnic să dea trebuie.
- 15 La anul de la zidirea Rîmului [642], făcînd norodul Rîmului multe războaie, adecă asupra trachiilor, avînd hatman pre Cnei Chilie, asupra sardaniilor, avînd pre Cnei Carbon, fratele lui Chelie, asupra chimvriilor, avînd
- 20 hatman pre Iunie Silat, asupra dachilor, avînd hatman pre Marco Sinuție Ruf, asupra machidonianilor, avînd hatman pre Servilie Știpion, asupra Iugurthei craul numedilor, avînd hatman pre Marie sfétnicul; acestu
- 25 de pre urmă războiu decît cialialalte au fostu mai frumos și mai grîau. Că avînd Iugurtha multime mare de oști, trăsese la sine și pe alții mulți priiateni, den carii au fostu și unul Bochu, craul mavritanilor. Și fiind mare
- 30 războaie între acei crai, în cîteva dzile au biruit rîmlianii pre Iugurtha și pre Bochu.
- f. 42 Acel Bochu craul, pentru să să împrieteniască cu rîmlénii, cu viclesug au prinsu pre Iugurtha și l-au dat [și l-au dat] rîmlénilor. Pre acești
- 35 doi crai i-au adus Marie sfétnicul la Rîm și aceia veselie de izbîndă, că-i ducia legați

să grăescu să trec în nemică. Fabcius Tintilianus, 2.

8. Cinstile nu în moștinire, ce întru vrednicia, moștinindu stă. <Araucanae historia Hispaniae.>

9. Pre giudecători a-i aliage cu bani necinste iaste. Salusticus De reipublicae ordine.

10. Bunătatea ce-ar fi <ce> împotriva a iirăutate acopere. Fabcius Quintilianus, 12, Carte 1.

1 datornicilor săi B// 2 supărarea C, supărare K/mîntuiesc C// 3 fără de B/nici K/treabă B, triabă C/împarte B/așa K/pre puține B,K// 4 caré B/celora B/sînt B,K// 5 *lipsește* aleși pentru singura bunătate D/singura B, singură K// 6 priiatine B,C,D,K/Antigone B// 7 cinstei B,K/bună ocîrmuire K/țării B, țării K// 8 fial B, fel C, felu D,K/nevointă C,K/giudecătorii B,C,K// 9 agonisirea cinstialor de la domnu B/cinstelor D/domnu C// 10 într-aceia K, aceia B// 11 cercaria B,C cercare K/oaminilor D/intruîn K// 12 li s-ar da cinstele B/giudecății B,C,K// 13 celuia¹ B/cere B, cere K/celui² D,K, cialue B/ce iaste bine B/este K// 14 vrednic C,K/să i să dei K// 15 de la]după B,D/zidirea B, zidire K/tăcîndu B// 16 nărodul D/multé B/adică D// 17 *lipsește* Cnei B/Chelie B,C,D,K// 18 sardiniilor B/avînd hatman B,K// 19 fratile D/chimvriilor B, camvriilor D// 20 Silan C,D,K, Stan B// 21 avîndu B/Minuții Ruf B// 22 machidoniiilor B, machedonénilor C, machedonenilor K// 23 Iugurthii B, Iugurthii C,K/numidilor B,K// 24 svétnicul B,C, sfetnicul K// 25 război K/cialialalte B, cialalalte C, cealalte D,K// 26 greu B,C,D,K/avîndu B/Iugurtha A// 27 trăsésă B,C, trăsésă K/sine K/*lipsește* pe K, pre B// 28 priiatini C,D, priiatini K/din B,K/care K// 29 și fiind]fiindu dară B// 30 războiu K// 30–31 mare războiu a lui Marie cu acești doi crai și de la o vremia fură biruții Iugurtha și cu Bochu de rîmléni B// 31 rîmlénii K/Iugurtha D, Iugurtha K/pe² C// 32 acel]acesta B/craul B/crai Bochu K/împrieteniască C, împrieteniască D// 32–33 să să facă priiatin rîmlianilor, cu hiclesug prinse B// 33 rîmlianii C, rîmlénii K/viclesug K/Iugurtha B, Iugurtha D, Iugurtha K// 34 și l déde B/rîmlianilor C, rîmlénilor K// 35 sfiatnicul B, sviatnicul C, sfetnicul K// 36 și veselie avu de izbînda aceia B, și ace veselie avu de izbînda K/aceia C/vesalie D// 36–1 că-i ducia înainte carului celui de izbînda legați B//

înaintea carului celui de izbîndă cu lanțuțe de grumadzi și den ochi le curîa lacrămi, care primejdie nenorocoasă și orășenii ce prîviia, cu lacrămile și căiala celor streini, fură clătiți.

- 5 După ce să obîrși veselîia cîa de izbîndă, să făcu giudecată de sfat cu pierdzare, de tăiară într-aceia noapte pre Îgurtha, iară pre Bochu, cu ertare vieții, care pentru această pricină să făcu: de multu avea obicēju rîmlenii ca
- 10 pre nime să nu pedepsască de cap, pînă nu vor căuta cărțile cele vechi, cu mare nevoînță, să vadză de au arătat vreunul den cei mai mari vechi, vro facere de bine Rîmului, pentru care s-ari dărui vreunui lipsit cu viață dentru
- 15 acéia sămînță. Și așa, într-o carte oarecară, ținută în casa cea de frunte, aflară de moșul acelui Bochu, priănvățat și mare priăten au fostu nărodului roman și cum dănoară, viindu la Rîm, multe orații au avut în curte;
- 20 fără altele ce ar fi de pomenire, acéste cuvinte grăite de dînsul li-au aflat grăite într-acia carte:
Vai de aceia împărăție unde așa viețuiaște, cît nice cei răi dentre cei buni, nici cei buni dentre răi nu s<e> cunosc!
- 25 Vai de aceia împărăție unde pre toți cei neînvățați fi sălășluescu, iară pre cei înțelepți și învățați izgonescu.
Vai de aceia împărăție unde cei buni fricoși și cei răi îndrăzneți să află!
- 30 Vai de aceia împărăție unde făcătorii de pace să urăscu și cei învrăjbitori să cinstescu.
Vai de aceia împărăție unde păzitorii binelui să ucig, iară străjuitorii răului să încununiadză!
Vai de aceia împărăție unde răul toți a-l face
- 35 priimăscu, iară binele a-l priimi nu poftescu!

11. Nu trebuie a căuta numai ce pricină omul bun, ce și cu ce [și cu ce] mîntie, ar apăra. Fab<ius> Quintilianus>, 12, cap 1.

12. Toate stăpîniile lumii de clipala norodului spîndzură, izvo-răscu și pieru.

13. Nu poate sta gloata de oameni unde cei răi nu să ceartă. Dio <Cas-sius>, Carte 41.

14. Nu iaste nime așa rău care ar vrea să să arate singur de rău. Fab<ius> Quintilianus>, 3.

1 înaintea C, înainte K[carului]craului D|| 2 grumadz B/din B,K, de C/curge K, cura D/lacrămile B,C,D,K/cară B|| 3 primejdia B/nenorocită K/și]cum celor B, știu K/orășianii C, orășenii cei ce prîviia lacrămile K/ce]ce-i D/prîviia B|| 4 lacrămi B/și]așia cu B/căilă pre dînșii celor streini audzindu fură clătiți B/căința K/clătită K|| 5 obîrși]sprăvi K/veseliia D, vesălie K/cia]ce K, acéia B|| 6 giudecată B,C,K/svat C/pierdzaria B/tăiare B,C,D,K|| 7 într-acéia B, într-ace K, tr-acéia D/pre Îgurtha]a Îgurtii B/Îgarthu D, Îgortha K/iar K/pre]lui B|| 8 viații B/cară B/aceasta B|| 9 avia B,C, ave K/obicéia B, obiceiău K/rîmlenii C, rîmlenii K|| 10 nimine K|| 11 celia B, ciale C, cele K|| 12 de s-au arătat B, di au arătat D/din B,C,D,K|| 13 de binefaciare B, facire de bine D|| 13—14 pentru care binefaceria B, pentru care facere de bine K|| 14 s-ar dărui K/lîpsește cu K, de B/viață K/dintru B, dintru ce K|| 15 așa B,C, așa K/cartia B/oarecare B,D,K, oariacaria C|| 17 acelui]acestui B/pre]nvățat K, precum pre]nvățat B|| m. 9, 10, 11 lîpsesc B/priiătia C,D, priiătii K|| 18 norodului B,C,D,K/odineoară K|| 19 venindu B|| 20 altéle B, alte D/acestia B, aciaște C, aceste K/cuvente B|| 21 li-au aflat B,K/lîpsește grăite² B,D/intr-acea B, într-ace K|| 22 acéia B/impărătiia B, domnie D/așia B,C, așe K/vietuești K|| 23—24 nici K/dintre¹⁻² B,D,K/dentre buni C/nice² B/buni²]răi K/cei răi B,K|| 25 acéia B, aciae C/impărătiia B, domnie D|| 26 sălășluescu]găzdăluescu B/iar K/pre]pre toți B, pe C/ințelepți B,C|| 27 îi izgonescu B,D|| 28 acia C, ace K/impărăție acéia B, acea stăpînie D|| 30 acia C/dé acéia împărătiia B, de aceia stăpînie D|| 31 pacia B|| 32 acia C, ace K/dé acéia împărăție B, de aceia stăpînie D|| 33 iar C,K/încununeadză B, încununiadză K|| 34—2 Vai de împărăție acéia unde celor săraci, mîndri și celor bogați tirani a fi li se cade! Vai de acéia împărăție unde răul toți îl priimăsc, iară binele a priimi nice unul nu îndrăznește B, Vai de acéia stăpînie unde celor mîndri și săraci, iar celor bogați tirani a fi li să cade! Vai de acéia stăpînie unde răul toț a-l face priimăscu, iar binele a-l priimi nu-l pohtescu D/rîndurile 34—35 urmează după 1—2 C,K||

Vai de aceia țară unde celor săraci mândri,
și celor bogați tirani a fi li se cade!

Vai de aceia împărăție unde ce-s de urît
greșeale să fac aiave, care într-alte stăpînii
5 nice într-ascunsu n-ari îndrăzni să le facă.

Vai de aceia împărăție unde toți ce vor
poftescu, ce poftescu agonisescu și orice iaste rău
cugetă, ce cugetă grăescu, ce grăescu pot,
ce pot îndrăznescu și orice îndrăznescu în
10 faptă arată, așa cît nice unul bun nu să
află care ar sta împotriva. Aceștii împărății așa
de nenorocoasă, sau a norodului așa de neno-
rocos, să să feriască fieștecine să nu să facă
oroșan, că în scurtă vreme sau mîniia dumne-
15 dzăilor, sau turbă[bă]ciunea oamenilor o va
năpădi, cît să va stînge de tot de oamenii
cei buni, sau să va împ<1>ea de tirani.

Era și altele multe într-acia orație, care
nu să atingă de vorba cărții mele. Și așa
20 pe dreptate mi să pare a fi, căci pentru sluj-
bele înțelepciunii moșului s-au dăruit viața
nepotului./

f. 42° Această carte ispravnicilor și giudecătorilor
în Sichilia tuturor să o cetești; că după ce o
25 vii ceti, să le spui, în taină că, de nu să vor
îndirepta mai spre bună roadă, să le spui
la ivală că le vom trimite certare.

Ce să atingă pentru streinătăția ta, mai
nainte ț-am scris că-ți voiu fi priitoriu; și aș
30 vrea să știi că-ț sintu vechiu priiaten și cre-
dința dată voiu țina și pentru viața ta
ce-ar fi voiu cheltui. Lui Anichie, tainicului
mieu, scriu ca să-ți numere acēste mii de
arginți și să ț-i dă, cu care ț-ai puțină
35 rădica lipsa. Și această carte, ție, cu caria

15. Celor răi a face
strîmbătate iaste a stă-
pîni. Sal<ustius, De bel-
lo> Catil<inario>.

16. Cu cale iaste cēle
ce au agonisit părinții
să să dăruiască fecio-
rilor. Iosif <Flavius>, 8,
Carte 5. <Antiquitates
judaeorum.>

17. Te cer<e> cu scri-
soarea acela care cu
cugetul și cu prința
nu te trec. Sineca>,
Carte 6, 6.

3 Vai de aceia împărăție undia cēlia ce-s de urit B/ace K/impărăție]stăpînie
D/ce-s]lipsește D, ce sint K// 4 greșiale C, greșeli D, greșale K/aiavea B, aiave
K/cară B// 5 nici C,K/la ascunsu nime să li facă n-ari îndrăzni B/n-ar îndrăzni K// 6 ace
K/impărăție B, stăpînie D/vor]voesc K// 7 poftescu D/ce poftescu D/agonisăscu B,D, ago-
nisăsc C/iaste B,C, este K// 8 cuget¹⁻²C// 8-9 și ce grăescu pot și ce pot D// 10 fapte B/și
așa B, așa C, așa K// 11 ari sta B/împotriva B,C,D,K/așa B,C, așa K// 12 nenărăcoasă
C, nenărăcoasă D, norocite K/lipsește așa de B/așa K/nenărăocos D, norocit K// 13 fiiș-
tecine B// 14 oroșan B,K/că]cît B/vrēmia B, vreme K// 15 dumndzeilor B,K, dumndzăilor
C/sau]ori B/turbăciunia B,C, turbăciune K/oaminilor D// 16 cît sau să va stînge B,K/de²]din
B/oaminii D// 17 buni B/implia B, umple K// 18 altēle B/într-acea B, într-ace K/orația
B/cară B// m. 14 și 17 lipseșc B// m. 15 lipsește D// 19 lipsește de vorba D/mele K/așa K// 20
lipsește pe K/dreptate B,C, nedreptate K// 21 slujbili D/ințelepciunei B, ințelepciunii
C/dăruit]ertat B/viața B, viață K// 23 cartia B/giudecătorilor B, C,K// 24 Sichilia K/ci-
tești B,C, cetiți D/că]și B/o vei ceti B,K, o veți ceti D// 25 ca K// 26 îndrepta C,D,K// 27 că la
ivală le vom B// 28 streinătate B, streinătatea K/lipsește ta B/mainte B, mai înainte D,K//
29 că-ț voi fi B, că-ț voiu fi C, că-ți voi fi K/priitori K/aș vria C, aș vre K// 30 că-ți sint vechi,
K/sint B/priiatin D,K// 31-32 voi¹⁻² K/ține K/viața K// 33 me D/numere C/aceste K
acești B// 34 ț-i-i dei K/lipsește cu care B/ț-ai]ce-ai B/pute K// 35 aceasta B/carea B, care K/

să-ți învoședzi inima ta cea bolnavă îți trimiț !
Iară ce ăste rămășița, întru vréria dumnedzăi-
lor să te odihnești ; carel(e) ai, acelia să le pe-
treci cu bucurie ; de toate supărările slobod să
5 petreci, de binevoiața priiatinului să te bucuri.

Antigoane, priiatene, te poftescu și voiu ca
cele râlă a trupului, adecă nepriiatenii cei
cumpliți și nenorocul, ciale împotrivă să lip-
sască. Pre feméia ta Rufa, Favstina mea o
10 cercetiadză de sănătate, care ăste cu totul
a ei. Eu, carele sintu cu totul al tău, am poron-
cît închinare de la tine trimisă, cu multă
bucurie, cu mulțamită, amîndoi o am priimit.

VOROAVA UNUI LĂCUIȚORÎU DE LA APA
15 DUNĂRII, CE VINISE ÎN DIVAN, CĂTRĂ SFAT,
DE S-AU JELUIT PENTRU TIRĂNIE, CARE AU
ARĂTAT RÎMLIANII PE PATRIÎA LUI; S-AU SCRIS
SPRE ADUCIREA AMINTE CELOR CE GIUDECĂ
ȘI SPRE BUCURIE CELOR CE SĂ GIUDECĂ. CAP 1

20 În anul al dzécelia a împărății lui Marco
Avrilie, preabunului împărat, făcîndu-să groz-
nic omor în Rîm, s-au mutat împăratul la
Campaniia, unde nu era omor. Iară pentru
séceta, acolo era mare lipsă locului. Și șe-
25 dzind acolo cîteva dzile cu boiarii săi, că pe
vrémia omorului de ciumă nu caută oamenii
să petriacă în dezmerdăciune, ce unde ari
putia să-ș scutiască viața, fiind acolo împă-
ratul, să războli de friguri fierbinte și avînd
30 pre lîn(gă) sine pururia oameni învățați

1. Nice stînd, nice fu-
gînd nu poate sta o-
mul împotriva așădzării
dumnădzăești. <Arios-
to, 27, 108.>

2. Cele ce nu poate
suferi primejdia că
ăste să o suferă mai
multu, pre Dumnedzău

1 învoioșadzi D/cea]ce K/lîpșeste îți B/ți trimit D, îț trimeți K// 2 iar K/ăste C,
este K/vréria C, vrere K// 3 dumnedzeilor B,K/caré B// 3-4 care ai să le petreci cu
bucurie K/ăcele B, acialia C/petriaci B// 5 priiatenului B, priiatinului K// 6-7 lîp-
șeste Antigoane... a trupului D/Antigone B,C/priiatine B,C, priiatine K/și voi
K/ciale C, cele K/rèle B, riăle C, rele K/nepriiatinii C,K// 8 cele B, cele
K// 9 Priiatine Antigoane, pre fiméia ta, Favstina me D/făméia B, fiméia K/mia B, me
K// 10-11 cercetiadză B, cercetiadză C/caré¹ B/ăste B, este K/și eu caré sint B, ieu, care
sintu C,D/care² K/sint K// 12 poruncit B/și închinare K// 13 mulțamită B, mulțamită
D//o am priimit]priimim B// 14 Cap al 10. Voroava unui lăcuițorî K// 14-19 Cap
1. Voroava unui păgin cătră sfatul Rîmului, carele venisă de la apele Dunării să facă piră
pentru tirănia care au arătat rîmlenii pe patria lui. Și aceasta voroavă să va închide în trei
capete, spre aducéria aminte a celora carii giudecă și spre bucuriia acelora carii să giudecă B//
15 vinisă C, venisă K// 15-16 în divan cătră sfat, ce venisă de s-au jăluit D/svat C/tiră-
niia K// 17 rîmlenii patriei lui K// 18 aducerea C, aducere K/giudecă C,K// 19 bucuriia D, giu-
decă C,K/lîpșeste Cap 1 K// 20 lîpșeste în B/dzécele B,C, dzécilea D, zecile K/împă-
răției B,C,K// 21 Avrelie B/pre B,K/făcîndu-să]ațiîndu-să B// 22 omor de ciumă
K/după Rîm ad. și de cia mergia mai ațiîndu-să B/s-au mutat]să mută B// 23 Cam-
pania C/unde nu era omor]caré era slobodă de stricăciunia acelui văzduh rău B/
iar K// 24 siaceta B, sécita D, secetă K/acolo ducia locul mare lipsă B// 25 Și așe
acolo împăratul făcu cităva ședere cu boiarii săi B/șădzind D/boerii K// 26 vrème
B,D, vreme K/ciumă B// 27 petriacă C/oaminii D// 26-27 nu cearcă oamenii loc undé
ari putia în dezmerdăciune petriace, ce B/diezmerdăciuni C// 28 ar pute K/ș-ari
putia viața scuti B/scutiască C//viiața K/fiind]afliindu-să B// 29-30 avîndu de puru-
ria pe lîngă sine oameni B/pe lîngă sine purure K/pururea C, lîpșeste D/oamini D//

și doftori, carii cerca boala lui, mulți să afla în curția lui: cum filosofi învățați, așa și doftorii carii făcra multă întrebare cu preabunul împărat. Acesta aceasta orînduială păziia că, în netîmplăria lui, să să ocîrmuiască bine lucrul oștii, iară întîmplarea lui numai de învățături făcea voroavă.

Într-o dzi veniră sfétnicii la împăratul și filosofii și doftorii și alți oameni mari. Vorovă să ațîță între ei pentru ce ar fi de s-au schimbat așa Rîmul, cum cu răsturnare den temelîia casălor, așa cu obiceiăle celor vechi de tot pițardute, a căruia pricină, că ari fi căci că Rîmul pre nime nu ari avea care / cu îndrăznire ar grăi céle adevărate. Ce aceste voroave audzind Marco Avrelie împărat, rădicîndu-și mîna, făcu sémnu de tăcere și începu a le spune o pildă de pomenire așa:

La începutul boeriei miale de sfat, oarecare lăcuioriu de la Dunăre au venit la Rîm să să jeluiască în divan de cercătoriul și giudecătoriul care cu groază mare cîrmuia pre lăcuiorii săi. Și așa, pîra și jaloba lui pentru strîmbătățile moșiei lui, cu lungimea voroavei au arătat de frumos, cît nu știu de ar putia mai bine sau Tulie aciastă să le grăiască, sau acela, Omirul, să le scrie.

Era acel țaran la față micșor, la budze mare, la ochi afundat, gălbeneți, la păr gros, la cap gol; încălțăminte avia de piiale de capră, haină de păr de capră, brîu de vițai de mare, barbă avia lungă și diasă, sprîncianele lăsate pe ochi, la pieptu și la grumadzi ca urșii pârös, purtînd a mîna un bățu.

ispitéște decît că ar nădejdui întru Dumnezeu. Avgustin, 16. *Orații* <= *De civitate Dei*, 19.

3. Ca să fii sănătos multe dureri vei suferi. Ovid, *Rîm* <= *Remedia amoris*, 1>.

4. Adevărul, nu numai frumos, ce și cuvios iaste. Minutius, 400>.

5. De virtuți inemii durare. Ovid, *Mitcamorfoze*>.

6. Viața țărăniască învățătoare sau dascal iaste moștiniei nevoinței și dreptății. Tîțero, *Pentru Rostîia Mer* <= *Pro Roscio Amerino*>.

1 cari K// 2 curte K/așa B,C, așa K// 3 cari K, cu carii B/făce K/lîpsește multă D/cu preabunul domnul C, cu prebunul domnul D, cu prebunul domnu B// 4 aceasta]acesta K/orînduiala K/netîmplare B,K// 5 să-ș otcîrmuiască B, să otcîrmuiască C, să ocîrmuiască K// 6 oștilor B/iar K/intîmplăria C, întru întîmplare B, în întîmplare K// 7 făcra B,C, făce K/voroave B,C,K// 8 Și așa într-o dzi B/sfiatnicii B, svétnicii C, sfetnicii K/după împăratul ad. Marco Avrelie deodată B// 9 oameni D// 10 s-au ațîțat K/ci]dînșii B// 11 așa C/Rîmul așa K// 10-14 pentru ce pricină schimbării Rîmului, așa răsipa den temelie caselor, cu obiceiurile celor vechi de tot pierdute, a căruia rău pricina una că ar fi au aflat, căci că Rîmul B// 12 din D,K/așa K/obiciăile D, obiceiurile K/cele D// 13 pierdute C,K, perdute D/căruie K/lîpsește că K// 14 ar fi K/nimîia B, nime K/n-ari avia B, nu ar ave K/lîpsește care B// 15 îndrăzneală B/ari grăi K/ciale C, cele K/advărate K/că acest fial de vorbe B/acéstea C, aceste K// 16 audzindu B/Avrelie B// 17 face B/sămnu B,D, sămn C,K/tăciare C, tăcere K/lîpsește și B/începîndu B// 18 spune lor B/pomianire B/așa K// 19 boerii D/mele K/svat C// 19-21 la începătura boierii méle de sfat veni oarecar lăcuioriu de la Dunăria la Rîm ca să-ș spue în divan jaloba de cercătoriul și giudecătoriul B// 20 lăcuiori K/vinit D// 21 jăluiască D/giudecătoriul C,K// 22 otcîrmuia B// 23 așa C, așa K/pîra]para A// 24 moșii sale D, moșiei sale C// 23-25 Și așa pîra lui cu lungire voroavei sale pentru strîmbătățile domniei sale au arătat de frumos, cît B/lungimia C, lungime K// 25 ari putia B, ari putea C, ar pute K// 26 acéștia B, aciaste C, aceste D,K// 27 acéla B/Omir K// 28 iera C/budză D/mari C// 29 gălbietîți B, gălbineț D, gălbăgios K// 30 gol]pleșiv B/încălțeminte B/ave K/pielă B,K// 31 peri B// m. 2 și 6 lîpșese B// m. 3 lîpșese D/viței B// 32 ave K/deasă B/sprîncenile B, sprîncenile D, sprîncenile K// 33 pre B/lîpșese și D// 34 pârös ca urșii D/purtindu B/in mină un băți K//

Și dacă l-am vădzut întrînd în divan soco-
 tiîam a fi un dobitoc cu chip de om. Iară
 dacă audziîu voroava lui socotiîam a fi unul
 den dumnedzâi, de ar fi îmblat dumnedzâi
 5 între oameni. Cît mi se părîa că-l vădzu ca
 pre o minune, atîta era mirare a asculta pre
 dînsul grăind; și măcar că mulți oameni sta
 den afară, așteptînd să spue nevoile sale, ce
 înaintîa tuturor fu ascultat acel țaran, de
 10 mirare, pentru să-l cunoaștem ce ar dzice.
 Că avea obiceiău sfîtnicii să asculte întîi
 jalobele și greutățile celor săraci și pre urmă
 să asculte poftele celor bogăți.

Deci, dacă stătu în mijlocul divanului celui
 15 de sfat, țaranul acela, pricina venirii sale și
 toată nevoia cu prea lungă voroavă au început:

O, părinți adunați, o, niam fericit! Eu țara-
 nul Miliian, lăcuioriîu orașelor rîpii Dunării,
 voao sfîtnicilor rîmleni, carii sinteți adunați
 20 într-această curte, mă închin și mă rog dumne-
 dzăilor, celor nemuritori ca și limba mea
 astăzi să o îndreptîadzi și să o chivernisască
 cum spre a moșii mele ciale ce să cuvîn a le
 grăi așa și voaă spre otcîrmuire bună a stăpînii
 25 voastre de obște a ascultare să vă fie; că fără
 vreria și socotiala dumnedzăilor nice binile
 a-l agonisi, nice de rău a ne feri putem.

Cu vreria dumnedzăilor celor vătămăți și
 cu lăsarîa dumnedzăilor mînioși, noi norocul
 30 așa împotrivă și voi noroc așa fericit aș
 cunoscut de au supus hatmanii cei mîndri a
 romanilor cu armele Ț(a)ra Nemțască. Că pre
 care vrême sta pre noi mîniîa dumnădzăilor
 noștri că s-au lucrat acîstîa; nu în zădar

7. Om mai multu cu
 naștirea, decît cu soco-
 tiala, varvar. Viles
 <= Vellejus>, Cartia
 2.

8. Nemică mai greu
 nu-i decît a vedea ce
 să cade. Țîșer<o>, Oraș.
 <= Oratoriae partiti-
 ones>.

9. Răutățile trupului
 suptu umbra grafului
 stau ascunsă. Iustin,
 Cartia 4.

10. Portul den afară
 însemniadză ciale den
 lontru. Sulge <= Su-
 gerius>, De viața lui
 Lodovic.

11. Nădfajdea lucr-
 rilor celor împotrivă
 sfătuiăște răbdaria.
 Lim, <= Symmachus>,
 2, Cartia 39.

1 și așe, după ce l-am vădzut că întră B/socotiem D|| 3 iară după ce i-am audzit B,
 iar după ce auzii K|| 4 din dumnedzei B,K/ari fi C/umblat K/dumnedzei B, dum-
 nedzâi C, dumnedzei K, lipsește D|| 5 oameni D/cu cît mi să părîa B, cu cît mi să
 părîa C, cu cît mi să pare K/cît]cu cît D|| 6 pe B/cu atîta B/iera C,D/merare K/a-l
 asculta B,K|| 7 grăindu B/macari B, macar D,K/oamini D|| 8 din D,K/așteptîndu B/nevoele
 C|| 9 înainte B,K, înainte C/ascultat B/acest B/fu ascultare de mirare acel țaran D|| 10 ce
 ari dzice C, ce a dzice D|| 10-11 așa pentru să-l cunoaștem ce ari dzice acel om de mirare,
 cum pentru că avîa obiceiū sfetnicii B|| 11 avîa C, ave K/svetnicii C, sfetnicii K, sfetnicii
 săi D/întîii B|| 12 jalobile D/greutățile C,K/pe B,K|| 13 poftale B, poftili D, poftile K/bog-
 gați]împrilejiți B|| 14 deaca B|| 15 svat C/acela B|| 15-16 acela au început pricina venirii
 sale și toată nevoe cu pre îndelungată vorcavă K|| 16 pria lungă B,C/așa au început a
 spune B|| 17 părinților B/fericit C/ieu C,D|| 18 Miliian K/lăcuior D/orașilor B,D,K/rîpilor
 B,C,D,K|| 19 voa C,K/sfiatnicilor B, sviatnicilor C, sfetnicilor K/rîmleni C, rîmleni K/cari
 sinteți K|| 20 într-aceasta B/dumnedzeilor B,K|| 21 mea]me B,K|| 22 îndireptéde B, in-
 dreptîadză C, îndreptedze D, îndrepteză K|| 23 moșiei C,K/ale moșiei B/miale C, mele K/céle
 B, cele K/cuvene graful B|| 24 așa B,C, așa K/voao B/otcîrmuiră B, ocîrmuire K/
 bună] cea bună B/stăpînirii B,C,D,K|| 25 de obște ascultare B,C,K|| 26 vrerea C, vrere K/
 socoteala B/dumnedzeilor B,K/nici K/binele B,C,K|| 27 a să agonesi B/nici K/ nu putem
 B|| 28 vrerea C, vrere K/dumnedzeilor B,K|| 29 lăsare B,K/dumnedzeilor B,K, dumnă-
 dzăilor C/mînioș B,K|| 30 așa¹⁻²K/împotrivă B,D,K/așa noroc B/fericit cunoscu K|| 31 co-
 noscut D/suppus B|| 32 armile D/Nemțască B/ca pre D|| 32-34 că pre vrême mîniei dum-
 nedzeilor noștri B|| 33 vreme K/dumnedzeilor K|| m. 7 și 8 lipsesc B|| după m.
 6 ad. Graful blindu oameni mari face, dzice Fabius B|| 34 acéstîa B, aceste K||

- f. 43°
- dzic că, de am fi avut noi pre dumnedzăi împăcați, în deșartu ar fi fostu a cugeta să fim fostu noi / biruiți de voi. Iară că mare ȧste lauda voastră, romanilor, așea pentru izbîndele
- 5 luate, cum pentru triumful de izbîndă lucrata de spre mai multe țări, cu multu mai multu vă veți defăima la viacii cei viitori pentru tirăniile făcute de voi. Ce că aș vrea să știți de nu prea știți că pe vrămia care strigătorii voștri
- 10 înaintia carălor celor de veselie strigînd: Viețuiască, viețuiască, Roma cea nebiruită, iară cei pedepsiți, prinși în robie, într-altu chip dentru adîncul pieptului său, suspinîndu la dumnedzăi vor dzice: dreptate, dreptate!
- 15 Lăcuiitorii cei mai mari ai miei la Dunăre au trăit, unde vădzind locul fără folos, pămîntul săc, s-au mutat la locuri umede, ca de li-ar face scădere apa, să să întoarcă la pămîntu tare fără de grije; că precum sintu poftele
- 20 și mințile oamenilor de multe feliuri, așia uniori, ferindu-să de altu loc, ne răcorim de ape, alteori înfricoșindu-ne de vărsaria apelor, ne întoarcem la uscat. Ce, precum începusem a dzice, așia de mare poftă au fostu întru voi,
- 25 romanilor, a apuca cele streine, așea de neodihnită mîndria a stăpîni țările streine, cît nice cîa nemăsurată adîncimă mării, pre voi a vă împlia, nice lățimă cîmpilor a vă sătura nu v-au putut.
- 30 Ah, cît de mare bucurie au cei năcăjiți, cînd cugetă la dreptatea dumnedzăilor și foarte au adevărit lucru că strîmbătățile luate de la cei nedrepti le vor răscumpăra. Că într-altu chip, de nu ar avea cei pedepsiți pe dumnedzăi răscumpără-
- 35 tori pedîpselor sale, despre vrăjmașii săi de bună voe ș-ar părăsi viața. Pentru aceasta dzic eu aciastă; vrînd dumnedzăi cei drepti, cum nădejdu-

12. Obicina minții ome-nești, de ce are mai multe, de ce mai multu poftiaște. Iustin, Carte 5.

13. Ale sale pierde cel ce rîhnaște cele ce nu să cade. Lio, Carte 54.

14. Îndărăpnica rîh-nire de cele streine prea mare citeodată a-

1 dumnedzei C, K // 2 deșert C, K / ar hi C, D // 2-3 în deșart de cuget ar hi fost să ne fim biruit de voi B / fim] fi K / iar K / este K // 4 a voastră B / așia B, C, așe D, aș K / izbîndile D, K // 5 treumful D / triumfurile de izbînde B / 6 dispre D / țări C, K // 7 vécii C, vecii K // 7-8 la vacurile celi viitoare, pentru făcutele tirăniile voastre B // 8 lipsește ce K / vria B, C, vre K // 9 pria B, C, pre K / pe] pre C / vreme K / că pe vrême care mărgu talalii strigătorii B // 10 înainte B, C, D, K / ve-sălie D, K / strigîndu B // 11 cea] ce K / iar K // 12 la robia B // 13 dintru B, K / său] sau D / strigînd și suspinînd K // 14 dumnedzei B, K / dreptatîa¹ B // 15 Dunăria B // 16 trăitu B / vădzindu B, au văzut K / pentru pămîntul B // 17 că K / li-ari B, li-ari C // 18 scădere apele B / scădere K // 18-19 să s <e> întoarne la pămîntul cel tare fără grijă B / pămîntul cel tare K / grijă D / sint B, K / poftiale B, poftile D, poftile K // 20 mințile K / fialuri B, feluri C, K / aș K // 22 vărsările B, vărsare K // 23 ne înturnăm B / începusăm B, C, D, K // 24 așa K / pohtă D / între K // 25 ciali C, cele K / așia B, C, așa K // 26 mîndrie C, K / țările K // 27 nici cea B / lipsește cîa K / nemă-surată] nenumărată D / adîncime a mării K // 28 umple K / nici K / lățime D, K // 30 cită B, K / năcăjiți] supărați B / cîndu B // 31 dreptatîa B, dreptatea C, dreptate K / dumne-dzeilor B, K / au de adevărit B, K // 32 nedrepti D, K // 34 de n-ari avia B, de nu ari avia C, de nu ar ave K / dumnedzei B, K, dumnedzăi C // 35 pedîpsălor C, pedepsilor D / lip-sește sale K / săi] sei B, lor K // 36 voia lor B / ari părăsi B, ș-ari părăsi C / viața K / acestia pen-tru aceasta le dzic eu B / aciastea C, aceste K // 37 vrîndu B / dumnedzei B, dumnezei K, dumnedzăii C / drepti K / nădejduesc B, nedejduesc C, nedejduescu D, nădjăduesc K //

escu să fie așa, precum fără de nice o dreptate
viind, ni-aț scos den casăle și lăcașurile no-
stre, așa cu prea bună dreptate, alții pre voi,
să vă goniască den Italie vor veni. Avăm de
5 pravile prea adevărate <în> patria mea, în
Țara Nemțască, că cine apucă céle streine
dreptate întru ale sale să nu aibă. Iară eu,
vrînd dumnădzăi<i>, nedejduescu că ș<a> va
tîmpla de acélia ce-s cu povéste în t̃<a>ra
10 mîa, de cunoaște Rîmul întru adevăr.

Dentru voroava carîa am, grețoasă, și den
portul hainelor méle, lesne puteți cunoaște
că sintu lăcuiorîu la locul mieu, așa de
sălbatec; iară nice un lucru nu am mai vechîu
15 decît a cunoaște cine ăste dreptu întru céle
ce are și cine ăste tiran întru céle ce moștineaște.
Că țărani ce-s de locul mieu și de orînduiala
mîa, măcar că céle ce am vrea politicéști, a le
spune nu putem, iară nu sintem așa nesirgu-
20 itori a nu lăuda céle bune și a nu lepăda céle
réle. Și făcuîu îndrăznire a dzice că orice, în
multe dzile cu sila, cei răi au apucat, într-o
dzi acélia le vor lua dumnędzăii de la dînșii;
așjidria, orice în mulți ani cei buni au pierdut,
f. 44 25 acélia dumnędzăii într-un ceas le va da. Iară,
pentru să mărturisescu adevărul, cei răi să
îmbogățascu și sintu norociți; mai multu
ăste den lăsare decît den vréria dumnędzăilor,
carii, de vom dzice că petrec îndelungat, veni-va
30 vréme în care vor lua certare pentru toate.
Un lucru rîmlîanilor, neîndoindu-vă, să credeți:
dentru agonisita cîa nedireaptă a părinților, ră-

rată perire. Casiod<or>,
7,9< = Ammianus Mar-
cellinus, Liber 17>.

15. De la puțin Ia,
care pre multu cearcă
<Cassiodorius, 7, 9>.

16. De multe ori de
suptu epîngeaoa pu-
cioasă înjălepçune să
află. Țîțero, Pot.
< = Disputationes Tus-
culanae>, 3.

17. Nădějde ăste ce de
pre urmă a lucrurilor
împotrivă bucurie. Eron
1 < = Seneca, 5, Con-
troversiae 1>.

1 așa K/fără nice B,D, fără nici K/dreptăția B, dreptate C,D,K//2 venindu B/de ne-ați B,
ne-ați C, ni-ați K// m. 13 lipșește B// după m. 11 ad. Neomenie lacomii, adevărat, rău
ăste tuturor romanilor, dzice Salviian B// 2 din C,D,K/casele B, casile D// 3 așa K/pre bună
B,K/dreptăția B, dreptate C,D,K// 4 goniască C/ad. marg. din Italia K/Italie B, Ita-
liia C/că vor veni B/avem B,K// 5 pravilă K/pria adevărată B, pria adevărate C, pre adevă-
rată K// 6 în Țara Niamțască, patriia mea B/mîa C, me K/apucă cu sila B, apucă cu sila
K/cele K// 7 dreptăția B, dreptate D,K/să n-aibă B/iar K/lipșește eu B// 8 vrîndu B/dum-
nedzei B, dumnezeii K/nădějduesc B, nădějduesc K// 9 dé B/acialia C, acele K/ce-s]ce
sintu D, ce sint K/povăste B, poveste K/țara me K// 10 cunoaștia B, conoaște D/Rî-
mul vostru adevărate B// 11 dintru B,K/care D,K/din B,K// 12 hainilor D,K/mele K, lipșește
B/lăsanne putiati B// 13 sintu B, sint C,K/lăcuior D, lăcuiori K, un descălecătoriu B/așa
B,C, așa K// 14 sălbatic K/iar K/nici K/n-am B/vechi K//15 — 16 a nu conoaște D/este 1-2
K, ăste C, este K/drept K/cele K, ciale C, acéle B/ce are și întru acélia ce moș-
tenește cine ăste tiran B/ciale C, cele K/moștenești C, moștênește D, moștinești
K// 17 ce-s]ce sint K, ce-i B/de]din K/de]din K// 18 mea C, me K/macar B,K/célia B, ciale
C, cele K/vria B,C, vre D,K/politiciăști B, politicéște C// 19 nu putîam B/iar K/nu sintem
K/așa de nesirguitori B, așa de nesirguitori C, așa de nesirguitori K, așa de nesirgui-
tori D// 20 célia B, ciale C, cele K// 20—21 și cele rréle a nu le huli. Și așa aicia am
îndrăzneală a dzice B// 21 ciale riale C, cele rele K/făcuî K// 22 sila B// 23 acélia într-o dzi
B/acéle D, acialia C, acele K/dumnędzei B, dumnezeii K// 24 așjidria B, așjidire D/așjidire
K/ani]ai C,D// 25 dumnędzei B, dumnezeii K/întru un D/iar K// 26 pentru]căci B/între
paranteze să mărturisăscu adevărul B/mărturisăsc C, mărturisăscu D// 27 să îmbogă-
țescu și să fac norocoș B/sint K// 28 ăste C, este B,K/din 1-2 D,K, de B, din²
B,C,]vréria C, vrere K/dumnędzeilor B,K// 29 cari K// 30 va veni vréme B/vrémia C,
vreme K// 31 după rîmlîenilor ad. nemică B/rîmlenilor K/credeți C,K// 32 dintru
B,K/agonisita B/cea nedireaptă B, cea nediriaptă C, ce nedriaptă K/rămîn B//

mîne la feciori direaptă pagubă. De multe ori să miră oamenii cei proști ai miei, pentru ce pricină dumnedzăii, acéle ce le agonisăscu cei răi, nu îndată agonisindu-le, le iau de la
 5 cei răi. Ce aceasta mi să pare mie a fi pricina că, lăsindu-i dumnedzăii pre cei răi să strîngă pe încet, îndelungă vréme, ca pre urmă, cînd vor petréce prea fără de grijă, deodată toate să le piardză; că cu driapta
 10 giudecata dumnedzăilor iaste, celora ce peste măsură și peste putiare a mulți fac rău, săvai alții cu dreptate li-ar face rău; că omul bun și înțeleptu fieștecarele desăvîrșit a socoti poftéște. Ce atîta lipsește:
 15 că pentru să poată cu dulceață céle streine ce le moștinește a le petréce, dulceață nice dentr-un lucru să n-aibă, aducîndu-ș aminte de céle ce le are rău agonisite.

De-mi întălegeți, romanilor, nu știu, iară
 20 pentru să-mi întălegeți mai deșchis, nu numai în mirare, ce și în neplăcere că voiu fi, mă mărturisăscu, că acela ce, oricît de puțin strein lucru de are, măcar un ceas a să odihni sau a dormi de poate, cînd și pre dumnedzăii de
 25 dînsul vătămăți și pre orășeni răniți și pre vrăjmaș voioș și pre priiateni pierduți și pre carii i-au dezbrăcat supărați și ce-i mai greu de toate, că pre sine însuși să véde întru scădere. Iară căci nu aș dzice vătămat de scădere?
 30 Căci, cu vicleșug pentru să-mi apuce averile méle, altul îndiamnă și așa, de sirgu, pre acelaș să să omoară s-au giudecat. Acela vinovat dumnedzăilor și defăimat între oameni rămîne, întru a căruia inimă și cuget așa de mare rahnă
 35 au intrat și care-i îș sloboade așa de desfrînată povățuire cu faptele lor, cît drept avéria sa soco-

18 Plata dumnedzăiască vine tîrdziu. <Domenicus, 304>.

19. Cei răi, de céle streine ca de ale sale să bucură și le gustă. Val<erius> Ma<xim<us>, 47.

20. Avuții și celor răi să pot tîmpla, iară a-ș găti laudă numai celor aleși întru bunătați pot. Asoc<rat> = Isoc<rates> la Nic<ocolum>.

1 ficiori K/direaptă B, driaptă C,K|| 2 miră]miară K/oaminii D/oamenii miei cei proști B|| 3 dumnedzei B] dumnedzăii C, dumnezeii K/acéla B, acele K/agonisăsc B,C, agonisăscu D|| 4 lipsește răi B/agonisindu-le B/le iau K, le eu B|| 6 lăsindu-i B,C,D,K/dumnedzei B, dumnezeii K|| 7 pi-nciat B/îndelungă]în lungă D/vrémia B, vreme K|| 8 cîndu B/petriace B,C, petrece K/întru cia pria fără de grijé B/pre K/grîje K|| m. 15, 16 și 17 lipsesc B|| 9 piarză K/dreapta B, driaptă C,D,K|| 10 giudecata B, giudecata C,K/dumnedzeilor B,K/iaste C, este K|| 11 putéria B, putere K/lipsește a mulți K|| 12 săvai]macar că K/dreptatia B, dreptate D,K/ li-ar face C, le face B|| 13 înțelept B,C/fieștecarile B, fieștecare K|| 14 a să socoti B/poh-téște D, poftesti K/lipsiaste C, lipsești K|| 15 ciale C, cele K|| 16 moștinaște B, moștenéște C,D, moștenești K/petriaci B, petrece K/nici K|| 17 dintr-un B,C,K/să nu aibă K/adu-cîndu-și C/amintia B|| 18 de ciale C, di céle D, de cele K/ce are rău agonesita B|| 19 de-m B/in-tăleghiati B, întăliageți C, întălegeți K]alégeți D/iar K|| 20 să-m B/întăleghiati B, întă-liageți C, întălegeți K|| 21 neplăcere K, placéria B/voi B,K/lipsește mă D|| 22 mărturisesc C,K/ce]care B/lucru strein K|| 23 macar B,K/ceas ari odihni B|| 24 ari dormi B/de]nu K/cîndu B/dumnedzei B, K|| 25 orășiani B, orășeni K|| 26 vrăjmași B,K, vrăjmași C/voi-iuși B, voioși C,K/pe ²C,D/priiatini C, priiatini K|| 27 ce-i]ce este K|| 28 că vădzindu-să pre sine singur întru scăderia B/sine K/insuș K/vede K|| 29 scădere ¹⁻²K, scăderia ²B/iar K|| 30 vicleșug B, vicleșug K|| 31 miale C, mele K/îndeamnă B/așia C, așa K/sirgu B,K|| 32 acelaș B, acela K/s-au giudecat să să omoară K/giudecat B,C/acéla B|| 33 dumnedzeilor B,K, dumnedzăilor C/desfăimat B/oamini D/rămîne]romini A,C|| 34 inemă C/așia C, așa K/rîhnă C, rîvnă K|| 34-36 inema și cugetare au intrat atîta de mare aprîndéria a rîhnelor care-ș sloboade așia desfrînate povățuirile sale cu fapte, că drept avuția sa socotiaste B||

têște lipsa streină și îndestulare dreptu sără-
cie.

Nemică nu socotescu, ori grec, ori varvar,
ori roman, fiind de față, sau nefiind, ari asculta
5 acéștiã, ce blăstămat de dumnedzã și urît
oamenilor ăaste acela și va fi, dzic și mărturis-
sescu, carele fără de nice o socotială laudă
cu defăimare, dreptate cu nedreptate, céle cu
cale cu sila, adevărul cu minciuna, céle streine
10 cu o îndoială a le muta va, ale sale urînd, céle
streine cu suspînd înghițînd. Cine au aședzat
șie soroc ca acesta, ca să strîngă avére ficiorilor
săi, nū pentru să-i numere între oamenii cei
de laudă, acela așa céle bune strînsă să le
15 piardză cum, pierdzîndu-și numele, să rămîe
f. 44^v întru defăimarea celor răi, lucru foarte/cu
cale ăaste.

Și voi, rîmlîanilor, de vréme ce cu firia
v-ați mîndrit și cu mîndria v-ați orbit, pentru
20 căci moșteniți mai multu decît alții și mai
cinstiți decît toți, ce într-altu chip să are
lucrul; că de aț vrea cu ochii deschiși să pră-
viți greșealele voastre viț(i) vedea, măcar că
v-am lauda cu stăpînia a țării streine, iară
25 robiile că sintu averile voastre strîngeți cît
ve-i voia și orice vă place faceți, că după
socotiala mea cea adevărată a avea casă plină
de averi puțin folosăște de să vor moștini
mințile de rahnă. Că avéria strînsă pen lăcomie
30 și ținută prin scumpéte, așa socotiala cea
bună a moștinatoriului o ăau, cum și spre paza
și ținere vieții, nemică aceluiaș nu folosescu.
Că nice vrémia multu a ascunde, nice mulți
ani a să tainui nu poate, de ăaste să să

21. Lacomul nice den
roada ce are nu-i no-
rocit, iară rîhînd a
cerca, mai mișel. Va-
l<erius> Ma<x>i<mus>,
9, 4>.

22. Unde au grijă de
avuții acolo toate céle
bune eține sintu. <Sal-
lustius, De reipublicae
ordine.>

23. Acela venit a dom-
nului ăaste adevărat
care voies il plătește
moștinatoriul. Cass<io-
dor>, 9, 10.

35 care ăș K/ășia C, așa K// 36 driaptă D/avéria C, avere K// 1 socotești K/lipsă K//
3 Nemică D,K/socotiască B// 4 fiindu B/nefiindu B/ar asculta K// 5 acăștiã B,C,
aceste K/dumnedzei B,K/urît de oameni K/oaminilor D// 6 că ăaste B, ăaste C,
este K/acéla B// 7 mărturisăscu B,D, mărturisăsc C/care K/fără nice B,D, fără nici
K// 8 nedireptătia B/cele K// 9 callia B/sila K/adivărul K/ciale C, cele K/streine]ade-
vărate B,K// 10 cu îndoială B,D,K/va a le muta B/urîndu-le B/ciale C, cele K, și céle
B// 11 suspini B/înghițîndu-le B, înghițînd K/așadzat D// 12 șie]luiș K/acésta B// m. 20 lîp-
sește K// m. 21 lîpsește B/avéria B, avere K/feciorilor B,C// 13 săi]lui K/numlăreB/oa-
minii D// 14 lîpsește acela B/ad. marg. așa C, așa B, lîpsește K/ciali B, cele K/lîpsește
strînsă D// 15 piardă K/cum acélaș B/pierdzîndu-ș B, pierdzîndu-ș C, pierdzîndu-ș K/numéle
B, numile D/rămîia B// 16 defăimare B, defăimaria C// 17 este K// 18 rîmlénilor B, rîmle-
nilor K/vrémia B, vréme K/fire K// 18—19 că cu fire mindriei și cu hîtrîia v-ați orbit B// 20
moșteniți B,C,K/măi multe D, lîpsește B/după alții ad. că aț fi B// 21 să are lucrul]ăste B/
22 că de-ț vria B, că de ați vria C, că de ați vreK// 23 priviți K/gréșialele B, greșialele C, greșia-
lile D, greșiale K/veți vedea B, veți vede K, viți vîdea C,D/macar B,K// 24 v-ați lauda B/în țări
streine cu stăpînie K/stăpînie B,C/țări C, țăr B// 25 iar robiile sint K, iară că robiile sint
B/avere]avuțiile B, ale D/stringiați B// 26 ve-i]vi-i C, vă este K/cît vi-i voia lucrăți și oric
ce vă place, că după socoteala mia B/va plăcea D// 27 mia C, me K/cia B, ce K/avia
B,C, ave K/case B/pline B,K// 28 aviarî B/să folosești K/moșteni B,C, stăpîni D,K// 29 min-
țile C,K/rîhnă C, rîvnă K/ca D/avere K, avuțiile B/strînsă B/prin K, prin C,D// 30 ținută
K/pren B/scumpete K/ășia B,C, așa K/socoteala B/cia B, ce K// 31 moștinatoriului
B,D, moștinatorului C/spria B// 32 ținere C, ținere D, ținere K/viații B, a vieții
K/nimică D,K/acialuiaș B/nu folosăscu B,D, nu folosăsc C// 33 nici¹⁻² K/vrémia C,
vréme K/multă B// 34 ani]ai C/să tainui]a-i stăpîni D/nu-i poate D/ăaste B,C, este K//

socotiască cineva între cei bogați, bogat și între
 cei cinstiți, cinstit. Că acela ce iubeste pria
 mult averia sa, nu poate fi să nu facă vrăjmaș
 numelui său, măcar de ar fi așa de mare
 5 întru cei lacomi vrednicia lor, câtă rîhnire
 iaste spre averile streine! Așa să mă iubască
 dumnezăii că ar fi cît nice ar lăcomiei lor
 molie odihna vieții (ca să grăescu așa) nu o
 ari roade, nice cangrena defăimării n-ari mînca
 10 lauda că bună a lor.

Ascultați, romanilor, ascultați aceasta ce am
 a dzice și măcar acestia să le puteți înțelegi.
 Căci într-altu chip și eu m-aș amăgi și voi
 nice un folos de voroava mîa nu veți lua.
 15 Toți hulescu mîndria, iară nime nu priimăște
 plecaciunea. Toți hulescu preacurvia, iară
 nime nu vor să să opriască de dînsă. Toți
 hulescu neoprirea, iară nime nu sileste să să
 opriască. Toți laudă răbdaria, iară nime nu
 20 face răbdare. Toți liapadă împuticiunia și ei
 șed fără lucru. Blastămă toți lăcomia și pre
 toți cu jocuri îi vădzu. Un lucru îl grăescu,
 care nu fără lacrimi îl dzic la ivală într-această
 curte: adecă cu limba mulți au mărturisit
 25 bunătățile, iară cu mădulările s-au dat după
 răutăți. Nu pentru rîmlianii de la Iliria, ce
 pentru sfetnicii pre carii îi prăvăscu în curte,
 că le dzic acestia eu, să cugetați.

Voi, romanilor, pré stiagurile și șiamnele
 30 voastre în loc de simbol aveți aceste cuvinte:
 a romanilor datorie iaste a erta pre cei supuși
 și a supune pre cei mîndri. Iară mai dreptu
 ați dzice: a romanilor datoria iaste, pre cei
 nevinovați a-i jecui, pre cei lini a-i învrăjbi.
 35 Că nemică altă, voi romanilor, nu sinteți fără
 numai a năroadelor odihnitoare turburători
 și apucători sutorilor și ostenelelor streine.

1 socotiască C/î bogat B// 2 cinstiți C,K/cela B,K/iubește B, iubești K/pria multu B, pre
 mult K// 3 averile sale, B, avere sa K/să nu să facă B,K/numfalui B// 4 macar B,K/așia
 B,C, așa K// 5 între D,K/vredniciiilor B/lipsește lor B/rîhnire K// 6 este K, ia A/averile cele
 B/așia B,C, așa D, așa K// 7 dumnezei B, dumnezeii K/nici K/lăcomii K// 8 moliile
 B/viații K/așa K// 9 are D/nici K/cangrina D,K/nu ar mînca K// 10 cea B,C, ce
 K// 12 macarî B, macar K/acestia C, aceste D,K/putiați B/înțelege B, înțalege C, înță-
 lege K// 14 nici K/de]din K, den B/mia]me K// 15 mîndrie D/iar K/nimine K/nu
 priimește B, nu priimește C, nu priimești D// 16 plecaciunia B, plecaciunea C, plecaciune K//
 15-16 lipsește iară nime nu priimăște plecaciunea. Toți hulescu preacurvia D/pria-
 curvia C, precurvie K/iar K// 17 nimine K/nu va B, nu vra K/opriască C/dînsa D,K// 18 ne-
 oprire K/iar B,K/nimia B, nimine K/siliasțe C, sileste K// 19 oprească B, opriască C/după-
 opriască ad. de dînsa. Tot hulescu curvia, iar nime nu vor să s(e) lasă de dînsa D/răb-
 darea C, răbdare K/iar K/nimine K, nimia B// 20 leapadă B/împuticiunea B, împuticiune
 D, înțalepciune K/și]iar D// 21 șad D/Toț blasămă B// 22 pre toți îi văd cu jacuri. Un lucru
 îl văd și-l grăesc K/văz B// 23 într-aceasta B,C,D// 24 curtia B/adică D/mărturisit B// 25 iar
 K// 26 rîmlenii B,C, rîmlenii K// 27 sfatnicii B, sfetnicii C,K/carii K/lipsește îi B/curtă
 B// 28 lipsește că D/acestia B,C, aceste K/cugetați B// 29 rîmlenilor B/pre B,C,K/steagurile
 B/șiamnele B, șeamnele D,K// 30 aviați B/acestia B, aceste K/cuvenite B// 31 este K/supuși
 B// 32 lipsește și D/supune B/iar K/dreptu C// 33 a dzice așa B, ați dzicia așa C, ați dzice
 așa D, ați zice așa K/datorie C,D,K/este B,K, iaste C// 34 jăcui D/pre]și pre B, pri
 D// 35 nemică D,K/alta B,K/romanilor voi B/ nu sinteți K// 36 lipsește numai B/năroadilor
 D, noroadelor K/turburători B,C,K// 37 ostenalilor B osteneților K/streinilor B//

24. Voroava iaste mai
 <mai> multu decit lu-
 crurile. Seneca <a> <=>
 =Symmachus>, 7.

25. Mai multu lucru-
 rile arată decit cuvîn-
 tele. Amvros<ie 2, Thes-
 saloniceni, 3>.

CAP 2. ȚĂRANUL, VOROAVA SA ÎNCEPUTĂ
URNINDU, CEARTĂ PRE RÎMLIANI CĂ, NICI
DE O STRÎMBĂTATE NEVĂTĂMÎNDU-SĂ,
AU VENIT DE AU DOBÎNDIT MOȘIIA LUI ȘI,
f. 45 5 DOVEDIND DEPLIN, ARATĂ CĂCI/AR HI FOSTU
DUMNEDZĂII MÎNIIĂȚI DE DÎNȘII, FURĂ
BIRUIȚI LĂCUIITORII LUI DE RÎMLIANI

Întrebu de voi, romanilor, ce lucru v-au
îndemnat pre voi, cei ce sinteți născuți la apa
10 Tivrului, de ați venit împotriva noastră, carii
în pace lăcuiam la râpile Dunării? Au priiateni
vrăjmașilor a fi, au gîndul nostru de vrăjmășie
a arăta spre voi l-ați vădzut? Au audzit-ați
în Rîm vestindu-să, precum am lăsat lăcașu-
15 rile noastre și a năvăli la țărî streine? Au
înștiințatu-v-au cineva de rocoșiturile noastre
asupra domnilor noștri, cum am arăta slujba
varvarilor celor neodihniți? Au trimețindu-ne
noao, de la voi, soli, să ne îndemne spre prie-
20 teșugul vostru, sau venit-au cineva la Rîm den
moșia noastră, arătîndu-vă voaî, ca unor
vrăjmaș, gătire de războiu? Au vréun craiu
în țările noastre murind, ni-ar fi lăsat pre
noi cu testamentu voaî moștinitori, ca cu voia
25 acéia să ne supuneți stăpînirii voastre? Au
găsit-ați vro lége noaă, sau véche cu vrun
obiciăiu, cu care ar fi Țara Nemțască cea de
bun niam să să supue Romii voastre, cei trufașe?
Au răsipit-am cîndva oștile voastre? Au pră-
30 dat-am locurile voastre? Au jecuum lăcuiitorii
voștri? Au priimim nepriiatenii voștri ca, răs-
cumpărînd strîmbătățile noastre, am prăda
țările voastre? De am trăi în megieșie cu
voi, nu ar fi de mirare de am face strîmbătate
35 unii, altora. Că de multe ori să tîmplă ca
pentru împărțiria pămîntului stărbu să ațiță
îndelungă sfadă între doao niamuri.

1. Acélia [ce] sintu nedrepte războae ce sintu fără pricină rădicate. Isad. <= Isidor>.

2. Trebuie să <ce> rădice războae, ca fără strîmbătate să viețuiască în pace. Țiter<ox>, Amfi. <= De officiis>, 1.

1 *lipsește* Cap 2 D,K/începu B, la început K// 2 rimlêni C, rimleni K/nice B,C// 3 nevătămîndu-i D// 4 au vinit D/di au dobîndit D// 5 dovedindu B/căce D,K, pentru că B/ar fi K// 6 dumnedzei B, dumnedzăii C, dumnezeii K/mînițați]vătămăți B// 7 *după* rimliani ad. Cap 2 K, *repetă* C/rimlêni B, rimleni K// 9 céia B/sînteți K// 10 împotriva B,D,K/cari K// 11 lăcu-iam]trăiam B/priiatin B, priiatini C,D, priiatinii K// 12 vrăjmașilor voștri B, C,D,K// 13 arătat B// 14 am lăsa C,D,K, am lăsa noi B// 15 am năvăli B,K/țările B,C, țările cele streine K// 16 au făcutu-v-au cineva știre de rocoșiria noastră B/rocoșirile K// 17 arata D// 18 trimițindu-să B, trimițindu-să C,D, trimețindu-să K// 19 noai C, *lipsește* K/să ne îndiamne C, să ne îndemne K, ne vor fi îndemnat B/înspre priiatensugul B// 20 din K// m. 2 *lipsește* B// 21 voao B// 22 război K/vreun C,K, vrun B// 23 țările K/murindu B/ne-ar fi B, ni-ar fi C// 24 voao B/moștenitori B,C,K/voe acéia K// 25 supuneți B// 26 aflat-ați B/vreo lege K/viache B, veche K/*după* viache ad. sau de curundu B//*lipsește* cu B/vreun K// 27 obiceaiu B,C,K/in Țara Niamțască B/cia B, ce K// 28 de bun niam]bl<a>gorodă B/să s<e> supue B/Roamei B/ceii B,K/trufașia B// 29 au prădăm B,C,D,K// 30 jecuum D,K// 31 priim B/nepriiatinii C,D,K, nepriiatenilor B// 32 răs-cumpărîndu B// 33 țările K/megieșie B,C// 34 n-ar fi B, nu are fi C// 35 că B,C,K, *lipsește* D// 36 împăr-țiria]împărătia K/sterp C,K, sterpu D/ațiță K// 37 svadă C/doai C/neamuri B//

Adevărat, nice o pricină dentr-acîastăia nu s-au tîmplat ca să fie războiu între rîmlîani și înt<r>e nîamți. Că în Ț<a>ra Nemțască tot într-o dzi am simțit și groaza voastră și vîstia.

5 De vor ațîța pre voi cu mînie acîastăia ce li-am dzis, iară cêle care voiu să vă dzic mă rog cu inimă bună să priimiți, adecă, că într-o dzi și numele romanilor și neîmblîndzirea tiranilor asupra lăcuitarilor noștri au sosit.

10 Ce voiu mai dzice altă, fără de acêstia, rîmlianilor: sau dentru a dumnezăilor nebăgare de samă, sau dentru a oamenilor îndrăznire, de s-au făcut, nu știu. Că cela ce are multe, prin silă — cum vădzu — asuprêște pre cela

15 ce are puțin, și cela ce are puține și fără voia lui slujiaște celui ce are multe. Și lăcomia cea nesățioasă răspunde răutății cei ascunsă și răutatea cîa ascunsă deșchide feriasra jacurilor de obște. Acestora, cine ar pune piădecă,

20 să nu să facă, nu-i nime; den ce să tîmplă, de lăcomia omului rău să plinêște cu scăderea nărodului.

Ascultați, rîmlianilor, ascultați și cu ascultătoare urechi mă rog, pentru dumnezăii cei

25 nemuritori, acêlia ce sintu să dzic să le priimiți, ce ați lucrat cu sirguială să ascultați. Că, sau dumnezăii<i> grijia lucrurilor omenesti

f. 45^v au lepădat, /sau niamul oamenilor curundu sfîrșit va avia, sau lumii perire sosêște, sau

30 lumia nu păzêște cêle vechi; sau norocul înfiptu stă, sau iaste să vă vadză un lucru care nice dănăoară n-au mai fostu mai nainte; sau ce-ați agonisit în optu sute de ani, în optu dzile că le veți piârde. Că nice un lucru mai

35 direptu nu va fi, decît ceia ce ați vrut

3. Dulceața volnicie ce să mai depărțiază, de acia mai cu aprindere să poftêște. Oris. <= Orosius>, 6, 12.

4. Pre sărac mișeliia iaste cînd adevărul cu sila să biruiaște. Pl<a> ut<u>s>, Afix <= Amphitruo>.

5. Stăpiniile cumplite mai multu groznice decît îndelungate sintu. Sal<ustius>, Pentru republică.

6. Dumnezău pre cei răi ca pre niște armaști sloboadespre certare pentru păcatele celor răi. Plutarh. <De sero punitio>.

1 nici K/dintr-acîaste B, dentru acîastăia C, dintru acestea K|| r. 1—2 lipsesc D|| 2 rîmleni K|| 3 nemți K/lîpșește că K/lîpșește în B/Țara Nemțască B|| 4 într-o zi K/simțitu B/ad. marg. și² C/vîaste B, vîeste C, vestea K|| 5 de vă ațîța B/mîniia B/acêstia B, acîastea C, aceste K/ce am dzis B, ce li-am dzis C, ce le-am zis K|| 6 iar K/cele K, cialia C, acêlia B/voiu să le dzic B, voi să le zic K|| 7 inemă C/intru o zi K|| 8 numiale B, numile K/rîmlênilor B/neîmblîndzire B, neîmblîndzirea C|| 10 voi B,K/alte B,C, alte K/lîpșește de B/ aceste K/rîmlênilor B, rîmlênilor K|| 11 dintru B,K/dumnezzeilor B, dumnezăilor K/nebăgaria B|| 12 de]în B/dintru B,K/îndrăzniria B|| 13 de]că B/acela B|| 14 prin]pen B/ad. marg. prin silă, cum vădzu C, lîpșește K/asuprêște K/pe K|| 15 puține, așa și K|| 14—15 pre acêla ce asuprîște are puțin B|| 16 slujiaște K/celuia ce are mult slujiaște B/cia B, ce K|| 17 nesăție B/ascunsă B|| 18 răutatea K/cea B,C, ce K/feriasra B,K/jacurilor B|| 19 ari pune piedecă B/piedecă K|| 20 nu este nimine K/din B,K/să întimplă K|| 21 de]din K/lăcomie C|| m. 3 și 4 lipsesc D/plinêște K/scădere B, scăderia C, scăderea K/norodului B,C,K|| 23 rîmlênilor K, romanilor B/ascultătoarea K|| 24 urîacchi B, urêche C, urîache D, ureche K/repetă mă rog B/dumnezzeii B, dumnezăii K|| 25 acêle B, acîalia C, acele K/sintu B, sint K|| 26 sirguială B,K/să le ascultați K|| 27 dumnezzei B/grije D, grija K/omenești B|| 28 neamul B/oaminilor D|| 29 firșit B/ave D,K/sosiaște C, sosești K|| 30 lumia B, lume D,K/nu păzêște K/cele B,K, ciale C/viachi B/ad. marg. sau C, lîpșește K|| 31 stă înfiptu B, stă înfipt K/iaste B,C, este K/cară B|| 32 nici odineoară K/n-au fost K/mainte B,C, mai înainte K|| 33 agonesit B/800 B/ani]ai C/8 B/lîpșește că le K, le B/pierde B,D,K/nici K|| 35 drept K/cêta B, cialia C||

prin sile să fiți tirani, robi vrînd dumnedzăii veți fi, de nevoie, pe dreptate.

Nu socotiți, romanilor, căci aț luat și aț supus Ț(a)ra Nemțască, că cu vrednicia oștiască s-au făcut! Că nice mai războinici decît noi, sau mai inimoși, sau mai îndrăzneți, sau mai tari nu sinteți. Ce, că fiind dumnedzăii de noi vătămăți, au aședzat cu socotială de taină ca, pentru nepărăsitele ale noastre rău-
10 tăți, să ne certe prin voi, ca prin niște armaș(i) cumpliți au lăsat.

Nice căci voi așia putiarnici, sau noi așea slabi să socotiți! Că, de nu ar fi vrut dumnedzăii, nu s-ar fi putut face veselie voaă, de
15 jacurile ce ați izbîndit. Că, de trebuie a grăi dreptu, izbînda nu cu armele rădicate din Rîm, ce cu mulțimia răutăților, care să afla în Țara Nemțască ați agonisit; și căci am perit noi nu den neunire, slabi și fricoși, ce
20 numai dentru răutatea noastră și den neaștoriu dumnedzăilor am rămas. Ce socotiți, romanilor, că vă s-ar fi întîmplat voaă, să fiți fostu și răi, precum sinteți și de aț fi avut pre dumnedzăi vătămăț, cum îi aveți?

Nice să vă lăsați, romanilor, întru adiveritā nădejde de biruință, căci cugetați mari oști, sau căci strîngeți grămădzi de bani, sau că aveți mai putiarnici dumnedzăi decît părinții noștri, sau că să faceți beserici mari, sau căci
25 închinați luminoase jertve. Că trebuie să știți că nime nu-i părtaș dumnedzăilor, fără acela ce are pace cu bunătățile.

De ari sta veselie de izbînde și biruințe să să facă numai întru meștersugurili cele sup-
35 țiri, oștenește, întru dreptăția povățuitorilor, întru tăriia oamenilor și întru mulțimia

7. Toate cu dreptu giudeț dumnedzăescu orînduiaște. <Guillermus Brito.>

8. Ciale fără dreptate stăpîinii niceodată îndelungu nu să ține. <Mimi Publani.>

9. Nădejdă cea aliasă iaste într-aglutoriu lui Dumnedzău, care certîndu-s<e> pentru ciale ce-s diriape și cu cinste

1 pren B, pin D/silă B, sile K/să fiț B/robi B/vrîndu B/dumnedzei B, dumnezeii K// 2 pe dreptate veț fi de nevoi B/pre C,D,K/dreptate D// 3 căce B/ați¹⁻² C,K, ați² B// 4 suppus B/Țara Niamțască B/vrednicia B, vrednicie C/oșteniască K // 5 nici K// 7 sinteți K/lipsește că K/fiindu B, făcînd D/dumnedzei B, dumnezeii K// 8 așădzat D/socoteală B// 9 nepărăsite B/ale]a B, lipsește D,K// 10 ciarte B,C, certe K/pren¹ D/pren² B,D/armași C,K// 12 nici că voi K/asa¹⁻²K, așia² B,C/puternici C,K// 13 slabi B/n-ar fi B/dumnedzei B, dumnezeii K// 14 veselie D, vesălie K/voao B, voai K, voastră D// 16 drept K/armile D/den C,D// 17 mulțime B,D,K/cară B, cari K/află D// 18 lipsește în D/Nemțască B/agonisit B// 19 din K/slabă B// 20 dentru]den B,C,D, din K/răutate B,D,K/den]din C,K// 21 neaștoriu B,C,K/dumnedzeilor B,K, dumnedzăilor C// 22 rîmlenilor K/că vi s-ar fi K, că de vi s-ar fi D/să fi fost K// 22-23 că de s-ar fi fost întîmplat voao de aț hi fost și răi cum sinteț B// 23 sinteți K/ați fi K// 24 dumnedzei B,K/vătămăți B,C,K/cum]precum K/aviăți B// 25 nici K/lăsaț B/adeveritā B,C, adevărată D// m. 6 lipsește B// 26 nădejde B, nedejde D, nădejde C,K/cugétați B// 27 strîngiț D// 28 că]căci D/puternici C,K/dumnedzei B,K// 29 că să]căce B, că K, căci să D/beserici B, besarici C, biserici K// 30 luminoasă C, luminate K/järtve C, jirtve D/järtve luminoasă B/după știți ad. de nu pria știț B// 31 nime]nimăruē K/lipsește nu-i K/dumnedzeilor B, dumnedzăilor K/acéla care B// 33 vesălie D, veseliile B, vesăliile K/izbîndă D,K/lipsește și K, ad. marg. C, și de B/biruința C,K, biruință D// 34 meștersuggurili B, meștersugurile C/célé B, ciale C, cele K// 35 oșteți B, oșteniști D, oștenești K/dreptate B, dreptăția C, dreptate D,K// 36 oaminilor D/lipsește și D/mulțimea C, mulțime D,K//

oștilor, prea nebun lucru ar fi de nu s-ar face nevointă întru acéștiia să să poată feri la oști. Dară ce să mai dzic, de vréme că ispita singură arată, precum de oamenii
 5 să poate face războiul, iară izbînda numai de singuri dumnezeii să face. Destule acmu, de nu greșăscu, pentru greșealele noastre asupra dumnezăilor am luat cercetări, iară voi, pentru a voastră tirănie asupra noastră
 10 și asupra dumnezăilor, pentru nemulțămire, n-ați luat pînă acmu certări. Iară că veți lua foarte gréle certări, prea sintu adevérit. Și să va putia tîmpla ca pre aciia carii acmu ca pre niște robi îi cinstiți, oarecînd
 15 să-i cunoașteți stăpîni.

f. 46 Într-această cale, groznici munți, cîteva țări, multe năroade, atîția pămînturi/aspre, niamuri așa de varvare am văzduț și cîte mile de departe stă Rîmul de Țara Nemțască
 20 am numărat. Nu știu ce nebulie au cuprinsu pe rîmlîani, de au mărșu să dobîndiască Țara Nemțască. De au făcut aceasta pentru rahna banilor, nesfirșită mulțime de bani, mai nainte de ce s-au supus Ț(a)ra Nemțască, au înghițit; și acmu, păzindu-să să facă cheltuiale și că mai mulți ani îș vor petrece și ca mai întîi mai lesne să va piarde ia, decît cheltuialele ce să fac într-însa să să plătiască.

Iară de dziceți că nu pentru altă s-au supus
 30 Ț(a)ra Nemțască de rîmleni, fără cît, supuinđu-se ia, să-ș petriacă Rîmul cu lauda ei, și aceasta foarte deșărtu și prea nebun lucru iaste. Că puțin, sau nici un folos iaste, să dobîndiască neștini zidfuri streine și inimile
 35 oamenilor să le înstreinédze de la sine.

a agiutora, au deprinsu că nemică mai de cinstu nu iaste, decit a face războiu pentru volnicia moșiei. Iosephus Flavius, <Antiquitates judaeorum>, 19.

10. Ațîțat războiul odată, nice a-l părăsi iaste cu cale fără mare perire, nici a-l ținia. Iosephus Flavius, 2, <De bello judaeorum, 16>.

11. Acolo iaste pace încredințată, unde cei ce vor sintu împăcați; nice într-acela loc unde vei să fie robia să nu se nădejduiască credința. <Titus> Livius, Carte 8.

1 oștilor]omenilor aceste oștiani B/prîa nebun, pre nebun K// 1—2 ari fi de nu s-ari face C// 2 aciastea C, aceste K// 3 dar K/ce mai D/vrémia B, vreme K// 4 singură B, K/ oamini D// 5—6 de să poatia de oameni războiul, iară izbînda de singuri dumnezeii să face numai B// 5 iar K// 6 singuri K/dumnezeii K/destul B/acum K// 7 greșiascu B, greșesc C, K/gréșialele B, greșialele D, greșalele C, greșalile K// 8 dumnezeilor B/dumnădzăilor C/iar K// 9 asupra noastră tirănie B// 10 lipsește și D/dumnezeilor B, dumnezăilor noștri K/nemulțemiria B, nemulțemire C, nemulțămirea K// 11 pînă]pîr D/acum K/iar K// 12 veți B, C, viț D/foarte]cele K/grele K/prîa B/sint B, K// 13 adevérit]pre încredințat K/pute K/acéia B, aceia K// 14 care B, K/acum K// 15 cunoaștiaț B// 16 intru această K/groznice D// 17 țări C, K/multia B/noroad D/ate B, D, K/aspre]de groaznice D// 18 neamuri B, K/așa B, C, așa K/varvari B// 19 lipsește de¹ B/Niamțască B// 20 nebulii B// 21 pre B, K/rîmleni K/mers K/dobindească B// 22 Niamțască B/s-au făcut B/rahna]rîvna C, K// 23 nesfirșită]nehotărîtă B/mulțimia B, C, nainte B, mai înainte D, K// 24 au supus D, s-au suppus B/Nemțască B// 25 acu K/cheltuială D, cheltueli K// 26 că]in B/ani B/să vor petriace B// m. 9 lipsește B, D// după m. 8 ad. Că nemică mai cinstit nu iaste decît a face război pentru volnicie moșii, dzice Iosif. B// 26 petriace C, petrece K/că B/lipsește mai K// 27 întîiu B/lisne B/pierdia B, pierde D, K/ia K// 28 cheltuelile K/ce fac D/plătească B, plătiască C// 29 iar K/alta K, ad. marg. altă C/suppus B// 30 Țara Nemțască B/rîmlîani C, rîmleni K/supuinđu-să B, supuinđu-să C, K// 31 ia K// 30—31 Țara Nemțască au înghițit și acmu să facă cheltuiale și că mai mulți ani îș vor petreci nu-i pentru altă, ce să-ș petriacă Rîmul D// 31 petreacă B, petriacă C/lipsește Rîmul B// 32 deșărtu B, deșert C, K/prîa B, C, pre D, K// 33 iaste¹ C, este K/nici- K/este² K, nu iaste B// 34 dobîndiască B/neștine B, C, D, cineva K/zidfurile B, ziduri K/inemili D// 35 să li înstreinédză B, să le înstreinîadză C, să le înstreineză K/sine K//

Iară de dziceți că aț supus Ț<a>ra Nem-
 țască pentru hotarările și marginile împărății
 voastre, ca să le mutați și să le țineți, și această
 pricină mi se pare foarte slabă. Că nu să
 5 cade oamenilor mari, pentru adăogirea veni-
 tului, să să micșurédze cinstia și numele său.

De dziceți că pentru acéia v-ați oștit asu-
 pra noastră, ca să nu viețuim suptu tirani,
 ce pentru să ne învățăm a avea lege și obiceiae
 10 bune, voiuri muri de să va nemeri așa! Că
 poate fi aciia carii arătați mijloc de traie
 altora și voi stricați legile celor mai mari?
 Să fie rușine acelora carii pre alții îndrepti-
 dză și ei multe réle pregîur sine vâd, care ar
 15 trebui îndreptate! Că niceodată cel ponihos
 nu poftiaște povață pre cel orbu.

Ce fiind lucru așa, precum adevărat să
 véde, adecă nice vréme, nici pricină, n-au
 avut Rîmul cel mîndru pre nevinovata Ț<a>ra
 20 Nemțască să o strice și să o dobîndiască,
 dați de faceți cu toții sile cu jacuri, cu tăeri,
 să îmblăm toți cu tîlhușaguri, de vréme ce
 așa acum de goală și de părăsită să află
 lumia de dumnedzai, că (precum strigă sin-
 25 gur lucrul) orice poate, fiecine să apuce și,
 pre cine va, să-l omoară. Și ce-i mai rău decît
 toate, atîta sintu de multe și așa sintu de
 căială răutățile carele să fac în toate dzile,
 cît nice isprăvniciele, pentru îndreptare, a le
 30 cerca nu vor, nice ciia ce sintu cuprinși întru
 strîmbătăți, a face jalobă de dînsăle nu cutia-
 dză. Atîta de neîtorși spre milă astădzi,
 cei mai de frunte a sfatului vă aflați, așa
 de fără grijă de cei săraci și asupriți, și acéia
 35 spaimă ați dat celor supuși mișei, cît mai
 bine în casăle sale socotescu să reabde sărăciile
 sale, decît să vie înaintia voastră, cu jalobele
 sale.

12. Deșchisă iaste iz-
 binda, biruindu pre cei
 ce stau împotriva, nu
 arătînd tiranie spre cei
 supărați. <Titus> Li-
 v<ius>, Carte 41.

13. Dau inimă la vo-
 roavă slobodă ciale de
 urmă lipse. <Titus> Li-
 v<ius>, Carte 29.

14. Cu atîta mai multu
 să ați răutății, cu
 cît mai multu să dove-
 descu ciale den Iontru.
 Casciodor>, 9, 18.

1 Iar K/ațiK/Țara Nemțască B// 2 împărăției B,C,K// 3 țineți]lătiț B/aceasta B// 4 pricină B,C,
 K// 5 a oameni B, oaminilor D/adaogeria B, adaogerea C, adăogire K// 6 să-ș micșuriadză
 B, să să micșuriadză C, să-ș micșureză K/cinste B,D,K/numili D// 7 aceia K/oștitu
 B// 9 avia B,C, ave K/légi B, lege K/jobiceaieri B// 10 voi B,K/nimeri K/așia B,C, așa
 K/că cum B// 11 acéia B/cari K// 12 voi singuri B/stricați B/légile B// 13 cari K/îndrep-
 teadză B// 14 rele K/pregiur sine C/împregiurul lor K/pregiur sine rréle B// 15 ari trebui
 B,C/îndreptăia B/nici K// 16 poftéște C, pohtéște D, poftéști K/povață D,K, povățui-
 toriu B/pre]pri D// 17 fiindu B/lucrul B,K/așia B,C, așa K// 18 védia B, vedia C,
 vede K/adecă-te B/nici¹ D,K/vreme B/nice² C,D// 20 Nemțască B/stricia B, strice
 C,D/dobîndească B,C// 21 lipsește dați B/de-i faceți B/sile K// 22 umblăm K/cu toții
 D/vrémia B, vreme K/ce]că B// 23 așa B,C, așa K/acumu B,C,D, lipsește K/părăsită
 B,K// 24 lumea B, lume K/dumnedzei B,K/fără paranteze B/lipsește textul dintre paran-
 teze D/strigă K// 25 singur B,K/poatia B/fiestecine K/apucia B/lipsește și D// 26 va]vra
 K/ce-i]ce este K// m. 11 lipsește B// 27 atîtea B/sint¹⁻² B,K/sintu² D/multé B/așia
 B,C, așa K// 28 care B, cari K/zilile K// 29 încit nici K/îndreptare B// 30 nici K/ceia
 D, cei B/ce sint K, ce-s B// 31 jalobe K/dînséle B, însăle C, D/cuteadză B// 32
 astădz B// 33 fruntia sfatului B/svatului C/așa K// 34 fără de grije B/grije C,K/lipsește
 de² B/aceia K// 35 dați B/mișai D// 36 bine]șor B/sale]lor K/socotiascu B/rabde B,
 rebde K/sărăciile C// 37 sale]lor K/înainte B,K/jalobile D,K// 38 sale]lor K//

f. 46^v

Și aceasta dentru pricină ca aceasta iaste, că cine ar avia în moșia/și în locul său pe vreun potrivnic șie, în senatul vostru tuturor acela va fi nepriimit. Și aceasta pentru ce 5 iaste? Că acela ce să jăluiaște sărac iaste, iară cela de care să jăluiaște bogat iaste.

După ce și norocul vostru și nenărocirea noastră așa au ales, ca Rîmul cel mîndru să să facă stăpîn Țării noastre Nemțăști, 10 oare giudețul cu cale faceți-ne și pacia și linește, în patria, păziți-o? Adevărat, nemică, nice cît de puțin! Ce încă cine vine colo, agonisitile noastre ne apucă; carii vă aflați aice numele noastru îl furati, dzicînd că sintem 15 niam fărădelége, fără socotială, fără stăpîn, ca pre niște varvari întunecați de robie că ni-ați putut cuprinde.

Ce înaintia a tot ceriul greșiți, romanilor, cît mi se pare nice cu o socotială a ne numi 20 niam fără minte, carii neîndestulîndu-vă cu Italia cea rodoasă și avută, singele omenescu a toată lumea pămîntului vărsați.

Ce dziceți că sintem vrednici să fim robi, căci nice domni să ne stăpîniască, nice sfat 25 să ne otcîrmuiască, nice oaste să ne apărăm nu avem, răspundzu că nice un vrășmaș n-am avut, nice sfat mîndru să ne chivernisească ni-au trebuit; că fiecine, după prilejul său, îndestulat au fostu. Nice domni dintre noi 30 a fi n-am priimit, că am fostu de-a tocma, cum sintem toți, că datorîia domnilor iaste pre tirani să-i năcăjască și pre cei supuși să-i ție în pace.

Că nice o stăpînie întru patria noastră, nice o 35 politie că nu ar fi dziceți, ce ca niște dobitoace sălbatece viețuim, acéștiia nu mai multu fac decît céle mai de sus, care nice o socotială

15. Nu poate să aibă nice o cinste socotiala, cîndu acela ce iaste să să pedepsască, pedepsiaște pe alții. <Seneca, Excerpta.>

16. Puțin folosescu armele, de vor veni pe urmă strîmbătăți. <Tacitus, Vita Iulii Agricolae.>

17. Să cade a să ispiti lucrul singur întru fieștecare chip. Fabius Quintilianus, 11, cap 1.

18. Slujba domnului acelor ce foarte puțin pot prea multu folosiaste, iară celora cari a strica poftescu foarte multu împotrîvnic. Saret <= Saresberiensis Policraticus, 4, 2>.

19. Mai multu pot acolo obiceiurile bune, decit nemică bunele legi. Tațit, <De moribus germanorum>.

1 dintru B, dintr-o K/iaste B,C, este K// 2 ari avia B, ar ave K/moșie B,K/pre K// 3 vrun B/ protivnic D,K/șie]luis K/sinatul D,K// 4 acela B/nepriimitu B// 5 iaste C, este K/ce]care B/ jeluiaște B, jeluști K/iaste C, este K// 6 iar B,K/acela B,K/jeluiaște B, jeluști K/iaste C, este K// 7 nenorocîria B,C, nenorocirea D, nenorocire K// 8 așa B,C, așa K// 9 Țării K/Nemțești B, cei Nemțăști K// 10 oari D/giudețul C, giudecată B,K/calia B/ne faceți K, ne faceți-neC/ pace B,C,D,K// 11 liniște B,C, linește D,K/patriia noastră K/păziți-o D, o păziți K/nimică D,K// 12 nici K, nime B// 13 agonesîtele B, agonisitile C, agonisite K/ne]le K/aici B, aicia C, aice D// 14 numiale B/il]ne B/dzicîndu B/sintem K// 15 fără légia B/socotială B// 16 robi B// 17 ni-ați B,K// 18 înainte K/ce înainte a toate ceriurilor B// 19 ni să pare B,C,K/nici K/nice o D/socoteală B// 20 după minte ad. nu puțin; că precum sintem făcuți de dumnedzei, așa petriacem întru ale noastre adevărate care, nepoftîndu nice céle streine, nice rîhîndu-le, nice agonesîndu-le cu mai multă și mai cu mare socoteală am putut noi să vă numim pre voi a fi neam fără mintia, caré neîndestulîndu-vă B,K// 21 Italia C/rodi-toare K/singele B,K/oamenesc B// 22 lumia C, lume K// 23 sintem K/vrédnici B, vrédnice A// 24 nici¹⁻² K/stăpîniască C/svat C// 24-27 nice domnii carii ne-ari stăpîni, nice sfat care ne-ari otcîrmui pe noi, nice oaste de caré ni-am apăra nu am avia, nice oști căci n-am grijit, răspundzu că n-am avut B// 25 ocîrmuiască K/nici K// m. 16 și 17 lipsece B// 26 răspund K// 26-27 nici¹⁻² K/svat C/să ne chivernisească]de care ne-am fi chivernisit B// 28 n-au trebuit B,D/fieștece B,K// 29 nici K// 30 ni-am priimit K/c-am fost D/întocma K// 31 sintem K/iaste C, este K// 32 necăjască K, asuprească B/supus B// 34 nici¹ K/stăpînire B,K/întru]în K/patriia K, piatra B/nici² D,K// 35 n-ar fi B// 36 sălbatece B,D, lipsește K/că viețuim B/aciaste B, acéstea C, aceste K// 37 cele K/caré B, cari K/nici K/socoteală B//

n-au. Că noi, în pământul nostru, neguțitori mincunoși și învrăjbitori nu avem; sau carii den locurile streini măistrii aduc de scădere și de curvii nu priimim. Și că așa
5 au fostu, cum la port cinsteș, așa și la mîncare, cu trezie.

Precupii multe nu ni-au trebuit și măcar că în patriia noastră nu sintu neguțitori de la Carthagenă, untulemnu de la Mavritaniia,
10 precupeți de la Tiria, aur de la Hispania, argintu de la Britaniia, oțal de la Cantavria, aromate și unsori de la Asiia, chehribariu de la Sidon, urșinic de la Damascu, pîine de la Siculia, vin de la Crit, haină roșie de la
15 arapi, iară nice dobitoace nu sintem întru această țară, nice de tot fără stăpînie nu sintem, ca acelîași, ca acel feliu, mai multu îndemnătoare spre răutăți, decît strămurare spre bunătați sintu oamenilor. Că acéia țaste fericită
20 și nărocoasă stăpînie, nu caré are multe precupii, ce unde viețuescu întru deplin bunătați; /nu acéia care are de agînsu averi, ce care are placere spre multe bunătați; nu unde viețuescu mulți învrăjbitori, ce unde viețuescu
25 oamenii în pace. Că răpublica Rîmului pentru avuțiile cu căială noă, iară răpublica nemțască pentru sărăciia noă, cu zavistie a urma ni se dă. Măcar de ați suferi voi ca acéia inimă îndestularia, cu care inimă suferim noi sărăciia;
30 că așa nice voi să ne fiți luat pământul nostru n-ați fi mârșu atunce, nice noi, acmu, să facem jalobă n-am fi venit la Rîm. Ce întru amîndoaă prea mare despărțire vădzu, rîmlîanilor! Că voi, măcar că audziți lipsele
35 noastre, iară dentru ale voastre desfătări

20. De potrivă la mîncat, cu măsură la cinste. <Plinius, 1, *Epistola* 22.>

1 nu au *K*, au *D*/negustori *K*// 2 mincinoși *B,D,K*, minciunoși *C*/și/sau *K*/lipsesete nu avem *B,C,D,K*// 3 din *B,K*/locurili *C*, locuri *K*, lucrurile *D*/streine *B,C,K*/măestrii *C,D*/aduc măestrii *K*// 4 scădere *K*/lipsesete că *K*/așa *K*, *lipsesete* *B*// 5 portu *B*, poartă *C,D*, poftă *K*/cinstiți *B,K*/așa *K*/mîncări *D*// 6 trezie *K*// 7 nu ni-au trebuit *C*/macari *B*, macar *K*// 8 patria *B*/nu sintu *B*, nu sint *K*, sintu *D*/negustori *K*// 9 Mavritania *B,C*// 10—13 *după* Tiria *ad.* oțal de la Cantavria, aromate și unsori de la Asia, aur de la Hispania, argint de la Britania, chihribar de la Sidon *B,K*// 11 Britania *C*// 12 Asia *C*/chehribar *D*// 13 urșinic *K*/pîinia *B*// 14 Sichilia *B,K*// 15 iar *K*/nici *K*/nu sintem *B,K*/într-această *B*// 16 nici *K*/fără stăpînie de tot *B*/stăpînire *K*// 16—17 nu sintem, că acele *K*, că acelîa *C*, că acele *D*/acelîa *B*/și ca acial fialiū *B*, și ca acel feliū *D*, și ca acel feliū *D*, și acest feli *K*// 18 *repetă* decît *D*/lipsesete spre² *B*// 19 sintu *B*, sint *K*/oaminilor *D*/acéia *K*/iaște *C*, este *K*/fericită *K*// 20 norocoasă *B,C,D*, norocită *K*/stăpînire *B,K*/care *B,K*, carîa *C*// 21 unde mulți *B*/deplină *B*, depline *K*/bunătatiā *B*/*după* bunătați *ad.* nu unde viețuescu mulți învrăjbitori, ce unde viețuescu oaminiū în pace *D*// 22 aciia *D*, acéia *K*/agiunsu *B,C*, agiuns *K*/avuții *B*// 23 caré *B*/plăcere *K*// 24 mulți viețuescu *B*// 24—25 *lipsesete* nu unde viețuescu... oamenii în pace *D*// 25 oameni *K*/republica *B,K*// 26 avuții *K*/căintă *K*/noaī *C*/iar *K*// *m.* 18 și 20 *lipsesc* *B*/republica *B,C,D,K*/nemțască *B*// 27 sărăcie *B,K*// 28 macar *B,K*/acéia *K*// 29 îndestulare *B,K*// 28—29 inemă¹ *C*, inemă² *B*// 30 că nice voi așa *B*/așa *C*, așa *K*/nici *K*/voi nu ați fi luat *K*/luat noao *B*// 31 n-ați fi *B,C*, nu ați fi *K*/mers *K*/lipsesete atunce *B*/nici *K*/jacu *K*// 33 amindoi *B*/pria mare, pre mare *K*/despărțirea *C*/vād *K*// 34 rîmlîenilor *B*, rîmlenilor *K*/macari *B*, macar *K*/lipsile *B,D*, lipsăle *K*// 35 iar *K*/dintru *B,K*//

nemică nu lăsați; iară noaă nice dănăoară
lacrămile den ochii noștri nu le ștergem, ce a
noastră nenorocire plîngem fără sațiu.

AICIA ÎNCHIAE ȚĂRANUL VOROAVA SA
5 ÎMPOTRIVA CELOR MAI MARI A GIUDEȚELOR,
NEFĂCÎND DIREPTATE ȘI PRE CÎT AR FI DE
PĂGUBAȘI STĂPÎNIRII ARATĂ. CAP 3

De au fostu vreunile să să dzică de mine,
toate de mine de socotiți că s-au dzis, greșiți.
10 Că dentr-altele ce am a le dzice sintu unile
care să vor păria voaă la ascultat necredzute,
care să nu le arăt n-am grijă despre voi; că
de a nu face acestia, nice o rușinare nu vă va
trage pre voi. Că greșala mărturisită, la ivală,
15 nu cere îndreptare pe taină.

Nu mă pociu îndestul mira, romanilor, de is-
pravnicii voștri ce i-ați trimis pînă acmu.
Așea de neînvațați și de groși, cît, așia să mă
iubască dumnedzăii, nice a voastre legi noaă
20 să tălmăcească, nice a noastră să înțaliagă
nu poate. A căruia rău o pricină iastă: că nu
dintre cei ce ar fi harnici a face dreptate,
ce dentru ceia ce au Rîm mai mulți priitori
trimiteți. Deci că dregătoriile mai multu,
25 de la senat, celor îndărăpnici, decît celor
vrédnici, să dă. Puține foarte sintu care s-au
putut dzice în preajma acelora, cu îndrăznire
le fac acolo. Că ce felu de porunci ari lua de
la voi de aici, nu știu, iară ce fac acolo voiu
30 spune. Giudecătorii voștri, orice li se dă la
ivală iau și orice pot, pre ascunsu, apucă, strîn-
gu (și fură). Pre cel sărac groznic îl ceartă;
la greșealele celui bogat nu se uită. Multe lucruri
slobod de să fac, ca cu atîta mai multă vrême

1. Adaoge amărăciune
vremilor celor vestite
întru răutăți, răpire,
nesățiu, mai multu cu
urire d<0>mului decît
cu cel aducătoriu de
bani. Am<m>ian<us
Marcellinus>, Carte 23.

2. Prin ce să cade și
prin ce nu să cade ri-
nescu să criească banii
cei prin lăcomie scumpu
pre încungiurare, des-
frînat. Sidon<ius Apol-
linaris>, 1, Carte 11

1 nemică D,K/iar K/noaă]noi B/nici odineoară K// 2 din B,D,K/știargem C,D// 3 neno-
rociria B/plîngiam B/fără de K// 4 ante titlu cap 3 B,C, cap al 11 K/aice K/incheia B,
inchei K// 5 împotriva D,K/giudețelor B, giudețelor C, giudeților D, giudecăților K//
6 nefăcîndu B/dreptatia B, dreptate D,K// 7 păgubaș B,K, paguba D/lipsește cap 3
D// 8 dé¹ B/vreunele B, vreunele C/să s<e> dzică B, să dzică D// 9 toatia B// 10 din-
tr-altele B, dintr-alteli D, dintru altele K/ce]carile B/sint B,K/uniale B, unele C// 11 vor
păre K/voao B/ascultare K// 12 grijé B/că de la a nu face B, că de a nu face K// 13 aceste
K/nici K// 14 mărturisită B// 15 nu cere K/îndereptare B// 16 poci K// 17 i-ați trimis B, i-ați
trimes K/pină]pîr D/acum K// 18 așe B, așia C, așa K/groș B/așa K// 19 dumnedzei
B, dumnezeii K/nici K/liagi B// 20 nici K/a noastre B, al noastră D/a noastre nu pot să
înțaliagă K/înțeleagă B// 21 nu pot B/o pricină]pricina B/iaste B,C, este K// 22 dintre cei
D,K, dintr-acei B/dreptatia B, dreptate D,K// 23 dintr-acéia B, dentru ciia
C,D, dintru ciia K// 24 deregătoriile B,C, dregătoriile D// 25 senatu B, sinat D, sinod
K/înderepnici B, îndărăpnici D// 26 vrednici C,K/să dau B/foartia B/sint B,K// 27 s-ari
putia B/priima D/acelora care cu îndrăzneală B// 28 fiș B, fel C,D, felu K/porunci B/ar
lua K// 29 dé B/aice D,K/iar K/voi spune B,K// 30 giudecătorii B,K// 31 iau K/pe B//
32 cial B// 33 greșealele B, greșelile D, greșalile K// 34 slobodu B/facu K/vrême K//

de desfrinare să aibă; pen desfătări și pen răutăți, oțcirmuirile celor supuș uită ce li să cade; a opri céle réle făcute, ei mai multe réle fac. Cei mai slabi în zădar cearcă giudețu
5 la dînșii. Mai în scurtu răspundzindu-să: a fi rîmlîiani ț<a>ra acéia a o răsipi nu să tem./

f. 47°

Ce iaste aceasta, rîmlîianilor? Au mîndria
voastră întru stăpînire și întru apucare nice
10 un sfîrșit nu va avea? Ce veți grăiți, nice ne
năcăjiți cu atîtia supărări! De faceți aceasta
pentru pricina feciorilor noștri, dați de-i lu-
ați, de-i puneți în obedzi și-i țineți robi; că
nu mai multu de fierul de care nu-l pot suferi
15 nu-i veți mai îngreuia și poronci și dări
care nu le pot rădica, le puneți asupra. De
faceți pentru agonisita noastră, mérgeți de o
luați toată: nu într-acéia minte noi, némții,
în care voi, rîmlîianii, sinteți, carii, pentru să
20 muriți bogați, săraci să viețuiți poftiți. De
aveți grije pentru rocoșiria patriei noastre
asupra voastră, aceasta că ați socoti m-aș
mira. Pentru ce, dară, fiind stînși și supărați
de voi, de ni-ați da chizîași, cum nu să va
25 pustii pămîntul nostru, iară eu voiu da chi-
zîași cum niceodată nu să va rocoși. De
nu vă îndestuliadză pre voi slujba noastră,
porunciți să ne tae capetele noastre de la
grumadzi, ca a celor făcători de rău. Că să
30 mă crédeți, mai puțin va face groznica sabie
grumadzilor, decît tirăniia ce arătați inimilor.

Veți să știți ce veți să faceți, rîmlénilor?
Noi toți, a toată stăpînîia, cei pedepsiți lă-
cuitori, pentru să fugim de obiceiău, să ne pă-
35 răsım de copii, am giurat cineș făméia,
nevrînd lăsăm pe dînșii suptu putéria cumpli-
ților și neîmblîndziților tirani, că vom să

3. Direcțoriia să nu
să dia celor ce den
voia lor să indiasă. Dio
<Cassius>, Carte 12.

4. Neputincios lucru
iaste cum ceta ce ur-
madză banii să ur-
medze dreptatea. Sa-
re<s>b<erensis Policra-
ticus>, Carte 5, cap 9.

5. Greșealilor mici er-
tari, iară celor mari
cumplire să li se arate.
Tațit, <Vita Iulii Agri-
colae>.

6. Volnicia mai mari
decît sufletul. Sene-
<a>, 2, De bunătăț<i>.

1 pen¹⁻²] prin K// 2 după răutăți ad. ca să poată îmbla B/otcirmuire B, ocirmuirile K/
supuș B, supuși K// 3-4 célia B, ciale C, cele K/rele ¹⁻²K/lipsește mai² K/giudeț C, giude-
cata B, giudecată K// 5 răspundzindu-să B,C,K// 6 rîmléni B/rîmleni a fi K/țara B/acea K//
7 temu B// 8 iaste B,C, este K/rîmlénilor B, rîmlenilor K// 9 stăpîniria B/nici
K// 10 firșit B/avia B, ave K/veți]vreți K/ nici K// 11 atite B,K/acestia B// 12 ficiorilor
D,K/noștri]voștri B// 13 de-i]și-i K/obiade B/țineți K// 15 poronci B// 16 ridica C// 17 ago-
nesitele B/noastre B/mergiți C, mergeți K, pásați B/de o luați]și le luați B// 18 toate
B/întru aciaia C, întru acéia D, întru acéa K/lipsește minte B/niamții B, nemții K// 19 în
care]carii B/rîmlenii K/sinteți K, mintea sinteți B/cari K// 20 lipsește să K/pohtiți
D// 21 griia B/rocoșire K// 22 voastră C/acestia B/le-aș socoti B, aș socoti C// 23 dar C,K/
stînși]strînși D/supărați]asupriți D// 24 ni-ați da C, ne-ț da B/chizăș B, chizeși K// 25 pus-
tei K/iar K, lipsește B/voi da K// 25-26 eu că nice dănăoară că nu să va rocoși voi
da chizăș B// 26 chizeș K/niciodată K// 27 îndestuleadză B, îndestulați K/pre voi]cu
K/slujbele noastre B// 28 porunciți să i să ia capetele de la grumadz B/să ni să ia ca-
petele C, să ni să ia capitile D, să ni să tae capetele K/lipsește de la grumadzi K// 29 ca
celor B// 30 va face]va fi D/sabia B// 31 lipsește grumadzilor K/decitu B/tirănie K/ce ară-
tați]arata de voi B// 32 voiți ca să știți ce vreți să faceți rîmlenilor K/știț ce veț B/ce
veți face D/rîmlianilor B,C// m. 2 lipsește D// m. 4 lipsește B// 33 a toată]toată D/stă-
pînire K/cei mai pedepsiți B,K// 34 obiceiuri B, obiceiuri K// 35 am giurat C,K/am giura a
ne lepăda B/fiméia D, fimeia K// 36 nevrînd]vrînd B/să-i lăsăm B/pre B,K/putiare B,
putiaria C, putere K/așia de cumpliților B// 37 lipsește și neîmblîndziților tirani K//

moară ei întru volnicie decît să viețuiască în robie. Ca niște oameni fără nădejde am socotit să suferim în toată vrémia vieții noastre. Pofta trupască, ca herăle, pentru să nu

5 să facă vreo muîare grea, că douădzăci sau treidzăci de ani răbdători poftim, decît pre feciorii noștri să-i lăsăm în robie vécinică. De vor vrea cerîurile ca și feciorii noștri să petriacă ce am cunoscut noi, pedepsii

10 părinții lor, nu numai va fi bine a nu li să da viață, ce prea bun lucru va fi a nu-i lăsa să nască. N-au trebuit, rîmlhanilor, așa să faceți, ce să fiți nevoit ca ț(a)ra ce iaste pen silă apucată să fie chivernisit prin bună

15 socotială, ca cei robiți săraci vădzind făcută dreptatîa lor, de-a tocma ari fi uitat strîmbătățile cele trecute și inemile ș-ar fi plecat după robie vécinică.

De cîte ori venim, de strîmbătățile asupriți

20 de cercătorii și ispravnicii voștri ce sintu la Dunăre, să ne jeluim, luăm în senat răspunsu; iară după ce ne ascultați jalobele noastre așa sinteți de tîrdzii la isprăvi, cît [acmu] atunce începînd să dirégeți obiceiul cel rău, atuncia

25 să istovéște republica. Și așa voiu arăta voao dentr-acéllia unile carele așa să le cunoașteți, cum să le și tocmiți. Vini un sărac, prea lipsit, să să plîngă cătră voi de nevoi. Ce neavînd

f. 48

săracul bani să vă dia, [nice vin să vă dăruiască, nice

30 nice untudelemnă să vă făgăduiască, nice haină să vă închine, nice mila poate, cu caré să să agiutoriască săracul, nice cheltuială ca să să zăbăvască, pînă va încăpea în divan, să vă spue voao nevoia sa, sau să vă poată

35 voaă dvori, nu are cu ce. Iară deși încape să-ș spue nevoia sa, fără cuvinte nemică nu

7. A peri o dată, mai bine, decît suptu perire a cumplitului calo a petriace. <Titus> Livius, Carte 42.

8. Izbînda cu omeniia trebuie să să potrivască. Dio <Cassius>, Carte 55.

9. Mai bine cu bună-tățile să păzești a stăpîni, decît cu armele. Seneca, Pol <= Consolator ad Polybium>, 31.

10. Ce iaste să să isprăvască trebuie sirguală, iară cîndu mai trebuie sfat a să socoti, să să facă îngăduială. Sare<=>b<=>ericensis Polyeraticus, Carte 5.

1 volnicîia B// 2 nește B/oaamini D/nediajde C, nedejde D, nădejde K, nenéjdîa B// 3 vrémia C, vréme D// 4 pohta D/trupului B/hiarăle B,D, hierăle C, fiarăle K// 5 vria B/muîaria C, muere K/gria B,C, gre K/20 B// 6 triidzăci D, 30 B/lipsește de B/a fi răbdători B/pohtim D/pe K// 7 feciorii K/n<o>ștri B/viacinică B, vecinică K// 7—8 lipsește să-i lăsăm în robie... feciorii noștri D// 8 vria B,C, vre K/ciariurile B/feciorii K// 9 petreacă B, petriacă C/conoscut D/pedîapsiții B// 11 viață K/pria bun B,C, pre bun K// 12 nu au trebuit B/să faceți așa rîmlenilor K/rîmleni C, rîmlenilor K/așa C, așa K// 13 este K/iaste C// 14 prin silă K/să să fi K/pren B/socoteală B// 15 că cei B,C,D,K/vădzindu B, vădzînd C,K// 16 dereptatîa B, dreptatea C, dreptate D,K/ar fi B,K// 17 ciale C, cele K/inimile B,C,K/ar fi B// 18 robiia D,K/viacinică B,C, vecinică K// 19 strîmbătăți D,K// 20 ce-s B, ce sint K// 21 Dunăre B/luoam răspunsu în senat B/sinat D, sinod K// 22 iar K/jalobile D, nevoile B/așa B, așa K// 23 sinteți K/isprăvit B/cit atuncia B/acu K// 24 începîndu B/dirigeți B, dirégit D, deregeți K/atunce C,D,K/atuncia să/cîndu să și B// 25 istoviaște B, istovești K/răpublica D/așa B,C, așa K/voi arăta K/voa C,K// 25—26 voi arăta dînr-acéllia voao uniale care așa B// 26 dîntu acele K/junele K/care K/așa K// 27 vine C,K, vene B/pria lipsit B,C, pre lipsit K// 28 să să plîngă]ca să-ș plîngă B/nevoia B, nevoile sale K/ce neavînd săracul]acela sărac neavîndu B// 29 dea B, dei K/nici K// 30 nici¹⁻² K// 31 nici K/m(i)lă B/poatîa B/care B,K, carîa C// 32 agiutorească B, agiutoriască C, agiutoriască K/nici K// 33 ca să să zăbovască K, ca să zăbăvască B/pînă cînd va încăpe K// m. 8 și 10 lipseșc B/încăpia C, încăpe K// 34 voa C,K/să vă spue voao în divan nevoia sa B// 34—1 nevoia sa, fără cuvinte nemică nu ia altă, dacă-ș spue nevoia sa, puțînd încăpe, apoi cum i să va cunoaște strîmbătatea curund D// 35 voa C, lipsește B/dvori K/n-are B/iar K// 36 să-ș spue]a-ș spue B/cuventîa B/îemică]ad. marg. alta K//

5 ia, cum i să va cunoaște strîmbătătia curund.
 Iară, ce să dzic, fără cît ce mai are săracul,
 multu, puțin, îi caută a cheltui, măcar că
 dentru acéle ce poftiaște, nemică nu ia, fără
 10 numai nădêjde, cu cariă-i caută a aștepta
 multă vrême vieții sale, luîndu de la toți
 fâgăduință de milă. Și așa, de la o vrême,
 rămîne den socotiala și den fâgăduința tuturor,
 că aude precum jaloba lui nu iaste diriaptă
 15 și să strică de toți, ca o jalobă rîa. Așia, săra-
 cul acela care vinisă cu jalobă, de unul mîhnit,
 să întoarce la moșia sa, jeluîndu-să de toți,
 bănuîndu-și pe nenorocirea sa și strigînd cu
 lacrimi pe dumnedzăi, pentru răscumpărarea
 20 strîmbătății lui. Așidirîa, uneori la divan vin
 cu jalobe oameni învrăjbitori, mai multu de
 răutate decît de dreptate aduși, a căroră
 cuvinte cu lacrimi minciunoasă spuîndu-le,
 credzîndu-i divanul, îndată cercători orîn-
 25 duescu să-i ia sama jalobei lui, după a căruia
 mârșu și întorsu, mai cu multă nevoînță stați,
 că aședzați cea fără cale jalobă a lui, decît
 acélia care prostimîa săracă, fără de nice o
 dreptate le suferîia.
 30 Viața mea, voă, rîmlênilor, voîu spune,
 unde ce felîu de viață petrec oamenii miei de
 obște veți vidîa. Eu trăescu iarna culegînd
 ghînda, iară vara săcerînd, pentru triaba și
 pofta mîa. Și așa, viața mîa mai multu în
 35 sat sau în pădure petrec, a căriia pricină pen-
 tru să știți, voi învâța. Sîntu așa de cumpliți
 cercătorii voștri, așa pre cei mai slabi și
 săraci, supărîndu-i, scornescu atîția de multe
 netocmêle întru acîa crăie, cu atîtea mij-
 35 lo<a>ce asuprînd pre acei lăcuitori îi storcu,
 atîția de rari să află de aceia ce iubăscu

11. Vedzi-te, giudecătō-riuli!

12. Céle diriapte a le cére de la cei nedirepți nebunie iaste. Pl<a>ut, <Amphitruo, prologus>.

13. Prea răsîpitoare laudă iaste a vrea a vedea lucru prenenorocit. Seneca, Conso-latio ad Marc<iam>, 5.

1 cunoaștia B/strîmbătate K/curundu B// 2 iar K// 3 îi caută]are K/macar K, săvai B// 4 dentr-acéle B, dentru aciălia C, dintru aceste K/pohtêște D, poftesti K/nimică K/nu ia K// 5 lipsêste numai B/nădêjdia B, nedejde C,D, nădêjde K/cu care îi caută B,K, cu care-i cantă D// 6 vrêmia B, vreme K/a vieții K// 7 fâgăduințe K/așia B,C,K/vrêmia B, vreme K// 8 rămînia B/din ¹⁻²K, din¹ C, din² B/socoteala B// 9 că aude rău giudécată jaloba lui de nedireaptă B/iaste C, este K/driaptă K// 10 rria B, rea C, ria K/așa K// 11 acéla B/caré B/venisîa B, venisă K/jaloba B,K/mîhnitu B// 12 moșia lui B/jăluîndu-să D// 13 bănuîndu-ș B,K/pre B,K/nenorocirîa B, nenorocire D,K/sa]lui B/strigîndu B// 14 pre B/dumnedzei B,K/penru]de B/răscumpărare bunătății lui K// 15 strîmbătății C/așidêre B, așidêre K/uniiori B/vin uneori la divan K// 16 jalobă B// 17 răutatea B/direptatia B, dreptate K/aduș B// 18 cuvinte B/minciunoasă B, minciună D,K// 19 și crezîndu-i K/rînduesc cercători K// 20 carii să-i ia B, să ia K/jalobii K/al căruia D, a căru K// 21 mers K/nevoînțe B/staț B// 22 că]să C, și D,K/așadzai D/calé B/jaloba lui B,K// 23 acele K/prostimea K// 23-24 decit cele care sărac, fără dreptate le suferîia D/fără nici o dreptate K/lip-sește de B// 24 dreptatia B, dreptate C// 25 viața K/mîa C, me B/voai C, voao B/rîmlênilor K/voi spune B,K// 26 fial B, felîu C,K, fel D/viață K/oaminii D/de obște ai miei B// 27 lipsêste veți vidîa B/vede K/eu viețuescu B, eu petrec D/culegîndu B// 28 ghînda K/jiar K/sacerîndu B/treaba B, triaba C// 29 pofta D/me K/așa K/viața me K// 30 sau în sat B/pădurîa B, păduri K/a căruia D,K// 31-32 așa¹⁻² K, așa¹ B,C/ce]cii K// 33 atîția scornescu B/atîte K/multia B// 34 netocmîale C, netocmele K/intr-acea B, intru ace K/crăia B/atîte K/mijlociri K// 35 lăcuitori]lucrători D// 34-36 atîția mijloce acel pămînt asuprîndu așe-l storc; atîția de rar să află dé acéia ce iubăscu B// 36 atîția C, atîța K/aciia K// m. 11 și 13 lipsesc B//

cele bune și diriapte, cît puțină nădêjde de la acestu divan al vostru vădzu, nenorocosul eu, cît nesuferindu-mi ochii miei lucru așa nevrednic și de scădere a prăvi, am socotit ca 5 lăsindu-mi casa și priiatenii miei să mă înstreinedzu; că mai bine mi-e singur, într-un sat să trăescu, decît să văd pre orășenii miei în tot ceasul văerîndu-să. Și așa, nice herăle de nu să vor vătămă de mine, nice eu nu mă 10 voiu vătămă de ȳale. Iară oamenii urîți, măcar de conosciu de la mine facirea de bine, tot mă supără. Că, adevăr, acelor săraci ȳaste a cunoaște norocul cel împotrivnic, iară mai sărac lucru ȳaste cînd să simte răul și nice un liac f. 48^v 15 nu are. Iară decît / toate, mai lipsit și mai sărăcescu lucru ȳaste, cînd liacul lipselor și a sărăciilor ȳaste aproape și cela ce poate să folosească nu va, iară cela ce va nu poate folosi lui.

20 O, cumpliți rîmlăni, oare acêlia carele simțim noi, de le simțiți nu știu. Durêria mă <cu> care le dzic acêstia cu lesne o vedeți, care dentru singura pomenire face de umezăscu ochii, să usucă limba, tremură mădulă- 25 rile, slăbăște mintia, ficații să moae, carnia sacă.

Ce socotiți că să lucrîadză în patria mă întreb? Acîstiași cu ochii să prăvăscu, cu urechile să aud, cu mînule să pipăe. Atîtia 30 de multe și de grîale nevoi suferia cea mai lipsită ȳ<a>ra Nemțască, cît și pre dumnedzai să să milostivască spre noi fi voiu ruga. Ca de cuvintele mele să nu vă vătămăți, care puțin radzimă de mine, de acestu lucru singur vă rog 35 ca, acêstia ce le dzic, să le înțălêgeți adevărate,

14. A audzi mai suferit lucru ȳaste decît a vedea. ȳifer< >, Carte 30.

15. Ciale vădzute, decît celi audzite mai nevrîadnice să par. <Titus> Livcins, Carte 3.

16. Prin puține obiceiae grozave și rële a mulți și bună laudă să întiniadză. Chiprian, 3, Carte 20.

1 cele C, K/direpte D, drepte K/nădêjde C, K, nedejde D// 2 acestu]acel B/văzi K/nenorocitul B/ieu C// 3 cît]și B/așa B, așa K/nevrednic C, K// 4 scăderia B, scădere K/privi K// 5 lăsindu-mi B, C, K/lăsindu-mi ochii mei, casa mea și priiatinii D/și]și pre B/priiatinii C, priiatinii K/să mă]să-i B/înstreinezi K// 6 ca D/mi-e] voiu B, mi-i C, îmi este K/singur K/într-un sat singur B// 7 vădz B, vădzu C, văz D, K/orășianii C, oroșenii D, orășenii K/mei D// 8 ceas C/văerîndu-să B/așa K/nici K/hierăle B, D, hierăle C, fiarăle K// 9 nici K// 10 voi K/ȳale K, dînsêle B/iar K/oaminii D/macari B, macar K// 11 conosciu D/binefaceria B, facerea de bine C, faceri de bine K// 12 adevărul K/ȳaste C, este K// 13 cunoaștia B/lipsește cel K/împotrivnic D, împotivă K/iar K// 14 este B, K, ȳaste C/ȳaste lucrul D/cîndu B/sîmtia B/nici K/leac n-are B// 15 iar K/lipsit B// 16 ȳaste C, este K/cîndu B/leacul B/lipsilor D, K, lipsălor C// 17 și sărăciilor B/este B, K, ȳaste C// 18 va]vra K/iar K, și B/va²]vra K/nu]nu-i K, lipsește D// 19 folosi]să folosască B// 20 cumpliților B, K/rîmleni B, rîmleni K/acialia C, acele K/care D/sîmțim B, K// 21 simțiți B, K/durîaria C, durere K/mia]me K// 22 aceste K/ȳasne B/vêdiati B, vedeți C// 23 dentru B, K/singura B, K/pomeniria B/o face K/umedzesc B, K, umiazăsc K// 24 limba să usucă, mădulările tremură, mintia slăbêște B// 25 slăbêște C, slăbêști K/minte K/carnea B, carne C, D, K// 27 lucreadză B, lucrîadză C/patria me K// 28 acêstiaș B, aceste K/privăscu B// 29 urîachile B/pipăie B, pipău D, pipăesc K/atitea B, atite K// 30 multia B/grele B, K, grele D/sufere B, K/lipsește cea mai lipsită D/cea]ce K// 31 ȳara Niamțască B/ȳara K/pe B/dumnedzei B, K// 32 îl voi K, mă voi B/ca cu cuvintiale B, că de cuvintile D// 33 miale C, mele K// 34 radzimă B, K/singur K// 35 acêstia C, aceste K/înțălêgeți K/adevărăt D// 34—35 acîast lucru ca acêlia celia dzic să le înțelegeți B//

- că pentru înțelepciunea voastră, ce feți cuvioasă, laudă viți agonisi, iară deșchis veți vedea de ne supărăm cu supărare, după obiceiul omenescu, care de la oamenii între
- 5 oameni și a oamenilor lucruri ni să timpă noaă, nu va fi multă mirare. Ca să grăescu adevărat și slobod, oricîte socotescu de la acestu senat neînțăliapte și fără sirguială și acelia ce cu tiranie să lucrîadză de ispravnicii
- 10 voștri întru acia săracă de țară, cu ocară ar fi a le spune. Că acestia și spuindu-vă ari trebui să să facă ca sau eu să mă pedepsăscu, de aș minți, sau voi, de aș grăi adevărat, den stăpinire să lipsiți.
- 15 Un lucru numai mă învoeșadză, care lucru am deprinsu a vorovi cu cei nenorocoș, cum sintu și eu. Că așa sintu de direpți dumnedzaii, cît căci sintu așa grei la pediapsă nu de așuria vine, fără dentru răutatea vieții noastre,
- 20 cînd păcatele noastre îi deștiaptă pre dînșii spre certările și pedepsele să le luăm la ivală. Încă un lucru prea mă turbură pre mine, în care ce ar fi socotiala dumnedzaiilor a agiunge nu pocu; adecă că omului bun, pentru greșea-
- 25 lele (nice o certare nu-i dau și întru unii toate) ușoare multe certări, iară celui rău, pentru mai multe și mai grele greșale, nice o certare nu-i dau și-ntr-unii toate le trec, iară într-alți nice o certare nu-i trece, cît de mică. O, ascunse
- 30 sfaturile dumnedzaiilor! Și așa, precum sintu legate a lauda lucrurile voastre, așa a ocări acelia voe de aș avia nu m-aș îndoi a mărturisi, precum noi cu mare strîmbătăi sintem, de ispravnicii voștri cei trimiși la noi, supă-
- 35 rați. Că de ar fi vreo dreptate pre pămîntu, cînd ne ceartă pre noi cu mîinile sale, nevrédnici ar fi acelia carii ar rădica capetele sale den grumadzi.

17. Liacul răutăților, certaria au pediapsa. Sin plin. ipis <= Simplicius in Epictum>, 300.

18. Multe lucruri bine ascunse să ivăscu și cele neștiute folosescu. Prisp <= Prosper Tiro>, Pentru nemulțămire.

1 înțelepciunia B, înțălepciunia C, înțălepciune K/ce feți cuvioasă]caré faceți B/lipsește ce feți D, ce faceți K// 2 laudă voao veți agonisi cu cale, iară B/veți ¹D, veți K/iar K/viț ²C// 3 vedea B, vede K/supărări B,K// 4 obiceiul B/ominescu D, oamenilor B// m. 15 lipsește B/oameni D/lipsește între oameni D// 5 ne să timpă B// 6 noao B, noai C/miraria B// 8 sinat D, sinod K/neînțelept B, neînțelept K/sirguială B,K// 9 acele K/ce]care B/lucreadză B, lucrîadză C// 10 într-acea B, intru ace K/săracă țară D,K// 11 ca D/aceste K// 12 ar trebui K/că D/pediapsescu B, pedepsesc K// 13 din B,D,K// 15 mă învoeșadză B,D, mă vesălești K// 16 nenorociți K// 17 sint ¹B,K/asa K/sint ²K/drepti K/dumnedzei B, dumnedzeii K// 18 lipsește cît K/sint B,K/asa K/pediapsa B, pediapsă C// 19 așure D,K/vene B/dintru B, de la K/răutatea C, răutate B,K/viații B// 20 cîndu B/păcatiale B, păcatile D/deștaptă K// 21 spria B/pediapséle B, pedeapsile C,D, pedepsele K// 22 pre B,K/tulbură B,D,K// 23 caré B/ar hi socoteala B/dumnedzeilor B,K/agiungia B, agiunge K// 24 nu pociu B, nu poci C,K/adică D, adecă-te B/că]cu D/omul D// 25 grășală B, grășele C, grășealile D, grășali K/nici K/fără paranteze K, lipsește textul dintre paranteze B// 26 înșoară B/iar K// 27 grăiale C, grele K/nici K// 28 și întru unii K// 27-29 nici o certari nu-i trece să-i dau și pentru unii toate le trec, iar într-alții nice D// 28 iar K/întru alții K// 29 nici K/triace B, trece K/ascunsia B, ascunsă D,K// 30 dumnedzeilor B,K/asa K/sint B,K// 31 așa K/de a ocări B// 32 aceliaș B, acelia K/voaia B/ave K// 33 mari K/sintem K// 34 trimiș B, trimeș K// 35 vro direpatia B// 36 cîndu B/miunile lor K/nevrédnici B,C,K,// 37 acelia B, acia C,K/cari K/ridica C/capitele D/sale]lor K// 38 din K, de la B//

f. 49 Aceștii strigări de iznoavă dzise la dumnă-
dzăii cei nemuritori pricina iaste că fiind
aceasta dzi a cinsprădzécia, de când am intrat
în Rîm, atîtea și ca acéstea întru acestu senat
5 că să fac și să așadză am vădzut, den care
mai puține de atîția de s-ar face la Dunăre,
mai gréle ar fi decît odgoanele spîndzurătorii
și decît strugurii vițale.

Luat-am foarte aminte voia graiului vostru ;
10 la portu grozav, la mîncare fără măsură, în
lucruri ce le isprăviți neblîndéțe, întru viață
desfrînare, curvii. Și orice dentru socotiala
sfatului de aice să poartă la moșiia noastră,
acéția cît la beserici să le ducă, dumnedzăilor
15 să le închine, cu capul plecat, că nu să cins-
tescu vădzu. Potrivindu-să céle poroncite să le
facem, a ne lepăda de cei ce poroncescu ne
sîlim.

După ce am plinit eu pofta mîa și otrava
20 inimii méle, după obiceiău ce am isprăvit, de
v-am vătămat pre voi cu limba mea, iată-
mă-s așternut la pămîntu: aștept bătae; că
mai multu voiu, dîndu-mă morții, să agoni-
sescu laudă, decît voi, răpindu-mi viața, să
25 o dobîndescu pre dînsa.

Aicea au făcut hotar voroavei sale ță-
ranul.

Și așa Marco Avriile, împăratul, întor-
cîndu-să spre toți ce sta împrejiur, au dzis:
30 ce vă se pare voaă, priiatenilor? Ce miedz
den nucă, ce aur den povăială, ce grăunțu
den païu, ce trandafir den spin, ce măduhă
din os, ce inimă de bărbat ales au arătat
aceasta! Ce socotială tare, cîta cazanii voroa-
35 vei sale, ce cumpănă socotialii lor, cîta deșchi-
dere adevărului și cît ar fi de goală răutatea
au arătat. Așa să mă iubască dumnedzăii
și den boala ce mă supără să mă mîntuiască,

19. Deprinsu lucru iaste
oamenilor toate șie a
erta, iar altora nemică.
Velcleius>, 4, Carte 2.

20. Den inimă singură
nădăjde morții. Sene-
c<a>, Carte 11.

21. Poate den colibi a
eși om mare. Senec<a>,
Carte 60.

1 dzic B, dzisă D,K/dumnedzeii B,K|| 2 este K/fiindu B|| 3 această K/cinspriace
B, cincisprăzece K/cîndu B|| 4 atîția C, atîte D,K/aceste K/intr-acestu B/sinat K||
5 așadză]audză D/din B,K/cari K|| 6 atîtea C, atîte K/de s-ari face de atîția la Dună-
ria B|| 7 grele K/otgoaniăle B, odgoanile K|| 8 vițele ar fi B, vițale ar fi K|| 9 ad. marg.
foarte C, lipsește K/amintia B|| 11 lucrurile C,K, lucrurii D/in lucruri ce le isprăviți]la
isprava lucrurilor B/neblîndéță C, neblîndéță K/in viață K|| 12 curviei B, curvie K/dintru
B,K/socotiala B|| 13 svatului C/aicia B|| 14 acele K/cît]cari B/besiarici B, beserici C, biserici
K/dumnedzeilor B,K, dumnedzăilor C|| 16 ca să văz K/ca potrivindu-să B, protivin-
du-să D/cele K/poroncite B|| 17 poroncescu B|| 18 sîlim B,D|| 19 pohta D/mia]me K/o-
trava]veninul B|| 20 inemii D/miale C, mele K/obiciau B, obiceiău K/isprăvitu B|| 21 mîa
B,C, me K/iată-mă-i B, iată că sînt B|| 22 așteptu B, așteptînd K|| 23 voi K|| 24 agonisăscu
B,D, agonisăsc C/lipsește voi B, după voi ad. răspunde D/rîpind K/viața me K|| 25 pre
dînsa]pentru dînsa voiu B|| 26 aice B,K/voroavii D|| 28 așa K/Avrelie B/lipsește împăratul
B|| 29 cei ce sta K/impregiur B/dzise B|| 30 ce vă să pare B,C, ce vi să pare D,K/voao
B/priiatinilor C, priiatinilor D, priatinilor K/miedzu B|| 31 din¹⁻² C,D,K/din² B/povoială
K/grăunți K|| 32 din¹⁻²C, din² B/trandafil D|| 33 den D/osu K/inemă B/ales și îndrăznețu B||
34 acesta C,K/socotéle B/tari B/cazanie B,D,K|| 35 sale]lui K/socotélelor B, socotéilor K, so-
cotélei C,D/lipsește lor B,K/deșchidére B, deșchideré C|| 36 răutatea B, răutate C,D,K|| 37 așa
B,C, așa K/dumnedzei B, dumnezeii K|| 38 din B,C,D,K/ce mă supără]de care mă supăr B||

cum țăranul acesta un ceas întreg culcat pe pământu au dzăcut, iară noi, mirîndu-ne, am slobodzit capetele gios și nice un cuvîntu n-am putut să răspundem. Că noao țăranul 5 acela și cu voroava lui ni-au adaos rușine și a urî viața ni-au dat grijă.

Făcînd dară senatul a doa dzi alți ispravnici, au trimis la apele Dunării. Lui i-am poroncit să scrie voroava lui în cărți, ca să să afle în 10 curte, între cele mari dzisă, a celor streine, în visteriile uricării. Și așa fu aședzat lucrul, că țăranul acela să fie numărat în rîndul celor bătrîni, să petriacă în volnicie cu uric și den visterie de pururia să aibă hrană. Că Rîmul, 15 muma noastră, nu numai cele de binefacere, cu care era îndestulată, ce și cuvintele care să grăia în curte, cu mare laudă a-i giurui acelaia, de pururea socotîia.

22. Cu poftă trebuie a prii celui ce rîhnêste cele cînsteșe. Sem <= Symmachus>, 5 în 5.

23. Meștersugurile bune cu cînste să hrînescu. Sem <= Symmachus>, 1, 75.

CAP 9. SFĂTUÎAȘTE MARCO AVRILIE PRE DOMNI
20 ȘI PRE CEI MAI MARI CA SĂ SÎLIASCĂ DE
PURURIA SPRE PACE ȘI VRÊMIA DE RĂZBOAE
SĂ NU DÎA

Să laudă cu rostul tuturor Octavie Avgusta, împăratul Rîmului, că așa dentru sine era 25 bun, așa tuturor întru împărăția Rîmului iubit au fostu, cît precum mărturisêste Sve-
f. 49^v tonie Trancval, <sic>, cap 59, o samă de boiari, de ruda părinților, murind, mulțămîia dumnedzăilor căci au lăsat în urma lor stăpîn 30 pre Avgustu; și așa, cu testamentu, lăsa ca urmașii și feciorii lor, ducînd în toți ani jărtvă la Capitolium, să facă rugă la dumnădzăi pentru viața domnului. Adevărat, acestu vac 35 a putut a să numi adevărat de aur și pă-mînt fericit, unde domnul iubiă republica sa și pre domnu-său republica îl cînștiă. Că prea rar să tîmplă să fie îndestulate

1. Pacia de iaste di-riaptă și cînstită iaste un lucru decit toate mai frumos și mai bun; iară nemică nu trebuie a face pe strîmbul sau a pătîmi grozav pîntru să putem a avia pace. Polibcius>, Carte 5.

1 culcatu B, lipsește K|| 2 dzăcut|cădzut D|iar K|| 3 capetiale B, capiteli D|lip-
sește și B,C,D,K|nici K|| 4 nu am putut K|să-i răspundem B|noai K|| 5 acela B|ne-au adaos
B|rușinia B, rușinea D|| 6 viața K|ne-au dat grije B|grije K|| m. 19, 22 și 1 lipseșc B||
7 Făcîndu B|dar K|sinatul D, sinodul K|a doao zi K|| 8 trimes K|apili D|lui i-am] nu li-am
D|poroncit B,K|| 9 lui] sa K|| 10 curté B|célia B, cele K|dzisă B|streini B,K|| 11 uricării
B|așa K|| 12 ca B,K|| 13 petreacă B|| 14 din B,C,D,K|di-a purure K, pururea C, purure D||
15 muma] îmma B|cele K|binefaceri B,K, binefaceré C|| 16 cuventele B|| 17 grăiia B|curté
B|giurui B,K|| 18 di-a purure K, de pururia B|| 19 cap al nooalea B, cap 12 K, după titlu
cap 9 C,D|svătuiăște C,D, sfătuiăști K|Avrelie B|| 20 lipsește mai C,D,K|ca să s(e)
silească B, ca să siliască D|| 21 de pururea C, de purure D, di-a purure K|vréme B,D, vrémea
C, vreme K|trăzboiu D,K|| 22 dea C,D, dei K|| 23 agust D|| 24—25 al doile împăratul B|așa¹⁻²
K, așa² B,C|dintru B,K|sine C,K|| 26 iubitul B|mărturisiăște C, mărturisești K|Svitionie
Trancvil B, Svitionie Trancval S, Svetonie Trancvil K|| 28 boiari K|murindu B|mulțemîia
B|| 29 dumnedzeilor B,K|| 30 așa B,C, așa K|| 31 urmașii lor și feciorii ducînd B|feciorii
D|ducîndu B|ani]ai C,D, anii K|jirtvă D, jertvă K|| 32 dumnedzei B,K|| 33 viața K|adevăr
B,C|| 34 adevărat a să numi B|| 35—36 răpublica¹⁻² D|domnul său K|republica e cînștiia
C, republica cînștiia B|| 37 pria rar B,C, prea rar K|să tîmplă unuia B|îndestulat B||

slujbele tuturor, sau tuturor să placă otcîrmu-
irea unuia.

Și nu pentru altă pricină rîmlénii mai multu
viața domnului îndelungată, decît șie, pohtiia,
5 fără că păziia în linește republica. Și precum
iaște priă laudată bunătătia lui Avgustu che-
sarîului, așa iaște să să cinstiască mulțămita
norodului și de binevoînța; că și el au agonisit
și norodul așa au fostu de îndestulat cătră
10 agonisitorîul. De vom să mărturisim adevărul,
foarte puținii vei afla carii așa ar iubi pre
alții, cît să urască pre sine pentru dragostia
acelora. Nime nu-i așa de plecat, carele în
lucrurile ce să atingu de cinste n-ari vrea să
15 să întoarcă pre toți; iară aceasta nu să tîmplă
la moarte, cînd fieștecine ar vrea să fie cel
de pre urmă, adecă să moară pre urma altora.
Și de aici să vede, după ce au murit acmu
domnul, acmu tatăl, acmu muma, acmu băr-
20 batul, acmu feciorul, acmu megîiașul, atunce
să moară moarte streină fieștecine cu mare
inimă suferi, fiind viața lui s<ă>n<ă>toas<ă>.
Că pre domnul blînd, răbdătorîu, vrédnic,
triaz, curat, cinstit și dreptu, a-l iubi foarte
25 dreptu lucru iaște; iară de să va tème cineva,
altul de strîmbătate, ales domnul, carele arată
pace întemeiată bine țării sale, de nu cu voia
tuturor, viața sa lui Dumnedzău să închină.

Ce lucru bun poate să aibă ț<a>ra caré
30 vrajbă și războae are? Dzacă cine ce-i placi,
iară eu dzic fără pace că nime a petrece ave-
rile sale, a mînca bucate fără supăr, a dormi
cu odihnă, a face cale fără grije, a să încrede
cu megîiașul și vecinul său nu poate. Mai în
35 scurtu, în cîtă vrème îndelungată pace nu să află,

2. A plăti tuturor cu
greu iaste.

3. Nime așa de multu
de altul nu socotéște,
cît socotiaște de multu
de sine. Senec<a>, *De
bin<e>faxceri*, 28.

4. De iubăscu pacia
oamenii, iubască și di-
reptătia, că acéste doă
sintu priiatene prea
scumpe. Avgust<in>,
Voroauă 2.

5. Pacia, ca un lucru
bun, de toți să laudă,
iară puținii o petrec.
Nazi<anz>, *Vor<be>*, 10.

1 slujbili D/sau a tuturor B/otcîrmuire B, otcîrmuiria C, ocîrmuire K// 3 rîmlénii B,C, rîm-
lenii K// 4 viață îndelungată domnului B/viață K, viață C/șie] lor K/șie să fie pohtiia B/pohtie
să fie K// 5 liniște B,C/răpublica D// 6 iaste C, este K/pre laudată K, foarte de laudată B/
bunătate K/chesarîului C, chesarîului D// 7 așa B,C/ este B,K, iaste C/cinstiască C/mul-
țemita B, mulțamita D// 8 între paranteze și de binevoînța B/așa au agonesit B// 9 nărodul
D// 5 lipsește B// după m. 21 ad. Face și tocmaia celor biruiți folos și celor biruitori frumoasă
iaște, dzice Taftit. B// m. 4 și 5 lipsesc B// 9 așa B,C, așa K// 10 agonesiturii B// 11 pu-
ține C,D/cari K/ așa B, C, așa K/ari iubi C// 12 ari iubi de tare B/ să să urască B/sine-ș K/
dragostea C, dragoste K// 13 nime nu-i] nemăruia K/așa B,C, așa K/care K// 14 cinstia B/n-ari
vria B, nu ar vre K// 15 să să întoarcă] să întrecă B,C, să întriacă D,K/iar K/întîm-
plă D,K// 16 moartia B/cîndu B/fiiaștecine B/ari vria B,C, ar vre K// 17 pe¹⁻² B, pe¹ D/adică
D/altora ari vria B// 18 aice D,K/vede K, vedem D/că după cîa au murit B// 18—20 acu¹⁻⁶
K// 19 muma]îmma B// 20 ficiorul D/megîiașul C, migîiașul K// 21 moartia B/fiiaștecine
B// 22 inemă B,C/fiindu B/viața K/sănătoasă B,K// 23 blîndu B/răbdătorî K/vriadnic
B, vrédnic C,K// 24 cinsteș D, drept K// 25 drept K/lucru drept iaște D/este K/iar K/tiame
C, teme K, tîmă B// 26 strîmbătătia B/care B,K// 27 întemeiată B, întemeiată C,K/lipsește bine
D,K/țării B, țările K/voe B// 28 viața K/sa]lui B/Dumnezeu K// 29 poatia B/țara
B/care B// 30 vrajbă B/țara care are vrajbă și războae K/cine] fieștecine B/ce-i place B,C, ce
îi place K, ce i-i voia D// 31 iară fără pace dzic că nime D, iară eu fără pace
dzic că nime C, iar eu fără pace zic că nimine K, iară eu fără pace dzic că
nimé B/petriace B, petrece K// 32 bucatia B, lipsește D/supărare K// 33 fără
grijă C, fără de grijă D/încrede B,K// 34 cu migîiașul K, lipsește D// 35 vrémia B,
vreme K/delungată B/nu]nu-i de B/nu să află]nu este, să află K// 34—1 nu
poate. Și în cîtă vrème nu iaște pacea, atîta în toate dzilile ne îngrozim D//

atîta în toată dzua ne îngrozim pre noi cu moarte, tot ceasul să pare a fi cel de pre urmă a vieții noastre.

Bun lucru ăste domnul să curățască de 5 furi țările sale. Că nemica mai strîmbu nu ăste decît a vieții din sudorile și munca săracilor și a le petrece ca niște rătăciți. Frumos lucru ăste, domnul pre cei blăstămători a-i rădica din mijloc. Că prea strîmbu lucru ăste 10 sudalma, cînd vatămă acéia pre împăratul ceriurilor, carii pre domnul țării cu limba a-l mărturisî nu îndrăznescu. Lăudat lucru ăste domnul pre cei hîrjătari, giucăuși, a-i depărta f. 50 den țară. Că giocul ăste, în chipul molii, cu 15 prea mare scădere, care haina noă roade și lemnul uscat amistuăste. Bun lucru ăste domnul dentru stăpîniile sale a rădica desfrînătura oaspeților și mulțirî hainelor. Că multe în lucrurile fără triabă cheltuind vin 20 pînă la atîta oamenii, de lucrurile ciale de triabă să lasă.

Dară ce folos, te [te] întreb, ăste, domnul toate rélele să lépede den ț<a>ra sa și să o aibă supusă războaelor? Sfîrșitul slujbei d<o>m- 25 nului ăste să-l urniască să să facă, iară răul să-l stingă. Iară pré vrîamea războiului nice céle réle domniî a le răsipi, nice pre cei răi a-i înfrîna nu poate.

De ari înțălîage domniî și cei mari, cită 30 grămadă de réle șie și casălor sali în dzua acéia grămădescu, în care dzi să apucă de războiul! A créde și încă a îndrăzni a mărturisi, cît nu numai s-ari părăsi de a să apuca de dînsul, ce că nice pre unul dentru cei de casă 35 a-i pomeni nu ari suferi, sau cine ar sfătui împrotivă, ca pre un vrăjmaș, de cap l-ari giudeca. Cine sintu pricina domnilor de pace,

6. Pe vrémea păcii și norodul purciade spre folos și folosul norodului să păziasti. Casiod<or>, 1, Carte 1.

7. Trei pricini a războiului cu cale sintu: apăraria, dirégiria, răs cumpărarea. Gavrii< >, 4, Dezleg<ări >, 15.

8. Folosurile ce-s de obște să nu să dia cale pricinii cei ce nu-i de obște, ce a unora. Clavdian, 1, Stelic<on>, 299.

9. Sfat să ia de la cei ce iubăscu pacia. Solv < = Sylvius>, 2, Istorii Bodhu < = Boemiei>, 61.

1 zioa K|| 2 după moarte ad. și D|| 1-3 în toată dzuoa grijé în toate, tot ceasul să pare a fi cel de pe urmă a viații noastre B|| 2-3 tot ceas ne pare a fi cel de apoi a sfîrșitului vieții noastre D|| 4 ăste C, este K|| 5 țările K/nemică B,C, nimică K, nimic D/nu ăste C, nu este K|| 7 și a petrece D, și a le petrece K/nește B|| 8 ăste C, este K|| 9 rîdica C/den D/pria strîmbu B, pre strîmb K/lîpsește lucru B/ăste C, este K|| 10 cu sudalma B/aciia K|| 11 cari K|| m. 7 lîpsește D|| m. 9 lîpsește B/țării K|| 12 ăste C, este K|| 13 hîrjetari B,K, hîrjitari C/și jucăuș B, giucăuși C,K|| 14 din K, de B/ăste C, este K/moliiilor B, molii C, molie D,K|| 15 pria mare B,C, pre mare K/scăderia B, scădere K/care și B, care K/noao o roade B|| 16 lémnelle uscate B/il mistuiaști K/ăste C, este K|| 17 dintru B/a rădica din stăpînirile sale desfrînare ospeților K/desfrînătura D|| 18 ospețelor B, ospeților K/mulțirea C, inmulțire K, mulțimea D/hainilor D|| 19 fără de B,C,K, făr-de D/treabă B/cheltuindu B|| 20 pîn-la K/atîta] acéia B/omenii B, oaminiî D/de+] cît de B/ cele K, acéle B|| 21 treabă B|| 22 dar C,K/ăste C, este K/domnului B|| 23 rrélele B, rélile D, răutățile K/din țara sa să lepede și K/să le lépede B,C, să le lépede D/din B,C,D/țara B|| 24 să aibă D/țara suppusă B, frîșitul B|| 25 ăste binile să-l urnească B, este binele să-l uruiască K/iar K|| 26 stingă B/iar K/pe B,D,K/vrémia B,C, vrémea D, vreme K/nici D,K|| 27 céle B, cele K, pre céle D/răsipi]părăsi D/nici K|| 28 a înfrîna C/nu pot B|| 29 O, de ari înțélege B/ari înțélege D, ar înțélege K|| 30 riale B, rele K/șie] loruș K/ și șie și caselor sale B/ sale C,K/dzuoă B, zioa K|| 31 acéia K/grămădescu] stringu B|| 32 crede K/ăș îndrăzni B|| 33 cît] că B/s-ar părăsi K|| 34 lîpsește că K/nici K/dintru K|| 35 ar suferi K/cine] nice D/iar svătui C, ari sfătui B|| 36 împotrivă B|| 37 l-ari giudeca B, l-ar giudeca K/sint B,K||

a o cerca, a o iubi, a o păzi, pria cu mare strîmbătate să năcăjescu, nedîndu-li-să lor de domni ascultare, binevoînța și credința. Că, carii sintu de a sfatului, pentru fieștece pri-

5 cină, de îndiamnă pre domnu, acela iese ori ațîțătoriu de venin, ori fără simțire.
 Și așa să tîmplă de să clătiaște domnul de mînie și să turbură cu inima, luînd veste pentru rocoșiria vreunii țări, sau de vreun
 10 ceambul a altui domnu, în ț(a)ra lui. Asupra cării trebi, cerînd sfat, sintu un(i) sfetnici așa fără socotială, cît îndată dau păreria sa spre
 15 vraybă, strîcînd toate ale păcii, așa ca cînd ari sta alții cu socotială spre hotărîria războae-
 lor. Că cerșind domnul sfat, nu trebuie de pripă să i se răspundă. Că lucrurile războaelor, cu mare înțalepciune a să cumpăni și cu nevoînță a să dezlega și a să hotărî trebuescu.

Nice dănăoară împăratul David, cel la
 20 toate preaînțeleptul, n-au scornit războiul, pînă nu întrea de sfat pre Dumnedzău. Nice dănăoară Iuda Macaveiu n-au început războiul pînă a nu cere întii cu rugile sale sfaturi de la Dumnedzău. Nice dănăoară nu să cădea
 25 grecilor și rimlianilor a face războiu cu vrăjmașii săi, pînă nu giunghia jartve întii dumnezeilor săi și pînă nu întrea de vrăjitori și de proroci. Ce să atinge de isprăvile dreptății de desfătările domnului, de darurile celor buni,
 30 de certările celor răi, de împărțirea de binefacerilor, acelia să cade domnului a le obști cu vreunul den casă al său. Iară de lucrurile războaelor întii cu Dumnedzău, pînă a întrea de altu cineva sfat, datoriu iese să așiadze.

f. 50° 35 Că nice|dănăoară deplin izbîndă nu va lua domnul asupra vrăjmașului său, pînă nu

10. Întru carii să află rahnă pre rîa și peste măsură nu poate să iubască pacia. Velli <= Velleius>, Carte 1.

11. Mai multu întru sfat decît in puteri apărare trebuie să să pue. Dio <Cassius>, Carte 37.

12. Dacă n-ai cerșut sfat asupra acelui lucru, agiutoriu nu ești datoriu să cei. <Titus> Livie, Carte 5.

13. Bine toate să chivertisescu cu cînste, de va fi a lucrului începătura cu cale și iubită lui Dumnedzău.

1 pre cu mare K, cu multă B|| 2 năcăjăscu D, necăjesc K|| 3 ascultaria B/bunavoința K|| 4 cari sint K/că carii sintu de] iară carele dintru cei B/fiaștece B, aștecare K|| 5 lipsește de B/îndeamnă B, îndiamnă C/acela B/iaște C, este K|| 6 ațîțătoriu C, ațîțatori K/veninu B/făr-simțire B|| 7 așa B,C, așa K/clătești K|| 8 mîniia B/tulbură B,C,D,K/inema D/luîndu B/viaște B, veste K|| 9 rocoșire K/țări C, K/vrun B|| 10 țara lui B, țara sa K|| 11 căriia treabă B/cerîndu B/unii B,K/sfatnici B, sfetnici K|| m. 10 lipsește B/așa de B,C, așa de D, așa de K|| 12 socoteală B/lipsește dau B/părere lor K/spria B|| 13 stricîndu B, stricînd D,K/așa B, așa K/ cîndu B|| 14 ar sta K/socoteală B/hotărîrea B, hotărîre K|| 15 cerșind] cerîndu B/nu trebuia B|| 16 să i se răspundă] a i să da sfat B/să i să răspundă C|| 17 înțelepciunia B, înțelepciune C/trebuie a să cumpeni B|| 16-18 ad. marg. lucrurile războaelor... trebuescu K|| 19 nici K/odănăoară D, odineoară K/cel a toate D|| 20 priaințeleptul B, preaînțelept D, preințelept K/războiu B,K|| 21 lipsește de D/Dumnedzău B, Dumnezeu K/nici odineoară, nice odănăoară D|| 22 Iuda Maccaveul B, Iuda Macaveiu D|| 23 pînă nu ceria B/cere K/întii B/rugăciunile sale K/sfat D|| 24 Dumnezeu K/price odănăoară D, nici odineoară K/nu să cădia B, C, nu să cade K|| 25 rimlenilor B, rimlenilor K/război B/săi]sei B, lor K|| 26 pînă nu giunghia întiiu jartve dumnezeilor B, pînă nu giunghie întiiu jertve dumnezeilor K/pînă nu giunghia jertve D|| 27 lipsește săi B|| 28 atingia B/isprăvire dreptății B|| 29 domnilor K/darurile B,C,K|| 30 împărțire B,K/facerilor de bine K|| 31 acele B, acele K/să cad C,D,K|| 32 vrurun B/de casă B,C,D,K/iar K|| 33 Dumnezeu K|| 34 altul cineva K/dator B, datoriu K/este B,K, iaste C/aședză B,C, aședză D,K|| 35 nici odineoară K/deplină B/izbînda D|| 36 asupra vrăjmașului]de pre vrăjmașul B||

va da întâi în mînule lui Dumnedzău jalobele sale.

Carii întru lucrurile războaelilor dau sfat domnilor să ție minte această învățătură: că 5 acéle sfaturi să le dea, cînd sintu în patul lor, ca cînd ari șidea întru ceasul acel de giudecată, în care să cunoscă sosiți la acéle de pre urmă nevoi; că în clipala cea de pre urmă vor să grăiască cu îmbunături, veri să-ș îngreu- 10 iadze simțirea nu să poate.

Cînd să vorbêște de războiu să cade fieștecine carii sintu la sfat să cugete ca de să va prileji rău sau să cadză domnul, atunci va fi de va cădea asupra lor toată sarcina, de pagu- 15 bele și de scăderile întru simțirîa lor. Iară de nu vor lua folosință îndestulată, întru agiutorința, vor dobîndi pediapsă sufletelor sale, care toate le păgubêște.

Așea să cade fieștecăruia să iubască pacea 20 și să urască războiul, cît după socotiala și sfatul meu, care gătire are préutul la faceria sfintei slujbe acéiaș gătire ori fieșticine spre a dare sfat și a face socotială de războiu datoriu ăste a avîa.

Domnii, fiind oameni, strîmbătățile omenêști a răbda și a vrea să să răscumpere nu ăste de mirat lucru. Ce pentru acéia la sfat va oameni înțălepti, pentru să ăa deasupra-le gîndurile céle turburate și să îmblîndzască 30 mîniia. Că niceodată sfétnicii nu trebuie să sfătuiască acélia pre domni, carele fi clătescu pre dînșii spre mînie și pre urmă, aședzîndu-să, să să jeluiască de acéle ce s-au lucrat.

Ce să isprăvim graiul nostru, aducîndu-se a- 35 minte de céle bune ce să pierdu cu nepacia și aducîndu-ne aminte de ciale réle, care vin den războae, dzic, că fără alte pagube și scăderi agiunge

14. În toată viața nemică nu-i mai întii decît sfatul. Fab<cius Quintilianus>.

15. În zădar să face războiul, nevrîndu Dumnedzău. Alchi<mus>.

16. Ce să cuvine, care dă sfat fără credință. Tîșero, <Epistolae ad Atticum>, 16, 7.

17. Mîniia și rahna foarte rai sfétnicii sintu. Iugustu <= Sallustius, De bello jugurthino>.

18. Fericitîa materii a sfătui odihnă. Sim<machus>, 6, 62.

1 întiiu B/lipsește în mînule K/Dumnezeu K/jalobili D// 4 mintia B/aceasta C// 5 ca acélia B, că acele K/svaturi C/dia B, de K/cîndu B/sint B,K// 6 cîndu B/ari ședia B, ari ședea C, ar șede K/întru] în K/cel K// 7 giudecată B,C/acele K// 8 di pe urmă D/lipsește nevoi B/cea]ce K// 9 vor] ori D/îmbunătură C,D/veri] ori B, macar K/îngreuiadză C, îngreuiadză D, îngreuiază K// 10 simțire K, cunoștința B/poatia B// 11 cîndu B/vorbîaște C, vorbêște K/război B/fiiaștecine B// 12 cari K/sint B,K/cugiate B/că B,C,D,K// m. 13, 14, 16 și 18 lipsesc B// 13 sau de să va întoarce cădiare domnului atunci B/lipsește să K/atunce D,K// 14 cădia C, căde K/pagubile D// 15 scăderile B/simțirile K, cunoștința B/iar K// 17 agiutorința B, agiutorința C, agiutorința K/pediapsă B,C/ sale]lor K// 18 cu caré B/păgubiaște B, păgubêște K// 19 așia B,C, așia K/cadé B/fieștecui B/pacia B,C, pace K// 20 lipsește cît B/socoteala B// 21 caré B/gătirîa B/preutul B,K/facerea C, facirea D, facere K// 22 svintei C/ acéia B, acéiaș K/gătirîa B/oricine spre dare sfatului K/fieștecine B, fieștecine D/spria B// 23 a daria B,C/socoteală B// 24 este datoriu B, datori este K/este K/a ave K, lipsește B// 25 fiîndu B// 26 a vria B,C, a vre K/ăste C, este K// 27 acéia C,K// 28 oameni D, oamenii K/înțelepti B/să le ăa deasupra lor B// 29 cele K// 30 mînie K/niciodată K/sfétnicii B, svétnicii C, sfétnicii K// 31 sfătuiască K/acele K, lipsește B/care clătescu B// 32 mîniia B/ pe B/aședzîndu-să C,K, făcîndu-să B// 33 jăluiască D/dé acélia B, de acele K// 34 aducîndu-să B,C,K/amintia B/cele K/nepace K// 36 aducîndu-să amintia B/ céle B,C, cele K/rele K/carele B/din D,K// 37 scăderi B/agiunge C,K, destul este B//

și aceasta; că pe vremea răzmiriței toate bunătățile să scot la ivală și toate avuțiile să scot la vîndzare. Că aceasta iaste știută, că decît să face războiu vrăjmașilor, 5 cu atîta îndată să îngreuiadză cu pagube cei supuși. Cîta vreme domnii și cei mari fac războaie, măcar de ar fi și stăpîn cu giudecată diriaptă țărîlor sale, iară nu sintu cu fapta, de vreme ce pe acêia vreme mai multu stăpînii 10 lucrîadză, pentru să facă îndestul priiatenilor ce caută la dînșii, decît priiatenii ar stăpîni, ca lucrurile lor să-l agîtorîadze împotriva vrăjmașilor, cum să ia și bani în datorie la dînși(i). Sau domnii urmadză amăgiturile 15 simțîrilor sale, întru dînși(i) potolindu-le, sau povăț(u)riia socoteliî urmadză. De vor să urmédze socotiala, multu le rămîne lor; de vor să urmîadze pofta simțîrilor, nemică nu iaste care i-ar îndestula. Că precum 20 apa mării a o vărșa din mare cu neputință iaste, așea de tocma greu lucru rămîne rah-nile inemii toate de a le plini. /

- f. 51 De vor domnii să facă războiu pentru vreo țară oarecarîa, luată den moșîia sa, caré a 25 o părăsi nu-i lasă, simțîriia sa cea întriagă să socotiască ca să nu să rătăcească întru acêia simțîrî; că nice un războiu în lume așea de dreptu nu-i, care nu ari aduce domnilor, simțîrii sale, vreo scandală.
- 30 De vor domnii să facă războiu pentru să-ș lățască stăpînîia și patriia lor, aceasta nădejde foarte în deșärtu a fi dzic; că mai de multe ori cu un războiu așea să strică și să risîpăscu, cît pre urmă în toată viața a tocmi pagubele 35 nu pot.

19. Nice dănăoară nu-i puțin ce agiunge și nice dănăoar<ă> nu-i multu ce nu agiunge. *Toc<meli?>. Sen<eca>, Carte 120.*

20. Mai multu trebue să să socotiască folo-sului obștii, decît folo-sului său numai. *Apu-l<ejus>, Ap<os>l<ogia sive De magia>, 2.*

21. Grije iaste ca pof-tindu mai multe să nu piardză cîale mai puține. *Dio <Cassius>, Carte 56.*

1 pre K/vreme K/răzmiriților B, răzmiriții D, K// 3 vîndzaria B/este K// 5 de atita de sirgu cu pagube să îngreuiadzi cei supuși B/pagubile K// 6 vreme K// 6—22 *lipsește de la*: Cîta vreme domnii D// 7 fac războaie] să oștescu B/ macar B, K/de]că B/stăpîni B/giudecate B, giudecată K// 8 direpte B, driaptă C, K/țărîlor K/iar K/nu sint B, K// 9 vreme¹ B, vreme¹⁻² K, vrîame² C, *lipsește*² B/ ce]că B/aceia K/multe B// 10 lucreadză B/priiatinilor C, priati-nilor K// 11 priiatinii C, K/ar stăpîni] la stăpîni B// 12 ca lucrurile lor să-l agîtorîadze]căce ei silescu ca lucrurilor sale să le agîtorédzia improtiva B/ să-l agîtorîadză C, să le agîto-reză K/împotriva K// 13 să ia K// m. 19 *lipsește* D// m. 20 *lipsește* B// 14 urmiază K// 15 simțîri-lor]socotélelor B, singîurilor K/dînșii B// 16 povățuire B, K/socoteliî K/urmiază K// 17 urmédzia B, urmiadză C, urmiază K/socoteala B/ multe B/rămîne] lipsiaște B// 18 urme-dzia B, urmiadză C, urmeză K/simțîrilor]cunoștințelor B// 19 nemică K/nu iaste C, nu este K/i-ari îndestula B// 20 cu neputință]neputincios lucru B// 21 iaste C, este K/așia B, C, așa K/de-a tocma B, C, întocma K/rămînîa B/rahnele B, C, rîvnile K// 22 inimii B, C, K/toatia a le plini B// 24 vro țară luată oarecare B/oarécarea C, oarecari D, oarecare K/din K/sa] a sa B/care K// 25 simțîre K, cunoștința B/cea] ce K/cea întreagă să socotească întîiu B// 26 acia B, aceia C, ace K// 27 simțîre C, K, cunoștința B/nici K/lumîa B/așia B, așa K// 28 drept K/nu-i]nu este K/nu ar aduce K, nu ari aducia B// 29 sim-țîrii]cunoștinții B/sale]lor K/vrêo B/scandălă D, scădere K// 31 stăpînire K/patria B/această B, C/nădejdia B, nejde C, D, nădejde este K// 32 foartia B/deșert B, C, K// 33 așia B, C, așa K/risăpesc K// 34 pe B, K/vîiața K// 35 nu le potu B//

De fac domnii războiu pentru să răscumpere strîmbătăia, și aceasta iaste în zădar; că mulți mărgu la războiu numai cu un lucru vătămăți și să întorcu cu multe lucruri vătămăți și supărați.

De fac domnii războiu pentru să-ș adaoğă cinstia, și aceasta ostentială că-i fără folos socotescu. Că nu mi se pare a avia atîta credință norocul, cît să lasă pre mînule lui cinstia, avuțiia și viața.

De fac domnii oaste pentru să-ș lasă vreo pomenire în vecii viitori, și aceasta, nu mai puțin decît cele dentii dzisă, în deșartu iaste; că de vom cerca a vécilor celor dentii și vom căuta de amănuntul istoriile că mulți domni vom afla că dentru războae hulă au agonisit, decît, izbîndind, au aflat șie laudă.

De fac domnii războiu socotindu cele mai multe desfătări și cuvioșii dintru țările streine, decît dentru ale sale, numai aceasta, cum socotescu, iaste dintru lipsa ispitirii, adecă dentru necunoștință și mai multu vine dentru rîa cugetare simțirii sale; că domnului nemică nu-i mai grozav, sau mai fără cale, decît, pentru să aibă mai multe desfătări și pagube, să facă războiu asupra țărilor streine.

Să nu să rătăcească domnii cugetînd mai multu de lucruri streine, decît ale sale; că nicăuri nu-i nice un pămîntu sau vreun niam, unde nu iarnă și vară, noapte și dzioă, s<ă>n<ă>-toși și bolnavi, bogăți și săraci, mîhniți și véseli, priiateni și nepriiateni, răutăți și bunătăți, vii și morți. Mai în scurtu dzic, toate acéștia să află în tot pămîntul, iară neple-

cările oamenilor în divuri sintu. Aș vrea să știu de la domni și de la cei mari, carii înoată pre lîngă sine cu desfătări și încă a înota mai multu întru desfătări poftescu, ce le lipséște lor, întru stăpîniile lor, oricît

22. Foarte lăudat lucru iaste cari-i pria fără de grijă. Thol.

23. Aciastea sintu sfaturii celor muritori, aceastai roata celor mari cugete. Arbi<ter Petronius>, Carte 78.

24. Orice să află acasă iastin iaste. Sene<ca>, 3, De bin<efaceri> 3.

25. Să fii îndestulat cu al tău și adevărat vei fi fericit. Romtrar <= Ronsard>, 9, 42.

26. De vei fi înțăleptu te vei îndestula cu măsura caré ț-au măsurat Dumnedzău; iară ce-i mai mult, de la cel rău iaste. Bernhar<du>, fi<la> 228.

1 să-ș răscumperia B|| 2 strîmbătate D, strîmbătatea K|iaste C, este K|în zădar|în deșert K|| 3 merg C, mergu D,K|nu numai K|cu]de B|| 7 cinstea K|osteneală B,K, ostentială C|socotiasc B|socotescu că este fără de folos K|| 8 nu mi să pare C|a ave K|norocul atîta credință D|| 9 să-i lasă B|minile K|cinstea D, cinstea K|| 10 avuțiile B|vițața K|| 11 oastia B|vréo B|| 12 vecii viitori K, vacurilor viitoaria B|| 13 ciale C, cele K|dintii B,D, dintiū K|dzise B|în deșart este B, în deșertu iaste C, în deșartu este K|| 14 a viacilor celor dintii C, a vécilor celor dintiū K, a vacului celui dintii B|dintii D|| 15 de amăruntul D,K|lipséște că D| că mulți]cu mult mai mulți K, cu mult mai B|| 16 dentru B, K|agonesit B, agonesit K|| m. 23 și 25 lipsesc B|| 17 izbîndindu B|șie] și A, loruși K|| 18 ciale C, cele K|| 19 dentru D|țările D| din țările cele streine K|| 20 dentru K|dentru a sa B|| 21 socotiāscu B|este B,K|dentru C,D, din K|adică D|| 22 dentru¹⁻² B,K|necunoștință D, necuștința B|vene B|| 23 rîa] re K|cugetaria B, cugetarea K|simțirii K, cunoștinții B|nemică D,K|| 24 nu-i]nu este K|| 26 țărilor K|| 27 cugetindu B|| 28 lipséște de B|lucrurile D,K|decît de ale sale D|| 29 necăuri C, necăure K, nemică B|lipséște nu-i B, nu este K|nici K|vrun B|neam B,K|| 30 unde n-ar fi B, unde nu ar fi K|iarna B,C,D|vara B,C,D|noapția B|dzua B, dzuă C, dzi D, zi K|sănătoș K|| 32 viaseli B, vesăli D, veseli K|priiatini C,D, prietini K|nepriiatini C,D, neprietini K|| 34 acéștiaș B, aceste K|iar K|| 35 plecările B,C,D,K|oaminilor D|sint B,K|| 36 aș vria C, aș vrea K, vriare-ș B|domnii B|| 37 pe B|sine K|| 38 înoata D|desfătăciuni B|| 39 lipsiaște B, lipsești K|în stăpîniile K||

de mici? Că, de vor să vînedze, vînat prin
 păduri și prin munți au; de vor să vîniadze
 pește, în ape au; de vor să să primble au izvoară
 și ape, grădini și livedzi; de vor să să răco-
 5 riască au feredee; de vor să să desfătiadze
 f. 51^a au cîntăreți;|de vor să să îmbrace au lucruri
 scumpe; de vor să dăruiască au bani; de vor
 să curvască au femei; de vor osteni de nădu-
 șală au locuri răcuroasă; de să vatămă de
 10 răceală au locuri calde. De vor să mănînce, au
 le lipsăscu mēsele și băuturile? Deci acēstia
 toate cine cu linește le are în moșiia sa, pentru
 ce mērge cu războiu să cîarce întru ciale stre-
 ine?
 15 De multe ori oamenii dēntr-o țară, mărghind
 într-altă, nu pentru vreo bună facere, sau
 pentru înțălepciune să poată mai bine cu
 îmblarea a agonisi, ce pentru să-i fie mai slo-
 bod și mai pre voe întru răutăți; care pe urmă
 20 toate vin împrotivă socotēlii lui, cît nice cu
 suspin pentru cēle ce li-au lāsāt, nice cu plînsu
 pentru cēle ce au cercat nu plinescu.

Așea de rare sintu lucrurile carele ar arăta
 cuvioasă priință în lumea aceasta, cît de
 25 s-ar afla cineva, undeva, cu ce să să învoe-
 șēdze, a să păzi i-ar trebui, ca nevicienindu-să
 de diavolul, să nu socotiască că ar[e] viețui
 așurii mai cuvios și mai desfătat. Că oriunde
 și ori încătvo vom mîarge, atîta iaste de lipsă
 30 de desfătăciune și atîta iaste de mîhnicēne,
 cît abîia dēntu o sută de ani, un an, în care
 ni-am desfătat, iară de care ni-am mîhnit
 o mie vom afla.

27. Cine nu să indes-
 tuliadză cu al său, nice-
 odată bine nu-i va fi.

28. Nu cel ce are pu-
 ține, ce care rihniăște
 a avea mai multu,
 acela iaste sārac. Se-
 nec<a>, Carte 2.

29. Cu pacē și cu toc-
 mală cēle mici lucruri
 crescu.

30. Cu multe amără-
 cîni dulceața norocirii
 omenești iaste stropită.
 Boetie, 4, *I pistol*<a> 4.
 <= De consolatione phi-
 losophiae.>

1 vor]voesc K/vînedzia B, vîniadză C, vîneză K/lîpșește vînat prin B|| 1—2 pren¹ D, pen² D,
 lîpșește prin² B|| 2 vor]voesc K/vînedzia B, vîniadză C, vînedză D, K|| 3 pești C, D, K/lîpșește
 în B/izvoară și ape au B|| 4 lîpșește grădini și livedzi B, și grădini livedzi D|| 5 răcorească
 B, răcoriască C/feriadēe B, feredei C, lîpșește D/desfătēdze B, desfătiadză C, desfăteză K|| 6
 cîntări B, cîntăriati C|| 5—11 de vor să să desfătiadze... au le lipsăscu mēsele și băuturile]și
 de altii de toate, oricîte le trebue, de agiunsu au D|| 8 curvească B/ fimei K|| 8—9 de vor
 să-ș dea veselii au pomeți, grădini; de să nădușescu de ostineală au locururi răcuroasă
 B|| 9 răcuroasă C, K|| 11 lipsăște B, lipsesc K/miasele B, miasăle C, mîncare K/acēste B,
 aceste K|| 12 toatîa B/liniște B, C, K/in]întru B, C, D, K/pentru ce]cāci B|| 13 merge C, mergi
 K/cu războiu mērge B/lîpșește cu războiu D/cercia B, cerce D, cerci K/cēle B, cele K|| m. 27 și
 29 lîpșesc B|| 15 oamini D/dintr-o B, D, dintru o K/mārgu B, D, mārġ C, mergu K|| 16 într-alta
 B, intru alta K/lîpșește nu D/ faciare B|| 17 înțelepciunia B, înțelepciune C|| 18 umblare K/cu
 îmblare agonesi B|| 19 mai slobod și mai cu folos a-ș petriace intru răutăți B/ intru]în K/
 cari K, cu carē B|| 20—21 împotriva B, împotriva K/socotialii C, socotēlii K/nici¹⁻² K/lîpșește
 cu¹⁻² B/acēlia ce le-au lāsāt B, cele lāsate K|| 22 ciale C, cele K, acēlia B|| 23 așia
 B, C, așia K, așeadar D/sînt B, K/care B, K/ari arăta B|| 24 cu priință cuvioșita în lumia
 B/lume K|| 25 s-ari afla B, C/undeva, cineva K/invoeșiadzia B, invoeșiadză C, invoieședză
 D, invoeșeză K|| 26 i-ari trebui B/nehiclianindu-să B, nevecienindu-să K, neveselindu-să
 D|| 27 lîpșește de diavolul D/ nu socotească B, nu socotiască C/ari viețui B, C|| 28 așure
 K|| 29 încotro B, K/vom mērge B, C, K, vei merge D|| 29—30 este¹⁻² K/desfătăciunia B|| 30
 și atîta de agiunsu de mîhnicîunile B/mîhnicîune K|| 31 de abîia dēntr-o sută ani B/dintru o
 sută K/100 C, D/ani]jai C|| 32 desfăta C, D/iar K/mîhni C, D/ne-om mîhni și 1000 vom afla B||

CAP 10. AICIA SĂ NUMĂRĂ FOLOSURILE PĂCII
ȘI CU CE TOCMALĂ MULȚI DOMNI DIN PRICINĂ
DE NEMICĂ AU FĂCUT RĂZBOAE PRIĂ GRĂIALE

Întrebînd Tim, prea vechiul craiul Pontului,
5 pre filosoful ce era lîngă dînsul, fiind el sănătos
și în cinste și în avuție îndestulat, oare iaste
ceva ce ar cêre între oameni, fără acele ce are,
sau de la dumnedzâi într-această viață firî-ar
cu cale ce va să cêe, să fie răspunsu filosoful:
10 adevăr ce nice dănăoară n-am vădzut vădzuîu,
ce nice dănăoară n-am cetit audzu. Că sănă-
tatea, avuțiile și cinstia, foarte rar unuia
să dau de la dumnedzâi. Și de să împreună
acéstia la un loc, într-unii, atîta iaste de
15 scurtă moștiniriă lor, cît mai multu a plînge
celor drepti căci s-au golit de dînsăle, decît
a să lăuda căci li-au moștinît pricină ari avia.
Puțin ție, împărate, îți folosescu acéstia toate
ce au dat dumnedzâii, dacă nu ț-au dat ție
20 îndestulare cu dînsăle, precum nice ț-au dat
ție, nice îți vor da, socotescu. Că așa sintu
la împărțală dumnedzâii de drepti, cît cărora
dau inimă îndestulată cu al său, acelora avuție
nu dau și cărora dau avuție, acelora inimă
25 îndestulată cu al său nu le dau.

Acéstia Plutarh în Carte 1, *De politic*,
spune; iară numele filosofului nu-l scrie.

Cu deosebite faceri de bine dăruiaște Dum-
nedzău pre domni și pre cei mari, dîndu-le
30 lor s<ă>nătate, avêre și cinste. Iară de nu li-au
f. 52 dat deodată și inimă îndestulată cu al său,
cu acélie ce li-au dat, că li-au dat osteniaală
și grijă mărturisesc. Că măcar că mai mare
iaste osteniaala săracului, decît a bogatului,
35 iară cu nehotărîte părți mai mare iaste uriciu-
nia săracului; căci socotescu oamenii sănătatea

1. Norocirile oamenilor
în clipală stau, ca o
dzi trăsescu. Dio <Cas-
sius>, 4, Carte 38.

2. Inima îndestulată
cu al său pria mare
dar iaste. Adar <= A-
dagi>.

1 Capul al dzécele B, Cap 13 K, după titlu Cap 10 D/aiacea C, aice K// 2 ce]cia B/domni B/pricini B// 3 nimică K/pre grele K, pria grele D, pria grele arată B// 4 întrebîndu B/Tit K// 5 pre B,K/ce]carîa B/fiind el sănătos]aflîndu-să el întru s<ă>nătate B// 6 lipsește și¹ B/cinstia B/avuții B/iaste C, este K// 7 ari cere B, ar cere K/întru B/oamini D/acélie C, acele K/are]era D// 8 dumnedzei B,K/ce ari întru aceasta B/viață K/firi-ar]ar fi K, fără B// 9 cêe]cêia B, cei K/să fi K// 10—11 adevărat K/lipsește ce² D/nice odănăoară¹⁻² D, nici odineoară¹⁻² K/vădzuîu]vădzu B/aud B, auzi K/s<ă>n<ă>tatia B, sănătate D// 12 avuție C/cinste B,K// 13 dumnedzei B,K// 14 aciastia C, aceste K/întru unii D, între unii K/este B,K, iaste C// 15 moștiniriă B,C, moștenirea D, moștenire K/plîngia B, agîunge K// 16 drepti K/s-au golit]sint golite B/dînsele B,C// 17 le-au moștenit B, le-u moștenit C, le-au moștenit D,K/ari avea C, ar ave K// 18 între paranteze împărate B/iț folosăscu B, iți folosăsc C/aceste K// 19 ț-au dat B/dumnedzeii B,K/deaca nu-ți dau îndestulare B// 20 dînséle B, dînsele C/nici¹⁻²K// 21 nice că nu-ț vor da B/iț vor da K/așa B,C, așa K/sint K// 22 dumnedzeii B,K/drepti K// 23 avuție]a vieții A,C, avuția B// 24 inemă C,D// 25 nu dau B// 26 aciastia B, aceste K/Plutarhu B/Carte întii K// 27 iar K/numiale B// 28 deosăbite D,K/de binefaceri B/Dumnedzău dăruiaște D/Dumnedzeu K// 29 domni B// 30 s<ă>n<ă>tatia B/dîndu-le averi, dîndu-le cinste B/avere K/iar K/le-au dat B, li-au dat C// 32 acéle C, acele K/le-au dat¹⁻² B, le-u dat¹ C/osteneală B// 33 grijé B, grije C,K/mărturisăscu B,D, mărturisăsc C/macar B,K// 34 iaste C, este K/osteneala B// 35 iar K/nehotărîtia B/iaste C, este K/uriciune D,K// 36 uriciunia bogatului decît a săracului, pentru căci sănătia socotiasc oamenii B/căci]că K/oamini D/sănătate K//

puțin, în boale cad; căci puțin socotescu avu-
 5 pacia, pînă cînd cu rane să părăsescu de
 războaie.

În care dzi voi, domni, poronciți crainicilor
 să strîge de războiu asupra vrăjmașilor, în-
 10 tr-acéia dzi dați voe supușilor voștri să fie
 răi. Iară de nu viți vrea (să dziceți) că nu veți
 să fie răi, priimăscu. Iară pricină să nu fie
 buni le dați lor. Dară să spunem ce iaste răz-
 15 boiul. Și de iaste lucru bun, sau rău, a urma
 războiul să va vidă. A războaelor fapte acés-
 15 tîa sintu: a omorî oameni, a prăda țări, a je-
 cui beserici, a goli pre cei săraci, a da voe
 tilharilor, a strica pe priiateni, a deștepta
 pre învrăjbitori, a cărora nemică altă fără
 20 a fi, poate.

A nu să priimi oamenii învrăjbitori nu să
 poate, de vor ațița războiu între doi domni,
 măcar că amîndoi s-ari pîrî, precum de unul
 stă giudecata. Și așa, ori că ari apăra pricina
 25 diriaptă domnul, ori nediriaptă, niceodată
 sfîrșitul războiului nu-l va face nevinovat;
 de va fi vinovat să va pedepsi, că va fi această
 pediapsă ca de toate pagubele, tăerile, aprin-
 surile, curvița și jacurile carele au lucrat întru
 30 amîndoaă țările. Să dea samă cela ce au aflat
 fără direptate războiul, carele de nu va da
 samă întru această viață va afla giudecă-
 toriū direptu, căruē va plăti pediapsă în ceta-
 laltă viață.

35 Domnul care cu bunătate desăvîrșit și po-
 tiaște să-l aibă de creștin întîi de ce va începe
 războiul să socotiască ce folos dentr-însul, sau

3. Ce ar avea desfăta-
 ria în sine mai multu
 neavînd, decît petre-
 cînd, priciapem. Țitero.

4. Nice dănăoară Dum-
 nedzău agiutoriaște ce
 nu să cade. Chiprian.
 <De singularitate cleri-
 cōrum.>

5. A lui Dumnedzău
 giudeț cu cit iaste mai
 tîrdziu, cu atîta-i mai
 dirept. <Minutius, 369.>

1 socotescu puțin B/avuție D// 2 sărăcie]lipsă B/cinste K// 3 pentru]cu B/aceia B,K/asa
 K// 4 rău K// 5 pace B,K/ cîndu B/părăsăscu B,C,D,K// 7 caré B/ad. marg. voi C, lipsește
 B,K/ domnilor B,K/poronciți B/crainicilor B// 8 să strigîa războiul B/strige C,K/război
 K/intr-aceia C, întru aceia K// 9 dat voe tuturor suppușilor B// 10 iar K/de veț vria B/veți¹
 C,D,K/vre K/fără paranteze B,K/veți]vreți K// 11 iar K/să]ca să daț B// 12 dară]dați A,C,D,K//
 12—13 iaste¹⁻² C, este¹⁻² K// 14 vedă B, vedea D, vede K/aciastia C, aceste K// 15 sint B//
 C,K/oamini D// 15—16 a jecui beserici, a prăda țări B/țări K, ad. marg. C/jăcui D// 16 be-
 siarici C, bisărici D, biserică K// 17 strica]răsi B/lipsește pe D/priiatini C,D,K// 18 nemică D,
 K/lipsește altă B, alta K/fără]decit K// 19 scăderia B, scădere K/dreptății C,K/ vătămăria
 B/sîmțirii C,K, cunoștinții B// 20 nu să poatia B, nu poate K// 21 oamini D// 22 poate]pot
 B/ațița K/războiul K// 23 macarî B, macar K// m. 3 lipsește B// 23—24 s-ari păria că amîndoi
 de unul a sta giudecata B/s-ar K/giudecata C//asa K/ar apăra K// 25 direapta B, driaptă K/
 nedireaptă B, nedriaptă K/niciodată K, nice dănăoară B// 26 firșitul B// 27 că]și B/aceasta K//
 28 pediapsă B/pagubili D, pagubile K// 29 curviei și jacuri care s-au lucrat B, curviei și jacuri
 care au lucrat C, curviei și jacuri cari au lucrat K/jacuri D/care D// 30 într-amîndoaă B/țările
 D,K/dia C, de K/cel B// 31 dreptate B,C,D,K// 32 aceasta B/viață K/giudecătoriū B, giudecă-
 toriū C, giudecători K/dreptă K// 33 căruia B,D/pediapsi B, pediapsă C, pediapsa K/ceialaltă
 viață K// 35 caré B/bunătatea B/pohtëște B, pohtește K// 36 lipsește de B,K/in-
 tiū B,K/înciape B, începe K// 37 socotească B, socotiască C/dintr-însul B,C,K//

ce scădere va lua. Adecă, de să va prileji rău să piardă și averia și cinștia; iară de să va tîmpla norocire ca să să arête părtaș socotialii, ce pre sémne acia socotială va fi de scădere republicii; și așa nu să cade a vrea el pofta unuia să priimască mai mult decît folosul tuturor.

Cînd au așezat Dumnedzău domni și cei supuș i-au priimit pre dînșii stăpîni, nice
 10 Dumnedzău că nu va poronci aceasta, nici oamenii, că nu vor priimi aceasta, să fie de credzut, de ari socoti domni precum nu acelia spre carele sintu legați, ce spre acéle ce sintu plecați că vor urma. Că oamenii, de vor urma
 15 povoața poftelor, pururia vor greși; iară de vor suferi a să otcîrmui după socotială, pururea|cu norocire să vor otcîrmui [bine vor cîrmui]. Așadară domni, pentru să să depărțiadze de războiu, care aduce grije simțirii
 20 și scădere averilor sale și cinștii, datori sintu să să clătiască, socotind datoriiă cătră țara sa, cătră care sintu legați să o păzască, cu pace și în dreptate. Că nu otcîrmuitorii carii ni-ar aduce vrăjmași noaă, ce domni carii ar depărta
 25 de la noi pre cei răi, ne trebuescu.

Plato, Carte 4, *De legi*, spune că fu întreat de oarecare căci ar lăuda așa de tare pre lidi, iară pre lachedemoni i-ar huli, să fie răspunsu că pre lidi pentru acéia-i laudă că ei pururia
 30 s-au zăbăvit pregiur hrana pămîntului, iară lachedemonii de acéia-i huliasțe că altă nemică n-au învățat fără a prada țări și năroade; că lui mai norocoasă stăpînie i să pare a fi acéia unde oamenii au deprinsu

6. Întii cu sfatul, apoi cu putéria trebuie să să facă războiul. Mamentin<us>. *Paneg<yricus Maximiano Augusto>*.

7. Pre binile cel de obște pururia il răs-toarnă nevoințele cele pe ascunsu. Sidon<ius Apollinaris>, 4, 27.

8. Ține minte diregătorii tale titulușul. Plinii, 8, Carte 8.

1 scăderia B, scădere K/prileji C, D, K, tîmpla B// 2 piarză K/averile B, avere K/cinste K/iar K// 3 norociria B/ariate B, arete K/socoteli K// 4 lipsește ce B/pe D/semne K/acia pe siamnē socoteală B/va fi ace socotială K/scăderia B, scăderea D, scădere K// 5 republici K/așa B, C, așa K/cadē B/vria B, C, vre K/lipsește el B// 6 pohta D/ad. marg. mai multu C// 8 așdzat D/Dumnezeu K/domni B// 8-9 și de cei supuși cîndu fură priimiți de stăpîni, nice B// 9 supuși K/cînd i-au K/de stăpîni K/nici C, K// 10-11 Dumnezeu K/lipsește că 1-2 K/nu v-au poruncit B/ad. marg. poronci C/nice C// 11 aceasta B, așa K, ad. marg. aceastași C// 12 ar socoti K/precum B/acelea C, cele K// 13 spria B/caria B, cari K/sint B, C, K/legați|plecați K/ce spre acelia spria care sintu B/acelia C, acele K/sint K// 14 plecați|legați K/lipsește că 1 K/oamini D// 15 povata B, D, K/pohtelor D, pohtilor K/pururea C, purure K/iar K// 16 ocîrmui K/socoteală B, socotială C/pururia B, purure K// 17 norociria B/ocîrmui K/lipsește bine vor cîrmui B/ocîrmui K// 18 așa K/dar C, K/depărțiadză C, depărțedză D, K// 19 care-i aduce B/grijă D/simțirii|cunoștinții K// 20 și cu scăderia averilor sale și scădere cinștii B/scădere C, K/sint K// 21 clătiască C/socotindu datorie ce ari avia cătră B/datorie D, K/țara lor K// 22 cătră|cu K/sint K/păzească în pacia B// 23 dreptatia B/otcîrmuitori B, C, ocîrmuitori K/care K/ne-ari aduce B, ni-ar aduce C// 24 vrăjmaș B, K, vrăjmași D/noao B, nou K/domni B, K/care B, K/ari depărta B// m. 7 lipsește B// după m. 6 ad. Ține minte a diregătorii tale titulușul, dzice Plinie B// 26 în Carte B/liagi B/tujau fost K// 27 ari lăuda B/așa K/Lida B// 28 iar K/lipsește pre K, ad. marg. C/i-ari huli B/fie|fi K// 29 aciaia-i C, acéia îi K/pe pentru acéia îi laudă căci lidi de pururia B/pururea C, purure K// 30 zăbovit K/pegiur B, cu K/iar K// 30-31 iară pre lachedemoni pentru acéia îi huliasțe B/lachedemoni C, K/de aciaia-i hulêște C, de acéia îi hulești K/lipsește altă B/nimică D, K// 32 învățat|deprinsu B/țări C, K, țar B/noroade B, C, D, K// 33 năroasă D, norocită K/stăpînire K// 33-34 că lui acéia mai norocoasă stăpînia i să pare, unde oamenii B// 34 i să pare|ii pare K/acéia K/oamini D//

mînule sale a le pleca la plug, decît ceia ce
ar avia umerile îngreuiate de băiala sulîțelor.

Acêste cuvinte a lui Plato prea adevărate
sintu, carele măcar de ar fi la porțile sau
5 întru inimile domnilor scrisă.

Plinius într-o carte dzice să fie fostu apo-
thegma (adecă povêstea) știută între greci
foarte de obște, acela numai că ăaste împărat
carele niceodată n-au vădzut împărat. În-
10 tr-acesta chip și noi putem dzice că numai
acela singur știe a pofti pacia cea pria poftită
carele ce ar fi războiul nice dănăoară n-au
învățat. Așia de bun și prostu nime nu va fi
carele ar mărturisi a nu fi acela mai norocos
15 care năframa poartă pentru să știargă su-
doaria de pe obraz, decît acel ce tae năframa
pentru să usuce singele capului.

Domnii și cei mari, carii sintu apregi cu
poftă spre războiu, nu numai tutur<or> în
20 lume, ce mai multu celor buni că sintu de scă-
dêre, să cugete. Și acestui lucru socotiala
ăaste foarte vădzută, că acești din voia lor
nice trebue să să bată, nice să să prade, nice
să să rocoșască, nice să să facă tăiare și nice
25 pagubă și scăderile sale să nu aibă. Că acmu
aceia nu sintu vrednici de războiu, fără aciia
carii viața întru nemică, sau puțin, o socotescu
întru simțire. De s-ari faci războiu numai
împotriva celor răi, cu cei răi, și s-ari lucra cu
30 răul celor răi, puțină scădere ar lua cei buni.
Ce ăaste duréria mare, că cei buni să pradă și
să răsipăscu, să ucid. Iară cum am dzis, de
s-ari bate cei răi cu cei răi, puțin s-ari socoti
de s-ar birui unii de alții. Iară ce laudă, ce
35 hărnicie, ce vête, ce izbîndă și ce avuție cu
războiul s-ari găta, den căderile celor buni

9. La pace a spune
turburare a nebuniei
lucru iaste. Țiter<or>,
Offian <= De Officiis,
1>.

10. Cind să fac groz-
nice războaiele, atunci
mai multu cei buni
cad. Miset <= Minu-
tius>, pag<ina> 356.

11. Mai mare iaste du-
rêrea de orășenii pe-
riți, decit bucurie de
vrăjmașii răsipiți. <Ti-
tus> Livii, Carte 4.

1 mîinile lor K/mînule plecate sprîa plug B/cei ce, acêia B|| 2 ari avia B,D, ar
ave K/umerile C/sulițelor C,K, sulîților D|| 3 acêstia B, aceste K/cuvente B/pre
adevărate B,K|| 4 sintu C,K/care B,K/macari B macar K/portile C|| 5 inemeli
D/scrise B|| 6-7 lipsesc D|| 6 cartia B/ăiefi K|| 7 fără, paranteze K/lîpșeste
adecă povêstea B/poveste K/lîpșeste știută B,K, ad. marg. C|| 8 foartia B/numai
este K/ăaste C|| 9 care B,K/niciodată C,K/intr-acest C, întru acest K|| 10 puțin
B|| 11 acêla B/singur K/pace B,K/ăe]ce K/pre poftită B,K|| 12 caria B, care K/nici odi-
neoară K|| 13 așa K/bun]nebur B,C,K/nimine K|| 14 care B,K/ari mărturisi B/ăie]fie B/
norocit K|| 15 caré B, carele K/poartă basmaoa K/pentru]ca K/sudoarea C, sudorile K|| 16 pre
obrazi K/acêla caria tae B/acela ce K/năframa]basmaoa K|| 17 usucia B/singele B,K|| 18 cari
sint K, lîpșeste B/aprîgi B,D,K|| 19 pohtă D/sprîa B/tuturor B,K|| 20 ad. marg. în lume C, în
lumiă B/bunî B/sintu B,K/scăderia B, scădere K|| 21 cugete B/socotiala B|| 22 iaste C,
este K/foartia B/ăesta K, aciaste B/den D|| 23 nici ¹⁻³ K/bată]abată K|| 24 nice
să facă tăiare B/tăeri K/lîpșeste și D/nici ¹⁻² K|| 25 pagube B/scăderile B/acum K|| 26 acêia
B, aciia C,K/nu sint B,D,K/vriadnici B,C, vrednici K/acêia² B|| 27 cari K/viiața K/nimică
D,K socotiascu B|| m. 9 lîpșeste D|| 28 simțire]cunoștință B/s-ar face K/face B,C|| 29 împotriva
B,D,K/s-ar lucra K|| 30 scăderia B, scădere K/ari lua B,C|| 31 iaste C, este K/durere C, duriare
D, durere K/lîpșeste și B,D|| 32 răsipăsc C, ripăscu K/ucig B,D/iar K|| 32-33 Iară cum am dzis,
de ar fi într-altu chip să să bată cei răi B|| 33 s-ar ¹⁻² K|| 34 s-ari birui B,C/iar K|| 35 viasția
B, cinst K/lîpșeste și B|| 36 s-ar găta K, s-ari găti D/den]dintru B,K, dentru C,dăderile B||

f. 53

în războiu, nu trebuie să socotiască multu.
 Căci atîta de mare lipsă ăste lumii de cei buni
 și atîta sintu de triabă|acei buni întru lucru-
 rile céle de triabă, cît cu lacrimi ar trebui
 5 să să întoarne den toîul războiului, nu la răz-
 boiu ca la măcilărie, la moarte să-i ducă.

Plinie și Seneca întru scrisorile sale dzic
 cum pofîndu-să un hatman să să apuce a
 face războiu, ăste de mare grijă, cu caria
 10 să-i rămîe laudă și veste, săvai fără folosul
 republicii, să fie răspunsu acel hatman cum
 nice pentru o pricină de acia grije, că nu să va
 apuca, fără numai pentru paza vieții orășiani-
 lor Romii; că mai bine ar vrîa îngreuiat de
 15 mulți bărbați să să întoarne la Rîm, decît
 plin de bani să să întoarne la casa sa. De vom
 potrivi domnu cu domnu, lege cu lege, creștin
 cu păgîn, cu multu și nehotărît trebuie a socoti
 sufletul creștinului, decît viața romanului.
 20 Că a bunului roman pravilă era să moară în
 războiu, iară a bunului creștin poroncă ăste
 să petriacă viață în pace.

Svtonie Trancvil, Carte 2, *Pentru chesari*,
 (gl<ava> 20), dzice cum dentre toți domnii
 25 romanilor nice unul mai drag norodului, nice
 unul decît toți în războaie mai norocos n-au
 fostu decît Avgostu. Căci acestu domnu prea-
 bun niceodată n-au oștit, pînă nu videa pri-
 cină prea grîa de a să oști. Iară de cîți domni
 30 am cetit și am audzit, nu păgîni, ce creștini,
 lucru de tot împotrivă am audzit, carii atîta
 era de buiaci simțirile sale, cît niceodată
 n-au făcut vreun războiu cu cale: căroră cu
 giurămîntu le făgăduescu, că, făcînd războiul
 35 aicia fără cale, vor lua certare priă cu direp-
 tate știu.

Lui Xerxis, împăratului perșilor, dănăoară
 prîndzînd, după ce-i aduseră finice grecești

12. Oricum aș suferi de
 ar fi luat cei răi plată
 răutăților sale. Flo-
 <rus>, Carte 3.

13. Cu dreptate războiu
 care ăste de triabă și
 s<in>te armele, nu al-
 tă, fără numai în arme
 să să lasă nădăjdea.
 <Titus> Liv<ius>, Carte
 9.

14. A prea marilor răz-
 boae de multe ori pre
 suptu cerlu și priă

1 să socotiască D,K, să socotească B, să socotiască C|| 2 ăste C, este K|de cei buni|cel
 bun B|| 3 lipsește și atîta sintu de triabă|acei buni D|de treabă sint B|sint K|| 4 célia
 B, ciale C, cele K|treabă B|ari trebui B|| 5 întoarcă K| din B,K|| 6 moartia B|| 7 în
 scrisorile lor K|| 8 pofîndu-să D|apucia B|| 9 lipsește ăste K|lipsește ăste de mare
 grijă B|grije C,K|care B,C,K|| 10 rămîia B|viaste B, veste K|săvai|macar B|fără de
 B|| 11 republicii K|să fi K|| 12 nici D,K|acea B, ace K|grijă D|| 13 fără cîndu ari trebui
 pentru B|orășenilor B, oroșenilor D, orășenilor K|| 14 Romei B,C,D|ari vrîa B, ar vre
 K|îngreuiat B,K|| 15 bărbați buni B|întoarcă K|decîtu B|| 16 întoarcă K|| 17 protiv D|liagē¹
 C, liage² B|| 18 trebuia a să socoti B|| 19 viața K|| 20 pravila B,C,D,K|| 21 iar K|ăste
 C, este K|| 22 petriacă C, păzască B|viața B, viața K|lipsește în pace K|| 23 Svtonie
 Trancvil B,K, Svtonie Tracvil C, Svtonie Tracvil D|lipsește Carte 2 K|chesar B|| 24 dintre
 B,C,K, dentru D|toț B|| 25 nici¹⁻² K, nici² D|| 26 nărococ D|| m. 11 și 13 lipseșc B|| 27 Avgust
 B,D,K|priabun B, prebun D,K|| 28 niciodată K, nice dănăoară B|nu vedîa B,C, nu vedea D,
 nu vede K|| 29 priă grîa B,D, pre gre K|de oștiria B|iar K|| 30 citit B|| 31 împotrivă D,K|ad.
 marg. am audzit C, am vădzut D, lipsește B,K| cari K|| 32 buiaci K|simțirii sale C, simți-
 rii sale D, simțirii lor K, cunoștinții sale B| niciodată K, nice dănăoară B|| 33 vrun B|calia
 B|| 34 giurămînt B, giurămîntu C|că|cum B lipsește K|făcînd acel B|| 35 aice K, lipsește B|
 și că vor lua certaria B|pre K|direptația B, dreptate C,D,K|| 37 Xerxes B, Xerx D|împă-
 ratul persilor B|odineoară K|| 38 prîndzînd B,C|adusără B,C,D,K|greceaști B||

foarte frumoasă și cu miros plăcut, la masă giurînd pre dumnedzai(i) cei nemuritori și mărturisindu-să pre oasăle mai marilor săi, s-au apărut că nu va mîncă de acéle cum-
 5 pârâte, de nu va supune țara acéia, în care s-au făcut, adecă Țara Grecească. Și ce au giurat cu cuvîntul, el cu fapta au arătat că îndată să supue Ț(a)ra Grecească, numai să să împle de finicile acéia au purces; și așa, războiul
 10 acela nu numai ca un domnu blăstămat, ce ca un om nesățios și rău au făcut.

Tit Livie, Carte 5, scrie precum franțozii, gustînd vinul Italiei, îndată apucînd armele, purciaseră să o supue pre dînsa, neavînd altă
 15 pricină oricît de mică, oricît de mare, de războiu. Și așa franțozii pre vinul de la Italiia au schimbat singile său cel adevărat, adecă prisne singele lor.

Antigon împărat, într-o noapte visînd pre
 20 împăratul Mitridat cu coasa a mîna, cu caria ca un cosaș cosîia toată Italia și o răsturna, așa de tare a să țîame începu de Mitridat, cît au așezat întru sine oare cu|ce mijloc ar
 f. 53° putîia să-l omoară. Așîa nebunul împărat,
 25 credzînd visul lui deșărtu, au ațîțat toată lumîia la arme.

Audzisă longobardii, carii petrécia în Ț(a)ra Unguriască, că Italiia are bișug de poame dulci, de carne mustoasă, de vin cu miros bun, de
 30 femei frumoas(e), de mulțime de feliuri de pește și că are răcéli rari și călduri blînde; cu care véste, aprîndzîndu-se de rahnă spre acéle locuri, apucară arme să supue Italiia. Și așîa longobardii nu să să simețască asupra vrăj-
 35 mașilor, ce ca să aibă mai multe răutăți și materii de desfătăciune venise la Italiia.

urite începături a fostu. Elias <= Aelianus>, Carte 12.

15. Italiia, cu bișugul său, au întărat asu-pră-șie pe vrăjmaș(i). Amvros(i)e, Impotriua lui <Symmacus>.

16. Nime prea rîhmitor așa nu rîhniască, nice une lucruri ca de ce poftiaste, să nu piardză mai multu și cea ce are. Avechim <= Avienus>.

1 frumoase B/precuvios K// 2 giurîndu B, giurînd C,K/dumnedzeii B,K // 3 mărturisindu-să B/oasele B/mai marilor săi|celor mai mari K// 4 săi]sei B/acélia B, acele K// 5 supune B/aceia C,K/care K/in care s-au făcut|cu acel fial de roduri B// 6 adică D/și]așîa B/giurat B,C// 7 ad. marg. cu cuvîntul K/el]Xerxes acéia și B/au]o au B// 8 supue B/umple B,K// 9 finicile B/acele K/purcias B/așîa B,C, așa K// 10 acéia B// 12 Cartia B/franțozii K// 13 apucîndu B/arme B, armile D,K// 14 au purces K/supue B// 15 oricît]cît B/oricît de mare]a rădica așîa mare B/lipsește de ² B/lipsește de războiu K// 16 așîa B,C, așa K/franțozii K/Italia B, Italie K// 17 au schimbat]schimbară B/singele B, K, singile C,D/său]lor K/adică D/lipsește: adecă prisne singele lor B// 18 singile C,D, singele K// 19 împăratul B,C,D,K/intru o noapte K/noaptia visîndu B// 20 coasă B/in mîna K/care B,K// 21 cosîia C, Italiia C, Italie K// 22 așîa B,C, așa K/incepu a să țîame D/tême B, teme K// 23 cît]încît K/așezat] ședzut D/sine K/mijlocire K/ar pute K, lipsește B// 24 așa C, așa K// 25 credzînd B,C,K/visului deșărtu B//deșerut C, deșert K/ațîțat C// 26 lumea C, lume K// 27 audzisă B, audzisă C/longobardie D/cari K/petriace B, petrecia C, petrece K// m. 14 și 15 lipsesc D// 28 unguască B, unguască C/că cum Italia are mare bișug de poamia B/belșug K// 29 de ¹și D// 30 fimei D,K/frumoasă B,K/mulțumia B, fialiuri B, feliuri C,D, fêlori D// 31 pești B, pești K/răciale B,D, răcîali C, răcele K// 32 cu caria B/véștia B, veste K/aprîndzîndu-să B/rahna B, rîhnă C, rîvnă K/spre acéle locuri]lucrurile acelora B/acele K// 33 locuri]lucruri C,K/peutru să supuia Italia B/așa K// 34 longobardie D/nu ca să să simețască B, nu să simețască D/simețască C, simițască K/vrăjmași B// 36 materii B,C,D,K/desfătăciune C, desfătăciuni K/venisia B, venisă C,K, vinisă D//

În multă vreme stătu prieteșug întemeiat între carthageni și între rîmleni. Iară după ce înfăliaseră de preascumpele vine de aur și de argintu în Hispânia că să află, îndată să scu-
5 lară cu războiu preagroznic asupra Italiei; și așa, norodul acel priabogat, pentru să apuce averile streine, pustiiră țările sale. Aceștia ce am dzis mărturie sintu Plutarh, Pavlu Diacon, Verosie și Livie.

10 O, ascunse giudecățile lui Dumnedzău, lă-sind aciastia! O, nemăsurată a domnului bunătate, suferind aciastia! Ce dară? Au pentru un vis a domnului, vișind într-așternut pentru apucarea averilor Hispаниеi, pen-
15 tru feriala răcélelor Țării Ungurești, pentru vinurile Italiei, pentru finicile grecilor, au trebuit să să aprindză cu foc și să prade cu fierul tot pămîntul? Nu cêre ascuțit condeul meu de la domnii carii fac toți războaie, ce
20 de la acei ce fac războaie fără de cale. Că, precum dzise Traian, războiul cu cale mai fără grijă iaste, decît pacea cu prepus. Pre domnii ce să află întru ținéria acelora ce au luat de la alții nevoitori și înțelepți îi laud și-i mărturi-
25 sescu, carii să scoață dentru moștinire să învrăjbăscu cu alți domni de-a tocma, neapărînd republica cu ale sale, ca un vrăjmaș cêle streine apucînd, simțirea sa vatămă.

Foarte-m<i> plac mie cuvintele lui Plato,
30 Carte 5, *De legi*: nu ni se cade nouă a fi prea slobodzi întru lauda celor păzitori de pace, nice să fie prea fără măsură întru hula căroră fac războaie. Că lesne poate fi ca acel ce face războiu pentru să dobîndiască pacea și în-
35 tr-altu chip, acela care păziăște pacia, pentru

17. Nice un războiu nu iaste să să facă fără numai ori pentru lége, ori pentru volnicie. <Augustinus, 22, *De civitate Dei*, 6.>

18. Făcînd războiu isprăvim ca să nu ne fie noaă de pururia a face războiu. Dio <Cassius>, Carte 38.

19. Împotriva aducătorului de pagubă cu cale răscumpărare iaste. Fabius Quintilianus, 13.

20. Cine poftiaște pace, războiu să gătiadză. Ver <= Vegetius>, 3.

21. Cei înțelepți pentru pricina păcii războiu fac; ostentia cu nădejde odihnă rădică. Salustius, *De republică*.

1 *lipsește* În B/vrémia B, vreme K/stătu]fu stătătoriu B/priatensugul B/întemeiat C, *lipsește* B// 2 carthageneni B, cartagani D/rîmleni C, rîmlene K/iar K/după cia C, D// 3 înțelăsără B/prescumpele B, K, priascumpele C, preascumpile D// 4 Hispânia B, Hispание D, Ispaniia K// 5 priagroznic B, pregroznic K// 6 așa, B, C, așa K/prebogat B, K// 7 apucia B/pusteiră K, pustii D/țările lor K, averile sale B// 8 mărturii B/sintu B, sint K/Plutarhu B// 9 Diaconul B, Diaconi K// 10 ascunsia B, ascunsă C, K/giudecățile B, giudecățile C, giudecățile K/lui]a lui B/Dumnezeu K/lăsînd C, D, K// 11 aciaste C, aceste K// 12 bunătatia B/acestia B, acestia C, aceste K/dar K// 13 vișind D/întru așternut K// 14 apucaria B, C/Ispaniei K// 15 răciălelor B, răcelilor D, *lipsește* K/Țăriei Unguriaști B, Țării Ungurești K// 16 vinul K/finicile B, K// 17 trebuitu B// 18 tot pămîntul cu fierul B/nu ciare B, nu cere K/ascuțit C/condeul B// 19 cari K/de la domnii acei D// 20 aciia K, acie B/ce]carii B/războaie B, K/fără calia B, fără cale D// 21 dzice B, C, D, K// 22 grije B, K/iaste C, este K/pace B, D, K// 23 ținirea C, ținere K// 24 înțelepți B// 25 mărturisăscu B, C, D/cari K/ad. marg. să scoață C, *lipsește* B, K/dintru B, K/moștenire B, C, D, K// 26 învrăjbește B, învrăjbec K/domni B/întocma K// 27 răpublica D// m. 16 și 18 *lipseșc* B// după m. 16 ad. Femeia dză (?) inimili desfătare pre multă, dzice Seneca K// 27 cêlia B, cele K// 28 apucîndu B/simțiria B, C, simțire K/vătămă D// 29 foarte în plac B, foarte îmi plac K/cuvenetele B/Platon K// 30 légi B, K/nu mi să cade B, C, K/noaă B/pre slobodzi B, K// 31 celor păzitori]păzitorilor B// 32 nici K/pria fără B, pre fără K/căroră fac războaie]voinicilor B// 33 războiu K/*lipsește* lesne B/ca cel ce K, acela care B// 33-1 *lipsește* că lesne poate ... să facă războiu D// 34 dobîndească B, dobîndiască C/pace B, K, pacia C// 35 carele C/păzêște B, C, păzești K/pace B//

să facă războiu. Ce ăaste mai adevărat, decît acestu graiu a lui Plato? Că războiul scurtu pentru pacia cea lungă mai destul ăaste decît pentru războaiele lungi a pofti pace scurtă.

- 5 Hilon filosoful fu întreat cu ce lucru s-ar cunoaște otcîrmuitoariul cel bun și cel rău. Nice un lucru nu ăaste mai multu să descopără
f. 54 pre cel bun și pre cel rău, decît lucrul de care ar fi pace între domni. Că tiranul moare să
10 apuce cèle streine, iară domnul întru bunătate desăvîrșit să apere ale sale pune nevoiță.

Mîntuitoriul lumii Hristos, vrînd să să ducă dentr-această lume (să să sue la ceriu), n-au dzis războiu las voao, războiu dau, ce pace
15 vă las voaă, pacia mea dau voaă, de unde să vede că creștinului adevărat mai mult i să cade a păzi pacia caré o au lăsat Hristos, decît războiu a face pentru răscumpăraria strîmbătăților care au avut sau ar avia despre alții.

- 20 De ari vrea domnii să păzască slujba lor și de ar vrea să mă criadză aici, nice pentru un lucru de sirgu n-ar fi datori să versă singile omenescu, fără numai pentru acela carele pentru noi pre cruce au răbdat sîngele său a-
25 jirtvi; că creștinii cei adevărați sintu legați spre plîngiria păcatelor sale, iară a vărșa sîngele vrăjmașilor n-au slobodzenie.

Mai în scurtu, pre domni și pre monarși, pre toți fi rog, poftescu, le aduc aminte, măr-
30 turisescu, pentru ceta carele ăaste domnu păcii, pacia să iubască, pacia să păzască, pacia să ție, în pace să viețuiască, că în pace și ei avuți și supușii lor fericiți vor fi.

22. Pacea creștinilor războiu ăaste diavolului. Piertu <= Tertullianus>, *Cătră pag. <= Ad martyres>*.

23. Să nu nevoim a răscumpăra, care ne rugăm să ne iarte noaă. Lio.

24. Războiul vremialnic cu pace să hotărăște.

1 iaste C, este K// 2—3 Să așiadze mai adevărat decît ce socotiaște graiul a lui Plato B// 3 pace D, K// lipsește cea B, K// destulat B, D// este K// 4 pohti D// pacia B// 6 s-ari cunoaștia B// ocîrmuitoariul K// și de B// 7 nice un lucru, dzice B, C, D, K// nu iaste C, nu este K// care mai mult ari descoperi B// descopăr K// 8 pri 1—2 D// 9 ari fi C// domni// dinșii B// 10 célia, B, cele K// iar K// 10—11 iară domnul bun pentru să aperia ale sale pune nevoiță B// 12 lumiei B// lipsește Hristos B// 13 dintr-această C, D, K// din lumia aceasta B// fără paranteze B, K// și să sui la ceriu B// ceriuri K// 14 războiu vă las B, războiu-l las D// voia/ K// războiul meu vă dau voaă, războiul dau voai K// pacia B// 15 voao 1—2 B, voai 1—2 K// lipsește vă las D// pacia mia B, pacea mia C, pace me D, K// vă dau B// 16 viade B, vede K// că a creștinului B// i să cade// iaste B// 17 pacea C, pace D, K// care K// 18 războiul B// a face// face B// răscumpărarea C, răscumpărare K// 19 caré B// avutu B// ar ave K// dispre D// lipsește sau ar avia despre alții B// 20 ari vria B, C, D, ar vre K// lor// sa B// 21 lipsește și B// ari vria B, C, D, ar vre K// creadză B, criadză C// aicea C, aice D, K// nici K// 22 sirgu K// nu ar fi K// viarsia B// singele B, K// 23 ad. marg. pentru B// care K// 23—25 acela ce au jrătvitu pentru noi singele său pe crucia; că creștinii B// 24 singile D// 25 jertvi K// sint B, D, K// 26 spre plîngiria păcatelor// s-ă plîngă păcatele B// plîngeria C, plîngere K// iar K// singile D// 27 vrăjmășescu B// slobodzenie B, C, slobodzit D// m. 20 și 24 lipseșc B// m. 20 și 23 lipseșc D// 28 domnii B// monarhii B// 29 lipsește îi B// poftescu D// lipsește le aduc aminte B// măr turisescu C, D// 30 măr turisescu care iaste domnu B// acela care este K// iaste C// 31 pace 1—2 K// 32 pace K, pacea C// în pacia B// 33 ei sintu avuți B// supușii B// tereciți K//

CAP 11. CARTIA LUI MARCO AVRILIE,
 ÎMPĂRATULUI, CĂTRĂ CORNILIE, PRIIATENUL
 SĂU, ÎN CARE SPUNE DE OSTENÉLELE
 RĂZBOIULUI ȘI DE DEȘĂRTARE <A> TRIUMFULUI

5 Marco, împăratul Rîmului, lui Cornilie, priiatenului priitoriu, s<ă>nătate și împotriva norocului împotrivic de la dumnedzăii nemuritori nărocire poftiaște.

Dzua aceasta iaste a cincsprădzece de cînd, obîrșind războiul den Asiia, de care m-am veselit, în Rîm m-am înturnat. Aducîndu-mi aminte de tine că mî-ai fostu oarecînd tovarăș osteniălelor mîiale, îndată să-ți fac știre ca să te bucuri de izbînde am trimis; că inimilor blagorodne mai de mare bucurie sîntu veselile priiatenilor, decît desfătările lor céle osăbite. Și măcar că ț-ar hi fostu ție cu osteniăla a veni pre poronca mea, iară nice o socotială nu fac că nu vei avea mare desfătare așea vădzînd mulțime avere caré am scos den Asia și gătîria caria am avut în războiu. Pre altă parte nu te vei putea de lacrămi ostoi, vădzînd atîția de multe niamuri robite, carii mergia goli înaintea carălor celor de veselie, îngre- uiați de obedzi, cît mai multă ură decît laudă că fac biruitorii.

Rar vedem vréo dzi cu soare, luminoasă, caria vara nu ar fi cu roaă, și iarna cu brumă și cu chide pria friguroasă. De unde vin acéștia?

f. 54^v 30 Voiu/să arăt că dentru ciale nenorocite a norocirii omeneshi și aceasta iaste de să văd foarte rari pre pămîntu norociți, a căroro norociri n-a fi

1. Cu războiu Dumnedzău lumia supără, ceartă și tocmiaște.

2. Fără priiateni mierticul leului și a lupului viață iaste. Senec<a>, Carte 9.

3. Fără soție nice a unui bine moștinire nu-i cuviosă. <Seneca, Epistola 6.>

4. Nestătătoare iaste dragostea caré nu are creștîr. Sen <= Symmachus>, 4, 2.

5. Soarele de dimineață nu peste toată dzioa luminiadză.

6. Ceasul nimăru bun, ca să nu fie rău <a> altuia. Mim<i> Publiani>

1 după titlu Cap 11 C,D/Cap 14 K/carte 3, carte K/Avrelie B// 2 împărat D/priiatenul B, priiatinul C,D, priiatinul K// 3 ostiniele B, osteniăleli C, ostenelile K// 4 deșărtare B, deșertare C,K/treumfului D/după triumfului ad. și aceasta carte iaste să citească domnilor carii iubăscu războiul și urăsc pacia B// 5 Cornisie A,C/priiatinului K// 6 priitori K/s<ă>n<ă>tatia B/împotriva D,K// 7 împotrivic D,K/dumnedzei B, dumnedzăii C, dumnezeii K/cei nemuritori K// 8 norociria B, lipsește K/poftește B, pohtește D/poftești K// 9 dzuoa B, cu K/este K/cincsprădziace B, cincsprăzecile K// 10 din B,C,K/Asia B,K// 11 veselit D,K/m-am întors K// 12 amintia B/mi-ai fostu B,K, me-i fostu D// 13 osteniălelor mēle B, ostenelilor mele D,K/să-ț fac șt<i>re B// 14 tia bucuri B/izbîndă D/am trimes K/inemilor D// 15 blagorodnice K// 15-16 de mare sint bucurîndu-să de veselii priiatinilor D/sintu B/vesăliile K/priiatinilor C, priiatinilor K/lipsește lor K/cēlia B, cele K/osebite B, deosăbite D// 17 macari B, macar K/ț-ar fi B,D,K/osteneală B// 18 pe B/poronca B,K/miă C, me K/iar K/nici K/socotială Jindoială C,D,K/o socotială nu fac mă indoescu B// 19 avia B,C, ave K/așe K// 19-20 desfătare, prăvind atite de multe averi care am scos de la Asia B// 20 vădzînd C,K/de avere C, de avere D/caria C, care K/din C,K// 21 gătire B,K/caré C, care B,D,K// 21-23 care am avut în Rîm, cum și de lacrămi că nu te vei putia ostoi, prăvind atitia B// 22 că nu te vei putia C, că nu vei putea D, că nu te vei pute K/vădzînd C,K// 23 atite C,K/neamuri B/mergînd K// 24 înainte B,K/veselii B, veselie K/îngreueți K, și îngreuiți B// 25 obede B/cit<ă> K// 26 că fac biruitorii să ația biruitorii lor B/biruitorilor D,K// 27 vediam B/vreo B,C,K/soaria B/luminoase B// 28 care B,D,K, caré C/vară K/n-ar fi B// 28-29 și iarna că n-ar fi brume și țirtiriți pre friguroasă B// 29 chidie K/ pre friguroasă K/acéstea C, aceste K// 30 voiu pentru B, voi K/dintru B,C,K/cēlia B, cele K// 31 omeneshi B/este K/vēdia B// 32 rar B/norociria B, norocire C,K/n-ar fi C, nu ar fi K//

izvorît dentru nenorocire și nefericiia al-
 tora, întru a căroră averi și cinste n-ar fi
 încăput alți<i>. Când sosăscu unii la sărăciia
 cea de pre urmă, agonisescu alții avérite ciale
 5 bogate. Când unii să mișăliadză, iară alții
 petrec mare norocire; când unii lacrămi varsă,
 alții de bunăvoe rîd. Nu într-altu chip, ce ca
 în hausturi de apă doar de nu vor pută cofele
 de la roate, înălțindu-să în sus, deșărți; și
 10 acia să sue carii gios, la pămîntu, sintu pline
 de apă.

De s-ari chiema la sfat simțirile, vîsălă
 ț-ar fi ție dzua bucuriei de izbînda noastră,
 cînd ai fi putut potrivi dentru îndestulările
 15 avuțiilor, den numărul robilor, den multe
 feliurile dobitoacelor, dentru mulțimă a hat-
 manilor și a măistriilor, carele au adus den
 Asiia și care am întrat în Rîm, cu groaza
 și cu cele de primejdie care am avut în răz-
 20 boiu. Că, să spuū adevărul, cu aceia groază
 s-au făcut războiul, cît să-ți pară de lucrare
 bună căci am eșit cu trupurile greu rănite
 și numai vinile de singe cît le avem nedeșerte.

Așadară să știi Cornilie că parthii sintu
 25 foarte războinici și întru lucrurile războaelor
 știuți și îndrăzneți și în pămîntul lor cu inimă
 îndrăzneață, fieștecarele casa-ș apără! Și cine
 nu va mărturisi pre dînșii întru parția bărba-
 ților înțelepți și inimoși, războinici, că nu
 30 plinescu slujba sa? Că noi, rîmlénii, de mîar-
 gem fără socotială și cu rahnă de cinste a
 dobîndi cele streine, foarte cu cale lucru ăste
 ca ei, cu socotială și cu dreptate povățuindu-să,
 să să apere.

7. Cui nu ăste dobîndă
 den scădiaria streinu-
 lui? Am <= Seneca>,
 6, *De bineface<ri>*, 38.

8. Cu cît ăste mai
 mare grija în războiu,
 cu atîta mai mare ve-
 selie de izbîndă. Av-
 gustin, <*Soliloquiūrum*
libri>.

9. Două lucruri sintu
 cu carele toată repu-
 blica să dzice țarie
 <<=>ăjmașilor și cea de
 obște în de sine toc-
 mală. Polib<ius>, 6>.

10. Prea greu lucru
 ăste între muritori cu
 lauda a birui zavis-
 tiia. Sal<lustius>, *Vo-
 rouă*. <= *De bello jugur-
 thino*>.

1 dintru B,K/nenorociri K/nefericie B,D, neferecure K// 2 cinstia B/nu ar fi K// 3 lip-
 sește alții D/cîndu B// m. 2, 3, 4, 5, 8 și 10 lipsesc B// după m. 1 ad. Firia nemică
 singură nu iubește, dzice Ţițero B// 3 sosesc K/sărăcie K// 4 cia B, ce K/pe B/agoni-
 sesc K/alți B/averile B,K/célia B, cele D, cele K// 5—6 Cînd alții să mișăleadză,
 aceștia petrec mare norociră B/mișăliază K/iar K// 6 lipsește cînd B/vărsînd lacrămi
 B, lacrămi vărsînd K// 7 voe bună K// 8 hausturile B, havuzuri K/doar K, lipsește B/pute
 K/cofile K// 8—11 de nu să vor deșerta cofiale de care să pogoară nu să vor înălța acele
 ce-s în fundu pline de apă B// 9 lipsește la K/inălțindu-să C/deșerti C,K// 10 /să să sue
 C,K/ care K/sînt K/plini C// 12 s-ari chema B, s-ar chema K/simțirile B,K/viaselă, B, vésălă
 C,D, vesălă K// 13 lipsește ție B,K, dzuoa B, zioa K/bucurie D,K// 14 cîndu B/ai fi potrivit
 K/protivi D/dintru B,K/îndestularea D// 15 din 1-2 K, dintru 1-2 B// 16 fiăliuri B, feliurile
 C,K/feliuri de dobitoace D/dobitoacilor B/dintru B,K, den D/mulțimă hatmanilor
 D, mulțime hatmanilor K// 17 măestriilor B,C,D,K/care D,K/li-am adus D, am adus B/din B,
 C,K// 18 Asia B,K/și cu care B,C,D,K/groza B// 19 célia B, ciale C, cele K/primejde B// 20 acéia
 B// 21—22 să să pară de ispravă bună că am eșit B// 23 vinile toate numai de singele B/vinele
 C,K, vineli D/sînge C,D,K/cît nu le avem deșiarte B/nedeșiarte C,D, nedeșarte K// 24 aș-
 dar K/sintu B, sint K// 25 foartia B// 25—26 și în trupurii lor știuți, la lucrurile războaelor
 îndrăzneți D// 26 inemă B,C// 27 pria îndrăzneată B/fiăștecare B, fieștecare C,D,K/casa ș apără
 B, casa apără K// 28 nu] nu-i K/intru această bărbăție pre înțelepți B, în parte bărbaților
 celor înțelepți K/parte D// 29 inemoși D// 30 că plinescu datorria sa B/sa] lor K/rîmlenii
 K/mergem D, K// 31 socoteală B/rîvnă K/cinstia B// 32 célia B, ciale C, cele K/Iară ei
 foarte cu cale și cu socoteală B/lipsește lucru D/este K// 33 că ei K// 34 să-ș apere ale sale B//

De tot rău și de tot neînțeleptu lucru iaste oricine zavistuiăște triumful de izbîndă de senatul și norodul Rîmului făcut. Ca să știe, cine nu ar ști, pentru că o dzi, caré să tîmplă 5 lăudată, de o mie de ori (celui nenorocos) viața să duce în dar. Ce voiți să dzic? Fără că toți giudecă rău de viaștia aceluia pre carii nenorocitul izbînditoriu ori în obște îi duce cu sine, ori îi lasă în Rîm; căci vrednicia chipului 10 nu giudecată să socotescu, ce dentru păréria zavistiei să alége. Măcar cît de mai răbdătoriu și nu de tot fără măsură m-ai socoti, iară știu, Cornilie, că nice răbdarîa nimăruia a suferi, nice inima a răbda nu va putia, pre a mai 15 mulți oroșiani, carii au deplină nebunie, că neofodată n-au îndrăznit a urma oștirii, fiocede lucră știut iaste, spre zavistiia triumfurilor și ura altora. Că vîache ciună iaste a celor zavistnici a batgiocuri și a înălța rău- 20 tatea pentru împuțiciunia lor, caré a o isprăvi n-au îndrăznit. Și/măcar că așia viața întru grijă de atîția ori la războiu să pune, cum și socotiala grafului de scădere că iaste, iară atîta de nebuni sintem, atîta în vîntu trimitem 25 socotialele oamenilor, cît mai multu am vrea voroavele céle în deșartu, decît spre vrun folos al nostru, socotiala noastră cea pria cu osteneală lăsîndu-să grijilor, decît viața cu odihnă petrecînd. Că oamenii cei deșărți, numai pentru 30 să rămîie întru pomenire oamenilor deșărți, fieștecare acei osteneiale și dureri de bunăvoe să pliacă.

Cu dumnedzăii cei nemuritori mă mărturisăscu, Cornilie, în dzioa de bucurie cînd mă

11. Atîta-i fiește cine laudă cît să nedejduiaste că va putia urma. Tîter<e>, *Voroavă*.

12. Celor mai mari toți zavistuescu. Dio <Cassius>, Carte 55.

13. Urmadză zavistiia pre neștiință. Vel<lejus>, Carte 1.

14. Nime nu priiaște bunătații, fără acela care o poate urma. Lav <= Lactantius>, 7, 1.

15. Rahna așea copii cum părinți are pre mîndrie. Leo, *Vor<be>*, 12.

16. Viastea cea ria sorcă iaste simțirii cei riale. <Teatro morale di Cherub Giarard, 404.>

17. A lumii prea mare deșartare iaste a lua ris din plînsul altora.

1 lipsește De tot² B/neînțelept va fi oricine B/de tot lucru rău și neînțelept iaste K// 2 zavistuesți K/treumful D, triumful C// 3 sinatul K/făcut de senatul Rîmului și de tot norodul B/că B,K// 4 cini C/nu ar știe B/pentru o dzi B/care B,K/să tîmplă lăudată]sintem lăudați D// 5 fără paranteze B/celui]de cel B/nenorocit K// m. 7 și 9 lipsesc D// m. 11, 12, 13, 15 și 17 lipsesc B// după m. 5 ad. Binil<e> unue, altuia răul, dzice Ieronim B// 6 viața K/viața să cumpenește cu primejde, ce să dzic B/voi K// 7 toți giudecătorii giudecă D/giudecă C/rău C/viaste B, vêtea C, vestia D, veste K/acelui K/pe B/care K// 8 izbînditori K/obște]oști B// 9 sine K/vredniciile B// 10 nu cu giudecată D,K/giudecată C/nu o giudecă din socoteală, ce dintru părîria B/dintru K/părerea C, părere K, perirea D// 11 lipsește să alége B/alege K/macar B,K/răbdători K// 12 și de tot plecat de m-aș socoti B/iar K// 13-14 nici ¹⁻² K/răbdare B,K, răbdarea C/nemăruia B, nemăruie C, nemăruie D, nimăruie K/inima B,D/ putea C, pute D,K/pre mai B// 15 oroșiani B, oroșeni K/cari K/jau deplină]din plin B/că]cum B// 16 niciodată K/că n-au îndrăznitu B// 17 este K// 16-18 a mîarge la oastia pre știut lucru iaste spre zavistie și ura altora B// 17 zavistie C/treumfurilor D// 18 vêche C, veche K/iaste C, este K// 19 bagiuocuri K// 20 răutatea B, răutate C,D,K/împuțiciune K, înțălepciunea D/care K/care o isprăvi B, caré a o prăvi D// 21 macari B, macar K/așa K/viața K// 22 întru grije mai de multe ori B/grije K/atîte D,K/să punea D/lipsește cum B, cît K// 23 socoteala voroavei că este de scăderia, iară B/de scădere este K/iaste C/iar K// 24 nebuni]buni D/sintem B,K// 25 socotilele D, socotelile K/oaminilor D/am vria C, am vre K// 25-26 mai multu voroaviile lor am vria célia deșarte B// 26 voroavile D/cele K/deșert C,K/vreun D,K// 27 socotiala C/ce pre K/osteneală C// 27-29 și socoteala cea cu osteneală suppusă grijelor lăsîndu-o, decît cu odihnă viața petrecînd B// 28 lăsîndu-să K/viața K, viața C,D// 29 oamini D/deșerti B,C,K// 30 să rămîia B/în pomenire K/pomianire B/deșerti B,C, celor deșerti K// 31 fieștecare B/acei B, aceli K/osteneale B, ostenele D, ostenele K/duréria B// 33 dumnedzei B, dumnedzeii K/mărturisăsc K// 34 dzuoia cea de bucurie B/dzua C, K//

- purtam în carul cel de biruință, veselind, am
 cugetat întru cugetul mieu, cât ar fi de ușoară
 păréria a tuturor întru această lume. Măcar
 5 că ni-am certa, de socotiala minții a ne în-
 demna ni-am striga, iară a asculta socotiala
 minții noastre nu vom. Iară într-altu chip,
 săvai că de lume ne hulim, ne priim rău, ne
 urîm, iară a asculta și a sluji ei vom. Sau eu
 smintescu, sau a oamenilor nebună fericie,
 10 sau lipsa sfatului celor bune pricina ăste, cât
 mai bine să între în casăle streine, fără voia
 tuturor, decît cele bune cu voe în casa sa să
 să odihniască. Că mai lesne ari fi a urma și
 a agonisi bunătate, decît (a să abate) sau a să
 15 pleca după răutăți și a să înălța. Că așa ăste
 potrivit lucrul, cât cei ce întru toate și peste
 toate vor să între în voia lumii să încurcă,
 au să înfășuriadză cu nehotărîte osteniăle și
 lucrurile ei.
- 20 O, Roma, Roma, blăstămată să fie nebu-
 niă ta! Să piară cel ce au lăsat întru tine
 atîta mîndrie! Nemărturisit să fie oamenilor
 și urît dumnezăilor care au scornit întru tine
 această pombă! Căci carii au agonisit, puțini,
 25 iară carii pentru să agonisască s-au răsipit,
 nenumărați sintu. Ce lucru mai deșertu a să
 dzice, ce lucru mai în zădar a să cugeta poate,
 decît hatmanul roman; căci au prădat țări,
 căci pre cei întru pace i-au turburat, căci au
 30 stricat orașe, căci au asămînat cetățile cu
 pămîntu, căci au jecuit săracii, căci au îm-
 bogătit pre tirani, căci au răsipit vistiarurile,
 căci au vărsat multu sînge nevinovat, căci au
 făcut fără număr văduve și căci pre mulți
 35 bărbat(i) némeși au omorît: acesta har, pentru
 aciaste pagube a tuturor, să ia pompa de triumfu

18. Strașnic dobitoc,
 lauda cea deșartă. Filo.

19. Mai mare sete a
 laudei, decît a bunăta-
 ții. Iuvenal, 10.

20. Temeiul a cei véci-
 nice laude și véstia
 ăste dreptătia. Luf. 1
 <= Cicero, *De officiis*, 1>.

21. Ostenială în izbîndă
 nime simte. Lambrid
 <= Lampridius>, *Ale-
 xandru* <= *Vita Ale-
 xandri Severi*>.

22. Firia celor buni a
 adaoge unicune așe-

1 veselind D,K|| 2 în cugetul K/cugiătu B/iușoară B|| 3 părerea C, părere D/părere
 tuturor K/într-această lumia B/macar B,K|| 4 de socoteala minții noastre ni-am
 îndemna B|| 5 iar K/socoteala B|| 6 nu vom]nu voim K/iar K/întru alt K|| 7 săvai]
 macar K/lumé B/priim]priimim B,D,K/după rău ad. ne hulim K|| 8 iară ce B, iar ce K||m
 20, 21 și 22 lipsesc B|| m. 14 și 18 lipsesc D|| după m.11 ad. acelora bun(ă)tate trebuie
 să fie îndestulată car(e) o au cercat cu sudoare și cu dreptate, dzice Ammian B|| 8 a sluji vom
 B, a sluji ei nu vom D/voim K|| 9 sau oamenilor B/oaminilor D/nebunie fericire K|| 10 lipsă
 D/cialor buni, B, celor buni lipsind K/este B, K|| 11 casele B/făr-voe D/voe B,K|| 12 célia
 B, cele K/bune cuvioasă D|| 13 odihnească B/lasne ari urma B/ar fi K|| 14 și agonisi B/bună-
 tatia B/lipsește a să abate sau B/fără paranteze D,K|| 15 înălța]ineca B/ așa K, așe D/este
 B,K, iaste C|| 16 potrivit B, potrivit D/cei]célia B|| 17 în voe K/lipsește să încurcă, au B|| 18
 înfășureadză B/ostiniă(e) B, ostenele K|| 20 nebunie K|| 21 lăsat]aflat B|| 22 mîndria
 B/mîndrie atîta întru tine D/oaminilor D|| 23 dumnezailor B,K, dumnezăilor C/cară
 B|| 24 pompă B,C,D/carii o au agonisit puțini C,D, care o au agonisit puțini sint K|| 25 iar
 K/lipsește pentru K|| 24—26 carii o au agonesit puțin, iară carii s-au păgubit pentru să-ș
 agonisească, nenumărați sintu B|| 26 sintu C, sint K/deșertu B, deșertu C, deșert K||
 28 au prădatu B/țări B,C,K|| 29 pri cei D/tulburat B,D,K|| 30 orașe B, orașă D, atite orașe K/
 asămînatu B|| 31 pămîntul B/jăcuit D/îmbogățitu B|| 32 pre cei tirani K/răsipit]îmbogătit
 D/vistiarurile K/ 33 sînge C,D|| 35 bărbat(i) B/némeș B, némeși C, boeri K/i-au
 omoritu-i B/aceste K, acéstea C, acestor B|| 36 să ia K/pomba K/treumfu D||

în Rîm? Voia ți-i să-ț spuîu alte nebunii mai mari? Și aceasta așa-i de mare, cît nici una a să potrive cu dînsa nu să poate. Că cãdéria acelor fãrã numãr, în rãzboîu, agonisêște numai
 5 unul laudã șie și acei nenorociț (și sãraci) nice de îngropãria lor sã fie, neagonisînd; unul numai, hatmanul, prin Rîm sã poartã
 f. 55° cu/veselie.

Așa sã mã iubascã dumnedzãii, cã într-acea
 10 dzi a triumfului meu, care ție ca unui priiaten al meu, ca sã-ți fie de credzut voîu, cînd prãviãam den carul cel de veselie spre robii cei îngreuiați de obedzi și videm și banii carii aduciam den jacurile și prãdzile a mulți nevi-
 15 novãți, cînd audziãam vãduvile nenorocite plîngînd moartia bãrbaților și de atîtea nãmeși ce cãdzuse în Asiã, cînd îmi aduciam aminte, mãcar cã la ivalã mã arãtam cu bucurie, iarã într-ascunsu lacrãmi de singe am vãrsat.
 20 Cã nu om care în lume sã naște, ce una dentru cële nebune, nebunie iaste, care are scaon la cei den iad, cãla ce sã bucurã și sã desfãtiadzã de paguba și de scãdéria streinã.

Nu știu ce s-ari socoti de acela domnu și
 25 hatman, carele înturnîndu-sã din rãzboîu, poftiãște și cãre intrare cu veselie în Rîm. Cã de cugetã cële ce sã cuvin socotialii, ranile care au luat pe trup, de cugetã banii carii i-au chel-
 30 tuit, de cugetã tîrgurile care li-au rãsipit, de cugetã primejdiile carele au pretrecut, de cugetã pagubele carele li-au fãcut, oamenii cei mai mulți pre carii fãrã de nice o pricinã i-au ucis, de va cugeta priiatenii pre carii i-au pier-
 35 dut, de nepriiateni ce ș-au agonisit, de va cugeta odihna caria au avut, de cugetã cît și a cîti iaste

dzate. Dio <Cassius>, Carte 5.

23. Cea multã blindetã dupã izbînda, decît singurã izbînda, mai lãudatã iaste. <Titus> Livie, Carte 36.

24. Nu trebuie cu vrãmașul lui Dumnedzãu sã sã împreune tovrãșiã rãzboiului. Gratian, la Zonar, tom. 3.

25. Tot peste mãsura grijile, trebile și a mulți

1—2 sã-ți spuîu altã nebulie mai mare, aceasta-i așa de mare B, aceasta așa este de mare K// 2 nice B// 3 protivi D/nu sã poatia B/cãdéria]scãdere K// 4 acelorã D/agonisãște C, agonisêște K// 5 șie]lui K/nenorociți B,K/ fãrã paranteze K// 6 nici K/lipșeste de D/îngropãrea C, îngropãre K/sã fii K/neagonisînd B, neagonisînd K// 7 pren D, pen B// 8 veselii B,C, vesãlie D,K// 9 așa K/dumnedzei B, dumnedzãii C, dumnezeii K/intr-acãia B, intr-acia C, intru ace K// m. 24 și 25 lipșesc B// dupã m. 19 ad. Mînia cine o îmblîndește tare bãrbat iaste și cuvi-oas<ã> rãscumpãrare a erta, dzice Aducas(?) B// 10 treumfului D/carã B/priiaten C, priiatin D, prietin K// 11 sã-ț fie B/lipșeste de B/voi C, voesc K/cîndu-mi B// 12 din D,K, lipșeste B/vesãlie D,K/lipșeste spre B/lipșeste cei B// 13 obède B/vediam B, vedem K/carii îi B,K// 14 aducem C,D,K/din B,K/jacuri B// 15 lipșeste cînd B/vãduvele C// 16 moarte D,K/atițe B, atîța K// 17 nãmiș carii cãdzusã B, nãmiși ce cãdzusã C, nemîș ce cãdzusã D, boeri ce cãzusã K/Asia B,K/aducem D,K// 18 amintia B/macari B, macar K// 19 iar K/intru ascuns K/singe B,K/vãrsatu B// 20 carã B/lumia B/sã nasc B/dintru B,C,K// 21 cãlia B, cele K/nebuniã B/este B,K, iaste C/scaun B// 22 din B,C,K/cãla ce]de B/desfãteadzã B// 23 lipșeste de 2 D/scãdere K// 24 s-ar socoti K/acãla B, acãl D// 25 caril[e] B, carili D, care K/înturnîndu-sia înapoi B// 26 pofteste C, pohtește D, pohtește K/lipșeste și cãre B/cere K/veselii B, vesãlie D,K// 27 cugetã B/cãle cã cuvin C, cel ce sã cad B/cele K/socotelii D,K/rãnele B,C/carile D// 28 pre K/cugetã B/care B,K/i-au]au B// 29 cugetã B/tîrgurile]cetați B/carile D/le-au B, li-au C/rãsipit K// 30 cugiatã B/care B,D,K// 31 pagubile D,K/ care B,K/li-au fãcut B/oaminii D// 32 cari K/i-au ucis fãrã nice o pricinã B/fãrã nici K// 33 priiatinii C, prietini D,K/cari K// 34 nepriiateni pre carii i-au agonesit B, neprietini cari i-au agonisit K/nepriiatini C// 35 odihna cãla care ce o au avut B/care D,K/ cugetã B/este B,K, iaste C//

datoriu voiu dzice că cu gemut va suferi
întrări și întru multe lacrimi că să va purta.

Ce să atinge de triumfu nice pre assiriiani
laud, nice perșilor zavistuescu, nice machi-
5 donianii nu mă îndestuliadză, nice haldeii
îm<i> plac, nice grecii mărturisăscu, iară pre
troiani îi liapăd și pre carthagheni îi pedep-
săscu, căci nu din dragostia dreptății, ce de
simeția mândriei ațiați, pentru să agoni-
10 sască triumfuri și mai multe stricăciuni țărilor
sale au adaos și n-au lăsat noao pricina perirei.

O, Roma, blăstămată! Blăstămată ai fostu,
blăstămată ești, blăstămată vei fi! Că doară
de bîrfăscu lucrurile dumnădzăești, sau de mă
15 amăgește cugetul mieu, sau norocul roata sa
împăiadecă, ce prăvăle ni-au arătat noao
împărățiile trecute, acelia prăvăle vei arăta
vécilor viitori; adecă că precum prin silă
tî-ai făcut stăpînă stăpînilor, așa pe dreptate
20 te vei face slugă slugilor.

O, Roma, nenorocită și încă prea nenorocită!
Că nu poci a doa ora ce să-ț mai dzic. Dzi-mi
mie, mă rog, că ci-i astădzi atîta scumpiate
de înțalepciune, că ci-i atîta efinătate de
25 nebulie? Unde sintu părinții tăi cei vechi,
carii ti-au și zidit și împodobit? Dreptu carii
acmu ai tirani, carii pre tine ti-au și răsturnat
și ti-ai grozăvit. Unde sintu atîția bărbați de
cinste, cu nemeșie și cu bunătate împodobiți, pre
30 carii i-ai hrănit? Dreptu carii atîția de mulți răi
și greșialnici ai. Unde sintu acia ce, pentru vol-
nicia ta, singele ș-au vărsat, în locul căroro au
urmat acia carii viața pentru tine, să te supue,
ș-au pierdut? Unde sintu hatmanii acei vitiaji,

zavistiia cu sine poartă.
Dio <Cassius>, Carte 38.

26. Cu mică clipală să
răstoarnă care cu pria
mare ostenală și chel-
tuiali s-au făcut și s-
au agonisit. Nechit <a>
Man<uil> Com<nen>, 2.

27. Cu orinduală îm-
potrivă averile cele pu-
fine le întoarce în ciale
mai bune norociri. A-
v<ienus>.

28. Binile de obște aco-
perindu, acia fiește-
care pentru putiaria sa
pricinulaș<tex>. Salus-
<tius, De bello Catili-
nario>, 20.

f. 56

1 datori K/voi zice K/ari suferi B// 2 intrare B,K, intrarea C/că s-ari purta cu
alaiu B// 3 triumfu B, treumful D/nici K/asiriiani B, asirieni K// 4 nici ¹⁻² K/zavistu-
escu perșilor B/machidonenilor D, machedonenilor K// 5 îndestuleadză B, îndestuliadză C,
îndestuledzu D/nici K/haldei B// 6 nici K/nu-i mărturisăscu B, mărturisesc K/iar K// 7 troiani
B, troeni D, troiani K/leapăd B/carthagheni B, carthagani D/pedepsesc B,K// 8 căci]că
D/dragoste D,K/dereptății B, dreptății D/de]din B// 9 simeția B,C, sămție K/ațiați
C,K// 10 triumfuri D/stricăciuni B/țărilor K// m. 27 și 28 lipsesc B// după m. 23 ad. Pomēnire
lucruirilor făcute cu viaste decit toată cuvioșie oaminilor putiarnici dragă iaste, dzice Ammianu
B// 11 ne-au lăsat noaă B, ni-au lăsat noaă K/pricină D/peririi D,K// 14 dummedzești K, dumne-
dzeilor B// 15 amăgiaște B, amăgești K/cugiatul B// 16 de împiedecă B, împiadică C,D, împie-
decă K/ce]că D/prăvele B,C, prăvele D, prăvire K/ne-au arătat B/noaă C,K, lipsește D// 17 împă-
rățiile B,K, împărățiile C/acele D,K/prăvele D, priviri K// 17—18 acelia prăvele, Roma, vei
arăta vacurilor viitoaria B// 18 vecilor K/adică D/prin]pen B/silă C,K// 19 te-ai B, te-i C,D, ti-ai
K/așia B,C, așa K/pen dreptatē B, prin dreptate C, pen dreptate D, prin dreptate K// 20 slu-
gelor B,D// 21 pria B, pre K// 22 a doa oară B, a doară C, a doao oară K/lipsește ce K/să-ți
B,K// 23 căce-i B/căci astăzi este atîta scumpete K/scumpete B,C, scumpete D// 24 înțelepciunia
B, înțelepciune C/căce-i B, căci este K/efinătata B// 25 sint K/viachi B// 26 te-au B, ti-au
C/și ti-au și împodobit K/drept B,C,D,K// 27 acum K/cari K/pre]prie D/te-au B, ti-au
C/răsturnatu B// 28 ti-ai C, te-i D/ti-au grozăvit B/sint K/atîțe B,D, atîția C, atîța
K// 29 cinstia B/nemisie C,D,K,bl<a>gorodie B/bunătata B/lipsește pre D// 30 i-ai hrănit
B,K/dreptu cari K, în locul căroro B/atîția B,C, atîțe D, atîța K// 31 greșelnici C,D,K, gre-
șele B/sint K/acia B, acci D/ce]carii B// 32 singili D, singele K/singele său au vărsat
B// 33 urmat]stătut B/acia B/viața K/lipsește tine C,D,K/peptu să tia supuia pre
tine B// 34 piardut B, perdut D/sint B,K/vitiaj B, vitej D/cei vestiți și veteji K//

carii cu atîta pază zidiurile tale au înmulțit și împotriva vrăjmașilor li-au apărât, în locul căror s-au adaos acîia carii și zidiurile li-au răsturnat și de răutăți și pagube ti-au împlut?

5 Unde sintu episcopii cei pria mari, carii de pururia în beserici să ruga și cu jărtve pre dumnedzai îi îmblîndziia, după carii urmară acîia carii nemică, fără a face silă besiaricilor și cu răutățile sale pre dumnedzai a-i

10 întăr<i>ta sintu deprinși? Unde sintu filosofii și ritorii, cu a căror sfaturi te cîrmuiai, după carii au rămas cei neinvățați și groși, așea că cu răutățile sale te calcă?

Îți luară ție, o, Roma, acei vechi toți și am

15 urmat, carii sintem mai proaspeți și de ai fi cunoscut deplin bunătatea acelora și răutatea noastră de ai priceput, în care dzi au hotărît acîia viața sa, a te sfărma pre tine, micșurînd toate pietrile zidiurilor tale în cenușe ț-au tre-

20 buit. Așea ar hi fostu, cît cîmpii aceiia, după oasăle acelor bărbați buni ar fi plînsu și trupurile care sintu acmu a oamenilor răi nu s-ar fi îpuțit.

Au ești mai vîache decît Vavilonul? Au mai

25 frumoasă decît Ilada? Au mai avută de Carthagena? Au mai tare de Troada? Au mai cu mulțime în norod decît Thivil? Au mai cu apărare de Tir? Au mai cu bișug de Vizantiia? Au mai naltă decît Camesanna? Au mai

30 nedobîndită decît Acvilia? Au mai slobodă de Gadele? Au mai cu multe turnuri decît Capua? Au pusă în loc mai arătos decît Cantavria? Au perit acéstea așia de mari și némeșe orașe, cu atîția bunătăți înflorite, apărare de atîția

29. Carii prin arme și pen silă poftescu stăpinie, de sirgu înălțările, de sirgu răsipe sprejenescu. Fulgen<tius>, *Mithi* <= *Mythologiarum libri*>, 3.

30. Nice dănăoară într-o urmă nu stă norocul. Curt<ius>, *Cartia* 4.

1 cari K/zidurile K/carii zidiurile tale cu atîta pază au și înmulțit B// 2 le-au apărât B, li-au apărât C// 3 cărora K/aceia B/zidiurile tale B,C,D, zidurile tale K/le-au B, li-au C// 4 și de pagube D,K/te-au B, ti-au C/umplut K// 5 sint B,C,K/pre mari K/carii di-a purure K // 6 carii în besiarici de pururia ruga B/besiarici C, bisarici D, biserici K/jertve K// 7 dumnedzei B,K// 8 acîia B, acie D/cari K/nimică D,K/silă K/besiaricilor B, besericilor C, bisaricilor D, bisericilor K// 9 sale]lor K/dumnedzei B, K// 10 a-i întărîta B, ii întărîta D/sintu C, sint K/unde-s B, unde sint K// 11 cărora B,K/otcîrmuiai B// 12 cari K/rămasără acîia așia de neinvățați B/așia C, așea K// 13 așea că cu răutățile]carii cu ale sale răutăți B/sale]lor K/te calcă B// 14 îț luară B/pe acei vechi pre toți K, pre cei vechi toți B// m. 29 lipsește B// după m. 29 ad. Gîlciavili și netocmelel<e> orașului au născut acea pre mare nenorociria, dzice Florus B// 15 sintem K// 16 bunătatea C, bunătate D,K/răutatea B,C, răutate K// 17 de ai fi priceput B// 18 viața K/viața sa acîia B/sărma B, sfărma C/lipsește micșurînd B// 19 din toate B/zidurilor K/zidiurilor tale]făcîndu-să B/lipsește tale C,D,K/cenușia B/ț-au]ce au K// 20 și așia ar fi fost deși cîmpii B/așia ar fi fost K/aceia B, acîia K// 21 oasele B// 22 și de trupurile oamenilor răi carii sint acum B/sint acum K// 23 îpuțitu B// 24 veche C, veche K/decit]de B/Vavilon B// 25 decit]de B,C,D/Elada K, Italia B,D/de]decit K// 26 de]decit D,K// 27 mulțimia B/cu mulțime]înmulțită K/nărod D/Thevil B,C,D,K/cu apărare]apărata K// 28 decit Tirul K/lipsește cu D/belșug K, bivșug B/decit Vizantia K// 29—33 au mai slobodă decît Gade? Au mai multe turnuri decît Capua? Au mai înalte decît Camessanna? Au mai nedobîndită decît Acvilia? Au pusă în loc mai arătos decît Cantavria K// 29 Camesana B// 30 Acvilea B/slobodă]volnică B// 31 Gadel B/lipsește cu B, ad. marg. C/turnuri întru tine decit B// 32 mai arătos loc B// 33 acéstia B, aceste K/așea K/mare B/niamîșe K, nemeși K, vestite B// 34 orașia B// 33—1 Au perit acéstiia de atîțea de mulți aleși bărbați. Și tot cît vei sta D// 34 atite B,K, atitea C/apărata B/atițea C, atîța K//

de mulți aleși bărbați. Și tu, cât vei sta, îți făgăduiești, răsipită de atâtea răutăți și de atîția pagube adaose? Criade-mă, Romă maică, care veste iaste acmu a ta, aceia întîi au fostu 5 a lor; ce lor, aciaiaș ție să făgăduiaște. Că așa să învîrțiaște crîngul lucrurilor, de ce ostene-niale audzim acmu de cei trecuți, aceiaș de noi vor spune cei de pre urmă.

ARATĂ IARĂȘ ÎN CARTIA SA MARCO AVRILIE
10 PLÎNGÎND ȘI STRIGÎND ASUPRA RÎMLÊNILOR,
CĂCI AU OȘTIT ASUPRA ASIEI ȘI CÎTE DE MULTE
f. 56^v PAGUBI/SĂ FAC CELOR SUPUȘI, CÎND FAC DOMNII
RĂZBOIU CU CEI STREINI. CAP 12

O, măsără Roma! Nu deprinsiasesi a fi așa
15 nenorocită! Ce cu cât mai pășăști în vîrstă,
cu atîta te vād mai nenorocită. Că și în cărți
cetim și cu ochii noștri videm că la început,
veri oraș, veri chip oarecare, cînd ar fi mai
norocit, cu atîta la bătrîniaș are mai nenoro-
20 circ. Așa și pre vremile cele vechi și în vécii
cei lăudați, cînd erai adaosă de romanii cei
adevărați, nu precum acmu <cînd> ai feciori
cu curvie făcuți; blînde era, Romo, oștîli
trimisă, precum era filosofii den școalele gre-
25 cilor. De nu bîrfăscu scripturile grecilor, Filip,
împăratul Machidonii, pentru acéia să află
așa de vestit în istorii și feciorul său Alexan-
dru Machedon așa de norocit în războaie au
fostu, căci avea oști așa de blînde, cât mai
30 multe sînat, care ari poronci, decît șiriaguri
care ar face războiu să păriă a fi.

1. Curvia cea multă să
face slobodă cale. Pro-
păr <= Propertius>, 3,
12.

1 cit]că B|| 2 îț făgăduiești B,C|| 2—3 atîția¹ B,C, atite ¹⁻² K/atîtea ² C|| 3 adaosă B, adaosă D,K/crede mie B, crede-mă C, crede-mă K/Roma maică B,C, Roma mică D, Roma maica me K|| 4 caria B/viaste B,C, veste K/iaste B, este K/jacu K/a ta]de tine B/acéia întîiu B|| 5 a lor]de dînele B, acelora K/lipsește ce lor K, iară ce lor B/acéiaș B, acéiaș K/făgăduiești K/așa B, C, repetă așa K|| 6 învîrtește C, învîrtești K/ostinîle B, ostenele D,K|| 7 acu K/acéiaș B|| 8 de pre urma noastră K/pe B|| 9 ante titlu Cap 15 K/carte B,K, cartea C/Avrelie B|| 10 plîngîndu B/rîmlîanilor B,C, rîmlenilor K|| 11 Asii B/ și]și de B|| 12 pagube B,C,D,K/suppuși B|| 13 cu cei streini războiu B/lipsește Cap 12 B|| 14 miaseră B, sāracă K/nu deprinsiasăș B,D, nu deprinsesăș K/așa K|| 15 pășiaști B, pășești K|| 16 vādzu B,C,D, vezi K|| 17 citim K/vēdem B, vedem D,K/incepătura B|| 18 veri ¹⁻²]macar K/orașă D/oarecînd va fi mai norocitu B|| după m. 30 ad. 1 Căruia să faci strimbătate în casa sa, mai înțelept și mai tare să socotește. 2. Din firia ce nu poate păși înainte să dă înapoi, dzice Thellu B|| 19 bătrînețe B, bătrîniaș C, bătrîneță D,K/nenorocire]nenorocit noroc B, norocire D|| 20 așa K/lipsește și B/pe B,D/vrēmile B/cele K/vecii K|| 20—21 și pe vacurile acelia lăudate care erai B|| 22 precum ai feciori acum B/ad. marg. acmu C, lipsește K|| 23 oștile C, oștile tale B|| 25—31 lipsesc D. Textul prezintă discontinuitate, lipsind fila cu numerotația veche 58, așezată între f. 74—75 || 24 din B,C,K/școlile K|| 26 Machedonie B,C,K/aceia K|| 27 așa B,C, așa K/fecioru-său B|| 28 Machidon B/așa B,C, așa K|| 29 avia B,C, ave K/așa K|| 30 senate B, sinaturi K/carē B/ari poronci B, ar poronci K/șireaguri B, șiraguri C, șeraguri K|| 31 cari K/ari face război B/să päre K||

Cît putem dentru Tit Livie și dentru alți dascali a culiage și dentru dictatura lui Cvintu Cincinat, pînă la acel șliahteciu Marco Marchel, au fostu vremile împărăției Rîmului mai noro-
5 cite. Întîi de crai fu supărată, iară pre urmă de tirani fu asuprită Roma. Iară pre vremile acéle mai fericite, dentre céle mai mari fericii carele avia Rîmul, aceasta era, că învățatura oșténilor era prea cumplită și pre acéia vréme
10 începu Roma a să răsipi cînd oștile noastre a descrește întru învățatură. Că oștanul cînd își dă haslă cu răutățile, nicecum nu vor putia orașianii a avia pace cu bunătățile.

Blăstămată să fie Asiia <și> nemărturisită
15 dzua în caré, pentru să te dobîndim, am apucat armele! Și ce folos am agonisit, pînă în dzua de astăzi încă nu s-au vădzut. Iară ce rău ni s-au prilejit la tine, niceodată (a plînge) Rîmul nu va părăsi.

20 O, nemărturisită Asiia! Ale noastre averi li-am cheltuit pre tine, iară tu ne-i grămădit pagube; dreptu bărbații cei tari, tu ni-ai trimis desfătările tale; a tale am dobîndit orașe, iară tu te veselești de bunătățile noastre.

25 Cetățile tale li-am asămînat cu pămîntu, iară tu ale noastre, ai strămutat obiceiuri. Ni-am veselit de izbînda țărîlor tale, iară tu ai zugrumat priiatenii noștri. Războiul cu vârsare de sînge ț-am făcut și tu ni-ai luat pacia cea
30 poftită. Tu fără voe ne-ai făcut cale, iară noi, de acmu, ai tăi sintem; nedirepți stăpînitori sintem avuțiilor tale și cu cale a răutăților slugi. Mai în scurtu, jalnic mormîntu a Rîmului, Asiia, iară împutita pușcărie a Asiei Roma
35 ești./

f. 57 Părinții noștri cei vechi cu singură Roma să îndestula, iară noi, feciorii lor, căci nu ne îndestulăm de odată cu Rîmul și cu Italiia,

2. Desfătările Asiei trezie inimilor o au stînsu. <Titus> Livie, 87.

3. Bine iaste cînd stă corabiia la scală a prăvi vrémia cîa rea viitoare, iară nu cînd vei fi în mijlocul mării să te sparii de vrémia cu furtună. Iosip, 2. Rep. 16.

4. Averile Asiei și avuțiile au stricat obiceiurile vacului. Flor<us>, 3, 12.

1-38 *lipsesc* D|| 1 putiam B|dintru ¹⁻² C,K, pentru ¹B, dintru ² B|| 2 culége C, culege K|dintru B,C,K|dictatura|otcîrmuiria B|Cvintie B|| 3 *lipseste* Cincinat B|șliahticiu C, șliahtici K, nemis B|| 4 în vrémile B|| 5 întîiu B|craiu B|iar K|pe B|| 6 iar K|pe B|vriamile B, vrémile C|| 7 cele K|dintru B,K|célia B, cele K|ferecîri K|| 8 caria B, care K|ave K|| 9 oștînilor B, oștenilor K|pria ¹B,C, pre K|pré ² B|aciaia C, acia K|vrémia B, vreme K|| 10 a să răsipi, pe caré începură oștile B|| 11 desicrește K|lipseste întru B|învățatura B|oștianul B, oștianul K|cîndu-ș dă B|| 12 nici K|pute K|| 13 orașenii K|lipseste a B| ave K|pacia B|bunătății C, bunătăți K|| 14 să fii K|Asia B,C,K|nemărturisită B|| 15 zioa K|caria C, care K|să tia B|| 16 și|dintru caria B|agonesit B|| 17 zioa K|astăz K|iar C,K|| 18 prilejit|timplatu B|la|de la B|niciodată K, nice dănăoară B|fără *paranteze* B,K|a plîngia B|| 19 părăsi B,C|| 20 nemărturisită B|Asia B,C,K|| 21 li-am C|pre|pentru B|iar K|ni-ai grămădit B,K|| 22 ne-ai trimis B, ni-ai trimis C, ni-ai trimes K|| 23 desfătările B|a tale|ale tale K|orașia B|| m. 3 *lipseste* B|| 24 iar K, și B|tia vesialești B, te vesălești K|| 25 li-am C, le-am B|pămîntul B|iar K|| 26 iară a noastre obiceiuri li-ai strămutat B|obiceaiuri li-ai strămutat K| ni-am C, ne-am B|| 27 vesălit K|țărîlor K|iar K|zugrumat|omorit B|| 28 priiatinii B,C, pre prietîinii K|vârsaria B|| 29 sînge B,K| ni-ai luat noaă C, ne-ai luat noao B, ni-ai luat noai K|pace K|ce K|| 30 făr-voia B|ni-ai făcut C, ni-ai făcut K, ne-ai arătat B|calia B|iar K|| 31 acu K|sintem K, rămînem B|nedrepti K|| 32 sintem stăpînitori B|sintem C, sint K|calia B|| 33 slugi a răutăților B|jelnic K|| 34 Asia B,C,K|iar K, *lipseste* B|pușcărie|temniță K|| 36 singura B, singură C,K|| 37 iar K|ficioii K|| 38 Italia B,C||

ce am trecut la Asia, pentru să o dobîndim, unde vrednicia noastră trimitem în deșartu, și toate averile noastre le petriacem. De au fostu rîmlénii cei vechi, bărbați, adecă întru
 5 viețuind așa de inimoși și făcînd războaie așa de vitiaj<i>, întru a poronci așa de înțelepți, întru a moștini așa de blîndzi, cu hotărâle acele strîmte era îndestulați; căci noi, nepotrivindu-ne cu dînșii, nice într-o parte,
 10 nu ne îndestulăm cu ț<a>ra cea bogată și cu odihnă.

Nu știu ce nebulie ni-au apucat pre noi, de am mârșu să dobîndim Asia și nu ni-am îndestulat cu Roma? Că nice Italia nu-i așa
 15 lipsită de averi; neîndesită de tîrguri, lipsită de lăcuitori, deșartă de turme, nebișuguită cu roduri, lipsită de poame bune nu era, cît de acestia de toate să nu avem mai multe decît ce au avut, ori cei mai mari ai noștri,
 20 ori noi, feciorii lor, a avia am agonisit. De mine ce să atinge, sau den slăbăciunea socotălii, sau den nebuniia mîndriei a purciade, aș fi dzis, de vom vria cu stăpînie să întrécem pre mai marii noștri, pre carii cu vredniciile
 25 slujbelor nu-i agîngem.

Nemică eu nu rîhnescu întru ai miei, cei mai mari, fără cît că au fostu mai multu decît să cade mîndri, neodihnituri, în ce cunoaștem că le sintem feciori, den trupul lor născuți;
 30 cîndu nu numai mîndri și neodihnituri, ce și lacomi și răi sintem, întru acele care să atingu de bunătăți, departe, în urmă, sintem rămași, iară în lucrurile cele fără cale, cu multe mile îi întrécem pre dînșii.

35 Unde sintu izbîndile cele prea mari care li-au avut în Asia cei mai mari ai noștri? Unde-i mulțimia cea nenumărată a aurului? Unde-i mulțimea robilor carii i-au prinsu cu războiul[ui]? Unde sintu

5. Rahna a stăpîni cu mare răutăți invăluțiaște și stînge pe niamul omenescu. Av-gust<in>, 3, Oraș, 14.

6. Veștile a celui rău, cu rahna, pre riale lucruri aduc întru cuget. Dio <Cassius>, Cartia 42.

7. Nemică a celor mai mari, fără răutățile cele de pre urmă urmadă și de la cei buni să depărtiadă departe foarte. Țîțero, <Pro Cluentio Avito>.

8. Celui apucătoriu pria, nu pămîntu sau rod, ce numai singuri măistriile răutății rămîn. Tațit, *Istori<i>*, 1>.

1 Asia B,C,K|| 2 vrédnicia B/deșart B, deșertu C, K|| 3 petrecem K|| 3—4 de au fostu Rimul cu rîmlénii B|| 4 rîmlénii K/viachi B/lipsește întru B,K|| 5 așa B,C, așa K/inimoși și îndrezeți, la războiu așa de B|| 6 așa B, așa K/intru a poronci]la poronci B/așa² K/ințelepți B,C|| 7 lipsește întru B/moșteni B, C/așa C, așa K|| 8 cele K|| 9 nici C,K|| 10 ce K|| 11 odihna K|| 12 ni-au C|| 12—14 nu știu de ce nebuniia ațîțați am mârșu să dobîndim Asia, neîndestulîndu-ne cu Roma B|| 13 mers K/Asia C,K|| 14 nici K/Italia B,C,K/nu este atita de lipsită K|| 15 neîndesită C,K, îndestulată B/tîrguri]oraș B|| 16 turmia K/nebișuguită K|| 17 poamia B/cît]ca B|| 18 acéstea C, aceste K|| 19 decît au avut B/repetă mai B|| 20 feciorii K/lipsește a avia am agonisit B/a ave K|| 21 din B,K/slăbiciunia B, slăbiciunea C, slăbăciune K/socotélii C, socotélii K|| 22 din C,K/purcede C, purcede K|| m.4,5 și 7 lipsesc B|| 1—38 lipsesc D. Textul reîncepe cu: aurului || 23 vom vre K/stăpînia B, stăpînire K/intrecliam B, întrecem K|| 24 cari K/vrédniciile B|| 25 nu-i agîngem B,C,K|| 26 nemică K/nu rîvnesc întru cei mai mari ai miei K|| 28 mîndri și B/ne cunoaștiam B|| 29 sintem C,K/feciori K/din B,K|| 30 cînd B|| 31 sintem K/acélia C, célia B, acele K/care]ce K|| 32 sintem C,K/rămași sintem în urmă B|| 33 iar K/célia B, cele K|| 33—34 cu multe și cu departe stepeni îi întriacem B/întrecem K|| 35 sint K/izbîndele B, izbîndele C,K/célia B, cele K/pria B, pre K/caria B, cari K|| 36 le-au avutu B, li-au avut C/Asia B,C,K|| 37 unde este mulțime K/cea]ce K/nenumărată]hotărîtă B|| 38 unde iaste D, unde este K/mulțimia B, mulțime K/cari K|| 39 i-au prinsu-i B/unde-i sălbătăcia dobitoacelor B/sintu C, sint K||

dobitoacele cele nenumărate, care li-au trimis la Italia? Unde sintu avuțiile acélie care fieștecare li-au pus în casa sa? Unde sintu craii cei preaputiarnici, în oştirile acélie prinși? 5 Unde sintu alaiurile și triumfurile, cu care, veselindu-să, să purta Roma?

20 Ce aș dzice, Cornilie, aice nu am, fără că toți cei ce au fostu pricină războiului au murit. Oriciți au mǎrsu la Asiia, oricarii au oștit asupra acei țări sintu morți; carii veselindu-să de izbînde au întrat în Rîm sintu morți. Mai în scurtu și visteriurile și triumfurile carii cei mai mari ai noștri li-au adus de la Asiia, în scurtă vréme amîndoaă sfirșit avură; iară a răutăților și a avuțiilor nice un sfirșit n-am vădzut./

f. 57° Măcar de ar înțăliage domnii cei mari cu inima ce ar fi a face războiu în țările streine, ce osteniiale își agonisăscu, ce grijă în cugetile lor, ce turburare lăcuiitorilor, ce pierdzare visteriilor sale, ce sărăcie priiatenilor, ce bucurie nepriiatenilor, ce perire celor buni, ce slobodzenie celor răi, ce materie de vorbă celor streini arată! În scurtu, fac întru țările sale 25 moștinitoare săminătură de toate pagubile și otravă lasă moșianilor săi adevărați, foarte stricătoare. Criade-mă, de ari socoti domnii ce socotescu eu, de ar fi gustat acéia ce am gustat eu, de ar hi avut acéia ispită ce am avut eu, 30 atîta s-ar fi tîmplat, cît ar dobîndi țările pen silă cu vărsarea singelui; cu atîta mai multu, cu multe lacrimi, ciale închinat li-ar lua. Că de să cade a grăi adevărul, nu iaste a domnilor celor înțălepti, numai pentru să dobîndiască 35 cele streine, să-ș piardză dentr-al său.

9. Țările depărtate, multu mîncă, puține dau. Dio <Cassius>, Carte 74.

10. Mai multu iaste a sprejeni țara, decît a o face. Flor<us>, 2, 17.

11. Ciali agonisite cu mari răutăți cu grije mai mare și cu frică să păzăscu. Iubiti <= Juvenalis>, Carte 14.

1 dobitoacii D/lipsește cele nenumărate B/ciale C, cele K/caria B/le-au trimes B, li-au trimes C, li-au trimis K// 2 Italia B,C,K/unde sint K, unde-s B/acéle D, cele K/cari K// 3 fieștecaré B/le-au B, li-au C/unde sint K, unde-s B// 4 priaputiarnici B, preaputernici C, preputiarnici D, preputernici K/oștile D/acele D,K, acialia C// 5 unde-s prăvélele și triumfurile B/unde sint D,K/treumfurile D// 6 veselindu-să D,K, lipsește B/Roma să purta K/în Roma B// 7 așășea D/aicia Cornilie B/n-am B// 8 toți pricinătorii cei B// 9 mers K/la]în D/Asia B,C,K/cari K// 10 aceii K/țări C,K, țăr B/sint D,K/vesăliindu-să D,K// 11 izbînda D/sint B// 12 visteriurile B,K, visteriurile D/treumfurile D/care B// 13 le-au adus B/Asia B, C,K// 14 vrémia B, vreme K/amîndoa B/sfirșit B/avură sfirșit K/ iar K// 15 nici K/sfirșitu B/nu am văzut K// 17 macari B, macar K/ari înțelege B, ar înțelege D,K// 18 țările D,K// 19 ostiniiale B, ostenele K/osteniiale-ș agonisăscu C/agonisesc K/grije B,K/ cugetate B, cugetele D,K// 20 turburare B,C,D,K/piardzare B// m. 8 lipsește D// m. 9 lipsește B/după m. 8 ad. 1. A nebulului iaste a lua céle adevăratia, de neadevărate, dzice Sallus<tius>. 2. Nu iaste celor înțelepti și bk<a>gorodnici cu putiare streină a cerca și a răbda ale sal<e> pe impuțiciunia a le pierdia, dzice Dio <Cassius> B// 21 visteriurilor B/sărăciia B/priiatinilor C,D, priiatinilor K/lipsește ce bucurie nepriiatenilor D// 22 nepriiatinilor C, nepriiatinilor K/periria B/slobodzanie C,D,K// 24 țările lor K// 25 moștenite B, moștenitoare C,D/săminături B/pagubele B,C// 26 moșenilor B, moștinitorilor K/lipsește foarte B// 27 stricători B/crede-mă B, crede-mă K/de ar K// 28 acéia B, acia K// 29 ar fi B,D,K/acéia B/ispita K// 30 întîmplat K/cît cu cît cugetat ari dobîndi B/a dobîndi D/țările K/prin silă K// 31 silă C, sile D/vărsare B,K, vărsaria C/singelui B,D,K// 31—32 cu atîta ce cu multe lacrimi închinat nu le-ari lua B// 32 cele închinat cu multe lacrimi li-ar lua K/li-ari lua C// 33 nu iaste C, nu este K// 34 înțelepti B,C/dobîndiască B, dobîndiască C// 35 ciale C, cele K/să-ș piardză din traîul său K/dintru al său B, dintr-al său C//

Întreb, acmu, ce folos are Rîmul dentru
supunerea Asiii? Fost-au, adevărat, la întrat
într-însa îndrăznețu, la dobîndit tare, la supu-
nere nefolositoare, la apucare norocit. Oare
5 fi-va întru a o ținea norocoasă? Ce nemică
nesocotind dzic și nici mă voiu căi de dzisa
mîa, că să poate lua Asiia, iară de dînsa să să
poată ținea adevărat lucru, a făgădui, peste
samă iaste nebunescu. Ce dară, au nu iaste
10 nebulie mare a-ș făgădui să poată ținea Asiia,
cînd nice de o izbîndă, nice dănăoară nu face
solie mainte de biruință unii părți să se știe?
Și pentru hranna acelui războiu, au nu s-au
stricat toată Italia? În Asia ai noștri bani să
15 cheltuescu. În Asiia ai noștri copii pier. În
Asiia ai noștri părinți au perit. Pentru Asiia
ne pun dări. Cei mai buni cai îi petrece Asiia.
În Asiia să duce zaharaoa noastră. În Asiia
toți furii să hrănescu, toți învrăjbitorii de la
20 Asiia vin, toți cei buni pier în Asiia, toate
răutățile ne vin noao de la Asiia. Mai în scurtu,
toate visteriile noastre în Asiia să petrec, toți
r<omanii cei aleș în Asiia moru. Această
plată arătînd Asiia Rîmului, căci Rîmul pof-
25 țiști războiu cu Asiia.

Înaintea noastră alți domni au bătut pre
Asiia, o au dobîndit, o au moștinit. Ce de la o
vrême, vâdzind acolo a fi pămîntu, unde nice
frică de dumnedzăi, nice cinste domnilor, nice
30 podoaba giudéțelor și legiurii întru nemică nu
să ținea, aședzară să o răsipască pre dînsa,
deprindzindu-să cu ispita niamului Asiei, a
cărora nice trupurile cu războaiele nu să oste-
nescu, nice cu binefacerile inimile a să împăca
35 că nu poate. N-au fostu acelor domni gîndul

12. Apa departe nu
stînge focul aproape.
Ada<giu>.

1 Întrîabu B|acu K|dintru B,C, din K|| 2 supunerîa B, supunirea D, supunire K|
Asiei D,K|| 3 adevărat îndrăzneți K|l-au dobîndit D|tari K|supuneria B, supuni-
re K|| 4 nefolositoare]îndărăpnicu B|oaria C|| 5 va fi K|ținea C, ține K, țineria B|noro-
cită K|nemică K|| 6 nice B,K|mă voi K|dzisa]voroava K|| 7 mea C, me B,K|Asia
B,C,K|iar K|de]pre B|| 8 ținea C, ține K|| 9 samă]măsură B,K|este B,K|dar K|au nu la
iaste B|nu iaste C, nu este K|| 10 a să făgădui B|lîpsește să poată B|ținea C, ține K|Asia
B, C,K|| 11 nici ¹⁻² K|odineoară K|| 12 mai înainte K|biruința K|| 11-14 nice dănăoară nu
să știe mainte, pînă nu să biruiaște o partia; iară și a ținea acelui războiu au nu s-au pusitii
toată Italia B|| 13 hrana C,K|| 14 banii noștri B|| 15 Asia B,C,K|copii noștri pier B|| 16 Asia
B,C|lîpsește în Asiia K|Asia² B,C,K|| 17 lîpsește cai K|cai cei mai buni B|petriace B,C,
petrece K|Asia B,C,K|| 18 Asia ¹⁻² B,C,K|ducia B|zahariaoa B,C, zahariaoa D, zahereo
K|| 20 Asia ¹⁻² B,C,K|bun B|| 20-21 lîpsește toți cei buni... de la Asiia D|| 21 noai
C,K, lîpsește B|Asia B,C,K|| m. 11 lîpsește B|după m. 10 ad. 1. Cui plac celia streine, ale
sale urite sîntu, dzice Avgustin. 2. Greșal<a> streină să o ferești nu să o urmezdi, dzice
Casiod<or> B|| 22 vistoriurile B, vesteriile K|a noastre B|Asia B,C,K|| 23 aleși B,K|Asia
B,C,K|| 24 arătîndu B|Asia B,C,K|pofteste C, pohtește D, pohtești K|| 25 poftiaște a urma
războiul B|Asia B,C,K|| 26 înainte B,C, înaintia C|domni B|| 27 Asia B,C,K|moștenitu
B, moștenit C,D,K|| 28 vrêmia B, vreme K|vâdzind B,C,K|nici D,K|| 29 dumnezei K|nici ¹⁻²
K|| 30 giudéțelor B, giudéțelor D, giudecăților K|legiurii B|nemică D,K|| 31 ține
B,C,D,K|așădzară D|rîsăpască K, pîrască B|| 32 neamului B|| 33 nici K|războaili D, războiul
K|| 34 nici K|faceriile de bine K|inimile D|| 35 lîpsește că D,K|nu poată B|domni B||

f. 58

să păzască Asiia pe uscat? Iară noi, pre mare, socotim să le agiutorim? Părăsitu-o-au pre dînsa/ fiind în vecinătate, iară noi, depărtați, vom să o ținem pre dînsa? Pre socotiala mîa de acel fialiu de pămîntu iaste Asiia, unde toți cei înțelepți ș-au ispitit înțelepciunîa, unde toți cei nebuni ș-au adaos grijia nebuniei sale, unde toți cei mîndri au plinit nebuniia sa, unde, prin silă, toți domnii stătură, a căruia viață petrecură toți tiranii; iară pînă la sfîrșit nice voe, nice înțelepciune, nice putiare, nemică acestora n-au folosit.

Nu știu de va putiia cineva a prii Asiei, a vrea bine Asiei, a grăi bine de Asiia, sau a fi voitoriu de bine lucrurilor asiatice; cînd ne dă Asiia a vorbi de dînsa, de suspinuri de noapte și de lacrimi, în toată vrémîa ne arată prea bogată materie. De s-ari putea oamenilor descoperi această taină, ca să știe de care dumnedzăi s-au zidit Asia, nu ari osteni atîta a o supune, că suptu acéia stîa iaste zidită de dumnedzăi, cît să fie pășune de obște, unde toți să s(e) pască, uliță scoasă la ivală, unde toți să vîndză, gazdă de obște, unde toți să descalice, zgremță de obște, unde laudă pre toți, casă scoasă la ivală, unde să sălășluiască toți și moșie nehotărîtă, unde să petriacă toți. Și dentru acéștia rîhnescu toți stăpînîria Asiei, iară puțini o agonisăscu; că fiindu moșie de obște, fieștecine, ca pre a sa să o dobîndiască silêște.

Cine, întrebu, au aflat să prîndzim în foșoare la ivală, să cinăm în grădini de taină, să să îmbrace femeile în divanuri cu haine bărbătești, să acopăr fața cu chipurile preoții lui Iunon, să să ungă în feredeu cu unsori mirositoare bărbații ca muerile, să miroșască

13. Dentru cursoarea stelelor, bunătățile și răutățile niamurilor să adaog. Alersi <= Alexander>, 4, cap 15.

14. Dentru înnoirea hainelor cei mai înțelepți stricăciune stăpînîiei prorocescu. Nic<eforus> Griv <= Gregoras>, Carte 16.

1 Asia B,C,K/iar K/pe mare B// 2 socotiem D/agiutorim C,K, stăm împotrîvă B// 3 iar K, și B// 4 vom]voim K/ținem K, ținiam B/pe socoteala B/me K// 5 fial B,C, feliu K/iaste C, este K/Asia B,C,K// 6 înțelepți B/înțelepciunîa B, înțelepciunîa C, înțelepciune K// 7 grije K/sale]lor K// 8 mîndri]nebuni K/ș-au plinit B/sa]lor K// 9 pren D, pen B/silă C,K/a căriia B/viața B, viață K// 10—11 iar K/fîrșit B/nici ¹⁻³ K/voia B/înțelepciune B,C/puteria B, putere C, putere D,K/nimică D,K// 12 n-au folosit B,C// 13—18 *lipșesc* D// 13 pute K// 14 vria B, vre K/Asia B,C,K// 15 voitori K/asiatice]Asiei B, asienilor K// 16 Asia B,C,K/inoapté B// 16—18 de dînsa, pre bogată materie de suspinuri de noapte și de lacrimi în toată vreme ne arată K// 17 vrême C/pre bogată ne arată noao materie B/ad. marg. prea bogată materie C// 18 de s-ar pute K, de ari putiia B/oaminilor D// 19 această taină descoperi K/de caria B, de cari K// 20 dumnedzei B,K/s-au zidit]ziditu-s-au D/nu ar osteni K, n-ar fi ostent B// 21 supuné B/acea K/lipșeste stîa B, ste K/iaste B,C, este K/zidită C// 22 dumnedzei B,K/pășunîa B// 23 ulițe B// m. 13 *lipșeste* B// după m. 12 ad. Pre grabă fără socoteală este car<e> silêște să triacă pe acol<o> unde mulți au cădzut, dzice Chipriian B// 25 descalece B/zgriamțe B]sorti K/pe B// 26 casă de obște unde să s(e) sălășluiască K/să]să se B, să să C/unde toț să sălășluiască D// 27 moșia B/nohotărîtă]de obște B/petriacă C// 28 dintru acéștia să tîmplă de toți rîhnescu B/dintru C,K/aceste D,K/rivnesc K/stăpînîria C, stăpînîrie K// 29 iar K/puțin să o agonisesc B/agonisesc K// 30 fiiăștecine B// 31 dobîndească B/silîaște B, silîaște C, silești K// 32 întreb, cine D/prîndzim D// 33 taine B// 34 fimeile D,K// 35 bărbățiaști B,C/să-ș acoperia B, să acopără K/chipuri B/preuții B, preoții C,K, preuției D// 36 feredeu B, ferideu D// 37 între paranteze mirositoare C,D, *lipșeste* B/muiarile B//

în curte sfetniciei unsori, să să îmbrace domnii
cu purpura, împotriva legii cei vechi, de doao
ori în dzi, ca Dionisie tiranul să mănînce
bucate, fără muîaria sa să aibă și țiiitori, care
5 lucru fac tiranii, să facă blăstămuri împotriva
dumnedzăilor, care niceodată nu s-au audzit
la împărăție?

Acéste dzéce răutăți au trimis Asiia dar
Rîmului. Că, în care vremi ardea tare cu
10 războiu părțile răsăritului, atuncea dzéce hat-
mani adusără aciaste dzéce răutăți în Rîm,
a căroră nume a le arăta tréce condeîul, ca
lumina lucrurilor făcute să nu le astupe imă-
turile céle grozave.

15 Mainte de ce luă cale asiatică Roma, bogați,
păciuitori, triaji, înțelepți și cinsteși și decît
toate, toți, fieștecine cu al său eram îndestu-
lați. Iară pînă aice atîta de sirguitori spre
nedezvătate învățăturilor celor mai mari și
20 spre deprindirea desfătărilor Asiei au fostu,
cît astăzi atîtea de multe de răutăți în Rîm
să cunosc, cîte învățături să cunoștia în
Ț(a)ra Grecească.

f. 58^v Dentre aciastia/ce am dzis vor cunoaște
25 domnii cei războinici, ce folos dentru supu-
neria țărîlor streini vor lua. Iară lăsînd rău-
tățile care să adaog pre vrémia războiului și
bunătățile și bărbații cei aleși, căroră perire
le aduc războele, să grăim de banii pre carii
30 îi cearcă așa de tare domnii și-i iubăscu. Aicia
dzic eu, dar, nice un domnu, nice o împărăție
la mare lipsă a sărăciei nu vine, neavînd răz-
boiu cu țările streine. N-ai vădzut, Cornilie, pre
domnii din voe, sau mai multu decît de silă aduși
35 și pierdzînd întii banii săi cei adevărați, să cîarce
cei streini, neîndestulîndu-să cu ai săi, să apuce
munca și averia săracilor, vistériile streinilor

15. Lucrurilor fericite
obiceaurile au dat cale
și prada și vrăjmășăș-
tile apucări au sfătuit
mîhnire. Lucan<us>,
Carte 1.

16. Mai întii boalele să
cunosc, decît liacurile.
<Titus> Livie, Carte 34.

1 curté B/sfetniciei B,K, sfiatniciei C/lîpșește unsori D// 2 cu purpura domnii B/purpura] parapura A/împotriva D,K/viachi B,C/de doai ori K, de da ori B// 3 Dionisie B// 4 mu-
iarea B, muere K/ad. marg. și C/țiiitoaria B// 5 împotriva D, K// 6 dumnedzeilor B,K/caria
B/niciodată K/audzitu B, audzit C// 8 acéstia B, aceste K/zece K/trimes K/Asia
B,C,K// 9 în]pe B/cari K/vrémia B, vréme D/ardia B, arde K// 10 războiul B/lîpșește părțile
B/atuncea B,K, atuncea C/dzécia B, zece K// 11 acéstia B, acéste C, aceste K/zece K, 10
B// 12 a căroră]cãrora B/numéle B/a le arăta aice trîface condéiul B/trece K// 14 cele K// 15 mai
înainte D,K// 16 păciuitori B, păciuitori K/treji D,K/înțelepți B,C/cinstiș B, cinstiți K// 17 des-
tulați D// 18 iar K/sirguitori B,K/spre dezvâțați B// 19 învățăturile K// 20 spria B/deprindéria
B, deprinderea C, deprindere K// 21 atite D,K/atîția să cunosc de multe răutăți în Rîm
B/multe răutăți K// 22 să cunoaște B, să cunoște K// 24 dintr-acéstia B, dintru aceste K, den-
tru acéstia C/cunoaștia B// 25 dintru B,K/supuneria B, supuneria C, supunirea D, supunire
K// 26 ț(a)rilor B, țărîlor K/streine C/lîpșește vor lua D/iar K/lăsînd B,K/răutății D// m. 15
lîpșește B,D// 27 pe B,D/vréme D, vreme K// 28 periria B// 29 războale D/bani B/care
B, cari K// 30 așa tare D/așa îi cearcă domnii K/aicea B, aice D,K// 31 cum nice ¹ B/nici ¹⁻²
K/domnul] împărat B/împărăția B// 32 lipsă B,D/lipsa sărăciei K/sărăcii D/nu vene B/război
B// 33 țările K/streine]sale D// 34 domni K/voia B/sau]sa B/ de]din B/silă C,K/aduș B// 35
pierdzîndu-ș B, pierdzînd C,K/lîpșește întii B/săi]sei B, lor K/cérce C, cerce D,K// 36 neîn-
destulîndu-să cu]neagiungînd B/săi]sei B, lor K// 36-37 să apuce averile beséricilor,
visterile streine B// 37 averia C, averile D, avere K/vistériile C,D, visteriile K/streinilor D//

să le tragă la sine, dări mari să scornească, să dia cale voroavelor streine, pre ai săi să urască și pre urmă să roage pre cei supuș ai săi și nepriiatenilor să să jeluiască?

5 Arătînd pînă aice pagubele războiului, ce ar fi izvorul lui vom arăta.

Nu poate fi ca, venind doftorul la bolnav, să-i dia liac, pînă nu va înțăliage den care venin iaste izvorît(ă) boala bolnavului. Dom-
10 nii, de vrîame că să și nascu din oameni și încă între oameni crescū și cu oamenii să sfătuescu și cu oamenii că viețuescu, și ei sint oameni. Ce atîta clătiți de mîndrie, ce atîta lipsă sfatului, care așia sîngur cugetă, cum
15 dentru alții acialiaș hule au, măcar căci ar avia multu, iară în prejma altor domni averile lui puțin pot. Așjidirîa, precum avînd ei avuții mari, cu multu mai mare să aibă viaste mai mare.

20 Domnului bun, carele au luat moștenie de la cei mai mari, puțin să cade a socoti acélia în prejma acelora care departe mai multu iaste datoriu a lăsa feciorilor. Că nime, nice dănăoară, nu ș-au lăsat pomenire vestită șie,
25 fără numai acela carele n-au făcut războiu ales. Cînd să alégia împăratul Rîmului putéria i să da lui a supune toată lumia suptu stăpîniia sa.

Audzînd, dară, acéste socotiale nebune dom-
30 nii, precum le iaste lor norocul plecat și cugetele înalte de sirgu vestescu războiu vrăjmașilor, de sirgu deșchid vistériurile, de sirgu fac oști mari. De la o vréme, dar, lăsînd dumnedzăii, cînd socotescu dobînda celor streine, chel-
35 tuescu și pierdu ale sale.

1 *lipsește* la sine D/sine K/mare B/scorniască K// 2 dia]de K/săi]sei B/să-i urască D// 3 să-i roage B/suppus B, supuși C,K// 4 săi]sei B, lor K/nepriiatenilor C,D, neprietinilor K/jălu-iască D// 5 arătîndu B/aicia B/pagubile D// 6 vom]voiu B// 7 venindu B, viînd K// 8 dia]de K/leac B, liac K/înțelege B, înțălége C, înțălege K/ad. marg. den care C/din B,D,K// 9 iaste C, este K/izvorită B// 10 vrémia B, vreme K/den C,D// 11 *lipsește* încă K/oaminii D/să]că să B// 12 *lipsește* că K/sint B,K, sintu C// 13 oamini D/*lipsește* clătiți B// 14 – 15 ce cu atîta mîndrie, ce cu atîta lipsă a sfatului, care așa sînguri K// 14 a sfatului B/singur B,D/cugiată B// 15 dintru B,C,K/acéliaș B, aceiaș D, aceleș K/hule au]aude B/hulă D/macar B,K/căci]că B/ari avia B, ar ave K// 16 iar K/prejma B/altori K/domni B// 17 așjidéria B, așjidere K/aud precum B/avîndu B/*lipsește* ei B// 18 triabue cu mult B/viastea C, vestea D, veste K/*lipsește* mai mare B,D// 20 care B,D/cu moștenie B// 21 cadé B/acialia C, acele K// 22 celora D/departia B// 23 iaste C, este K/datori K/ficio-riilor D/nimine K/nici odineoară K, nice dănăoara B// 24 n-au lăsat K/pomianiria B/șie]luiș K// 25 *lipsește* numai B/acélia carele nu va fi făcutu B, acela care n-ar fi făcut K// 26 cînd să aliage B, cînd i să alége D, cînd alege K/putiäre B, putiäre C/putere să să de luiș C// 27 dă B// după m. 17 ad. Omul sîngur de la alt om sîngur nu s(e) desparte cu multe, dzice Dio <Cassius> B// 27 suppone B/lume K/lumia pămîntului B/stăpînire K// 29 audzîndu B/dar K/aciaștia B, aceste K/socotéle B, socotele K/nebunii domni K// 30 precum li să pleacă norocul și cugetiale ciale înalte B/iaste C, este K/*lipsește* lor D/cugetili D// 31 – 32 sirgu ¹⁻² B,K, sirg ² C/vestiascu B/războiul D/vistiaririile C, visteriile K/sirgu ³ B, sirg C, sirgu K// 33 vrémia B, vreme K/dară B/lăsînd B, K/dumnezei B, dumnezeii K// 34 socotiascu B/cred dobînda K/streini B,K// 35 pirdu D//

17. Tuturor lipsălor pricina iaste prea multa fericie. <Florus>, 4, 22.

Nu știu cine v-ar amăgi pre voi, domnilor, putînd în pace să fiți bogați, în războiu a fi săraci să viți; cînd și a fi, precum aveți datorie și puteți a fi, în dragoste, iată, ură vă cercați; cînd puteți petrece viață fără grijă, în grijă de sirgu norocul îl aruncați, pentru că ale voastre care sintu multe, puține, iară cele streine, care-s puține, multe le socotiți și le prețaluiți. Cînd să fiți tuturor/de triabă așa
 5 vă chivernisiți, cît să vă trebuiască alții voaă.

Așa să știi, Cornilie, că cu cît de ascuțit la minte și la griji de ari birui domnul pre toți carii au fostu în Rîm, nu să poate toate cele bune să cadză în războiu. Că întru mădu-
 15 larile lucrurilor sintu să să isprăvescă, sau de bani să lasă, sau de priiateni să părăsiasțe, sau vremi să timplă împotriva, sau de multe greutăți să învălătucește, sau de neagiunsul zaharalii să apasă, sau vede viclesugul hotnogilor, sau agiutoriu vrăjmașilor. Din ce așa nenorocit să turbură, cît mai multă groază duce gîndul de cugetele sale, decît cît să cugetă să dobîndiască locul vrăjmașilor. Și domnul, nevrînd vrajba pentru vreo pricină,
 20 ce numai de nebulniia ostașilor, una pricină de părăsit războiul ar agiunge. Că, Cornilie, ce ură, ori a obrazului împărătescu, ori a împărății lui stîngere a face vrăjmașii, decît pre ai săi să-i vadză în locul vrăjmașilor săi depotriva? Vrăjmașii mai de multe ori marginile pradă, iară oștile noastre pradă toată ț<a>ra. Vrăjmașilor îndrăznim și putem sta împotriva, iară alor noștri nice putem, nice îndrăznim a le dzice. Vrăjmașii, cîndu-i mai multu, într-o
 30 lună o dată fac ceambururi și să duc, iară

18. Cele ale sale cu multă nevointă trebuie să le fie, iară cele streine nicecum să nu le poftiască. Dio <Cassius>, Carte 53.

19. Să știi că în scurtă peire-i împărăția fără oaste. Xenofon>.

1 v-ari amăgi B, vor amăgi D|| 2 putîndu B/pacia B/să fiți]a fi B, să fie D/război B/a fi]să fiți K|| 3 să veți B,C, să veț D, să voiti K/ cîndu B/între paranteze precum sinteti datori B|| 4 putiați B/dragostia B|| 5 putiați B/petriece C, petrece K/viața C, viața K|| 5—6 grije ¹B, grije ¹⁻² C,K/sirgu K/in grijea norocului aruncați, pentru că B|| 7 sint K/iar K/cele K|| 8 care sint puține K|| 9 prețeluiți B, prețnit D/treabă B, triabă C/ așa K|| 11 așa B,C, așa K/Cornisie C|| 12 grijă B, grijă D, grije K/ar birui K/domni K|| 13 nu i să pot B|| 14 ciale C, cele K/să-i cadză B/mădulare C, mădulare K|| 14—16 întru singura mădularia lucrurilor să socotește de sau de bani să n-aibă B|| 15 sint D|| 16 priiatini C, prietini K/părăseste B, părăsești K|| 17 vrémile B/improtivă D,K|| 18 greutăți]răutăți K/învălătuciasțe C, învălătucești K, învăluiaște D|| 18—19 sau să apasă de neagiunsul zaharalii B/neagiunsul K/zaharelii C,D, zaharelii K/vede K, simte B/veclesugul K, hiclesugul B|| 20 sau vede agiutoriu vrăjmașilor sosit B/agiutoriu K/din ce]dintr-acestia B, deci D/asa K|| 21 turbură B,K|| 22 cugetele B, cugetili D|| 22—23 decît cugetînd dobînda B/lipsește cît K/să cugete K|| 23 dobîndiască C]și locul B]și domnul]caré domni B|| 24 nevrînd]de nu s-ari părăsi de B/vreo]altă B|| 25 ce numai pentru să rămie slobod de nebulnie ostașilor ca aceasta una pricina B/nebulnie K/pricina C,K|| 26 ari agiunge B, ar agiunge C,K|| 27 obrazului]chipului B|| 28 a împărăției B,D,K/stingere C, stringeria B/a face pot B,K|| 29 săi]sei B/vadză]prăvescă B|| 29—30 vrăjmașilor săi depotriva]de vrăjmași B|| 30 depotriva D|| m. 19 lipsește B|| după m. 18 ad. 1. Neadevărata și neștiută izbînda iaste între armia]e vrăjmașilor bătae, dzice Chipriian. 2. Nu tot aceliși roduri de pururia au isprăvile lucrurilor omenești, dzice Amvrosie B|| 30 marginele C, marginili D|| 31 după pradă ¹ ad. între paranteze iar alor noștri nici putem, nici îndrăznim K/iar K/țara B|| 32 putiam a sta B/improtivă D,K|| 33 iar la ai noștri K/nici ¹⁻² K, nici ² D|| 35 ceambururi B, năvală K/iar K||

ai noștri în toate dzile pradă și șed. Vraj-
 mașii, de frica vrăjmașilor săi, să oprescu,
 iară ai noștri nice de frica vrăjmașilor, nici
 de mila priiatenilor nu să clătescu. Vraj-
 5 mașii de ce să duc mai departe, de aceia
 mai slabi și cu numărul mai puțin să văd,
 iară ai noștri de ce să duc mai departe de
 aceia mai multu și cumpliră lor și numărul
 lor să adaoge. Și așa, nu știu ce războiu ar
 10 putia fi mai greu, decît pre ostașii săi domnii
 să-i hrăniască între stăpîniile sale; că ei,
 precum mărturisiasțe ispita și înaintia dum-
 nedzăilor multu vinovați și domnilor nice de
 o triabă și noroadelor sîntu urîți și ca să dzic
 15 cu un cuvîntu și cu răul tuturor și cu binile a
 nimăruia trăescu.

Aștia să-mi fie mie, Cornilie, Marsu cu priintă
 și mîna mea în războiu să o chivernisască,
 cum mai multe pîri îmi vin în divan de jacu-
 20 rile a hatmanilor miei, de la Iliria, decît de
 toți vrăjmașii norodului roman. De acéștia
 dar, ce dzic, și cu multu mai multu de céle
 ce tac, mai multu mă tem a face un stiag de
 o sută de ostași, decît a mă bate cu treidzăci
 25 de mii în războiu prea cumplit. Că a sta în-
 tr-un ceas zăbavă, ori bine, ori rău, norocul
 îmi va isprăvi, iară cu céialalți nice în toată
 viața a isprăvi nu poci.

Iară de vei dzice, Cornilie, că fiind eu împă-
 30 rat Rîmului, căci acéștia nu le-ș potoli, care
 toate îm<i> sîntu cunoscute și iscodite, că
 spre domnu carele trecînd cu ertare rabdă
 vina streină, de-a tocma cu a sa să să potri-
 vască, că nu/ar fi în puțința mîa, răspundzu:
 f. 59^v 35 ca să tîmăduescu acéștia, ca dentru liacul
 acela să nu nască altu rău mai greu, că nefiind
 tu singur domnu, acéștia ce-ți dzic nu le

20. Armele nu păzăscu
 modurile. Seneca, *Hs*
 <=*Hercules furens*, 2>.

21. A domnilor datorie
 iaste a legilor <a> ascuți
 sabii. <*Araucanae, his-
 toria Hispaniae*, 321.>

22. Într-o clipală de
 ceas vine agera moarte
 s-au izbînda véselă. Hi-
 ram <=*Horatius*, 1,
Satira 1>.

1 dzilile B, K / șad D // 2 lipsește săi B / opriască D // 3 iar K / nici K / nice² B, D // 4 m<i> la B / priiatinilor C, prietinilor K // 5 de acéia B // 6-8 ad. marg. slabi și cu numărul mai puțin să văd, iar ai noștri de ce să duc mai departe de acéia mai multu și cumplirea lor și C // 6-8 lipsește mai slabi și cu numărul... departe de acéia K // 8 cumplire B, K, cumpliri D // 9 lipsește lor B, C, K / ad. marg. și așa B / așa C, așa D, așa K // 10 ari putia B, ar pute K / ostași B // 11 hrănească B, hrăniască C / între hotărâle stăpîniei sale B // 12 précum B / mărturiseste B, C, mărturisești K / înainte B, K, înaintea C // 13 dumnezeilor B, K, dumndzăilor C / nici K // 14 treabă B, triabă C / sîntu B // 15 binele B, C, K, bineli D // 16 nemăruia B, nemăruie C, nemăruii D // 17 așa K / lipsește Cornilie D / mîa C, me B, K // 18 războae B // 20 jacurile hatmanilor D, hacurile hatmanilor K / Iliria B, Italie D / lipsește de² D // 21 nărodului C / aceste K // 22 multé¹ B / cele K // 24 lipsește o sută de B / ostași / vrăjmași K / treizeci de mii K, 30.000 B // 25 pria B, C, pre K / a sta / aceea B // 26 ori¹⁻² veri B // 27 iar K / céialalți B, ciălalți K / nici D, K // 28 viața K / nu pociu B // 29 iar K / de vii dzice D / fiindu B / împăratul B // 30 aceste K / nu le-aș B, nu li-aș D, nu li-aș K // 31 sînt K / cunoscute D / iscodite / ispitite B, icodite D // 32 spre / pre K / că spre domnu / de vrémia că domnul B / domnul D, K / care B / trecîndu B / lipsește rabdă B // 33 întocma K / cu / și B / să o potrivască B / protivască D // m. 21 lipsește D // m. 22 lipsește B // după m. 21 ad. Precum mult strică netocmala între cei buni, așa-i trebuie duréria cînd iaste pace între cei răi, dzice Avgustin B // 34 puțința a mîa să răspundzu B / mea C, me K // 35 ca să le tîmăduesc K / tîmăduiască D / aceste K / ca / pentru ca B / dintru B, K / leacul B // 36 acéia B // 37 singur K / acéste B, D, aceste K //

vei putia urma (nice înțăliage), că domnii multe cunosc cu înțălepciunia sa care să le facă n-au putiare. Așia au fostu, așia iaste și va fi. Așea am aflat, țiuu, așea voiu lăsa. Am

5 cetit în cărți, cu ochii am vădzut, de cei mai mari ai miei am audzit. Așia, ca să dzic cu un cuvintu, au scornit părinții noștri, așia ținem noi feciorii lor, așia celor moșiniani pre urmă, cu răul lor vom lăsa lor.

10 Un lucru îț<i> voiu spune ție, în care mi să pare că nu greșescu multu. Adecă că măsurînd paguba cea mai mare și cele ce nici un folos care aduce ostașul republicii noastre, socotescu că a-l ținia și a-l hrăni sau că iaste

15 nebulie oamenilor, sau biciul dumnedzăilor. Că nemică mai direptu nu-i decît cu slobodziră dumnedzăilor aciale să ispitim în casa noastră, acélia carele să le plîngă casale céle streine.

Acéstia ție, Cornilie, li-am scris, nu că să

20 cade ție să le știi acéstia, ce că acéle ce era să ți le spue inima mîa li-au isprăvit. Că săcriile, precum dzice Alchiviad și piepturile, de pururia trebuie să fie deșchisă priiatenilor.

Pavlu Anisie, tainicul meu, cu numele

25 meu să vadză ț<a>ra acéia fu trimis; această carte la tine, den cale, i-am dat lui. Doi cai ție îț<i> trimițu, carii credzu că-ți vor fi de ispită, că sintu de la Luzitania. Și arme și averi de la parthi, luate acmu, toate li-am

30 împărțit; iară și ție doaa căruțe dentr-însăle îț trimit.

Închină-ți-să Favstina și fetei tale trimite o oglindă de mare preț; așjidiră surorii tale, brățare de pietre scumpe.

35 Ce mai rămîne pre dumnedzei rog, ca ție viață bună, mie moarte să dăruiască.

23. Orice să face greșală a mulți, multu iaste. Lucan<us>, Carte 5.

24. Bunăfacerea, una din săcriu, alta din bunăitate, să agoniseste. Țițer<o>, *De officiis*, 2.

1 vei/vii D/pute K/nici K/înțelege B, înțălece C, înțălece K// 2 conosc D/înțelepciunia B, înțălepciune D, K/cară B, careli D// 3 nu au putere K/putere C/așa¹K, așe¹ B/între paranteze așa² D, așa este K, lipsește așa² B/iaste C// 4 așia¹⁻² C, lipsește așa² B, D/așa am aflat, așa am cetit K/ad. marg. țiuu C, țin B/ad. marg. voiu lăsa C/așea am cetit D, așe am citit B// 6 audzitu B/așe B, așa K/lipsește cu D// 7 așa K// 8 ficiorii D, K/așa K/moșneni B, moșiani C, D, moșinitori K/pe B// 10 îți voi K/spuné B/lipsește ție D/cară B// 11 nu greșescu B, C, K/lipsește că² D/măsurîndu B// 12 cea/ce K/mari K/cele K/lipsește ce B/nice D, nice cu B// 13 aducă B/între paranteze republicii B/după republicii ad. țării B// 14 socotiascu B/ține B, ține K/iaste C, este K// 15 oaminilor D/biciul C/dumnedzeilor B, K// 16 nemică D, K/drept B, D, K/nu-i/nu este K/slobozire K// 17 dumnedzeilor B, K, dumndzăilor C/acialia B, acele D, K// 18 K/lipsește acélia B, K, ad. marg. C/carile B/să plîngă casele célia streine B/să plîngă K/ad. marg. céle C, lipsește K// 19 aceste K/le-am B, li-am C// 20 aciastia B, aceste K/aciali C, acele K// 21 inema D/mia]me K/li-au C// 23 de pururea C, di-a purure K/trebuia B/deșchisia B/priiatinilor C, D, prietinilor K// 24 Anichie B/numial<e> B, numile D// 25 acéia K/trimes K/aceasta cartia B// 26 din B, C, K// 27 îț trimet ție K/trimitu B/care B, cari K/crez K// 28 sint K/Lusitania B, Luzitanie K/armia B// 29 acu K/li-am C// 30 împărțite B/iar K/doao B/căruță C, D, K, lipsește B/dintr-însia B, dentr-însele C, dintr-însăli D, dintr-însăle K/trimitu B, trimet K// 32 închină-să D/lipsește și D/fiatei B, fetei K/trimite oglindă B// 33 prețu B, preți K/așjidirea B, așjidere K// m. 23 și 24 lipsece B// după m. 22 ad. 1. Multe deodată a să dirége fără grij<e> nu să pot, dzice Dio. 2. Nu la cuvente ce la pieptu să cunoaște priiatenul bun. Ia aminte ce mărturiseste Alchiviad B// 34 brățari B/pietri C, D// 35 rămînia B/dumndzăi C/roagă B// 36 viață K/lipsește bună K/și mie K/moartea bună B//

AICE ÎNVAȚĂ PRE DOMNI ȘI PRE CEI MARI CU
CÎT MAI ÎMBĂTRÎNESCU DEN ANI, CU ATÎTA
MAI MULTU DE RĂUTĂȚI SĂ SĂ LASĂ. CAP 13

Aghelius, Carte 11, *De noștile atici* (cap 15),
5 dzice că la romanii cei véchi, de demultu,
era obiceiul bătrîni să să cinstiască tare. Și
acéia pravilă așea era de neclătită între dînșii,
cît măcar că întrecia cineva ori cu rudenie,
ori cu averile, ori cu véstia biruințelor, iară
10 mai sus de cei bătrîni cu cărunțiațe nicecum
nu să socotia, ce ca niște mai mari frați, de
cei mai mici să cinstia, ca cei ce-s aproape de
dumnădzăi și în locul părinților să avia. Fără
altele, într-acéstia cei bătrîni cu cinste mai
15 întii și mai mari să ținia. Că la ospéța în locul
cel întii ședeă bătrîni; la triumfuri mergia
înainte; în beserici numai singuri ședeă; în
f. 60 divan întii ei socotiala da; /la îmbrăcat numai
ei avea haine, adecă cu doă haine; la mîncare
20 numai lor li să cădia în taină sara să mănînce;
la mărturii pe goale cuvintele lor trebuia să
să criadză. Și așia, în toate lucrurile cei bă-
trîni să cinstia și nice într-un lucru nu să
vătăma.
25 Iară după ce începu norodul roman a să
oști în Asia, îndată obiceiurile céle bune
slăbiră pentru această pricină, că fiind ora-
șului de triabă sămînța, pentru multă periria
ostașilor în războae, au adaos rîmlîanii pra-
30 vilă ca să să însoare toți tinerii, văduvile,
văduvei(i), slugile, slujnicile și care cinste să
da celor bătrîni, acéia să să dea celor însurați,
măcar mai tineri, au așezat; și așia cinstea
cia mai mare nu să da aceluia care era născut
35 mai de mulți ani, ce celuia ce avia copii

1. De pururea în orașul nostru de cinste au fostu bătrînițaile. Țițer<o>, *Carte cele mai mari* <= *De senectute sive Cato Major*>.

2. Adaoge și virsta și cinstia, vrednicia. Țițero, *Pentru casă*.

1 *ante titlu* Cap 12 B, Cap 16 K/aić B, aicea D/domni B// 2 mai multu îmbătrînescu B/din B,K// 3 de]din B/să s<e> lasia B// 4 aticești K, aztin B/fără *paranteze* K/cap]gl<ava> dzéce B// 5 véchi B// 6 obiceiu D/ca bătrîni să cinstiască și ei să să cinstească mai mult B/cinstiască C/după tare *ad.* mai mult să se cinstiască K// 7 și așea pravilă era D/ace K/așia C, așea K, *lipsește* B// 8 macari B, macar K/întrece K, ari întrece B/rudeniele D,K// 9 viastia B, véstea C, veste K/biruințelor C,K, biruințelor D/iar K// 10 de]decit K/căruntiața C, cărunțetă D, cărunțetile K/nici K// 11 mari]mici D// 12 ca acéia cel mai aproape B// 13 dumnezei B,K/ave K// 14 într-aciastia B, într-aciastea C, într-aceste K/cinstia B// 15 mare B/ținea C, ținea K/ca la D/ospéte B, ospéța K// 16 ședia B,C, șidea D, șede K/merge K// 17 beserici C,B, bisărici D, biserici K/singuri D,K/ședia B, ședia C, șidea D, șede K// 18 socoteala B// 19 avia 2 haine B/avia C, ave K/lipsește adecă cu doă haine B,D,/mîncaria B// 20 căde D,K/lipsește sara B/mănîncia B// 21 cuvențele B/trebuia B// 22 creadză B, criadză C/așea K// 23 cinstie D/nici iar K// 25 iar K/înciapu B// 26 oști] adaoge D/Asia B,C,K/obiceiurili D/célia B, ciale C, cele K// 27 fiindu B// 28 treabă B, triabă C// 28—29 pentru multe; că pre mulți perindu întru ostași cu războaele B/perire K/războiu D/rîmlîni B, C, rîmlîni K/pravile B// 30 după tinerii *ad.* tétiale B/văduvele B,C// 31 văduvii B,C, văduvii K/slujnicile, slugile B/caria B// 32 cinstia să da atunce B/celor mai bătrîni K/aceia K, așia D/cia B,C, de K// 33 macari B, macar K/așea B, așea K/cinste B,K, cinstia C// 34 cea B,C, ce K/aceluia caria B, celor ce K/născuți K// 35 celue ce K, celuia caré B/ave K// *m. înlocuit cu* Mare cinste era oarecîndu a capului căruntu, dzice Ovi<di>e B//

mai mulți. Această pravilă cu puțini ani mai înainte de războiul cu finii, ce au făcut rîmlenii cu carthagenii, fu așezată. Și au trăit acel obiceiul, ca cei însurați să aibă mai mare

- 5 cinste decît cei bătrîni, care nice la Avgust, carele așa de tare acele noaă urîia, cît și zidiurile Rîmului cu pietre noaă li-au înnoit, iară în răpublica toate obiceiurile bune cele vechi ca cu o pravilă li-au înnoit.
- 10 Întru pravile sau legi carele au dat lachedemonilor au așezat Licurg cei bătrîni trecînd cu mare cinste să să cinstiască de cei tineri; oriunde ar vorovi cei bătrîni, acolo să tacă cei tineri. De s-ari prileji, din nenorocire,
- 15 să rămîie cel bătrîn la lipsa cea de pre urmă, să aibă hrană din cheltuialele țării; și nu nuaibă hrană, ci ce li-ar trebui să li să dia ce și de desfătări încă să le așungă.

- Întru *Apothegmatele* sale spune Plutarh că
- 20 Cato Ținsorinul, făcînd căutare satelor Rîmului, den afara unii casă au vădzut pre un bătrîn suspinînd și lăcrămînd. Și întrebîndu-l Cato ce plînge așa cu amar, să fie dzis bătrînul: Dumnedzău te bucure, Cato, întru toate cele
- 25 cu grijă, că la vrème de întristăciune m-ai mîngăiat. Că mîngăerile, cine le cunoaște, așa sintu inimii ca liacurile trupului care, făcîndu-să de sirgu, s<ă>nătate aduc, iară cele tîrdzie boale adaog. Cînd îmi vedzi mînule
- 30 mele zgîrîfate ca cu piaptenii, picioare îmflute, gură fără dinți, fața bugetă, barba afumată, capul căruntu și că ești [ești] bărbat înțeleptu, pentru să mă întreb, ai putut îngădui pentru ce
- 35 aș plînge. Dar cine să află într-această vîrstă, în caria sintu eu, măcar de n-ar plînge pentru altu lucru cît de mic, iară pentru îndelungat traiful lor li s-ar cădea să plîngă și să giamă de pururia.

3. Trebuie să să tacă scăderile norocului, ca mîngiaria tîrdzie să nu tac cea aproape și a durerii cei trecute. Sim-<machus>, 9, 81.

4. Trebuie a socoti și locul și vrémia și vîrsta și boalele întru care să să potrivască, sau nu.

1 mainte B, înainte D, K// 2 fenii B/rîmlenii B, C, rîmlenii K// 3 catharghinianii B, carthaganii D/așiadzată D, așadzată D// 4 obiceiul acela B// 5 nici K// 6 așa K/aciale C/urîia acele noao B, urîia acele noai K// 7 zidurile K/pietri C, petri D/le-au înnoit B, li-au înnoit C// 8 iar K/republica B, republică K/ciale C/cele bune vechi era K// 9 le-au înnoit B, li-au înnoit C// 10 întru] în K/pravilile B, C, D, K/legile B, C, D, K/care B, C, D, K/lachedomone-nilor K// 11 așadzat D/trecîndu B// 12 cinsté B// 13 orunde K/ari vorovi B// 14 s-ar prileji K, s-ari tîmpla B/den D, lîpsește B/nenorociria B, norocire D// 15 să rămîie C, K/sărăcia B/cea]ce K/di pe urmă D/pe B// 16 cheltuilele K/țării K// 17 lîpsește ci B, C, K/ci ce]ce ori ce K/li-ar]le-r C// 17—18 ce le-ar fi de treabă, ce și desfătări încă să le așungă B/dia]de D, K/așungă C, K// 19 *Apothegmatele* K/Plutarhu B// 20 Țensorinul făcîndu căutaria satialor B// 21 afară B, K/a unii K/case K/vădzut]aflatu B/pe K// 22 lăcrămînd]vârsîndu multe lacrimi din ochi B/și]pre care bătrîn B// 23 ce plînge]ce rîu i s-ar fi tîmplat de ari plîngia B/așa K/să fi K// 24 Dumnedzeu B// 24—25 Dumnezeu să te bucure întru toate cele cu grije, Cato, că la vreme K/toatia célia B/grijé B/că]carele B// 25 la vrémia mîa de tristăciune mi-ai fost mîngiăre B/întristăciune C, întrestăciune K// 26 cine]carile B/cunoaștia B/așa K// 27 sint B, K/inemii B, D/leacurile B/caré B// 28 sirgu B, sirgu C, K/s<ă>n<ă>tatia B/iar K/célia B, cele K// 29 tîrzii K/boală K/mîinile K// 30 mele K/zgîrieté B/ca cu pieptinii zgîriete K/pep-tenile B, piaptenii C/picioarele B, picioarele D, K/umflute B, K// 31 gura B, C, D, K/bugedzită B, bugedă C, K// 32 înțelept B, C// 33 pentru ce plîngu B// 35 în care B, C]ce K/sînt C, K]mă aflu B/macar B, K/n-ari C, nu ar K// 36 iar K// 36—37 pentru îndelungu traiful meu, lor li s-ari cădea B// 37 căde K/di-a purure K// m. 3 și 4 lîpsec B// după m. 2 ad. Nice la un loc a pămîntului mai de cinstia loc n-are decît bătrînețele, dzice Iustin B//

f. 60^v Că cine ăaste ăngreuăat de ani, acela ăaste de boale muncit, de nepriăateni vătămăat, de priăateni dat uitării, de nenorociri asupra, de ură și de sărăcie ăncungiurat, care că
 5 ar pofti acela viață lungă nu socotescu. Că nice cu un lucru mai mare simetie dumnedzăii asupra păcatelor noastre, care li-am făcut, nu poate a simeti, decăt cînd ne uită ăntru mulțimă și lungimă ailor care ne
 10 dau noao, ăntru care ani mă aflu, acmu, bătrîn. Că de aș fi așia tînăr și aș fi supărat de vrun tînăr, nu moarte lui ce viață lungă de la dumnedzăi aș cîare; că celui ce viețuăște multu cu greu ăaste a asculta cële trecute.
 15 Așea să știi, Cato, că sintu cu vîrsta de 77 de ani și-ntr-acești ani pre tată-mieu și pre mumă-mea și pre o moașe și doăă mătușe și cinci unchi; așjidiră 9 surori, 11 frați și trei mueri cu pravilă luata și cince slujnice,
 20 carele mi-au fostu ăntru desfătare și 14 feciori voinici și 7 fete măritate și, neîndestulîndu-să cu atîta moartă, și 37 de nepoți, 14 nepoate am ăngropat. Și, ce ăaste mai trist de-ăcăste, doi priăateni am astrucat, din carii unul la
 25 Capua trăia, altul avia ăn Rîm casă, a căroro moarte, decăt moartă rudeniilor miale și a celor de aproape, mai amară mi-au fostu. Că nice o scădere ăn lume mai grăa nu ăaste, decăt a pierde pre cel ce de la inimă ăl ăubești
 30 și carele deplin te ăubește.

Iară că dumnedzăii cu atîta a să ăndestula au socotit că li-ar fi cu vătămăare, cînd atîția pedepse au grămădit asupra casii melle și aceasta ca pre o mai mare grămădă decăt altele au adaos,

5. A vieții așea cit să nu să pară a vieții, prea meser lucru iaste. *Ţiter<0>*, 6, Carte 3.

6. Cu multu mai multu au lăcrămat Priam decăt Troil. <Callimachus.>

7. Avuția ăndelung a mulți scădere iaste. Sen<eca, *Consolatio ad Mar<ciam>*, 8, 20.

8. Cel bătrîn, viețuind ăndelungu, multe vede ce n-ar vrea să vadă. *Ţiter<0>*, *Mar <= De senectute sive Cato Major>*.

9. Mai mulți edzi pier decăt capre. Patrah <= Petrarca>, *Voroavă*, Carte 7.

1 iaste¹ C, este ¹⁻² K/ad. marg. de ani C/ai D/acela B// 2 boală B/muncitu B/nepriiatini B,C, neprăiatini D, neprietini K// 3 priiatini C, prietini K/nenorociră B, nenorocire C// 4 ăncungiurat K/ămpregiurat B/care că ar pofti]că să poftiaște B// 5 pofti D/acela B/viață K// 6 nice]cine K/semetie B, sămetie K// 7 dumnezei B, dumnezei K/caria B// 8 le-am B, le-m C, li-am K/nu poate asămeti K/nu pot arăta B// 9 ăntru]în B/mulțime D,K// în B/lungime K/ănilor B,D,K// 10 noai K/caria B, cari K/ăcu K// 11 așia K// 12 vreun K/viață K// 13 dumnedzei B,K, dumndzăi C/i-aș cere B, i-aș cere K, aș cere C/ăceluia B/viețuști K// 14 iaste C, este K/celia B, ciale C, cele K// 13-14 *lipsește* că a celui ce viețuăște... cële trecute D// 15 așia B, C, așia K/sînt D,K// 16 de ani]ani B, ai C/și ăntr-acești B, și ăntru acești K/tatăl mieu K// 17 muma me K, imă-mia B/moașia B, moașă D/doao B/mătuși B,D,K// 18 5 B/așjideria B, așjidirea C, așjidere K/noai K/unsprăzece K// 19 trii D/muări B/pravile B/5 B,C,D// 20 care B,K/patrusprăzece K/ficiori C,D,K// 21 voinici]acmu veniți B, acu voinici K/7]patru K/fetia B, fete K// 22 atîta K/moartea B,C, moarte K/36 K/lipsește de B/nepoate B// 23 este K/de acestia B, de căaste C, de aceste K// 24 priiatini C,K/astrucat]ăngropat K/den C/caria B, cari K// 25 trăia B/ăltul aicia ăn Rîm avia case B/ăn Rîm ave casă K// 26 moartă¹ B, moartea² C, moarte² K/decăt a toatia rudeniile melle B/melle D,K// 27 mi-au C// 28 nici K/scăderia B, scădere K/lumia B/grea B, gre K/nu este B,K, nu iaste C// 29 piarde B/pre acela pre carele de la inemă să-l ăubești B// 30 care B,K/ăubiaste B/ăubești K// 31 iar K/dumnezeii K// 31-34 Iară căci pre dumnedzei cu atîta au socotit că i-aș fi vătămăat, trimițindu-mi atîta pedeapsă asupra capului casei melle, ăncăș și aceasta ca o mai mare pedeapsă decăt altora au adaos B// 32 li-ar fi C/atite D, atita K// 33 pediapsă K, pediapsă K/casăi mele K// 34 ad. marg. o mai mare C, *lipsește* K//

- că și un nepot blăstămat să fie mie, care ar fi moștinitoriu bunelor măle și pre mine singur, care să-mi plîngu viața mea cea nenorocită, m-au lăsat. Și așa credinții tale
- 5 mărturisăscu, Cato, și pentru dumnezăi nemuritori te rog, de vreme că și oroșan ești, cu îndestulată bunătate și a norodului ținsor, ca dentru acéstia doaă lucruri să-mi arăți că, sau acestu nepot să mă asculte pre mine,
- 10 sau cît de curund să-mi îai viața să faci nevointă; că nemică nu mi-i mai amar, decît să fiu supus goanelor celor vii, carele avînd 77 de ani, acmu numai pentru să plîngu pre cei morți ai miei.
- 15 Audzind Cato jaloba bătrînului, făcînd întrebare, după ce au aflat că au spus dreptu, chemînd pre cel tînăr i-au dzis așa: de ai face tu, fiule, slujba ta și pre mine din dureri și pre tine singur den uriciune ti-ai rădica.
- 20 Iară de vrème ce așa iaste lucrul, cu răbdare orice voiu poronci, vii primi; nemică că nu voiu poronci lucru strein de direptate. Adevărat ție îț dzic, că celor tineri, răi, precum ești tu, mai mare rușine pentru greșialele
- f. 61 25 făcute, decît pentru certare în sămnată datoriu iaste să aibă durere. Și așa poroncescu întii, la ivală ca să fii bătut cu bătă, căci în gunoă și putoare ai pre moșu-tău. Apoi de parte de hotarul Rîmului poroncescu să fii
- 30 izgonit, de vrème că ești tînăr rău. Pre urmă, de toate bunele cîte ai luat, să fii strein, de vrème ce nu ascuți pre moșu-tău. A căruia păriare așa de tare socotială iaste, așa pentru cei tineri să nu îndrăzniască a fi împo-
- 35 triva celor bătrîni, necinsteși, neascultători,

10. Nu poate giudecătoriu, pină nu va cunoaște pricina, dreptatea și strîmbătăia alége. Tařit, Carte 2.

11. Întru cari nedejde nu-i să să aibă, acela dreptu mortu. Amvroskie, 1, *Corcinteni*, 5.

12. Pre cei răi cine îi pedepsăscu, pre cei bunii apăară. <Teatro morale di Cherubino Giarardi.>

1-2 mai blăstămat ce-au rămas mie să să facă moștinitor B|| 2 moștinitoriu C,D, moștinitori K|mele B, mele K|| 3 singur B,D,K|caria B|viața K|mă B,C, me K|cea|ce K|| m. 6 și 7 lipsesc B|| m. 9 lipsește K|| după m. 5 ad. 1. Bătrînetel<e> singură este boala, dzice Tiron. 2. Fieștecare îș iaste șie pricina pedepsii, dzice Amvrosie B|| după m. 8 ad. Numai omului bun bătrînetă bune și viață îndelungată să timplă. Filon K|| 4 așa K|credinței B|| 5 mărturisesc K|dumnezeii K, dumnezăi C|dumnezei cei nemuritori B|| 6 té B|vrémia B, vreme K|oroșan B,K|| 7 bunătăia B|norodului|blagorodnicului B|țensor B, ținsorinul K|| 8 dintr-acéstia B, dintru aceste K|doao C|2 lucruri nu lucru B|| 9 ca B,K|| 10 sau cît de cît de curund a-m lua viața să puu nevointă B|îai|ei K|viața K|| 11 nemică nu este mai amar K|| 12 suppus B|goanilor D|cari K|carele 72 avînd ani B|| 13 ani|ai C|ad. marg. acmu C, lipsește B,K|acmu mie numai D|| 15 întrebăria B|| 16 ce|cîa C|dirept B|| 17 chiamînd C|așa i-au dzis B|așa K|| 18 den C,D|duriare B|| 19 singur C,D,K|din B,K|uriciunia B|ti-ai B,K, te-ai D|| 20 iar K|vreme K|așa K|este B,K, iaste C|| 21 voi poronci B, voi poronci K|vei priimi B,K, vei primi C, D|nemică K|lipsește că D|| 22 nu voi poronci B, nu voi poronci K|de|de la B|dreptătia B, dreptate D,K|| 24 rușinia B|greșealele B, greșelele C, greșalile K|| 23-26 precum ești tu, mai mare rușine iaste să aibă durere. Și așa... D|| 25 certăria B|datori K|| 26 iaste C, este K|duréria B, durere K|așa B,C, așa K|poroncescu B|| 27 întii B|ca la ivală să fii bătut cu bête B|fii|fie D|betă K|lipsește în K|| 28 gunoae B|putoaria B|moșul tău K|| 29 hotărăle B|poroncescu B|să fie D|| 30 vrémia B, vreme K|că|ce D|pe urmă B|| 31 bunile D, bunătățile K|| 32 vrémia B, vreme K|ce|că B|moșul tău K|a căruia păriare B, a căruie păriare C|| 33 păriare K|așa¹ B,C, așe¹⁻² D, așa¹⁻² K|taria B|socoteală B|iaste C, este K|| 34 tineri B|ca să nu îndrăznească B|împrotiva D,K|| 35 necinsteși și C,D, necinsteși și B, necinstitori și K||

cum și pentru aceia ce le vine moștinire de
agiușu să nu socotiască că li să cade a fi
decît alții mai răi.

Falaris, scriind la oarecare priiaten bătrîn,
5 dzice, cum mai multu scrisoarea vrednică de
filosof, decît tiranului, că ar fi scrisă cu aceste
cuvinte: și mă mir și mă vatăm priiatene,
vădzîndu-te de ani a fi îngreuîat, cu faptele
tînăr că te arăți și cinstia ta în școale mic-
10 șurîndu-să rău îmi pare. Și mai multă duriare
am cînd cuget ce să va tîmpla cu vina ta, care
arătînd mintia, o pierd cei bătrîni, care deprind
a să țînă în Ț<a>ra Grecească. Adecă că toți
tîlharii, furii, giurătorii pre strîmbu, ucigașii
15 de oameni, mai fără grijă era cînd alerga la
cei cărunți, să apuca de dîșii cum vrea hi
scăpa la oltariul besericii. Ah, cită bunătate,
deplinire, înțălepçiuone și nevinovăție bătrî-
nilor celor vechi trebuia să fie, cînd, cinstin-
20 du-să în chipul dumnădzăilor la romani și cei
cărunți în Țara Grecească, că besericile nea-
tinși să socotia.

Plinie la Fabat scrie precum fu întreat
oarecare filosof de Pir, craiul Epirotelor,
25 într-a căruia ț<a>ră să afla acel filosof, care
oraș ar fi mai bun pre pămîntu, să fie răspunsu
filosoful că ar fi Molerda mai bun oraș pre pă-
mîntu; care tîrgușor Ahaii are 200 de casă cu
foc și zidiurile lui de pietre niagre făcut, iară
30 sfatul într-însul toți cu capetele cărunte. Și pre
lîngă acestia să fie adaos: vai Romei, vai Carth-
aghenii, vai Nummamtei, vai Athinii, vai Eghi-
petului, care cincii orașe mai bune în toată lumea
pămîntului socotescu a fi. Iar eu, socotind în-
35 tr-altu chip, de vrême că le plac lor zidiurile
albe, în divan sfetnicii tineri, nu li-i rușine.

13. A cinstii corona bă-
trîniășile. Nazia<n>-
z<enus Leonclavii>, Vo-
rouv<a> 16.

14. Nu virsta intru om
ce bunătatea iaste să
să socotiască. Hevron.
Paulin <= Hierony-
mus, Vita sancti Pauli
primi eremitac>.

15. Cinstită îmbracă-
minte cărunțiașele afla-
tă intru calla bună-
tății. Solomcon>, Pil-
<de>, 16, 61.

1 aceia C,K/ le vene B/moșteniria B, moștenire C,D, K// 2 agiușu B, agiuș C/nu
socotească B, nu socotiască C/cadé B// 4 priiatin B,D, prietin K// 5 cum scrisoaria
vrédnică mai mult filosofului B/multă scrisoare K// 6 filosofi K/scriș K/aciaștia B, aceste
K// 7 cuvente B/slove D/lîpșește și 1 D/ mă mier K/priiatine B,C,K// 8 vădzîndu-te D// m. 11
lîpșește D//m. 13 și 15 lîpșesc B/îngreuet D/taptiale B// 9 lîpșește că D/te]tia B/cinstea K/școală
B// 10 duréria B, durére C, dureri K// 11 cîndu B/întimpla K/lîpșește cu D// 12 arătîndu
B/minte K/mai întii B,D/pierdu B/caria B, cari K/să deprind K// 13 a să țînă]a șede K/adică
D// 14 giurătorii B,C/strîmbul B/ucigaș B// 15 grijia B, grije C,K/cînd alerga]alergînd B,
decît cînd alerga K// 16 cum vre fi K]ca cînd ar fi B// 17 altarurile B/besericii C, besăricei D,
bisericii K, besericilor B/bunătatea B// 18 depliniria B, deplină K// 17-18 lîpșește Ah, cită
bunătate, deplinire, înțălepçiuone și nevinovăție bătrînilor D// 18 înțelepçiuone C]înțeleptului
B, ad. marg. și înțelepçiuonia B/nevinovăția K// 19 trebuie C,D,K/cîndu B// 20 dumnedzeilor
B,K// 21 Ț<a>ra B]ca besiaricile B,C, ca bisăricili D, ca bisericile K// 23 scriind dzice precum
B/precum fu]cum că au fost K// 24 epirotilor K// 25 într-a căru C,K/să află D// 26 ar fi
pre pămînt mai bun B/să fi K// 27 ari fi C// 28 caria fiind mic oraș pre pămînt ahaii,
avînd 200 case cu zidiurile B/lîpșește de K// 29 zidiurile C, zidurile K/piatră B, pietri C, piia-
tră D/neagră B, niagră D, negre K/făcute B/iar K// 30 intru dînsul B/lîpșește toți B/capetiale
B, capitile D/cărunté B// 31 aceste să fi K/Romii K/Carthaghenii D// 32 Nummamții B, Nu-
mamtei K/Athinei B,C/Eghiptului B,C,D,K// 33 cari K/care aceste 5 orașia B/orașă D, orași
K/lume K// 34 lîpșește pămîntului K/să socotesc K/socotindu-să a fi. De partia într-altu
chip B// 35 vrêmia B, vreme K/zidiurile C, zidurile K// 36 a fi albe, iară în divan pră-
vind svetnici tineri B/sviatnici C, sfetnici K/tiniri K/nu le este rușine K/rușiné B//

Foarte bine au grăit filosoful și socotescu că nime nu să va depărta de socotiala mea; de pre numele bătrîn, care să dzice lătinéște senex, care însămiadză cu vîrsta mare, să dzice sfetnic, lătiniaște sinator, carii otcîrnuia ei în Rîm sfatul. Că Romul, cel întîi împăratul Rîmului, o sută de bătrîni au ales de cîrma republicii, iară céfalaltă tinerime toată să păzască lucrul oștirii i-au ales./

f. 61^v 10 După ce am arătat ce cinste da în veacurile céle véchi celor bătrîni, arată lucrul ca să ne învățăm din care an a vieții să să ție de bătrîn, pentru să să cinstiască de bătrîn. Că aședzătorii legilor, precum au aședzat cinstia celor
15 bătrîni, așa din care dzi și an acea cinste s-ar fi început s-au hotărît.

Mulți den filosofii cei vechi, din anul cel de naștere a fieștecui, pînă la moarte, șease vîrste au aședzat: adecă prunciia, caria-⟨i⟩
20 pînă la al șiasăle an, copilăria, caria-i pînă la 17 ani, tineriașle, pînă la 30 ai, vîrsta bărbătiască, pînă în 55, bătrînéțele, care-i pînă la 80 de ai și vîrsta îmbătrînită, pînă la moarte. Și așa, după cia să numia bătrîn, că pliniia
25 55 de ani. A. Ghelie, Carte 10, cap 23, dzice precum Servie Tulie, împăratul Rîmului, ar fi făcut întîi socotială celor bătrîni și celor tineri întru norod, cînd asupra acestui lucru carii s-ar numi copii, tineri și bătrîni, mare price
30 era între filosofii romani. Iară de la o vrême fu ales de împăratul și de sfat copii să să socotiască carii ar fi mai mici de 17 ani, iară pînă la anul 55 mai tineri, iară peste acestu an să să numască cei mai bătrîni. Și așa,
35 de să cade a păzi legile rîmlenéște, acmu știm den care vrême pre bărbați dreptu bătrîni iaste să-i ținem și să să cinstiască.

16. Nu după ai, ce după vrednicie iaste să să socotiască fiice omu. Chiprian, Carte 2.

17. Numai omului bun bătrîniașle bune și viață delungată să timp<1>ă. Filon.

1-2 nu socotiascu pre nime să s<ă> depărtédzia de la socoteala mia B// 2 nimine K/socotiala C/mia C, me K// 3 numia le B, numile D/latinește K// 4 senexcus B/care însemneadză B// 5 sfetnic K, sfetnic de divan B/lătinéște B,C, latinește K/senator B/cari K/octîrnuia B, ocîrnuia K// 7 100 B/cîrma]ocîrnuire K// 8 răpublicii D/iar K/céfalaltă K/tinerimea B// 9 i-au]au B// 10 lipsește ce^a D/da]ave K/lipsește în B/vacurile B, vecurile K// 11 célia B, ciale C, cele K/vechi B,K/celor]cei K/lucrul]lucurile K// 12 den C, de K/care an]cari ani K// 12-13 învățăm de vîrsta care să număra a vieții a fi de bătrîni și să-i cinstiască de bătrîni B// 13 cinstiască C/aședzătorii D// 14 légilor B/aședzat C,D/cinstile B, cinstea C, cinste K// 15 așa C, așa K/ace C,D,K/cinstia B// 16 au hotărît B,C,D,K// 17 din B,D,K/viachi B/cel]acel B// 18 den naștiare fieștecui B/fieștecăruia K/pîn-la K/moartia B/șasă K, 6 B,C,D// 19 aședzat D/adică D/pruncii D/care-i B, care D,K// 20 șesăle K, șaptele B/copilărie B,D/care-i B, care este K/care la 17 ani D/lipsește pînă C,K// 21 ani]ai C/tineriașle B, tineriașle C, tineriașle K/pîn]care-i pînă B/ai]ani B,D, de ani K/vîrsta care-i bărbătiască B// 22 în]la B,K/55 de ani B, 55 ani D/bătrînéte B,C, bătrînéțele D, bătrînéțele K/care-i]care sînt K/lipsește care-i pînă la D// 23 pîn-la 70 ani, iară și vîrsta B/ai]ani D,K// 24 așa B,C, așa K/după ce D]de aicia B, deci K/plinie B,C,D,K// 25 lipsește de B,C,D/ani]ai C/Gellie B/23]28 B// 26 Tullie B/fi]fost B// 27 întîiu B,K// 28 nărod D/lipsește cînd asupra acestui lucru B// 29 s-ari numi B/lipsește copii B/bătrîni B/price]pricină B// 30 iar K, lipsește B/vrêmia B, vreme K// 31 aleși K/ca copii B, copiii D,K// 32 socotească B, socotiască C/șaptesprezăce K/ani]ai C/iar K// 33 55]46 B/iar K/acesta B// 34 așa K// 35 cadé B/rîmlenéști C, rîmlenéști C, rîmlenéști K/acum K// 36 din B,K/caria B/vrêmia B, vreme K// 37 este K/și să-i cinstim B/cinstiască C, cinstească K//

Iară și bătrînii trebuie să știe spre ce cinste și bunătate sintu supuși, ca cu diriaptă, nu scornită cinste, să să cinstiască. Că de vom să mărturisim adevărul, de să vor potrivii 5 acele ce au datorie între sine, mai multu spre bunătate cei bătrîni, decît spre slujbă cei tineri că sintu legați, nime nu să va vătămă. Căci dintre toate orînduialele și din toate niamurile, mai sus și întîi cei bătrîni și cei 10 tineri spre nevoița bunătății sintu legați. Iară numai celor bătrîni întru aceasta mai grîa vina va fi; că mai de multe ori, de greșîș<t>e tînărul, den neștiință sau den neis-pită, iară de greșește bătrînul, de<n> mulțimea 15 răutății lui vine.

Seneca întru oarecare carte dzice (cătră Luchil): să știi, Luchile, precum multu îmi bănuiescu și mă jeluescu, nu de priiaten sau de nepriiaten, ce de mine singur, pentru aceasta 20 pricină că mă vădzu întru ani bătrîn și întru răutăți tînăr mă simtu, așa cît lucru puțin a fi, ce am ascuns de dumnădzăi și departe mai puțin cu care ar hi fostu de folos oame-nilor. Și așa dzice: cine să laudă a fi bătrîn 25 și cinste de bătrîn poftiaște, întru mîncare cu măsură, întru îmbrăcăminte cinsteș, întru bău-tură triaz, întru voroavă adevărat, întru sfa-turi înțeleptu, întru scîrbe răbdătoriu și de răutăți de care să ispitiaște, priacurat trebuie 30 să fie.

f. 62 Adevărat mare laudă agonisîaște Seneca dzicînd acêste cuvinte; iară mai mare vor agonisi bătrînii de vor îndrepta lucrurile sale spre acêlia. Că de i-am videa pre dînșii streini 35 de ciale ce nu să cad și-s împotrivă și împodo-biți întru bunătăți ar fi aceasta, că părăsind a le slujii lor, am încêpe a ne închina lor.

18. Celor bătrîni a face greșală amu nu să cade. Lac<antius>, 6, 20.

19. Dreptate<a> cearcă înțelepciunia, află tării, trage la sine contenirîa moștinirii. Bernha<rdus>, filii 227.

1 Iarăș bătrînii K/sprîa B/cinstîa B// 2 bunătatea B/sint B,D,K/suppuș B/ca cu cale diraptăB/diriaptă C, driaptă K// 3 scornit B/cinsté B/cinstească B, cinstiască C// 4 mărturisim B/protivi D// 5 acele K, acelor B/sine K/sprîa bunătatea B/sprîa B// 7 lipsește că K/sint B,K/nimia B, nime K// 8 căce B/dintre B, dintru K/orînduialele B,D,K/den D/toatia² B// 9 neamurile B// m. 17 înlocuită cu m. 9 de la p. 200 K// 10 sint K// 11 iar K// 11—12 într-această grîa vină este să să scotiască, că mai de multe B// 12 gre K/vină K/lipsește de² K/grêșiaște B, greșasti K// 13 din¹⁻² B,K// 14 iar K/greșiaște C, greșaste K/din B,K/mulțimia B,C, mulțime D,K// 15 răutăților D/lui]lor B, ia D/vene B, este K// 16 oarecariă carte a sa B/lipsește cătră Luchil B/fără paranteze K// 18 jăluescu C,D/priiatin K// 19 de¹⁻²]pre B, de²]pentru K/neprietin K/singur D,K/această K// 20 că mă văzi K/vădzindu-mă B/bătrîn]imbătrînit B// 21 că mă simtu B, mă simt C,D,K/așa K, și așa D/puțin lucru ar fi B// 22 ascunsu B/dumnedzei B,K/departia B// 23 ar fi K, aș fi B/oaminilor D// 24 așa K, așe D// 25 pohtëște C, pohtëște D, pohtëști K/mîncaria B// 26 îmbrăcămîntia B/cinstiși K/băuturi D// 27 triaji K/voroave B// 28 înțelept B,C/întru scîrbe]întru durlari petrecînd B/răbdătorii K// 29 carii B, cari K/ispitește B, ispitești K/a fi priacurat îi triabue B, trebuie decurat să fie K// 31 agonișești K, îș agonisîește șie B/Sineca C// 32 dzicînd]cu B/acîastia B, aceste K/cuventia B/iar K// 33 agonesi B/înderepta B// 34 sprîa B/acele K/i-am videa B,D, i-am vede K/streini] depărtați B// 35 cêlia B, cele K/și-s]și B, și sint K/împotrivă D,K/și]ce B// 36—37 întru bunătăți păzindu datorie lor nu numai i-am cinsti, ce ni-am și închina lor B/începe K//

AICEA ÎNVAȚĂ PRE DOMNI ȘI PRE CEI MARI SĂ FIE
LA MÎNCARE CU MĂSURĂ ȘI BĂUTURĂ TRÉJL,
LA ÎMBRĂCAT CINSTESȘ ȘI DENTRE TOATE LA VOROAVĂ
ADEVĂRAȚI

5 Și așa, după învățătura Sinecăi, să cade bătrînilor să fie la mîncare foarte cu măsură; și aceasta nu numai pentru să-ș feriască cinstea, ce și pentru paza vieții. Că bătrîni mîncăcioși și bețivi așa sintu de boale vătămăți, cît
10 sintu supuși și cu vinile altora. Că grăescu de cei bătrîni carii sintu întru bunătate aleși; i să cade acelaia să fie spălat și cu cinste grijit și a să arăta cu cinste. Că a mînca multu, multe féliuri de mîncări, celor tineri boale,
15 iară celor bătrîni moarte aduc. Și măcar că cei tineri nu ar fi așa grijiți și măcar și multe apucă de mănîncă, nu putem a-i tréce cu hula; iară cei bătrîni, de mănîncă multu, fără socotială, a să socoti întru dînșii hulă cu cale
20 iaste. Că celor bătrîni, cînd șed la masă, li să cade a șidea cu aceia cinste, ca cînd ar fi să dea sfaturi în divan și în curte.

Nu iaste gîndul meu a sfătui pe bătrîni cei slabi ca să mănînce puțin, ce a le aduce
25 aminte de ce trebuiaște mai multu să nu mănînce. Nu le oprim lor mésele, ce le aducem aminte ca să să feriască de-aciale peste măsură. Nu sfătuiam ca să să apere de mîncare care trebuiaște, ce de toate peste măsură trebuiaște
30 să să feriască. Că celor bătrîni, măcar că li să cade a mînca pînă la săturare, iară a să îmbuiba pînă la vărsare foarte grozav lucru iaste.

1. Cu multu iaste mai cu folos măsura la mîncare. Plinie, 28, cap 5.

2. Multe féliuri de bucate mai lesne să mănîncă, decît să amintuescu. Fiv <= Celsus Cornelius>, 200.

1 *ante titlu*: Cap 17 *K*/aice *K*/învață aicia *B*/domni *B*/după mari *ad.* precum îmbătrî-
nind *B*// 2 mîncăria *B*/și]și la *C, D, K*, la *B*/trîaji *B, C*, treji *K*// 3 îmbrăcatu *B*/cinstesși
B, K/dintre *B, K*/lîpșeste la voroavă *K*// 5 așa *B, C*, așa *K*/Senecăi *B*/cadia *B*// 5-7
Bătrînilor să cade să fie la mîncare foarte cu măsură (după învățătura Sinecăi) și aceasta...
D// 6 mîncăria *B*/lîpșeste foarte *B*// 7 și]și cu *B*/aceasta] așa *K*/lîpșeste pentru *B*/cinstia *B*,
cinste *K*// 8 lîpșeste pentru paza *B*/viața *B*/că cei bătrîni ce-s mîncăcioși *B*// 9 așa *K*// 9-10 sint
1-2 *K*, sintu ¹ *C*/cît]că *K*/vinele *K*/sint de boale vătămăți cît vatămă și pre alții. Că
grăiascu *B*// 11 lîpșeste cei *K*/ cari *K*/sint *B, K*// 11-12 ales ei să cădia acelora să fie curați
B// *m.* 19 lîpșeste *B*// după *m.* 18 *ad.* Celor cărunți cinstiși nici o poartă închisă a fi nu
trebue *B*// 12 cu cinste]cinstesși *B*/lîpșeste grijit *B*// 13 arăta]apăra *D*/că într-alt chip a mînca
mult *B*// 14 lîpșeste multe *B*/fialluri *B*, felîuri *C, K*/iar *K*// 15 moartia *B*/aduc]vene *B*/măcar
B, macar *K*// 16-17 nu ați fi grijiți mîncîndu multu, nu puțin a nu-i tréce cu hula *B*// 16 așa
C, așa *K*/macar *K*/lîpșeste și ² *K*// 17 după mănîncă *ad.* mult fără socotială *D*/nu-i putem
D, K/trece *K*// 18 iar *K*/lîpșeste fără socotială *D*/socoteală *B*// 19 a socoti *K*/a prăvi *B*/calia
B// 20 iaste *B, C*, este *K*/șad *D*// 20-22 li să cade cînd șed la masă cu aceia cinstia să șadză ca
cîndu li-ar fi a da *B*// 21 ședia *C*, șede *K*// 22 dea]dei *K*/curtia *B*// 23 iaste *C*, este
K/gîndului *D, K*/pre *K*// 24 ce]ci *K*/aducia *B*// 25 trebuești *K*/le-ari trebui *B*// 26 miasiale
B, miasăle *C*, măsăle *D*, mesăle *K*/le aducem lor *B*// 27 ferească *B*/de călia *B*, de căle
C, D, de cele *K*/pestia *B*// 28 lîpșeste ca *B*/aperia *B*/caria *B*// 29 trebuescu ¹ *B*/trebue-
ști ¹⁻² *K*/trebuește ² *B*// 30 ferească *B*/bătrîni *B*/macar că *B*, macar *K*// 31 cadia
B/săturăria *B*/iar *K*// 32 îmbuiba]înbuca *B*/lucru grozav iaste *B*/iaste *C*, este *K*//

Măcar că să rușiniadă scrisoaria mîa, iară mai multu să cade a scrie de ceia ce averile sale, sau de la cei mai mari cu moștiniri luate, cu mîncarea și cu băutura toate li-au petrecut, 5 cît nice o casă n-au făcut, nice vic n-au cumpărat, nice fată n-au îndzăstrat, ce, viind bătrînetile, mișelele fete prin cîrcime și prin uliță și părinții săraci cerșind pre la beserici îmblă. De sosiaște cineva la sărăcie pentru că 10 ori focul i-au arsu casa, ori corabiia în mare s-au înecat, ori cu vreme primejdioasă au pierdut ale sale, ori pricindu-se cu vreun vrăjmaș au făcut mare cheltuială, ori din altă tîmplare au sărăcit, au datorie aceia ca să sărăciască 15 și pre unul ca acela cu mare durerea inimii trebuie a-l căuta. Iară cela ce ale sale ar hi pierdut pentru că ș-au făcut haine scumpe, / sau pentru mîncări și vinul scumpu cercînd, f. 62^v întru acela căci să află sărăcie, care o suferă 20 și că ar fi cu cale să pață lipsă, dzic și mărturisescu că, decît toate durerile mai mare și mai grîa durere iaste cînd neștini pătîmiaște aceli ce singur ș-au fostu pricina.

Și așa, după cum învață Sineca, să cade 25 să să socotiască cei bătrîni că nu numai la mîncare să fie cu măsură, ce și tréji la băutură să fie. Și aceasta pentru să-ș păzască s(ă)n(ă)tatea și să-ș ție cîntea și vrednicia. Că de credem doftorilor celor vechi, bătrîni, 30 mai multu să slăbescu și să strică trupurile omenești cu băutura peste măsură, decît cu mîncarea pîia multă. De aș sfătui pre cei bătrîni să să părăsască de vin, ar putea dzice că acestu sfat nu-i creștinescu. Iară să lăsăm, 35 că nice o socotială nu iaste să să părăsască de vin, ce să-l bîa (că nice o socotială nu iaste). Ce eu le aduc aminte, îi

3. A bunei sănătăți împotrivă sintu mîncării cele de multe felfuri și sintu streine trupurilor noastre. Fab. *Strig.* 12. <= Seneca, *Epistola* 108>.

4. Acelui mésar iaste cînd iș piarde milostivirea de cătră dînsul. Fab<ius Quintilianus>, *Strig<arca>* 12.

5. Vinul ingreuiază sufletul, slăbiaște simțîria, însărciniază trupul. Filo, *De monarchia*.

6. Cei ce să imbată ades curînd îmbătrînesc. Macro<vicius>, *Satur<nalia>*, 7, 6.

1 Macarî B,K/rușinează B/scrisoare B,K, scrisoarea C/mea C, me K/iar K// 2 cade]cuvine B/de ciia ce D,K, adegă de ceia carii B// 3 sale]lor K/sau]au K/moșteniria B, mioștenire C,D,K// 4-5 mîncare B,D,K, mîncaria C/toate petrecînd, nice o casă B/li-au C/ încit nici K/nici 1-2 K// 6 nicia B/fată o au îndzestrat B/viindu B// 7 bătrînetiale B, bătrînetăle C, bătrînetăle K/mișelile D, mișele K/fiate B, fete K/cîrșme B// 8 cerșind B/ pe la B,K/besereci B, besiarici C, bisarici D, biserici K// 9 umblă K/soséste C, sosești K]socotiaște B, socotește D/la sărăcie]sărăcia B// 10 arsu]stinsu B/maria C// 11 s-au înecat în maria B/s-au]i s-au C,K/vrêmi rrêle B, vrême D, vreme K// 12 pricindu-să C,K]pentru pricia B/vrun vrăjmaș al său B// 13-14 ori cu vro tîmplare nenorocită au avut au datorîia B/s-au sărăcit K/datoriia K/acéia B// 15 durere K// 16 iar K// 15-20 dureria a inimii a-l căi trebuie și a-l căuta. Iară care a sale pentru hainele scumpe, pentru vinul scumpu cheltuind și pentru bucatele scumpe că au piardut, întru acela aflu eu sărăcia cu calia și să pață lipsă dzic și mărturisăscu B// 16 hi]fi K// 17 ș-au făcut]ș-ar hi făcut D// 18 și]sau K// m. 4 și 5 lipsesc B// 20 mărturisăscu C,D// 21 duriarile B// 22 greK]duriare B, durere K]iaste C, este D]neștine B,C]cineva K/pătîmește B, pătîmește D, pătîmești K// 23 acialî C, acele K/acéia a cărora singur iaste pricina B/singur D,K// 24 așa K/Seneca B,K// 24-26 să cade cei bătrîni nu numai la mîncaria B// 25 socotiască C]ca C,D, K// 26 triaji C, treji K]la băutură triaji B// 28 sănătata B, sănătate K/cinstia B,C, cîntea K/vrednicia B, vrednicie K// 29 credem K/bătrîni B// 31 oamenești B// 32 mîncare B,K, mîncaria C/pre multă B// 33 vinu B]ari putia dzicia B/ar pute K// 34 nu-i]nu este K/iar K// 35 nici o socoteală K, nicia cu o socoteală B/nu este K// 36 repetă de B]bea C, be K/lipsește textul dintre paranteze B,D]că nici cu o socoteală nu este să s(e) părăsască K// 37 amintia B//

învăț, îi rog ca să bîa și puțin și vărsînd în chip de blîndzire. Că multa și peste măsura băutură, pre cei mai tineri numai béți, iară pre cei bătrîni și béți și nebuni îi face.

- 5 O, cîtă scădere din cînsti și din socotială pătîmăscu oamării cînstiți și bătrîni, carii la băutură nu sintu triaj; care lucru de icîa să véde, ales că omul îngreuiat de vin, măcar că ar fi mai înțeleptu decît toți pre pămîntu, 10 nebun ar fi cine l-ar aduce la sfat.

- Plutarh întru *Pomenire de norocire românilor* dzice precum în divanul Rîmului un bătrîn strigînd în gura mare să fie dzis că atîta s-au supărat de un tînăr, cît ar fi vinovat 15 tînărul acela ce l-au supărat cu capul să plătiască. Iară după ce fu chemat tînărul ca să să îndreptiadze dentru acéle ce au dzis, așa să află să fie dzis: măcar că vă s-ar pări voao, părinți adunați, că sintu tînăr, iară nu 20 sintu așa tînăr, care aș cunoaște pre acestu bătrîn de tată, carele au fostu oroșan foarte ales și cu megieșie de mine aproape. Iară că am știut pre tată-său, că și avére și véstia în războae au agonisit, iară pre acestu bătrîn 25 vâdzindu-l că cu mîncările și băutura au pierdut toate, așa într-o dzi l-am numit și i-am dzis: foarte mă doare, giupîne, priiatene, cînd audzu acélia ce să grăescu de tine, afară împotriva cînstii tale. Iară cu multu mă doare 30 mai tari de cîale ce vâdzu că să lucrîadză în casa ta. Că în cinaria acéia, unde 50 de oaspeți, de bărbați, într-un ceas să înarma, iară acmu 100 de blide, în toate dzilele, béți să află.

7. De la omul nice-odată triaz nu trebuie să să cea înțelepciune. Țîtero, *Filipice*, 2.

8. Să să rușînéde bătrîniția care nu poate să să îndreptedze. Amvroskie, *Impotrivă lui Symmachus*.

1 învătu B, învăți K/să bei K/vărsînd D// 1-3 și puțin închinînd pria cu măsură. Că multa și peste măsură băutura B// 2 că]cu K/măsură C,D,K// 3 bîați B, beți C,K// 4 iar pre cei mai bătrîni K/bîați B, beți C,K// 5 scăderia B, scădere C,K/din]de D/cînstia B/socoteală B// 6 pătîmesc K/oamîinii D/cei cînstiți B/cari K// 7 nu sint B,K/triaji B, trei D,K/caria B/dé aicia B, de aice D,K// 8 viade B, vede K/ales că]de K/îngreuiatu B/macar B,K// 9 înțeleptu decîtu B// 10 cine]acéla ce B/l-ari aduce B// 11 Plutarhu B/Pomianiria B/norociria B, norocirile K// 13 strigînd D// 13-15 strigîndu în gura mare asupra unui tînăr de la care au cunoscut multă supăraria, cît ar fi vérdnic tînărul acela cu capul să ia plată B// 13 să fi K// 14 are fi C// 15 ad. marg. ce l-au supărat C, lipsește K// 16 iar K/ce]cia C// 17 îndreptiadze B, îndreptiadză C, îndreptedză D, îndreptiază K/dintru B,K/aciale C, acele K/așa K// 18 să fi zis K]să fie grăit B/macar B,K/vi s-ar păre voai K/s-ari B// 19 voai C/părinților B/că sint K, că-s B// după m. 4 ad. 1. Sufletului său face bun, care cu m(î) la să agiutoreadză lipsa streină, dzice Leo. 2 S(ă)nătătii întregi împotriva sintu mîncările de multe fiailuri și sintu streine trupurilor no(a)stre, dzice Seneca B// 20 iar nu sint K/așia B, așe D, aș K/cunoaștia B// 21 care K/orășan B,K// 22 megeeșie K]vecinătatia B/iar K// 23 tatăl său K/aviaria B/avere K/viastia B, veste C,D, veste K// 24 în]intru B/războiu D,K/s-au agonesit B/iar K/acesta B,C,D// 25 vâdzindu-l C, K/și cu băutura K// 26 toate c-au piardut B/așia C, așe B, aș K/intru o zi K// 27 giupîne B,C,K/priiatine B, priiatene C, prietene K// 28 auz C/acéle B, acele D,K/ce să]care să B, ce D/lipsește de tine B// 29 împotriva D,K/cinstei D,K/iar K/mai tare mă doaria B, mai tare mă doare K// 30 tare C/dé acélia B, de céle C, de cele K/ce]caria B/ca să lucrîadză C/lucreadză B// 31 cinare B,K, cina B/acea K/de ospiațe unde 50 de bărbați B// 32 lipsește de K/intr-arma B/iar K, lipsește B/acu K// 33 o sută K/dzilile B,C,K/bîați B, beți K//

Și ce-i mai rău, precum tată-tău, celor ce viniia
la casa lui, stiaguri care gătise de războiu
arăta, așa tu, celor ce vin în casa ta acum,
100 de buți de vin arăți./

9. Beivul cînd soarbe
vinul să soarbe de
dînsul. Amvrosicx.

f. 63 5 Ți-ai jeluît de mine, cunoscutul meu, iară
într-aceasta pot suferi pre acela giudecătoriu
de care m-am pîrît. Și măcar de n-ar agonisi
acela mai grîa certare, pentru faptele lui,
decît eu, pentru cuvintele mele; că de ar fi
10 fostu înțeleptu ar fi priimit în bună parte
aduceria mea aminte ce i-am dzis în taină,
nu ar fi pofit să fie crainic scîrnăviilor sale
în divan.

Divanul, audzind jaloba bătrînului și apă-
15 rarîa celui mai tînăr, această socotială dede,
ca celui bătrîn puțierea a chivernisi ale sale
să-i ia și puind altu pitrop carele ar oțcîrmi
și pre dînsul și rudeniia lui și epitropului au
poroncît măcar o picătură de vin să nu-i
20 dea, care au agonisit nume de bețiv. Care
giudeț a senatului foarte dreptu au fostu.
Că celui bătrîn bețiv, așa ca copilului dascal,
cum celui nebun păzitoriu îi trebuiaște.

10. Muma bunătăților
conținerea iaste. Jus-
tie <= Justinus>, Car-
te 20.

Laertie într-o carte *De ospetele filosofilor*
25 au scris, în care spune de une<le> ospete vechi,
la care o samă de filosofi vestiți s-au fostu
adunat și măcar că bucate era, cum sintu să
fie, iară ospiașile era înțâliapte. Că nice să
adunasă pentru mîncaria, ce pentru vreo învâ-
30 țatură grîa, ce ar fi de price între filosofi,
să aliagă lucru adevărat. Că pre aceia vrîa-
me era multe păreri și era mulți stoici, mulți
peripateci, era împărțiți filosofi<i> în multe
păreri și de cîte ori să ospăta filosofii la mîn-
35 care, nu trecia măsura, nice la băut nu era
peste măsură; ce de desfătare era, între dascali
și între ucineci, între cei tineri și între cei

1 ce-i]ce este K/tatăl tău K/veniia B// 2 caré B/gătisă C,D,K/gătasă B// 3 așa C, așa
K/tu acum celor ce întră în casa ta 100 de buți B/acum K// 4 o sută K// 5 te-ai B, ti-ai
K/jăluit D/de]pre B,C,D/iar K// 6 giudecătoriu C, giudecători K// 6—9 mă pot suferi
de giudecătoriu pre carele m-ați pîrît. Și mai vrédnic ești tu de mai grîa certare, pentru fap-
tele sale, decît eu pentru cuventele B// 7 macar K/nu ar agonisi K// 8 grîa]gre K// 9 cuvintele
C,K/mele K/că de]carile de B, care de C,D,K/ar fi]ai hi B, ar hi C// 10 înțelept B/ai fi priimit
B/in]întru K// 11 aducîria B, aducîrea D, aducere K/mîa C, a mia B/amintia B// 12 ar fi]ai
fi B/pofitit D]priimit K/sale]tale B// 14 audzindu B/apărarea C, apărare K// 15 socotială]giu-
decată B/dedi K// 16 lipsește bătrîn K, ad. marg. C/puterea C, putere K/lipsește puțierea a
chivernisi B// 17 să i să ia B/epitrop B,K/caré B/ari oțcîrmi B, ar oțcîrmi K// 18 rudenie
K// 19 poruncit B,K/macari B, macar K/să nu-i de K, să nu-i dia lui B, să nu-i dea
lui C// 20 agonesit B/numia B/caré B// 21 giudecată B,K, giudeț C/sinatului D, sinodului
K/foartia B/direaptă B, drept D,K// 22 celui]cel B/așa K// 23 păzitori K// 24 Laertie
B/intru o cartia B/oaspiatele B, ospetăle C, ospetele K// 25 oaspiate B, ospetă C, ospetă
K// m. 8 și 9 lipseșc B// după m. 8 ad. Grozav lucru iaste bătrînilor cînd să îndreptează de
cei tineri, dzice Amvrosie B// 26 viastiti B// 27—28 macar K/macari că bucate căci să de
agiunsu, iară ospetăle B/cum sintu să fie]cum să cade K/sintu C/iar K/ospetăle C,
ospete D, ospetăle K/ințeleptia B, înțelepte D,K/nici K// 29 adunasia B/mîncare B,K, mîn-
carea C/pentru o învățatură K/invățatură]întrebare B// 30 gre D,K/între filosofi]filosofilor
K// 31 aceia K/vrémia B, vréme C, vremi D, vreme K// 32 păriari B/și]că B/stolnici
D// 33 peripatici C,D,K// 34 păriari B// 35 mîncaria B/nu trecia C, nu petrecea D, nu
trece K/nici la băutura K// 36 lipsește de B/desfătaria B// 37 ucineci B,C,D,K//

bătrâni, voroava că de price, adecă care dentru dînșii ari arunca vro voroavă ascunsă a filosofiei, sau vreo ascuțită păriare să aréte.

O, nărocite ospéte, o nărocite ospătătoriu! 5 Iară astădzi nice ospătătoriu, nice oaspeți nu să află de potriva acelor véchi. Că acmu nu să fac de filosofi ospéte, ce de nebuni (și de măscărici); nu pentru să facă vro întrebare, ce să sfădiască; nu pentru să talmăciască 10 lucrurile, ce ar fi de îndoială, ce pentru să apuce averile streine; nu pentru să întăriască prieteșugurile căle vechi, ce pentru să înceapă sfădzi noao; nu pentru să cunoască vro învățatură, ce pentru să facă vro primejdie mîn- 15 cării diezmierdate. Și ce-i mai rău, cînd să privescu la masă cei bătrîni cu cei tineri, nu iaste pentru care ar dzice vreo păriare mai grîa, ce careli ar bîa mai multu și mai mare păhar.

20 Pavlu diaconul, în *Istoriia longobardilor*, spune precum patru longobardi gătasă ospătu în care unul altuia închina anii în carii să afla, cu această tocmală: cei chemați, doi, sta împotriva celor doi, numărîndu-ș fieștecare f. 63^v 25 anii, să bîa/atîția păhară, cîți ani ar avîa vîrstii sale fieștecare. Dece cel mai mic între oaspeți, fiind de 30 de ani, cel al doilla după acela de 45 de ani, cel mai aproape de 55 de ani, cel de pre urmă de 65 ani avîa. Cît vor fi 30 mîncat la ospăț, puțin au multu, nu știu; iară aceasta adevărat să știe că cel ce au băut mai puțin optudzăci de păhară de vin au băut.

Această rea deprindire au dat pricină go- 35 tilor a face pravilă, caré de mulți să cetîia, iară

11. Ce laudă iaste a apuca multe? Seneca, Carte 33.

12. Între cei bețivi a dobnîdi izbînde prea grozav lucru iaste. Elian, Carte 2.

13. Deprinsul băuturii adaoge poftă. Plinie, 14, Carte 22.

14. Grozavă, iaste bețîia întru domnu, pre carele ochii tuturor și

1 cea B, ce K/carii K, carîa B/dintru B, dintre K// 2 ari vroa arunca B/ar arunca D, K/vre C, D, K/a filosofiei ascunsă B// 3 păriare ascuțită B/păreo D, K/ariate B, C, arate D, arete K// 4 norocite¹ B, norocite¹⁻² K/ospiațe B, oaspeți C, ospetă D, K/norociți ospătători D// 5 iar K/nici¹⁻² K/ospătători K/oaspezi K, ospetă D// 5-6 nu să află nice ospătători, nice ospiațe de potrivă B// 6 protiva D/vechi B, C, K/jacu K// 7 fac/jală D/ospiațe B, oaspeți C, ospetă D, ospetă K// 8 lipsește și de măscărici B/vreo B, K/întrebare]triabă D// 9 sfădească B// 11 averile]viețile B/întărească B, întăriască C// 12 priateșugurile B/céle B, C, cele D, K/viachi C, véchi D// 13 noai K/vreo B, K// 14 vreo B, K// 15 dezmiardate B, diezmerdate C, dezmerdate K/ce-i]ce este K/cîndu B// 17 nu iaste C, nu este K// 17-18 nu altă păriaria mai grîa, ce care ari bîa B/vreo pricină de părere K/părere C/grea C, gre K/carele C, care K/bîa]be C, me K// 19 păharî B, pahar K// 20 diaconul C/Historia B, Istoria C// 21 gătasia B, gătisă K/ospetă K// 22 altue C/ani K, an B/care K// 23 aceasta B// 24 împotriva D, K/fiiaștecare B// 25 ca să bîa B, să bea C, să bei K/atîte K/ani]a i C/ar ave K, va avîa B// 26 lipsește vîrstii sale B/decî B, C, D, K/între] din B, C, D, K// 27 fiindu B/30]69 B, 35 K// 27-29 ani¹⁻⁴]ai C/doile B, C, D, K/lipsește de³ B, C, K/45]63 B/de ani²]ai D, lipsește B// m. 13 lipsește B/lipsește de⁵ B/55]86 B/lipsește de ani³ B/pe B, K/ani³⁻⁴]ai D/lipsește de⁸ B, K/ 65]92 B/lipsește ani⁴ B/avea C, D, ave K// 30 ospătu B, ospetă K/au]sau K// 31 iar D, K// 32 8 C, D, K/au băut 80 păhară de vin B/lipsește de vin D// 34 rria B, rrea D, re K/deprindere B, D, K, deprinderia C/gottilor B// 35 care B, D, K, carîa C/citiia B, D, K/iar D, K//

de puțini înțaliasă, așa era: de va închina la masă vreun bătrîn altuia, aii săi de cap să fie. Și aceasta pentru că ce s-au făcut; căci mai mult era băutură decît bucați care 5 mînca.

Și așa, domnii și cei mari dacă sosescu la bătrînețe li să cade la băutură foarte să fie tréji, de vor să aibă cînste de cei tineri. Ca să grăim slobod și adevărat, că cel bătrîn, biruit 10 de vin, mai multu îi trebuiaște un tînăr care l-ari duce acasă în brață, făcîndu-i cînste, carele ș-ar lua șlicul înainte-i, să-i grăiască cu cînste.

Pentru aceia domnii și cei mari să să feriască 15 dacă vor îmbătrîni, ca să nu să cîarte pentru îmbrăcăminte tînără. Că măcar că haina purtîndu-să scumpă și poftită, nu face mai săracă, nice mai bogată pre republică, iară că spre vrednicia și cînstia lor, că să cuvine 20 așa de multu nime nu va dzice. Că deșertăciunia și grijea hainelor iaste mare dovadă cugetelor deșarte.

Cu vîrsta ailor trebuie să fie și vîrsta hainelor, de vrême ce altu feliu de îmbrăcăminte 25 fetele, altu feliu cele măritate, altu feliu cele văduve poartă. Într-acestu chip dzic că s-ar cădea a fi îmbrăcămîntia copiilor, alteli a celor tineri, alteli celor bătrîni; și aceasta de pre urmă, adecă a bătrînilor îmbrăcăminte 30 mai cu cînste trebuie să fie. Că oamenii carii acmu sintu cu capul căruntu, nu în haină scumpă, ce întru faptele cînsteșe trebuie să să socotiască vrednicia sa. Nu apărăm să nu fie curați, bine îmbrăcați și cu tovarășie 35 cînsteșe să margă, sau să călătoriaască cei bătrîni și ales cei niameși și mari. Că îmbrăcămîntia poleită oamenilor și cu cîteva feliuri

urechile il urmadzã. Seneca, <De ira>, 3, 34.

15. Mintia aiaeva o märturisaște îmbrăcămîntea. <Claudianus 2, In> Rufin<um>, 81.

16. Pre portul mindru și pre podoaba depotrivã le märturisescu obiceiãu. Av <= Titus Livius>, Carte 14.

17. Preamîndria portului nebuniã inimii o urmadzã. Curt<ius>, Carte 6.

1 înțeleasă B/așa C,D, așa K, așe B|| 2 vrun B/vreun bătrîn la masă, anii săi să fie de cap K/anii B,D/să-i fie D|| 3 lîpșește cia B, ce D,K|| 4 bucați]bucate D,K|| 6 lîpșește și D/așa D, așa K/deaca B/sosăscu B, D|| 7 bătrîneția B, bătrîniată C, bătrîneță D,K/la băutură li să cade foarte B/băuturi D,K|| 8 triaji B,C, trei D,K/să să aibă de cei tineri în cînstia B/că să grăim B|| 9 adevăratu D/ lîpșește că B|| 10 trebuiești K, l-ari duce K|| 11 brațe B/decît care făcîndu-i cînste B/cînste, decît care ș-ar lua K|| 12 lîpșește carele B/ș-ari lua B/inainte B|| 13 cînstia B|| 14 acela K/feriască B,K|| 15 dacă vor]după ce B/certe D,K|| 16 îmbrăcămîntia B, îmbrăcămîntea D,K/macari B|| 17 pohtită D|| 18 nici K/pe B/republica B,C, răpublica D, răpublică K/iar D,K|| 19 cînste B, cînstea C,K/cuvene B|| 20 așa K/nimine K/deșertăciunia B, deșertăciunea C, deșertăciunea K|| 21 grija B, grija K/hainilor D/iaste C, este K|| 22 deșarte D, deșerte D|| 23 anilor B,D,K/hainilor D|| 24 vremi K/ce]că B/fial B, feliu K/îmbrăcămîntia B|| 25 fétiale B, fetele K, fétilor D/fial 1-2 B, feliu 1-2 K/célia 1-2 B, cele 1-2 K, cele 1 C|| 26 într-acesta B, într-alt K/ș-ari cădia B,C, s-ar căde K|| 27—28 îmbrăcămîntea K/altile 1-2 D, altele 2 B,C,K/a celor K/bătrîni B/această K|| 29 pe B,K/adică D|| 30 oamini D/care K|| 31 sint acum K/sintu C|| m. 16 lîpșește B|| 32 haine scumpe B/faptele D/cînstie K/triabue B|| 33 să-ș socotească B, să să socotiască C, să să socotească K/vrednicia B/salor K/să fie D,K|| 34 curați K/îmbrăcați K/tovărășia B|| 35 cînsteșe D, cînstită K/călătorească B,K|| 36 bătrîni B/nlamiș B,D, niameși C, némiș K|| 37 îmbrăcămîntea K/oaminilor K|| 37—3 Iară pre poleitu, pre scumpu și cu multe feliuri de îmbrăcămîntia, nu altora ce acelor nebuni tineri iaste datorîia a o avia, iară nu celor bătrîni B|| 37 feliuri K||

de mirare nu altora ce a celor nebuni tineri
 iaste datorîia a o avea, care iaste dzisă de bună
 vreria celor bătrîni. Și așea altu sãmnu iaste
 a cinstii și altul iaste a celui de nemică.

- 5 Și așia grozav lucru de spus, iară mai multu
 de rușine iaste. Că bătrîni pe vrēmîa noastră
 fac multă nevoință împodobindu-ș capul cu
 briciul, în toate dzilele barbele rătundzind,
 10 pică făcînd lucie, zgărdzi, la grumadzi să
 spînzure, șlice cu ținte de aur tocmindu-le,
 scornînd nou feliu de meștersuguri de aur, de-
 getile îngreindu-și/ cu inele scumpe, unsori
 mirositoare, felîuri de haine noă aflîndu-și;
 mai pre urmă măcar că li-ar fi fața mai zbîr-
 15 cită decît strugurii, iară în haină măcar o
 zbîrcitură a fi, nu sufăr.

f. 64

- Hulêști-să de istoricii cei vechi Cvintu
 Hortisie, că pentru să-i șadză bine îmbrăcat
 iș căuta fața în oglindă în caré, vâdzîndu-să
 20 haina, așea o tocmiia pe trup, cît nu așea
 zgîrciturile obrazului cum zgîrciturile hainei
 cu meștersug foarte le tocmiia. Acestu Hortisie,
 viind o dată la divanul său și fiind tocmît
 la védere, déde dzi dată tovarășului său pentru
 25 strîmbătate. Căci tîmpinîndu-să, în strîm-
 toare, din tîmplare i s-au stricat meștersugul
 hainei ce avîa, de nu sta zbîrcită, socoti că ar
 fi de cap căci s-au mutat zbîrcitura locul la
 umărul lui, precum scrie Macrovie, *Satur<nale>*,
 30 Carte 3, cap 12.

- Sau mințu eu, sau a grăi poci, că acîa nevoință
 deșartă care o fac acei bătrîni ca să margă
 nêtedzi, isteți, împodobiți, curați și gigîti, nu
 ponedu altă, ce ca să le pară că nu-s bătrîni,
 35 ce tineri. Ce lucru iaste mai nevrédnic, decît
 a prăvi pre bătrîni în chipul smochinilor,
 cădzînd den smochin de coapte? Ce-i mai de
 mirat decît a prăvi pre cel ce să face cu vîrsta

18. Muerilor curăfă-
 nîia, bărbaților oste-
 niala li să cuvine. Sa-
 lus<tius, *De bello> ju-
 g<urthino>*, 9.

19. Bătrînețile toți le
 potescu, pînă nu vin,
 iar dacă sosescu, toți
 le ocărăscu. Avgustin,
*Ioan. <= In Johannis
 Euangeliumtractatus.>*

20. Așea iaste vrédnică
 bătrîniția de nuntă, ca
 bruma de siacire. Pa-
 trarh <= Petrarca>,
 decad, Carte 1.

2 iaste ¹⁻² C, iaste ¹ este ² K/datorie D,K/avia C, ave K// 3 vrerea C, vrerea K/
 așia C, așe B, așa K/iaste B, este K// 4 cinstei K/iaste C, este K/lipsește B/de
 nimică K//mai de gios B// 5 așa K/iar D,K// 6 rușina B/este B,K, iaste C/pre
 vreme K/vrēma C, vrēma D// 8 briciul C,K/dzilile B,K/rătundzînd C/rădzîndu
 B// 9 pica D/făcîndu-ș B/la]de B// 10 spînzură D/șlice B// 11 scornîndu B/noă B/
 fialluri B, feli K/degétiale B, dégitile C, dégitili D, degetele K// 12 îngreindu-ș
 B,C,K, îngreindu-le D/iniiale B, inele K// 13 fialluri B, felîuri K/lipsește de haine K/noă
 B/aflîndu-ș B,K// 14 pe urmă B,D/macari B, macar K/le-ar fi B, le-r fi C/zgîrcită K// 15 iar
 K/macari B, macar K// 16 zgîrcitură K// 17 hulêște-să B,C, să hulești K/istoricîi K// 18 Hor-
 tensie B// 19 care B,K, caria C/vădzîndu-să C,K// 20 așia B,C,K/așia B,C, așa ²K// 21 sbîr-
 citurile ¹⁻² C,D/hainii D,K// 22 cu meștersug meșterul le tocmiia foarte. Așladară acesta
 B/Hortinsie B// 23 venîndu B/odată]dănăoară B, odînaoară C, odineoară K// 24 vederia
 B/lipsește la vedere K/dede K// 25 strîmbătata B/tîmpinîndu-l B, tîmpîndu-să K/in]la
 B// 26 din]de D/intîmplare K/i s-au]i-au B// 27 hainii D,K/ce ave K/de sta B/zgîrcită
 K/și socotîia B// 28 ș-au mutat B,K/zgîrcitură K/la]in B// 29 precum B/Marcovie K//
 30 cap]glav B,K, gl<ava> C,D// 31 mintu B, mințu C/pot B/acia B, ace K//
 32 caria B/cei bătrîni B// 33 niatedzi B, netezi K/gigîti]zarifi K// 34 alta B,K/nu
 sint bătrîni K// 35 tîneri B// m. 18 lipsește D/iaste C, este K/ad. marg. mai B/ne-
 vrednic C,K, vrednic D// 36 pe C,D/ bătrîni B// 36—37 smochinialor din smochin pentru
 că-s coapta cădzîndu B// 37 cădzînd C,K/din C,D,K/ce-i] ce este K, ce B// 38 cela B//

tînăr și el iaste bătrîn? Așadară mai de multe ori îmi vine mie cuget a pofti răutățile în care să află să le lăpede, nu de aii carii îi au să-i apere. Iară eu pre domni și pre cei mari, 5 căror, din bunăvoința lui Dumnedzău, să tîmplă a sosi la bătrîniiațe, îi rog, le aduc aminte, ca nice să să rușiniadze, nice să le pae rău căci-s bătrîni; că să mărturisim adevărul, acela nu va să să vadză bătrîn carele 10 la tinerete întru deșărtări trăiaște.

Cătră acestia cu nevoiță a socoti oamenilor cînsteși să cade, ca după ce vor îmbătrîni, cătră priiateni să nu fie necredincioși, ce să să nevoiască așa de nepriiateni, cum de pri- 15 iateni să socotiască adevărați. Că minciuna în rostul tînărului nemică altă nu-i, fără minciună, iară în rostul bătrînului blăstăm foarte groznic iaste.

Domnii și cei mari, ales cînd sosăscu la 20 bătrînețe, într-alt chip la dat și într-altu chip la graiu să să poarte. Că să cade domnilor cuvintele cu cumpănă a vinde, iară faciria de bine fără măsură a arăta.

De multe ori să jăluescu cei bătrîni de cei 25 tineri, carii să oțărăscu de obiceiul lor. Iară de să prilejaște vro vină, mai multu asupra lor să aruncă. Că de să strîng cîndva pentru vorba și pentru să le triacă vrême și de începe cel bătrîn prea vorovaci vro poviaște, începînd 30 care nu știe vreun mijloc să părăsască; și așa un bărbat înțeleptu mai bine ar pofti 6 mile cu picioarele să îmble, decît trei ceasuri să/asculte pre cel bătrîn vorovînd mult. Așe- 35 dară, cu nevoiță sfătuind, ca la îmbrăcă- 35 minte să fie cu cînste, niceodată voe nu le vom da ca la voroavă să fie fără socotială. Că mare despărțire iaste între nevoița la

21. Bine samină cini dzice de pururea adevărul. Thoarm <= Tea^r tro morale di Cherubino Giarardi>.

22. Nemică nu cunoaște înțălepçune, decît a potrivu voroaveli după locuri și după vremi. Sarezberiensis Policraticus, 8, <10>.

23. Preacredincioasă iaste tréciria de la pocă-
ință la cèle cînsteșe

f. 64°

1 iaste B,C, este K/așia B, așa K/așe D/dar K// 2 vene B/în cuget B,K/poht: D// 3 caria B/să lă lăpede B/lepede K/anii B, aii C, ani K/care² K// 4 aperia B/iar K/ domnii B// 5 căroră B// 5-6 lipșește căror din bunăvoința lui Dumnedzău să tîmplă a sosi la bătrîniiațe D// 5 Dumnezeu K// 6 bătrîniiațe B, bătrîniiață C, bătrîneță K// 7 nici¹⁻² B/rușinédze B, rușiniadză C, rușinedză D,K// 8 le pară K/căce-s B, căci sint K// 9 nu vra K/de bătrîn B,C,D// 10 tinériațe B, tinériață C, tineretă D, tineretă K/deșărtări C, K, deșertaria B// 11 aciastia B,C, aceste K// 12 cînștiaș B, cînștiți K/să cade]trebuie K/lipșește ca D// 13 priiatini C,K/ce să nevoiască B,C,D,K// 14 așa B,C, așa K/nepriiatini C,D, nepriiatine K// 15 priiateni B, priiatini C,K/să s<e> socotească B, să socotiască C/de adevărați B,C,D,K// 16 nemică K/alta nu este K, nu-i alta B/ad. marg. fără minciună C// 17 iar K/brăstăm D// 18 groznic]grozav B/fiaste B, este K// 19 cîndu B/sosesc K// 20 bătrîneță C,D, bătrîneță K/întru alt ¹⁻² K// 22 cuventiale B, cuvintele D,K, cuvinteli D/iar K/de binefaceriile B, faceria de bine C, facere de bine K// 24 jeluesc B,K/de ²di D// 25 tineri B/ iar K// 26 prilejește D,K]tîmplă B/vreo B,K// 27 stringu B// 28 vorba]voroavele B/treacă B/vrêmia B, vreme K/începe B,K, înciape C// 29 pria vorovaci B, pre vorovaci K/vreo poveste K// 30 nu știu D// 29-31 vreo poviaște a spunia, neștiindu nice un mijloc a părăsi vorba, atîta un bărbat B// 30 vrun mijloc D// 31 așa K/înțelept B,C/ari pofti B, ar pofti D// 32 picioareli B, picioarili D, picioarile K/umble K/trii ceasuri D// 33 acel bătrîn B/ multe vorbindu B/așia B,C, așa K/dar K// 34 după sfătuindu ad. pre cei bătrîni B// 35 îmbrăcămîntia B/cu cînștia B]cînștiți K/niciodată K, nice dănăoară B/voia B// m. 20 lipșește B// 36 fără de socotială C]desfrînați B// 37 iaste B,C, este K/nevoiță cuiwa B//

îmbrăcăminte și întru răutatea cu caria s-ari însămnă din voroava lui; că haine a purta scumpe a puțină strică, iară cuvintele riale pre mulți îi vatămă cu ură.

- 5 Macrovie, Carte 1, *Visul lui Șifpio*, filosofului Criton pomenéște, carele au trăit 105 ai și pînă la 50 de ani era cu obiceiuri riale; iară îngreindu-să în vîrstă așa au fostu de băutură și de mîncare oprit, la voroavă triaz și cu măsură, cît niceodată nu s-au priceput a fi vriadnic de vro hulă, că nice cuvîntu a grăi nu l-au audzit nime. După pilda aceasta a mulți li-am dat voe pînă al cindzăcilia an ca să fie tineri, numai de atunci nainte, ca 15 cei bătrîni să îmbrace, ca cei bătrîni să îmble, ca cei bătrîni să grăiască și a fi bătrîne să le placă. Ce iaste jiale că toată vara în flori și începînd strugurii (ca să dzic așa) cu tineréția tréce; și pre urmă, pînă a fi culesul, 20 îmbătrîniț fiind, cad putredzi în mormînturi.
- Să jăluescu așjidria cei bătrîni, pre cei tineri, că nu-i ascultă. Ce lesne iaste apărare, căci la voroavă sîntu prea urcîoș. Că de să întriabă de sfat vreun bătrîn, îndată a vesti 25 și a spune înciape că trăind cutare împărat, sau craiu, sau domnu, a căruia fericire a pomenirii să fie, viețuind așa și așa, sau lucra célia și célia au aședzat. Și așa tînărul cînd cîare sfat cum s-ar chevernisi cătră cei vii, 30 iară el sirguiaște de-i spune viața celor morți. Că în cei bătrîni pricina voroavei multă iaste. Că de bătrîniate nice a vedea, nice a îmbla, nice a mînca, nice a dormi nu pot, pentru că închieturile céle cu vréme a lucra slujbele sale 35 au deprinsu a să împiedeca și ar vrîa limba

și cu cale. Sen<eca>, 3, Vor. < = *Quaestiones naturales*>.

24. Apără greșala tineriaților, lauda lungă a bătrînului. Alec<sandr>.

25. Scăderea bătrînelilor multa voroavă iaste. Sem<machus>, 8, 47.

26. Voroava bătrînului nu numai să fie grîa, ce și scurtă. Av-gust<in>, Vor<be>.

1 între B/răutate care s-ar însămnă K/cu caria s-ari însămnă]însămnată B// 2 hainele B// 3 a puțin]puțin B/iar K/cuventiale B, cuvintele C,K// 4 rele K/pre mulți vatămă B// 6 pomeniaște B, pomenéști K/care B/o sută cinci K/ani B,D,K// 7 obiceiuri tot riale B/rele K// 8 iar K/în]întru B, la D/așa B,C, așa K// 8—9 de ¹⁻²]la B// 9 și de mari mîncări D/mîncaria B// 10 niceodată K, nice dănăoară B// 11 *lipsește* a fi vriadnic B/vrednic B, K, vrednicu D/vreo K, vrîa o B/lipsește că B/nice un cuvînt de hulă B/cuvîntu de hulă C,D, nici cuvînt de hulă K// 12 nimine K// 13 li-am dat C/li-am dat voia pînă la anul 50 B/pînă la al 50 an K/cindzăcele C]cincile D// 14 di atunce D, de atunce K/înainte D,K, *lipsește* B// 15 să să îmbrace B,K/umblă K// 16 bătrîni ¹ B/grăiască]vorovască K/a fie B/bătrîni ² B,C,D,K// 17 iaste B,C, este K/jeale B,C, jele K// 18 începîndu B/struguri K/jără *paranteze* B/așa B,C/tineriaște B, tineréția C, tineréța K// 19 triace B, trece K/pe B/culiasul B// 20 îmbătrîniț]întru bătrînéte B/fiindu B/putriadzi B// 21 jăluescu B, jăluesc C,K/așjidéria B, așjiderea C, așjidere K/bătrîni B/pe B// 22 tînări B/liasne B/este K// 23 sîntu B/prîa urcîoși B, pre urcîoși K// 24 întreabă B, întriabă C/vrun B/vesti]răsti B// 25 începe C, începe K/trăindu B/cutaria B// 26 domnu căruia fericire-i pomenire B/a căruie fericirii pomenire C, a căruie fericire pomenire K/fericirii pomenire D// 27 așa B/așa și așa K/lucrat B// 28 acélia și aciale B, cialia ¹⁻² C, cele ¹⁻² K, cele ¹ D/s-au aședzat B, au aședzat D/așa B,C, așa K// 29 cere C, cere K/s-ari chivernisi B, s-ar chivernisi C,D,K// 30 iar K/lipsește el B/sirguiaște B, sirguiaști K/viața K// 31 bătrîni B/este K// 32 bătrînetă C, bătrînetă D,K nici ¹⁻² D,K/vedia B, vidia C, vede D,K/umblă K// 33 nici ¹⁻² K, nici ¹ D// 33—34 pentru că împietriturile încheeturilor celor cu vréme D// 34 célia B, cele K/vrémia B, vreme K/slujbele sale]slujba sa D// 35 împiedeca D/ari vrîa B, ar vre K// m. 24 și 26 *lipseșc* B//

să îndreptiadze întru pomenirea vremilor trecute. Și așa nemică n-am ce dzice, fără cât să fim îndestulați de vor avea bătrînii, cum carnia lor, așa limba, la voroavă strînsă.

- 5 Și măcar că în toată lumea grozav lucru iaste a grăi multe și pildă foarte rea a nu mărturisi adevărul, iară mai multă răutate iaste acéia întru domni și întru alți bărbați nîameși, a căror slujbă iaste nu numai adevărul să-l iubască, ce și pre vrăjmași să-i pedepsască; care de nu va face, mult va cădea din cinstea oamenilor celor blagorodnici și putiarnici, de nu să va vedea nemică altă, fără căruntețe pre capetele lor și în limbile lor nimică altă, fără mincîna, nu să va arăta.

27. Va să fie frumos și va să fie și bătrîn, aciaste doaă pofte nu să tocmăscu între sine: de vei fi bătrîn nu vei fi frumos. Av<gustin>, la Ioan, 22.

f. 65 CAP 14. AICIA PRE SCURTU MARCO AVRILIE ARATĂ UNILE DE LAUDĂ OAMENILOR CELOR/ MARI A LE FACE ȘI DE CÉLE DE HULĂ SĂ SĂ FERIASCĂ

- 20 De multu, cînd eram eu tînăr și tu bătrîn, eu cu banii și tu cu sfaturile mă agîtoriei. Iară vorba aceasta alte obiceiuri cére; că cei cărunți te număscu pre tine bătrîn, iară faptele te vinuescu ca pre tînăr. Ce să întoarcem
25 voroava ni să cade; că eu să te agîtorescu pre tine cu sfaturi bune, măcar de banii tăi să nu-mi dai nemică, așa îmi pare că ești dat după scumpéte, cât nice de un ban sfaturile și pre sfétnicii romani nu i-ai cumpăra. Iară
30 pentru a mîa spre tine de binefacere și pentru datorîia priiateșugului nostru te voiu învăța acmu un sfat de folos, din care să înțelegi ce să cade omului bun a face, pentru să să iubască de dumnădzăi și să să îndrăgiasă de
35 oameni și să să cinstiască. Și așa, de poftești, Cincinate, între oameni să petreci viață odih-

1. Nemică nu-i mai cu greu decît, după ce luăm de bine facirea, să ne lége spre toate. Fab<cius Quintilianus, Declamationes, 333>.

1 îndiriaptédză B, îndreptiadză C, îndreptédză D, îndrepteză K/pomenirea B,C, pomenire K/vremilor B// 2 așa B,C,K/nimică K/nu am K/lipsește ce D/ce aș dzice B/cît]decît K// 3 ave K// 4 carnea C, carne K/așa B, așa K// 5 macarî B, macar K/lume K// 6 iaste B,C, este K/rîa B,C, re K// 7 iar K/răutatea B// 8 este B,K/aceia K/între K/domni B/și-ntru D, și între K/bărbați]boari B// 9 nîameși B,D, nîameși D]numiți K/a căroră B,K/slujbă B/iaste B, este K// 10 vrăjmaș lor B// 11 pedîapsască B/cădîa B, căde K// 12 cinstia B,C, cinste K/oaminilor D/lipsește celor B,K// 13 puternici D,K/védîa B, videă C, vede K/nimică D, K/alta B,K// 14 cărunteță C, cărunteță D, K/capetial(e) B/limba D// 15 nemică B,C/alta K, altiale B// 16 Cap 13 B, Cap 18 K, după titlu Cap 14 D/aice K/pe B,C// 17 arată uniale Marco Avrelie de laudă B/unele K/oaminilor D/lipsește celor B// 18 și célia de hulă acéia să le ferească B/di căli D/ciale C, cele K// 21 statul B/agiutorîa B, agiutorai K// 22 iar K/céria B, cere K// 23 té B/iar K// 24 faptele tale B/faptele D/vinuescu]pirăscu B/ca pre]de B// 25 ne să cadîa B/ca eu B/te]tia B/agiutoresc C,K// 26 buni K/macarî B, macar K/de]din B, K// 27 să nu-mi dai] să nu te păgubăscu B/nimică D,K/așa K/că ești]a fi B// 28 scumpete K]lăcomia B/nici K// 29 sfetnicii B,K/romani B]romei D/nu i-ai cumpăra B,K/cumpărat D/iar K// 30 mîa]me K/spre tine mare de binefacere B// 31 priiateșugului B, priiateșugului D,K/te voi B,K// 32 acu K/di caria să înțelegi B// 34 dumnedzei B,K/ și de oameni să să îndrăgiască B// 35 oamini D/cinstiască C/așa C, așa K/repetă Și așa D/poftești D//36 Cincinate B, lipsește D/oamini D/petriaci C/viață K//

nită, care scrisă cătră tine trimițu de pururia
să le ții minte:

Întîi, să ții minte binile care vei fi luat de
la cineva și strîmbătățile care li-ai pățit a le
5 uita să nevoești.

A doa, cel puțin, ce iaste al tău, să socotești
multu și cel multu, ce iaste <al> altora, puțin
să socotești.

A triia, cu cei buni de pururia să te amias-
10 teci, iară de tocmala celor răi să fugi.

A patra, cătră cei mari greu, iară cătră cei
mai mici blînd să te arăți.

A cincîa, celor ce sintu de față de pururia
a face bine și de cei trecuți a grăi bine să ne-
15 voești.

A șeasia, scăderile norocurilor, cît de mare
de ar fi, puțin să socotești, iară céle mici să
le socotești pururia mari.

Așjidirea, pentru să agonisăști un lucru, să
20 nu părăsăști cel multu, nice, pentru ciale
multe neadevărate, un lucru adevărat să nu
părăsăști.

Mai pre urmă te rog și-ț aduc aminte că să
nu aibi mai multu de un priiaten și prea să
25 te voești să nu-ț faci nice un nepriiaten. Acias-
tia sintu să să facă de cei ce poftescu să să
numere de buni.

Nu mă îndoescu dară, că, dacă vei videa
învățaturile aciastia scrisă, că vei priciape
30 dentru dînsăle deosăbită desfătare, iară și eu
mai mare desfătare voiă avia dacă voiă audzi
că le faci acestia. Că a da și a scrie învățaturi
alése foarte lesne ia<ste>, iară a arăta întru
faptele aciiale ce scriu foarte cu greu iaste. Și așa
35 și pentru datoriia prieteșugului și pentru acéia
ce am priceput întru tine, spre care cu slujbe

2. Rana grea de multe
ori să tîmăduiaște, iar
numele rău de pururea
omoaară pre om.

3. Mai multu poate pa-
na în mină, decit pasă-
rea în văzduh.

1 care scrisă]scrisăle B/trimit K, trimisia B/di-a purure K// 2 mintia B// 3 întiia B/binele
B,C,K, bineli D/caria ai luat B//m. 1 înlocuit cu 1. Cui toată nădiajde iaste în bani, gin-
dul aceluia departe de preînțelepciunia iaste, dzice Țițero. 2. Cincinat iaste acela cătră care
scrie Marco împăratul B// 4 carile ai pățitu B/li-ai pățit K// 5 să nevoești]nevoiaște D// 6 a
doa, ce iaste puțin al tău B/al doile K/este K/socotiaști B// 7 multu și cel ce iaste a altora,
puțin să socotești D/ce-i altora B/iaste C, este K// 8 socotiaști B,C// 9 a treia B,D, al triele
K/buni B/de purure C, lipsește K/să tia amestiaci B, să te amiestici C, să te amestici
D, să te amesteci K// 10 iar K]și B// 11 al patrăle K/mari B/iar K, lipsește B// 12 te]tia
B// 13 al cincele K, a cincilia B/sint B,K/de pururea C, di-a purure K// 14 bine a grăi
K/nevoiaști B// 16 a șiasia C, a șasa D,K/scăderile B/norocirilor K// 17—18 socotiaști¹⁻² B/iar
K/ciale C, cele K/pre mici B/pururea C, purure K// 19 așjidare B, așjiderea D, așjidere
K/agonisești K// 20 părăsești B/cel multu]céle multe B/nici K/celia B, ciali C, cele K// 22 pără-
săști B, părăsești K// 23 pe B,D]té rog B/și-ți aduc K/ca B,C,D// 24 n-aibi B/priiatenu
B, priiatin D,K/lipsește prea B/pria C/pre să te nevoești K/să tia nevoești B, să te nevoești
D// 25 ca să nu-ți faci B/nu-ți K/nici D,K/neprietin K/acestia B, aceste K// 26 sint K/de cei]de
aceia B/ce]carii B/pohtescu D// 27 să s<ă> numeria B/bune D// 28 dar K/deaca B/vedia B,
vedea D, vede K// 29 aceste B, aceste C, aceste D, aceste K]scrisia B/pricepe K// 30 dintru B,
K/dînsiale B, dinsele C/deosebită B// 30—31 desfătaria¹⁻² B/iar K/mari C/voi ave K/dacă voi
auzi C]audzind B// 32 aciastia B, aceste C, aceste K// 33 aliasă C, alesă K]ades B/liasnia B/feste
B,K/iar K// 34 faptă B, fapte C,D,K/acéle C, acele K/iaste B,C, este K/așa K// 35 priia-
tenșugului B/aceia K, acé D// 35—36 și pentru priceputa întru tine înduplicare cu slujbe B//

de puru¹ria cînste²șe ca să aibi am nevoit, că cu mijlocul meu și ispravnic de casă și polcovnic pre oaste și vistiarnic și mai mare peste călărime ti-am pus, care slujbe
 5 cu înțălepciune li-a<i> chivernisit, cît și/ mulțămită mi-au dat senatul, căci prin
 nevoi³ța mea ai agonisit ac⁴est⁵ia și pomenire vecinică ție ț-ai dobîndit. Iară acmu oarece
 am priceput de tine, care măcar de n-aș fi
 10 nice dănăoară înțales, nice tu să nu fii făcut, adecă că lăsînd slujba isprăvniciei lucrurilor de frunte, după ne⁶guțitor⁷ia uscatului și a mării ti-ai dat; și cel ce dăunădzi erai călărețu roman, acmu ne⁸guțitoriu de Capua te arăți.

Pînă aice, după ce am sosit, scriînd puțin, am ținut condeul meu spîndzurat, adecă cînd cuget, oare întii hulir⁹ia-ș întru tine părăsir¹⁰ia slujbei așa de cînsteșe, au ac¹¹ția proastă și de nemică slujbă de car¹²ia te-i apucat, de ti-ai uitat pre tine? Ți s-au cădzut să-ți aduci aminte de cei mai mari, carii pentru să-ș lasă copii și nepoții luminați întru stiagurile călărimei, viața ș-au vârsat cu osteni¹³ale, iară
 25 tu, rahna banilor, ac¹⁴ția vrednicie, car¹⁵ia ei cu singile în cîmpi vârsînd au agonisit, o pierdzi.

Cei mai mari ai tăi ac¹⁶est¹⁷ia grăînd nu greș¹⁸ascu, de s-ar întoarce întru viața lor, în care au fostu cu nevoi¹⁹ță, pre²⁰giur, cînste, nu ti-ar
 30 lăsa o dzi să trăești, că pre feciorii carii scot pre părinți din cînste și numele cel bun, cu pri²¹a bună gîudecată ai mîntui de viață ari puțin. Cetățile, țirgurile, satele, casăle, munții, fîntînile, pădurile, turmele, slugile,
 35 pietrile scumpe, banii, c²²ele lăsate de cei mai mari, cu îndelungarea vremii, de la o

4. Un nepriiaten a avea multu iaste, iară o sută de priiateni abia de agînguu.

5. Mai lesne nu putem sfătui pre alții intru ciale drepte, decit ei să le facă ac²³lea. Dio <Cassius>, Carte 26.

6. Nime de bună voce nu să dă după c²⁴ele noaă, fără acela ce are jiale de c²⁵ele dintii. Apul<cius>, *De deo Socratis*.

1 de-apurare K, de puru¹ria C/cînsteșă D/lîpșește ca B// 2 cu mijlocire me K// 2-4 de casă și starostia și vistiarnic și mai mare călărimei ti-am pus B// 3 visternic C,K// 4 ti-am pus C/car¹²ia B, cari K// 5 înțelepciunia B/li-ai K, le-ai B// 6 mulțemită B/ mi-au dat K/sinatul D,K// m. 4 lîpșește B// 7 mia C, me K/agonisit B/acest⁵ia B, ac¹¹est⁵ia C, aceste K/pomenirea B// 8 viacinică B vecinică C/dobîndit/agonisit K/iar K/jacuK/oariace B, oarice D// 9 priciaput B/car¹²ia B/macari B, macar K/de n-aș fi priceput nice odineoară K// 10 înțeles B/nici K/lîpșește tu K/ad. marg. fii C// 11 adică D/lăsînd B,C,K/isprăvniciei B, K, isprăvniciei D// 12 ne⁶guțitoria]preocupiile B// 13 te-ai B, ti-ai ²B, ti-ai ¹C, te-ⁱ² D, ti-ⁱ ¹⁻²K// 23 copii D, copiei K/ stiagurile C//24călăr¹³iei B, călăr¹³imii K/viață D, viața K/ostenelile K/iar K// 25 lîpșește tu D/cu rahna B, rivna K/aceia K/vr¹⁴dnicia B/caré C, care D,K// 26 singele B,K, singele C/cimp K/vârsînd B,C,K/agonisit B// 27 și ac¹⁶est¹⁷ia B, acestea C, ac¹⁶est¹⁷ie D, aceste K/greș¹⁸iasc B, greșesc C, K// 28 s-ari întorcia B, s-ari întoarce C/intru]in B/vilața K/car¹²ia B// 29 pegiur B/impregiurul cinstii K/nu ti-ari lăsa B, nu te-ar lăsa C// 30 să trăești]a vieții K/ficiorii D/cari K// 31 pre părinți]părinții săi B/den cînste C/și din numial <e> B/pre bună B,K, prea bună C// 32 giudecată B,C,K/ viiață K// 33 ar putea C, ar putea K, cu calia ari puțin B/satiale B, satile D, K/ casele B// 34 turmile D// 35 c²²ia B, cele K/dei mari D// 36 cu]că D/îndelungaria B,C, îndelungare K/vr¹⁴mii B,C//

vréme pier. Că nemică nu-i dentr-însăle, care li-am putîa ținea îndelungu, de pururîa, fără a vieții numele cel bun care ni-au lăsat noaă părinții. Deci de vréme ce-i așa, feciorul întru 5 carele să stînge numele celor mai mari, a-i lăsa viață îndelungu de rudeniile lui rău și cu hulă lucru iaste.

Cînd înfloriîa Țîțero preaințeleptul și toată republica cu sfaturile lui să otcîrmuia, a căruia 10 înțelepciune și putere pre unii îi ardea și oarecarile probozîndu-l, pentru căci ar fi el de niam prostu, dzisă: dumnedzăilor deosăbită dau mulțămîtă, căci blagorodiîa niamului tău întru tine să sfișește; iară așa viețuescu, cît să 15 fiu blagorodie celor de pre urmă alor miei, începătura și pilda bunătăților.

Nu fără mare jéle și durere cunoaștem și videm atîțea feciori răi și pierduți, pre urmă a celor mulți oameni preabuni și blagorodnici, 20 stînși întru familia lor, cît așa a celor ce-se de față pomenire cu hulă, cum celor mai mari pomenire cu véste să înmulțascu.

Nu mă poci îndestul mira, Cincinate, căci f. 66 pre vrăjmași, după obiceiul/călărețului roman, 25 ai părăsit de a-i supăra și te-ai făcut neguțitoriu, ca unul din prostime! Vei tu, părăsind pre cei streini, să face rău celor de casă? Vei aceluia ce ne dă noaă viață să-i îai viața și carii ne mîntuescu de viață pre acela să-l 30 mîntuești de moarte? Vei celor învrăjbitori să le dai odihnă și pre cei întru linește să-i mîntuești din linește? Vei să dai acelora carii apucă ale noastre și să îai de la acîia ce dintr-al său ne dau noaă? Vei să slobodzi pre cei vino- 35 vați și să pedepsăști pre cei nevinovați?

7. Cei buni și cinsteș feciori, părinților gri-jă, iară cei răi și de nemică durere aduc. Nazianzi.

8. Mintîa și numele nu să pot îngropa. Sidonius Apollinaris, *Epistola* 11.

9. Numele cel bun cine ș-au pierdut, viața au pierdut.

10. Cine liapădă niamul său laudă ciale streine. Senec<a>, *Ira-c<lie>*, *ster* <= *Hercules furens*>.

11. Mai lesne crește vrednicîia, decît să încépe. Sen<eca>, *Epistola* 201.

1 vreme K/piiare D/nimică D,K/nu-i]nu este K/dintr-însăle B, dentr-însele C, dintr-însile D, dintr-însăle K/cariia B|| 2 li-am B,C/pute K/ținia B,C, ține K/de pururea C, de-a purure K|| 3 vieții]vietui D/numiale B, numile D/ne-au B, ni-au C/noao B|| 4 vrémîa B, vreme K/ce-i așa C, că-i așa B, ce este așa K/feciorului B,C,K, feciorului D|| 5 care B/numial<e> B|| 6 lăsat B/viața C, viața D, viața K|| 7 iaste C, este K|| 8 Țîțeron K/preințeleptul B, preințeleptul K|| m. 7 lipșește B|| 9 răpublica D/sfatul B, sfaturile C,K/otcîrmue B, ocîrmuia K| a căru C.K|| 10 înțelepciun<e> B, înțelepciune C/putiaria B, putere K|arde K/oarecarele B,K, oarecareli C,D|| 11 lipșește el B/neam B|| 12 dumnedzeilor B,K, dumndzăilor C/deosebită C|| 13 mulțemîtă B/blagorodia C,K, blagorodie D/neamului B|| 14 tine]bine A,C/să sfișește K/săvîrșește B/iară eu așa B, iar eu așa K|| 15 bl<a>gorodiîa B/pe B|a lor]ai K|| 17 jiale B,C, jiele K/duriare pre mare B/durerea C, dureri K/cunoaștim D|| 18 vedîam B, videm D,K/atîția B, atîța K/ficiori D/pe B,LK|| 19 oameni B, oamini D/priabuni B, prebuni K|| 20 familia K/așa B,C, așa K/ce-s]ce sint K|| 21 lipșește de B/pomîanire B/cu]de B/cum a celor K|| 22 pomeniria B/viastia B, veste K/înmulțescu B|| 23 pocîi B/Cincinate B, lipșește D|| 24 vrăjmaș B/dup<ă> obiceiul B|| 25 părăsit B,K/ti-ai C, te-i D/neguțitor C, neguțitori K|| 26 prostimia B/vei]voești K/părăsind B,K|| 27 faci D,K/vai]vei B,C|| lipșește vai aceluia K|| 28 ad. marg. aceluia C/ce ne]cine C, ce] cine K/noo B/viață K/să iai viața K|| 29 carele B, care K/mîntuiaște B/și cari de viaț<ă> ne mîntuiaște D/de viață]viața K/pré B|| 30 moartia B/vei]vrei K|| 31 să li dai D|| 31—32 li-niște 1-2 B,C,D/den D|| 32 vei]voești K/care K|| 33 a noastre B/să iai K, să ei B,D/acéia B/ce]carii B/dentru D, dintru K|| 34 noao B/vei]voești K|| 35 pedepsăști B, pedepsești K||

Vei să fii tiran republicii tale, neapărătoriu patriei? Acestora tuturor să lasă acela ce-ș liapadă armele și să dă după precupie.

Cu mare nevointă am făcut socotială întru 5 mine ce ti-ar fi împinsu de ai părăsit rînduiala călăriei, căriia toată lauda ai fostu dator să-i faci, și ț-ai priimit un féliu de hulă vieții tale? Ție dzic a fi de hulă carele ești om de oaste, iară celor ce-s născuți întru acestu 10 niam a neguțitoriei de cinste iaste în oraș.

Așea să știi, Cincinate, că eu nu dau vină precupiilor și neguțitorilor; nu hulescu tocmală celor ce cumpără și celor ce vînd, că precum fără călărime războiul nu să poartă bine, 15 așea fără neguțitori nu poate sta orașul. Ce nu aflu altă pricină căci ai părăsit oștiria și ti-ai apucat de neguțitorie, fără cît ședzind fără de nice un lucru afară să apuci, căci pe bătrînețe nu poți face furtușaguri în jocuri.

Dă-i, dară de cumpără ești, Cincinate sărace, și vinde mai scumpu. Multe făgăduște și puține dă; măsură la luat și la dat nu să aibi într-altu chip, ca să nu te cineva amăgiască. Să fii triaz, încă foarte ca grijă să fii, care 25 lucru iaste de pază acelora ce păzăscu neguțitoria. Iară eu, giurînd, mărturisăscu că mai diriaptă va fi măsura cu care dumnedzii vor măsura viața ta, decît vadra cîrcimei tale.

Acéia în număr ai priimit, care orce soțiile 30 tale în multe dzile au furat, tu singur, într-un ceas, cu vicleșug să apuci. Iară va fi vrème în care vrînd, nevrînd, nu ceasuri care ar fi îndelungu, ce în clipala, care iaste mai scurtă, vei pierde céle agonisite. Măcar că multu și 35 s(ă)nătoși sintem și avăm și putem și viețuim, iară de la direptăția dumnedziiască

12. Nu iaste cu dreptate să să adaogă moșiia celor avuți prin pagubile celor săraci. Lac<antius>, 300.

13. Nime nu poate viețui cuvios, de nu va viețui deodată și cu cinste. Seneca, *De viaja <fericită>*.

14. Cu cit iaste cineva mai ascuțit, cu atita iaste mai ochit. Țițer<u>, *Stuj<be>*, 2.

15. Părerea lui Dumnedzau iaste fără de nice o vină. Tertulan, *Împotriva Mar<chion>*, 2.

1 Vei]și D, Voești K/răpublicii D/nu apărătoriu patrii B, neapărînd patria K// 2—3 acela care lepădîndu armele să dă după pricipie B/armile D/precupie C,D,K// 4 socoteală B// 5 te-ar fi B, te-r fi C/de ai fi părăsit K]ca să părăsiaști B/orînduiala călăriei B]călărime K// 6 căriia laudă în toate laudă ai fost datoriu K/datoriu B// 7 și ț-ai priimit]și ce prin K/fial B, fel C,D, feliu K// 8 carele]cară B// 9 oastia B/iar K/celora B]ce-s]ce sintu B, ce sint K// 10 neam B/neguțitoriei C/iaste C, este K// m. 8 și 13 lipsesc B,D// din m. 12 lipsește Nu iaste cu dreptate să să adaogă moșiia celor B// 11—28 lipsesc D// 11 așia B, aș K/Cincinnate B// 12 pricipiilor B/neguțitorilor K/tocmala C,K// 14 călărimea B/nu să poatia purta B, nu să purta C, nu s-ar purta K// 15 așia B,C, aș K/nu poatia B// 16 căce ai părăsit B/oștia B, oștirea C, oștire K// 17 te-ai B, ti-ai K/neguțitoria B]ședzind B,C,K// 18 fără nice B, fără nici K/pe]pin B// 19 bătrîneția B, bătrîneța C, bătrîneța K// 20 dă-i]de-i B/dar K/Cincinnate B// 21 lipsește mai K/scump B/multă B/făgăduiaște B, făgăduști K// 22 puținia B// 22—23 să măsur la luat și nu întru alt chip să aibi la luat, să nu te amăgească cineva K/și la dat să aibi altă măsură nu într-un chip, ca să nu B// 22 ad. marg. la dat nu să aibi C// 24 triaz B/grijă B, grije C,K//lipsește să fii B]cară B// 25 iaste C, este K/paza B,K// 26 iar K/giurînd K/mărturisesc K// 27 driaptă K]cară B, care K/vor măsura dumnedzei B/dumnedzii C, dumnezeii K/ad. marg. vor măsura C, lipsește K// 28 viața K/vadra]vadra K/cîrcimei B, cîrcimii K// 29 aceia K/priimitu B/orice D]soții D, soției K// 30 multia B/singur B,K/întru un K// 31 hiclesug V, vecleșug K/iar K/va fi]a fi D/vrémia B, vreme K// 32 cară B, care C,K/ vrîndu B/nu un ceas cară ar fi B]ari fi C// 33 în]într-o B]clipală B,C,D,K]cară B, care C, K/iaste C, este B,K// 34 cele K, ciale C/agonisite B/macari B, macar K/multu]sint D// 35 sintem K/avem B,D,K]putiam B// 36 iar K/dreptătia B, dreptate C, D,K/dumnedziiască B,K//

ori pentru céle réle făcute certare, cum pentru céle bune făcute plăta a aștepta trebuie. Și așa, din slobodzeniia dumnădzăilor, unul a mulți iaste calo; și de la o vréme un ceas de 5 dzi ceartă pre toți.

16. Cel rău agonisit, rău să Impraștie. Prato <= Plautus, Poenulus>.

f. 66^v CAP 15. AICEA MARCO AVRILIE ARATĂ CĂTRĂ CINCINAT, PRIIATENUL SĂU, CA PUȚIN / SĂ SOCOTIASCĂ LUCRURILE CÉLE RRÉLE, ÎNVĂȚIND CĂ OMUL DE AR FI CÎT DE ÎNȚELEPTU 10 ȘI ÎNVĂȚAT, PURURIA ÎI TREBUE SFATUL ALTUIA

De aș socoti că să va aședza dentru înțălep-
cîunia ta acela sfîrșit lumii și deșărtărilor ei,
care ț-au aședzat ție și dzilelor tale lumia,
15 a te mîntui și tu dentru dînsa și audzirea eu
dentru a nu sfătuire osteniata ta aș fi putut.
Iară că atîta de mare iaste afară nebăgare de
samă, pentru acéia trebuiaște învățatură și
oarecare aduciré aminte. Cu ciocanul a suna,
20 măcar că briciul iaste néted, iară trebuie a-l
da pre tocilă.

Măcar că ar fi cineva cu minte prea ascu-
țită, iară îi trebuiaște sfat.

De multe ori au fostu înțălepti, iară nu întru
25 ales, ce că lucrurile așa sintu de crude, cît
cu înțălepçîunia sa a le coace acialia nu le
pot, pentru cîa voile lor, ca cînd ar fi timpave
a le ascuți, înțalesul lor a-l curăți, socotiala
cea adevărată a o face, mintia a o deștepta
30 și dentru toate părerile și socotialele streine
ca la o cutie trebuie să să pue.

Carii vor să facă case mari, late și frumoasă, la
pusoarîa temeliei să facă foarte mare pază tre-
buie; că unde nu sintu tari temeliele, cu grijă sintu

1. Doftorii, pentru să-
nătate, triste dau min-
cări, <Titus> Livcius,
Carte 45.

2. Mai fără grijă a lua
sfat, decît a da <Tho-
mas Aquinas>.

3. Ca pre arină, așa
avuțiile mai Iesne-i a
le apuca decît a le
finia. Elian, 4.

1—2 ori]și B/céliea¹⁻² B, ciale¹⁻² C, cele¹⁻² K/rriale B, rréle C, rele K/ad. marg. cum
C]și B, cum și D/triabue B|| 3 și așa de multe ori din B/așia B, așa K/den C, D/slobodzâniia
D, K/dumnezeilor K, lui Dumnedzău B|| 4 iaste C, este K/calojucigaș K/vrémia B, vreme K|| 5
toți]mulți B|| 6 cap 14 B, cap 19 K, după tillu cap 15 D]aice K]iară B]Avrelie B|| 7 Cin-
cinnat B/priiatinul C, prietinel D, K|| 8 socotească B, socotiască C/cele K, lipsește B/rriale
B, rele K|| 9 învățindu B, învățind C/de]cît B/ințeleptu B, C|| 10 de pururia îi trebuiaște
B/pururea C, purure K/trebuiești K|| 12 așadza D/dintru B, K/ințelepçîunia B, înțălăpçîunea
C, înțălepçîune K|| 13 aciala B]fîrșit B/lumiei B/deșertăcîunilor B, deșertărilor C, K/ei]ia
B|| 14 caria B]așiadzat B, așadzat D]dzililor D/lumea B, C, lume K|| 15 și tu din a audzi
ură și eu dintru B]dintr-însa K]auzire K]m. 14 lipsește D, K]m. 15 lipsește B, D|| 16 dintru K]nu
sfătui B/osteneala B|| 17 iar K]că atita]a căuta D]iaste C, este K]nebăgaria B|| 18 acéia K]tre-
buești K|| 19 aduciare B, aducere C, aduceri D, aducere K]amintia B|| 20 macari B, macar
K]briciul B, C]este K]niated B, C, neted K]iar K]trebuie B|| 21 pe K]la B|| 22 macar
B, K]mintia B]pria B, C, pre K|| 23 iar K]trebuiești K|| 24 multé B]au]am B]ințelepti
B, C, înțălept D]iar K|| 25 ce]cia C]așa K]sint B, K, sintu C|| 26 înțelepçîunia B, înțălepçîune
K]acéliea B, C, acele K]nu pot B|| 27 pentru ce B, D, K|| 28 înfelesul B]lipsește lor B/
socoteala B|| 29 cea]ce K]mintea C, minte D, K|| 30 dintre B, K, dintre C, D]părerile B]soco-
tealiile B, socotelii D, socotelile K|| 31 cutiia B]triabue B]puia B|| 32 care K]casă D, K]fru-
moasia B|| 33 pusoria B, pusoare C, K]teméliei B, temelii C, temelii D]foarte]pria B]paze
B]trebui B|| 34 nu sint B, K, nu sintu C]temiialiele B]grijă B, grije K]sint B, K||

casăle. Zidiurile lumii, adecă staturile céle s(ă)nătoasă în care ne învălătucim noi, fiii deșărtării, sîntu zidite pre năsip nestătătoriu, cît măcar că ar fi tari și putiarnici, 5 de vîntu cît de mic să clătescu, de hierbintială crapă și ploile le slăbăscu și cînd nu socotim, de moarte din temelie să asamîna cu pămîntu(1).

Deci, vădzind oamenii că nu li s-au dat să 10 fie vécinice, sîlescu să-ș gătiadză și lucr vîacinic, cugetîndu-ș case mîndre și staturi, lăsînd feciorilor foarte mari, în care cum în- 15 tr-alte, sîntu nebuni. Măcar lopăți de aur, țevi de argintu, meșterii crai, teslarii niameși că ar fi și cătră aciastia lasă patul pămîntului pînă la cel din lontrul pămîntului o mie de ani 20 petrec pînă a sosi la fundul cel de pre urmă; iară niceodată nu vor afla scală vîrtoasă și piatră vie, pre care ar zidi fără grije casa și ar lăsa și e pomenire nemuritoare.

Toate dumnedzării carii nemuritori au făcut de obște cu oamenii cei muritori, fără nemuritorie. Pentru acéia ei să număscu nemuritori, 25 că nici dănăoară nu mor, iară noi, muritori, că în toate dzilele murim. Deci dacă au oamenii sfîrșit, averile că n-ar avea sfîrșit, Cincinate, socotești? Ori că ar fi crud, ori coptu, ori putred, ori rupte, ori scutate, numai ce-i caută pomului aceștii vieți de la copaciul 30 mișăliei, carnei a să rumpe, /care lucru nu vei socoti puțin. Că măcar că a muri a firii iaste, iară de multe ori afîndu-ne încă în frunzile și florile tineretilor, chidile boalei, sau piatra nevoilor ne vine, așa cît, cînd socotim noi, 35 încă vei să ne sculăm din pat, închidem luminile într-o noapte vécinică. Ostenitoare, chel-tuitoare, nestrăbătută și slabă de țasut pîndză

4. Cu mare apărare stau și să întărescu toate, iară curund și degrabă să răsipăscu. Sineca, <Quaestiones naturales>.

5. Toate celui muritoriu să schimbă cu lége făcută. Min <= Manilius>, Cartia 1.

6. A să impuțina trebuie oarece să apropie de hotar spre apus și spre céle de pre urmă plecîndu-să. Chiprian, *Tracstatul*, 1.

7. Orice vine pînă la virvu, mai multu creșterii loc nu lasă. Seneca, *Suasoriae*.

1 casele B/zidiurile C, zidurile K/lumiei B/adică D/célia B, ciale C, cele K// 2 caria B// 3 fiii/fiei K/deșertării B,C,K/sint D/zidite C/sint zidite deasupra cu năsip B/năsip C, nesip K/nestătători K// 4 macari B, macar K/putiarnice B, puternici C,K// 5 hierbintială B, fierbintială K// 6 creapă B, criapă K/lipsește și ¹ D// 7 moartia B/den C,D/pămîntul K// 9 vădzînd B,C,K/omenii B, oamini D/să fie/a fi B// 10 vécinici C, vecinici K/silescu B, silesc D/gătédzia B, gătédză D, gătiadză K/șieluiș K// 11 vécinic C, vecinic D, K/casă D,K// 12 lăsînd B,C,K/feciorilor D// 13 sîntu B, sint D/nebunî B/macari că B/macar că ogrăzi de aur K/dé B// 14 țavi D,K, țehi B/niamîș B, niameși C, nemiș D, niamîși K// 15 acestia B,C, acestia D, aceste K// 16 cel/célia B/den D/lontru B,D, lăuntru K/a pămîntului B,1000 B,C,D/lipsește de ani B// 17 pe urmă B// 18 iar K/niciodată K, nice dănăoară B// 19 piatră K/pre caré C, pe caré B/ari zidi făr(ă) grij(ă) B/ar zidi casă fără grije K// 20 ari lăsa B/șieluiș K/pomeniria B// 21 dumnedzei B, dumnedzării C, dumnezeii K/carii cei B/carii sint K//m. 1 lipsește D//m. 2 și 4 lipsește B// 22 omenii B// 23 aceia K// 24 nice dănăoară C, niceodată D, nici odineoară K//iar K// 25 dzilile B,K, dzile C,D/deaca B/oamini D// 26 firșit¹⁻² B/n-or avia B, n-ar ave D, nu ar ave K/Cincinnate B// 27 socotiaști B, socotește D/că ar fi crud/că verđia ar fi B// 28 putrede K/lipsește ori rupte K/rupt B/scuturat B/ce-i]ce B,K// 29 pomul B/vieții B// 30 mișălii B, mișeliei K/carnei/carne D, carne K/nu voi scotti K// 31 macari B, macar K/firei B/iaste C, este K// 32 iar K/multia B/aflîndu-nia B/încă aflî(n)du-ne K/frunzele B, frunzăle C,K// 33 tinériațelor B, tineretilor C, tineretilor K/chidiale B, chidele C,K/boalelor D, boalii K/piatra K// 34 vene B/ășia B,C, așa K// 35 vei]vii B,C,D,K/den C,K// 36 întru noptia B, întru noapte D,K/vecinică K/ostenitoare B, ostinitoare K// 37 țasut]cerșut B//

İaste ce, precum în multe dzile să țese, așa
 într-o clipală a vremii să rumpe. Foarte mîhnit
 lucru vederii İaste: cu atîta ostenială crește
 omul, cu atîta cheltuială pînă a sosi la statul
 5 cel cinsteș și cînd ne pare puțin, așa perim,
 cît nice o pomenire nu să află.

Pentru dragostea ce İaste împreună, între
 noi, Cincinate, te rog, pentru dumnădzăii cei
 nemuritori, și poftescu ca să nu credzi lumii,
 10 a căriia ales și deosăbit lucru İaste, suptu
 priă suptire aur, a ținia multă rugină; suptu
 văpsala adevărului, cu o mie de minciuni să
 ne îngreuiaze; cu scurtă desfătare întuné-
 rece de dureri să amestece; căroră arată priă
 15 mare bunăvoință, pre aceia mai curund îi
 amăgește; cu cît mai multu de binile ei dă
 cuiva, cu atîta mai curund aceluia mai mare
 scădere-i aduce; celora ce-i slujăscu cu șagă,
 plată de sirgu le dă și de cei ce tare să İubiaște,
 20 de aceia tare-ș batgiocuriăște. Și așa, din
 somnul cela ce-i fără de grijă, cu prea mare
 grije ne deștiaptă pre noi. Și lumea, sau o
 știe, sau nu o știi; de nu o știi, căci îi slujăști
 ei, de o știi, căci o urmedzi pre dînsa. Au
 25 n-ai giudeca a fi nebun furul acela care ar
 cumpăra ștriangul acela cu care s-ar spînzura?
 Sau ucigașul de om care ar lucra sabie
 de care s-ari giunghia? Sau jacașul care ari
 arăta puțul în care s-ari İneca? S-au vîndză-
 30 toriul care eșind la ivală, unde s-ar tăe în
 patru bucăți? Sau vrăjbitoriul care s-ari
 arăta singur giudecății, ca să să ucigă singur
 cu pietre? Iară adevăr, cu multu mai nebun
 ești tu, dacă nu cunoști lumia, lumii slujăști
 35 și lumii urmedzi.

8. Abiia de agiunge
 toată viața ca să te
 inveți [a urf] acestu
 lucru numai, a urf lu-
 mia. Senec<a>, Carte
 111.

9. Cel ce purciade spre
 păcat, purciade spre
 pierzare. Filon, <De
 vita Mosis>, 1.

10. Mai mare robie
 İaste norocul cel mare.
 Polib<ius>, 26.

1 İaste B, este K/İase B, țesă D, țesă K/İașia B,C, așa K// 2 vrēmii B// 3 vedrii B, viderii D/este K/osteneală B/să criăște B, crește K// 5 cinstiaș B, cinstit K/puțin ne pare B/İaș K// 6 nici K/pomianirē B/nu ni să află B// 7 dragoste B,K/İaste C, este K/İntru D// 8 dumnezē B, dumnezeii K// 9 și]tē B/pohtescu D/nu crez K// 10 cărie D/İosebit B, osăbit C,D,K/İaste C, este K// 11 pre C/ad. marg. suptire C/suptu priă suptire]pre supt ciaru B, pre supt ceriu K/ține K// 12 văpsala]visla K// 13 îngreuiază C,D, îngreueză K/İupă desfătare ad. İndestulat D/desfătaria B/İntunēriace B, İntunerice D, İntunerece K// 14 duriari B]daruri D/amēstiace B, amestice D/pre mare K// 15 bună nevoință D/İacia K/İurundu B// 16 amăgiaște B, amăgești K/de]din B,K/binele C,K,bineli D// 18 scădere İi aduce K// 17—18 cu atîta mai mare aducia aceluia scăderia celora ce slujescu B/slujesc K// 19 sirg C, sirgu K/de cei ce]de carii B/İubēște C, İubēște D,K// 20 aceia B, İcia C,K/tare İș bagiu- curești, K, tare batgiocuriăște B/İaș K/den D// 21 cela]cel B/ce-i fără grije B, ce este fără grije K// 21—22 grije ¹C, grija ²B, grija ²D/pre mare K, prea marē B/deștaptă C, K// 22—23 și tu lumea și İiclanșugurile ei sau o știi sau nu o știi; de nu știi B/lume K/știi ¹ C,K/ căci-i C, căce-i D/slujēști B, slujēști C,K// 24 de știi B/urmez K// 25 n-ai giudeca B, nu ai giudeca K, n-ai giudeca C/İcela B/carii D/ari cumpăra B// 26 caria B/s-ari spînzura B,C// 27 ari lucra B,C/ sabiia B, sabii C,D,K// 28 caria B,C,/s-ari giunghia C, s-ar giunghia K/İacășul B/İar arăta K// 29 s-ar İneca K// 30 vîndzătorul C/carele B/İndia B/s-ari țaria B,C, s-ar țaria D,K// 31 İvrăjbitoriul B/s-ari arăta K// 32 singur B,K/İiudecății B,C/İișpește singur K// 33 pietri B,C,D,K/İiar B,K/İu]mai B/ad. marg. cu multu C, İișpește K// 34 deaca cunoști B, dacă cunoști D,K/lumea C, lume K/slujēști B,C,D,K// 35 și pre lumē urmıadzi B// m. 10 İișpește B//

Spune-ț(i)-voiu ție un lucru așa de mare și ales, cât să nu-l mai uiți: mai mare credință ne trebuie noaă, cu care am crede, care vedem cu ochii, deșartări foarte deșerte, decît să
 5 credem minunile cele strașnice care audzim cu urechile. Să nu treci fără nevoiță, ce să le rumegi, te rog, ce am dzis și care nu ıaste fără adıncime. Au tu socotești, Cincinca, că cei bogăți și oamenii cei supuși la loc ales,
 10 căci au bani mulți, au grije puține? Ce aș vrea tu să mă credzi, priiatene, că aceasta ıaste socotiala bunelor aceștii lumi, că mai ıntii de va ınchide cineva nenorocos o sută de galbeni de aur ın scriiıu, gındul lui cu o
 15 sută de mii de griji să va ınvălătuci./

f. 67^v Vădzut-au cei vechi, de demultu, vedem noi aceasta cești de astăzi, vide-vor aceastaș cei de pre urmă, că banii carii agonisim sıntu cu numărul hotărıt, adecă au sfırșit, iară gri-
 20 jiă și pricile carele le aduc banii cu sine, nesfırșite și nehotărıte sıntu. Puține neamuri ın Rım, cu chipurile mari și iscusite vedem, care ın scurtă vrıme n-ar fi vădzut ın gındurile sale grele griji, groznice, cu vecinii săi nepri-
 25 ıateșuguri, marea moștınirilor zavıstie, peste măsura a priiatenilor apucări, cu primejdie a nepriiatenilor rautate și ıntii ın divan price. Deci, carii pentru să ıntăriască oala cu a norocirilor a patru socotiale au pus. A cıti
 30 orășeni că s-au tımplat, am vădzut eu, ın locul unui fecior al său ıubit, să lasă altul că au rămas moștınitoriu celor lăsate de părinți feciorului său, de care nu gındiıa, de li-au petrecut fără de nice o grijă. Că nemică
 35 nu-i mai dreptu decıt acıea carii ın viață au viclenit pe alții cu deșartarea cugetelor

11. A avuțiilor frunte vėsälă cu multă amărăciune ın lontru săminată ıaste. Vaxlerius Maximus, 44>.

1 Spunıa-ț-voi B, spune-ți-voi K/lıpsęște ție K/așa B, așa K//3 ne trebuia B/noao B/ cu caria a crede B/care C/vedem B,D,K//4 deșertări B,C,K/deșıarte B, deșarte K//5 credem K/minunile]luminili D/cele K/care le audzim B,C,D,K//6 urıachile B/nu triaci B//7 rumegi]urmıadzı B/care]caria B, carte K/nu ıaste C, nu este K//8 adıncimă B/socotıaști B/Cincinnati B//9 oamini D/supuși]puș B//10 grij(i) B, griji C,D/ puțină K//11 aș vre K/crez K/priiatene B, prietine K//12 ıaste C, este K/socoteala B/bunilor D]nebunilor B, bunătăților K//13 ıntiiu B,K/de va]de ce va B/nenoro- cıt K/100 B,C,D//14 galbini K/lıpsęște de² B/scriiıu B, săcriiıu C,D, săcriu K//15 100 de mii K/ınvălătuci]ınvălui K//16 acei vechi B,C,D,K/vedem D,K/vedem aceasta noi B//17 acești de astăzi K/astăzi B/vede-vor B,K, vide-vor D/aceasta și cei B,K//18 pe B/carii fi agonisım B, carii fi agonisım C, cari fi agonisım K/sınt B,D//19 adică D]fırșit B/ıar K]grijea B, grija C, grije K//20 pricele K/caria aduc B, care aduc D, care le aduc K/sıne K/nefır- șite B//21 sınt K//22 ın Rım neamuri B/carii D, cari K//23 vrımia B, vrıme K/nu ar fi văzut K//24 sale]lor K]grıale B, grıle C]grij(i) B]groznice]grozavnice K/vecinii săi]prie- tınii lor K/săi]sei B/nepriiatenșuguri B, neprieteșuguri C,D,K//25 mare B/a moștınirilor B, moștınirilor D,K//26 priiatınilor C,D, prietınilor K//27 nepriatınilor C,D, nepriatınilor K/apucări și rautate K/rautatıa B/ıntiiu B]prici K//28 dece B]ıntăriască B, ıntăriască C/oala cu]o lacună B]ad. marg. cu C, lıpsęște K//29 nărocirilor D/socoteli K//30 orășiani B,C, oroșiani D, orășeni K//31 a unui fecior D]fıciur ıubit al său K//32 lıpsęște că au rămas B/moștınitoriu a celor B/moștınitoriu B, moștınitor D//33 fıciurului D//34 le-au petrecut B,K, li-au petrecut C/lıpsęște de B]nici K]grije B,C,K]nımică K//35 drept B,K/decıt ca B/acıaıa C, acıea K/care K/35—36 ın viața sa au viclanıt pre alții B/ viiață K/viclenit K]pre C,K/deșıartarıa B, deșertarıa C, deșertare K/cugetelor B//

sale să cunoască la moarte victeșugurile altora.

Foarte ar fi nedirepți dumnezăii cei direpți de ar da celor răi vreme și loc să facă orice rău ar vria cu cugetul lor. Ce așa dumnezăii sintu de priavădzători și preafntălepti, cât s-ari pãria că oricum trec începăturile celor răi că ari prii și ar suferi, iară acéstia, când cură prea multu, cu atita mai cu răbdare le împraștie.

Neîmblîndziți ar fi dumnezăii și ari suferi fără cale cele nediriapte de ari lăsa celor răi carii cu multa scădere au strînsu acelor mai mulți bune, camăta cu odihnă și îndelungată să petriacă. Prea mare nebulie ar fi, mi să pare, când ne știm că în lacrimi ne naștem, cu gemutul că murim ne vedem, iară căci suferim rîsuru întru viața noastră. Aș vria să știu de la lume ce o iubăscu pré dînsa, de vreme că întrăm în lume cu plînsu și dentrînsa cu gemut eșim, căci ar vrea rîdzind să viețuiască; că pravila ȳaste, cu care măsurăm să fie driaptă peste tot.

Socotind, Cincinate, acmu vârsta ta, de m-ai chema pre mine la sfat, ai cîare de la dumnezăii moarte, ca să te odihnești ca un bătrîn desăvîrșit, nu a viețui, ca să viețuești după obiceiul tînarului nebul. Pre mulți i-am plînsu eu, cu multe lacrimi în Rîm, vâdzindu-i pre dînșii că să duc din lume, iară pre tine, Cincinate, ti-am plînsu și te plîngu cu lacrimi de singe, prăvindu-te că te întorci la lume și cinstia ta în senat și a celor mai mari niamuri (în senat) și prieteșugul meu și vrednicia ta și socotiala rudelor tale și vătămarea orașului, întru atita rahă a ta au trebuit să te înfrînedzi.

1. f. 68 Cugetă, Cincinate, nenorocitul, că cei cărunți trebue să să cinstiască; carii cad/și cu

12. A lui Dumnezău răbdari într-ascunsu ȳaste. Hier<onymus.>

13. Întîrdziirea certării Dumnezău cu a-suprială plătiaște. Valerius Ma<ximus, 1, 2>.

14. Nu știi sărace că, când te temi ca să nu slăbască lucrurile casii tale, să slăbește și să sfîrșiaște și singură viața și sănătatea. Chi-<prian>, Vor<be>, 1, cap 1.

15. Cele ce nu putem urma să nu rîhnim. Seneca, De tranquillitate animi, 11>.

1 vicliansugurile B|| 3 nedrepti K/dumnezăii B, dumnezeii K/derepti B, drepti K|| 4—5 ari 1—2 B/vreme K/ar vre K/cugiatul B/așea C/așa sint dumnezăii K|| 6 sintu C/dumnezăii B/priavădzătorii B, preavădzători C, prevădzători K/preîntelepti D, preîntălepti K|| 7 s-ar păre K/oarecum B/începăturilor B,C,D,K|| 8 ar prii K/ari suferi B/iar K/aciaste C, acéstea C, acéste K|| 9 pria multu B, pre mult K/atita-i D/ răbdare]mare duriare B/să le împraștie D|| 11—24 lipsesc D|| 11 dumnezăii B, dumnezăii K/ar suferi K|| 12 ciale C, cele K/nedireptia B, nedrepte K/ar lăsa K/acelor B,K|| 13 multă B/scăderia B, scădere K|| 14 buni C]bani K/îndelungatia B|| 15 petreacă B/pria mare B, pre mare K|| 16 ne naștiam B|| 17 gemut B,C/iar K/căci am suferi rîsul B|| 18 întru]în B/viața K/aș vre iar să știu K|| 19 de la lumé și de la céia ce o iubăscu B/ce iubăscu K/pre B,C,K|| 20 vrémia B, vreme K/în lumé întrăm B/în lumé]într-însa K/dintr-însa B,C,K|| 21 ca cu gemut K/ari vria B, ar vre K/rîdzind C,K]cu chihote de ris B|| 22 iaste B, este K/caré C|| 23 triabue să fie direaptă B|| 24 Cincinnate B/acum K|| 25 chieama D/cere B,K, cére C/dumnezăii B,K|| 26 te]tia B|| 28 obiceiul B|| 29 vâdzindu-i B,C,K|| 30 den C,D]lumé B/iar K/Cincinnate B|| 31 ti-am plînsu C|| 32 singe B,K/prăvindu-tia B]lumia B|| 33 cinstea C, cinste K/ sinat K/neamul B|| 34 fără paranteze K/lipsește în senat B/sinat K/priatensugul B/vrednicia B|| 35 socotiala B/vătămarea B,K, vătămarea C|| m. 13 și 14 lipsesc B,D|| 36 rîhnă C, rîhnă K/să tia înfrînedzi B/înfrînez K|| 38 Cincinnate B|| 39 triabuia B/cinstiască B,C||

cinste trebuie să să zăbăvască. De vreme ce ești din niam ales, de slujbe îngreuiat, de vîrsta încărcat și orașianilor că ai fostu drag, au trebuit să socotești că mai multu poate folosi
5 pe o cărare îngustă ce duce pre cei buni, decît perirea prostimei, care iaste prea lată cale celor răi. Că măcar că cēialaltă la întrat iaste îngustă, iară nu-i orbēște ochii ca cēia ce iaste plină de prav.

- 10 Îț(i) voiu da ție sfat, care, de va cădea rău, să nu mă mai aibi priiaten. Întrebi care sfat ar fi? Ferēști-te de avuții rătăcite, cu care te îngreuedzi, cu orecare groznic și lunicos lucru, avînd așia de supțire vieții tale sfiatnic. Că
15 cei ce sintu în vîrsta ta, depotrivă a să stînge mai multu decît a lumina îi videm. Cătră acestu sfat adaog învățatură, ca niceodată să nu credzi norocirii de acmu, ca pre o proocie nărocului celui nenorocit. De vreme că
20 ai pășit, ca un nebun, pe potică așia de ponorită, te sfătuescu să te pogori încet, ca un înțăleptu, așea cît mai bine să dzică că te-ai pogorit, decît că ai cădzut.

- Sfîrșit fac acmu scrisorii méle. Summa
25 (aceasta), aceasta iaste, care cu nevoiță să o păzăști; că a-ți fi vrédnici de blăstămure și tu și félul vieții tale, căci neguțitori făcîndu-vă, săraci viețuiți, pentru să muriți bogati. De blăstămure că sinteți voi preainsămnați,
30 iarăș poftorescu și voiu prociti, de vreme ce a unue rău rîvnire cu scădere a mulți buni iaste să să pliniască.

16. Nice să amăgește socotiala bună, nice amăgești nici dănăoară. Mami <= Manilius>, Carte 2.

17. Cu cît înălțarea iaste mai mare, cu atita primjedia mai gră. Adag<iu>.

18. Priiateșugul cu fapta, nu cu cuvîntul, să să ispitiască. Dio <Cassius>, Carte 61.

1 și cu cinstite zăbăvi triabue să să zăbăvască B/vremeK /ce]că B// 2 den D/neam K/de slujbe] cu slujbele B/îngreuet K/cu vristă B/vîrstă D// 3 orașenilor B, oroșianilor D, orașanilor K/ai]au K// 4 socotiaști B// 4—6 mai mult folos poatia ce duce pre cei bun] pre o cărare îngustă, decît periria B// 4—5 folosi o cărare K// 6 periria C/caria B/iaste C, este B,K/pria lată B, pre lată K/calia B, calea K// 7 macari B, macar K/ciaialaltă C, cēialaltă K/iaste C, este K// 8 iar K/nu-i orbiaște B, nu-i orbește K/cēia K/ce]care B// 9 iaste C, este K// 10 îți voi da sfat K/caria B/de va căde K// 11 priiatin C, prieten K// 12 ferēștia-te B, ferēște-te C, ferēște-te K/avuțiile B/rătăcite]părăsire K// 13 îngreuiadză B, îngreuiadză C, îngreuiadză D, îngreuez K/lipsește cu K/oricare D/oarecare C,K/lunecos B,D,K// 14 așa K, așe B/de supțire]pre gingaș B/sfetnic C]sfeșnic B,K// 15 cei]cēia B/sint K/depotriva ta că s-ari stînge B/depotrivă D, depotriva K// 16 vedem B,D,K// 17 niciodată K// 18 pe B,C,D,K// 19 norocului B,D,K/vrēmia B, vreme K/că]ce C,K// 20 ca un nebun ai pășit pre potică B/pre K/așa K// 21 té¹ B/ția pogori B// 22 înțelept B/așia B,C, așa K// 23 ti-ai pogorit B, te-i pogorit C,D// 24 sfîrșit]hotar B/scrisoarii B/mele K// 25 lipsește (aceasta) K/iaste C, este K/caria B// 26 păzēști B/a-ț fi B/vriadnici B, vrednici C,K// 27 félul C,K// 29 sinteți K/priainsămnați C, preinsămnați K// 29—31 priainsămnați de iznoavă procitescu și voi prociti de vrēmia că a unuia rău rîhniria B/ 30 iarăș K/pohtorescu D/voi C,K/vreme K// 31 a unuia D/rîhnire D/scăderia B, scădere C,K// 32 iaste C, este K/plinească B,K, pliniască C// m. 18 lipsește B,D// după m. 15 ad. Averile pre cine sație lăcomia a o stîngia nu pot, dzice Voetie B//

AICEA SFĂTUÎAȘTE PRE DOMNI ȘI PRE CEI
MARI SĂ SĂ FERIASCĂ DE CÉLE SPURCATE, CĂ
BLÎNDÉȚIA ȘI BUNĂTĂȚIA ÎASTE PREA
VRÎADNIC LUCRU CHIPULUI ÎMPĂRĂTESC.

5

CAP 16

Pisistrat, vestitul tiran a athineilor, pentru multe vrăjmășii ce făcea, neputîndu-să suferi de priătenii lui, fu părăsit, mărăgînd fieștecine dintre dînșii pre acasă-și. Care lucru vădzînd
10 tiranul și hainile și banii toți în saci puind, de umere li-au dus la priăteni și vărăsînd multe lacrămi înainte-le, așa au grăit: Iată hainile, iată banii aduc, ca de vă veți întoarce la tovărășiia mea să ne întoarcem toți la casa mea;
15 iară de nu veți să urmați tovărășiia mîa, întru ale voastre mi-am ales mie să rămîiu.

Iară de vă îaste voao urîță deprindiriia mea, eu foarte a vă sluji voao poftescu, că știți că nu să să numască aceia priăteni ade-
20 vărăți, carii unii altora nu îngăduescu.

Plutarh, întru *Apoftegmatele* sale, dzice că Pisistrat au fostu peste samă de bogat și apoi lacom de tot, cît fu pedepsit cu întunérecile céle vécinice. Ori/cît aur și argintu o dată
f. 68° 25 cădea în mînule lui și de-i trebuia să cumpere ceva de la aceia carii din vréria lor nu-i da, fără voia lor, din poronca lui li să lua. Și așa, cînd fu aproape de moarte, sau mai multu, dacă muri tiranul, socotiră acestu
30 lucru athineii să cumpăniască trupul lui Pisistrat mortu cu averia lui. Și ce-i de mirare la spus, înșeșit au tras mai multu numai cumpăna de aur și de argintu, decît trupul lui. Fiînd întrebat Lid filosoful, carele pre acéia vré-
35 me era la Athina, ce ar trebui să să facă cu avérea lui, deodată și cu trupul lui, așa au răspun- su: Oricine dentru cei ce viețuescu, ce va cunoaș-

1. Omul fără om nice cu un mijloc a vieții nu poate. Lact<antius>, 6, 3.

2. Cu cît mai bine îaste a avia sănătate fără bani, decît bani fără sănătate. Amrad <= Ambrosie>, *Sluj- <be>*, 2, 25.

3. Lacomul, fără cînd moare, nemică nu face cu cale. Mam. <= Mi- mi Publiani>.

1 *ante titlu* Cap 15 B, *ante titlu* Cap 20 K/aiice K/sfătuești K/domni B// 2 ca să să ferească B/céla B, cele K/lipsește că K/2—3 arătîndu că blîndéția B// 3 blîndétea C, blîndéte D, blîndeța K/bunăteatea C, bunăte K/iaste B, este K// 4 priă vrédnic B, prea vřednic C, pre vřednic K/împărătesc și domnesc B// 7 făcia B,C, făce K// 8 nepriătenii B, priiatinii C,D, prietini K/părăsît B,C/mărăgîndu-ș B, mergînd K// 9 dintru B, dentre C/pre la casă-ș B/caria B/văzînd K// 10 hainele B,C,K// 10—11 puindu-i pre umerele B// 11 di-a umere D, K/le-au dus B, li-au dus C/priiatini B, priiatini C, prietini K/vărăsînd B,C,K// 12 înainte lor K/așia B,C, așa K/au grăit]au zis K/hainele B,C,K// 13 de veți B// 14 mîa 1-2 C, me 1-2 K, mîa² B/întorcem B// 15 tovărășie B,K/mea K, me D// 16 mi-am ales K// 17 este B,K, iaste C/deprinderia B, deprinderea C, deprîndere K// 18 mîa B,C/lipsește foarte B/voaă C/pohtescu D// 19 *după* nu ad. întru C,D,K, sint B/numească K/acia C, aceia K/priiatini B,C, prietini K// 20 carii unora alții nu rabdă B// 21 Plutarhu B// 22 *lipsește* apoi B/ș-apoi D// 23 *lipsește* de tot B/întuniaricele B, întunericile D, întunericile K// 24 ciale C, cele K/vecinice K/oricia aur B// 25 căde K]veniia B/mîinile K/cumperia B// 26 céla B, acia C, acie D, aceia K/vréria C, vrerea K// 27 voia]vréria B/porunca B,K// 28 așa C, așa K, *lipsește* B/moartia B// 29 deaca B, daca K// 30 athinenii K/cumpenească B, cumpăniască C, cumpănească K// 31 mortului cu averile lui B/avérea C, averea K/miraria B, merare K// 32 însăsit D]înșaptitu B// 32—33 mai mult cumpăna numai aurului și argintelui B// 34 deci fiînd B/care B/pe B,K/aceia K// 34—35 Lid filosoful, careli pre acéia vréme era la Athina, fiînd întrebat ce ar trebui D// 35 vrémia B, vreme K/ari triabui B/aviare B, avere K// 36 așa B,C, așa K// 37 dintru B, dintre K/viețuesc B/cunoaștia B//

- te al său că i s-au luat de tiranul, acéia îndată să i să întoarcă lui socotescu. Nice să vă pae mirare căci nu vă sfătuescu ca să să pue vistiăriul lui în visteria oraşului,
- 5 că nu din jacurile tiranilor, ce din sudorile oraşenilor dumnedzii vor să îmbogăţască oraşele. Iară de vor rămînă niscarva averi şi nu să vor cunoaşte de la cine sintu apucate, acélia la cei săraci să să împartă socotescu.
- 10 Că foarte lucru dreptu ăste, pre carii cei mulţi i-au sărăcit tiranul, pre aceştia nu mulţi să-i îmbogăţim noi. La îngropăria lui ce să atinge, trupul lui pasărilor să-l scobască şi dulăilor să-l mănince să-l aruncaţi sfătuescu.
- 15 Nice să vă pară voaă această socotială a fi cumplită, că nice sintem legaţi şi datori mai multu pentru dînsul să facem, la moartia lui, decît cît au făcut el pentru sine în viaţă, carele, supărat fiind de lăcomie, n-au suferit
- 20 să cumpere loc de şapte urme de picior, care loc i-ar fi lui de îngropare. Nice voi să nu ştiţi cu cîte bunătăţi au dăruit dumnedzeii pre Ţara Grecească, rumpînd viaţa tiranului, dintru care bunătăţi aceasta-i întii, că de acmu
- 25 multe averi să vor ţinea în volnicie. A doa, că multe den osteniiale să fac slobode limbile. Că acestui tiran avuţiia mare lipsă şi sărăcie făcia în oraş, iară a noastre limbile mai mare parte de dzi a grăi rău de dînsul era învă-
- 30 lătucite.
- Acesta mie filosoful doaă lucruri că au atinsu mi să pare, den care cum cel lacom ăste pricinătoriu întru oraş, adecă că strîngînd multu aur şi argintu, neguţitoriele şi
- 35 precupiile, din care să hrăneşte norodul, stau gios şi că ăste tuturor urît; aţiţă prea multă ură şi blăstăm întru inimi şi aşa dă pricină celor bogaţi a cîrti şi a celor săraci a sudui.

4. Vedzi, tirane, uită-te.

5. Lăcomiia ăste păcat pornit şi a tuturor răutăţilor şcoală. Ro<n>-s<ard>, 7, 68.

6. Vedzi-te, cumplite, stepena cea întii a fericii ăste să nu te arăţi cu cădere alor tăi. Cas<siodor>, 5, 10.

7. De toate ca nişte muritori vă temeţi şi toate ca nişte nemuritori le rîhniţi. Seneca, Pentru scurtarea vieţii.

8. Obedzili, aurul lacomul<ui> şi aurul, obedzile la lacom ăste. Adag<iu>.

1 aceia K|| 2 lipsşeste lui K|nici K|| 3 pae]pară K|miraria B|| m. 3,4 şi 6 lipsesc B| m. 4 şi 8 lipsesc D|| 4 ca să nu pue B|ca să pue D|vistiarele B|visteria B,C|oraşului]impărătiască K|| 5 din]dentru D|den² C,D|| 6 oraşianilor B,C, oraşenilor K|dumnedzei B, dumnezeii K|să să îmbogăţască D|| 7 oraşiale B, oraşile D,K|iar K|rămîne K|nescareva B,D, niscari K|aviari B|| 8 cunoaştia B|cine]carii B|sint K|| 9 acialia C, acele K|împartă B,C, împărtaşcă K|socotiascu B|| 10 diriapt B, drept D,K|ăste C, este K|cari K|| 11—12 pre aceşti puţini să-i îmbogăţim noi B|ăcesta K|| 12 îngropare K|| 13 atingia B|pasirilor C,D|| 15 nici K|pară]pae D|socoteală B|| 16 sintem D,K|şi]de D|mai]şi mai D|| 17 moarte D,K|| 18 sine B,C,D,K|viaţă K, veaţia B|| 19 fiindu supărat B|lăcomiia B|n-au suferitu B|| 20 cumperia B|şapte D, şapte K|urme]paşi B|picioare D|caria B|| 21 îngropăria B|nici D|nici voi să ştiţi K|voiu B,D|| 22 dăruit]hărăzit B|dumnezei B, dumndzăii C|| 23 lipsşeste pre B|rumpîndu B|viaţa K|| 24 dentru C,D|ăceasta întii C,D,K|acum K|| 25 ţinea B, ţine K|întru volnicia B|dooa K|| 26 din ostenele K|din ostenealia limbii să fac slobode B|limbele K|| 27 acestuia B|avuţie C,D,K|sărăciia B|| 28 feace C,D, făce K|iar limbele noastre K|limb B|| 29 din dzi B,K, den dzi C,D|| 31—38 lipsesc D|| 32 din B,K| lacom]cap K|ad. marg. lacom C|| 33 ăste C, este K|pricinătoriu B, pricinător C, pricinătoriu K|într-un oraş B|stringînd el B|| 35 pricipiile K|caria B|de care hrăneşte K|| 36 ăste C, este K|ăţiţă B,K| pria B, pre K|| 37 aşia B,C, aşa K|| 38 şi celor săraci B,K||

Între legile longobardilor, aceasta încă au fostu preavrednică, așa de știut, cum și de urmat, adecă au așezat acei ce ar avia aur, argintu, bani, urșinic, haină grecească, în toți aii înaintea divanului le aducia, să-ș dea sama; și aceasta spre acela hotar făcîa, că pre nime nu lăsa să scoată bani, ce la cumpărat/și la vîndut și la precupii între orășeni să să împartă banii. Și cu aceia ce nu vrea să dia banii spre creșterea casii sale, luîndu-i îi da la triaba țării.

De ar face astăzi ai noștri, creștinii, ce făcîa oarecînd longobardii, nu s-ari îngropa atîta mulțime de bani în pămîntu, nice atîtea lacomi de mulți, în toate orașele nu s-ar afla. Că nemică nu-i mai strîmbu lucru, decît a ținia pre un avut în vistiaru, din care ar puțină trăi o mie de săraci.

Și măcar că nime nu să poate apăra de lăcomia cea afurisită și nemăsurată, rahnă căreia iaste tuturor rînduialelor scădere și ca în chipul molii, caria ori fiecă haină bună o strică. Ce, ca să grăim adevărat și slobod, nemică nu-i care mai multu ar negri și ar grozăvi niamurile ciale știute și pre oamenii cei blagorodnici, decît lăcomia. Că mai de perire iaste un grăunțu de năsip întrat într-un ochiu, decît boala ce-i dzic carbucul, în picior făcută.

Aghesillau, împăratul preavestit a<1> lachedemonilor, fiind întreat de un thevan care cuvînt ar fi împăratului mai multu de ocară și care ar fi mai de cinste, să fie dzis: domnului să cade nice un lucru mai greu să nu-i pară, decît cînd îl număscu bogat; așijdirea de nemică mai multu să nu să bucure, decît cînd îl vor numi sărac. Că domnii cei cu bun nume și laudă nu în bani, carii îi pune

9. Întru a adaogi lucrul, nu prada lăcomii, ce măștrila bunătății trebuie să <e> ciarce. Țițero, <Pro Rabirio Postumo>.

10. Cineș cu al său să fie îndestulat. Sariz-beriensis Polycraticus, 44.

11. De perire răutate iaste lăcomia domnului. Rud <= Ronsard>, 5, 24.

12. Domnul bun să fie și sărac, țării bogat; scumpu întru lucrul său de casă și cătră alții îndurătoriu. Dio C<assius>, Carte 56.

13. Ce nu vi-i da priatenului flămîndu, vei da celui rău, bătînd sau sunînd. Sid<onius Apollinaris>, 4, 2.

1 legile B// 2 pria B,C, pre K/vrednică K/aștia B,C, așa K// m. 10 lipsește B// 3 adică D/adeacă care au așezat B/așădzat D/acéia B/ar ave K/argint, aur B// 4 urșenic K/greciască K// 5 anii B,K, ani D/inainte B,K/de lă aducia B/duce K/dia B// 6 aciastia B/spria B/făce K// 7 nime B// 8 cumpăratu B/lipsește și B/orășani C, oroșiani D, orășani K// 9 împartă D/acéia B, acia C/ce]carii B/nu vria B, nu vre K// 10 dea K/spria B/creșterea C, creștirea D, creștere K/casei B, casăi D// 11 treaba B,K/țării K// 12 ari face B,C/astădz B,K/lipsește ai noștri B/ce făce K// 13 logobardii K/nu s-ar K// 14 mulțimia B/nici D,K// 15 atîte B, atîta K/toatia B/orașiale B, orașele D/nu s-ari afla B// 16 nemică D, nimic K// 17 a ține K/pe B/vistriu K/caria B// 18 ari puțină B,C, ar pute K/1000 B,C,D,K// 19 macari B// 20 cia C/rîhnă C, rîvnă K, rîhniria B// 21 carea C, care D,K/este B,K/orînduialelor B, rînduilelor K/cu scăderia B, scădere K// 22 molilor B, moliei C,D,K/care C,D,K/fiece]fiastece B/mai bună B// 23 ce]ci K// 24 nemică K/nu-i]nu este K/caria B/ari negri B,C// 25 ari grozăvi B,C/neamuril<e> B/cele D, K/oamini D// 26 periria B// 27 iaste C, este B,K/grăunți K/năsip K/intrat în ochi B/intr-un K// 28 decît boala cea otrăvită în picior făcută B/carbunc K,D,K/picioari D// 29 Aghesilau K/priavestit B, priavestit C, prevestit K// 30 theban B// 31 cuvîntu C/de]cu B// 32 lipsește mai B/cinstia B/să fi zis K// 33 cadé B/nici K/greu]negru D// 34 cîndu B, lipsește K/număscu]vor numi D/bogat]sărac D// 35 așjideria B, așjdere K/de nemică K, și nemică D/bucuria B// 36 cînd îl]de-l B/numia B// 37 banii D/caria D, care K/punia B, pun D//

în vistiaru, ce în mari de binefaceri care arată, să socotescu a fi. O, socotială adevărată, împărătiască și vrédnică, care să o ție minte domnii!

- 5 Alexandru, Pir, Nicanon, Ptolomeiu, Pompeu, Iulie Chesar, Știpio, Hanibal, Marco Porție, Avgustu, Tit, Traian, Theodosie, Marco Avriile domni au fostu, mari și priaputarnici, iară deodată au fostu și pricinători,
- 10 carii lucrurile aliase, de dînșii lucrute, li-au arătat în cărți, sărăcie în care s-au aflat la moarte au scris. Că nu le era lor așa de laudă averile cheltuite cum le era lucrurile céle de dînșii cu putere lucrute, măcar că și oamenii
- 15 cei de gios și prostimă și domnii și boiarii sintu lacomi. Iară vina amîndurora nu le iaste tot într-un chip, măcar că amîndoi sintu de hulă, cum cei mici, așa cei mari, pentru lăcomiia. Că săracul de-i strînsu de
- 20 frica lipsii face, iară omul blagorodnic de strînge și ascunde cevaș, face pentru rahna îndesulării; și așa ar dzice că acel blagorodnic, blăstămat să fie, carele înoată în toate averili, iară de nume bun să aibă, nemică nu poartă
- 25 grijă.

Cînd poftescu domnii și cei mari să aibă lauda mării și blagorodniei sale aș vrea să știu dintru dînșii ce pricină lăcomiei ar avia. De ascund acélia/ dzicînd ca să-i agîungă

f. 69^v 30 hrannă, decît aceasta nemică nu-i mai surd lucru, cînd oricît de prea suptire (lucru) viețuiaște bogatul, iară mulți sintu carii ar vrea să dea rămășițele mării lui, decît din bucațele ce rămîn să le ducă în casăle sale.

- 35 Iară de strîngu acélia dzicînd că pentru să să îmbrace și să să împodobască strîngu

14. Împodobită masă norocul, iară bunătatea plecată pune. Ishod <= Rhodiginus>, 7, cap 11.

1 vistiar D, vistiar K/ce în facerele cele de bine mari care K/mare B/binefacere C, caria B// 2 să socotiască D, socotiasc B/socotială B// 3 împărătească B, împărătiască C/vrednică C,K/caria B/in minté B, în minte K// 5 Nicanor B,C,K/Ptomeiu K// m. 14 lipsește B// 6 Annibal B// 7 Traian C// 8 Avrelie B/domni B// priaputernici C/preputernici C,D// 9 iar K/pricitori K// 10 care K/lucruri B/aliase <e> B, aleasă D, alesă K//li-au arătat C// 11 sărăcia B,D,K/caria B// 12 așa B,C, așa K// 13 aviarile B/cele K// 14 putere K/lucrate cu putiaria B/macar K, iară macari B/oamini D// 15 prostime C,D,K/boerii K// 16 sint B,K, sintu C/iar K/lipsește le D// 17 iaste C, este K/lipsește tot B,C,D/macari B, macar K// 18 sint B,K/așa și cei K// 19 lăcomie B,D, lăcămie K/de-i]de este K// 20 iar K// 21 rihna C, rîvna K// 22 așa aș zice K/acel]cel D// 23 care B,K innoată K/in]întru B/aviarile B, averile C,K// 24 iar K/numia B/nimică K// 25 grijé B, grije C,K// 26 cîndu B/vepetă poftescu B/pohtescu D// 27 mării B,C, mării K/aș vră B, aș vre K, ar vrea C,D// 28 dentru D// 29 ari avia B, ar ave K/acele D,K/agiungă B// 30 hrana B,C,K/decit]cit de K, de dzic B/ad. marg. decit C/nimică K/nu-i]nu este K/surdu B// 31 căci cînd B, că cînd C,K/pria suptiria B, pria suptire C, suptire K/lipsește lucru B/viețuiește K// 32 iar K, lipsește B/sint B,K/cari K/ari vră B, ar vre K// 33 să i să dia B, să să de K/rămășițele B, rămășițele C,K/mésii B, mészai C, mesii K/den D/bucatiiale lor B// 34 a casele B// 35 iar K/jacialia C, acele K// 35-36 iară acélia dzicînd că pentru să să îmbrace și să să împodobască că strîngu B// 36 strîngu C//

- și aceasta iaste surdă. Că a celor mari podoaba nu stă întru aceasta ca împodobiți să să poarte pentru cinstia, ce să prăvadză ca ispravnicii lor să nu îmble cu pîndză învălătuciți și goli.
- 5 De strîngu acélia pentru podoaba curțiilor și casălor sale și aceasta de nemică iaste. Că oricarii den domni, întrînd în curția altuia, mai multu pre cei ce să află în casăle domnilor întriabă întru bunătate, decît covoarăle cari
- 10 sintu în curte de multu preț iau aminte. De strîngu dzicînd pentru zidiurile pusă împregiurul orașelor țărîlor sale, pentru ca cu cetăți întăring meidianurile și acestu răspunsu, ca și călialalte. Că nemică mai multu a face
- 15 ostentială domnii cei buni nu li să cade, fără cît să siliască a să afla în dragostea celor supuși ai săi. Că de au domnii dragoste despre ai săi, nu le trebuie mai tari zidiuri decît inimile supușilor.
- 20 De strîngu acélia dzicînd pentru căsătoriile feciorilor săi și aceasta-i surdă. Că aflîndu-să domnii și cei mari cu multe moșii, nu le trebuie strînsoare de mulți bani în cămară. Că de vor fi feciorii buni, moștinirea ce vor lua vor
- 25 lăți-o; iară puindu-li-să împotrivă norocul, de vor fi răi, care li s-au lăsat pre urmă le vor piiarde. De dzic că strîngu acélia pentru oștili (de apărare) și aceasta fără de cale apărare iaste.
- 30 Că războiul de nu iaste cu cale nice domnii să-l apuce, nice supușii să-l sfătuiască; iară de-i cu cale, nu el, ce orașenii să facă cheltuiale trebuie. Că în războa(e)le ce sintu făcute cu cale și priimite, puțin vor folosi cheltui
- 35 ălele domnului și cei ce vor fi ostași ai lui nu vor priimi a-ș pune viața pentru dînsăle. De dzic că strîngu pentru îndestularia la vrémia morții să împartă și să dea la alții

15. Trebuie împodobită să fie vrednicia din casă, iară nu să cîrce toată vrednicia din casă. *Țiț<ero>*, *Sl<u>f<be>*, 3.

16. Nice zidiul, nice armele nu apără pre hatmanul lacom. *Alec<sandru>*, 4.

17. Feciorilor avuții a strînge, acoperire lăcomiei iaste. *<Teatro morale di Cherub. Giarradi, 384.>*

18. Una tuturor părere, sănătatea domnului. *Plinie, Paneg<yricus Trajano>*.

19. Lui Dumnedzău mai driaptă jărtvă iaste lucrul dreptății. *Lac<tantius>*, 6, 12.

1 este B,K/că celor D|| 2 după poarte ad. ce D|| 3 cinste K/prăvască K|| 4 umble K|| 5—10 *lîpșesc* K|| 5 iară de strîng B/acialia C/podoabele curții B|| 6 caselor B/și]nice B/iaște C|| 7 că oricare D, că oarecarii B/din B,C/curte C,D|| 8 cei]cēia B/in]întru B/casel(e) B, casile D|| 9 întreabă B, întrîabă C, întrebă D/bunătatea B/m. 18 *lîpșește* B/care B,C|| 10 prețu B/amintia B|| 11 de strîngu pentru acēia dzicînd pentru zidiurile pusă B/zidurile K|| 12 împrejur B/orașelor D/țărîlor K|| 12—13 orașialor țărîlor sale, întăring marginile cu ciatăți și acest răspunsu B|| 14 cēlalalte C,D, celelalte K/nimică K|| 15 ostineală B/domnilor celor buni B/lîpșește nu D|| 16 să să siliască K/silească B/in]întru B/dragoste B,K/suppuș B|| 17 săi]sei B, lor K/dragostia de cătră ai sei B|| 18 săi]lor K/triābue B/tari]mari B/ziduri K/inemile D|| 19 suppușilor B|| 20 acialia B,C, acēle D, acele K|| 21 feciorilor D,K/sāi]sei B, lor K|| 22 triabuia B|| 23 strînsoaria B/bani mulți B|| 24 buni B/moșteniria B, moștenirea C,D, moștenire K/vor lua-o K|| 25 iar K/împrotivă D,K/nărocul C|| 26 cari K/pe B,K|| 27 pierde K, perde D|| 28 acele D,K|| 29 *lîpșește* de apărare B, fără *paranteze* K/fără calia B, fără-cale D/apăraria B/este B,K|| 30 nu iaste, nu este K/calia B/nici K|| 31 apucia B, nici C,K/suppușii B/iar de este K|| 32 calia B/orășianii C, oroșianii D, orașenii K/sā]sā-l B/cheltuiālă B, cheltueli K|| 33 trebuia B/ce-s făcute B, ce sînt făcute K|| 34 cheltuiālile B, cheltuiālili C, cheltuelile K|| 35 *lîpșește* cei ce vor fi B/ostașii lui B|| 36 punia B/viața K/dînsul B,D, dînsel C|| 37 strîng B/îndestulare C, K|| 38 vrēme C, vreme K/ca să împartă B, să împartă D/dia B,C, de K||

și aceasta socotind în loc de înțelepciune mai mare nebunie ăaste. Că în ceasul morții mai multu folos face domnilor acéle ce li-au dat în viața lor, decît acélia care s-ar da de 5 alții, ce-au stătut a multe lucruri moștinoare. Că așa fără socotială lucru și de rău fac domnii și cei mari, nepriimind a eși din hulă acelor lacomi și scumpi, pentru să pue puținei bani blăstămați în vistiariul lor. Că, precum 10 mărturisește ispita, nime nu poate fi lacom la bani, care ăaste buiac întru socotială (și întru bunătați strîns)./

- f. 70 Dzice Plutarh, de norocul lui Alexandru, că între priiatenii cei de aproape a marelui 15 Alexandru era Perdica, carele vădzind pre Alexandru că orice ar agonisi cu mare osteneală și cheltuială pre lesne dăruia, să fie dzis Perdica lui Alexandru: Prealuminate, preaputiarnice doamne, spune-m*<i>* mie de vei 20 da altora orice ai, ție ce-ți va rămînia? Atuncia să fie dzis Alexandru: rămîne-m*<i>* mie lauda de la aciia cărora am dat și am agonisit. Și cătră aciastia îmi rămîne nădejdea acelora carii sintu să-m*<i>* dea și de la carii 25 să-mi agonisăscu. De aceasta, dzice, să mă credzi, Perdico, că de așa fi socotit, că vor cugeta oamenii cum ciale ce am luat că n-aș fi luat cu acéia poftă și lăcomie aprinsă, nice a unue tîrgușor cît de mic, așa să mă iubască 30 Mars, un lemnu n-aș fi răsturnat și nice un războiu n-aș fi început den toată lumia. Ce acestu hotar să fie sfaturilor méle: mie numele și lauda cea agonisită, iară avuțiile între alții voiu împărți. Aceasta voroavă s-au că- 35 dzut domnului mare.

De ar fi în zadar acéle care ori în cărți li-am cetit, ori cu acești ochi ai miei li-am vădzut,

20. Cui nemică nu-i destul, aceluiaș nemică nu-i rușine. Elian, Carte 4.

21. Banii a indestula pre ostași iară lauda pre domni să cade. Saxon <= Saxo Grammaticus>, Carte 1.

22. Frumos folos ăaste a numelui bun și de laudă a urf împuțitile lucruri a banului. Cas- <s>i<odor>, 5, 12.

1 și]ce B/socotind]socoteala B/ințelepciunia B, înțelepciune C// 2 mare]multă B/este K]aducia B/in ceasul]la vrémia B// 3 acélia B,D, aciále C, acele K/le-au dat B, li-au dat C// 4 viața K/acélea C, acele K// 4—5 acélia de caria s-ari lauda alții că au stătut B// 5 moștenitori B,C,D, moștinitori K// 6 așa K/fără de socotială C,K/Cît fac de fără socoteală și de rău lucru domnii B// 7 den D/hula B// m. 19 lipsește D//m. 20 lipsește B// 9 vistiariul K// 10 mărturisești K/nimine K/nu poatia B// 11 la]de B/caria B/ăaste C, este K/intru]pentru D/socoteală B/fără paranteze K// 12 strinsu B, strînși D// 13 Plutarhu B// 14 priiatinii C,K// 15 vădzind B,C,K// 16 ar agonisi]agonesiia B// 17 cheltuale și osteneală B, cheltuială și ostentală C,K/prea lesne D, pre liasne B/să fi dzis K// 18 prealuminate K, prealuminate și preaputernice D// 18—20 Perdeca lui Alexandru: spune-mi mie pre sănătatia doamne, de vei da altora ce ai B// 19 preaputernice C, preputernice K// 20 ce-ț B,C/rămîne K/atunce D,K// 21 să-i fie dzis D, să fi dzis K// 20—21 Atuncia Alexandru să fie răspunsu: im rămîne mie B// 22 acéia B/lipsește dat D/ăgonesit B// 23 acéstea C, aceste K/nedéjde B, nedăjdea C, nedejdea D, nădejde K// 24 sint B,K/dia B, de K/cari K// 25 să agonisăscu B, să-mi agonisesc K// 26 crez K// 25—26 Și cătră aciastia să fie dzis: de aceasta să mă credzi Perdeco B// 27 oamini D/célia B, céle C, cele K/ce li-am luat K/n-aș]le-aș B// 28 acéia K, acia B/poftă D/lăcomia B/nici K// 29 unui D/tîrgșor C/unuia cît de mic așa tîrgșor B/așa K// 30 Marsu B/lipsește n-aș fi B/nici K// 31 n-aș fi început, săvai de mi-ar fi fost a dobîndi toată lumea B/din K/lumea C, lume K// 32 mele K/numiale B, numeli D// 33 cea]ce K/ăgonesită B/iar K// 34 voi împărți B,K/ăceastă K// 36 de ari fi C, de n-ar fi B/acélia B, acelea D, acele K// 36—37 le-am ¹⁻² B, li-am ² C/ăciaști B,C//

încă cît de bogați de ar fi, tot li să cade
oamenilor îndurați a fi. Că domnii și oamenii
cei de cinste carii sintu la dat întru mare
cugetare, aceiia la avut de pururea sintu cu
5 noroc (și precum iaste dzisa acéia a franțo-
zilor: dzéci bani de vei da, dzéce bani îți vor
veni, de vei da galbeni, galbeni vor veni).
De multe ori să prilejiaste de acela ce dă puțin
îndurat și cela ce dă multu scump, să numește,
10 a căruia rău o pricină iaste neștiria. Că scum-
pătea și îndurarea nu radzimă în a da veri
multu, veri puțin, ce întru a ști a da dreptu;
că de binefacerile cu sială și fără vréme date,
nice celuia ce ia, de folos, nice celuia ce dă,
15 de cinste nu sînt.

Mai multu dă lacomul o dată, decît altu
îndurătoriu de cîteva ori (din ce s-au izvodit
dzisa: de va da atîta cel lacom cît dă cel îndu-
rătoriu, toată imătura spală). Ce între îndura-
20 rîa unuia și-ntre scumpétia altuia această
despărțire iaste, că cel blagorod și-naltu la
cugetare, ce dă, a mulți dă, iară cel strînsu
ce dă unuia dă. De care lucru fără folos trebuie
domnii să să feriască; că întru aceasta de ari
25 avea pre unul carele li-ar da laudă pentru
îndurare, iară o mie de hulit vor avia, carii
îi vor huli de lăcomie.

De multe ori să tîmplă de domnii și cei
mari la împărțirea de binefacerilor îndurați,
30 iară în prejma acelora căror le dau acéiia,
nenorociți sintu. A cărui lucru pricina iaste
că socotindu-să că céle ce dau că ar da a oa-
meni harnici/ și bine obiciuți, să simtu
pre urmă că au dat unor oameni nemulțami-
35 tori și uitători; și așa nice pentru cîa de bine-
voință ce le dau nu-i îndestul, ce luînd altora
dobîndescu ură.

23. Nu ce ar fi sau ce
s-ar da, ce cu ce minte
s-ar faci și s-ar da.
Seneca, *De binefa-
ceri*, 1, 6.

24. A mulți trebuie să
să împarță înduraria.
Seneca, *De binefa-
ceri*, 2, 28.

25. Nu poate să fie
tocmală cindu de la
alții să iau și altora
să dau bani. *Țițer*<0>,
Sluj<be>, 2.

26. Îndurarea multe
străji are. *Țițer*<0>,
Sl<u>j<be>, 1.

2 oaminilor D/îndurați a fi oamenilor B/oaminii D// 3 cinștia B/sint B,K// 4 cugetaria B/acéia B, aciia C,D,K/de pururia B, de purure D, de-a purure K/sint K/sint norocoș B// 5 fără paranteză B/este B,K, iaste C/aceia K/franțojilor B,K// 6 dzécia B, dzéce C/zice K/dzéce²zice K/bani²B/îț vor B,C// 7 galbinit¹⁻² K/fără paranteză B// 8 să prilejește C, să prilejești K/să tîmplă B// 9 înduratu B/céla B, acela D/scumpu B/numești K// 10 a căru C,K/iaste C, este K/neștire B,K/scumpete B,C,D, scumpete K// 11 înduraria B/nu radzimă B, K/in]intru K/a da]adevere D// 11—12 veri¹⁻² jori K/ce stă intru a ști B/dirept B// 13 că facerile cele de bine K, că de binefacerea D/sială B, sială K, silă D/vrémia B, vreme K// 14 nici¹⁻² K/celui DK/ia K/ad. marg. de folos K/celui² C,K// 15 nu sint B/sint D// 16 lipsește dă K// 17 îndurător B, îndurători K/fără paranteză K/den D// 18 lipsește dă D/îndurător B,C, îndurători K// 19 fără paranteză K/intru B/îndurarea C, îndurare K// 20 unue C,K/și între B,D,K/scumpété C, scumpete K/altue K/aceasta B,C,D,K// 21 este B,K, iaste C/blagorodnic K/lipsește și B// 22 cugiataria B/iar K// 23 une C,K// 24 ferească B// 25 dé ari avia B, de ar ave K/care D, caria B/le-ar da B// 26 înduraria B/iar K/hulit]hulitori B/vor avea C, vor ave K/caria B// 29 împărțiria B, împărțire K/facerilor de bine K// 30 iar K/cărora B,K/acéle B,C, acele D, K// 31 sint B,K, sintu C/a căruia B, D, a căru C/este B,K// 32 ciale B/ari da B/a oameni]oamini D// 33 obiciuți B, obicinuiți K/simtu B// 34 pe B/a unor B/oamini D/nemulțemitori B// 35 așa B,C, așa D, așa K/nici K/cia]ce B,D,K// 36 le dau] le-au dat B/îndestulare B//

Nice ȳaste ȳndestul a fi domnilor și celor mari la dat cu inimă blagorodnă, ce a ști le trebuie lor cȳnd, unde, cum și cui să dă, cȳ ȳntr-altu chip dȳnd vor agonisi hulă și pȳră 5 cȳ strȳnge avuție. Cȳnd au pierdut oamenii cȳle ce au avut, cu jocurile, cu curvili, cu ospȳtile și cu altu fȳliu de rȳutȳți ca aciastea, a ocȳrȳ pre dȳnșii foarte cu cale ȳaste. Iarȳ de au cheltuit ale sale ca niște oameni blagorodnici și vrȳdnici, nu ȳaste pentru ce-i huli. Cȳ nu pre acela ce-i pȳiare, ce pre acela ce pȳiare rȳu trebuie a-l țȳnia de rȳu. Nice cu aceia ce dȳ, de nu dȳ bine, de acea dare nu sȳ cade omului ȳntȳleptu sȳ se bucare. 10 Dio Grecul spune de Sever, ȳmpȳratul Rȳmului, cȳ pre vrȳmȳ cȳnd sȳ sȳrba dzioa idolului ȳnun, fiind dzi mare acȳa dzi, așȳa alor sȳi ispravnici, cum celor streini ȳmpȳrțȳia daruri. Pentru acȳia tare lȳudȳndu-sȳ 20 de toți orȳșianii, așȳa sȳ fie dzis: Voi, orșȳiani, de socotiți cȳ m-aș bucura eu de darurile și binefacerile și de laudile care mi-aț<i> da mie cȳ m-aș trufi, ce iarȳ așȳa sȳ mȳ ȳubascȳ Mars, așȳa sȳ ne dea an fericit ȳnun, 25 cȳt cȳ mai durȳare am pentru cȳle ce a da nu poci, decȳt cȳle ce cu bucurie am dat.

27. Tovȳrȳșȳia cinsti de pururia ȳaste folosul și a folosului ȳaste cinstȳa. Amvroskie>, 5, *Sluj<be>*, 14.

28. Așȳa trebuie sȳ sȳ cumpȳtiadze ȳndurarea, cȳt sȳ nu sȳ lȳșcȳ pȳia cu mare var sare. Plinie, 2, Carte 4.

29. ȳndurarea nice sȳ sȳ lipsascȳ, nice peste mȳsurȳ sȳ sȳ viarse. Sen<eca>, *De binefaceri>*, 1, 4.

CAP 17. AICȳA ARATȳ Cȳ DOMNII ȘI CEI MARI AU DEOSEBITȳ DATORIE A AVEA GRIȳȳ Sȳ Sȳ ARȳTE PȳRINȳI VȳDUVELOR ȘI CELOR MȳASERI

30 Scrie Avrelie Macrovie, Carte 3, 1, *Saturday*, cȳ ȳn vestit orașul Athinei era beșȳarica ce sȳ chema a m<i>K<o>s<i>rdnici-ei, carȳa așȳa de cu nevoințȳ sȳ sȳ afle

1. Celor supȳrați ȳntinde mȳna, ca și țȳ mina lui Dumnedzȳu sȳ și sȳ ȳntȳndzȳ, care ai datorie, omuli. Gri-

1 nici K/ȳaste C, este K/ȳndestul domnilor și celor mari a fi la dat B// 2 inemȳ B/bl<a>gorod B, blagorodnicȳ K/șȳtie B// 3 cȳnd, cum, unde și cui sȳ dȳ B/ȳepȳtȳ cȳnd, unde, cum și cui D/sȳ de K// 4 dȳnd]de D/agonesi B// 5 stȳnge B/cȳnd pierdu B// 6 cele K, acȳle B/curvȳle B, curvele C, curvile K// 7 ospȳtele B, ospȳtȳle C, ospȳtȳli D, ospȳtȳle K/fȳial B, fel C,D, feliu K/ ca]de B/aciaste C, aceste D, K, acȳlia B// 8 cu cale]derept lucru B/ȳaste C, este K/ȳiar K// 9 oamini D// 10 vrȳdnici B, vrȳdnici K/nu ȳaste C, nu este K/pentru ce a-i huli B,K// 11 acȳia B/pierȳ B, pierȳ C,K, peire D/ce²ce-i B// 12 pierȳ K/ad. marg. rȳu C/trȳbuia B/țȳine D,K/ lipșește de K/ad. marg. de rȳu C// m. 26, 28 și 29 lipșesc B// m. 27, 28 și 29 lipșesc D/nici K// 13 acȳia¹ B, aciȳa ¹C/aciȳa ²B, ace D,K// 14 omul B/ȳntȳlept B/bucurȳia B// 16 pe B,C,D,K/vrȳme B, vrȳmea C, vreme K/dzua B,C,D// 17 fiindu B/mare la acȳia B, mare la ace K, mare ace D/așȳa K// 18 sȳi]sei B// 19 acȳia B// 20 orȳșȳnii B, orȳșȳnii K/așȳa B,C, așȳa K/sȳ fi zis K// 21 orȳșȳnilor B, orȳșȳni D, orȳșȳni K// 22 și ²ȳașȳa B/facerile cele de bine K/laudele B,C/carȳa B/mȳ-ați da C// 23 m-aș trifi K/ȳiar C, lipșește K// 23—24 așȳa ¹⁻²B,C, așȳa ¹⁻²K/Marsu B/sȳ ne dȳa C/sȳ ne de ani fereciți K/ȳuno B// 25 cu cȳt mai mare durȳria B/durȳre C, durere K// 25—26 cȳle ¹ȳacȳlia B/cele ¹⁻² K/ce]carȳa B/nu pocȳu B/decȳt pentru acȳlia ce am dat bucurȳia B// 27 Cap 16 B, Cap 21 K, *dȳpȳ titlu* Cap 17 D/aice K/cȳ]precum B/mai mari B// 28 osȳbitȳ C,K, osȳbit D/datoria D/datorie deosebitȳ B/a avȳa B, a ave K/griȳe B,C,K// 29 ariate B, aretȳ K/pȳrințȳi D/vȳduvilor K/measiari B, mȳsȳre D]sȳraci K// 30 Avrelie A,C,K, Avrelie Marco D// 31 Athinii C,K, athineilor D/besȳreca B, besȳrica C, bisȳrica D, o bisȳricȳ K// 32 a milosȳrdnicȳi B, a milosȳrdnicȳii D, a milosȳrdnicȳiei K// 33 care B,K, carȳ C/așȳa era B/așȳa C, așȳa K//

de puru¹ia încu¹iată cu mare pază, cît de nu era cu
socotiala și slobodzânie sfatului, nemăru^e nu
era slobod să între într-însa, căci acolo era
puș stîlpi cu chipurile numai a domnilor celor
5 m<i>l<o>s<i>rdnici, adecă milostivi. Așijdi-
ria nime nu întra să să roage acolo, fără numai
acea oameni carii era milostivi. Și iară deo-
săbită nevointă suferi¹a athineii ca să nu facă
ceva cumplit și neîmblîndzit, ca să nu să
10 ciarte și însămnați de cumpliti a fi. Și așea,
de vrea să supere pre cineva cu hulă mare,
nice dănăoară nu-l lăsa să margă la școală
a filosofilor, pentru să învețe, nice dănăoară
în beserica m<i>l<o>s<i>rdniciei, pentru să
15 să roage, a nu-l lăsa poronci¹a. Că pre cel ce
nu-l lăsa la școală, ca pre un gros la minte în-
sămⁿindu-l, iară pre acesta pîrindu de tiran./

f. 71

Spun istoricii că într-acia besiarică au
fostu un stîlpu foarte vestit a unui împărat
20 grecescu, carele au fostu preabogat și prea-
milostiv și între toate preaîndurat au fostu,
carele fără vistierurile care au dat besericilor
și banii ce au împărțit la săraci, luasă grija
să hrăniască în Athina pre toți măsării și
25 hrană să dia tuturor văduvelor. Cu cît mai
cu direptate să prăvi¹a întru acia beserică
stîlpul cu chipul acelu împărat m<i>l<o>stiv,
care pre cei măsării hrăni¹a, decît pre stiaurile
hatmanului, care era spîndzurate în beserică,
30 care au jăcuit văduvile.

Toți domnii cei vechi, de cei vrédnici și în-
țălepti grăescu și streini de cumpl¹ciun¹a
tirăniască, măcar că era însămnați întru une
răutăți, iară de puru¹ia laudă și e și cinste
35 ș-au agonisit și au purtat, căci ar hi fostu
milostivi și buni îndurători; că cumpl¹ria
și tirăni¹a caré arăta împotriva vrăjmașilor,

g<orie> Nazian<z, E-
pistola 49>.

2. Nemică nu laudă pre
sufletul creștinescu, ca
mila. Amvros<ie>, Sluj-
<be>, 2.

3. Vedzi, tirane, ce loc
de laudă ai undeva.

4. Mila împărăților
iaste cea întii dzia-
stria. Vo<p>is<cus>, A-
vrilian <= Vita L.
Domitii Aureliani>.

5. Rău au făcut, iară
cu bună inimă. Fa-
b<cius> Quintilianus>, 7,
Gl<ava>, 5.

1 de purure C, di-a purure K/încuetă K/cuși cu B/paze B/cu]din B|| 2 socoteala B/slobodzanie B, slobodzeniia C,K, slobodzâniia D/svatului C/nemăruia B, nemăru¹i D|| 3 nu era slobod]nu i să putia B|| 4 puși B,C,K/chipuri B|| 5 milosiardnici D, miloserdnici K/lîpșeste milosiardnici, adecă B/adică D/așijdirea C, așijdere K|| 6 nime K|| 5-6 Nice întra alți oameni să să roage B|| 7 aciia C,D,K/oamini D/era]fusésia B/și iarăș K/așij-
déria cu B/deosebită B,C|| 9 ceva lucru cumplit B|| 10 certe D, K/însămniadzi B, însăm-
niadză C,D/și să să însămnezi K/lîpșeste a fi B/așia B,C, așa K|| 11 vria B, vre K|| 12
nici odineoară K/la școala filosofilor B,K|| 13 înveția B, învîlață C, înveță D, înveță
K/nice odănăoară D, nici odineoară K|| 14 besereca B, bisarica D, biserica K/milosirdniciei
B, milosiardniciei D, miloserdniciei K|| 16 mintia B|| 17 iar K/pîrindu-l B,C,D,K|| 18 his-
toricii B, istoricii K/într-acea B, într-ace K/beserecă B, beserică C, bisiarică D,
biserică K|| m. 3 lîpșeste B|| 20 grec K/și priabogat și priaindurat B/pre¹ C, pre¹⁻²
K|| 21 preindurat K/premare milostiv B|| 22 vistiariurile B,C, vistiariurile K/bisericilor
D, bisericii K|| 23 ce]carii B/ce s-au împărțit K/la săraci]săracilor B/grija B, grije K|| 24 hră-
nească B/measiarii B, măsării C, măsării D/săracii K|| 25 să dea C]dă K/văduvilor
K|| 26 dreptate B,C,D,K/într-acea B, întru ace K/beserecă B, besiarică C, bisiarică D, biserică
K|| 27 lîpșeste cu chipul B/aceluia D/milostiv K|| 28 caria B/measiari B, măsării D/săraci
K|| 29 hatmanilor B, hătănănești D/cari K/besiarică B, bisiarică D, biserică K|| 30 care au jecuit
K]cu jacurile B/văduvele C,D, văduvelor B|| 31 vrédnici C,K|| 32 înțelepti B/grăesc B/cum-
plire K]după cumpl¹ciunea, ad. rea D|| 33 tirănească B, tirăniască C/macari B, macar K/neîn-
sămnați K/întru nerăutăți B,K|| 34 iar K/de pururea C, de-a purure K/șie]loruș K|| 35 s-au ago-
nesit B/au]ș-au B/ar fi B,K|| 36 buni B/cumplire K|| 37 caria B, care K/împotriva D,K||

cu bunătația și milostivirea cu care căuta
pre cei măseri, plinind.

Plutarh, întru ale *Politiei*, spune precum
rîmlenii aședzasă rămășițele măserilor, a oas-
5 peților a nuntelor și a veseliiilor, toate să să
dea văduvelor și măserilor. Care obiceiū
așea să aședzasă în Rîm, cît de petrecia vrūn
bogat acele rămășițe și nu le da la măseri,
slobod era celor măseri pre acela să-l pîrască
10 de furtușag.

Aristid, întru oarecare orație de podoaba
romanilor, spune că avea obiceiū domnii
perșilor de nu șidia mai nainte la masă să
prîndzasă, sau să ciniădze, pînă nu dzicia
15 la porțile împăraților trîmbițele, dînd sămnu
ca toți măserii și văduvile să să strîngă acolo;
că era pravilă între dînșii, ce ar rămînia din
mesele împăraților să se împartă celor ce
li-ar trebui.

20 Cuvintile lui Falared într-o carte așea sintu,
cătră un priiaten a lui: Cartea ta pre scurtu
o am luat și cu cartia ta hulă, măcar nu lungă,
iară groznică; care întfi mi-au fostu durere,
iară după ce au sosit la mine bucurie aliasă
25 mi-au fostu mie. Că mai mare iaste la bună-
voință a priiatenului certare, decît a nepri-
iatenului acoperita îmbunare. Între altele,
ce-mi ești pîrîș, acestia le numeri că mă ai
de tiran, de vrême ce nu ascultu de dumnea-
30 dzăi, besericile nu le cinstescu, preoții îi ucig,
pre cei nevinovați îi gonescu, pre cei supuș
îi prad și, ce-i mai rău de toate, nu ertu nici
unuia rugămintia și că nice pre cei de casă
nu-i lasu să între la mine.

6. Nu tae Dumnedzău
mai nainte spinul, pînă
nu va lua întii de acolo
spărangul. Rodeg <=
Rhodiginus> dzice.

7. Ce giudecă Dumne-
dzău a fi nedreptu, a fi
dreptu nu poate. Chi-
prian, <Epistola> 2.

8. Lui Dumnedzău iaste
priimit orice iaste du-
pă puțință. Nazian<z>,
1.

1 bunătațe C,D,K/și]și cu B/milostivire C,D,K/caria B, care K// 2 măsări B, măsări D]să-
raci K/plinindu B// 3 Plutarhu B/Politiei B// 4 rîmlenii C, rîmlenii K/aședzasia B, aședzasă
D/rămășițele B, rămășițele C,K/măserilor C, măserilor D, măserilor B]săracilor K/ospiațelor
B, ospeților D// 5 nuntialor B/vesăliiilor B, vesăliiilor D,K/să să de văduvilor K// 6 măseriilor
B, măserilor C, măserilor D]săracilor K/caria B/obiceaiu C,K// 7 așia B,C, așia K/aședzasia
B, aședzasă D/petrieace B, petrecea C, petrece K/vreun K// 8 acelia B, acele K/rămășiță
B,D,K, rămășiți C]la măseri B, la măseri C]măserilor D// 8—9 măseri¹⁻²]săraci K/era
slobodzi B/meseri² C, măseri² D/acela B// 10 furtușag B// 11 Aristad A.C.K.Arăstad
D// 12 ave D,K/obiceaiu B// 13 nu ședia B, nu ședea C, nu șede K/mainte B, înainte D,
K// 14 cinădza B,D, cinădza C, cineză K/nu zice K// 15 porțile-mpăraților C]porțile palatu-
rilor B, palaturilor K/trîmbițele B,K, trîmbițele C]porțile împăraților dînd sămnu cu
trîmbițali D]dîndu B]semnu K// 16 măserii B, măserii C, măserii D]săracii K/văduvele
B, văduvele C// 17 ari rămînia B, ar rămînie K// 18 măsele B, măsele C, măsele D, măsele
K/împartă]împarti B// 19 lia trebuia B, li-ar trebui C// 20 cuvintele C,K/cuvențele a lui Filarid
B/întru o K/așia B,C, așia K/sint B,K// 21 prietin K/cartia B,C, carte K/pe scurtu am luat
B// 22 carte B,D,K/macari B, macar K// 23 iar C,K/grozneacă D, groznic K// m. 4, 5, 6, 7 și 8
lipsesc B]m. 5 și 7 lipsesc K/întii B,C,K/mi-au fostu C]duriare B, durere K// 24 iar K/dup<ă>
ce B, după cia C/sosit B/aleasă B// 25 este K/la]cia C, ce K/la bunăvoință]cea bună învo-
ință B// 26 priatinului C, priatinului K/certaria B// 27 nepriatinului C, nepriatinului K/altiale
B// 28 ce-mi]a cărora im B/acestia B, aciaște C, aceste D,K/mă ai]m-ai D// 29 vrêmia B,
vreme K/ce]că B/dumnedzei B,K// 30 besericile B, besericile C, bisericile D, bisericile K/preuții
C,D// 30—31 lipsesc fi¹⁻² B/supuși B, supuși K// 32 îi prad]pradă B/ce-]ce este K/de]decît
B// 33 nici unue B, nice unue C, nice unuia D/rugăminte B,K, rugămintea C/nici K// 34 lasi B//

Ce dzic, că nu ascultu eu pre dumnădzăi?
 Adevărat dzic, că de aş face cîte vor dumne-
 dzăii, prea puţine de acéle ce vor oamenii aş
 face. Că nu cinstescu besericile? Şi aceasta
 5 că-i adevărat, mă mărturisăscu. Că dumne-
 dzăi<i> vor da la noi inimile mai multu decît
 besericile zugrăvite ar avia. Ce dzic că ucig
 preoţii? Şi aceasta mă mărturisescu/că-i ade-
 vărat. Că sintu aşea de necuraţi şi răi, cît mai
 10 mare cinste fac eu dumnedzăilor, ucigîndu-i
 pre dînşii, decît ei închinînd dumnădzăilor
 jirtve. Ce dzic că prad supuşii miei? Că aşia
 iaste, mă mărturisăscu. Că de vrîame este
 apăr pre dînşii de vrăjmaş, cu cale iaste
 15 ca hrană să-mi dia şi mie şi oamenilor miei.
 Că îm<i> dzic că-s neplecat la rugăminte?
 Adevărat iaste. Că aşea de nedirîapte lucruri
 cer în toate dzilele de la mine, cît şi lor şi mie
 foarte lucru bun ar fi de nu li-aş da. Că îmi
 20 dzic că fug de voroavă? Adevărat dzic. Că
 de cîte ori vin la casa mîia, nu pentru să mă
 bucure vin, ce să ceia ceva de hrană şi pentru
 să ia vin. Pre urmă îmi dzic că sintu nemilos-
 tiv spre săraci şi măseri, cum nu-i ascultu?
 25 Aceasta nicecum că nu-i adevărat, mărturi-
 săscu. Cu dumnedzăii cei nemuritori mă mărtu-
 risăscu că nice dănăoară uşile méle n-au
 fostu închisă celor măseri şi văduvi.

Treval Pollio, întru *Viaţa lui Clavdie împă-*
 30 *ratului*, dzice că vinisă o făméia văduvă prea
 săracă la Clavdie împărat, plîngînd cu lacrimi,
 ca să asculte nevoile ei. Aşia, preabunul împă-
 rat, fiind clătît cu milostivire, nu numai
 cu dînsa plîngea, ce şi cu mîinile lui lacrimile
 35 de pre faţa ei să fie ştersu. Şi fiind mulţi

9. Cu roadă trebu<ie>
 să fie osteniata de obşte.
 Cas<si>odor, 3, 19.

10. De naştere iaste
 mîndria bl<a>g<o>rod-
 diei. Vil <= Velleius>,
 Carte 2.

11. Nu cu lacrimi ce
 cu fapte iaste datoriu
 fiecine a mişca. Ada-
 <giu>.

1 dumnedzei B,K|| 2 cît B/vor]zic K/dumnedzei B, dumnădzăii C, dumnezeii K|| 3 pre K/foarte B/acélia B, aciáli C, acele K|| 4 besiaricile B,C, bisăricili D, bisericile K|| 5 mărtu-
 risesc K/dumnezei B, dumnădzăii C, dumnezeii K|| 6 inemili D|| 7 besăricele B, bisăricili
 D, bisericile K/a avia B, ar avea C, ar ave K/ar vrea D|| 8 preoţii B,C/lipseşte mă B/mărtu-
 risăsc B, C, mărturisăscu D/adevărata B,K|| 9 sint K/aşia B,C, aşa K/cît]că K/lipseşte
 mai B|| 10 cinstia B/dumnedzeilor B,K, dumnădzăilor C|| 11 dumnedzeilor B,K|| 12 jirtve
 B,K, jirtve K/că este aşia B/că este aşa mă mărturisesc K|| 13 vrême B,C, vreme
 D,K|| 14 vrăjmaşi B,C,K/calia B/iaste C, este K|| 15 dea C, dei K, de D/oaminilor D||
 16 că-s]că sint K|| 17 iaste C, este K/aşia B, aşa K/nedrepte C, nedrepte D,K|| 18 în toate
 dzilele cer B, în tote dzilele cer C, în toate dzilele cer D, în toate zîile cer K|| 19 ar fi bun
 B/nu le-aş da B, nu le-ş da C/că-mi dzic C,D|| 20 voroava B,C,K|| 21 că decit vor veni
 la casa mîia B/mîia]me K/lipseşte nu D|| 22 bucuria B/să cée B, să ciae C, să cei K/pentru
 să ia]de luat B|| 23 ia K|| 22—23 lipseşte ce să ceia ceva de hrana şi pentru să ia vin D|| 23 sint
 K|| 23—24 pe urmă că-m dzic cum sint nemilostiv cătră cei lipsiţi şi pre cei măseri B|| 24
 meseri C, mesări D]spre lipsiţi K|| 25 nici K/mă mărturisăsc B, mă mărturisesc K|| 26 dumne-
 dzei B, dumnezeii K]mă mărturisăsc B, mă mărturisesc K|| 27 nici odineoară K/uşele D/mîale
 B,C, mele K, mea D|| 28 închisia B/miasări B, măsari C]săraci K/văduve B,D,K|| 29
 Polleo D,Polio K/Viaţa K/împăratul D|| 30 că]cum B/venisă B, venisă D,K/fe-
 meia pria săracă şi văduvă B/iémeia C, femée D, femei K/spre K|| 31 la Clavdie împăratul,
 lacrimi vărsîndu, ca să asculte B|| 32 nevoe B/aşa K/prebunul B,D,K|| 33 fiindu B/cu]de
 B,C,D,K/milostiviria B|| 34 plîngea B, plînge K|| 34—35 ad. marg. ce şi cu mîinile lui lacrimile
 de pre faţa ei să fi şters K/lacrimile ei de pe faţa să-i fie ştersu. Şi aşe fiindu mulţi din B/pe D||

boiari romani pe lângă împăratul, oarecarele
dentru boiari să fie dzis cătră împăratul: Destul
îaste, spre cinstia, și mărirea domnilor romani,
de vor asculta pre supușii săi, carii cer dreptate,
5 măcar de n-ar șterge lacrămile lor de pre
față, cu mâna lor. Răspuns-au Clavdie: Bunilor
domni, dzice, nu să cade să se îndestulédze
cu atîta, de vor face atîta și nu mai multu
de fac giudecătorii cei direpți, de nu li-ar
20 părîa întru a face dreptate milostivi. Că mai
de multe ori domnii mai multu cu bunăvoința
carîa o poartă la dînșii, celor ce vin cătră
dînșii, decît cu direptatîa, carîa o fac lor,
fac îndestul. Și așa dzisă: Că dzice că să
15 micșuriadză cinstîa domnului, de va plînge
domnul cu sāraca vāduva și de va știarge
lacrāmile ei cu mînule lui, rāspundzu că aș
vrea mai bine să fiu părtaș lipsurilor supușilor,
decît să fiu pricină lacrimilor lor. Vrédnice
20 cuvinte, cum de însāmnat, așa de urmat
domnilor.

Între altele, cum în toate lucrurile agoni-
sēște laudă milostivirea, așa întîi trebuie
a o lauda pre acēia care să arată cătră femeile
25 sārace, ales spre acēlia care fiind supārate
de întristāciune n-au mîngiāre; că femeile
foarte lesne să acopār de lipsă și mîngiāria
foarte cu greu o primāscu.

De Alexandru cel Mare scrie Plutarh și
30 Cvintu Curțeuș, carele așa de cu cinste au
cinstit fēmēia și copii<i> lui Darie împărat,
carii au rămas biruiț de însul; și această
milostivire așa o înalță, cît mai multă laudă
dau lui Alexandru pentru curățāniā și blîn-
35 dēțile lui spre copii, decît pentru izbînda ce-au
făcut asupra lui Darie. Iară nenorocitul Darie

12. În domnu să laudă
cēle de sirgu intrāri și
tovārășia cea gata.
Tacit, <Annales>, 2.

13. Domnul cu omenie
în minā are ce-i mila
supușilor săi. <Ron-
sard, 4, 14.>

14. Domnul să fie fără
urā, lesne, fără frică,
cinstit. Sim<machus>,
10, 25.

15. Aceasta au domnii,
mārire a folosi mēse-
rilor. Senec<a>, Me-
<dea>, 2.

16. Bunātate<a> și în
vrājmaș să laudă.
Curțiuș, Cartia 4.

17. Cînd norocul nu-ș
mutā credința? Vil
<= Velleius>, Carte 2.

f. 72

1 boerii D,K/romani B/pre B,D// 1—2 oarecarele dintr-inșii așa să fie grăit cătră B// 2
dentre C,D, dintre K/boeri K/să fi K// 3 este B,K, iaste C/sprîa B/cinstea B, cinste
K/mārirea C, mārire K// 4 supușii B/sāi]lor B,K/cer]ciar B/dereptatîa B, drep-
tate C// 5 macar B,K/n-ari știarge B, n-ar șterge C, nu ar șterge K// 6 m<i>na
sa B/rāspuns-au Clavdie]cāruiā rāspundzînd Clavdie dzisā B/bunelor K// 7 domni B/lipșește
dzice B/îndestuladzā B,C, îndestuledzā D,K// 8 repetā vor K// 9 ce fac de giudecătorii
B/giudecătorii C,K/drepti K// 9—10 de nu s-or părîa B, de nu li-ari părîa C, de nu li-ar pāre
K// 10 dreptatîa B, direptate D/m<i> l<o>stivi B/lipșește mai B// 11 bunăvoință B, bun-
nevoință D// 12 care D,K/celora B// 13 dreptatîa B, dreptatea C, D, dreptate K/carē B, care
D,K// 14 așa C, așa K// 15 micșureadzā B, micșuriadzā C/cinste K/cinste și mārirea domnu-
lui B// 16 șterge D,K// 17 mînile K, mîna B/rāspuns K// 18 aș vrîa B,C, aș vre K/lipsiālor
B, lipsālor C,K/supușilor B// 19 pricina B,C,D,K/vrednice K// 20 cuvēntia B/însāmnatu
B/āsa K/de]și de B,C,D// 22 altēle B, altile D/agonisāște C, agonisēști K// 23 lauda
B/m<i>l<o>stiviriā B, milostiviriā C, milostivire K/āșia B, āsa K/întîiu B/trebuia B// 24 acia
K, aciaia C]ia D/carē B, cari K/fimeile D,K// 25 cele sārace K/sprîa B/aciale B, acele
K/carîa B// 26 întrestāciune K, tristāciunā B/mîngiāre K/fimeile D,K// 27 hasne B/mîngi-
giāre B, mîngiārea C, mîngiārea K// 29 scriu C, D/Plutarhu B// 30 Curțiuș B,C,D, Curțiuș
K/āșia BC, āsa K/cinstia B/au cinstitu B// 31 fēmēia B, fimeia K/copiei K// 32 au
rāmas]furā B/de dînsu B, de dînsul K// 33 milostiviriā B/āșia B,C, āsa K/înālță B//
34 curățēnie B, curățēniā C, curățānie K/blîndēțiile B, blîndēțiile C, blîndēțiile
K// 35 sprîa B// m. 11, 12, 13, 14 și 17 lipsesc B// 35 lipșește pentru B// 35—36
izbînda ce-au luat de pe Darie. Darie darā nenorocitul împărat B// 36 Iar K//

- împărat, cunoscînd milostivirea lui Alexandru
cătără feméia și cătără copii<i> lui, trimetînd
mare mulțămîtă-i poronci să-i dîa lui pentru
cele trecute, rugîndu-să și de acmu să facă
5 aceiaș milostivire că poate fi de îmblîndzit
mîniia a dumnedzăilor și a norocului cătără
dînsul, parte de mulțămîtă lui să-i aducă;
ce Alexandru pre soli cu acestu răspunsu
i-au slobodzit: Să spue lui Darie că mulțămîta
10 de la vrăjmași pentru bunăfacere arătată
muerilor robite îndeșartă iaste. Că el, nu că
i-ar fi lui priiaten, lui Darie ar fi făcut aceasta
sau că i-ar hi vrăjmaș, ce pentru acéia au făcut
ca întru acéstea să facă datorie de domnu
15 bl<a>g<o>rod. Că trebue a arăta milă cătără
femei, care nemică nu știu, fără a plînge.
Trebue inimă mare a arăta spre domniî carii
numai a face războaie au învățat. Acestu
graîu, adevărat, domnului să cuvine.
- 20 Mulți zavistuescu porecla lui Alexandru,
căci-i dzic Marele. Ce cu cale au agonisitu-și
acestu nume; că cu mare inimă era la lucrurile
de care se apuca, iară cu atîta mai mare au
fostu întru a dărui orașe și țări.
- 25 Mulți zavistuescu porecla lui Pompeiu, căce-i
dzic Mare și de ce l-au numit așa. De vrême
ce au fostu acesta hatman romanilor, foarte
vestit, 22 de țări au supus și în stărostiia
sa 25 de crai au avut.
- 30 Mulți zavistuescu porecla lui Știpio, căci
pre preaputernicul oraș a Carthagenii el
l-au supus, care cu avuțiile întrecia pre Rîm,
iară cu armele și cu putéria, cu toată Evropa
să priciia.
- 35 Mulți zavistuescu porecla lui Livie Știpio
Asiatecul, de vrême ce pre Asia cea simață

18. Așa de milostiv
biruitoru Alexandru,
cît de groznic război-
nic era. Plutarh, în
Viață <lui Alexandru>.

19. Bunătatea nu știe
a precupi sănătatea cu
ocară. Saxo <Gramma-
ticus>, Carte 7.

20. Norocului mare, i-
nimă mare să cade.
Sineca, <De clementia,
5>.

21. Mai cuvios iaste
numele bunății, decit
a puterii. Tertul<lian>,
Apol<o>g<ia>, 14.

22. Titifluserile bună-
ții sintu mai fru-
moasă decit toate cin-
stile. Plinie, Cartea 8.

1 cunoscîndu B, cunoscînd D/m<i>K<o>stivire B, milostivirea C, milostivire K/lui]a lui B|| 2 feméia lui B, fimeia și copiei lui K/feméia și copii lui rugîndu-să și trimițînd D/trimițînd C, trimițînd soli B|| 3 mulțămîtă B, mulțămîtă K/poronci K]proci D/dea B,C, de K|| 4 célia B, ciale C, cele K/lipsește rugîndu-să D/și]ca și B]acu K|| 5 aciaiaș C, aceiaș K/milostivirea B|| 6 minia dumnedzeilor B,K, minie a dumnedzăilor C, minie a dumnedzăilor D|| 7 partia B/mulțămîtă B|| 9 spui D/mulțămîta B, mulțămîta D|| 10 bunăfaceria B/arătată]arătă D|| 11 mularilor B/îndeșart D/este K|| 12 i-ar fi lui Darie priiaten B, vor fi priiatin C, ar fi priiatin D, i-ar fi prietin K|| 13 ar fi vrăjmaș D/sau că i-ar fi vrăjmaș ar fi făcut aceasta B/aciaia C, aceia K|| 14 că întru D/acăstia B,C, aceste D,K|| 15 bl<a>gorodnic B, blagorodn C,D, blagorodnic K/lipsește că B/m<i>]lă B|| m. 18 lipsește B,D/m. 20 lipsește B|| 16 fimeii D,K/cari K/nimică D,K|| 17 trebue a arăta inimă B/spre]cătără K|| 18 a faci C/războiu B,D,K/acesta B,C,D,K|| 19 să cuvine B|| 21 căce-i dzic D, căci ii zic C|| 21-23 căce-i dzic Marele, sau că cu cît era cu inimă mare la lucrurile de care să apuca, cu atîta mai mare B|| 21 au agonisitu-ș C, au agonisit luiș K|| 23 lipsește de K/iar K|| 24 orașia B, orașă D/țări B,C,K|| 25 căci-i dzic C, căci ii zic K|| 26 dece]căci B/așia B,C, așa K/vrêmia B, vreme K|| 27 ce]că B|| 28 viastit B/lipsește de B/țări C,K, țăr B/suppus B/starostiia B|| 30 zavistuesc B/Știpion C,D,K|| 31 pe C,D,K|| 30-32 căci pre putiarnica ciatate a Carthaginiî o au suppus B|| 31 preaputernicul C, preputernicul K/Carthaganiei D|| 32 in- triacia C, întrece K/pe B,D|| 33 iar K/armiale B, armile D/putiare B, putéria C, putere K|| 35 Levie B,C,D/Știpion K|| 36 Asiaticul B,D/vrêmia B, vreme K/ce]că B/cea]ce K/sămață C,K||

o au biruit și o au plecat, care pînă la acélla vreme de obște era mormîntul romanilor.

Mulți zavistuescu nemuritoarea poreclă a lui Carol, carele s-au poreclit Marele; căci fiind craiu mic, nu numai izbînde de pe mulți crai și crăii streine au luat, ce și preainălțat scaunul împărății Rîmului pre urma lui <î>l au întru stăpîniile sale.

Iară căci zavistuescu domnii cei mîndri acestor domni așa de vestiți nu mă mir. Ce să mă criadză că mai multu aș fi eu zavistuit porecla lui Antonin, împăratului celui bun, decît numele sau porecelele a tuturor domnilor lumii. Că ciialalți domni au agonisit acéle porecle mîndre, pentru multe țărî ce li-au prădat și au stricat, multe beserici au răsipit, multe/năroade cu tirănie li-au asuprit, pre mulți tirani au stînsu, pre mulți nevinovați i-au supărat, pre mai mulți buni de averile lor și de viață i-au jecuit; că are această lume ca un lucru deosăbit că cu vés-tea unui nume a mulți nume să astupă. Iară porecla de „dumnădzăescu“ a lui Antonin nu cu acestu féllu de nevointă și cu totul ș-au agonisit, ce că nemică altă nu știia fără de a fi tată méserilor, săracilor, și nice spre un féllu de lucru mai multu nu avia laudă, decît spre a fi epítrop văduvelor. Că acestu domnu priăales, sîngur că au ascultat și giudecat jalobele săracilor, să véde din scrisori și ușile curții sale de pururia li-au avut deschise celor méseri și văduvi. Celor ce păziia ușile curții această slujbă era a nu apăra întrarea celor mai slabi, ce a celor bogați a apăra. Scriitorii aduc acéste cuvinte să fie deprinsu preabunul domnu a dzice de multe ori că să cade domnilor buni și vrédnici, celor orbi și văduve,

f. 72^v

23. Așa trebuie a bucura pre toți, ca a unue bucurie să nu fie întristăciune altuia. Pli-nie, *Paneg<yricus Tra-jano>*.

24. Vés-tea plecăciunii nici celor prea mari muritori nu trebuie urită să fie. Tacit, *Ann<ales>*, 15.

1 caria B, caré C/aciălia C, acele K// 2 vrémi B// 3 nemuritoare K/porecla lui B// 4 care B,K// 5 craiul K// 6 preinălțatu B,D,K// 7 scaunul C,D,K/impărăției C,K, *lipsește* B// 8 l-au lăsatu întru B, l-au lăsat întru C,D,K// 9 iar K// 10 așa B, așa K/vestiți B// 11 ce aceasta să mi să criadză B/criadză C, crez K/ aș fi zavistuit eu K, ar fi de zavistuit B// 13 numiale B/poreclile B,C,D, porecla K// 14 lumiei B/ciialalți B/domni B/agonisit B// 15 aciale C, acélla D, acele K/poriacle C/țări C,K/ce]cia C// 15–16 țări ce au stricat B// 16 li-au C/in paranteză prădat C/bisărici D, biserici K// 17 no-roade C,D/tirăniia D/li-au C, au K/cu tirănie le-au răsipit și au asuprit B// 18 au strinsu]i-au stinsu B// 19 buni B// 20 de^{1–2}]din B/viață K/jăcuit D// 21 aceasta B,C,D,K/lumé B/ deosebit B/viastia B, veste K// 22 numia B/numile² D, numiale B/iar K// 23 dumnădzărescu B, dumnădzăesc C, dumnezeire K// 24 fial B, feliu C,K, fel D// 25 agonisit B/nimică D,K/alta B/țără a fi B// 26 miăserilor B, miăserilor C, măsărilor D/tată lipsiților și săracilor K/nici K// 27 fial B, feliu C,K/nu ave K/spria B// 28 pitrop B/văduvilor D,K// 29 acest B/pre ales B,K// 30 că asculta și giudeca B/și au giudecat K/giudecat C/jalobile D,K// 31 să vede B,K/curții]cărții K/di-a purure K, de purure C// 32 li-au avut C, le-au avut B/deșchisia B, deșchisă C,D,K, miăseri B, miăsări D]săraci K/văduve B,D,K// 33 celor]a celor B/aceasta C,D,K// 34 intrare B,K// 35 acestia B, acéstea C, acéste K// 36 cuventia B/să fi K/priăabunul B, prebunul K/domnul B// 38 vrédnici K//

piepturile de puru^{ria} a av^{ia} de^șchisă, ca să-i hrăniască, și porțile niceodată a nu le închide pentru să-i asculte.

Să fie dzis Apolin precum nice dănoară 5 nu vor lăsa dumnedzăii ca să-l asculte pre domnul carele întru a asculta nevoile celor săraci nu ar fi nevoitoriu.

O, cuvinte înalte și mari, carele măcar de nu ca pren Apolin, ce ca prin adevăratul 10 Dumnedzău grăite, să să sleiască întru inimile domnilor. Că nemică mai fără cale și mai necinstit lucru nu-i, decît în curțile domnilor și celor mari cei bogați și nebuni să-ș afle cale, iară pre văduve și pre cei méseri nici să-i 15 asculte.

O, norocit, o, de cîteva ori și pururea fericit, carele așea are întru inimă și în minte pre cei săraci și supărați, ca și spre mîngîiaria lor să le deșchidză inima, cum spre a-i agiutori 20 pre aceiaș zidîurile să nu le închidză. Că acmu făgăduescu și sintu chizaș că să va întîmpla în dzioa de giudeț de să va întreba viața lui pentru milostiviria.

AICEA SĂ ARATĂ DOMNILOR ȘI CELOR MARI
25 CĂ LI SĂ CADE SĂ URASCĂ LUMIA, DE VRÊME
CĂ ORICE SĂ AFLĂ ÎN LUME VICLEȘUG IASTE.
CAP 18

Plato, Aristotel, Pithagoras, Epedocles, Dimocrat, Selevcuș, Epicur, Dioghenis, Thalís, 30 Mitrodoros, atîția de multe prici și sfadzi întru zugrăvitura și scrisoarea lumii și de izvorul și firea ei au avut, cît pentru să-ș apere fiecine păriarea sa așea s-au pricit ei cu condeiu, ca cînd s-ar fi bătînd vrăjmașii 35 cu sulîțele.

25. Nu Iaste desăvir-
șit milostiviria care să
scoate cu rugăminté.
Avgustin, <Omîii, 39>.

26. Nu Iaste dreptu lu-
cru să s<ă> adaogă
moșia bogatului prin
scăderia săracului. Lac-
tan<tius>, *Ipisto<la>* 4.

1. Toate în chipul vir-
tejului să învirtescu și
nemică nu să tîmplă
care să nu să prime-
niască cu vrémia va-
cului. Avrii V<i>c-
t<or>, 36.

1 piapturile B/de purure C, di-a purure K/a ave K]avia B/deșchisia B// 2 hrănească B/niciodată K// 4 că să fie dzis B, să fi zis K/nici odineoară K// 5 dumnedzeii B,K, dumndzăii C/ascultia B// 6 domnu B// m. 25 lipsește B/intru a lui B// 7 nu ar fi]nu va fi B, ar fi K/nevoitori K// 8 cuvente B/nalte B/care B,C,D,K/macar B,K// 9 pren]pria B, pre un D, prin K/prin]pre B,D, pren C// 10 Dumnezeu K/sliască K]slăvască B/intru inemile D, în inimile K// 11 nemică D,K/și necinstit K// 12 nu-i]nu este K// 14 iar K/miaseri B, măsări D]săraci K/nice C,D//, 16 citeva]trei K/purure K/fericit K// 16-18 de cîteva ori sintu să să cheme fericiti, carii așia au minte și sleite întru inimile sale pre cei săraci și pre cei supărați B// 17 care K/așia C, așa K// 18 mîngîiarea C, mîngîiare B,K// 19 inema D]agiutora B, agiutori C// 20 aciaș C, aceiaș K/zidîurili C, zidu- rile K/ziditoriu D/acum K// 21 sint B,K/chizeaș B, chiziăși D, chizeș K// 22 în]din B/dzua C,D]giudeț C, giudeți K/dzua cia de giudeț să va întreba B/viața K// 23 milostivire K// 24 ante titlu Cap. 17 B, Cap. 22 K/aicia B, aice K/domnilor B// 25 lumea B, C, lume K/vrémia B, vreme K// 26 lumia B/hicliansug B, vecleșug K/iaste B,C, este K// 27 lipsește Cap. 18 B,K// 28 Platon K/Empedocles B, Epidocles D, Epidoclis K// 29 Democrit B,D, Domi- crat D/Selevcus B, Selevcuș D/Dioghenes B,C,D/Thales B// 30 Mitrodoros B,C,D/atitea C, atite K/multia B/pricini D, priciri K/svādzi C// 31 scrisoaria B, scrisoare K/lumiei B/lipsește și ² K// 32 firia B, fire K// 33 aperia B/fieștecine B, lipsește K/păreria B, părărea C, părere K/așia B,C, așa K// 34 condéiu B/bătîndu B// 35 sulîțele B, sulîțele C,K, sulîța D//

f. 73 Pithagoras dzicia că altu lucru ăaste lumea/
 și altu lucru toate. Thalıs, că ăaste o lume,
 dzicea, într-altu chip. Mitrodor astrologul,
 5 că ar fi lumă fără sfırșit. Sta împotrivă Dio-
 ghenes, iară, că-i lumă fără sfırșit. Selevcuș,
 împotrivă, că ar avia lumea sfırșit. Aristotel
 (Carte 1, *De ceriu*, cap 5) au socotit că
 lumea ăaste vécinică, iară Plato (la Timeu)
 deșchıs dzice că lumea început au avut, iară
 10 sfırșit nu va avia. Epicur dzice că ar fi lumă
 rătundă ca o mince; iară Epidocles, nu rătundă,
 ce în chipul oului. Hilon, în muntele Olimbului,
 făcând întrebare, au dzis, că lumă să
 să potriveste omului, adecă că are suflet
 15 simțitoriu și înțelegătoriu. Ce amîndoa
 acestia nu le priimeste Aristotel. Isocrat în școală
 au învățat și au scris că după 37.000 de ani
 toate vor fi la loc ciale trecute, cum au fostu,
 adecă cum el iară să fie și să nască de iznoavă
 20 și că s-ari învăța și că ari învăța și Dionisie
 de iznoavă că va fi tiran Siciliei și Iulie
 Chesar va stăpini în Rîm și Anibal va supuni
 Italia și Știpio că va birui Carthaghena și
 Alexandru că va face războiu cu Darie și
 25 cialealalte toate care să timplasă oarecînd,
 de iznoavă să vor izvodi.
 După aciastia și altele ca acestia, întrebări
 și priveghituri; așea deșărtîndu-să filosofii,
 mulți ani au petrecut, cărți nenumărate au
 30 scris, mințile sale li-au ostenit, multe vremi
 au pierdut, multe țări au îmblat, ostenea(lă)
 fără sfırșit au rădicat; iară pe urmă puțini
 au adevărit și mai multe risuri au scris și lu-
 cruri surde. Că parte cîa mai mică dentr-
 35 acelăa cari n-au știut ce mai mare parte

2. A părerilor lucrurile scornite astupă dzilele, sfaturile firii întăriaște. *Țițerco*, *De siveca lui Dumnedădu*.

3. Acêle ce li cunoști mai multe că ne par, decît să le ținem și mai multu a le socoti, decît a ști ce-i adevărul. <Hieronymus, *Commentarius in Ecclesiasten*, 2.>

4. Nime știe măcar de cite nu știe. Sidoncius Apollinaris, *Carmina*, 9>.

5. Dreptatea cea întli ăaste a cunoaște pre ziditoriu, apoi a păzi care li-au poroncit. *Amvrosie*, 9.

1 Pithagora C, Parthagoras D/dzice D, K/ad. marg. lucru K/ăaste C, este K/lume K// 2 toate [tot B/Thales B/ăaste C, este K/lumă B// 3 dzicia B, C, dzice D, K// m. 3, 4, 5 lipsesc B// 4 lume B, K, lumea C/fırșit B, svırșit C/împotrivă K/Dioghene K// 5 iar K/că-ică este K/lume B, K, lumea C// 4-5 lipsește sta împotrivă Dioghene, iară că-i lumă fără sfırșit D// 5-6 fırsit ¹⁻² B, svırșit ¹ C/după sfırșit ¹ ad. lume K/Selevcus B, Selevcuș C/împotrivă K, împotrivă stă D/ari avia B, ar avea C, ar ave K/lume K// 7 Cartia B/ciariu B/cap]g[ava> B/lipsește De ceriu, cap 5 D, lipsește 5 B// 8 lume B, K/ăaste C, este K/viăcinică B, vecinică K/iar K/Platon K/Temeu D// 9-10 lipsește deșchıs dzice că lumea început au avut, iară sfırșit nu va avia. Epicur D// 9 dzice deșchıs B/că]cum B/lume B, K/iar K// 10 svırșit C/nu va avea C, nu va ave K/dzicia B/lumea C, lume K// 11 repetă ca B/minge K/iar K/Empidocles, Epidoclis K// 13 Olimpului B/întrebaria B/că]cum B/lumea B, C, lume D, K, // 14 protiveste D, potrivești K/adică D// 15 simțitoriu B, simțitori K/și înțelegătoriu B, și-ntălegătoriu C, D, și înțelegători K/amîndoa B, amîndoa C, K/acestia C, aceste K// 16 priimăste B, priimești K/Aristoatel C/Isocrat]Socrat B, C, D, K/in școala sa B, C, D, K// 17 că]cum B/ani]ai C// 18 toatia B/celăa B, cele K// 19 adică D/iarăș K// 20 s-ar învăța și i-ar învăța K/lipsește că ² B, C, D/Deonisie D// 21 Sicililiu B, Sicilii C, Sicilii K/Iulie B// 22 va]că va B/Anibal B/suppune B, supune K// 23 Italia B, C, K/Carthaghina B, Carthaghena K// 25 cialealalte B, C, celealalte K/lipsește oarecînd K// 27 aciaste ¹⁻² B, aciaste ¹ C, aceste ¹ D, aceste C/altiale B, altile D// 27-28 după aceste și altele multe întrebări și priveghituri așa dișertîndu-să K// 28 privighituri B, C, D/așa C/dșertîndu-să C/așe de deșărtia dîndu-să filosofii D// 29 ani]ai C// 30 le-au ostenit B, li-au ostenit C, au ostenit K/multă vrémia B// 31 țări C, K/umblat K/ostenele B, C, osteneli K// 32 fırsit B/iar K, lipsește B/pe]pre K/puține B// 33 adevărit K// 34 partia cea B, partea cea C, parte cîa D, parte ce K/dintr-acêle B, dintr-însăle K// 35 care B, K/n-au știut B/celăa B/partia B//

au fostu tuturor acelora care nu li-au știut.

Și mie, cînd am apucat condeșul a mînă să scriu pentru deșărtarea lumii, nu mi-au fostu voroava a huli, sau a cinști lumia aceasta, de materie făcută, caré iaste din patru stihii: din pămîntu, care iaste stihie réce și sacă, din apă, care iaste umădă și réce, din văzduh, care iaste cald și umăd și din foc, care-i sac și cald. Că socotind aciastia nu avem nemică pentru ce întreba de dînsa, că fără dînsa viața aceasta, trupască, a purta nu putem.

Cînd au venit acela meșterul și ziditoriu lumii, întru lumea aceasta, de multe ori o au certat și o au hulit pre lume, precum de credzud lucru iaste. Că au hulit apa, caria o au supus să fie călcată de dînsul (Ioan 6, 19) și vîntul, care au părăsit pre mare a sufla (Mathei 27, 45) și pămîntul s-au cutremurat la moartia lui (Mathei 27, 1) și lumina caria a lumina au părăsit (Mathei 27, 45) și pietrile s-au sfărmat și peștii a să vîna să lăsa (Mathei 17, 27), Luc<a> 5, 6 și lémnele care din poronca lui au săcat (Mathei 21, 19) și mormînturile s-au deșchis (Mathei 27, 52) au cunoscut zidiriă, puteriă ziditoriuului său și au aflat ziditoriu ascultariă cea ce să cuvvine întru zidiri.

f. 73^v

Deci în viața aceasta de obște nemică nu-i mai de jalobă de aciastia: Vai, nenărocită lume! Vai, săracă lume! Vai, hicliană lume! Vai, nestătătoare lume! Că așa nice noi de dînsa a ne jălui nu facem hotar, nice ia spre noi a ne vicleni niceodată nu părășiaste. Că cîți puțini ar fi de aceiia carii a lumii

6. Nu învățatura ce părăsiria trebuie hulită. T<e>r<t>ulian, *Impotrioa lui Marco*, 1.

7. În deșărtă iaste lui Dumnedzău înțălepciu-nia lumii. Sedul<ius>, *De Pashal*, Carte 1.

1 caria B/nu le-au știut B, nu le-u știut C// 3 cîndu B/condēșul B/in mînă B,K// 4 deșărtaria B, deșertarea C, deșertare K// 5 lumea B,C, lume K/această B// 6—9 care¹ B,C,K/iaste¹ C, este ¹⁻² K/den ¹⁻² D, den ² C/stihii făcută B/care ²jadecă care B/stihii B/riace ¹⁻² B, rece ¹⁻² K/din³ de, den D/caria³ B/iaste³ C, este K/umedă K/den ⁴⁻⁵ D, den⁴ C/caria⁴ B/este⁴ B,K, iaste C/caldă K/umedă K/care-i⁵ care este K/caldă și sacă K// 10 acestia B, aciaste C, aceste K/nu avăm C/nimică K// 11 ce am întrebat B/fără de dînsa D// 12 viața K/această C,K/nu putiam B// 13 cîndu C/vinit C,D/acēla B/ziditoriu C// 14 întru]in K/lume K/o au]au D// 15 *ad. marg.* certat C/o au certat pre lumia și o au hulit-o, precum B/hulitu C/prē C// 16 iaste C, este K/care D// 16—17 care au supus K/care s-au pus a fie călcată B// 18 și cu vîntul D/părăsit K/pe B/maria B// 19—20 și pămîntul, care murind el s-au cutremurat (Mathei 27, 1) B// 20 moartea C, moarte D,K/carea C, cari D, care K// 21 au luminat D/părăsit B/lipsește Mathei B/pietrile]piepturile C// 22 care s-au sfărmat B/peștii carii B// 23 lîamniăle B, lîamnele C, lémnile D, lemnile K/caria B/den C/poronca B,K// 25 s-au]carile s-au B// 26 zidirea C, zidire K/puteria C, putere K/putiare întru ziditoriu B/ziditoriuului C// 27 ascultarea C, ascultare K/cia C, lipsește K/ceia ce să cuvvene B/zidiri]zidiriă B// 29 viața K/lipsește aceasta B/nimică K/nu-i]nu B// 30 jalobe B/acēstia B, aciaste C, aceste K/nenorocită B,C,D,K// 31 lumé¹ B/lumia² B/hicliană B, vicliană K// 32 nestătătoare B, nestatornică K lumé B// 31—35 *lipseșc de la Vai, hicliană lume! ... D. Textul prezintă discontinuitate, lipsind fila cu numerotația originală 81, așezată între f. 96—97]așa K/nici K// 33 jelui C,K/noi a ne jelui de dînsa nu facem B/nici K/ia K// 34 hicliani B/niciodată K/nu părăsește C, nu părăsești K// 35 puțini B/de]care de B/acēia B, aciia C,K/lipsește carii B//*

să jăluescu, cine ar putia să tălmăcească, cine ar fi acela de care să jăluiască? Și trebuie să ne învățăm ce ar fi lumia aceasta, de unde ar fi, unde s-ari afla, din ce ar fi, cine ar fi stăpînul
 5 ei, de vrème că toate cite-s într-însa, toate sintu întrestăciuni, nestătătoare, săraci, mincinoasă și réle. Și aciastia ce dzic, nu să pot înțalége de lumia ceastă făcută den materie; că în foc, în văzduh, în apă, în pămîntu, în
 10 lumină, în planete, în pietre, în lémne, nice iaste tristire, nice lipsă, nice vicleșug, nice răutate.

Lumia în care ne naștem, viețuim, murim, cu multu să desparte de lumia acia de care
 15 ne jăluim, împotriva căriie facem războiu, de care ne păzim, între care viețuim de pururia cu prepus, care nice un ceas nu ne lasă pre noi odihniți. Ce ca să tălmăcim lucrul singuri, ce-ar fi?

20 Lumia aceasta rea nemică nu-i altă, fără celor din lume viața rîa, în caria, în loc de pămîntu să află lăcomie, în loc de foc rîhnire, în loc de apă nestătătoriia, în loc de văzduh nebuniia, în loc de pietre mîndrie, în loc de
 25 flori desfătările, în loc de copaci nalți cugetile, în loc de mare adîncă inima. Ce să dzicem mai multe? Aceștii lumi soarele iaste norociria și luna, cia de pururia schimbare sau mutare.

30 Iară aceștii lumi réle stăpînul ei iaste diavolul cel rău, de carele dzice Hristos <la> Ioan 12, 31: stăpînul lumii aceștia de acmu să va lepăda afară; care cuvinte spre acestu sfîrșit li-au dzis mîntuitorul lumii, că lumia
 35 pre dînșii știe și lumască viața lor lume<a> o numiia. Că, fiind robi păcatului, au trebuit a fi supuși diavolului.

8. Cei ce iubăscu lumea lumiaște să număscu. Avgustin, <In Johannis Evangelium tractatus>, 2.

9. Prin lume, pre om-cul> care iaste în lume înțaliagem. Tertu- <lian>, *Împotriva lui Marco*, 5.

1—37 *lipsesc D* || 1 să jeluesc *K*/să jeluesc, cine va să tălmăcească *B*/ar pute *K* || 2 acéla *B*/jeluiască *B*, jeluesti *K*/și așa trebuie *B,C*, și așa trebuie *K*/ne-nvățăm *C* || 3 lumea *C*, lume *K*/ari fi ² *C* || 4 s-ar afla *K* || 5 vrémia *B*, vreme *K*/cite-s]cite sint *K* || 6 sint *K*/tristiciunia *B*, intristăciuni *C*, întrestăciune *K*/nestătătoareia *B*/sărace *B,K*/minciunoasă *C* || 7 rréle *B,C*, rele *K*/acéstia *B*, acéstea *C*, aceste *K*/ce să dzic *B* || 8 înțelége *B*, înțalége *K*/lumea aceasta *B*, lume aceasta *B*, lume ceastă *C*/din *B,K* || 9 focu *C* || 10 pietri *B*/lămnia *B*, lemne *C,K*/nici *K* || 11 este *K*/tristire *B,C*, întrestare *K*/nici ¹⁻³ *K*/vecleșug *K*/nice hielianșug, nice viclenșug nice răutateia *B* || 13 lumea *C*, lume *K*/caré *C* || 14 lumea *B*, lume *K*/acéia *B*, aceia *K*/caria *B* || 15 jeluim *B,C,K*/împotriva *K*/căriia *B,K*, cărie *C*/război *B* || 16 întru *B,C,K*/de pururea *C*, *lipsesc K* || 17 nici *K* || 18 *lipsesc* *C* *B* || 19 singuri *B*, singur *K*/ce-ar]ar *B* || 20 lumea *B,C*, lume *K*/rrea *C*, re *K*, *lipsesc* *B*/nimică *K*/nu-i]nu este *K*/alta *B,K* || 21 celor]a celor *B*/lumé *B*/viața cea rria *B*, viață re *K*/care *B,K*, caré *C*/lipsesc în² *B* || 22 lăcomiia *B,C,K*/lipsesc de foc *K*/rîhniria *B*, rîvnire *K* || *m. 8 și 9 lipsesc D* || 23 nestatornicia *K* || 24 nebunie *C,K*/pietri *B,C*/mîndria *B,K* || 25 desfătăciunele *B*/nalți *B,K*/cugetiale *B*, cugetele *C,K* || 26 inimă *K* || 27 mai mult *B*/soariale *B*, soarile *K*/este *B,K*/norocire *K* || 28 cea de pururia *B*, cia de purure *C*, ce de-a purure *K*/schimbaria *B*/lipsesc sau *B*/între paranteze mutare *B* || 30 iar *K*/riale *B*, rele *K*/lipsesc ei *B,C,K*/iaste *C*, este *K* || 31 de care *B,C,K*/între paranteze Ioan 12,31 *K*/acu *K* || 33 cuvinte *B* || 33—34 spria acesta fîrșit le-au dzis *B* || 34 li-au dzis *C*/lumea *C*, lume *K* || 35 știa *B*/viața *K* || 36 triabuit *B* || 37 a fi]să fie *B*/supuși *B*/diavolului *C* ||

Mîndriia, lăcomiia, zavistiia, blăstămuri-
le, desfătăciunile, desfrînările, curviile, prea-
curviile, împuțiciunile, săturaria grumadzului,
mîniia, răutatea, deșartaria și nebuniia, acias-
5 tîa dzic că-s toate lume împotriva căriia
în toată viața noastră face războiu și unde
să află cei buni, a răutăților domni, și răutățile
sintu stăpîni acelor răi./

f. 74

De vom potriivi între noi supărările care ne
10 vin noaă de la stihii și care le răbdăm întru
răutăți, vom afla de tot puțină grijă a fi de
aciiale care ne aduce noaă pămîntul și maria,
în preajma acelor care ne face noaă deșartare
vieții. Au nu mai în grîa scădere cad aceia
15 ce cad în prăpastiia trufiei, decît aceia ce cad
din stîncă priă naltă? Au nu mai de grîa
grijă să apucă acela carele să ispitiaște de
zavistie, de carele să loviasse de piatră cu
capul? Au nu mai cu grijă petrec oamenii
20 întru răutățile și desfrînările, decît între
herăle cele groaznice și între dobitoace? Au
nu mai în grîa primejdie petrec cei ce să ard
de herbintiala lăcomii, decît aceia ce petrec
în muntele Etnii? Dară ce trebuie mai multu?
25 Mai cu greu să învălesc acéia dzic, carii
să împlu de cugete nalte, decît copacii cei
nalți, carii să lovăsc de vînturile cele năvar-
nice.

Așeadară această iaste lumia, vrășmașul
30 nostru cel de cap, priiatenul viclian și fără
credință, care de pururia a ne osteni ne supără
și odihna noastră o turbură, care de visti-
ariul nostru ne pradă pre noi, care celor buni
groznic și celor răi drag să arată; răsipitoriu
35 bunurilor străine și celor alor sale foarte
bun și blîndu, aflător tuturor răutăților și a
tuturor bunătăților calo, care pre ai săi cu blînd-
dețe și cu minciuni agiutoriadză, pre cei streini
cu desfătări amăgește, care acelor morți numele

10. Toată viața ispi-
tire diavolului iaste.
Leo, *Vorbe*, 12, <în>
postu.

11. Nice o biruință nu-i
mai mare decît a în-
frînge răutățile. Sene-
<a>, 3, *Întrebări* =
Quaestiones naturales.

12. Armele cele alése
cu care luptăm asupra
diavolului sintu pot-
tele noastre. Oros<ius>,
2, 3.

13. Toate răutățile îm-
potriiva firii luptă. Se-
nec<a>, *Carte* 22.

1—39 *lipsesc D*|| 1 zavistie *B*|| 2 desfătăciuni *B*/precurviile *B, K*|| 3 împuțiciunile *B*, împuțiciu-
nele *C*/săturarea *C*, săturare *K*|| 4 mînie *K*/răutatea *C*, răutate *K*/deșartaria *B*, deșertarea
C, deșertare *K*/acéstea *C*, aceste *K*|| 5 că-s|că sint *K*/lumea *B*/împotriva *K*|| 6 viața *K*/undia
B|| 7 buni *B*/domni *B*|| 8 sint *B, K*/celor *K*|| 10 noao *B*/cari răbdăm *K*|| 11 puțină *K*/grije
B, K|| 12 acéia *B*, acéle *C*, acele *K*/noao *B*/marea *C*, mare *K*|| 13 preajma *B*/caria *B*/noao
B/deșartaria *B*, deșertare *C, K*|| 14 viații *B*/lipsește mai *B*/gre *K*/scăderea *B*, scădere *K*/acia
C, K|| 15 ce|carii *B*/prăpasta *C*, propastia *B*/acéia *B*, acei *C*, acia *K*|| 16 stîncă cea prenaltă
B/pre înaltă *K*/gre *K*|| 17 grije *B, K*/caria *B*/ispitești *K*|| 18 zavistiia *B*/de carele]decît caria
B, decît care *C, K*/lovéște *C*, lovești *K*/piatră *K*|| 19 *lipsesc* te cu capul *B*/grijé *B*, grije
K|| 20 între *B*|| 21 herile *C*, fiarale *B*, fiarale *C*/ciale *B*, cele *K*|| 22 gre *K*/primejdia
B/cei ce|carii *B*/ardu *B, C*|| 23 hierbintiala *B*, fierbintiala *K*/lăcomiei *B, C, K*/acéia *B*, acia
C, K/ce|carii *B*|| 24 în]între *K*/muntiale *B*/dar *K*|| 25 mai greu *B*/învalătucescu *B*/acéia
B, C, acia *K*|| 25—26 carii umplu *K*|| 26 cugetele înalte *K*|| *m.* 10 *lipsesc* *D*/m.
11 *lipsesc* *B, D*|| 27 cei priă nalți *B*/înalti *K*/célia *B*, ciale *C*, cele *K*|| 29 așa *B*,
așa *K*/dar *K*/aceasta *B, K*/este *K*/lumea *C*, lume *K*|| 30 priiatinul *C*, priiatinul *K*/hiclian
B|| 31 caré *B*/de pure *C*, de-a pure *K*|| 32 o turbură *B*]ne turbură *K*|| 33 vistiariul
K/cari *K*|| 34 răsipitor *C*, răsipitori *K*|| 35 bunurilor]bunelor *B*/celor a saale *B*|| 36 *lip-*
sește bun și *B*/aflătoriu *B, C*, aflător *K*/a tuturor *B*|| 37 calău *K*/săi]sei *B*/blîndetă *C*,
blîndetă *K*|| 38 agiutoreadză *B*, agiutoriadză *C*|| 39 amăgiaște *B*, amăgești *K*/numiale *B*||

îl fură și a celor vii numele și viața pradă; și așa lumia răutății iaste, care are socotiala cu toți, iară de la dînsa a cêre socotială nime nu cutiadză.

- 5 O, deșertarea deșărtărilor, în caré toate deșarte mirosăscu, sună, socotescu, în care toate să par deșarte! Ce dzic, că să par? Ce încă și în lucrul sîngur deșărtare sînt. De minciunoasă materie s-ari lega acela ce ar dzice
- 10 că nice un lucru într-această lume nu-i scornit, ce sănătos și adevărat, ca cînd ar dzice că în ceriu nice un lucru nu-i stătătoriu, ce rău și minciunos.
- Deci să vadză domnii cei deșărți ce osté-
- 15 néle ale sale în deșărtu, ce cugete deșarte ar fi. Să întrebăm pre domnul cel deșărt, care ar țînă mîntu ce ar fi cunoscut întru deșărtările lumii aceștie, aceia ce n-ar vrîa să criadză acêste de mine scrisă, ce ar crêde
- 20 celui carele ispitind au învățat. Iată cuvintele lui Solomon, în cartia *Eclisiastis*, cap 2: Dzis-am eu, întru inima mea, ca să te ispitescu întru veselie și să vedzi întru buni. Și iată să făcu aceasta deșărtăciune. Rîsului dzîș:
- 25 deșteptare și veseliei, ce aceasta faci? Și socotiîu de va slăbănogi inima mîa, ca niște vin trupul meu și inima mea mă/povăț<u>i cu învățatură și a birui pre veselie, pînă unde voi videa care-i binile fiilor oamenilor, c-au făcut suptu
- f. 74^v 30 soare numărul dzilelor vieții lor. Mărit-am fapta mea, ziditu-mi-am casă, răsăditu-mi-am mie vie, făcutu-mi-am grădini și livedzi și răsădiîu într-însăle tot lemnul, de toată roada. Făcutu-mi-am mie scăldători de ape,
- 35 să adăp întru dînsule dumbrăvi ce odrăslêște

14. Fragede sîntu toate care să vede și apipăe. Lact<antius>, *Onif* <= *De opificio Dei*>, 4.

15. În deșărtu iaste nevoința caria poftiaște a ști ce nu să cade a știe. Eron<im>, *Eclisiastul*.

16. Hirea din naștere au dat rahnă omului a afla cêle adevărate. Țîter<ox>, *Hotar* <= *De finibus bonorum et malorum*>, 2.

1—10 *lipsec*. *Reîncepe* cu: această|| 1 numiale B/viața K|| 2 așa K, așe B/lumea C, lume K/este K/cară B/socoteală B, socotială K|| 3 iar K/ciare B, cere K/socoteală B/nimine K|| 4 nu cutiadză B|| 5 deșartare deșărtărilor B, deșertarea deșărtărilor C, dișertare dișertărilor K/caria B, care K/toate acele K|| 6 deșarte B/mirosesc K|| 7 deșarte]deșertaria B, deșertare K/lipsește ce¹ B|| 8 lucruri B, lucru K/deșartaria B, deșertare C, deșertare K|| 8—9 De vrêmia de minciunoasă mărturiia s-ar lega B/de vrême ce minciunoasă C, de vreme ce din minciunoasă K|| 9 s-ar lega K/ce ar]caria ari B|| 10 nici K/lumia B/scornitu B|| 11 s<ă>n<ă>tos B/cîndu B/ari dzice B,C|| 12 cîriîu B, cer D/nici K/nu-i]nu este K/stătător C, stătători K|| 13 minciunos C, minciinos D,K|| 14 ca să vadză B/deșărta B, deșărți C,K/osteniale C, osteniaie D, ostenele K|| 15 sale]lor K/deșert B, deșertu C,K/cugiate B/în deșarte B, deșarte D|| 16 ari fi C/cele K/deșert B, deșarte C, deșerte K/cel deșărt]ce-s deșerte D|| 17 ari țînă B, ar ține K/mintia B|| 17—18 cunoscut din ispită întru deșărtările B, cunoscut de ispite întru deșărtările K/cunoscut D/deșărtările C/aceștia B,C,K, aceștia D/aciia C,D,K/ce]carii B/n-ari vrîa B, nu ar vre K|| 19 creadză B, criadză C/aciaste ce-s de mine B, acêste ce-s de mine C, aceste ce sînt de mine K/scrisia B/ari crede B, ar crede K|| 20 celui]acêle B/carele]ce K/, care B/ispitindu B/cuvintele C,D,K|| 20—21 cuvintele lui Solomon așa sînt la *Eclisiastes*, glav<a> 1 și dzice [să vor scrie cuventele lui]: eu Eclisiastul am fostu împărat preste B/carte C,D,K|| 22—35 *lipsec* B|| 22 *lipsește* eu D/mîa C, me K|| 23 veselie D,K/să vez K/bune D]bine K|| 24 deșărtăciune C, deșărtăciune K/rîsului ai zis K|| 25 deșteptare]deșertare K/vesăliei D,K/socotiîu]soco-tești K|| 26 mea C]me K|| 27 povățui K|| 28 pre]pe D/vesălie D,K|| m. 12 *lipsește* D/m. 13 *lipsește* B,D]m. 14 *lipsește* D]m. 15 *lipsește* B|| 28 voi vede K/vedea D|| 29 cari-i D]care este K/binele C,K/oaminilor D/că au făcut D, că am făcut K|| 30 dzililor C, D,K|| 31 mea]me K/ziditu-mi-am C/răsăditu-mi-am C|| 32 *lipsește* mie D/vie]vii C,D,K/făcutu-mi-am C|| 33 răsădii K/intr-însule C|| 34 făcutu-mi-am C|| 35 odrăslêște K||

- lămne. Cîștigatu-mi-am slugi și slujnice și de casă născuți să făcură mie. Și încă cîștigare de ciriadă și de turme multe să făcură mie, mai multu decît a toți ce au fostu mai
- 5 nainte de mine în Ierusalim. Adunatu-mi-am aur și argintu și averile împăraților și a țărilor. Făcutu-mi-am cîntăreți și cîntăriate și desfătăciune fiilor omului, păharnici de vin și păhărniciase și m-am mărit și am adaos
- 10 înțelepciune mai multu decît toți cei ce au fostu mai nainte de mine în Ierusalim și înțelepciunea mi-au rămas mie. Și tot ce-au cerșut ochii mei n-au fostu depărtat de cătră
- 15 toată veselîia. Căci inima mîa s-au veselit întru toată osteniala mîa și aceasta au fostu partea mîa de cătră toată truda mea. Și căutaîu întru toate faptele mēle, carele au făcut mîinile mēle și în truda care am ostenit a face
- 20 și iată, toate în deșărtu i proci.

Acéstîa dar Solomon acela preînțeleptul au dzis, grăind de lucrurile lumești, careli cîte au grăit cu cuvintele, toate el li-au ispitit. Deci de crēdem aceștii mari învățături

25 a lui, precum să cuvine a crēde, ce s-ari putea adaoge de mine, cînd mărturisiăște, după ce au ispitit el toate, au moștenit, au gustat, au aflat, că ar fi deșărtare oricē în ceastă lumē, ori am pofiti, ori am avîa?

- 30 Și așea o, domnilor și cei mari, mă rog și pentru mila lui Isus Hristos vă poftescu ca foarte cu pază întru această mare adîncă să întrați, că ducerîa ei amăgetură îaste și întru greșală pre toți aduce. Că oricine au fos-
- 35 tu în calîa ei, cînd vor cugeta a mērge fără grijă, atuncîa la mijlocul căii vor cădea gios.

Nu îaste pentru ce să pricească cineva lumîi aceștii, precum ar vrîa să viețuiască în casa ei, că porțile tuturor celor din lume și în dzi și în noapte

17. Dentre multe averi ne îndiamnă la mai mari desfătări. Ero-
<im>, *Eclis<i>astis*, 2.

18. Mai multu vatămă răutățile ce sintu într-ascunsu. Senec<a, *Controversiae*, 1.

19. Care <de> nemică nu-i ochit acela aduce rană mai grîa. Nazi-
an<cz>, *Vor<bire>*, 35.

1—20 *lipsesc B* || 1 *lēmne C*, *lemne D, K* / cîștigat-am *C, K*, cîștegat-am *D* / slujnici *K* || 2 cîștegarî *D* || 4 decit toți *K* / ce]cîți *K* / mai înainte *D, K* || 5 adunatu-mi-am *C* || 7 țărilor *K* / făcutu-mi-am *C* / cîntăriată *C*, cîntăreață *D*, cîntăreță *K* || 8 desfătăciuni *C, K* || 9 păhărniceasă *D*, păhărnicese *K* || 10 înțelepciunea *D* / lipsește cei *D* || 11 mainte *C, D*, mai înainte *K* || 12 înțelepciunea mîa au rămas *C*, înțelepciunea mea au rămas *D*, înțelepciune me au rămas *K* || 13 mei]miei *C, K* || 14 nu am oprit *K* / mea]me *K* || 15 veselîia *D, K* / mîa]me *K* / vesălit *D, K* || 16 toată]to *D* || 16—17 mîa ¹⁻²]me *K* / parte *D, K* / mea]me *K* / căutai *K* || 18—19 miale ¹⁻² *C*, mele ¹⁻² *K* / mîinile *K* / și-n truda *C* / truda mea *D* || 20 în deșertu *C*, în deșert *K* || 21 aciastîa *B*, acēste *C*, aceste *K* / dară *B* / preînțeleptul *B*, preînțeleptul *D, K* || 22 *lipsesc B* || 23 cuvintele *B* / el toate *K* / le-au ispitit *B*, li-au ispitit *C* || 24 credem *B, K* / mare învățatură *B* || 25 cuvene *B* / criade *B*, crede *K* / s-ari putîa *B, C*, s-ar pute *K* || 26 mărturisește *B, C*, mărturisește *D*, mărturisești *K* || 26—27 după ce el au ispitit toate *K* || 27 moștenit *B, C, D, K* || 28 deșărtare *B*, deșertare *C, K* / oricia *B*, orice *C, K* / într-această *B, K* / lumîa *B*, lume *C, K* || 29 ori ¹]veri *B* / pohti *D* / aveă *C*, ave *K* || 30 așia *B*, așă *K* || 31 m<i> la *B* / pohtescu *D* || 32 foartîa *B* / într-această *B* || *m. 16, 17 și 19 lipsesc B* || 33 ducerea *C*, ducirea *D*, ducere *K* / amăgitură *B, C, D, K* / iaste *B, C*, este *K* / și-ntru *C* || 34 greșale *D* || 35 fostu]întrat *B* / calea *C*, cale *D*, *K* / vor]să *B* / a merge *K*, că a mîarge *B* || 36 grijă *B*, grije *K* / atuncē *D, K* / lipsește la *K* / lipsește vor *B* / cădîa *B*, căde *D, K* || 37 nu iaste *C*, nu este *K* / pentru cîa *C* || 38 ari vrîa *B*, ar vrea *C*, ar vre *K* / viețuiască *C* || 39 porțile *C* / den *C, D* / lumîa *B* / și-n dzi *C* / și dzua și noaptea *B* ||

le țin deschisă, făcînd cale să între deschis,
 larg și fără grijă. Ce o, noi săracii, de în-
 trăm acolo! Iară cu multu mai mișai carii
 să vor îngreuna cu răutățile ei și vor fi cu
 5 blîndéță priimiți de dînsa. După ce vom
 suferi o dată să ne amăgească să întrăm,
 măcar că ni-ar păria rău căci am intrat, iară
 nice dintr-o parte eșire nu vom afla care ar
 fi fără primejdie și fără grij, pînă nu vom plăti
 10 cîrcimăriții, gazdei de cîrcime, prețul deplin./
 f. 75 Cine dintre oamenii cei dați după lume că
 nu s-ari amăgi în toate clipélele priimîaște
 care cu amîndoi ochii prăvind lumia și cu
 inima de tot că nu o ari îndrăgi pre dînsa?
 15 Că de-ar vrîa să fie așa luători aminte, soco-
 tind întru dînsa cum sintu de slabi, pre
 dînsa prăvind și urmîndu-o, mai deschis decît
 lumina de amiadzădzî ari afla, precum nice
 dănăoară lumia cu fericia pre nime nu îm-
 20 blîndzêște, pre carele nu l-ar îngrozi cu neno-
 rocire, precum să află în giocul zarului suptu
 numărul cel mai mare, care ăste șes<ă>, să
 află numărul cel mai mic de toate, unul.
 Și așa îndemnătoriu aș fi domnilor și celor
 25 mari ca nice lumii, nice desfătărilor ei, nice
 cugetelor celor deșarte ale sale, să nu le criadză ;
 căci de multe ori cugetă după ce să ostenescu
 și strîngu averi multe, cînd socotescu roada
 ostenélelor sale a fi și cît de nime să nu să su-
 30 pere sau să să împiadece. O, ce deșartă cu-
 getare! Cît de împotrivică tîmplare! Că
 acéia ăste ascuțită viclenie a lumii, cît întîi
 cu somn și pre noi și pre céle ce am agonisit
 și li-am strînsu le lasu cu odihnă să le avăm,
 35 iară îndată făcîndu-să dzioă, pînă a nu să plini

20. Robia ce vine din silă măsură iaste, iară cia pofțită și mai mēseră. Bernh <ardus>, 216.

21. Vatămă céle rău audzite, ispitescu céle frumose privite. <Bonaventura>.

22. Iaste ascunsu șar-peli în iară. Vi <rgi> l, Eclo <ga>, 3.

23. În războiu trupu-rili oamenilor cu sabile, iar la pace cu desfătările să rănescu. Sarez <berienis Policraticus>, 3, 4.

1 deschisia B/făcîndu B/calia B// 2 grije B,K/săracilor B// 3 iar K/cu]nu K/mișei B,K/cari K// 4 îngreua B// 5 blîndéte B// 6 amăgiască C,K// 7 macar B,K/ne-ari păria B, ni-ar părea C, ni-ar păre K/iar K// 8 nici K/dentr-o C,D, dintru o K/partia B/caria B, care K// 9 primejdia B/grijé B, grije C,K, grijă D// 10 lipsește cîrcimăriții D/gazdii D/ad. marg. gazdii de cîrcimă C, lipsește K// 9-10 nu vom plăti gazdei ceii de ospiați prețul deplin B// 10 cîrcimă D// 11 dintru B, dintre K/oaminii D/dați]lăsați B/lumé B// 12 s-ar amăgi K/clipialile B, clipele C, clipelii D, clipelile K/nu priiméște C, nu priimești D, nu priimește K// 13 carii B, cari D/prăvindu B/lumea B, lume K// 14 o ar îndrăgi K// 15 ar vre K/așa K// 15-16 lipsește Că de-ar vrîa... întru dînsa B,K, sîntu C// 17 urmînd K// 18 amiadzădzî C,K, amiadzî D/ar afla K/nici odineoară K// 19 lume D,K/fericie D, ferecure K/nu îmblîndziaște B/nu îmblînzești pre nimine K// 20 carile C, carili D/nu l-ari îngrozi B,C/nenorociria B, nenorociri C// 22 iaste C, este K//22-23 șias<ă> cît să pare că ar fi, ia, să află numărul B// 23 toate]tot B// 24 așa B,C, așa K/lipsește și 2 D// 25 că nice lumii D/nici¹⁻³ K/desfătăciunilor B// 26 deșarte B/ă lor sale K/să nu creadză B, să nu criadză C, să nu le criadză D,K// 27 lipsește B// 28 socotescu B/roada]rod B// 29 ostiniălelor B, ostenelilor K/și]așa B/nimine K/superia D// 30 împiedeca B, împiedice C, împiădice D, împiedice K// m. 21 lipsește B/în deșartă K// 31 cit de]decît D/împotrivică D,K/tîmplaria B// 32 acée B, aciae C, acéia K/este B,K/ascuțita B,K/viclinia B, viclenia D/întîiu B// 33 somnu B/pre]pe B/cele K, acéia B/agonisit B// 34 repetă și D/li-am strînsu B,C/lasă B,D,K/ avem B,D,K// 35 iar K/îndatăș B/dzua B, dzuă C,D, zioa K// m. 23 lipsește B/ m. 24 lipsește B,D//

somnul deplin, ne deșteaptă pre noi întru alte înalte griji și acum, acestora ce le avăm află alți stăpîni noi să le stăpîniască.

24. Rabna averilor nedespît tovarăș are pre neodihnă și osteneleli sufletului. Nas<i>-a<nz>, 5.

MAI ARĂTĂM AICE PREAGROZNICUL

5 VICLEȘUGUL LUMII. CAP 19

Plutarh acela, preavestitul filosof, fiind întrebat de Traian împărat, căruia era dascal, căci mai mulți ar fi răi decît buni și căci mai mulți de aceia ce urmadză cele réle decît cei
10 ce urma bunătăți, așa au răspunsu: Spre desfrînare și răutate (firia) și mintia oamenilor ăste mai plecată decît spre curățenie și contere; carii spre a urma bunătăților au
15 cugete, puțini sintu, iară carii cu sloboda răutăți urmadză răutățile, mulți sintu, a căriia răutăți pricină nu ăste altă, preasăninate doamne, să știi că norodul pre norod, nu socotială pre socotială urmadză.

1. Cești răi între cei răi viețuescu. Sen<eca>, 3, *Mînie*, 26.

Măcar că ăste fragedă și blăstămată toată
20 firea noastră, iară nu putem să nu priimim cum nu am afla oarecare liac întru dînsa împotriva tuturor supărărilor. Că de ne supărăm de soare, la umbră alergăm. De avem cale a face cu ostentală, cu cai ne purtăm.
25 De ne ăste a tréce marea, întrăm în corabie. De ostenim de răcială, miargem la foc. De ne-i supărare de sete, cu băatură o stîmpărăm. Di sintu ploi, case avăm. De va strica cîuma vreun loc, la alte locuri mergem. De avem
30 nepriiateni, alergăm la priiateni. Așa cît nice o mîhnicîune, nice o ostentală nu ăste cărora nu s-ar fi aflat vreun liac și vreo ușurare./

2. Pentru acela au luat omul învățătură ca împotriva celor ce strică frăgedziia sa să o întăriască. Lactantius, *De opificio Dei*, 4.

1 deșteaptă B, deștiaptă C,D|| m. 2 *lipsește* B|| 2 înalte]inoite B|gri|<i> B|amu C,D, acu K|liă avem B, le avem D,K|| 3 stăpîni B|stăpînească B, stăpîniască C|| 4 *ante tiulu* cap 23 K|aică B, aicea D|pregroznicul B,K|| 5 vecleșugul K|hiclesug a lumii B|lipsește Cap 19 B,K|| 6 cela preavestitul Plutarh filosoful D|Plutarhu B|acela B|pria-vestitul B, prevestitul K|| 7 împăratul Traian B|Traian C|a căruia B, căruie C,K|| 8 buni B|căci ar fi mai mulți B|| 9 aciia C,D,K||ce]carii B|urmiază K|célia B, cele K|riiale B, iréle C|| 10 urma]ari urma B, ar urma C, urmiază K|bunătătia B|așia B, C, așa K|| 11 desfrînare K|răutatia B|fără *payanteze* B,K|cu fire B, fire K|lipsește și B|oamenilor D|| 11—12 oamenilor și minte este plecată K|mai plecată ăste mintia oamenilor B|| 12 curățenia B, curățanie C,D,K|| 13 conțianiré B|ad. marg. spre K|spria urmare B|| 14 puține D|sint K|iar K|care D|puține și carii cu sloboadă zăbale B|slobodă C,D,K|| 15 zăbala K|urmiază K|sint K|| 15—17 căruia rău că nu ăste altă, preseninate doamne pricină să știi, fără că norodul pe norod B|| 15 a cărie C,K|| 16 pricina D|nu este alta preluminata doamne K|presăninate D|| 17 nărodul D|| 18 nu socotială pe socoteală B|urmiază K|| 19 macari B, macar K|este K|fragidă B|lipsește toată B|| 20 firia B, fire K|putiam B|iar K|| 21 nu s-a afla întru dînsa oarecare leac împotriva B|între D|| 22 împotriva D,K|| 23 soaria B|să alergăm B|de avem]de ne ăste B|| 24 calia B|osteneală B|| 25 ăste C, este K|triace B, trece K|mare B,K|corabia B|| 26 mergem C, mergem K|| 27 de ni-i supăraria B, de ni-i supărare C,D, de ne este supărare K|sete K|| 28 de-i ploae B|de sintu D, de sint K|casă D,K|avem B,D,K|de strică B|| 29 vrun B|miargem B|avăm C|| 30 nepriiatini C, neprietini K|priiateni B, priiatini C, prietini K|așia B,C, așa K|| 30—31 nici¹⁻² K|| 31 mîhne-cîune K|nici mîhnicîunia, nice osteneală B|nu ăste C, nu este K|| 32 vrun leac B|ușurare B||

De vréme ce-i așa, întreb acmu de toți cei
 lumești au nu află împotriva ostenialelor
 și vicleșugurilor lumii vreun liac? Doară de
 mințu eu și sintu aceștii lumi cel de tot prostu,
 5 liacurile ostenélilor carele arată lumea decît
 ostenialele mai cu ostenială sintu, în chipul
 unsoarii care nu tãmăduiaște ranile, lasă carne
 arșă. Cînd boalele nu sintu (de tot vechite)
 riale și cu grijă poftescu cei bolnavi mai multi a
 10 suferi friguri ușoare, decît a lua băuturi sau
 erbi de curățenie, pentru să tãmăduiască
 acea boală. Așidară de vicliană și hîtră
 iaste lumîia, cît lucriadză de tot împotrivă;
 caré cînd ne sfătuiăște pre noi ca să răscur-
 15 părăm vreo sudalmă așa lucriadză, cît întru
 răscurpăraria acéia altele îndzăcite sudalmi
 să luăm. Și cînd silim să ne mîntuim de o grijă,
 céle fără sfișit ni să adaog. Așea povoață
 vicliană cînd socotim că ne duce pre noi pre
 20 pămîntu, fără de grijă, atunci, negîndind
 de sirgu, ne aruncă întru viclenie.

Domnii și cei mari, cugetele care au și cu-
 vintele care le grăescu multu le socotescu
 și faptele care le fac și trebile care le lucriadză
 25 puțin le socotescu. Acestui lucru de tot îm-
 potrivă stă lumea cea rea cu caré cevaș toc-
 mală caré spre toți și cu lucruri să arată și
 cu blîndéte să pliacă la vîndzări și la cumpărări
 cu carii lucriadză foarte vicliană și hîtră iaste.

30 De vréme ce pre lume să mărturisăscu
 adevărul în mare preț o socotim, iară în foarte
 eftin preț pre noi singuri ne vindem ei. Prea
 mare lucru iaste ce am dzis, că noi ne vindem
 eftin cînd mai adevărat aș fi dzis că în dar
 35 ne dăm ei (fără de nici un preț); că foarte

3. În zădar mă invoe-
 șadză cineva cu liacul
 a căruia pot munci.
 Fab<cius Quintilianus>,
 Declam<ationes>, 14.

4. A priimi acel ce trag
 la perire amăgetură
 iaste. Chiprian, 3, Carte
 5.

1 De vrémia că-i așa B/vreme K/ce-i]ce este K/așa K/întrebi D/acu K//2 lumiaști B/au află B/
 împotriva D,K/ostenélelor C, ostenialilor D, ostenelilor K//3 vicliășugurilor B, vecleșugurile
 K/vrun leac B/doar K//4 mint B/sintu K/cel de tot prost aceștii lumi B//5 leacurile B/ostenéle-
 lor B,C, ostenelilor K/carile B/lumîia B, lume K//6 ostenélile B, ostenélele C, ostenialili D,
 ostenelile K/osteneală B/sintu K//6—7 în chipul herului ce faci fîngine, care nu tãmăduiaște
 ranele B//6 chipul]capul D//7 ad. marg. unsoarii C, lipșește K/nu tãmăduiești K/ranele B,K/carné
 B//8 boalele D,K/nu sint B,C,K/fără paranteze B,D,K//9 rele K/grijă B, grije K/poftescu
 D//10 lipșește friguri D/iușoaria B//11 curățanie C,D,K/să o tãmăduiască B, să tãmăduiască
 C//12 pe acia B, acia C, acéia D, ace K/așa K/dar K/vicleană B//13 este B,K/lumea C, lume
 K/lucreadză B, lucriadză C/împotrivă D,K//14 caria B, care K/cîndu B/sfătuești
 K//15 vriaș B/așa K/lucreadză B, lucriadză C//16 răscurpărarea C, răscurpărare K/aceia
 K/îndzăcite]însutite B/sudalmi luăm D//17 silim K/grijé B, grije K//18 călea nefișit
 ni să adaog altele B/ciala C, cele K/așa B,C, așa K/povoață B, povoa D,K//19 vicliană B/ducia
 B//20 pe pămîntu fără grijia B/grije C,K/atunce D,K//21 sirgu B, sirgu C,K/viclianiș
 B, viclenii C, viclenie K//22 cugetili D//23 cuventele B/cari grăesc K, carile grăesc
 B/socotesc B//24 cari¹ K/trebele B/lucreadză B, lucriadză C//25 acestuia D/împotrivă
 D,K//26 lume D,K/ciala C, ce re K//26—27 care¹⁻² B,K/spria toți cu făgăduite lucruri
 B//28 blîndéță C,D/și cu blindeță să arată și să pliacă K/pleacă B//29 care K/lucreadză
 B, lucriadză C/vicleană B/iaste C, este K//30 vrémia B, vreme C,K/ce]că B/lu-
 mé B/mărturisăsc B, mărturisesc K//31—32 preți¹, prețu² K/iar K/in eftin preț
 foarte B/singuri K/pria B, pre K//33 iaste C, este K//34 eftini C,K/cîndu B/
 am fi dzis B//35 fără de nice B, făr-de nice C, fără de nice D, făr-de nici K/preți K//

- puțini sintu carii ar lua plată de la lume, iară carii cu nădăjde deșartă s-ar oști pentru dînsa, fără de număr sintu. Pentru ce aș vrea să vă rog și să vă învăț pre voi o, domnilor și cei mari, ca să nu alergați a crede nice cuvintelor, nice făgăduințelor lumii aceștia, măcar de va giura cum va ținea tocmelele ei. Bine și sf(i)ntește măcar că de sirgu vă dăruiaște pre voi cu mare cinste; multe desfătăre că vă adaogi, ades că vă desfătiadză, multe vă făgăduiaște, multe vă dă. Ce acestea toate numai pentru atîta le face, ca pe încet, încet, una cîte una dîndu-vă, deodată, de sirg, într-o dzi să vă le ia.
- 15 Vechiu obiceiău iaste acesta a lumii: pre carii îi înalță între cei dentii între cei de pre urmă îi pogoară. Cu ce feliiu de nădejde întru lume pentru desfătării și blîndețile ei, putem să ne întemiem, cînd va veni oarecînd dzua
- 20 acéia în caré ne vom părăsi de toate de acéle cugetări? Ce voi dzice? Că acéia-i știută deplin, pre aceștie și pre aciia a-i cinsti, întru acéia ce era acum în vîrstă cu unii și întru carii acum să părăsască răutățile, cu cale era
- 25 mai mult decît în alții foc ațită, așea cît mai multu să ardă căpăținile céle stînsă a lor.
- f. 76 Așea lume rea rîhnire noăa celor bogăți/trimite și întru cei bătrîni proaspătă lăcomie și aceasta fără vréme o face.
- 30 Și măcar că ne trebuie durére, căci ne amăgește pre noi lumia, iară mai multu trebuie să ne fie de acéia rușine cînd, socotindu-ne, <sîntem socotiți> de amăgiți. Căci cînd ne socotim a fi slobodzi, atunce ne ține cu pază
- 35 într-ascuns; cînd (ne cunoaștem) cugetăm a

5. Nu cu acéia măsură cu care au fost suișul iaste pogorișul înapoi. Seneca, 6, *De bini-facere*, 33.

6. Toate fantastice în lume, iară nemică ade-vărat. Tertulcian, *De corona militis*.

7. Fugi de marea lumii și nu te vei teme de înecat. Amvros<ie>, Luca <= *Expositio in evangelium secundum Lucam*>, 4.

1 că pre puțini sint B/sintu C, K/ari lua B/lumé B// 2 iar K/nedăjde B, nedejde C, D, nădejde K/s-ari oști B, C// 3 făr-număr B/sintu C, sint K/aș vria B, aș vre K// 4 și să vă învăți K, și vă învăț B// 5 cei/celor D/a crede K// 5—6 nici ¹⁻² K/cuventelor B, cuvintele K/făgăduințelor C, K, făgăduinților D// m. 5 *lipsește* K// m. 6 și 7 *lipsește* D// 7 macar B, K/de v-ari giura B, de va giura K/ținea C, ține K/tocmelele ei D, tocmelele ei K/tocmelele sale cu voi B// 8 sfințești K/macari B, macar K/sirgu B, K, sirg C// 9 dăruiești K/cu mari cinsti C, K/cinstia B// 10 adaoge B, C, K/adesă K, adias B/desfătiadză] cerciateadză B// 11 făgăduiești C, K/acestia B, acéste D, aceste K// 12 pentru atîta numai B// 13 pe-nciat B/lipsește încet² B/sirgu B, C, sirg K// 14 întru o zi K/să vi le ia B, D, să vi le ia K// 15 viachiu B/obiceiu K/este K/aceasta K// 16 care K/dintii C, dintiū K/pe B, D, K// 17 pre urmă-i pogoară C/lipsește îi K/cu cia fial B, că ce fel D/fel C, felu K/nedejde B, nedejde C, D, nădejde K/între D// 18 lumia B/desfătările B, K/blîndețele B, blîndețele C, blîndețele K/putiam B// 19 întemem B, întemem D/că cînd va veni K/zioa K// 20 aciafa C, acia K/care K/toatia B/acéia B, acele K// 21 cugetări B/aceia-i B, aciae-i C, acéia îi D, acéia îi K/știut K/deplin] marghiolă lumea B// 22 acestia B, acéste C, acestia D, acestia K/pre céia B, pre acéia K// 22—23 în acéia carii era B// 23 acia C/amu C, D, K/unii] anii B// 24 *lipsește* carii acum B/amu C, D, acu K/după răutățile ad. vrémia B// 25 întru alții B/ațită C, K/așia B, C, așa K// 26 căpăținele B, căpăținele C/ciale C, cele K/stinsia B, stînsa C// 27 așa C, așa K/lumea B, D/ria B, rrea C, re K/rîhniria B, rîvnire K/trimeti K// 28 lăcomia B// 29 vrémia B, vreme K/vréme face D// 30 macari B, macar K/triabue B/duriră B/durere D, durere K/amăgiaște B, amăgești K// 31 lume B, K, lumea C/iar K/n trebuie B// 32 acia K/rușinia B/lipsește cînd B/socotindu-né B// 34 atuncia B// 35 într-ascunsu B/cînd ne cugetăm B/lipsește ne cunoaștem D/între paranteze cunoaștem K/

fi sănătoși, atunci de moarte ne rănim; când ne socotim întru bișug, toate cele de triabă ne lipsăscu noaă; când ne făgăduim viață fără grijă întru delungați ani, atunci vicleșug pre 5 taină ne face noaă moartia; când ne încredem că ne aflăm întru înțelepciune, atunci cu înfășurare ca niște nebuni ne încurcăm; când socotim să înmulțim averile, averilor și a simțirii cei den lontru scădere facem. Mai în scurtu, 10 cu care viață laudă și îndelungare vieții cercăm, cu aceia singură și numele și viața fără de nice o nădejde de răscumpărare pierdem.

Hai lume necurată! În câtă de scurtă vreme și ne priimești și ne gonești! Cum ne tragi 15 la sine pre noi și ne rușinedzi, ne bucuri și ne mihnești, îndestulari și supărare ne faci, ne înalți și ne pogori, ne cerți și ne netedzăști și așa ne-i nebunit pre noi și cu farmecile tale ne-i ademenit, cât fără tine, cu tine sin- 20 tem și avînd între păreții noștri furul, pentru să-l cercăm pre dînsul, eșim afară! Și măcar că iaste mare despărțire în voroavele cele împodobite, iară cu multu mai mare iaste întru poște despărțirea și netocmala. Iară lumea, 25 fiind de atîtea veci învățată cu ispita, dreptu tot felîl de oameni cu ce s-ari deprinde, are lîngă sine gata; că celui desfrînat arată cinstile, celui lacom avuții îi aruncă, celui bețiv băutura și mîncări arată, celui curvariu mueri grijiaște, 30 celui rău dzile vésele îi grijiaște, care toate aciastia pentru acestu sfîrșit le face, ca după ce-i va prinde cu undița ca pe niște pești, cu mréjia pre dînșii (ca pre ai săi de aproape) să-i cuprindză.

8. Atîtea obiceiuri sintu cîte trupuri. Manil<ius>, Carte 4.

9. Ochiul curvii lanțuv iubățului iaste. Amvros<ie>, Psal<mul>118.

1 atunce B,D,K/rănim]rugăm D,K// 2 când socotim B,K, când socotim a fi D/belșug K, bivșug B/célla B, cele K/treabă B// 3 ne lipsesc B,K/lipsește noaă D/făgăduim noao viață B/viața făr-de grij<ă> D// 3-4 viață îndelungată întru mulți ani și fără grije, atunce K// 4 grija B/intru]cu B/îndelungați B,D/ani]ai C/atunce B/lipsește vicleșug pre taină D/vecleșug B,K/pe B,K// 5 moarte B,C,D,K/ne încredem K, ne credem D, ne încredințem B// 6 că ne aflăm]a fi D/că ne-am afla B/repetă întru D/ințelepciunia B/atunce K, lipsește B// 6-7 atunce cu înfășurare ei umblăm ca niște nebuni încurcați D// 7 încurcăm]încilcim B/lipsește socotim D// 8 înmulțim B/averi peste averi și a simțirii D/a averilor B/simțirii C,K]cunoștinții B// 9 lipsește cei den lontru B/din C,K/lăuntru K// m. 8 lipsește B/m. 9 lipsește D/scăderea B, scădere K// 10 caré B/viață K/îndelungaria B// 11 aceia K/singură K, singuri B/numial<e> B, numile D/viața K// 12 fără nice B, fără nici K, făr-nici D/nea]jde B, nedejde C,D, nădejde K/răscumpăraria B/piardem B// 13 lumia B/vrémia B, vreme K// 14 goniaști B// 15 la sine ne tragi B/sine C,K/lipsește pre noi D/rușiniadzi B/lipsește și D// 16 și îndestularia B, îndestulare C,K// 17 ciarți B]cerci K/și netiadzești B, și ne netădzăști C// 18 așa B,C, așa K/ne-ai nebunit B, ni-ai nebunit K]ne-i amăgit D/farmicile C,D, farmecele K// 19 a tale B/ne-ai ademenit B, ni-ai ademenit K/sintem D,K// 20 păreții]păriați B, părinții D// 21 pre]pră K/macari B, macar K// 22 iaste C, este K/despărțirea B/în]intre D/cele K/célla împodobite oamenilor B// 23 iar K/iaste C, este K// 24 pohte D/despărțirea C, despărțire D,K]iar K/lumia B, lume D,K// 25 de atîte vacuri B, de atîța veci K// 26 fiailul B, felîl C,K/oamini D/s-ari B/deprinde] prinde B,C,D,K// 27 gata lîngă sine B/sine K/desfrinat K/cinsteli D, cinstele K// 28 avuții aruncă B, avuțiile aruncă D/avuțiile K/băutura D, băuturi B// 28-29 lipsește îi aruncă celui bețiv... mueri grijiaște K// 29 mîncare D/curvar C]mueri]femei B/grijeste C, grijești D// 30 viasele B, véșale D, véșale K/îi grijești K]grijești D// 31 aceste K// 30-32 grijește aceasta spre acesta hotar face, ca după ce îi va prinde B// 32 va prinde]viniadză D/ca pre pești B, ca pre niște pești K// 33 în mreje pre înși D]mreja K/fără paranteze B,D,K]săi]sei B//

Însămnați, domnilor mari, aciastea, însămnați bărbaților ce <i> preaputniarnici; că măcar de ar fi un domnu oarecare singur stăpîn a toată lumea, iară ar avea datorie să cugete 5 că nu i s-ar cădea stăpîniia sa să o socotească întru iemică, de nu o va avia întru bunătate. Că foarte puțin foloséște să fie oricine stăpîn a oameni răi (sau să stăpînească pre oamenii cei răi) de să va supune rob răutăților. Iară să-
 10 vai că mulți dzic că să amăgescu de lume și mulți cum nu să pot dezbăra dentru stăpîniia lumii dzic. Ce li să poate lor răspunde? Că de ar hi vrut să stea împotriva lumii, la ispitele céle dentii, nu s-ari putea cutedza ia
 15 de atîtea ori să vie asupra noastră; că cu léne a stare împotrivă să întărește îndrăznirea lumii./

f. 76^v Ce aş dzice nu ştiu. Au să trec, au cu tăcére să acopăr, au să dzic, că pre cât gîndescu pre
 20 atîta să supără de duriare cugetul meu, cât mai aproape a fi ochii miei spre plînsu, decît gata spre scrisoare dégetele méle vădz. Iaste dar lucru mişal a prăvi; că atîta sîntu mai toți lumii la un gomon de déget a ei (cum să
 25 dzice) de supuși cu ascultarea, ca cînd n-ari avea pre nime un Dumnedzău în ceriu, sau că nu s-ar fi făcut creştin pre pămîntu, nice dănoară n-ari întreba. Că ce lumia va, vom; ce urmadză, urmăm; ce alége, alegem. Și ce-i
 30 mai cumplit, că de ne ferim de vreun rău, acéia nu cu povătuirea firii să face, ce căci lumea a ne poronci noăa de acéia n-au vrut.
 Ce uşoare sîntu acéstia, de să vor potrivi cu céle ce am a dzice! Adecă că aşıa lumia

10. Să biruaste luméa de vei sta împotrivă; biruaste-te, de te vei lăsa. Fabcius Quintilianus>, *Dicli* <= *De-clamationes*>, 2.

11. Lesne iaste a birui pre cei ce nu să apăra. Tîşer<o, *Disputationes Tusculanae*>, 5.

12. Cu atîta fieştecaru liapădă pre Hristos, pre cit mai multu iubiaste ce nu priîmiasse Hristos. Avgust<in> 23, *Oraş*, 27.

13. Pre lume, urind-o, o calcă, care de o vei îndrăgi, te va călca. Fulgen<tius>, *Carte* 6.

1 Însămnați aciastia domnilor mari B/domnilor mari]domnii D/acéstia C, aceste K// 2 bărbații D/cei preputniarnici B, cei preaputernici C, cei preputernici K/macari B, macar K// 3 ari fi C/oarecară B/singur C,K// 4 lume C,K/iar K/ari avia B, ari avea C, ar ave K/cugiate B// 5 *repetă* că nu i s-ari B/căde D,K/stăpînie K/să o socotească B, să o socotiască C/a o socoti D// 6 nimică D, o nimică K/de nu va avia B/avea C, ave K/lipseşte întru B/bunătatea B// 7 folosești K/oricine]cineva B/stăpînească B// 8-9 *lipseşte textul dintre paranteze* B// 8 pe B// 9 supune B/lipseşte rob D/iar K/săvai]macar K// 10 lumia B// 11 și mulți cum mulți K/dezbăra]dezbrăca D/dintru B,K/stăpînire K// 12 *lipseşte* dzic D/ce să poate lor a să răspunde D// 13 hi]fi B,K/să stia B]cite D,K/împotrivă D, împotriva K// 14 ispitili D/celia B, cele K/dintîu B,K, dintii C/nu s-ari putia B,nu s-ari pute K/cutiadza B/ia K, *lipseşte* D// 15 atîtîa B,C, atite K// m. 10 și 13 *lipsesc* B/lénia B, lenea K// 16 împotrivă a stare B/a sta D,K/împotrivă D,K/întăriaştia B, întăreşte K/îndrăzneala B, îndrăznire K// 18 trec]petrec D/tăciare B, tăcere K// 19 pre ¹⁻² B]cu B// 20 durîria B, durere C durere D,K/cugétul B// 21 *lipseşte* miei B/spria B// 21-22 decît degitele mele gata spre scris văz K// 22 dégetiale B, dégetele C, degitili D/vădzu B/iaste B, este K// 23 dară B/mişel B,C,K/că]cu D/sint B,D// 24 *ad. marg.* de déget a ei C, *lipseşte* D,K// 24-25 cum să dzice de degiat a ei de suppus B// 25 *lipseşte* cu ascultarea B/ascultare D,K// 26 n-ari avia B, n-ari ave K/*ad. marg.*: pre nime un C/lipseşte nime un D,K, *lipseşte* un B/Dumezeu K/ciariu B// 28 nici odineoară K/n-are întreba K/lumea C, lume K, *între paranteze* lumia B/va]ce vra K// 29 urmiază K/aliage B, alege K/aliagem B,C// 30 vrut B// 31 aciaa C, acéia K/povătuire B,K, povătuirea D// 32 lumia B, lume K/poronci B,K/aceia K// 33 iuşoaria B, iuşoari B,K, sîntu C/acéstea C, acéste K/protivi D// 34 cialia B, cele K/ce am zice KK, ce am dzis D/adică D/aşea C, aşa K/lumea C, lume K//

ne are pre noi gata și vrédnici spre plăciarea ei, cât a tuturor gustul în ceastă viață în tot ceasul ne schimbă noaă și-l mută. Că face să urîm astădzi ce iubiîam eri; în cestu an să 5 hulim care în anul trecut lăudam; să lepădăm acmu care puțin mai nainte am priimit și am pofit; să avem pre aciîa întru urîciune noaă cu carii avem viachîu prieteșug. Mai în scurtu ne face lumîa ca în viață să urîm acéîa care la 10 moarte totdeuna le plîngem.

De ari da lumîa iubitórilor săi vrun lucru deplin și desăvîrșit, în scurtă vréme că i-ar fi slujit bine ei, puțin ar socoti. Iară că toate lucrurile în lume sîntu nu ca un aședzămîntu, 15 ce numai să petriacă i-au dat puțină vréme, care a doa dzi îaste să-l întóarcă.

Nu mă poci îndestul mira de nebuniîa ace-luîa care vrun lucru viacînic de la lume aștiap-tă. Că orice dă, cu această lége dă ca cînd 20 le va cére lumîa, nu cînd vor vrea ei să le întóarcă.

Au viață viacînică poate lumîa să ne dea noaă? Nu-i nimică, că în ce vréme ne îaste noaă prea dulce viața noastră, de sirgu ne 25 strînge pre noi moartea.

Au céle bune la vréme îndestul poate lumîa să ne dea? Nice aceasta nu-i, că nime, nice dănăoară n-au avut atîtea de multe averi, care mai multe nu i-ar fi lipsit de ce nu i-au 30 agîns.

Au bucurie caré ar fi îndelungată lumîa poate să ne dea noaă? Nicecum, că de am scoate dzilele carele ne trebuescu la plînsu și ceasurile care-s la gemut de triabă, nice o 35 clipală de rîs nu ne va rămînea.

Au sănătate de pururea poate să ne dea noaă lumea? Nicecum, nice unui neam, că oamenii

14. Bucuriile cestor de acmu a viejii, cînd să atingu, să pierdu. Gri-g<orie> 15, Ob. 2.

15. Nime nu dă ce n-au luat. Amvros<ie>, 1, Tim<otei>, 3.

16. Viața minclunoase și umbratică, plină de lațurile morjii. Av<gustin>, Soliloquiorum li-bri>, 8.

17. Boala rănéște carnea, mintîa tămădu-îaste. Av<gustin>, De vremi fii.

18. Pacea cia adevă-rată cu mincluna păcii

1 vriadnici B, vrednici C,K/spria B/plăcerile B, plăcere K//2 tuturor]tutur A/gust K/lipsește în D/intr-această K/faceastă D/viață K/lipsește în tot ceasul D//3 ne-l schimbă K/Că]și D//4 lipsește astădzi B/ce iubiîam]ce am iubit D/intr-acest B,K//5 care]ce D/lăudam]lădam B/lépădăm B//6 acu K/mai înainte D,K, mainte B,C//7 pohtit D/avăm C/acéîa B/intru ură B//7-8 pre cei ce-i avem întru vechîu prieteșug mai înainte, să-i avem întru urîciune noaă D//7 noao B//8 avîam vechîu priîatenșug B/vechi K//9 lumea C, lume K/viață K/acialea C, acele K, lipsește D/carîa B//10 moartia B/totdeuna B, totdiauna K/le plîngem totdiauna D//11 ar da B,K/lume K/săi]sei B/vreun D,K//12 vrémia B, vreme K/ca ar fi D//13 ari socoti B,C/iar K//14 lumia B/sint D/nu cu ca un aședzămînt D//14-15 aședzămînt în viață, ce să petreacă numai B//15 vrémia B, vreme K//16 carîa B/doai K/este K/să le întóarcă B//18 vreun K/vécinic B,C, vecinic K/lumia B/aștaptă K//m. 15 și 18 lipseșc B//19 orice]oarea C, B/légia B, lege K/cîndu B//20 ciare B, cere K/lumea B, lume K/du]pă lumea ad. iar D/vria B,C, vre K//22 viață K/au viață]avuție D/vecinică K/poate să ne dea noao lume D/lume K//23 nu-i nemică B,C]ba nicecum D/vrémia B, vreme K/îaste C, este K//24 lipsește noaă D/pria dulce B, pre dulce K/viața K/sîrg C, sirgu K, sîrg B//25 moartia B, moarte K//26 céîa B, cele K/vreme K/lumea C, lume K//27 dia B, de K/nici D,K/nu-i]nu este K, nu B, nimîa B, nimine K/nice odănăoară D, nici odineoară K//28 atîția B, atîte C,K, atîta D/averi]avuții B//29 mai mult B,D/de]din B//30 agiunsu B, agiuns C, agiunsu K//31 bucuriîa K/carîa B, care K/lumea C, lume K//32 dia B//32-33 de s-or scoate dzilele B//33 dzilele C, D/care B,K//34 care-s]care sint K/treabă B, triabă C/nici K//35 nice o clipală de ris de prisosit nu ne rămînia B/rămînia C//36 s(ă)n(ă)tatia B/cde pururia B, de-a purure K/poatîa B/dia B, de K//37 lumia B, lume K/nici 1-2 K/niam K/oaminii D//

cei ce trăescu multu, cū multu mai multe boale de care să supără, decît anii carii viețuescu numără.

Au doară odihnă și pace de pururîa poate să 5 ne dea noaă lumea? Eu nu primăscu; că de sintu dzile puține care le videm fără nuor, mai puține sintu ceasuri în care ne vedem inima a fi fără lucru. Că dară în lume nenorocită nice odihnă, nice sănătate, nice avuție, 10 nice bucurie, nice viață vécinică iaste.

Aș vrea să știu ce ar pofti lumîa <să> știu de la lume, de vrème ce nimică bun a <a>vea nu pricep, ce ari avea să le dea lor? Că orice dă lumea ori în datorie, ori nălucire (de-i în dato- f. 77 15 rie suptu chizășîia vieții a plăti]iaste luat); de-i nălucire nu cu camăta banilor, ce cu plata răutăților să socotește.

O, fiilor deșărtării! O, ispravnicilor ușurării! Dacă vă s-au ales voaă să ascultați 20 și să slujiți lumii, nemică de la lume, fără céle lumești nu așteptați. Că nemică nu-i în lume, fără mîndrie, zavistie, curvie, mînie, ură, blăstăm, lăcomie și nebunie. Iară de întrebați oare în putéria sa are vreun lucru împodobit 25 cu bunătați, nici dănăoară acestu feliu de negoț în dughiana ei că au nemerit, va răspunde. Să nu socotiască cineva că-i va da ceva lumîa, care singură nu le are. Și cînd va să facă vreun schimbu vréunui lucru între noi, așa iaste la 30 vîndut de hierbinte, marghioală, așa la cumpărat de sîrguitoare, că ce ia grămadă ia, iară ce ne dă noaă nice cu cumpănă diriaptă, nice cu măsură adevărată dă.

cei minciunoase să strică. Chip<rian>, 1, Carte 5.

19. Cîtă nebunie a vria un lucru, care ari strica pururîa și ar scădea. Chipriam <sic, Tractatus, 2>.

20. Nime în lumea aceasta n-au avut bucurie fără duriare, pace fără netocmală, odihnă fără frică, lumînă fără întunérec, pline fără duriare, ris fără plinsu. Avgust<in> cătră frați în săhăstrie grăiaște. Vor<a> 31.

2 boale cu care B/ani B,K, aii C/care K// 4 lipsește doară B/pacia B/de purure C, de-a purure K// 5 dea]de K/lumîa B, lume C,K/nu primăsc K// 6 sint K/care le vedem B, carele le videm C, carele le vedem D, care le vedem K/nouri K// 7 sintu C, sint K/caria B// 8 dar K/lumîa B/nenorocită]nefericită K// 9—10 nici¹⁻⁵ K/sănătata B, sănătate C/avuții B/bucurii B/nicia⁵ B/viiață K/viacinică nu iaste B, vecinică este K// 11 ași vria B, aș vre K/ari pofti B, ar pofti D/lume C,D,K// 12 lumîa B/vrémia B, vreme K/ce]că B/nemică bun lumîa a avia B/nemică C, nemic D/a avea D, a ave K// 13 ari ave B,K, ari avia C/să le de K/orice ne dă D// 14 lumîa B, lume K/ori¹⁻²]veri B/nălucire iaste B/datoriia B// 15 chizășie B/lipsește a plăti B/este K// 16 nu-i cu camăta K// 17 socotiaște B, scotești K// 18 fii deșărtării K/deșărtării B,C/spravnicilor K/șurării B// 19 deaca B, daca K/vă]vi K/voao K// 20 nimică K/de la lumîa B/céla B, cele K/fără céle lumești]fără cești lumești, cele lumești D// m. 19 lipsește B// 21 nimică K/lumîa B// 22 mîndria B/curvie, zavistiia B/mîniia K/jura B// 23 blăstăm B/lăcomiia B/nebuniia B// 24 ad. marg. oare C, lipsește K/puterea C, putere K/în putéria sa oare are vrun B/au are vreun K// 25 cu bunătați]de bunătația B/nice dănăoară B,D, nici dinioară K/fial B, fel C,D, felu K// 26 negoți K/dugheana B/după dughiana ad. marg. cirșma C/că]cînd B// 27 nu socotească B,K, nu socotiască C/ceva]altă acée B/lumea B,C, lume K// 28 singură B,K/nu are K/va să faceți K/vrun B// 29 vrunui lucru B, vreunui lucru C, vreun lucru K// 29—30 așa¹⁻² B,C, așa¹ D, așa¹⁻² K/este B,K, iaste C/vîndut]rîndul K/herbinte D,K// 31—32 cumpărat]lucru K/sîrguitoare D/cé ia grămadă, ce ne dă B/ce ia]acea K/grămade K/fiar ne dă noao K// 32 nici K/driaptă C, dreaptă K// 33 nu dă B//

DĂTORI SÎNTU DOMNII ȘI CEI MĂRI A-Ș ADUCE
 AMINTE CĂ SINTU MURITORI, CA NICE PENTRU
 CÉLE MULTE DESFĂTĂRI CE LE PETREC ÎN
 VIAȚĂ SĂ NU PĂRĂSASCĂ A CUGETARÉ DE CÉLE
 5 CE S-ARI FACE DUPĂ MOARTE. ARĂTA-SĂ-VOR
 ÎNTR-ACEST CAP SOCOTÉLE FOARTE DE ȚINUT
 MINTE, PRECUM NU TREBUE DOMNILOR SĂ
 SE TIAMĂ DE MOARTE. CAP 20

Cleovis și Viton, feciorii vestitei mueri caré
 10 era preutiasă a idolului Înon, apropiindu-să
 dzua sărbătorii ce era să fie la Arghiv, gătiră
 un car cu care ar mēge muma lor, préutiasa
 acéia, la capiște. Că avia obicéiu grecii la
 sărbătorile céle mari și la jirtvile aședzate, de
 15 sau cu lecticile, sau cu carul, mēgea popii.
 Că așa de cu sf<i>nțenie cinstiia besericile
 sale, așa de multu socotia jirtvile sale, așa
 avia întru cinste pre popii săi, cât de ar fi
 atinsu de pămîntu popa cu piciorul nicecum
 20 nu priimiia într-acéia dzi să jirtvască. Deci,
 mergînd acia préutiasă cu feciorii săi, Cleov
 și Viton, degrabă cădzind, dobitoacele care
 trăgia carul crăpară, fiind cale de dzéce mile
 de la capiștea bodzului Înon.
 25 Dacă vădzură că au crăpat dobitoacele și că
 nu să poate mucei lor să margă pre gios,
 nici alte dobitoace nu era să tragă carul, ce
 s-au cădzut feciorilor buni a arăta au arătat;
 că luară giugul în grumadzi și hamurile pre-
 30 giur sine încingînd au socotit ca niște dobi-
 toaci să ducă ei carul să tragă pre muma lor.
 Și așa s-au prilejit că precum dzéce luni fură

1. Herod, Carti 1, Plu-
 <carh>, la Solon, Ți-
 <erco>, Tusc<lanae> 1,
 Val<erius> Max<imus>, 1,
 1, 4, Plato, Alexandru.

2. Cinstea dumnedză-
 iască de viață radzimă.
 Plin<ius>, 2, 98.

1 ante titlu Cap 18 B, Cap 2 K// 2 sînt C,D,K/că nice pre ntru B// 3 célia B, cele K
 ce lia petrec B// 4 viață K/să nu cugete părăsască a cugetarea K/cugetaria B, cugeta D//
 5 s-ar face K, ari face B// 6 într-acesta B/de ținut minte]dé ținéria mintia B// 7/
 nu triaburg B/domnii C,D,K// 8 să teamă domnii B/să teamă D, teamă
 C,K/ad. marg. Cap 20 C, lipsește B,K// 9 Viton și Cleovis, feciorii D/amîndoi feciori era a
 vestitei mulari care B/vestitii C,K/care K// 10 préoteasă B, préutiasă C, preoteasă K/Înon
 B/apropiindu-se zioa K// 11 ce]care B/să fie la]fii lui K// 12 care]caria B/ari mîarge B, ar
 mîarge C, ar merge K]mergea D/muma]îmma B/preutiasa C, preuteasa K// 13 acéia K, aciaia
 C, lipsește B/avea C, ave K/obiceiu B,K, obiceaîu C// 14 célia B, cele K/jirtvele B, jirtvele
 C, jertve K/lipsește de B/așadzate D// 15 sau lecticile K/lecticéle C/carale B/mergia
 B, merge K/popii]preotii B,K// 16 așa B,C, așa K/sfîntănie D/besericile B, besericile
 C, bisăricili D, bisericile K// 17 așa ¹⁻² B,C, așa K/jirtvele B, jertvele K// 18 avea C, ave
 K/pe popii C]preutii B// 19 atinse K/popa]preutul B/nicicum K// 20 într-acea K/să
 jertvească]să s<ă> facă jirtvă B/decia]șadara B// 21 mărînd B/acea K, lipsește B/preuteasa
 B, preutiasă, preoteasă K/feciorii D/săi]sei B/Viton și Cleov D/Cleovu B// 22 cădzindu
 B, cădzînd C,K/dobitoaciale B, dobitoacili D// 23 trăge K/crepară B/fiindu B/lipsește cale
 B/zece K// 24 capiște B,K// 25 dacă]după ce B/vădzură feciorii că au murit dobitoaciale
 B/dobitoacile K// 26—27 nu să poatia îmmei saale să margă pe gios și că carul stă și că alte
 dobitoace B/pre]pe D,K/nice C,D/să tragă carul nu era D/lipsește să tragă carul B// 28 ficio-
 rilor B,D// 29 giugul B,C,K/grumadz B// m. 1 lipsește B,D// 30 încingînd împregiurul lor au
 socotit K/pegiur B/încingîndu B/dobitoacia B, dobitoace C,K// 31 lipsește ei B/și să tragă
 se îmnă-sa B/pe D// 32 așa B,C, așa D, așa K/prilejit]timplat B/zece K, 10 B/fură]fu K//

purtați de mumă-sa în pîntece, așa dzéce
mîle și ei dusără pre dînsa cu carul. Deci că
foarte mulți venisă de multe părți acolo, la
jirtva lui Iunon și vădzind pre Cleovis și pre
5 Viton înhâmați la car și trăgînd pre mumă-sa
la capiște, fiind clătiți de mirare toți, dzicea
că să cuvin acelor tineri deosebite daruri.
Așa de multu iaste să se socotiască pilda caré
au arătat acei doi tineri cu mumă-sa, ca fiește-
care fecior|părintelui său să arate aceasta cînste
f. 77° 10 caré o au făcut ei trăgînd cu carul pre muma
lor.

După ce să isprăvi jirtva, neștiind muma
lor (plină de bucurie) ce plată ari pofti feciorilor
15 săi pentru acia faptă lăudată, lăcrămînd ruga
pre Iunon ca să isprăvască de la ciialalți dum-
nedzăi soțiile lui ca ce au obici<n>uit a da
priiatenilor săi mai bun, acélia să dea feciorilor
ei, pentru buna faptă ce au arătat. Așeadară
20 i s-au răspunsu ei de Iunon, precum rugă-
mințile ei sintu priimate și plăcute și va scoate
cu pofta de la toți ciialalți dumnedzăi plata
feciorilor ei, pentru fapta bună care au arătat
Cleov și Viton mumei sale. Care plată și dar
25 aceasta au fostu, că după ce să ospătară și
văseli cu mumă-sa, adormind amîndoi sănă-
toși, a doa dzi stătură morți.

Deci, muma plîngînd cu amar moartea fe-
ciorilor săi și bănuind pre dumnedzăi, dzis-au
30 cătră dînsa Iunon, căci plînge fără cale face:
că țin dat ție ce ai cerșut și ai cerșut ce țin
dat. Eu sintu dumndzăiasă, tu a mea preu-
tiasă ești. Pentru acéia dumnedzăi au dat ce
au mai ales și mai bun, adecă moartea. Că
35 acestu féliu de răscumpărare mare iaste, cu cari
supărăm pre nepriiatenii noștri, cînd pre dînșii

3. A Iubi pre părinți,
liagea cea întii a firii
iaste. Tut <= Valerius
Maximus>, cap 5, 4.

4. Să nu uităm cînstea
ce să cuvine părinților.
Fab<cius Quintilianus>,
cap 1.

5. Toate lucrurile pre
pămîntu indoială și ne-
stătătoare sintu; iar
ceasul cel de pe urmă
a vieții, toate nevoile
și lipsa noastră ho-
tărăște. Romsard
<= Romsard>.

6. Să placă omului ce-
au plăcut lui Dumned-
zău. Sen<eca>, Carte
21, 1.

7. De la primejdie nu-
mără dzua, nu de la
răsăritul soarelui. To-
v<it>.

1 immă-sa B, muma lor K/pîntiace B/ășia B,C, așa K/zece K// 2 și ei dusără pre dînsa
cu carul] și ei pe dînsa și carul îl purtară B// 3 venisă C,D,K// 2-4 deci că foarte mulți
din multe țări venisă la jirtva B// 4 jertva K/vădzind C,K/pre Viton și pre Cleovis D/pe
Cleovi și pe B// 5 la]în B/muma lor K]imma-sa B// 6 capește K/la capiștia mirindu-să B/între
paranteze fiindu clătiți de mirare B/lipsește toți B/dzicia B, zice K// 7 cuvene B, cuvine
D,K/acelora B/deosăbite C,D,K/daruri multe K// 8 așa B,C, așa K/iaste C, este K/să să
socotiască B,C/care B,K, caria C// 9 immă-sa B, muma lor K/fiiaștecarile B// 10 ficior
B,D/arătia B, arete K/această cînștia B// 11 care B,K/trăgîndu B/imma lor B// 13 după
cia C/jrirtva B, jertva K/între paranteze neștiindu măsă B// 14 fără paranteze B/ari pofti
D, ar pofti K/ficiorilor B,D/feciorilor ei K// 15 acea B, ace K/lăcrămîndu C// 16 céialalți
B/dumnezei B// 17 lui]ei B/obiciuit K, obiciuit B// 18 priiatinilor C,D, prietinilor K/acialia
C, acele K/dea]de K/ficiorilor săi D// 19 fapta B/ășia B, așa K/dar C,K// 21 rugămintele
B,C,K/sînt K// 22 pohta D/céialalți B/dumnezei B,K/plată B// 23 ficiorilor B,D/fapta
ce bună K// 23-24 lipsește pentru fapta bună... mumei sale D/caria o au arătat B/
îmmei B/sale]lor K// 25 acesta B,K/după cia C/lipsește și B// 26 viaseli B, văsali D,K/muma
lor K, immă sa B/s<ă>n<ă>toși B/sănătoși amîndoi K// 27 deoa K// 28 muma lor K, imma lor
B/moarte K, mortia B/ficiorilor D// 29 săi]sei B, ei K/bănuindu B/dumnezei B,K/dzis-au]au
zis K, așa grăi B// 30 Iuno B/căce plîngi B,C, căci plîngi K/faci B,K// 31 lipsește și ai
cerșut ce țin dat D// 32 sintu C, sint K/dum<e>dzăiască B, dumnezăoae K/a mia
B,C, me K/preuteasă B, preutiasă C, preoteasă K// 33 lipsește ești D/aceia K/dumnezei B,
dumnedzăii C, dumnezeii K// 33-34 au dat ce au ales mai bun K// 34 adică D/moarte B,K//
35 ad. marg. acest feliu C, lipsește K/fial B, fel D/iaste B, este K/care B,C,K//
36 nepriiatinii C,D, neprietinii K/cîndă îi lăsăm pre dînșii B// m. 4 lipsește B//

fi lăsăm întru traîu îndelungat; iară ce-i mai bun, care ținem priiatenilor noștri, aceasta iaste ca să-i facem să moară curund.

Acéstia le scrie Dețiarh întru a *Politiiei* și 5 Țitero la *Tuscul*, 1 întrebare.

La Delfi, unde arăta Apollo vrăjile sale, era capiște foarte scumpă, cu mare cheltuială făcută, iară că fiind de demultu, viachi, slăbindu-să, începusă a să răsipi, pentru că era 10 și făptura mare, era și zidiurile, turnurile, cetățile și casăle cu meștersug făcute de grăia; și iale să jăluia căci nu să direg, așa ca cei bătrîni, cînd nu să cinstescu, au banat. Așia Trifonie și Agamed, vestiți fiind de înțelepți 15 și de avuți între greci, să dusără la capiștea lui Apollo, care ei din temelie, cu prea mare a lor ostentială și cheltuială au făcut-o. Sfirșind dară lucrul, răspunsă Apollo, mulțămindu-le pentru lucrul cuvios ce au arătat, dîndu-le 20 voe să ceae plăta pentru ostentială și de sirgu le va da lor, după pofta lor; că a dumnedzăilor iaste datoriia slujbă puțină a plăti cu multe de binefaceri.

Trifonie și Agamed răspunsără lui Apollo 25 că nu vor altu dar pentru ostentiala și cheltuiala să aibă, fără cît să le dea ce ar putia mai bun lucru a da omului și care ar fi mai bun omului. Că oamenilor nice a să feri de rău, nice de a-ș alége lucru bun mintea nu-i agîunge. 30 Cărora, arătîndu-le Apollo că le va da lor și pentru slujba ce au făcut le va plăti și ce au poftit că le va fi pre voe, a triia dzi, după ce s-au lucrat acéstia, veselindu-să cu băutura Trifonii și Agamed, fiind voioși, degrabă 35 amîndoi la ușile capeștii cădzură morți! Așia li-au fostu plata ostenelii, ca să-i mîntuiască pre dînșii de ostentială./

8. Nime mai nainte de ce va muri fericit nu va fi. Av<gustin>, 5.

1 iar *K/ce-i]ce* este *K//* 2 bunu *B/priiatinilor C,D*, prietinelor *K//* 3 este *K/cu-*
rundu B// 4 acăste *C*, acete *K/Dicerahu B*, Dațiarh *D/al Politiiei B//* 5 întrebări
B, întrebări *C//* 6 Apolon *K//* 7 capiștia *B//* 8 iar *K/findu B/viache B*, veche *D*,
veche *K//* 9 să începusia capiște *B//* 10 făpturile mari *B/zidurile K*, zidiuriile *C//*
11 cetății *D/casele B*, casăli *C/grăia B//* 12 ialejele *B/jeluia, B,C*, jelue *K/dereg*
C,K/așia B,C, așa *K/ca* și cei bătrîni *B//* 13 cinstesc *B/așa K//* 14 înțelepți *B//* 15 griaci
C/dusăr<ă> B/capiștia B, capiște *K//* 16 Apolon *K/care ei]carii B*, care-i *C,D*, carii este *K/den*
D/temelie B/pre mare C,K// 17 osteneală *B/cheltuial<ă> B/o* au făcut *B/finșind B//* 18 dar
C,K/Apolon K/mulțămindu-le B, mulțămindu-le *D//* 19 lucru *D,K/ce]carii B/arătat]făcut*
K// 20 *lipsește* voe *B/ccară K*, căe *C*, căia *B/pentru osteneala sa și el de sirgu B/sirgu K//*
K// 21 pofta *D/dumnedzeilor B,K*, dumnedzăilor *C//* 22 este *K/slujbele puțină B/mult<e>*
B// 23 faceri de bine *K//* 24 Trifonie *B/Gamed D/Apolon K/după Apollo ad.* mulțămindu-i
pentru lucru cuvios, au răspunsu *D//* 25 că]cum *B/osteneala B/cheltuială K//* 26 dia *B*, dei
K/ari putia B, ar putea *C*, ar pute *K//* 27 lucru mai bun *K/a* da lucru *B/lipsește* și care
ar fi mai bun omului *D//* 28 oamini *D/nici K//* 29 nici *K/alégia B*, alege *D,K]lége A/minte*
K]înțelepciunia B/nu-i agîungia B, nu-i agîunge *C//* 30 Apolon *K//* 30—31 și le va plăti pentru
slujba ce-au făcut *D//* 32 poftit *D/le va fi]le-a fi B/pe voia B/după cia C//* 33 au
lucrat *K/acéstea C*, acete *K/vesălindu-să D,K/băatură B,C,K//* 34 Trifonie *B*, Trifonie
C,D,K/lipsește Agamed B/voioș B// 35 ușili *C/capișii B,C,D,K/așa K*, așa *D//* 36 le-au *B*,
li-au *C/ostenelii C*, ostenelii *K//* 37 *lipsește* pre dînșii *K/de]din B/osteneală B//*

Acéste doă pilde am vrut să le spuū, ca
toți cei muritori să socotiască că nemică nu-i
așea de bună în viață, fără când să sfîrșește
viața, care a o lăsa de nu-i drag, iar ȳaste ade-
5 vȳat foarte cu folos. Că cine nu ari pȳră de
nebun pre acela drumătu mȳrgȳnd ȳn cale,
asudȳnd și merge cȳntȳnd și obȳrșȳnd calea,
ȳndatȳ ari lȳcrȳma? Au nu ȳaste nebun carele
mȳarge brudȳnd pre mare, iarȳ cȳci au sosit
10 la uscat i-ar pȳrȳa rȳu? Au nu ȳaste nebun
acela care, dupȳ ce face rȳzboiū și dupȳ iz-
bȳndȳ gȳme? Au nu pre deșȳrtu va fi acela
carele fiind ȳn grije de primejdȳie i-ar pȳrȳa
rȳu de agȳutorȳu? Iarȳ cȳ multu mai neȳntȳ-
15 leptu, mai nebun, mai bezmetic și mai deșȳrtu
ȳaste acela carele cȳnd faci cale la moarte, cȳci
ar cȳdea ȳn moarte, ȳi pare rȳu. Cȳ moartea
ȳaste adevȳratȳ sprejeniala, deșȳvȳrșitȳ sȳnȳ-
tate, scalȳ fȳrȳ de grije, izbȳndȳ ȳntriagȳ,
20 carne fȳrȳ oase, pȳște fȳrȳ soldzi, grȳunȳu
fȳrȳ pae; ca sȳ dzic cu un cuvȳntu, dupȳ moarte
nice ȳaste ce sȳ plȳngem, nice ce aștepta avȳm.

Pre vrȳemia lui Andrian ȳmpȳratului, dupȳ
ce au murit o giupȳniasȳ de cinste, rudȳ ȳm-
25 pȳratului, Secund filosoful au fȳcut cazanie
la ȳngroparea ei, la care multe rȳele pentru
viaȳȳ și multe bune pentru moarte au arȳtat
ȳn voroava sa. Și ȳntrebȳndu-l ȳmpȳratul ce-ar
fi moartea, moartea, dzice, ȳaste somnu vȳci-
30 nic, deșȳrȳtirea trupurilor, frica celor bogȳȳ,
pofta sȳracilor, neferitȳ ȳmplare, neadevȳratȳ
cȳlȳtorie, ȳlȳharȳul omului, a somnului tatȳ,
umbra vieȳii, dusul viilor, tovȳrȳșȳie morȳilor,
a tuturor dezlegare, a ostȳnelor hotar și a
35 rahnelor rȳtȳcitȳ ȳntristare. ȳn scurtu, moar-
tȳia-i celor rȳi calo și prea mare dar celor buni
ȳaste.

9. Toatȳ viaȳa omului
nu ȳaste altȳ, fȳrȳ cale
la moarte ȳaste. Si-
necc< >, Poseb < = Con-
solatio ad Polybium>,
30.

10. Pre moarte sosind
nime voios nu o prii-
mȳște, fȳrȳ acela care
s-au grijit de multu
de dȳnsa. Senec< >,
Carte 30.

11. Cel ce știe puȳin, a
ȳnvȳȳta acela nu poate.
Ovid. <Tristia, 2>.

1 Acȳstȳia B/, Aieste K/doao K, 2 B// 2 socoteascȳ B, K, socotiascȳ C/nimicȳ K// 3 așȳ B, C, așȳ
K/bun B/viiaȳ K/sȳ sfȳrșaste K/sȳvȳrșȳste B// 4 viiaȳ K/care K/carȳ e lȳsa D/nu i-i drag
K/iarȳ B, C, K/ȳaste C, este K// 5 foartȳ B/nu ari pȳrȳa B, nu ar pȳri K// 6 drumeȳ K/cȳnd ȳn
cale B// 7 și]ari B/cȳlia B, cale K// 8 ar lȳcrȳma K/ȳaste C, este K/care B, D, K// 9 merge
C, D, lȳpșește B/ȳeste K/iar K, lȳpșește B/cȳ ei au sosit K/au sosit]ar sosi D// 10 i-ar pȳrea
K] ȳi pare B/nu ȳaste C, nu este K// 11 lȳpșește acela B/carȳ B/dupȳ cȳa¹ C/rȳzboi
B// 12 giȳme B, gȳme K/pȳria deșȳrt B/pȳria deșȳrtu C, pre deșȳrt K/acȳala B// 13 carȳ
B/griȳia B, griȳȳ D/i-ari pȳria C, i-ar pȳre K]ȳi pȳria B// 14 agȳutorȳ B, ajutorȳ K/iar
K/neȳntelept B// 15 bezmiatic B, bezmetic C, bezmȳtȳnic A, betmeznic K/lȳpșește și
B, D/deșȳrt B, deșȳrtu C, deșȳrt K// 16 ȳaste C, este K/acȳla B/carȳ B/face B, C, K// 17 ari
cȳdia B, ar cȳde K/ȳn]la K/moartȳ¹ C/moartȳ² B, moarte K// 18 adevȳrat este K/spriȳi-
nealȳ B, K, sprejenialȳ D// 19 s<ȳ>n<ȳ>tate B/scalȳ]liman B/fȳrȳ griȳ<ȳ> C, fȳrȳ griȳȳ D,
fȳrȳ griȳe K/izbȳnda B/ȳntreagȳ B, K// 20 oasȳ D, K]a fi B/pȳște K/solz K/grȳunȳ C, grȳ-
unȳ D// 22 nici¹⁻² K/ȳaste C, este K/ce sȳ așteptȳm B/avem B, K// 23 pe B/vrȳemia
B, vrȳme K/Adriam B, Andriian C/dupȳ cȳa C// 24 au murit]muri B/giupȳneasȳ B,
giupȳniasȳ C/cinste]fruntȳ B// 26 ȳngropȳria B, C, ȳngropare D, K/caria B/rȳiale B/
lȳpșește pentru viaȳȳ K// 27 au arȳtat pentru moarte K// 29 moartȳ¹ B, C, moarte¹⁻²
K/ȳaste C, este K// 30 viacȳnic B, vecȳnic K/deșȳrȳtȳ B, C, K// 31 pofta D// 33 tovȳrȳșȳia
B, K// 34 ostȳnȳliilor B, ostȳnȳlelor C, ostȳnelor K/lȳpșește și D// 35 rahnelor D, rȳvȳilor
K/rȳtȳcȳre D/ȳntrestare K]ȳngustȳria B// 36 moartȳie celor rȳi B, moartȳie celor rȳi D,
moarte celor rȳi este K/calȳu K/pȳria mare B, pre mare K// 37 ȳaste C, este K//

Deci dreptu au grăit filosoful și nice ari greși cela ce dzise lui li-ar lua aminte. Că precum picătura, cădzind, găurēște piatra, așa nu poate fi ca cugetaria de moarte să nu îndreptédză viața.

- Seneca, Carte 30, spune că întrebînd pe Baslu Avsidie, ce rău ar avia moartea, căci s-ar teme oamenii așa de tare de dînsa, ce scădere sau frică întru acel lucru ar fi, să fie
- 10 răspunsu că răutatea celui ce moare nu a morții iaste. După această socotială putem și noi dzice precum surdul, dulceața cîntării și cel orbu, văpsélele carele între flori ar fi, nu poate să giudece. Așa că nu poate acela,
- 15 carele nice dănăoară moarte n-au gustat, nemică rău de moarte a mărturisi poate. Că den cîți au murit, nime nu să jeluiaște de moarte, iară dentru puțini ce viețuescu, toți să jăluescu de viață.
- 20 De ari învia cineva din cei morți și ari vorovi cu cei vii și ce rău că ar fi vădzut în moarte, de ar spune că au priceput rău, cu cale ar fi noaă a ne teme de moarte. Iară pentru căci grăescu oamenii rău de dînsa, care
- 25 nice au vădzut niceodată, nice au audzit, nice au simțit, nice au gustat, să ne oțărîm de moarte și să o avăm în ură?!

f. 78^v Trebuie să fie făcut oarece rău în viață carii să tem de moarte; că în dzua acēia de giudețul cel strașnic și cei buni să cunoscū și cei rai să descopăr. Pre nime din domnii bl<a>gorodnici, din bogați sau din sāraci, din cei sārnoțiși sau den cei bolnavi, din cei norociți, au din cei supărați, din toți cei ce viețuescu

35 nu vădzu carii nu s-ari jelui pre norocul său, fără numai cei morți carii, în mormînturi, cu odihnă și linește petrec. Mai multu

12. Nime nu-i căruē fericia lui, măcar de ar veni în fugă, i-ar face îndestul. Senec<a>, Carte 115.

13. Binile cel prea mari numai după moarte să timpă omului. Ţițero>, *Tuscu<lanae>*, 1. Lactan<tius>, 7, 10.

1 Deci]și B/dirept B/nici ar greși K]ni are greși D|| 2 cela ce]care B/dzisele B,K, dzisile D/le-ari B, li-ari C, li-ar K|| 3 căzind K]ades cădzind B/găuriaște B,C, găurește K/piatra K/așia B,C, așa K|| 4 cugetaria adevasă B, cugetarea C, cugetare K|| 5 îndereptiadză B, îndreptiadză C, îndreptează K/viiața K|| 6 Sineca D/întrebîndu B/ pre K|| 7 Bassu B,C,D,K/Asidie B/ari avia B, ari avea C, ar ave K/moartia B,C, moarte K|| 8 s-ari teme B, s-ar teme K/oaminii D/așia C, așa K/așa tare D/tare]rău K|| 9 scăderia B, scădere K/sau frică ar fi întru acest lucru D/ad. marg. lucru K/să fi răspunsu D|| 10 răutatea C, răutate K|| 11 iaste C, este K/dup-aceasta B/socotială B,K/putiam B|| 12 precum și surdul B|| 13 văpsélele C,K, văpsélele D/ văpsialile care în ce fal ar fi, nu poate să giudece B|| 14 giudece C,K/așia B,C, așa K|| 15 care B/nici dănăoară C, nici dinioară K/moartia B, moartea D|| 16 nemică K/lipsește rău K/moartia B/a mărturisi poatia B]nu poate mărturisi K|| 17 din B,D,K|| 16—17 ad. marg. a mărturisi poate. Că den cîți au murit nime nu se jeluiaști de moarte C|| 17 jaluiaște D|| 18 moartia B/dintru C, dintre K/dintru cei puțini B|| 19 jeluescu B, jeluescu K/viiață K]moarte D|| 20 ari învie B,C, ar învie K/de ar avea cineva din cei morți viiață să învie D/den B/ar vorovi K|| 22 moartia B/ari spune B/c-au priceput D|| 23 calia B/ne-ar fi B/noao K/a ne tiame și noao B/teme K|| 24 oaminii D/carii B|| 25—26 nici ¹⁻⁴ K/vădzut-o B,D/audzit-o B/simțit-o B/nici K/gustat-o B|| 27 avem B,D,K|| 28 oarecia B/viiață K|| 29 témB]moartia B/zioa K/acea K/acea de giudecată, la giudețul B/județul K|| 30 conoscū D|| 31 domni B, domnii cei K|| 32 sau]au D|| 33 s<ă>n<ă>toși B/sau din B,K]au din D,C/norocoși B|| 34 au]sau B/din D/vețuescu D|| 35 care B, carei K/nu s-ar jălui D, nu s-ar jelui K/pe B|| 37 liniște B,D,K||

nu-s lacomi, nu-s îmbunătători, nu-s trufaș,
nu-s lianeș, nu-s îndeșărți, nu-s desfrînați,
nu-s rătăciț.

Den ceia că statul celor morți a fi foarte
5 fără primejdie cu cale ȳaste; că pre nime nu
vedem neîndestulat. Căce cei săraci cearcă
cu ce s-ar îmbogăți; cei mîhniți cu ce s-ar
îvvoeșia; cei bolnavi cu ce s-ar însănătoșea.
Iară cei ce să tem de moarte așia nu cearcă
10 vreun liac ca acela, ca să nu să tiamă de dînsa.

Iară eu îi spuū liacul: să viețuiască bine
care nu va să să tiamă de moarte; că viață
bună aduce moarte fără grijă.

Fu întreat de Socrat, Plato dumnedză-
15 rescul, cum s-ar fi chivernisit în viață și cum
s-ar chivernisi la moarte. Să știi, dzice, Socrate,
că am nevoit în tineretele mele ca să viețuescu
bine, în bătrînețe ca să moriu bine. Căci da-
că-mi ȳaste viața cinstită și moartea cu bucurie
20 o așteptu; nice de viață durări nu-mi ȳaste
mie, nice de moarte frică nu-mi va fi.

Cu cale, voroava lui Plato. Prea mare durere
au oamenii întălepti cînd socotescu că s-au
ostenit și pre nime nu au care li-ar plăti su-
25 doarea lor; că fiind priitori și-ntru dînșii nu-i
priință care ari răspunde pentru slujbele cele
multe nemulțamitori fiind priiatenii, că fiind
vrédnici de cinste nime nu le arată loc de
cinste. Că cei ispititi și cinsteși cu inimile nu
30 le pare rău, căce n-ar lua folos ostenélelor sale,
ce că osteniala lor nu să vĳade, de nime le
ȳaste cu <su>părare.

O, fericiți carii mor, carii fără această voe
rea și durĳare petrec în mormînturile sale! Că

14. Moarte dentru fa-
tele céle trecute trebue
să să socotiască. Lac-
<anti>u<s>, 6, 10.

15. Numai acela au viet
țuit pină cînd au vru-
care a muri poftéște.
Fab<ius Quintilianus>,
Diel<amafi>, 4.

16. Nimică nu-i de pri-
pă celui ce de pururia-i
gata de cale. Alci<mus>.

17. Darul și plata toți
aștiaptă. Fab<ius Quin-
tilianus>, 10, 3, 7.

1 nu-s îmbunătători]nu sint rihnitori B/trufași C,K// 2 lianeși B, lianfași C, leneși K/
îndeșărți B, îndeșerți C,K// 3 rătăciți C,K/rătăcitori B// 4 din cia B, din ce C,D,K// 5 pri-
mejdia B/că cu cale D, cu calia B/ȳaste C, este B,K// 6 nu videm C/căci cei săraci B,D, că
cei săraci K/cearcă că cu cia s-ar îmbogăți C/cerc K// 7 s-ari îmbogăți B/cu cia s-ari
îvvoiașia B/cu ce]cu cia C// 8 îvvoiașia D/cu ce]cu cia C/s-ari însănătoșea B, s-ar însănă-
toșia, C, s-ar însănătoșea K// 9 iară ceia carii să tem așia de moartia, căci nu cearcă
B/așia de moarte C, așea de moarte D, așea de moarte K// 10 vrun leac B/leac K/să nu
sia teamă B/teamă K// 11 Iară îi spun leacul eu B/spui leacul K/viețuiască K// 12 teamă
B,K/viața B,C,D, viața K// m. 12 și 16 lipsește B// 13 fără grije B, fără de grijă C, fără de grijă
D, fără de grije K// 14 dumnedzeriescul B// 15 s-ar hi B/viață K// 16 s-ari chivernisi B, s-ar
chevernisi K/moartia B// 17 tinériațele mĳale B, tinerețale mĳale C, tinerețele mele K//
18 bătrînațe B, bătrînață C, bătrîneță D, bătrînețe K/mor B,D// 19 daca îmi este K, deaca
îmi ȳaste B/viață K/vițiața D/moarte B,K// 20 aștept B/nici K/repătă de D/viață K, viața
C/durĳaria B, durere K/ȳaste C, este K// 21 nici K// 22 calia B/a lui Plato B/Platon K/pria-
mare dureria B, pre mare durere K// 23 oamini D/întelepti B/cîndu B// 24 nime]ni-
mine K/nu au]că n-au B/li-ari plăti B, li-ar plăti C/sudoaria B, sudoare K// 25 fiindu
B/și întru dînșii priință nu-i B, și întru sine nu este priință K/și întru D// 26 ar răspunde
K/slujbile D/célla B, ciale C, cele K// 27 nemulțemitori B/fiindu B/priatinii D, prietinii
K/că fiind]a fi B// 28 vrĳadnici B, vrédnici C,K/cinstia B/nime]nimine K// 29 ispititi]isteți
B, K/cinstiș B/cu inimile văd K/inimă D// 30 căci K/n-ari lua B, nu ar lua K/ostinéilor
B, ostenialelor C, ostenialilor D, ostenelelor K// 31 ce]ci K/osteneala B,K/nu o vede
B, nu să vede C, nu să vede K/lipsește de B// 32 iaste C/este cu supărare K, ȳaste cu supărarĳa
B/părare]păreere D// 33 fereciții K/fără de această K// 34 ria B,C/durere C, durere K//

la divanul acela așa tuturor să va arăta drept-
tatea cât care loc în viață ni-am agonisit, întru
acela după moarte ne vom afla de vom ședea.
Nice dănaoară n-au fostu vreun giudecătoriu,
5 nice iaste, nice va fi și păzitoriu de dreptate,
ca să aședze darurile cu cumpăna și certările
cu măsură; ce de multe ori cei nevinovați să
pedepsăscu, iară cei răi să slobod; să asu-
prescu carii n-au vină, iară vinovatului să dă
10 ertare. Cu puțin sfadnicului folosēște a să
îndestula întru dreptate, de va lipsi giudecă-
toriuului simțiriă cîa din lontru. Iară la moarte
nice unile de aciastîa nu să întîmplă. Ce ade-
vărat să știe că cine va avea pricină diriaptă
15 că va fi întru socotială bună fără grijă să fie.

Făcînd cercare în Rîm Cato Ținsorin, oare-
care orașan preavestit, murind, prea mare
tărie și cuvinte ce le grăisă le lăuda/ciialaltî
f. 79 orașeni. Iară Cato Ținsorinul și de cele grăite
20 și de laudile aceliă au rîs, de pricina a căruia
rîs fiind întrebat, Cato dzicea: Voi, dară,
căci vă mirați de rîsul meu, iară eu rîd de mi-
rarîa voastră; că socotindu-să nevoile și gri-
25 jiă cu care viețuim și cîa fără grijă și odihnă
cu care murim, dzic că mai mare tărie și vîr-
tute trebuie viețuind, decît îndrăznială murind.

Scrie de aciastea Plutarh întru *Apoftegma*:
Nu pociu să dzic că n-au grăit preaințalep-
30 țeste Cato Ținsorinul, de vrēme ce în toate
dzilele videm precum oamenii cei ce întru
bunătate petrec viața, în foame, în sîate, în
răceală, în osteneală, în sărăcie, în năpăști,
în mîhniciumi, în neprieteșuguri, în nenorociri,
35 a căroră sfîrșit mai bine ar fi a-l prăvi

18. Plata bunătații,
după moarte iaste.
Lact<antius>, 7, 10.

19. Darul bunătații,
după moarte. Lampsi
<sic>.

20. Au vrut Dumne-
dzău să ne cumpărăm
viață noă în viață.
Lact<anti>u<s>, 6, 4.

21. O, moarte, lăudată
trebui celor tari, pofti-
tită celor mēseri, nea-
părată de cei norocoși!
Fab<ius Quintilianus>,
4.

1 la]de la D/acela B/așia B,C, așa K]a D/dereptătia B, dreptătia C, dreptate K// 2 viață K/nî-am
agonisit B, nî-am agonisit C/intr-acela B// 3 lipsește ne vom afla de B/ședia B, șidea D, șede
K// 4 nici odinioară K/vrun giudecătoriu B/giudecător C, judecătoriu K// 5 nici ¹⁻² K/este
B, iaste C/dereptătia B// 6 așiadză B,C, aședză D, așeze K// 7 măsura B,D/ce]ci K/ad.
marg. ori K// 8 pediapsescu B, pedepsesc K/iar K// 9 carei K/iar B// 10 ertari C]certare
D/cu]că C,D/sfadnic<u>lui B, svadnicului C,K/folosiaște B,C, folosește K// 11 direptătia
B/giudecătoriuului B,C, judecătoriuului K// 12 simțire K]cunoștința B/cea din lontru B, cea
din lăuntru K// 13 nici K/uniale B, unele C/acestia B,C, aceste D,K/timplă B// 14 adevărat
toți să știe B/avia B, ave K/direaptă B, dreaptă K// 15 socoteală B,K/grije B,C,K// 16 Ca-
ton Ținsorin K, Cato Ținsorinul D, Cato acela Ținsorin B// m. 19 și 21 lipsesc B// 17 oroșan
D/pria ¹⁻² B, pria ¹ D, pre ¹⁻² K/viastit B// 18 tărie B,D/inemii D/moartia B/cărue
C// 19 cuvente B/grăise K/laudă D/ceialaltî K, cealaltî B// 20 orașiani C, oroșiani C, orașani
K/Caton K/Ținterinul K/cele K// 21 laudele B,C,K/acela B,D, acele K/cărue C// 22 fiindu B/
dzicia C, zice K, dzisă B/vo]rîd B/dar K// 23 iar K/mirarea C, mirare K// 25 grijea C, grije
K/cia]ce C,K// 25-26 și grijiă și odihnă cu care murim, dzic că mai mare tărie și virtute
B// 25 grije² K/odihna D// 27 îndrăzneală B// 28 scrie Plutarh de aceste K/acestia B,C/Plu-
tarhu B/Apothegmata K// 29 nu pot B, nu poti C,K/priaînțeleptiaște B, preințelepțești
K// 30 Caton K, Cato B/vrēmia B, vreme K/ce]că B/repetă în D// 31 dzilele D,K, zile B,C/
vediam B, vedem D,K/oaminii D/cei întru B,K// 32 bunătația și petrec B/viața K/sete K//
33 ostenală C,D,K// 32-34 în foame, răceală, sēte, osteneală, sărăciia, năpaste, mîhniciu-
niă, neprieteșuguri, nenorocii B// 34 neprieteșuguri C/nenorocii C,D// 35 firșit B//

într-o dzi, decît în toate ceasurile acéstiăș nevoi să le petriacă. Că celui rău moartîa așea iaste de necinstită, precum în viața ce iaste supărată.

- Cît de nesocotitori sîntu oamenii, necugetînd
- 5 că o dată le-i a muri; că în dzua ce ne naștem și eșim în lume să începe moartîa și în dzua cîa de pe urmă părăsim a muri. Deci nu iaste altă nemică moartea, fără ducirîa sau eșirîa din viață și hotar a tot lucrului să cade a dzice.
- 10 Că a noastră și pruncie și copilărie și tineréțile și vîrsta vonicească moare și bătrîniășile că mor și vor muri. Din ce să pricépe precum noi în toți anii, în toate lunile, dzilele, ceasurile și clipele a muri; și așea cînd socotim că pe-
- 15 trecem viață fără grijă de pururîa avem moartea tovarășe.

Nu știu pentru ce s-ar tème oamenii de moarte că dentru acéia dzi ce am vădzut lumina, am întrat în calea morții. Că nemăruia nu i-au lipsit nice dănăoară vrémîa a nu muri, nime dentru această viață a rătăci n-au putut.

- Seneca, într-o carte, spune de o fámée de cînste, romană, caré îș plîngîa moarte<a> fără
- 25 vréme a feciorului său, precum fu întrebată de un filosof căci ari plînge pre feciorul său, să fie răspunsu căci au custat numai 25 de ani și ia ar hi vrut să custe 50 de ani, pentru acéia plînge. Că așea de curios iubăscu mumele
- 30 pre feciori, cît nice a-i prăvi nu să satură, nice a-i plînge niceodată sfrîșit nu fac. Ce să-i fie răspunsu filosoful: Spune-mi mie, te rog, muțare, căci nu-ți bănuéști pre dumnedzâi căci n-au vrut să-ț fie născut feciorul tău mai cu mulți ani ma-
- 35 inte, precum te jeluești că nu l-au lăsat

22. Moartea nu una vine, ce céia ce apucă cîa de pe urmă moarte iaste. Seneca, Cartea 4.

23. Cel dintîi ceas ce-au dat viața, au apucat viața. Seneca, Ira- <lie> fur<ios>, 3.

1 într-o dzi C,D,K/ceasuri C/aceste K// 2 moarte B,K/așia B,C, așa K// 2—3 este ¹⁻²B,K, iaste ¹⁻²C/in]ii B/viiața K/lîpșește ce B// 4 sint B/oaminii D/cînd necugetînd B// 5 li-i B,C,D, le este K/zioa K/că într-acéia dzi în care ne naștîam B// 6 înceape B, începe K/moarte B,K, moartea C/zioa K// 7 cîa]ce K/pe B,C,K/părăsim C,D/decî]de B/nu este B, nu iaste C// 8 alta B,K/lîpșește nemică K/moarte B,D,K/ducéria B, ducerea C, ducere K/între paranteze sau eșire vieții B/eșirea C, eșire K// 9 den C/viiață K/hotarul B/lucrul K/lîpșește cade a D// 10 prunciia B,D/copilăria B,D/tineréțiale B, tineréțale C, tineréțale K// 11 voinicească K/bărbătească B/bătrînețele B, bătrînețele C, bătrînețele K// 12 din cîa să pricîape B/pricepe C,K// 13 ani B, aii C// 12—14 lîpșește din ce să pricépe... clipele a muri D// 13 lunele C/dzilile B/în toate zilile, în toate ceasurile K// 14 clipiășile B, clipele C, clipele K/așia B,C, așa K// 15 petriacem B, petrecem C,K/viiață K/făr-de grijă D/grijia B, grije K/de purure C, de-a purure K/avăm C// 16 moartîa B, moarte C, pre moarte K/tovarășă D, tovarășia B// 17 s-ari tème C, s-ari tiame B, s-ar teme K/oaminii D// 18 moartîa B// m. 22 lîpșește D// m. 23 lîpșește B,D/dintru B,C,K/acîașia C, acéia K/lumină B// 19 cale B,D,K/între paranteze nemăru D/nimăruce K// 20 nu i-au lipsit C/nici odineoară K/vrémea C, vreme K// 21 nime]nimia B, nimine K/dintru B,C,K/viiață K// 23—35 lîpșesc D// 23 într-o K/feméia B, femée C, femei K// 24 romancă K/care B,K, carîa C/plînge K/moartîa C/moarte ce fără vreme a fiului K// 25 vrémîa B/fecioru-său B// 26 ar plînge K/fecioru-său B, fiul său K// 27 să fi K/custat]trăit K// 28 ani¹]ai C/ia ar fi vrut B/să custîa B]să trăiască K// 29 acéia K/așia B,C, așa K/îmmele B// 30 pe ficioari B/nici ¹⁻²K/a-i prăvi B// 31 niciodată K/firșit B/să-i fi K// 32 muțare B// 33 pe K/dumnedzei B,K, dumndzâi C/căci]că B// 34 să-ți fi K, să să fie B/ani]ai C/mai înainte K// 35 tia jeluaști B, te jeluaști C//

- să fie mai custat 25 de ani, să fie plinit cindzăci de ani. Căci au murit așa curund îl plîngi și căci l-au născut așa tîrdziu nu plîngi? Crede-mă, muțare, că de socotești această de 5 pre urmă, căci n-au custat multu, nu-i de plînsu, așa nice cîa dîntii, căci au murit, nu trebie să plîngi. Că fără voia dumnedzăilor nice moartea a ne sirgui, nice viața a lungi nu putem.
- 10 Cu aceasta-și socotială Plinie, într-o o carte, grăiaște că cîa mai bună lége (pravidă) care au dat dumnedzăii firii omenești iaste, ca nime să n-aibă viață vecinică. Că pentru pofta cea/ f. 79° peste măsură a vieții cei delungate, nice dănă- 15 oară n-am vrea să eșim dintru această mișălie.
- Întrebîndu-să doi filosofi la marele Theodosie, unul de dînșii tare sta cum ar fi lucru bun a-ș cere moarte, celalaltu așjidirea, cum de triabă, dzice, ar fi să se urască viața. Apu- 20 cînd voroava Theodosie, dzis-au: așa, nice un liac de ură sau de dragoste nu ținem muritorii, cît pentru că iubim viața petrecem viață rea și acéia pentru să păzim viața o suferim, cît mai bine ar fi a o pierde pre dînsa.
- 25 Și dzisă: într-acolo au purces oamenii cei deșărți și nebuni, cît de frica morții ar nevoi să le vie mai curund moartea. Ce așa socotescu că omul nice viața priă să nu-ș iubască, nice pierdzind nădejdea să nu-ș ceae moarte.
- 30 Că oamenilor celor putiarnici și mari nice viața să nu o urască, trăind, nice moartea cînd sosește să cade să nu o sufără cu greu.
- Grăiască cine ce-i voia și sfătuiască filosofii ce le place. Iară eu cu pricépiria minții 35 méle așa socotescu că numai acela fără durere va priimi moartia, careli a o priimi

24. Toată viața omului o dzi iaste. Fab<ius Quintilianus>, *Di<i>cti</i> <= Declamationes>, 4.*

25. Nemică nu-i mai grozav decit a cere moarte. Senec<a>, *Cartia* 117.

26. Nebun lucru iaste a să tîame de ce nu să poate feri. <Mimi Publiani>.

1-15 *lipsec D*|| 1-2 să fie mai custat[să fi mai trăit *K*] alți 25 de ani/ *B*/ani]ai 1-2 *C*/să fi *K*/50 *B*,*K*/așa *K*, așe *B*|| 3 așa *K*/tîrdziu *K*|| 4 criade-mă *B*, crede-mă *K*/muțare *B*, mueri *K*/socotiaști *B*/ceastă *B*|| 5 pe *B*/n-au custat multu]n-au născut mainte *B*/custat]trăit *K*|| 6 așa nici ce dîntii *K*/cea dîntii *B*|| 7 să plîngi]a plînge *B*/voia lui Dumnedzău *B*/dumnedzăilor *C*, dumnezeilor *K*|| 8 nici *K*/moarte *B*,*C*,*K*/sirgui *B*,*C*,*K* nici viața a ne lungi *K*|| 9 putiam *B*|| 10 că aceasta socoteală Plinie întru oarecare carte *B*/aceasta *C*/întru o *K*|| 11 grăești *K*/câ cîa]câci *B*, că ce *K*/légia *B*/fără paranteze *B*/cari *C*|| 12 dumnezeii *K*, Dumnedzău *B*/omenești *B*/iaste *B*, este *K*/nimia *B*, nimine *K*|| 13 să nu aibă *B*,*K*/viață *K*/vecinică *K*/cea]ce *K*|| 14 cei delungate]cea îndelungată *B*/nici odineoară *K*|| 15 nu am vrea *B*,*C*, nu am vre *K*/dentru *C*/mișelie *B*,*C*,*K*|| 16 întrebîndu-sia *B*/marili *D*|| 17 unul dintr-inșii *B*,*K*|| 18 cere *K*/așjideria *B*, așjidere *K*|| 19 treabă *B*/viață *K*|| 20 au zis *K*, dzisă *B*/așa *B*,*C*, așa *K*/nici *K*/nice un liac]un mijloc *B*|| 21 dragostia *B*|| 22 cit]câ *B*|| 22-23 viața 1-3 *K*/petriacem *B*, petrecem *K*/rria *B*/aceia *K*|| 24 priarde *B*/pe *C*,*D*|| 25 purcias *B*/oaminii *D*|| 26 disiarți *B*, deșărți *C*,*K*/ari nevoi *B*, are nevoi *D*|| 27 curundu *B*/moartia *B*, moarte *K*/așa *C*, așa *K*/socotiasc *B*/după socotescu *ad*. oaminii *D*|| 28 nici *D*,*K*/viața *K*/prea *C*/pre să-ș iubască *K*|| 29 nici pierzind nădejde *K*/nice nemăruia deznedejduindu-să *B*/nedejde *C*,*D*/cêia *B*,*C*, cei *K*|| 30 oaminilor *D*/puternici *C*,*K*/nici *K*/viața *K*|| 30-31 nice viața cînd trăiaște să nu o urască *B*|| 31 să n-o urască *D*/nici *D*,*K*/moartia *B*, moarte *K*/sosești *K*/vene *B*|| 32 nu să cade a o suferi *B*/să n-o sufără *D*/sufăr *C*|| 33 Lasă să grăiască *B*/ce-i]ce-i este *K*, cei *B*,*D*, ci-i *C*/lipsește și *D*/sfătuiască *C*|| 34 *lipsește* iară *B*, iar *K*/priciapere *B*, priceperea *B*, priceperi *K*, nepricépirea *D*|| 35 méle *C*, mele *K*/așa *B*, așa *K*/socotiasc *B*/acêla *B*|| 36 duréria *B*, duriare *C*, durere *K*/moarte *C*,*D*,*K*/carele *C*,*K*, care *B*,*D*||

pre dînsa, cu multu mai nainte au grijit. Că toată moartea grabnică nu numai celui ce o gustă amară, ce și celui ce aude groznică iaste.

Așea trebuie să viețuiască omul, dzice Lac-
5 tanție, Carte 1, la sfîrșit, ca cînd i-ar fi lui după un ceas să purceadă. Căci carii vor purta moartia înaintea ochilor săi nu poate fi ca să dea loc gîndurilor réle. Acéia nebuie mi se pare mie a fi cu Apuliū de un lucru,
10 ce a te feri nu poți să fugi și ce n-ai putea să agonisēști să rîhnești. Aceasta pentru acéia să dzice, care-i calia morții, în carē-i caută a mērgē, iară înturnare cătră acēiași cale că ar fi neputincioasă dzic.

15 Carii purceg în cale grîa, lipsindu-le ceva, cer de la tovarășii săi în datorie. De uită ceva la gazdă (să ceae), mārgu sau la priiateni scriu. Iară duriare mare iaste, că de unde vom muri odată nice o înturnare pre urmă nu ne va
20 da noaă, nice a grăi, nice a scrie, nu vom putia; ce precum ne vom afla, așia ne vom giudeca și, ce-i cu groază, tot într-o dzi socotiala să va cére și a să îndrepte fi vor porunci.

Să mă criadză domnii și cei mari, și ce pot
25 face în viață, pînă la moarte, să nu urniască, nu într-acéle ce au poroncit, ce ce-au făcut nădejde să pue, nu faptelor streine, ce a lor sale să nădejduiască, că mai multu un suspin a lui, decît toți priiatenii în lume, va folosi.

30 Și așea pre toți oamenii înțelepți, încă și pre mine însumi, deodată pomenescu, rog, poftescu, așea să viețuim, cît în ceasul morții să putem dzice că viețuim. Iară nu putem dzice că viețuim cînd nu viețuim, că orice din vrēme

35 vieții noastre cheltuim fără folos, dreptu nemică nu să va socoti.

27. Mai tare lucriază acela care poate să fie mișal. Martian <= Martial>, 11, 56.

28. În lucrurii suparate lesne iaste a uri viața. Fab<ius> Quintilianus>.

29. De am putia să scăpăm de moarte, cu cale ni-ar fi a ne tēme de dînsa. Chiprian, Vor<be>, 4.

30. Fericit mor acia a căror viață fără gresală iaste. Maximian.

1 înainte K/mainte s-au grijit B|grijit K|| 2 moartia B, moarte K|celuia B|| 3 este amară K|celuia B|ce o aude D|iaste C, este K|| 4 așia B,C, așa K|omul să viețuiască K|| 5 Carte 31 B|lipsește 1 K|lipsește la sfîrșit D|fîrșit B|i-ar fi C, ar fi D|| 7 moartea C, moarte K|înaintia B, înainte D,K|săi]sei B|fi]fie B|| 8 să de K|rriale B, rrēle C| acéia K|| 9 mi să pare B,C,K, mi să pare mie D|Apoliū B, Apuleiu K|lipsește cu Apuliū D|| 10 lipsește ce ¹D/n-ai putia agonisi B, n-ai putia agonisi C, n-ai putea agonisi D, nu ai pute agonisi K|| 11 rîhniști B, rîvnești K|aceasta]acestia B|aceia K|| 12 să dzic B|cari-i B|care este K|calea C, cale D,K|în caria B, în caria-i C, în care-i K|| 13 miārgi C, merge K|iar K|înturnaria B|acēiaș B, acēiaș K|calia B|că ar fi]a face B|| 14 că ar fi cu neputință-i zic K|| 15 grea K|de le lipsiaște ceva B, lipsindu-să de ceva C,D,K|| 16 de la tovarăș cer în datorie B|săi]lor K|| 17 fără paranteze B,K|să ciae B,C, să cei K, să cea D|prietini K, priiatini C|| 18 iar K|durere B,C, durere K|iaste C, este K|| 18—19 că după ce vom muri B|| 19 nici K|înturnaria B|pe urmă B|nu ne să va da B|| 20 nici ¹⁻² K|nice a grăi n-om putea, nice a scrie B|putea C, pute K|| 21 așea C, așa K|giudeca B, giudeca C,K|| 22 mai cu groază B|| 23 ciare B, cere K|înderepta B|poronci C,D|| 24 creadză B, criadză C|| 25 viață K|nu urnească B, nu urniască C|| 26 într-acele C, întru acele K|poroncit B|| 27 nedăjde B, nedejde C,D, nădejde K|| m. 28 lipsește B,D|| după m. 27 ad. În ce te va afla Dumnedzân, așia te va giudeca. Chiprian. B|| 28 nedăjduiască B, nedejduiască C,D, nădăjduiască K|| 29 lipsește a lui B|priiatinii C,D, prieteni K|folosi C,D|| 30 așia B,C, așa K|oaminii D|înțelepți B|| 31 însu-mi]singur B| poftescu D|| 32 ca așia B, așia C, așa K|| 33 putiam B| viațuim B|iar K| nu putiam B|| 34 cîndu B|den C|vrēmia B, vreme K|| 35 cheltuim]cîtu-i B|nimică K||

f. 80 CAP 21. / TREBUE SĂ FACĂ NEVOINȚĂ DOMNII
 CA SĂ CUNOASCĂ SFÎRȘITUL SLUJBEI SALE;
 AȘIJDIRIA CINE AU FOSTU THALES ȘI DE
 12 ÎNTREBĂRI CE S-AU DZIS DE DÎNSUL ȘI LA
 5 TOATE CE AU RĂSPUNSU

Sunată dzisa și vechi de păgînul Aristotel,
 de multe ori pricită iaste, că toate suntu pen-
 tru oarecare sfîrșit. Că nice un lucru, ori bun,
 ori rău, nu-i, care nu s-ar socoti de sfîrșitul
 10 său, de care să începe. Că de vei întreba pre
 vrun grădinariu, ce socotește de curățiaște cu
 sîrguială pomii, va răspunde pentru să strîngă
 din rodurile lui bani.

De vei întreba pre pîrîul căci ar cură așa
 15 répede și degrabă, va răspunde că pentru ho-
 tarul lui iaste să să întoarne în mare, de la
 care au luat începutul său.

De vei întreba pre liamnele cele roditoare
 de ce pricină vara înflorescu, vor răspunde
 20 pentru acela sfîrșit, ca să aducă toamna roadă.

De videm pre vrun călătoriu călătorind pre
 omăt, apele că tréce cu grijă și vara pentru
 herbintiala făcînd cale înde sară și căldurile
 verii și undele ernii suferind, care călătoriu
 25 de s-ari întreba cineva de hotarul căii sale,
 de ce ari suferi atîția greutăți, cu supărare
 ari răspunde că hotarul căii sale așa ca și
 noi îl știe și pentru ce s-au apucat de acia
 cale că știm, întreb ce ar dzice omul înță-
 30 leptu de acel călătoriu nebun? Au nu din-
 tr-acel răspunsu, acelaia nu l-ari certa de ne-
 bun pre acel om? Că nenorocit iaste carele
 nice o plată ostenelii sale nu nădăjduiaște.

Ce să vinim la rîndul nostru. De s-ari întreba
 35 vrun domn, care așa ca toți oamenii și făcut

1. A fieștecării faptu
 lucrurile din rodul lu-
 crului și a voroavei
 date să împodobéște;
 că tot lucrul cinste iaste
 care va fi cu pricină
 înainte cinstiși. Sariz-
 b<er>iensis Policrati-
 cus>, 1, 4.

2. Altu lucru iaste la
 ce trage arcul și altu
 încătro îndreptiadză
 arcul. Persi<us>, Sa-
 t<ire>, 3.

3. Toate ale salii fieș-
 tecare pentru acéia le
 lucriadză ca să agoni-
 sească céle ce suntu din-
 tii după fire. Plu-
 t<arh>, *Impotriv<a>*
strein<ilor> = stoicilor>.

4. Nebună nevoință
 iaste care n-are nă-
 dějde. Fab<ius> Quinti-
 lianus>, *Di<clamații>*,
 6.

1 Cap 20 B, Cap 25 C, după titlu Cap 21 D// 2 conoască D/fîrșitul B/slujbei sale]slujbii
 lor K// 3 așijderia B, așijdiera C, așijdere K/Thalis K// 5 și ce au răspunsu la toate
 B// 6 și vîache dzisa B, vechi K// 7 multé B/pricită]grăit B/iaste C, este K/lîpșește
 că B/ sînt B,K, suntu C// 8 fîrșit B/nici K/ori rău, ori bun B/ore bun C// 9
 nu-i]nu este K/care n-ari socoti fîrșitul B/lîpșește care K, ad. marg. cari C// 10
 înciape B, începe K// 11 vreun K/grădinar B, grădinari K/socotești K/curățește B, curățește
 C, curățești K// 12 așa cu sîrguiala B/sîrguintă K// 12—13 să strîngă bani din rodurii
 sale D/lui]lor B,C,K// 14 pre pîriu căci așa ari cură de riapede B/pîriu K/curge K/așa
 K// 15 repede K, riapede C// 16 este K/cară C// 18 lemnie D,K/cialii C, cele K// 19 de ci
 C// 18—19 de vei întreba pre pomi căci vara, primăvara înflorescu B// 19 pricină vara]primă-
 vara C,D,K// 20 acéla B/fîrșit B/roadă la toamnă B// 21 vedîam B, vedem D,K/vreun K/
 călători K/călătorind]că face cale B/pe B// 22 triace B, trece K/grijia B, grije K// 23 herbini-
 teala B, fierbintială K/făcîndu B/calia B// 24 undélie B, undile D/suferindu-le B/care]pre
 care B// 25 s-ari întreba K]l-ari întreba B/lîpșește de² B/căiii A,D// 26 de ci C]pentru
 ce B// 26—27 ad marg. de ce ar suferi atîte greutăți, cu supărare ar răspunde că hota-
 rarul căii sale K// 26 atîte C,D/cu supărare]supărate B// 27 de ari răspunde el B/așa B,C, așa
 K// 28 pentru cia C// 28—29 s-ar fi apucat de acea osteneală că știm B/ace K// 30 înțelept
 B/călători K/nebun călătoriu D// m. 29,1 și 3 lipsesc B// 31 nu dintru acel B, nu dentru-acel
 D/nu l-ar certa K// 32 acela D/iaste C, este K/care B,C,D,K// 33 nici D,K/ostenelii
 K/nu nedejduiaște B,C,D, nu nădăjduiești K// 34 venim B,D,K/rîndul]lucrul B/
 s-ari întreba K// 35 vreun D,K/domnu B/așa B,C, așa K, așa că D/oamini D//

și născut și hrănit ȳaste și ca toți oamenii vie-
 5 tuiuște și moare, iară deodată stăpîniaște pre
 toți oamenii, de s-ari întrebă într-acestu chip,
 din ce pricină au luat el de la Dumnedzău
 5 stăpîniia, nimică mai multu de n-ari ști a răs-
 punde, fără că din datoriiă (stăpîniei) moști-
 nirii că au luat, au nu s-ari socoti acel domnu
 nevrednic de aciă stăpînie? Că nicecum acela
 a otcîrmui dreptatîia nu poate, care ce-ar fi
 10 dreptate nu știe.

Să audză acestu cuvîntu domnii și cei mari
 și să-l pue întru simțirile sale céle din lontru,
 adecă că acela vécinicul meșter, pre care vrême
 au aședzat împărați și domni acestui vac,
 15 n-au făcut pre domni mai multu decît toți,
 sau să să bucure, sau să să desfătîadze. Ce
 cînd au aședzat ca să poroncească mai multu
 decît toți, cu această (poroncă au) pravilă au
 aședzat, ca să fie mai bun decît toți. Că lucru
 20 fără cale și a multe vătămări întru republică
 pricină ȳaste a videa cu cită cinste putiarnicul,
 oaricare, pre cei cu bunătate și înțalepciune
 împodobiți i-ar stăpîni și să-l vadză pre dînsul
 întru atîta necinste că s-ar purta ca o slugă
 25 tuturor răutăților.

f. 80^v Nu vădzu/cu ce socotială pre lăcuioriu
 pentru o greșală, că l-ari omorî epitropul și ale
 lui toate lucrurile vriadnice de pedepsă le-r
 videa. De potrivă ȳaste mirării cela ce ȳaste
 30 de tot orbu, de ari vrea pre cel ce are numai
 un ochiu să-l grijască și să-l poarte.

Cato Ținsorinul fu întreat cum s-ar cădea
 a fi domnului, ca să fie bun, așia cît să-l și

5. Cine călătoréște
 unde nu să cade, sosia-
 ște unde nu-i voia.
 Petra<rea>, 3, Se-
 n<iles?>, 2.

6. Nu să cade domnu-
 lui a fi mai rău decit
 supușii lui. Xenofontu,
 Mur? 7.

7. Pre acela il ves
 tescu cinstit, pre carele
 il laudă și viața. Ca-
 siod<or>, Cartea 11.

8. Mainte de ce vei
 driage obiceiurile al-
 tora, ale tale le dirége.
 Lectu <= Lactantius>,
 Carte <4>, cap 23.

9. Cela ce face dreptu,
 nu cel ce stăpîniaște
 va fi împărat. Avtor
 <= Ausonius>, Idol
 <= Idyllia>, 12.

1 iaste C, este K/oamini D/viețuești K]și viețueșe B|| 2 iar K/[deodată]odată D/
 stăpînește C, stăpînești K|| 3 oamini D/s-ar întreba K/[într-acesta B|| 4 den ce C/
 au luat]ar fi luat B/Dumnezeu K|| 5 stăpînire K/nemică B,C,D/n-ar știe B/ști
 răspunde D|| 6 fără cît den D/datorie K/lîpșește stăpîniei B,K|| 7 moștenirii B,K,
 moștenirei C,D/o au luat B/nu s-ar socoti K|| 8 nevriadnic a fi de acea stăpîniia
 B/de ace stăpînire K/nici K/acéla B|| 9 ocîrmui K/dereptatîa B, dreptatea C, dreptate
 D,K|| 10 dereptate B, dreptate D,K|| 12 să le puia B/simțirile K/cunoștința B/
 lipșește sale B]lor K/cele K, ciali C, cea B/den D/lăuntru K|| 13 adică D/acéla
 B/viacinicul B]vrednicul K/pe B/vrémia B, vreme K|| 14 așădzat C,D/vec K|| 16 să să
 bucure]să biruiască D|| 15 după decit toți ad. sau să mănînce, sau să bei, sau să
 doarmă, nici mai mult decit toți, sau să grăiască K|| 15—16 pre domni mai mult decit
 toți, sau să mănîncia, sau să bîa, sau să doarmă; nice mai mult decit toți să grăiască, sau
 să să bucuria, sau să petreacă desfătări. Ce cînd B|| 16 desfătîadză C, desfătédză D,K|| 17 așă-
 dzat D/să porunciască K]să facă poruncă B|| 18 pre toți B/lîpșește poroncă au B.D,K|| 19
 așădzat D/buni B|| 20 lucrul cel fără de cale B/în răpublică C,D, in republică K]a
 republica B/după răpublică ad. decit toți D|| 21 pricina B/este K, lipșește D/vedîa B, vede
 K/cinstîa B/puternicul C,D,K|| 22 oarecare B,C,D,K/bunătatiă B]și]și cu D,K, și întru
 B/înțelepciuniă B|| 24 s-ari purta B|| 26 Îi vâz pre lăcuiori cu ce socotială pentru
 K/cu cîa socoteală B/lăcuioriul B|| 27 gréșală B/lîpșește că B/l-ar omorî B/pitropul B||
 28 vrédnice pedepsii (și de certariă) li-ar vedîa B/vrednice de pedepsă și de certare le-r
 videa C/vrednice de pediapsă și de certare li-ar vedea D/vrednice de pedepsit și de certare
 li-ar vede K|| 29 protivă D/este ¹⁻²K/ad. marg. mirării C]mării D/cela ce]aciăla care B||
 30 ar vre numai pre cela ce are un ochiu K/cel ce]acéla care B|| 32 Caton K/Ținsorinul
 B/s-ari cădiă B, s-ar căde K|| m. 4 lipșește D|m. 5,7 și 9 lipșesc B|| 33 așa K/lîpșește și B,D||

iubască și oamenilor să fie frică de dînsul.
 Răspuns-au: domnului bun a fi trebuie să
 fie de potriva celui ce face tiriacul, care de nu
 să va vătămă de otravă, cu lesne va afla cum-
 5 părători de tiriac; niceodată nu va avea cre-
 dință tiriacul, de nu să va ispiti întîi de bun.
 Din ce să dă a înțelege precum nemică altă
 (întru domnu) viață nu să laudă mai multu a
 fi, decît tiriacul cel ales, spre grijă republicii
 10 sale. Și ce altă a socoti mai multu, fără cît cu o
 mîină otrava caré nu are viață și cu alta tiri-
 acul care stă împotriva morții; cu limba bună-
 tățile să trîmbitează și cu răutățile toate
 vîrtuțile să le smintească? Ca să să arate
 15 deplin domnului slujba întru toate, orice ar
 poronci, singur să facă trebuie, că de la faptele
 bunătăților nice un domn a fi neîmbîndzit,
 nice poate, nice i să cade.

Acestu răspunsu de la Cato Ținsorinul, ce au
 20 dat, mie mi să pare că mai multu de creștin
 decît de rîmlian au fostu.

Dumnezău acela întrupatul, Hristos acel
 adevărat, cînd au vrut să vie cătră noi pre
 pămîntu, treidzăci de ani numai lucrînd au
 25 petrecut; iară alți doi ani și gîmătate lucrînd
 și învățînd au petrecut. Că mai multu mîntea
 omului cu lucrul care vede, decît cu socotiala
 caré aude, să sfătuiască. Învéți-să, dar, stă-
 pînii de la acela care adevărat iaste stăpîn!
 30 Învéți-să domnii să știe căci sîntu domni.
 Că nice dănăoară bun nu va fi corăbîiarul
 carele niceodată n-au brudit pre mare cu
 năvarnice vînturi. Iară de ar vria să știe de la
 mine domnul pentru ce ar fi domnu, îi răspun-
 35 dzu: pentru otcîrmuiră republicii prea bine
 și cu dreptate, tuturor într-un chip să arate.
 Și aceasta nu cu cuvinte groznice și cu lucruri

10. Norocit iaste carele
 mai multu spre a faee,
 decît spre a grăi iaste
 plecat. <Teatro morale
 di Cherubino Giarardi.>

11. Oamenii mai multu
 vor dovedi decît vor-
 bele. Că a grăi lesne
 iaste, iară a face cu
 greu. Lact<antius>, 4,
 21.

12. Iisus începu a face
 și a învăța. De ac<tele>
 ap<ostolilor>, 18.

13. Măcar de ar face
 toți bine ciți grăescu
 bine! Liactu <= Lac-
 tantius>, 4, 23.

1 și oamenilor să fie frică de dînsul]și să aibă frică de dînsul B/oamini D/să fie]și să
 le fie și D// 2 au răspunsu K/răspunsă B// 3 de potrivă B, de protiva D/celuia B/ti-
 riacul B// 4 iasne B// 5 tiriac B,C/iară niceodată B, niciodată K/avîa B, ave K// 6 tiri-
 acul B, tiriacul C/lipsește întîi K/de bun]de făcut bine B// 7 înțelege C,D, înțelege
 K/nimică D,K/alta B// 8 domni B/fără paranteze D/viața K// 9 tiriacul B,C, sprîa B/grija
 C, grije D, grija K// 10 ce-i altă B// 11 otravă B,C,D,K/caria B, care K/n-are B/viață
 K/tiriacul B, tiriacul C// 12 împotriva B,D,K// 13 trîmbitează B, trîmbitează C, trîm-
 bitedză D/ad. marg. toate vîrtuțile, lipsește K// 14 să le smintiască C, să le slăbască B, să le
 socotiască K/slăbăsc D/ca să să arete K, ca să arate B// 15 orice ar poronci K, orice
 va poronci D// 16 singur B,D,K/faptele B, faptele D// 17 nici K/neîmbîndzitu B// 18 nici 1-2
 K, nici 2 D// 19 Cato K/Ținsorinul B/ce s-au dat B,C,D,K// 21 rîmlean B// 22 Dumnezau
 K/lipsește acel B, acela K// 23 cîndu B/pre pămînt cătră noi K// 24 treidzăci]30
 B,C,D, 33 K/ani]ai C/lucrîndu B// 25 petrecut D/iar K/ani]ai C, lipsește B/gîmătatea B,
 gîmătate C,K/lucrîndu B// 26 învățîndu B, învățînd C,K/petrecut D/minte K// 27 via-
 dia B, vede K/socoteală B// 28 care B,K/lipsește să D/sfătuești K/Înviațe-să B, înveta-să
 C,D, înveta-să K/dară B// 29 acela B/iaste C, este K// 30 Înviațe-să B, inviață-să C,
 înveta-să D, înveta-să K/sint D/domnii B// 31 nici odineoară K/lipsește fi D// 32 care B/
 niciodată K/pe B// 33 cu năvalnice vînturi K/năvarnică de vînturi B/iar K/ari vria B,
 ar vrea C, ar vre K// 34 lipsește pentru ce ar fi domnu B// 35 răspund K/pentru
 acéia, pentru otcîrmuiră B/răpublicii D, republicei K/pre bine K/sprîa bine B// 36 și
 dereptate B/ariate B, arete K// 37 cuvinte B/lucrurile B, lucru K// m. 10 lipsește B//

de pildă rea, ce cu cuvinte blinde, care ari
trage inimile și lucrurile cinsteșe, carele ari
îndemna spre urmare; că multă bl<a>gorodă
a celui ce povățuiește blind nice cu un mijloc
5 a lepăda poroncile poate.

Hiarăle ciale sălbatece și cumplite din pă-
duri cei ce vor să le îmblîndzască, de le ameliță
de o sută de ori cu spaimă, iară abie de le vor
lovi o dată. Și măcar că le pun în legături, iară
10 cu alte mijloce de blîndéte, cu anevoe, să
îmblîndzéște cumplirea herăi. Așiadară, ne-
învățîndu-ne din ispită, cum cu blîndéte să
îmblîndzască hiarăle céle din pădure, cu multu
oamenilor, cari-s împodobiți cu minte, trebuie
15 a arăta blîndéte, ca cu blîndéță să să îndemne
spre ascultare; că nime nu iaste așea de ne<i>m-
blîndzit, care nu s-ar pleca după blîndéte.
Cu un cuvîntu să dzicem voaă domnilor și
f. 81 celor mari ce lucru bun ar fi domnului/și celui
20 mare a face întru stăpîniia sa. Oarecare domnu
are rostul plin de adevăr, mînule spre a face
bine întinsă, urechile de cătră minciuni în-
chisă și inima plină cu milă deșchisă și el
fericit și stăpîniia căruia i să tîmplă a avea
25 preafericită să va putia chema. Că unde iaste
în domnu adevărul, binefacere și mila, nice un
loc de nedreptate și de tirănie în republică nu
să lasă; iară oricare domnu are tirănie înfiptă
în inima sa, gura plină de minciuni, mînule
30 crunte de cumplire, urechile gata a audzi
îmbunături, acela și sîngur preanefericit iaste
și mai multu norodul lui, ce-i supus stăpîniei
lui.

Anul mai nainte de întruparea lui Hristos
35 (CCCCXL), care era anul de la zidirea Rîmului
(CCXLIV), împărățînd Darie împărat perșilor,

14. Céle urite, stăpîinii,
nice dănăoară îndelung
nu să ține. Senec<a>,
Fab <= Thebaida>, pe
urmă.

15. Hotarul stăpîniei
cei drepte iaste folosul
și sănătatea celor
ascultători și slugi.
Amian, Carte 29.

16. De va pofti dom-
nul ciali ce-s curate,
aciastia toți le vor
priimi. Sim <= Seneca,
Thyestes, 2>.

1 rîa B, rrea C/cuviante B/carıa B/ar trage K// 2 inemili D/și cu lucrurile B,D/ad. marg. lucru-
rile K/cinsteșia B, cinsteșă D, cinstite K/care B,K/ar îndemna K// 3 spria B/multa blagorie
K]mîntea bl<a>goroadă B// 4 povățuiești K]porunciaște B/blîndu B/nici cu-n K// 5 poroncile
B,K/nu poate B,K// 6 fiarăle K/célia B, cele K/sălbateci B, sălbaticie D/den C/păduria B// 8
de 100 ori B/lîpsește cu K/cu spaimă]groază B/iar de abia K, iară de abia B, iară abea D// 9
măcar C, macar B,K/iar K// 10 mijloace B, mijlociri K/blîndiață C, blîndéță D, blîndéță K/
lîpsește cu anevoe B// 11 îmblîndziaște B, imblînzești K/cumpliria B, cumplire K/hiarăi B,D,
fiarări K/așadar K/neînvățîndu-ne B,C,K// 12 den C,D, de B/blîndéță C, blîndétea D, blîndé-
deță K// 13 îmblîndzescu B/hierăle B, fiarăle K/célia B, ciale C, cele K/den C,D/păduria B//
14 oaminilor D/cari-s]care sint K/mintia B/trebuia B// 15 blîndéță¹ C, blîndéte² B, blînde-
ță¹⁻² K/îndiamnă B, îndemne C,K// 16 nime K, nimia B/ nu iaste C, nu este K/așe
B,D, așia C, așa K/neîmblîndzit B// 17 caria B/nu s-ari pleca B/blîndéția B, blîndéță C,D,
blîndéță K// 18 că un D/să dzicem]să vă spuîu B// 19 ar fi bun B// 20 stăpînire K/ori B,K//
21 aria rostul B/mînile K]spria B// 22 întinsia B/urichile B// 23 închisia B/m<i>]lă B// 24
fericit K/stăpînire K/căruie B,C,K/a avea]avia B, a ave K// 25 prefericită B, prefericită
K/putea C, pute K/chiema D/iaste C, este K// 26 binefaceria B, facere de bine K/m<i>]la
B/nici K// 27 nedireptăția B/nu să lasă în republică K/răpublică D// 28 iar K/înfipță]înfaptă
K// 29 inema C/mînile K// 30 urichile B, urechele C/a audzi]spre audzi]ria B// 31 sîngur
B,D/prenifericit B,D, prenifericit K/este K// 32 norodul lui]norodului B,D/suppus
B, supus K/stăpînirii K// 34 mai înainte K, mainte B/intrupare B,K// 35 440 B/zidiria
B, zidirea C, zidire K// 36 144 B/Darie al patrulie împărat a perșilor B/împăratul D,K//

Brut și Lilie Tarcvinie sfétnici fiind în Rîm,
 era vestit pre acéia vréme în Țara Grecească
 Thales, mari filosof, domnu, den cei 7 prea-
 înțelepți a Țării Grecești unul, a căror veste
 5 toate fările grecești li-au luminat. Că mai
 multu cu șapte preaînțelepți Țara Grecească,
 pre carii îi avea, decît Rîmul cu hatmanii carii
 îi avea, să lăuda.

Mare price pre acéle vremi era între greci
 10 și între rîmléni, pof tindu-și grecii locul întii,
 pentru mai mare îndestularea lor, a mai mulți
 preînțelepți, rîmlianii la dînși<i> trăgînd locul
 cel întii pentru mai mari oști. De iznoavă
 aru<n>cînd grecii că nu să poate înteméa
 15 légia aiurea, fără în Țara Grecească să izvo-
 descu, iară nu aiurea, fără în Rîm să păziia.
 Mai pricind grecii cum Țara Grecească are
 școale prea mari de învățatură a preaînțelep-
 ților, iară rîmlénii dzicia că sintu fericite be-
 20 sérici în Rîm, întru cinstia dumnedzăilor; că
 cu multu mai multu trebue a să socoti o cinste
 care să dă dumnedzăilor celor nemuritori,
 decît toate folosurile care să întoarnă la oameni.

Oarecare nîameș thevan fiind întreat ce
 25 s-ari părea lui de Roma și de Țara Grecească,
 mie, dzice, nice rîmlianii pe greci, nici grecii
 pre rîmléni nu mi să pare a întréce; că grecii
 laudă în limbi, rîmlénii în suliță socotescu, iară
 noi toată lauda în bunătăți socotim. Că o
 30 faptă de cinste decît toate armele rîmlénilor
 și decît toată voroava grecilor meșterșugită mai
 tare iaste.

Ce să mă întorcu la voroavă. Thalís întii să
 socotéște să fie însămnat stélele carului cerescu
 35 celui mai mic, carele iau aminte cei ce îmblă

17. De să rușiniadză
 simțirea să rușiniadză
 și voroava. Tertu-
 <ian>.

1 Leliu B, Lilli C,K, Lilei D/sfiatnici B, stetnici C,K// 2 acia C, acea D, ace K/vrémia B, vreme K// 3 Thalís C,K/mare B,C, marele K/domn B/din B,C,D,K/șapte K/pria-
 înțelepți B, preînțelepți C// 4 Țării K/Greciaști B// m. 15 lipsește B/cărora B,K/viaștia
 B, veste K// 5 țările K/greciaști B/le-au luminat B, li-au luminat C// 6 șapte D, șapte K/pria-
 înțelepți B, înțelepți K/lipsește pre K// 7—8 care ¹⁻² K/ii ave ¹⁻² K, îi ave ²D, avia ¹⁻²
 B// 9 pricia B/pré B/aciali C, acele K, acéia B/vrémia B// 10 rîmliani B,C, rîmleni
 K/poftindu-ș B,C,D,K/întiî B// 11 îndestularia B, îndestulare K/a mai]mai B,K// 12 pria-
 înțelepți B, preînțelepți D,K/rîmlénii B, rîmlenii K/dînșii K// 13 mare C,K, marile B// 14
 aruncîndu B/înteméa K// 15 légile B, lége K/aiuria B, aiure K// 15—16 în Țara Grecească,
 răspundia rîmlénii: liagile, adevărat, în Țara Grecească să izvodescu, iară nu aiuria, fără
 în Rîm să păzescu B/în Țara Grecească, răspundea rîmlianii: legile, adevărat în Țara
 Grecească să izvodescu C,D,K// 16 iar D/nu aiurea D, nu aiure K// 17 pricindu B, pricindu-să
 K// 18 pria mari B, lipsește K/învățatura B,K/lipsește a B/priaînțelepților B, preînțelepților
 K// 19 iar K/rîmlianii C, rîmlenii K/zice că sint fericite K/besăricile B, beséricile C, bisăricile
 D, bisericile K// 20 cinstea C, cinste K/dumnedzeilor B,K, dumndzăilor C// 22 dumnedzeilor
 B,K, dumndzăilor C// 23 caria B/oamini D// 24 oarecaria nemiș theval fiindu B/
 niamiș C, nemeș D, niamiș K// 25 s-ari pária B, s-ar păre K/Roma]roman D// 26 nici K/rîm-
 lénii C, rîmlenii K/pre greci B/nice B,K// 27 pe K/rîmlianii C, rîmleni K/paria B/întriaci B,
 întrece K// 28 rîmlianii C, rîmlenii K/sulițe B/iar K// 29 în toată B/în bunătăți]a bunătății
 B// 30 armia B, arméle C, armile D/rîmlianilor B,C, rîmlenilor K// 31 toatia voroavele
 a grecilor meșterșugite B// 32 este K// 33 Thales B,C// 34 să socotéște C, să socotești K]soco-
 tiaște B/să fi K/însămnat de stélele D/stialile B, stelile K// 35 care iau K/ceia ce B/umblă K//

pre mare. Întîi împărțirea ailor și mărirea soarelui și a lunii au aflat. Întîi au mărturisit a fi suflelele nemuritoare și lumia că ari avea suflēt. Și din toate n-au prîimit să-ș ia muiare, 5 că hrana de muiare și grija creșterii copiilor, dzice, tîmpăscu ascuțirea minții întru cei învățați.

f. 81^v Așijdirea Thalīs era prea sărac și unii rîdzind de sărăciia lui, (pentru să să ariate a fi mai bogat decît toți) au adus de toate oloiuurile pentru anul|viitoriu, că au cunoscut din stēle că va fi mare lipsă de untulemnu (într-aciali locuri) la al triilia an; pentru ce au căutat tuturor a mērgē la dînsul să cumpere untulemnu, pe carii îi omeniia după cum îi era socotiala. Și așa au arătat celor ce era împotrivă că din bună vrērea lui uriaște avuțiile și priimēște sărăciia. Că cine din vrēria sa să lipsēște din bunele lumii, nicecum nu trebuie 20 să să numască sărac; că nu-i sărac acela care de bunăvoia lui să lipsēște de binile aceștii lumi.

Fost-au acestu filosof ca o oglindă între toți a Țării Grecești cei preaînțelepți și de toți 25 craii Asii cinstit și cunoscut. Așijdiria numele lui și în Rîm era preavestit; că întru învățatură așa era desăvîrșit, cît la toate întrebările, nezătîcîndu-se nemică, răspundea. Că era foarte ascuțit la minte și vriadnic de mirare. 30 Că mai mulți din oamenii muritori nice a învăța vor, nice a-l întreba, sau să răspundză n-au învățat.

Fiind dar multe și feliuri de întrebări de Thalīs, precum spune Dioghen Laertie, între- 35 bate, cu răspunsurile lui și preabogate, preaînțelepciune și țînîarea minte și minte prea ascuțită au arătat.

1 împărțirea C, împărțire K/anilor K/mărirea C, mărirea K// 2 mărturisit B// 3 suflē-
tiale B/nemuritoaria B/și lumea care avea D, și lume că ar ave K/lumea C/avia B//
4—5 muiri să-ș ia B/ia K/muere ¹⁻² K// 5 grija C, grije K/creșterii D, creșterii K// 6 ad.
marg. dzice C, lipsēște B, K/ascuțirea C, ascuțire K// 8—32 lipsesc D// 8 așijdiere B, așij-
dere K/Thales B, C, /pria sărac B, pre sărac K/rîdzind B, K// 9 arete K// 10 de]din K/oloiu-
rile]olaturile K// 11 viitori K/stiale B, stēle K// 12 fără paranteze K/într-acele B, într-acele K//
13 treile B, C, K// 14 a merge K]să margă B// 15 pre carii B/ominiia K// 16 socoteala B/așia B, C,
așa K/ce-i era B/improtivă K// 17 că]cum B/vrēria B, vrere K/urești K// 18 priimēște B, prii-
mești K/vrere K// 18—20 între paranteze Că carele din vrēria sa să lipsaște... să să numască
sărac B// 19 lipsești K/den C/nici K// 20 nu-i]nu este K/acela]bl(a)gorodul acēla B/carele
K// 21 de]din K/carele cu voia îi lipsescu bunele aceștii lumi B/lipsești K/binele K, bunele
C// 23—24 ca o oglindă în Țara Grecească între toți cei înțelepți K// 24 Țării B/pria
înțelepți B// 25 Asiei B, K/așijdiaria B, așijdirea C, așijdere K/numiale B// 26 previastit
B, prevestit K/învățături B// 27 așa B, C, așa K// 28 nezătîcîndu-să B, C, K/nimică K/răs-
pundia B, răspunde K// 29 foartia B/mintia B/vrēdnic B, vrednic C, K// 30 den C/nici
K// 31 nu vor K/nici K/a întreba B// 33 fiindu dară B/fialiuri B, feliuri C, K// 34 Thales
B, D, Dioghenis B, Dioghen K// 35—36 pre ¹⁻² K, pre¹ B, pria² B/înțelep-
ciunia B/țînēria B, țînērea C, țînere de K/mintia ¹⁻² B// 37 pria ascuțită B, pre ascuțită K//

Întîi fu întrebat, ce ar fi Dumnedzău? Dumnedzău, dzice, iaste cel preavechiu a celora care sintu a lui Dumnedzău; nice cei ce au fostu începutul n-au vădzut, nice carii 5 vor fi sfîrșitul nu vor videa.

Așijdirea fu întrebat ce-ar fi mai frumos? Lumîa, dzice, că toată oricît de meșterșugită zugrăvită, nice o parte cît de mică de a ei decum o au făcut-o firia a agiunge nu poate.

10 Iarăși fu întrebat ce ar fi mai mare? Locul, dzice, că locul care toate le cuprinde, [care] iaste mai mare decît toate.

Și iară întrebîndu-l ce ar fi mai preaiță-leptu, nemică, dzice, mai înțăleptu de< cît > 15 vrémea nu-i, că numai vrémea și céle noao le află și céle trecute înnoiaște.

Și iară-l întrebără ce-ar fi mai iute? Minte, dzice, că mintia nice ostenește alergînd pre pămîntu (sau încungiurînd), nice grije are 20 trecînd marea.

Iarăș fiind întrebat ce ar fi mai tare, omul, dzice, cînd are apăs de nevoe iaste prea tare, că nevoia ascute înțalesul celui neînvățat (și prostu) și pre cel nebun întărește la grijă.

25 Așijdirea, întrebîndu-l ce ar fi mai cu greu, răspuns-au: a să cunoaște pre sine sîngur, că nice o price în lume nu ar fi de s-ar cunoaște omul pre sine, sîngur.

Întrebîndu-l ce-ar fi mai dulce, acela lucru, 30 dzice, care-l rîhnești să-l agonisăști, că mare desfătare are aducîria aminte de durîrea trecută.

Întrebîndu-l, așjidiria, cu ce tocmală fiește-care ari putea pre lesne suferi năvălirea noro- 35 cului celui împotrivnic, de l-a videa, dzice, pre nepriiateni sau stînși, sau rău agiunși; / că adevărat ferircia nepriiatenului ascuțită sabie iaste inimii cei mîhnite.

f. 82

18. A începutului vîrtej a să pricépe nu să poate; den afară de început nemică nu să află. <Grigore de> Naz<ianz>. *Vor<be>*, 4.

19. Tot lucrul iaste mai de gios de meșterul său. Tertu<lian>, *Împot<ri>va lui> Mars* <= *Adversus Marcionem*>.

20. Toate le trage la sine și le întoarce nestătătoarea vréme. Ov. Hr. <= Gallus>.

21. Ce nu poci cu trupul cu mintia sufăr. Ovid<ius>, *Herad* <= *Heroides*>.

22. Nevoia nu poftéște rinduală. Cas<si>odor<or>, 4, 13.

23. Foarte lucru cu greu iaste a ne cunoaște înșine pre noi. Tîțer<or>, 1, *Pentru întreb<ări> strin* <= *De legibus*>.

24. Fericit odihnește oricine <care> pre cei ce-i uriaște îi supune. Sinec<a>, *Her<cules> Oetaeus*>, 2.

1—2 Dumnezeu ¹⁻² K/este K/cel mai priă B/priă C/vechi K// 3 care/ce K/sint B,K/ Dumnezeu K/nici K/ceia ce B// 4—5 nici cei ce vor fi K/care D/fîrșitul B/vedia B, vedea D, vede K// 6 așjidire B, așjdere K// 7 lumea C, lume K/meșterșugită B// 8 zugrăvitură B,K/partia B// 9 decum au B/firea C, fire K/a o agiunge B, a agiunge C// 10 iarăș B,K/locul/lacomul D// 12 iaste C, este K// 13 și iarăș K/așjidéria B/priaințelept B, pre-înțelept K// 14 nimică D,K/lipsește dzice D/înțelept B/decit B,K// 15 vrémia ¹⁻² B, vreme ¹⁻² K/nu-i/nu este K// 15—16 célia ¹⁻² B, cele ¹⁻² K, ciali ¹⁻² C/noaă B,K/le înoști așjdere K// 17 și iarăș l-au întrebat K, așjidéria întrebîndu-l B/mintia B, minte K// 18 mintea B, minte D,K/ nici K/osteniăște B,C, ostenești K/pe B// 19 fără paranteze B/nici K/grija B, grijé C, grijă D// 20 mare K// 21 fiindu B// 22 cîndu B/este K/priă tare B, pre tare K// 23 ascute/ascuțite D/înțelesul B// 24 fără paranteze D/cial B/întăriaște B, întărește K/grijé B, grije C,K// 25 așjidéria B, așjdere K// 26 au răspunsu B/cunoaștia B, conoaște D/pre sine sîngur B// 27 nici K/price/pricină D/lumîa B/n-ar fi B,K/s-ari cunoaștia B// 28 pe B/sîngur B,C,D,K// 29 așjidéria întrebîndu-l B/dulcia B/lucru/lucriadă D// 29—30 acela dzice lucru care rîhnaști B// 30 lipsește dzice D/carele D/agoniséști B, agonisești K// 31 aducîria amintia B/aducéria C, aducere K/duréria B, duréria C, durere K// 33 mai întrebîndu-l așjidéria cu cia B/așjidirea C, așjdere K, lipsește D/flaștecare B// 34 ari putia B, ar putia K/lîasne B/năvălire K/năvălile B// 35 împotivnic D,K/de va vedea B, de va videa C,D, de va vede K// 36 nepriiateni B, nepriiatini C,D, neprietini K/stînș K/agiunși B// 37 ferircie B, ferecie K/nepriiatinului C,D, neprietenului K// 38 este K//

Așijdirea, întrebându-l cum ar viețui oame-
nii mai bine și mai cu dreptate, ce vor videa,
dzice, de hulă întru alții ei să nu facă; că întru
aceasta toți muritorii greșăscu că îndestulîn-
5 du-să întru sfaturi care li-ar putea da altora
și ei, un lucru bun care l-ari petrece nu au.

Mai întrebându-l ce lucru bun ari avea
acela ce nu-i lacom, acestu fêllu de bine, dzice,
că-i scos slobod și de muncile lăcomiei și
10 priiateni șie îș face; că pre cel lacom și gândurile-l
muncesc, căci nu le strînge și oamenii îl supără,
căci nu cheltuiaște.

Așijdirea, întrebându-l cum s-ar cădea să
fie domnului otcîrmuitoru celorlalți, întii,
15 dzice, pre sine sîngur, apoi pre alții să-i ot-
cîrmuiască; că nu poate fi să fie umbra di-
riaptă, de va fi strîmbu lemnul ce aruncă
umbra.

Pentru răspunsul acestu de pre urmă mi
20 s-au părut a scrie toate întrebările, pentru
să vadză domnii și cei mari că fieștecare dintre
însăle sîntu ca un arătătoriu de dreptate și că
nemică nu-i altă republica, fără umbra acia
aruncată de acel lemnu arătătoriu de umbră,
25 carele trebuie să fie prea drept; că îndată din
umbra republicăi să vede de iaste dreptate
și viața diregătorîului de iaste întoarsă.

Așidară pentru să închidem toate ce s-au
dzis pînă acmu, de mă va întreba pre mine
30 vrun domnu, că ci ar fi domnu, cu un cuvîntu
fi răspundzu: acela ce iaste adevărat domnu
ti-au pus pre tine domnu aceștii lumi, ca să
faci răsipire ereticilor, certare tiranilor, plată
celor buni, bici celor răi, pitrop și acoperemîntu
35 și apărătoriu besericii și prealubitoriu țării;
și de cît toate să fii desăvîrșit întru a face
dreptate, începînd întii din casa și chipul tău.

25. Mai lesne iaste a
sfătui pre alții acêlia
care sîntu dirăpte, de-
cît acêlia să le putem
face noi. Dio <Cassius>,
Cartea 46.

26. Atuncia vei șinea
toate pe dreptate, cînd
vei putia să te stăpî-
nești pre tine. Clav-
di<e>, *De IV Consulatu
Honorii*, 261>.

27. Domnul să fie o-
glîndă tuturor. Ţițe-
r<o>, 14, *Prav<ile>*, 3.

28. Așea toate le va
chivernisi domnul drep-
tu, de să va îndripta
întii pre sine sîngur.
Plut<carh>.

1 Așijdîare B, Așijdere K/ari viețui B/oaminii D// 2 dreptatîa B/vedîa B, vedea C, vede K// 3 într-aceasta D// 4 greșescu B, greșesc K, K/îndestulîndu-se K// 5 sfaturi care poate altora B/le-ar putea C, le-ar pute K// 6 lucru bun în care ari petriace n-au B/ le-ar petrece K// 7-12 lipsesc D// 7 întrebîndu-să B/ari avîa B, ar ave K// 8 ce]carîa B/fîal B, felu C,K// 9 că este scos B// 10 priiaten B, priiatini C, prietini K//lipseste șie K// 11 îl muncescu B,K/oamenii-l supără C// 12 nu chieluiaște K// m. 20, 22, 25 și 26 lipsesc B/m. 24, 25, 27 și 28 lipsesc D// 13 Așijdéria B, Așijdere K/întrebîndu-să B/s-ari cădia B, s-ar căde K// 14 întii B// 15 sine D/să-i]să B,D/ocir-
m ulască K// 16 nu poatîa B// 17 direaptă B,K// 18 umbră K// 19 pe urmă B// 21 dintr-însăle B, dintr-însăle K, dintre însăle C, dintre dînsăle D// 22 sîntu D/arătător C/direptatîa B, direp-
tate D//lipseste că B// 23 nimică K/alta B,K/răpublică K/acea K// 24 aruncată]aruncătoare K/
arătător D// 25 carele]carîa B/pre drept B, pre drept K, pria dreptu C,D/din]dintru B,K/den
C, de D// 26 răpublică C,D/să vede K/iaste C, este K/dereptatîa B// 27 viața K/deregătoriu-
lui C, deregătorilui K/iaste C, este B,K// 28 așa K/pentru ca K/ce]cite B/ce au zis K// 29 pîn-
acum B// 30 vreun D,K/că ce B// 31 răspunzi K/acêlia B, acel D/ce]care B/iaste C, este K// 32
ti-au pus C, te-au pus B/pe B// 33 faci]fii B/răsipire C, răsipitoriu B/plată]plătitoriu B// 34 bi-
cîu B// 34-35 epitrop, acoperemînt și acoperitori bisericii K// 35 bisăricii D/preiubitoriu B,K/
țării K]cel de țară B// 36 lipseste și D/să fie K/a face]faciare B// 37 dreptătîi B, dreptate D//

Nu în toate lucrurile să poată suferi să fie mai de vișă domnii, fără cât întru singura dreptatea, care de tot să cade și trebuie să fie de tocma între domnu și între republică.

5 CAP 22. CINE AU FOSTU PLUTARH FILOSOFUL
CEL MARE, CARE CUVINTE AU GRĂIT CĂTRĂ
TRAIAN, ÎMPĂRATUL RÎMULUI, ȘI CĂ DOMNUL
BUN ÎASTE CAP REPUBLICII; CARE FIIND CAPUL
SĂNĂTOS, SĂNĂTOASĂ ÎASTE ȘI REPUBLICA.
10 ȘI PENTRU CINCI PRAVILE A RODIĂNILOR,
DE PEDÉPSĂLE CELOR RĂI ȘI CĂ SUPTU
STĂPÎNIIĂ DOMNULUI DREPTU MAI BINE
ÎASTE A VIEȚUI, DECÎT SUPTU PRAVILĂ
DIRIAPTĂ

15 În curtea lui Traian împăratului era Plu-
tarh filosoful preavestit, om așa la viață
curat și întru învățatură preainvățat, cum
în mare cinste la rîmleni. Că Traian de mare
laudă socotiia a avea mulți preaințelepți și
f. 82^v 20 învățați în curția sa/și oriunde mergea, să
rădices făptură de casă mari, îi lua cu sine.
Acesta au scris cartea care să chiamă *Parallela*
lui Plutarh, adecă viața grecilor și a romanilor
celor preavestiți. Fără alte cărți, și o carte au
25 scris pentru otcîrmuiria împăraților, căriia
i-au dat titiuluș *Învățătura domnilor*. Și
acéfaș carte cu numele lui Traian au făcut,
în caria carte arată cea adevărată bl<a>goro-
diia inimii, osăbita dragoste republicii, izvorul
30 voroavei cei frumoasă și lumina a preințele-
lepciunii. Că au fostu așa preaicusit la scri-
soare, cum și la voroavă foarte cu dul-
ceață. Între alalte carele ar fi scris, vrîad-
nice de însămnat și de cugetat, era scris în

1. Împărați împărăției
să dau, nu împărății
împăraților. Silv<ius>,
Hi<s>t. Boh<emia>,
cap 57.

1 să poată B// 2 singura B,K// 3 dreptăția B, dreptatea D/caria B, care K// 4
de tocma]intocma K, *lipsește* B/domni K/republica B// 5 Cap 11 B, Cap 26 K, *după*
titlu Cap 22 D/cine ar fi fostu B/Plutorh D// 6 cuventia B/ad. marg. cătră C// 7 că]cum B// 8
este B,K/capul B,C,K/răpublicii D, republicei K]obștii B/fiindu B// 9 să<ă>n<ă>tos
B/este K/lipsește și B,D/răpublica D]obște B// 10 și pentru]ași]déria B/5 B,D/rodianilor K//
11 de]pentru B/pedăpsale B, pedepsăle C, pedepsile D, pedésele K// 12 stăpînire B,K/dom-
nului]a domnu B/dirept B, drept și D// 13 iaste B, este K// 14 direaptă B, driaptă K// 15
curte K/lipsește lui B/împăratului Traian B/Plutarhu B// 16 priavestit B, prevestit
D,K/așa B, C, așa K/viață K// 17 învățături D/preinvățat K]priaștiut B// 18 rîmleni K//
19 avia B, ave K/priaințelepți B, preințelepți K// 20 curtea C, curte K/oriundé B/mérgia
B, mérgia C, merge K// 21 case B,K/sine K// 22 cartia B, carte D,K/cheamă B/Paralela
K// 23 Plutarhu B/viețile B,D,K, viețile C/a grecilor B,C// 24 prevestiți K]viasiți B/fără
alte]afară de alte K/cartia B// 25 otcîrmuirea B, otcîrmuire D, ocîrmuire K/împăraților
C/cărie C// 26 tituluș B, titulușul D, titlu K/Învățăturile B// 27 acéia B, aceia K/carté B/nu-
miale B, numile D/au făcut-o B,D,K// 28 care B,D,K/cartia B/lipsește arată B/cea]ce
K/bl<a>gorodniia B// 29 inemii B,D]osebita B/dragostia B/republicei K// 30 cei
B/preințelepciunii B, preințelepciunii K// 31 așa de preaicusit B, așa de priaicusit
C, așa de preaicusit D/preaicusit K// 32 foarte dulcia B// 33 între altéle B, între
altéle K/care B,K/ar hi B/vrédnicia B, vrednice C,D,K// 34 scrisia B, scrisă K//

cartea acéia une socotéle care trebuie să le scrie cu slove de aur, unde așa să începe:

Să știi, împărate Traiane, că tu și împără-
țîia ta nemică altă nu-i, fără trup plăzmuît sau
5 sleit în chipul trupului viu și adevărat, că la
acéstia, într-un chip să cuvine cuvioșie, ca și
împăratul să să bucure căci ari avea supuși
ca aciia și împărățîia căci ari avea domnu
ca acela să-i pae bine. Ce, dară, trupul sleit
10 care ăste împărățîia, ca să le tixim cătră pilda
a omului viu, capul tuturor ăste domnul,
pregiur care toată soma împărății stă (sau
stăpîniei ăste); ochii cu carii videm sîntu
bărbații cei întru republică să a<f>lă buni,
15 a căror povoată urmă. Urechile care aud
céle ce grăim sîntu cei supuși, carii céle poron-
cite le fac; limba cu caré grăim sîntu cei întru
învățătură aleși oameni, de la carii legile și
învățăturile audzim; perii capului sîntu cei
20 asupriți și de strîmbătate supărați, carii fac
jalobă la domni; mînule și umerile sîntu călă-
reții și némeșii carii supără pre vrăjmași;
picioarele, care toate mădulările sprejenescu,
sîntu plugarii carii hrană grijăscu tuturor
25 orînduialelor; oasăle céle vîrtoasă, care spre-
jenesc carnia cea fragedă, sîntu oamenii cei
întălepti, carii poartă greimea republicii; ini-
mîle, carele nu le videm la ivală, sîntu credin-
cioșii cei de cas<ă>, carii în taină dau sfat
30 senatului, iară grumadzii, de care să ține capul,
ăste dragostea împăratului și a țării, din
cară să face republica.

Acéstea au grăit cătră Traian acela, marele
Plutarh, și adevărate pîndzile lui și țesătura (ca
35 să dzic așa) și ațale céle supțiri arată ascuțîria
minții. Că trei ale sale adevărate le are: capul,
cu care ocîrmuitorii republicii de amănuntul

2. Tot omul în cap și în obraz ăste; că în-țalepciunia și simțirile toate nu ațurilla ce întru-acéia parte a trupului să țin. Apu- <eius>, *De învățat* <= *Apologia*>, 84.

1 carte D, K/aceia K/unele K/socotiale C, socoteli K/caré B, cari K/trebuia B, D/să să scrie K// 2 așa începia B, așa să înciape C, așa să începe K// 3 Traiane K, Traiane, doamne B/că tu/cît B/împărățîia B// 4 nemică K/alta nu-i B, alta nu este K/între paranteze sau sleit B// 6 aciastia B, aceste K/cuvine B// 7 bucuria B/lip- sește ari B/avia B/ari avia C, ar ave K/suppuș B// 8 acéia B/ari avia B, ar ave K/domn B// 9 aciata B/să-i pară K/dar K// 10 este K/împărăție B/să-1 teccim B, să le teccim D/pilda omului B, D// 11 este K/domnul ăste B// 12 pregiur B, împregiur K/suma K/împărăției B, C, D/lipsește stă B/lipsește sau stăpîniei ăste D// 13 stăpînire K/este K/vedem B, D, K// 14 cei ce întru stăpîniea ce să află buni B/află K// 15 a căroră B, K/povată B, K/urîa- chile B// 16 célia B, cele K/sîntu C, sîntu D, K/ supuși B/caré B/ciale C, cele K/poruncite B// 17 care B, K/sînt B, K/cei/céia B// 18 întru învățături oameni ales D/légile B// 19 audzim C/sînt K// 20 strîmbătația B// 21 domni B/mîinile K/sînt B, K// 22 némeșii B, D, nîamișii C, nîamișii K/pe D// 23 picioarele K/sprejinescu B, D, sprijinenesc K// 24 sînt B, D/grijesc B, K// 25 orînduialilor D, orînduelilor K/oasiale B, oasile D/célia B, cialii C, cele K/caré B/sprijinescu B, K// 26 carnea B, carne D, K/cia B, ce K/fragidă B/sîntu C, sînt B, K/oaminii D// 27 cei priăntelepti B/care D/greimă B/greutate K/republicii]a obștii B/inemile D// 28 care B, K/vediam B, vedem C, D, K/sînt D/sînt cei de casă credincioși B// 30 sinatului D, sinatului K/iar K// 31 este K/dragostia B, dragoste K/țării B, țării K/den care C, den care D, din care B, K// 32 răpublica D// 33 acéstia B, aceste K/acéla B// 34 Plutarhu B/ădevărat B/pîndzele C, pîndzale D, K/lui]a lui B// 35 așa K/ciale B, cele K/ascuțirea C, K, ascuțire K// 36 trii D/lipsește le D/le aria B// 37 ocîrmuitorii K/amăruntul K//

- le tixescu întii; precum în trup capul decît toate célelalte închieturi iaste mai sus, așea cinstea domnilor mai mare iaste decît alto-
 5 ra a tuturor; că numai singur domnul are
 f. 83 putere a stăpîni: cîialalți sîntu datori a asculta. Și măcar că mulți în republică cu niamul și cu avuțiile și/cu bunătatea ari
 10 întréce, iară pre domnul de pururea îl cunosc. Că domnii cei blagorodnici din robie pre mulți,
 15 mai în toate dzilele, îi slobod, iară credința cea priiteniască (niceodată), nemăruia, nice-
 odată nu o slobod. Pentru ce, carii întru îm-
 părăție să biruiesc cu putere și cu cinste, în-
 tr-acela loc a trăi, în care să îndestuliadză.
 20 În cetate socotesc caré de nainte zidiurile sîntu mai nalte, iară cu prăvala mai gios
 (au mai plecată); de iaste vro trecire la pros-
 time, sau putere (acéia domnului i să cuvine,
 caré la toți o are). Că omului de cinste și
 25 întăleptu nu i să cade a prăvi pre domn ca prin oglind(ă) lucind (un lucru voiu să dzic),
 ce ca cel ce-i denaintea zidiurilor și șanțurile,
 carele sîntu dirjiile norodului. Un lucru voiu
 dzice: nesocotind în ce parte să va lua acela,
 30 de ar fi datorîa să poroncească boiarii și dom-
 nului și republicii, nu va fi alta, fără cît ca
 cînd ar rădica de pururîa umerile și mînule
 asupra capului.

- Că multe lucruri am și audzit și am cetit
 30 și în vacul meu am ispitit, tuturor vécilor
 viitori ce vor fi, dzic și le mărturisăscu: de vor
 să-ș petriacă în averile sale, de vor să pe-
 triacă viață fără grijă, de vor să fie slobodzi
 fără tirănie și a vieții fără grijă în răpublică,
 35 să nu sufără mai mulți de un domnu întru
 stăpînie și în țară a fi poroncitori. Că iaste

3. Capul iaste în loc
 mai sus pus, în care
 iaste chivernisala a tot
 omului. Lact<antius,
De opificio Dei, 3.

1 le ticsăscu în patru în tii B/le ticsăscu D/céllalalte B, celelalte K// 2 încheiaturi B, încheeturi D, încheituri K/este K/așia B,C, așa K/așea cinstea domnilor]acéste domnilor D// 3 cinstia B, cinste K/este decît a altora K// 4 singur B,C,K// 5 putiare B, putere K/céialalți B,K/sint D// 6 macar B,K/țăpublică D// 7 neamul B/bunătatiă B,C, bunătate D,K/ari întriace B, ar întrece K/ari petrece D// 8 iar K/pre domnul de pururîa de stăpîn îl cunosc B/di-a purure K/conosc D// 9 den C/robiiă B// 10 dzilele B,D, dzile C, zilele K/iar K// 11 cia priiatenească B, cea prietiniască D, ce prietiniască K/fără paranteze B,K/niciodată ¹ K/nemăruie C, nemăruie D, nimăruie K/lipsește niceodată ² B,K// 12 sloboade [între paranteze pentru ce B]pentru D// 13 împărăția B/putiaria B/cinstia B// 14 să îndestuleadză B, să-ndestuliadză D// 15 să socotesc B/caria B, care K/de naintia B, dinainte K/zidurile K// 16 sint K/inalte B/iar prăvala C,K// 17 fără paranteze K/au]s-au B/plecat B/este B,K/vreo K/triacere B, triacere C, trecire K// 18 putiare B, putere K/fără paranteze B,K/aciaia C, aceia K, lipsește B/domnului să cuvine K/cuvene B// 19 care B,K// 20 și înțelept B, și-ntălept D// 21 prin]pre B/lipsește un lucru voiu să dzic B,K// 22 ce ca céle ce-s denainte B/denainte D, dinainte K/zidurilor K// 23 care B,D,K/sint K/dirjiile]drojdiile B/ad. marg. un lucru voiu dzice C/voi să zic K// 24 acela B, lipsește K// 25 datorie B/poroncească B,K/boerii K// 26 republicei K/nu-i va fi B// 27 cîndu B/ari rădica B/de purure C, di-a purure K, lipsește B/umeririle B/mînile K// 29 am auzit K/și am citit B, ș-am cetit D// după m. 3 ad. πολυάρκία μόντηρ αναρκίας εστί B// 30 vecilor K, vacurilor B// 31 mărturisesc K// 32 lipsește de vor să-ș petriacă în averile sale B/sale]lor K// 33 să-ș petreacă B/viață K/făr-grijă B/grijă C,K// 34 fără]de B/fără grijă C,K]cu liniște B/republică K// 35 sufere B// 36 stăpîniia B, stăpînire K/poroncitoriū B, poroncitori K/este B,K//

pravilă mare, de vor stăpîni mulți în republică și cestuia și celue că va veni perire, de la o vrême, adevărat iaste. Cu ispita care iaste dascal lucrurilor ne învățăm cum noi, din fire,

5 din multe închieturi oasă, carne, dinți sîntem adunați și din toate acestîia un trup să face și iaste și să numește unul. Așea și republica din multe orînduiale să adună, ce numai de un domnu iaste să să stăpîniască.

10 De ar fi în mînule oamenilor a face domni, ari avea și putere să-i lèpede pre domni. Ce că iaste un lucru prea adevărat că de Dumndzâu sintu puși domnii, așia nime a-i lepăda pre dînșii nice pot, nice să cade, fără numai

15 Dumnedzâu. Căci care lucruri prin mijlocile giudecății lui Dumnedzâu să măsoară, din socotiala omeniască să să potrivască nu să cade.

Nu știu cu ce desfrîinare cei de mijloc, cu ce

20 zavistie cei mai mici, cu ce mîndrie cei mai mari s-ari îndemna de ar vrea poroncitori să fie, iară a ascultaria nu. Că într-acestu trup adunat a republicii, care să socotiască mai multu, atîta trebuie să socotiască, precum un

25 déget scos de la mînă, sau unghia uscată tăiată de la picior, sau un par ruptu din cap. Să viețuiască fieștecare cu linește întru republica sa și slujba ce să cuvine să arate domnului, carîa cine nu va face, sau să va pune

30 împotrivă să știe că, precum vina să va începe de la dînsul, așea va fi și pediapsa întru dînsul; că véche dzisă iaste: cine va rădica lancia asupra domnului, capul lui să-l pue la picioare./

f. 83° 35 Pentru aceîia domnul cu cale să asamîna capului, căci capul iaste vieții omului începătura și izvorul; cêlălalte toate care să hrînescu de fire în sus, după tăriia sa să înalță. Că videm

4. Fără une<le> mădulări poate omul să viețuiască, iar fără cap nu poate. Lact<antius>, 6, 9.

5. Nu iaste lesne a petriaci viață cu odihnă, care face silă cu faptele sale legăturilor păcii de obștie. Lutri <= Lucretius>.

1 republica B|| 2 acestuia K/aceluia B,C,D, aceluia K/lipsește că va veni B, periria B|| 3 vreme K/este¹⁻² K/repetă cu B/cară B|| 4 firia B, firé K|| 5 închiituri B, încheturi C,D, încheituri K/oase B, oasăle K/dinții K/dincia B/sintem B,D|| 6 den D/ dintr-aceste toate B/acestea C, aceste K|| 7 este K/numiaște B, numești K/așia B,C, așa K/răpublica D|| 8 rînduele K|| 9 este K/stăpînească B|| 10 mîinile K/oaminilor D/ domnii B|| 11 ari avia B, ar ave K/lipsește și D/putiare B, putere K/să-i și lèpede D/lepede K|| 12 este K/lipsește un B/pre adevărat K|| 12-13 pria adevărat, să pun domni de Dumnedzâu B || 13 Dumnezeu K/sînt K/așa nimine K|| 14 nice pot]nu poate K/între paranteze nu să cade K/li să cade D/lipsește numai B|| 15 Dumnezeu K/prin lucrurile B/pren D/mijlocirile K, lipsește B|| 16 giudecății B,C,K/Dumnezeu K/din]de B,C,D,K|| 17 socoteala B/omeniască B, omeniască C/protivască D/cadé B|| 19 cu ce¹⁻²] cu cia C/desfrîinare K|| 20 mîndria B|| 21 s-ar îndemna K/de ar vre K, lipsește B/poroncitori B,K|| 22 iar K/a asculta B, a ascultarea C, a ascultare K/lipsește că B/trup] chip D|| 23 răpublicii D, republicei K/să socotește C, să socotești K, socotiască D|| 24 trebuia B/să socotească B/lipsește un B|| 25 deget B,K/unghie B,K|| 26 tăiată B/den C|| 27 fieștecare B, fieștecareli D/linește B,C,D|| 28 cuvine B/ariate B, arete K|| 29 care B,D,K, caré C|| 30 împotrivă D,K/să va începi B, să va-ncepe D, să va începe K|| 31 așia B,K/pedeapsa B,C|| 32 viache B, vechi K/dzisă]voroavă K/este K/lance B,C,D]sabic K|| 33 să-l]să i să B|| m. 4 se înversează cu m. 5 B|| 35 aceia K/calé B|| 36 este K/viații omeniești B|| 37 cialălalte B, cêlălalte C,D, celelalte K/cară B|| 38 de firia B, din firea K/in sus]insuș K/tăriia]datoriia D/vediam B, vedem D,K||

că pământul aburii săi în sus sloboade, erbile în sus cresc, mărilor în sus înalță valurile sale, liamnele în sus ramurile sale cresc, focul în sus para izbucniște; iară singur omul, să-
 5 racul, în gios crește. Că carnia omului, caria nemică altă fără pământu și din pământu născută, pre pământ viețuiaște la pământu, ca la scaonul său, din fire să pliacă. Bine au dzis
 10 Aristotel, că omul iaste copaci cu orînduiala îndărăptu ultuit, căruia rădăcina iaste capul, trupina trupul, crengile umerele, scoarța car-
 niă, nodurile oasăle, măduha inima, cariul răutatea, rășina dragostia, florile cuvintele, roada faptele cele bune. Că orînduiala, unde
 15 sîntu picioarele, acolo capul să fie fostu și unde-i capul, acolo picioarele să fie fostu, trebuia. Că capul rădăcina iaste, picioarele vîr-
 vurile, sau ramurile, iară așa să mă iu-
 20 tului nostru; că de iaste carnia ultuită îndărăptu, cu multu mai multu îndărăptu viața să socotește.

Iară pentru să nu mă depărtedzu (de adevăr) mai departe de voroava noastră cea așezată,
 25 că nu mai puțin dzic că să cade începutului său a otcîrmui stăpîniia, de cum să cade stăpîniei domnului. Din ce să vede că domnul legile și giudățiile dă, iară nu le ia de la stăpînie (sau de la țară) și darurile și dăruințele
 30 de la domnu la țară, nu de la țară la domnu să aduc. Că războiu a însămnă, tocméle a face, pace a face, a dărui pre cei buni și a înfrîna pre cei tirani, la a domnului socotială, nu la a țării rămîne.
 35 Că numai singur domnului să cuvîne a așezda și a poronci, iară republicii datorîia iaste a

6. Toate mădulările pe cale să clătescu cînd urmadză socotiala capu<lu>i sănătos. Trezbi <= Sarisberienensis Policraticus>, 4,1.

1—2 erburile că cresc în sus, mărîria că înalță în sus valurile sale B|| 3 lemnile D, K|| lipsește ramurile sale B|focurile K|| 4 lipsește para B|că izbucniște B, izbucnește C, izbucnești K|iar K|singur B, K, lipsește D|| 5 crește K, că criște B|carnea B, carne D, K|care B, D, K, caré C|| 6 nemică K|alta K, alta nu-i B|den C, D|| 7 născut K|pe B|viețuești K|| 8 scaunul B|den C|firia B, firé K|să pleacă B|| 8—22 lipsește de la: Bine au dzis... D|| 9 Aristotel K|este K|copaci B|orînduială C, K|| 10 cărué C, K|rădăcina B, C, K|este K|| 11 trupina]trunchiul B|crengile]ramurile B|umerile B, C, K|carne B, K|| 12 nodurile]cioturile K|oasele B|| 13 răutate B, K, răutatea C|dragoste C, K|cuvintele B|| 14 roada]doruril<e> B|célia B, ciale C, cele K|buné B|| 15 picioarele K|acolo să fie fost capul B|să fi K|| 16 unde-i]unde este K|picioarele trebuie să fi fost K|să fie fost picioarele trebuia B|| 17 este K|picioarele K|| 18 lipsește vîr-vurile sau B|iar K|așa B, C, așa K|| 19 Dumnezeu K|| 20 este K|carnea C, carne K|| 21 viața K|| 22 socotiaște B, socotești K|| 23 iar K|să nu mă depărtadzu B, să mă depărtezi K|lipsește de adevăr B, fără paranteze K|| 24 cea]ce K|așezată D|| 24—26 departia de voroava cea așezată a mia dzic că nu mai puțin să cade începutului a otcîrmui B|| 26 său]sau K|ocîrmui K|stăpînire K|de cum]după cum D|| 27 stăpîniei domnilor B|stăpîniia D, stăpînirii K|din cia B|să vede chiar că B|vede K|| 27—28 că domnul legii, legii și giudecății dă D|| 28 giudețele B, giudețele C, giudecățile K|iar K|nu le ia K|| 29 stăpîniia B, stăpînire K|și ¹că B|dăruințele B, dăruințele C|| 31 să aduc]să să ducă B|tocmélile D, tocméle K|| 32 pri cei buni D|buné B|lipsește și D|| 33 pre tirani B|| 33—34 la socotiala domnului rămîne, iar nu a țării D|socotială B|nu a țării B|țării K|rămîniia B|| 35 singur D, K|domnului singur să cuvîne B|a așezda B, a așezda D|| 36 poronci B, K|iar K|răpublicii D|datorie B, C|este K||

să uni cătră cinștia domnului și a asculta. Precum curții mari mai multă scădere aduce o piatră din temelie slăbită, decît șease sute de cărămidzi din acoperămîntu cădzute, așa 5 mai mare hulă agonisêște o greșală ce vatămă cinștea domnului, decît o sută de greșeale făcute de orășeni. Că den mică îndărăptnicire foarte multe am vădzut întru republică și de perire că să ațișă pagube. Atîta să cade domnului să să iubască de țara sa, cît de multu să cade țării a să tème toți de domnu. Că nice domnul, carele nu are dragoste spre țara sa, nu poate viețui în pace, nice cel ce nu să tème de domnu nu să poate bine otcîrmui.

15 În Țara T(r)inacria, caré să chiamă astădzii Sichiilia, domnii de pururea au avut vreun osăbit lucru. Că în vremile céle vechi, Sichiilia sau de domni preabuni și priăputérnici, sau de tirani cumpliți și neînblîndziți să domniă.

20 (Între carii), pe vrémia lui Sever împăratului Romei, fost-au ispravnic în Sichiilia Lelie cel Bun, /ales întru bunătate și în mare cinste la toată împărăția Rîmului era. Ca să tocmăscu la voroava noastră pravilile care s-au făcut 25 într-acea țară, pe vrémia lui.

De să vor face de-a tocma strîmbătăți, întru cei de potrivă, o samă dintr-înșii să să cîarte și o samă să să iarte. Că unde vor face neprieteșugurile rădăcină, acolo mai bine-i a 30 împăca voile, decît a certa pre oameni.

De să vatămă cel mai de cinste de cel mai de gios, acéle vătămări cu certare ușoară să le cîarte și groznic să-l pedepsească, că îndărăptnicii și nerușinaria slugii nu altă, fără decît 35 de cumplită certare.

Cine ari îndrăzni a sta împotriva poroncii domnului la ivală curund capul să-i tae. Că poronca

7. Împărățiile le străjuiaște frica. Sen<eca>, Edom <= Oedipus, 3>

8. De nu s-ar face strîmbătăți nu ț-ar trebui ades agiutoriu. Salklustius>, Jugor<tha>. 9.

f. 84

1 cinste B,K, cinștea C|| 2 multu C, mult D|scădiaria B, scădere K|| 3 piatră K|den D|temelie B|600 B,C,D,K|| 4 cărămidz B|den B|acoperemîntu B,K|așia B,C, așa K|| 5 agonisêști K|grêșală B|| 6 cinștia B|100 grêșiale B, 100 de grîșiali C|100 D|greșale K|| 7 orășiani C, orășiani D, orășeni K|din K|dintr-o B|mică|nimică D|îndărăptnicire K|| 8 foarte multe|mare B|întru|în K|republica B, răpublică D|între paranteze și de perire B|| 9 că ațișă K|ațișăr<i> B|pagubeli D, de pagube B|să cade de mult B|| 11 țării K|tème K|nici K|| 12 caré n-are B|spre|despre B|| 13 după pace ad. între paranteze sau țara B|nici cel ce K|caria B|tème K|| 15 Tinacrii B|care B,K, caria C|cheamă B|astăzi K|acmu B|| 16 Sichiilia B,K|de purure B, di-a purure K|vrûn B, tîpșeste D|| 17 osebit B|în|pe B|vrémile B|céle B, cele K|| 18 priăbunî întru bunătatia B|prebuni K|putiarnici B, puternici C,K|| 19 domniă|stăpîniia B|| 20 fără paranteze K|vrîame B, vrémea C, vréme D, vreme K|| 21 Romii K|Sichiilie D|Lilei D|| 22 și-n mare D|| 23 împărăție K|să tocmescu cătră voroava B, să tocmesc voroava K|| 24 caria C|| 25 într-acéia B, într-ace K|pre K|vréme B,D, vrémea C, vreme K|| 26 întocma K|între B,C,D,K|| 27 de protivă D, de o potrivă K|dentri-înșii C, dintre dînșii D|să s<ă> cîarte dintr-înșii o samă B|certe K|| 28 iarte K|nepriiatensugurile B|| 29 mai bine este K|| 29—30 mai bine iaste voile decît a certa pre oameni B|| 30 oamini D|| 31 să va vătăma B|| 32 acéla D, acele K|certări iusoare B|| 33—34 să le cerți B, să le certe C,D, să se certe K|| 33 și cu groznică pedêpe să le pediapsești B, și cu groznică pediapsă să se pedepsescă K|să li pedêpsescă C, să le pedepsescă D|| 34 nerușinia B, nerușinea C,D, nerușinare K|nu alta K|fără cît C,D,K|| 34—35 nu alta fără cît oare binefaceria de cumplită certare B|| 36 va îndrăzni B, ar îndrăzni K|împotriva D,K|poroncii B|| 37 curund |se sirgu B|să i să tae B,K|poronca B, poruncă K||

cia fără cale cu plecăciune trebuie să s<e> ceae de ertăciune, iară nu cu nebulie a o urî.

Pre cel ce va scorni vicleşug împotriva domnului a-l ucide, fieşteci să i să cadză. Că 5 după vina lui cu capul său să dea plată, carele poftêste capete multe în republică.

Acéstia <ce> li-am dzis pînă aici să află la Herian, Carte 5, *De împărăţii rodianilor*, unde aduce multe şi mari pravile şi obiceiaele 10 celor vechi cu mare hulă acestor de acmu. Că adevăr, ei nu numai cu faptele céle alése, ce şi cu socotélele céle mari ni-au întrecut pre noi.

Să vinim dar la lucrul nostru. Prea mare 15 nevointă au oamenii pentru apărarea capului. Că mai bine va suferi altul să-i fringă mînule, numai să nu-i răniască capul. Din ce voiu să să înţaliagă că scăderia republicii făcută, ca o rană iaste, caré sluteşte, iară slujba cătră 20 domnu iaste rană caré cére zugrumare.

Cine m-ari întreba pre mine cu ce legătură domnii şi ţările între sine să liagă, aşea pre scurtu aş răspunde: eu dzic că toată sănătatea ţării şi a domnului atîrnă de aceasta, ca să 25 placă domnului obiceiurile celor buni şi nice un loc de răutăţi să nu priimască a fi. Că nicecum nu să va putia iubi domnul de cei supuş, de va avea întru sine vreo răutate. Cătră aciastă dzic că domnul cu tot de-adinsul 30 iaste datoriu ţara sa să o iubască, iară ţara iaste datoare fără vicleşug să slujască domnului. Că de să va cunoaşte ţara că să

9. Nu trebuie poroncă unde să poate isprăvi cu giudecăţile. Tacit, <Anale, 3>.

1 cea cu plecăciunia fără cale B/ce fără cale K/să s<e> cēia B,C, să-ş ceae D, să se cej K// 2 lipseşte de D,K// ertăciuné B, ertăciuni K/iar K// 3 céla B/vicliansug B, vecleşug K/împotriva B,D,K// m. 7 lipseşte B//m. 9 lipseşte D// 4 ucidé C/fieşteciui i să cade K// 4-6 că pe dreptatia îş pierde acela capul său, carele poftêste capete B// 5 dea/de K/care D// 6 pohtêste B, poftêste D/capite D/republica B// 7 Acéstia ce le-am dzis B, aceste ce li-am dzis C, aceste ce li-am zis K/aice C,K]acmu B// 8 Heriam B, Herian K/Carte 4 B/împărăţii K/rodienilor C,K// 9 lipseşte aduce B/obiceaîurile B,C, obiceiaile D// 10 cele vechi K/ace<s>tor B, lipseşte K// 11 numai cu faptele B, numai (de acum)faptele D/cele K/alésă D, alesă K// 12 socotialile B,D, socotialeli C, socotelile K/ciale B, celea C, cele K/ne-au întrecut B, ni-au întrecut C// 14 Ce să venim B, Să venim D,K//lipseşte dar B/pria mare B, pre mare K// 15 oamini D/apărare K, apăratur B// 16 va suferi]a suferi B/să i să fringă B/mînuli D, mîinile K// 17 să nu i să rănească B, să nu-i răniască C]den D/voi B,K// 18 înţeleagă B, înţaliagă C/ scăderea C, scădere D,K// 19 este K/caria B, care K/slutiaste B]slugeste K/iar K// 20 iaste C, este K/care B,K, cere K/sugrumare B// 21 m-ar întreba K/cu cia légătură B, cu cia legătură C// 22 ţările K/lipseşte între sine D/sine K/leagă B, liagă C/aşa B,C, aşa K// 23 s<ă>n<ă>tatia B, sănătate D,K// 24 ţării K/atîrnă]spîndzură B/de]dintru B/să-i placă B// 25 obiceiurile K/buni B/nici K// 26 nicum K// 27 putea C, pute K/di cei supuş D, de supuş K, de cei supuş C, de cei supuş B// 28 avia B, ave K/sine K/vro răutatia B// 29 acéstia B, aceste D,K/de-dinsul D// 30 este B,K/dator D, datori K/iar K/ţ<a>ra B// 31 este K, lipseşte D/vicliansug B, vecleşug K// 32 cunoaştia B//lipseşte ţara B//

îubêște de domnu, nemică așa de greu nu va fi, ce n-ar face pentru dînsul, cu mare sîrguială.

- Așijdirea să aibă domnul ca pre niște fii
5 pre supușii săi, iară cei supuși ca unui părinte să-i slujască. Că nice cu un fêlîu de mijloc nu va suferi părintele cel bun să vadză pre feciorii săi întru netocmală, cum și feciorii cei buni nu pot a nu arăta slujba tătîne-său. Și
10 așa trebue domnului a fi și cei supuși cătră domnu, așijdirea, în slujbe credincioși. Că dreptu lucru ăaste a viețui suptu pravilă diriaptă, <dar> cu multu mai bine/ăaste suptu domnu dreptu a petrece. Și iarăș domnul pre
15 cei supuși ai săi, să-i apere de vrăjmașii lor, iară ei dări și céle de agîtorîu domnului cu bună credință să plătiască. Că domnul, carele țara sa o apără și o curățêște de tirani, cu cale ăaste stăpîn tuturor folosurilor.
20 Cătră acîstîa pace țării sale domnul să arate și țara cu mare cinste să aibă a cinsti pre domnul lor. Că domnul năsilnic și priciálnic niceodată nu va întra în voia stăpîniei sale. Pre urmă a bunului domnu ăaste a stră-
25 jui ca să fie desfătare țării, iară și țara credincioasă a să păzi, ca toată durîarea să rădice de asupra domnului. Că nu poate a să numi nenorocit, au fericit domnu, acela ce-i priiaște și-i voiaște bine țara lui./

1 iubiăște B, iubești K/nimică K/așa B,C, așa K// 3 sîrguială B,C,D,K// 4 așijderea C, așijdere K/pe D// 4-6 așijdéria pe suppușii săi ca pe niște fii (ai săi), iară cei suppuș ca unui părinte (din naștéria să-i slujască și să-l asculte) B// 5 iar K// 6 nici D,K/fial B, fel C,D/lipsește fêlîu de K// 8 ficiorii săi C,D, feciorii sei B]fiii lor K/intru]în B/cum și]și cum D, nici B/ficiorii² C,D]fii K// 9 nu pot să nu arîate B/tătîni-său D// 10 așa B, așa K/domnii D/a fi drept B, a fi drept K/supuși așijdîare cătră domn B// 11 așijdere cătră domn K/că] deci că B// 12 drept K/ăste C, este K/vețui D// 13 direaptă B, diriaptă C, driaptă K/este K// 14 drept B, dreptu D/petriace B, pitreće D, petrece K// 14-15 și domnul pe cei suppuși ai sei B// 15 aperiă B, apire D/de vrăjmașii lor]împotriva vrăjmașilor B// 16 iar K/lipsește ei D/céla B, cíale C, cele K/agiutorîu B, agiutor C, agutor D, agîtorii K// 17 plătiască B,C, p<l>ătiască D/care B,D// 18 lipsește o apără și o B/curățiăște B, curățêști K/tirani B]calia B// 19 este B,K, ăaste C// 20 acêstîa B,C, acêste D, aceste K/după pace ad. între paranteze cu tot mijlocul B/țării K// 21 ariate B, arete K// 21-22 cu mare cinste să-l cinstiască pre domnu-său datoare ăaste. Că domnul năsilnic B// 23 pricelnic C,K/niciodată K, nice dănăoară B/stăpîniei C, stăpîniei K// 24 pe B/este K// 25 țării K/iar K// 25-26 iară a țării credincioasă a păzi B// 26 duréria B,C, durerea D, durere K// 27 de asupra B, di asupra D/nu să poate K// 28 fericit K// 27-29 Că nu trebue să să numască domnul acela nefericit, căruia țara lui i<i> priiaște și-i poftiaște binele B// 28 acel D/priêște K// 29 voește K//

PARTIA CĂRȚII A DOOA
„CEASORNICUL DOMNILOR“

- CAP 1. PRECUM ÎN CAP SĂ AFLĂ SIMȚIRILE MIROSULUI ȘI AUDZULUI, AȘEA DOMNUL, CARE LE ÎASTE CAP REPUBLICII, A AUDZI DATORIU ÎASTE, PRE CEI SUPĂRAȚI DE STRÎMBĂȚĂȚI, PENTRU SĂ CÎARTE PRE CEI RĂI ȘI A CUNOAȘTE PRE CEI CE SLUJĂSCU, SĂ LE MULȚĂMASCĂ PENTRU SLUJBE; PRE CEI ÎNȚĂLEPȚI CU
- 10 DRAGOSTE SĂ-I ASCULTE ȘI LA DAREA SOCOTĂLII SĂ-Ș PĂZASCĂ MĂRIRIA SA

După ce am dzis că domnul îaste capul țării, trebuie a socoti că precum capul îaste scaon a tuturor simțirilor, așa în domnu, în chipul tuturor orînduialelor trebuie să fie. Că bunătățile ce-s împrăștiate în mulți, în domnu să fie (împreunate) sau adunate, cu cale îaste. Precum dar datorîa picioarelor nu le îaste a videa ce a îmbla, nu le îaste slujba să audză

20 ce să lucrédze, nu îaste slujba umerilor a mirosi ce a rădica, (așa) toate acéstia orînduiale nu a închieturilor care sintu supușii ce a unue domnului slujesc; și aciastea nu vor alta, fără că singur capul, nu altu mădulăriu a trupului, îaste cu ochi. Și acéstia nimăruia altuia, fără unuia domnului, ca stăpînului tuturor, că să cuvin să știe toți. Precum Iulie Chesariul pre toț(i) ostașii săi, întru oștile sale îi cunoștea și pre anume îi știa și

30 pre toți pre nume îi chema, așeadară poftescu pre domni carii sau vor audzi acéstia, sau vor ceti, ca cînd vor cerceta și să vor cerceta de alții la videre lesne și la voroavă blîndzi tuturor

I. De sănătatea domnului ca de o ață spînzurată, statul țării lor lumii. <Ammianus Marcellinus, Liber 14.>

1—2 *lipsește B*/Parte D, Partea K/a Ceasornicului D// 3 cap 12 B, după titlu cap 1 D//*lipsește* în cap B/simțirile K// 4 a mirosului B/așa K, așe B/caria B// 5 este B,K, iaste C/capul B/și a aduzi datoriu este B, dator iaste a audzi D/datori K// 6 iaste C, este K/pre cei săraci și supărați K/strîmbătația B// 7 să cerce K// 7—10 a cunoaștia pre fiiștecarii pentru să le mulțemască pentru slujbele sale. Așijdere trebuie domnului pria cei priaințelepți, pre toți cu dragoste să-i asculte B// 8 slujesc K// 10 dare B,K// 11 socotelii K/să păzască B/mărire B,D,K, mărirea C// 12 iaste C, este K/cap D// 13 țării K/este K// 13—14 este scaunul tuturor B// 14 simțirilor B,C,D,K/așia B,C/ așa domnu K// 15 tuturor]tutur A/orînduialilor B,D, orînduelilor K// 16 bunătății D/ce-s]ce sint K// 17 *lipsește* împreunate sau B/adunată la un loc cu calia este B/iaste C, este K// 18 dară B/datorie K/picioarilor D,K/iaste C, este K// 19 vedea B, vede K/umbla K/nu iaste D/iaste C, este B,K/să audză]a auzi D,K// 20 lucrédzia B, lucrédză C,K, lucrédză D/nu este B,K, nu iaste C// 21 mirosi B/așia B,C, fără paranteze așa K, *lipsește* D/aciaste B, aceste K/orînduele K// 22 încheeturilor D, încheiturilor K/sint K/suppușii B// 23 unuia B,C,D,K/slujăscu D/acéstia B, aceste K// 24 fără singur B, fără că singur C,K/alte mădulări B/mădulari K// 25 este K/aciastia C, aciaste D, aceste K/nemăruia B, nemăruie C, nemăruii D// 26 altue C, K// 27 cuvene B, cuvine D,K// 28 Iulie B/toți B,K/săi]lui K/intru]în K// 29—30 pe anumia îi cunoaștia și-i știa și pe toți cineș pe numiale său îi chema B// 29 cunoștia C, cunoștia D, cunoște K/pre anume-i C,D, pre nume K/pre nume-i C,D// 30 așa B, așa K/dar K/poftescu D// 31 domni B/aciaste D, aceste K// 32 *lipsește* și să vor cerceta D/cerciata B// 33 vedea B, vedere K/lesne la voroavă D//

să fie. Că care lucruri nu le videm cu ochii, acélla a le îndrăgi din inimă nu putem.

f. 85^v Aşjidrirea de însemnat vrednic lucru iaste precum numai singur capul are urechi. Din 5 ce să dă a înţălege că datorîa domnului iaste, iară nu a altuîa, a asculta pre toţi şi a dişchide porţile acelor ce orice triabă ari avea; /că nu puţin bine iaste ţării ascultarea cea pre lesne la domni.

10 Elie Spartianul tari mărturiseşte pre Traian împăratul că, încălecînd acmu pre cal să margă la oaste, iară numai pentru să asculte jaloba unii femei sărace au descălecat de pre cal; care faptă mare laudă au agonisit lui Traian 15 la rîmlîani.

De n-ar fi deşărţi oamenii, mai mare laudă domnului ari da pentru o faptă a dreptăţii, decît pentru izbînda ce-au făcut la război. Şi aşea, nu numai lucru fără cale, ce şi cu 20 osteniaală şi la norod de urît iaste de va şidea domnul de pururia încuîat; că unde închid domni uşile supuşilor săi, acolo supuşii nu deşchid inimile sale domnilor.

O, cîtă de mare şi cîtă de multă vătămare 25 între republică pricină iaste un cuvîntu negrăit de domni (şi apărata supuşilor ascultare)!

Era Iulie Chesariul întru supuşii săi preabun; iară înălţîndu-să acmu la stăpînie foarte greu să arătă celor ce viniîa la dînsul. Căci şi nişte 30 cărţi viclene asupra lui le apucasă, care tîmpinîndu-l acela să-i spue căci n-au priimit să le ceţiască, cu 23 de rane rănit, fu rănit şi omorît în curte.

Iară Marco Avrîlie împăratul, într-altu chip 35 era tuturor. (Aşia să citeşte) că să arăta de cuvînos, cît fiind monarha şi trebile carele împărţisă

2. Mai grîa decît robiîa de pururia să socoteşti batgiocura. Pac<atus Drepanius>, Panegi-<ri>cul, dzice.

3. Domnului multe trebuie a suferi pentru să nu cadză în zavistie. Panorlin <= Panormitanus>, Carte 2.

4. Niçe dănăoară nu să cuvîne domnului să <e> arate necuvios. Semmah<us>.

1 vedîam B, vedem D,K// 2 acéle B, acele K/inemă B/nu putîam B// 3 aşjidéria B, aşjiderea C,D, aşjidere K/însămnat B,C,D,K/lucru vriadnic B/iaste C, este K// 4 singur C,D,K// 5 ce]cia B/inţelege B, înţălege K/iaste C, este K// 6 iar C,K/nu altuîa B/deşchide B,C,D,K// 7 porţile]uşile B/acialora B, acelora K/ce]carii B/treabă B/or avîa B, ari avîa C, ar ave K// 8 iaste C, este K/ţării K/ascultaria B, a ascultarea D, ascultare K/cia B, ce K// 10 Sparteantul B, Spartianul C/tare B,C,K/mărturiseşti K// 11 amu C, acu K/pre cal]calul B/ margă]purceagă B// 12 oastia B/iar K/lipseşte iară numai B/după pentru ad. una pricina B// 13 fimei D/săraci K/descălicat K/de]di D// 14 fapte B/agonisit D/Traian C// 15 rîmleni B, rîmleni K// 16 nu ar fi K/deşărţi B, deşerţi C,K/oaminii D// 17 ar da K/dereptăţii B// 19 aşia B,C, aşa K// 20 osteneaală lui B/este B,K, iaste C/şidea B, şădea C, şede K// 21 de pururea C, de-a purure K, pururia B/încuet K/unde]de D// 22 supuşilor B/supuşii B// 23 inemile D/sale]lor K/domnului D/stăpînilor B// 24 mare]amară B/cite de multe vătămări întru republica B// 25 este K// 26 domni B/supuşilor B// 27—28 Iulie Chesariul împăratul întru bunătatea foarte ales, iară înălţîndu-să la stăpînia foarte cu greu B// 27 între K/săi]lui K/prebun K// 28 iar K/acu K/stăpînire K// 29 arăta B/veniîa B,K/dînsu B/căci]cît B// 30—31 cărţi în care hîclîanşuguri era scrisia asupra lui, caria le apucasă oariacare tîmpinîndu-l acéla B// 30 viclene K/întîmpinîndu-l K// 32 să citească B, să citiască C, să citiască D// 32—33 cu doazăci şi trei de rane rănit fu şi omorît în curte K/de rane în curte fu rănit şi omorît B// 32 ad. marg. rănit şi C/lipseşte rănit¹ D// 34 iar K/Avrîlie B/împărat D// 35 că tuturor să citească să arăta B/aşa K/citeşte K// 36—1 cît că K/fiindu B/monarh D,K/carile B/împărţisă]însămnasă B/lipseşte în B//

în multe să le facă, rădzimînd numai de dînsul sîngur, niceodată în curtea sa nu avea portariu (sau ispravnic la uşă), sau păzitoriu patului său. Pre nime care ar hi 5 avut vro triabă la dînsul nici într-o dzi nu-l lepăda.

Prea de nimică ăste domnul acela şi nevrédnic să aibă dragoste despre alţii, care, cătră acîia ce ar fi vrédnici a multe slujbe, nice céle 10 de folos a vorbi nu vor. Că domnilor celor stătători şi mari le trebuie să fie gata a audzi pre toţi şi a le isprăvi trebile sirguitoriu să fie. Mulţi viind la domni pentru vorba, măcar că ar şti că nice sfaturile lor că nu să vor asculta, 15 nice rugămintelor lor că nu le va da loc, ce poftescu numai ascultare să aibă, care ăste datoriu stăpînul decît să le dea; că inemii cei asuprite şi supărate mare uşurare are, cînd i să ascultă spuindu-ş nevoile sale.

20 Aşedar întreb, căci numai în cap ar fi mirosul a mirosî şi nu în mîn<ă>, sau în picior, sau într-altă parte a trupului. Pentru acéia ăste numai domnului să cuvine, ca unui stăpîn, ca unui cap a tuturor, a cunoaşte pre 25 toţi şi a şti viaţa tuturor.

În pădurile céle mari şi dese dulăii mai multu cu mirosul decît cu vidérea arată pre hiară. Aicea să înţalége, neputînd domnul, fiind singur, să cunoască pre toţi şi să audză 30 pre toţi, pentru acéia trebuiaşte să întrebe, de viaţa tuturor să ştie; că nu poate deplin stăpîni domnul ţara, de nu va avea ştiinţă a tuturor desăvîrşit. Trebuie domnul să cunoască pre cei buni, pentru să le facă cinste, că mare f. 86 35 ocară ăste ţării/a nu cunoaşte nice pre cei răi, nice pre cei buni a-i cinsti; ce trebuie de domnu să să cunoască cei răi, pentru să să

5. Scurtă vréme laste de ascultare, iară a strimbătăşilor lungă. Sidon<ius Apollinaris>, 4, Carte 5.

6. Prea mari bunătare a domnului iaste a cunoaşte pre ai săi. Mar-tial, 8, 14.

7. Tuturoru celor cuvioas<e> lucruri le trebuie a urma pildile céle bune, cîndu fac folos obştii. Satal <= Statius>, *Silvi* <= *Silvarum libri*> 5, prifa<şa>.

8. Nu poate să iubască nebagărea de samă între bunătare. Cas<siodor>, 5, 26.

1 rădzimîndu B, răzimînd K/ad. marg. numai C, lipseşte K|| 2 singur B,D/niciodată K, nice dănăoară B/curtia B, curte K|| 3 nu avia B, nu ave K/fără paranteze K/uşe B,C,K|| m. 5 şi 7 lipseasc B|| 3 - 7 lipseşte nu avea portariu... acela şi nevrédnic D|| 4 păzitori K/pe B,C/nime]nimine K/caré B/ar fi B,K|| 5 vro K/la dînsul vréo treabă B/triabă C/nice C/întru o zi K/lépăda B|| 7 pre K]foarte B/nemică B,C,K]iaste C, este K/acéla B/nevrednic C,K|| 8 dragostia B|| 9 acéia B/ce]carii B/vrednici C,K/a multelor B, de multe K/nici K/cele K, célia B|| 10 vorovi K]nu vor]nu va B/cialor B|| 11 - 12 şi mari la ascultaria pre toţi gata şi la isprăvilor trebilor B|| 12 lipseşte trebile D/sriguitoriu B, sirguitori C,K, sirguitor D|| 13 venind la domni B/vorba]voroava K/macari B, macar K|| 14 ar ştie B/nici K/lipseşte că²B|| 15 nici K/rugămintea B|| 16 poftescu D/numai ascultat să fie, care ăste B/ăste C, este K|| 17 datori K]dea]ariate B]inimii C,K, inima B|| 18 asuprită B/supărată B/iuşurare B/ari C|| 20 aşia C, aşia K]acmu B/dară B|| 20 - 21 în cap s-ari afla numai mirosul, iar nu ar fi în mîni sau în picioare B|| 21 mirosi D,K]mină D,K|| 22 a trupului]de trup B]acea K|| 23 este K]că numai B/cuvene B/lipseşte ca unui stăpîn B]între paranteze stăpîn C|| 24 şi ca unui cap D]cunoaştia B, cunoaşti K|| 25 ştie B/viaţa K]tuturora B|| 26 cele K/désia B, désă D, desă K/dulăi B|| 27 ad. marg. cu mirosul C/vedéria B, vedere K|| 28 fiară B, fiară K/aicia B, aice K]să dă a înţelege că nepu-tîndu B]înţalége K|| 29 fiindu B]fi D]singur K]conoască D]lipseşte şi să audză pre toţi B|| 30 acéia K]trebueşti K, trebuie B]întriabe B,C, întrebe K|| 31 viaţa K|| 32 ţara sa D]avia B,C, ave K]ştiinţa B,K|| 33 tuturora B|| 34 pri cei D]bunî B]să li facă C|| 35 iaste C, este K]ţării K]a nu cunoaşte D|| 35 - 36 nici 1-2 K]bunî B|| 37 domn B]conoască D||

facă buni. Că de mare scădere ăste țării să
să sufără fără rușine și fără certare răutatea
celor răi.

Așjidirea de triabă ăste domnului cunoș-
5 tința celor înțelepți și învățați a sfătui. Că
romanii cei vechi nice numiă, nice cinstiă
sfatul care nu era aședzat de filosofi și de
bătrâni. Trebuie domnului să cunoască pre cei
ce ar fi vrădnici de dat învățătură altora,
10 că în curțile domnilor romani să afla de puru-
ria trebuni, polcovnici, învățători armelor și
bărbați învățați.

Trebuie domnul să cunoască pre cei lipsiți
întru stăpîniia sa, să-i agiutoriască și să-i
15 rădice. Că așa li să cade a face, ca cînd ari
împregiura țara sa, cît nice să să îndestulădzi
cei bogăți cu răutățile, nice să lipsască săra-
cilor agiutoriu pentru hrana lor pe dzi ce
li-ar trebui.

20 Trebuie domnilor să cunoască pre cei trufaș,
îndărăpnici și pre cei răi, ca să-i plăce; că cu
zavistiia cei săraci și cu trufiia cei bogăți,
curund aduc răsipă țărilor.

Trebuie domnului să cunoască pre cei ce
25 iubăscu pacia, ca să să păzască în pace. Că
datoriia a bunului domnul (să dzic așa) a
zmulge pénele celor învrăjbitori, trufaș, iară
celor priitori păcii să le adaogă aripi.

Trebuie domnului să cunoască pre cei ce
30 i-au slujit bine și pre cei ce-i priescu să-i hără-
zască cu daruri vrădnice, că mare pinten
ăste inimii bl<a>gorodii la lucrurile céle tari,
oricît de mică plată ar avea.

Trebuie domnului să cunoască pre cei bl<a>-
35 g<o>rodni ce să află întru stăpîniia sa pentru
să-i aibă la vréme întru slujbele sale, că pre

9. Dulce ăste osteniala
cu plată. Ovid<ius>,
Fasti.

10. A pogori și a stinge
pre cei înălțați întru
vrăjbire și cugetili
celor trufaș.

1 buni B/scădere K/ăste C, este B,K/țării K// 2 suferă B/rușinia B// 2-3 și făr-răutatea
celor răi să o certe D// m. 9 și 10 lipsesc B// 2 răutatea B,C, răutate K// 4 așjiderea B, așjidere
K/treabă B/ăste C, este B,K/conoștința D// 5 celor priăntelepți B/a sfătui]cu carii să
s<ă> sfătuiască B// 6 nici ¹⁻² K, nici ² D// 7 svatul C/așădzat D// 8 de cei bătrâni B/domnul
K/conoască D/pri cei ce D]carii B// 9 vrédnici B, vrednici C,D,K/de dat]de a da B// 10 ro-
manî B/di-a purure K// 11 trebuni]pre buni D, lipsește B// 12 învățați întru învățături B//
13 domnului B,K/conoască D/lipsiți]cu lipsă B// 14 întru]în K/stăpîniia B, stăpînire K/ca să-i
agiutorédze B, să-i agiutoriască C, să-i agiutoriască K// 15 așa B, așa K]ar K// 16 împregiura
C/ari împregiura domni țările sale B/nici K/îndestulădze B, îndestulădză C, îndestu-
ledză D,K// 17 nici K// 18 agiutoriu B,K// 19 ce li-ar trebui C]de treabă B// 20 trebuia domnului
B/conoască D/trufași C,K// 21 îndărăpnici K/pléce C, plece D,K// 22 și cu]cu D/trufie
K// 23 curund]în scurtă vrémia B/răsipă țărilor K// 24 cunoască pri cei D// 25 în]întru
B/pacia ² B, pace K// 26 datorie K/domn B,C,K/ășa C, așa K, lipsește B// 27 péni D,
penile K/trufași C,K]iar K]și B/priitori]adăogători K/aripa D// 29 cunoască D// 30
sluj<i>t B/ce-i]ce îi K/să-i] ca să-i B/hărăzască]dăruiască K// 31 vrédnice B,C, vred-
nice D,K// 32 ăste C, este K/inimii D/inimii cei bl<a>goroade B/blagorodnice K/lu-
cruri B/cial C, cele K// 33 oricîtă B/ar ave K]arătată lui B// 34 să cunoască
pri D/blagorodnici K// 34-35 să cunoască pre oamenii cei ce să află blagorodnici
întru B// 35 stăpînire lui K// 36 vrémia B, vreme K/slijbile D/sale]lor B,K//

omul cel ales întru bunătate și-n blagorodnie cinste mai multu a avea întru republica decît pre toți cu cale lucru iaste:

Mai pre urmă că iaste de triabă mărturi: 5 săscu să cunoască domnul pre cei șoptitori ca nice dănăoară să nu-i criadză, iară pre cei ce iubăscu adevărul să-i aibă pururia în dragoste. Că pre nime domnului celui bun nu să cade a avea întru priință și ținia de casă, fără pre 10 cel înțeleptu și dreptu. Așjidirea nime urît, fără omul cel minciunos.

O, cît de triabă lucru iaste domnului a avea deplin cunoștința a toată stăpîniia sa (și a lucrurilor ei), ca pre urmă să nu să amă- 15 giască, precum să tîmplă de multe ori. Ce, adevăr, mulți din domni cad în vicleşug nu pentru altă pricină, fără numai că n-ar priimi învățătura oamenilor înțelepți și învățați. Că mulți grăescu că domni li s-ar părea — și 20 acéllia dzic — care după deprinderea domnului ar fi și ei altele au în socotiala sa, ca viclenind cu acea vorbă pre domni, să îndreptédze lucrurile cătră folosul său./

f. 86° Elie Spartianul spune cum Alexandru Sever, 25 al doădzăcișicinci împărat Romei, era om bun și între altele îi dau laudă căci pre ostașii săi oriunde și cînd pre anume îi știia. Că și în pat avea izvoade și numărul și vremile celor ce oștia și pre cei ce era să-i înaltă la 30 diregătorie îi însăamna; iară de rămîne vrun loc deșărtu, îndată acela i să da în știință. Că acela preabunul împărat nu pre cei ce îmbla după diregătorii îi hărăziia cu daruri, oricine ar hi fostu, ce pre carii dintru socotiala 35 sa că ar hi fostu de-nălțat la diregătorie îi

11. Credința care să dă tuturor, lesne acélla iaste muma greșéllii maștehă sfatului și periria a tot binelui. *Tiatru*, 95.

12. Cel mai rău niam a oamenilor iaste purtătorul de cuvinte. *Secnec<a>*, Cartea 123.

13. Fiecare să poate amăgi și a amăgi pre alții; iară nime pre toți, nice toț pre nime n-au amăgit. *Plinie*, *Paneg<iricul>*.

14. Cinstea cui să dă nevrednic să mută întru pierdzarea lui. *Tiatru*, 222.

1 și întru bl<a>gorodiia B, și blagorodnie D, și în blagorodie K// 2 cinste]a-1 cinsti B/ a avia B, a ave K/intru]în K/republică B,K, răpublica D// 3 iaste C, este K// m. 12 lipsește B// 4 pe urmă B/este B,K, iaste C/treabă B/mărturisesc K// 5 pri cei D// 6 nici K/odănăoară D, odineoară K/creadză B/iar K]și B// 7 să aibă D/pururea C, lipsește K/de pururia să-i aibă întru dragoste B// 8 nimine K/cadé B// 9 a avia C, a ave K, lipsește B/și]a B, și a D/ține C, ține K/de]și de B// 10 cel]acel D/ințelept B/dirept D/așjidere B// 10—11 ad. marg. cel înțelept și drept. Așjidere nime urît, fără-omul cel minciunos K// 11 minciunos B,D, minciunos C// 12 treabă B/fiaste C, este K// 13 avia B, ave K/deplină B,K/după deplin ad. dragoste și D/cunoștința B, conoștință D/toate B/stăpînire K/stăpînii sale B// 14 lipsește textul dintre paranteze D/fără paranteze K/pe urmă B,K// 16 den D/domni B/intru hicliansug B// 17 fără numai că]fără cit căci B/nu ari priimi B, n-ari priimi C, nu ar priimi K// 18 oaminilor D]a oameni B/ințelepți B/că]cu B/ 19 li]și B/s-ari pária B, s-ar păre K/lipsește și B// 20 acélla C, acélla D, acélla K/acéle ce dzic B/deprindéria B, deprinderea C, deprindere K, deprinderea sa D// 21 a fi K/altéle B, altéle D/lipsește au D/au]ari avia B/sa]lor K/veclenind K// 21—22 socoteala sa cu acia vorbă, ca vicliianindu pre domni să indiriaptédză B// 22 acia C, ace K/îndreptiadză C, îndreptiadză D, îndreptează K// 23 său]lor K// 25 al 25 B,K, al 25-le D/împăratul B,C,D,K/Romii K]romanilor B// 26 pe ostașii B// 27 cîndu B/anumia B/pre anume-i știia D// 28 avia B, ave K/vrémile B// 29 cialor B// 30 diregătorii B,C, dregătorii K/iar K/rămînía B, rămîne C,D/vreun K// 31 deșert B,K, deșertu C/îndată]numaidecît B/acélla B// 32 prebunul D,K/pri cei D// 33 umbra K/deregătorie B, diregătorie D, dregătorii K/hărăzie K// 34 ar fi fostu B,K/dentru D/ socoteala B// 35 ar fi fostu B,D,K/de înălțat B,D,K/diregătorii B,C, dregătorii K//

cunoștia. Și eu încă nu mă îndoiesc, că domni
 carii vor greși întru a da plată pentru slujbe,
 cum nu ari greși dintru îndărăpnicie vor mărturisi,
 iară nicecum nu vor putea dzice că nu
 5 greșăscu greu cînd nu primăscu să le spue,
 sau de le și spun, nice dănăoară nu vor face;
 că nime, niceodată, domnului nu va da sfat
 sănătos, carele va socoti, sfātuind numai folo-
 sul său.

- 10 Tot binile domnilor într-atîta stă ca dintru
 cele fericite, cele mai bune și dintru cele
 împotrivă, cele ce-s mai fără grijă să să aliagă.
 Și la împărțirîa darurilor celor buni să știe
 cu care lucru mai multu iaste să arate domnii
 15 slujbele celor ce au agonisit cu bine, decît
 supărările cele adese dîregătorilor. Că într-altu
 chip cei ce iau binile mai multu cătră cele ce
 au isprăvit, dintru a căruie trecire s-au isprăvit
 acel bine, decît cătră domnu de la care i s-au
 20 dat binile va socoti.

- Oricare li-am dzis pînă acmu de aceasta
 radzimă, ca să arătăm că, fiind domnul stă-
 pîn tuturor, foarte cu cale iaste ca să știe
 de statul tuturor, care cum să ține, Care, de
 25 nu să vor ști de domnul, să va hicleni, de
 oameni mai răi, carii să află întru stăpîniile
 lui. Ce, ca să închidem aicea voroava, iarăș
 dzic: de nu va ști domnul viața tuturor, va fi
 ca coaje în ființă, os în măduhă, tărîța în făină,
 30 zgura în aur, pae în grăunță, drojdii în vin,
 hiare în miare. Să va întoarce adecă la împăr-
 țala darurilor, cînd să va socoti că au sosit
 la țanchiū, atunciă să va videa că au rătăcit
 departe.

1 cunoștia B, conoștea D, cunoște K/lipsește încă B// 2 plata B// 3 nu ar greși K/
 dentru D/îndărăpnicia B, îndărăpnicie D// 4 iar nici K/putia B, pute K// 5 greșesc B,C,K/
 sau cînd B/să li s<e> spue B// 6 de le și]deși D/nice dănăoar C, nici odineoară
 K// 7 nime B, nimine K/niciodată K, nice dănăoară B// 8 care K/folosul său numai
 B// 10 binele C,K, bineli D/intru atîta K/intr-aceasta B// 11—12 celiā¹ B, ciale C, cele
 K/fericite K/celiā²⁻⁴B, cele²⁻⁴K, ciali² C/împotrivă K/céle ce-s împotrivă D/lipsește
 ce-s K/fără de grijé B, fără grije K/aleagă B// 13 împărțirea C,K/bune B,D,K// 14 iaste C, este
 K/ariate B,C, arete K// 15 slujbile D/agonisit B// 16 cele K/adias B, adesa D,K/deregătorilor
 B, a dregătorilor K// 17 cei]ceia B/iau K/binele C,D,K/celiā B, ciale C, cele K// 18 dentru
 D/căruia B,D/tréciare B, trecere C, trecere K// 19 decît]de K/de la careli D// 20 binele B,C,D,
 bineli D// 21 li-am dzis B,C/acum K/de]dintru B// 22 radzimă B,K/fiindu B// 23 lipsește foarte
 B/calia B/iaste C, este K// 24 și care B// 25 știe B, vecleni K/să va hicleni de mii de
 oameni răi B// 26 stăpîniia B, stăpînie C, stăpîniei D, stăpînire sa K// 27 închid B,C,D,K/
 aicia B,C, aice K]acia D/voroavă D/iarăș]de iznoavă B// 28 știe B/viiața K// 29 ca]de
 B/coaja B,K, coajia C/osul B, osu K/tărîță D/fănină B// 30 zgură D/paile B/grăunțu
 B, grăunț C/drojdiiile B// 31 hiare B, here K/miere K/adică D// 32 cîndu
 C/sosit B,C// 33 țanchiū B, țenchiu K/atunci B, atunci K/védia B, vede K//

CAP 2. FOARTE LUCRU BUN ÎASTE ȚARA NU DE
MULȚI, CE DE UN DOMNU SĂ SĂ STĂPÎNIASCĂ.

CĂ NU-I ALTU VRĂJMAȘ MAI MARE ȚĂRII,
DECÎT ACELA CE ÎASTE PRICINA MUTĂRIILOR

5 DOMNILOR DINTRU STĂPÎNIRE

De multe ori am socotit în gândul meu, de
vrème ce dumnădzăiască priădvedere toate
cu număr, cumpănă și măsură li-au făcut și
li-au orînduit și că de la aceiaș predvidere,
10 iară nu de ațurea, toate zidirile să chiverni-
săscu și să cîrmuesc și că de toate Dumnedzău
nu socotește chipurile căci ar faci pre unii
bogați, pre alții săraci, pre unii înțălepti, pre
f. 87 alții proști, pre unii sănătoș, pre alții/bolnavi,
15 pre unii norociți, pre alții nenorociți, pre unii
slugi, pre alții stăpîni; de carii nime să nu
să miare. Că despărțiră orînduialelor între
oamenii iaste izvorul netocmălelor. Iară mie,
după obiceiul omenesc, socotind mai bine,
20 mi s-ar părea a fi cu toții și la haine și la
putere depotrivă. Că de n-ari moștini unul
mai multu decît altu și de s-ari îndestula
toți cu un feliu de hrană, lăsindu-să poroncile
și ascultaria, așjidiră scoțindu-să din mijloc
25 sărăciile unora și fericiele altora, atuncia mărturisăscu
că n-ar fi în lume nice un loc de
zavistie.

Ce lăsind socotiala omeniască, caré nu tre-
bue a o potrivi cu sfatul dumnedzăescu, întreb,
30 acmu, ce socotială cugetînd s-ari putea da
de doi frați, de Iacov și de Isav, feciorii
preasf<i>nt</i>ilor părinți? Pentru ce ar fi vrut
dumnedzăiasca predvidere, pre unul să-l aliagă,
pre altul să-l urască; pre unul să-l fac<ă>
35 poroncitoriu, pre altul ascultătoriu; pre unul
măcar cu naștirea mai mare să-l lépede și

1. Nime decît altu nu-i
mai bl<a>gorodn tutu-
ror acéllaș începături.
Senec<a>, 3, *Bomfi*
<= *De beneficiis*>, cap
20.

2. Dentre acéllaș să-
mință sintem. Ma-
<r>ov<ius> 7, *Satur-*
<*naliorum libri*>, 3.

3. Înfiptu lucru iaste
oamenilor muritori a
prăvi cu urit fericia
altora. Tacit, *Histo-*
<*rii*>, 2.

4. Ciali mai de gios
a celor mai de sus sim-
țiri a fi nu să pot.
Amvros<ie>, *Rum* <=
Romani>, 8, 12.

1 Cap 13 B/duăă iălu Cap 2 C,D/iaste C, este K// 2 să s<ă> stăpîneasă B,C// 3 că nu-i mai mare
alt vrăjmaș B/nu-i] nu este K/țării K// 4 acela care B/iaste C, este K/pricină B/mutării D/mutării
lor B// 5 dentru C,D]întu B/stăpîniră B// 6 în]întu B// 7 vrémia B, vreme K/ce]că
B/dumnezăiasca K/prevedere B,D, prevedere K// 8—9 cu]nu cu D/le-au 1—2 B, le-u 1—2 C/
acéla D, acéllaș K/prévediare B, prevedere K// 10 iar K/nu de ațură B,C, nu di ațure D, nu
de ațure K/zidirile C/chivernisesc K// 11 otcîrmuescu B/și că mainte de toate D<u>mn-
<e>dzău B/Dumnezeu K// 12 nu socotește K// 12—13 căci ari face chipurile, căci ari face
pre unii bogați B/face K// 13 preînțelepti B// 14 sănătoși B,C,K// 15 norocoș B/nenorocoși
B// 16 de care nimine K// 16—17 de care că m-aș mira nime să nu să mire B// 17 să nu să mire
C, nu să mire D, să nu să miere K/despărțire B,D,K/orînduialelor D, orînduialelor K// 18 iaste
C, este K/netocmialelor C, netocmelilor K/iar K// 20 mi s-ar păre K// 20—21 mi s-ari păria
a fi cînd ar fi cu toții și la haine de potrivă și la putiare de potrivă B/a fi cînd ar fi
cu toții C,D,K// 21 putere K/depotrivă D, deopotrivă K/nu ar moșteni C,D,K, n-ar moștiani
B// 22 altul B,K/s-ar K// 23 fial B, fel C,D, feliu K/lăsindu-să B,C,K/poroncile B, K// 24 ascultă-
rile B, ascultarea C, ascultare K/așjidere B, așjidire C,D, așjidere K/den C,K// 25 fericirile
K/atunci B, atunce D,K// 26 mărturisăsc B, mărturisesc K/nu ar fi K/n-ar fi nice un loc
în lume B/nici D,K// 28 lăsînd B,C,K/socotiala B/omenească B, omeniască C/care B,K//
29 a o protivi D, a să potrivă K, să să potrivăscă B/d<u>mn<e>dzăesc B, dumnădzăesc C,
dumnezeesc K// 30 acu K/socotială B/s-ari putia B, s-ar pute K// 31 2D/ficiorii D// 32 priăsfîn-
ților B, presfînților C,K// 33 dumnedzăiască B, dumnădzăiasca C/prevediare B, predvidere C,
prevedere K/aleagă B, allagă C// 35 poroncitor D, poroncitori K/pre altul să-l facă acultă-
toriu B/ascultător D, ascultători K// 36 macar B,K/naștere B, naștirea C, naștere K/lepede K//

pre cei mai mic să-l fac(ă) moștinatoriu, întru naștiria cea întâi ce s-au tîmplat lui Iacov și lui Isav? Acéiaș întru céialalți feciori a lui Iacov și cu Iosif, carii fiind a unuiaș tată

5 feciori toți și frați și patriarși și între sine depotrivă și aleși, au prevădzut Dumnedzău și au orînduit ca să slujască lui Iosif, carele era mai mic, cei unsprăzdece frați și să-l asculte, precum fără voia fraților s-au lucrat,

10 nemică folosindu-le cugetile lor. Că nu poate răutatea omeniască să răstoarne céle ce au aședzat dumnedzăiasca prevedére. Ce lucru altul în toate învață ispita, fără cît ce au aședzat omeniasca părere, întru o clipală de

15 vremi, să răsipește cu dumnedzăiasca socotială? Și aceasta, adevărat, cu bună socotială s-au aședzat; că omul, fiind om, în puține lucruri de la țenchiu poate rătăci, iară Dumnedzău, fiind Dumnedzău, nu poate greși nice

20 într-un lucru.

Prea mare de binefacere a ziditorîului iaste a vrea să tocască și să diriagă lucrurile zidirilor. Că de ni-ari lăsa Dumnedzău pre noi, în socotiala noastră, în toate am fi împotriva

25 socotélîi lui. Nu fără mare taină au aședzat Dumnedzău, întru o săminție, unul să fie tată a sămințiii norodului bl(a)gorodn, să fie poroncitoriu orșan, ț(a)ra ca să aibă un ispravnic, stăpînița cît de lată să să stăpîniască de

30 un domnu, oaste cît de mare să asculte de un hatman și decît toate unul împărat, monarh, să fie și stăpîn lumii.

Acéstia într-acestu chip sintu ca să vie la vidére și să nu să cunoască, să să audză cu

35 urechili și să nu să priceapă; să grăiască cu limba și să nu să înțăliagă. Că atîta iaste de

5. Omul își fâgăduiaște și Dumnedzău orînduiaște. Amvros < = Ariosto, 46, 35.

6. Nu mi-i rușine a mă mărturisii că nu știu ce știu. Țiț(ero), Camust < = Disputationes Tusculanae, 1.

7. Nice un folos de vorbe nu-i, de vor fi fapteli într-altu chip. < Philo, Vita Mosis, Liber 3>.

1 facă K/moștinatoriu B,C,D; moștinatori K// 2 nașterea B, naștere C,K/cea întâiu B, cea întâi C, cea dintii C, ce întiiu K/întîmplat K// 3 aciaiaș C, aciaș D, acelaș K/între D/céialalți B, céialalți D/ficiori B,D// 4 fiindu B/ficiori D// 5 repetă toți K/patriarși B,C, patriarși K/priateni D/sine B,D/repetă între sine K// 6 depotrivă D, depotrivă K/Dumnezeu K// 7 ș-au orînduit D// 7-9 și au orînduit ca lui Iosif, care era mai mic, céialalți 11 frați și să-i slujască și să-l asculte B// 8 unsprăzece K// 9 voe K/lucrat]tîmplat D// 10 nemică K/folosindu-le C, nefolosindu-le B/cugiatele B, cugetele K// 11 răutate B,K/omenească B, omeniască C/ciale C, cele K, lipsește B// 12 așădzat D/dumnădzăiasca C, dumnezeiasca K/prevedére B, prevedere K// 13 în toate zilele B,C,D, în toate zilile K// 14 așădzat D/omeneasca B, omeniasca C, ominiasca D/păreri B, păreri K/întru oju B// 15 vrème B,D, vreme K/că să răsipiasta C, să răsipești K/dumnădzăiasca C, dumnezeiasca K// 16 socoteală 1-2 B/Cu bună socotială aceasta, adevărat, s-au așădzat D// 17 așădzat B/fiindu B// 18 țianchiu B, țenchiu K/iar K// 19 Dumnezeu 1-2 K, Dumnădzău C/fiindu B/ nici D,K// m.3 lipsește B// 21 pria mare B, pre mare K/lipsește de D/binefaceria B, facere de bine K/iaste C, este K// 22 vria B, vre K/direagă B/zidirilor C// 23 ne-ari lăsa B, ni-ar lăsa K/Dumnezeu K// 24 socoteala B/în²întru K/împotriva D,K// 25 socotélei D, socotélii K/așădzat D// 26 Dumnezeu K/într-o săminția B// 27 săminției K/lipsește norodului K/rodului D/bl(a)gorodnic B, blagorodnice K/poroncitor C,D, poroncitoriu K/junul să fie poroncitoriu orșan B// 28 orșan K/țara B,K/ca]sa B// 29 stăpînie C,D,K/de lată să stăpînească B/stăpîniască C/lipsește de² B// 30 oastia B/cită B/ascultia B// 31 monarha B// 32 lumie B// 33 aciaste B, aceste K/într-acesta B/sint B,K// 34 vedere B, vedere K/conoască D/ca să să audză B// 35 urliachile B, urechile C/ca să s(ă) grăiască cu limbile B// 36 înțeleagă B, înțăliagă C/iaste, C, este K//

puțin înțelesul omenescu, cât cu nehotărîte părți sîntu mai multe de cele ce nu le știi, decît le știi.

f. 87^v Apolonie Thianul petrecînd cu îmbletul par-
5 tea cîa mai mare a Asiei, a Africîi și a Evropii, adecă izvorul Nilului, unde au fostu Alexandru, pînă la Gades, unde/era stîlpul lui Iraclie, fiind într-o dzi în Efes, în capiștea Deanii, fu întreat de popii Deanii de ce lucru s-ar
10 fi mai multu în toate țările mirat. Că așa sa prilejîaște de cei ce au vădzut multe de acele, unile mai cu nevoița decît altele le însămniadză și măcar că Apolonie mai mare laudă-ș socotița în lucru decît în spus; iară acelora de
15 sirgu la întrebări le răspunsă: Așa să știți popii Diianii, că am petrecut țările franțozilor, a britanilor, a hispanilor, a nîamților, a italilor, a lidilor, a jidovilor, a grecilor, a parthilor, a midilor, a frighilor, a cori<n>thilor, a
20 perșilor și decît toate nemăsurata împărăție <a> indilor care o număscu împărăție a tuturor împărăților, că numai acéia iaste mai putiarnică decît toate împărățiile.

Și acestîa stăpînii întru prea multe lucruri
25 au despărțire, adecă în limbi, în oameni, în hiară, în madeamuri, în ape, în cărnuri, în obiceaîuri, în țări, în casă, în îmbrăcăminte, în hrană și din toate în dumnedzai și în beserici; că nu iaste așa între limbi, cită iaste
30 între dumnedzai și întru besericile Evropii și a Asiei despărțire.

Iară dintre toate lucrurile cari am vădzut cîteva, de doao lucruri numai ce m-am mirat. Întîi că în toate țările în care am petrecut am
35 vădzut pre cel păciuitoriu că-l stăpîniaste cel învrăjbitoriu, pre cel plecat cel mîndru, pre cel dreptu cel tiran, pre cel blîndu cel cumplit,

8. Așa iaste de slab statul vieții și plecat a cădea, cît atuncia cînd socotéște a sta mai multu cade. Savil <= Sabellicus>, 88.

9. Cînd nu socotescu oamenii atuncia le vine ori stingiria, ori perire. Heron<im, Commentarius in Ecclesiasten>.

1 înțelesul B/cu nehotărîte/măi cu multe K// 2 sint B/de cele]acélie B, acele K// 2—3 stie¹⁻² B, K, stin¹ D, stie¹ C, stie² D// 4 Apollonie Thianeul B/petrecîndu B/parte B,C,K// 5 cea B,C, ce K/Asii C/a Africîi]Africîi B/Evropiei C// 6 adică D/adecă de la izvoarele B// 7 Gadius D/undé B/unde era stăpin Eraclie D// 8 fiindu B/întru o zi K/Efesu K/capiștia B, capiște K// 8—9 Dianii¹⁻² B/popii]preoții B// 10 s-ar fi mai mult mirat în toate țările cite le-au îmblat, așa B/s-ar fi mirat mai mult în toate țările K/așe D, așa K// 11 să prilejéște C, să prilejéște D, să prilejești K, să prileji B/cei]célie B]acélie B, aciali C, acele K// 12 unlate B, unele K/nevoitá B,C,D,K/altile D/insemneadză B// 13 macar B,K/Apollonie B, Apolonii K/laudă iș socotița B,K// 14 iar K/de srigu acelora B// 15 sirgu D,K/întrebare B,C,K/li-au răspunsu D/așa B, așa K// 16 popii]preoților B/Dianii B, Dianii C,K/pitrecut D/țările K/franțozilor B,K// 17 hispanieilor C, hispaniilor D/hispanilor K/nemților C,K/italienilor K// 21 a indilor B, a indienilor K/care B, pe care K/împărăția B// 22 a tuturor împărățiilor B,C]aciaia C, aceia K/singură iaste B/iaste C, este K// 23 puternică C,K// 24 acéstea C, aceste K/stăpîniri K/după stăpînii ad. criadeți-mă B/întru]în K/pria multia B, pre multe K// 25 adică D/oamini D// 26 fiară B/mademuri B,C,D,K/cárnuri]cimpuri K// 27 case B// 28 den D/dumnedzei B,K/besiareci B, biserici K// 28—30 lipsește și în beserici... între dumnedzai D// 29 iaste¹⁻² C, este¹⁻² K/așia C, așa K. lipsește B/limbi B/cît K// 30 dumnezei B,K/între² B,K/besericile B, besericile C, bisericile D, bisericile K/Evropiei B,C,D// 31 Asii C// 32 iar K/iară adevăr dintru B/dentre C/care B,D// 33 doaa K// 34 țările K/in care]ce K// 35 păciuitoriu C, păciuitoiri K/că-l stăpînește B, că il stăpînești K// 36 invăjbitori K/cel²]cial B// 37 drept B,D, dreptu C/pri D// m. 9 lipsește B//

pre cel îndrăznețu cel blăstămat, pre cel înțeleptu cel neînvațat. Și de cât toate că am vădzut că cei mai mici furi, de cei mai mari furi să spîndzură. Așjidria m-am mai mirat 5 că în toate aciăli lățimi de locuri, care am îmblat, pre nime dintre oameni n-am putut videa a fi vécinic, ce toți muritori și de-a tocma, cum cei de sus așa cei mai de gios, cei mari ca cei mici, au toți sfîrșit. Că mulți înoptiadză 10 în mormînturi, carii cugeta că îndzuînd vor petrèce fără grijă. Ce să nu dzicem nemică de gîudecata dumnedzâiască. Adevărat, supțire li-au grăit acéștia, care li-au dzis filosoful; că de rîs ăaste a cugeta cu ce tocmală ari 15 otcîrmui oamenii lumia.

Ce să venim la lucrul singur. Trebue să știm pricina acéștii véche înoini, că va Dumnedzău unul să stăpîniască pre toți și toți de unul să asculte. Că nu putem aciăle toate care 20 Dumnedzău le face, a cărué, măcar că neștiută nî-ar rămînea noaă pricina, să nu știe socotiala predvécinica înțelepciunea lui Dumnedzău. Și așa aiciă, după obiceiăul creștinesc grăind dzic: de ar fi vrut Adam, tatăl nostru, 25 să asculte de poroncă numai, care i-au dat Dumnedzău lui în raiu și slobodzi și stăpîni ar hi fostu lumii. Iară de vréme ce unii poronci a să supune n-au vrut cu ascultarea, ca să fim supuși a multe poronci de acmu ne face. 30 Și, ca să dzic cu un cuvîntu, pentru o poroncă neprîmită a unui stăpîn, ni-am făcut robi a mulți stăpîni. /

f. 88 O, blăstămat păcat, dintru a cărué una pricină au întrat robiăa în lume! Nu fără lacrămi 35 dzic, ce voiu să dzic, că robi păcatului cei întii

10. Pricina cea întii a robiei păcatul[ui] Iaste. Avgust<in> 19, Oraș, 210.

11. Robiăa săracă Iaste, cărué gîudecata nu i să ascultă. < Ambrosius, *Expositio Evangelium secundum Lucam.*>

1 îndrăzneți K/blăstămat]nebur B// 2 înțelept B// 3—4 că furii cei mai mici de furii cei mai mari că să spîndzură B// 4 Așjidria B, Așjidirea C, Așjidere K/m-au mirat B,C,D,K// 5 toată B/acia B, aciăle C, acele K/lățimia B, lățime C/loc B/umblat C/nimine K/dentre C/oamini D// 6—7 îmblat, n-am putut pre nime vedea din oameni a fi viacinic B/n-am putut a videa D, nu am putut vede K// 7 lipșeste a fi D/vécinic K/ce pre toți B/de tocma D, întocma K// 8 așa C, așa K]ca și B/așa și cei de gios D/lipșeste mai B// 9 ca și cei mici că s-au sfîrșit toți B/inopteadză B, înoptiadză C// 10 mormînt B/cugeta]gîndiă B/îndzuîndu B// 11 petrèce B,C, petrece K/grijă B, grije K/nimică K// 12 gîudecata B,C/dumndzâiască C// 13 supțiria B, pre supțire K/le-au¹⁻²B, li-au¹⁻²C/acéstea C, aceste K]acéția B/care]ce K// 14 este K/ce]cia B,C// 15 ar ocîrmui K]oamini D/lume K// 16 ce ca să vin acmu B/sîngur B, sînguru K/trebuia B// 17 acéștii așa viachi B/aceștii K/véchi D,K/că va]de voești K/Dumnezeu K// 18 stăpîneasă B, stăpîniască C// 19—20 că nu toate care Dumnedzău le face acéle toate, a căruia B// 19 acéle C, acélea D, acele K// 20 Dumnezeu K/a căruia D/macari B, macar K// 21 ne-ari rămînea B, ni-ar rămîne K// 22 socotiala B/previacinic B, prevecinica K/priaintelepçunia B, înțelepciunea C, înțelepciune K/Dumnezeu K// 23 așa B,C, așa K/aice B,K/obiciăul B/creștinescu B// 24 tatul C// 25 ascultia B/de o poroncă B,K, de o poroncă C,D// 26 Dumnezeu K/stăpîni B// 27 ar fi fostu B, am fi fost K/lumiei B]iar K/vreme K/ce]că B/porunci K// 28 să să suppe B/n-au vrut]nu au voit K/ascultare K// 28—29 cu ascultare, ca să ascultăm de acmu a multe porunci ne face B// 29 porunci K/lipșeste de K/acu K// 30 poroncă]ascultare B// 31 a unui]unui B/nî-am C/robi B// 32 stăpîni B// 33 dentru B/căruia B,D/pricina B,K// 34 lipșeste au întrat B/robie K/lumia B// 35 voi B,K/robii B, robiăa D/întii B/

părinții noștri să făcură. Noi am pierdut stăpîniia și împărăția lumii. Că cînd să liagă cugetul a fi rob păcatului, puțin foloséște, de să și paré slobod trupul.

5 Mare price au fostu între școala Pithagorii și a lui Socrat. Școala lui Socrat dzicea că prea bun lucru ar fi de ar fi toate de obște și de ar fi toți oamenii depotrivă. Într-altu chip pithagoreni. Prea bună, dzice, ar fi
10 republica, în caré fieștecare pre al său și de unul toți să asculte; așa, unue nume de slugă socotiia, altue de stăpîn.

Dimocrat, precum spune Laertie, Carte 9, *De viața filosofilor*, au urmat pre pithagorîni,
15 iară socotiia că s-ar chivernisi bine norodul cînd s-ari rădica numele stăpînilor, de vrîme că ciia, rîhnind să stăpîniască cu mîndrie, ceștalalți nevrînd să stăpîniască tirănește varsă sine nevinovat, luînd putéria celor mai slabi,
20 noroadelor celor bk(a)gorodne perire fac. (Pre filosofi îi gonesc din mijloc), sămețascu pre tiranii ce(i) răi (ca să apuce toate), care nice unile nu s-ar face de n-ar fi nice domnie, nice stăpînie, nice robie în lume.

25 Ce lăsînd acéstiia, după cum dzice filosoful Aristoaatel, în Carte 1, *De politie*, cap 5, cu patru socotiiale să pot arăta, precum foarte de triabă iaste între oameni poroncă și ascultarea. Socotiala cea întîi să ia dentru stihiele
30 céle proaste și amestecate, cum mărturiséște ispita. Că pentru să să împreune între sine stihiele și să strîngă la un loc trupurile céle amestecate de triabă iaste ca pregîur o stihie poronca să fie în céliialalte. Și așa să vede
35 precum arată ispita că în trupurile céle grîali

12. Certarea de acolo s-au început de unde au început greșala. Chisporian>, *Vorsbez*, 3.

13. Acela să să numască slobod care nu slujiaște niceunui lucru spurcat. Ţijero, <Ad Herrenium>.

14. Întru céle ce-s fără viață iaste oarecare stăpînie în chipul melodii. Aristotel>, 1, *Politie*, 3.

1 să făcură]făcîndu-să B|| 2 stăpînierea B|lumiei B|ca C,D,K|leagă B|| 3 folosiaște C, folosești K|| 4 pare C,K|de i să și pare trupului slobod B|| 5 price]pricină B|| 6 Școala a lui Socrat dzicia B|zice K|| 7 pre bun B,K|| 8 oamini D|deopotrivă D, deopotrivă K|| 9 pithagoreni K|pria bună B, pre bună D,K|| 10 care B,K|| 10—11 fieștecare ari avia pre al său și de unul de ari asculta; așa unuia nume B|| 11 așa C, așa K|unuia D, a unue K|| 12 altuia D|altuia nume de stăpîn B,C, a altuia nume de stăpîn K|| 13 Democrit B|cap 9 K|| 14 *Viața* K|pre pithagorii C, pre pithagoreni D, pe pithagoreni K|| 15 iar K|s-ari chivernisi B|| 16 s-ari rădica K|numiale B|vrema K|| 17 céia B|rîhnindu B, rîhnind K|| 17—18 stăpînească¹⁻² B, stăpîniască¹⁻² C|mîndria B|ceștalalți B, ceștalalți D|ciialalți K| nevrîndu B|tirăniaste C, tirănește K|vârșă D|| 19 sine B,D,K|luîndu B|putiare B, putéria C, putere K|slabi B|| 20 blagorodne C, blagorodne K|tac perire B|peire K|| 21 filosofii B|den C,D|sămețesc B,C, simețascu D|| 22 cei B,K|fără paranteze D|nici K|| 23 uniale B, unele C,D,K|nu ar fi K|| 23—24 nici¹⁻² K, nici^a D|| 24 nice o stăpîniia B|stăpînie K|în lume nici robie K|robia B|lumia B|| 25 lăsîndu B, lăsînd C,D,K|aceste K|| 26 între paranteze Aristoaatel C, Aristotel B|Aristotel D,K|De politie] B|între paranteze cap 5 B|cap]carte K|| 27 socotéle B,C, socotele K|să poate a arăta B|| 28 treabă B|fiaste C, este K|porunca B,K|ascultaria B, ascultare K|| 29 socoteala B, socotiala C|cea]ce K|întîi]dintîi K|dintru B,K|ad. marg. stihiele K|| 30 célia B, ciale C, cele K|mărturisiaște C, mărturisiaște K|| 31 între sini D, în de sine B|| 32 după stihiele ad. (cele proaste) D|și să strîngă B|strîng C, strîngu K|célia B, cele K|| 33 treabă B|fiaste C, este K|pegîur B, împregîur K|| 34 porunca B,K|céliialalte B, céleialte C, celeialte K|așa B,C, așa K|să va videa D|să vede K|| 35 ciale C, cele K|griale B,C, grele K||m. 12 și 13 lipsesc B||

stihiiile apei, a focului și a văzduhului ascultă, iară stihiiia pământului poronciaște și pre aciaste trei stihii, împotriva firii sale în gios le trage. Că dară ascultă stihiiile cele mai

- 5 aliașe, ascultă de stihiiia cea mai groasă, pentru să formuiască trup amestecat cu multu mai cu cale iaste să asculte toți de un om împodobit întru bunătate, pentru să să oțîrmiuască bine orașul.
- 10 A doa socotială să arată din suflet și din trup. Că într-aciastea fiind între sine unire firiască, ca un stăpîn sufletul poroncește și trupul, ca o slugă, ascultă. Că trupul nice aude, nice simte, nice înțalege fără de suflet;
- 15 iară sufletul, fără trup, aude, simte și înțalege. Din ce dă socotială filosoful că cei pre-înțalepți, povotuind firia, trebuie pre toți pre ciialaltî să-i stăpîniască; că nemică nu-i mai de mirare decît cei neinvățați să stăpîniască
- 20 în oraș.

- f. 88^v A triia socotială să arată dintru cele însufleteite. Că învață ispita cum multe/dobitoace numai cu singura a oamenilor înțalegire că să chivernisăscu. Și așa prea cu cale lucru iaste
- 25 ca cei muți, carii mai multu sînt dobitoace, decît singure dobitoacele a să chivernisi de cei înțalepți (și știuți) să sufără, ca mai de folosu-i orașului dobitocul, decît omul ce nu are simțirea cîa din lontru.
- 30 A patra socotială să dă dintru femeii, care, măcar că sintu făcute spre chipul și asămînarea lui Dumnedzău, iară din poronca lui Dumnedzău sunedză bărbaților sintu. Că mai puțin decît bărbații înțalepțăscu; dece cu cale
- 35 lucru iaste ca să slujască bărbatului și să-l asculte și fiind de tot mai gios decît bărbatul.

15. În om, <cînd> gîndcește>, stăpînește cugetul; lucrînd robie arată trupul. Fulge<ntius>, *Cătră Monin*, Carte 3.

16. A firii obicealu iaste a lucrurilor celor mari cîte de mici ce-i dovedi să le arate. Si nec<a>, *A crim* <= *De clementia*>, 19.

17. Ce lucru are zavistie nu trălaște îndelungat. Propor <= *Propercius*>, 27.

2 iar K|stihie D|poronciaște B, poroncești K|| 3 aceste K|acelia B|3 B, trii D|împrotiva D, K|fieri B|| 4 dar K|cele K|| 4-5 Și de vrêmia că cele mai aliașe stihiiile ce ascultă de stihiiia cîa mai groasă B|| 5 alesă D, K|cea|ce K|| 6 furmuiașcă B, formuiască C|închipuiască K|| 7 iaste C, este K|| 8 ocîrmiuască K|| 10 doao K|socoteala B|lipsește și D|| 11 într-aciaste B, C, D, întru aceste K|fiindu B|întru D|sine C, D, K|uniri D|| 12 firiască B, C|firești D|poronciaște B, poronciaște C, poroncești K|| 13 ad. marg. ascultă C|| 13-14 nici ¹⁻³ K|simte K|înțalege K|fără suflet D, K|| 15 iar K|simte D, K|lipsește și B, K|înțelege B, înțalege K|| 16 socoteală B|priaințelepți B, preințelepți K|| 17 povătuindu B, povătuind C, D, K|fiera K, fire B|tribue B|| 18 ciialaltî|ceae B|stăpînească B, stăpîniască C|lipsește că D|nimică K|nu-i|nu este K|| 19 stăpînească B, C|| 21 treia B, K|socoteală B|arate B|dentru cele D, dintr-acele K|célia B, ciale C|| 22 învață|arată D|dobitoacia B|| 23 singura B, C, singură K|înțelegere B, înțelegere C, înțalegire K|| 24 chivernisesc K|așia B, așa K|pria B, pre K|iaste C, este K|| 25 lipsește cei B|muți|mulți B, K|| 25-26 lipsește ca cei muți... decît singure dobitoacele D|| 25 sint B|| 26 singure C, K|dobitoacile K|să să chivernisască B|înțelepți B|| 27 fără paranteze D, K|și să sufăre K, să sufăre B, să sufăre C, să sufere D|| 27-28 că mai de folos iaste orașului B, că mai de folos este orașului K|că mai D|ce n-are B|| 29 simțiria C, simțire K|cunoștința B|cîa din nontru B, ce din lăuntru K|den D|| 30 socoteală B|dentru D|fimei D, K|| 31 macarî B, macar K|sint B, sintu C, sint K|spre|după K|asămînaria B, asămînare K|| 32-33 Dumnezeu¹⁻² K|iar K|porunca B|suppuse B, suppusă C|după suppose ad. între paranteze și ascultătoare B|sint D|| 34 înțeleptesc B, înțalepțesc C|dece|deci D, K, pentru B, den ce C|| 35 lipsește lucru D|iaste C, este K|| 36 fiindu B|lipsește de tot. K||

Care lucru fiind așa, căci mulți bărbați carii
cu multu mai puțin decît femeile înțaleptăscu,
s-ar socoti șie a fi mare norocire de nu li să
va poronci de unul care ar fi deplin întru
5 bunătate.

Că dar (din fire) omul fiară tovărășitoare
îaste, adecă născut spre tovărășia orășască,
iară tovărășia naște zavistie, zavistiia netoc-
mală face, netocmala războiu ațiță, războiul
10 tirănie aduce, cu tirani să răsipască republica
și pierdzîndu-să republica, a tuturor viața
s-ar pierde. Iară prea de triabă lucru îaste
ca întru toată adunaria mulți de unul să
(asculte) să chivernisască; că nice o stăpînire
15 bine nu să chivernisîaste de nu să va otcîrmui
numai de unul bun și înțaleptu. Multe scăderi
și pagube care s-au prilejit oarecînd celor vechi
și așa de la o vrême li-au căutat a veni la
acéia că să asculte de unul toți în republică.
20 Că la oști unui poroncitoriu, toți, în corabie
unui cîrmaciu, toți, în mănăstire unui egumen,
în beserică unui episcop, toți, în știubeiu toate
albinile unui d<o>mnu a sluji videm. Deci că
albinile nu sîntu fără cap în știubeiu, nu
25 îaste cu cale oamenilor a fi fără domnu în
republică; că într-altu chip ce-ar avea știubeiul
albinelor miîare, în republică oamenii ar avea
hiîare de agînsu. Deci oricine nu va să aibă
d<o>mnu republica, nemică nu să desparte
30 de trîntori<i> cei <ce> fără ostentială mănîncă
miîare în știubeiu; că acei ce nu primăscu
stăpîniia unuia, ca niște, vrăjmași a binelui de
obște, dintru gloata oamenilor mi s-ar părea
la ivală să-i izgoniască. Că nime nu-i mai mare
35 vrăjmaș a republicii, decît acela ce-i pricina
ca să stăpîniască mulți întru dînsa.

18. Albinele au craiu
și giudecătoriu și-i în
credința lui. Chipri<an>
4, Carte 9.

1 caré B/așia B,C, așa K|| 2 lipsește cu multu D/firmeile D, ad. marg. C, lipsește
K/înțeleptesc B, înțaleptesc C|| 3 s-ari socoti B/șie]luis K, lipsește B/șie a fi]și ar
fi D/a fi în mari norociri B|| 4 poronci B/care]ce B|| 5 bunătatea B|| 6 dară
B/fără paranteze K/den D/firia B, firea K/fiara B, fiară K|| 7 iaste C, este K/adică
D|| 7—8 tovărășie¹ B/iar K/tovărășie² K/naște B/zavistie³ B|| 9 ațiță C,D,K|| 10 tiran
B/răsiptaște B, răsipască C,D,K/răpublica D|| 11 pierdzîndu-o B, perdzîndu-să D/ră-
publica D/viață K|| 12 s-a piarde B/iar K/pre K]foarte B/treabă B/iaste C, este
K|| 13 adunare B, adunarea K|| 14 lipsește asculte B,D, fără paranteze K/să s<e> chiver-
nisască K/nici K|| 15 chivernisești K/ocîrmui K|| 16 ad. marg. numai C/de unul numai bun
B,K/înțelept B/multé B/scăderi B|| 17 între paranteze și pagube B/caria B/prilejit]tîm-
plat B|| 18 așa B,C, așa K/vreme K/le-au căutat B/a vini D|| 19 acéia K/în răpublică D]întru
stăpîniia de obște B|| 20 oaste B/poroncitoriu B, poroncitor D, poroncitori K/corabia B, corabii
C|| 21 cîrmaciu B, cîrmaci C,K/mănăstiria B/igumen K|| 22 toți în biserică K/besiarcă B, bis-
erică D/ep<i>sc<op> B/știubei B, ștubeu C|| 23 albinele D/domnu]cap B/lipsește A
sluji D/vedem B,D,K/lipsește că K|| 24 albinele C/ștubeu C|| 25 nu iaste C, nu este K/oami-
nilor D/oamenilor a fi]oamenii să fie B|| 26 răpublică D/ari avia B, ar ave K/ștubeu B,C|| 27
albinile B, albinilor D,K/in]iară întru B, iar în K/răpublică D, loc gol B/oaminii D/ari avia B/
ar ave oamenii fiară K|| 28 agiunsu B/nu va]nu voești K/să aibă]să fie B|| 29 întru republică
B/răpublică D/nimică K|| 30 ad. marg. trîntori C, trîntoru B, lipsește K/cei ce K/carii
B/osteneală B|| 31 miere K/ștubeaia B, ștubeu C/ca acéia B/primesc K|| 32 stăpînire
K/unue K/vrăjmaș K|| 33 dentru C,D/oaminilor D/s-ari pária B, s-ari părea C|| 34
ivală]meidean B/să izgoniască C, să-i izgonească B/nimine K/nu-i]nu este K|| 35
repetă ce-i D]ce este K|| 35—36 pricina a mulți stăpîni întru dînsa B/stăpîniască C||

În stăpînie unul bun avînd grijă de toți și toți de unul bun ascultînd, întru împărăție Dumnedzău să cînstéște, norodul folosuri cunoaște, cei buni în cînsté și în preț, cei răi să înfrîniadză, tiranii să supun. Că nice dănăoară uniria a mulți nu să tovarășéște, de nu să vor lăsa după socotiala a pușini sau a unuia. Cîte noroade și țări, căci n-au vrut să să supue cu ascultarea celor drepti stăpîni sau domni și a celor mai mari, au cunoscut silnice stăpîinii a cumpliților tirani și năpăști prea cumplite.

f. 89

Că prea/cu cale lucru ăste acei ce au urt scripturile și putéria a domni blîndzi să cunoască bătăile a cumpliților și neîmblîndziților tirani.

15 Pururia așa au fostu, de pururia ăste și pururia va fi, de va avea lumea care ar poronci și cui să să poroncească, care să otcîrmuiască, care să chivernisască și cine să să chivernisască, nice aice să nu dzică cineva a fi neîmblîndzit; că

20 pînă în dzua de astăzi nice domnu, nice vrun nemeș nu s-au vădzut care n-ar fi arat suptu acesta gîug.

Pentru ce pre toți oamenii iubitori de bună-tăți îi rog, îi poftescu, le aduc aminte ca să nu le fie cu greu a fi slugi credincioasă care să ne învrednicim a avea toți domni buni. Că așa s-au tocmit, de domnul rău face rocoșalnic pe slugă, iară sluga rea face pre stăpîn tiran; (și așa) mai multu în mîna supușilor ăste ca să fie ori buni, ori răi, ispravnici. Că nice un domnu nu ăste așa blînd ca să ăarte de pururea pre cel rău supus, nice un ispravnic așa de tiran, care n-ar cunoaște de la o vrème că îi a face bine.

35 De multe ori Dumnedzău sloboade monar<h>i împărățiilor, crai crăiilor, domni stăpîniilor, stă-

19. Cu slujba să-mblin-dzescu stăpîniile. Curt<ius>, Carte 8.

20. Dumnedzău pre cei buni îi rădică pentru să înfrîniadze pre cei <răi>. Sor 4 fig. <= Ri-gordus, folio> 253.

1 stăpînire K/grije C, K/avînd grijăa unui bun de toți B|| 3 Dumnezeu K/ cînstăște B, cînstéști K|| 4 cunoaștia B, conoaște D, cunoaști K/ buni B/între paranteze și în preț B/după preț ad. sînt B|| 5 înfrîneadză B, înfrîniadză C, înfrînadză D/și tiranii să supun B/nici odineoară K|| 6 unire K/tovărășăște B, tovarășăște C, D, întovărășéști K|| 7 socotiala B/pușini B/unue CK|| 8 supue B|| 9 ascultare celor drepti K/ascultaria dreptilor B/direpți D/sau domni]a domni B|| 10 între paranteze și a celor mai mari B/conoscut D/silnice B, silniciia K/lipsește stăpîinii K|| 11—12 pria¹⁻²B, pre¹⁻²K|| 12 lucru cu cale B/ăste C, este K/ăce]acée B|| 13 schiptrurile B/putiare B, putéria C, putere K/a domni B]domniilor K/bătăi B|| 15—16 de purure¹ B, purure¹ K, pururea¹⁻³ C/ășa K/di-a purure¹⁻² K/este B, K, ăste C/și de pururia³ B|| 16 avia B, ave K/lumia B, lume K/ari poronci B, ar poronci K|| 17 cui]cît B, K/să să poroncească B, K, să să poronciască C, să poroncească D/otcîrmuiască C, ocîrmuiască K/cară să otcîrmuiască și cine să să otcîrmuiască, care B|| 18 lipsește și cine să să chivernisască D/cine să chivernisască K|| 19 nici K/ăicia B|| 20 zioa K/astăz K/nici¹⁻² K/ vreun B, K|| 21 nemiș B, nemiș C, nemeș K|| 22 acésta B, acést D/giug B|| 23 oamini D/oamenii ce-s iubitori B|| 24 pohtesc D|| 25 fie greu B|| 26 învrednicim B/a avia B, a ave K]domni buni B/ăștia B, C, așa K|| 27 rocoșalnic B, rocoșelnic C, K|| 28 iar K/ria B]re K|| 29 fără paranteze D, K/ăștia B, așa K/suppușilor B/este B, K|| 30 ispravnicii B, K, și ispravnicii D/nici K|| 31 nu ăste C, nu este K/ăștia B, C, așa K/de pururia B, di-a purure K|| 32 suppus B/nici K/ăștia B, așa K|| 33 n-ari cunoaștia B, n-ar cunoaști k/vrémia B, vreme K/că îi]că-i B, că îi este K|| 35 Dumnezeu K/monarhi B|| 36 craii D]domni B/stăpîniilor]domniilor B/lipsește domni stăpîniilor D/stăpîni B, stăpîinii D|| m. 20 lipsește B||

pîni țărilor, preoți beséricilor, nu după pofta lor cîa bună otcîrmuirîa supușilor, ce după agonisita a mulțimei păcatelor. Că pre mulți astădzi videm în beserici purtînd grijiia
 5 sufletelor, carii nice oile în munte a le paște nu era vrîadnici, precum să vede singur lucrul. Că acestu feliu nu chivernisăsc, ce turbură; nu acopăr, ce vatămă; nu stau împotriva vrăjmașilor, ce pre cei nevinovați îi dau vrăjmașilor; nu giudecători, ce tirani; nu milostivi,
 10 ce armași; nu înmulțitori de țări, ce răsturnători de dreptate; nu păzitori legilor, ce aflători de dări; nu îndemnători de bunătațe, ce scornitori de tot felul de răutăți sîntu. Mai
 15 în scurtu, Dumnezău pre domnii ce<i> rai nu ca niște diregători legilor sale, ce ca pre niște armași să răscumpere răutățile noastre îi așadză.

21. Nu iaste rea puterea, ce acela ce poartă rău puteria. Amvrosie», *Lucca = Expositio Evangelium secundum Lucam*, 3, 4.

CAP 3. NICE UN LUCRU MAI DE STÎNGIERA
 20 ȚĂRILOR NU IASTE DECÎT ADÉSELE SCHIMBĂRI
 A DOMNILOR DENTRU DÎNSELE. AȘIJDIRIA
 STATUL SLUGILOR, DECÎT A STĂPÎNILOR,
 CÎTU-I DE FĂRĂ GRIJĂ

Cartia întâi a Împărățiilor, cap 18, dzi-
 25 ce *Sfînta Scriptură* că Samoil proroc, da-
 că au îmbătrînit, au așezat pre feciorii săi,
 pre Ioil și Avie, cîrmuitori norodului în locul
 său; că din fire au bucurie părinții cînd lasă
 în cinste și în vrednicie pre feciorii săi. Și
 30 avînd lăcaș și giudecînd pre Versavai, iară
 bătrînul Samoil s-au mutat la unghîl cel de
 pre urmă a Iudeii, să petriacă la Ramatha.

1. Darurile orbăscu ochii, vatămă dreptatea, abat mintia de la cale driaptă. Filo, <*De iudice*>.

1 țărilor K/preoți B, preuți D/besiaricilor B, besericilor C, bisaricilor D, bisericilor K// 2 pofta D/cea B, ce K/otcîrmuire C,D, ocîrmuire K/supușilor B// 3 agonesita B, agonisita K/a mulțime B/mulțimii K// 4 astădz B/vediam B, vedem D,K/bisărici D/biserici K/grije B,D,K, grijiia C// 5 nici K/paști K/a le paște în munți B// 6 vrédnici B, vrednici C,D,K/precum B/viade B, vede K/singur B, în singur C, în singur D,K// 7 fiial B, fellu C,K/nu chivernisăscu B, nu chivernisesc K/tulbură B,K// 8 împotriva D,K// 10 giudecători B,C/m<i>1<o>stivi B// 12 dreptate B/liagilor B// 13 bunătația B// 14 fiialul B, fellul C,K/sint B,D// 15 Dumnezeu K// 15—16 pre cei rai domni și ispravnici nu ca pre niște deregători liagilor B/cei rai C,K/nu ca pre nește C, nu ca pre niște D,K/dregători K// 16 pe B// 17 răscumperia B// 19 Cap 14 B/după titlu cap 3 C,D/nici K/stingeria B, stîngerea C, stîngere K// 20 țărilor K/nu iaste C, nu este K]nu-i B/adésiale B, adesele C, adésăle D, adésăle K// 21 dintru K]intru B/dinsăle B,K/așijderea C, așijdere K// 23 citu-i]cît este K// 21—23 așijdéria statul slugilor mai fără grijă iaste decît a domnilor și decît a celor mari B// 23 grije K// 24—25 *Cartea B, Carte K/întîlîu B/Sv<i>nta C/Dîntii cartea Împărăților*, dzise *Sfînta Scriptură D/Scriptura B/Samuil B/pr<o>rocul B*, pro-
 rocul D,K// 26 după ce îmbătrîni B/așădzat D/feciorii K/săi]lui K// 27 pre Avie K// 26—28 au așezat cîrmuitori norodului pre feciorii lui, pre Ioil și pre Avie; că din firia B// 27 *lipsește* norodului D// 29 în]intru B/vrédniciia B/feciorii C,D/săi]lor K, sei B// 30 avînd ei lăcaș și giudecînd feciorii lui Samuil pre Versavai B/giudecînd C/iar K// 31 Samuil B,C,D,K/s-au mutat]să mută B// 32 pe B/petreață B, petriacă C//

f. 89^v

Și așa boiarii și cei mai bătrâni a izrailitianilor s-au strînsu și aședzară să trimiță solie la Samoil, să margă cei bătrîni a sinagoghii, că acéia socotială avea/atuncia ca nice dănă-
5 oar<ă> întru trebile de obște să nu ție so-
cotială celor tineri.

Dacă merșeră cei mai bătrîni la Ramatha, așa dzisără cătră Samoil: după ce ai îmbătrî-
nit, Samoile, și că pentru bătrînetile și slăbă-
10 cîunia nu poți să chivernisăști norodul, de
aprinșu cu dragoste a bun părinte cătră
feciori, ai lăsat feciorilor cîrma norodului. Iară
vom să știi că feciorii tăi cu totul s-au plecat
spre lăcomie: apucă mite de la cei sfadnici și
15 multe cu nedreptate arată celor mai slabi.
Pentru acéia împărat ne dă noao, care ni-ar
otcîrmui, care ar purta oștile noastre; că nu
poftim giudecători di-acmu, care ni-ar arăta
noao giudețul, ce domni care ni-ar apăra pe noi.

20 Samoil, audzînd solița, s-au turburat tare
de cuvintele acéia, cum pentru răutatea fecio-
rilor săi, așa pentru depărtaria din giudecătoria
lor. Și adevărat, pre cale, s-au rușinat Samoil
și s-au mîhnit asupra aceștii tîmplări; că a
25 feciorilor (tineri) răutăți și nebunii sabii ascu-
țită sîntu, care pătrunde inimile părinților
bătrîni. Vădzînd precum cu tot deadinsul au
aședzat jidovii să lépede pe feciorii lui din
diregătoria norodului (și acela ce de pururia era
30 în cinste pînă acmu, să rămie în necinste), nemi-
că altă n-au știut fără cît să spue lui Dumnedzău
jaloba pentru strîmbătatea făcută de jidovi.

Dumnedzău, audzînd jaloba lui, așa i-au
răspunsu lui: nu-ți pară cu duriare, Samoile,

2. Mai multu tatul pre
fecior decît feciorul pre
tată tubêște. Arios<to>.

3. De vei lăsa strîm-
bătate<a> ta la Dum-
nedzău, răsplătitoriu el
iaste. Tertul<ian>, *Pen-
tru răbdare*.

4. Dovada șărbiei iaste
cînd i să pun cuiva
dări sau bir. Sene<ca>
= Ambrosius, *Romani*,
13>.

1 așa B,C, așa K//boerii C,D,K/bătrîni B/izrailitenilor K// 2 aședzară]au aședzat D,
trimată B,K, triimită D/sol D// 3 cei mai bătrîni B, cei mai bătrîni C,K/cei mai
bătrîni să margă a sinagogăi B/sinagogăi K// 4 aceia K/socoteală B,K/avia B,ave
K/atuncia cei vechi B/atunca K/nici dănăoară D, nici odinioară K// 5 în trebile K/trébele
B/obștie B// 6 socoteala B,K/tinere K// 7 mersără C,K, marsără D//Și așa deaca
veniră cei mai bătrîni B// 8 așa B, așa K/dzisără]grăiră B/Samuil B,K// 9 Samuil
B, Samoil C, Samuile K//și pentru bătrînetile K/bătrînetiale B, bătrînetiale C/slăbiciunia
B, slăbiciunea C, slăbiciune D, slăbăciunea K// 10 chivernisăști K/de]dintru B// 11 aprinsă
dragoste B// 12 ficioiri D/ficioirilor B,D]iar K]care B// 13 ca să știi B/ficioirii B,D// 14 lăco-
mia B/mite]mintia B// 15 mult B/nedireptătia B, nedireptate D/celor slabi K// 16 aciaia
C, acia K/noai K/caria B/ne-ari otcîrmui B, ni-ar otcîrmui C, ni-ar otcîrmui K// 17 ari
purta B// 18 poftim D/giudecători B,C,K/de acmu B,D, di-acmu C, de acu K/caria B, cari
D/ne-ari arăta B, ni-ari arăta C// 19 noaă C, noai K, lipsește B/giudețul B,C, giudecata
K/domni B/carii B, cari K/ne-ari apăra B, ni-ari apăra C// 20 Samuil B/audzîndu
B, audzînd C/solie B/tulburat B,K/tari C]foarte K, lipsește B// 21 cuvintele B/acele K/rău-
tatia B, răutate D/ficioirilor D// 22 săi]lui K]așa K/depărtare B,K]den C]giudecătoria]spră-
vnicile B// 23 Samuil B// *din m. 2 figurează numai* Mai multe tatăl pre B// 24 aceștia
B/tîmplare B// 25 ficioirilor B,D]lipsește tineri B,D, fără paranteze K/nebuniile B/sabia
B, sabie C,D]ascuțite K, lipsește B// 26 sint D/pătrundu B/inemili D// 27 bătrîni B/vădzînd
C,K, vădzîndu dară B/dedinsul B,D, diadinsul K// 28 aședzat D/liapede C, lepede K/pre
K/ficioirii D// 28—29 toți jidovii să lépiade din cîrma norodului pre feciorii lui B/den C/dre-
gatorie K]acel D]ce]caré B]era de pururia B]fără paranteze K]de pururea C, di-a purure
K// 30 acu K]necinste]ocară B]nimică K// 31 alta B,K// 31—32 jaloba sa lui Dumnedzău
pentru B// 32 strîmbătate B,C,D,K// 33 așadară Dumnedzău audzînd B/Dumnezeu K/
auzînd K]așa K]intr-acesta chip B// 34 pară]pae B/duriaré B, durere C, dureri K/Samuile B//

- (pentru strîmbătate ce ți s-au făcut ție, de norodul meu), că dacă poftescu ei împărat, nu te liapadă pre tine, ce urăscu prevederea mîa, nice te mira căci ar lăsa pre feciorii tăi, 5 de vrème ce sintu nedrepti și rai, că pre mine, Dumnezăul lor, m-au lăsat și slujăscu idolilor. Și de vrème ce cer cu tot deadinsul împărat, am aședzat să le dau lor împărat. Ce întii, de ce li-i arăta lor împăratul, le giură lor așa: 10 împăratul, carele iaste să vi-l dau voaă, (acela) va lua pre feciorii voștri, deodată cu carale și cu dobitoacele și va face trăgători de sarcini și a unialtelor den casă. Iară nice cu atîta nu să va îndestula. Va poronci să fie feciorii 15 voștri olăcari pre drumuri, polcovnici și sotonici la războaie. Pre feciorii voștri la pluguri și la săpatul (viilor), grădinilor, la sécire pre dînșii și lucrători la măistriile oștinești tot pre dînșii îi va pune a lucra. Fête frumoas(e) 20 să viț avea (și tinere), iară rod dintr-însăle rău veți pricépe. Că împăratul ce-l voiu da voao le va face pre dînșăle unsori de lecuit ranile celor raniți în războiu și le va da pre samă grija cuhnei și a jîtnei împărătești. Și de va 25 ținea rău împăratul, carele-l voiu da voao, pre feciorii și pre fetele voastre, cu multu mai rău va ținea folosurile voastre că céle mai bune ce le veț avea cîmpii, turmele lui îi vor paște; cei/mai buni în viile voastre struguri 30 îi va rumpe; din oloiu, din untulelemnul cel mai bun și maslinile le va culége și orice roadă va rămînea pre pămînturile voastre, nu de voi, ce de ostașii lui să vor culiage. (Și așa cei streini roadă ostenelei voastre vor apuca.) 35 Și împăratul care-l voiu da voaă va dzăciui

5. Niceodată volnicia mai cuvioasă nu-i decit suptu stăpin bun. Cheardi <= Claudianus, *De consulatu* (?) *Stilichonis*, 3, 114>.

6. Volnicia cea prea mare deprinde a să întoarce în robie și-ntr-ascunsu și la ivală. <Plato, *De republica*, 8>

7. Mulți pentru ura celor ce-s de față și pentru pofta mutării să bucură de primejdiile sale. Tașit, *Analax*, 3.

1 fără paranteze K|| 1—2 făcut de norodul meu ție B|| 2 meu C|deaca B|pohtescu D|lipsește e B|| 3 leapădă B|urăsc B|prevederea C, prevedere K|preveghiare B|| 4 mea C, me K|nici K|ari lăsa B|pe B|feciarii C,D|| 5 vrémia B, vreme K|ce sint K, că sint B|nedirepti B,C|că|ce că B, căci C,D,K|| 6 Dumnezăul C, Dumnezeul K|slujesc B,K|| 7 vrémia B, vreme K|ce|ca B|dedinsul D, diadinsul K|| 8 așadzat B, așadzat D|să li dau D|| 9 de ce le voi arăta B, de a le arăta K|lipsește lor K|impărat K|giură B|așa B, așa K|| 10 caré B, care D,K|este K|vi-l K|vă B|lipsește acela B|fără paranteze K|| 11 ficiarii D|| 12 și cu|cu D|dobitoace D, dobitoacile K|sarcine B|| 13 uneltelor C,D,K|din B,D,K|iar K|nici K|| 14 poronci B,K|feciarii D|| 15 pe drumuri B|| 16 ficiarii B,C,D|| 17 lipsește și B|lipsește viilor B,D|fără paranteze K|și a grădinilor K|sécere C, sécire K|| 18 măestriile C,K|oștiaști B, oștenești C, D,K|| 19 puné B|| 19—20 Fiaté veți avia, bune (și tîniare) B|fete K|să veți C,K, să veț D|ave K|tineré C|fără paranteze K|iar K|rod|nărod D|dintru dînșăle B, dentr-însele C, dentr-însăli D|| 21 veț C|pricape B, pricepe K|că împărat care-l voi da voao B|ce il voi da K|voaă C, voaf K|| 22 dînsele C|ranele B,C,|| 23 în|la B|pe sama B|| 24 grije B,K, grijea C|cuhni C,D,K|cuhni împărătiaști și a jicniții B|jitniței C|| 25 ține B,K|carele il voiu da voaf K|carele voi da B|| 26 ficiarii B,D|fiatele B, fétile D, fetele K|| 27 ținea C, ține K|după voastre ad. între paranteze acelaș B|cele K|| 28 ce le veți B,K, ce li-ț D|avia B, ave K|turmili D, turmile K|îi vor|le va B|| 29 ce-i mai buni B|ce este mai bun K|| m. 7 lipsește B|strugurii K|| 30 lipsește din oloiu B|oloi K|untulelemn K|| 31 maslinele K|culiage B, culege K|| 31—32 și orice va rămînea din roduri B|rămînea K|pe B|| 33 oștașii B|culége C, culege K|fără paranteze K|așe B,K|| 34 streini B|rodul B|ostenélilor B, osteniălelor C, osteniăalilor D, osteniălilor K|| 35—3 Și așa împăratul carile voi da voaă dzéce de la voi din griu care aveți măsură a dziace din fiiaste caré a voastră cireadă, vacă, a dzéce din fiiastecaria turmă a voastră, oae, va lua B|| 35 careli il voiu da D, carele voi da K|va zăciui K||

grîul vostru, care aveți măsură și din fieșcare a voastră cireadă, vacă, și din fieșcare turmă a voastră, oae, de a dzécia va lua. Așjidiria din toate rodurile a dzécia parte măcar peste
 5 voia voastră, împăratului vostru viț strînge. Așjidirea slujba slugilor și a slujnicilor voastre mai multu împăratul va avea, decît voi toți lucrătorii strînși cu plata voastră. Și toți boii ce ară hotarîși voastre și samînă va lua și
 10 cu dînșii va lucra. Pădurile și pomeții lui, voao folosul, numai plătindu-le; iară lucrurile lor împăratului vor sluji. Aciastea care li-am dzis toate le va face împăratul, care îl voiu da voaă.

15 Aceasta ce o am arătat historie nu ăaste po-
 veste a lui Ovidie, nice ecloga lui Verghilie, nice scorniturile lui Omir, ce socotiala și vo-
 roava a lui Dumnedzău celui viu și adevărat, care nice a greși, nice a sminti nu poate.

20 O, ascunsăle a lui Dumnedzău giudecăți!
 O, necunoștința muritorilor, ce de ne rugăm, nice ce, pentru ce, de la cine, unde, sau cînd
 că cîrem nu știm, care noao pricină ăaste a multelor réle. Ca să nu greșască la ales și

25 la cerșut (ca să grăescu așa), ca să nemeriască
 ținta a prea puțini oameni să tîmplă. Cer jidovii liacuri și mai multe pagube le făgăduiaște
 lor Dumnedzău. Cer pre acela de la care s-ar
 otcîrmui și le dă Dumnedzău lor de la care

30 s-ari strica. Cer împărat și le arată lor tiran.
 Cer care li-ar face lor dreptate, și-i îngrozéște
 cu robie. Cer pre cel ce nu i-ar îngreuiă și
 le dă lor pre cel ce i-ar prăda. Cer pre carele
 ari mîntui pre feciorii lor și le dă pre cel ce, în
 35 loc de robie, pre dînșii să-i aibă. Așjidirea

8. Unde nu-i stăpin acolo greutățile mai multu să îngreuiadză. Ovid<ius>, Carte 15.

9. Dumnedzău, ca să ceri ceva rău, dîndu să minie și nedînd să milostivéște. Pripustu <= Prosper>, *Sen<cc> tute>*, 67.

10. Prevederea dumne-dzăiască, precum ăaste bună, așa-i și dumne-dzăiască și diriaptă. Oros<ius>, 1.

1 aveți măsură]veți măsura D/fieștecari D, fieștecare K// 2 lipsește a voastră ciriadă, vacă, și din fieșcare K/fieșticare D// 3 di a dzéce D, de a dzéce C, din a zece K/așjidire B, așjide-
 rea C, așjidere K// 4 a dzécea B, a dzéce C, a zece K]a céce D/macar B,K// 5 veți C,D,K// 6 așj-
 déria B, așjidere K/slugelor C,K// 7 avia B, ave D,K/ decît voi singuri toți B// 9 ce]care
 B/vostre B// 10 pomiații B/voaă B,C, voai K// 11 ad. marg. numai C, lipsește K/iar K/lip-
 sește lor K// 12 acéstea C, acéste D, aceste K/le-am dzis C, am dzis B// 13 carile B/voi
 da K/voao B// 15 ad. marg. arătat C/historie D/nu iaste C/aceasta ce o am istorisit nu
 este K// 16 povăste B, povestea K/nici K// 17 nici K/scorniria B/socoteala B/voroava lui
 Dumnedzeu D,K// 19 nici¹⁻² K/nici K/nu poatia B]poate D// 20 ascunsele B/Dumnezeu
 K/giudecăți B// 21 de ce ne rugăm B// 22 nici K// 23 cînd să cêrem C, cînd să cêrem K, cînd
 cerem D/noaă B,C, noai K/o pricină B,K/ăste C, este K// 24 a multe D]a muritorilor K/riale
 B, rele K/că K// 25 cerșutu B/fără paranteze K/ca să grăiască D/așa C, așa K/neme-
 rească B, nimeriască K// 26 ținta D]a priă puțini B]pre puțini K/oamini D/ciar B// 27 leacuri
 B/făgăduéști K// 28 Dumnezeu K/ciar B/acéla B, cela D/de la care]de caria B, de care
 D,K// 29 s-ar ocîrmui K, s-ari otcîrmui B// 29—30 de care s-ari strica B, de la care s-ari
 strica C, de la care s-ar strica K// 30 ciar B/pre tiran B// 31 ciar B/le-ari face B, li-ar face
 C/direptate B/îngrozăște B, îngrozești K// 32 robie]tirănia B/pri D/ciar de la care nu s-ari
 îngreuna B/i-ar îngreuiă C// m. 9 lipsește B// 33 le dă lor de care s-ari prăda B/i-ar prăda C//
 33—34 Ciar caria ari mîntui B/pri carile D/pre care ar mîntui K// 34 feciorii C,D// 34—35 și le
 dă care drept robi pre dînșii să aibă B// 35 robie]robi C,D,K/așjidéria B, așjidire C, așjidere K//

jidovilor, carii, socotind că luînd de la dînşii daruri vor fi slobodzi, li-au dat Dumnedzău împărat carele prin silă li-au luat acialea.

O, de cîte ori și cu cîtă nevoiță trebuie
5 a ne ruga lui Dumnedzău, ca stăpîniilor domni și beséricilor păstori, nu spre cumpăna vieții noastre, ce spre măsura milosirdii sale să dea!

Plato, Carte 1, *De giudéțile sichinilor*, carele
10 avea întru republica sa prea bune, căriia dzicînd cum cu nevoiță păzind întru orașile sale, să nu fie vreo mutare întru otcîrmuire, care aședzare și cu socotială să păziia de acei varvari și preaițăleptéște de Plato fu lăudată. Că
15 nice o cîumă a țărîlor mai mare nu iaste decît adesele schimbări întru stăpîinii, că pre cît adevărat ispita jidovilor arată, carii n-au fostu odihnitori întru multe feliuri/de chipuri întru
f. 90^v otcîrmuire. Că întii s-au otcîrmuit de patriiarși,
20 cum au fostu Avraam; de <a>cii de proroci, cum au fostu Moisi și îndată de boiari, cum au fostu Isus a lui Navi; apoi de giudecători, cum au fostu Ghedeon; de <a>ci de împărați, cum au fostu David, apoi de[n] preoți, cum
25 au fostu Avdie; pre urmă, după ce nu întrară toți în voia jidovilor, din lăsarea lui Dumnedzău cădzură în mînule tiranilor, lui Antioh Ptolomeu și a lui Irod, care îndestul facere pentru vina lor cu cali li s-au dat lor de la
30 Dumnedzău, că prea cu cale lucru au fostu; că acia ce n-au știut a petrece volnicia țării jidovești să guste groznică robie a Vavilonului.

Așjidiriia acéia socotială au fostu a neodihniților jidovi; acéia au fostu a trufașilor rîm-
35 lăni întru otcîrmuire, carii la începutul împărăției sale otcîrmuitori au avut întii crai apoi dzéce bărbați, deci sfétnici, apoi poron-

11. Mutările toate pe-mintești și schimbările pe urmă au perire și sfîrșit. Apol<cius>, *Pentru lume*.

12. Calul tare în gură, cu zăbală mai tare și mai groznic trebuie pedepsit. <Titus> Li-vius>, Carte 39.

1 socotindu B/luîndu B// 2—3 le-au¹⁻² B, li-au¹⁻² C/Dumnezeu K// 3 care B,D/prin]pen B, pren D/silă C,K/acéila B,C, acele K// 5 a să ruga B/Dumnezeu K/stăpîniilor B// 6 bisericii B, bisăricilor D, bisericii K// 7 vieții]vinei B/spria B/milosirdnicii B, m<i>l<o>s<i>rdiei C, miloserdii D, miloserdiei K// 8 dia B, de K// 9 giudețele B, giudețele C, giudecățile K/sichilor K/care K// 10 avia B, ave K/răpublica D/pria B, pre K/cărie D// 11 păziia B/orașiale lor să nu fie B/orașele C// 12 otcîrmuiria B, ocîrmuire K// 13 aședzara B, așadzare D/socoteală B/varvari B// 14 preițeleptéște B, preițăleptéști K// 15 nici K/țărîlor K/nu este mai mare K/nu iaste]nu-i B,C,D// 16 adésiale B, adésale C, adiasăli D, adesăle K/stăpîniri K, stăpîni B/că pre cît K]care că-i B// 18 întru]avură B/fialuri B, feluri C,K// 19 otcîrmuiria B, ocîrmuire K/octcîrmuitu B, ocîrmuit K/patriiarși K// 20 de cie K// 21 Moisei B/boeri K]voevodzi B// 22 Iisus K/lipsește a lui Navi B]giudecători B,C// 23 de cie K// 24 den]de B,C,D/preuți D// 25 pe urmă B,K// 26 lăsaria B, lăsare K/Dumnezeu K// 27 mînile K// 28 lui Ptolomeu B]și lui Irod B]carili D]faciare B, faciare D// 29 cale B,C,K/li să dăde lor de Dumnedzău B// 30 Dumnezeu K]pria B, pre K// 31 că]ca B,C,D,K]acéia B, aceștiia D]petrece K]țării K// 32 gustia B]groznică B, groznica K// 33 așjidéria B, așjiderea C, așjidere K]acela K]socoteală ce au fostu B// 34 acela K/rîmliani C, rîmlieni K, romani B// 35 otcîrmuiria B, ocîrmuire K/impărății D,K// 36 ocîrmuitori K]craiu K, lipsește B// 37 dzécia B, zece K// 37—1 decii¹⁻² D, decie¹⁻² K, decia² B]sviatnici B, sfetnici C, poroncitori B,K/

citori, deci cercători, apoi trivuni, deci sinas-
 tori, și așa de la o vreme, suptu supunere a
 împărați tirani. Toată acéste mutări și fé-
 liuri de chivernisèle li-au aflat stăpîniia Rîmu-
 5 lui pentru altă pricină, fără cît să ispi-
 tiască oare putea-s-ar mîntui din robie și de
 stăpîniia streină. Că așa era de mîndri romanii
 într-aceasta, cît moarte cu slobodzanie împreu-
 nată iubiia și cu ură viața cu robie avea. Iară
 10 ce au așezat Dumnedzău așa și vădzind voia
 lui Dumnedzău împotriva, după ce făcură
 hotar romanii, răsturnînd împărății și țări a
 toată lumia, începură de <a>cii a gusta singuri
 ei robie cumplită în Rîm. Căci după ce începură
 15 a să muta fiili deșertării, ni<ci> într-o parte,
 ni<ci> într-altă atunci măcar cu pila a-i
 freca obedzile robiei, cînd credința cei supuși
 strică, ascultarea părăsăscu cei mai mici, răz-
 boae ațiță cei supuși, țări a dobîndi craii,
 20 stăpîniia a călca împărății; săvai că ar vrea și
 n-ari vrîa cei întii și cei de pe urmă, cei mari
 și cei mici trebuie să să mărturisască a fi șarbi.
 Că iaste lége nemutată cînd petrecem viața
 muritoare, nice dănăoară de tot nu putem să
 25 ne dezbatem de suptu giugul robiei.

Iară nice pre voi domnilor și oamenilor aleși,
 pentru lățimea stăpînirilor voastră să nu vă
 socotiți a fi slobodzi de suptu robie. Că cu
 multe părți mai nesuferit lucru iaste a avea
 30 cugetul cu grijă și cu gînduri îngreuiat, decît
 grumadzii și picioare cu her îngreuiate. Că
 robul, de va fi[n] bun să sloboadă din robie,
 iară voi, domnilor și stăpînilor, cu cît
 sinteți mai mari cu atîta mai în mare grijă
 35 vă aninați. Că domnului de care radzimă
 sănătatea republicii, nice o soroacă de ceas

13. Robiia și volnicia,
 de vor trece modurile
 sau mijlocele, amîndoa
 sintu réle. <Plato, *Epi-
 stola* 8.>

14. Mai bună fie celor
 buni vrednicia fără
 viață, decît viața fără
 vrednicie. Valer<ius
 Maximus>, 3, 2.

15. Nime slobod suptu
 poroncă nu să soco-
 tiaște. Avril <= Aure-
 lius Victor, *In Nerone*>.

16. Ce iaste mai meser
 lucru decît nice șie a
 nu fi părtaș. Filo.

trebuni B/decii³ D, decie K/senatori B,C// 2 așa B, așa K/vrémia B, vreme K/supunere
 B, supunirea D// 3 toate C,D,K, tot B/acéstia B, aciaste C, aceste K// 4 feliori C,K/chiver-
 nisală B, chivernisiale C, chivernisele K/le-au aflat B/stăpîniia D, stăpînire K// 6 ispi-
 tească B, ispitiască C/oare]ori B/putia-s-ar C, pute-s-ar K/putia-ari a să mîntui B/din]den
 C, de D/de]din B,K// 7 stăpînire K/străină D/așia B,C, așa K/romanii de mîndri K// 8 intru
 aceasta K/moartia B/slobodzenie B// 9 viiața K/avia B, ave K/iar K// 10—11 ce-au așezat
 D/așia Dumnedzău B/Dumnezeu¹⁻² K/așa K/vădzindu B, văzind K/împotriva D,K/
 făcusia B// 12 împărății B,D/țări D, țările B, țările K// 13 lume K/de ciia B, de cie K, lip-
 sește D/singuri B,D, K// 14 lipsește ei B/robiia B// 14—17 Căci după ce încep fiili deșertării
 nicia a să immuta, ni încolo, atunci ca cu pila sa-i fereca obiadzile B// 15 deșertării C,K/
 ni¹⁻²]și K// 16 într-alta K/atunce D,K/macar K// 17 freca]fereca D// 17—18 cîndu cei supuși
 credința o strică B/credința]cre D/strică D, lipsește K/ascultare B,K/părăsesc K// 19 ațiță
 C,K/suppuși B/țări B, K/crăii A, crai D// 20 împărății B,C,K/împărății A,D/săvai]macar
 K/ari vrea B, ar vre K// 21 n-ari vrea C, n-ari vre K/pre urmă D// 22 toți a fi șarbi
 B/șarbi]robi K// 23 este B,K, iaste C/petreciam B, petrecem K/viiața B// 24 muritoria
 B, nici odineoară K/nu putiam B// 25 lipsește suptu K/giugul C// 26 iar K/nici K/între
 paranteze și oamenilor aleși B,C/oaminilor D// 27 lățimia B,C, lățime D,K/stăpîniilor K/voastri
 D, lipsește B// 28 că cu]cu D// 29 iaste C, este K/avia B, ave K// 30 cu]giatul B/grijă B, grije K/în-
 grăuet B, îngreuiate D// 31 picioarele B, picioarele D,K/lipsește cu her K/îngreuiate cu fier
 B/îngreuiate C/îngreuiate K// 32 den C,D/robie]obiadé B// 33 iar K/între paranteze și stăpîni-
 lor B,C// 34 sinteți D,K/în mai mari griji C, în mai mare grijă D, în mai mare grije K/mai în
 grele griji B// 35 radzimă B,K// 36 s<ă>n<ă>tatia B, sănătate K/răpublicii D/țărilor B/nici K//

nu-i lipséște, în caré i s-ari odihni gîndul. Robul, fiind în robie, trage nădédje că să va slobodzi, iară voi nice o nădédje de slobodzénie, pînă la moarte, nu aveți./Robului obedzile să pun

f. 91 5 cu o cumpănă știută, iară voaă fără nice o cumpănă grijea să adaoge. Că mai greu ăste inimii mîhnite un dram de grije, decît dzéce ocă de fier trupului. Robul singur obedzile frînge, sau cu pila le strîcă, iară întru voi

10 sîngurimia cu o mie de grijă cugetul îl turbură; că locurile sîngure grădină sintu minților celor supărate. Robul cînd va îndestula pre cineva cu slujba lui, tuturor va face îndestul, iară voi, domnilor, datori sinteți pre toți să-i

15 îndestulați; că a bunului domnu ăste prea scurtă vreme a videa îndestulare șie, că cé-lălate care are, să fie binile tuturor.

17. Niceodată stăpîniile cialî mari nu stau fără lucru. Silem <=Seneca, Suasoriae, 5>.

Știută ăste aceasta a lui Plato, că cea mai mică parte a domnului trebuie să fie a domnului, că pentru să fie domnul cu totul al său, nice o parte a sa să n-aibă. Robul de lucrîadză dzua, fără grije noapte odihnéște și doarme, iară domni dzua ascultînd pîrile, iară noaptea cu neamistuite suspinuri petrec. Pre urmă,

25 veri bun, veri rău ar fi robul, sfîrșindu-și viața să sfîrșiaște și vina, nerămîndu-i nice o pomenire, iară de bietul d<o>mnu ce va fi cînd moare? Că de au fostu bun, scurtă pomenirea bunătății lui rămîne, iară de au fostu rău,

30 nice dănăoară nu să astupă defăimarea numelui lui.

Acéstia li-am dzis, pentru că cei mari, cum și cei mici și de gios, slugile și stăpîinii, numai întru acela că ar fi stăpînie să cunoască, care

35 sîngur pentru să ne facă pre noi stăpîni, care ca o slugă făcîndu-să au venit în lumea aceasta.

1 nu lipsiaște B, nu-i lipsește K/caria B/in care ni s-ar odihni K// 2 fiind]aflindu-să B/nedéjde B, nedejde C,D, nădejde K// m. 14 lipsește B/slobodzi C// 3 iar K/nici K/nedejde C,D, nădejde K/slobodzenie C,K, slobodzanie D/pînă]pîr D// 3-4 iară voao o slobodzenie aflindusia pînă la moartia să nu nedéjduți B// 4 obédzile B, obezele K// 5 cu o]ca o D// neștiută K/iar K/voao C/nici D,K// 6 griji B, grije C,D,K/adaog B/este K// 7 griji C, griji D/zece K, 10 D// 8-9 Robul cînd véde obedzidzile singur le frînge B/sîngur K/strică B,D,K/iar K// 10 sîngurimia B, sîngurimea C, sîngurime K/mii D/grijă] B, griji C,K/tulbură D// 11 sîngure B, sînguri D/sînt B,K, sîntu C/minții cei supărate K/celor D// 12 pri cineva D// 13 slujbele B/iar K// 14 voi]voaă B/sinteți C,D,K// 15 iaste C, este K/pria scurtă B, pre scurtă K// 16 vrémia B, vreme K/a vede K/a avia B/de îndestulare B/șie]luiș K/lipsește că B/célelalte C, celelalte D// 17 caria B/binele C,D// 18 iaste C, este K/Platon K/că cia C, că ce K/căci B// 21 nici K/să nu aibă K, să n-aibă trebuie B/lucradză B// 22 zioa K/noaptea B/odihnești K/și doarmia B, lipsește D// 23 iar K/zioa K/ascultîndu B, ascultă D/iar² K, lipsește B/noapte B,C,D,K// 24 nemistuite K/pe urmă B// 25 veri ¹⁻²]macar K/sfîrșindu-i-să B, sfîrșindu-ș K/viața să sfîrșești K// 26 nici K/pomianire B// 27 iar K/ad. marg. de bietul B// 28 di au fostu D/pomianire B, pomenirea C, pomenire K// 29 bunătăților îi rămînia B/iar B,K// 30 nice odinăoară D, nici odineoară K/defăimare B,K/lui]său D,K// 32 aciastia C, acéste D, aceste K/le-am dzis B, li-am dzis C/pe pentru ca C,K/ășia cei mari B// 33 lipsește mici și B/numai că K// 33-35 numai că ar fi întru acela care sîngur B// 34 stăpînire K/care sint sînguri D// 35 stăpîni B/lipsește care B// 36 ca slugă B/venitu B, vinit C,D/lume D,K/intru această lume Dumnedzău B//

CAP 4. CE ÎNCEPĂTURĂ AU AVUT PUTĚREA
TIRANILOR, CÎND AU ÎNCEPUT OAMENII A
PORONCI ȘI A SĂ SUPUNE ASCULTĂRII OMENEȘTI
ȘI CĂ PUTĚRIA ȘI STĂPÎNIA DOMNULUI ASUPRA
5 SUPUȘILOR DIN PORUNCA DUMNEDZĂIASCĂ
RADZIMĂ

Ca să lăsăm acmu istoriile poeticilor și
basnele ciale vechi, de vom să arătăm ade-
vărul după istoriile sf<i>nte, cel întii a lumii
10 iubitoriu au fostu tată-nostru Adam, carele
au gustat din pomul cel cu poroncă. Și aceasta
au făcut nu așa, pentru să nu facă poronca
dumnedzăiască, cum ca să nu mîhniască pre
soțul său, pre Eva, pre care mulți astădzi
15 urmînd multă vreme întru socotiala sa
a țînă ca nice într-o dzi să nu-ș vadză mîh-
nită pre muțarea sa. Așjidirea, cel întii ucigaș
de om în lume au fostu Cain și întii în lume
fu ucis Avel. Întii în lume Lameh avu doaa
20 mueri; întii în lume oraș să zîdi Enohia, în
cîmpii Edem. Întii în lume musicos stătu
Tuval. Cel întii în lume corăbiiaru au fostu
Noe. Cel întii în lume tiran au fostu Nevrod.
Cel întii în lume preot au fostu Melhisedec.
25 Cel întii în lume craiu stătu Amrahim, cel
întii voevod Moisi, cel întii în lume să numi
împărat Iulie/Chesariul. Că pînă la acēia
vreme carii ocîrmuia republica să numiia
sfētnici, cercători, poroncitori, iară de la Iulie
30 Chesariul pînă acmu împărați să chiamă.
Războiu întii în lume, care cetim, că s-au
făcut în valia cea cu pădure unde iaste astădzi
marea cea de sare. Că meidian foarte mare
șes, care era atun<ci> pămîntu viu, astădzi
35 iaste Marfa Moartă.

1. Mare laudă iaste a
birui cu sfatul pre cei
mai de sus, celor pe
urmă pildă și cinste
a lăsa. Țijero, <In Ver-
rem>.

f. 91^v

1 după titlu Cap 4 C, D/Cap 2, parte a doa B/puteria B, putere K// 2 oamini D// 3
ominești D/a porunci și căci și de supuneria ascultării oamenilor B// 4 puterea C,
putere K/stăpînie D, stăpînire K/și că stăpîniia domnului și putere asupra supușilor
B/lipsește asupra supușilor K// 5 poronca B, K/dumnădzăiască C// 6 radzimă B, K//
7 acu K/istoriile K// 8 basnili D/cēia B, cele C, cele K/viachi B/vom]voim K/să ară-
tăm]arăta D// 9 întiiu B]mai întii K// 10 iubitor D, ad. marg. K/carele]caria B// 11 gustat]mîn-
cat B/lipsește din B]poroncă B, K// 11—12 și o au făcut aceasta nu așa B// 12 nu așa K]poronca
B, K// 13 dumnădzăiască C// 13—14 nu mîhnească pre Evva muțarea sa, pre care B// 14 lipsește pre¹
D// 15 urmîndu B/vrēmia B, vreme K/socoteala B// 16 a ține K/nici D, K/întru o zi K/nu-ș]nu
B// 17 lipsește pre B]muere K/așjiderea B, C, așjidere K// 18 lumia B// 18—19 întiiu ¹⁻² B// 19
doaa B, C// 20 muțari B]orașul întii în lume să zidi B/zidi K/Enohie K]după Enohia ad. marg.
făcută de Enoh B// 20—21 în lume oraș să zidi în Edem, Enohia D]pus în cîmpii Edem B// 21 cel
întii în lume musicos B, C, D, K// 22 Tuvalcain B]întiiu B]lumia B/corăbiieru C, K, corăbiiar
D// 23 ad. marg. cel întii în lume tiran au fost Nevrod K/au fost tiran B// 24 preot în lumia
B/au fost preot K/Melhisădec D, Melhisidec K// 25 craiu în lume B/Amrahil C, D, K, Arahil
B// 26 voevoda D/Moisei B/au fost Moisi K/lumia B/să numi împărat]să chemă împărat
B, împărat au fost K// 27 Iulie Chesar B, Iulie Chesariu C, D, K/aceia C, K, aceasta B//
28 vreme K]ocîrme D, ocîrmuia K/răpublica D// 29 sfiatnici B, svetnici C, sfetnici K]porun-
citori B, K, K]iar K/Iulie B// 30 acu K/chiamă]număscu B// 31 războiul B// 31—32 caria cetim
că s-au izvodit în lumia s-au făcut în valia B// 32 vale D, K]cea]ce K/păduria B]undē
B]este K]astăz K// 33 mare K/cia B, ce K/meidean B, meidian C// 34 șas D, lipsește B]atunca
B, atunce C, K]astăz K// 35 iaste C, este K/Marea Moartă B, Mare Moartă C, D, Mare Moarte K//

Nu poate să ne amăgiască pre noi *Scriptura*,
 caria(-i) plină de tot adevărul. Dintr-acia dară
 1800 să vede chiar că au trecut de la începutul
 lumii, carii nice dănăoară nu s-au strinsu noro-
 5 dul să facă războiu între sine; pînă cînd des-
 frînare și rahnă n-au avut lumea, pînă atuncia
 ce ar fi războiul n-au știut. Și aicea am socotit
 a fi bine de vom arăta pricina războiului ce
 s-au făcut în lume, pentru să știe și domnii
 10 și cei ce rîhnesc să-ș facă îndestul. Așeadară,
 s-au lucrat.

Fiind acești 5 crai: Vara, craiul Sodomii,
 Ghersa, craiul Gomorii, Saneavus, craiul
 Adamii, Semever, craiul Sevoimilor și Vala,
 15 craiul Sigorii, birnici lui Hodorlaomor, împă-
 ratului elamitilor, toți deodată să lepădară de
 dînsul, nevrînd să-i mai dea bir, nice să-l mai
 asculte. Deci nu trebuie a să mira că țările
 birnice de pururea au fostu învrăjbitoare.

20 Prilejitu-s-au această dezbateri la al treispră-
 dzécélia an a împăratului Hodorlaomor și
 îndată la anul Amrahim, craiul Senaar și
 Antioh craiul Pontului și Thadal craiul năroa-
 delor să împreună cu Hodorlaomor și toți
 25 deodată și războiu a face și a pradă pămîntul
 nepriiatenului său începură. Că vechiu rău
 iaste a războiului, că cela ce nu poate strica
 vrăjmașilor celor vinovați, pradă norodul și
 sărăcește pre cei nevinovați.

30 Decii unii pentru să vatăme (norodul),
 alții pentru să să apere, puind tabere, fac
 războiu, între sine vrăjmășăscu și așea cei
 mai puțini bătură pre cei mai mulți și cei
 mai puțini luară izbîndă despre cei mai mulți.

35 Care lăsînd Dumnedzău de să tîmplă într-acel
 dintii războiu pre pămîntu, de să să învețe

2. A mai multe pri-
 mejdii să supune mul-
 țime cea mai multă.
 Veget<ius>, cap 1.

3. Dările plătim pentru
 să nu avem războaie.
 Orosius<, 5, cap 1.

1 amăgească B// 2 care iaste plină B, care este plină K/Dentr-acia D, dintru ace K/dar K//
 3 să vede K// 2-3 dintr-acest niam dar să vedē că au trecut 1800 ani de la început
 B// 3 c-au trecut D// 4 care D/in carii nice dănăoara B/nici odcinoară K// 5 noroadēle B/
 sine K// 6 rîvnă K/lumia B, lume K/in lume D/atunce K// 7 aice C,K, aici D/lipsește și
 aicea am socotit B// 8 va fi B/de vom arăta]să arătăm D// 8-11 scris cu roșu, ca un titlu
 Să arătăm pricina războiului... D// 9 lumia B/pentru și domnii să știe B// 10 cei]celor
 B/rîhnescu B, rîvnesc K/să facă B/așia B,C, așa K/lipsește dară K// 12 fiindu B/cinci K/
 cinci împărați B// 12-15 craiu² D/craiu¹⁻²] împăratul B/Sodomului B/Versa B/Gomorului
 B, Gomorii D,K/Seneavus B/craiu³⁻⁴] împăratul B/Senever B/craiu⁴ C,D/craiu⁵ C,D]
 împăratul B/birnicii D/impăratul K// 16 elamitianilor D/toți odată D// 17 nevrîndu B/
 de bir K]plătească haraciul B/nici K]nevrîndu B/să-l]să B// 18 deci]dece B/a să mira]mirat
 B/mi<ra> D/țările K// 19 de pururea B, de purure C, di-a purure K// 20 prilejitu-s-au]timplat-
 s-au B/aceasta B,C,K]acea D/dezbatire B/treisprădzéce B, treisprădzécele C, triisprădzécile
 D, treisprădzecile K// 22 și-ndată D/Arahil B, Amrahil C,D,K// 23 craiu² D/noroadelor B,K//
 24 lipsește și D// 25 faci C// 26 nepriiatinului C,D,K]vrăjmașului B/viachiu B// 27 iastia B, iaste
 C/a războiului este K// 29 sărăciaște B, sărăcești K/pri cei D// 30 deci C,K]Așiadară B/vateme,
 K]fără paranteze norodul K, lipsește B// 31 lipsește pentru B/aperia B/tabără B/fac]stătu B/
 32 sine C,K]vrăjmășesc C,K, vrăjmășescu B/așia B,C, așa K// 33 puțini B/bătură]biruiră B//
 34 izbînda B,D]despre]de pe B, de pre C,D,K// 35 lăsîndu B/Dumnădzău C/de
 Dumnezeu să tîmplă K// 36 dinti B, denti D]pe B]deci să să învețe D,K]invēția B//

domnii cu această ispită; că tîmplărilor ce vin împotriva la războaie, nu de aîurea ce din nepaza dreptății întru războiu (făcîndu-s(e)) vine. Că de s-ar hi fostu Hodorlaomor îndes-
 5 tulat cu hotarale sale, precum făcusă cei mante de dînsul, nice în țările vecinilor săi n-ar hi intrat, nice birnice și pre dînșii nu i-ar hi făcut, nice el nu s-ar fi rușinat de dînșii, nice războiu cu dînșii a face n-ar hi trebuit. Că
 10 dentru desfrînarea a unora și dintru rahna altora să ațîță neprieteșuguri între noroade. Și că am spus de aciia carii pentru stăpîniia întii au făcut războiu, să vedem, dară, care au fostu izvorul cel dintii a robiei.
 15 Izvorul a robiei și numele de slugă și de stăpin fost-au în vécii cei vechi? Oare cu poronca celor aleși întru bunătate au fostu ațîțată în lume robiia, au pentru desfrînarea a tiranilor fu aflată? Că unul să/po<ru>nceas-
 f. 92 că, altul ca să asculte, orice să pare a fi lucru nou în lume. Deci începătura robiei în lume să începu de la cela ce fu întii în lume vînătoriu, precum mărturiseste dumnedzaiasca
 20 *Scriptura*, care așta s-au tîmplat: Noe patriarhul trei feciori au avut: pe Sim, Ham și pre Afet, dintre carii cel mijlociu, Ham, au născut pre Hus, pre tatăl lui Nevrod. Acestu Nevrod mare vînătoriu să făcusă de hiară de pădure. Și întii începu acesta tirăniaste a
 25 poronci noroadelor și silă făcînd trupurilor și cu sila apucînd folosurile, unde *Scriptura* îl numește pre dînsu dintru a oamenilor cei asupriți, care pre oameni îi supără și-i căznește. Că oamenii cei cu viață rea de pururea supă-
 30 rați și grei sintu republicii. Acesta pre haldei i-au învățat să cinstiască focul, acesta au aflat deplin stăpîniia, pre carele toți cei supuși

4. Neme nu s-au născut slobod, nime rob. A-céste pe urmă tuturor li-au pus norocul neme. Sen<eca> 7, *Cosnu* <= *Controversiae*>, 6.

5. Mai bine să păti-mești singur decît să faci greșală. Sen<eca>, *Thebaida*, 19, 2.

6. Mai multă scădere iaste întru singura strîmbătate, decît folos întru acele lucruri ce pătîmăscu strîmbătate. *Țișeroș*, Carte <1, *De finibus bonorum et malorum*>.

1 aceasta D/tîmplările B,C,K// 2 împotriva D,K/războiu B/aiuria B, aiure K/den B,D// 3 nepaza]paza D/dereptății B, dreptății K/război B/fără paranteze D,K// 4 s-ar]ar B/hi]fi D,K/îndestulat Hodorlaomor K// 6 mai înainte K/țările K/n-ar fi B, nu ar fi K// 7 nice pre dînșii birnici și B/birnici D/pe D// 7-8 nici birnici pre dînșii luiș nu i-ar fi făcut K/nu i-ar fi făcut B,D, nu i-ar hi făcut C// 8 nici¹⁻² K/nici K// 8-9 nice a face războiu cu dînșii B// 9 n-ar fi trebuit B, nu ar fi trebuit K// 10 dintru B,K/desfrînaria B, desfrînare D, desfrînare K/dentru² C,D/rîvna K// 11 ațîță C,K/neprieteșuguri B// 12 acéia B// 12-14 pentru cei ce întiiu au făcut stăpîniia cu războiu să vediam acmu caré au fostu B// 12 stăpinire K// 13 dar C,K// 14 dintiiu B// 15 lipsește izvorul a robiei B/izvorul robiei D,K/numial<e> B// 16 stăpin B/au fost K/in vacurile célia viachi B/vecii K/oare]ori D// 17 poronca B,K/bunătati B// 18 ațîțată K/lumia B/pen]pen B/desfrînare tiranilor B,D/desfrînare K// 19 poroncească B, poroncească C// 20 și altul să asculte K/altul să ascultia să pare a fi oarecia lucru nou B// 21 lumia¹⁻² B/Dece B/lipsește în lume ²K// 22 cela]acéla B/ce]carele B/întiiu B/lumia B/vînători K// 23 mărturisești K/dumnădzaiasca C]sînta K// 24 așa B,C, așa K// 25 trii D, 3 B/ficiori D/pe]pre B// 26 Iafeth K/dintru B, dintre C/dentre care-i cel mijlociu D/mijlocii B, mijlociiu C// 27 lipsește pre ²K/aceasta Nemvrod B, lipsește D// 28 vînători K/să făcu B,K/fiară K// 29 de păduria B]sălbaticé K/lipsește acesta B/tirănește C, tirănește K// 29-30 a poronci tirănește noroadilor B// 30 poronci K/și silă C, de silă K// 31 cu sila B,K// 32 numiaște B,C, numești K/dînsul B,D,K/dentru D/oaminilor D/oamin D// 33 căznești K// 34 oamini D/viață K, viața C/rria B, re K/de purure B, de-a purure K// 35 sint D,K/răpublicii D// 36 au învățat K/cinstiască B,C/acestaș B,C,K// 37 aflatu B/deplină B,C,K/stăpinie C, stăpinire K/care K/suppuși B//

a lui să-l cunoască; acestaș tiran blăstămat făcu hotar vieții cei de aur omenești, în care nime nu viețuiaște într-ascunsu; că cei vechi numai viața deosebită o avea a sa, iară voia 5 și folosurile toate de obște.

Mare răutate iaste a fi tiran de sine, iară mai mare rău iaste a fi turburătoriu țărilor sale, iară cu multu mai rău iaste a fi răsipitoriu legilor celor bune a patrii sali; iară 10 preste toate mai cu asupră rău iaste obiceiul cel rău, odată adus într-o țară, să-l lasă trainic, că foarte vrednic de hulă iaste acela de pururea care nu numai rău între ai săi au fostu ce și următori în vecii viitori au 15 nevoit să aibă.

Eusăvie încă, mi să pare, că însămiadză pre Nevrod că, pustiindu-să țara lui de ciumă, cu optu feciori oameni aleși, au venit la Italia și acolo au făcut Camesa, care pe urmă, 20 în dzilele lui Saturnu fu numit Valente, iară în dzilele lui Romil să numi, precum și acmu să numește, Roma. Și de iaste așa nu trebuiaște mirare, căci în vremile trecute fu Rîmul încungiurat și dobîndit de tirani, de vreme 25 ce au avut ziditori tirani vestiți. Că precum au fostu Ierusalimul fată a împăraților celor păciuitori în Asia, așa Rîmul au fostu mumă domnilor celor mîndri în Evropa.

Iară istoriile noroadelor carii n-au știut căr- 30 țile sfînte altă samă dau de stăpîniia robiei întrată în lume. Că închinătorii de bodzi nu numai pre văditoriul lumii n-au cunoscut, ce și a multelor lucruri în lume începăturile nu li-au știut.

35 Dzac dar, că între alți feciori a lui Nevrod tiranul au fostu unul, anume Vel. Acesta Vel au stăpînit întîi în Siriia și acela întîi au fostu aflătoriu

7. Oamenii buni mai lesne priimăscu strîmbătate decit fac altuia Gel<ius>, 12, 9.

8. O pildă multu rău face. Seneca>, Cartea 7.

9. Omul rău va cel bun să fie rău, pentru să aibă potrivitnic șie. Lacti <= Plautus, *Trinummus*>.

10. Suptu puterea Rîmului a toate-i lumii stăpîniei. Oros<ius>, 1, Carte 3.

11. A tuturor răutăților începutul iaste mîndriia, din care să așîță războaiele orașelor. Oros<ius>, 6, 17.

1 ai lui B,C,D,K|| 2 viații omenești cei de aur B/care B,K|| 3 nimă B, nime K/nu viețuia B,C,D,K/intru ascuns K|| 4 viața K/deosăbită C,D,K/viața avia deosebită B/avia C, ave K/iar K]ia B/voile B, voe D|| 6 răutate]rău B,C,D,K/iaste C, este K/de sine K]din sine rău B/iar K|| 7 iaste C, este K/tulburătoriu B, tulburător D, tulburători K/țărilor sale K]de țări D|| 8 iar K/cu multu]departe B/mare rău iaste C, mai mare rău este K/răsipitori K|| 9 legilor B, legelor C/lipsește celor B/patriei C,K/sale B,C,K/iar K|| 10 peste B/mare asupră rău B/iaste C, este K|| 11 într-o țară K|| 12 trainică să-l lasă; că pre lucru vrednic iaste de hulă B/iaste C, este K|| 13 de pururea B, de purure D, di-a purure K/cară B/săi]lui C|| 13-14 au fost între ai sei, ce au și nevoitu ca să aibă următori în vacurile viitoare B|| 14 vecii K|| 16 Evsebie B, Eusevie K/insemnează B, însămiadză C, însemniază K|| 17 Nemvrod B/lipsește lui D/ciumă B|| 18 feciori D/oamini D/au vinit C,D]veni B/Italia C,K|| 19 orașul Camesa B,K/mare pe urmă K|| 20 în dzilele C,D,K]pe vremea B/Valenti B, Valinte D, Valent K/iar K|| 21 în dzilele D,K]pe vreme B/acu K|| 22 numiaște B, numești K/iaste C, este K/asaș B,C, așa K/nu trebuie B, nu trebuiești K|| 23 în]pe B/vremile B|| 24 încungiurat Rîmul B/încungiurat C,K/vriame C, vreme K|| 25 ce]că B|| 26 Ier<u>]s<a>limul B/fata împăraților B|| 27 păciuitori C/asaș K/mumă]imma B|| 29 iar K/care B|| 29-34 lipsește carii n-au știut... nu li-au știut D|| 30 sfinte B/stăpînire K|| 31 lipsește în K/lumia B/boji K]idoli B|| 32 văditoriul]ziditoriul B|| 33 a multe K/m. 6 lipsește B,D]m. 7 și 9 lipsește B/lumia B|| 34 nu le-au B, nu le-u C]n-au K|| 35 dară B/feciori D/a lui]au avut B|| 35-37 Nevrod tiranul un fecior, căruia numia]e au fost Vel. Și acesta Vel au stăpînit întîiu B|| 37 au stăpînit]au stăpînit D]Siriia D/acela]cel B/întîiu B/aflător D, aflători K||

de războaie pre pământu și întâi au făcut monarhia între asiriiani; și împărățind 60 de ai, au murit în Asia, lăsind toată țara de războaie învrăjbită.

- f. 92^v 5 Întîi, dar, pre pământu au fostu monarhia asiriilor, care au trăit ani 1302 și cel/întîi împărat au fostu anume Vel; iară cel de pre urmă împărat, de la care avu sfîrșit împărăția Asirii, au fostu Sardanapal, pre carele 10 cînd îl ucidea, între turmele curvelor, purtînd purpură, în portul femeescu l-au aflat și foarte cu cale i s-au făcut moartea așa ocărită. Că nu să cade domnului a socoti acéle (ce au făcut), ce-au lucrat cei mai mari cu sabiia. 15 Nevrod au născut pre Vel, carele au avut muare pre Semiramis, muma lui Nin, carele urmă și tirăniia și împărăția tătine-său. Iară muma și feciorul, socotind a fi lucru puțin a face tirăni, au aflat stîlpii dumnedzăilor 20 noi. Că mai de sirgu deșărtarea cea omeniasc(ă) urmadză céle réle agonisite dentru cei răi, decît céle bune începute de cei buni.

Vrut-am să arăt pre moșul, pre tatăl, pre muma și pre nepotul, cum toți acéștiia și 25 închinători de idoli și tirani au fostu. Pentru domni și cei mari stăpîniile sali nu de la cei ce iubăscu pacia și bunătatea, ce de la cei desfrînați și turburători că au luat începătură să știe. Așeadar să fie Nevrod cel întîi tiran, 30 să fie Vel feciorul lui cel întîi, aflătoriu războaelor, să fie Hodorlaomor cel întîi pricinătoriu războaelor, fie și alții pre carii nu-i pomenéște *Scriptura*. Iară săvai că i-aș număra cîte unul, sau pre toți deodată, acéștiia ce s-au 35 pomenit, am arătat pricina lucrurilor celor réle, care căci-i așa prea cu hulă iaste deșer-

12. Mai multă vreme trăescu pildile decît obiceiurile. Tacit, *H<istorii>*, 4.

13. Izvodindu-să slobođenje despre puțini, să împraștie în toți. *Curt<ius>*, Cartea 8.

1 războiu B/și-ntîi D// 2 monarhie K/asiriiani B// 1-3 întîiu au făcut monarhia între asiriiani; și de la o vreme au murit, împărățindu 65 de ani în Asia, lăsindu B// 3 de ai]ani B/Asia C,K]AsiriiaD/lăsind K// 4 războiu D// 5 întîiu B/dară B/monarhia B, monarhie K// 6 asiriilor B, asiriianilor D/cari D/1302 ani D/întîiu B, dentîi D// 7 au fost care l-au chemat Vel B/iar K]și B/pe B,K// 8 lipsește împărat B/lipsește la B/cari C/avujau are D/fîrșit B// 9 lipsește împărăția Asirii D/Assiriei B, Asiriei K//lipsește au fostu B// 10 cîndu-l ucidea B, cînd îl ucide K/turme B, turmii D, turmile K/curvilor D/purtîndu B// 11 după purpură ad.-împăratul D/in portul împăratul K/făméiascu B, fimeescu D, fimeiască K// 12 moartia B, moarte D,K/așia B,C, așc K/ocărită]urită K// 13 cadia B/acele K//lipsește ce au făcut B,D,K// 14 sabie K// 15 au născut]născu B/cară B// 16 muiaré C, mueri K/muma]imma B/care pe urmă B// 17 tirănie K/împărăție K/tătini-său D,K/iar K// 18 muma]imma B/socotindu B// 18-19 puțin lucru dumnedzăilor noi C// 19 dumnedzeilor noi K/idolilor B// 20 sirgu K/deșertaria B,C, deșărtare D, deșertare K/cia B, ce K/omenească B// 21 urmiază K// 21-22 célia 1B, ciale¹⁻² C, cele ¹⁻² K/riale B, rriale C, rele K/agonisite B/dintru B,K/buni B// 24 muma]imma B//lipsește și pre D/aciaște B, acéstie C, aceștia K// 25 pentru ce B// 26 domni D/stăpîniirile K/sale B,C,K/cei]acéia B// 27 pace B,K, pacea C/bunătate B,D,K// 27-28 de la oamenii cei desfrînați și tulburători B// 28 desfrînați K/tulburători K/c-au luat D// 29 așa B,C, așa K/dară B/Nemvrod B/întîiu B// 30 Bel B/feciorul D/aflătoriu C,K/războailor D// 31 Hodollaomor B,C,D/întîiu B/pricinători K// 32 cari K, care D// 33 pomianéște B, pomenéști K/iar K/săvai]macar K/că]cit B// 34 pe toți D/aceștia C, aciaște B, acéstie D, aceștia K// 35 au arătat B// 36 réle B, rele K/cari C/căce-i B/căci este așa pre cu hulă este deșertare K/prîia de hulă B/iaste C/deșertaria B, deșărtaria D//

tarea noastră, că de cei ce află răul mulți
sintu, iară carii ar avea putere să facă binile
puțini să află.

CAP 5. AICEA SĂ VA DZICÉ DE VACUL CEL DE
5 AUR ȘI DE LIPSA OMENIASCĂ CIA MESIARĂ
DE CARIA NE ASUPRIM

Întru vrémia cea dintii și în vacul cel de
aur toți în pace viețuia, fiecini locurile sale
ara, ale sale masline ultuia, ale sale roduri
10 culegia, ale sale vii culegea, ale sale țarini
săcera și ai săi feciori hrăniia; pre urmă,
grijind fiecine, hrana din sudoarea sa trăia,
fără scădere streină.

O, răutate omeniască! O, lume fără cre-
15 dință și blăstămată, care nice dănăoară nu
sufere să stea lucrurile la un loc! Care căci o
număscu fără credință nu trebuie a să mira;
că în ce vréme ni să arată noă norocul prii-
toriu, îndată ața vieții noastre o rumpe.

20 Nu fără lacrimi dzic ce am a dzice; că
trecînd 2000 de ani, în care ce ar fi războiul
lumea n-au știut, slobodzind Dumnedzău și
socotind răutatea omeniască, plugurile s-au
întorsu în arme, boii în cai, strămurările în
25 lance, oticile în sînețe, hainile în dzeale, sacii
în praștii, prostiia în răutate, osteniala în
léne, odihna în turburare (rocoșire), pacia în
războiu, dragostea în ură, iubiria în tirănie,
dreptatea în silă, folosul în scădere, milos-
30 teniia în furtușag; și de cît toate, légia întru
f. 93 închinăciunea idolilor./În scurtu, sudoarea
caré vărsa pentru agonisită sosi la vărsarea
singelui, cu scăderia țărîlor și lucrurilor de
obște.

1. Ori fieștecăruie prea
mare noroc să nu i să
incriadză. <Titus> Li-
vie, Carte 8.

1 di cei D, de acéia B|| 2 sint K/iar C, K/ari avia B, ar ave K/puteria B, putiaré C,
puteri D, putere K/binele B, D, K, bineli C|| 3 puțini B|| 4 Cap a triia B, după titlu
Cap 5 C, D/aičia B, aice C, K/dzice B, C, K/lipsește cel D|| 5 omenească B/cea mî-
seră B, cia miasără C, D]ce săracă K|| 6 caré C, D, K|| 7 în vreme K/cia C, ce K,
acéia B|| 8 fieșcine D, fiecine C, D, fieștecine K/lipsește sale B|| 10 culegea¹ C,
culege¹⁻² K]stringia¹ B/culégia² B/ale sale țarine K]a sale piini B|| 11 săcera B,
secera C, K/săi]sei B/feciori D/hrănie K]pe urmă B, K|| 12 grijindu-și B/fieștecine B, fieș-
tecine K/den C/sudoaria B, sudoare K/trăia B, K|| 13 scăderia B, scădere K|| 14 răutatia
B/omenească B, omeniască C/făr<ă> B|| 15 caria B/nici odineoară K|| 16 nu suferi B, K/stia
C, ste K/caria B|| 18 în ce]pe cia B/vrémia B, vreme K/noao B/nărocul B/priitori K||
19 lipsește noastre D/fără milă o rumpe B|| 20 dzice]dzis D|| 21 2000 ani B|| 22 lumia
B, lume K/n-au știut]nu știe B/slobodzindu B, slobodzind C/Dumnezeu K|| 23 răutatia
B, C/răutate K/omenească B, C, ominiască D|| 24 să întoarsără B|| 25 lanci D/sînețe]sigiați
B, săgeți C, K, sigete D/hainele B, C/dziale B]platoșe K|| 26 praștie K/răutatia B/ostencala
B|| 27 lénia B, lene K/turburaria B, turburare K/răcoșiria B, lipsește D, K/pace K|| 28 război
B/dragoste B, K/iubirea C, iubire K|| 29 dreptatia B, C, dreptate D, K/silă B, C, K/scăderia B,
scădere K/milostianiia B, milostenie D, K|| 30 lége D, lege K|| 31 închinăciunia B, închinăciune
K/sudoaria B, sudoare D, K|| 32 care K/să vărsa pentru agonesita aviarilor B/agonisită C, D, K/
sosi B/vărsaria B, vărsare K|| 33 singelui B, K/scădere C, D, scădere K/țărîlor K, țărîrilor B||

Lumea, adevărat, într-această lume ȳaste și de pururea răutatea omeniască ține vechiu obiceiul, care silēște să bolnăvască acesta, ca să moară celalaltu; să pue piedecă acestuia, 5 ca să cadză celalaltu; sărac să fie acesta pof-tēște, pentru să nu fie cela avut; în ură să fie acela îi bucuros, pentru să nu fie celalaltu în cinste. În scurtu așea sintu de răi, cît binile îl depărtiadză dintru casăle noastre, pentru 10 să între răul în casăle cēle streine.

Cînd au zidit ziditorul această mamină, lumea toată, fieștecarele locul și lăcașul ș-au ales șie. Că ceriul empiriului, cel mai sus decît toate ceriurile, de lăcaș ȳngirilor au dat; 15 stēlelor, ceriul ce să dzice țăriia planitelor, crîngurile stihilor; lumea pasărilor vȳzduhul; pămîntului chentru; peștilor apele; șărpilor gaurile; hiarălor munții, așia cît nice unuia nezidit n-au lăsat Dumnedzău loc în care nu 20 i-ar hi ȳnsemnat odihnă. Și așea, domnii și cei mari să nu să simețască cu lauda deșartă, numindu-să stăpîni pămîntului, de vrēme ce a tuturor lucrurilor făcute unul Dumnedzău ȳaste stăpînul cel adevărat și nemică fără a 25 petrece roada bietului om nu i să lasă. Și așea, de ni să pare noăă dreptu a petrece folo-surile zidirii, cu multu mai dreptu lucru ȳaste ca să să cunoască Dumnedzău de noi, ca un stăpîn mai mare a toată zidiria.

30 Atîta numai dzic că Dumnedzău toate li-au făcut pentru să slujască omului, cu această tocmală ca să slujască omul lui Dumnedzău. Iară cu cît s-au lepădat omul de Dumnedzău, cu atîta și zidirile s-au rocoșit asupra omului; 35 și pe cale ȳaste a nu să da omului nice o ascultare. Nevrînd une(i) poronci a lui Dumne-

2. Lăcomia și desfri-nătura au insoțit pre omeni. Seneca, Car-tea 90.

3. A pîarde întii, decit a peri, poftescu. <Titus> Livcius, Cartea 9.

4. De pururea cumpe-nile în gios trage firia.

5. Toate s-au făcut pentru [pentru] om și omul pentru Dumne-dzău. Lact<antius> 30, Carte 7.

1 Lume K/intr-această B,D,K/este K// 2 de pururia B, di-a purure K/răutatea B, răutate D,K/omenească B, omeniască C/viachiu B, vechi K// 3 care siliaște B, care silēște K, care să silēște D// 4 cēlalaltu B/să pue piedecă C,D,K/că a poticni să pue pîiadecă B/acestue K// 5 sărac pofțiaște să fie acesta B// 6 pohtëște D, pohtëști K/cela]acēla B// 7-8 pentru celalalt să nu fie în cinste, și în dragoste, trist să vadză, pe acesta să vadză îi place, pentru să nu fie voios celalalt. În scurt așia sint de răi B// 8 așia B, aș K/sint K/binele C,K,bineli D// 9 îl îndepărtiadză C, îl depărtăm B/dentru D/din K/casele B// 10 casele B,C, casile D/cēlia B, cele C,K// 11 cîndu B/zidit C// 12 lumia B, lume K/fiește-căruia. locul și lăcașul său i-au ales B// 13 șie]luiș K/ciarul B/empiriului]epureului B/cel] ce-i B// 14 lipsește de B/ȳngirilor B,C,D,K// 15 stēlilor B,D, stēlelor C,K/tărie C,D,K/planetelor B,D,K// 16 crînguri B, crîngurilor K/lumia B, lume K/pasirilor D// 17 peștilor mare B/apile D/șerpilor B,C,K// 18 gaurile]bortile K/hiarălor B, hierălor C, fiarălor K/așea C, aș K/nice unue C, nici unue K// 19 loc nezidit n-au lăsat Dumnedzău D/nezidit C, lipsește B/Dumnezeu K// 20 i-ar]ar D/hi B,K/ȳnsămnat B,C,D,K/așia B,C, aș K// 21 sămețască C, simițască K/laudă K// 22 stăpîni B/vrēmia B, vrēme K/cē]că B// 23 Dumnezeu K// 24 ȳaste C, este K/nimică D,K// 25 petriace B, petrece K// 26 așia B,C, aș K/dirept B,D/petriace B, petrece K// 27 zidirii B,D,K/dirept B,D/ȳaste C, este K// 28 conoască D/Dumnezeu K// 29 zidire B,K,zi-direa D// 30 Dumnezeu K/le-au făcut B, li-au făcut C// 32 Dumnezeu K// 33 iar K/cu cît] decit B/Dumnezeu K// 34 cu]de B/zidirile C// 35 și pe cale nu i să dă omului B/și cu cale este K/nici K// 36 nevrîndu unii poronci B, nevrînd o poroncă K/Dumnezeu K//

dzău a asculta, și în cîte de multe lipsă au încăput zidirîa, pentru o pricină numai cu neascultarea ziditorului. Că de ar fi păzit omul în raiul cel pămîntescu poronca dumnedzâiască, Dumnedzău ar fi păzit în lumîa aceasta domniîa lui; iară zidirile pre carele li-au făcut spre slujba sa, a mai mare mulțămîtă pricină sîntu. Că nemică mai cu jeale nu ăste inimii celui înțăleptu, decît nemulțămîta pentru binele făcut.

Mésér și jăalnic lucru ăste a videa cine au fostu în raiu omul și cum ar hi putut fi în ceriu; așjidirîa, a videa cine ar fi acmu în lume și ce-i mai cu grijă decît toate; cine va fi pre urmă în mormînt. (Că în raiul pemintescu) au fostu cel nevinovat, în ceriu au fostu cel fericit, iară acmu, în lume, să află, săracul, învălătucit de grijă și de primejdii și în mormîntu să va roade de vierme și să va mînca.

Vedem, dară, ce féliu de roduri, pentru neascultarea poroncii dumnedzăești, în lume cunoaștim. Că deplină nebunie ăste, carele îndrăznéște a face o greșală, din caré neavînd/

f. 93°

nice o nădejde, dentru dînsa nice o bucurie trupului său. Ieu, după socotiala mîa, dzic că pentru păcatul făcut în raiu de părinții noștri cei dintii, aceasta robie s-au făcut între noi, ficiorii lor, în lume. Că, de întru în pîrău, mă înec; de mă atingu de foc, mă ard; de mărgu spre dulău, mă mușcă; de mă răstescu pre cal, mă lovéște cu piciorul; de stau împotriva vîntului, mă oboară; de calcu pe șărpi, mă otrăvăscu; pe ursu de-l gonescu, mă omor de dînsul. Pre urmă, cela ce vrea să înghiță pre oameni, cînd viețuîa, neîmblîndzite mașile lui în mormînt viermi le rod.

6. Cine cearcă a fi mai mult decît i să cade, mai puțin va fi decît ăste. Drugen <= Fulgentius>, *Mithologia*, Carte 2.

7. Lăcomiîa, multe rih-nînd, toate au pierdut. Senec< >, Carte 10.

8. Orice ăste cu lucrare și cu mîna făcute a cădea și a peri cu vechire poate. <Orosius, 2, cap 6.>

1 să asculte B/lipse B,K// 2 zidirea C, zidire K/cu/pentru K, *lipsește* B// 3 neascultătoare B, neascultare K/ziditorului B,D// 4 pemintesc C, pemintescu D, pămîntesc K/poronca K// 5 dumnedzâiască C, dumnezeiască C/Dumnezeu K/lumea C, lume K // 6 iar K/care B/le-au făcut B, li-au făcut C// 7 spria B/mulțămîtă]nemulțemîtă B, nemulțămîtă K/pricina sint B// 8 nemică D, K/jealé B, jale K/nu ăste C, nu este K/inemii D// 9 înțelept B, înțelepte K/nemulțemîta B/binile B// 11 miaser B/sărac K/jealnic B, jelnic C,D,K/ăste C, este K/a védia B, a vede K// 12 rai B/ar fi B,K// 13 așjidéria B, așjidire C, așjidere K/a védia B, a vede K/acum K// 14 lumîa B/ce-i]ce este K/și mai cu grijă ce-i decît B/grijé C,K// 15 pe B/in mormîntu pre urmă D/mormîntu B,C/fără *paranteze* B,D, K/pemintescu B, cel pemintescu D, pămîntesc K// 16 ciaru B/ar fi fost B// 17 fericit K/iar acum să află săracul în lume K/lumîa B// m. 3 și 8 *lipsesc* B// 18 grijé B, griji D,K// 19 viarme B, viermi D// 20 védem B/dar K/fial B, fel C,D,K// 21 neascultare B,K/poroncii dumnedzeiăști B, poroncii lui Dumnezeu K/lumîa B// 22 cunoaștem C,K, conoaștem D, că cunoaștiăm B/deplin B/nebun B/ăste C, este K/carele <e> B, care K// 23 îndrăznești K/gréșală B/den C/care B,K/neavîndu B// 24 nici ¹⁻² K/mediajdé B, nedejde C,D, nădejde K/dintru B,K// 25 a trupului D/eu B,D,K/socoteala B/mîa]me K// 26 cel făcut B// 27 dintii B, dentii D/robiîa B/să făcu B/feciorii K// 28 în]pe B/dintru un pîrău K// 29 ardu B// 30 pre]pe B, spre D// 31 loviaște B, lovéște K/împotriva D,K// 32 oboară B, D, șerpe C, șarpe K// 33 otrăvește K// 34 pe urmă B,K/vrîa C, vre K// 35 oamini D/neîmblîndzit B/mașile C,D,K// 36 mormîntu C/viermii B,C,D,K//

Pentru ce voi, domnilor și cei mari, vă îngreuițați pre sine cu haine attalice, strângeți multe averi, faceți mari oști, cugetați feliuri de price, de batjocuri, vă grijiți de desfătări
5 bune, vă izbîndiți de pre vrăjmași, de ceteți slujbele de la cei mai mici, însurați feciorii voștri întru late țări?

Voi, vrăjmașii și tiranii, cu multe desfătări vă împleți trupurile, multe ț(ă)rî lăsați moș-
10 tinoare feciorilor voștri, ațițați casă frumoasă pentru pomenire! Iară eu, așa să mă iubască cela ce iaste să mă giudece, că cu cît vă zavistuiaste viața cea desfrînată, cu atîta mi-i milă de sufletul vostru cel supus păcatului.
15 Că în puțină vreme vă vor părăsi desfrînarile și pe urmă veți fi mîncare viermilor celor flămîndzi.

Măcar de ari cugeta domnii că s-ar naște domni și ari crește întru prea late puteri,
20 îndată din ceasul nașterii sale, sau dintru pîntecile mîne-sa, că li-i a muri și a vicleni moartea viața lor, caré așa pre cei sănătoș, cum pre cei bolnavi îi apucă. Și așa, cădzînd, altă dată sculîndu-i, nice o cirtă de ceas
25 nu-i lasă, pînă nu-i închide pre dînșii întru întunecată strîmtoria mormîntului.

Ce moștinescu domnii întru această viață, puțin; iară întru ce aștiaptă să vie, multu sintu. Ce mă mir și mi-i mînie a talmăci cele
30 mari pompe, a voastră mîndrie, domnilor, pre carii moartea întru mică gaură îi închide. Că nu să cade oamenilor a să mîndri căci ar fi avuți, căci ar fi cinstiți, sau căci ar fi putîr-
nici, de vreme ce, precum a fi de fragedă pe-
35 trecanița oamenilor o pricep. Că viața ca pre un lucru trecătoriu, iară moartea ca pre o

9. Nu să știe în ce loc te va aștepta moartea; pentru căea tu în tot locul să o aștepți. Seneca, Carte 36.

10. Numai moartea singură mărturiseste că ar fi de mare trupurile omenești. Iov <= Juvenal>, Sat<ira> 6.

1 *lipsește* voi B|| 2 pre sine-vă K/atalice M, aztalice B|| 3 multe averi]mari avuții B/fialluri feluri C,K|| 4 prici B,C, pricini D,K/batjocuri K/vă grejiți K|| 5 izbîndiți]răscumpărați B/*lipsește* de B/ciăreți B, cereți K|| 6 slujbe K|| 5-7 *lipsește* de ceteți slujbele...late țări D|| 7 latele K/țări B,C,K|| 8 Să tēm de voi vrăjmași și tiranii B|| 9 umpleți B,K/țăr<i> B, țări C,K/moștianoare B, moștenitoare C,D|| 10 feciorilor B,D/ațițați K/case frumoase B|| 11 pomenirea B, pomenire K/iar K/așa B, așa K|| 12 cel D, acela B/ce]care B/este K/giudece B, giudece C|| 13 cu cît vă zavistuescu B, cu cît va zavistui D, cu cît mă zavistuesți K/viața K/cea]ce K/desfrînată]desfătata B,K/atîte K|| 14 mi-i]mîie este K/de sufletiale voastre cēlla supușia B|| 15 vreme K/*lipsește* vă B/părăsi B/desfrînarile]desfătările B, K|| 16 și pe urmă, în puțină vrēmia, veți fi B/veți fi K, viț fi C|| 18 macarî B, macar K/ar cugeta K/s-ari naște B|| 19 domn B/ar crește K/prîa late B, pre late K/putîari B|| 20-21 îndată dintru ceasul acela a nașterii, sau dintru pîntiacele B|| 21 din pîntecile C, dentru pînticili D, din pînticile K/mîni-sa K/li-i]le este K/și le-a vicliani B/vecleni K|| 22 moarte B,D,K/viața K/care B,K/așa K/sănătoși B,C,K|| 23 pri cei D/așa B, așa K/cădzîndu B, cădzînd C,K|| 24 nici K/*lipsește* de ceas B|| 26 întunecata D]deodată B/strîmtoria a mormîntului B/strîmtorea C,D, strîmtoare K/mormîntului]pămîntului D|| 27 moștinescu B, moștenesc C,K/vilață K|| 28 puțin sint B/iar K/*lipsește* întru B/așteaptă K/ău]pă vie ad. domnilor D|| 29 sint K/ce]și B/mă mier K/mi-i]mîie este K/cele K|| 30 pompă B/a mindrii voastre B, a-i voastre mindrii K|| 31 moartea B, moarte D,K/într-o mică de gaură B|| 32 oaminilor mindri a să mindri D|| 33 sau că ar fi cinstiți K/cinsteși B/*lipsește* sau B/puternici C,K|| 34 vrēmia B, vreme K/ce]că B/precum]precît B/ar fi de fragedă B/ptrekanie K|| 35 oaminilor D/pricep]petrec D/vilața K|| 36 trecători K/iar K/moarte B,K/pe B/

pravilă vécinică o avăm. Moartea moșie ȳaste, caré moștinatorii de la cei mari o ȳau; iară viața ȳaste o datorie slobodă, pînă unde viațu-ȳaște, caré în toate dzilele să răsufilă. Că așea

5 ne are pre noi moartea ai săi, cît ades și fără veste ne cercetiadză; iară viața așea ne are pre noi drepți streini, cît, neîntrebînd (sau nedîndu-ș soliia) să duce de la noi.

11. Nice dănșoară în loc tare n-au stătut norocirla cea mindră. Senec<a>, *Suasur<ia>*, 2.

De vrême, dar, ce-i așea, adevărat căci

10 domnii și cei mari să încredințadză întru atîta, ca într-o casă streină, caré ȳaste stăpîniască, așea viața aceasta în casa sa care ȳaste gropnița./

f. 94 Lăsînd, dar, părerile care li-am pus aicea,

15 prin unul singur păcatul că au întrat în lume robiia (ca un lăcaș înfiptu între noi) mărturisăscu că de nu ar fi fostu nice unii păcătoși, de credzut ȳaste că n-ar hi fostu nime, nice stăpîni, nice slugi. Și iar, măcar că robiia au

20 întrat în lume prin păcat, iară stăpîniia domnilor că ar fi din porunca dumnedzăiască dzic, că așea au dzis la *Pilde*, 8, s<(ti)>h 15: Prin mine împărații împărășcu și prin mine domnii fac direptate.

25 Să fie, dară, soma aceștii voroave de acmu, de vrême ce de la singur Dumnedzău sîntu puși domnii la cîrmile lucrurilor. Noaă ni să cade în toate și cu toate a-i asculta pre dînșii, că nice una mai de cap cîumă nu-i întru repu-

30 blică, decît slujba caria să cuvine domnilor a nu o face.

12. Ori pre carele-i videa încoronit cu sf<(ti)>nta coronă, măcar bou de-ar fi, cîns-tește-1. <Bonfinius.>

1/viacinică B, vecinică K/avem B,D,K/moartia B, moarte K/iaste C, este K/este moșia B// 2 care K, carii B/moștinatorii B, moștinatorii C,D/cei mai mari B,K/iar K// 3 viața K/iaste C, este K/slobodă B/viețuiaște B,C,D, viețuești K// 4 care K/dzile B,C,D, zilile K/așia B,C, așa K// 5 aia B/moartia B, moarte D/ai săi]pre ai sei B/ne are moarte pre noi a ei, cît adesă K// 6 viaste B, veste K/cerceteadză B/iar K/viața K/așia B,C, așa K/ne aia B// 6—7 iar viața iaste așea, ne arată pre noi drepți streini D// 7 drept B, drepți C/strein B/fără paranteze K// 9 vreme K/dară B/ce-i]că-i B, ce este K/așia B,C, așe D, așa K// 11 într-o casă K// 11—12 într-o casă streină să stăpînească așia, caria ȳaste viața aceasta B// 11 care K/iaste C, este K/stăpînească C// 12 așia C, așa K/viața K/caria C, cari D/iaste C, este B,K/gropnița D// 14 lăsîndu dară B/păriarile B/carile B, carele C, pre care K/le-am pus B, li-am pus C, li-am pus K/după pus ad. pînă D/aicia B, aice K// 15 pren B/sîngur B,D/sîngur unul K// 16 fără paranteze K/mărturisesc K// 17 nici K// 18 iaste C, este K/n-ar fi B,D,K/fost C/nimine K// 18—19 nici ¹⁻²K// 19 stăpîni B/lipșeste iar B/macari B, macar K// 20 prin]pen C,D/iar K/stăpînire K// 21 den C/porunca B,K/dumnădzăiască C// 22 așia B,C, așa K/la *Pilda* K]Pildele D/stih B// 22—23 prin mine împărășiaște B// 23 pren D/domnul B// 24 dreptatia B, dreptate K// 25 dar K/suma K/acu K// 26 vreme C,K/ce]că B/sîngur B,C,D,K/Dumnezeu K/sintu B, sint D// 27 puși]supuși D/cîrmele B,C/noao B// 28 cu]întru K/a asculta B// 29 că nici o cîumă mai de cap nu este în republică K// 30 republica B, răpublică D/care B,D,K, caré C/să cuvine B/domnului B//

CAP 6. NU SĂ CADE DOMNILOR ȘI CELOR MARI
 A SĂ MÎNDRI PENTRU CĂ-S DE-A FIREA ȘI
 FRUMOȘI. (THEVANII ÎN MARE URĂ AVEA PRE
 BĂRBAȚII CARI ERA PREAMFRUȘI ȘI PRE
 5 MUERILE CARELE ERA PREAMGROZAVE.) CĂ
 DOMNII NEMURITORI NUME ȘIE, NU DENTRU
 FRUMUȘEȚIA CHIPULUI, CE DENTRU LUCRURILE
 CELE ALES ISPRĂVITE Ș-AU AGONISIT

Pe care vreme la jidovi făcea izbînde (Isus),
 10 pre acia vreme Dar<danus>, din Țara Gre-
 cească cîa mare să dusese la Samotrachia;
 feciorii lui Aghenor să-ș caute pre soru-sa
 la Europa, în Trachiia Sucul stăpînița, după
 a căruia nume s-au numit Sichilia. Pre acia,
 15 dar, vreme, în Eghipt, în țara Asiei cei mari,
 s-au zidit orașul ce să chema Theva, foarte
 mare, de Visirid împăratul, de care multe
 scrie Diodor Sucul, Cartia 1, *Viluo* 9. Plinie,
 Carte 36, *Istorie de firi*, cap 14 și Omir, *Eliad*, 1
 20 și Stathie minune spune de Thevaidi, orașul
 thevanilor, carele multu trebuie să să soco-
 tiască. Că istoricii mari ca acestia ce au scris,
 nu basne, ce că-s adevărate să să criadză.

Împregiuraria Thevaidei cuprinde stadii
 25 [140], zidîurile 30 de stadii de nalte, iară de
 6 stadii de late dzic să fie fostu. Așjidiria orașul
 avea 100 de porți și tari și mari dzic să fie
 fostu; și la fieștecare poartă dentr-însăle
 200 de oameni nalți, călări și cu cară, pentru
 30 strajă avea. Apă curătoare mare curînd prin
 mijlocul (tîrgului) orașului, cu multe mori
 și cu bișug de pește i proci. Fiind orașul Thevii
 așa de vestit, că spun să fie avut ca 200.000

1. Grecii de puțin lucr
 mari mărturisăscu. Av-
 gust<in>.

1 Cap 4 B, ad. marg. Cap 6 C, după titlu Cap 6 D|| 2 că-s de-a firia la trup
 și frumoș R/că sint de fire K/fire C|| 3 fără paranteze K/thebanii C,D/avia B, ave
 K|| 4—5 carii B,K/pre ¹⁻²K, pre ¹B, pria ²B/muerili C, mueri D/femei B/care² B,D,K||
 6 nemuritoriu B/așie]loruș K/dintru B,K|| 7 frumoseția B, frumusețea C, frumuseța K/
 dintru B,K|| 8 celița B, cele K/alésia B, alesă K/agonésit B|| 9 caria B/vrémia B,
 vreme K/facia B, face K/izbindă D/lipsește Isus D/fără paranteze K|| 10 pe acia vrémia
 B, pe acce vreme D, pe ace vreme K/Dardan B|| 11 cea mare B, ce mare K/să
 dusésă C,D, să dusesă K, să dusă B/Samatruchia B, Somotrachiia K|| 12 ficiorii B,C,D/să
 dusésia să caute B/pre sora lor K|| 13 în Trenacria B/Sicul B/stăpînie B/după]de pe
 B,K|| 14 a căru C,K/numia B/să numi Sichila B/pe acia K|| 15 dară B, lipsește K/vrémia
 B, vreme K/vreme dar D/Asiia C/ceii mari B|| 16 s-au zidit C, să zidi B/cheamă B, chiamă
 D,K/Theve B|| 17 Vusirid B,K, Vesărid D/impărat D|| 18 Sichul B, lipsește D/Carte B,C,D,K/
Viliothichi K, *Viluo* B|| 19 *Istori de feria* B/între paranteze cap 14 B,C/*Iliad* B|| 20 Statie
 B/minuni K]Minul? B/spun B/Thevaide B|| 21 care B,K/să s<ă> socotească B|| 22 istoricii
 B, istornicii K/cei mari B/aciaste B, acéstea C, aceste K|| 23 că-s]că sint K/creadză
 B, criadză C|| 24 împregiuraria B, împregiurare K/Thevaidii B/140 stadii B, stadii 2545
 K|| 25 zidîurile B,D, zidurile K/trezeci K/nalți B/iar K|| 26 șasă K/lați B/să fie fost dzic B/să
 fi fostu K/așjidiria B, așjiderea C, așjidere K|| 27 avia B, ave K/o sută K/tare C,K/mare C,
 K/dzic]spun B|| 28 și fiiăștecare B, și fieștecare K/de într-însăle B, dentru insele C, dintr-însăli
 D, dintr-însăle K|| 29 lipsește 200 de B/lipsește de K/oamini D|| 30 strajă B, straje C,K/pe
 strajă]pentr-ajea D/avia B,C, ave K/curgătoaria B/curîndu B/fără paranteze D,K|| 31 lipsește
 tîrgului B/lipsește orașului D,K|| 31—32 lipsește cu multe mori... i proci B/belșug K/pește
 K/lipsește i proci D|| 32—1 Fiindu orașul Thevel așa de vestit cît să fie avîndu, spun,
 la 200.000 de case B|| 33 așa K/să fi avut ca la doaisute de mii K|| 33—1 lipsește

de casă și cea mai mare viaște de acel oraș
era acolo mormînturile a toți împărații Eghi-
petului, și precum spune Strabo (*De pūsoarea*
lumi), după ce să strică Thevile de oarecînd
5 de vrăjmaș, să afla acolo mormînturile împă-
raților ca la 77. Și să pomenescu că toate acele
mormînturi era a împăraților celor aleși întru
f. 94° bunătate; că avea preavechîu/obiceaîu eghip-
ténii că împăratului rău, dacă muriîa, de nu
10 i să făcea cinste la îngropare.

Mai nainte de ce s-au zidit preaputiarnicul
oraș Numantea în Europa, bogatul oraș a
Carthagenii în Africa, Rîmul cel norocos în
Italia, Capua cea frumoasă în Campania,
15 Arghitina cea mare în Țara Nemțască, Ieru-
salimul în Palistina, numai singur orașul
Thevil, în tot crîngul pămîntului era prevestit.
Că era thevanii la toate niamurile mai aleși,
așea pentru avéré, cum pentru frumusețea
20 casălor, așea și pentru multe deosăbiri ce avea
întru legile și dumnezăirile lor; că pre oamenii
cei deosăbiți, măcar nevrînd, îi face știuți
deosăbirea lor.

Omirus spune că thevanii 5 obiceaîuri avea
25 despărțite de la toate niamurile. Întîiul obiceîu
avea că după ce să împlîia al cincilea an, tuturor
copiilor cu her aprinsu le făcîa semnu în frunte,
în chipul aceștii slove: T, ca vrea ori în ce loc
ar fi thevanul, dintru acestu semnu să se
30 cunoască la toți.

Al doilea că tuturor copiilor thevi, după al
doile an scăfîrliile de la genunchi le scotea,
pentru să fie mai sprintini la mărșu. A căru
lucru era pricina că eghipténii dobitoacele le
35 avea dreptu dumnezăi și ori de cîte ori făcîa
cale vréun eghiptian, nice dănăoară nu mērgîa

2. Bătrînîile în oa-
menii de cinste, în
orașe și cîntu.
Plinie, 8, Carte 24.

3. Altora dzisele număr,
mai multe scriu decît
cred. Silvie, 71.

că spun să fie... mare viaște D|| 1 cea]ce K||și mare viaște întru acel oraș B|vêste C, veste K|| 2
a tuturor împăraților Eghiptului B|| 3 spun B|fără paranteze K|pusoaria B, pusoare K|| 4 după
ce strică Thevel B|Theva K|lipsește de K|| 5 vrăjmași C, K|| 5-6 vrăjmași, să aflară mormî-
nturile acolo a împăraților, ca la 77 vechi B|| 6 lipsește că B|acéllia B, acélea C, acele
K|| 8 ave K|prevechîu K|avia obiceîu priasfintu echiptianii B|obiceîu D|eghiptenii
K|| 9 că]de B|împăratul B|lipsește dacă muriîa B|lipsește de B, K|| 10 făcîa B, C,
făce K|îngropare cu cinste B|| 11 mai înainte K, mainte B|ce]cia B|s-au zidit C, să zidi
B|priaputiarnicul B, preaputernicul K|| 12 Numantia B, K|numai înainte
D|| 13 Carthagenii D|în]la B|norocit K|| 14 cea]ce K|frumoasă B|Campania B, C, K|| 15 Ar-
ghentina B, Arghintina C, K, în Arghintia D|cia C, ce K|Nemțască B|| 16 Palestina B, C, D, K/
singur B, D, K|| 17 Thevel B, Theva K|priavestit B, prevestit K|| 18 thivanii C|neamurile B||
19 așia B, așa K|avére B, avere K|frumusiațe B, frumuseța K|| 20 caselor B|așia B, C, așa
K|lipsește și D|deosebiri B, osăbiri D|avia B, ave K|| 21 légile B|dumnezăirile B, dumnezeirile
K, dumnezăii D|oamini D|| 22 deosebiți B|macari B, macar D, K|nevrîndu B|făcîa B, făce
K|| 23 deosebîra B, deosăbiri K|| 24 Omir B|cinci B, K|obicéuri deprinse au avut B|ave K||
25 neamurile B|întîiu B, K|obiceaîu K|| 26 avîa B, ave K|umplîa B, împlu D, umple K|cincilea
B, cincele K|| 26-27 tuturor copiilor tuturor cu fier K|| 27 fier B|făcea C, făce K|sămnu C, D,
sămnu K|fruntîa B|| 28 că vrîa B, că vrea C, D, ca vre K|| 29 a fi thevan D|dentru C, D/
sămnu D, sămnu „T” B|| 30 să să cunoască B, să se cunoască D|lipsește la toți D||
31 al doile B, C, K|Thevii K, thevani D|| 32 scoate B, K|| 33 lipsește mai K|sprinteni C, K/
a căruia B, a căruie K|| 34 eghiptianii B, eghiptenii K|dobitoacii D, dobitoacile K||
35 avîa B, ave K|dumnezai B, K|și oriunde de cîte ori B|făce K|| 36 vrun B,
vreun C, K|eghiptian B|nici odineoară K|nu mērgîa B, nu mērgia C, nu merge K||

călare, sau în car, să nu li să pară a încăleca pre dumnădzăii săi.

Al treile, că orășenii thevanii nu numai că nu suferiia împreunare cu mueri streini, ce și rudă pre rudă lua, ca între sine să fie mai tari cununii și legătură de prieteșug mai strînsu.

A patrule, nice unui thevan nu i să cade să-ș facă casă întii de lăcuit, pînă nu-ș făcea mormîntu în carele îl îngropa după moarte. De am gîndi noi, creștinii, măcar în dzi cîte 2 ceasuri a ne face mormînt, tot am avea vrème în caré am gîndi de viața noastră să o dregem.

Al cincelîa, că pre toți copii<i> cei prea frumoș, parte bărbătiască, în faș<ă> înădușîia și pre copilile céle prea grozave le ucidea și le jirtvuia dumnădzăiasel lor, dzicînd că cînd părăsăscu dumnădzăii a avea grijă de lucrurile omeneshi, atuncea să nasc bărbații frumoși și femeile grozave. Că bărbatul frumos nemică altă nu-i, fără umbra muerii și muîarea grozavă nemică nu să desparte de hiara sălbatecă.

Preasf<i>ntu dumnedzău ținia thevanii pre buhai negru, carele să chiamă Isis <sic>, la apa Nilului hrănit. Și avea pravilă bărbații și femeile, cîte era smede, sau în floare mohorîte, pre toți îi giunghîa și pre toți în beserica Isidului îi jirtvuia. Iară întru dobitoace fiind buhaiul cel negru de dumnedzău la dînșii, nemăruia nu i să cădea nice o hiară niagră să o ucigă. Așijdirea la Thevani să cădea pre oameni să-i ucidă, iară hiarăle, dobitoacele a le ucide nu li să cădea./

f. 95 35 Aceasta că ar fi făcut lucru cu cale nu laud; căci ucidea thevanii pe prunci nu laud. Căci

4. Ce le socotești la unii de laudă, la alții de hulă să socotești. Volat <=Boetius>, 2, Consul <=De consolatione philosophiae>, 7.

5. Greu lucru iaste a fi un om și la trup

2 dumnedzăi săi B, dumnezeii lor K|| 3 al triilea D/orășianii B, orășenii K/thevani K|| 4 nu suferie D/impreunaria B/muîari streine B|| 5 pe B/lua]lui D/sine K]sînge B|| 6 tare B/cununiia B/legături C,D,K/priiatensug B/strînse K|| 7 a patra B, a patrăle K, al patrule D/nici K/cădea B,D|| 8 case B/făcia B, făce K|| 9 care B,K/îl îngropa]să să îngroape B/moartia B|| 10 macar K]în dzi macar B/lîpșeste cite B|| 11 doai K/de a ne face B/mormîntu C/avia B, ave D,K|| 12 vreme K/care B,K/viața K|| 13 diregem B,D,K|| 14 a cincia B, al cincile C, al cincilea D, al cincele K/pria frumos B, pre frumos K, prea frumoși C|| 15 partē bărbătiască B/în fașia îi nădușia B/în fașă îi înădușia D|| 16 cele K/pre grozave B,K/ucidia B, ucide K|| 17 jirtvuia D, jertvuia K/dumnezăiasel B, dumnezeilor K/lîpșeste lor B,K/dzicîndu B, dzicînd C|| 18 cîndu B/părăsesc K/dumnezei B, dumnezeii K/avia B,C, ave K/grijē B, grije C,D,K|| 19 oamenești B, ominești D/atuncia B, atuncea D,K/nascu B|| 20 fimeile D|| 21 nemică K/alta B,K/nu-i]nu este K/muîarii B|| 22 muere K/nimică D,K/de]de la B|| 23 fiara K/sălbatică K|| 24 de priasfintu B, presfint K, preasfinți D/Dumnezeu B,K, dumnedzăii D/ținea C, ține K/thevani B|| 25 buhaiu B,K/negri D/care B/chema B,C,K, chiema D/Isii și Apis B/deasu]pra lui Isis, de altă mîna: Apis C|| 26 hranit A/avia B, ave K|| 27 fimeile D/smede K/floaria B/mohorită B,D, mohărîte C|| 28 lîpșeste îi B/giunghia B/lîpșeste pre toți²B,D, între paranteze C/beserica B, besiarica C, biserica D, biserica K|| 29 Isilui D/jirtvuia B, jertve K/iar între K|| 30 fiindu B/Dumnezeu B,K|| 31 nemăruie B, nemărui D, nimăruie K/cădia B, căde K/nici K/fiara K/neaigră B|| 32 să ucigă B, să o ucidă K/așijdere K/între paranteze așa la thevani B/între paranteze la thevan C/thavani K]theval A/să căde K|| 32—33 să cădea mai bine oamini să ucidă D|| 33 oamienii C/să-i ucidă]a-i ucide B/iar K/fiarăle K/dobitoacile D,K, dobitoace B|| 34 ucide C/cădia B, căde K|| 36 ucidia B, ucide K/pre K, lîpșeste B/pruncii B,C||

pre oamenii cei la peliță smoliți îi giunghia, nici căci făcea cinste dobitoacelor celor negre nu laud, ce hulescu; de atîta ură pentru frumusețea a bărbaților și grozăvirea femeilor
5 mă mir, că de pururea, la toate vacurile și cele de mai nainte și ceste de acmu și cele viitoare au fostu și sîntu și vor fi și frumos și grozavi.

Ce așea, dîndu-să acei varvari după basnile
10 minciunoasă, bărbatului căruia i să tîmpla frumusețe dintru vreria dumnădzăilor lor, îndată-l omoriia. Cu cît mai cu cale iaste noaă creștinilor ca frumusețea trupului puțin să o socotim, pe care o urmază grozăvirea sufletului. De multe ori suptu ghiața cristallă dzace tina; în zidiul curat să naște bălaur groznic; în lontrul dinților curați putregiunea roade; cu cît mai scumpu postavul, cu atîta mai mare stricăciune are de molii; cu cîtu-i mai
20 supțire pîndza, cu cît să spală, des, cu atîta să rumpe mai curund și cu cît mai buiac copaciul, cu atîta mai multu să asuprește de viermi. Adecă, suptu trupul cel nêted și suptu fața cea preafrumoasă multe și cumplite
25 răutăți dzac; și întru cei tineri ce sîntu slabi de înțalepciune nemică altă de-a firie și frumusețe nu iaste, fără cît muma a multor răutăți și a tuturor bunătăților maștihă.

Un lucru să-mi criadză mie domni și cei
30 mari: acéia, dzic, carii să trufăscu pentru căci-s de-a firea și frumoși, unde să află mare îndestulare a darurilor și a binelui trupului, acéia să le păzască. Mare bișug de bunătăți trebuie a face, că cu cît sîntu mai înalți copaccii, cu
35 atîta mai multu de vîntu să izbăscu. A să

tari și la minte prea-
înțeleptu. Dio <Cassius>, Carte 44.

6. În viața omeniască, ca și în visuri netrainice și minciunoase sîntu toate. Lansard <=Ron-sard>, 6, 91.

7. Rară amestecătură cu preaințelepciunea face frumusețea. Arbintu <=Arbiter Petronius>, fil<a> 47.

8. Peste fericita oamenilor iaste a fi același și prea tare și preaințeleptu. Val<erius> Max<imus>, 9, 12.

1 oamini D/pelițe B/smoliți]negri B// 1—2 smoliț la peliță îi giunghia, nice că făcea D/giunghia B/nice B,C,/făcia B, făce K/dobitoacilor B, dobitoacilor D/lîpșește celor B/negre K// 3 ce iară hulescu B// 4 frumusețe B/frumusețe B/bărbaților K/grozăvia femeilor B/grozăvirea femeilor D, grozăvire muerilor K// 5 de pururea B, de purure C, di-a purure K// 6 celiia mai de nainte B/cele K/mainte C/cește]cești B, aceste K/acum K/la cele B, ciale C, cele K// 7 fost C/și vor fi și sint D/frumoși B,K// 9 așia B,C, așia K/varvari B/basnele B,C,K// 10 minciunoasă B,D,K, minciunoasă C/bărbatul B// 11 frumosiște B, frumosișată C, frum<u>seță K/dentru vrerea C, dentru vreria D, din vrere K/dumnezilor B,K/lîpșește lor B,K// 12 îndată il D,K, îndată-i B/omorie D/calia B, ne iaste B, iaste C, este K/ad. marg. noao B// 13 frumusețe B, frumseța K// 14 să socotim B/caria B, care K/urmiază K/grozăvire B,K// 15 cristallă B, cristal K, cristallă D// 16 zidul C,D,K/naștia B/balaur K/groznic B// 17 în lontrul B, în lăuntrul K/putregiunea B, putregiune K// 18 cu citu-i mai scumpu B, cu cit este mai scumpu K// 19 stricăciunea B, stricăciune C// 19—20 cu cit este mai supțire K/des]adesă K, mai adias B// 21 lîpșește și K/cu citu-i mai buiac D, cu cit este mai buiac K// 20—22 cu atîta mai curundu să roade și să rumpe; cu citu-i mai buiac copaciul B// 22 asupriaște B, asuprește K// 23 neted B,K// 24 cia prefrumoasă B, ce prefrumoasă K// 25—26 ce-s can slabi la înțelepciunea B/sint C, sint K/ințelepciune C// m. 5 lîpșește B// 26 nemică K/alta B/de firia B, de firie D,K/frumusețea B, frumuseța C,D, frumseța K// 27 nu iaste C, nu este K/mumajimma B/fa multor]altor K// 28 maștêha B// 29 să-mi creadză B/să-mi criadză C, să mă criadză D/lîpșește mie D// 30 acéia B, acia K/lîpșește carii B/căci-s]căii B, căci sint K// 31 de-a firea B, de-a fire C, de firia D, de fire K/și]i D/frumoși]frumusețea B// 32 îndestularia B/darului D/între paranteze și a binelui B,C,D/acéle D, acele K// 33 bivșug B, belșug K// 34 a face trebuie a face D/a face]să fie B/sint C, sint K/lîpșește cu² B/nalți D// 35 vînturi B//

afla cu vreun bine aceştii lumi, oricît de mare
 și desăvîrșit că ar fi deșertarea deșertărilor
 dzic; iară de a trupului frumusețe a nebuni
 ușurare a fi a iușurării dzic. Întru toate
 5 care au dat firea muritorilor, dragi, nemică
 nu-i în om mai deșertu și nemică mai de ne-
 triabă [și] decît de-a firiile și frumusețile; că
 ori frumoși ori grozavi de sintem, nemică nu
 sintem mai dragi ziditoriului și cu nemică mai
 10 multu nu ne părăsim de a nu a-i fi zidirile
 urîte.

O, orbire lumască! O, viață nice dănăoară
 viețuind (că niceodată nu va viețui)! O,
 moarte fără sfîrșit! Nu vădzu pentru ce dentru
 15 frumusețe ari îndrăzni cineva să să îmfle în
 trufie și-n mîndria, de vréme că toată fru-
 musiața și iscusirea cărnii la mormîntu mișal
 să amistuiaște și toate desfătăciunile a muri-
 torilor de flămîndzii viermi să răsipește.

20 Să batgiocuriască și să rîdză cei mici de cei
 mari, cei frumoși de cei grozavi, cei sănătoși
 și întregi de cei sluiți la față, cei nétedzi de
 cei negri, cei drepti în stat de cei gîrbovi,
 f. 95^v 25 uriașii de pi[f]tici, / iară sfîrșitul cel de pre
 urmă, tuturor, numai unul iaste. Și după
 socotiala mea, măcar chiparoșii cei preadirepți,
 dafinii cei preafnalți, fagii cei preambroși,
 chedrii cei preafrumoș, finicii cei fragedzi,
 bradzii cei preamari, iară pentru acéia, căci-s
 30 nalți, nu-s mai rodoș. Pentru ce? Acéștia
 pentru ca să arăt că bărbatul măcar că ar fi
 de-a firea și blagorodnic, trupul preadireptu,
 cu stema preainălțată, cu mila preambroa-
 s(ă), cu fața foarte frumoasă, cu véstia prea-
 35 mirosind, pentru republică preainaltu și prea-
 putniarnic, iară cu acéstea nu fac bunătate

1 afla]umfla B/vrun B/ oricît ar fi B/mari C// 2 deșertaria B, deșertare C,K/
 deșertărilor B,C,K// 3 iar K/frumuseția B, frumuseță C,D, frumseță K// 4 iușuraria B/
 lipșește a fi a B/iușurării B, ușurării D,K/intre B// 5 firia B, fire K/drage
 B,C,K/nimică nu este K// 6 deșertu B,C, deșert K/ și de nemică mai de triabă B/
 nemică K// 7 de-a firia B, de firiile C/lipșește de-a firiile și K/frumusiața B, frumusețile
 C, frumsețiile K// 8 ori ¹⁻² veri B// 8-9 sintem ¹⁻² K, sintem ² B/nimică¹ K/ziditoriului B,
 ziditoriului C/nimică² D,K// 10 părăsim D/de a nu-i fi K// 12 viață K/nice-dănăoară D, nici-
 odineoară K// 13 niciodată K/vețui D// 14 făr-fîrșit B// 14-15 Nu vedzi pentru ce binile dintru
 frumoseția a îndrezi B// 14 nu văz K/dintru K, din D// 15 frumusiața C, frumseță K/ar îndrăzni
 K/să s(ă) umfle B,K// 16 și-n]și în B,K/mîndrie C,D,K/vrémia B, vreme K// 17 frumusiața
 B, frumseța K/iscusirea B, iscusința K/mișal B, mișel C,K// 18 amistuiești K/desfătărilor
 muritorilor K/muritorilor]mădulărilor B// 19 de flămîndzirea vermilor D/răsipiaste B, răs-
 ipéște C, răsipești K// 20 batgiocuriască B, baggiocuriască K/di cei D// 21-22 di cei¹⁻² D/netezi
 K/lucii B// 23 direpți D// 23 între paranteze în stat C, la stat K, lipșește B/di cei² D// 24 pitici
 C/iar K/fîrșitul B/pe B// 25 numai unul iaste tuturor B/iaste C, este K// 26 socotiala B/mla
 B,C me K/macar că B, macar K/chiparosii B/pria B, pre K, lipșește D/drepti K// 27-28
 pria¹⁻³ B, pre ¹⁻³ K, pria³ C, pria² D, pre³ D/frumoși B,C,K// 29 pria B,C, pre K/iar K/
 aceia K/căce-s B// 30 căci sint preinalți nu sint mai roditori K/rodoși C, rodoas(ă) B/pentru
 ce-s B/aceștia B, aceste K// 31 lipșește ca B/macari B, macar K// 32 de-a firia B, de firea
 D, de fire K/bl(a)gorodnu B// 32-33 pria¹⁻² C, pre ¹⁻² K, pria¹ B, pre² B/drept K/stemma
 B/inălțat B,C,K/inălță D// 33 pre² K/foartia B/umbros B,C,D,K// 34 foarte]pria D/frumos B/
 vîaste B, véstea C, veste K// 34-35 pria ¹⁻² B, pre ¹⁻² K/mirosîndu B/republica B, răpublica
 D// 36 priaputernic B, preaputernic C, preputernic K/iar K/lipșește cu B/aciaște B, aceste K//

vieții. Că cei supuș nu dintru prostimă cei neînvațată, care ară cu plugul, ce dintru bărbații cei diezmierdați, desfrinați și amăgei să îndiamnă.

- 5 Suptu cei săci mi să pare și tufoși stejeari, gliganii și altă hiară viețuitoare să hrănescu și să îngrășe. Că lemnul cel mai plecat întii face roadă; între spini înghimpoși să fac trandafirii cei cu bun miros; castanul suptu
10 coaje înghimpoasă face gustului dulci căstane. Adecă oamenii cei grozavi și mici mai de multe ori sintu de folos republicii, că obrazile mici și smede sintu de inimi tari și îndrăzneți.

- Ce să potrivim aice de oamenii cei trecuți,
15 carii sintu sleiți din carne putredă și fragedă și să vorbim de casăle cele luminoase și mari, carele au fostu făcute din piatră iscusită, în carele când înțrăm să le prăvim cum ar hi fostu, putem videa sémnele mărimii și înălțimei lor, iară a frumuseții cei vechi nice un chip nu videm. Că acéia putere are vrème cît și celor preafrumoasă le ia frumuseția lor și cele ce să par a fi îndelungate în scurtă vrème le strămută și le stînge toată pomenirea.

- 25 Iară să lăsăm și casăle cele vechi, să venim la casăle vacului nostru și nimăruia nu ni să va părea, că vom face casă așa de tari și așa de frumoasă, cît a lui frumusețe, oricît de scurtă vrème ari moștini, să nu priceapă
30 că s-au răsturnat. Mulți oameni mari, din temelie li s-au părut a face casă mari și frumoasă, pre care pre urmă li-au vădzut căzute și părăsite. Acestu lucru că-i așa îl adverește ispita că sau îi slăbăscu temeliiile, sau îi cad

9. Vechirea nu numai ce-s cu mina lucrate, ce și pre singura fire încet, încet, mergînd o omoară. Curji<u>, Carte 5.

10. Nemică nu iaste în lume care nu o ar nămolii vechitura vremii. Seneca<, De via<ta scurtă>, 13.

11. Toate să trec, toate le mută firea și siléște de le răstoarnă. Lucretius<, 5.

1 supuși B, supuși C, K/dentru C, D/prostime K/ce-i]ce B, K, cea D// 2 caria B/dentru C, D// 3 dezmiardați B, dezmerdați K/desfrinați K/amăgei]amăgitori K// 4 să îndiamnă C, să indeamnă la răcoșitură B// 5 suptu cei săraci și tufoși stejeari mi să pare că gliganii D/lipsește și tufoși B/stejar B, stejeari C, stejeari K// 6 alte D, K/fiiar K/viețuitoaria B/viețuescu D// 7 și să îngrășă D, și să fac graș B/lipsește că B/cel plecat K/plecatu B/întiu B// 8 spin B/înghimpoși]împungos B// 9—10 sup coajia castanul înghimpos face B// 10 coajă D/castane D, K, căstane B// 11 oamini D// 12 sint foarte de folos B/sint D, K/răpublicii D]tărilor B/obrazele C, obrazăle K, obrazurile B// 13 smade B, smede K/sint K, sint siamnia B/înemi D/îndrăznețe B// 14 ce să facem aicia potriviria, oamenii cei trecuți B/ce să facem potrivire aice K/protivim D/oamini D// 15 sint B, K/carnia B/fragidă B, D// 16 și de casele celia luminoasă și de celia mari care B/casile D/cele K/luminoasă C, D, K// 17 cari D, care K/de piatră C, den piatră D, din piatră K// 18 care B, D, K/cîndu B/privim B, K/hi]fi B, D, K// 19 putiam B/viadea B, vede K/siamele B, siamniile C, sémniile D, semnile K/mărimii D, K, mării B/înălțime C, înălțimii D, K, nălțime B// 20 iar K/frumuseții K/ceii vechi B, cei vechi C/nici K// 21 chip]cap D/nu vediam B, nu vedem K/acea K/putiare B, putere K/vreme K// 22 priafrumoși B, prefrumoasă K/de le ia B/frumusiația B, C, frumuseța K// 23 ciale C, cele K, acéle B/par]păria B/vreme K// 24 stînge]stîrge B/toate B/pomeniria B, C, pomenire K// 25 iar K/să lăsăm]lăsînd B// 25—26 casele ¹⁻²B/celia B, cele K/nemăruia C, nimăruie K// 26—27 nemăruia nu vom păria că am face case B/ni]ne C/păria C, păre K// 27—28 așa ¹⁻²K, așa¹ B, așa² B, așa² C/tare B/frumoasia B/frumosiația B, frumusiațe C, frumuseță D, frumuseță K/oricită K, ori în cită B// 29 vrémia B, vreme K/ari moștiani B, ari moșteni C, D, ar moșteni K// 30 răsturnat]răsuflat B/mulți B/oamini D/den C, D// 31 li s-au]au B/casia B/frumoase B// 32 pe¹⁻² K/le-au B, li-au C/li-au vădzut răsturnate și căzute și părăsite K/căzute]căzute B// 33 părăsite B/acestu lucru îl adverește că-i așa ispita B/că-i]că este K/așia C, așa K/adverește D, adveriăște D, adverești K// 34 temeliiile B/sau că-i cad//

păreții, sau că să strîmbadză grindzile, sau că să lărgescu închieturile, sau picăturile ploii le putredzăscu acoperemînturile, sau putredzăscu ferestile, sau că li să frîngu ușile. Care, oricît de mică întîmplare li să strică casăle, dară de cămările, sahniseile, cu atîtea vâpsiale zugrăvitori, de curțile cele zugrăvite, de cerdacurile nălbite, ce vom dzice? Carele toate, veri de cărbunii copiilor, veri de măistriile meșterilor, veri din lumînare, sau de cuele cele încărcate, din fumul hornurilor, sau din painjinile paingilor așa să grozăvăscu și să vechescu, cît mai mare să véde grozăvirea decît oarecînd frumusiația./

f. 96 15 De vréme că-i așa lucrul, întreb acmu den ce poate omul nedejdui frumusețe stătătoare a trupului, de vréme că videm sfîrșit ca acesta a frumuseții lui, care din piatră, din lemn, din crémene, den părți să face?

20 O, domni împuțîți! O, fii, nădejduindu-vă deșărtării! Au nu vă veni voa în minte că toată iscusenîia voastră, de înflarea splinii, de căldura maîului, de durérea stomachului, de înflarea picioarelor, de netocmala veninurilor, 25 de clătirile ceriurilor, de împreunarea lunii, de întunecările soarelui, de supărarea verii și de năvala ernii că să strică. Așa să mă iubască Dumnedzău pentru ce așa în simețîia v-aț nebuni voi, oamenii cei frumoș, 30 de vréme că o frigură vă ia nu numai frumusețea, caré în nemică vă întoarce, ce și fața vă se face véstedă, care era mainte rumână.

Un lucru îmi face mie mirare și-l voû dzice cum clătêște stomachul, adecă că toate cîte

12. Și piatra să răsîpêste cu îndelungata vréme. Ovid<ius>, *Fast<i>*, 5.

13. Frumusețea chipului sau de boală să grozăvéste, sau de vechime să stînge. Tîșero, <Ad Herrenium>.

14. Frumusețea iaste batgiocură vremii și a boalei. <Grigorie de Nazian<z>, *Voroavă* 36.

15. Ce sintem altă oamenii, fără suflete închise cu trupurile? Carte 2. Arnov<ius>.

1 păriția B/strîmbiază K/grindzile B, grindzile K// 2 închieturile B/sau de B/ploii B,C,K// 3 sau că li să putredescu B/putrezesc K// 4 putredzescu ferestri<e> B, putrezesc ferestriile K/ferestriile C// 3-4 lipsește sau putredzăscu ferestile... frîngu ușile D// 4-5 din care cit de mică tîmplaria să le strică casele B// 5 strică C// 6 dar K/cămările și chioșcurile K/sahniseile și mehniseile B/cu]care cu B/atite B,D// 6-7 atite zugrăveli zugrăvite K/văpselelia zugrăvite B, vâpsele zugrăvite D/vâpséle C// 7 lipsește de curțile cele zugrăvite D/célia B, cele K/zugrăvite]vâpsite K// m. 11 lipsește B// 8 cele nălbite B,D, cele înălbite K/care în scurtă vrémîa, veri B/care K// 9-10 veri ¹⁻²] ori K/măistriile B, măestriile C,D,K/den C,D, de K/lumînări B/cuile D,K// 11 cele K, celor B/încărcate]încurcate B,K/den fumul C]sau de fumul B// 12 den painjenile C, din painjinile B/den D/painjinilor K/așia B, așa K// 13 vede K/grozăvire păriților B, grozăvire păreților K// 14 oarecîndu B/frumusețea C, frumuseța D, frumuseța K// 15 vreme K/că-i]că este K/așia B, C, așa K/acu K/din ce D,K, din cia B// 16 nădăjdui K/frumusețea B, frumuseța C,D, frumuseța K/stătătoare B// 17 vreme K/vedem B,K/îrșit B// 18 frumosiătea B, frumusiația C, frumuseții K/den¹⁻² C/pîiatră K// 19 crémiane B, crémene D, cremene K/din B,D,K// 20 domni B/împuțîți]împonciș B/nedejduindu-vă B,C,D, nădăjduindu-vă K// 21 deșărtării B,C,K/vine C,K/voaă B, voa K/în]a B// 22 inscuria B, iscusanîia D, iscusița K/umflare B,K/splini]stăpniei B// 23 duréria B, durere D, durere K// 24 înflare K, umflătura B/picioarilor D,K/veninurilor humurilor B// 25 ciarîurilor B/împreunările B, împréunarea C, împreunare K// 26 supăraria B, supărare D,K// 27 lipsește și D/năvala]neinvoiala B// 27-28 așa ¹⁻² B, așa¹⁻² K/Dumnezeu K/întru simeție B, în simeție C,D, în simeție K// 29 v-ați nebunit B, v-ați nebuni K/oaaminii D, oamenilor B/frumosi B,K// 30 vreme K/vă ia o frigură B/o frigură]ori friguri D/lipsește nu D/frumusețea B, frumusețe K// 31 care B/care și în nemică K/nimică D/o întoarce B/lipsește ce K// 31-32 ce și véstedă vă face fața B, și vi să face fața véstidă K// 32 vi să face D]ad. marg. vă să face C/mai înainte K// 33 și-l voi K, și voi B// 34 clătiaște B, clătêște K/adică D//

radzimă de trup ari vrea oamenii să fie curate și nétede, cumu-s haina, epîngeaoa, așternutul, masa, iară numai bietul suflet a fi împutit suferi. Aș îndrăzni a dzice și pren credința 5 creștiniască a mărturisi că cela ce ar vrea casa a fi curată, caré o au făcut omul și cela ce ar suferi sufletul său a fi împutit, care l-au suflat Dumnedzău, acela ori că-i prea lipsește înțălégirea, ori că-i prea nebun.

10 Aș vrea să știu cu ce lucru cei îndzăstrați din fire cu frumusețe ari întréce pre ciia ce nu li-au dat firea acéiaș frumusețe?

Au doăă suflete are omul frumos și un suflet cel grozav? Au cei frumoși sintu sănă- 15 toși și cei grozavi slabi? Au întru cei frumoși înțălepciune și întru cei grozavi nebulie iaste? Au numai cei frumoși sintu norocoși și cei grozavi nenorocoși? Au numai cei frumoși sintu fără de răutăți și cei grozavi cu 20 răutăți? Au numai cei frumoși sintu să moștiniască de pururea viața și cei grozavi sintu însămnați să petriacă în morminturi?

Nice unile de acéstia nu-s. Care fiind așa, căci rid uriașii pre cei mici, cei albi de cei 25 negri, cei drepti de cei gheboși, cei frumoși de cei grozavi, de vréme că sau astădzi sau mine frumusețea de care să batgiocurescu va avea sfirșit. Că cela ce întréce cu frumusețea și cu vredniciia nu-i pentru acéia mai ales 30 întru bunătate și acela care iaste cu chip nenorocit și grozav nu-i pentru acéia mai rău; că pînă întru atita nu radzimă nice bunătatea dintru hărnicie trupului, nice răutatea dintru putoarea gurii (și grozăvie) nu să naște. 35 Că ades și mai în toate dzilele videm grozăvie a fi împodobită de bunătăți și frumusiața

16. Tuturor celor varvari între a trupului frumusețe cinste iaste. Curțius, cap 6.

17. Tiaca nice bună, nici rea pe săbie face. Seneca, Carte 92.

18. Cu prea mare tărie slăblaște istecțunea minții. Vafecrius Max<imus>, Carte 9, cap 12.

1 radzimă B, K/ad. marg. trup C]stomahuri K/ari vria B]vreu K/oamini D || 2 niatede B, nétede D, neted K/cumu-i B, cum este K/duă cumu-s ad. între paranteze hatimani D]epingiaoa C, epingeaoa D]mantaoa K || 3 iar K/numai singur B || 4 suferé B, K/îndreznî B]prin B, C, K || 5 creștinească B, creștiniască C/a mă mărturisi K/ari vria B, ar vria C, ar vre K || 6 a-i fi B]care B, K || 6-7 și acelaș ce ari suferi B || 6-8 și cela ce are sufletul împutit, care l-au suflat Dumnedzău D || 8 Dumnedzău C, Dumnezeu K/ori acela B]pria B, pre K/lipsește B, lipsește K || 9 înțălegeria B, înțălégerea C, înțălegire K]pria B, pre K || 10-36 lipseșc D || 10 vria B, vre K || 11 den C]fîria B]frumuseția B, frumusețea C, frumusețea K]ari întriace B, ar întrece K]céia B, acia K/nu le-n C || 12 fire B, K, aceiaș C, aciaș K]frumuseția B, frumusiața C, frumusețea K || 13 doă B || m. 13, 15 și 17 lipseșc B]m. 16, 17 și 18 lipseșc D || 14 sint B, K/s<ă>n<ă>toși B || 16 înțălepciunia B || 17 iaste C, este K]sintu B, C, sint K || 18 nenorociți K || 19 sint B, K/lipsește de K || 21 mosténească B, moștenească C, moșteniască K]de pururia B, di-a purure K]viața K]sint B, K || 22 petreacă B, C || 23 nice unul din acéste nu-s B]nici K]unele C]acéstea C, acéste K/nu-s]nu sint K]așia B, C, așa K || 24 căci rid]că cerindu B || 25 négri B]direpți B]ghiboși B]frumos B || 26 vreme K]lipsește sau¹ B || 27 mine B, K]frumusiața B, frumuseța K]batgiocoresc B, batgiocuresc K || 28 avia B, C, ave K]firșit B]céla B]întriace B, întrece K]frumuseția B, frumusețea K || 29 vrédniciia B/nu-i] nu este K]acela K || 30 bunătatea B]iaste C, este K || 31 nu-i]nu este K]acela K || 32 într-atita B/nu radzimă B, K || 32-33 nici¹⁻² K]bunătatea B, C, bunătate K]dentru C]hărniciia B, C, K]răutatea C, răutate K || 34 dentru C]putoaria B]fără paranteze K]grozăvia C, K]naște B || 35 adesă K] ales B]dzilile B, C, K]vedem B, K]grozăvia C, K || 36 frumuseția B, frumusețea C, frumusețea K ||

spurcată de răutăți. Nu fieștecare cu statul
 néted iaste întru fapte bune și dirépte; și cu
 mult mai grozavă iaste o răutate întru obi-
 ceașuri, decît patru gheburi a avea din dos.
 f. 96^v 5 Și așa/nice de-afiriia nemică în tãrie statului,
 nice micșurare la micșuriia aceluiaș nemică
 nu face; nice iaste pravilã săbornicã de obște
 ca trupul oamenilor mari dă inimii înalte,
 sau statul cel mic dă inimii mică. Să fie dovadă
 10 că ispita pre mulți, cu cît sintu mai de-a firea,
 cu atîta mai nebuni și pre mulți cu cît sintu
 cu statul mai mic, cu atîta la inimă mai nalți
 și mai aleși a fi mărturiséște.

De David să fie fostu la față roșu, la trup
 15 nu mare, ce de mijloc la stat; *Sfînta Scripturã*
 mărturiséște, iarã <asupra lui> Goliastu, uriașul
 cel preamare și preatare, făcînd biruire, oborîn-
 du-l la pãmîntu, cu sabiia i-au tăiat capul. Iarã
 nice să pae cuiva mirare căci de un păcurãraș
 20 de nemică fu ucis cel preatare uriaș, de vréme
 ce din crémene mică izbucnéște scîntéia pre-
 iute, iarã din stîncã preamare nice măcar o
 scîntée nu iase. Iarã ce au arãtat lucru pre-
 tare David, care și la stat era mic și la vîrstã
 25 tînãr, iușimea leilor o fãrîma, miei scotea din
 gurile urșilor și, ce-i mai multu decît toate
 într-o dzi, cu mina sa și cu sulița, optu sute de
 bărbați într-un războiu au omorît; și măcar
 că pre acéia vréme nu viețuiam, iarã lesne
 30 putem socoti că dentre cei optu sute de bãr-
 bați, cît de mai pușini trii sute vor fi fostu,
 carii și cu blagorodiia niamului și cu mulțimea
 avușiei și cu frumuseștea gurii și de-a firea la
 trup îl vor fi întrecut pre dînsul; iarã cu inima
 35 nime și cu tãriia nu l-au agînsu pre dînsul,
 că el singur au eșit sãnãtos din războiu, iarã
 ciia au cãdzut toți.

19. Cei mari la inimă
 nu-s mari la mãdulãri.
 Seneca, 6 <=Silius
 Italicus, 16>.

1 *lipsește* spurcată de răutăți *D/fiiaștecaria B//* 2 *nîated B, nêtid D, neted K/iaste C, este K/lipsește* bune și *B/dirîapte B,C, drepte D,K//* 3 *grozav B/este K/rãutãtia B//* 4 *ghiburi B/a avia B,C, a ave K//* 5 *așia C, așe B, așã K/nice de firia-i D, nici fire K/nimicã K/in tãriia C,D,K, la tãriia B//* 6 *nici K/micșurãria B/aceluiaș K/nimicã K//* 7 *nici este K, nice iaste C/sãborniceascã K//* 8 *cã trupul D/mare de inimii nalt<e> B/inemii D//* 9 *sau]nici K/de inemii B//* 10 *cu cît sint cu statul mai de-a firia B/sint D,K/de-a firia C, de fire K//* 11 *sint B,K//* 12 *mici B/inemã D/inalti K//* 13 *mãrturisãște B, mãrturisãcu D, mãrturisește K//* 14 *dupã David ad. dzic D/sã fi fost K/roșie B/și la trup B//* 15 *Scriptura B//* 16 *mãrturisãște K/iarã cu Goliad B,C, iar cu Goliad D, iar cu Goliath K//* 17 *pre¹⁻² K, pre¹⁻² B, pria² B/fãcîndu B//* 18 *tãet K/iar K//* 19 *nici K/pãcurar B//* 20 *nimicã D,K/preatare B,K/vrémia B, vreme K//* 21 *ce]ci K, cã B/den D/criamenia B, crémene C,D, creminea K/izbucniãște B, izbucnește K/scîntéia K//* 21-22 *pria¹⁻² B, pre¹⁻² K/den D/stîncã B, stîncã D/nici K/macar B//* 23 *scîntéia B, scîntéia K/nu iasã D, nu esã K/iar K/pre K]mai B//* 25 *Iușia C, iușie D]fãlcile B/a leilor fãrîma B/sfãrîma K/miei]meii D/scotia C, scote K/dén C//* 27 *întru o dzi D/800 B,C,D,K//* 28 *au omorît]omori B/macari B//* 29 *pe acéie vrémia B, pe acéia vreme K/vreme C/iar K/liasne B//* 30 *putiam B/dintre D/dintr-acei B, dintre acei K/800 B,D//* 31 *pușini B/trei sute C,K/300 de or fi fost B//* 32 *blagorodie D/neamului B/mulțimia B, mulțime K//* 33 *avușiiilor B/frumuseștea C, frumuseșta D, frumuseșta K/de-a firia B, de fire K//* 34 *fi]hi B/iarã nimia cu inima B, iar nimine cu inima K/inema C,D//* 35 *agunsu B//* 36 *sîngur D,K/sãnãtos au eșit C,DK/s<ã>n<ã>tos B/den C/iar K//* 37 *ciia]aceia B, acia C,D,K//*

Iulie Chesariul măcar că la trup era mare, iară la chip au fostu grozav. Că au fostu la cap de tot pleșuv, nesul ca de hultur, o mână mai scurtă, uscat, de pururia îmbla descinsu
 5 sau să încingea foarte slab; că bărbații cei ascuți<ți> la minte rar au grijă de trup. Fost-au Iulie Chesariul la trup așa de neîmpodobit, cât, după războiul ce s-au lucrat la Farsalia, oarecare oroșan rîmlian, căutînd pre acel
 10 mare orator, pre Tulie, să-i fie dzis căci: tu, Marco Tulie, fiind așa prea preînțeleptu ai urmat lui Pompeiu (căci cu Pompeiu au avut războiu Iulie Chesariul, amîndoi rîmleni) și n-ai prevădzut pre Iulie Chesariul că va fi
 15 stăpîn și monarha lumii. Căruia răspundzînd Ţițero, crede-mă, dzice, priiatene, cînd videam pre Iulie Chesariul în copilăria lui așa de rău încinsu, puțin socotiîm. Iară mai bine l-au cunoscut pre dînsul bătrînul acela Sella,
 20 carele vădzînd pre Iulie Chesariul, copil, că îmbla rău încinsu și îmbrăcat fiecum, de multe ori aducia aminte boiarilor ca să să feriască de copilul cel încinsu rău, că, de nu să va ținea calea faptelor lui, va face și va călca
 25 norodul romanilor.

Și așa, Iulie Chesariul, precum spune Sfetonie Trancvil, Carte 1, *De chesari*, era la chip grozav, iară așa de spăimos și singur
 f. 97 numele lui în tot locul; că de să/întîmpla
 30 între domni și-ntre împărați vorbă la cina lor de Iulie, toată noaptea nu vrea <a> dormi de frică, pînă în dzuă.

În Galia Belghica, făcînd războiu Iulie Chesariul, în cari războiu prindzîndu-să de vrăj-
 35 mași pre calul lui, într-armat, îl purta; și așa, alergînd unul din vrăjmași, care îl cunoscu pre dînsul, și sărînd au dzis: țecos Ţesar, ce să înțalége pre limba franțuzască:

20. Maestatul împă-
 <ră>tescu cu înțalep-
 cîunea nu cu cînstea
 trupului să socotêște.
 Lamprid<ius>.

21. Mai multu numele
 decît sabîa ta va
 lucra. Clav<dianus>, *Di
 repub. Ghēt.* <=*De
 bello getico*>, 384.

1 Iulie B/macar K/macari că la trup nu era mic, ce mare B// 2 iar K// 3 plêșuv B, pleșiv C/nas B/vultur K// 4 uscat]fața grozavă, can veștedă B/de pururea C, di-a purure K/umbra K/deștinsu B// 5 încingia B, încinge K/cei]ce sînt K// 5-6 că bărbații ce-ș la minte ascuțiț B// 6 ascuțiți C,K/grija B, grije K// 7 Iulie B/Chesariu C/așia B, așa K// 9 oarecarele K/orășan B, orășian K/rîmlean B/cătînd D// 10 să fie D, să-i fi K// 11 Tullie B/așia B, așa K/lîpșeste prea D,K/preînțelept B, preînțeleptu D, preînțelept K// 12 părții lui Pompeiu B/fără paranteze K/au avut]avusia B// 13 Iulie B// 13-14 Chesar¹⁻² D/rîmliani B, rîmleni K/Iulie B// 15 monarh K/căru C/răspundzîndu B, răspundzînd C// 16 crede-mă B, crede-m<ă> K/priiatine B,C,D, prietine K/vedîm B, videm C,D, vedem K// 17 Iulie B/așia B, așa K// 18 socotiem C,D, îl socotiîm B/fiar K// 19 conoscut D/dînsu D// 20 care B/vădzîndu B, vădzînd C,K/Iulie B/Chesar D, copil]în copilărie lui D// 21 umbra K/încinsu rău D/fieștecum K// 22 aducea C, aduce K/boerilor K// 23 ferească B/rău încins K// 24 ținea B, ține K/calia B, cale K// 24-25 va face ucideri și călcare norodului roman B// 26 așa B, așa K/Iulie B// 27 Svetonie B/chesar B,C, chesariul K// 28 chip]cap D/iar K/așia B, așa K/lîpșeste și B/singur B,K// 29 numîal<e> lui era B/in tot]a tot D/întîmpla]tîmpla B// 30 domni B/și între B,K// 31-32 Iulie Chesariul de frică toată noaptea, pînă la dzuă n-ar fi dormit B/noapte K/nu vre K/pînă]pîr D/zii K// 33 Gal<ia> B]Galilea D/Iulie B/Chesar D// 34 care B,K/prindzîndu-să B/vrăjmași B// 35 pe B/intra armat K// 36 așa B, așa K/alergîndu B/den C/cari-l îl cunoscu B/conoscu D// 37 sărîndu dzisă B/țicor D// 38 înțalîage B, înțalege K/pe B/franțozască D,K//

slobod. Acolo, într-acia dată, audzind numai de numele lui Chesariu că s-au pomenit, așa fu franțozul cuprinsu de frică cît slobodzind pre rob numai pentru ună această pricină au 5 cădzut de pre cal.

Vadză, acmu, domnii și oamenii cei mari cît de puțin poate spre gățirea puterii, grozăviria au frumusețea; că numai de numele lui Iulie Chesariul pomenind, măcar că era 10 grozav, și hiarăle cele cumplite să cutremura de frică; că cu multu mai multu pre domnii vacului aceluia nebuniia inimii ocăriia, decît fața lui Iulie Chesariullui o grozăviia.

Anibal, acela, preafericitul hatman și domnul 15 Carthaghenii, mirare au fostu nu numai pentru mărirea lucrurilor lui ce-au arătat, ce și pentru multa grozăvire trupului lui să numește. Că ochiul drept nu-l avia; piciorul cel stîngu, strîmbu; și sprîncenos și mic la stat și la căutare 20 tare groznic era. Iară acestuia faptele și stricările, ce au lucrat rîmlenilor, pre largu le spune Tit Livie, din care un lucru numai a lui voiu spune, care istoricul lucrurilor rîmlenilor neprîind cu trecirea spune, care așa 25 iaste. Fronto, Carte 17, *De mărirea Thinilor*, dzice întru acei ani în carii au făcut Anibal războiu în Italia, atuncia fură mulți rîmleni uciș de dînsul, cît de s-ar hi prefăcut bărbații acia stînșii de dînsul, în boi și singile cel 30 vârsat în vin, ar hi fostu de agînsu mîncare și băutură a cincisprădzéce mii de pedestrime, ca<re> era în tabără și a șeptesprădzéce mii de călărime, care era în oaste.

Întreb, acmu, cîți vor fi fostu pre acéia 35 vréme bărbați la trup iscusiți și la gură frumos, a căroa astădzi cu îngroparea frumu-

22. De pururea a să teme, epurilor, <Ariosto,>

23. Inimii fricoas<e> nici o mie de dzeale nu-i vor folosi. <Ariosto,>

24. Chipul oricît ar fi de iscusit, fără tărie nemică în războiu nu foloséste. Ariosto<tel>, *Ritor<ica>*, 3.

25. Trei mierță de inéle au trimis la Carthago Anibal.

1 într-acea B, întru ace K/audzind C// 1-2 audzindu numai decît de numiale lui Țesar B/Chesar C,D,K// 11 așa B, așa K// 3 cît/cînd D/slobodzindu-1 B, slobodzind C// 4 lipsește ună K/ună aceasta B/aceasta C// 5 cădzu B/di D// 6 oamini D// 7 poatia B/spria B, lipsește D/gătire B,K, gătirea C/putiarii B/grozăvirea C, grozăvire K// 8 frumusiația B, frumusiața C, frumșeta K/numile D// 9 Iulie B/macar B,D,K// 10 hiarăli C, fiarăle K/célia B, cele K// 12 aceluia B,C,K/nebunie B/inemii D/inemii îi ocăriia decît pre fața B/ocăria D,K// 13 Iulie B/Chesariul o grozăvia K/firia o grozăviia B// 14 Annibal B/prefericitul B, preferecital K// 15 Carthaghenii B/mare mirare B// 15-16 pentru lucrurile cele mari ce au arătat K// 16 mărirea B, C/după lui ad. să numește D// 17 grozăviria B,C, grozăvirea D/numiaște B, numește K// 18 dreptu C/nu-l avea C, nu-l ave K// 20 era groznic B/iar K/faptele C/faptele acestuia D/acestui K// 21 rimlianilor B, rimlenilor K/și pre K// 22 Levie D/den C/cari C/numai un lucru D,K// 23 voi spune B,K/istornicul K// 24 rîmlenilor/rimlenești K/neprîindu B, neprîind K/triaceria B, trecerea C, trecire K/tăcerea D/cari C/lipsește care așa iaste D/așa B,C, așa K// 25 iaste C, este K/mărirea C, mărire K/Thenilor B,C,D,K// 26 acéia B, acia C,D,K/caria B/au făcut/făcu B/Annibal B// 27 atunca C, atunce K/atiția B/au fost mulți rimleni uciș K/fură de mulți rîmleni de dînsul uciș B// 28 s-ar fi B,D,K, s-ari fi C// 29 aceia B/singile B,D, singile K// 30 ar fi B,D,K/agiunsu B// 31 băutură a 80.000 mii de pedestrimia B, băutură a mii de pedestrime K/15.000 D// 32 care C,K/era/au avut B/și 17.000 de călărimea B/17.000 C,D, șeptesprăzece mii K// m. 21 lipsește K// m. 24 lipsește B// 33 era/este K/roastia B// 34 Întrebu B/acu K/ pe B/acea K// 35 vrémia B, vreme K/iscusiți la trup K/frumoși B,C,K// 36 căroa/căra B/astădzi B,K/îngropăria B,C,îngropare K//

séŃia s-au dat uitării? Şi precum ăaste nemuritoare şi va fi pomenirea acelor hatmani, că nice un domnu nu ş-au agonisit nemuritorie numelui său căci au fostu numai frumos, 5 ce căci cu mîna într-armată au făcut preamari lucruri.

Alexandru cel Mare nice mai iscusit nice mai de-a firea decît ciălalăŃi n-au fostu. Că pomenescu scriitorii vacului aceluia că era la 10 grumadzi supŃire, la cap mare, la faŃă smad, la ochi can urduros, la trup mic şi la mădulări nu néted; care grozăvie nu l-au putut împiedeca să nu răstoarne pre Darie a perşilor şi a midilor împărat, şi pre toŃi tiranii i-au supus 15 supu giug şi au dobîndit toate cetăŃile, mulŃi împăraŃi au prinsu şi pre stăpînii cei puternici şi din viaŃă şi din norocul lor i-au lepădat; noroadele céle prea avute li-au prădat, toate vistériurile li-au jecuit şi tot pămîntul/să f. 97^v 20 cutremura de numele lui, cît nice a căsca, nime nu cutedza.

CAP 7. DOMNII ŞI CEI MARI OARECÎND AU FOSTU PRIITORI CELOR ÎNVĂŃAŃI ŞI ÎNŃĂLEPŃI ŞI CU MARE NEVOINŃĂ ÎI CERCA SĂ-I AIBĂ PRE LÎNGĂ DÎNŞII

Între altele carele au adus laudă vérilor celor vechi şi a numelui nemuritoriu celor ce otcîrmuia atunce era nevoinŃa domnilor întru cercarea înŃăleptilor şi să-i lipască cătră 30 dînşii, întru céle ce le aducia aminte era ascultoi supuşilor. Că puŃin foloséşte întrebarea domnului de cei învăŃaŃi, pentru otcîrmuirea lor numai, iară Ńara şi cei supuş vor fi de răutatia lor cu neascultare. Domnii cei ce nu socotescu 35 sfaturile celor înŃălepŃi adevărat să ştie că să vor tîmpla cu ură despre cei supuş poroncilor lor;

1. Lucrul cel mai de obşte atunce ar fi indestul norocit, cînd s-ari înŃălepŃi împăraŃii sau că ari împăraŃii mai înŃălepŃi. Prudin <=Prudentius>, Cartea 11, <Contra Symmachum>.

1 frumusiaŃea B,C, frumuseŃa K/iaste C, este K/1-2 lipseşte frumuseŃia s-au dat... va fi pomenirea D// 2 nemuritoria B/pomenirea B, pomenire K// 3 nici K/agonisit B/nemurire K// 4 căci] ciŃi K/frumosi K// 5 ce căci au făcut cu mîna într-armată priamari B/intr-armată K/premari K/premare lucru D// 7 nici 1-2 K// 8 de-a firea B, de-a fire C, de fire K/céalalŃi B// 9 aceluia B// 11 cam K/şi la] la D// 12 nu néted] néted B, néted D, nu pre neted K/nu l-au împiedecat B/impiedica K// 14 suppus B// 15 dobîndi B// 16 au prinsu] prinsă B/puternici C,K// 16-17 putiarnici şi dintru viaŃa şi norocurile lor B// 17 den ¹D/viaŃa C, viaŃă K/norocire K// 18 noroadili D, noroadile K/ciale B,C, cele K/pria B, pre K/le-au prădat B/li-au prădat C// 19 vistériurile B,C, visteriile K/le-au jecuit B, li-au jecuit C, li-au jăcuit D/şi aŃia B// 20 numiale B, numile D/nici K// 21 nimine K, lipseşte B/nu cutiadza B// 22 după tiilu cap 7 C,D] cap 5 B/oarecîndu B, oricînd C,K// 23 lipseşte şi B,C,D/inŃelepŃi B// 25 după dînşii ad. acest cap ăaste vrédnic de a să însămna B// 26 care B,K/vecilor K, vacurilor B// 27 nemuritorie B, nemuritori K// 28 ocîrmuia K/atuncia B, atuncia D// 29 cercare B,C,K/inŃelepŃilo rB// 30 şi întru célia ce lia aducia B/cele K/atunca C, aduce K/ascultare B, ascultători K// 31 supuşilor B,K/folosiaŃe B, foloseşte K/întrebare B,K// 32 otcîrmuirea B, ocîrmuire K// 33 iar K/şi B/supuşi B, supuşi K/de]din B/răutate K// 34 neascultaria B/şi cei ce D]carii B/socotiascu B// 35 înŃelepŃi B/vor]va B, var C// 36 dispre D/supuşi B,C/poroncile B, poroncilor K//

că legii, a căriia temeliiă mai multu putéria iaste decit datoriia, nice o ascultare nu i să cuvine.

Ciia, carii istoriile am cercat și li-am descercat, nu putem dzice că n-au fostu rîmlénii 5 den fire mîndri; iară precum era întru războae cumpliți, așea întru isprăvile republicii blîndzi. Și nu putem a le apăra cu măsură aceasta în care lucru și înțeleptiia sa și putéria au arătat Rîmul; că precum de hatmanii cei 10 vitéji și îndrăzneți să stîngu vrăjmașii, așea de bărbații cei înțelepți și învățați în pace să otcîrmuescu cei supuși și țările.

De multe ori am cugetat întru mine de unde s-ari ațița atîta între lăcuiorii cei supuși 15 și între ispravnici, între domni și între cei făcători de bine, netocmală și făcînd între amîndoaă socotială și pre ciia și pre cęstiia aflu că ari rădzîma din socotiala aceasta. Că cei supuși să jăluescu pe<ntru> neîmblîndzirea ce să află în stăpîni, iară stăpînii jeluescu 20 de multă neascultare care să află întru cei supuși. Că neascultarea are tovarăș pre răutate și poronca povățuitoare urmadză pe lăcomie. Și așea au ațițat nevrerea ascultării, așea de neînfrînată (și năvarnică) au eșit neputința a poroncii, cît celor supuș giug de plumbu și domnilor, împotriva țînțariului zburînd, sabie ascuțită s-ar părea că li-ar 25 trebui. A cărui rău și scăderii de obște un izvor iaste, pentru căci nu au domnii pre lîngă sine oameni învățați carei i-ar sfătui în taină; că niceodată n-au fostu vrun domnu bun care 30 ar hi avut sfétnici rai și nice dănăoară n-au fostu domnu rău, carele ar hi avut sau ar hi 35 ascultat de sfétnici buni.

Doaă lucruri sintu între domni și între boiarii carii șed la otcîrmuirea lucrurilor: vredniciia cinstii și minte chipului. Acmu, dar, poate

2. Nemării nu să cade a ști sau cęte mai bune, sau cęte mai mici, decit domnului, a căruia învățatur<ă> face folos tuturor. Vighentu <= Vegetius>, Carte 1, prifaț<ă>.

3. La lucruri fericite și povățuitorii cei blagorodnici să desfrîniadză. Tacet, <Historiae>, 8, 2.

4. Acesta în tabără mai de folos, celalalt la sfat mai bun. <Vellejus, Liber 2.>

5. Legătura tocmlalii cu răbdare să păzeste. Chiprian, *Voroava* 3.

6. De multe ori ranile cęte vîrtoase prin aburii supțiri să moae. <Eucherius, 1, reg. 17.>

7. Toate împărățiile pină atunci sintu cu stăpînie intriagă, pină cînd au sfaturi sănătoas<e>. Sar <= Sallustius>, *Di ripublica*.

1 légii B/putéria C, putere K/este B,K, iaste C|| 2 nici K/cuvene B|| 3 cętia B/care B/historiile B/am]au B/li-am C, le-au B|| 4 nu putiam B/rîmlianii C, rîmlenii K|| 5 din D,K/din firia lor B/iar K/precum B|| 6 așia B, aș K/isprăvile]războae K/răpublicii D|| 6-7 că era blîndzi Și cu măsură nu putiam a le apăra aceasta B|| 8 înțeleptie B, înțelepciune K/putiaria B, putere C,D/, putere K|| 10 vitiaji B,C, veteji K/așia B,C, aș K|| 11 înțelepți B|| 12 ocîrmuesc K/cei supuși]suppuși B/țările K|| 14 s-ar ațița K, s-ari ațița C|| 14-15 s-ari ațița atîta netocmală între cei supuși și între ispravnici, între domni B|| 16-17 și făcîndu într-amîndoaă socoteală B/amîndoa C/și pre acești și pre aciia K/cętia B, cęstie C,D|| 18 ari rădzîma B, ar răzîma K/den C, dintru B, de K/socoteala B|| 19 suppu B/jeluescu B, jeluesc neîmblînzirea B, neîmblînzire K|| 20 ce să]caria B/iar K/jăluescu D]bănuescu B|| 21-22 neascultaria 1-2 B, neascultare 2K/care află B/supuși B|| 23 răutatia B/porunca B,K/urmiază K|| 24 lăcomiia B/așia B, aș K/ațițat K/nevreria B, nevrere K|| 25 așia B, aș K/lipsește și năvarnică D, fără paranteze B,K|| 26 a poroncirii B, a poroncirii C,D,K/supuși B, supuși C,K/giug B|| 27 împotriva D,K/țînțariului B,C, țînțarilor K|| 28 zburîndu B/ascuțită că li-ari trebui s-ari pária B/li s-ar păre K/le-t trebui C|| 29 căruia B,C, căruie K/scădere D/scăderei cei de obște B|| 30 iaste C, nice K/că pentru ce n-au domnii B|| 31 sine K/oaminii D/carii B,D,K/i-ari sfătui B,C|| 32 niceodată K, nice dănăoară B/vreun K, ad. marg. B|| 33 ar fi B,K/svîtnici B, sfetnici K/nici odineoară K|| 34 vrun domnu B/care B,K/ar fi 1-2 B,C,D,K|| 35 sfîtnici B|| 36 sint B,K, sintu C/întru 1-2 domni B/boiari K|| 37 șiad B, șad D/otcîrmuiria B, ocîrmuire K/vredniciia B|| 38 cinstea D/mintia B/Acu K/dară B||

f. 98

fi, ca să fie bun oarecare la chip și rău la oțcîrmuire și iar să fie altul bun la oțcîrmuire și rău la chip. Pentru/acéia dzice Tulie că nime nice dănăoară n-au fostu, nice va fi sau de 5 potrivă lui Iulie Chesariul ce să atinge de chip, sau de-a tocma oțcîrmuitoriu rău, precum au fostu el întru acéli ce să atingu de stăpînirea de obște.

Adevărat, mare bine ăaste a fi domnul bun 10 și iarăș mare rău ăaste a fi om rău, iară cu multu mai rău a fi domnul rău. Că omul prostu, de ăaste rău, șie ăaste rău numai, iară domnul rău și șie și altora ăaste rău. Cu cît să varsă veninul în trup mai lat, cu atîta 15 mai de sirgu aduce vieții perire și cu cît cineva ăaste mai putîarnic în republică, cu atîta mai multă scădiare vieții cu dreptate aduce.

Nu știu pentru ce domnii și cei mari, fiind așa cu nevointă să afle doftori preabuni pentru 20 grijiă trupului, n-ar fi așa de nevoitori spre a cercarea și a aflariă a oameni învățați la oțcîrmuirea țărilor și stăpînilor sale. Că cu nehotărîte mijloce mai grea scădere ăaste în stăpînie pentru chivernisala cea rea, decît 25 boala a domnilor sau a oțcîrmuitorilor. Pînă acmu nice am cetit, nice am vădzut dintru lipsa de doftori, sau să fie perit împăratul, sau împărățiia lui pentru lipsa doftorilor; iară dintru lipsa celor înțelepți și învățați 30 sfétnici, nenumărați împărați și prea multe împărății am vădzut că s-au pustiit, s-au răsipit și s-au răsturnat. Că dintru lipsa doftorilor, sau a doftorului, un om numai poate peri, iară dintru lipsa omului înțeleptu 35 mare netocmală poate întra întru norod. Că ațiîndu-să vreo gîlceavă între norod, mai

8. Greșala domnuu pre atîtea vatămă pre cît stăpînăște. Benard <= Bernhardus>.

9. Răutățile domnii le varsă în oraș. Tîtero, 3.

10. Cînd să pliacă capul toate mădulările a să mișca trebue. Alec<sandru>.

11. Mai bine-i a asculta pe Socrat întru obiceiuri, decît pe İpocrat. Sodom <= Sidonius Apollinaris>, 9, Carte 14.

12. Nu afurea lipsăscu priiatenii mai multu decît acolo unde s-ari crêde că-s de agfunsu. Sen<eca>, 6, *De beneficiis*, 34.

1 oarecare B, oarecarii K/otcîrmuiră B, ocîrmuire K// 2 iarăș B/otcîrmuiră B, ocîrmuire K// 3 acéia K/Tullie B/nimîia B, nimine K// 4 nici odineoară K/nici K// 5 de protiva D, de potriua K/Iulie B// m. 3,5 și 7 *lipsesc* B// m. 4 și 11 *lipsesc* D/Chesariului B,K, Chesar D/atingîia B// 6 sau întocma K/ocîrmuitoriu K// 7 acélia B, acéle C, acele K// 6-10 *lipsesc* precum au fostu el... ăaste a fi om rău D// 7 stăpîniria B, stăpînire K// 9 iaste C, este K/domnul om bun B// 10 iaste C, este K/repetă iară B/iar K// 11 domnu B// 12 iaste ¹⁻²C// 12-13 că omul rău șie ăaste numai rău B, că omul prostu de este rău numai luiș este rău K// 12 *lipsesc* numai D// 13 iar K/șie]luiș K// iaste C, este K// 15 sirgu K// 14-15 să varsă veninul pentru mai mult, cu atîta mai de sirgu aduce perire vieții B// 15 cu cît]cît B// 16 este K/puternic C,K// 17 scăderiă B, scădere C, scădere K/viiații B/dreptate]răutătia B// 18 cei mai mari D,K//fiindu B// 19 așa B,C, așa K/afliă K/priabunî B, prebuni K// 20 grijea C, grije K/ășia B,C, așa K/spriă B// 21 cercariă B// 20-21 spre cercare și spre aflare oamenilor celor învățați K/aflarea C/a oameni]oameni B, oamini D// 22 oțcîrmuiră B, ocîrmuire K/țărilor K// 23 mijloace B, mijlociri K/griă B, gre K/scădere C,K/este K// 24 stăpînire K/cea]ce K/rriă B// 25 boala domnilor K/domnului B/otcîrmuitoriu B,C,D, ocîrmuitoriu K// 26 acu K/nici ¹⁻²K/citit B,D/dentru C]pentru K// 27 de doftori]doftorului D// 26-29 dintru lipsa doftorilor iară dintru lipsa celor înțelepți și învățați B// 27 să fi K// 29 iar K/dentru C,D// 30 sviatnici B,șfetnici K/prîa multe B, pre multe K// 30-31 prea mulți împărați D// 31 *lipsesc* am vădzut B/pusteit K// 32 răsîpit K// 31-32 că să pustiescu, să răsîpăsc și să răstoarnă B, că s-au pustiit împărățiile lor și s-au răsturnat D/dentru C,D// 33 *lipsesc* doftorilor, sau B// 34 iar K/dentru C,K/înțelept B// 35 intru]în K// 36 ațiîndu-să B,C, ațiîndu-să K/vro B/întru B//

multu poate un sfat sănătos, decît sute de curăţenii de reventu.

Scriind Isidor, Carte 4, *De vrémia niamurilor*, dzice că 400 de ani au trăit rîmlénii fără 5 doftori. Că cel de pre urmă, unul, era doftor în Țara Grecească Esculapie, feciorul lui Apolin; și a lui Arhagat doftorului preavestit era pus stîlpul cu chip în casa lui Esculapie. Că era așa de cu dragoste rîmlénii (spre cele 10 vrédnice), cît aceluia carele în vreun lucru ar fi arătat mare lucru de cinste, sau cu bani îi plătiia prețul, sau stîlpu cu chipul aceluia (întru pomenire) punia, sau giudecata pe samă de clirici îi da. Iară după ce îmbătrîni Arhagat 15 au fostu strînsu mare avuții, tăindu-și umerile și fluerile pentru ranile ce avea netămăduite. Acéstea socotindu-le rîmlénii a fi mare cumprire a lui, trăgîndu-l din casă cu sila, îl astupa cu pietre în cîmpul lui Martie. Care lucru să 20 nu fie mirare nemăruî, că de multe ori mai ușor rău iaste durerile în boală a le suferi, decît cumplitile liacuri ce le fac bărbüarii a le suferi.

Dzică dar cineva cum pre care vréme n-au 25 avut Rîmul doftori pentru acéia era rîmlianii stricați și pierduți; iară eu mărturisăsc că nice pre une vremi așa de fericiți n-au fostu rîmlénii, decît într-acei/patru sute de ani, în f. 98^v carii au fostu fără doftori; că atunci au perit 30 Rîmul după ce, priimind pre doftori, goniră pre filosofi.

Nu dzic acéstiia ca doar aș huli pre doftori, sau că aș socoti cum au trebuit să-i depărtédze de lîngă sine domnii; că slăbăcünia cărnii 35 noastre trebue în toate dzilele să să cerce cu agiutoriu. Și adevăr, nemică altă nu-s doftorii cei înțelepți și învățați, fără sfétnici buni, că nemică altă nu ne sfătuescu pre noi, fără

13. Lauda doftorului iaste de va tāmădui pre mulți. Amvros<ie>, *Efes<eni>*, 1.

14. Să să feriască de acée sănătate, caré vine cu muncire. Praun = Plautus>, *Marcu* <=Mercator>.

15. Aflătorul și pčina sănătății iaste Dumnedzäu; a lui Dumnedzäu organ firia; amîndur slugă iaste doftorul. Sedon <= Rhodiginus>, 24, 11.

1 unsfat]sfatul D/s<ă>n<ă>tos B/sute]o sută B// 2 curăţării C,D,K/revent B, răvent K// 3 vréme B, vrémea C, vreme K/neamurilor B// 4 patru sute K/lipseşte de B/rîmlianii B, rîmlenii K// 5 de pe urmă B,K, di pe urmă D// 6 ficiorul D// 7 priavestit B, prevestit K// 8 lipseşte era K/stîlpul pus K// 9 așa B,C, așa K/dragostia B/rîmlianii B,C, rîmlenii K/fără paranteze K/sprîa cei vrédnici B/cele K// 10 vrednice C,K/ad. marg. carele B/vrun B// 12 stîlpul B// 13 lipseşte întru pomenire D, fără paranteze K/pomenirea B/punea, C, pune K/giudecata B// 14 clirici]chvirit B/iar K/ce]cia B// 15 mari B/avuție K/tăindu-ș B, K// 16 ranele B/avia B, ave K// 17 acéstiia B, aceste C,K/rîmlianii B, rîmlenii K/cumpliria B// 18 lipseşte a lui B/cît trăgîndu-l cu sila din casă B/cas<ă> C/sila K// 19 pietri B,C/de care lucru K// 20 nemăruia B,K// 21 iuşor B/iaste C, este K/đurările B// 22 cumpletele B,C,K, cumteli D/leacuri a le suferi, care le fac bărbüarii B/bărbierii K// 24 dară B/pe B,D/vrémia B, vreme K// 25 Rîmul]rîmlianii B/pentru]pe B/aceia K/rîmlénii C, rîmlenii K/rîmlianii era stricați B// 26 iar K/mărturisăscu B, mărturisesc K// 27 pe B/vrémi B/așa B,C// 26 -- 28 că nici pe o vreme n-au fost așa de fericiți rîmlenii K// 28 rîmlianii B/intr-acei 400 de ani D/400 ani B, patru sute de ai C// 29 care K/atuncea C, atunci D,K// 30 priimindu B// 32 acéste C, acestea K/doară B/pe K// 33 cum că K/depărtiadză B, depărtédză C, depărtédză D,K// 34 sine K/slăbiciunia B, slăbiciunea D, slăbăciune K// 35 dzilile B,D,K/ciarce B// 36 agiutoriu B,C, agiutori K/adevărăt B,C/nimică K/alta B,K/nu sînt K, nu-i B// 37 înțelepți B/sfetnici B,K/buni B// 38 nemică D,K/alta B,K/fără]]

cît ca în băutură și în mîncare, în somnu, la herbintele, să fim tréji și să păzim modul sau măsura.

Acéstia spre acela sffrșit să grăescu, ca, fiind
5 sfătuiți, cu acéste socotéli domnii și ispravnicii și bolarii, o parte de nevointă, care prea mare o fac întru cercătura domnilor și banii, carii prea mulți cheltuescu cu mierticile și cu darurile lor, să fie spre cercarea oamenilor învățați,
10 pre carii singuri să-i sfătuiască și să-i adune cătră sfatul curții. Că de ari înțalege oamenii cît iaste de bine a avea pre cei învățați îndreptătoriu casii, numai pre un înțaleptu și învățat ari cheltui toate averile sale. De jeluit
15 sintu foarte domnii și cei mari carii la mése multe dzile și în dzi multe ceasuri pierd, făcînd voroavă de războae, de case, de arme, de ospéte, de dobitoace, de vînătorii, de doftorii, și de viața altora și acéstea le vorbăscu
20 cu oameni ce nu sintu împodobiți nice cu bună-tate, nice cu știința învățaturii care-i de lucruri, nice știu dezlega, nice a alége lucrurile cu înțalepciune.

De multe ori să prilejiăște de face domnul
25 voroavă în mijloc cătră acéia carii prea cred și eu aminte, ca cînd ar fi toată viața lor cheltuit întru învățatură; a cărui lucru pricina iaste nerușinarea și neomeniia. Că priătenilor celor de casă a domnilor au voe să
30 li să criadză ce vor grăi, iară măcar cît ar fi de casă, ori să aibă voe, ori nu aibă, cu obrăznicie socotiala sa nu li să cade să s(e) apere.

Elie Spartianul, întru *Viața lui Alexandru Sever*, dzice că întrebînd de Sever împăratul
35 un sol grecesc, ce ar suferi mai cu greu în Rîm, să fie răspunsu împăratul: nice un lucru nu iaste care m-ar clăti mai multu, la mînie,

16. Nime nu va pe slugă mai ales decît sine singur. Filon.

17. A nu ascunde părărea sa semnu iaste inimii blagorodnice. Filon, <De legatione ad Caium>.

1 cît ca la mîncare și la băutură, la somnu, la fierbinteli K/in 1]întru D// 2 herbintiale B/triaji B, treji K/modul]mijlocul B/lipșeste modul sau K// 4 acéstea C,D, acéste K/spria B/fiindu B// 5 aciaste B, acéste K/socotiale B,C, socotcele K// 6 boerii K/pria mare B, pre mare K// 7 cercătura]cercatul B/domnilor]doftorilor K// 8 priă mulți B, pre mulți K/cu¹]și D// 9 să facă spria cercaria B/cercare K/oaminilor D// 10 singuri B,K// 10-12 lipșeste pre carii singuri... pre cei învățați D// 10 să adune B// 11 svatul C/ari înțelegia B, ar înțalege K// 12 iaste C, este K/avia B,C, ave K/pre cel învățat B/îndreptători K// 13 casei B/pe B/întelept B// 14 ar cheltui K/toată aviarla sa B/jăluit D// 15 sint C/foartia B, lipșeste D/miase B, mesă D, mesă K// 16 pierdu B// 17 voroave B/casă D, K/armia B// 18 ospiația B, ospetă C, ospetă D, K/doftorie B// 19 viața K/acéstia B, acéste K// 20 cu oamenii carii nu sint B/oamenii K/nu sint K, nu-s D //20-21 nici ¹⁻²K/bunătatia B, bunăitatea C,D/nice științi întru învățaturi B/cari-i de lucruri B,C, D,K// 22 nici ¹⁻²D,K/a dezlega B/a alége C, a alege K]a hotări B //23 cu înțelepciunia B, cu înțalepciune C, cu-ntălepciune D// 24 prilejeste D, prilejește K]timplă B/a face K/domnul de face oarecare voroavă B// 25-26 acéia carii lucrul acela nici cu cititul, nici cu audzitul n-au știut, carii pria cred și iau amintia B// 25 acia K/pria cred C, pre cred K// 26 eu]iau C,D, iau K/cîndu B/ar fi cheltuit toată viața lor întru K// 27 al cărui D, a căruia B// 28 este K/nerușinaria B, nerușinare K// 29 priătenilor C, priătinilor D,K/de cas C// 30 creadză B, criadză C/iar K/macari B, macar K// 31 voia B/ori să n-aibă B,C, ori să nu aibă K/obraznicia B// 32 socoteala B/sa]lor K// 33 Viața K// 34 întrebîndu B]între blinde K/de]pre K/Siver D// 35 sol]sul K/ari suferi B// 36 să fi K/nici K// 37 iaste C, este K/m-ar]mi s-ar K/mîniia B//

decît cînd să pun împotrivă cu îndărăpnicii, socotéliei méle, ispravnicii miei; nice zavis-tuescu, nice urăscu să să cêrce lucrurile cu întrebare, pentru să să arate mai deşchisă, 5 ce numai pentru căci unii sintu îndărăpnici, pricind, măcar că n-ari avea nice un temelu acélie ce le grăescu, că cela ce-ş dă socotiala dzisălor sale nu să poate numi obraznic.

Fu întreat dănăoară Theodosie cel Mare, 10 împăratul, ce ar trebui domnilor să facă să fie buni? Domnul, dzice, întru bunătate şi înţalepciune însămnat, cînd face cale, să albă tovaraş cu sine în cale pre cei învăţaţi, cu dînsul vorovind şi sfātuind; cînd mănîncă 15 bucate datori sintu cei învăţaţi să davoriască la masă, făcînd întrebare; taină cînd/face, cei învăţaţi să să afle lîngă dînsul, cu carii să aliagă lucrurile. În scurtu, orice vréme ar fi, cu voroava celor învăţaţi să o petriacă. 20 Că nu mai puţin lucru iaste, oştianul fricos, fără armă, a începe războiul, decît domnul, neavînd sfaturile a celor preainţalepţi, a vrea să otcîrmuiască republica sa.

Lampridie, (în) carte *De lucrurile romanilor*, 25 dzice că Marco Avrié, împăratul, ori că mînca bucate, ori că mergia să să culce, ori să scula dintr-aşternut, ori cale făcea, aşea la ivală, cum şi pre ascuns, nice dănăoară oameni de nemică, ce pururea învăţaţi şi 30 aleşi oameni întru bunătate avea pregiur sine. Care lucru, adevărat, înţalepţeste făcea. Că nemică, ori cu şagă, ori îndeadînsu în lumia aceasta nu să poate pofiti (sau a petrece), fără numai ce să arată mai bine de cel înţă- 35 leptu, iară nu de cel nebun. La vremile împotrivă, au nu va putea mai bine sfătui cel învăţat pre domnu, cu dzisăli *Sf<i>ntii Scripturi*, decît cel nebun cu dzisăle blăstămate?

18. oşnicia nu întru îndărăpnicie, ce întru oarecari blindéje iaste aşedzată. *Ţiţero, Pentru Cn<cius> Prac.* <=Plancinus>.

19. Decît toate pedép-seli mai grîa are ace-la ce petrece vîlaja fără învăţătura şi neş-ţiinţa. *Ellan, Carte 7.*

1 cîndu B/împotrivă D,K/îndărăpnicii D// 2 socotialii B, socoteli K/mele K// 2—3 nici¹⁻²K/ cerce B,K// 4 arîate B, arete K/deşchisia B, deşchis K// 5 căci]că K/sint B,K/îndărăpnicii B,D// 6 lipseşte pricind B/macar B,K/n-ari a]ria B,C, n-ar ave K/nici K/temélu B// 7 acéle C,D, acele K/ce le grăiascu price B/că cela ce-ş dă]căci cine dă K/socoteala B, socotială D,K// 8 dzisălor B]cuvintelor K/sale]lui K// 9 fu]au fost K/dănăoar C, odineoară K/împăratul Theodosie cel Mare K// 10 ari trebui B// 11 bunătătia B, bunătaate C/şi întru înţalepciunia B// 12 cîndu B// 13 sine K/pre]pri D// 14 vorovindu B// 15 sint K/zdavoriască K// 17 care K// 18 aleagă B/vreme K// 18—19 orice vrémia ar fi de singură, cu voroava B/învă-ţaţi]înţalepţi K/petreacă B// 20 iaste C, este K/oşteanul B, oştianul C,D// 21 începe K// 22 sfaturile celor preainţalepţi K/prîainţalepţi B/vria B, vre K// 23 ocîrmuiască K/răpublica D]ţara B/lipseşte sa D// 24 Lampridie K// 25 Avrié B// 26 ori de merge K/mergea C, merge D// 27 ori de să scula K/dentr-aşternut C, den aşternut D, din aşternut K/făcia C, făce K, de făcia B/aşa B,C, aşa K// 28 pe ascunsu B/nice odănăoară D, nici odineoară K// 29 oameni D/ nemică D,K/ce de pururia B// 29—30 ce purure oameni învăţaţi şi aleşi întru bunătate K// 30 oameni aleşi B/oamini D/bunătaatia B/avia C/pegiur sine avia B, ave pre lîngă sine K/sine D// 31 caria B/înţalepţiaşte făcia B, înţalepţesti făce K// 32 nemică D,K/cu]din B/intr- adinsu B, într-adins K/lipseşte în B/lumea C, lume K// 33 fără paranteze K/petrieace B, petrece K// 35 înţalept B]iar K/vrémile B/împotrivă D,K// 36 puţia B, pute K// 37—38 dzisiale¹ B, dzisăle ²C]cuvintele ¹⁻²K/ Sfintei B,K, Svintei D/dzisele ²B, dzisile D//

În vremile cele fericite, au spre paza norocului fericit, nu va fi mai de folos deprindirea celui înțeleptu, decît geambașii celui întru răutate?

5 Credzînd în strînsoare, de lipsa banilor, au nu va arăta mai bună socotială cel învățat, decît cel nebun, care de pururea cască să-i dea?

De va pofți domnul vro desfătare, au nu-i
10 va arăta și-i va dezbate toată întristăciunea, mai bine, socotiala celui învățat, arătîndu-i precucivioas(e) istorii, bătrîne și vechi, decît orbirea celui giambaș, vorbind cuvinte réle, de vremile de acmu?

15 Cîiale ce am dzis de doftori, acélias dzic cei îmbunători măscărîci; nu dzic cînd s-a tîmpla vrodată, pentru șagile, măcar că mai multu îi videm pre dînșii pierdzînd vrémia șuguint, că slujăscu vremii, că cu cale dzic că-ș pierd
20 vrémea, cînd nice de lauda lui Dumnedzău, nice spre hrana celui de aproape nu să acéia vréme petréce. Iară nu mă mir, sau mai multu mă mînișu, nu pentru că pot așea de multu la oamenii cei aleși, geambașii și cei nebuni,
25 ce căci pot puțin și puțin că să socotescu oamenii cei înțelepți și învățați. Prea fără cale iaste a să priimi în curțile domnilor cei nebuni și pînă la pat, iar pre cel învățat nice pînă în tindă nu-l priimăscu; și celor nebuni
30 nice o ușe nu li să închide, iară celor învățați nice una nu li să deșchide.

Carii viețuim acmu, cu cale pre acéia carii au fostu mainte de noi îi mărturisim; nu pentru altă pricină, fără că în vécii trecuți fiind mare
35 lipsă de învățați, iară de varvari peste tot locul, ei singuri, varvari, de mare preț îi avia și în prea mare cinste au cinstit pre cei învățați. Că multă vréme au trăit acestu obicéiu

20. Mai bine a ședeia fără lucru, decît a să zăbăvire cu lucru grozav. Sarezberciensis Polieraticus, 18.

21. Nevina mai multu cu grijă decît cu cinste iaste. Salustius, Vor= De bello Yugurthino, 9

1 La vrémile B/vrémile C/ciale C, cele K/fericite K// 2 fericit K/deprinderea B, deprinderea C, deprindere K// 3 înțelept B/giambașii C// 4 răutatea B// 5 credzîndu D]câdzînd B/in]la B/de]din B// 6 bune socotéle B// 7 de pururea B, di-a purure K// 8 dea]de K// 9 pohti D/vreo K// 10 între șaranteze arăta C,D// 9-10 vréo desfătare, au de nu va dezbate toată tristăciunia B// 10 întrestăciune K// 11 socotiala B// 12 priacucivioasă B, precucivioasă K/viachi B// 13 orbire B,K/vorbindu B, vorovind K/cu-vente B/rriale B, rele K// 14 vrémile B,C/acu K// 15 céle B, cele K/acialeș B, acialiaș C, aceleș D, acele K/zic și de cei îmbunători K// 16 și măscărîci B/lipșeste cînd B/să va tîmpla K// 17 vréodată B, vreodată D,K/șagile B, șegile C,D,K/macar B,K// 18 vedem B,K/pierdzîndu B, pierdzînd C,K/vrémea C, vréme D, vreme K/decît șuguint B// 19 slujesc B,C,K/vrémii B/cu cale să dzice că să pierde B/că iș pierd K// 20-21 vréme B,D, vreme K/nici ¹⁻² K/Dumnezeu K/spre]pre B// 21-22 acei vrémi nu să petriace B, nu să petrece acéia vréme D, nu să petrece acéia vreme K// 22 iară mă mir B, iar mă mir C,D,iar nu mă mir K// 23 mîniș K/așia B, așia K// 24 oaminiș D/aleș B/nebunî B// 25 lipșeste că să B// 26 înțelepți B// 25-28 lipșeste ce căci pot puțin... domnilor cei nebuni D// 26 pria B, pre K// 27 iaste C, este K// 28 nebunî B/du]pă pat ad. apropié D/iară B,C/nici K// 29 priimesc K/du]pă priimăscu ad. în curții domnilor D/nebunî B// 30-31 nici ¹⁻² K/ușia B, ușă C/iar K// 32 acum K/pré B/acia C,K// 33 mai înainte de noi K]înainte noastră B// 34 fără în vacurile trecute fiindu B/vecii K// 35 iar K// 36 singuri B, K/varvarii B/de]im pria B/preți K/îi ave K]au avut B// 37 pria mare B, pre mare K// 38-1 vreme K/obiciau B, obiceau C,K/înainte D,K//

în Țara Grecească, de să scula înaintea filosofului grecul, cînd trecea, și cînd grăia cu dînsul nu i să cădia să șadză. Iară cîți de mulți vor fi în urma noastră, pre noi carii sintem astădzi, ne vor/huli; căci fiind atîta mulțime de filosofi astădzi, cîți ni fiind varvari, ce între creștini viețuind, așa a-i prăvi cu greu și mărturie grozavă iaste, cît de puțin să socotescu cei învățați. Că astădzi, pentru păcatele noastre, nu cei ce ar avea vrednicie întru știința învățăturilor, ce carii ar avea avuții multe, stăpînescu mai multu țării.

Ce nu știu de i-au stricat pre dînsii învățătura au doară lumea aceasta tot gustul învățăturii au luat, de vreme că de-abia astădzi vei afla învățat căruia singură învățătura i-ar agiunge la petrecire a vieții cu cinste și nu ar fi spre gătire de hrană scornitoriu?

O, lume, o, lume! Nu vădzu cu ce ar putea cineva scăpa den mînule tale, sau să scape din primejdiile tale omul prostu și cel neînvațat; că abia de să află în toată învățătura vro apărare de oameni învățați și înțelepți ca să între la vro scală fără grijă; că orice au învățat preînțelepții vieții aceștia, ca să fie fără grije de răutatea sa, le trebuiaște acela.

De cîte ori cetescu ce s-au lucrat în vremile cele vechi și cele ce vădzu că să lucrîadză în vremile de acmu, multă îndoială îmi fac. Oare mai mare grijă au avut domnii ce<i> mari întru cercatul a oameni învățați, cu carii să sfătuia? Au altora domni întru lăcomii, destuparea comorilor și vinilor, mademurilor, spre a grămădi bani? Ce ca să dzic aicea ce mi să pare, să mă criadză oricine șeade la cîrma lucrurilor, veri fie domnu, veri boiaru, veri credincios domnului, că va veni oarecînd vremea întru care ar vrea să aibă pre cel învățat

22. Răutatea vacului de pururea să scoală. Tertul<ian>, *De cinste <=De cultu feminarum>*.

23. Avuțiile, sau grija celor ce le moștinescu, sau sarcină. Seneca, *Carte 44*.

1—3 de să scula înainte-i trecînd filosoful grecul și cîndu grăia cu dînsul nicecum nu i să cădia a ședia B|| 2 grecul|grăind D|trécia C, trece K|| 3 cădea C, căde K|iar K|vor|ce vor B|| 4 în|pe B|sintem K|astădz B|| 6 creștini B|| 7 așa B, așa K|mărturie|a-i mărturisi B|| 8 iaste C, este K|puțin socotescu D|cei|jacei B|| 10 cei ce|carii B|ari avia B, ar ave K|vrédnicie B|| 11 ari avia B|| 11—12 *lipsește* ce carii ar avea... mai multu țării K|| 12 mai multă țară B|| 14 doar C, K|lume B,K|acesta K|| 15 au|le-au B|vrémia B, vreme K|dé-abia B, di-abea D|| 16 singură B,K|| 17 i-ari agiunge la petrecire viații B|agiunge C, petricerea C, petrecire K|| 18 n-ar fi spria gătire B|scornitori K|| 19 cu cia ari putia B|putia C, pute K|| 20 *lipsește* cineva K|din B,D,K|miunile K|| 22 dé-abia B|| 23 vro apărare B,K|oamini D|și|sau K|înțelepți B|înțelepți care să între K|| 24 vreo scală D,K|scală|cale B|grija B, grije C,K|| 25 preînțelepții B, preînțelepții K|viații B|aciaștia B|| 26 grija B, grija D|răutate K|sa|ta K|trebue D, trebuește K|| 27 *ad. marg.* acela C, aceia K|| 28 citesc B,C, citescu D|vrémile B|| 29 cele ¹⁻²K, acele ¹B|viachi B|cele ce|carile B|lucradză B,C|| 30 vrémile B|acum K|| 31 grije B,C,K|cei mari B,C,K|| 32 intru cercare oamenilor celor învățați K|oamini D|| 33 altor B|domni B|lăcomia B, lăcomie C,D,K|| 34 destupare B,K|comorilor B,D,K|vinelor B,C,K|| 35 bani|la bani B|aicia B, aice K|| 36 creadză B,C|seade B, șade K|| 37 veri ¹⁻²|ori K|domnu fie B|fie|fieștecare K|boiar D, boeriu K|| 38 veri|ori K|oarecîndu B|| 39 vrémia B, vreme K|în care ari vria B|care K|vre K|pri cel D||

pre lîn<gă> sine (care ar vrea să fie preaînță-
leptu), decît toate cîte au strînsu vistériuri.
Că sfatul bun de pururea folos și dobîndă naște,
iară vistériul mare niceodată nu iaste fără
5 grijă primejdii.

În vacurile cele vechi, fiind aproape de
moarte, domnii cei aleși, de lăsa pre urmă
moștinatori pre feciorii săi domniei, carii pentru
vîrsta socotind că ar fi nevrednici a otcîrmui
10 trebile țărîlor, mai multă nevoiță punea cum
vor pune lîngă dînșii ispravnici de la carii ar
lua deplin învățătură și cinste feciorii lor,
decît carii ar adaoge avuțiile lor. Că pentru
să să aperse țara cu bani, nu cu altă fără să
15 să otcîrmuiască cu sfaturi bune. Multe gre-
șiale a să face domnilor celor tineri, care gre-
șeale pe o parte vîrsta o ațîță, pe altă parte
cinstea poroncêște, care greșeale la mari pri-
mejdii îi aduc. Pentru ce trebuescu oameni
20 preaînțelepți, cu a căroră învățătură sănă-
toasă s-ari putia feri de acelia; că prin tînără
vîrstă a învățăturilor și pentru mare volnicie
certare nu sufăr. Că multu mai de triabă lucru
iaste ca pre lîngă sine să aibă domnii oameni
25 înțelepți și învățați, cu care să să sfătuiască,
decît cu altora suppușii. De vreme ce, petre-
cînd/în lumina și vidéria tuturor, mai puțin
i să cade decît fiecare den supuși ari face
greșală; că de prăvăscu ei spre toți și de au
30 putere a giudeca pre toți, fără voe ei încă să
prăvăscu și să giudecă de toți. Că de să cade
cu mare nevoiță domnului a lua minte
căroră a da pre samă ispravniciele țărîlor,
căroră ar da oștile, pre carii i-ar trimite soli

24. Nu să uraște care
are stăpînie de nu
să va urî el pe sine.
Plinie 4, Carte 24.

25. Nice o oglindă
nu-i mai bună decît
priiatenul credincios.

26. Prea puțin i să
cade a fi slobod, cării
i să cade multe. Sene-
c<a>, Tr<ro>ad<es>, 2.

27. Nice un lucru
nu<-i> mai cu primej-
die, de<cit> sfetnicul
celui bogat, nedrept.
Sarezb<er>ensis Policra-
ticus, 5, 9.

1 lîngă sine B,C, lîngă sine K/|fără paranteze B,K/ar vre K, ari vrea B/preînțeleptu B, preîn-
țelept D,K/| 2 toația B/vistiarîuri B, vistiarîuri K/|după vistériuri ad. pre lîngă sine D/| 3
de pururia B, di-a purure K/naște]aduce K/|4 iar K/vistiarîul B, vistiarîul K/nice dănăoară B,
niciodată K/iaste C, este K/| 5 grijea C, grije K/|frica B/primejdiei B,K, primejdii C/| 6 cele
K/vêchi B/| 7 aleș B/pre urma lor K/| 8 moștenitori C,D,|fiorii C,D/| 7-13 de lăsa pre
urma sa ficioii săi moștenitori țărîlor, carii socotind pentru vîrsta că ar fi nevrednici
triabel<e> și lucruril<e> țărîlor, mai multă nevoițe pun întru otcîrmuitori a-i aduna cătră
dînșii, de la carii ari lua deplină învățătură și cinste și feciorii lor, decît întru a lăsa isprav-
nicilor să fie pre lîngă dînșii de la carii s-ari adaoge avuțiile sale B/| 9 ocîrmui K/| 10 țărîlor
K, țărîi D/pune C,D,K/| 12 ari lua C/deplină C,K/|fiorii D/| 13 carii ar lua să adaogă
D/| 14 să-ș aperse B/cu]fără B/alta B,K/făr<ă> B/| 15 ocîrmuiască K/greșeale B, greșale
K/| 16 a să face au au deprinsu a domnilor celor tineri B/greșală B, greșiale C, greșale
K/| 17 ațîță C,K/pe altă parte]pe o parte B/| 18 cinste B,K/poruncaște B, poruncești K/gre-
șale B,C, greșale K/mare B/primejdie B/| 19 trebue B/cu omeni B/oamini D/| 20 priaințelepți
B, preințelepți K/|invățături B/| 21 s-ari putea C, s-ar pute K/lipsește s-ari putia feri de
B/acele K/pren D/| 22 vîrsta B/a învățăturilor]invățaturile B,K/și]iară B/pentru]pren
D/mare]pria mare B/volnicia B/| 23 că]cu B,K/treabă B,C/| 24 iaste C, este K/sine K/
oamini D/| 25 învățați și înțelepți B, învățați și înțelepți K/cu carii B,D,K/| 26 supuși K/vrê-
mia B, vreme K/ce]că B/petrecînd]petrec B/| 27 vedéria B, vidéria C, vedéria D, vedere K/|
28 decît fiiștecare B, decît fiesțecăruia K/din B,D,K/suppuși B/a face B,K/| 29 grășală B/| 30
putiare B, putere K/giudeca B,C/| 29-31 lipsește ei spre toți... încă să prăvăscu D/|
30 voia B/| 31 giudecă B,C/| 31-32 că de să cade domnului cu mare nevoiță a lua K/|
m. 25 și 27 lipseșc B/| 32 minte]aminté B/| 33 căroră s-a da pe samă ispravnicia B/
ispravnicia K/țărîlor K/| 34 lipsește ar da B/ari trimite B, i-ari trimite C, i-ar triimite D/|

la cei streini, căror ar da pre samă lucrurile casii, iară cu multu mai cu nevoință a cerca și a lua sama trebuie domnilor, pre carii ar fi de casă și sfétnici i-ar alege șie. Că cum va fi
5 în curte și în sfatul domnului tovărășie, așea va fi între cei streini și în cei supuși socotiala.

De vrème că domnii măcar nevrînd audu și cunoscu viața a tuturor supușilor țărîlor sale, căci de vrerea sa n-ar vrea curtea sa să
10 o cêrce și să o diriagă, să să învêțe domnii, de nu știu, că dentru întregiia ispravnicilor, dintru luarea aminte a sfétnicilor, dintru înțelepciunia deosăbită a domnilor, dintru orînduiala și tocmala curții tot binile republicii
15 spîndzură; că nu poate fi, fiind rădăcinile copaciului vêstede, să vedem pre ramuri frunzede viarde.

PENTRU THEODOSII ÎMPĂRA[RAȚUL, CARELE APROAPE DE SFÎRȘITUL VIEȚII SALE AU ALES
20 PENTRU FII(Ţ) SĂI ARCADIE ȘI ONORIE SĂ PETRIACĂ ÎNTRE OAMENI ÎNVĂȚAȚI ȘI SĂ <E> ÎNVÊȚE. AȘIJDIREA SĂ VOR SPUNE A EPITROPULUI ȘI A FILOSOFULUI OARECĂRUE VOROAVE ȘI PENTRU DZÊCE FELIURI DE
25 RĂUTĂȚI CARELE SÎNTU DI<N> CURȚILE DOMNILOR SĂ <E> STÎRPASCĂ ȘI SĂ SĂ ÎNFRÎNÊDZE. CAP 8

Ignatie istoricul, în cartea în care de doi Theodosii, de trei Arcadii și de patru Onorii
30 au scris, de cel întîi și de cel mare Theodosie spune precum Theodosie Marile, fiind de cincidzăci de ani, al 11-le a împărății sale fiind aproape de moarte, de care atuncea și au murit,

28. Ce stă ascuns în rădăcină să arată în ramuri și ce face ascunsu în frunză, în roadă să arată. Avgust<in>, *Omil<ia>* 48.

1. Trei lucruri sîntu să să socotiască între sfétnici: cea de triabă a lucrurilor ispita, dragostea și volnicia rostului. <Grigorie de Nazianz, 14.

1 cărora K// 1—2 cărora să păzască unialtele casei ari da pe samă, iară cu mult B// 2 iar K// 3 trebuia B/a fi B// 4 sviatnici B, svetnici C, sfetnici K/i-ari alege B, i-ar alege K/șie]luis K/hi]fi B,D,K// 5 curția B, curtea D/tovărășiia D/așiia B, așea K// 6 în]intre D,K, *lipsește* B/suppuși B/socotiala B// 7 vrémia B, vreme K/ după domnii ad. și cei mari D/macari B, macar K/aud B,C// 8 conosc D/viața K/viața tuturor supușilor B/țărîlor K, țării D// 9 din vréria sa B]de voe lor K/n-ari vria B,C, nu ar vre K/curtia B, curte D,K// 10 ciarce B, cerce C,K/direagă B/invétia B, invétă C,D, invetă K// 11 dintru B,K/întregime K// 12 dentru ¹⁻²C,D/luare B,D,K/svetnicilor B, sfetnicilor K/înțelepciunia B, înțelepciune K// 13 deosebită B/dentru C,D// 14 binele C,D,K, binele B// 16 copaciului C, copacilor D/viaștede B, vêtide D, vêtede K/vedem B,C,D,K/pe B// 17 frunză verde B,D,K, frunză vêrde C// 18—24 Cap al șeasele. Aicia să va spune de Theodosie împăratul, care aproape de moartia sa au ales ca Arcadie și Honorie, ficiorii lui, să să păzască între oameni învățați și să <e> invêțe. Așijdéria a epitropului să vor spune aicia și a filosofului oarecăruiă voroava și dzêce B// 18 *ante titlu* Cap 8 K/Theodosie D,K// 19 sali D// 20 fiii săi C, fiii lui K// 21 petreacă C/oamini D/să să invetă C,D, să să invetă K// 22 așijderea D, așijdere K// 23 oarecăruiă K// 24 zece K/fialuri B, feluri C, K, felori D// 25 care B,K/sint D/din B,K, den C// 26 sterpscă B,D// 27 infrîndză B,C, infrîndză, D,K/lipsește Cap 8 B// 28 Ignatii B/istornicul K/in carte caria B, în carte care K// 29 trii Arcadie D/patru]trei B/Honorii B, Onorie D// 31 precum marele Theodosie K/lipsește Theodosie marile D/marele C// 32 50 B, cindzăci C/al 11 ani a împărăției B/împărăției C// 33 moartia B/atuncia C]îndată-ș B/atuncea au și murit D, atuncea au și murit K//

chemînd la sine pre fiu-său Arcadie și pre
 5 Onorie, li-au dat pre Steli(c)on și pre
 Rufin tocmitori țărîlor și stăpîniilor otcîrmui-
 tori. Că măcar că mai nainte de moartea lui
 5 Theodosie era însămnați feciorii împărăției,
 fiind și tineri, din carii nice unul nu păsîsă
 peste 17 ani, iară că să părea bătrînului Theo-
 dosie pentru vîrsta că nu ar fi vrednici de
 otcîrmuirea atîta de multe și mari țări, pre
 10 acești pitropi și învățatori li-au adaos.

Nu să întîmplă aceasta de pururea ca cea
 ce împle 25 de ani să fie mai înțeleptu și de
 cîrma țărîlor mai vrednic, decît altul avînd
 numai 17 ani. Că aceasta învață ispita în toate
 15 dzilele că întru unii 10 ani să laudă și mărtu-
 riséște, iară întru alții de 50 de ani că să hu-
 lescu și să defaimă. Mulți domni vei afla tineri,
 iară cu mintea întriagă și alți domni la vîrstă
 bătrîni și cu mintea ca de copii./

f.100^v 20 Murind Vespesian, preabunul împărat, împă-
 rățiia trăgea la sine și Tit, feciorul lui Vespē-
 zian și altu sfétnic bătrîn. Și nemică nu să
 socotiia, fără nevrednicia, că era prea tînăr.
 Și după ce să strînsără sfétnicii, dzis-au oare-
 25 care sfétnic, anume Roserie Patroclu, în
 divan: eu poftescu domnu tînăr și înțelept,
 decît bătrîn și nebun.

Ce să mă întorcu iară la feciorii lui Theodosie.
 Steli(c)on, păzitorul lui Arcadie, întru una
 30 de(n) dzile, cu un filosof grec, om foarte învățat,
 anume Epimund, vorovînd: știi, dzice, Epi-
 munde, nice această cunoștință între noi nu-i
 de acmu, că și în curtea lui Theodosie împă-
 ratului, stăpînului meu, amîndoi am avut
 35 isprăvnicie și murînd el, noi trăim. Iară cu
 cît ar hi fostu mai bine să fie trăit el și noi
 să fim murit; că carii sintu ispravnicii domnilor,

2. Nu după anii săi
 fieștecine, ce după vred-
 nicie și agonisita sa
 trebeu să <e> soco-
 tiască. Chiprian, 2,
 Carte 5.

3. Faptele arată pre
 cel bătrîn. Aceste să
 le aibi în cuget. Ovi-
 d<ius> cătră Livie.

4. Pomului celui mai
 ales, îndată cu frun-
 dza și rodul Iase. Fa-
 b<ius> Quintilianus>,
 Carte 8, cap 4.

1 sine C, K/fiul său K, lipsește B// 2 le-au dat B, li-au dat C/Steleon D// 3 țărîlor K, și țărîlor
 B/otcîrmuitori K// 4 macarî B, macar K/mainté B, mai înainte D, K/moarte B, K// 5 feciorii
 D/era însămnați feciorii lui împărați B// 6 den C, D/nici unul K/nu păsîsia B, nu păsîsă D,
 nu păsîia K// 7 iar K/păria B, păre K// 8 vîrstă K/n-ar fi B/vrednici C, K// 9 otcîrmuirea
 B, ocîrmuirea K/atîte B, D, K/lipsește de multe K/țări B, C, D, K// 10 aceștea C, aceste
 B, aceștie D/epitropi D, K/le-au adaos B// 11 tîmplă B/lipsește aceasta B/de pururia B, di-a
 purure K/ca cel ce a împle D/acela B// 12 umple K/25 ani B/ani fie K/ințelept B// 13 țărîlor
 K/vrednic C, K/avînd]neavînd B// 15 dzilele B, K, dzile C, dzili D/intr-unii B/ani]ai C// 15—16
 și să mărturiséște, iară în într-alții B/mărturisiaște C, mărturisește K/iar K/de 50 ani
 C, D, lipsește K// 18 iar K, lipsește B/minte K/întreagă C]coaptă B/domni B// 19 minte
 C, K/lipsește ca B// 20 murindu B/Vespasian B, Vespēzian C, Vespēzian D/priabunul B, pre-
 bunul D, K/împărăție D// 21 trăgia B, trăge K/sine C, D, K/feciorul C, D/Vespasian B, Vespē-
 zian C, Vespēzian D// 22 sviatnic B, sfetnic K/Și în Tit nemică B/nimică K// 23 de nevred-
 nicia fără B/ad. marg. pria B, pre K// 24 svetnicii C, sfetnicii C]la socotele B// 24—25 au
 zis oarecare sfetnic K// 25—26 oarecare svetnic anumia Rogenie Patroclu în divan dzisă B//
 26 pohtesc D/ințelept B// 28 ce ca să mă întorcu B/iar C, iarăș K/feciorii D// 29 Stelico
 B/păzitorul K/intr-una B// 31 anume]cărula numele era B// 32 nici K/aceasta B, C, D/co-
 noștință D/nu-i]nu este K// 33 acum K/curtia B, curte D, K// 34 și stăpînului K/iar K// 36
 hi]fi B, K/să fi trăit K// 37 să fi murit K// 37—1 sint 1 B, D, K/sint 2 D/iar K// m. 3 lipsește B//

mulți sîntu, iară domni buni prea puțini
sintu. Mie, adevăr, nemică în viață nu mi să
poate tîmpla mai cu amar, decît adesele schim-
bări a domnilor. Că cel ce au vădzut în viață
5 pre mulți domni, acela au vădzut și multe
în republică înoini și asuprele. Știi pre
Theodosie, stăpînul meu, carele la moartea
sa acēste cuvinte au dzis cătră mine, cu adese
suspunuri și cu multe lacrimi: căci pre mine
10 aproape de moarte mă vādzi, Stelico, și gata
să trec în cēialaltă lume, unde deplin îmi
caută a da samă de toate, pre cîte stăpînii
am fostu mai mare. Căci cînd cuget păcatele
méle, cu mare frică mă turbur, iară cînd soco-
15 tescu a lui Dumnedzeu m(i)l(o)s(i)rdnicie
cu multu mai cu mare nădejde mă înalțu.
Că prea dreptu lucru ăste ca întru a lui
m(i)l(o)s(i)rdnicie să nedejduim, iară ni să
cade să ne tēmem de strașnica a lui dreptate,
20 de vrēme că nu suferē légia creștiniască ca
să viețuim ce facem noi, domnii, într-această
lume, întru atite desfătări și pre urmă, fără
de oarecare mai grea îndestulare, dreptu în
raiu că vom întra, nădejduim.

25 Cînd socotescu celor prea multe de bine-
faceri care li-am luat de la Dumnedzău, cu
céle prea multe, cînd cuget, că am făcut pă-
cate; cînd gîndescu anii cei mulți, carii am
viețuit, cînd mă domirescu cît de puțin folos
30 am făcut, cînd prāvāscu că fără de nice un
folos am petrecut vrēmea, pre o parte n-aș
vrea să moriu, căci mă tem (a mă arăta la
divanul lui Hristos), pre o parte n-aș vrea să
trāescu mai multu, că de acmu nemică nu
35 folosescu; căci omul cel cu viață rea ari pofti
mai multu să viețuiască. Acmu și hotărîtă

5. Nu toț ce au cobuz
știu dzice în cobuz.
Veron <=Varro> 2,
<De re> rust<ica>, 2.

6. Nu iartă norodulu
stăpinie cea scurtă. Sta-
t<ius>, Thev <=The-
baidos>, 2.

7. Nice să tēme de
moarte viața ce are
de știrea ei, nice o
poftēște. <Ausonius,
Ephemeris.>

1-2 iară carii sintu domni buni priă puținii sint B// 1 pre puținii K// 2 sintu C, sint D, K/adevăr-
at în viață nemică K// 3 întimpla K/adēsiale B, adēsiale C,D, adēsiale K// 4 cel ce] care-
K(e) B/viață K// 5 priă mulți domni, acēia au vădzut și în stăpînii multe B// 6 multe
inoini în republică D/asuprele B, asupreli K/pe B,D// 7 meu] nostru K/moartia C,
moarte K// 8 aciastē C, aceste K// 7-9 care la moarte sa aciaste cuvente cătră mine
grāi, cuvente dzic cu adese suspunuri și cu multe vārsindu-să lacrimi B// 8 adēsă
D, adēsă K// 10 mă vez Stelioane K/și că mă aflu gata B// 11 cēialaltă K/lumia B//
11-12 unde îmi caută a da deplin sama B// 13 păcatile D// 14 mele K/tulbur K/iar K/so-
cotiāscu B// 15 Dumnedzău B/milosirdnicia B, miloserdie K// 16 nēdiaje B, nēdejde
C,D, nēdejde K// 17 și că priă B/pre D,K/dreptu C, drept K/ăste C, este K// 18
milosirdnicie B, m(i)l(o)s(i)rdie C, D, K/nădājduim K/punem nēdiaje B/iar K// 19 du pā
cade ad. noao D/că să nia tiamem B]a ne teme K/dreptate C,D, K// 20 vrēmia B, vreme K/nu
suffiare B/lēge B, K/creștinească B// 21 ce]să K/intr-aceasta C, întru această D, K// 22 lumē
B/intru atite]în toate B/pe urmă B, K/fără de oricare D, fără oarecare K// 23 gre B, K, griā
C/dereptu B, dreptu D// 24 să nădājduim B, nēdejduim C,D, nădājduim K//
25 cînd fac socoteală B/priā B, pre K/faceri de bine K// 26 li-am C]am B/Dumnezeu
K// 27 cēlia B, ciali C/priā multe B/cu cele pre multe păcate cînd cuget că am făcut K/
cugetām D// 28 gîndescu] cuget B// 29 i-am viețuit D/cîndu B/lipșeste mă D// 30-31 cînd
prāvāscu cei mulți cum de nice cu un folos că am petrecut B// 30 prāvāscu K/fără nici K//
31 pitrecut D/vrēmia B, vreme K/pe B, K/n-aș vria B, nu aș voi K// 32 să mor K/fără
paranteze K// 33 pe B// 33-34 pe altă parte nu aș voi să trāesc K// 33 n-aș vria C// 34
trāescu] viețuescu B/acum nemică K// 35 nu folosāscu B, C, D/că căci B, căce C/omul
cu viața rea D/viața riā B, viața re K/ari pohti D, ar pohti K// 36 acum K//

iaște viața mea și spre drégirea ei vrémea rămîne foarte scurtă. Ce că nemică Dumnedzău nu cêre, fără inimă înfrintă. Cu tot pieptul pocăință fac și de la dreptate la mila lui mă

- 5 duc. Că pentru multe greșialele noastre, cu carele sintem vinovați lui Dumnedzău, ca să ne dea noaă a sa slavă cîa vécinică dintr-al său, să giuruiască ca un lucru prea multu trebue.
- 10 Eu întru sf<i>nta credință catholicească că moriū, mă mărturisăsc și [și] lui Dumnedzău sufletul meu, trupul pămîntului. Ție, Stelico, f. 101 și ție, Rufine, voao dzic, credincioșilor/ispravnicilor miei, pre feciorii miei cei preaîubiți fi
- 15 dau. Că mare semnu iaște de dragoste aprinsă că pre feciori cînd între durerile morții nu poate tatăl să-i uite. Între altele un lucru numai vă aduc aminte, un lucru cer de la voi, de un lucru mă rog, un lucru vă poftescu
- 20 voaă, adecă ca să nu cutedzați a înmulți stăpîniile feciorilor miei, ce întru aceasta toată nevoința să puneți, ca să le adaogeți lor ispravnici buni. Că eu nu cu altă socotială atîtea țări am dobîndit și am ținut, fără că
- 25 de pururea pre lîngă mine am avut oameni de bunătate și cu învățătură aleși. Mare bine iaște a avea domnul hatmani vitéji la războiū, iară cu multu mai bine iaște în curte a avea oameni învățați; că în războiū izbînda în
- 30 tăriia a mulți stă, iară otcîrmuirea republicii de multe ori a unuia înțălep<ciu>nei și socotéliei să dă pre samă.

Acéstea cu așa mari (și pline de priință) voroave li-au grăit Theodosii, stăpînul meu, 35 cătră mine. Acum, dar ce socotești, Epimunde că mi-ar trebui a face să urmedzu poronca lui? Că nice o cugetare mai multu nu învăluiaște gîndului decît socotind oare feciorii

S. Cînsteste pre cel mortu cine împlînaște voia lui.

1 iaște C, este K/viiața K/mîia B,C, me K/diriagiare B, dirégerea C, dirégirea D, diregire K/vrémia B, vreme K//2 rămînia B/ce nemică K/Dumnezeu K//3 nu ciare B, nu cere K/inemă B/infrînată K//4 dreptatia B, dreptate D/m<i>la B//5 greșealele B, greșealile D, greșalile K//6 care B,K/sintem K/Dumnezeu K//7 ca să ne de B, ca să dia B/slava B/cia viacinică B, cea viacinică C, cea vecinică K/dentr-al său C, dentru al său D, dintru al său K//8 giuruiască B//8—9 pre multu trebuia B, pre mult trebuitori K//10 sv<i>nta C/credința B/lipsește că K//11 mor B/mărturisăscu B, mărturisesc K/Dumnezeu K//12 dau sufletul K/Stelioane K//13 Rufene D/voaă B, voai K/vă D//14 ispravnicii K/mei D/preiubiți B,D,K//15 sâmnu B,D,K/iaște C, este K//16 că pre] cătră B/feciori D/cîndu B/duriarile B//17 într-altele B//19 pohtescu D/poroncescu B//20 adică D/nu cutedzați]nu cugetați B//21 feciorilor D//23 buni B/socoteală B//24 atitia B, atite D,K/țăr<i> B/fără căci B//25 de pururia B, di-a purure K/oamini D//26 bunătatia B/învățătura B, învățături D/lipsește aleși D/mare]mai D//27 iaște C, este K/avia B,C, ave K/vitaji B,C, vetéji K//28 iar K/lipsește cu multu B/mai mare bine B/iaște C, este K/curtia B/avia B, ave K//29 oamini D, omeni B//30 iar K/otcîrmuirea B, ocîrmuire K/răpublicii D]țărilor B//31 înțelepciunei B, înțălep<ci>unei C,K, înțălep<ci>unii D//33 aciastia B, acéstia C, aceste K/așia mare B, așa mare D, așa mari K/fără paranteze K/plină B,D/priință]știință D//34 voroavă B/li-au grăit C, le grăi B/Theodosie C,D//34—35 cătră mine Theodosie, stăpînul meu. Acum K//35 dară B//36 mi-ari trebui B, mi-ar trebui C/ca să urmădzu B, să urmădzu C,D, să urmez K/poronca B,K//37 că nici o socotială sau cugetare K/nu învăluiește K, nu învălătuciaște B//38 gîndul lui B,K/feciorii D//

strica-vor, au înmulți-vor republica. Tu, Epimunde, și grec ești și filosof și înțelept și curtian vechiu și mie priiaten credincios; deci dentru aceste pricinii cu una te legi, ca
 5 să mă agiutorești pe mine cu sfat bun și sănătos. Că de multe ori am audzit de domnu meu Theodosie că nu trebuie să să numască învățat carele sau multe ari avea, sau ari fi răsturnat cărți, ce care sănătoasă sfaturi
 10 și ar știe și cu folos împarte.

Așeadară au răspunsu Epimund: știi, Stilico, că cei vechi și mari filosofi această învățatură mi-au lăsat mie că să cade filosofilor adevărați să fie scurți la voroavă și largi la
 15 faptă; într-altu chip, a grăi multe și a face puține mai multu să cuvine tiranului, decât filosoful(ui) grec. Theodosie împăratul, stăpînul tău, au fostu și priiatenul meu; priiaten îi dzic, de vrème că volnicia a filosofului
 20 grec, ca pre nime să nu cunoască stăpîn mai mare; că nu poate a avea știință adevărată, a căruia gură spre a certa cele réle stă închisă.

Un lucru mi-au plăcut în Theodosie, peste
 25 toți domni cîți au avut împărăția romanilor, căci de toate lucrurile și trebili foarte bune și socotiia și voroviia și întru a le isprăvi acéllia era foarte gata. Că aceasta iaste prea mare vina întru domni că întru a cerca cele réle și cele
 30 bune sintu prea herbiniți, iară întru acéstiăș sau a le certa, sau a le arăta foarte timpavi sîntu. Că, ca acestea domni nice a sta întru bună-tate, caré o ar fi lăudat, nice a sta împotriva celor réle carele li-ar fi hulit nu pot. Așea,
 35 pre Theodosie de potrivă dreptu, m(i)l(o)-stiv, vrednic, triaz, tare, adevărat, groznic, cuvios, bun; așjidirea în toate lucrurile și în toate vremile preafericit că au fostu
 f. 101° îl mărturisăscu. Că multu domnilor/celor

9. Nu iaste fericit careli știi acéllia, ce carili le face acéllia. Sen<eca>, Carte <75>.

10. În sfétnici face dreptate, ca să nu fie nice o frică de viclesug; înțáleplunea, ca să nu fie nice un prepus de greșală. Amvros<ie>, 2, Sluj<be=De officiis ministrorum>, 8.

11. Acolo iaste stăpînie unde-i slujba și ascultaria.

12. Céle scornite, toate ca florile céle ce cad. Tițer<os>, Sluj<be>.

1 republica]țările B||2 înțeleptu B||3 curtean B, curtezan K|vechi K|priiatin C,K, priiatin mie B|| 4 lipsește deci B|dintru B,K|aciaste B, aceste K|te legi]tia légi B|| 5 agiutorești B, agiutoriaști C|| 6 audzitu B|domnul meu K|| 8 care B,K|ari avia B,C, ar ave K|ar fi B,K|| 9-10 siaturi ar ști D|ce care știe sfaturi sănătoasă și cu folos împarte K|| 10 ari știe B|| 11 așa B,C, așa K|dar K|Epimundu B|Stilico B|| 13 mi-au lăsat C|| 15 fapte B|| 16 mult B|cuvine B|| 17 filosofului B,K|| 18 priiatinul C,D, priiatinul K|priiatin C, priiatin K|| 19 vrémia B, vreme K|volnicia iaste B|| 20 nime K|nu conoască D|| 21 avia B, ave K|| 22 a cărne C|gura B|cele K|riale B, rréle C, rele K|| 24 mi-au plăcut C|| 24-25 peste toate că au avut împărăția K|| 26 trebile B,C,K|bune]bine K|| 27 lipsește și ¹ K, ad. marg. C|voroviia]tovărășia K|| m. 8 lipsește D|| m. 9 și 11 lipseșc B|acélea C, acele K|| 28 iaste C, este K|pria mare B, pre mare K|vină K|| 29 domni B|intr]in K|célia ¹ B, cele ¹⁻² K|riale B|ciale ² C|sintu B, sint K|| 30 pre B,K| hierbinți D, fierbinți K|iar K|acias-tiaș B, acesteș K|| 31 certa] cerca K|sint foarte timpavi K|timpavi B, timpave D|sintu B,C|| 32 aciaște B, acești K|domni B|nici K|bunătaté B|| 33 care B,K|nici K|impotrivă B, împotriva D, K|| 34 rélia B, rele K|care B,D,K|le-au hulit B, le-r fi hulit C|așa B, așa K|| 35 de protivă D|dereptu B, drept K|milostiv B|| 36 vrédnic B|| 37 așjidire B, așjdere K|| 38 vrémile B|prefericit B, prefericit K|c-au fostu B|| 39 mărturisesc K|multe B|multora K||

- buni și norociți, dintru socotiala minții și peste nădejde le să pliacă norocul și că adevărat iaste ce grăiaște singur lucrul; că de pururea norocite vremi au fostu lui Theodosie. Iară
- 5 foarte mă îndoescu, oare norocirea cea de pururea, acéiaș, tréce-va și întru feciorii lui. Că așa de cu rătăcit crîngu să împregiură omeniasca norocire, cît întru a unuia tovrășie, o mie de ori în toată clipala să mută și
- 10 cine va fi chizaș să rămie și al doilea rînd la urmașii lui stătătoare și trainică. Din cai blîndzi și învățați, mîndzi neîmblîndziți și sirépi, trîntitori, deprind a să naște. Așa, den părinții împodobiți întru bunătate deprind a să naște
- 15 feciori rău deprinși și îndărăpnici; că feciorii din naștirea lor ce-i mai efin, adecă averile, moștinire iau de la părinți, iară a lui ce iaste prea mai scumpă, adecă vrednicia, nemoștinitori sintu.
- 20 Iară cum din tatăl cel mortu, cum de feciorii rămași, așa socotescu și Theodosie întru bunătate deplin au înflorit și feciori așa buni cum spre rău sintu isteți. Pentru acéia trebue acmu pre dînșii pre cale să
- 25 îndreptdezi (cu care cale s-ar face buni), că în mare netocmală să află domnul tînăr, cînd tinerétele lui stau în cale înfașurată cu greșală. Nu iaste pentru ce mai deșchis, de Arcadie și de Onorie să mai dzic, Stelico,
- 30 sau să gîndești că voiu zăbovi mai multu aice; de vréme că așa iaste de lunecos lucru a vorbi de domni, a căroră precum faptele deșchis a le mărturisi ne iaste noaă slobod, așa greșealele a le tréce trebue.
- 35 Theodosie dară, ca un părinte preaînțeleptu, ti-au rugat ca pentru feciorii săi să aduni tovrășie bună (aședzindu-le bună învățătură); iară eu, ca un priiaten, te învățu de céle réle

13. Și céle fără folos spre bune timpări le întoarce norocul. <Curtius, Liber 8.>

14. Fericita nașterii unuia rar naște fericite celui de pre urmă-

15. Nemică nu-i așa împotriva șocetării ca norocul. Tiberco, *De divinatione*, 2.

16. Sămînătura cea vîachi, de multe ori a hienii au deprins, iară cea mai tîrdzie niceodată de arde va fi stricată. Solon<= Columella>, Carte 11.

17. Prea bine iaste a nu să pleca spre ciale réle. Leo, *Vorova* <ca> 7.

1 buni B/dentru C,D/socotiala B|| 2 nădăjdejde B, nedejde C,D, nădejde K/li să pliacă B,D,K, li să pliacă C/și adevărat este K|| 3 grăești D,K/îipsește singur lucrul D/de pururia B, di-a purure K|| 4 norocită vrémia B/iar K|| 5 norocire B,K/ce di-a purure K, cea de pururia B|| 6 aceiaș K/tréci-va D/trăi-va B/va trece K|| 7 așa B, așa K/împregiură B/împresoară D|| 8 omeneasca B, omeniasca C/norocire omeniască K/norocirea B/unue C,D,K|| 9 tovrășia B/repeta de B|| 10 chizeș B,K, chiziaș D/al doile B,C,D,K|| 11 den C|| 12 sirlapi B, sirepi K|| 13 așa B/din B, de D|| 13-14 ad. marg. așa din părinți... deprind a să naște K|| 14 bunătatea B|| 15 ficiori D/între paranteze și îndărăpnici B, între paranteze și îndărăpnici C,D/feciorii B,D|| 16 den C/naștere B, naștere C, naștere K/eftini K/adică D|| 17 moșténire B, moștenirea C,D, moștenire K/iar K/iar lui D/iaste C, este K|| 18 pre B,K/scumpu B/adică D/vrednicia B, vrednicie C,D, vredniciei K|| 19 nemoștenitori B,C,D/sintu B, sint K|| 20 iar K/din] den C, de B/de] din D/feciorii D|| 21 rămaș B/așa B, așa K|| 22 ficiorii B, ficiori D|| 23 așa spria bune B/așa K/bun D/sint B,K|| 24 acela K/acum K|| 25 îndiriaptédzi B/fără paranteze K/s-ari face buni, că pria mare B|| 27 tinériața B, tinerețele C, tinerețele K/stă B|| 28 nu iaste C, nu este K|| 30 voi zăbovi B,K|| m. 13 și 15 lipsece B|| 31 vrémia B, vreme K/așa B,C, așa K/iaste C, este K/vorbî B, vorovi K|| 32 domni B/faptele D|| 33 iaste C, este K/naoa C/așa B,C, așa K|| 34 greșăliile B, greșălele C, greșealele D, greșăliile K/triace B, trece K|| 35 dar K/priaințelept B, preințelept K|| 36 pentru] cătră B/feciorii D/săi]lui B,K/adune C,D|| 37 fără paranteze B/aședzindu-le B,K, așadzindu-le D|| 38 iar K/priiatin C,K/célia rriale ca să-i ferești B/cele rele K||

să te ferești. Că măcar că amîndoaă réle sintu și cu cei răi a se aduna și pre cei buni a-i depărta de la sine, iară mai multă scădere dentru acei răi cînd se află de față, decît dintru
 5 acéle bune depărtare să naște și poate fi ca să viețuiască cineva singur, fără amestecătura celor buni, și să fie bun. Iară de se va tovărăși cineva cu cei răi și să fie bun, multu mă îndoescu că în care dzi adună la sine pre cei răi,
 10 într-acéiaș dzi supus răutăților rămîne legat.

Deci că rîhnești Stelico așa de tare să urmedzi poroncile lui Theodosie stăpînului tău, de nu vei putea arăta să viețuiască Arcadie
 15 și Onorie, domnii tineri, și să să întovărășască cu cei buni, în care tovărășiia celor răi de la dînșii să o depărtédze; că în curțile domnilor nimică altă (nu iaste) sintu oamenii cei răi, fără ispravnici, pre carii îi are acolo lumea
 20 ca să siliască să arate slujba răutăților. A cîte féliuri de niamuri amîndoi am vădzut în Rîm diregători, care uitînd trebile domnilor săi de pururiă era numai întru răutăți și întru desfătări, / precum au fostu oarecînd
 25 ispravnicii domnilor nu voiu spune, iară cum au trebuit să fie fieșticărui a spune lesne iaste. Atîta voiu spune pre aceia nu carii cu domnii ari avea datorie să vorbască înțelepțește și cu îndrăznială, ce pre cei ce în casăle și în curțile împăraților nicedecum a să suferi nu trebuie. Că ispravnicilor și celor de casă a domnilor așa le trebuie să fie desăvîrșit din tot numărul, cît nice cu foarfecile (ca să vorbăscu așa) nemică din viața
 30 lor să nu să poată tăia, nice degetariu, nice ac, spre a îndreptare viața lor (să nu trebuiască). Că dară ai audzit cele ce am dzis, Stelico, și ca-

18. Prea multu folosește oriunde a nu fi ce strică. Plin<ius>, 17, 2.

19. Precum iaste noaptea fără stéle, așa curtea fără oameni buni. <Teatro morale di Cherubino Giarardi>, 270.

20. Pre cei răi, oricine nu s-ar tovărăși îi vatămă. Chiprian, 2, Carte 2.

21. Driaptă gicitură iaste acéla care-i dentru cumpăna și socotiala prițati<ni>lor luată. Selen <= Symmachus>, 2, 26.

22. Dentru tovărășiia aceloră să fac obiceiurile. Seneca, *De ira*, 3.

1 macari B, macar K/amîndoa B/rréle B, rrélele C/sint B,D,K// 2 bunî B// 3 sine K/iar K/scăderia B, scădere K/dintru B,K// 4 ad. marg. răi C/dintru C,D// 5 acele K/acéle bune]acei bunî B// 6 vețuiască D/singur B,D,K// 7 iar K/întovărăși K// 9 adună pre cei răi la sine K/sine C// 10 intru aceia zi K/suppus B/și legat K/legat rămîne B// 12 dece B/rîvnești K/Stilico B/așa B,C, așa K/urmiadzi B, urmez K// 13 poruncile B,K// 14 vei]vii D/putia B, pute K/viețuiască C, vețuiască D// 15 domni D/să să tovărășască B// 17 depărtédză B, depărtédză C, depărtédză D, depărteze K// 18 nimică K/alta nu sint oamini răi B/alta K/fără paranteze D,K/nu iaste C, nu este K/sint C, sint D,K/oamenii D// 19 ispravnicii B/care D/lumina B, lume K// 20 siliască B, siliască K/ariate C, arete K// 21 fiiluri B, feluri C,K/neamuri B, niamuri C/am vădzut amîndoi B// 22 deregători B,C, dregători K/carri K/treblale B// 23 de pururea C, di-a purure K/și-ntru D// 24 oarecîndu B// 25 nu voi spune K/iar K// 26 fieșcărui B, fieștecărui D, fieștecărue K/lesniă B// 27 este B,K, iaste C/voi spune B,K/acéia B, aciă D,K// 28 ari avia B, ar ave K// 29 înțelepăște B, înțelepțești K/îndrăzneală B/ pri cei D/cei ce]acéia carii B// 30 casele B, casile D/nici K// 32 case B/casa domnilor K/așa B/așa trebuie K/desăvîrșit B// 33 den tot C, di tot B/nici K/foarfecele B, foarfecile K// 34 fără paranteze B/lipsește ca să vorbăscu așa D/așa B,C, așa K/nimică K/den C/dintru B/viața K// 35 nici K/dégetul B// m. 18, 20 și 21 lipsesc B/nici ¹⁻²D,K// 36 îndreptaria B, îndrepta K/viața]viaste B, veste K/fără paranteze B,K// 37 dar K/cele ce]care B/Stilico B/care B,K//

rele voiu să dzic ascultă și le ține minte: poate cîndva să-ți fie ție de folos.

În curțile domnilor nu trebuie să să afle nice a priiateșugului a-i avea, nice pre oameni 5 mîndri și trufași; că prea surd lucru ăste să fie cei de priință a domnilor, de casă cărora nice spre a poronci bine cuvintelor, nice mințile spre a lua poroncirea nu sint plecate.

10 În curțile domnilor nu trebuie să viețuiască nice dintru cea din lontru tovărășie, să nu fie oameni zavistnici; că de stăpîniaște între oamenii domnului zavistiia, totdeauna, cum în curte, așea, în republica, vor fi netocmele.

15 În curțile domnilor nu trebuie să să sufere nice dintru cei dintii priiateni a să ținia oameni mînioși, că de multe ori să tîmplă și ispravnicii cei din lăuntru nerăbdători; pentru acéia domnul nu are dragoste despre 20 cei supuși ai săi.

Nu trebuie aduș nice între cei de priință priiateni; nu trebuie ținuți în curțile domnilor oamenii lacomi și fără sațiu, că mare pricină ăste domnilor despre cei supuș, cînd 25 vor videa pre ispravnicii săi că li-s mînule de pururea întinsă spre apucări.

În curte, nice aduși, nice a avea de la domni locul cel întii nu trebuie oamenii cei curvari; că neputînd să să îndreptédze din curvie, 30 ispravnicul de pururea domnului va fi, sau trebuie să fie, în prepus pentru defăimarea faptelor sale céle de curvie.

Nu trebuie să să sufără cei de curte nice trași la locul cel de aproape a prieteșugul(ui) 35 domnului bețivii; că aliasă acelora carii sintu pre lîngă domnu ăste ca să dea lor sfaturi bune, datorie <este>. Deci, după socotiala

23. Toată mintea deosebită are adunată cătră sine mîndria. *Teatru <morale di Cherubino Giarardi, 370>.*

24. Nice o credință nu rămîne între cei <e> de curte. Enisei <= Aeneas Sylvius Piccolomini>, 2.

25. Toate cu banii lucriadză; adevărul orbu rămîne, bunăteza întru nemică. Sarezbu <= Saresberiensis Pollicraticus>, 7.

26. Cugetul împlut cu mesterșuguri réle nu ăste fără curvie. Salustius, *De bello Catilinario*.

1 voi B, K/ în minte D// 2 să-ți fie]că-ț vor fi B// 4 nici¹ D, ad. marg. C, lipsește K/ priiateșugului B, prieteșugului C, D, K/ avia B, ave K/ nici² K, ad. marg. C, lipsește B, D/ oameni D// 5 trufaș B/ pre surdu B, K/ ăste C, este K// 7 nici ¹⁻² K/ poronci B/ cuvintele lor B, cuvintele lor C, D, K// 8 spria B/ poroncirea C, poroncire D, poroncire K, poroncile B/ nu sint B, K// 11 nici D, K/ dentru C, D/ dintre cei din lăuntru K/ den C/ lăuntru B/ tovărășia D// 12 oamenii C, oamini D/ ispravnicii B/ zavistnici K/ stăpînește B, stăpînește K// 13 oamini D/ ispravnicii B/ zavistie K/ totdeauna C, totdeauna D, K// 14 curtia B/ așia și în B/ așia K/ răpublică D, republică K/ netocmiile C, netocmiile K// 15 suferia B// 16 nici dintre K, nice întru B, nice dentru C, D/ dentii C/ priiatini B, C, D, K/ ține K// 17 oameni B, oamini C, K, oamini D/ după mînioși ad. și fără sațiu D/ întimplă K// 18 și]căci și B/ din lăuntru B, den lontru C, din lontru D// 19 aceia K/ n-are dragosté B/ dispre D// 20 supuși B/ săi]lui B, K// 21 nici K// 22 priiatini C, K// 23 oamini D/ cei lacomi B/ lipsește și fără sațiu D// 24 ăste C, este K// 23-24 că mare pricină ăste de neubiră domnilor despre cei supuși B// 24 dispre D/ supuși C, K// 25 vede K/ săi]lor K/ li-s]le sint K/ mînile K// 26 di-a purure K/ de pururia întinsă spria apucare B// 27 nici ¹⁻² K/ a ave D] a vede K/ corcetat a avia de C/ lipsește de K// 27-28 în curté nice aduș, nice a avedia locul cel întii nu trebuie B// 28 cel dintii K/ oamini D// 29 neputîndu-să B/ îndreptédzia B, îndreptadză C, îndreptédză D, K/ den C// 30 de pururia B, di-a purure K// 31 defăimare K// 32 fapte B, C, D, K/ cei, C]ceii B, cei K// 33 nu trebuia B/ sufiare B, suferé K/ cei] între cei B/ curté B/ nici K// 34 traș B/ priiateșugului B, priateșugului D, prieteșugului K// 35 aleasă B// 36 sint B, D, K, sint C/ ăste C, este K/ ca să le dia sfaturi B/ dea] de K/ svaturi C// 37 lipsește Deci B/ socoteala B//

mea, de la omul cel bețiv și plin de băutură, mai curund rîgîituri neamistuite, decît sfaturi de folos, vor eși dintr-însul.

În curțile domnilor nice a viețui, nice a-i
5 avea de priiateni aproape nu trebuie, oamenii ce-s împotriva lui Dumnedzău, blăstămători. Că ispravnicul carele numele ziditorului său, cu hulă a-l defăima îndrăznește, cu multu mai lesne pre domnu-său, pre ascunsu, îl va
10 huli.

f. 102^v În curțile domnilor, nice între ispravnici, nice în gloata priiatenilor să nu să afle cei/ léneși și cei desfrînați; că precum ăste prevedera dumnedzăiască, spre adăogirea puterii
15 domnilor, mai multu nemică nu face decît ispravnicilor celor din lontru credința și vrednicia.

În curțile domnilor nice aduși, nice între cei de sus ispravnici să nu să priimască cei
20 cu nume defăimat și rău; că nu va putea de vina și bănatul său mîntui domnul, cînd între cei de casă va avea pre oarecare cu nume de hulă la toți.

Domnilor nice ispravnici, nice priiateni să
25 nu aibă pre cei neînvățați; că nu mărgu îndărăptu stăpîniile căci sîntu domni tineri, sau desfrînați, sau răi, ce căci-s sfetnicii lor neînvățați, răi și zavistnici, în toate graiurile și faptele lor. Vai, vai, vai, țării, unde-i stăpî-
30 nul rău, supusul învrăjbitorîu, diregătorîul lacom și sfetnicul neînvățat și rău! Că atuncă-i istov de țara acéia, cînd în domnu și în otcircumitorîu neștiința și răutatea lor stăpînește.

35 Acéstia voroave au fostu între Stelicon, bărbat foarte rodnic, și între Epimund, filo-

27. Cine va cerca în gunolu izvor? Cine va cére de băut din apa turbure? Amvros<ie, *De officiis ministrorum*, 2>.

28. Străjuind, lucrînd bine, sfătuiind fericit toate vin. Salusticus, *De bello Catilinario*.

29. Așea-i otcircumitorul, cum sîntu cei ce otcircumesc. <Cyprianus, 1, *Epistola*>

30. Dreptatea întru sfetnicii dzace, să nu fie nici o hulă de vicieșug, nici un prepus de greșală. Amvrosii, <*De officiis ministrorum*, 8>.

1 mia B,C, me K/cel]acel B// 2 curundu B/nemistuite K// 3 dentr-însul C// 4 nici 1-2 K/a-i avia B, a avea D, a-i ave K// 5 priiatini C, prietini K/de aproape nu trebuia B/oamini D, pe oamenii K// 6 ce-s]ce sînt K/împotriva B, împotriva D, K/Dumnezeu K// 7 care B/numile D/ziditorului C// 8 cu hulă îl defăimă K/a-l defăima] aiavia asupra B/îndrăznește K// 9 hasnia B/domnul său B,C,D,[pre ascuns a-l huli K// 11 curtea B// 11-12 nici 1-2 K/ispravnici B/priiatinilor C,D,K// 13 desfrînați K/precum] după cum B/iaște C, este K/prevederea B, prevedere D, prevedere K// 14 spria B/adaogere B, adăogire K/putiarii B// 15 domnului K/nimică K/nemică mai mult nu-i face B// 16 decît a ispravnicilor B/lipsește celor D/den lontru D, din lontru B, din lăuntru K// 17 învrednicia B// 18 curția B/nici 1-2 K// 18-23 lipsește D// 20 numia B// 20-21 că nu să va pute mîntui de vina și blăstămîl său domnul K/putia B/de vina]din toată vine B// 22 avia B, ave K/pe B// 24 domni K/nici 1-2 K/priiatini K// 26 sînt B,K, sînt C// 27 desfrînați K/lipsește ce D/căci-s] că sînt K/svietnicii B, sfetnicii K// 28 zavistnici K/in toate graiurile] sîntu toate și graiurile B// 28-29 în toate graiurile lor și în toate faptele. Vai, vai, țării unde este K/unde-i]unde D// 30 suppus B/învrăjbitor D, învrăjbitori K/dregătorîul K// 31 svetnicul C, sfetnicul K, sfetnicul lacom B/atuncă-i C,D, atuncă este K// 32 acéia K, céia D// 33 otcircumitor D, ocircumitori K// 32-34 de acea țară, cînd stăpînește în domnu și în otcircumitorîu neștiința lui și răutata B// 33 răutate D,K/stăpînește K// 35 acéstea C, aceste K/Stilico B// 36 rodnic] bl<a>gorodnic B/Epimundu B//

soful, pentru învățatura și îndreptarea domnilor, lui Arcadie și Onorie, cercate și întreabate. Și pentru să știe diregătorii și ispravnicii, ce suntu puși la cîrmile lucrurilor, încît au
5 socotit cei vechi tovărășie cu oamenii cei învățați, fără aceștea ce am dzis, voiu aduce aice unile pilde mari și vechi.

AICEA SĂ VA ARĂTA PRECUM AU AVUT MARE
DESFĂTARE CRISU, ÎMPĂRATUL LIDILOR, DE
10 CEI ÎNVĂȚAȚI; AȘIJDIREA CARTEA LUI CĂTRĂ
ANAHARSI FILOSOFUL ȘI ACESTUIAȘI FILOSOF
RĂSPUNSU CĂRȚII LUI CRES; AȘIJDIREA PENTRU
ȘEAPTE RÉLE DE A CĂRORA DEPRINDIRE
SINTU DATORI CEI ÎNȚĂLEPȚI SĂ FUGĂ. CAP 9

15 În anul de la zidirea lumii, la al triilea
vac a lumii, împărățind Asiriia Sardanapal,
la jidovi stăpînind Ozie, patriarhul cel mare,
în Ierusalim Elchia, viețuind Rea, muma lui
Romul, al doile an a olimpiadii întîi, pre
20 acéia vréme mare și preavestită împărăție a
lidilor să începu. Precum dzice Plinie, <A>
fir<ii> istor<ie>, cap 5 (cap 9), Lidiia ăste
țara a Asii cei mai Mici, caré mai de de-
multu Meoniia, pre urmă Lidiia să numi;
25 astădzi să chiamă Morea. Avut-au această
împărăție oraș foarte mare anume Efesul,
Colofon, Clasomeni și Fochia. Cel întîi împă-
ratul lidilor au fostu Abdesus, om mare la cuget,
de niam grec, și au împărățit ani 36. Al doilea,
30 Aliactis, au împărățit ani 14. Al triile, Melis,
au împărățit ani 12. Al patrulea, Candalis,
au împărățit ani 4. Al cincele, Gheghes, au
împărățit ani 5. Al șaselea, Ardis, au împără-

1. Nădejdea să hră-
nește cu pilde. Sem
<=Symmachus>, 3,
Carte 27.

2. Trei lucruri suntu
careli pot pre om
a-1 nălța: știința, negu-
țitoria pre mare și
curtea crăiescă. Adas
<=Adagiu>.

1 îndereptare B, îndreptaria C, îndreptare K|| 3 dregătorii K|| 4 ce] carii B/sintu B, sint D,K/ puș B/cîrmele B,C,] ocîrmuirile K|| 5 tovărășia B,D, omenii B, oamini D|| 6 fără-aciaste B, fără acéștia C, fără aceste D]au fost aceste K/voi aduce B, și voiu aduce K/ăicia B, aicea D|| 7 unele C, K] une B|| m. 29 *lipșește D|| m. 30 lipșește B|| 8 ante tiilu* Cap 9 K, ad. marg. C, capul al șeptiale B/ăicia B, aice K/să va arăta]vom arăta D|| 9 desfătaria B/Cresu B,C|| 10 așijdiare B, așijdere K/carte B,K, cartia C|| 11 Anarhasis D, Anaharsis K/ăcestuiaș C, acestuiaș K|| 12 cărții] la carte B/Cris D,K/așijdere K|| 12—13 așijderia să măr-
turisim șaptia riale B/pentru]de K/șiapte C, 7 D, șapte K/rele K/deprindéria B, deprindere C,K|| 14 sintu B, sint K/să fugă cei înțălepti K/ințălepti B|| 15 zidirea C, zidire K/al treile C,K, al tréia B|| 16 lumiei B/împărăției Asiriei a lui Sardanapal B/Asirie D,K|| 17 Ozia B, C,D,Oziia K|| 18 Er<u>s<a>lim B/Elchea B/viețuindu B/muma]imma B|| 19 olimpia-
dei B,C, olimbiadii K/întîiu B/pe B|| 20 aceia K/vreme K/prevestită B,K/împărăția K|| 21 precum dzice Plinie, cap 5 D|| 22 *De fir<i>* B/cap]carte K/fără *paranteze* K/cap 29 B,K/ Lidia B/este K|| 23 Asiei B,D,K, Asiii C/care K/care de demult B|| 24 Meonia B,C/pe B/Lidia B,C,K|| 25 iar astăz să numește Morea K/șters Morea și ad. iar Lidiia;
notă marginală: scaunul împărătesc au fost la Sardes, iar nu s-au numit Morea niciodată C/au avut K/avut-au acest împărat împărăție și oraș D|| 26 împărăția B/anu-
mia B|| 27 Cofolon D/Clasomene B/întîiu B/împărat D|| 28 lidilor]lidio B/Ardi-
sus B|| 29 neam B/36 ani B/al doile B,C,D,K|| 30 Aliactes B/14 ani B/al treile B,C,K, al triilea D/Meles B|| 31 au împărățit 12 ani B/al patrulea B, al patrule C,D,K/Candales B, Candelis D|| 32 au împărățit 4 ani B/al cincilea B, al cincile C,D|| 33 5 ani B/al șaséle B, al șasele C, al șeasăle D, al șasăle K/Adis B||

tit ani 6. Al șaptelea, Sadiatis, au împărătit ani 15. Al optulea, Hiliatis, au împărătit ani 37. Al noaoalea au fostu Cres, acesta, care au stăpînit ani 14.

- f. 103
- 5 Pre acesta Cres îl mărturisește Xenofontu (*Pad. Chir.*, Carte 7), precum au fostu în lucrurii războaelor/ mai îndrăzneț și la trup grozav, di un picior șchiop, de un ochiu tras, la cap pleșuv, la stat mic, cît abiia de trecia de un logoș, iară la fire au fostu foarte om dreptu, înțeleptu, blind, îndrăzneț și nepriiaten celor neînvățați și priiaten celor învățați. Pre acestăș Cres îl mărturisește Seneca că au fostu așa de priitoriu celor învățați, 10 cît grecii pre lîngă carii să afla pre acea vreme, izvorul voroavei, nu priiaten, ce iubitor învățaților îl numiia pre dînsul. Că niceodată nu s-au arătat altul așa de cu dragoste ca să agonisască céle cu dragoste, cît au arătat el, pentru să tragă la sine pre cel învățat. Și că stăpîniia multe niamuri varvare, carele mai multu fi făcia îndemnare spre a vărsa singe nevinovat, deci cu înțelepciunea celor învățați Cris, ca un domnu ales, așa pentru desfătarea 20 sa, cum pentru să îndreptédză cu lucruri bune stăpîniia sa, au socotit să-ș cîarce în Țara Grecească oameni preainvățați.

Era pre acéia vreme Anarhasis, filosof preavestit și preaales, carele între tătari fu 30 născut și hrănit; lăcuia în Athina, că de la școala Athinei [nu] pre carii era rai îi goniia. Și așa au trimis Cresus la Anarhasi sol cu multe poronci și cu daruri, carele l-ari îndemna pre dînsul, l-ari ruga, și cu darurile trimise

3. Nemică dreptu fără pildă nu să învață nice să fie. Colum<ela>, 11, cap 1.

4. Nice o răutate a trupului și a norocului nu-i mai greu decit răutățile sufletului. Tiferu, <De officiis, 2>.

5. Cum nevoința pre înfelepciune crește! Caton.

6. Nime nu să poate numi pe pravilă om, fără acel ce faste învățat. Lact<antius>, 1, 4.

7. De vei să fii bun, întii să te credzi pre tine a fi rău. Epic<etus>, parte 219.

1 6 ani B/al șaptele B, al șaptele C, al șaptele D, al șaptele K/Sadiates B/au împărătit 15 ani B// 2 al optule C,D, al optule K/Haliates B, Hiliates C, Haiatis K/au împărătit 57 de ani B// 3 al noaoale B, al noaoale C, al noaoale D, al noaoale K// 4 14 ani B// 5 lipsese pre B/acest D, acésta C/Cris K/mărturisești K/Xenofon B, Xinfont D// 6 lipsește textul dintre paranteze D, fără paranteze K// 7 lucrurile B,C,războiului B, războilor K/ îndrăznețu B, îndrăzneți K// 7-8 și macari că era de un picior șchiopu B// 8 de C,D,K// 9 pleșiv B,C/cît abiia[atita cît de abiia B/trece K// 10 iar C,K// 10-11 iară au fost Cres om foarte dreptu, adevărat înțelept B// 11 drept K/îndrăzneți K/și]și așa B/nepriiatin C.D.K// 12 priiatin celor învățați D,K]preiubitoriu de cei învățați B// 13 acesta B,K/Cris K/dușă Cres ad. între paranteze De m(i)la B/Seneca îl mărturisește B/mărturisești K// 14 așa B,C, așa K// 15 pe acéia vreme K/acéia vrémia B/acia C// 16 izvor B/voroavă K/priiatin B,C, prietin K/iubitor B, iubitoriu K// 17 îl numiră B, îl numie D, îl numește K/niciodată K, nici dănăoară B// m. 3 și 5 lipseșc B// 18 așa cu dragostia B/așa K// 19 célia B, cele K// 20 tragă]plface B/sine K// 21 neamuri B/varvari B,K/care B,K// 22 face K/îndemnaria B/spre vărsaria singelui B/singe D,K// 23 deci cu înțelepciunea C, deci cu înțelepciune K]decit cu îndestulare înțelepciunei B/Cresus dară B// 24 așa B, așa K/desfătaria B, desfătare K// 25 sa]sau B/să îndreptiadză C, să îndrepteză K, să-ș îndreptiadză B/lucrurile B// 26 stăpînire K/au ales socoteală ca să cîarce B/cerce C,D,K// 27 oamini D/priainvățați B, preinvățați D,K// 28 pe acéia K/vrémia B, vreme K/filosoful B,K// 29 prevestit B,K/priaales B, preales K/tătar B// 30 născut] cunoscut B/lăcuia B// 31 Athinii C,K/ că la școala Athinei B/nu pre carii era varvari, ce pre carii era rai îi goniia B, C,K, nu pre carii era varvari, ce pre care era rai îi goniia D// 32 așa B, așa K/ au trimes K]trimisă B/Cris K, Cres D/Anarhasis B,D, Anaharsis K// 33 poronci B,K/ care B,K, careli C/l-ar îndemna B,K// 33-34 l-ar 1-2K/triimisă D, trimisă K//

l-ari pofti să vie la dînsul să-l cercetédze și mijlocele pentru îndreptarea stăpînirii de obște. A căruia să nu-i pae greu, nice s-au părut îndestul a fi împăratului să-i trimită 5 mai multe daruri și prin soli să-i giuruiască, ce ca să să mute dîn socotiala lui, pentru acéia i-au făcut cu mîna sa aceasta așa din păréria sa i-au scris carte.

CARTIA LUI CRES LA ANARHISIS

- 10 Cres, împăratul lidilor, lui Anarhasi, mare-lui filosof, în Athina petrecînd, sănătate și creștirea bunătăților.
- Dragostea mea cea mare spre tine, vedzi, care scriu la tine mainte, nevădzut, nice știut.
- 15 Că acélea ce cu ochii niceodată nu s-au vădzutar de să îndrăgescu și de la inimă cu tot deadinsul. De vei socoti darurile méle trimise a fi puține, precum adevărat sintu puține, mai multu să socotești cugetul și voia cu caré să
- 20 trimit, mă rog. Că inimii mari nu ce s-au dat, ce ce ar vrea cineva să dea, să socotiască i să cade. Eu și obiceașurile a niamului varvar a drége poftescu și țara a o videa tocmită rîvnescu. Așijdirea și oastea caré o am să
- 25 petriacă în cinste voiu și orînduiala curții méle poftescu. Așijdirea unele ce radzimă de viața mea a vorbi cu un om învățat voiu, din carele nice unile din neființa ta nu să vor putea isprăvi. Că nice dănăoară nice un lucru
- 30 laudat nu iasă, fără acela ce să isprăvește întru întîmplarea omului învățat. Care prăvind în cruceș, eu șchiopul, pleșuvul, întorsul,

8. Cei preainvățați, celor preainvățați, măcar <și> necunoscuți, sintu priiateni. Țițero, <De natura deorum>, 2.

9. Cu cît să depărtează de ochi, cu atît să depărtează dragostia. Ada<giu.>

10. Partea cei mari bunătăți iaste a vrea a fi bun. Sen<ceca>, Carte 34.

1 ca să vie B/ cerciatédză B, cercetiadză C, cercetedză D, K// 2 mijloacele B, mijlocirile K/îndreptarea D, îndreptare K// 3 obști K/căriia C// 2-3 îndreptaria stăpînirii de obște a-i scrie să nu i să paia greu B/nici D, K// 4 a fi îndestul B, K// 5 daruri mai multe B/pren sol B, pren solie D/giuruiască C/făgăduiască B// 6-7 ce mai multe ca să-i dîa socoteala lui pentru acéia ce au făcut B// 6 să să mai mute K/den C, D// 7 acéia K/așia B// 7-8 den păréria C/din părere sa așa i-au scris K/cartia B// 9 Cap 10. Carte lui Crisu la Anarhisis filosoful K/Cartia B, C/Anarhisis C// 10 Cresus B, C, Cris K/Anarhisis B, D, Anarhasid C, Anarhasi K// 11 s<ă>n<ă>tatia B// 12 creștîre B, creștere C, creștire D, K// 13 dragostia B, dragoste K/mia B, me K/cea] ce K/spria B/vez K// 14 maintia B, mai înainte K/nici K// 15 acele K, acela B/lipsește cu B/niciodată D, K// 16 îndrăgescu] îndrăznesc K/cu tot deadinsul de la inemă B/diadinsul D, denadinsul K// 17 darurile mele cele trimisă K, daruril<e> ție trimise B/trimisă D// 18 sint B, D, K// 19 ca să socotești K, ca să socotiști B/cugiatul B/care B, K// 20 triimit D/inemii D/nu ce]nice B// 21 ari vria B, ar vre K/să dîa B, să de K/socotească B// 22 eu]iau K/obiceașurile a neamului B, obiceașurile niamului K// 23 dirîge B, dirége D, direge K/pohtescu D/vedia B, vede K]avea D// 24 rihnescu B, D/așijdere K]aviaderia B/oastia C/oaste care am B, oaste care o am K// 25 voiu]voesc K/și toată orînduiala B// 26 mele K/pohtescu D/așijdire B, așijdere D, așijdere K/uniale B, unile D, K// m. 9 lipsește B/[ce] care B/radzimă B, K// 27 viața D, viața K/mia B, C, me K/vorbi]vorovi B/voiu]voesc K// 28 den C/care B, C, D, K/nici K/unele C/din]în B, C, D, K/lipsește ta B/nu vor putea D// 29 putia B, pute K/nice dănăoar C, nice odănăoară D, nici odineoară K/nici K// 30 nu iase B, nu iasă C, K/lipsește fără B/ce să]ce D/isprăviaște B, isprăvește K// 31 întimplaria B, întimplare K/priainvățat B, preainvățat C, preinvățat D, K// 31-32 eu caré prăvâscu în cruciș, șchiopul, pleșivul B/privind B/crucis D, K/pleșivul C//

f. 103^v

logoșul, negrul, ghebosul, și mirare între oameni sintu. Ce toate aceste sémne ce-s den afară nu sintu să să potrivască/ cu cea din lăuntru grozăvire. Adecă că așa sintu de 5 nenorocit, cît nu mai am cu mine nice un filosof. Că nemică în lume nu-i mai împuțit, sau mai grozav, decît a nu fi întru tovărășia, nice în cunoștința nice a unui om învățat; că în pare că-s mortu, măcar că s-ar 10 părea celor neînvățați că viețuescu. A cărui moarte pricina țieste căci nu în obiceiul nice a unui învățat; că pre acela îl socotescu a viețui viață viețuitoare, care țieste încărcată de oameni învățați.

15 Iarăși te rog ca să vii la mine. Pre dumnezeii cei nemuritori mă rog să nu te aperi a vini; iară de nu vei vrea să faci pe rugămintele mele, fă după datoriia ta. Că de multe ori spre a face un lucru, care nice a să audzi 20 încă nu era cuvios, nu să apără oamenii; așa pentru să facă îndestul poftele streine, cum să arate datoriia inimii cei bl<a>gorodnă. Careli, din poronca mea, solul meu ori le va da, ori le va spune, așa să-l primești cum să-l 25 și credzi. Iară eu, de vei vini aici, cu această scrisoare (a mîa) mă închizășluescu că te vei face cheltuitorii vistierilor mele și unul singur sfetnic în trebile și în lucrurile mele, tainelor tainic, părinte feciorilor, dregător țarilor, 30 învățătorii țarilor, republicii mele cap și și povoață. Și așa, Anarhasis va fi Cressis, ca Cresu să fie Anarhasii. Într-altele pre Dumnezeu rog ca să te păzească și venirea ta să o fericească. Fii sănătos!

35 Purces-au solul cu cartea la Athina, ducînd cu sine multu aur și pietre scumpe. Și aflînd

11. Sémneli trupurilor descopăr cele din lăuntru a inimilor. Amian<us> Marcellianus>, 15.

12. Obiceașurile mîndre pirăscu inima cea ne-bună. <Adagiu>.

13. Destul de diriaptă pricină țieste de pri-fașteșug a vrta ace să ne fie noaă priiaten, care ne poftêste și ne va. <Titus> Liv<cius>, Carte 8.

I ghibosul B/miraria B|| 2 oameni D/sint B,K, lipsește D/aciastia B, acéste C, aceste K/semnia B, siamne C, semne K|| 2—3 ce sint din afară K|| 3 nu sint B,K/protivască D/cia B, ce K|| 4 Iontru B,C,D/adecă așa sint B/așa K/sint D,K|| 5 n-am B/nici K|| 6 nemică K/lumia B/nu-i]nu este K|| 8 nici¹⁻² K|| 7—8 intru tovărășia nice a unui om învățat, nice cunoștința B|| 8 in]intru D/cunoștința D|| 9 că-m pare D/că-s]că sint K/macar K/săvai B|| 10 s-ari păria B, s-ar păria C, s-ar păre K/că]așa B/a căriia B, a cării C,D,K|| 11 este K|| 12 nici K|| 13 viață D, viață K/viețuitoaria B, vețuitoari D/care]ca D/țieste C, este K/încărcat țieste B|| 14 oameni D|| 15 iarăș B/dumnezeii B,K|| 16 té D|| 17 veni B,K]iar K/vei]vii D]re K/lipsește pe K/rugămintiale B, rugămintele C,K|| 18 mele K|| 19—20 nici să auz încă era necuvios K|| 19 a audzi B|| 20 oamini D/oamenii a vedă nu așa B|| 21 așa K/pohtile D, poftelor B|| 22 arlate B, arête C, arete K]nemii D/ceii B/blagorodnice B,K|| 23 carele B,C, care K/den C/poronca B,K/mia B,C, me K, a mea D/meu D|| 24 așa B, așa K|| 25 crez K]iar K]veni B,C,D,K]aicia B, aicea D|| 26 scrisoaria B]fără paranteze D,K/a mea C, a me K, lipsește B|| 27 te voi face B/vistiarilor B, vistiarelor D, visteriilor K/miale C, mele K|| 28 singur B,D,K/sfiatnic B, svetnic C, svétnic D, sfetnic K/ intru triabele și lucrurilor mele B/miale C, mele K/tainilor C,D,K|| 29 ficiorilor D/deregătoriu B, diregător D, dregătoriu K]țarilor K|| 30 învățătorii meu, stăpinii mele cap și povățitoriu B/învățător D/lipsește țarilor K]răpublicii D/mele K|| 31 povoață D,K]așia B, așa K|| 31—32 Anarhasi¹⁻² C, Anarhasi¹⁻² K, Anarhasi¹⁻² B/va hi B/Cres¹⁻² B, Cris¹⁻² K, Cressi¹, Cressu² C, Cres¹ D|| 32 într-altiale B, între altele K/dumnezeii B. Dumnezeu K|| 33 te]tia B/venire B,K, veniria C,D|| 34 ferecească K/să fii sănătos D|| 35 cartia C, carte K|| 36 sine K|| 35—36 Așa purciasă solul la Athina și ducindu cartia cu sine și mult aur B/pietri C,K, petri D|| m. 11 și 12 lipesc B||

pre Anarhasis în școală învățînd, la arătare
 ș-au dat soliia; darurile i-au arătat și cartea
 i-au dat. De care (solie) mirare au fostu tuturor
 ascultătorilor cum domnii cei varvari pre filosof
 5 poftște nu pentru să le fie de folos chiverni-
 sirii sale, ce pentru să-i omoară (și să-i rădica
 din mijloc) mîna lor îi cerca.

Audzind Anarhasis soliia și vâdzind darurile
 și luînd cartea, neschimbîndu-și nice fața,
 10 nice cu inima înălțîndu-să, nice limba zătici-
 ni<n>d, nice de pofta averilor aprindzîndu-să
 singur tutur<or> filosofilor au dat răspunsu
 și întru acea socotială cu mîna sa au scris
 carte.

15

CARTIA LUI ANARHISIS LA CRES

Anarhasis, mai micul filosofilor, lui Cres
 împăratului celui preamare a lidilor și preaputni-
 cutaricului, sănătate și creștirea bunătăților.

Multe lucruri aicea așa de împărăția ta,
 20 cum și de tine să vestescu și multe ascultu
 lucruri, așa de școala noastră, cum de mine
 să înțeleg. Că de mirat paște cugetul omenes-
 cu mințile și a vieții tuturor, pre pămîntu
 cunoștința a pofti și a nevoi să cunoaștem
 25 toată viața acelor răi, pentru să dirégem a
 noastră, de lăudat lucru ăste. Iară ce să facem?
 Cei răi nu poftescu astădzi să cunoască viața
 acelor răi, fără numai să apere și să acopere
 răutățile lor, nice a cunoaște viața celor buni,
 f. 104 30 fără numai să-i /supere pe dînșii poftescu.

Așa să știi Crise, că filosofii greci nu atîta
 de multă ostentală fac pentru să fie buni,
 cît de multă ostentală rădică, pentru să fie fără
 grijă de cei răi. Că bunătatea numai decît
 35 de-ai melița cu ochiul a să deprinde să lasă,
 iară cel rău nice cu une de binefaceri de care

14. Fericită ăste cins-
 tea fără cins-te. <Val-
 lerius Maximus, 2, 5.>

15. Toți ne tragem
 și ne ducem spre pofta
 științei și a cunoștin-
 ții. Tîțero, <De offi-
 ciis>, 2.

16. Aliasă bunătate
 ăste a-ș trage cătră
 inimile oamenilor și să-i
 unești cătră poftetele
 tale. Tîțero, <De offi-
 ciis>, 2.

17. Nice cu une slujbe
 nu să poate imblindzi
 necredința sau vicle-
 sugul. Curtius, Carte 8.

1 Anaharsis K/in școală învățînd pre Anarhasis B/învățînd C/arătare]ivală B// 1--2 la arătare sa au dat K// 2 cartia C, carte D, K// 2--3 cartia au dat-o, care mirare B/fără paranteze B, K// 4 filosofi B// 5 poftesti K, lipsește B/chivernisirii B// 6 fără paranteze K/lipsește textul dintre paranteze D// 7 den C/mijlocul B/mîna lor]oamenilor B// 8 Deci audzind Anarhasis B/audzind C/Anaharsis K/vădzind C, K// 9 luîndu B/cartia B, carte K/neschimbînd D// 9--11 nici 1-4 K// 10 înălțîndu-să C, K/nice cu limba zăticiîndu B// 11 pohta D// 11--12 aprindzîndu-să de srigu înainte tuturor filosofilor dedăia răspunsu B// 12 singur C, D, K/tuturor C, K// 13 și-ntru D/accasta B/socotială B/cu]așa cu B// 14 cartia B, cartea D// 15 Cap 11. Carte lui Anaharsis la Cris K/Anarhais D// 16 Anaharsis K/Cris K// 17 preamare K/a lidilor priamare și priaputnicului B/priaputnicului C, preaputnicului D, preputnicului K// 18 sănătatea B/ creștiare B, creștirea C, creștirea K// 19 Multe B/aicia B, aice K/așa K// 20--21 multe lucruri ascult D/multe lucruri acolo așa de școala B// 21 așa K/cum și K// 22 înțeleg B/paște]naște K/cugiatal B/ominesc D// 22--23 omenesc a minții și a vieții B// 23 minți și avuții tuturor K// 24 cunoștința D/pohti D// 24--25 a nevoi ca toate să cunoaștem viața K/ toate să cunoaștem B/ad. marg. toată C/cunoaștem D// 25 celor răi K/dirăgem B, dirégem D, diregem K// 26 ăste C, este K/iar K// 27 pohtescu D/astăz K/cunoască D/viața D, viața K// 28 celor răi K/apără K/acoperia B, acopără K// 29 nici K/cunoaștia B, cunoaște D/viața K// 30 superia B/pohtescu D// 31 așa B, C, așa K/Crese B// 32--33 osteneală 1-2 B/buni B/cită B/cită ostentală rădică K// 34 grijă B, grije K/de]di D/bunătatea B, bunătate K// 35 de-ai]de-i C, D, de vei K, de-i voi B/meliță D/deprinde]prinde C, D, K// 35 cu ochiul îndată a să prinde să lasă B// 36 iar K/nici K/cu unia binefaceri B/facere de bine K//

să împle nu să pleacă. Din ce lesne mă domirescu a crede cum nu stăpânești tu tirănește, precum să aude aice, așa nice tu, că aș fi eu bogat întru bunătați să nu credzi, precum
5 s-au înțales acolo. Că mie aciia carii în<i> spun lucruri noaă din țările depărtate, de potrivă a fi mi să pare cu ceia ce cer milostenie, carii poartă cergi cu multe péteci însărcinați, pe carii sintu mai multe bucățele cusute de
10 pîne, decît capete de péteci, din care s-ar cunoaște începătura hainei.

Ferēsti-te, Crise, să nu urmedzi pe domnii cei varvari, a căroră cuvintele oricît de bune, iară faptele sintu réle. Că cu dulceața voroavei
15 grozăvirea faptelor sale a acoperi silescu. Nu te mira de noi, de filosofi, căci fugim de tovărășia domnilor, carii stau la cîrma țărîlor; că domnii cei răi nu spre altu sfîrșit pre lîngă sine vor să aibă pre cei învățați,
20 ce să aibă căci s-ar apăra întru greșealele sale. Căci cînd faceți multe fără cale și ce nu să cade, viți să să pară că acéllia s-au făcut dintru sfatul celor învățați. Iară tu așa să știi, împărate, că nu face îndestul domnul care va
25 cu nume lăudat să otcîrmuiască pre ai săi supuși, să fie numai pre unul învățat în casa sa. Că nice un lucru nu-i mai nedireptu decît otcîrmuirea a mulți să să lase numai pre părăria și sfatul a unuia.

30 Ce au arătat solul tău cuvintele, acélliaș în carte să închid. Adecă că ai înțales precum în toată Țara Grecească mi se dă mie laudă de învățat, care fiind așa, te rogi ca la otcîrmuirea țării tale să nu mă apăr a miarge.
35 Ce faptele tale nu să potrivăsc cu cuvintele, care îmi arată că m-ai socotit foarte de învățat a fi. Căci ai socotit aurul tot că-l voiu lua și de l-aș fi luat ce ar hi fostu altă, fără ființa

18. Călea lungă minciunii cei mari Iaste prițaten. Pitrac<ca>, 5, Senec <=Senil>, 4.

19. Altele are cugetul și altele răsună cuvintel<e>. Opar <=Optatus Milevitanus>, Carte 8.

20. Cuvintele nu adaog bunătața. Salust<ius>, *De bello Catilinario*.

21. Nemărui nu trebuie a supune putere multă. Dio <Cassius>, Carte 52.

22. Faptele tale nu răspundu vorbeii. <Titus> Liv<ius>, Carte 32.

23. Altele ai închis în pieptu și alte gata în limbă. Salust<ius>, *De bello Catilinario*.

1 umple K/pliacă C,K/din cîa lésne mă domiresc B/dumeresc K// 2 criade B, crede K/nu stăpînești tirănește tu B/tuțuturor D/tirănești K// 3 aicia B,C,aice K/așia B,C, așa K/nici K// 4 lîpșește eu B/nu crez K// 5 acéia B, acéa C,D// 6 den C/țările K/protivă D// m. 14 lîpșește D// m. 15, 19 și 22 lîpșesc B// 7 să par C/că aciia carii cer K/céia B, ciia C,D/milostenii D// 8 cîargi B/multe B,C,K/petice B,K, péteci C// 9 cari C/care sint B,K// 9-10 bucățile de pîne cosute B, bucățele de pîne cusute K/capite K, lîpșește B/piateci B, péteci C, petici D,K/den C// 11 s-ari cunoaștia B, s-ar cunoaște D/hainii B,C,D,K// 12 ferlaște-te B, ferēste-te C, ferēști-te K/Crese B/urmez K// 13 cuvintele B/oricît de]oarece B, ori că sint K// 14 iar K/sint B, D,K/riale B, rele K// 15 grozăvire K/silescu a acoperi B/silesc K// 16 căcia B// 17 țărilor K// 18 firșit B// 19 sine K/să]să-i D// 20 să]să-i K/căci s-ar]cu ce s-ari B/greșialele B,C, greșialele D, greșialele K/sale]lor K// 21 căci]ca B/fără]peste B/cadé B// 22 veți B,C,D, voiți K/pară]spară B/acele K/făcut]lucrat B/dentru C,D, din K// 23 iar K/așia B, așa K// 24 va]voești K// 25 numă B, numile D/ocîrmuiască K/săi]sei B// 26 suppuși B/ad. marg. pre unul C, lîpșește K// 27 nici K/nu este mai nedrept K// 28 otcîrmuirea B, ocîrmuire K/să s<ă> lasă B, să să lasă C,D,K/pe B// 29 părăre D, părere K// 30 cuvintele D, cu cuvintele B/acelăș B, aceleș K// 33 fiindu B/așia B, așa K/té rogi B/că D/otcîrmuire B, otcîrmuirea C, ocîrmuire K// 34 țării K]republicii B/miargia B, merge C,D,K// 35 faptele D/nu să potrivăscu B, nu să potrivăscu D, nu să potrivesc K/ cuvintele D// 36 socoti B,C,D/neinvățat B,K// 37 căce K/că aurul D/voi lua K// 38 hi]fi B,K/alta B,K//

neștiinții mele și a nebuniei? Aceasta ăste
piatra Lidii, cu caré să iscodéște filosoful
cel adevărat; adecă de urăște cu tot dina-
dinsul lucrurile céle réle netrainice. Că niceo-
5 dată nu să tocmescu (nice în scaon să zăbăvăse)
volnicia inimii și grija de binile vieții aceș-
tia.

Nu ăste să să chéme, mă créde, Crise, în-
vățat acela ce știe foarte bine clătirea cerului,
10 ce acela carele nu știe lucrurile pământului;
că filosoful cel adevărat mai multu folos dentru
necunoștința răului, decît pentru priciaperea
binelui pricepe.

Să știi că sintu de 67 de ani, în carii nice
15 dănoară nu m-am clătit de ură, fără acmu, după
ce mi s-au dat solia ta, am vădzut la picioare
f. 104^v pusă atîta avére. Că aceasta/ce s-au făcut
sau den neînțalesul înțelepciunii tale, sau
din lăcomia bișugului întru mine ai socotit.
20 Și așa, aurul tău la tine, care m-ei trimis
îl trimit, iară solul tău ca un martur de față
va spune cîta de mare întăr(i)tare au fostu
a toatei Țării Grecești. Că nice dănoară
nice s-au vădzut, nice s-au audzit în școala
25 grecească să între aurul. Că filosofii greci nu
numai avînd avuții s-ar socoti întru răutăți,
ce și rahná între dînși(i), pentru dînsăle de
ar suferi ar fi de hulă.

De nu știi, Crise, trebue să te înveți că noi,
30 în școalele grecești, am deprinsu nu a po-
ronci, ce a asculta; nu a grăi, ce a tăcia;
nu a sta împotrivă, ce a ne pleca; nu a pofti
multe, ce puțin, bune a sfătui; nu a răscum-
păra céle întăr(i)tate, ce a erta strîmbătățile;
35 nu a apuca céle streine, ce a da ale noastre;
nu a pofti lauda, ce a urma bunătatea. Așij-
derea nă-am învățat a urî acéle ce alții le

24. Nice unui lucru fie-
cine mai multu nu
prilăste decît volnicii
sa 1e. <Titus> Liv<ius>,
Carte 6.

25. Cefor slobodzi plata
robii<i> nu-i cuvios<ă>.
Curt<ius>, Carte 6.

26. Urnescu cu lu-
cruri acia carii nu să
cred cu bunătate. Am-
vros<ie>, *Împotriva lui*
<Symmacus>.

1 mele K/nebunii K/iaste C, este K// 2 piatra K/Lidiei B/care K/iscodește K/ispităște B//
3 adevărat K/urăște B, urăște C,D, urăște K/dedinsul D, diadinsul K// 4 lucruril(e) B/
célla B, cele K, céle mari D/rriale B, rele K/niciodată K// 5 nu să tocmesc K/nu socotescu B/
fără paranteze K/nici C,D,K/intr-un scaun B/nu să zăbăvăsc B, nu să zăbovesc K// 6 ine-
mii D/grije K/binele C,D,K, bunele B// 8 nu iaste C, nu este K/chieme B, chîame C,
chîame K/crede B,K/Crese B// 9 ce/carele B/clătirile B, clătirea C, clătire K// 10 care B, ca-
rile D// 11 filosoful adevărat B// m. 25 *lipsește* B,D/folos]filosof D/dintru B,K// 12
neconștința D/neștiința K/pentru]dintru B,K/priciapere B, pricéperea C, pricepire
K// 13 priciape B, pricepe K// 14 *ad. marg.* să știi B/sint C, sint K/67 ani B,D/in
carei B/nici odineoară K// 15 acmu K// 16 după cia C/picioare-mi B,C,D,K// 17 puse B/
atitia B, atite D/averi B,D,avere K// 17—19 ce ai făcut sau din neagiunsul înțelepciunii
întru tine sau din bișugul lăcomiei B// 18 diu K// 19 den C/belșugul K// 20 așa B, așa K/carele
mi l-ai trimes K/m-ei]mi-ai B// 21 triimit D/iar K/martor D,K// 22 întăritare C]vătămare B//
23 Țări K/Greciaști B/nice odănoară D, nici odineoară K// 24 nici 1-2 K/nice s-au au-
dzit, nice s-au vădzut B// 26 s-ari socoti B/răutatia B// 27 rahne B, rîvnă K/întru B, K/
dînșii B/dînsele C, dînsul B// 28 ari fi B,C// 29 Crese B// 30 școalili D, școalile K/porunci
B,K// 31 tăce D,K// 32 împotrivă D,K/pofti D// 33 puțin B,K/bine D/răscumpărarea D// 34
célla B, cele K/întărtate]vătămăte B// 35 célla B, cele K// 36 pohti D/urma]pohti D/bunăta-
tia B/așijdăria B, așijdirea D, așijdere K// 37 ni-am învățat B,K/acélla B, acele K ce]caria B//

îubăscu, adecă avuțiile și a îubi ce au urît
alții, adecă sărăciia.

Tu, dar, aurul acela sau că-l voiu lua,
sau că-l voiu întoarce socotiia. De ai gîndit
5 că-l voiu lua, cu cale ar hi hostu pre urmă
să nu mă fii primit în curtea ta, că prea mare
ocară iaste domnului a primii pre omul lacom.
De ai gîndit că nu-l voiu lua, neîntălepteste
ai făcut, care ai luat grijă și ostentială a-l tri-
10 mite aice. Că nice dănoară domnilor nu să
cade a trimite ce ar socoti că ar fi de micșu-
rare rușinării supușilor (de cătră dînșii).

Cugetă, Crise, că puțin foloseste nevoița
a cerca pre doftor, de va părăsi sirguiala
15 învățaturii lui a nu asculta; așa, nemică
nu-mi va folosi, ce mai multu va strica repu-
blicii tale vinirea mea, de nu va asculta nime
învățăturilor méle. Că prea de perire lucru
iaste de să vor clăti prin băutură veninurili
20 din trup și nice une liacuri pentru să să curățască
nu să vor apleca, cu care liacuri s-ar scoate
acéle veninuri.

Iară ca să dau sfat stăpînii varvare și să fac
îndestul voii tale cei preaîntăliapte, rugămin-
25 telor tale a da loc și poroncilor a asculta, gata
sintu, cu această tocmală, de mă vei feri de
lucrurile care ți să scriu pre urmă. Că nu
trebuie plugarului să samene întii, pînă nu va
ara și va curăți pămîntul.

Întii trebuie să rădici și să părăsești deprin-
direa cea rea, care deprindeți împărății și
domnii cei varvari a strînge, nu a urî (și a chel-
tui) banii; că cugetul domnului cu rahnă
spre mulți bani nu poate să fie plecat ca să fie
35 istețu pe bunele învățături. Așijdirea nu numai
dîn casa ta, ce și dîn curte, să lépedzi pre toți
îmbunătorii; că domnul ce iaste priiaten
îmbunătorilor nu poate să fie priiaten adevă-
rului. Cătră acéștia trebuie să te părăsăști

27. Niceodată să nu
socotești pre acela cre-
dincioși ție carii i-ai
făcut cu bani. Țijero,
<De officii>, 2.

28. Nemică așa ne
aduce la strîmtoare
pre om decît pofta
avuției. Țijer<or>, *Stuf-*
<be>, 8.

29. Prea necuvioasă
și prea urită răutate
iaste, care nici cu bini
nu folosiaște altora,
nici cu rău. Sares<ber-
riensis Policraticus>,
8,15.

1 adică D|| 2 adică D|| 3—22 *lipșesc* D|| 3 dară B||*lipșeste* sau B|| 4 socotiei B|| 5 voi
lua K/calia B|ar fi B,K| pe B,K|| 6 mă fi K/curtia B, curte K|pre mare B,K|| 7
este K|| 8 nu-l voi lua K/neîntăleptăste B, neîntălepteste K|| 9 grija B, grije K, grij<ă>
C|| 10 aici B|| 10—11 că niciodată nu să cade domnilor K|| 10 dănoară<ă> C|| 11 trimite]
primii B| ce are socotesc B|socotind K|| 12 *lipșeste* rușinării K|supușilor B|fără *paranteze*
K|| 13 Crese B|folosiaște B, folosește K|| 14 sirguiala B, sirguiala K|| 15 învățăturile B|așa
B,C, așa K/nimică K|| 16 nu-m va folosi B|| 17 republicii]țării B|venire B,K, veniria
C|mia B, me K/nimine K|| 18 mele K|pria de periria B, pria de perire C, pre de perire
K|| 19 iaste C, este K|| m. 27 *lipșeste* B,D|| m. 28 *lipșeste* D|pren B|veninurile B,C,K||
20 den C, de B|nici un liac K|leacuri B|să le curățască B|| 21 leacuri B, liac K/s-ari scoate
B|| 22 acele K|| 23 iar K|svat C|stăpînii tale cei varvare K|| 24 cei preîntăleptia B|prea-
întălepte C, preîntălepte K|rugămintialor B|| 25 *ad. marg.* tale C|poroncilor B, porunci-
lor tale K|| 26 sintu B, sint D,K|faceasta B,C,D|| 27 lucrurile ce-ți scriu pe urmă K|*ad. marg.*
care C|pe urmă B,D|| 28 plugariul B,C,D,K|samine D|| 30 părăsăști D,K|deprinderia B, de-
prinderea C,D, deprindere K|| 31 rria B, rrea C|care C,D|| 32 *fără paranteze* K|*lipșeste* și a
cheltui D|| 33 cugiatal B|rihna C, rahnă D, rîvna K|| 34 spria B|| 34—35 să fie plecat spre
isteciunia a bunelor B|| 35 isteț C|bunile D|așijdîria B, așijderea C, așijdere K|| 36 den²
C|curtia B|lapedz B, lepezi K|| 37 ce|caria B|este B,K, iaste C|priiatin C,K|| 38 îmbunătoriu-
lui K|priiatin B,K|| 39 aciaștia B, acéștia C, acéste D, aceste K|tribue să tia părăsești B||

- f. 105 de războiul cel nedreptu, care îl face (acmu) cu/corinthenii, că domnul ce are dragoste spre războa(e)le streine trebuie să urască pacia republicii sale.
- 5 Iarăși, din casa ta și din tovărășie să înfrînedzi pre cei scornitori de basne și măscărici; că domnul carele ades să zăbăvește cu lucruri giucăușe (și blăstămate ascultînd) rău va așădza lucrurile cele de folos și bune
- 10 de sîrgu cînd va trebui și vei avea nevointă, ca să nu te tovărășești cu cei (rîdzitori), zăbavnici și minciunoși și casa de dînșii să-ț fie închisă; că împuțiciunîa și nebunie, cei mai de frunte vrăjmași sintu învătăturii.
- 15 Așjidirea, vei depărta și din curte și din casa ta pre toți învrăjbitorii și minciunoși. Că cînd să sufăr în casa domnului minciunili și împăratul și împărăția că să va da îndărăptu și să va răsturna iaste semnu.
- 20 Mai pre urmă vei adeveri cît vei trăi de multu că nice dănăoară nu mă vei supăra ca să ȳau ceva de la tine; că în care dzi mă vei ȳmbuna cu banii, va trebui ca și eu să te ȳmbunedzu pre tine cu sfaturile, că nu iaste să aștepti
- 25 sfat sănătos (și înțăleptu de la altul), fără numai de la cel nelacom.

Cu acēste tocmēle, de poftēște Cres pre Anarhasis, tovărășia lui Cresu priimēște Anarhasis. De nu, mai bine voiu să fiu ucinic (învă-
30 țașilor) filosofi, decît a proștilor și a varvarilor.
Fii sănătos, norocite împărate!

1 nedreptu B, nedrept C,D/îl faci B,K/fără paranteze K// 2 corințianii B/că domnului ce D/că care domnu B/dragostē spria B// 3 războaile D// 4 pace B,K, pacea C/răpublicii D/țărilor B// 5 den¹⁻² C,D/tovărășia B/înfrînedzi B// 6 după basne ad. mimos B// 7 adias B, adesă K/zăbovește B, zăbovește K// 8 lucrurile B/giucăușia B, giucăușă C, giucăușă D, giucăușe K/fără paranteze B,K/lipsește și blăstămate ascultînd D// 9 aședza B,C,K/cēlia B, cele K// 10 vei/vii C/avia B, ave D,K/nevointă]trebuință K// 11 tē B/tovărășiaști B, întovărășești K/lipsește rîdzitori B/fără paranteze D,K// 12 minciunoși B,D,K/să-ți fie K// 13 închis<ă> C/împuțiciune B, împuțiciune C,K/împuțiciunea D/nebuniia D,K// 14 sint vrăjmași învătăturii D/sintu B, sint K// 15 așjidēria B, așjiderea C, așjidere K/den¹⁻²C/curtia B/din casa ta vei goni B// 16 minciunoși B,D,K, minciunoșii C// 17 casa B,D,K/minciuneleB// 18 împărăția B// 19 este K/sămnu B,D,K// 20 pe urmă B,D/ădiveri K// 21 nice odănăoară D, nici odineoară K/iau K// 22 ȳmbuna]bucura D// 23 ȳia ȳmbunedzu B/ȳmbunezi K// 24 lipsește pre tine B/cu sfaturi riale B/iaste C, esteK// 25 fără paranteze K/întăleptu B// 27 acēstia B, acēste K/tocmēle K/poftiaște B, pohtēște D, poftēște K// 28 Anaharsis K/Cres C, Cris D,K/priimēște K/Anarhais² C, Anaharsis² K// 29 iar de nu K/voi B,K, lipsește D/ucenic B,C,D,K/fără paranteze B,D,K// 30 ad. marg. filosof C, lipsește K// 31 norocit împărat B//

PENTRU FALARED TIRANUL, OM FOARTE
 ÎNVĂȚAT, CARELE AU UCIS PRE UN AFLĂTORIU
 DE O CAZNĂ NOĂ ȘI <A> ACESTUIAȘ FALARED
 PĂRERI ȘI PENTRU MARE DRAGOSTEA A LUI
 5 CE AVEA SPRE CEI ÎNVĂȚAȚI ȘI CARTE LA
 FILOSOFUL DE CARELE FU CUNOSCUȚ DE TIRAN.

CAP 10

Anul cel de pre urmă a împărății latinilor
 și în anul întâi a romanilor, când împărăția
 10 la jidovi Ezihii și preot mare fiind Azarie și
 proroc în Iudea Avvacum și în Vavilon stă-
 pîniia Merodoh, când să făcu de lachedemoni
 Vizantiia (care-i) acmu Țarigradul, viețuia
 Falared acesta, preavestitul tiran. De acestu
 15 Falared spune Ovidie că atîta era la gură împu-
 țit, la ochi încruciș căutînd și prea rîhnitoriu
 la bani; acestaș la făgăduință necredincios,
 cătră priiateni nemulțamitoriu, asupra a ne-
 priiaten<i> foarte cumplit, cît cite răutăți era
 20 în toți tiranii toate întru unul să afla adunate.
 Iară că prea multe réle cugeta, prea multe
 făcea tirănește, numai cu o bunătate era
 împodobit acestu tiran, adecă precum era
 vestit între toți tiranii cu deosebită neîmblîn-
 25 dzire, așa cu deosebită dragoste spre filosofi
 și spre cei învățați și cu cinste era împodobit.
 f. 105^v În toți 36 de ani în carii au stăpînit, nemă-
 rue barba să o radză n-au credzut, pre nime
 la masă, la voroavă în taină, nice la așternu-
 30 tul lui n-au priimit, nice să fie căutat asupra
 cuiva cu față vésală nu să cetéște, fără numai
 spre filosofi și oamenilor învățați, a căroră
 credinței, așa norocurile sale, cum viața cu
 îndrăznială le credea. Și de multe ori să fie

1. Săvai loc frumos a
 tiranilor, iar hotar nu
 are. P<l>at<o>, Vi a<a>
 lui> Solon.

2. Credința adevărată,
 zălog mîntuirii omului.
 Val<erius> Max<imus>,
 66.

1 ante titlu Cap 12 K/Filaret K// 1-7 Cap al optulea. Aicia să va dzice de
 Falarid tiranul, om foarte învățat, care au ucis pre un aflătoriu de caznă noă ce-au
 fost aflat un fial nou și acestuiaș Falarid să vor spune aicia păriari din scrisori
 scoase; așijdîria dragostia lui mare ce avia sprîa cei învățați B// 3 de caznă D,K/
 Filaret K// 4-5 dragoste ce avea D, dragoste lui ce ave K// 5 cartia B// 6 de care D,K,
 de la care B/conoscut D// 7 lipsește Cap 10 B,K// 8 pe urmă B,D/împărăției B,D,K/
 lătinilor C,D// 9 și anul B/cîndu B// 10 Ezechii B,C,D, Ezechie K/lipsește și B/preotu
 B/fiindu B// 11 prooroc K/Avacum K// 12 Merodah B/să făcusă D// 13 Vizantie D/fără
 paranteze D,K/cari-i D/care să numește acum K/închide paranteza după Țarigradul B/via-
 țue B// 14 Falarid B, Filaret K/acesta]acela B, acela D/priavestit B, prevestit K/acest
 C// 15 Falarid B, Filared D, Filaret K/atîta la gură era împuțit D/de împuțit B// 16
 cu ochii cruciși K/încrueș C/pria B/pre rîvnitoriu K// 17 așijdéria acestaș B// 18 priia-
 tini B,C,K/nemulțemitoriu B/asupra nepriiatinilor B,K/nepriiatin C// 19 răotăți K/
 era]fusésia B// 20 într-unul B// 21 iar C,K/pria 1-2 B, pre 1-2K/riale B, rele K// 22 făcia
 B, făce K/tirăniaște B, tirănește K/bunătatia B// 22-23 era acestu tiran împodobit B//
 23 adică D// 24-25 lipsește cu deosebită neîmblîndzire așa B// 25 așa K/deosebită B/dra-
 gostia B/spre]cătră K// 26 spre]cătră K// 27 în treizeci și șasă de ani K/36 ani B,C/lipsește
 în D/nemăruia B,K, nemărui D// 28 barba-i B/nimene K// 29-30 la masă n-au
 priimit, nice la voroavă în taină n-au priimit pre nime, nice la așternutul său n-au
 lăsat și așa nice să fie B// 29-30 nici 1-2K// 30 să fi D,K// 31 fața B/viaselă B, vesală
 K/citeste B,C,D, citește K// 31-32 fără asupra filosofilor B// 32 și a oamenilor D, și
 spre oameni K// 33 credinții D, credinței K/așa B, așa K/norocurile K/viața
 K// 34 îndrăzneală B/credia B, crede C,D, a le crede K/ori]spun B/să fi K//

dzis Falared: domnul carele depărtează de la sine pre cei învățați și iubeste deprinderea și tovarășiia celor nebuni și neînvățați, cătră lăcuiitorii domnu, iară cătră sine singur tiran
5 iaste neîmblinzit; că mai cu greu iaste între cei neînvățați și groși a viețui, decît a muri între cei învățați.

Plinie, Carte 6, *De lucrurile romanilor*, dzice precum oarecare zugrav au făcut o tablă foarte
10 iscusită și preafrumoasă lui Octavie, chesariului, în care tablă era zugrăviți toți domnii și domnu acelora pre Octavie au zugrăvit. Iară pre marginile tabliei era toți tiranii scriși și între dînsii cel întii Falared. Vădzind Octa-
15 vie tabla, meștersugul zugrăvelii au lăudat, iară aflatul n-au lăudat, dzicînd, nu mi să pare mie cu cale pînă sintu între cei vii, să mă fac cap domnilor celor întru bunătate aleși, carii-s acum morți. Că trăind încă sintu méser
20 aceștii vieți, sintem de pururea supuși răutăților, cărnii ceștii fragede. Cătră aceasta cu strămbul mi să pare mie pre Falared domnu și cap a-l pune tiranilor tuturor, fiind cercetă-
25 (învățați) filosofi așa de mare iubitoriu.

După ce să împlu toată Țara Grecească cu veste de neîmblinzirea lui Falared, Perillie, oroșanul Athinii, foarte cu minte meșter de
aramă, viind la Falared, că va osteni să facă
30 un feliu de meștersug pentru caznă, dzise caré ar fi și de desfătarea răscumpărării și de pediapsa acelor răi foarte vrédnic. Făcut-au, dar, acel meșter un bou de aramă, în dosul căruia cu meștersug au făcut ușă, în caré pre cei vinovați
35 i-ari închide și puind foc suptu dînsul, să areate răget ca de buhaîu aîavea, cît nu numai cu caznă lungă și pe ascunsu să să muncească

1 Falarid B, Filared C, Filaret K/caré B/depărtează B// 2 sine K/și de iubeste D, și iubeste K/și îi dragă B/deprinderea B, deprinderea C, deprindere K// 3 nebuni B// 4 lăcuiitorii C, K/orășeni B/iar C/sine K/singur B, D, K// 5 iaste ¹⁻²C, este ¹⁻²K// 10 preafrumoasă B, D, K// 11 chesariul D/in]pe B/domnii cei aleși B, C, D, K// 12 l-au zugrăvit B// 13 iar K/pe B/marginea D/scriși K// 14 Falarid B, Filaret K/vădzind C, K// 15 zugrăvalii B, zugrăvelii K// 16 iar K// 17 după cale ad. pre pămînt D/lipsește pînă sintu D/sintu B, K, sintu C// 18 bunătatea aleș B// 19 carii sint D, carii sint K/acum K// 19—20 că trăindu încă căruța ceastă mișală aceștii vieți B// 19 sint C, sint K/méser]săraci K// 20 sintem D, K/de pururea B, di-a purure K/supuși B// 21 aceștii cărnii fragede K/fragide B, D/aclastia B// 22 Falarid B, C, Filaret K// 23 între paranteze și cap B/tuturor tiranilor K/fiindu B/cercetorii B, cercetători C, cercetător K// 24 fără paranteze K/vrăjmaș K// 24—25 celor proști și neînvățați și celor învățați și filosofi așa B/între paranteze celor învățați C// 25 fără paranteze K/așa K/mari C// 26 umplu B// 27 viaștia B, veste K/neîmblinzirea B, neîmblinzire K/ad. marg. lui B/Falarid B, C, Filaret K/Perillie K// 28 orășanul B, K/după mintia, ad. între paranteze pe atuncia vrășindu B// 29 venind B/Falarid B, C, Filaret K/zisă că să va osteni K// 30 fial B, feliu C, K/dzisă B, D, lipsește K/care B, K// 31 desfătare B/pediapsă B, pediapsa C// 32 celor răi K/vrednic D, K/au făcut K/dară B// 33 bou]buhăiu B// 34 au făcut cu meștersugușe K/au făcut]făcu B/ușia B/care B, C, K// 35 i-ar închide K/ariate B, C, arate D, arete K// 36 răgit K/aîave D, K]viu B//

cei vinovați, ce și de singură groază să să
 sparie cîa ce vor prăvi. Din care să nu ne
 mirăm, că inima cea milostivă cu atîta iaste
 de împlîndzită dintru privire cu durere, ca
 5 cînd ar pătîmi cazne și munci, singur are durere.

Vădzînd Falared aflatul meștersugului de
 caznă, aștepta aflătorîl să ia mari daruri și
 laudă. Atunce au poruncit pre aflătorîl de
 meștersugul buhaîului de l-au închis, ca întîi el
 10 să vadză strașnic lucru a meștersugului său;
 care lucru nu de tiran cumplit, ce de domnu
 preamîlostiv și de filosof preainvățat. Că care
 iaste mai de rahnă cumplirea, decît întîi să
 ispitiască aflătorîl cel ce au găsit acea neîm-
 15 blîndzire?! S-au sunat, dar, vêtea de bine
 voinții lui, cu care împlîndzîsă Falared pre
 cei învățați/ și așa veniră să-l vadză pre însul
 filozofii greci, pre carii foarte cu cinste i-au
 priimit, măcar că mai multu folos ei dintru
 20 avéria lui, decît el dintru învățătura lor lua.

f. 106

Între altele Falared nu numai celor învățați
 și înțelepți deosebit priitorî era, ce și singur
 foarte învățat (era). Întîi, întru a filosofiei de
 obiceiuri învățatură, foarte învățat era, care
 25 dintru scrisorile sale, cu mîna sa scrisă, iară
 nu dintru viața, carîa o au petrecut după
 obiceiul tiranului să véde, cît nu știu, oare
 mai mare au fostu acéle scrisă cu condéul,
 cu socotéli și cu învățături, au céle fără blîn-
 30 déte și cu tăeri de sabie făcute?! Oare cîți
 de mulți tovarăș(i) întru acéste au avut Fala-
 red, în vremile céle trecute și măcar de nu ari
 avea nice pre unii în vréme de acmu, carii
 cu cuvinte dulci urmeadză pre Nero! Nemică
 35 altele de céle trecute n-am cetit, nice între

3. Află unecî pre cari
 l-ar pedepsi pre cali
 cel nedreptu. Oro-
 scius, 1, 20.

4. Pre cel lădat pentru
 meștersugul, pentru
 obiceiurile l-au spîn-
 dzurat. Falcaris, Car-
 te 1, 12.

5. Ce să ascultu cu
 vîntu, dacă vadză fap-
 tele? Tîțero, <Disputa-
 tiones Tusculanae>.

6. Unde iaste inînă
 puțin acolo sîntu cu-
 vinte multe. Adagiu.>

1 singură B, K|sîrgu D|groază D|| 2 cea B, cei D|din]de B, C, D, K|| 3 căci inema B, cu inima
 D|m<i>l<o>stivă B, C|nice cu atîta B|este K|| 4 dentru C, D|prăviré C, D, prăvala B|duréria
 B, durere K|| 4—5 ce ca cînd ari pătîmi B|| 5 singur D, singură K|ari durere C, are durere
 K|singuri au duréri B|| 6 vădzîndu dară Falarid B|vădzînd C, K|Filaret K|| 7 cînd aștepta B/
 mare B|| 8 poruncit B, K|pe B|| 8—9 aflătorîl meștersugului de buhaîu de l-au închis K/
 lipsește de meștersugul D|| 9 de l-au închis]să-l închidză B|| 12 priamîlostiv B, premîlostiv
 K, pream<i>l<o>stiv C|preînvățat K|preînvățat au fost B|| 13 iaste C, este K|de rîvnă
 K|direaptă B|cumpliria B, cumplire K|| 14 ispitească B, C|găsit]afla K, agonisit D|acla
 D|| 15 dară B|véste C, D, veste K|viastia a buneivoinței B|| 16 Falarid B, Filaret K||
 17 după învățați ad. și înțelepți (deosăbit priitor era) D|așia C, așa B, așa K|viniră D|pre
 dînsul B, K|| 18 lipsește pre B|| 19 i-au priimit]fură de dînsul priimiți B|macarî B, macar
 K|ei lua K|dentru C, D|| 20 avéria B, avere K|învățaturile B|lipsește el B|dentru C, D|lip-
 sește lua K|| 21 altile D|Falarid B, C, Filaret K|celor învățați]învățatîlor D|| 22 înțelepți
 B|deosăbit C|deosăbit priitorî era K|ere priitor D|priimitoriu B|singur B, K|| 23 fără
 paranteze B, D, K|a]ale B|întu a]de a D|filozofii D|| 24 obiceiuri K|lipsește învățatură B||
 24—25 de învățatură preînvățat, ca dentru scrisorili D|| 25 dentru C|din K|sale]lui B|scrise
 C, scrie B|iar K|| 26 dentru C, D|viața D, viața K|care B, D, K|| 27 obiceiul B|viade B, vede
 K|cît]că K|| 28 mari B|acele K|acélla scrisă B|acea scrisă acéle D|condéul B|| 29 socotiale
 B, C, socotele D, socotele K|célla B, cele K|blîndetă C, blîndetă D, K|| 30 oare cîți]pre cîți
 B|| 31 într-acéstia B, într-acéstia D, într-acéstia K|Falarid B, Filaret K|| 32 vrémile B|cele
 K, lipsește B|macar B, K|n-ari avia B, nu ar ave K|| 33 nici pre unul K|vrémia B, vrémia
 D, vreme K|acum K|care K|| 34 cuventia miroase dulci B|urmiază K|Neron K|nîmică K||
 35 altile D|din cele trecute K, di céle trecute D, sau nice de ciale trecute B|nici întru K||

cești de acmu n-am vădzut, fără de mulți trîm-
bitaș și fără de număr următori de răuțai;
că cu limba prea gata, iară cu carnea prea
slabi sintem.

5 Iară măcar că cărțile lui Falared tuturor celor
ce știu limba grecească și lătiniască știute
sintu, iară acelora carii nu știu limbile acélea
mi s-au părut pentru socotélele carele s-au
strînsu dintr-însăle să le spuū aicea, pre
10 limbă româniască, pentru doaă sfîrșituri: întîi
pentru să vadză domnii cît de bun lucru ar fi
învățătura și știința, de vréme că și tiranii
să laudă căci ar hi fostu învățați și cu mari
învățături să poată pre alții învăța apoi, să
15 vadză norodul cît ar fi de lesne a grăi bine
și cît de greu a face bine; că nemică în lume
mai cu multu nu să gătiadză, decît sfatul.
Deci socotélele din scrisorile lui Falared le
vom spune, precum s-au putut, pre scurtu
20 și prea bine a să arăta.

Voința cu caré domnii, o samă, nu le arată;
deosăbit de altele toate, de multe ori iaste
amare clătiri întru stăpîniile sale priciné. Că
dintru a unuă dragoste și a altuă nedragoste
25 să naște ura; din ură strîmbe să ațiță gînduri;
din gînduri strîmbe izvoréște zavistiia; de la
zavistie soséște la cuvinte réle, apoi la mai
réle sosăște fapte; pre scurtu, domnul (și
oamenii cei înțelepți) pre cei de potrivă ne-
30 cinstindu-i atocma, nemică altă nu face, fără
cît aruncă foc republicii sale.

Domnii și oamenii cei înțelepți a înfrîna
să cade și a nu suferi pre oamenii cei învrăjbitori
să turbure și să ațiță pre cei supuși, ce petrec
35 în liniște; că tulburîndu-să norodul, îndată
izbucniăște rahna, crește lăcomiia de bună
voia sa, cade dreptatea, stăpînește sila, împără-

1 aceste de acum K/trîmbitași B, trîmbitași C, K// 2 fără număr B// 3 pria gata B,
pre gata D, K/carne B, K// 4 pria slabi B, pre slabi K/sintem D, K// 5-31 lipsesc D//
5 iar K/macari B, macar K/Falarid B, Filaret K// 6 lătinească B, latiniască K// 7
sint B, K/iar K// 7-8 carii limbile acéle nu le știu mi s-au părut B, carii lim-
bile acélea nu le știu mi s-au părut C, K// 8 socotélele B, socotelile K/care B, K// 9 dentri-
însele C/aicia B, aice K// 10 limba rumânească B, limbă româniască C, limba rumâni-
ască K/2 B/fîrșituri B// 11 pentru ca K/jca B// 12 vrémia B, vreme K// 13 să lauda B, C, K/ar
fi B, K/mare învățătură K// 15 ca să vadză B, C/lesnia B// m. 6 lipsește B// m. 7
lipsește B, D// m. 8, 9 și 10 lipsesc D// 16 nemică K/lumia B// 17 cu multe ostenele
nu să găteadză B// 18 Dece B/socotélele B, socotelile K/scrisoarile B/Falarid B, Filaret K//
19 precum]precit B/pria pe scurtu B// 20 pria bine B, pre bine K// 21 Bunavoința K/Buna-
voința o samă cu care domnii B/care K/nu le arată o samă K// 22 deosebit B/este K// 23 clă-
tire B, C, K/pricina B// 24 dentru a unue C/și altuia nedragostia B/altue C// 25 den C/strîm-
bă B/din ură să ațiță gînduri strîmbe K// 26 den C/izvorăștia B, izvoraște C, izvorește
K/zavistiia B// 27 sosește K// 27-28 la cuvente réle, de la cuvente rélia la mai réle B/rele¹
K/apoi la fapte mai rele sosește K// 28 sosește C/pre]în B/domnii K/fără paranteze K/lip-
sește textul dintre paranteze B// 29 pre]de B/atocma]intocma K/nimică K// 30 alta B, K/fără
numai K// 31 republicii]țărilor B// 32 oamini D// 33 ad. marg. să cade C, lipsește K// 32-34
lipsește a înfrîna D/și a înfrîna domnii și oamenii cei înțelepți a suferi nu să cade pre oame-
nii cei învrăjbitori să turbure B// 33 oamini D// 34 pentru ca să nu turbure K/
ațiță C, K/supuși B// 35 în liniște C, D, întru liniște B// 36 izbucnește B, C, izbucnește K/
rahna]rana K/criaște B, crește K// 37 dreptatia B, dreptate K/stăpînește K/sila D//

7. Sintu cuvintele mai
ușoare decit faptele.
Sem<machus>, Carte
4, 12.

8. Sintu faptele decit
cuvintele mai gréle. Ţi-
țero, <Epistulae ad
Quintum fratrem>.

9. Mîntea cia vrlad-
nică, bunătația; bună-
tația, laudă; lauda to-
varăș agoniséște.
Ţițero, <Ad Heren-
nium, 4>.

10. Clătirii norodului
socotiala primeidii sale
n-are. Ţițero, 3.

11. Nu toate le ispră-
véște sabiia. Dio <Cas-
sius>, Carte 35.

f. 106^v țăscu apucările, slobodă îmblă curvița, es deasupra cei răi, să asuprescu cei buni. Deci fieștecine de paguba streină/ să bucură, dacă-ș socotește fieștecineș, șie, osăbit folos<u>l.

5 Mulți oameni deșărți, învrăjbitori și gîlcevitori, ațiță între cei supuși odată simetîndu-i cu lucrurile, creștirile norocurilor șă nădejduindu-să în cinstea caria-i în scurtă vrême nu numai dintru aceluia lucru nedejde, care cerca, 10 cad, ce și aceluia carele acmu îl avea din moștinire cad. Că dreptu și încă prea dreptu lucru iaste, ca dintru ispita lucrurilor să criadză aciia pre carii nu-i lasă oarba răutate să șă învétē.

15 Foarte sănătos lucru iaste celor supuși a avea otcircumitori nenorociți, ce cu noroc dintru a firii dar petrecînd cele fericite; că cu îmbîndzirea norocului multe, domnilor, din socotiala gîndului vin, iară mai mult bune 20 de cum gîndiia li să tîmplă.

Domnii mari cu firea și preaputernici, la împreunare cu alți domni, sau cu mulțime adunată de boiari, volnicia inimii, lățimia stăpîniei, vrednicia capului său, dragoste re- 25 publicii sale și, peste toate, a curții învățatură și a sfatului său și a săminției cinste să arête. Că oamenii cei învățați și cu minte, nu hainile în care-i domnul îmbrăcat să socotiască, ce oamenii de la carii să dau sfaturile trebeu 30 să ia aminte.

Oamenii cei înțelepți și streini de lăcomie, cînd silescu pentru sine să grijască bani, spre (bine) a-i strînge pre dînșii, toate cugetele să întoarcă, că nime mai nenorocit decît acela 35 carele întru puțin (bine) banul lui singur șie a-ș stăpîni, nu știe.

12. Încotro norocul, într-acolo priința oamenilor să pliacă. Iustin, Carte 4.

13. Nime nu să îndrăgește fără acela căruia norocul îi iaste cu bine. Ovidius, 3, *Pontica*, 3>.

14. Multe lucruri care nu să pot vidia, din tîmplari mai bine cad. Tacit, *An<ale*, 2>.

1 umblă K// 2 diasupra D, K/Dece fiiăștecine B// 3-4 dacă-ș socotiăște cineș șie osebit folosul B, dacă-ș socotește fieștecine luiș osăbit folosul K// 4 folosul C// 5 deșărți B, C, K/invrăjbitoriu K// 6 ațiță K/intre]pre D/suppuși B/odată-i B/sumetîndu-i B, sămetîndu-i K// 7 lucrurile<e> B/criășterile B, creșterili D, creștirea K/norocirilor K/nedejduindu-să B, C, D, nădăjduindu-să K// 8 cinste B, K, cinștia C/care-i D, cari-i B, care este K/vreme K// 9 dentru C, D/acelue C/nedějdia B, nădejde K// 10 celuia D/care acum B, care acum K/avia B, ave K/den C, de D// 11 moștianire B, moștenire C, D, K/dirept 1-2 D, dreptu 1 C/dirept și-ncă pria drept B/pre K// 12 iaste C, este K/dentru C, D/creadză B, criaz<ă> C// 13 acēia B/lăsa D/răutatia B// 14 înviațe B, învétă D, învétă K// 15 foarte s<ă>n<ă>tos B/iaste C, este K/suppuș B// 16 avia B, ave K/otcircumitori fericiti și cu noroc B/ocircumitori K// 17 dentru C, D/petrecindu B/cēlia B, cele K/fericite K// 18 îmbîndzire B/multe vin domnilor K/domnilor norociți B/den C// 19 socoteala B/iar K/bune]bine B// 20 întimplă K// m 11 și 13 *lipșesc* B// 21 firia B/preputiarnici B, preaputernici C, preputer-nici K// 22 împreunarea D/mulțimia B, mulțime K// 23 boeri K/inemii D/lățime C, K// 24 vrednicie C/dragostea D// 24-27 vrédnicia chipului său și a săminției cinștia și măriria să ariate. Că oamenii B// 25 răpublicii D/lipșeste sale K// 26 săminției]sămeției B/arete K// 27 oamini D/hainele B, C, K// 28 care-i]care este K/socotiască B, socotescu D, socotesc K// 29 triabue B// 30 să s<e> ia K// 31 înțelepți B/lăcomiia B// 32 silesc K/sine C, K/lipșeste bani D// 33 fără *paranteze* K/spria B/cugetili D// 34 nimine K, nemică D// 35 care B, K/puțin]im-părțiria B/fără *paranteze* K/banului singur B, banului singur A, C/singur D, K// 36 șie]luiș K//

Nărocul ăste stăpînul a tuturor lucrurilor
și toate lucrurile cële bune și cële réle la dînsul
să răduc; singur numai de stăpîn agonisește
titulușuri, care orice mutările ari fi a norocului
5 nebiruit să să aréte. Că prea adevărat a isteată
inimii bărbat ăste, a căruia inimă tãrie sîla
norocului nicecum nu o înfrînge.
De vrême că lăudăm pre cel știut, căci știe
a băfa sulița, nu pentru acéia îl lăudăm căci
10 are coada suliții frumoasă și a căruia codăriște
ăste frumoasă, nu pentru acéia are limbă
bogată; care cu limba bogată nu îndată are
și învățatură sănătoasă, și a căruia învățatură
ăste frumoasă nu pentru acéia are veste
15 norocită și vesteă, de să socotește norocită,
nu pentru acéia petrece viață nevinovată.
Că a celor mulți ce scriu învățăturile să să
priimască nu viața care au petrecut ei să să
urmédze. Între toate slujbele nice o țară nu-i
20 mai trainică decît a avea slujbă, a lua aminte
la păcatele altora, ce așea, nu într-altu chip,
ce ca de o ciumă să fugă de acéia slujbă toți
cei înțelepți să cade. Că a lua aminte mai
adevărată tovă<ără>șie ăste ura întru cel ce
25 ceartă, decît dirégerea celui certat./

f. 107 Multu bine are cel ce are priiaten bun; că
mulți pe priiateni, cînd au putut i-au agiutorit
și mai multu îi vor agiutori de vor puțin. Că
dragostea cea adevărată nice părășiște a nu
30 iubi, nice agiutorind nu osteniște.

Oamenii înțelepți, măcar că au pierdut
multe, iară că oarecînd li să vor întoarce,
nădejdea să nu piardză; că nice vremile, nice
mutările, care deprind a aduce nu părăsăscu,
35 nici a priiatenului slujba a o face nu lasă (nu
părăsăsc).

15. Prea mare laudă
iaste cînd să rădică
cële gréle. Sid<onius
Apollinoris>, s<ti>h 23.

16. Mai bine iaste cu
fapta a învăța, decit
cu gura. Lio.

17. Mai bine să arăți
cële cinstite, decit să
le urnedzi. Sen<eca>,
Carte 31.

18. Sarcină grîa și fără
folos iaste a giudeca.
Tîfero.

19. Mai cuvios iaste a
faci priiaten decit a
avia. Senec<a>, Car-
te 9.

20. Mutarea norocului
driaptă-ți ia<ste> fie
pricină de a-i nădejdui
de cële mai bune. <Bo-
ethius, De consolatione
philosophiae, 2>.

1 Norocul K, că norocul B/este K/lipsește a tuturor B// 2 célia 1-2 B, cele 1-2 K/
riale B, rele K// 3 răduc/duc K/singur B,C,D,K/numai acela B/agoniște B, ago-
nisește K// 4 tituluș B, titulușuri D/mutări B,K/ar fi B,K// 5 ariate B, arate D, arete
K/pre adevărat K// 5-6 că pria adevărat cu prea înaltă inimă bărbat iaste B/sisteții
K/inemii D/este K/inemă D/tăriia B,D,K// 7 nicicum K// 8 vrémia B, vreme K// 8-9
știe băia B, știe a purta K// 9 lipsește nu D// 9-10 pentru acéia lăudăm pre acelaș căci
are coada suliții B/aceia K/aceia-1 lăudăm D/a căru C/coderiște B, codiřiște C,D, codăriște
K// 11 iaste C, este K/aceia K// 11-12 are limbă bogată, nu îndată are B/lipsește care cu
limba bogată D// 13 a căru C/ învățatura 2K// 14 iaste C, este K/frumoasă]sănătoasă
B,K/aceia K/viastia B, veste K//15 viaste B, véstia K// 14-17 nu pentru acéia petrece viață
norocită; nu pentru acéia are veste norocită și veste de să socotește norocit, că a celor
mulți ce scriu învățăturile D//15 socotește K//16 acéia B,K/petriace B, petrece K/viață K//
18 viața K/o au petrecut B,K// 19 urmădză B, urmedze C, urmeză D,K/slujbile D/nici
K/ț<a>ră B/nu-i nu este K// 20 avia B, ave K// 21 ce]și B/așia B, aș K// 22 acéia
K// 23 celor înțelepți B/cadia B/a luaria aminté B// 24 adevărat tovarăș iaste B/tovărășie
C/este K// 25 dirégiare B, dirégire D, dirégire K// 26 cel ce]care B/priiatin C, prietin K//
m. 17 lipsește B// 27 priiatini C,K/cîndu B/agiutorit C// 28 mult C/lipsește îi K/ii vor]i-or B/
agiutora B, agiutori C/putea C, pute K// 29 dragoste B,D,K, dragostia C/lipsește cea B, ceK//
29-30 nici 1-2K/părăsește B,C/agiutorind B,C/nu ostenéște K, nu ostentéște B//31 oamini D/
înțelepți B/macari B, macar K/c-au pierdut D// 32 mult B/iar K/că li să vor întoarce K// 33
nediajde B, nedejde C,D/nu piarză K/nici 1-2K, lipsește nice 2B/vrémile B// 34 aducia B/
nu părăsesc K// 35 nice B/a priiatinului C,K/slujbă K// 36 lipsește nu părăsăsc B,D,K//

A celor trufași și mândri mai de multe ori sfârșiturile sîntu triste, a cărui lucru foarte la videre iaste liac, de să vor învălătuci de primejdii împotrivnice; că nevoile adaog negri-
 5 jea omului înțeleptu și primejdiili le micșuriadză.

Măcar cît ni-am apăra de tovrășiia vinii (greșelii) (iară nice) cel descoperit întru greșală și nice o greșală nu-i caré nu ar fi vrédnică de
 10 pediapsă privederi(i); că carele de mînie grabnică au făcut vină, rău au făcut, iară care din voe și deadinsu au greșit, mai cu multu griă vină au făcut.

Toate a vrea a le face cu socotială bun
 15 lucru iaste, iară acéliăș a le obîrși cu orînduială iarăș bun iaste, iară prea greu; că oamenii cu socotială pregiur sine atîta de cu griă trebile sale cumpănescu cu clipélele și atîta de mare greutăți într-însăle, atîta de multe
 20 piădeci află, cît nice dănăoar(ă) nu pășascu la țeanchiul aședzat.

Cea prea mare în lucruri sirguială și trăgă-
 nare, doăă stinci sîntu de fugit celui ce ține cîrma republicii. Iară dintr-însăle mai rîa iaste
 25 cea prea mare sirguială; că tîrdziu care s-au putut găti să pierdu, iară céle de grabă alegînd, care s-au isprăvit, așa pier.

După cîa mare grabă multe în toate dzilele pagube vin; că inimii cei nesuferitoare zăbave-
 30 lor și înălțate de mîndrie tovarăși neîmpărțite sîntu turburările, supărările, clătirile, greutățile și deșărtările cu carele și averilor scădere și a chipului griă să împreună.

De vréme ce toți norocoși a fi den fire pof-
 35 tescu, iară singur acela norocit între toți cei

21. Pre carii de multe ori îi supără nenorocirea, mai pre urmă îi întărăște. Seneca, *Consolatio ad Helviam*, 2, 2.

22. Mai multu au stricat a vrérea a păcătui, decit că n-au păcătuit, Filon <= Valerius Maximus, 6, cap 1>.

23. Toate lucrurile mai scurte le face orînduiala și socotiala și mijlocul. Fabius Quintilianus, Carte 1.

24. Întru trebile céle deșchisă ne trebuie a întîrdzila vrétiia. Valerius Maximus, 3, 2.

25. Nu iaste lucru mare a vieții, ce a muri cu cinste. Seneca, Carte 7.

2 sîntu C, sint D/a căruia D,K|| 3 vedéria B, vedéria D/la vedere foarte K/iaste C, este K/lipsește liac B|| 4 împotrivnice D,K|| 5 negrija B, negrije K/înțelept B/primejdiile B,C,K/micșureadză B, micșuriadză C|| 7 macarî B, macar K/ni-am apăra C/veneii B|| 8 greșalii K/fără paranteze iară nice B,D,K/nici K/célla descoperite B, cele descoperite K|| 9 nici K/lipsește și nice o greșală D/greșal(ă) B/nu-i]nu este K/care B,K/vrédnică B, vrédnică K, vrédnic D|| 10 pedeapsă B,C/prevedéria B, prin vedere K/care B,K/de din B|| 11 iar K/den C,D|| 12 voia B/cu deadinsul B, înadins K/cu mult mai B/ad. marg. cu C/gre K|| 14 vrîa B, vre K/socoteală B|| 15 iaste C, este K/iară acéliăș a le obîrși B/iar acele K/acéliăș C/obîrși]ncepe K|| 16 ad. marg. iarăș C, lipsește K/bunu C, bună K/este K/iar C,K/prîa greu B,C, pre greu K/oaminii D|| 17 socoteală B|| 16-17 că omul împregiurul său cu socotială atîta de cu grije K/pregiur B/grije C]groază B|| 18 triabele B/clipelile B,K, clipelile C|| 19 mari B,K/într-însele C]întru B|| 20 piedici B,C, piădici D, piedice K/nice dănăoară B, nici odineoară K/nu pășesc B,K|| 21 țeanchiul B, țeanchiul K/aședzat D|| 22 Cîa prîa mare B/pre mare D,K/sirguială B,D,K/trăgă-nare] îndelungare K|| 23 sint B,D,K/celuia care ține B|| 24 răpublicii D/iar K/dentrînsele C/mari rea iaste C, mai re este K/este B|| 25 cea]ce K/prîa mare B, pre mare K/că socotindu-să tîrdziu B|| 26 găta B/să pierde K/iar K/célla B, cele K|| 27 așa K|| 28 Pre cea mare B/graba cea mare K/mult B/dzilile B,C|| 28-29 multe pagube vin în toate dzilele D, multe pagube în toate zilele vin K|| 29 pagube vin]pagubele tovrășescu B/înemii D/zăbavilor D|| 30 și-nnălțate C,D/mîndre D/tovrășe B,K, tovrășcite D|| 31 sint D|| m. 20-24 lipseșc B|| m. 22 lipsește D/tulburările K/lipsește clătirile K|| 32 desertările B,C,K/careli C, caria B, cari K/scădéria B, scădere K|| 33 grija B, grije C,D,K|| 34 vreme K/ce]că B/norocoș B, norociți K/din B,D,K/firia B/pohtesc D|| 35 iar K/singur B,K||

norociți a să numi poate, pre carele adevărat îl putem mărturisi, precum și bini ni-au arătat a vieții învățături și bine a muri ni-au lăsat pildă.

- 5 Acéști și ca acest féliu de socotéle și mai multe învățături cu scrisorile sale Falared au sămnat, care spre plăcéria sa Țițero în multe scrisori ale sale și Seneca în cărțile sale și alții mulți în faptele sale li-au strămutat și le-au prefăcut. Că au fostu acestu tiran în cuvinte scurtu și în socotele ascuțit.

f. 107^v Și, fiind Falared în orașul Agrighinti, au scris carte la dînsul oarecare filosof/grec, certînd tirăniia lui prin șagă, cărui cărți Falared 15 într-acestu chip răspunde:

CARTIA LUI FALARED LA EPIFARM FILOSOFUL

Falared Agrighintinul, lui Epifarm filosofului și bucurie de la dumnedzâii bucurătorii. În Agrighintin am luat a ta carte, caré măcar 20 cu oarece gembășie închid în sine, iară nemică nu mi-au fostu cu urite; că a filosofilor și a celor învățați, precum ești tu, ȳaste a nu lua cu urit cuvinte ȳuți, care dzic, ce inima a socoti ce dzic. Oamenii minioși și răi la cumpănă 25 și la măsură pun cuvintele, iară cei iubitori de bunătate și de pace, fără de dzisa minții, nemică nu socotesc. Că de am sili toate cuvintele cîte să dzic noaă a le lua sama și noaă înșine ură (și durére) ni-am face și de pururea netoc- 30 méle în republică am avia.

Eu și tiran sîntu și tirănie lucredzu; iară așea de sănătos sîntu, cît niceodată vrun cuvintu rău și bun nu m-au clătît. Că de dzice vreun om bun știu că dzice pentru să mă 35 certe; de dzice vreun om nebun, pentru desfă-

26. Nu cuvintele céle multe den inimă în-țaliaptă sîntu semnu. Laertie, Carte 1.

27. Răspunsurile céle slobode domnii le chiamă sudălmî. Sen<eca, De ira>, 3.

28. Acéia dar laudă cuvioasă a fi să cade puterii cei înălțate cînd oarece și loc de hulă celor lucrate, de dînsul să arată. Am<com>canus Marcellinus>, Carte 15.

29. Viate nu de pururea ia aminte adevărul, nici-l ascultă. Elian, <Liber 1>.

1 nărocit D/care B// 2 putiam B/bine B,C// 2—3 ne-au 1-2 B, ni-au 1-2 C/viiațui B/invățătura B/precum și bune învățături ni-au arătat a vieții bine și bine a muri B// 4 lăsatu pilde B// 5 aceste K/fial B, feliiu C,K/socotélie B, socoteli K// 6 Falarid B, Filaret K// 7 sămînat K, însămnat B,D/plăciare B, plăciarea C, plăcere K/lipșeste sa B/multé B// 8 Sineca D// 9 faptele D/le-au¹ B, li-au² C/li-au C, li-au² K// 10 fost C/cuvente B// 11 scurt C/socotélie B, socotiale C, socoteli K// 12 Falarid B, Filaret K/Agrighenti B,C,D, Agrighintin K// 14 certîndu B/pren D/căriia B,K/Falarid B, Filaret K// 15 într-acesta B,K// 16 Cap 13, Cartea lui Filaret K/Falarid B/Epifarmu B,K// 17 Falarid B, Filaret K/Agrighintinul B, Agrighintului D/Epifarmu K, Pofarcu B/dușă filosofului ad. sănătate îi trimît D// 18 lipșeste și K/dumnedzei B, dumnezeii K/bucurători K// 19 Agrighintin B, Grighint D/ au luat o carte a te D/cartia B/care K// 19—20 macari că oarece gimbășia închide în sine B, macar că oarecare mustrare închid în sine K// 20 cu]că D/orice D/inchide D/in sine] într-însa D/iar K/nimică K// 21 nu mi-au fostu C/urît D,K// 22 ȳaste C, este K// 23 cuvintele B, cuvinteli D, cuvintele K/ȳute B// 24 Oamini D/minioș B// 25 cuvianté B, cuvinte C,D,K/iar K// 26 pacia B/nimică K// 27 nu socotiasc B/sili K/cuvintele C,K// 28 cit K/cîte dzic D/cuventele care ni să dzic noao B/inșine] singuri B// 29 fără paranteze K/duréria B, duriare K/ni-am face C/de pururia B, di-a purure K// 30 am avea C, am ave K// 31 lucrezi K/iar K// 32 așia B, așa K/sint B, sint D,K/niciodată K, nice dănăoară B/vreun K// 33 și]sau K// 34 vrun B/lipșeste bun B// 34—35 că dzice pentru să mă certe știu B// 35 certe C,K/iar de zice K/vrun B,D/lipșeste om B, K/ad. marg. nebun C//

tară mea că s-au dzis priimăsc. Că toată
Țara Grecească că să vatămă (de mine) de
cuvintele mele, care de mine să sună acolo,
scrii.

- 5 Și eu îți scriu că tot orașul Agrighintin de
voroavele carele să aud de tine aicea de mirare
să desfătiadză; pentru care laudă și veste cu
mare parte îmi ești mie datoriu. Că de nu ar
fi așa urîți tiranii, nu ar fi așa de dragi
10 filosofii; tu bun să te chemi, și ești; eu rău,
și mă țin, și sintu. Ce, cum mi să pare, nice
ție pentru aceia să nu te nebunești, nice mie
a piiarde inima, a deznedejdui, nu să cade.
Că lungă cale iaste a viețuui și câteva feliuri
15 de folosuri întru dînsa. În scurtă vreme mu-
tări a norocului sintu și lesne poate fi că eu
din tiran filosof și tu din filosof tiran să te faci.
Socotește priiatene, nu cu lungimea vremii
pămîntul în argintu și argintul și aurul într-un
20 lucru nice di un preț că să mută; adecă nice
dănăoară în Sichilia, sau în Agrighintin, n-au
fostu tirani carii n-ar hi fostu întii în școalele
grecești ținuți. Că toți tiranii cei vestiți în
Sichilia că s-au hrănit, dzic, că au născut în
25 Țara Grecească. Iară nice tu singur nu te
vei lepăda. Acum socotește de au fostu în mai
mare vină muma caré i-au născut, au mamca
care i-au aplecat. Nu dzic că va fi, iară că să
va putea dzic: de aș fi eu în Țara Grecească
30 filosof, mai bun aș fi decît tine; iară tu, de
ai stăpîni lucrurile Agrighintii, mai rău tiran
decît mine ai fi. Așjidirea, iarăș aș vrea (să
cunoști) să cugeți că tu, petrecînd în Țara
Grecească, unde ai putut să fii mai bun, iară
35 eu, petrecînd în Agrighintin, unde a fi mai
rău pot; că nice tu atîta de multu bine nu
faci cît și să cade, nice eu atîta rău că pot.
Venit-au aicea Peril meșter ales și au scornit

30. Viastea mai multu
deprinde de cel ce nu-i
de față a vorbi. Sem-
<machus>, Carte 17.

31. Mai fără grijă să
crede slovelor scrisă în
apă, decit norocului o-
menescu. <Grigorie de>
Nazian<z>, *Voroava*
18.

32. Urite sintu și fără
faptă numele tiranilor.
Justin, Carte 21.

1 desfătare B,K, desfătarea C/mă B, me K|| 2 Țara Greciască C/să vatămă B/lipsește de
mine B,K, fără paranteze D|| 3 cuvintele B, cuvintele D|| m. 28 și 32 lipsesc B/mele K, lipsește
B, între paranteze miale C|| 5 îți scriu B/ Agrighintin B|| 6 voroavile D/caril<e> B, care
K/aicia B, aice K|| 7 să desfăteadză B/viaste B, veste K|| 8—9 lipsește nu ar fi așa urîți
tiranii D/n-ar fi 1-2 B/așa 1-2 B, așa 2 C, așa 1-2 K|| 10 té B/și ești bun K|| 11 sint B,K, sintu
D/nici K|| 12 aceia K/té B/nici K|| 13 pierde B,C,D,K/inema D/și a mă desnădăjdui
K|| 14 iaste C/este cale vieții K/a vieții B/faliuri B, feliuri C,K|| 15 lipsește de folosuri
B/intr-însa B/vrémia B, vreme K|| 16 sintu C/lisane B/că eu B,D,K|| 17 lipsește
și B,C,D/den² C/tia faci B|| 18 priiatine B,C,D, prietine K/lungime B,K/vrémii
B|| 19 într-un K|| 20 nici de un preț K/di]de B,C/adică D/nici dănăoară D, nice dănă-
oară C, nici odineoară K|| 21 Sichilie D/Agrighen B, Agrighent C, Agrighint K|| 22 care B/
n-ar fi B/nu ar fi fost K/intîiu B/școalile D,K/școalile Țării Greciaști ținut B|| 24—25 iară
că au născut în Țara Grecească nice tu singur B|| 25 iar K/nici K/singur D,K|| 26 socotește C||
26—27 acum socotește de au fost numa în mai mare vină muma care K|| 27 muma]mma
B/care B/mamca]maica K|| 28 care/iar K|| 29 putia B, pute K|| 30 iar K|| 31 Agrighentii
B, Agrighintinii K|| 32 decît mine tiran B/ așjidéria B, așjidere K/iarăși C/aș vre K||
33 lipsește să cunoști B,D, fără paranteze K, între paranteze cunoști C/lipsește să K/T<a>ra
B/Greciască C|| 34 iar K|| 35 Agrighenti B, Agrighint D|| 36 nici K|| 37 cadé B/nici K/
cît pot B,K|| 38 aicia B, aice C,K/Perillu B, Perilie K/s-au scornit D, și ni-au scornit K||

f. 108 un feliu de caznă din aramă, buhaïu/făcînd, decît toate cîte au vădzut soarele mai cumplit. Și așa am poroncît să ispitiască aflătoriul sîngur meștersugul răutății sale. Că 5 nice o lege nu-i mai direaptă decît meșterii, carii conoscu meștersug nou să ucigă pre alții, pre dînșii să să ispitiască meștersugurile sale să poroncim.

Foarte mă rog să vii să mă vedzi și să soco- 10 tești că, adevăr, silă mare ăste a tirănii ca să fiu tiran, iară mai mare silă ăste a filosofiei tale ca să mă fac bun. Că bun sămnu ăste să aibă doftorul de va descoperi bolnavul boala sa. Face-voiu hotar, de iznoavă să te rog să 15 nu părăsești a mă cerceta; că de nu-mi vei fi tu mie nice de un folos, că-ț voiu fi eu ție de folos adevărat să știi. Iară folosul tău nice dănăoară mie de scădere nu-mi va fi. Petreci norocit.

20 PENTRU PREA MARE BUNĂVOINȚA A LUI FILIP, ÎMPĂRATUL MACHIDONIEI, A LUI ALEXANDRU CELUI MARE, A LUI PTOLOMEIU, A LUI ARHILAU ȘI A LUI PIR, CRAIUL EPIROTELOR, SPRE OAMENII CEI ÎNVĂȚAȚI ȘI ÎNȚĂLEPȚI (DE LA 25 CEI CE LUA OBICEAÎURI ȘI SFATURI); CINCI LUCRURI DE JEALE DOMNILOR, PENTRU TREI LUCRURI SĂ FIE MULȚĂMIT PIR LUI DUMNEDZĂU. CAP 11

De crédem lui Cvintu Curtie, Alexandru 30 Marele, feciorul lui Filip craiul Machedonii, numit Marele, nu așa pentru mulțimea oștilor cum pentru mulțimea filosofilor ce au avut decît alți domni în divan au agonisit. Nice-odată domnul acel mare nu s-au apucat de

33. Vrînd să amăgiască pre altul șie perire își sirguiaște. Avgustin <= Ariosto, 3, 5>.

34. Pentru acéfa venim cu greu la sănătate că nu știm a boli. Sene- <a>, Carte 12.

1. Acélla sîntu tari, acélea îndelungate, carele începe înțălepciunia și nevoința le păzește. Cas<si>od<corius>, 11, 25.

1 fial B, fel C,D, feliu K/den C,D|| 2 soarele D,K|| 3 așa eu B/așa C, așa K/am poroncît B,K/ispitească B, ispitiască C|| 4 întiū meștersugul B|| 5 nici K/nu este mai driaptă K/direaptă B|| 6 cari K/conoscu D]scornescu B/ucidă K/altul K|| 7 dînșii să ispitească B/ispitiască C/mestersugurile K|| 8 poroncim B,K|| 9 foarte B/vez K/soco- tēsti B|| 10 silă K/mare silă B/ăste C, este K/tirăniei B, tirăni D|| 11 iar K/ăste C, este K, lîpsește B/filosofii D|| 12 semnu K/ăste C, este K|| 14 face-voi B, voi face K/ca de iznoavă B/ția rog B|| 15 nu părăsești K/cerciata B, certa A/de nu mă vei C, de nu vei K|| 16 lîpsește tu mie B/nici K/că-ți voiu fi C, că-ți voi fi K/voi B|| 16-17 nice de un folos, adevărat, să știi că-ți voiu fi eu ție de folos D|| 17 iar K/nice odănăoară D, nici odineoară K|| 18 scādéria B, scādere C|| 19 norocitu B]sănătos D|| 20 antetiū Cap 12 B, Cap 14 K/pria mare B/a lui]lui K|| 21 împăratului B/Machedoniei B,C,K|| 22 după Ptolomeiu ad. a lui Antigon B/Arhelau B|| 23 craiului B,K/Epirotilor C,D,K]pria B|| 24 oamini D/întelepți B|| 24-25 fără paranteze D,K/de la carii obiciaururile și sfaturil<e> lua B|| 26 jiale C, jelē K/trii D|| 27 să fi K|| 27-28 mulțemit lui Dumnedzău Pir B|| 28 Dumnezeu K/lîpsește cap 11 B,K]corectat 11 C|| 29 criadem B, crēde K/Cvint Curtie B,C, Cvint Curtius D/marele Alexandru K|| 30 ficiorul a lui Filip B, ficiorul lui Filip C, fecior lui Filip D]craului Machedoniei B,C,K, craului Machidoniei D|| 31 numit]porecla B/mare K]așa B,C, așa K|| 31-32 mulțimia ¹⁻²C, mulțime ¹⁻²K/ostașilor în oști B/lîpsește mulțimea ²B/filosofii B]ce-au avut D|| 33 mai mulți decît alți domni B]au agonesit B/Niciodată K|| 34 acial B, cel D||

războiu pînă n-ar fi ispitit de oameni învățați și în(țalepți) filosofi, fiind el de față, orînduiala cum va purta și mijlocul cum va începe; care orînduială, adevărat, înțelepțește să face. Că numai într-acéle lucruri trebuie a nedejdui norocite tîmplări, carele întîi li-au socotit aciia îndelungată și întriagă socotială.

Și adevăr, scriitorii, așa grecii cum latinii, de viața marelui Alexandru nu hotărăscu de au fostu mai mare întru Alexandru groaza asupra vrăjmașilor, au întru plecăciunia lui apucarea sfaturilor. Iară măcar <că> în curtea lui Alexandru mulți învățați și filosofi cu numărul să afla, ce decît pre toți mai dragi avea pre 15 Aristotel, pre Anaxarhu și pre Onisecrit. În ce Alexandru prea mare au arătat înțelepciunia sa; că datorii domnilor înțelepți și a celor mai mari iaste a asculta sfaturile a mulți, iară la ales și la așezat a să odihni pre socotiala 20 a puținii nice să îndestula Alexandru, cu cei mulți lîngă sine, învățați, ce și alți streini învățați trimitea de-i cerceta și însuși, de multe ori, pentru să-i vadză și să-i cercetede și pentru sfatul mergea la dîșii, dzicînd că f.108^v 25 domnii, făcîndu-s<ă>/înțelepți, celor înțelepți es învățatori și stăpîni tuturor.

Pre vrémia acestuiaș Alexandru viețuia Dioghen, pre carele nici cu pofta, nice cu făgăduințele nu-l putea a-l aduce la sine Alexandru, 30 ca cînd nice a viețui n-ar hi vrut cu dînsul. Pentru ce Alexandru să-l vadză pre dînsul să dusă și prea multu rugîndu-l să-l priimască întru ceata lui, răspunzîndu-i lui Dioghen, că întru aceasta, dzice, tovrășie luîndu-mă 35 pre mine, lauda ta poștești, Alexandre! Nu să poate să nu o pierdu pre dînsa, lăsînd școala

2. Carii n-au slujit întii, a stăpîni dreptu nu pot. Plut<arh>, *In-vă<ături> pot<i>st<ice>*.

3. Ari mintea noastră din fire oarece sus și naltu și nerăbdătoare celui mai mare. Fabcius Quintilianus>, 11, 1.

4. Neprețaluit bine iaste a fi pregiur al

1 nu ar fi K/oamini D/oamenii cei învățați B// 2 lipsește înțelepți B/fără paranteze D,K//fiind de față B/orînduială D//3 mijlocire K/înciape B, începe K// 4 orînduial<ă>C//lucru B//înțelepțește B/să făcia B// 4-5 că întru acélia numai lucruri trebuia B// 5 între acele K/nedejdîui B, nădăjdui K// 6 tîmplări norocoasă B/întîmplări K/caria B, care K/întîiu le-au socotit B// 7 acéia B, acéia K/întreagă B/socoteală B, socotiala D// 8 lipsește și D/așia C, așa K, lipsește B/litînii B// 9 viața K// 10 de au fost în Alexandru mai mare groaza K// 11 plecăciunea C, plecăciune K/lui]la B// 12 apucare B,K//iar K//macar că K/săvai B//curte K//13 filosofi și învățați K// 14 avia B,C, ave K// după m. 1. ad. Scrie Laertie, Carte 9 B// 15 Aristoatel C,D//Onisecrit B, Onesecriu C,D,K//lipsește în B// 16 au arătat pre mare înțelepciune K/pre mare B//înțelepciunia B, înțelepciunea C// 17-18 înțelepți iaste a asculta sfaturile a mulți B// 18 iaste C, este K/svaturile C//iar K// 19 așezat D//odchnei K/socotéliele B// 20 nici K// 21 sine K// 22 trimitea B, trimete K//cerciata B//insuș C,K//singur B// 23 cerciatédză B, cercetădză C, cercetédză D, cercetédză K// 24 mergia B, merge K// 25 făcîndu-să C//înțelep-ți]slugi B// 26 esjeste K//învățătoriu K//stăpîni B// 27 pré D//pe vréme aceluiaș B//vrémea C, vréme K//acestiuaș C, acestui K//Dioghenes B, Dioghenis K// 28 care B/nice¹ B,C,D//pofte B, pohta D//nici² K//făgăduințele B,C, făgăduințele C// 29 nu-l putia aduce B,D, nu-l putia a-l aduce C, nu pute a-l aduce K//sine C,K// 30 nici K//vețui D//ca cînd nice ar hi vrut a viețui cu dînsul B//nu ar fi vrut K// 31 ce]acéia K//să-l vadză pre dînsul să-l vadză B// 32 priia multu B, pre multu K// 33 întru]în K//lui]sa K//răspunzîndu-i B,C//Dioghenes B, Deoghen D, Dioghenis K// 34 că întru a sta tovrășia zice K//întru acesta]întra ta B//această D//dzice]dzi D//tovrășia C,D// 36 să nu o pierdu B, a nu o pierde K//lăsîndu B, lăsînd C,D,K//

mă și învățăturile; că de te voiu urma pre
tine, pre mine să mă părăsesc trebuie și dacă
voiu fi al tău, al meu a fi să mă lipsăscu.
Tu, lumea supuind, ai agonisit nume (de)
5 Mare, iară eu fugînd de lume mi-am agonisit
nume de bun filosof. Și de socotești că ai ne-
merit tu țeanchiul, eu încă n-am greșitu-l, mi
să pare; și de vréme dar ce tu mai mic a fi
de Alexandru te aperi, să nu cugeți că voiu
10 să pierdzu cînstea de filosof; că nice o scădere
în lume nu-i mai grea, decît a piîarde volniciîa.

Audzind acéstea Alexandru, întorcîndu-să
cătră ceia ce era împregiurul lui, cu glas
deșchis dzise: așea să mă iubască dumnedzăii
15 și să chivernisască mîna mea în războaie marele
Ma[v]rsu, că de n-aș fi Alexandru aș vrea a
fi Dioghen. Și așea dzisă: după socotiala mea
nemică pe pămîntu acmu a să cugeta mai
norocit nu să poate, decît să fie cineva Ale-
20 xandru, care ar poronci tuturor, sau Dioghen,
carele ar poronci lui Alexandru, ca să poron-
cească tuturor.

Și precum dintre filosofi, așea dintre cărți
au avut Alexandru unile mai dragi decît altele.
25 Și întii spun cum de pururea avia de cînste
cartîa lui Omir, *Iliad*, în care carte să închide
rîsipa Troadei, care carte într-un loc cu sulița,
cu sabiîa, de cite ori dormiîa suptu perina
lui le avia.

30 Filip, craiul Machidonie, după ce i să născu
fecior Alexandru, doaă lucruri au făcut de
mirare: unul pentru multe și preascombe
daruri trimisă la Delfi, la vrajea lui Apolon,
închinîndu-le acolo pentru să apere Apolon
35 sănătatea feciorului său, alt lucru, trimisă
carte la Aristotel, într-aceasta socotială:

său. Senec<a>, *Fapt*
<= *Epistola*> 75.

5. Nemică nu-i mai
drag de volnicie, ne-
mică mai cu priință
acelue care are oare-
cari cînste pentru bu-
nătate. Sa<risberiensis
Policriticus>, 7, 25.

6. Toți oamenii din fire
silescu pentru volniciîa
și robîia o au urît.
Chesar, Carte 3, <*De*
bello gallico>.

7. Bucuriei lui Filip
pentru nașterea lui
Alexandru.

8. Cu cit sintu mai
nalte mințile, cu atîta
mai multu să laudă și
mai ascuțit silescu a
poffi laudă mai mari.
Savil <= *Sabellicus*,
10, 8>.

1 mă]me K/voi B,K|| 2 părăsăscu B, părăsesc K/trebuîa B|| 3 voi B,K/să mă lipsesc K/să părăsăscu B|| 4 lumia B/suppuindu B/agonisit B/nume]poreclă B/fără paranze K, lipsește de D|| 5 mare laudă, iar K/fugîndu B/mi-am agonisit C, am agonesit B|| 6 numia B/socotiaști B|| 6—7 de socotești tu că ai nimerit țeanchiul K/țianchiul B/că n-am greșit B, că nu am greșit K, că n-am greșitu-l C,D|| 8 lipsește și B/vreme K/dară B, lipsește K/ce]că B|| 9 voi B,K|| 10 cînste B,K/nici K/scăderîa B, scădere K|| 11 nu-i]nu este K/gria B/pierde B,D,K|| 12 audzind acéștia C, acéștia audzindu B/audzind Alexandru acéste D/aceste K/înturnîndu-să B|| 13 ceia ce B, cei ce C,D,K/împregiurul C, împregiu B/lui]său K|| 14 dzisă B,C,D,K/așia B,C, așa K/dumnedzeii B,K, dumnedzăii C|| 15 și]așia B/mia B,C, me K/marile B|| 16 Mavrosu B/nu aș fi K|| 16—17 aș vre să fiu Dioghenis K/Dioghenes a fi aș vria B|| 17 așia B,C, așa K/dzice C,K/socoteala B/mia B,C, me K|| 18 nemică K/acum pe pămînt K/pre pămîntu B|| 19 norocitu B/sau Alexandru B|| m. 4 lipsește B|| 20—21 care ¹⁻²B/ari poronci ¹⁻²B, ari poronci ¹⁻²C, poronci² K/Dioghenes B, Deogen B, Dioghenis K|| 22 poruncească B,K|| 23 așia B, așa K/dentre ²C,D]din B|| 24 unele B,C|| 25 întîiu B/cum]precum K/de pururia B, di-a pururea K/ave D,K/cînste]cîtit B|| 26 carte¹B,C,K, cartea C/carté²B|| 27 răsipa B, risipa K/cu care K/întu un loc K|| 28 și cu sabiîa B,K|| 29 avea C, ave K|| 30 Machidonie K|| 31 fecior B,C,K/2 lucruri B|| 32 pre multe și scumpe K/priascombe B|| 33 trimise C,K/Delfia K/vraje B,K/Apolin B|| 34 închinîndu-să D/Apollo B|| 35 s<ă>n<ă>tația B, sănătate K/fecioru-său B, feciorului său D, fiului său K|| 36 cu o carte trimisă la Aristotel, într-această socoteală B||

„Filip, împăratul Machidoniei, lui Aristotel filosofului întru cea preavestită școală învățînd, sănătate și pace!

- Că mi s-au născut fiu din Olimpiada mușarea
 5 să știi, a căruie naștere și ție și mie și a toată
 Machidonîia nespūs<ă> bucurie au adus. Că
 mare desfătare și împărățîia și cei supuși au
 cînd nasc domni moștînitori. Pentru ce nemu-
 ritoare haruri fac dumnezăilor și mari daruri
 10 am porocit să închine dumnezăilor nu pentru
 căci mi s-au născut fecior, ce pentru că s-au
 tîmplat a naște pe vrîmea vicții tale, care
 f. 109 ești filosof așa de învățat și vestit; că
 nedejduescu că să va tîmpla ținut și învățat
 15 de tine și Machidonia ca pre un moștînitorîu
 părințascu va avea și a toată Asia monarhă
 a fi, va agonisi. Așa și el, feciorul meu să va
 numi, și tu părinte lui te vei chema. Fii fericit
 și iară fii sănătos!“
 20 Ptolome<u> Soter, împăratul Eghiptului,
 foarte, foarte în dragoste așa avea pre cei
 învățați a haldeilor cum pre filosofii grecilor.
 Și între învățații Eghiptului, cum era între
 hatmanii Rîmului și a Carthagenii <dușmânia>.
 25 Fost-au dar Ptolomei și preainvățat și cu
 cei mai mari lauda lui era. Pentru acîia de
 pururea avea tovărășie cu filosofii. Învățat-au
 și carte grecească, lătiniască, haldeiască și
 jidovască. Fost-au 11 Ptolomei oameni prea-
 30 războinici, iară acesta pre toți i-au întrecut,
 nu pentru izbînde de făcute în războiu, ce pentru
 științele învățăturilor.

Acesta au avut mai drag filosof pre
 Stelpon megarinianul, care într-acîia drago-
 35 ste au fostu la acela domnu, cît nepome-
 nind alte dovede a dragostii și buneivoinții

9. Tare pomenirea îm-
 părăției feciorii. Tacit,
 Istorie 4.

10. Precum pămîntul cu
 arătura, așa inima cu
 învățătura mai bună și
 mai rodoasă iase. Fa-
 b<cius> Quintilianus>,
 Carte 12, cap 6.

11. În tot lucrul oști-
 nescu nemică nu-i mai
 de folos, nemică nu-i
 mai luminos de hat-
 manul învățat. Sarez-
 b<erianensis> Polierati-
 cus>, 6, 15.

12. Oarecare scîntee a
 preînțepciunii iaste a
 să pleca după lumi-
 nile bunătăților. Sem-
 mac<hus>, 9, 9.

1 Machedoniei B,C,K|| 2 cia C/prevestită B,K/învățînd B,C,K|| 3 s<ă>n<ă>tația B/
 4 den C,K/Olimpiada B/mușare-me K|| 5 a căruia B,D,K|| 6 Machedonia B,
 Machidonia D, Machedonia K/nespūsă B,C,K/bucuriia B|| 7 împărății B/suppuși B|| 8
 nascu B/domni B/moștînitori B,C,D/cé B]cele K|| 9 dumnezăilor B,K|| 10 porun-
 cit B,K/dumnezăilor B,K, dumnezăilor C/lipsește nu D|| 11 fecior B,D]fiu K/ce căci
 i s-au tîmplat B, ce pentru că i s-au tîmplat K|| 12 vrîmile B, vreme K|| 13 așa B, așa
 K|| 14 nedejdînesc B, nădăjdînesc K/lipsește că D/întîmpla K]fiind ținut B|| 15 Mache-
 donia B, Machedonia K/pe B/moștînitorîu B,C, moștînitor D, moștînitori K|| 16 părin-
 tesc K/avia B, ave K]și a]și D|| 16—17 și a toate Asiei monarha singur stăpin a fi va agonesi
 B|| 17 așa B, așa K/feciorul B,D|| 18 părintele B,C,K/chiema D]ferecit K|| 19 iar C,K]fiii
 B|| 20 Ptolomei B,C, Ptolomei D, Ptomei K/Sotir K/al optulea împăratul B/împăra-
 tate C|| 21 întru dragostia avia așa B/în dragoste avea D, în mare dragoste ave K|| 22 cum
 și K|| 23 Și aceasta deosebită lauda lui au fost, că așa era de mare între filosofii greci
 nepriiatensuguri și între învățații Egiptului B|| m. 7, 9, 10 lipsesc B|| m. 8 lipsește D||
 25 dară B/lipsește și¹ D/priainvățat B, preinvățat K|| 25—26 și cu cia mai mare B]și cu
 cei mai mare lauda lui era D|| 26 lipsește era B/acea B, aceia C,K|| 27 di-a purure K, de purure
 D, de puria B/ave K, lipsește B|| 27—28 tovărășia sa cu a filosofilor. Pentru acîia au învățat
 și carté B/au învățat carte K|| 28 latinească B, lătinească C, latiniască K|| 29 au fost K/
 oamini D|| 29—30 oameni învățați, priarăzboinici B|| 30 iar K|| 31 izbîndele B, izbîndile
 D/război K|| 32 științele B,K, științele C|| 34 Stilpon B/megareneanul B, megarinianul D,
 megarinianul K]între acîia K/dragostia B|| 35 au fostu]să afla B/accel D|| 36 nepomenindu-i
 B]dovezi K/dragostei C,K/buneivoinței B, buneivoinței C, bunivoinții D, bunivoință K||

acestui stăpîn nu numai de pururea să afla pre
 lîngă împăratul, ce de multe ori ce rămînea în
 păharul împărătesc, din poronca lui bea. Într-
 altele, precum blîndétea domnilor spre ispravnici
 5 nu iaste altă fără strămurarea a deştepta pre cei
 voitori de rău. Aşea, împăratul la cină, care în
 foisor era, dînd filosofului să bea, oarecare
 eghiptian némeş, nesuferind, întorcîndu-să cătră
 împăratul: eu, dzice, stăpîne, iau aminte că
 10 niceodată tu nu béi să te saturi, pentru să
 laşi şi lui Stelpon (în păharul tău), nice el,
 niceodată sétia nu-ş stîmpără, ce tot aştiaptă
 să-i dai lui ceva. Căruia răspundzînd Ptolomeiu
 dzisă: dreptu grăeşti că Stelpon nu să
 15 va sătura cu atîta ce-i dau lui; căci lui atîta
 nu i-i drag a bea ce rămîne din păharul mieu,
 cît Ț-ar fi drag Ție de ai bea ce rămîne lui în
 filosofie.

Antigon, unul dentru cei mai aleşi priiateni
 20 a marelui Alexandru, au fostu cel ce mare
 parte de împărăție au agonisit după moartea
 lui (Alexandru). Că precum au fostu norocit
 Alexandru în viață, aşea în moarte nenorocit,
 de vrême ce n-au avut feciori să moştiniască
 25 stăpînile sale și aciia ispravnici au avut carii
 i-au astupat véstea. Și măcar că Antigon,
 om pierdut și de toate bunătățile lepădat,
 iară deodată avea în dragoste pre filosofi;
 și aceasta dintru deprinderea marelui Alex-
 30 andru, a căruia casă era ca o școală adunată
 de toți filosofii lumii cei mari. Din care dovadă
 să poate alége cît de înțelepțește ari face domnii
 carii pun nevoița întru diregători carii ar fi
 de copii învățați și deprinși întru învățatură.
 f.109^v 35 Că nime nu-i aşea de rău și|cu minte aşea de-

13. Nu pier slujbele
 făcute celor preaînță-
 lepți. Sem<machus>,
 3, 6, 4.

14. Acéia aprindirea
 dragostii stăpînește
 pre noi care au intrat
 întii în inimă. Se-
 nec<a>, Prin<deri =
 Controversiae>, 8.

15. Cu pildile dăruin-
 țelor să strigă și să
 chiamă toți spre noița
 zavistiei. Plinie, 8,
 Epist<ola> 6.

1 acestui stăpîn]acesta Stîlpon B/de pururia B, di-a purure K// 2 rămînia B, ră-
 mine K// 3 împărătescu B/den C/poronca B,K/bîa B/între altele B,K// 4 blîndéță
 K/blîndéția și dragoste domnilor B/sprîa B// 5 nu iaste C, nu este K/alta B,K/stră-
 murare C,K, strămurari D//5—6 strămurare cu care s-ari deştepta cei de rău voitori B// 6 aşia
 C, așa K/aşa dănoara împăratul B// 6—7 care era în foisor B,D// 7 bîa B/oaricari D//
 8 eghiptean B, eghiptian C/nlamiş B, némiş C,D]boiari K/înturnîndu-să B// 9 iau K/amintia
 B// 10 niciodată K/nu bîai B, nu bei K// 11 să laş K/Stîlpon B,C/fără paranteze B,K/pă-
 haru]feliageanul B// 11—12 așa nici el sete niciodată nu-și stîmpără K, nici el sétia niciodată
 nu-ş stîmpără D// 12 nice odănoară B/sétea C/nu-ş]nu o B/aştaptă K// 12—13 aşteaptă ca să-i
 dai B// 13 dai]de D/cărué C/răspundzînd B/Ptolomei C, Ptolomeiu D// 14 dzice B/dirept
 B,D]grăiaști B/Stîlpon B,C/nu să satură B// 15—16 căci lui nu i-i drag a be D/atita nu-i
 este drag K// 16 bîa B/rămînia B/den C,D/paharul K// 17 bîa B// 19 dintru B, din-
 tre K/aleş B/priiaten B, priiatini C,K// 20 a lui Alexandru K/cel ce]care B// 21 împără-
 ția B/după moarte lui au agonesit B/moarte D,K// 22 lipsește Alexandru B, fără paranteze
 D,K// 23 viață K/aşa B,C, așa K/la moarte B,K/nenorocit]nărocit D// 23—24 nenorocit au
 fost de vrêmia că n-au avut B// 24 de vreme că n-au avut K/feciori D]fii K/moştianească
 B, moştiniască C,K// 25 stăpînirile K/sale]lui B,K/acéia B// 26 véste C,K]numiale lui B/
 macari B, macar K// 27 lepădat era K// 28 iar K/iară avia deodată B// m. 12 și 14
 lipseşé B/ave K/dragostia B// 29 dentru C,D]deprindere B, deprinderia C, deprin-
 dere K// 30 casă]curtia B]după curtia ad. între paranteze în care au fost Ținut B// 31
 filosofii cei mari a lumii D/mare B/den C// 32 înțelepțiașé B, înțelepțește K/ar
 face K// 33 care D/pun]pentru B/deregători B, deregători K// 34 învățatura B//
 35 nimia B, nimine K/nu-i]nu este K/aşa¹⁻² B, așa¹⁻² K, aşia² C/mintea B//

șartă cît să nu-i rămîie lui vreun lucru bun dintru acélla ce-au învățat în copilăria sa.

Și așa Antigon pre doi filosofi mai în dragoste i-au avut: pre Menedem și pre Vion, 5 den carii acesta Vion pre cît era și mai învățat, pre atîta și mai sărac; că în vécii cei vechi nice unui filosof a învăța filosofia la ivală nu să cădea, care ar fi avut în buzunariu sau în pungă vreun ban măcar.

10 Laertie scrie — și aceastaș mai pre larg învață Plinie, Carte 5, *De învățături grecilor* — așa era atunci de sf<i>nte școalele grecești, cît de ce era filosoful mai învățat, de atîta mai puțin avea și cu cît avea mai puțin, cu 15 atîta mai în mare preț să socotiă și nice cu un lucru mai multu nu să lăuda știința cea multă decît cu lipsa averilor.

Și așa, Vion, oborîndu-să de boală prea grea (de care boală atîta s-au suptîiat și s-au 20 slăbit, cît numai piălea și oasăle să videa) Antigon trimisă pre feciorul său, care l-ar cerceta, cu carele și bani mulți dîndu-i agiutoriu; că viața lui să potrivea învățaturii. Ce pentru cea mare lipsă a lui, precum era 25 datoriu învățăturilor filosofiei și măcar că Vion era bătrîn și slab și de greutatea boalei era aproape de moarte și că amu și untura, sau măduha (ca să dzic așa) cărnii ceii slabe îi lipsiă, iară cu făcliă vieții cei cinsteșe tot 30 ardea. Adecă așa cu inimă mare s-au arătat cu ura darurilor, precum s-au arătat Antigon a le trimite acélla cu mîna întinsă. Și așa, urîndu-le toate, filosoful într-acesta chip feace voroavă cătră feciorul lui Antigon ce-i adusese 35 banii:

Spune lui Antigon că eu fi trimit lui nemuri-toare mulțămîtă, așa pentru omeniă caré

16. Odihna și liniștea suferitoare faste de sărăcie, iară lipsa-i suferitoare. Plini<e>, *Epist.* <= *Simplicius in Epictetum*>, 63.

17. Tirdzie milostivire faste care să aduce amînte la vremi așezate. Sem<machus>, *Epist<ola>* 20.

18. Mortului cine fi trimite daruri nemică lui nu-i dă, ce-ș ia șic. Mem <= *Mimi Publiliani*>.

1 rămîia B/vrun lucru B,D// 2 dentru C,D/acélea C, acele D,K/in]al B// 3 așa B,C, așa K/dragostia B// 4 pre¹]adecă pre B// 5 din B,D/pre cit]de cum B// 6 lipsește pre B/lipsește și B/că în vacurile célla vechi B/vécii K// 7 nici K/filosofie D// 8 nu să cădia B, nu i să căde K/buzunar B,D,K// 9 puncă K/vrun ban B,D/macari B, macar K// 10 aceasta K/largu B// 11 învățaturile K// 12 așa B, așa K/atuncia B, atunce C,K, atuncea D/sv<i>nte C, sfinte B/școalele B, școalili D/greciaști B// 14 avia¹ B, ave K/lipsește și cu cît D/avia² B, ave D,K// 15 mai în mare cinstia și preț B/in mai mare preț K/nici K// 16 cia multă B, ce multă K// 17 aviarilor B// 18 așa B, așa K/obidindu-să Vion B/pria gră B, pre gre K// 19 fără paranteză K/lipsește boală B/atita] așa B/s-au¹]au fost B/lipsește s-au B// 20 piălia B, pélea C, péle D, piele K/oasele B/să vedă din luntro B/să vede K/fără paranteză K// 21 fecioru-său B, ficiorul său D/l-ari cerciăta B, l-ar certa A// 22 care B/între paranteze dîndu-i agiutor B/agiutor C// 23 viața K/să protivăia D// 24 ce mare K// 25 datori K, datoriă B/și]așă B/macari B, macar K// 26 era bătrîn și sănătăia foarte slabă și de greutătia B/greutătia C, greutate D/boalii D,K// 27 acum era aproape B/acmu B, acum K// 28 sau]și K/măduha]săul B/fără paranteze K/lipsește ca B/ așa B,C, așe D, așa K/a cărnii cei slabe B// 29 iară făcliă B,C,D, iar făcliă K/cinsteșia B, cinstite D,K// 30 ardă B, arde D/adică D/așă B, așa K// 32 întru a le trimite acélla B/ acele K// m. 16 lipsește B// *Succesiunea marginaliilor pentru K*: 16, 17, 20—22, 19, 18, 23// 32 așa B,C, așa K// 33 într-acest D/intru acest K/face B, face K// 34 ficiorul D/adusésia B, adusésă K/bani D// 36 că]cum B/nemuritoaria B// 37 mulțămîtă B/așă B, așa K/caria B//

mi s-au arătat mie întru viață, cum pentru darurile trimise, acmu, la moarte. Că nemică mai multu priiaten a priiatin nu-i datoriu a face decît dragostea cea bună învoită și averilor sale de obște volnicie. Așjidirea și această
5 să dzici împăratului, tătîne-tău, că de 75 ani fiind, gol am trăit; pentru ce, acmu, cu haine și cu aur să mă îngreuedză, de vreme ce-mi iaste a o tréce marea cea îngustă (viața a-
10 ceasta) și dintr-această lume a mă duce?

Eghipténii, vrînd să triacă pustîia Țării Arăpești micșuriadză-ș sarcinile cămililor, nu le îngreuiadză. Așea, numai pre acela socotescu a fi neînvăluit cu mîhnicîunea vieții cei
15 cu grijă, care grije a averilor liapădă. Pentru acéia să dzici împăratului, tătîne-tău, că altădată, pre omul ce-i aproape de moarte nu cu argintu și cu aur, ce cu întreg și sănătos sfat să-l agiutoriască. Că aurul, pentru să să
20 părăsască, cu dureri și cu mîhnicîuni viața face, iară sfatul bun, ca să priimască moarte cu răbdare face.

Așjidirea împăratul machidonilor, Arhilau, moșul — cum dzic —, a lui Filip și strămoșul/
f. 110 25 lui Alexandru Marele, că ar fi fostu de viața lui Minelau, a celui vechiu împăratului Ț(ă)rii Grecești, care au fostu în războiul și răsipa Troadei, să lauda. Și acesta împărat au avut dragoste de filosofi și între alții au avut cu
30 sine pe Evripid, music, cîntărețul. Oare pre acéia vreme, așea de mare avea laudă de poetic, decît au avut Arhilau, împăratul Machidoniei? Că și astădzi mai mare cinste
35 au mulți învățați pentru cărțile care au scris, decît domnii cei mari sau pentru țările care au moștenit, sau pentr i izbîndele ce-au arătat în războaie.

1 în viață B, în viață K // 2 trimisia B, trimisă D, K/acum K/moartia B/nimică K // 3 prietin ¹⁻²K, priiatin C/priiatenul priiatenului B/lipsește a priiatin D/nu este datori K/dator B,C // 4 dragoste B,K/ce bună K/lipsește și D/aviarilor sale B/a voroavelor sale K // 5 volnicia B/așjidéria B, așjiderea C/aceasta B,D // 5-22 lipsește Așjidirea și această să dzici... moarte cu răbdare face K // 6 lipsește ani C,D // 6-8 că de 75 ani fiind eu, care gol viața aceasta am petrecut; căci ari vrea acmu cu haine și cu aur să mă îngreuiadză B // 7 haină D // 8 îngreuiadză B/ce-mi]că-mi B // 9 iaste a tréce C/a triace B, a trece D/maria C/lipsește viața aceasta B // 10 lumé B // 11 Eghiptianii vrînd să treacă Țara Arăpască cea pustie B/treacă C // 12 micșureadză B, micșuredză-și C,D/nu îngreuiadză B, nu le îngreuiadză C // 13 așia B,C // 14 neînvăluit B/învăluit D/mihnicîunia B,C, mîhnicîune D/viații B/ceii cu grijé B // 15 grije C, grijă ²D/grijile averilor B/leapădă B, liapăd C // 17 moartia B // 18 și cu sănătos B // 19 svat C/agiutoredză B, agiutoriască C // 19-20 să-ș părăsască cu durierea B // 20 mîhnicîunia B // 21 să s(ă) priimască moartia B // 23 așjidere K]al cincile B/machidonilor B,K, machidonilor D]Arhelau B,K // 24 lipsește cum dzic a K/marelui Alexandru D, a marelui Alexandru K // 25-26 a fi că au fost de viața lui Menelau B/fost C/Menelau D,K/vechi K // 26 țării B, țarii K // 27 carele D/fost C/răsipa K // 28 acest împărat că au avut K/avutu B // 29 dragostia B/de]spre B/și-ntre D // 30 sine K/pre Evripid D/musicu B, muzic K/cîntărețul B/Oari D]Care B/pe B,D,K // 31 aceia C,K/vrémia B, vreme K/așia B,C, așa K/laudă ave K/avia B // 32 decit]de cum B/Arhelau B // 33 a Machidoniei B, Machidoniei C,K, Machidoniii D]astăz K // 33-34 cinste a mulți B // 35 țările K // 36 moștenitu B, moștenit C,D,K/izbîndele B, izbîndili D, izbîndile K/care au arătat B //

19. Avérea și avuția mai lesne vei afla carele li-ar huli, decît li-ar uri. Fabcius Quintilianus, *De institutione oratoriar*.

20. De fotos iaste spre lauda și darurile celor slujiji a arăta de binefaceria sa oriunde. Plin<ius>, Cartea 8.

Deci așa era întru cei de casa Arhilau, Evripid, și atîta de multe arăta Arhilau lui Evripid, cît nice un lucru în Machidonie fără sfatul și isprava poeticalui nu să făcea. Și că
 5 cei neștiuți din firea sa nu priimăsc poroncile celor învățați poate fi; așa au vrut primejdiia că într-o noapte Evripid, vorbind multu din istoriile cele véchi cu împăratul, s-au zăbăvit mai multu. Și așa, nenorocitul înto<r>cîndu-
 10 să acasă-și, iară zavistnicii lui anume Arideu și Crateu, carii au fostu iscodit acește, au slobodzit asupra lui dulăi flămîndzi, carii așa l-au sfărîmat și l-au mîncat, cît carnea lui să îngropă în bîrdihanile cînelor; nemică, fără
 15 oasă goale, n-au rămas gropniții. Care tîmplare prea mîhnită, după ce cunoscu Arhi<lau> dintru vestitorii săi, de durere și de mînie de grabă cădzind, de abiia a fi viu să părea. Care nemărui mirare să nu-i pae; că din nenorocite și din grabnice tîmplări mintea omeni-
 20 niască de mirat să turbură și precum au avut în dragoste mare împăratul Arhilau pre Evripid în viață, așa nespuse durere și mare jele de moartea lui au avut. Că din ochi multe
 25 lacrimi au vărsat, părul ș-au tunsu, barba ș-au ras, hainile cele purtărețe de împărat machidonian li-au schimbat și așa, dintru toate, cu mare podoabă au îngropat pe Evripit, ca cînd s-ar fi îngropat acela Ulissus gre-
 30 cul. Nice cu acéstea îndestulîndu-să, pînă cînd pre ucigași au pedepsit cu mare pediapsă. Că strîmbătatea sau moartea, făcută aceluia căruia priim, nemică altă nu-i, fără cuptorii în carele priința dragostii să ispitéste.

21. Grea durere are strîmbătatea caria s-au tîmplat fără nădejde. Cas<siodorus>, 3.

22. Toate cele de pripă sintu mai gréle. Tî<ero>, *Disputationes Tusculanae*, 3.

1 așa B,C, așa K/casa lui Arhelau B,D|| 2 atîta învăța de multe și arăta D/mult B/ Arhelau B|| 3 nici K/lucru a Machedonia B/Machedonia C,K, Machidonia D|| 4 sfatul lui D/poaticului C/făcia B, face K/și cei K|| 5 firea B, fire K/sa||lor K/nu priimăscu B/poroncile K|| 6 așa B,C, așa K/primejdie C,D,K|| 7 că într-o noapte voro- vind multe Evripid K/noapte B/multe B/den C|| 8 istoriile B/célia vechi B, cele vechi K/zăbovit K|| 9 așa B, așa K/nenorocitul poetic B,K/înturnîndu-să B|| 10 acasă-ș C]la casa sa K/iar K, *lipsește* B/zavistnicii K/*lipsește* lui anume B|| 11 acésta B, aceste C,K/ acéstea D|| 12 așa B,C, așa K|| 13 sfărmat K/și]așa B/carnia C, carne D|| 14 în]între B/bîrdihanele B/cînelor B, cînilor C,D, cînilor K/nimică K|| 15 oasele B, oasăle C,K/oașile D/ nu rămasără gropniții B/gropii K|| 16 priă mîhnită B, pre mîhnită K|| 16—17 și după ce auzi Arhilau de la vestitorii lui K/conoscu D/Arhelau B, Arhilau C/dentru C,D/sei B/du- réria B, durere K/mînia B|| 18 cădzindu B/de abie C/păria B|| 19 nemăruia B,K/miraria B/să nu-i pară K/den C/nenorocitele B|| 20 *lipsește* din B,K/tîmplările B, întîmplări K/minte omenească C, minte omeniăscă D, mințile omenești B|| 21 tulbură B,D,K/in] întru B/Arhelau B|| 23 în]întru B/viață K/așa B, așa K/nespusă B,D,K/dureria B|| 24 jeale mare B,K,mare jeale au avut de moartea lui D/den C]dintru B|| 25 părul]peri, B|| 26 hainele B,C/célia B, cele K/purtăreță D, purtătoaria B, purtăreță K|| 27 machido- nian C, machedonian K, machedonescu B/le-au schimbatu B, li-au schimbat C/așa C, așa K, *lipsește* B/dintre B,K,dentre C,D|| 28 pe]pre K/Evripid B,C,D,K|| 29 Uliseus K, Alises B|| 30 nici K/acésta B, acéste D, aceste K|| 30—31 neîndestulîndu-să pînă atuncia nu ș-au venit la vola, pînă cînd au pedepsit pre ucigașii lui Evripid cu pediapse cu pie- tri B|| 31 i-au pedepsit D,K/pedepse C|| 32 strîmbătate B,K/moartia B,C, moarte K|| 33 ni- mică K/alta B,K/nu-i]nu este K|| 34 care B, carile D/dragostei D,K/să ispitiaște B,C|| *după rîndul 34 ad. textul de la p. 364, rîndurile 5—22: Așijderea... cu răbdare face K||*

Făcînd, dară pedeapsă celor ucigaș și îngro-
 pînd oasăle poeticului, oarecare grec nîameș,
 numînd pre Arhilau dzise: să știi, împărate
 preavestite, că toată Țara Grecească iaste
 5 mîhnită pentru tine. căci pentru atîta lucru
 ușor te-ai mîhnit. Căruia împăratul, răspun-
 dzînd, îi dzise: știută iaste dzisa acéia a prea-
 înțelepților, că inimile blagorodnice nici întru
 cele preanefericite (și cît de nedejduite)
 10 tîmplări nu să înfrîngu. Că plîngînd împăratul
 nu pot, sau de pot nu sintu datori, să să bu-
 cure cei supuși. Iară eu am audzit oarecînd de
 la tată-mieu că niceodată nu să cade domnilor
 a lacrăma, fără întru unile dentru acéste cinci
 15 lucruri: /

f. 110° Înțîi trebuie a plînge domnului bun de scă-
 dérea și de stricăciunea republicii sale. Că
 bunului domnu să cuvîne strîmbătățile sale,
 șie făcute, să le iarte; iară a răscumpăra ori-
 20 cît de mici strîmbătăți care s-au făcut repu-
 blicii și viața a-ș pune cu cale iaste.

Așijdirea să cade a plînge domnului bun de i
 să va face silă cinstii sale. Că domnii carii
 nu răscumpără călcarea cinstii sale cu lacrimi
 25 de singe, acîia de vii sintu vrédnici să să pue
 în pămîntu.

Cătră aceasta sintu să plîngă domnii cei
 buni pre ciia ce pot puțin și cu multe supă-
 rări să învălătuescu. Că domnii carii nu
 30 plîngu nevoile méserilor, nice de un folos, ce
 în zădar trăesc pre pămînt.

Și iarăș, domnul bun trebuie să plîngă feri-
 ciia și lauda tiranilor. Că domnul cărui nu-i
 pare rău (de lauda) și răutatea tiranilor, ne-
 35 vrédnic iaste de dragostea și de slujbele celor
 buni.

23. Toate lacrămile pier
 ce-s vărsate de cineva,
 fără céle ce-s vărsate
 pentru plecarea spre
 Dumnedzău. Sido<nius
 Apollinaris>, 7, 14.

24. Mai gios de ce să
 cade domnului iaste
 plînsul la ivală. Tacit,
Anal<e>, 3.

1 dar K/pediapsă B,D,K/ucigași B,C,K// 2 oasele B,K/oarecari C/grec nemiș C, grec
 neamiș B/boeri grec K// 3 Arhelau B/dzisă D/ să știi, dzice B// 4 prevestite B,D,K/iaste
 C, este K// 6 iușor ai făcut mîhniciunîa B/te-i mîhnit C,D, ti-ai mîhnit K/răspundzîn-
 du B// 7 îi dzisă D/dzisă B/ iaste C, este K/aceia K/priaințelepților B, preînțelepților K//
 8 inimile/inemii D/nice B,C,D// 9 célia B, cele K/prianefericite B, prenefericite K/lîp-
 sește și cît de nedejduite D, fără paranteze K/neaîduite B, nădăduite K// 10 plîngîndu
 B// 11 nu sint B,D,K// 12 să să bucuria cei supuși B, cei supuși să s<ă> bucure K/iar K/au-
 dzitu B// 13 tată-mieu D, tatăl mieu K/niceodată că nu să cade B/niciodată K// 14 într-
 unele B, întru unele C,K/dintru B,K/acîastîa B, aceste C,K// 5 B,C,D// 16 întîiu B/scă-
 dére B, scădere K// 17 lîpsește de D/stricăciunîa B,C, stricare K/răpublicii D/țărilor B/lîpsește
 sale C,D,K// 18 că domnului bun D,K/să cuvîne B/strîmbătății D// 19 șie/luiș K/erte D,K//
 iar K// 20 strîmbătățile B/caria B/răpublicii D/țărilor sale B// 21 viața K/iaste C, este K//
 22 așjidîria B, așjiderea C, așjidere K/de să va face B// 23 silă K/cinstei D/că dom-
 nul care K// 24 călcare B,K// 25 singe B,C,D,K// 25 acela iaste vrédnic de viu să s<ă>
 pue B/sînt K/vrednici C,K// 27 acéstia B/sînt D,K/este B/sînt datori K/domnii buni
 D, domnul bun B// 28 cei ce pot B,K/multé B// 29 lîpsește să D/să învăluesc K// 29—30
 carii plîngu D// 30 mesărilor D/săracilor K/nici D,K/carii nu plîngu de nevoile mîsérilor
 în zădar și nice de un folos viețuesc pre pămînt B/de un folos viețuesc K// 31 pă-
 mîntu C// 32 lîpsește și B/ad. marg. iarăși C/și de ar ști domnul bun, trebuie K/
 domnului B/trebuia B/ferecire K// 33 domnii B, domnului K/căruia B,K// 34 lîpsește de
 lauda B,D, fără paranteze K/și/de B,D/răutatea B, răutate D,K// 35 nevrednic
 C,K/ iaste C, este K/dragostîa B, dragoste K/și slujbele K/slujbile D// 36 bunî B//

Pre urmă, de plînsu iaste domnului bun moartea celor învățați și a celor înțelepți oameni. Că nice o scădere în viață nu poate să să prilejască ma(i) mare domnului, decît
5 de va muri omul cel învățat, a căruie sfaturi ține întru otcîrmuirea republicii.

Acéstea Arhilau (călărețului) grecului care au fostu hulit căci au plînsu pe Evripid i-au răspunsu.

- 10 Și măcar că în cîtă cinste și preț au fostu filosofii și oamenii cei învățați, așea la rîmleni cum și la greci, ades pomenescu scriitorii cei vechi. Iară încă un lucru preavrednic de înșămnat voiu aduce aice. Nime nu-i dentre
15 toți carii au cetit istoriile — și ales a Rîmului—, să nu știe cine au fostu Știpio Africanul, cîtă laudă au pricinuit romanilor. Că și șie și Rîmului au potrivit pomenire, care nici întru une vacuri nu să va stînge, nu numai pentru biruirea Africai, ce și pentru vrednicia lui. Și
20 adevărat, nu trebuie puțin a socoti, de să vor tîmpla într-un om amîndoaă: și bunătatea și norocirea să fie. Că mulți din cei vechi mare laudă ș-au agonisit șie cu armele, care
25 pre urmă cu spurcata viață o au pierdut.

- Spun scriitorii romani că cel întîi scriitoriu de stihuri heroicești în limba lătiniască au fostu Enie poeticul, a căruia scrisori întru atîta de mare cinste li-au avut Știpio Africanul,
30 cît murind acela, preafericitul a romanilor, au poroncit să-i pue pre mormîntul lui stîlp cu chipul lui Enie, întru mărturie. Dentre care faptă <a> acelu Știpio, murind, putem culége cît au avut de dragi întru viața sa pre
35 cei învățați și înțelepți. Că au socotit că mai mare laudă va avea din stîlpul poeticului, decît dintru stiagurile și armele luate din Africa.

25. Prea greu lucru iaste a fi cineva și în războiu îndrăzneț și la sfat bun. Sal<Iustus>, Jugur<tha>.

26. Mulți sintu în vremea păcii foarte de nimică, iar în războiu, nu-s de urit. Tacet, Istor<ii>, 3.

1 iaste C, este K// 2 moartia B, moarte D/învățați și omenilor înțelepți B// 3 oamini D/ nici K/scăderia B, scădere K/viață K// 4 prilejască]tîmple B/mai mare C// 5 a căruia B,D,K// 6 ținea B/otcîrmuire răpublicii D/otcîrmuirea stăpîniilor sale B/ ocîrmuire K// 7 aciastia B, aceste K/Arhelau B/fără paranteze călărețul B// 7—8 de care s-au fost B// 8 pri Evripid D// 10 macari B, macar K/cinstia B/preți K// 11 oamini D/ așia B,C, așa K/rîmleni B, rîmleni C// 12 adesă K// 13 iar K/fără însă numai un lucru B/priavrednic B, priavrednic C, prevrednic K// 14 voi aduce C,K/ aicia B]aminte D/nimine nu este dintre K/dintre B,D// 15 au citit B,D/historiile B/și mai ales K// 16—17 cite laude B// 17 au pricinuit K/șie]luiș K// 18 care B,K/nice B,C,D/intr-une vacuri B, un vac K// 19 stînge]știarge B// 20 biruirea B, biruire K/vrednicia K// 22 intru un K/bunătata B,C, bunătate C// 23 norociria B, norocire K// 24 mari ș-au agonisit șie laudă cu armele B/șie]loruș K/armile D// 25 pe urmă B,D,K/spurcata]scîrnava B/viață K// 26 scriitori K/lipsește cel D/întîiu K// 27 litinească B, latiniască K// 28 a căruie C/scrisoare B,K/între B// 29 le-au avut B, li-au avut C, o au avut K// 30 priafericitul B, preferecitul K// 31 au poroncit B,K/să pue pe K// 32 mărturiia B/dintru B,K// 33 putiam B// 34 cullage B, culge K/cit de dragi va fi avut întru B/dragi în viața K// 35 înțelepți B// 36 avia B, ave K/den C, de D// 37 dentru C,D/steagurile B/armile D/den C,D//

Pre vremea lui Pir, împăratul Epirotelor, care era mare vrăjmaș romanilor, să vestiea în Țara Grecească Ținea, de niam thesalonic, ascultătoriu, cum spun, a lui Domestiu. Adevăr, istoricii cei vechi atîta socotiea de Țin(e)a, cît să fie fostu el/izvodul frumuseții vorovaei omenești, dzic. Că au fostu la cuvîntu foarte dulce și la socotială foarte mare.

Acest Ținea trei slujbe au avut în curtea lui Pir: întii, la cină de masă cu șăgi îl desfăta pre dînsul, că era în lucrurile șăgilor de mirat șegaciu. A doa, că faptele lui Pir el le scria, că era și mare vorovaci și a scrie cele adevărate dirept. A triia și cea de pre urmă slujbă avea, soliile mari și de mare triabă el le isprăviea, că era prea noruțit la minte și întru a isprăvi trebile foarte norocit. Că așa de mintos, multe lucruri le arăta și așa la sfat grăia deplin, cît nice dănăoar(ă) nu-i trebuia orator; în lucrurile isprăvilor boiarilor, pînă nu de sîrg, făcea îndată așădzămînturi mari, sau pace isprăviea vécinică.

Cătră acesta Ținea, așa oarecînd au grăit Pir: trei lucruri sintu pentru care dumnădzăilor nemuritori mare mulțămîtă dau. Întii căci împărat pre mine, nu slugă, m-au făcut. Că prea mare bine iaste celor muritori a avea slobodzenie a poronci și a nu fi legat ascultării nemăruie.

Așjidirea mulțămăscu dumnădzăilor căci mi-au dat inimă de fire vrednică. Că acela ce în toate ostenelele ostenește cu inima, mai bine ar fi fostu acela să fie murit mai timpuriu.

Pre urmă mulțămăscu dumnădzăilor căci așa întru cîrma republicii, cum întru a face războae ti-au adunat pre tine, mie tovarăș.

27. Mai multu agiuto-rește pre oameni vi-astea cea lată declt cea mare. Plin<ius>, Carte 4, 12.

28. Dentre cei buni oameni stăpinie și bunătate foarte dumnădzăescu lucru iaste. Plutarh.

29. Stăpînia între Dumnedzău și între oameni prea frumos lucru iaste. <Titus> Livie, Carte 2.

1 Pe vrémia împăratului lui Pir Epirotelor B/pe D/vrême D, vreme K/Epirotilor C,D,K// 2 a romanilor B/veste K// 3 Țineas B/neam B/thesalonian B, thesalonian C,D,K// 4 cum] pre-cum K/Dimostin B, Domistin K/adevărât K// 5 istornicii K// 6 să fi fost K/el fost B/frumoseței B, frumusețai C, frumuseții K// 7 cuventia B// 8 socotiale B, socotéle C, socotéli K// 9 acesta B,C,K/Țineas B/curte B,D// 10 cina K/șegi B,C,K// 11 în]întru B/șegilor B,C,K// 12 șăgaciū D, șegaci K, de șegaciū B/A doa slujbă avia că faptele B/a doa]al doile K/faptele D// 13 mare]mai D/vorovareți D/și a scrie]și scria D/célia B, cele K// 14 dereptu B, direptu C, drept K/a treia B, a tria K/de pe urmă B, di pe urmă D// 15 avia B, ave K/cele mari K/treabă B// 16 pria ascuțit B, pre ascuțit D,K// 17 triabele B/așa B/așa de mintos]așa de cuminte K// 18—19 și la svat așa deplin grăia, cît B/așa K/nici odineoară K/nu-i trebuie C,D// m. 26 și 27 lipsesc D// m. 28 lipsește B// 20 isprăvilor boerilor K]a războelor B// 21 sîrgu B/făcia B, face K/aședzămînturi B,C,K// 22 pacea B/vécinică K// 23 Țineas B/așa B,C, așa K/lipsește oarecînd D/au grăit]grăi B// 24 trii D/sint B, K/dumnedzeilor B,K// 25 lipsește mare K/mulțemite B// 26 pre mine m-au făcut, nu slugă K// 27 pria mare B, pre mare K/iaste C, este K/avia B, ave K// 28 slobodzanie C, slobodzaniia D/a poronci a mulți B,K/lipsește și B/și ascultorii nemăruia B// 29 nemăruia D, nimăruia K// 30 așjidéria B, așjidere K/dumnedzeilor B,K// 31 mi-au dat C/de firé K, din firia B/vrednică B// 32 ce]carele B/ostenelele B,D, ostenelele K// 33 să fi murit K// 33—34 de timpuriu să fie murit B// 35 pe urmă B/mulțamesc K/dumnedzeilor B,K// 36 așa B,C, așa K/răpublicii D// 37 te-au adunat B, ti-au adunat C//

Că mai multe orașe cu dulceața limbii tale
li-am supus, care să le fiu luat și dobîndt cu
arma cumplită nice dănoară n-aș fi putut.
Acéstea Pir au grăit priiatinului său, lui
5 Ținea poeticului. Vadză, dar, domnii și cei
mari, carii să află pre acéste vremi, cît de cu
priință au fostu domnii cei vechi spre oamenii
cei învățați, carii cu puține pilde li-am numă-
rat, măcar că cu mai multe a adaoge aș fi
10 putut.

CARTEA LUI MARCO AVRILIE CĂTRĂ POLLIO,
PRIIATENUL, ÎNTRU CARE SĂ ÎNCHIDE HULA
ÎMPĂRAȚILOR ROMANI, CĂCI POFTIȚA SĂ FIE
SCURȚI LA SCRISOARE ȘI LUNGI LA APUCAT.
15 AȘIJDIREA VIAȚA DOMNULUI CĂ ÎASTE
CEASORNIC OTCÎRMUIRII REPUBLICII.
AȘIJDIREA DE VIAȚA LUI PERIANDRU ȘI
PENTRU MORMÎNTUL ȘI PRAVILILE LUI ȘI
HOTARĂ CÎTEVA, ÎNTRU CARE LUCRURI CEI
20 VECHI AU AȘEDZAT FERICIȚA. CAP 12

Marco, împăratul romanilor, tribunul noro-
dului, preotul cel mare și tatăl moșiei, monarha
marele, lui Pollio vechifului priiaten sănătate
fericită și norocire diriaptă împotriva noro-
25 cului strîmb./

f. 111^v Cartea ce mi-ai trimis din Capua în Vitinia
o am luat și cu așea de voioș ochi o am cetit,
cît cu care inimă voioasă ai scris tu. Că știi
acea véche dzisă a lui Omir: ce să prăvești cu
30 ochi buni să îndrăgești cu inimă curată. Măr-
turișăscu-mă cu dumndzăii nemuritori că
eu nu ca un împărat Romei îț scriu, adecă ca
un stăpîn la slugă. Că așea mi s-ar fi cădzut
și pre scurtu și numai acélea ce ar hi fostu
35 de aședzare aș fi scris, carele întru priiatinul

1. Cu cît va fi cu firea
domnul mai înaltă cu
atîta de să va arăta
mai cu omenie celor
mai de gios, în prea
mare dragoste va fi
la norod. Nec<ephorus>
Gri<goras>, 6, 7.

2. Cu lucrurile, nu cu
slovele măsură lungi-
mea. <Grigorie de>
Nazianz, Carte 3.

1 orașia B, orașă D/dulceața B, dulceață D// 2 le-am supus B, li-am supus C/să le fi
luat K// 3 arme cumplite C/nici odineoară K// 4 aciastia B, aceste au grăit Pir
K/priiatenului B// 5 Țineas B/dară B// 6 care D/aciaște B, aceste K/vrēmi B// 7 iubitori
au fost B/lîpșește spre oamenii B/oaminii D// 8 cei]celor B/care B,K/le-am numărat B, li-am
numărat K// 9 macar că cu multu mai multu adaoge B/macar K// 11 cap al treisprădzéciale.
Aicia să pune cartea lui Marco Avrelie B/ante titlu Cap 15 K/Polio K// 12 priiatinul C,D,
prietinul său K/intru]în K/cară C// 13 romanii B/pohtia D// 14 la apucat lungi B// 15 așijdéria
B, așijderea C, așijdere K/viața K/iaste C, este K// 16 otcîrmuirei B, ocîrmuirii K// 17 așijderea
C, așijdere K, așijdéria să va dzice B/viața K// 18 și pentru]de B/și de pravilile B// 19 hotar
K/intru]în B// 20 așădzat D/terecirea K/lîpșește Cap 12 B,K// 21 tribunalul]prebunul K/nă-
rodului D// 23 marele monarhu K/Polleo D, Polio K/priiatin C,D,K// 23—24 s<ă>n<ă>tatia și
norocire driaptă B/sănătate norocită și fericită și norocire împotriva D/fericită]norocită
K/driaptă K/împotriva K// 25 strîmbu D// 26 Cartia C, Carte D,K/Cartia care ai trimis la
mine din Capua B/mi-ai trimis C, mi-i trimis D, mi-ai trimes K/den C/Vitania D// 27 o am]am
B/și cu voiuși ochi K/așea]acéia B/covecat așia de C/voioși B,C/am cetit-o B// 28 lîpșește
cît B,K ad, marg. C/voioasă B]vesală K/ai scris-o B]imi scrii K// 29 viache B/ace veche K/privșe-
te B// 30 buni B/să îndrăgește cu inimă curată K]cu inimă bună să îndrăgiaște B// 31 mă
mărturișăsc B, mă mărturișesc K/dumnezei B, dumnezeii K/cei nemuritori K// 32 a Romei
B,D, Romii K/îți scriu C]scriu la tine B]adecă nu B,K,adică D// 33 că așia mi-ar fi cădzut
B/așia C, așa K// 34 acéția B, acele D,K/ar fi B,K// 35 așădzare D/care B,K/priiatenul B,D//

cel ales nu să cade a face. Că oamenilor celor mari scrisorii niceodată a nu le încépe, iară a priiatinilor niceodată a nu le sfârși trebuie.

5 Scriu la tine, al meu Pollio, ca la mare priiaten, ca la tovarășul vechiu, ca la cel ce iaste credincios păzitor tainilor mele, a căru deprindire niceodată mie urită nu mi-au fost, întru a căruia rostu niceodată minciuna n-am aflat, întru a căruie făgăduință nemică smintit

10 n-am priceput, carele fiind așa aș face greșală întru legile priiatenii de te-ș feri pre tine oricît de tainile mele. Că orice cu supăr să face inimii supărate trebuie cu priiatenul credincios la un loc a aședza.

15 Tu pe sémne, Pollio, puțin socotești a fi ostentala împăratului roman în scrisori, în voroave, în mers, în mîncare și în toată viața a încungiura toate părțile a împărăției Rîmului. Iară de aceasta eu nu mă mir. Că viața

20 împăratului întru bunătate ales nemică altă nu-i, fără ceasornic, carele cu cei supuși sau să tocméște sau nu să tocméște.

De aceasta mă mir eu că așa sintu de neînțelepți romanii, așa de nevrédnici orașénii,

25 cît toți ar mărturisi cum de apărarea maestatlui său și de adagirea prostimei ar fi, cînd ar méрге domnul încet, cînd ar vorovi puțin, cînd ar scrie pre scurtu, întru scrisorile cărților, arătînd scurtare, zăbavă a nu face mai

30 lungă întru a supune țări streine nebănuind.

Iară adevăr, nu trebuie să poftiască oamenii cei înțelepți cugetînd domnii, neplecîndu-să spre tiránii, să fie cu voroavă bună, ca tuturor de-a tocma să aréte dreptate, să aibă cugete bu-

35 ne, pentru să nu rîhniască stăpîniile streine; inimă curată să aibă, ca să îmblîndzască mîniile

3. Cu multu mai ușor lucru iaste cu priiatenii tăcere decît voroava scurtă. Petrii <= Petrarca, *De fide uxoris*>.

4. Priiatenii cei bui și credincioși dragostea, nu norocul, îi împacă, Avio <= Ausonius>, *De mulți* <= *Ad Gratianum gratiarum actio*>.

5. Așa trebuie să <e> aședze priiateșugul cel nou, pentru să nu să strice cel mai vechiu. <Titus> Liv<ius>, 7.

1 oaminiilor D/cialor B// 2 scrisorile B,K/niciodată K/înciape B, înciapi C, începe K/iar K/și B// 3 a priiatenilor cărți B/niciodată K/firși B// 4 Polleo D, Polio K// 5 priiatin C,K/cel]acela B/ce]care B// 6 iaste C, este K, ești B/păzitoriu B,K/tainelor B,C,K/miale C, mele K/a căruia B,D,K// 7 deprinderia B, deprinderé C, deprindiré D, deprindere K/niciodată K/urită mie B/nu mi-au fost C// 8 întru al căruia D/căruie C/niciodată D,K// 8-10 într-a căruia făgăduință nemică smintitu n-am priceput, într-a căruia rostu niceodată nice o minciună n-am aflat, care fiind așa B/minciuni D/căruia D,K/nimică K/smintit] smintială D// 10 care K/așa C, așa K// 11 greșală B/légia B, legile K/priiatinii B, priietiniei C,D, prieteșugului K/te-aș feri B, ti-aș feri D,K// 12 tainele B,K/mele K/lipsește cu B/supărare K// 13 inemii B,D/triabue B/priiatinul C,K// 14 a o aședza B, a așadza C,D// 15 tu pe sémne]dar K/siame B/Polleo D, Polio K/socotéști B// 16 ostentala B// 17 voroavă B/mărsu B/și-n toată D/viața K// 18 încungiura B// 19 iar K/nu mă mier K/viața K// 20 ales întru bunătate K/bunătăția B/nimică K/alta B,K// 21 nu-i]nu este K/cesornic B/care B,K/supuși B// 22 tocméști K/nu să tocmiaște B, nu să tocméște K// 23 mă mier K/așa B, așa K/sint B,K// 24 neînțelepți B/așa K, așa B/nevrédnici C,K/orășianii B,C// 25 cit]cum K/ari mărturisi B/apăraria B, apărare K// 26 adaogeria B, adaogerea K/păriarii prostimei B/perire prostimii K// 27 ari mîarge B, ar merge C,K/ari vorbi B// 28 lipsește pre D// 28-30 ari scrie pe scurt scrisorile, zăbavă a nu face mai lungă întru a supune țări streine B// 30 țări C,K/lipsește nebănuind B// 31 iar K/adevărat K/poftească B, poftiască C, pohtiască D/oamini D// 32 înțelepți B// 33 spria B/tirănie B,C,D,K/și cu voroavă B// 34 dé-atocma B, întocma K/să ariatia B, să arate D, să arete K/dreptatia B, direptate C/cugiate B// 35 să nu rîhnească B, să nu rîhniască K// m. 2 și 3 lipseșc B// 36 ca]pentru ca K/mîniia B//

și aprindirile, cu inima să fie plecați ca să iarte strîmbătățile sale, să iubească pre cei supuși, ca să poată cunoaște slujbele lor, pre cei buni să știe, pentru să-i cinstiască pre
 5 dînșii, să cunoască pre cei răi, ca să-i înfrî-
 nédze și să-i opriască de reie. Că de altele ce să atinge de puțin folos ne iaste: domnul să margă mai iute, a mînca mai lacom, sau a scrie mai scurtu, că nu sémnele, de sintu oarecare chi-
 10 pului, ce nebăgarea de samă întru chevernisa sala stăpîniei strică.

De mare desfătare mi-au fostu mie, Pollio, cartea ta; iar mai mare desfătare mi-ar hi
 f. 112 fostu fața ta. Că scrisorile a vechilor/priăteni
 15 înoescu aducirea aminte de lucrurile trecute. Cît de cuvios lucru iaste corăbiiariului a face voroavă de primejdiile (de pre mare), cînd agiunge la uscat; vînătoriului să spue de frigul ce au suferit, cînd șede înaintea focului; călă-
 20 toriului de cale, cînd să află în odihnă a grăi; în dzua cea de izbîndă, a spune biruitoriului de războiu; însă preste toate bucuriile întréce acéia ce au fostu vechi priăteni, la fericie vorbăscu de ostenélele céle preagroznice carele
 25 au avut în tineréțile lor.

Un lucru mă créde și de acela să nu te îndoești a créde: că nime céle bune date de la Dumnedzău, nice a le mărturisi, nice a le moștini, nice a le cunoaște, nice a le petréce,
 30 nice a le păzi n-au putut, fără acela ce li-au agonisit acéليا cu multă ostenială. Că acéليا cu toată inima le iubim, întru agonisita căror vârsăm sudori multe.

Un lucru te întreb pre tine, care mai multu
 35 iaste dumnădzăilor că au fostu, să socotește și mai ales între oameni: acela dreptul Traian, țicul, cu toate războaiele Dachiei, Țării Nem-
 țăști și Ișpaniei, au acela Nero, cumplitul,

6. Céle pre cale făcîndu-le, împărății agonisăscu nume bun, iar céle réle lucrînd, să pierde numele. Isi-dorus>.

7. Légea nu de ce-i frumoas<ă>, ce de driaptă să întreabă. Si-n<eca>, Carte 36.

8. Face desfătare a pomeni răul după izbîndă. Sidonius>.

9. Ce-au pățimit lucru rău, la bine a-ș aduce aminte dulce Iaste. Sen<eca>, Hercules furens>, 3.

10. Ce să poate da omului lucru mai mare, decît lauda, véstea și volnicia? Plin<cius>, Panegyricus Traiano>.

1 aprinderile B,C,K, aprinderii D|| 2 să erte D/sale]salla B/pri cei D|| 3 supuși B/slujbile D|| 4 buni B/să-i știe B,D,K/cinstiască B,C|| 5 să-i cunoască B|| 6 înfrîndză C, înfrîndză D,K/oprească B,C/rélia B, rele K/altéle B, altile D|| 7 iaste C, este K/să margă]că ari mîarge B|| 8 ari mînca B/ari scrie B|| 9 scurt C/siamnele B, sémnele D,K/sint K/de sintu oarecare]de ură chipului B|| 10 nebăgaria B/chivernisal<a> B, chivernisala D|| 12 mi-au fostu C/Polleo D, Polio K|| 13 carte B/mai de mare B/mi-ar hi C, mi-ar fi K|| 14 priătini C, prietini K|| 15 aduceria B, aducerea C, aducere K/de lucrurile célia trecute B|| 16 iaste C, este K/corăbiiariului K|| 17 lipsește de pre mare B, fără paranteze K|| 17—18 cînd să află agiunsu la uscat B|| 18 agiunge C|| 19 șiade B, șade K, șidea D/denainte B, înainte K|| 21 zioa ce de izbîndă K/lipsește cea B|| 22—23 ce pe toate bucuriile întrîface, cînd acéia B/preste]pre C,D,K/întréce acéia K/priătini C,K/fericia B, ferecree K|| 24 ostenélele B, D,K/célia B, cele K/priagroznice B, pregroznice K/care B, K, carile C|| 25 tineréțele C,K, tinériațele sale B|| 26 te]tia B|| 27 a-1 créde B, a mă créde K/nimine K/célia B, cele K/bună B|| 28 Dumnezeu K|| 28—30 nici¹⁻⁵K/mărturisi B/moștiani B, moșteni C,D,K/petriace B|| 30—31 acela care le-au agonisit B/li-au agonisit C|| 31 acélea¹⁻² C, acele¹⁻² K/multe B/ostinéle B|| 32 le iubim]le-am iubit D/agonisita B/cărora B,K|| 33 multé B|| 34 té întreb B/care]oare B|| 35 iaste datoriu dumnezeilor B/iaste C, este K/dumnezeilor K/lipsește că au fost să socotește B/să socotește]socotești D|| 36 între] dintre B/oașini D/dreptul K|| 37 țicul]ținut B/războaile D/Dachii B/Țării Némțesti B, Țării Nemțesti K|| 38 Hispaniei B||

hrănit întru prea mare a Rîmului desfătări și dezmierdări? Au n-au fostu acela trandafir între spini și acestalaltu urdnică între flori? Au viața acelu preabun Traian n-au dat
 5 mirosul foarte cuvios, ca un trandafir, tuturor vécilor, iară a lui Nero neîmblîndzitului, de-făimare va aduce, rie (ca să grăescu așa) de urdnică, celor de pre urmă? Nu dzic că toți, iară mare numărul a celor buni iaste. Iară
 10 mulți domni, moale deprinși, au dat pricină ca pentru nebăgarea de samă, pentru paza țării au audzit de sine hulă rea. Că de oste-nélele sale céle deosăbite nice dănăoară, ne-făcînd grije, puțin grijăsc și socotesc osteni-
 15 aia streină.

Nu socotești, Pollio, că acmu, după ce m-am făcut, din voia dumnădzăilor, cîrmaciū lucrurilor lumii, ti-am uitat pre tine. Că precum am petrecut amîndoi desimea tineréților, așa
 20 voū ca la un loc să ne odihnim amîndoi, în meidianul néted a bătrînéților. Adusu-mi-am aminte precum amîndoi pen învățăturile căr-ților în Rodos am arat și în Capua, pin oștiri, ca o sămănatură am sămănat. Iară dumnă-
 25 dzăilor li s-au părut ca grăunțile norocului meu în Rîm să să coacă, iară ție și altor mai buni decît mine, măcar un spic norocul a da n-au vrut.

Nu pocū suferi să fiu cu greșală, la tine în
 30 prepus, cînd cugetul meu de credincios pri-iaten laudă ție va da. Că nestătătoriu norocul, dîndu-mi mie pre samă culesul viei sale, nu vor lipsi ție, mă crede, rodiții a casii méle struguri. Nice dănăoară acéstea să nu slo-
 35 boadză dumnedzăii cei direpți, nice dănăoară

11. Obiceașurile de multe ori după cum stau lucrurile să mută. Dio<Cassius>, Carte 41.

12. Cu cit iaste mai vechiu priiatenul, cu atîta-i mai bun. Pl<au>-nut<us, Truculentus>.

13. Cu care cale au îm-bătrînit oștianul pre acela <I> cînstéște. Cornisie <= Cornelius Gallus>.

1 între pria mare B/prea mari C, pre mare D, pre mari K/desfătare D, desfătări a Rîmului K//
 2 dezmierdăcuni B, dezmerdări D, K// m. 7, 9, 11 și 13 lipsesc B// m. 8 și 12 lipsesc D/acela]
 celalaltu B// 3 cestalaltu B, cestalalt D, celalalt K// 4 viața K/aceluia K/pria B, lipsește K/după
 Traian, ad. între paranteze care au petrecut-o foarte bine B// 5 repetă ca un trandafir K// 6 va-
 curilor B/iar K// 7 aduce]duce B/rie]rise B/ride de urzică, ca să grăesc așa K//fără paranteze K/
 așa B, C/de]di D, ca de B// 8 pe urmă B// 9 iar ¹⁻²K/iară mai mulți dintru cei buni sînt B/nu-
 măr este a celor buni K/iaste C// 10 domni deprinși molateci B// 11 ca pentru]cu B/nebăgare K//
 11—12 nebăgaria de samă a sa de paza țărilor de au audzit B// 12 țării K/sine K/ria B, rrea
 C, re K// 13 ostenélele B, D, K/cialia B, cele K/deosebite B/nici odineoară făcînd K/nici dănă-
 oară D// 14 grijé B/grijesc B, K/osteneala B, osteniă D// 16 nu socoti B, C, D, K/acum K//
 17 den C/dumnedzeilor B, K/cîrmaciū C// 18 lumiei B/te-am uitat B, K// 19 desimăia tinéria-
 țelor B, desime tineréților K/tineréțelor C/ așa B, așa voesc K// 20 lipsește amîndoi B//
 21 meideanul B, C, méidianul K/niated B, netid D, neted K/bătrînéților B, bătrînéta-
 lor C, bătrînéților K/mi-am adus B, adusu-mi-am C// 22 pin C, prin K/pi-nvățăturile
 D// 23 în Rodos am arat]în Ararat K/arar]arătat D/și]iar D/pen oștire B// 24 sămănat]făcut
 B/iar K/dumnedzeilor B, K// 25 grăunțele B, C, K// 26 iar K// 27 decît]de B/macar K]să-
 vai B/nu au vrut K// 29 nu pocū B, C, nu pot K// 30 cugetul meu, ție de credincios B/mieu
 credincios D/priiatin C, D, prietin K// 31 laudă-ț va da D/nestatornicul K/narocul D//
 32 viii B, D// 33 mă criade B, mă crede K, lipsește D/rodașii B// 33—34 rodiții struguri a casii
 mele K/casei B, casii C, D// 34 strugurii B/nici dănăoară C, niciodată K/aceasta
 B, aceste K// 35 dumnedzeii B, K, dumnădzăii C/ drepți K/nici odineoară K//

f. 112^v

să nu es din tâmplările céle nedrépte a nebu-
niei, cât în doadzăci de ani ce-am aflat eu de
pururea/ale tale uși, să găsești măcar într-o
clipală închisă de cătră tine inima mea.

5 După ce m-au înălțat norocul la scara îm-
părăției, doaa lucruri de pururea înaintea
ochilor în sintu pusă: adecă ca nice să fiu
răscumpărătoriu nepriiatenilor, nice să fiu
nemulțămitoriu de cătră priiateni. Că mă rog
10 dumnedzăilor ca mai nainte cu uitare să în-
groape viața mea, decît numele meu de ne-
mulțămitoriu să să însămnédze. Săvai să
închine cineva dumndzăilor jirtve cîte ar
vrea de multe, să aréte cătră oameni slujbe,
15 și oricine va fi nemulțămitoriu despre priia-
ten, în toată lumia, de la toți, va agonisi
hulă.

Și ca să știi, Pollio, cât de multu iaste să să
socotiască priiatenii cei vechi îț voiu spune o
20 pildă a filosofului, care să nu-ț pae greu a o
asculta. Între șapte a Țării Grecești prea-
înțelepți, în céle preavechi istoriile grecilor,
Periandru să numéște pre carele multă vréme
l-au avut în loc de domnu. Așea era de ascuțit
25 la minte și așea de cu poftă a bunelor lumii
aceștie, cât s-ar îndoi istoricii de dînsul a scrie,
oare mai mare ar fi întru dînsul a filosofiei
știința caré învăța în școale, au sila tirăniei
cu caré asupriia republica. Că știința adevă-
30 rului, nesupusă temelie, multe strică omului.

Al doilea an a împărății méle, fiind în Corinth,
vădzut-am mormîntul în care era îngropate
oasăle lui Periandru, pre carele era împregiur
stihuri scrisă cu slove grecești și preavechi
35 într-acest chip:

14. La pieptu, nu a-
fară, să ceacă priia-
tenul. Seneca, *De be-
neficiis*, 6.

15. <A> oamenilor ne-
muitoare iaste defăi-
măria; și atunci vie-
țuiaște cînd credi că
au murit. Pl<a>ut<us,
Persa>.

16. Așea să ne învă-
țăm, cât, precum au
fostu cuvintele, așea
să fie și faptele. Plato,
180 <= Seneca, *Epis-
tola* 10 >.

1 den D/întimplările K/cialia B, cele K/nediriapté B, nedirépte C, nedirepte D, nedrepte K// 2
doadzăci B, doadzăci C, doazăci K//3 de pururia B, di-a purure K/găsăști B,C,D,K/macari B,
macar K/întru o clipală K// 4 mia B, me K// 5 după cia C/inălțatu B/scara]driapta K// 6 doaa K/
de pururia B, di-a purure K, de prepus de pururea D// 6—7 înainte oamenilor sintu puse B/
înainte K/sint C,K/puse C/adică D/nic K// 8 răscumpărătoriu K/nepriiatinilor C,D,K/nici
C,K// 9 nemulțămitoriu B/priiatini C,K// 10 dumnedzeilor B,K, dumndzăilor C/mai
înainte B,D,K// 11 viața K/mia B,C, me K/numiale B, numile D/nemulțămitoriu
B// m. 15 lipsește B// 12 însămnédză B, însămnédză C,K, însămnédză D/săvai] macar
K// 13 dumndzăilor C, dumnezeilor K/jertve K// 13—14 cîte de multe ari vria B, cât ar
vre K/ariate B, arete K/oamini D// 15 lipsește ori D/dispre D/priiateni B, priiatin C,D,K// 16
lume K/despre toți K/de la toți, în toată lumea, va agonisi hulă D/agonesi B// 18 Polio
K/este K/sint B// 19 socotiască B, socotească C/priiatinii C,D, prietinii K/iț voi spune K//
20 nu-ți pae rău a asculta B/nu-ți pară K// 21 șapte B,C// 21—22 șapte înțelepți a Țării Gre-
cești acele prevechi K/preinvățați a Țării Grecești D/Țării Grecești B/priaințelepți
B/célia B/pria vechi B// 23 Periander B/numiaște B, numeste K/pre care K, care B/vréme
C, vreme K// 24 așia B, așa K// 25 mintia B/așia B,C, așa K/pohtă D/binelui K// 26 aceștia
B,C,D,K/s-ari îndoi B/istoricicii K// 27 filosofii C,D// 28 știința filosofiei K/care B,K, caria
C/invață C,D,K, repetă învăța B/sila C, K/tirăniei B,C,D,K// 29 care B,K, caria C/
răpublica D]țara sa B// 30 nesuppusă temeliei, multu strică B// 31 al doile B,C,K/
lipsește a B/împărăției K/mele K/in]la B/Corinthu B// 32 lipsește în B// 33
oasele B,C, oasile D/pe care B, pre care D,K/împregiur era B// 34 scrise C,K,
lipsește B/greclăști B/priavechi B, prevechi K// 35 într-acesta B, întru acesta K//

- Într-această groapă, îngustă, închide-să Pe-
riandru cel Mare,
A căruia lăcomie Hellas nu-i era îndestulare,
Cela ce norocurile méserilor de viu le mînca.
- 5 Carnea lui, în mormînt, viermilor mîncare
îaste.
Și carele cu scádéria a mulți oarecînd viețuía,
Cu a tuturor acmu, fiind moartă, iată binele
dzace.
- 10 Prea nenumărați din binile vieții i-au dez-
brăcat, fiind el viu;
Sloboade pre mulți din moarte, fiind el
mort,
Viața celor nevinovați au spartu cu vărsare
15 de singe
Și din sudoarea săracilor a petrece preamare
laudă avea.
Întru a face să arăta drept, singur pre sine
tiran;
- 20 Întru nepăzind legile neîmblîndzit
Au curvit în toată noaptea și arăta 16 mij-
loce de tiranie;
Iară a răutăților lui deșchis martur va fi
Corinthul./

17. Voroava frumoa-
s<ă> făr<ă> obiceiuri,
rău să învață. Pli-
n<ius>, 3, *Epist<ola>* 3.

- f. 113 25 Era și altele pre mormîntu scrisă, ce fiind
singur în cîmpu, era ștersă de apă slovele și
fugiía ochii a ceti mai multu; că era piatra
mormîntului véche și cu mare cheltuială pre
acéia vréme făcută; ce den negrija s-au stri-
30 cat, de care nu-i mirare, că atîta îaste de pu-
térnică vrémia, cît și pre oamenii cei vestiți
cu uitare îi astupă și case iscusite gios le
oboară.
- De poștești, Pollio, pe ce vrémia au fostu
35 acest filosof tiran, să știi, cînd s-au făcut
Catina, preavestitul oraș a Sicilii, în rădăcinile

18. Nemică nu-i fără
grija de a nu să vechi.
Sen<eca>, *Quaestiones
naturales*, 6.

1 Întru această K/inchide-se C// 3 cărué C/Hallas K// 4 cela ce]carile B/norocirile K/mésărilor D]săracilor K/de viu le mînca miăserilor B// 5 carne B/in mormînt]după moartia B/mîncare îaste viermilor B/este K// 7 carile D, care B,K/scădere C,D, scădere K/viețuía oarecîndu B// 8 acum K/moarte K/binile D/acmu, iată, mort bi- nele dzace fiind B// 10 pre nenumărați B,C,D,K/den C/binele C,D,K/i-au] au B// 11 fiind viu el B// 12 den C/moarté B/fiindu mortu el B/mortu C// 14 Viața au spartu cu vărsare de singe celor nevinovați B/viiața K/vărsare C/singe D,K// 16—17 Și pria mare laudă avia a petriace din sudoare celor săraci B/den C,D/petrece K/pre mare K/ave K// 18 Întru a face drept să arăta singur D/singur B,K/sine K// 20 nepăzire legilor K/liagile B// 21 curvii toată noaptea B/noapte C,K/și au arătat K/mijloace B// 23 iar K/martur vi fi K// 25 alte B, alteli C, altile D/scrise B,C/ce că era singur B// 26 singuru C, singur D, singure K/de ape era știarse slovele B/sloville D,K// 27 citi B,D/ piatra B// 28 mormîntului]gropniții B/viache B, veche K/pe B/aceia K// 29 vreme K/fă- făcută B/din B,K/negrijé B,D/negrije C,K// 30 nu este mirare K/iaste C, este K/putiarnică B, puternică C,K// 31 vreme K/oaminii D// 32 casă D,K/oboar<ă> C// 34 De poștești a ști Pollio B/pohtești D/Polleo D, Polio K/ce]care B/vréme C,D// 34—35 să știi pre ce vreme au fost acest filosof tiran, cînd K// 36 priavestitul B, prevestitu K/Siciliei B,C,D,K//

Etnii, când era Perdica al patruea împărat a machidonienilor, 1) Cardisca al patruea împărat a Midilor, 2) Candarol al cincilea împărat a Lidii, 3) Asaradoh împăratul has(i)r(i)-
 5 dénilor și Merodah al doisprădzécilea împărat a haldeilor și Nomma Pombilie al doile craiu Rîmului; dzic, pre vrémia acestor împărați buni au stăpînit în Corinth Periandru.

Și aceasta să știi că Periandru măcar că
 10 nu numai cu fapta ce și cu véstea tiran în gura tuturor era, iară cît cu viața rău, cu atîta iscusit cu voroava și întru așădzare bună republicii foarte nevoitoriu era. Că nime în toate așa de bun nu iaste întru care nemică
 15 lucru de hulă să nu să afle și nime așa de rău cît să nu să afle întru dînsul nemică lucru de laudă. Iară măcar că nice prea tînăr, nice prea bătrîn sintu, țîiu minte că am vădzut oarecînd pre Traian împărat, stăpînul mieu, cinînd
 20 în Agripina și poate fi den tîmplare să scornisă voroavă de cei buni domni și de cei răi, a véciilor trecuți, așa greci, cum și romani. Și oarecine au fostu, care, de mirat, lăuda pre Octavie, iară pre Nero acela cumplitul îl huliă.
 25 Că vechiu obiceiău iaste a să îmbuna domnilor ce-s de față și a huli pre cei trecuți. Traian împăratul, carele de grăia vreun cuvîntu la masă, mîncînd bucate și în beserică rugîndu-s(e) ca o minune era, întru acéta dzi, vădzînd pre
 30 unii și mai pre toți a-și sămeți mădulările întru lauda lui Octavie și pre alții pre Nero hulînd, că trec modul, luînd aminte, dzis-au Traian: că să laudă de voi Octavie mă bucur; iară fiind eu de față că să hulește Nero mă

19. 1. Ciaxares; 2. Candavles; 3. Ashardon.

20. Nice cei buni toate le păzăscu drépte, nice cei răi în toate nu greșăsc. Apol<ejus>, *De filos<ofie>*.

21. De laudă multe fac și cei răi. Plut. <=Plinius>, *Pan<egyricus Trajano>*, 3.

22. Zavistila pre ascunsu îmbunătură aiave. Tacet, *His<torii>*, 4.

23. Laudele céle ade-vărate agîungu. Filo.

24. Să să inchidă urile cu îngropare. Cas<iodorius>, 20.

1—2 al patru ¹B, al patruea ²B,D, 1—²C, 1—²K// 2 machedonîanilor B, machedonénilor K/Cardechea B, Cardichia K// 3 al cincile C,D, cincile K// 4 *lipsește* împărat¹ D/a lidilor K/Asaradoh al noolea împărat asirîianilor B/has(i)r(i)dianilor C, hasîndilor K// 5 *lipsește* și B/ al doisprădzéce B, al doisprădzécele C, al 12 K/împărat haldeilor B// 6 Numma Pompilie B, Nomma Pombiliia K/craiu B// 7 *după* Rîmului *ad. între paranteze* Romanilor B/pe vrémia dzic B/că pre vreme K/vrémia C// 8 buni B/stăpînit B/Corinthu B// 9 macari B, macar K// 10 viaste B, veste K// 11 iar K/cît]cum B/viața K// 12 cu atîta]așa B/iscusit la voroavă D/așdzare B, C,K/bunii republici K// 13 răpublicii D/nimine K// 14 așa B,C, așa K/nu iaste C, nu este K/nimică K// 14—15 nemică de hulă vrun lucru B// 15 să nu afle B/nimîia B, nimine K/așa B,C, așa K// 16 cît nemică să nu s(ă) afle întru dînsul lucru B/ nimică K// 17 iar K/macari B, macar K/nici 1—²K/pria tînăr B, pre tînăr K/pre bătrîn B,K// 18 sint DK/iară țîiu minte B/țîn K// 19 oaricînd D/pe D/împăratul B// 20 din B,D,K/tîmplările B, întîmplare K/să scorni B,C,D,K// 21 voroava B/de]di 1—²D/domni B/vecilor K/vacului trecut B// 22 așa B,C, așa K/cum romani B/oaricine D, oricine B,C,K// 23 au fostu]fusésia B/laudă D// 24 iar K// 25 vechi K/viachiu obiceiău B/iaste C, este K/domnilor a să îmbuna K// 26 de față]în viață B/ce-s]ce sint K/trecuți]morti B// 26—27 Traian prebunul împărat B// 27 care B, carile D/grăia B/vrun B// 28 beserică B, biserică D,K/rugîndu-să B,C,K// 29 minunia B/era]să socotiia K/faceia B/vădzînd C,K// 30 și]sau K/ a-și sămeți]așe sămeți B, așa sămeți K// m. 18, 21, 24 și 25 *lipsesc* B// 31 iar pre Nero hulînd K, hulînd pre Nero B// 32 modul]orînduoiala K/ au zis K, dzisă B// 33 voi]cei vii B// 34 iar K/jia B/hulești K/grăiaște rău de B//

mîhnesc. Că grozav lucru ăste domnului viu
a suferi înaintea sa să să vorbească de rău
de vreun domnu mort.

Adevăr, fost-au Octavie împărat bun, iară
5 nu veț dzice că n-au putut el să fie fostu mai
bun. Fost-au și Nero prea rău, iară n-au
putut să fie și mai rău? Care pentru aceasta
o dzic că al cincile an a stăpîniei sale Nero,
decît toți au fostu mai bun și în noaă ani
10 pre urmă decît toți mai rău. Deci, de ăste
pentru ce să să huliască, ăste pentru ce să s<e>
și laude.

Cade-să oamenilor aleși, cînd grăesc de dom-
nii cei morți, cătră domnii ce sintu, singură
15 numai a lăuda bunătatea lor, în caré să afla,
f. 113^v iară nu să să sloboadă a spune]de răutățile
cu carele au fostu însămați; căci celui bun
plată i să cade căci siléște dreptu sine cu bună-
tățile, iară celui rău să i să dea și ertăciune:
20 că din slăbăciune nebunéște.

Acéstea toate, fiind eu de față, li-au dzis
Traian împăratul și cu atita greutate au grăit,
cît oricine era să rușinară și toți au tăcut.
Că adevărat, nu are așe mare durére cumplita
25 certare a omului, pentru deznedejduita rău-
tate, cît aduce omului celui rușinos, rușine,
un cuvîntu răstit.

Acéstea ție, Pollio, pentru acéia le spuū,
de vréme că Traian, luînd epitropiia lui Nero,
30 ar fi găsit și întru dînsul ce ar fi de laudă.
Acéstiaș și de Periandru socotescu, pre carele
de-l pedepsim pentru réle ce au făcut, faptele
pedepsim, iară pentru cuvintele carele au
grăit bune și pentru legile care au făcut bune
35 (lucru ăsté) îl apărăm. Că nemică celui rău
nu-i mai ușor, decît drept a méрге înaintea
altora; și nemică aceluiaș nu mai greu, decît

25. Nemică de cei tre-
cuți să nu vorbim. Să
fie moartea hotarul
răutăților. Fab<ius
Quintilianus>, *De-
clamații*, 6.

26. Așea de cei răi
céle bune, cum de cei
buni céle réle, gurile
céle mîncunoas<ă>,
batgiocurescu. Ridor-
gu <= Rigordus>.

27. Cînd fac tăcere
domnii cei de pre urmă
de domnii cei trecuți
aľavea lucru ăste
cum acéľlaș fac și cei
de pe urmă. Plin<ius>,
*Panig<iricul lui Tra-
ian>*.

28. A omorî nu-i pe-
diapsă, ce sîrșit. Fa-
b<ius Quintilianus>, *De-
clamations*, 11.

1 iaste C, este K// 2 înainte sa K, înainte lui B/să vorbască D, să să vorovască K/lîpsește
de B// 3 vrun B/mortu B// 4 adevărat K/au fost K/foarte bun B/iar nu veți K, iară
nu veți B,K// 5 să fie fost el mai bun D/să fi fostu K/și mai bun B// 6 au fost K/pria
rău B, pre rău K/iar K/n-au]au B// 7—8 lîpsește care pentru aceasta o dzic D//8 că în 5 ani
a stăpîniei sale B/cincele K/stăpîniei D// 9 în 9 ani B// 10 pe B/iaste C, este K// 11 hu-
lească B/iaste C, este K/să să și laude B,C// 13 cadî-să D, să cade K/oaminilor D/cîndu
grăiascu B// 14 cei ce sintu D/ce sint vii K// 15 bunătate a lăuda în care K/bunătatea
B// 16 iar K/nu să să sloboadă]nu să-și facă slobodă voia B/răutățile lor K// 17 care B,K/căci]
că B,C,D,K// 18 silești K/sine K// 19 iar K/ertăciune B// 20 că]căci B/den C/slăbiciunia
B, slăbiciune C,D// 21 aciaste B, aceste K/findu B/le-au dzis B// 22 lîpsește împăratul
B// 23 oaricine B/lîpsește și D/au tăcut]tăcură B// 24 așia B, așea C,D, așea K/de mare
B/mare]mai rea D/duréria B, durere K// 25 certare omului B/deznedejduita B, deznădăjduita
K/răutatia B// 26 cită C,K// 27 răstitu B/rostit K// 28 Acéstia pentru acéia ție li-am spus
ție, Pollio B/Aceste D,K/Polleo D, Polio K/aceia K/spun K// 29 vreme K/epitropia K// 30 ar
fi găsit și întru dînsul]au aflat întru dînsul B/ce ar fi fostu de laudă B// 31 acestiaș
B, acésteaș C, aceste K/care B// 32 pedîapsim B/réle]răutățile K/ce au]care le-au B/faptiale
B// 33 iar K/cuvențele B, cuvintele D/ care B,K// 34 bune 1-2]bine D/légile B/buné² B// 35
lîpsește lucru ăsté B,D,K/iaste C/nimică D,K// 36 nu-i]nu este K/iușor B/dirept B/miar-
ge B, merge C,K/inaintia B, înainte K// 37 nimică K/nu-i mai greu B, nu-i este mai greu K//

a face dreptu (și spre a face dreptu pre alții să-i aducă). Și așa legi multe, ce-au dat Periandru corinthénilor, din care céle mai puține le voiu spune aice, carele sintu așa:

- 5 De ar ucide cineva în sfadă pre altul, numai să nu fie fostu cu vicleșug, să nu-l pedepsască de cap, ce a fratelui celui ucis, sau a rudeniei lui cei mai de aproape în viaci slugă să-i fie. Că mai ușoară pediapsă iaste moartea scurtă,
10 decît robie vécinică.

- De ar prinde pe cineva tîlhuind, să nu-l omoară, ce cu sãmnu în frunte să să însãmnedze, să să cunoască cine ar fi. Că oamenilor celor nu de tot fără rușine mai mare rău
15 iaste defăimarea cea lungă, decît viața cea scurtă.

- Oricare bărbat, sau fámée, întru scăderea altuia va grăi minciuni, acela, sau acéia, o lună încheiată să poarte o pietricia în gură;
20 că nu-i cu cale a avea slobodzanie a grăi; că cel ce au birfit iaste neînfrinat.

- Oricare bărbat, sau fámée, ar fi pricina turburării și învrăjbiturilor în oraș, cu sudalmi însãmniindu-să, din oraș să să lépede,
25 de vréme ce nu poate fi ca să fie priiaten dumnedzăilor cel ce face prieteșuguri cu oamenii cei de aproape.

- Oricare oroșan va lua facere de bine de la altul și să va arăta nemulțămitoriu, pentru
30 această faptă certare cu moarte să i se facă aceluia; că omul nemulțămitoriu pentru bine nevrédnic iaste de agonisit camata vieții.

- Socotește acmu, Pollio, care ț-am spus istorie véche cît era corinthénii de blîndzi spre
35 ucigașii de oameni, cît de milostivi cătră cei vinovați întru furtușaguri, iară pre cei nemulțămitori, neagonisit nemică, fără de zăbava

29. Care cu cît mai multu petrețe viață ne-bună, cu atita iaste mai mișăl. Tacit, <Annales>, 14.

30. Cine nu să rușiniadză de oameni, amăgêște pre Dumnedzău. Curteți <= Curtius>, 7.

1 drept ¹⁻² K, drept¹, drept² C, dreptat² B/fără paranteze K// 2 așa B, așa K/légi B// m. 27 lipsește B, K// 2 datu B// 3 conrinhianilor B, C/den C, lipsește B, K/caré B/célia B, cele K// 4 le voi spune K/aicia B, aicea C/care B, D, sint K/așia B, C, așa K// 5 de va ucide B, de ari ucide C// 6 fie]fi K/hicleșug B, vecleșug K// 7 rudii lui B// 8 aproapi C/véci C, veci D, K// 9 ușoară B/pedeapsă B, C/iaste C, este K/moartia B, moarte C, D, K// 10 robia B, D, K/viacinică C, vecinică K// 11 De va prinde pre cineva D/De va fi tîlhuit cineva (și aflat), să nu-l omoară B/De ari prinde C/pre cineva tîlhăind K// 12 însãmniadză C, însãmnedză D// 12-14 în frunté să-l însãmnedză, dintru care sãmnu cine ar fi să să vadză. Că celor nu de tot, oamenilor fără rușiné B// 13 oaminilor D// 15 iaste C, este K/defăimare B, K/ce lungă K/viața ce scurtă K// 17 veri bărbat, veri muiarea B/feméi K/scăderea B, scădere K// 18 altul D/sau]ori B/aceia K// 19 lipsește încheiată K/intreagă B/poartia B/petrice D// 19-20 pietrice încuiată în gură; că nu este K// 20 cali D/a avia B, a ave K/slobodzenie B, K// 21 că cel ce]acela care B/iaste C, este K/du]pă neînfrinat ad. între paranteze sau fără friu B// 22 Oricine, veri bărbat, veri fáméia B/feméi K/ari fi C, va fi B// 23 turburării B, K/și a învrăjbiturilor C, D, K// 24 sudalmă B/den C/lepede K// 25 vrémia B, vreme K/ce]că B, D/nu poatia B/prietin K/dumnezeilor K// 26 cel ce]care B/priiateșuguri C]nepriiateșuguri B/oaminii D// 28 orașan B, D, K/facire de bine D]bună-facéria B// 29 nemulțemitoriu B// 30 aceasta B, C, D/certaria B/să-i faci D, să-i facă D, K// 31 nemulțemitoriu B// 32 nevrédnic C, K/iaste C, este K/agonisit B/camata K/viații B// 33 socotește B, socotești K/acum K/Polio K// 34 istorie B/viache B/corinthianii B, corintheni C// 35 ucigaș B/oamini D// 36 iar K// 37 neagonisit B, neagonisind K/nimică D, K/lipsește fără de zăbava B, K, adacs ulterior C//

poronciia a-i ucide (fără zăbavă). Ce mie în<i> pare căci au făcut dreptu corinthénii; că nice cu un lucru mai multu nu să turbură omul înțeleptu decît cînd vede pre cela ce au 5 luat bine de la dînsul nemulțamitoriu./

f. 114 Această istorie a lui Periandru am vrut să o spuîu numai pentru să vedzi și să cunoști cît hulesc și liapăd nemulțamita pentru bună facerea și că voi nevoi să nu iau greșală nemulțamirii; că nu-i acela desăvîrșit întru 10 bunătate, carele tare hulește răutatea, ce carele-i strein de dînsa.

Te rogi ca să-ț scriu, Pollio, în care lucruri oamenii den vécii trecuți ș-au socotit fericia 15 sa. Că așa era de multe féliuri hotară, unii urînd viața, alții poftind, alții cercînd lungimea vieții, alții scurtînd-o; ciia pentru desfătările carii petrecia, cercînd ostenélele, a cărora mulțime de féliuri nu altă pricină au 20 fost, fără cît au avut cîteva féliuri de hotară; că pre gustu îl face despărțire, de cearcă oamenii féliuri de mîncări știute. Ce lăsînd mai încolo graiul lui Marco Avriile, ce au răspunsu mai pre largu, să scrie aice pre scurtu, cum 25 au arătat fericieile celor véchi, întru ce lucruri le socotesc.

Epicur filosoful, după ce să robi de Lisandru, tiranul Peloponisului (Moriei) și avîndu-l de mare desfătare, atîta cît și Epicur, nu acmu ca 30 un filosof, uitînd învățăturile, ce ca un dobitoc, după răutăți dîndu-să, că oamenii carii din povățuirea firii nu să pliacă spre bunătați îndată cît de mică tîmplare să dau după răutăți, ce așa au dzis acestu filosof dobitocescu, 35 nu omenescu, cum fericia stă, cînd au cei învățați așternuturi moi, cei dezmiertați cînd nice

31. Cine cearcă pre altul de greșală, acela trebuie să fie strein de greșală. Amvros<ie, *De officiis ministrorum*> 2.

32. Nemică nu-i mai cumplit decît cînd să nalță cel de gios.

33. Zăbava fără carte moartă iaste și omului viu gropnița. Seneca>, Carte 82.

34. Nebunul lesne aruncă piatra în puț, iară cel înțelept cu greu o scoate.

35. Și întru vrăjmași ne mirăm de bunătațe. Curt<ius>, Carte 4.

1 poronciia K|(fără zăbava) a-i ucide poronciia B|lipsește fără zăbavă D, fără paranteze K|| 2 căci|cum B, că K|derept B, drept D|corinthianii B, corinthenii K|| 3 nici K|nu să turbură B,D,K|| 4 înțeleptu B|vede B,K|pre acela B, pre cel D|| 5 binele B,C,K, binile D|nemulțamitoriu B|| m. 29 lipsește B|| 7 să o vedzi D|| 8 hulescu B|leapăd B, liapădă D|nemulțemita B|pentru facere de bine K|| 9 faceria B|greșală B|nemulțemirei B, nemulțamitorii D|| 10 că nu este acela K|desăvîrșit B|| 11 bunătația B|care B,K|hulește tare răutatea B, hulește tare răutate K|| 12 carele este K, careli-i D, cari-i B|streini B|| 13 să-ți scriu B,K|Polio K|în|întru D|lucru B|| 14 oamini D|oameni a vacurilor celor trecute B|din D,K|vecii K|ferecure lor K|| 15 așa era hotară de multe féliuri, unii urînd viața K|așa B,D|multe B|fialiuri B, féliuri C|| 16 poftind D|cercînd|cerind B|lungimia B, lungime K|| 17 scurtîndu-o D,K|cêta B|| 18 care K|petrecia C, petrece K|cercîndu B|ostenéle B,C,D,K|| 19 mulțimia B|fialiuri B, féliuri C,K|| 20 fialiuri B, féliuri C,K|| 21 gustul B|despărțit B, despărțiri K|| 22 omenii B, oamini D|fialiuri B, féliuri C,K|de|și de D|știute|și neștiute B|lăsînd B,C,D,K|| 23 Avrielle B|| 24 aicea C|mai pre scurtu D|pe scurtu B|| 25 ferecure K|viachi B, vechi C,K|| 26 le socotia B,K|| 27 Alexandru B|| 28 Peloponesului B|Moreii B,K, Morii C, lipsește D|| 29 atîta|așa B|lipsește acmu K|| 30 uitîndu B|| 31 răotăți K|oamini D|| 32 den C|povățuirea B, povățuire K|| 32—33 nu să pleacă la bunătați ori în cită de mică tîmplare ce iau, lesnia să dau după răutăți B|îndat C|de|din K|întîmplare K|| 34 răotăți K|așa B, așa K|dobitocescu B|| 35 omenescu D|ferecure K|| 36 învățați|neînvățați B|moi|moale B|dizmerdat K|nici K||

de răceală, nici de herbintială nu să asuprescu, cei curvari de au mueri frumoasă, cei bețivi de au vin bun și ospéte dulci (cînd au).

- 5 Eshil poeticul, întrebîndu-să în ce ar sta fericia omului, să fie răspunsu: în somnu că ăaste fericie, dînd socotiala aceasta că noi, dormind, nice clătirea cărnii ne supără, nice vrăjmașii ne gonescu, nice priiatenii ne strigă, 10 nice cumplita iarnă ne asuprește, nice herbinteala verii ne dodiaște, nice ne învăluim cu acéle ce le videm, nice de durére nu ne vătămăm, nice céle împotrivă ne asuprescu și nice a trupului durére simțim, nice a sufle- 15 tului turburări.

- Pendari dzice, cînd sufletul cel din lontru, partea cea mai mari întru multe lucruri, să supune trupului celui den afară, acéia dzic a fi fericită (și a să numi și a să socoti), care 20 nice une dureri în trupul său nu are. Că fiind carnea tristă (și trupul vătămat) nu poate stăpîni în inimă bucurie. Aceasta dară a lui Pindari socotială urmînd thevanii, fără alte toate niamurile năsilnice sintu ca să nu aibă 25 durerile trupului. Annius Săver mărturisește precum ei în toate lunile iș slobodzia sînge din vîină, pentru să să curățască de singile cel f. 114° adaos și în toate săptămînele/făcea vărsări pe gură, pentru împlerile trupului. Așijdirea 30 ades mergea la feredeu, pentru să s<e> feriască de înflături și féliuri de mirodenii, ca să nu simtă din locurile necurate vreun greu. În scurtu, nice un lucru nu păziia thevanii mai multu fără numai în tot féliul de desfătări a 35 păzi și a griji moale trupul său.

1 nice C,D/herbinteală B, fierbintială K|| 2 muări frumoase B,C|| 3—4 de au vinuri bune, marghiului și giambașii, ospéte dulci, cînd au B|| 3 ospéță C, ospéță D,K|| *lipsește* cînd au D, fără *paranteze* K|| 5 ari sta C|| 6—7 ferecire ¹⁻²K/să fi răspunsu K/ăste C, este K/jari sta B/ferecia ²B,D/socoteala B, socotială C|| 8 dormindu B/nici ¹⁻²K/ni ¹D/clătirea B, clătire C,D/ne] nu ne B|| 9 nici K/priiatinii C,D,K/ne¹⁻²] nu ne B|| 10 nici¹⁻² K/ne] nu ne B/iarna cea cumplită B/asupriaște B, asuprește K|| 11 nici K/herbintiala D, fierbintiala K/dodeiaște C]dogorește K|| 10—12 nice vara cea hierbinte nu ne dodiaște, nice cu zavistiia nu să învălătuescu acélia carele le vediam B|| 12 acelea D, acele K/vedem K/nici K/duréria B, durere K]puru-rea D/nu s<ă> vatămă B|| 13 nici K/cele K/împotrivă D,K/nu ne asuprescu K|| 14 dureri D, durere K/simțim D|| 13—14 célia împotrivă nice ne asuprescu, nice ne odihnescu; mai pe urmă, cînd dormim, nice a trupului duréria simțim B|| m. 33 *lipsește* B,D|| m. 35 și m. 36 *lipesc* B|| 14 nici ¹⁻²K/tulburaria B, tulburări D,K|| 16 Pindar B/den C]lăuntru K|| 17 parte B,K/cea mai mare B, ce mai mare K/intru] în B|| 18 *supune* B/din afară K, dinn afară K/aceia K, acéla B|| 19 fericită K, fericită B/*lipsește* și a să numi și a să socoti D, fără *paranteze* K/care B,K|| 20 nici o dureri K/duréri B/in-are B|| 21 carnia B/fără *paranteze* D,K/nu poatia B|| 22 bucuria B/această B] dar K|| 23 Pindar C,D, Pendar K, Pirdar B/socoteală B/thivanii C/altele K|| 24 neamurile B/năsilnice]silitori B/sint B,C,D,K/să n-aibă durerile B|| 25 Sever B,K/mărturisiaște B, mărturisești K|| 26 slobodzie D|| 27 den C/singele B,C,K|| 28 săptămîinile B,C,K]stăpîniile D/făcia B, făce D,K|| 29 umplurii<e> B, umple- rile K/așijdire B, așjdere K|| 30 adesă K/adias la feredéia mergia B/merge K/să să ferească B|| 31 umflături B,K/și de fiaturi B/feliuri C,K|| 32 nu simtă B,D,K/den C/ vrun C|| 33 scurt C/nici K/mai mult thevanii B,C,D,K|| 34 numai] cît B/fialiul B, feliul C,K/desfătare C,D|| 35 moale]dezmiardare B/trupul]trupului A,B/său]lor K||

36. Mai lesne ăaste ca-
lea de la bunătate la
curvie, decît de la
curvie la bunătate. Va-
<erius>Max<imus>,2,1.

Zino, cu a căruie meșterșug și minte la făpura turnului așa vestit și sfatul lui, Ptolomeu, întru ocîrmuirea stăpîniei sale, l-au avut; că demultu domnii carii nu asculta sfaturile celor învățați să socotiia în numărul celor nebuni. Într-acel turnu ce l-au făcut Ptolomeu, fiind cu tărie făcut, multă vreme au ținut Ptolomeu pe preaiubită a sa priiatină, așa să să păzască mai bine cum cu cuviință să petriacă. Că mai de multu persii, sichionii și haldei(i) lua mueri numai pentru să facă copii buni, carii ari moștini pre urma lor, iară de desfătare, de curvie, avea țititori. Și așa într-acel turnu fiind mulți eghipteni boinicii sau luptători, între carii unul era mai mare, pre carele nime nu-l putea da gios, cu acela într-o dzi să să lupte, tîmplîndu-să lui Zino, l-au trîntit Zino pre acel luptătoriu mare, de care biruință au dat pricină lui Zino de au socotit că fericia nu într-altu lucru stă, fără numai întru biruire cu luptătura tăriei, așa cît să-l poată pre altul a-l da gios și cu picioarele. Căci, dzicea Zino filosoful, într-aceasta căci au trîntit gios pre luptătoriu, mai mare feliu de biruință că ar fi, decît pre mulți a birui în războiu. Că în războiu fără dreptate unul agonisește și izbîndă, a căriia mulți părtași au fost; iară la trîntit, precum unul să luptă, așa numai a unuia iaste izbînda.

37. De sintu cinstese care li face, toji să știe, iar de-s grozave ce folos că nu li-ar ști nime, știindu-le tu. Sen<eca>, Carte 43.

38. Crêste îndrăznirea cu ispita. Plin<cius>, 9, Carte 13.

39. Care iaste la cei buni laudat, rob iaste celor răi. Tacit, *Annales*, 4.

30

DE ANARHASI FILOSOFUL

În zilele lui Erechta, al șaptelea împărat midilor și Tarcvinie Priscu al cincilea împărat romanilor, era în părțile Ștîtiei (tătarălor) un filosof anume Anarhasi din orașul Epemi-

1 Zeno B/cu a căruia B,D,K/mesterșug K/minté B// 2 așa B, așa K/svatul C/Ptolomeu B// 3 ocîrmuirea B, ocîrmuirea K/stăpîniei D, stăpîniei K// 4 că de demult B,C,D, că mai demult K// 5 svaturile C// 6 nebuni B/intru acel K// 7 Ptolomei B/ fiindu B/tăria B/vrémia B, vreme K// 8 au ținut]tînia acolo B/lipsește Ptolomeu K/pe priaiubita sa priiatenă B, pre preiubita sa priiatină K// 9 așa B,C, așa K/păzească B/cuviință]cuvioși B// 10 petreacă B/perșii K/sichioanii D// 11 haldeii C,K/muțari B,C, muțare D// 12 buni B, lipsește D/moștiani B, moșteni C,D/pe B// 12—13 iar pentru desfătare curviei K/desfătări B/și de curvii B/avia B, ave K/ășia B, C, așa K// 14 în acel K/turn C/ fiindu B/eghipteni C,K/lipsește boinicii sau B// 15 care D/unul]oarecare B// 16 care B,D/nimine K/nu-l putia B, nu-l pute K/da gios]birui K// 16—17 cu acela s-au întimplat într-o zi a să lupta Zinon K/să să lupte într-o dzi B/Zeno B// 18 l-au trîntit gios Zeno B/Zinon K/acela C,D/mare]mai mare D// 18—19 mare, care de nime nu să putusă da gios, care biruință B// 19—20 au dat lui Zino a socoti că ferecure K/Zeno B/intru alt K// 21 numai]cît B/biruiria B/tăria D, tării K/șa K// 21—22 așa cît să poată da gios pre altul B/să poată C,D,K/și cu picioarele a-l călca K/picioarili D// 23 dzice B,K/filosoful Zeno B/lipsește filosoful K/intru aceasta K// 24 a trînti B// 25 fial B, fel C,D, feliu K// 26 dreptătia B, dereptate C// 27 iș agonisește B, agonisește K/șie] luiș K/izbînda B/căruia B,D,K// 28 iar K// 29 așa B, așa K/a unuia-i numai izbînda B/iaste C, este K// 30 Cap 16. De Anaharsis filosoful K/Anaharsi B// 31 Pe care vrémia era Eristha al șaptelea împăratul B/dziile C,D,K/Ecria K/șaptele C, șaptele D, șaptele K/impăratul C,D,K// 32 Prescu K, lipsește D/cincile C, cincele K/impăratul B,C,D,K// 33 a romanilor B/Ștîtii B/tătar B, lipsește D/fără paranteze adecă a tătarălor K// 34 anume]numiale B/Anaharsi B, Anarhasis D, Anaharsis K/den C//

nidii născut (Tițer<o>, Tusc<ulane> 5). Învă-
țătura acestui filosof cu mare laudă înălțind-o
dzice că n-ar știe, oare mai mare ar hi fostu
multa învățătura a lui ce i s-au dat de la dum-
5 nedzăii, au a răutății lui, cu carele-l urma
pre dînsul tirăniia. Că adevăr, după socotiala
lui Pithagoras, cu cît cineva ar fi mai priimit
și mai drag dumnădzăilor, cu atîta iaste mai
supus strîmbătăților și răutăților omenești.

10 Fiind dar Anarhasi, cum am dzis, de niam
tătar, care niam la rimlăni să avea de varvari,
oarecare rimlian rău vrînd să supere pre filosof
și de aceasta mai multu den răutate decît den
neștiință, îndemnîndu-să — că voroava rea ias-

15 te crainic minții cei réle — așadară rimleanul
acela au măsura cătră filosoful. Nu poate fi,
dzice, Anarhasis, ca să fii de niam tătar, că
nice om așa cu voroavă împodobită nu poate

f. 115

să nască acel pămîntu/varvar. Căruia răs-
20 pundzind Anarhasis, dreptu, dzice, grăești
și cred într-aceasta cuvintelor tali, măcar că
socotiala ta nu o mărturisăscu. Că tu pre
mine și pentru moșiia a mă huli și pentru
bună viața a mă lăuda poți, iară eu pre tine

25 pentru viața rea și grozavă a te huli și pentru
moșiia bună a te mărturisi cu multu mai cu
cale poci. În care lucru pre tine singur gîde-
cătoriu pot a te suferi să fii, adecă carele dentru
noi mai multă laudă iaste să aibă întru vécii

30 cei viitori: tu carele născîndu-te în Rîm, ca
un varvar viețuești, au eu, carele născîndu-mă
varvar, ca un rimlian viețuescu; că întru
grădina aceștii vieți mai bine rău vîrde și
făcătoriu de poame să fii, decît livan uscat

35 și cădzut gios.

40. Voroava deșartă a
simfirii deșerte iaste
gîducătoare. Avgus-
tin, *Cătră fraț.*

41. De multe ori deș-
chide voroava obicei-
iurile și tainile inimii
le deșchide. Fab<cius
Quintilianus>, Carte 11.

42. Nu unde au născut,
ce unde au crescut cu
obiceiuri bune trebuie
întrebat. Apolkeius,
Apologia, 1.

1 Epimenidi B, Epiminidii C,D, Epimenidiei K/fără paranteze K, lipsește textul dintre
paranteze D// 2 laude B/inălțîndu-o B,K, înălțînd-o C// 3 dzicia că n-ari știe B,
zice cînd ar ști K/oari D/ar fi B,K// 4 ce s-au dat D/dumnezei B,K// 5 cu careli
urma D, cu care il urma K/ carele B// 6 pre dînsul următorii tirăniia B, pre dînsul
următoare tirănie K/adevărat K/socoteala B,K// 7 Pithagora B/ar fi iaste B// 8
dumnezeilor B,K/iaste C, este K// 8-9 cu atîta mai mult iaste suppus strîm-
bătăților și urilor omenești B/răutăților K/ominești D// 10 Fiindu B/dară B/Anarhas
B, Anarhasis D, Anaharsis K/cum]prezum K/lipsește cum am dzis D/neam B//
11 tatar K/neam B/rimleni K/avia B, ave K/varvar B// 12 oicare D/rimlean B/superia
B/filosoful B// 13 din ¹⁻²B,D,K/răutătia B// 14 rîa B, rrea C, re K/iaste C, este K// 15 crai-
nicul B/ceii rélia B, cei rele K/așadară B, așadar K/rimlianul D,K// 16 au mersu D,K/miarsă
B/filosof D,K// 17 dzisă B,D,K/Anaharsis K/neam B/tatar K// 18 nici om K, nice un om B/
așa B, așa K/cu voroava împodobit B, împodobit cu voroava K// 20 răspundzînd
B, răspundzîndu-i D/Anaharsis B,K/drept, dzice, grăești B, dzisă drept grăești D,K//
21 întru aceasta K/cuvintelor tale B, cuvintilor tale D/tale K/macar B,K// 22 socoteala
B/mărturisesc K// 23 moșie B,D]patrie K// 24-25 viață¹ B, viața ¹⁻²D]voința¹ K, viața²
K/cu cale a mă lăuda poți B/iar B,K/ria B, ce re K/și cea grozavă B// 26 moșie D]pa-
trie K/a té mărturisi B// 27 pocîtu B, pot K/singur pre tine K/singur B,D/gîducătoriu
C// 28 lipsește pot K/a tia suferi B/adică D/carele]oare B/dintre B,K// 29 iaste C, este K/in-
tru]in B/vecii K, vacurile B// 30 cei]célia B/viitoaria B/tu]cu B/ca] cu D// 31 care B// 32 rim-
lian]roman B/intru]in K// 33 viarde B, verde K// 34 făcător C, făcători K/văcător D/uscatu B//

Și așa, petrecînd Anarhasi mulți ani în Rîm și în Țara Grecească și fiind acmu mai îngreuiat cu vîrsta, fiind aprins de dragostea moșiei sale au socotit să se întoarcă în Știtiia.

5 Pe aceia vreme stăpîniia frate-său, anume Calvida, cu titlușul numai de craiu, iară în singură fapta tiran; pre careli vădzindu-l filosoful plecat spre tirănie și foarte rău deprinsă țara lui, au nevoit cu sfaturi sănătoasă

10 pre frate-său și cu legi bune pre norod să-i învățe. Care lucru socotind craiul, precum ari adaoge obiceiuri noaă a petrece, cu gîudecata tuturor fu ucis; că nice un sammu mai adevărat și dovadă a fi de răutățile țărilor

15 să nu socotești, Pollio, atuncea decît sau să-i izgonescu, sau să-i omor oamenii cei înțelepți și buni.

La perirea sa filosoful au arătat mare groază de moarte și dzicea cu mare duriare inimii sale

20 precum lasă viața. De care cuvinte aprindzindu-să oarecarele dzis-au: de vreme ce ești deplin întru bunătăți, Anarhase, și întru învățătură și cu vîrsta ești mai îngreuiat, nu mi să pare mie vreo pricină cu cale care ț-ar

25 aduce durere pentru părăsirea vieții aceștii de obște; că de poftesti tu, carele ești întru bunătate ales, a avea tovărășiia celor aleși și întru sănătate nu-i are lumea, pre carii și tocmala acelora, cea învățată i altor învățați,

30 carii nice unii într-această lume nu să află; și celui bătrîn puțin i să cade să-ș socotiască scăderea vieții, știind cu cîte ostenele să petrece viața. Că a nebuniei lucru iaste acela care face cale și lungă și cu grije, căci ar videa hota-

35 rul căii sale și să plîngă și să aibă durere.

43. Dragostea deprinderii mare iaste. Sem- <machus>, 1.

44. Răutățile pururea stau împotrivă bunătății. Lactantius>, 7, 10.

45. Prea jalnică mo<a>rté iaste caré nu-i din fire și caré nu să pare a fi de la Dumedzău. Plin<cius>, Carte 12.

46. La vinătoare să-l fie ucis frate-său, scrie Laertie, Carte 1.

1 așa B, așa K/Anarhasi B, Anarhasis D, Anaharsis K// 2 și-n Țara D/acum K/lipsește mai D// 3 și fiind K, lipsește D/ aprinsu B/ dragostia B, dragoste D,K// 4 moșii B,C, moșiii D/patriei K/să întoarne B/Stitiia C// 5 În caria pre aceia vrēmia B, Pre aceia vreme K/fratele său K/anumiā Calvidas B// 6 titulușul B,D,K/iar K// 7 singura B, singură K/carele B,K, carili D/vădzindu-1 B,K// 8 spria B// 10 fratele său K/légi B/nărod B// 11 înviațe B, învăță C,D, înveță K/socotindu B/craiu]Calvidas B// 12 ari adaogi B, ar adaoge K/obiceia noa B/a pitrece D, a petrece K, lipsește B/giudecata B,C// 13 nici K// 14 țărilor K// 13-17 că nice un sammu și dovadă mai adevărată a fi răutăților țărilor să nu socotești, Pollio, decît atuncea cindu sau să omoară sau să izgonescu oamenii cei buni și înțelepți B// 15 Polio K/atunci C, atunce D,K/lipsește decît K// 16 să-i izgonești D, să izgonescu K/să omor C,K, să-i omoria D/oaminii D// 18-19 perire B/filoful B/mare groază de moarté au arătat B// 19 zice K/durere K// 19-21 și dzicia precum cu mari dureri a inimii lasă viața. De care vorbe a lui aprindzindu-se oarecare dzisă: de vrēmia că ești B// 20 viața D, viața K// 21 lipsește dzis-au K/vreme K// 22 deplin]deprinsu D/bunătate K/Anarhase B, Anarhasi D, Anaharsise K// 23 cu vrista anilor ești B/lipsește mai B// 24-25 care ce-ar face duriaria B/care K/ț-ari face C/durere K/părăsiria B, părăsire K/aceștia K// 26 că să poftesti B/poh-tești D/care B// 27 a avia C, a ave K// 27-29 a avia tovărășiia celor aleși întru bunătatea pre carii nu-i are lumia și tocmala ce-i învățată B// 28 nu îi are lume K// 29 cea]ce K/ a altor învățați B,D,K// 30 nici K, nece D/întru această K/lumé B// 31 puțin să cade B/să socotiască B// 32 scăderia B, scădere K/viații B/știindu B/ostene- neli D, osteneli K// 33 petrečia B/viața D, viața K/iaste C, este K// m. 42, 45 și 46 lipsece B// 34 cale lungă K/grija B, grija D/că ce ari vedea B/ari videa C, ar vede K/lipsește și ² B// 35 să plîngă cu durere K/ad. marg. și să aibă C/duriaré B//

Răspundzindu-i lui Anarhasi, bune cuvinte — dzice — priiatene, vorbești și măcar de ari răspunde viața ta cu cele ce-mi grăești! Ce aceasta mi-i durere, căci întru această pediapsă și minte spre a le urma acélia (și simțirile a le gusta acélia) și vrémia și mulțămită ție să-ț dau îmi lipsésește. Că să știi că nice cu o voroavă omenească/cele ce în ceasul morții gândurile a le tălmăci nu le pot. Eu moriu și, precum vedzi, numai pentru căci am nevoit a arăta bunătate mă ucig. Ce nice o durere mai mare nu am decît pentru căci nu-mi pociu răs-cumpăra de pe frate-mieu Calvid; căci într-aceasta mi se pare toată fericiia a sta, cînd ș-ar putea omul a-ș răs-cumpăra strîmbătatea cea fără cale pătimită de dînsul, pînă a nu muri (sau mainte de moarte). Că laudat lucru ăste filosofului a erta strîmbătățile, precum să cuvine a o arăta celui adevărat și întru bunătate ales filosof; iară strîmbătăților care noi, oamenii supărați de strîmbătate, le ertăm că vor fi răs-cumpărători direpți dumnedzăii adevărat lucru ăste. Că prea neharnic lucru ăste să să ia viața omului celui bun de cel tiran și priiatenii celui bun niceodată să nu vadză pedepsele acelui tiran. Acesta filosof, Pollio, mi să pare să fie pus mare fericie a fi întru răs-cumpărarea strîmbătăților.

DE HILON FILOSOFUL

30 Al cinsprădzéce stăpînie lachidimonilor, fiind craiu midilor Dioches, a lidilor Gheghes, a haldeilor Merodahas, a machidonénilor Arghiu, a romanilor Tulie Histilie, olimbiad 27, fost-au în Athina filosof de niam grec anume

47. Desfătare ăste a să bucura cei răi de sfîrșitul celor buni. Senec<a>, Carte 78.

48. Sosirea morții prea mare turburare aduce. Senec<a>, Carte 30.

49. Urnirea răs-cumpărării inimile celor supărați le slăbêște, iară celor răi adaoge îndrăznire. Plut<archus>.

50. Răs-cumpărarea durerii mărturisire. Senec<a>, *De ira*, 2.

51. Frica cea denn a-fară prea mare legătură de tocmală ăste. <Titus> Liv<ius>, Carte 1.

1 Răspundzindu-i B/lipsește lui K/Anaharsi B, Anarhasis D// 1—2 Anaharsis zice: bune cuvinte vorbești priiatine K/cuventé B/priiatine B,C, priiatinilor D/macar B,K// 3 ar răspunde K/viața K/cu célia C/cu cele ce îmi grăești K/grațului tău B/ce]ce de B// 4 mi-îjimi este K/duréria B, durere K/căce într-aceasta B// 5 minté B/spria B/ acele K/fără paranteze K/simțire B, simțire C,K, simțirea D// 6 acele K/vrémia C, vréme D, vreme K/mulțemită B/să-ți dau C// 7 îmi lipsiaște B, îmi lipsiaști C, îmi lipsește K/nice]cine K// 8 omiască D, omeniască K/cele ce K]cei ce-s B// 11 bună-tația B/mă ucid K/nici K/duréria B, durere K// 12 n-am decît că nu-mi pot răs-cumpăra B/nu-mi poci C, nu mă pociu D, nu-mi pot K// 13 frate-meu D, fratele mieu K/Calvida K/căci]că B/între aceasta K// 14 mi să pare B,K/ferecire K/a sta]a ta D/ș-ari puțin B, ș-ar pute K// 15 omul răs-cumpăra D,K/strîmbătatea B, strîmbătate K// 15—16 ce fără cale K// 17 lipsește sau mainte de moarte C]iaste C, este K// 19 cuvene B/și-ntru D/bunătația B// 20 iară a strîmbătăților B, iar a trîmbătăților K// 21 oamini D// 22 derepți B, drepti K, repetă direpți D/dumnezei B, dumnezeii K// 23—24 adevirit B/ăste¹⁻² C, este ¹⁻²K/pria neharnic B]pre nedrept K/să să ia K/viața D, viața K/lipsește celui K/ di cel tiran D// 25 priiatinii C,D,K/acelui bun B/niciodată K, nice dănăoară B// 26 pediapsele B, pedepsele D, pedepsele K/celui tiran D/ăceasta B// 27 mi să pare Polio K/să fi pus K] să fie supus D/lipsește mare B/fericiia B, ferecire K// 28 răs-cumpărarea C, răs-cumpărare K// 29 Cap 17. Pentru Hilon filosoful K/Helom B/lipsește filosoful B,C,D// 30 al cincis-prădzéce B, al cincisprăzecile K/ stăpînia B,K/lachedemonilor B,D,K// 31 craiu]împărat B/Diaches B, Diochis D,K// 32 Merodehas B, Mirodahas K/machedonilor B, machedonenilor K/Arghiu K// 33 Tullus Hostilie B// 33—34 la anul olimpiad 127 era în Athina B/au fost K//

- Hilon, unul den cei 7 preainvățați cu carii grecii foarte să lauda. Deci întru acéle vremi, mari războaie era între athinénii și între cori(n)-thénii, precum cunoscut iaste celor ce vor ceti istoriile grecești. Că după răsipa Troadei nice dănăoară n-au fostu pace între greci; nice așa de mare n-au fostu războiul care au făcut grecii troadénilor, cât au fostu între dânșii, care s-au lucrat pre urmă.
- 10 Așa grecii, cu înțalepciunea sa, în caré să afla daruri, împărția la ivală, după cum îi agiungea socotiala și oamenilor celor tari oștile dîndu-le pre samă și celor păciuitori otcircuire, celor învățați solie la cei streini,
- 15 precum athinéi(i) au trimis la cori(n)thénii sol de pace pre Hilon. După ce vini filosoful la cori(n)thénii, unde aflînd într-acéia dzi, o sărbătoare sărba, pre toți dați după giocuri, că cei mai tineri alerga pre cîmpi, ce(i) mai
- 20 bătrîni cu rotile pre ulițe, femeili cu gonțuri în grădini, preoții cu zvîrlituri pre amîna pre lîngă beserici, sfétnicii cu pușculiță de oasă în casăle céle de taină; șpăgarii pre suptu șpăgi în cerdacuri, copii(i) pe drumuri cu
- 25 talgere de oasă giuca; mai în scurtu pre toți cori(n)thénii cu multe féliuri de giocuri i-au aflat zăbăvindu-să, care vâdzindu filosoful, om prea greu, măcar un cuvîntu nice grăind, nice de pre cal descălecînd, să intoarsă la
- 30 moșie-și, nedîndu-și solia.

f. 116 Și așa, înțalegînd de acesta lucru cori(n)-thénii îl agiunsără pre cale și-l întrebară/de ce n-au spus pricina venirii sale.

Eu, dzice, priiatenilor, de la Athina la Co-35 rinth nu cu puțină osteneală am venit și acmu

52. Slăbăscu netocmé-
leli céle din lontru ce
frica cea de obște.
<Titus> Liv<cius>, Car-
te 5.

53. Precum sintu ne-
voințile la ivală a ora-
șilor, așa iaste și viața
celor mai proști. Dio
<Cassius>, Carte 5.

54. Giocul pre careli
i-au făcut fur zăbava
banului și a vremii și
lăcomia a tuturor rău-
tăților iaste aflătoriu și
pricinătoriu. Fav <=
Flavius Albertus>.

55. În ce féllu sintu
bărbații ce<i> mai aleși
a orașelor, așa sintu
și orașale. Fițer<o, De
legibus, 3>.

56. Giocurile deprind a
perde lucru drag vre-
mile noastre. Ovid<ius,
Tristia>.

34—1 *lipsește* de niam D]a[*nume*]cu numele B/din K]dintre B/șapte B, șapte K/preinvățați B,K/invățați carii D// 2 într-acélia B, întru acelea D, întru acele K/vrémii B// 3 mare B,K/lipsește era B/corinthiani B, corinthénii C, corintheni K// 4 iaste C, este K/acelora ce vor citi B// 5 răsipa K/nici odineoară K// 6 n-au mai fost pace B/nici așa K/nice atita B// m. 49, 50, 52 și 55 *lipsește* B// 8 cite B,C,D// 9 pe urmă B,D// 10 așa B, așe K/ințelep-
ciunea B, înțalepciune K/sa]lor K/care K/lipsește sa, în caré să afla B// 11 împărăției D// 11—12 după cum căruia le agiungla B// 12 agiungea C, agiunge K/socoteala B/lipsește și B/oa-
minilor D// 13 dîndu-le oști tari pre samă D/oștiani B/pe samă B// 14 otcircuiria B, ocircuire K/soliile B, solia K// 15 athineii B,C, athinei K/au trimis D, au trimes K/corinthiani B, corintheni C,K// 16 pre acest Hilon D/veni B,D,K// 17 Corinthu B, corinthénii C/aflîndu B/in-
tru acea K// 17—18 într-acéia dzi sărbătoare care să sărba B// 18 sărbînd K// 19—20 cu cei K/pe 1—2 B/cei B,C/uliță B,C,D/femeile B,C,K, fimeile D/gonți B/danțuri K// 21 grădină B/preo-
ții B, préuții C, preuții D/pre]dé B// 22 besereci B, bisărici D, beserica K/sfiatnicii B, svét-
nicii C, stetnicii K/oașe B// 23 casele B,C/célla B, cele K/taine B/pe B,D,K// 25 talgre D]catalge B/oașe B,C/giuca B// 26 corinthénii C/multé B/fialuri B, feliori C,K/lip-
sește i-au aflat D// 27 zăbovindu-să B,K/caré B/vădzindu-i B, vâdzindu-l C, vâdzindu-l D// 28 fiind om pre greu K/pria greu B/macari B, macar K/nici K/grăit B// 29 nici K/pe
de pe cal B,D, nedescălecîndu B/să intoarsă K// 30 la moșia-ș B, la moșie-ș C]la patria sa K/nedîndu-ș B,C/solia K// 31 așa B,C, așa K/ințalegînd]joblicînd B/lipsește de K/corinthiani B, corinthénii C, corinthenii K// 32 agiunsără B,C/pe cale și-l întrebară căci n-ar fi spus B/dice D// 34 El dzisă D/priiatinilor C,D, prietinelor K/ de la] eu de la D/Corinthu B// 35 osteneală B, osteneală K/am vinit D/acum K//

de la Corinth nu cu mică vătămare mă întorcu. Care dintru acéstea puteți culége căci cu nime dentre voi, oricîți erați (de mulți) în Corinth, a vorbi n-am putut. Că nice cu giucătorii, carii
 5 nu-s nice de o socotială, ce cu otcircuitorii cei învățați (și înțelepți) a face pace putere [nu] mi s-au dat, nice athinii nu mi-au poroncit să fac legătura cu aciia a căroră mînule după vechiuri sintu zăbăvite, ce cu aciia a căroră tru-
 10 purile sintu rănite de războae și cu ochii de cărți (ales) cetind sintu slăbiți; că cei ce fac războae cu rotilițe, pace cu megifașii nici într-un chip a avea nu pot. Acéstea și ca acéstea féliuri, după ce au grăit Hilon (făcîndu-și cale) să
 15 întoarsă la Athina.

Să știi, dară, Pollio, că corinthénii de prea mare fericie avea giocurile, carele dzua și noaptea le făcea. Și acéstea nu de șagă că să grăescu să ții; că mie oarecare grec, cînd am
 20 fostu în Antiohia, mi-au spus că mai mare fericie îș socotescu corinthénii cu giocul a birui, decît hatmanul roman a face izbîndă cu armele. Că în toate lucrurile corinthénii să socotescu că ar fi fostu cu măsură, fără în
 25 giocuri, din carele au fostu prea dați la rău-tăți.

Crates filosoful au socotit a fi fericie în ferici-
 cita brudire pre mare, dzicînd că nu poate acela carele brudește pre apă să aibă bucurie
 30 deplin, cugetînd întru sine că între moarte și între viață nemică mai multu nu ar fi decît tabla, scîndura; pentru care pricină nice dănăoară nu să socotește inima mai norocoasă,

57. Lucrarea nu den sene, ce din pricină să face vină. Sarez<ericensis Policraticus>, 1, 4.

58. Nu spre gioc și spre șagă, ce spre groază sintem făcuți mai multu. *Țițero, Sluj<be>*, 2.

59. Trec nevoințele întru obiceiuri. *Ovid<ius>, Epist<colă către Sapho>*.

60. Niam iaste amorțit a vieții rău. *Ovid, 3, Pont<ica>* 4.

2 dintr-aciaste B, dentru acéstea C, dentru acéste D, dintru aceste K/putiați B/culége]întăleđe K/căci că nimine K, căci pre nime B// 3 dintru B, dintre D,K/fără paranteze de mulți D,K, lipsește B/Corinthu B// 4 a vorovi K/că]căci D/nici K/cu cei giucători B, cu giudecătorii K// 5 nu sint nici de o socoteală K/socotială B/ocircuitorii K// 6 fără paranteze K/înțelepți B/putéria B, putere K// 7 nici K/athinei B, athinei D, lipsește K/nu mi-au poroncit C/voroavă nu mi-au poroncit K// 8 aceia B, aceia C// 8—9 a căroră mînile sint date după zăboviri K/ad. marg. dup<ă> vechiuri C/vecuri B/sint B/aciea B, ciia D// 10 sint D, lipsește B/și ochii B,D,K// 10—11 ad. marg. și ochii de cărți (ales) cetind sintu slăbiți; că cei ce fac războae C// 11 alése B, mai ales K, fără paranteze K/cetindu B, citind K/sint K/cei ce]carii B, ciia de D// 12 rotile B,D, rotile C,K/megieșii K/nice B,D/întru un K// 13 avia B,C, ave K/aciastia¹, acest² B, acésti¹, acéste²C, acéste¹⁻² K, acéste²D/fial B, feluri C,K, feluri D// 14 au grăit]grăi B/fără paranteze K/făcîndu-ș B/să să întoarcă D// 16 dar K/Polio K/pre mare B,K// 17 fericia B, ferecure K/avia B, ave K/carile D, care K// 17—18 care le făcia dzua și noaptea B/zioa K/noapte K/le făce K// 18—19 Și aciastie în adevăr că să grăiaște să socotești; că mie B/aceste K/fia]socotești K/oaricare D/cînd eram în Antiohia B// 20 mi-au spus C/că]cum B// 21 fericia B,D, ferecure K/corinthianii B/giocurile K// 22 a birui]biruindu B/a face]agone-sindu B// 23 armili D/că] și că B// 24 să socotesc corinthénii K/ar hi fost C// 23—26 corinthénii că ar fi fost cu măsură să socotesc fără în giocuri, din care era dați tare după răutăți B// 25 denC, D/carile D, cari K/pre dați la răotăți K// 27 Cretes B/fericia B,D, ferecure K/în ferecita brudire K/în norocită brodire B// 28 dzicîndu B// 29 acéla ce brodește pe apă B/pe D/bucuriia deplină B// 30 cugetîndu B/sine C,K/moartia B// 31 viață D, viață K/nimică D,K// 32 lipsește tabla B,D/ad. ult. scîndura C, lipsește K// 33 nici odineoară K/nu să socotește C, nu socotești D, nu să socotești K/norocită K//

decît după ce trece marea pe vréme rea, de pre uscat prăvește la undele mării.

Stelpo filosoful au socotit norocire a fi în mulțimea puterii, dzicînd că bărbatului carele puțin poate, puțin să socotește, puțin are; și fără dreptate i să lasă de la dumnedzai viață îndelungată. Că numai acela singur iaste fericit căruia a supune pre vrăjmași și a rădica și a dărui pe priiateni îi agiunge puterea.

10 Samonid filosoful, întru acesta lucru au pus fericia, de va avea cineva har la orășeni, dzicînd că oamenilor celor fără omenie și slabi la minte în păduri trebuie să margă să petriacă, între dobitoace. Că nice o fericie întru această

15 viață nu iaste să să potrivască cu aceia, de va avea cineva dragoste despre toți orășenii.

Arhita filosoful întru aceasta au pus fericire, de va eși cineva în războiu biruitoriu, dzicînd că omul den hire așa iaste drag șie și cu poftă a dobîndi ce (pofțiști) rîhneste, cît ori întrucît lucru de mic jocuri și șegi să să biruiască nicecum nu ar vrea. Că cugetul omenescu de bună voe toate ostenélele vieții acestiia le

f. 116° 25 rābdă/numai pentru să cugete că va fi oarecînd dzua în caré va lua izbînda.

Gorghias filosoful, întru a fesculta lucruri curchias au socotit fericie să fie, dzicînd că n-ar fi cu durere atîta a trupului pediapsă grea, cîta durere iaste sufletului cuvîntu(1) rāstit; că nime nice așa urechile nu diezmiardă ca a urni voroava curchioas(ă).

Hrisip filosoful fericia socotia a fi întru a face case iscusite, dzicînd că nerămîind nice o pomenire, nice aducere aminte, viața și 35 moartea oamenilor cu nemică nu să desparte

61. Care poate fi învoeșire, lipsind viața tuturor priiatenilor? Țițer< >, Pentru Prac < = Plancio >.

62. Nice unui bine nu iaste moștinire curchioasă fără soție. Seneca, Epistola 6.

63. Izbînda iaste dulce celor tari. < Prudentius, Contra Symmachum, 2 >.

64. Ce poftește cineva mai mult decit toate aceia socotește a fi binele cel mai mare. Boiat < = Boetius, De consolatione philosophiae >, 3.

65. Încît nu ni s-au dat a vieții îndelungat, să lăsăm cevaș pre urmă, cu care ni-am mărturisit că am viețuit. Plin<cius>, 10.

1 triace B/mare K/pre K/rria B// 2 și de pre uscat K/pe uscat B/prăvești K/ undele B, undili D// 3 Stilpo B/norocirea B,D// 4 mulțimia B,C, mulțire K/ putării B/dzicîndu B/bărbatul K/caré B// 5 poatia B/lipsește să D/socotești C, socotești K// 6 dereptăția B/dumnedzei B,K/viață D, viață K// 7 delungată B/aceia B/ singur B,K/iaste C, este K/fericit K// 8 supunția B/pe D// 9 pre B, K/priiatini K/ pe priiateni]nepriiateni D/agiunge C/putere K]pururia B// 10 Simenid B, Salomid K/intr-acesta B, intru acest K// 11 fericire K/avia C, ave K// 12 dzicîndu B/oaminiilor D/omenia B// 13 mintia B/păduria B/petreață B// 14 nici K/fericia B, fericire K/intr-această B// 15 viață K/nu iaste C, nu este K/să să protivască D/aceia K// 16 avia B, ave K/oroșianii D// 17 Ahita B/fericia B,D, fericie C, fericire K// 18 in] din B// 19 dzicîndu B// m. 61 lipsește B/din firia așa iaste de drag șie și cu pohtă B/din D,K/fire K/așa C, așa K/iaste C, este K/șie]luiș K// 20 pohtă D/poftește C, lipsește B,D,K/rîvneste K// 21 intru cite B, intru ce K/lucruri mici B, lucru mic K/și jocuri sau de șegi B/șagi D// 22 nicecum K/n-ari vria B, nu ar vre K/că]cu B/cugetul B/oamenescu B, ominesc D// 23 voia B/ostenélele a vieții B, ostenélele aceștii vieți C/ostenélele D// 24 pentru că cugetă B,K// 25 zioa K/lipsește în care D/care B,K/izbînda B// 26 Gorghias B,K/filosof D/intra a ascultare B/ lucrurilor B// 27 curchioasă K/socotitu B/să fie fericire K/fericia B/lipsește să fie B/dzicîndu B// 28 n-ari fi C, nu ar fi K// 28—29 dureria¹⁻² B/atita durere K/pedeapsă B,C/gre K, lipsește B/ cîta este a sufletului durere K/iaste C, este B/cuvîntul B,C/cuvîntul rostît K//30 nimine K/nici K/așa B, C, așa K/uriachile B// 31 nu diezmiardă B,D, nu diezmiardă K/ca urnind B/curchioasă B// 32 Hrisipp B/socotește a fi fericia B/fericie C, fericire K// 33 casă D,K/dzicîndu B/nici K//34 pomeniria B/nici K/aducere B, aducire D/de viața și de moarte K// 35 oaminiilor D/nimică D,K//

de viața și moartea dobitoacelor; de ce cele iscusite și luminate case nemică nu-s, fără crainici nemuritori sau marturi oamenilor bl<a>g<o>rodnici.

- 5 Antastenes filosoful au socotit fericia că ari fi întru véstea ce rămîne după moartea omului; că dzice, nu să poate numi nice o scădere adevărată acéia cînd piäre véstea sau numele omului; că omului mare puțin trebuie a socoti moartea de va lăsa pre urmă véste și numele bunătăților și lucrurilor făcute de dînsul.

Epivrid întru aceasta au aședzat fericie, de va avea neștine muiare frumoasă, dzicînd că mai întii vrémea, decît cuvintele, îi vor lipsi aceluia carele ar vrea să spue urle care a cunoscut de grozăvirea muerii sale. Și adevărat, că cine dobîndéște muiare și cu bunătate și cu frumusețe împodobită nemică nu are mai multu ce ari pofti mai multu în lume.

- 20 Sofocles întru aceasta au pus fericia, de va avea cineva feciori carii ar rămînea pre urma tătine-său, dzicînd că sărăciia aceluia ce nu are feciori pre toate sărăciile le întréce; că prea mare norocire iaste a petréce îndestul întru cinste și întru averile sale, întru această lume și pre urmă, după ce le va petréce, de agiunsu feciori moștinitori să-ș lasă pre urmă.

Palimon, fericia au socotit a fi întru voroava frumoasă, dzicînd că cela ce nu știe a vorovi de toate lucrurile mai multu dobitoacelor decît oamenilor cunoscut; că, precum socotescu mulți, nice o fericie într-această (lume) méseră viața nu să potrivéște cu cinstea și cu dulceața voroavei.

- 30 Themistocles, norocirea întru aceasta au aședzat a fi, de va fi cineva de niam bl<a>gorod,

66. A numelui și a credinții mai mare pagube sintu de cum să putia a să socoti. <Titus> Liv<ius>, Carte 3.

67. Toate averile întru tocmală muerii și întru dragoste la un loc sintu să să pue. Apol<cius>, *Apologia*, 2.

68. Mare mirare iaste a vorovitorului celui bogat și preainfăleptéște. Tițero, <De officiis>, 2.

1 viața D, viața K/și moartia B, și moarte D, și de moarte K/dobitoacilor D,K/ deci B,D,K/cele K// 2 luminoase B/casă C,D,K/nimică nu sint K// 3 crainici]cainici D/ marturii C,D, mărturii K/oaminilor D// 4 blagorodnici K/după blagorodnici ad. sau de neam mare și bun B// 5 Antistenes B, Anastenis K/filosof D/că ar fi fericire K/ fericie C/ar fi B// 6 viaste B/omului după moartea B, omului după moarte K/moarte D// 7 poatia B/niciodată scădere K// 8 fără acéia B, acéia K/pieria B, pierde K/ viaste B,D, veste K/lipsește sau B/numiale B, numile D// 10 pe urmă B/viaste B, veste K/numiale B, numile D// 12 Evripid B/aședzat D/fericia B,D/fericire K// 13 avia B, ave K/neștine]cineva D,K/muere K// 14 lipsește întii B/vrémia B, vreme K/cuvenetele B// 15 careli D, care B,K/ari vria B, ar vre K/correctat urile C, urire K/care K]ce-au B// 16 cunoscut D/de]dintru B/grozăvire B,K/muierii B// 17 dobîndéște K/bunătatea B// 18 frumuseță C, frumșiță D, frumseta K/nimică K/n-are B// 19 ar pofti B,K, ari pofti D/lipsește mai multu B,K/lumia B// 20 Sofoclis filosoful K/fericire K// 21 avia B, ave K/ feciori D/care B/ari rămînă B,C, ar rămîne K/pe B// 22 tătini-său D/dzicîndu B// 22—23 sărăciia celui fără feciori toate sărăciile le întrăce B/ce n-are feciori D/întréce K// 24 pre mare K/nărocire D/iaște C, este K/pitréce D// 25 și întru cinste B/întru această]în ceastă B// m. 64, 65 și 67 lipsește B// 26 lume]viață B/pe urmă B,K/după cia B/petriace B, petrece K// 27 agiunsu B,C/feciori D/moștenitori B,C,D/pe urmă B// 28 Palemon B, Palemon filosoful K/fericire K// 29 dzicîndu B/cela B/a vorbi B// 30 dobitoacilor B, dobitoacilor D// 31 caminiilor D/cunoscut D, cunoscut iaste B, cunoscut este K// 32 nici K/fericia B, fericire K/întru această K/lipsește lume B, fără paranteze D,K// 32—33 miăseră viață nu trebuie să s<ă> potrivăscă cu cinste și dulceața voroavei B/mésără viață C, mésără viață D]ticăloasi vieți K/protivești D, potrivéște K/cinste D,K/voroavii D// 34 Themistoclis D,K/norociria B, norocire K/aședzat D// 35 din neam B, din niam K/blagorodu D, blagorodnic K//

dzicînd că omul dentru sămînța neștiută (făcut) născut nu să pare a fi datoriu să siliască a să arăta ales întru bunătate și-n numele; că bunătățile și lucrurile făcute acelor
5 mai mari strămurare sintu, cu carele să vor deștepta cei de pre urmă la lucruri mari.

Aristid au socotit fericiia întru bișugul sau bunurile lumii aceștiia ce sintu pînă la vrême, dzicînd că prea bun lucru iaste cînd cêle de
10 triabă de hrană și de cinstia trupului rămîn de să părăsăscu voioș den viață și de bună voe să supun în mormîntu; că numai acela iaste să să numască a fi fericit în lume, pre
117 carele niceodată nu-l supără/neoia să deș-
15 chidză ușile vecinului său.

Eraclit fericiia au aședzat întru pomenirea avuțiilor; că cel buiac, dzicînd, și cel neputincios oricît va fi de avut, niceodată nemărui nu iaste de triabă, că acela să pare a fi
20 înțeleptu carele pentru vremile viitoare ține vistériul său.

Iară de întrebii, Pollio, de acêle ce am dzis, ce socotesc și spre care socotială mai multu mă plec, eu întru această lume pre nime a fi
25 fericit nu priimăscu. De ia<s>te cineva fericit, acmu, acela cu dumnedzăii petrêce; că socotind de-aicea cale nêtedă, uscată și netinoasă, iară de acolo pietroase, colțuroasă și tinoase, mai multu ponorătură celor răi, decît fără
30 grijă celor buni viața aceasta o vom numi-o.

Un lucru numai voiu dzice, care încătroy ar pleca aș vrîia cu nevointă să iai aminte: de îndrăznim a dzice că ar fi vreo fericie între turburările norocului într-această lume, nu-
35 mai pre acela a fi fericit îl vom numi, carele cu

69. Cu bunătatea, nu cu singile, să cade a să nevoi. Clavdi<anus>, *De Consulatu Honori>*, 25, 220.

70. Darul fund nu are Țitero, <*De officiis*>, 3>.

71. Cu atita toată vrêmea mai scurtă iaste, cu cît iaste mai fericită. Plin<cius>, 8, *Epistola 17>*.

72. Nemică nu-i așea mare ce n-ar putea peri. Senec<a>, *De beneficiis>*, 6, 31.

73. De nu va avea neșteni bine stătător, nime a <fi> fericit nu va putia. Țiter<o>, *Disputationes> Tusculanae>*, 5.

1 din sămînță B, din sămînța K|| 2 fără paranteze K, lipsește B, D|| lipsește născut K/nu să par B|| 3 siliască B, siliască K/alesi B/bunătatea B|| 3—4 și întru numiale B, și numele D, lipsește K|| 5 strămurări B, D, K/sînt B, K/care B, K|| 6 să deștiaptă B/cei de la lucrurile cele mari K/pe urmă B/lucrurile B|| 7 ferecure K/bișugul B, belșugul K|| 8 sau bunurile] bunelor B, sau binele K/aciaștiia B/ce sint C, ce sînt K/ce-s pînă la o vrêmia B|| 9 lipsește că D/pria bun B, pre bun K/iaste C, este K|| 10 ce-s de treabă B/treabă K/hrana B, K/cinstea C, cinste K|| 11 voioși C]cuvios B, vesăli K/din K, de B/viață D, viață K|| 12 voia B/să supun]să să pue B, să pun D/acela B|| 13 iaste C, este B, K/lipsește a fi D/ferecit K/lumia B|| 14 care B, D, K/niciodată D|| 15 vecinului]stăpînului D|| 16 Eraclis K/ferecure K/așădzat D/pomenirea]moștenire B, K, moștenirea C, D|| 17 buiac]harnic K|| 18 va fi]ar fi B/niciodată K/nimerua B, nemăruia K|| 19 nu iaste C, nu este K/treabă B|| 20 înțelept B/care B, K/vrêmele B|| 21 visteriul B, vistiariul K|| 22 iar K/Polio K/acele K|| 23 spria B/socoteală B/lipsește mai multu D|| 24 într-aceasta B, întru aceasta C, D/lumé B/nimine K|| 25 ferecit¹⁻² K/nu priimesc K/iaste C, este B, K|| 26 acum K/dumnedzei B, dumnedzăii C, dumnezeii K/că]și B/socotindu B|| 27 de aice B, K/calé B/niatedă B, nêtidă D, nêtedă K|| 28—29 iară de acolo grundzoasă, tinoasă și pietroasă, mai mult B]iar K/pietroasă D, K/tinoasă C, D, K|| 30 grije B, C, K/viața D, viața K/o vom]vom D|| m. 68, 71 și 73 lipseșc B|| 31 voi zice K, vom dzice B/încotroy D/ari pleca B, C|| 32 aș vrea B, C, aș vre D, K/să iai K/amintia B|| 33 ar fi]iaste B/fericiia B, ferecure K|| 34 turburările K, tulburile B/întru această K/lumia B|| 35 a fi]că-i B/ferecit K/care B, K, care lucru D||

înțelepciunea sa den prăpaste s-au mîntuit
și pre urmă în vîrvul fericii s-au păzit cu
mintea sa./

f. 117°

PARTEA A TRIE <A>

5

„CEASORNICULUI DOMNILOR“

UNUL ÎASTE DUMNEDZĂU ADEVĂRAT ȘI
FERICITĂ ÎASTE ÎMPĂRĂȚIA ÎNTRU CARÉ
STĂPÎNEȘTE CREȘTIN ADEVĂRAT. AȘIJDIREA
DE PĂRERILE PĂGIŢILOR CUM PRE DOMNII
10 CEI BUNI ÎNTRE DUMNEDZĂI, IARĂ PRE CEI
RĂI ÎNTRE DIMONI ÎI NUMIÎA, CARE LUCRU CU
MULTE PILDE VECHE SCRITORIUL AICIĂ
DOVEDEȘTE. CAP 1

Măcar că păréria de obște, cum la prostime
15 așea și la cei învățați au fostu cum să fie mulți
dumnedzăi, iară mai multe școalele filosofilor
nu mai mulți, ce un dumnedzău a fi, au așe-
dzat. Care unii pre Jupiter (Zevsu) îl numiîa,
dumnedzăul dumnedzăilor; alții înțălégirea
20 cia dintii (sau mintea) numiîa, care au făcut
toată lumea; alții pricina cia întii, cari a fi
fostu începătura tuturor lucrurilor, în care
părere și Aristotel să pare să fie fostu, Carte
12, *Metafizica*, (cap cel de pre urmă), cînd
25 au dzis: toate céle mai de sus și céle mai de
gios bine a să orîndui vor și cu a unuia soco-
tia lă mai bine decît cu păréria a mai mulți
să orînduiesc.

Marco Varos, în cărțile *Methimeii theolog<iei>*
30 și Marco Tulie, în cărțile *De firea dumndă-
dzăilor*, măcar că era păgîni și pre lîngă legile
dumndădzăilor foarte nevoitori, iară rid (și
hulescu) pre noroadele ce au aședzat dumne-

1. Viața cea fericită
stă întru preainălîmia
înțelepciunii, întru dul-
ceața simțirii, întru
mărirea bunătăților.
Amvoscie>.

2. Singură lumea cu
orînduiala să poartă
sau toată lumea iaste
aședzată cu orînduială.
Apol<eius>.

1 înțelepciunea B, înțelepciune K/din B,K|| 2 lipsește și D/pe urmă B|| întru vîrvul K/fericii D, fericii K/au păzitu B, au păzit K|| 3 minte K|| 4—5 „Ceasornicul domnilor.“ Partea a triia D/Partia B|a trie „Ceasornicului domnilor“]capul întii B|triia C|Parte cărții a tria K|| 6—7 este¹⁻² B, iaste¹⁻² C, iaste¹ K, este² K/Dumnezeu K|adevărati D|fericită K|în care B, întru care K|| 8—9 așijdere C, așijdere K|așijdere să va dzice de păreriile B|| 10 buni B|întri D|dumnedzei B,K|iar K|pri cei răi D|| 11 demoni D|domni D,K|numiîa]număra B|caria B|| 12 multe] câteva B|aicea C, aice D,K|| 13 lipsește Cap 1 B|| 14 macari B, macar K|părerea C, părere K|| 15 așia B, așia K|neinvățați B,C,K, neinvățat D|| 15—16 cum că sînt mulți dumnezei K|dumnedzei B,K, dumndăzăi C|iară la B,D, iar K|școale a filosofilor B,K|| 17 Dumnezeu K|au așadzat D|| 18 uni D|fără paranteze Zăvsu D, și pre Zevs K, (sau) Zevsu B|| 19 dumnezeul K|dumnedzeilor B,K, dumndăzăilor C|înțălégerea C, înțălégire K|înțelepți B|| 20 cia dentii D, cea dintii K|mintia B, minte C,D,K|fără paranteze K|| 21 lumia B, lume K|cea întii B, ce întia K, cia întia C|caré C|care ar fi B, K|| 23 păréria B|lipsește să pare K|să fi fostu K|carte]cap D|| 24 lipsește *Metafizica*, (cap cel de pre urmă) D|pe B,C|| 25 célia¹ B, cialii¹⁻² C, cele¹⁻² K|| 26 socoteală B|| 27 păréria B, părere K|| 28 după orînduiesc, ad. și așia unu iaste numai domnu de la care să orînduiesc B|| 29 Marco Varro B|*Mithimii* B, *Mithimii* C,K, *Methimii* D|| 30 Marco Tulie B|firia B,C, fire K|dumnedzeilor B,K|| 31 macari B, macar K|păgîni B|légile B|| 32 dumnedzeilor B,K|lipsește iară rid K|| 33 lipsește și hulescu B, fără paranteze D,K|șijdar K|pe noroade care au aședzat B|noroadii D|așadzat D||

dzăi mulți și au credzut și pre Marsu, Miercurie,
 Jupiter și toată acia turmă de dumnedzăi,
 care o socotescu păgînii că au fostu oameni ca
 și noi, muritori, mărturisăsc și că nice inger,
 5 nice buni, nice răi nu cunoaște, nice rațu spre
 plata celor buni, nice iad de pediapsa celor răi
 credea. Acestu izvod au apucat precum toți
 oamenii cei buni după moarte să mută în
 dumnedzăi și cei răi în draci. Și, pârîndu-li-să
 10 atîta a fi minciună, prea puțină întru acéia
 nebulie i-au tras diavolul, cît socotiia pre
 lîngă sfatul Rîmului că ar fi sau un dumne-
 dzău oarecarele, sau diavol. Că împăratul rîm-
 f. 118 lian murind, de au fostu drag sfatului, în data
 15 în numărul dumnedzăilor, iară de au fostu
 urît întru diavol după moarte îl număra.

Și, ca să nu mă arăt a scrie povești, vom
 dovedi aceasta ce am scris, cu socotiala scri-
 20 torilor. Herodian spune de Favstina că au
 fostu fată lui Antonin celui Bun, mușarea lui
 Marco Avriile, din carii acesta au urmat
 împărăția aceluia. Și, adevărat, că dintr-acéia
 carii sau mai întîi, sau pre urmă au fostu,
 foarte puțini au fostu buni și nice unul, cum
 25 socotescu eu, mai buni n-au fostu.

Iară întru împărat să să lasă nemuritoare
 pomenire, cinci lucruri întru dînsul viețuind
 sîntu să să afle, adecă: să fie întreg la viață,
 prea păzitoriu dreptății, în războaie norocos,
 30 învățat întru știință și supușilor săi drag.
 Acésea toate bunătăți întru acești doi domni
 mari au fostu. Așea au fostu Favstina împără-
 tiasa de frumoasă, cît o laudă așea mulți
 den scriitori, carii dzic cum n-ar hi putut, să
 35 fie așea de frumoasă, de nu i-ar fi obștit ei
 dumnedzăii acei puternici, din dumnădzăirea
 lor, care, fiind așea, să întrebă și întru îndo-

1 dumnezei B,K, dumnădzăi C/Mercurie B/și pre Mercurie și pre Iupiter K// 2 acea B, ace K/dumnezei B,K// 3 care B,K, caria C, carii D/c-au fostu oamini D// 4—6 mărturisăscu B, mărturisesc K/nici ¹⁻⁸K/ingir B, ingeri D,K/bun B/rău B/buni B/iadul B/pedeapsa B,C/a celor răi nu credia B// 7 credea C, crede K, lipsește D/lipsește toți K// 8 oamini D/buni B// m. 1 și 2 lipsesc B// 9 dumnădzăi C, dumnezei K/pârîndu-le D// 10 pria puțină B, pre puțină D,K/intr-acéia B, întru acée C, întru acéia K// 11 nebulia B/diavolul D,K// 12 svatul C// 11—13 lipsește cît socotiia... un dumnedzău oarecarele, sau diavol D// 12—13 sau dumnedzău oarecare B/dumnezeu K/diavol C, un diavol K/rîmlian]roman B// 14 de au fostu B, di-au fostu D// 15 dumnedzeilor B,K, dumnădzăilor C/iar K// 16 urit]rău D/între diavoli B, întru diavol C, întru diavolul D]în numărul diavolilor K// 17 arătu B/scrie]spune B/povestia B// 18 socoteala B/a scriitorilor B// 19 Herodian B// 20 c-au fostu B,D/fata B/muere K, și mușarea B// 21 Avrielle B/den carii C// 22 dentr-acéia C, dintr-acéia D, dintru acéia K// 23 care D/mai întii]mainte B/sau mai pre urmă K/pe urmă B// 24 nice unii B, nici unue K// 25 bun K// 26 iar K/intru]ca de un B/numuritoaria B// 27 pomenirea B, pomenirea D/cinci] 5 B/intru viața lui sînt B/intru dînsul]într-insul D// 28 sint D/adică D/viață D, viață K// 29 pria B, pre K, lipsește D/dereptății B, dreptății D,K/norocit K// 30 supușilor sei B/săi]lui K// 31 acése bunătăț toate D/aceste K/domni B// 32 așea B, așa K/impărăteasa B, împărătiasa C// 33—34 cît să laudă așea de mulți scriitori B/lăuda D/așea C, lipsește K/din D,K/hi]fi B,K// 35 așea B,C, așe D, așa K// 35—37 ei din dumnedzăire lor dumnezeii acea părticia, care fiindu așea B/ad. marg. ei C, lipsește K/dumnezeii K/acei puternici C, cei puternici K/den C, D]de K/dumnezeireK// 37 așea C, așa K/să intriabă K//

- ială rămîne: oare mai mare au fostu întru
 dînsa frumuseţea chipului, au neruşinarea vieţii.
 Că frumuseţile ei era spaimă celor ce o pri-
 viia, iară vătămare era celor ce o cunoştia.
- 5 Aşea, Marco Avriile împăratul, biruind pre
 parthi şi izbîndindu-i, ca să vadză ţările Asiei,
 ducîndu-să la poalele muntelui Tavrului, Fav-
 stina, de aprinsă herbintială, în patru dzile
 stătu moartă. Şi curăţînd trupul ei cu miro-
 10 denii, tocmit, l-au dus în Rîm. Şi, căci au fostu
 fată acelu bun tată şi femée acelu drag tuturor
 împărat, de senat să dzisă sfîntă şi în numă-
 rul dumnedzăilor pusă. Iară pentru vésťia
 neruşinării ei, în care prea să afla, nime nu
 15 socotisă că i să va da atîta cinste de romani.
 Aşea de plăcut fu împăratului acea cinste,
 cît nice dănăoară a mulţami senatului nu
 părăsiă; că cu cale agoniseşte mare mulţă-
 mită cea de binefacere care să tîmplă celui
 20 ce nădejduiaşte.

- Iară într-altu chip s-au prilejit la moartea
 lui Tiverie, împăratului rîmlénilor al triile,
 pre carele nu numai l-au ucis şi cu cîrlige tru-
 pul lui l-au aruncat în prăpaste, ce şi de la
 25 toate besericile au strînsu preoţi şi au rugat
 la ivală pre dumnedzăi, ca pre mortul să nu-l
 priimască la sine, ce i-au cerşut groaza iadului,
 să-l căzniască pre dînsul prea cumplit, dzicînd,
 precum foarte dreptu lucru iaste a tiranilor,
 30 carii întru viaţa lor s-au oţărît de obiceiul
 celor buni, nu altă, ce cu groaza iadului după
 moarte să i să dea lăcaş.

- Ce lăsînd sălbatica părere a prostimei, carii
 oarecînd n-au avut cunoştinţa adevăratului
 35 Dumnedzău şi mărturisînd socotiala lui Aris-
 totel, carele pune o pricină, aşijdirea a stoi-
 cilor, carii priimăscu întîia înţalégire sau

3. A iubi cineva mu-
 iarea sa vie, desfătare
 iaste, iar moartă, bu-
 nătate. Stat<ius>, *Sel-
 <varum libri>*, 5.

4. Ce-ţi pare aicea, ti-
 ranule?

5. Greşeelele numai cu
 moartea să hotărăscu.
 Sen <= Symmachus>,
 9, Carte 121.

2 frumosiaţa B, frumuseţa K/neruşinare K]ruşinaria B// 3 frumuseţale C, frumuseţale K, frumuseţia B/ celor ce priviia K// 4 iar K/vă<tă>mare B/celora B/cunoşte K// 5 aşia B, aşia K/Marco Avrelie B/birindu B// 6 izbîndind K/ţările K// 7 poalile B,D,K/ Tivrului D// 8 aprinsa K/herbinteală B, fierbintială K// 9 curăţîndu B curăţînd K// 10 toc-
 mite, oasele ei le dusără la Rîm B// 11 fata B/făméia B, fimée D, femei K/drag]iubit K/lip-
 seşte tuturor B// 12 sânat C, sinat D,K/sfînta B// 13 dumnedzeilor B,K, dumndzăilor C/puse
 A,C/iar K/viaste B, véstia C, veste K// 14 în carte să afla B/lipseşte prea K/nimine K// 15 cin-
 stia B// 15-16 ad. marg. de romani. Aşia de plăcut fu împăratului acia cinste C, lipseşte K//
 16 Aşia B/plăcută B, D// 17 nici odineoară K/a mulţemi B]mulţime K/sinatului D,K// 18 ago-
 niseşti K/mulţemită B// 19 lipseşte cea de K/binifacire D, facere de bine K/întimplă K// 19-20
 celuia ce nu nedejduiaşte B, celui ce nu nădejduiaşte K/nedejduiaşte C,D// 21 iar K/întru
 alt K/prilejit]timplat B/moarte C,K// 22 împăratul K/rîmlenilor K]romanilor B/al triilea B,D,
 treile C,K// 23 carili D, carile K// 23-24 cu cîrlige l-au aruncat în propastie trupul lui B/ad.
 marg. trupul lui C, lipseşte K/prăpastie K// 25 bisăricile D, bisericile K/s-au strînsu B/preu-
 ţii B, preuţi D, preoţi K// 26 ad. marg. la ivală C, lipseşte K/dumnezei B,K/mortul acela
 K// 27 sine C,K/i-au cerşut să-i dea groazele B// 28 ca să-l căznească B/pria cumplit B, pre
 cumplit K// 29 dreptu C]cumplit K/lucru drept B/iaste C, este K// 30 intru viaţa D, în viaţa
 K/ad. marg. obicéiul C]viaţa K// 31 celor bune D, celor buni B/nu alta, ce groaza B/nu
 alta K// 32 moartia B/să i să dia B, ad. marg. C, lipseşte K// 33 lăsînd B,C,K/pără-
 ria prostimei B/prostimii K/care B// 34 cunoştinţa D// 35 Dumnezeu D// 35-36 mărturi-
 sîndu socoteala al lui Aristotel, care pune B// 36 aşijdéria B, aşijderea C, aşijde-
 re K/stoicilor]istoricilor D, stornicilor K// 37 înţalégia B, înţalégere C, înţalégire K//

f. 118^v minte și a lui Țitero, caré-i suptu titîlușul lui Iupiter, nu pre altul, ce pre unul/acela Dumnedzău.

Eu, după credința legii creștinești, dzic și
5 mărturisăscu că nu-i altul, fără unul singur Dumnedzău, ziditorîul cerîului și a pămîntului, a căruia podoaba, putéria, maestatul și slava atîta de mare, cît măcar cît de mai mică a lui parte, limba omeniască a spune
10 nu poate. Că lucrurile dumnedzăești nice crierul nostru a le pricépe, nice înțalesul a le socoti, nice mintia a cuprinde, nice limba a talmăci poate.

Și că să cade domnilor și celorlalți credin-
15 cioși a crede de Dumnedzău, adecă, că Dumnedzău iaste prea mare bine, nemuritorîu, nestricat, nemutat, nemăsurat și atotputerînic, că pre lîngă puterile dumnedzăești toată putéria oamenilor batgiocură și de nemică iaste.

20 Dumnedzău a fi numai sîngur, prea mare bine dzic: că de are zidirea ceva bun nu iaste acela, ce prea marele bine, că va potrivi omul vreun bine ce moștenéște cu céle mișele și lipsăle (ce moștenéște) de carele să supără,
25 nehotărît mai mare rău iaste, de care să strînge, decît binele ce-l petréce.

Așjidirea singur Dumnedzău iaste din véci nemuritorîu, carele precum început n-au avut, așa nice sfîrșit va avea. Iară în bietul om
30 într-altu chip iaste, pre carele cum născînd l-au vădzut alții, așa murind alții îl vor videa. Că nemică altă nu-i naștirea pruncilor, decît a celor bătrîni la mormîntu chemare.

6. Ce ar fi Dumnedzău nici a să afla poate, nice a să spune. Lactantius, *De milele* <= *minia* lui Dumnedzău, Glav<a> 11.

7. Ce iaste nemăsurat numai șie, singur, iaste știut. Tertulcian, *Adversus Marcionem*, Libri 5>.

8. Nemică nu-i fără rădăcină, fără unul Dumnedzău. Tertulcian, *Adversus Marcionem*, Libri 5>.

9. Nemică nu stă de pururea înflorit, ce virstă după virstă vine. Țitero, *Orationes Philippicae*, 11>.

1 mintia B, lipsește sau minte K/caria-i suptu C, care supt B, care este supt K/ titulușul B, D|| 2 acela de la D/Dumnedzău acela B/Dumnezeu K|| 4 légii B/creștinește C|| 5 mărturisesc K/nu-i] nu este K/ad. marg. altul C, lipsește K/ad. ult. unul singur C] însuș K/sîngur B|| 6 Dumnezeul cerîului, ziditorîul pămîntului K/ziditorîul C/ciariului B|| 7 a căru C/putéria C, putere K/maestatul] ipostatul K|| 8 lipsește cit¹ K/macari B, macar K|| 8—9 cit de mică K/parté B/omenească B, C, ominiască D/a-l spune B|| 10 dumnezești K/nici K|| 11 criariul nostru a-l priciape B, crierii noștri a le pricepe K|| 11—12 nici ¹⁻³K/înțelesul B, înțelesul C/a-l socoti B/minte a-l cuprinde B, mintea a le cuprinde K/mintea C, minte D|| 13 a-l talmăci nu poatia B, a le talmăci poate D, a talmăci nu le poate K|| 14 și să cade D|| 15 a crede K/Dumnezeu ¹⁻²K/adică D|| 16 iaste C, este K/pria marele B, prea marile C, pre marele K|| 17 atotputiarnic C, atotputernic C, K|| 18 ca pri lîngă D/putiările B/dumnezești K|| 19 putiarea B, putere K/oaminilor D/nimică K/iaste C, este K|| m. 4,5 și 6 lipsește B|| m. 6 lipsește K|| după m. 6 ad. Uită-te, tiranule, ce numia și pomeniria îț dă lumea B|| 20 Dumnezeu K/cel pria mare B, cel prea mare D, cel pre mare K|| 21 zidiria B, zidire C, D, K/buni B/nu iaste C, nu este K|| 22 ce cel pria mare bine B/pre marele K/prea mare D/că de va potrivi B, că va protivi D, că a potrivi K|| 23 vrun B, D/moștinește B/cele K, cel B/mișial B, mișele K|| 24 lipséle C, lipsili D, lipsele K/lipsit B/lipsește ce moștenéște B, fivă paranteze K/care B, K|| 25 iaste C, este K|| 26 binile carile-l petriace B, binele cel de petrécere D|| 27 așjidire B, așjiderea C, așjidere K/sîngur B, D, K/Dumnezeu K/iaste C, este K/den C/viaci B, veci K|| 28 nemuritori K/care B|| 29 așa B, așa K, lipsește D/nici K/firșit B/nu va avia B, va ave K/ iar K|| 30 într alt chip K/iaste C, este K/care D, K/lipsește cum B/născîndu-să B, C/ cum născînd] cunoscîndu-să K|| 31 așa B, așa K/murindu B|| 32 vedia B, vedea C, vede K/nimică D, K/alta B, K/nu-i] nu este K/naștéria B, naștirea C, naștere K||

- Cătră acéstea singur Dumnedzău iaste nestricat, care nice o ruptură sau micșurare ființei sale nu are, iară oamenii muritori toți în suflet sintu stricăciune cu răutăți și în trupuri de 5 viermi să strică. Că nemică nu-i așa cu uric așădzat, a cărué carnea putregiunii și sufletul sau mîntuirii sau perirei n-ar fi părtaș.
- Așjdirea singur Dumnedzău iaste nemutat. Tare trebue a crede că măcar că lucrarea sa 10 o mută Dumnedzău cîte odată, iară pentru acéia nu să mută sfatul cel vécinic, iar într-altu chip să tîmplă în oameni, care de multe ori cu deosăbită greutate socotescu vreun lucru, iară îndată mutîndu-să sfatul într-o mică 15 parte de ceas acélea prea pe lesne să lasă.
- Iarăș dzic că numai singur Dumnedzău iaste necuprinsu, a căruia nice maestatul să cunoaște, nice preaînțelepciunea lui a să cuprinde să poate. Iară într-altu chip să 20 întîmplă întru înțelepciunea omeniască; că nu-i nice un om a căruia ar fi așa desăvîrșită și ascunsă învățătura lui, cît ce au înțales unul să nu fie înțales pre altă vréme altul.
- Sîngur Dumnedzău iaste atoateputérnic, ca- 25 rele nu numai spre cei vii, ce și spre morți, nu numai spre cei buni, ce și spre cei răi putére are. Iară omul, carele nu să va cunoaști pre sine nenorocit spre agonisirea laudei, acela spre pedeapsă mînios să va simți.
- 30 Și așa dreptu lucru iaste, o, domnilor va-
f. 119 cului, ca niște supuș de bine făcătorului, /unuia stăpîn a ceriului și pămîntului să vă cunoașteți a fi (și cu cît sinteți mai înălțați, cu atîta mai cu cinste să socotiți de dînsul). Că oricît, 35 sau ați putea, sau ați moștini, iară potrivindu-vă cu acel prea mare domn, într-o o nemică

10. Care-s a fi ia, oarecînd a peri. Pruden-
<tius>, *Apotheosis*.

11. Dumnedzău iaste care nu stătu în véci. Manil<ius>, Carte 11.

12. Multe știe, iar nu toate știe țăriia sufletului nostru. Pruden-
tius, *Apotheosis*.

13. Unul, decît altul, mai multu a afla poate, iar nime toate. Enson
<= Ausonius, *Idyllia*, 10>.

14. Atotputernicia a marelui Dumnedzău de abia de să înțaliage, iar a să videa nice dănăoară nu să poate. Macrovi<ius>, 1.

1 acéstia B, aceste K/singur B,C,D,K/Dumnezeu K/iaste C, este K// 2 nici K/rumtură K/ființii B,C,D/sfințeniei K// 3 iar K/oaminii D// 4 sint B,D,K/stricăciuni B/cu]de K/răutățile B// 5 nemică K/nime B/nu-i]nu este K/așa B, așa K// 6 așădzat B,D,K/a căruia B,K// 7 mîntuirii B/peririi C,D,K// 8 așjderia B, așjderea C, așjdere K/singur B,D,K/Dumnezeu K/iaste C,K// 9 macari B, macar K/lucraria B// 10 Dumnezeu K/iar K// 11 acéia K/vécinic K/iară B// 12 să întîmplă K/in]întru K/omeni B, oamini D/carele B// 13 deosebită B/greutate K/vrun lucru B// 14 iar K/intru o mică K// 15 acélia B, acéle D,K/pria liasne B, pre lesne K/corectat prea pe C// 16 iarăși B/lipsește numai B/singur B,K/Dumnezeu K// 17 iaste C,K// 17-18 nici 1-2 K/maestatul]postasul K/a să cunoștia B/priaînțelepciunea B, preaînțelepciunea C, preințelepciune K// 19 nu să poate B,K/iar C,K/intru alt chip K// 20 să tîmplă B,D/ințelepciunia B, înțelepciune K/omenească B,C// 21 nu-i] nu este K/nici K/așa B, așa K/desăvîrșită B, desăvîrșit D// 22 învățătura]înțelepciune K// 23 nu fi înțales K/pe B, pri D/vrémia B, vreme K// 24 singur dară B/Dumnezeu K/iaste C, K/atotputiarnic B, atoateputernic C,K// 25-26 carile D, care K, și carel(e) B/spria 1-3 B/cei morți B// 27 putéria B, puterea K/iar K/care D// m. 8, 10, 12 și 13 lipsesc B// m. 10 lipsește D// după m. 8 ad. Dumnedzău iaste tot binil(e) și decît tot binili mai mare B// 27 lipsește nu B/cunoaștia B, cunoaște C,D// 28 sine K/nenorocit este K/agonisire B, agonisire K/laudii B// 29 pedeeape B, pediapsă K/simți K// 30 așa B, așa K/derept B, drept D/iaste C,K/domnii K// 31 suppuși B, supuși K/binifăcătorului D/a unuia B// 32 a cîriului B, al ceriului K/și a pămîntului B,D, și al pămîntului K// 33 fără paranteze K/sinteți K// 34 mai]mari D// 33-34 cu atîta să socotiți mai cu cinste D// 35 aș pute K/moștiani B, moșteni C,D,K/iar K/protivindu-vă D// 36 pre B, lipsește K/domnu B/intru o nemică D,K] de nemică B//

sinteți, nemică moștiniți, nemică puteți. Că nice un domn astăzi în lume nu-i, carele nu ar putea mai puțin decât ar vrea și carele n-ar cere mai multu decât are. Care de vreme
 5 ce-i așa, precum adevărat ăste, să vadă domnii și cei mari că cu cale ăste de socotit ca fiind toate zidirile numai de la unul zidite, pre unul numai singur toate zidirile să-l cinstiască. Că precum nu suferă domnul în domnița
 10 lui dreptu domnu să să ție altul, așa Dumnedzău nu va să să cinstiască altul de Dumnedzău în lume.

Mare de binefacere au fostu că ni-au zidit părintele pre noi, nerugat de nime, că fiul
 15 ni-au răscumpărat pre noi fără agiutoriu nemăruia și peste toate, că d(u)hul sf(î)nt ne face pre noi creștini, neagonisind nime; că oricare slujbă facem lui Dumnedzău, nu să socotește atita de multu, cât pentru o facere
 20 de bine a lui, cât de mică, să facă îndestul.

Adevărat, multu le trebuie domnilor să socotiască, căci Dumnedzău pre dînșii oameni, nu dobitoace, i-au făcut. Și cu multu mai multu
 25 căci pre dînșii stăpîni, nu slugi, i-au făcut. Iară prea multu trebuie să socotiască, căci pre dînșii creștini, nu mavri și păgîni, i-au făcut; că puțin folos li-ar fi fostu a avea scripturi și stăpîni spre certări, sau pedepse, de n-ari cunoaște sf(î)nta beserică den afară de caré
 30 nime a să mîntui poate.

O, bunătate dumnădzăiască! Că păgîni de ar hi fostu de tine întru sf(î)nta beserică aleși, mai buni poate că ar hi fostu, de cum sintu eu; și de ai fi vrut să fiu fostu păgîn, mai
 35 rău decât dînșii aș hi fostu eu. Pre aceia i-ai lăsat carii ț-ar fi slujit și mai ales pre mine, cel ce te vatăm pre tine. Tu, stăpîne, ce ai a face

15. Înălțarea sa domnii cu plecaciune să o înalțe. Sidoncius, 2, Carte 3.

16. Nemăruii nu i să poate da mîntuință, fără în beserică. Chirprian, *Episctola* 12.

17. O, sfîntă și negrăita împărțirea sfatului <lui> Dumnedzău! Oroscius, 7, cap 31.

1 nu sinteți B, sinteți C,K, sinteț D/nimică 1-2 K/moșteniți B,C, moșteniț D, nu moșteniți K/nu puteți B,K// 2 nici K/domnu B/in lume]pre pămînt B/nu-i] nu este K/care D/care n-ari puțin B, carele nu ar pute K// 3 decât] decum B/ar vrea]va B/care B// 4 n-ari ciare B, nu ar cere K/Cari D/vrémia B// 5 ce-i]ce este K/ așa B,C, așe D, așa K/ăste K// 6 calé B/ăste C,K//de socoteală B// 7 zidiririle C/de la unul numai B/zidite C// 8 singur B,D, lipsește K/zidirile C/să-l cinstiască B,C, să cinstiască D// 9 in]întru B// 10 așa B, așa K/Dumnezeu K// 11 cinstiască C/nu va să să cinstească de Dumnedzău altul în lumia B// 12 Dumnezeu K// 13 de binefaceria B, facere de bine K/ne-au zidit B, ni-au zidit C// 14 nimine K// 15 ne-au răscumpărat B/agintorii B,C// 16 nemăruii D/preste K/că]cu D// 17 faci D// 17-18 neagonesindu nemică oricite slujbe arătăm lui Dumnedzău B/nimine K/să facem D/Dumnezeu K// 19 nu să socotesc B, nu să socotești K/faceré C, facire D/cit pentru să dea binefaceria B// 20 cită de mică B// 21 multe B/trebuia B/să socotească domnii B/să socotească C,K// 22 Dumnădzău C, Dumnezeu K/oamini D// 24 căci pre dînșii stăpîni i-au făcut, iar nu slugi D/stăpîni B// 25 iar K/pre multu K/Iară cu nehotărît mai mult trebuia să socotească B// 26 mavri]varvari K// 27 le-ar fi B, le-r fi C/avia B, ave K/schipturi C// 28 certare B/pediapsă B, pedepsă C, K, pedepsă D/n-ari cunoaștia B, n-ar conoaște D, nu ar cunoaște K// 29 sv<i>nta D/besereca B, biserică D, beserică K/din K/care B,K, cari D// 30 nimi D, nimine K/nu poate B,K// 31 dumnezeiască K// 32 de ar fi B,K// m. 15 lipsește B/in sfînta biserică K/lipsește sfînta B/besereca B, biserică D/ales B// 33 bun]bini K/ar fi B,D,K/sînt B,K// 34 fiu]fi K// 35 aș fi B, D,K/lipsește eu B/pe B/acée B, acia D,K// 37 cel ce]care B/stăpîne]stăpînița D/ce ai face B//

tu știi; și eu ce dzic, aceasta nu știu. Spre a lăuda lucrurile dumnedzăești sintem legați, iară acéștiăș a le lepăda nu ni să cade noao. Împărații și craii, păgîinii carii au fostu
 5 buni și întru bunătate aleși, de carii mulți au fostu, cu cît mai cu nevointă au potrivit cu slujba sa, iară într-altu chip, domnii cei rîi cu cît mai multă măsură au luat a face-
 10 întru vecinica para de foc vor lua. Că pentru mijlocul nemulțămirii, împotriva luatelor bine-faceri întru această lume și răsplătirilor a pedépsălor în iad cumplite să va aședza.
 Domnilor multe, căci sintu oameni, cu soco-
 15 tială trebue să facă; cu multu mai multu le trebue a face, căci sintu creștini; și iarăși încă mai multu li-i a face căci sintu puternici și aședzați întru nalte stăpîinii. Că mărirea
 f. 119^v cea adevărată nu iaste|întru aceasta că ar
 20 avea domnii multă. Că de la pomul mic și fraged, fără de roada la vrémea sa, altă nemică nu să ciare; iară de la copaciul naltu și videros și mari, să cer: că și lémne la răceală și celor asudați și osteniți umbrire și celor flămîndzi
 25 poame să dea și de năvala a tot vîntul să să apere. Așea domnii, întru bunătate aleși, datori sintu a fi umbră suptu caré toți să să răcoriască.

Spre multe lucruri să le facem ne îndiamnă
 30 besérica și spre multe a le feri ne arată simțirea cea din Iontru. Și de mi-ar făgădui domnii numai doaa lucruri că le vor face, adecă să fie și credincioși legii lui Dumnedzău și că nu vor poronci tirănéște celor ai săi, carii îi stă-
 35 pînescu, le făgăduescu laudă și fericiia cea vecinică, caré o poftescu; că numai singur

18. Cu cit să dau omenilor mai multe de binefaceri, cu atita, greșind, mai grtali giudecăți li să vor aședza. <Ioan> Hris<ostomul, Disciplina de tempore, p. 353>.

19. Cînd cresc darurile, și socotelele darurilor cresc. Grig<ore cel Mare>, Om<ilii>, 9, la Ev<ang>g<he>lie.

20. Căruia i să dă mai multă vrednicie, de la acela să va cere mai multă slujbă. Chiprian, <De singularitate clericorum>.

2 Spria B/dumnădzăești C, dumnezești K/sintem B,K|| 3 iar K/acéșteș D, aceste K|| 4 noaa B,C, noai K|| 6 protivit D|| 7 lipsește cu K/iar K/in alt chip K/cu slujba sa, cu atita mai iusoară certare vor agonesi pre acéia vrémia, dîndu sama, iară într-alt chip domnii creștini cei rîi B|| 8 multă]mari D/facerilor C,D,K/au luat a binelor faceri B|| 9 pedeapsă C|| 10 viacinică B, vecinica K/pară K/lipsește de foc K|| 11 nemulțemirei B/împotriva D|| 11—13 împotriva facerilor de bine celor luate întru această lume și răsplătire pedépsilor K|| 12 într-aceasta lumia B/răsplătitelor B|| 13 pedépselor B/așădză D|| 14 sint B/socoteală B|| 14—16 Domnilor le trebue cu socotială a face multe căci sint oameni și cu mult mai mult li să cade a face K|| 15 trebuia B|| 16 sint B,K, sint C/iarăș K|| 17 li-i]le este K/sint B,K/putiarnici B, puternici C,K|| 18 așădzăți D/inalte C,D,K/intru atita de naltă stăpîinie B/stăpîiniri K/măriria B, mărire K|| 19 cea]ce K/nu iaste C, nu este K/cea adevărată nu stă într-aceasta B|| 20 ar ave K/mult D, K/ari avia domnii multe, ce căci ari putia multu B|| 21 fără roadă D, fără roada K/vreme K/alta K/nimică K|| 21—22 fără de roada alta nemică la vrémia sa nu să cere B|| 22 cere C, cere K/iar K/inalt K/lipsește și B/vederos K|| 23 mare B/cere B/ca și liamne B/răcială C|| 24—25 umbră și poame celor flămîndzi să dea B|| 25—26 și împotriva a tot năvălirii vîntului să să aperia B|| 26 apire D/așia B, așe D, așe K/cei întru bunătate K/bunătația B|| 27 sint K/sintu datori B/umbra B/care K|| 28 răcorească B, răcoriască C|| 29 îndeamnă B,C/ne îndiamnă biserica să le facem K|| 30 beserica B, biserica D/spria multé B/a ne feri K/simțiria C, simțire K/cunoștința B|| 31 ce din lăuntru K, lipsește B/den C,D/ mi-ari făgădui C|| 32 doao B/adică D|| 33 și]pre K/liagii B/Dumnezeu K|| 34 poronci B,K/ celor supuși ai lor K/ai sei B/carii]pre carii B|| 35 făgăduescu]fericesc B/lauda B|| m. 18 lipsește B/ferecire ce vecinică K/lipsește cea D|| 36 viacinică K/care B,K/pohnesc D/singur D,K||

acela domnu moare fără grijă, carele moare
 întru dragostea lui Dumnedzău și întru lîu-
 bovul celui de aproape, întru carele au vie-
 5 ținut. Și că domnii și cei mari, carii poftescu
 să să socotiască de creștin adevărat, străjuind
 (tréji) li să cade a fi, ca la slava lui Dum-
 nedzău, carele sintu toate, să să răducă, prege-
 tînd Dumnedzău (să să apuce) să să siliască,
 fericind Dumnedzău să purceadză, suptu lu-
 10 crarea lui Dumnedzău să să hotărască. Întru
 acéstea cînd dzic că le trebuie a fi tréji să mă
 criadză, întru lucruri rădzimătoare de cre-
 dința înmulțind așa le trebuie a străjui cu
 cugetul ca spre viața pentru apărarea cre-
 15 dinții a plini cu sirguială și gata toți să să
 cunoască. Că de cred domnii întru viața cea
 viitoare că să dau celor buni daruri, celor răi
 pediapsă, nu poate fi să nu siliască și viața
 fără greșală și republica să nu otcîrmuiască
 20 bine.

Iară domnii cei ce de Dumnedzău nu să
 tem, nice ei a fi fericiți nu să pot, nice supușii
 lor; că a țărîlor veri norocire, veri lipsa, nu
 dentru ostenélele domnilor, ce dintru agonisi-
 25 tele domnilor și a țărîlor radzimă. Și așa,
 prea de pripă în grijă să afla stăpîniia a căriia
 domnul iaste rău creștin, iară norocoasă și
 fără grijă iaste republica a căriia domnul
 iaste om cu dovedită simțire din lontru; că
 30 omul cu priită simțire nemică rău în republică
 a face nu poate.

21. Domnii cu bună și
 cu dreptate dumnedzăi
 să fac. Sen<eca>, *De
 moarte<a> lui Claudie*.

22. Dumnedzău iaste
 temeiful tuturor bună-
 tăților. Tițero, <Pro
 Cn. Plancio>.

23. Cum voiū avea fe-
 ricie, dacă nu-mi iaste
 drag Dumnedzău? Av-
 gostin, <De civitate Dei,
 23>.

1 acela B/făr-grijă B, fără grije K/care B// 2 în dragostia B/dragoste K/Dumnezeu K/
 întru libovul D, în libovul B/întru iubire K// 3 în care au viețuit B/vețuit D// 4 dom-
 nii cei mari D/pohtescu D// 5 socotiască B,C/creștini B,D,K/adevărați B,K/străjuindu
 B, străjuind K// 6 trîaji B, corectat marginal tréji C, treji K//fără paranteze D,K/că la
 D/Dumnezeu K// 7 care B,K/sint B,K/toatia B/răducă]rădice K// 8 Dumnezeu K, de Dum-
 nedzău B/lipsește să să apuce B, fără paranteze D,K/ să să siliască B,C, să să siliască K//
 9 fericind K/Dumnezeu K/purceagă B/supt C/lucrare B, lucrul K// 10 Dumnezeu K/hotă-
 riască K// 11 aceasta B, aceste K/trîaji B, treji K// 12 creadză B, criadză C/lucrurile B/rădzî-
 mătoare B, rădzămătoare C,K// 11-14 trebuie a străjui cu cugetul, radzimă întru lucruri
 de credință, înmulțind așe le trebuie, să mă criadză, ca spre viața D// 13 credință K/in-
 mulțind B/așa B, așa K/trebuia B// 14 cugiatul B/sprîa B/viață K/pentru]cu K/apărării
 B, apărare K/credinței B,C// 15 sirguială B,C,D,K// 16 viața K/cea]ce K// 17 viitoaria B/că
 de să dau celor buni D/și celor răi B,K// 18 pediapsia B, pedepsă C, pedepsă D/nu poate
 fi și viața fără greșală să siliască K/să nu silească a petriace și viața B/să nu silească C/
 viața D// 19 greșală B/răpublica D]țările B/să nu le otcîrmuiască B/ocîrmuiască K// 21 iar
 K/cei ce]carii B/Dumnezeu K// 22 tém B/nici K/nice singuri vor fi fericiți B/fericiți K/nu
 pot B,K/nici K// 23 țărîlor K/veri¹⁻²]ori K/norociră B, norociri K/lipsă K// 24 dintru B,K/
 ostenéile B,K/dentru C,D/agonisitele B, agonisiteli D// 25 țărîlor K/radzimă B, K/
 așa B, așa K// 26 pria B, pre D,K/lipsește în B/grijă B, grije K/afă B,K/stăpînire K/
 a căruia D// 27 este B,K/iar K/norocită K// 28-29 grijă B, grije C,K/este¹ B, iaste¹ C,
 este¹⁻² K/răpublica D]stăpîniia B/a cărie C, a căruia D// 29-30 simțire¹⁻² D]cunoștința¹⁻²
 B/den C,D/lăuntru K/lipsește din lontru B// 30 nemică K/răpublică C,D// m. 21 lipsește B//

VOROAVA SOFIEI, ÎMPĂRĂTESĂI, CĂTRĂ TIVERIE
 CONSTANTIN, SOȚIE LA CÎRMA ÎMPĂRĂȚIEI,
 ÎN CARE VOROAVĂ CEARTĂ SOFIIA PRE
 TIVERIE, PENTRU RĂSIPA AVUȚIEI ȘI A

5

VISTÉRIULUI. CAP 2

Că țiiu minte, Tiverie, credzu, cînd erai în Alexandriia, nice dănăoară nu gîndiiai că să va întîmpla ca, fiind a lui Iustin păzitoriu, să te învrednicești a fi chivernisitoriu împărăției; 10 sau, de ai și gîndit multu, pentru să urmedzi aceasta că n-ai cugetat, că ești om înțeleptu. Și omul înțeleptu precum ori mai multu, ori f. 120 mai puțin, [de noroc de să înalță așea șie și cugetelor sale zăbalele sau le strîmtoriadză, 15 sau le lungeste. Iară carii sintu cu minte deșartă și numai cu tăriia trupului, că vor să isprăvască ca să petriacă noroc fericit, aciia de pururea petrec viața nedulce. Că nemică mai multu viața nu scurtiază decît să să 20 pască cugetul cu nădejde deșartă. Și că ești tot acela carele erai întru acéllia vremi și în mare milă la Iustin (bărbatul meu), norodul ti-au cerșut, sfatul ti-au ales, oastea ti-au lăudat și toată împărăția de alesul tău s-au 25 bucurat. Ce nu trebue să să socotiască puțin loc de a fericirii; că rar să prilejește de să potrivăscu toți cu voile, întru a nu să alégera.

Și mie că nu mi-au părut rău, să credzi. 30 Aș vrea tovărășie, că pentru nesănătatea împăratului ți s-au dat ție otcîrmuirile împărăției. Și de aș fi fostu într-altă socotială, cum am fostu, adevărat să știi că eu nice aș fi dzis, nice aș fi stătut împotrivă (alegerii tale). Că 35 atîta de puțină trecire avăm noi, muerile, cît mai multă întru părerea altora (oarecare) trecînd de sama noastră grăind agonisim. După

1. Socotiala lumii nime nu o au cumpărat. Sidor<cius Apollinaris>, Carte 7.

2. Nemică mai greu, decît nădejdele céle perite, nu muncescu. Fab<cius Quintilianus>, Decl<ic>mafi<ii>, 12.

3. Nădejdea fără nădejde iaste moartea celui nedejduind.

4. Norocul, cărué să cuvine, cu cinste să să păzască. Flor<us>, 2, 12 et Ausonius, Epi<grammata>, 8>.

5. Cu cît niștine era mai sus înălțat, cu atîta mai grozav au cădzut. <Titus> Liv<cius>, Carte 30.

1 ante titlu Cap 2 K/împărătesii K/Tiverie D, Tiverie Costandin K/Aicea să va pune Tiverie împăratul c-au stătut la împărăția căci au fost creștin. Cap 15, pe urmă. Voroava Sofiei împărătesei cătră B|| 3 Sofie D|| 4 Tiverie B,D/răsipiria B, răsipa K|| 5 și vistiariului B, și a vistiariului K/lipsește Cap 2 B,K|| 6 țin K, ții B/minté B/tu Tiverie B/credz B/lipsește D|| 7 Alexandria B, Alixandria D/nici dănăoară D, nici odineoară K/nu gîndiei K|| 8 timpla B,D|| 9 învrednicești B|| 10 lipsește pentru K|| 11—12 înțelept 1-2 B/lipsește și omul înțeleptu D|| 13 așia B, aș K/șie]luiș K|| 14 cugetelor B, cugetilor D/zăbalele D]zăbavele B,K/strimtează B]scurtiază K|| 15 lungeste K]lărgeste B]iar K/sint C, sint D,K/mintia B|| 17 năroc D]norocire K/fericită K/acélla B|| 18 de pururia B, di-a purure K/pitrec D/viața D, viața K/nedulce]amară K/nimică D,K|| 19 mult C/viața K/nu scurteadză B|| 20 să-ș pască cugiatul B/nedéjde B, nedejde C, nedejdea D, nădejde K|| 21 acela B/care B, carile D/intr-acéle B, întru acéle C,D/intru acele trecute vremi K/vrémii B|| 22 Iustin B]fără paranteze D,K]meu D|| 23 te-au cerșut B, ti-au cerșut C]svatul C/te-au 2-3 B, ti-au 2-3 C/oastia B|| 25 triabue B|| 25—26 socotească de puțin loc a fericirii B/fericirii K/prilejește K]timplă B|| 27 protivăscu D/intru alégiare a unuia B/alege K|| 29 mi-au C]crezu K|| 30 Aș vria B, Aș vre K/tovărășie]Tiverie B/nesanătate B,C,K|| 31 ocîrmuirile K|| 32 intru altă K/socoteală B|| 33—34 nici 1-2 K/împotrivă D, împotrivă K|| 34 allagerii B, alegirii C,D,K]fără paranteze K|| 35 triaceria B, trecere C, trecire K/avem B,K/muăriile B|| 36 mult B,K/păriaria B, părere K]fără paranteze B,D,K]oarecaré C ||37 trecînd]petrecînd B,D]sama] casa B]de sama noastră]de la a noastră K]agonisim B||

ce dar ti-au înălțat norocul pre tine la atîta
 scară de naltă, așa pre tine iar și te rog și-ț
 aduc aminte ca întru aceasta a te purta cu
 măsură să știi; că la agonisirea cinstei agîunge
 5 sudoaria trupului, iară la paza ei trebuescu
 lacrimi de sînge a inemii.

Știi că curțile domnilor a stăpîni putere,
 cinste, treceri și avuție, mai multă desfrînării
 omenești, decît agonisitelor chipului să dau și
 10 căci de multe ori sloboadă Dumnedzău să
 cadză grozav, să să pogoară videm pre aciia pre
 carii cu trufie a să sui și a să înălța i-am
 vădzut.

Tu, Tiverie, bărbat ești, eu muiare sintu.
 15 Ție înțalepcîune îți socotescu, mie lungă ispita
 îmi iau.

Ție minte că ți s-au tîmplat mărturisăscu,
 iară eu încă prea multe în viață am vădzut:
 a cărui lucru ca să te fac a crede, că mulți
 20 de potriua ta bărbați pentru doaa mijloce în
 curțile domnilor că au purces îndărăptu dzic:
 una, că să socotescu a multe vrédnici că ar
 fi și puțin pot, că pre cele mîndre cugete
 turburarea inimii de pururea le urmadză, a
 25 doa, cînd cineva așa împăratului cum și
 împărăției a porunci va; decît care lucru mai
 greu a agonisi nu iaste, care de să tîmplă
 cuiva, iarăș cu ostentală să va găti și cu grije
 să va păzi și puțină vrême va trăi. Că nu poate
 30 fi ca întru prea mare a domnilor tovărășie
 să arate norocul credință îndelungată.

Măcar să fii înțeleptu și învățat, iară îți
 dzic de la mine ca să aibi sfaturi streine de
 pururea, mai multu întru trebile otcîrmuirii.

35 Că mare despărțire iaste între a porunci dreptu
 și între a asculta, a cunoaște. Și aceasta bună-
 tatea minții să/tîmplă, iară cîeialaltă numai cu
 f. 120° lunga ispita să învață.

6. Nice dănăoar<ă>
 mindriia nu are scaon
 aședzat. A<u>son<ius>,
De Capua.

7. Scurte și nepriial-
 nice sintu dragostele
 domnilor. Tacit, *An-
 nales*, 30, Carte 2.

8. Mai curund de ce
 te vei sui vei cădea.
 Macrovi<us>, *Saturna-
 liōrum libri*, 2.

9. Nu suferă a fi stăpîn
 cine n-au suferit a fi
 suptu stăpîn. Laertie
 <= Sidonius Apolli-
 naris>, 5.

10. Cine cearcă a fi
 mai multu decit i să

1 dară B/te-au B, ti-au C/lîpșește pre tine K// 2 înaltă K/așia B, așa K/iarăș te
 rog B,K, iarăși te rog C/și-ți aduc K// 3 amintă B/lîpșește aceasta B// 4 să te știi B/
 agonesiria B, agonisire K/cinstii B,C,D,K/agiunge B,C// 5 sudoaria C, sudoare K/iar C,K//
 6 sînge D/inimii B,C,K// 7 putiaria B// 8 cinstia B/triaceria B, trecere D, trecire
 K/repetă și B/avuția B/mult K/desfrînării K// 9 ominești D, omenști K/agonesitelor
 B, agonesitelor K// 10 Dumnezeu K// 11 și să să pogoară B/și vediam B, vedem C,D,K//
 acia B// 12 care D// 14 muieré B, muere K/muia D/sint B,K// 15 înțalepcîune îți socotescu
 B/ispita K// 16 îmi iau B, îmi iau K// 17 minte]multe B/întîmplat K/mărturisesc K// 18 iar K/
 pria multe B, pre multe K/viață D, viață K// 19 a căruia lucru D,K// m, 2, 5 și 7 lîpsesc
 B// m. 3 și 4 lîpsesc K/să tia fac B/crede K// 20 de protiva D/lîpșește bărbați K/pentru]
 cu K/doao B/mijloace B, mijlociri K// 21 că purceg B,C,D, că purced K/îndărăpt C,D// 22 că
 socotesc K/vrednici C,K// 23 cele K/cugiate B// 24 tulburare K/inemii B,D/di-a purure K/o
 urmadză B/urmiază K// 25 doao K/așia B, așa K// 26 împărății B/porunci B,K/va]voește K//
 27 nemică mai greu B/a agonesi]de agonesit B/iaste C, este K/să va tîmpla B, de să întîmplă
 K// 28 iară și cu B/osteneală B,K/găta B/grijé B, grijă D// 29 vrémia B, vreme K// 30 pria
 mare B, pre mare K// 31 arete K/credință B,K// 32 Macar B,K/întelept B/iar K/iară îți
 dzic C, iar ție dzic D// 33 sfatul .strein B// 34 de pururia B, de purure D, di-a purure K/
 trébele B/otcîrmuirii B,C,D, ocîrmuirii K// 35 despărțiria B/iaste C, este K// 35—36
 întru ¹⁻²K/a porunci B,K/dirept B,D/și-ntre D/a cunoaștia B, a conoaște D/cu bună-
 nătate B,K, cu bunăteatea C,D// 37 să întîmplă K/iar K/cieialaltă K// 38 învață]învadză C//

Acesta, dar, canon de pururea îl ține, carele nu cu rugăminte să poți agonisi, poroncind ești datoriu a face; că poroncind, înfricoșat, iară rugînd, iubit vei fi.

- 5 Acestea cei ce petrec în curțile domnilor cu greu foarte le sufăr căci pot puțin, căci au puțin, căci au trecire puțină; că cela ce să pare a fi puțin mulțămitoriu, lepădîndu-ș inima, să veștedzește. Iară într-altu chip și
10 acéstea și acélea priiatenilor celor mari, a domnilor stîngere iaste a putia multu și a i să tréce multu; și că cu putérea mai multu decît <cu> învățatura, cu trecerea decît cu socotiala; că să socotescu că nice poate să
15 petriacă îndelungat tovărășia domnului, care cu socotiala sa toate chivernisește întru re-publică.

Aceasta voroavă spre acéia pliacă, ca să mă știi că eu, așea de înțălepciunîa ta prea
20 mă mir, cum de răbdarea mîa mă spariu cînd vădzu vistériurile de Iustin cu prea multă ostentală strînsă și cu mare pază păzite, așea de fără socotială acmu de tine, cheltuie, și răsipite. De care a te mira nu ți să cade; că
25 nime, oricît de mai răbdătoriu s-ar ținea, a videa bunele agonisite de sine cu atîta ostentală, cu mîna a împrăștiia și a răsipi céle streine.

Să știi, Tiverie, că va fi aproape dzua acéia,
30 cît nice acélia care li-ar strînge, nice acélia cu carele ar agiutora pre alții nu ne vor agiunge bani, decît care nemică în curțile domnilor nu-i mai cu primejdie. Că vésția de bani mulți (sau bișugului) pre vrăjmași fricoși și
35 domnului supuși îi face (acéia). Trebuie domnilor și bunătate a arăta (și cu avuțiile) și cu bogățiile

cade, mai puțin a îi, de cum iaste. Fulgen-
<tius>, *Mith<ologia-
rum libri>*, 2.

11. Putérea curții rar să tîmplă a fi trainică. Tacit, <*Annales*>, 1.

12. Avuțiile domnului fără gri<ă>, și bișugul supușilor iaste. Dio <*Cassius*>, Carte 52.

13. Stîngerea stăpîniei vine de să va micșura roada și cu caré să ține republica. Tacit, *Anal<e>*, 12.

14. Nevoia vremii apă-ră greutățile poroncii. Casiod<orius>, 4, 21.

1 dară B/de pururia B, di-a purure K/care K// 1—2 care cu rugămîntia B// 2 poroncindu B, poroncind K// 3 dator C, datori K/poroncind B, K/înfricoșiat D// 4 iar K/rugîndu-te B// 5 Acéștia B, Aceste K/petréc B// 6 foarte cu greu K// 7 treciare B, trecere C, trecire K]petrécire D// 7—8 că cela care puțin să pare a fi mulțemitoriu B/lepădîndu-și C// 9 inema C/veștedzéstia B, vestezește K/Iar K/întru alt K// 10 aceste și acele K/priiatenilor C, D, K// 9—11 Iară într-alt chip acestaș ce am dzis priiatenilor celor mari domnilor stîngeria este B// 11 iaste C, este K/a pute D, K// 12 triace B, trece K/puteria B, putere K/multă B// 13 decît cu B, K/triaceria B, trecire K]petrécirea D// 14 socoteala B/că socotescu D/nici K// 15 petreacă B, pitriacă D// 15—16 care socotiala D/socoteala B/chivernisești K// 17 răpublică D]stăpînia B// 18 Această K]spria B]acea K/pleacă B, pliacă K// 19 așia B, aș K/înțelepciunîa B, înțelepciunea C, înțelepciune K]pria mă mir B, pre mă mier K// 20 răbdare B, K/mîa]me K]sparii K// 21 văzi K/vistiariurile B, vistiariurile K/Iustin B/cu pria multă B, pre cu multă K// 22 osteneală K]strînce B// m. 11 lipsește B]așia B, aș K// 23 fără de K/socotială B/acum K// 24 răsipite K// 25 nimine K/s-ari ține B, s-ar ține K// 26 vedea B, vede K/bunile D, binele K/agonisite B, agonisit K/sine K/osteneală B, K// 27 răsipi K/célia B, cele K/st<r>eine D// 29 Tivirie C/zioa K]acea K// 30 nici ¹⁻²K, nicia¹ B]acele ¹⁻²K]carile B, cari D/li-am stringe B, li-ar stringe K// 31 lipsește cu D]care B, K/am agiutori B, ar agiutura C]și nu ne vor K]agiunge B// 32 nemică K// 33 nu-i]nu este K]primejdia B/viastia B, véstea C, véste D, veste K// 34 lipsește sau bișugului K, fără paranteze B// 35 suppuș B]fără paranteze cu acéia B, acéia K, lipsește D]trebuia B/domnilor trebuie K// 36 bunătatea B]a să arăta B]între paranteze cu avuțiile C, lipsește și cu avuțiile D, K/bogățiile C, bogăția B]

că bunătate otcîrmuiaște pre ai săi, iară avuția pre cei streini îi înfrîniadză și-i po-
 5 den prea mare lipsa celor supuși (și de sărăcie), multe lucruri de scandală izvorăscu între oră-
 șeni; și iarăși, căroa de iaste republica tare și îndestulată nu iaste pentru ce să să tiam(ă)
 10 domnul de sărăcie. Iară, adevăr, nu stau împotrivă, că de tot lucrul bun iaste celor săraci a-i socoti și pre cei supărați de sărăcie a-i agiutori. Iară deodată iarăș dzic că nime nu să liagă că i s-ar cădea a giurui bani celor deosăbiți, care bani să strîngu pentru folosul
 15 tuturor; că cea prea mare slobodzănie a giurui dintr-al său, acéia de multe ori aduce pre domnu, dentru apucaré céle streine, să s(e) facă tiran pre urmă.

Créde-mă, Tiverie, că puțini domni vei
 20 afla, carii n-ar fi, sau mîndri, sau desfrînați, sau răi; că tinerétea, nepotrivirea, slobodză-
 niia și avuția prea groznici vrăjmași a vieții cei cînsteșe sintu. Că nu toți domnii au fostu răi, dzic, iară buni n-au fostu mulți și carii
 25 au fostu buni, sau au fostu, cu atîta mai mare cînste că trebue/să să cinstiască mărturisăscu; că nu să potue/numi vremile fericite, fără acélea în carele domnii bine au urmat lucrurile.

Să știi și aceasta, Tiverie, că mulți domni,
 30 din fire nu răi și cu minte bună, s-au făcut tirani nu pentru altă pricină, fără cît căci au fostu sosit la sărăcie; că inima suită la lipsă și la sărăcie sosită, în vîntu trimite toate.

Așijdirea și aceasta, Tiverie, mărturisăscu
 35 pentru lipsa multă de să pliacă domnii la tirănie, cu atîta acesteăș domni, pentru prea multul bișug întru răutăți că cad,

15. Nu știe ce stă-
 pinului, grea iaste cea
 streină lipsă. Luca-
 n<us>, Carte 3.

16. În toate vacurili
 mai puțini oameni s-au
 aflat care ale sale rih-
 niri, decît oștiii vrăj-
 mașilor s-au biruit. Ti-
 ț<ero>, 5, *Epist<ola>* 4.

17. Lipsa iaste muma
 rihnirii cei de pierzã-
 re. <Grigorie de> Na-
 zianz, <*Orationes*>, 20,
 23.

18. Dulceața mierii,
 de să va gusta de pu-
 rurea, să ofărăște. Cas-
 si<odorius>, Carte 36.

I ocîrmuește K/săi]sei B/iar K// 2 avuțiil(e) B/înfrîneadză B,C// 4 așa B, așa K/răpublica D/trebuia B// 5 din B,D,K/prîa mare B, pre mare K/lipsă B/suppuși B/fără paranteze K/din sărăciia B// 6 scandală D]smintială K/orășiani C]supuși K// 7 iarăș B,K/lipsește de iaste D// 7—8 iaste ¹⁻²C, este ¹⁻²K/răpublica D]țara sa B/înre paranteze și îndestulată B// 8 pentru ce să tiamă K/teamă B// 9 sărăciia B/Iar adevărat K// 10 împotrivă D, K/iaște C, este K// 11 socoti]cerca B/sărăciia B/dufă sărăcie, ad. a-i socoti D// 12 iar K/nimine K// 13 leagă B/s-ari cădea B, s-ar căde K/giurui B,C// 14 deosebiți B// 15 cea]cia C/căci prîa mare slobodzenie B, căci pre mare slobodzenie K/giurui B// 16 dentr-al său C, dintru al său K/acea C/aducia B// 17 dintru B,K/apucaria B, apucare K/céle]celor B,K/să se facă]de să fac B// 18 pe urmă B// 19 Crede-mă B,K, Crédi-mă D/domni B// 20 care D/nu ar fi B,K// 21 tinéria B, tineréța K/nepotriviria B, nepotrivirea D, nepotrivire K/slobodzenia B, sau slobodzenia K// 22 avuțiile B/pre groznice B, pre groznici K/vrăjmașia B/viiați B// 23 cînsteșia B, cînsteșă D, cinstite K/sint B,D,K// 24 iar K// 25 au fostu]sint B,K/bunî B/cu atîta]aciia B/mai cu mare B// 26 cînstea D/trebuia B/cînstească B, cinstiască C/mărturisesc K// 27 vrémile B/fericite K/aciia B, acele K// 28 care B,K, carile D/domnii cei buni B, domnii buni C,D,K// m. 14, 15 și 16 lipseșc B// m. 15 lipseșe D// 29 aceasta adevărat B/domni B// 30 den C/firia B, firé K/mintia B// 31 cît căci]pentru că K/lipsește căci B// 32 sosit C// 33 sosită B, lipsește K/triimite D// 34 Așijdaria B, Așjdere K/mărturisesc K// 35 multa lipsă K/pleacă B// 36 aciăștiaș B, aceștiași C,D, acești K/domni B// 37 prîa mult B]multul K/bivșug B//

caré de iaste domnii întru singure răutățile, pedepsăle răutăților află; că de sfaturile prea multe această scădere au, că nice o roadă dentru dulceața lor nu lasă să s(e) cunoască.

- 5 Pentru ce, acmu te întreb, oare mai bine iaste, sau să grăim mai cu adevărat, oare mai ușor rău iaste domnului sărac deodată și tiran a fi, au bogat deodată și rău a fi? Eu, cum socotescu, mai bine iaste a fi bogat și
- 10 rău, decît sărac și tiran; că scăderea răutăților de iaste, la nime mai multu nu-i decît la dînsul singur, iară a avuțiilor rod la tot norodul agîunge. Și de-i sărac și cumplit, cu tirăniia a mulți va strica, iară cu sărăciia
- 15 nemărui nu va folosi; că domnul sărac nice celor bogați a folosi, nice celor săraci a agiutora poate. Iară cu multu mai folos iaste republicii și mai cu sufăr celor supuși domnul, om rău și domnu bun, decît domnul rău și
- 20 om bun a fi. Că cum dzice Plato (pentru să mai întăresc dzisăle méle), athinénii dreptu făcea carii pre domnu mai multu orașului de folos, decît a fi buni poftiia, iară lachedemonii au greșit carii alegea mai multu domnul bun,
- 25 decît cu folos.

Vedzi, dar, Tiverie, că la ce fără grijă și la folos republicii mai multu să socotește de vor fi domnii în bani și în avére îndestulați, care să împarte între diregători, decît dentru

30 sărăcie să să dea după apucări și cu dări să asupriască pre cei supuși; că trebuirea domnilor iaste sămănătura a grélelor dări și biruri.

19. Puțin fără grijă iaste lauda fără putere. <Titus> Livius, Carte 5.

20. Nime nu-i să nu greșască întâi întru sine, decît într-altul. Avgust<in>.

21. Nice o stăpînie a sta fără cheltuială nu poate. Dio <Cassius>, Carte 52.

22. Nu sintu de bine făcători carii strică altora pentru să fie îndurați spre alții. Tiber<o>, *De officiis*, 1.

1 care B,K/este K/singure B,D,K// 2 pedapsale B, pedepsele K/că de svaturile C]că desfătările B/pria multé B, pre multe K// 3 aceasta C,D,K/scăderia B, scădere K/nici D,K/nice un rod B// 4 dintru B]din K/nu las<ă> să să cunoască B, să cunoască K, să să conoască D// 5 acum K/oari D// 6 iaste C, este K/lipsește mai ¹K/mai adevărat B/oari D// 7 iușor B/iaste C, este K/domnu B,C,D,K// 9 lipsește bine B/iaste C, este K/bogat a fi D// 10 scăderia B, scădere K// 11 iaste C, este K/nimé B, nimine K/nu-i]nu este K// 12 singur B,K/iar K/rodul B// 13 agiungia B, agiunge C/de este sărac K// 14 tirănie B/iar K// 15 nemăruia K// 15-17 nici celor bogați, nici celor săraci a folosi și a agiuta nu poate K/a agiutora nu poatia B// 17 Iar K/iaste C, este K// 18 republicii]țărilor B/și mai de suferit K/supuși B// 19 domnul ¹K/domnu² B// 20 că precum dzice D/Platon K// 21 fără paranteze K/dziséle B, zisele K/mele K/athinieni C, athiniei K/dirept B,C,D// 22 făcia B,C, făce K/care B/domni B domni K// 23 buni B/poftiia D/iar K/după lachedemonii ad. grăiia și D// 24 au greșit B/carii]că D/alegia B, algea C/domnu B,K, domn C/bun]a fi bun D// 26 vez K/dară B/cea D/grijé B, grije K// 27 folosul K/republicii]țărilor B/socotiaște B, socotește K// 28 avlari B// 29 împartă B// 29-30 lipsește care să împarte... după apucări K/deregătorii B/dintru B]întru D// 31 asuprească B,C/pri cei D/supuși B/trebuiria B, trebuința K// 32 iaste C, este K/grelelor B,K, grăliilor D/biruri]biruri C,D// m. 18, 20 și 21 lipseșc B// m. 22 lipsește D//

RĂSPUNSUL LUI TIVERIE CĂTRĂ ÎMPĂRĂTIASA SOFIIA, CU CARE ARATĂ CĂ DOMNII CA SĂ FIE VRÉDNICI NU LE TREBUIE SĂ STRÎNGĂ VISTÉRIURI ȘI ARATĂ ISTORIE, CU CE TOCMALĂ 5 DUMNEZĂU AU ARĂTAT LUI TIVERIE, CĂCI AR FI CREȘTIN DIREPTU, MARE VISTER ÎN CURTE SĂPÎND. CAP 3

Această aducere aminte Tiverie cu bună inimă au priimit și cinste cădzută Sofiei împărătesăi, într-această socotială cu plecăciune și cu blîndetă i-au răspunsu:

Audzit-am, preasăninată doamnă fericită, care ai adus și aducirea aminte priimăscu și-ț mulțămăscu ție pentru sfatul arătat și cu atîta mai multu cu cît mai mare și mai cu cercat rod a da sfat ai avut. Că de multe ori să oțărăscu bolnavii de bucate, nu așa că nu ar hi bune, ce că nu-s bine făcute.

f. 121° Și măcar/pentru nemuritoare de binefacerea a lui Dumnezău, cîte ție grăind, atîtea mie făcînd, acéstea toate să tîmplă de folos, carele să aduc de mine întru îndoială, de mirare ție să nu-ț pae; întru a lăuda sfatul bunătății prea tare deprindem a ne aprinde, iară întru a le face acélea foarte tîmpavi sintem. Dece céle păzite întru dzisa ta, care unii doamne mari sîntu datoriu, la toate capetele voroavei tale cu un cuvîntu răspundzu; că lucru cu cale iaste ca arătîndu-mi sîngură ce ți s-au părut (de mine) de faptele méle și eu ce am urmat în cuvintele tale să-ț arăt.

30 Că niceodată, dzici, că n-am cugetat (aceasta) cînd eram în Alexandria să s(e) temple ca să mă fac a lui Iustin păzitoriu și otcîrmuitoriu împărăției, nice gîndul meu, nice dănăoară a agonisi aceasta, necum a 35 urma, au fostu. Iară eu răspundzu: de ascultam atunce poronca socotelii, că nu mi s-au cădzut a agonisi atîta vrednicie, necum de atîta suire să cuget. Că puțin sîntu adevărați

1. A ținea în țăriia sa clătirea inimii, a cei mari minte iaste. Țițero, Carte 1, <Ad Quintum fratrem>.

2. Multe trebuie să fie întru acel ce prîește pre altul. Țițero, Vorovă, 4.

3. Slobodzenie șie fiecine să aibă poftêste spre altul, iară spre sine nu va slobodzănîia altuia. Seneca, <2, De ira, 31>.

4. Atîta iaste de mari pofta a stăpîni celor muritori, cît nime nu să socotêste vrédnic de stăpînie. Enea<s> Silvi<us>.

1 ante titlu Cap 3 K/împărăteasa B, împărătiasa C// 2 Sofia B/arăta D// 3 vrednici C,K/a strînge K// 4 vistiariuri C, vistiariuri K/după vistiariuri ad. între paranteze B/istoria B, istoria C,D,K// 5 Dumnezeu K// 6 drept B, drept K/vistiariu B, vistiari D, vistiari K// 7 curția B/lipsește Cap 3 B// 8 repetă aduciaré B, aducire D/amintia B// 9 inemă B/cinstia B/Sofiii D, Sofii K/împărătiasă B, împărătesăi D, împărătesii K// 10 într-aceasta B, întru această K/socoteală B,K/plecăciune B// 11 blîndetă B, blîndiță C, blîndetă K// 12 priaseninată B/preluminată K/fericită K// 13 aduciare B, aducerea C,D,K/amintia B// 14 și îț mulțămăscu C, și îț mulțămesc K/svatul C// 15 multu]mic K/sînt a da sfat K, întru a da svat B// 17 așa B, așa K/hi]fi B,D,K/nu-s]nu sînt K// 18 macari B, macar K/faciare B, facere D/facere de bine K// 19 Dumnezeu K/grăindu B/atitia B, atite K/făcîndu B//20 aciastia B, aceste K/să să temple toate de folos, care B/întimplă K/care K// 21 miraria B/să nu-ți pae C, să nu-ț pară K, să nu-ț paia B// 22 sfatul] faptele B/ priă tare B, pre tare K// 23 iar K/acéle B, acele K/tîmpavi B// 24 sintem D,K/Deci B,C,D,K/céllia B, cele K// 25 doamne mare B, corectat doamne mari C/doar ne K/sînt D/datori K/capetele C// 27 cu cale lucru B/iaste C, este K// 28 părutu B/lipsește de mine B, fără paranteze D,K/faptiale B/și de faptele méle K, lipsește D/urmatu B// 29 în cuvintele B, în cuvintile D/să-ți arăt C,K/arātu B// 30 niceodată K, nice dănăoara B/dzice B// 31 lipsește aceasta B, D, fără paranteze K/Alixandria D, Alexandria K// 32 Justin B// 33 ocîrmuitoriu K/împărății K/nici K// 34 nice dănăoara B, nice odineoară K/agonesi B// 35 n-au fostu B,K/Iar K// 36 atuncia B, atunce K/porunca B,K/socotelii K// 37 agonisi B/vrédnicia B// 38 suiria B/să cuget]nu cugetam B/puține B/sînt K/adevărate B//

carii să învrednicescu a agonisi cu bunăta-
cea prea mari scară a cinstii și a vredniciei
și cu multu mai puțin(i) carii o ari dobîndi
și cei vrédnici.

- 5 Deci de să cade a sta întru acesta lucru cu
giudecata simțirilor, adevărat ție, împără-
tias(ă), îți mărturisăsc că eu nu numai a
agonisi aceasta am cugetat, ce și că voiu do-
bîndi-o nădėje am avut. De care lucru nu
10 trebuie să te miri, că așa iaste potrivit lucru
cît, cu cît mai puțin sîntu agonisitele, cu atîta
mai multu aliargă (vine) la nădėje.

- Ce dzice că ț-am părut ție eu om învă-
țat, care cu frîul înțălepciunii méle céle de-
15 șiarte rîhnescu să le înfrînedzi, înțălepciunea
mea că o ai cunoscut tu, răspundzu: ori întru
ale méle lucruri, ori în streine; de ai cunoscut
în streine, acélea neagonisindu-le nice cu une
cheltuiale, de pururea am fostu iubitóriu de
20 dreptate. Că nice unul den muritorii nu-i
așa răscolóriu, care cu cheltuialele céle
între sine slobod n-ari vrea să-ș agonisască
șie nume. De m-ai cunoscut în lucrurile méle
deosăbit, caută să nu greșăști, împărătiasă;
25 că așa să știi, nu-i nime așa sau înțăleptu,
sau adevărat, sau la socotială dreptu, pre
care neîntorsu clătirile sale nu i-ar fura folosul.

- Oamenii carii cugetă sus și avînd norocire,
plecată viață de pururea întru ostentială că
30 petrec iaste și așa, precum dzice; iară de în
vréme ce închieturile trupului a sufletului
vase sîntu, după cum socotescu eu, trebuie
cugetele să fie ascuțite și nalte, ca cu dzi-
carea să nu să veștedzască oamenii. Că nice
35 dănoară Alexandru, Pir, Iulie Chesariul,
Știpio și Anibal, de nu ar fi îndrăznit

5. Cugetul multu
nesățios iaste cu acéla.
câci făgăduiaști rîr-
cul la mai nalte și la
céle neslobode să in-
tinde. <Titus> Li-
vius>, Carte 20.

6. A poronci <șie> prea
mare împăr<ă> țire las-
te. Seneca, Carte 113.

7. Stăpîniia la cei ce
o urăscu, nu la cei ce
o rîhnescu. Selvius
Aeneas>, *Istoria Boe-
miei*>, Glava> 57.

8. Lesne lucru iaste a
dărui den strein<e>.
Iustin, Carte 36.

9. Nime nu trebuie să
s<e> îmbogățască cu
scăderia streină.

10. Cei mai buni den-
tru cei muritori, céle
mai nalte socotescu.
Tacit, *Anal<e>*, 4.

11. Inimii blagorodnice
iaste datoric a pofti
ce-i mai bun. Cassio-
dorus>, 2, Carte 2.

1 învriadnicescu B/bunătația B, bunătația K|| 2 cea pria mare B, ce pre mare K, cea prea mare C/cinstei D/vredniciei D, vredniciei K|| 3 ar dobîndi K|| 4 vrednici C,K|| m. 1 și 6 lipsesc D|| m. 3,5,7, 9 și 10 lipsesc, B|| 5 într-acesta B, întru acest K|| 6 giudecata B,C/simțirilor K/împărătească B|| 7 îți mărturisesc K|| 8 agonesi B/ce că și voi K, ce și că voi B|| 9 nedėje B, nedejde C,D, nădejde K|| 10 nu triabuia B/să tia miri B, să te mier K/așia B, așa K/iaste C, este K/protivit D|| 11 lipsește cît ¹D/încît, cu cît K/puține K/sint D/agonisite B|| 12 lipsește vine D,K/medijde B, nedejde C,D, nădejde K|| 13 dzici C,D,K/lipsește ție K|| 14 înțelepciunii B/mele K/cele K/deşerte C,D, deșarte K|| 15 rîvnesc K, rihuirii B/infrînedzu B, infrînedz C, infrînedzu D,K/ințelepciunia B, înțelepciune K|| 16 mia B/conoscut D|| 17 mia-
l<e> B, mele K/conoscut D|| 18 acélia B, acéle D, acele K/neagonisindu-le B|| 18—19 nici cu un felu de cheltuele K/de pururia B, de purure D, di-a purure K/iubitóriu am fost B/ad. marg. iubitóriu C, lipsește C, dreptatua B, dreptate K/nici unul K/din B,K/muritori K/nu-i]nu este K|| 21 așa B, așa K/răscolitor C/cheltuialele B,D,K/célia B, cele K|| 22 între sine D]streine B/n-ari vria B/n-ar vre K|| 23 șie]luiș K/conoscut D/mele K|| 24 deosebit B/nu greșiști pria lîasne B/greșești C,K/împărăteasă B,K|| 25 așa B, așa K/să știi că nimine nu este așa drept, sau adevărat K/așia B/ințelept B|| 26 socotială B/drept K|| 27 carele K/saale B/nu i-ari fura B|| 28 Oamenii, dzice, carii B/Oaminii D/norociria B|| 29 viața B, viața K/de pururia B|| 29—30 di-a purure o petrec în ostentială, iaste și așa K/osteneală B/pitrec D/iaste C, este B/așia B,C/dzici D,K|| 30—31 de vrémia că B|| 31 încheeturile C, încheeturili D|| 30—32 iar de vreme de a trupului și a sufletului vasă sînt închieturile, după cum K|| 32 vasă D/sint B, sîntu C/triabuie B|| 33 cugetile D/inalte K/dzicare B,K, dzicarea D|| 34 vesteazăsc K/nici odineară K|| 35 Iulie B/Chesariu C,K, Chesar D|| 36 Annibal B/n-ar fi îndrăznitu B||

la céle nalte, n-ar fi sosit ei așa înalți și puternici domni și împărați.

- Créde-mă, împărătiasă, că nice a cugetelor măririi, nice vrednicia inimii, nice trezirea gândului nu sintu oamenilor de perire, ce nebunie
f. 122 5 întru apucare lucrurilor, neînțelepciune întru a le lucra, îndărăpnicie întru urmare (cu prici și cu sfădzi împreună). Că oamenilor aleși, a să apuca de lucrurile mari nu li să
10 cade întru aceasta să ispitiască virtuțile sale, care mintea istiață supune, ce întru aceia care înțelepciune și socotială îl învață.

Ce dzici că te miri căci banii, carii-s cu atîta nevoie de tine și de Iustin strînși, i-ai videa
15 de mine că să cheltuesc în curte, ce căci nu trebuie mirare îți răspundz; că într-o dzi să cheltuesc banii cei strînși în mulți ani; că de comorile céle îngropate în pămîntu cea véche blăstămare radzimă, cu acéste cuvinte grăite
20 de Epimenid:

Care nevoie a omului lacom au strînsu averi

Va sparge desfrînata direptate a moștinitorului rău.

- 25 Ce dzici căce cheltuiale fac, în scurtă vreme să va prileji, cît nice ce ai împărți altora, nice ce ai cheltui, nice cu ce ai viețui, de rămas nemică nu vei avea, la aceasta îți răspundz: de ai fi avut așa grijă de agiutorul
30 celor săraci, precum cu nevoie tu și Iustin a jecui pre cei bogați ați silit, și tu driaptă de jalobă, și eu de fapta mîa, de bănat pricină am avut. Iară pînă acmu nemică altă n-am vădzut fără mulți bogați la sărăcie veniți,
35 dentru faptele voastre; și ce-i mai rău, că nice o socotială să faceți pentru sărăcime, cum s-ar putea sprejeni, n-ați avut.

12. Să cumpără puteria numai cu bună-tate. Clavdic<anus>, 4,3.

13. Îndrăzneți face pre oameni nedejduirea. Cassiod<orius>, 3.

14. Toate le otcircumiaște rău graba. Stat<icius>, *Thebaida*, 10>.

15. Ce au strînsu lăcomia pierde curvia. Avguștin, <*Sermones*, 50>.

16. Norodului nemică nu-i mai de folos decît să <e> pliniască triaba domnului. Sariz<berienensis Policraticus>, 4, 1

1 acélia înalte B, cele înalte K, ciali nalte C/lîpșeste ei B/așa B, așa K/nalți B//
2 putlarnici B, puternici C,K/și-mpărați C// 3 Criade-mă B, Créde-mă K/împărătiasă] doamnă B,K/nici K// 4 mărire B,C,K/nici 1-2K/vrednicia B/inimii C,D/trezia B,K// 5 nu sint B,D,K/omenilor B/perira B/nebuniia B,K// 6 apucaria B, apucarea D/neintelepciunia B// 7 a lucra D/îndărăpnicia K, îndărăpnicia B/urmaria B/fără paranteze K// 8 price B,D/svăzi C/oaminilor D// 9 lucru mari K// m. 8 lîpșeste K// m. 11, 13, 15 și 16 lîpșesc B// 10 ispitiască B/sale]lor K// 11 minte D/cea istiață B/supune B]să pune D/cé B]cia K/aceia K// 12 lîpșeste care B/intelepciunia B/socoteala B, socotiala K// 13 că te-i mira B, că te mieri K/căci]pentru B/carii cu atîta B, carii sint cu atîta K// 14 Justin B/s-au strînsu B/i-ai videa B, ei videa D, i-ai vede K// 15 cheltuiasc B/căci]că B// 16 nu triabue B, nu trebuie K/mirare]a te mira B/îț răspund K/intru o zi K// 17 cheltuescu B/ani]ai C// 18 comorile B,K/cé]ia B, cele K/cea]cia C/viache B// 19 radzimă B,K/acéstia B, aceste K/cu-vente K// 20 Epimund D, Spimenid K// 21 nevoie a omului D/celuia lacom B,K// 23 după sparge ad. între paranteze sau va răsipi B/direptate]driaptă B,D,K, driaptă C/moștenitorului B,C,D// 25 căci D/scurtă]curte D/vrémia B, vreme K// 26 - 27 prileji] timpla B/nici 1-3 K// 27 ce 2]cia C/vețui D// 28 nimică K/avia B, ave K/la aceasta-ț răspundz D/îț răspundz B,K// 29 așa B, așa K/grija B, grije C,K/agiutorul B// 30 - 31 precum tu și Justin cu nevoie a jăci D / 31 aț silit B, aț silit K/dereaptă B, driaptă C,D, drept K// 32 mîa]me K// 33 Iar K/pîn acmu B, pîră acum K/nimică K/alta B,K// 34 sărăcia B// 35 dentru B/din K/faptili D/ce este mai rău K/nici K// 36 socoteala B// 37 s-ari putia B, s-ar pute K/spriji B,K//

Dzici că multe vistériuri trebuescu domnilor, ca să stea împotriva vrăjmașilor. Iară eu că trebuescu domnilor bani mulți și nenumărați, de vor fi mîndri, învrăjbitori, neodihnitori și 5 rîhnitori de țările streine lor, pentru să-ș împle rîhnile cele neîmblîndzite, mărturisăscu. Că un scopos (sau o proșcă) la caré domnul tiran îș pune socotiala (de cîte) ori de li să cade, ori de nu li să cade, numai ce să să îmbogățască; 10 iară de iaste iubitóriu de pace și de bunătate, de iaste răbdătoriu, păciuitóriu și de bunile streine nerîhnitoriu, d<ó>mnul nice iaste nice poftéște să fie. Pentru ce, dar, ca acestui felú de d<ó>mnú i-ari trebui multe ca acéstea 15 vistére? Iară cumu-i lucrul voú dzice: mai de multe ori în curțile domnilor a greși dă cale bișu<gu>l avuțiilor, decît a le trebui.

Mai multu nu voú răspunde, aducînd alte socotéle; că lucrí<n>d mai multu decît grăind, 20 mă desfătedzu și așea închid: nice un domnu nu iaste carele atîta ari cheltui întru lucrurile bunătății, cît să nu poată a cheltui mai multu; că nice un domnu nu iaste carele ar sosi la sărăcie, numai făcînd cheltuiale ce-s de triabă, 25 ce cheltuind și vârsînd banul în lucrurile ce nu-s de triabă. (Iară de va fi domnul slobod să dea milostenie săracului și să răscumpere robi) prea adevărat să știe că pentru acéia nu mai sărac, ce mai bogat să va face. Că f.122° 30 această pravilă au lăsat légia creștiniască, /că Dumnădzău ispravnicilor săi mai multu într-o dzi le va da, decît ei în doădzăci de ani (spre lauda lui) ce ar putea să cheltuiască.

Iară să dzicem aicea de Iustin împăratul, 35 carele împărățînd 11 ani în nebunie și în ereză lui Pelaghian, îndărăptnicindu-să cu pofta

17. Cela ce iaste mai bun, a face decît a grăi, poftéște. Salustius. <Titus> Livianio>.

18. Nu așea lesne grăescu, ce am grăit ispravăscu. <Titus> Livius>, 2.

19. Cine iaste bogat la Dumnedzău niceodată a fi sărac nu poate. Lactantius>, 6, 12.

20. Pre care îl face Dumnedzău bogat nime nu-l va putea face sărac. Chyprian, 2, <Epistola 2>.

1 vistiaruri B, vistiaruri K// 2 stia B, ste K/improva D, K/iar K// 3 bani mulți domnilor D// 5 rîhnitori K/țările K, țăr(i) D/streine lor]streinilor B,C, streine D/umple K// 6 rahnele B, rîvnile K/célia B, cele K/mărturisesc K// 7 lipsește sau o proșcă K/proșcă] poroncă D/care B, K/domnului B// 8 socotiala sa B, socotiala sa D, K/fără paranteze D, K/de cite]adecă B// 10 iar K/este K/bunătatea B// 11 este K/păciuitóriu B, C/bunele B, C/binele strein K// 12 nerivnitoriu B/nici 1-2 K/iaste C, este K// 13 poftiașt(e) B, poftéște D, poftéște K/dară B/ca]cu B// 14 fiial B, fel D/i-ar trebui K/aciastia B, aceste K// 15 vistiaruri B, K, vistiaruri K/iar cum este lucrul voi zice K/voi dzice B// 17 bișugul B, C, bișugul K/avuției C// 18 multe B/nu voi K/aducînd] adunîndu B// 19 socotiale B, socoteli K/lucrindu B/grăindu B// 20 desfătiadzu B/așia B, C, așă K/nici K// 21 nu iaste C, nu este K/carili D, care B, K/ar cheltui K// 22 cît nu să poate D/să nu poată cheltui K// 23 nici K/nu iaste C, nu este K/care ari veni la sărăcie B// 24 făcîndu B/cheltuiale B, cheltueli K/ce-s]ce sînt K/treabă B// 25 cheltuindu B/vârsîndu B, vârsînd C, D, K/lucruri B// 26 nu-s]nu sînt K/treabă B/fără paranteze K/iar K// 27 să de K/m<i>-l<ó>stenie B/răscumperia B, răscumpiri D// 28 robia B/lipsește prea B, pre K/aceia K// 30 aceasta B, C, D/lăsatu B/légea C, lége K/creștinească B// 31 Dumnezeu K/săi]lui K/mulțe B/intru o zi K// 32 doazeci K, 20 B, C, D/lipsește de B// 33 fără paranteze B, D, K/ari putia B, ar pute K// 34 Iar K/aicia B, aice K/Iustin B// 35 care B/impărățîndu B/unsprăzece K/in]cu B/lipsește în 2D// 36 erezia B, eresul K/indărăptnicindu-să K/pohta D//

tuturor întru împărăția romanilor, muri; a căruia nu mai puțin îi poftia moarte, de cum îi urisă toți viața lui. Că domnul, tiran viețuind, dă pricină lacrimilor a mulți, iară

5 murind, face rîs aceloraș ce le făcuseră plînsu. Deci, face rîs Iustin, Tiverie Costantin luă împărăția, la care cu atîta înțelepciune și dreptate au stăpînit, cît nime nice la un lucru nu l-au întrecut; că foarte rar să adună în

10 domnu acéstea, care au fostu întru dînsul, adecă de-a tocmă dreptate, viață sfîntă și simțire curată. Că rari domni sintu carii n-ar fi însămnăți cu une răutăți.

Pavlu diaconul, Carte <18>, *De lucrurile*

15 *romanilor*, spune un lucru ce s-au prilejit acestui împărat, carele precum pre acéia vréme cu videre de mirat, așa vriadnic de însămnat.

Fost-au, în orașul Țarigradului, curtea

20 împăraților romani, foarte scumpă și vrednică de mărire; și lățime împărăției, începută pe vrémea marelui Costantin. Și așa precum să tîmpla, împărății ori rai, ori buni, așa ori să împutina, ori să adăogă casăle. Că a dom-

25 nilor (mari) lăudați iaste a stîrpi și a curăți răutățile țărilor și a stăpîniilor sale și cu case iscusite a împodobi patriia sa.

Și așa Tiverie mulți bani la răscumpărarea robilor, la făcutul casălor de obște pentru

30 oaspeți, la zidirea mănăstirilor, la îndzăstratul săracilor cheltuică și pentru atîtea cheltuiale ce făcuseră vinisă la atîta cît lipsia cheltuiala mésie împărătești; care triabă norocită au fostu că au strînsu, că numai acia sintu datori

35 domnii pravoslavnici a crede, care au împrăștiat pentru lauda lui Hristos. Ce de acea lipsă să rușina împăratul, măcar că mai multu îș socotia de laudă acea lipsă; iară pentru certarea împărăteșăi, caré cu greu o suferia.

40 Oamenilor celor de supărare vătămăți, nu cu

21. Tiranul altuia ia volnicie iară șie îș singulaște moarte, cum s-au tîmplat lui Cantimir, tiranului.

22. Fieștecărui i-au dat firea răutate. Propist <= Propertius>, 2, 23.

23. Nime fără greșală nu trălaște. <Ambrosius, *In epistulam beati Pauli ad Romanos*, 5>.

24. Nice o biruință nu-i mai mare decît a înfrina răutățile. Seneca, *Quaestiones naturales*.

25. Oroșanului bl<a>gorodie iaste a cugeta creștirea patriei sale. Cassio<dorius>, 3.

26. Frumusețea avuției nu iaste întru pungi, ce întru agiutorința săracilor. Filon, <*Vita Josephi patriarchae*>.

27. Lipsa cu atîta să ivêște, cu cît să ascunde. Țițero, <*Pro Roscio Amerino*>.

28. Zavistia iaste a batgiocuri de céle réle

2 puțin poftia B/poftia D/moartea K// 3 viața D, viața K// 4 viețuindu B/iar K// 5 murindu B/acelora D/ce făcuseră D// 6 Murind dară Iustin B/Costandin K/luoă B// 7 înțelepciunia B, înțelepciune C// 8 dereptatia B/nimine K/nici D,K/nice într-un lucru B// 9 să adun K// 10 aciaștia B, aceste K/carele C,D// 11 adică D/întocma K/dereptatia B, dereptate C, dereptati D/viața B, viață K/svintă B// 12 simțire K/cunoștința B/că rari]care D/sintu C, sint K/care D/nu ar fi K// 13 unele K// 14 Cartea 18 B, Carte 10 K// 15 ce s-au prilejit]care i s-au tîmplat B// 16 care B/acea K// 17 vréme K/vederia B, videre K/așia B,C, așa K/vrednic B, vrednic C,D,K// m. 22 și 23 lipșesc B// 19 Ț<a>r<i>gradului B// 21 vrednică C,K/măriria B/început B, lipșeste D// 22 pe vréme marelui Costandin au fost începută K/vréme B/așa K/precum B// 23 întimpla K/ori buni, ori rai B,D/așia B, așa K// 24 adăogea C,K/că domnilor D// 24—25 că domnilor celor lăudați B/domnilor celor mari și lăudați K/lipșeste mari D/iaste C, este K/sterpi B,C// 26 țărilor K/casă C,D// 27 patriia lor K// 28 așa B, așa K/răscumpărarea B, răscumpărare K// 29 caselor B// 30 oaspezi K/zidirea C, zidire K/m<ă>n<ă>st<i>rilor B/înzestratul B// 31 și cu atîta cheltuială ce făcuseră, venisă B/atite D, K/cheltuele K// 32 venisă C,D,K/cît îi lipsia K// 33 mesei B, mésie D, mesii K/caria B/treabă B// 34 că numai acéia că au strînsu B/acia ce D, aceia K/sint B,K// 35 criade B, crede K/caré B// 36 acéia C,D, aceia K/aceasta B// 37 macar K/săvai B// 38 acia B,C/iar K// 39 certare B,K/împărăteșăi B, împărăteșii K/care B,K// 40 Că oamenilor B, oamnilor D/supăraria B//

atîta groază le ăaste durerea sa, ce deosăbită
cît ăaste vrăjmaș de cap bucuriia dentru cele
fără de folos.

Vrînd așea, întru una de dzile primblîndu-să
5 Tiverie pren palați, vădzu în părdosala casii
o tablă de marmure, în caré era tiposită cru-
cea Domnului și Mîntuitoriiului nostru Hristos.
Și chemînd pre oarecarele den cei de casă,
au poroncît dzicînd: curund să ăai acea pia-
10 tră, pre caré-i tiposită crucia Domnului Mîn-
tuitoriiului lumii; că crucia cu caré ne apărăm
fruntea noastră și piepturile, ca să fim fără
grija de vrăjmași, a o călca cu picioarele nu
să cade./

f. 123 15 Luînd și rădicînd tabla, nemică nesocotînd
meșterul a fi suptu dînsa și altă tablă suptu
acéia, iarăși cu acela sâmn, caré scoțîndu-o
de afund, află acolo prea mare comoară îngro-
pată, avînd mai multu de o sută de mii de
20 aur. Și așea Tiverie, împăratul cel bun și
milostiv, celui preabun și preamare, lui
Dumnedzău mulțămînd, încă mai îndurat de
cum au fostu s-au făcut; că toți banii aciia
i-au împărțit la săraci și la mănăstiri.

25 AICEA SĂ VA ARĂTA CU CE TOCMALĂ DOMNII
ȘI CEI MARI SINTU DATORI A SĂ PURTA SPRE
FEMEILE SALE ȘI CUM SĂ SĂ DEPRINDZĂ COPIII
SĂI. CAP 4

De cinstea însurării (a lua muiare) a căriia
30 soție precum celor supuși ăaste cu vrere, așea
între domni de triabă a fi să pare. Între
toate prieteșugurle vieții aceștiia și tovărășiile

și a să războli de lucruri
cele voioase. Sta-
t<ius>, *Thev<aida>*, 2.

29. Orice împarți besé-
ricilor ție strîngi. Si-
d<onius Apollinaris>,
8, 4.

30. A dărui ceva lui
Dumnedzău a lua ăaste,
<Grigorie de> Nazianz,
<Orationes>, 23.

1. Nice o împreunare
n-au fost nice dănăoară
mai sf<ântă, decît îm-
preunarea bărbatului cu
a muerii. Plutar<chus>,
Erit <= Erotica>?.

1 groază iaste *K*/duréria sa *B*, durere lor *K*/cea deosebită *B*, cea deosăbită *K*//
2 iaste *C*, *K*/bucurie *B*/dîntru *B*, *K*/célia *B*, ciali *C*, cele *K*// 3 *lipșește* fără *K*/după folos,
ad. Ce că Dumnedzău carile nice dănăoară nu lasă pre acéia ce-s goliți de sărăcie pentru
dînsul *B*// 4 Vrîndu *B*/așia *C*, așa *K*/într-una *B*/de]din *K*/prinblîndu-să *B*// 5 prin *B*, *C*, *K*/pă-
lațu *B*, palaturi *K*/părdosala *K*/părdosul *B*/casei *B*, casăi *D*// 6 marmuria *B*, marmură
K/care *B*, *K*/tiposită *B*/săpată *K*/cruce *B*, *K*// 8 și așia chemîndu *B*/oarecari *D*/din
B, *D*, *K*// 9 au poroncît *K*/poroncîndu dzisă: mai curundu *B*/să iai *K*, să ăa *D*/piatră
K// 10 pre cari-i *D*/în care ăaste *B*/pre care este săpată cruce *K*/crucea *C*/lipșește Domnului *D*//
11 și Mîntuitoriiului *K*/crucea *C*, cruce *K*/care *B*, *K*, cari *D*// 12 frunte *B*, *D*// 13 grija *B*, grije
K/vrăjmaș *B*/picioarele *D*, *K*// 15 Luîndu *B*/rădicîndu *B*/tabla și nemică *D*/nemică *K*// 16
meșterii *B*// 17 acéia *K*// 16—18 și altă tablă iarăș cu acelaș sâmnu tiposit afară, care luîndu
și acéia, află și a triia piatră, iarăș tot cu acelaș sâmnu, care scoțînd-o din fundu, află *B*/
iarăș *K*, iar *D*/acel *D*/semnu *K*/pe care *K*/scoțînd-o *C*, *D*/de]din *K*/au aflat *K*// *m.* 28 *lipșește*
B/pre mare *B*, *K*// 19 avîndu *B*/de 100 de mii ug<hi> de aur *B*// 20 așia *B*, așe *D*, așa
K/Tiverie Constantin *B*/lipșește cel bun și milostiv *B*// 21 priabun și premare *B*, prebun și
premare *K*// 22 Dumnezeu *K*/mulțemînd *B*// 22—23 de cum au fost încă mai îndurat s-au
făcut *B*// 23—24 banii acéia toți au împărțitu săracilor și mănăstirilor *B*/m<ă>n<ă>st<i>ri *C*//
25 *ante titlu* Cap 4 *K*/aice *D*, *K*/A triia partia a cărții aceștiia, sau a *Cesornicului domnilor*,
a lui Marco Avrelie împăratului p̄răviastit, în care să va arăta *B*// 26 sint *B*, *K*// 27 fimeile sale
D/muerile lor *K*/cum să-ș deprîndză *B*/copii săi *B*, copii lor *K*// 28 Cap 4] Cap 1 *B*// 29 cin-
stia *B*/fără *paranteze* *K*/muiaré *B*/cărie *C*, *D*, *K*// 30 supuși *B*/iaste *C*, *K*/vréria *B*, vrere *K*/
așia *B*, așa *K*// 31 treabă *B*// 32—1 printeșugurire viații *B*/iaste *C*, este *K*/viața *D*, viața *K*//

mai mare 1aste viața bărbatului cu mușaria-ș,
 într-o casă viețuind împreună; că celoralalte
 tovrășii pricina 1aste voia, iară aceștia, voia
 și de triaba. Că unde vei afla astăzi pre
 5 pământu pre leu așea de cumplit, șearpe așea
 de veninat, vipere așea de otrăvită, panthera
 așea de strașnică, dobitoac așea de singur,
 carele măcar o dată într-un an s-ar împreuna
 între sine, bărbat cu făméia? Că dobitoacelor
 10 măcar că socotiala spre a viețui le lipséște,
 iară de la fire 1aste dat împreunării și prin
 naștere cu poftă să-ș păzască niamul. Și așea
 numai întru acesta singur lucru mai mare
 hulă agonisăscu oamenii, decît laudă viețui-
 15 toare dobitoacele, a căroră femeile îndată
 după ce să simtu îngreuiate cu roadă, mai
 multu împreunarea bărbaților nu voră.

Iară într-altele după félîurile niamurilor mai
 mare despărțire 1aste între oameni, cu care
 20 unii să despartu de la alții, adecă că sintu
 depărtați cu locurile, cu limbile, cu legile și cu
 obiceiăurile; iară întru aceasta toți să toc-
 măscu a avea soție împreunării, pentru că
 toți priimăscu însurăciunea. Și *Sfintele Scrip-*
 25 *turi* ne învață că nemică de la zidirea lumii
 nu-i mai vechiu lucru decît însurăciunia; că
 în care dzi s-au zidit bărbatul, întru acéia
 dzi s-au făcut în raiful pământescu cu mușar-
 rea. Ia(ṛ) scriitorii cei vechi, așea grecii cum
 30 latini, cu multu și mare laudă au împodobit
 însurăciunia (iară nice dănăoară mai multu
 de atîta n-au putut nice a dzice, nice a scrie,
 precum ne arată noao ispita în toate dzile).
 Și noi lăsind céle mai pe deasupra, să culégem
 35 céle ce-s de triabă.

2. Viața noastră prin
 împreunare să ține.
 Theofil<actus>, *Efe-*
s<eni>, 5.

3. Ce 1aste mai dulce
 dat de firea niamului
 omenescu fără cît de
 cei ai săi, a fieștecui
 feciori. Țîțero.

1-2 mai mari după fire 1aste a bărbatului și a mușarii împreunare într-o casă
 viețuind; că a celoralalte B/cu mușare-ș D, cu muere lui K/întru o casă K/vețuind D//
 3 iaste C,K/iar K/voe² D// 4 și de triabă K]și trebuința B/lipsește afla B/astădz B,K//
 5 așia ¹⁻²B, așia ¹⁻²K, așia ¹C/șearpé B, șiarpe C, șerpe D, șarpe K// 6-7 viperă K/așia¹⁻³
 B, așia ¹⁻³K, așia ²C/panthira D/strașnic B/singur B,C,D,K// 8 care B/macar B,K/nu s-ari
 împreuna B// 9 între sine C,K, întru sine D, înde sine B/fimée D, femei K/dobitoacilor
 D// 10 macar B,K/socoteala B/șpria B/vețui D/lipsești K// 11 iar K/firia B/iaste C,K// 12 naș-
 téria B, naștere D/pohtë D/după păzască ad. între paranteze fialiul B/neamul B// 12-13 și
 așia întru aceeaș singur lucru numai B/așia C, așia K/într-aceasta D/singur D,K// 14 ago-
 nesăscu B, agonisesc K/oaminii D// 14-15 decît viețuire dobitoacelor K/viețuitoaria B// 15
 dobitoace B, dobitoacile D/fimeile D// 16 după cia să simt C/simtu B,K/sîmpu D/ingreuiate
 C/roada D,K]plod B// 17 împreunaria B, împreunare K/nu voesc K]nu priimăscu B// 18
 Iar K/intr-altii D, între altele K/féliuri B, feliurile C,K/neamurilor B// 19 iaste C, este K// 20
 adică D/sint D,K// 21 légile B/lipsește și D// 22 obiceiăurile C/adétîurile B/iar K// 23 tocmesc
 K/avia B, ave D,K/soțiile K// 23-24 pentru care toți B/priimesc K/Sfintele B, Svintele C, Svin-
 tile D// 25 nemică D/nimică mai vechiu lucru de la zidire lumii nu iaste decît K/zidiria B, zi-
 direa C/insurăciunea B,C,D,K// 27 zidit C/acea C, ace D, acéia K// 28 dzi nuntă au făcut B/
 mușare K// 29 iară B,C/așia B, așia K/cum și latini K// 30 multă B, K// 31 însurăciunea C, insură-
 ciune K/fără paranteze K/nice odănăoară D, nici odineoară K// 32 atîte D/nici ¹⁻² K// 33 ne
 arată mai deșchis noao B/noaă C/ne arată noai în toate zilile ispita K// 34 lăsindu B,
 lăsind C,D,K/célia B, cele K/diasupra K// 35 célia B, cele C, K/ce-s]ce sint K/treabă B//

Cinci lucruri bune bărbatului înțeleptu, luînd giugul însurăciunii, carele sint să aştepte, putem mărturisi.

- f. 123^v
- Întîi binele însurăciunii iaste aducirea aminte
 5 de feciori (sau pomenire de feciori), care, murind părinții, rămîn feciorii următori. Că după cum dzice Pithagora, că tatăl, ducîndu-să dentru această viață, dacă lasă feciori următoriu în casa lui, nu să poate numi acel
 10 tată bătrîn că moare, ce că întru feciori întinereste, fiind feciorul moștinatoriu și cărnii și averii și a pomenirii părinților. Că știută iaste povestea vechi și la toți în voroavă că mirosul mirosurilor pîinea, dulceața dulceților
 15 sarea și dragostea dragostii feciorii că sintu. Că, să mărturisăscu adevărul, nice o dragoste mai mari după fire nu-i, decît dragostea între părinți și între feciori. Că de arată vreo groază părinții spre feciori, acéia nu den uricăune
 20 purcede, ce de vrème că den dragostea cu care arde părintele spre fecior, nice un lucru întru dînsul de hulă să vadză a suferi poate.

- Nu numai oamenii ce au minte și dobitoacele, ce și buruianele verdzi și lémnele de păduri
 25 și de casă, traîul său nedespărțit întru alte lémne cît pot apăra. Dentru aceasta deschis să vede că mainte de ce-ș dau roada de hrană, întii sămințile și sîmburii spre asămănarea vécinică să furmuiaște. Iară că dentru povoața,
 30 care iaste firia, oamenii în viață laudă și după moarte pomenire poftesc șie, lauda dentru faptele cele mari că trebue să să gătédză, iară pomenire întru feciorii cei buni și direpți că trebue să să lasă dzic. Că feciorii dentru alte

4. Certarea părinților nu iaste den ură, ce din dragoste. Fulgu <= Fulgentius>, *Voroavă despre Sf. Ștefan*.

5. Nice o plecăciune nu-i așa de mare, caria nu s-ar atinge de dulceața laudei. Vales. Ben. <= Valerius Maximus>, 8, 15.

1 Cinci] 5 C, D/ buné B/ înțelept B// 2 giugul B/ care B, K/ sint să să aștiapte B, sintu să aștiapte C, sint să aștepte K// 3 puțiam B// 4 însuratului B/ iaste C, K/ aduciere B, aducerea C, D, aducere K// 5 feciori ¹D/ lipsește sau pomenire de feciori K/ sau] au D/ pomeniria B/ lipsește de feciori ²D/ care] ca D// 6 feciorii B, D// 7 Pithagoras K// 8 dintr-această B, dintru această K/ viață D, viață K/ deaca B/ feciori B, D// 9 următori B, C, D, K// 9-10 nu să poate acel tată bătrîn numi că moare B// 10 ce întru K/ feciori D/ întineriaște B, întinereste C, întinereste D, întinereste K// 11 fiindu B/ feciorul D/ moștinatoriu B, C, moștinator D/ cărnii B// 12 aviarilor B/ părințești B// 13 iaste C, K/ poviaște B, poveste K/ veché B, C, veche D, vechi K// 14 mirosul miroșialérog B/ piinea B, C, piine K/ dulceața dulcelor B// 15 saria B, sare K/ lipsește și D/ dragostele dragostialor B, dragoste dragostii K/ feciorii D/ feciorii sint K/ sintu C// 16 mărturisesc K, mărturisim B/ nici K// 17 mare B/ nu-i] nu iaste K/ dragoste B, K// 17-18 între feciori și între părinți B// 18 și-ntre feciori D/ vreo C, K// 19 feciori B, D/ acéia K/ din K/ dentru B/ uricăune K// 20 purciade B, C, purcede K/ vrémia B, vreme K/ din B, D, K/ dragostia B// 21 care B, K/ ardi părintile spre fecior D/ spré feciori B/ cătră feciori K// 21-22 nice un lucru de hulă întru dînsul să vadză a suferi nu poate B, C, K, nice o hulă să vadză întru dînsul a suferi nu poate D// 23-2 lipsesc D// 23 minté B, K/ dobitoaciale B, dobitoacile K// 24 buruenile cele verzi K/ liamnele B, lémnile K/ păduré B// 25 său] lor K/ de pururia nedespărțit B/ între K// 26 liamne B/ dentru B, K// 27 vede K/ mai înainte K/ de ce iș dau K/ de ce să coc rodurile de hrană B// 28 sămințile B, sămințele K/ asămînaria B, asămînare K// 29 via-cinică B, vécinică K/ formuiaște B/ închipuiaște K/ lar K/ dentru B, K/ povața B, K// 30 iaste C, K/ firea C, K/ viață K// 31 moarté B/ pomeniria B/ și poftescu B/ șie] lorus K/ dentru B, K// 32 ciale C, cele K/ lipsește că K/ trebuia B// m. 3 și 5 lipsesc B// gătiadză C/ ciștice K// 33 iar K/ pomeniria B/ drepți K// 34 dentru B, K/ altele K//

femei, sau țiiitori, ce sintu născuți cu păcate, cu urît să păzască.

Al doilea bine a însurăciunii iaste a să păzi întru curăție despre curvie, de care greșală
5 că să ferește și să apără omul multu trebuiaște să să socotiască; că cei curvari și spurcați nu numai dentru izvodirea legii creștinești între cei păcătoși să numără, ce și la multe noroade defăimați s-au socotit.

10 Solon Salaminul, întru acéle ce-au dat pravile athineilor, precumplită certare au legat, ca toți să fie însurați și să să feriască de curvie, aședzînd într-acesta chip pediapsă: feciorul născut din curvie rob de obște să fie orașului.

15 Iară rîmlénii, precum în toate lucrurile era de sine socotitori, pre table 12 pravile au aședzat ca cei ce-s dentr-alte femei născuți (sau feciori de curvă) să nu fie moștinitori bunurilor părințăști.

20 Sehin oratorul, izgonindu-să den Athina, după ce vini la Rod, nice într-un lucru mai mult nu s-au nevoit, fără numai a da sfat rodiianilor să-ș ia muieri și să să părăsască de deprindirea cu țiiitorile sale. Că acei varvari

25 fără numai ciia ce otcîrmuia slujbele obștii avea mueri dirépte.

Țițero, întru oarecare carte spune, precum Marco Porție Cato, fiind domnu sfatului, nu slobodziia să să facă ispravnic călăreților Ruf,

30 unchiu-său, măcar că acea cinste îi alesése lui sfatul, dzicîndu-i că ar avea țiiitoare și că nemărui nu să va da ispravnicia oștiască, nice dănăoară, carele nu va avea muiarea sa, cu nuntă luată.

35 Deci, de vréme ce noroadele și păgîinii aciia întru atîta cinste nunta, iară curviia întru atîta ură au avut, cu cît mai multu creștinii de acea-

6. Însurăciunea prea fără grijă legătură iaste tineréților. Plut<archus, De fortuna romanorum>, 14.

7. Care părinte iș uréște feciorii săi și rău acela iaste și nici dănăoar<ă> nu va sfătui bine țara. Eshim <= Aeschines, Contra Demostenem>.

8. Folosul de obște a tovărășii prea mare legătură iaste. <Titus Livcius>, Carte 1.

f. 124

1 fămei B]mueri K/sint B,K//2 păzesc K/cu ură să păzăscu B//3 A doile B, Al doile C,K/iaste C,K//3-4 iaste fereala cu folos despre curvie B//4 curățanie K/grășală B//5 lipsește că K/fereste K//5-6 că să feriască omul și să apără mult trebue să să socotiască B/trebuște K/trebuiaște a socoti D//7 dintru B,K/izvodiria B, izvodire D/ légii B// 10 acélia B, acele K/pravilă D//11 precumplită B,K/certari C// 12 ferească B, feriască C// 13 aședzînd B,C,K/aședzînd D/intru acesta K/pedeapsă B// 14 den C,D// 15 Iar K/romanii B// 16 sine C,K/lipsește pre table D/pravele K// 17 aședzat D/cei ce sint dintru alte mueri născuți K/dintr-alte B/fimeci D// 18 lipsește sau B, lipsește (sau feciori de curvă) D,K/feciori B/moștenitori C,D/moștenitori bunelor părințești B, moștenitori averilor părințești K// 20 Phinu oratorului B/din B,K// 21 după cia vini C/veni B,D,K/nici întru un lucru K// 22-24 nu s-au nevoit, nice cu tot deadinsul cu minte nu s-au lățit într-altele, fără să dea sfat rodiianilor, cu care luîndu-ș muiare s-ari putia părăsi de deprinderea cu țiiitorile, sau că acei B// 23 rodienilor C,K/să-ș iai K/mueri C// 24 deprinderea C,D, deprindere K/salellor K// 25 numai acéia carii B/aciiaK/ocirmuia K/slujbile D/obștii B]oștii A,C,D,K// 26 ce avia muiaresi derepte, toți cu curvele să ținia B/ave K/drepte K// 27 spune întru oaricare carte D/intru oare carte spune B// 29 călăreților B/Rufu C// 30 unchiul său K/macari B, macar K/cinstia B/alesesia B, alesiasă D// 31 ari avia B, ari avea C// 32 nemărui B, nimărui K/ispravnicie D/oștiască C, oșteniască D,K/nice odănăoară D, nici odineoară K// 33 care B,K/avia B, ave D,K/muere K// 35 Dece B/vrémia B, vreme K/ce]că B/noroadile D/lipsește aciia K// 36 într-atîta 1-2 B/cinstia B/nunta o ave K/iar K// 37 au avut-o K/de aceasta]intru aceasta B//m. 7 lipsește B//

sta trebuie să fie cu grijă și cu socotială pregiur sine; că noroadele păgîne, fără defăimare, de nemică de altă nu să temea, iară creștinilor fără defăimare și de pediapsă trebuie să să 5 tiamă.

Așadar, pentru că de triabă iaste și mulțămire niamului și că să biruescu oamenii de pofta curviii, singur adevărul strigă: iaste mai cu cale să-ș ia muțare cu nuntă, ca să aibă 10 grijă de sămința sa, decît și cele de folosuri să le verse și simțirea cea din lontru să vatăme și să o slăbască cu deprinderea țiiitorilor. Că de multe ori să tîmplă de pentru dragoste deșiate oarecare nemeș atîta să cheltuiască 15 de multu și să petriacă, cît ari îndestula cea cu cinste de hranna muerii sale și a copiilor săi.

Al triilea bine a nunții iaste lauda și cea cuvioasă tovărășie, care să face între cei împreunați cu nunta. Filosofii cei vechi, mărturisind (hotărînd) pre om, ce ar fi dzic că iaste hiară, cu firea sa obștuită (adecă de obște), soțitoare (sau tovărășitoare) și rîdzătoare. Deci, omul, carele osăbit și singur a fi poftește, că ar fi fără minte socotescu. Fire blîndă 25 și minte plecată întru oameni poftim, întru cele viețuitoare lăudăm; că dobitocului siriap și omului necinstit și turburătoriu, oricîa mîncare i să dă, rău să adună și piăre. Omul iute, neîubitoriu de adunare și de tovărășie, 30 de ce folos ar putea să fie norodului nu vădzu; că de vor șede singuri închiși în casăle sale, în scurtă vrême va peri acea republică.

Această voroavă să îndreptiadză împotriva celor neînsurați, celor rătăcitori, carii n-au 35 cuprinsu nice un niam a vieții sale; de 40 sau de 50 de ani au trecut, oțărîndu-să de nuntă,

9. Precum singuri intru ură iaste, așa intru dulceață iaste, pofta tovărășiei iaste. Sen<eca>, Carte 9.

10. Cea ce gîndește pururea, nu face nemică. <Proverbulium.>

1 grijă B, grije C, K/socoteală B/prejur sine B/împregiurul lor K// 2 noroadelor B, C, D, K/ fără de defăimare B/defăimare K// 3 nemică K/alta B, K/nu să tém B/iar K// 4 defăimare B, K/de]pe D/pedeapsă B, pediapsă C/triabue B// 5 teamă B// 6 așa B, așa K/dară B/treabă B/iaste K/mulțimia neamului B// 7 oamini D// 8 pohta D, lipsește K/curviei B, C, D, curvie K/singur B, D, K/iaste C, K, este B// 9 mueri B// 10 grije B, K/sămînția B/cîlia B, cîli C, cele K// 11 viarsé B, versă C, D, K/simțire C, simțirea D, simțire K]cunoștința B/ce din lăuntru K/den C, D/să să vatăme B, să vateme K// 12 deprindéria B, deprinderea C, deprindere K// 13 deș]deci B, lipsește K/dragostile K// 14 deșerte C, deșarti D, deșarte K/atita oarecare nemiș B/oarecari D/nemiș C, nemiș D]boiari K/atita de mult să cheltuiască K// 15 petreacă B/cit]atita cit D/ar îndestula K/cea]ce K// 16 hrana C, K// 15—16 ari îndestula de hrana cea cu cinstia muerii sale B// 17 Al treilea B, Al treile C, K/iaste C, K/lauda]lăudata B/cia C// 19 lipsește cei vechi D/mărturisind C, D// 20 fără paranteze și hotărînd K/dzice B// 21 este B, iaste C, K/fiără K/firia B, fire K]obștită K/lipsește adecă de obște K// 22 însoțitoare K/lipsește sau tovărășitoare K/tovărășie D/rîdzitoare D, K// 23 care B]osebit B/singur D, K/pohțește D, poftește K// 24 socotește B/firia B// 25 oamini D/pohtim D// 26 cele K// 27 între paranteze și turburătoriu B/turburător D, turburătoriu K/orice B, D, K// 28 i să adună B]între paranteze și pieria B, între paranteze și pierie C, lipsește D, și pierie K// 29 după iute ad. singur B, K/neîubitoriu D]nebiruitor D/adunare iaste K/adunare] anunare D/de tovărășie luiș K// 30 ari putia B, ar pute K/nu vād K// 31 ședîa B, șidea D, șede K/singuri B, K/inchiș B/sale]lor K// 32 vrémia B, vreme K/ace K/răpublică D]tară B// 33 Aceasta C/îndrepteadză B, îndreptiadză C/împrotiva D, K// 34 și celor rătăcitori B// 35 nici K/neam B/sal<e>B]lor K// 36 sau 50 de ani K//

pentru să îmble rătăcit întru răutăți în toată viața sa.

Grozav și pobrazit și încă de vătămarea simțirii cei den lăuntru sintu aciia carii nice
5 un hotar nu-ș pusă întru alégirea féliu vieții sale, să fie ori însurați, ori opriti să fie, sau de lume, sau de beserică; ce precum plutirea apei, așa ei năvala curviei pururea urmadză.

Între cele mai laudate și mai sf<i>nte tovă-
10 rășii într-această viață ăaste adunarea la un loc a bărbatului cu a muerii, întii de va fi acela cîștigat muiare întru bunătate aliasă. Că muierea blagorodă și credincioasă răsipește voile cele réle a bărbatului, de carele
15 să învăluiaște și slujbe cu care s-ar agiutori arată. Cînd ăaste muierea bună și bărbatul care ăaste înțeleptu, amîndoi să să lége întru dragoste, adevărat cu cali ăaste; că de vrême ce tot prepusul de la sine depărțiadză amîndoi
20 și zăloage au amîndoi de obște, nu poate fi să nu trăiască între sine foarte cu tocmală bună. Și/căci multe am cetit sau am vădzut, f. 124^v îndrăznescu a dzice. Că unde să tîmplă bine între bărbat și între muiare, nu numai să
25 să numască buni adunați, ce și preasf<i>nți oameni a să numi pot; că atîta sintu de mari sarcinile nunții, cît a să rădica fără prea mare agonisita nu s-ari putia.

Împotrivă dar să pot și să cade a mărturisi
30 aciia carii cu nenorocire sintu adunați, căci nu tovărășia sf<i>nților, ce tovărășia diavolilor îi vom numi. Că muierea măritată după bărbat rău, că ar avea pe dracul în casa sa să socotește și bărbatul, căruia să tîmplă
35 muiare rău obiciuită, acela să știe că au luat iadul între păreții casii sale. Că femeili réle mai réle sintu decît pedepsăle iadului; că în

11. Cînd te îndoești de cini ai fi, acmu poți să fii nemică. Mar<ti>alis, 2, 64.

12. Ținută la un loc, credința face dragoste. Lact<anti>u<cs>, 3, 20.

13. Cădzind bărbatul n mîhniciune, prea cu folos mîngîlare iaste feméla. <Grigorie de Nazianz, Ad Olympium.>

14. Muierea atunce să socotiaște a fi stăpîn, cînd va face împotriva bărbatului său voia sa. Sarisb<er>iensis Poliraticus, 8, 11.

1 umble K/intru]in K// 2 viața D, viața K/lipsește sa B// 3 pobrazit B/vătămare B,C,K, vătămari D// 4 simțirii D,K/cunoștinții B/ceii B/din B,K/lontru B,D/sint B,D,K, sint C/acéia B/nici K// 5 pusă]pun B,K/alégirea B, alégerea C,D, alegire K/feliul C, féliul D, felului K/féliul a vieții sale B// 6 să fie]vor să fie B// 7 au de beserecă vor să fie B/biserică D, biserică K/plutiria B, plutire D,K// 8 așa B, așa K/curviei]curvia B/de pururia B, purure K/urmiază K// 9 célia B, cele K// 10 întru această K/viață D, viață K/este B, iaste C,K/adunare B,K// 11 muării B/intii B// 12 acela B/ciștegat acela D, ciștigat acela K/muierea B/bunătatea B/aleasă B// 13 muiere bl(a)goroadă B, muere blagorodnică K// 14 răsipaște B, răsipește K/ célia B, cele K/réla B, rele K/care B,K// 15 învălătucește B/carele C/s-ari agiutori B, s-ar agiutori C// 16—17 cîndu B/iaște ¹⁻²C, iaste ¹K, este ²K/muiere K/carele D/ințelept B, C/légia B, lege K// 18 dragostia B/adevărata B,K/cale B,C,K/iaște C, este K/vrémia că tot B/vreme K// 19 depărtează B/depărțiadză de la sine K// 20 lipsește și zăloage au amîndoi D/zăloage de obște amîndoi nu poate B// 21 sine K/lipsește foarte B// 22 lipsește multe B/citit B// 24 și-ntre D/muiaré B, muere K// 25 priasfinți B, presfinți K// 26 oamini D/pot să să numească K, a să chema pot B/sint B,K// 27—28 pre mare agonesită B, pre mare agonisită K/nu s-ari putea C, nu s-ar pute K// 29 împotrivă D,K/dară B// 30 de acéia B/nenorociria B/sintu B, sint K// 31 tovărășie ¹⁻² B/diavolilor C// 32 muiere B, muere K// 33 ari avia B, ar ave K/pre dracul B// 34 să socotească B, să socotește C,K/bărbatului D/i să tîmplă D// 35 muierea B,D, muere K/obiciuită C, obicinuită K/acéla B// 36 casei B, casăi D/feméile B,C, fimeile D]muerile K// 37 sint mai réla B/pedepsăle B, pedepsăle K//

iad pedepsăle numai pre cei răi îi muncescu, iară muerile céle neîmblîndzite, așa pre cei buni, cum pre cei răi îi căznesc.

- Ce, ca să tixăscu ce am aședzat între bărbat 5 și între muîare, cei cu norocire adunați cu nunta, că iaste adevărată și stătătoare dragostea dzic și mărturisăscu; nice pre alții fără de aceștea deplin și trainici priiateni nu trebuie a-i numi. Că ciialalți priiateni și de 10 aproape de ne iubăscu acmu pre noi, mai pre urmă ne vor urî, sau mainte ni-au urî; de ne iubăscu de față ne urăsc nefiind de față; de ne îmblîndzăscu cu bună voroavă, cu faptele réle ne vatămă. Și așjidirîa, în lucrurile céle 15 fericite ne iubăscu tare, în céle împotrivă ne liapădă și ne părăsăscu; iară între cei drepti și vrédnici adunați acésea nu să află. Că ei între sine în casă și afară, la fericie și la nefericie, la avére și la lipsă, de față și nefiind 20 de față, aflîndu-să întru bucurie ori întru mîhnicîune, să iubăscu. Care de nu fac, a face, adevărat, datorîu sîntu. Că așa bărbatului spre muîare și muerii spre bărbat a fi cu un suflet să cade; că de-l doare pre unul călcîile, 25 iară pre céialaltă o doare la ficiți.

- Al patrulea bine a nuntei iaste pentru căci iaste mai mare a bărbaților și a muerilor împreunați, decît hărnicîia și cinstea celor neînsurați. Multe legi, în vacul cel vechiu 30 și cîteva féliuri s-au făcut întru cinstea celor adunați cu nunta. Că Foronîu în legile care au dat eghipténilor, aședzînd grea certare au poroncit ca nice unul neînsurat să nu să pue ispravnic, nice pre o slujbă; că acela carele 35 n-au învățat casa sa a o chevernisi, rău va otcîrmui republica dzice.

15. Dragostea nuntei pre toate dragostele trebuie să intrică. Af-tem <= Artemidor>.

16. Însurîndu-să, nu numai fericiei, ce și norocirii tovarăș să fie. Iustin, Carte 23.

17. Cela ce va fi de pururea neprilaten so-cotélelor sale, cum vei nedejdui să fie pri-iatin lucrurilor streine? Tîtero, Eron <= Ad Herennium>, 4.

1 pediapsele B, pedepsile D, pedepsile K/pe D/munciaște B// 2 iar K/muîarile B/cele K/așia B// 3 bunî B// 2-3 așa pre cei răi cum și pre cei buni K/cum și B/căznăște B// 4 tecsăscu B, texăsc D, ticsescu K/așădzat D/bărbatul B// 5 muîaré B,C,D, muere K/norocirîa B/noroc D// 6 este B, iaste C,K/stătătoare B/sănătoasă D/dragoste B,D,K// 7 mărturisesc K/nici K/8 fără pre aciaște B/acésea C, acestiia D, acésea K/priiatini C,K// 9 a să numi D/cealaltî B/priiatini K// 10 acum K/pe noi D// 10-17 de ne iubăscu tare, iară în célia împotrivă ne leapădă și ne părăsăsc; iară acése între cei drepti și vrédnici adunați cu nunta nu să află B// m. 11, 14 și 15 lipșesc B// 11 mai înainte K// 13 îmblînesc K/fapte C,K// 14 lipșeste réle D/așjiderea C, așjidire D, așjidere K/cele K// 15 fericite K/cele K/împotrivă D,K// 16 părăsesc K/iar K/drepti K// 17 vrédnici C,K/aceste K// 18 într B/sîne K/fericîia B, fericire K/nefericire K// 19 avîare B, avere K/nefiindu B// 20 între D// 21 mîhneciune K/carii K// 22 lipșeste adevărat K/datori K/sintu datori B/așia B, așa K// 23 muîaré B, muere K/muîarii B// 24 căjcit B, lipșeste K/călcîiele C/dușă călcîile ad. adecă pre bărbatul B// 25 iar K/ciialaltă C, ceialaltă K/fecați C/iar pre muîare lui o doare la stomah B// 26 al patru B, Al patrule C,K/nunțî D// 26-27 iaste ¹⁻²C, este ¹⁻²K/căce B]că K/mai mare adunare a bărbaților B/correat bărbaților C/muîarilor B,C// 28 hărnicîia] vrédnicîia B/cinste B// 29 légi B,K/vechi K// 30 fiiluri B, féliuri ad. marg. féliuri K/ cinste B,K// 31 Foronie B, Foroneîu D, Feronii K/légile B// 32 aședzîndu B, așădzînd D]grîa B, gre D,K// 32-33 au aședzat și au poroncit B/poroncit K/nici K// 34 nici K/pe B// 34-35 care casa sa n-au învățat a o chivernisi B/chivernisi C,D,K// 36 răpublica D//

Solon Salaminul, în legile athinilor, au dat sfat oraşenilor cu de bunăvoie să-ş ia mueri, iară pre povăţuitorii (şi pre ispravnicii) carii era mai mari în oşti, şi fără voce a să însura 5 fi siliia, dzicînd că oamenilor fără mueri, cei cu curve, rar le dau dumedzâii izbîndi.

Licurg, domnul lachedimonilor şi vestitul aşezătoriu de lege, hatmanilor oştilor şi popilor beséricilor mueri să-ş ia au poroncît; 10 că jirtvele celor însuraţi mai bine priimate sintu de dumnedzâi, decît/a celor neînsuraţi.

Plinie, carte<a> în care ceartă pre Falcon, priiatenul său, căci ar vieţui neînsurat, dzice că vechi era légia romanilor ca poroncitorul, 15 pretorul, cercătorul, pirîşul şi ispravnicul călărimei, nime să nu fie neînsurat, că dzice: diregătoriile dintru a căroră chivernisiri spîndzură mîntuirea norodului nu să cade să s<e> las<e> suptu putéria celor tineri, neînsuraţi; 20 că omul carele nice muiare, nice copii drepti în casă nu are, nice o cinste nu poate să aibă în republică.

Plutarh întru carte carea o au făcut pentru lauda nuntei spune că preoţii rîmleni, însuraţi, nu slobodzia pre cei tineri, nefiind încă însuraţi să şadză în beserică şi fetele nemăritate înaintea uşilor îş făcea ruga sa şi numai celor însuraţi li să cădea a face rugă, şedzind şi neplecaţi, iară cei tineri şi cei văduvi înges- 30 nunchéţi să ruga.

Plinie în cartea la Fabat strămoşul, pomeneste precum Avgustu împăratul au avut obiceiul de nice celui tînăr, neînsurat, să-i pue scaon nu poroncîe, nice pre cel însurat, 35 stînd, să grăiască nu suferiia.

Plutarh, în cartea *De laudele muierilor*, dzice că fiind mai mulţi cu ţiitori în Corinth, decît

18. Nu mă poci face a criade să fie de folos acela oraşului, pre carele îl vădzu în casă desfrînat. Val<erius> Max<imus>, 1, 2.

19. Muierea bună mare clipală iaste spre fericiia bărbatului. Xenofont, <Oeconomicus>.

1 Salon A,C,D/légile B/athineilor B,C,D,K// 2 oraşianilor C, oraşenilor K/oaamenilor B/voia B/să-ş iai K/muari B// 3 iar K/fără paranteze K/şi pre cei ispravnici D/lipseşte pre K// 5 siliia K/dzicîndu B/oaaminilor D/muari B/cei]ce B,K// 6 cu curve]curvari D/dumnezeii K/izbinde B,C,K, izbîndă D// 7 Lecurg D/lachedemonilor B,C,D,K// 8 aşezătoriu C, aşadzător D/légi B// 9 popilor]preoţilor B/bisăricilor D, bisericilor K/muari B/să-ş iai K/poroncît B,K// 10 jirtvele B, jărtvele C, jirtvile D, jertvele K/lipseşte bine B,C,D,K// 11 sint B,D,K/dumnezei B, K/neînsuraţi, dzicia B, neînsuraţi, zice K// 12 cartia B/în cartea care D/priiatinul C,D// 12-13 ceartă pre priiatinul său pre Afalcon căci K// 13 ari vieţui B, ar veţui D// 14 viache B, vechi K/lege era a romanilor K/poroncitoriu B,K, poroncitoriu D// 15 pretoriul B,K/cercătoriu B// m. 18 lipseşte D// 16 călărimei K/nimine K/dzici D// 17 dregătoriile K/diregătoriile D/dentru C,D/chivernisire D// 18 mîntuirea B/cadé B/să să lasă B,C,K// 19 supt C/putiaria B, puterea C, putere K// 20-21 care B/nici¹⁻³ K/muiaré C, muere K/copiii C, copii D/derepti B, drepti C,D/n-are B/cinstia B, cinsté K// 22 răpublică C,D// 23 Plutarhu B/în cartia B, în carte K/care D,K/care au făcut B// 24 nunţii K/preoţii B, preuţii D// 25 nefiind B// 26 besiarica B, biserică D, biserică K/fétele D, fetele K// 27 înainte D,K/îş făce rugăciune şi numai K// 26-29 fiatele cele nemăritate înaintia porţilor îş făcia ruga sa, iară cei tineri şi cei vădovi cu genunchele plecaţi să ruga şi numai celor însuraţi li să cădea a face rugă şadzind şi neplecaţi B// 28 căde K/rugăciune K/şadzind D// 29 iar K/ingenuncheţi K// 31 carte B,C,K/pomeneste K// 33 nici celor tineri K// 33-34 să le pue scaone K/scaun B/nu poroncîia B,K, nu poroncîia C,D/nici pre cei însuraţi K// 35 stîndu B// 36 carte K/laudile K// 37 fiindu B/Corinthu B//

însurați, făcuse mari pravile cum bărbații și
muerile carii nu ar fi cu nuntă și n-ar avea
copii și săminție, să nu aibă îngropare după
moarte.

5 AICEA SCRIE PENTRU NUNTA, PRECUM
DE MULTE ORI LIAGĂ PRIIATEȘUG ÎNTRE
NEPRIIATENI. CAP 5

Acéstia dară, carele li-am numărat și altele
prea multe dovède, carele a le pomeni le trec,
10 deschis arată cât ar fi împreunarea nunții,
caré nu numai den simțiră cea den lontru
radzimă, ce și de acélea ce să cuvin cinstei.
Dzicem, dar, că al cincilea bine dentru nunta
iaste pacea și împăcarea cu nepriiatenii, fă-
15 cîndu-să legătură de împreunări; că atîta
iaste de mare oamenilor întru această viață
pleonixia și lăcomiia, atîta de mare netrebuie
și răutate, cât prea puțini ari petrece vacul
fără învrăjbire și nipriiateșuguri. Că acéia
20 iaste deșărtaria noastră, cât de ne aflăm întru
o mie de tîmplări a neprieteșugurilor, abîia
de găsim o vrème de făcut împăcare. Deci
că iaste această aprindirea oamenilor, acéste
nevoință, acéste pofte și suspinuri nu așa
25 mă mir pentru că ar avea puțini priiateni,
ce căci ar avea mulți nepriiateni; că unde să
arată nedéjdea de folos, nice prieteșugurile,
nice rudenii, nici vecinătate, nice lége nu să
socotéște; ce nesocotind simțirea și fără rușine
30 fieștecine slujéște alor sale adaogere, măcar
că ar vătăma folosurile ale aproapelui său.

1. Tovărășia oamenilor lăcomiia o au răsipit. Senec<a>.

2. Mîndria iaste rădăcină tutur<or> răutăților și a morții aprindire. Sarez<erieni-
sis Policraticus>, 3, 3.

*I mare D/pravilă D, pravele K/cum]ca B// 2 muările B/care B/n-ar fi B/n-ari avia B, n-ari
avea C, nu ari avea D, nu ar ave K// 3 și seminție K, lipsește D/să n-aibă B// 4 moartia B,
moartea lor D// 5 ante titlu Cap 5 K/aiuce K/nuntă K// 5-7 Cap al doilea. Și aici să spune
de nunta și precum leagă priiatenșugul între nepriiateni de multe ori nunta B// 6 prie-
teșug C,D,K// 7 nepriiatini C,K/lipsește Cap 5 B// 8 Acéstea C, Aceste K/dar K/care B,K//le-am
numărat B, li-am numărat C/alte B,D// 9 pre multe B,K/dovezi K/care B,K// 10 impre-
unare B,K// 11 care B,K/din simțire K]de cunoștința B/cia C/din lontru B, din lăuntru K//12 ra-
dzimă B,K/acéla B, acele K/ce] care B, cia C/cinstii B,C,K// 13 dară B/lipsește că B/cin-
cele C,K/bine izvorăște dintru nuntă B/dentru nunta]a nunții K// 14 iaste C,K/pace B,K/
împăcarea B/nepriiatinii C,K// 15 făcînd împreunări de legătură K/legături B,D// 16 iaste
C, este K/a oamenilor B, oaminilor D/aceasta B/viața B, viață D, viață K// 17 ponexia
B,K/netrebuie]netrebuiaște K// 18 răutatea B/pria puțin B, pre puțin K/ar petrece K// 19 în-
vrăjbiri B/nepriatenșuguri B, nepriateșuguri C, nepriateșuguri D,K/aceia K// 20 iaste
C, este K/deșertare B,K, deșertarea C// 21 întîmplări K/nepriatenșuguri B/de-abîia B// 22
găsim vreme K]găsim o tîmplare B/între paranteze o vrémia B/dec]din ce B// 23 repétă de iaste
K/aceasta K/aprinderia B, aprindere C,K, aprinderi D/oaminilor D// 23-24 aceste ¹⁻²K, acia-
ste² B/nevoințe K/pofté B, pohte D// 24-25 și suspinuri nu pentru că ari avia B/așa K/mă mier
K/lipsește pentru D/ar ave K/prietini K// 26 căci n-ari avia mai mulți B/ar ave K/nepriiatini
K// 27 nedéjdea B, nădejde K/nici K/priatenșugurile B// 28 rudenii B, rudenie C, rudenii
D,K/nice² B,C,D/vecinătatea B/nici^{1,3} K/légia B, légea D// 29 socotéște B, socotéște K/c]ci
D/nesocotindu B/simțire B, simțirile C,D,K/rușiniă B/după rușine ad. iaste D, iaste K// 30
slujéște K/adaogeri B/macar B,K// 31 ari vătăma B/lipsește ale D,K/al apropelui B//*

- Ce loc de priiațesuș să va da între doi mîndri, dintre carii unul să să înalță siléște, altul să să pléce nu priiméște? Ce prieteșuș poate să fie/între doi zavistnici, den carii unul acélia
- f. 125^v 5 ce moștinește altul rîhnește? Ce prieteșuș poati să fie între doi lacomi, dintre carii unul nemică nu îndrăznește să cheltuiască, altul strîngînd, adunînd, nice dănaoară nu să satură?
- Măcar că am cetit multe, sau că am videa
- 10 multe, măcar că am petrece multe, nice vom videa pre nime, nice vom audzi pre nime fără de nici un priiaten. Că oamenii sintu saurăi, sau buni. De sintu răi, de pururea sintu cu ură celor buni; de sintu buni și înțelepți, de
- 15 pururea să vatămă cu goana celor răi.
- Mulți dentru filosofii cei vechi au petrecut parte bună den vréme (mulți bani au cheltuit) și încă și ca somnul s-au viclenit pre sine, cu cercarea socotélelor cu ce s-ar putea aduce
- 20 la împăcare nepriiatenii și cum s-ar putea aduce întru dragoste. Den carii unii au dzis, spre a strica prieteșugul, învrăjbirile multu folosește lungimea vremii; că multe carele nule poate socotiala lecu, cu lungimea vremii să
- 25 îmblîndzăscu. Alții au dzis că spre împăcăciunea nepriiatenilor multu folosescu darurile; că cu banii nu numai inimile mor (și infemeiați) să înduplecă, ce și céle prea tari stînci (și pietre) să rumpu. Alții au dzis că iaste
- 30 prea bun liac ca să să pue la mijloc priiaten, întîi de vor fi oameni preafîțelepți și cu minte; că oamenii cei cu rostul rușinos și cu inima blagorodnică să rușiniadză de banii ce li să aduc, iară cu rugămîntea celor buni să moae.
- 35 Iară socotindu-să toate mijlocile și toate lucrurile de împăcare, între sine nepriiatenii

3. Întru obiceiurile depărțite nu poate fi prieteșug. Amvroschie, 3, <De officiis ministrorum>, 16.

4. Nice un lucru nu-i careli ari sta împotriva dragostii. Sariz <berienensis Policriticus>, 7, 14.

5. Tuturor celor răi sfîrșitul de la vréme vine. Sem<machus>, Carte 3.

6. Dzua rănește, dzua lecuiaște. Petrar<ca>, 5, Senel <= Senilis>, 6.

1 priițesuș B, prieteșug C,D,K|| 2 dintre K]din B|lipsește unul K|siléște B, siléște K]să lége D|| 3 plăce B; plece K|priimește K|priițesușu B, ad. marg. prieteșug C|| 4 zavistnici K| din B,D,K|care B|| 4—5 acélea ce moștinește C, acele moștinește K|| 5 rîvnește K|priițesuș B|| 6 poate B,C,K|dintre D,K]din B|| 7 nimică K|îndrăznește K|| 8 stringîndu B|adunîndu B, lipsește K|niceodată B, niciodată K|după satură ad. între paranteze umple B|| 9 Macari B, Macar K|am citi B,D, am ceti K|am vedea B, am vede K|| 10 macari B, macar K|petriace B, pitrece D, petrece K|| 10—11 nici ¹⁻²K|vedea B, K|nimene¹ K|lipsește pre B|nimine² K|| 12 nice B,C,D|priiatin C, prietin K|omenii B, oamini D|| 12—13 sint ¹⁻³B,K, sint ²⁻³D|buni B|de pururia B, di-a purure K|| 14 acelor bun B|sintu B|iar de sint K|bun B|întelepți B|de pururia B, di-a purure K|| 16 dintre K]din B|| 17 din vrémia B, din vreme K|fără paranteze K|| 18 hielianit B|pre sine K, lipsește D|| 19 cercare B,K|socotialélor B, socotialii D, socotielilor K|s-ari putia B, s-ar pute K|| 20 împăcarea B|nepriiatinii C, neprietinii K|după nepriiatenii ad. între paranteze și cei ce au vrazbă între sine B|s-ari putia B,C|| 21 dragostia B| din B,D,K|unii]unul K|| 22 a strica pricile și vrăjbirile B|învrăjbirile, prieteșugul K|mult C|| 23 lungimă B,C|vrémii B|care B,K|| 24 socoteala B, socotială D|lungimă vrémii B|| 25 îmblînzesc K|împăcăciune K|| 26 nepriiatinilor C,D, neprietinilor K|folosăscu B,C,D|| 27 inemii D|mor]moi B|lipsește și infemeiați D, fără paranteze K|femeiație B|| 28 célia B, ciale C, cele K|pria tari B, pre tari K|| 29 fără paranteze D,K|pietri B,C|iaste C, este K|| 30 pria bun B, pre bun K|leac B|priiateni B, priiatin C, întîi prietini K|| 31 oamini D|priaîntelepți B, pre-buni și întelepți K|lipsește și cu minte; că K|| 32 oamini D|| 32—34 oamenii să rușiniadză de banii ce li să aduc, oamenii cei rușinoși și cu inima blagorodică, iar cu rugămîntea K|| m. 5 lipsește B|| 32—33 cu inimă bl<a>gorodă oamenii să rușiniadză B|bani B|| 34 rugămîntea B|| 35 Iar K|socotindu-să]cheltuiindu-să B|mijlociale B, mijlocirile K|| 36—1 lucrurile]leacurile B|împă-

cumpănindu-să, nemică mai ales, nemică mai desăvîrșit nu-i decît legăturile cu nunta. Că atîta de mare ăaste podoaba tainei cununiei, cît între noi naște noaă priiateșuguri, iară întru

5 alții cele vechi nepriiateșuguri le răsipește.
Pre cînd au trăit rudeniia între Iulie Chesariul ca un socru, și între Pompeiu cel Mare, ca un ginere, nice o sfadă și ură între amîndoi nu s-au făcut; iară după pierdzarea lui Iulie, 10 despărțindu-să Pompeiu de casa lui Iulie, acéla vrăjmășii de cap stătură între dînșii, cît pre urmă mari războae s-au ațîțat între dînșii și s-au făcut și îș pusă capul Pompeiu; și fără voia lui și lui Iulie Chesar, fără vrême 15 i s-au hotărît viața.

De n-ar hi schimbat sfatul său orășenii Rîmului, răpindu den cîmpu fétele sabinelor, bărbații (rîmléni) perire numelui de roman acéla faptă ar fi adus. Că s-au fostu giurat 20 sabiniei precum strîmbătățile lor, pentru fétele sale, sau cu izbîndă, sau cu pierdzarea capetelor vor răscompăra. Iară aședzîndu-să toc-mala nuntelor, amîndoa noroadelor cu prea mare dragoste fură legate; că romanii, fétele 25 sabinilor ce le răpisă den cîmpu, cu nuntă le luară șie mueri.

Care ari putea fi despărțire mai mare, decît a lui Dumnedzău cu omul, prin păcatul (lui Adam), de la sine înstreinîndu-să. Iară nice f. 126 30 au fostu, nice va fi mai strînsu decît/între dînșii prieteșug; nu pentru altă pricină, fără cît cu mijloc de mirat a împreunării, cu care Dumnedzău om și omul Dumnedzău s-au făcut. Și pentru orînduiala și întărirea nunții, fiul 35 lui Dumnedzău au avut să fie maică-sa logodită. Și așea, pe urmă și la nuntă au fost, la care nuntă apa în vin au prefăcut, precum astădzi cei nenorociți nuntași prefac vinul în apă.

7. Căroră le<au> dat trupuri, dea-le și inimii <Titus> Liv<ius>, Cartea 1.

8. De multe ori dentru începutură rea naște mari prieteșug. Tizint <= Terentius, Eunuchus>, 5, 2.

9. De nu ar hi primit cuvîntul să să facă trup, nici un trup nu s-ar fi putut indrepta. Lio <= Leon cel Mare>, Cartia 97.

cară B/ sine K/nepriiatinii C,D,K// 1 nemică¹⁻² K// 2 nu-i]nu este K// 3 atîta este de mare K/tainii C,D,K// 4 între noi]într-unii B/ noao B/priiatîșuguri B, prieteșuguri D,K/iar K, lipsește B/între K// 5 céla B, cele K/nepriiatîșuguri B, neprieteșuguri C,D,K/răsipește K// 6 Iulie B/Chesar C,D// 7 între]pre K// 8 ginire B/nici K/sfadă sau ură K/amîndoi] dînșii K// 9 iar K/pierdzare B,K/lipsește lui B/Iuliin B// 10 Iulie B// 11 acele B,K, acéla C// 12 cît]încît K/s-au ațîțat K// 13 dînșii] ei D// 12-15 pre urmă acéla prestașnice și tari războae să ațîțară întră dînșii și să făcură, cît Pombeiu fără voia lui îș pusă capul și Iulie Chesariul fără vrême îș hotărî viața sa B// 14 Chesariul K/vrême K// 15 viața D,K// 16 de n-ar fi B,D, de nu ar fi K// 16 schimbat]mutat B/orășanii C, orășenii K// 17 din cîmpu răpindu fiatele sabinilor B/răpindu C]răsipind A/din D,K/fétele D/sabinilor D,K// 18 fără șaranteze rîmléni K, lipsește B/ău pă bărbații ad. între șaranteze sau sabinilor stîngeră, sau B/numelui]niamul D// 19 acea B, acéla K/ar fi adus]au fost K// 19-20 că au giurat sabinii B// 20 sabinii C,D,K/strîmbătătia B/penru]cu B/fiatiale B, fetele K/fapteli D// 21 izbîndă]noroc B/pierdzare B// 22 iar K/așadzîndu-să D/aședzîndu-să la mijloc B// 23 amîndoa B,K/noroadele B,K, năroadelor D/pria mare B, pre mare K// 24 dragostia B/fură]au fost K/fiatele B, fétele D, fetele K// 25 ce] pre care B/din B,K// 26 șie]loruș K/muțari B// 27 ar putea K]au putut B/despărțirea B, despărđire D// 28 Dumnezeu K/pren D/fără șaranteze D,K// 29 sine K/iar K// 29-30 nici¹⁻² K// 30-31 lipsește decît între dînșii D/întru B/priiatîșug B// 32 cu mijlocul B, că mijlocul K// 33 Dumnezeu¹⁻² K// 34 întăritura B// 35 Dumnezeu K]au vrut maică-sa să fie logodită B// 36 așa B,C, așa K/pre urmă D// 37 au prefăcut apa în vin B// 38 astăz K// m. 8 lipsește B,D// m. 9 lipsește B//

Nu grăim aice de preoți și de cei a besericii, nice de aciia carii pentru dumnezăiri petrec viața în singurătate. Că aceia, fugind de desfătările lumii și alegîndu-și viața fără
5 grije, sufletele sale le închină lui Dumnezău și trupurile sale ca niște jirtvă priimită lui Dumnezău le dau. Că cele ce să lucra în sinagoga jidovască nu să priimăsc a fi în légia creștiniască; că jidovii pîrci și vițai giunghea
10 (făcînd jirtvă), iară creștinii nu altă ce suspinuri și lacrimi jirtvăscu lui Dumnezău, din inimă smerită și zdrobită.

Deosăbind, dar, pre aciia, ca pre niște oameni deosăbiți a lui Dumnezău, că iaste
15 sfat sf(î)nt și lăudat dzic și mărturisăscu, a priimi taina cununiei, măcar că toți din vrere priimăscu. Iară domnilor și celor mari a priimi și de triabă iaste; că domnul ce iaste fără de roadă, de nu are cuconi, rămîne la cei supuş
20 în mare grijă și mîhnicîune.

Plutarh întru învățăturile însurăciunii dzice precum era la lidi légia foarte sf(î)ntă că craii și diregătorii cu tot deadinsul să fie însurați. Care lege așia de tari să păziia, cît de muriia
25 d(om)nul, lăsînd fecior măcar că cu vîrsta ar hi fost vrédnic de ocîrmuire, iară nu să punia la cîrmă întîi, pîna nu să însura. Și ce era mai multu, că în care dzi muriia mularea, deodată cu moartea ei și cîrma și cinstea cră-
30 iască părăsiia, cît de rămînea craiul multă vrème vădud, multă vrème era și fără crăie.

De vrème ce domnii sintu puși în loc ales și că ar prăvi pre toți și să prăvăscu de toți spre cinstea vieții și contenire sintu datori, care
35 nice cum a arăta nu vor putea, de nu să vor însura cu nuntă; că supărîndu-să la cea de

10. Poftele a pătimi și a nu să birui, aceluia într-ales bărbat și desăvirșit să cuvine. Amvrosie, 1, <Corinthe-ni, 7>.

11. Prea mare perire iaste a stăpîni streinul, că asuprială să face și mare stricăciune de volnicie. Dirlan <= Ditmarus>, Carte 1.

12. Ochii tuturor pre domn radzimă. Ţițero, *Sluj<be>*, 2.

1 grăim]vorovim K/aicia B, aicea D/de]pentru K/preoți B, preuți C, preuți D/de cei bisericesti K/ai besericii B, a bisăricii D|| 2 nici K/de]pentru K/dumnezăire B, dumnezeiri K|| 3 viața D, viața K/singurătate D,K, singurie B/acéia B, aciia C,D,K|| 4 viața B, viața D,K|| 5 grijă D/sufletiale B, sufletele D/sale]lor K/lui Dumnezău le închină B/Dumnezeu K|| 6 sale]lor K/jirtve D, jertve K]agnețe B/priimite B,D|| 7 Dumnezeu K/cele K]acéllia B|| 8 sinagoga D/priimăscu B/liagia B, légea C, lege K|| 9 creștinească B/pîrci]țapi K]după pîrci, ad. țapi C/vițe B,K]giunghea B,C, giunghea K|| 10 lipsește făcînd jirtvă B, fără paranteze K]jirtvă C, jertvă K]iar K]alta B,K|| 11 jrătvăsc B, jirtvescu C, jirtvescu D, jertvesc K/Dumnezeu K|| 12 lipsește din inimă smerită și zdrobită B|| 13 Deosebind B]dară B]acéia B|| 14 oameni D]deosebiți B/Dumnezeu K]este B, iaste C,K|| 15 sfintu B]mărturisăsc B, mărturisesc K]cununii B|| 16 care macar B]macar K]vreria B, vrere K|| 17 iar K/a o priimi B|| 18 treabă B]ce]care B]iaste ¹⁻²C,K/fără roadă D]de roadă]plo dB|| 19 n-are B]cuconi]copii K]supuş B, supuş K|| 20 grije B,K]mîhnicîunia B, mîhneciune K|| 22 légea C, lége D,K]ca crai B|| 23 între paranteze și deregătorii B, și diregătorii C,D]dregătorii K]cu tot dedinsul D, cu tot diadinsul C|| 24 légia B]așa B]macar B,C,K]cît]cînt K|| 25 domnul C]lăsînd C,D,K]feciori B, ficiori D]macar B,K|| 26 ar fi vrădnic B, ar fi vrednic C,K, ar fi vrédnic D]ocîrmuiria B, ocîrmuire K]iar]dar K|| 27 pune C,K]cîrma C,D, ocîrmuire K]lipsește întîi K|| 28 lipsește dzi B]mulăria B, lipsește K, ad. ulterior C]mulăria D|| 29 moarte B,K]cinstia B, cinste D,K|| 31 vrémia ¹⁻²B, vreme ¹⁻²K]vrîam<e> C]crăia B|| 32 vrémia B, vreme K]ce]că B]sînt B,D,K|| 33 și că ari prăvi B, și ar prăvi K]privăscu B, prăvesc K|| 34 spră cinstia B]contenirei B]sintu B, sînt K|| 35 nici K]putia B|| 36 cea]ceK||

pre urmă de curvie, va trebui (sau să piară casăle orăşenilor, sau în crişme să petriacă necinsteşe). Şi aceasta cu ura şi cu ocară cum a sa, aşea şi celor de aproape şi cu mare scădere şi pagubă vieţii.

PENTRU MUERILE DE CINSTE, ALES DOAMNELE, DATORE SINTU SĂ ASCULTE DE BĂRBAȚII SĂI ȘI BĂRBATULUI A SĂ STĂPÎNI DE MUĂRE GROZAV LUCRU ȘI DE OCARĂ ÎASTE. CAP 6

- 10 Foarte multă vreme au și asudat și au chel-
f. 126^v tuit și încă și cărți multe au scris/oratorii cei
vechi, mărturisind unii stăpîniia bărbatului
la muăre să rămîe, iară slujba bărbatului
că s-ari cuvini socotiia. Și aşea cînd unii vred-
15 niciiia bărbatului laudă, alții slăbăciunea muerii
apără; la acele fără cale lucruri au socotit,
cît cu multu mai cu cinste li-ar hi fostu de ar
hi tăcut cu voroava și cu scrisoarea. Că nu
20 poate hi să nu greșască scriitori<i> a scrie
acelîia, aședzînd cu cugetul nu acelîia carele
le arată socotiala, ce cēlea ce li să pare că s-ar
tocmi părērea. Cu ciia ce apăra părțile muerii,
fiînd muărea tot dentr-un felîu de trup și
25 suflet cu bărbatul și că ari avea socotială de
potrivă ca și bărbatul, că ari avea viață și
moarte de obște cu bărbatul, că ari naște
nu mai puțin decît bărbatul, a trage firea
li s-au părut a dzice, cum nice o stăpînie
bărbatului asupra ei (de cum să fie a ei asupra
30 bărbatului) nu să cade. Că nice îaste cu cale
ca pre aciia ce i-au făcut firea (cu minte)
slobodzi, să-i facă vreo lege robi și supuși.

1. Nu să poate întemeia minciuna fără de răsipa adevărului. Tertul<lianus>, *Adversus Marcionem*, 2.

2. Muerile au acēiaș cu bărbații fire.

3. Dreptatea în pricină de potrivă giudecată cere. Tîțero, <Topica>.

4. De trei ori aş vrea suptu armă să mă vădzu, decît o dată să fiu supt ascultare. Varon, 5, <De lingua latina>.

1 pe urmă B,K/fără paranteze D,K// 2 casele B/cîrcime K/petreacă B// 3 necinsteși B, necinstit K/între paranteze și aceasta cu ura B// 4 așia B,C, așa K/și a celor B,K, ș-a celor D/mare scādēria B, mari scādēri C// 5 lipșește și D/viații B, a vieții K// 6-9 Cap a triile. Muerile mari, alēsia doamne, datore sînt să asculte de bărbații săi; bărbatului, grozav și cu ocară lucru îaste stăpîniia muării, adecă cînd stăpînescu muăriile grozav lucru și de ocară îaste B// 6 ante titlu : Cap 6 K// 6-7 și mai ales doamnile datoare sînt K// 6-9 doamnili datoari sînt să asculte de bărbații săi; că grozav lucru și de ocară îaste bărbatul a să stăpîni de muăre D// 7 bărbațiilor K// 8 muere K// 9 grozav și de ocară lucru îaste K/îaste C/lipșește Cap 6 B// 10 lipșește foarte B/vrēmîa B, vreme K/au ¹⁻²am K/au eșit asudaț D// 11 și-ncă B/multē B// 12 mărturisîndu B/stăpînire K// 13 muere K/rămîia B/iar K/lipșește la muăre să rămîe, iară slujba bărbatului D// 14 s-ariu cuvini B, s-ari cuvine D, s-ar căde K/așia B, așa K/cîndu B// 15 vrēdniciia B/slăbiciunia B, slăbiciunea C,D, slăbăciune K/muării B,C// 16 aciale C, acele K// 17 cit]incit K// 16-18 la acele lucruri au sosit fără cale, cit le-ar fi fost cu multu mai cu cînstia de ar fi tăcut B/li-ar fi fost K/hi¹⁻²]fi D, fi ²K/și scrisoaria B/scrisoare K// 19 hi]fi B,D,K/scriitorii B,C// 20 acēlea ¹⁻²C, acele ¹⁻²K, acēle¹ D/aședzîndu B, aședzînd C,K, așadzînd D/care B,D,K// 21 socoteală B/cēlia ce C, cēle ce D, cele ce K]care B// 22 s-ari tocmi cu părēria B/părere K/cu cele ce K]cēe care-i B/muării B// 23 muere K/dintr-un fiial B, dintru un felîu K/felîu C, fel D/și de suflet K// 24 ari avia B, ar ave K/socoteală B// 25 de protivă D, deopotrivă K/că ar ave K, că avia B/viață D, viață K// 26 moartē B/ar naște K, s-ari naște B// 27 ari trage firia B// 28 nici o stăpînire K// 29 fără paranteze K/decît să fie B/ad. marg. a ei C, lipșește K// 30 nici K/îaste C,K// 31 acēia B/ire B,K/fără paranteze B,K/mintia B, mintea K// 32 să facă vreo lege să fie robi K/vrēo légia B/robi B/supuși B// m 2. lipșește B//

Așijdirea dzicea, arătînd această dovadă, cum pentru înmulțirea rodului omenescu au făcut dumnedzâii toate lucrurile. Aicea cîa mai mare parte a femeii iaste, decît a bărbatului; că bărbatul numai cu puterea a naște iaste vrédnic și aceasta fără grijă și den afară de ostentială, iară făméia cu grije a naște pruncul și cu ostentială și cu supărare a-l hrăni. Și așa, neomeniia cîa de pre urmă 10 și mai multu cumpline ar fi pre femei, care din pîntece cu grijă au născut, care cu țitele cu prea mare supărare și grije ni-am aplecat, în loc de slujnice să le avăm.

Cătră acéstiia dzicea că bărbații fac scornituri, 15 ațiță vrajbe, fac războaie, arată neprieteșuguri, poartă arme, singe omenescu varsă și de tot féliul de turburări ațiță. Iară femeile de acéstea, de toate, sintu nevinovate; că nice scornituri nu priimăscu, nice tăeri fac, nice țin 20 calea, nice armă poartă, nice singe varsă, ce de cîte videm că sirguescu bărbații la sfadă, iale la slujbă și la hrană mărgu. Ce de vrême ce iaste așa, să slujască bărbații, de carii să îpuținiadză orașul mai cu cale iaste, decît 25 femeile, de la carele să sporéște créstirea orașului. Că nice o lége, nice dumnedzâiască, nice omeniască, nu poroncéște bărbatului nebun și muerii înțalépte slujnică sau supusă să fie.

Această părere priimind și cu această soco- 30 tială împluți fiind aheii au avut obicéfu de asculta bărbații și muerile poronciia. Însă cu această tocmală, precum dzice Plutarh, de veselie au fostu; că bărbatul să măture casa

5. Muțarea mai puțin îndrăznyește decit bărbatul.

6. Ce lucru rău ar fi cînd ari chivernisi muțarea înțaléptă viața bărbatului tînăr. Plu- <archus, *Erotica* >.

7. Aședzăminturile carele închid în sine pricină grozavă nu trebescu ținute.

1 Așijdéria B, Așijderea C, Așijdere K/dzice B/arătîndu B/aceasta C// 2 înmulțirea B, înmulțire K, mulțirea D/rodului/neaumului D// 3 Dumnedzâu B, Dumnezeu K/aicia B, aice K/lîpsește cîa B, ce K// 4 iaste a fămiei B/fimeii D,K/iaste C,K/decît a bărbatului iaste D// 5 putéria B, putéré K// 6 iaste K/vrednic C,K/lîpsește și¹ D/ grije B,K/din K// 7 osteneală B/iar K/fiméia D, muere K/grijă C,D// 8 ostieneală B// 9 așe B, așa K/cea B, ce D,K/pe B// 10 multă B, mult C/cumpliria B/ fâmei B, fimée D, mueri K// 11 den C/pîntecele său B/pîntice D/grije B,K/carii K/țitale C, țitili D// 12 pria mare B, pre mare K/grijă D/ne-am aplecat B, ne-m aplecat C// 13 avem B,D,K// 14 ce cătră D/că între B/acéste B, acéstea C, aceste K/dzice B,K// 15 ațiță K/vrăjbi B/nepriiatensuguri B, neprieteșuguri C// 16 singele B, singe D/varsă singe omenesc K// 17 fiialul B, felil C,K/tulburări K/ațiță C,K// 17—18 Iară de aciastia de toate fâmeile sint B/iar K/fimeili D, muerile K/aceste K/sint K/nici K// 19 ad. marg., ulterior nu te cred C/nu priimesc K// 19—20 nici¹⁻²K/nu fac B/cale K/poartă arme B/la : nice armă poartă, însemnarea marginală ulterioară destulă armă iaste limba C/varsă singe B/singe D,K/la : nice singe varsă, însemnarea marginală ulterioară varsă singele și a trupului și a sufletului. Toți acéstiia au fost fermecați ce au scornit acéastă pravilă C// 21 vediam B, vedem D,K/ sirguescu B,D, sirguesc C,K// 22 iale K/mergu D,K/ ce]care B/vreme K// 23 ce]că B/iaste C,K/așia B, așa K/care K// 24 îpuțineadză B/iaste C,K// 25 feméile C, fimeile D, muerile K/carii D, care K// 24—25 lîpsește mai cu cale iaste... créstirea orașului B/ sporește K/créstirea C, creștere K// 26 nici¹⁻²K/légia B/dumnădzâiască C, dumnezeiască K/nici³ D,K// 27 oamenească B, omeniască C, ominiască D/nu poronciaste B, nu poroncește K// 28 muțarii B/înțalépte B, înțalépte K/suppusă B// 29 păréria B, părere K/priimindu B/socoteală B// 30 umpluți K/fiindu ahei B/obiceafu K// 31 bărbații asculta B/după asculta ad. între paranteze slujia B/muțarile B/poronciia K// 31—32 poronciia. Și aceasta cu aceasta tocmală B/aceasta C// 33 veselie D,K/ca bărbatul B/mătura B//

și să o curățască, așternutul să aștiarnă,
 haina să spēle, masă să pue, bucate să facă,
 apă să aducă, iară muțarea triaba casii să
 poarte, neguțitorie să isprăvască, bani să ago-
 5 nisască, iară mîniindu-s(e), nu numai cu cuvinte
 réle ocăriia și îmbăla pre bărbat, ce și mînuie
 rădica, de-l loviia (și-l certa). Den ce au eșit
 véche poveste de mulți cetită și de puțini
 f. 127 înțăliasă, adecă/viață ahaică, de să lăsa vreun
 10 bărbat în Rîm să să stăpiniască de muțare,
 îl ocăriia vecinii lui.

Plinie, întru oarecare carte, prea tare ceartă
 pre Fabat, priiatenul său, că ar avea muțare
 care întru toate și peste toate l-ar stăpîni
 15 pre dînsul și cum că fără voia și știrea ei nice
 a scrie nemică n-ar face; a căruie lucru în
 nehărnicie și împuticiune, ca să adaogă mai
 multu și să-i arate la ochi, la sfîrșitul cărții
 dzice: foarte îmi pare rău căci tu, unul, numai,
 20 în Rîm urmedzi viață ahaică.

Iulie Capitolium dzice că vădzind Antonie
 Caracala o fată perșe foarte frumoasă și ne-
 putînd-o dobîndi pre dînsa i-au gîruiut că,
 de va merge după dînsul, va viețui viață ahaică
 25 cu dînsa. Ce mai cu mare înțălepciune ia la
 răspunsu, decît el la cerșut și la gîruință,
 i-au arătat dzicînd că ia a să mărita nice poate
 nice va, că s-au dat călugării(i), în mănăstire
 închinată; și mai bine poftêște slujnică dum-
 30 nădzăilor, decît stăpîna oamenilor.

Într-altu chip au avut obicēju parthii și
 trachii, la carii așa era de eftine muerile, cît
 pre dînsăle nu într-altu chip, ce ca pre slujnic
 le avea bărbații, așa de fără măsură voe

8. Nu trebuie a să so-
 coti ce s-au lucrat în
 Rîm, ce ce s-au cădzut
 a lucra.

1 să curățască B/aștearnă B, aștarnă K// 2 spēle K/să puia B// 3 iar K/muere K,
 muerile B/treaba B/casei B, casăi D// 4 neguțitorii B// 5 iar K]și B/mîniindu-să
 B,C,K/cuvente B// 6 rélia B/ocăriia K/lipsește ocăriia și îmbăla B/pe D/după ce
 ad. între paranteze și pentru să-l cêrtia B/mîniile K// 7 încă rădica B/lipsește
 (și-l certa) B,D, fără paranteze K/Din cia B, Din ce D]Deci K// 8 viache B/poviasă B,
 poveste K/citită B,D// 9 înțăleasă B/adică D/viața B, viața D, viața K// 10
 stăpînească B,K, stăpîniască C/muțare B// 11 ocăriia K/după vecinii lui ad. viață
 ahaică, care așa să înțelege ca cînd i-ar fi dzis: în lucru rău te du, că viețu-
 iaști după obicēju aheilor, unde să află bărbații așa de nemică (de sufăr să să stăpînească
 de muțari ori bine, ori rău), filiațecare muțare is stăpînește bărbatul său B,K// 12 întru
 o carte K/oicare D/pre tare B,K// 13 priiatinul C,K/ari avia B, ari avea C, ar ave K/mu-
 țare B, muere K// 14 care B/care în toate K/l-ari stăpîni B// 15 lipsește cum B/cum fără D/
 șt(i)re B, știre K/nici K// 16 nemică K/n-ari face B,C, nu ar face K/căruia B,D, cărie K//
 17 împuticiună B, împuticiune D,K// 18 multe B/ariate B, arete K/sfîrșitul B// 19 im pare B/
 căci]că K// 20 viata C, viață D, vița K// 21 Ilie Capitolium D, Iulie Capitolin B/vădzindu
 B, vădzind C,K/Antonie Cara D// 22 persă B, persieniască K/frumoase A,C// 23 neputînd a o
 dobîndi K/gîruiut C]făgăduit B// 24 miargia B, merge C,K/cu viața B/viață K// 25 ce]
 cia C,D/ce mai mare B/înțălepciună B, înțelepciune C/ia K// 26 giuruiță C]făgăduință
 B// 27 au arătat B/dzicîndu că a să mărita ia B/ia K// 27—28 nici ¹⁻²K/va]voește K/călugăriei
 B,C,D,K/m(ă)n(ă)st(i)ră B// 29 mai bine că poftêște a fi slujnică B/să poftêște C,K, să
 poftêște D// 30 dumnezeilor B,K/omenilor B, oaminilor D// 31 obiceiul K// 32 thrachii K/așa
 B, așa K/muțările B// 33 dinsele C// 34 avia B, ave K/așa B, așa K, repetă așa C//

avea, sau, ca să dzic mai adevărat, după ce făcîa 12 copii muîarea, oprind copii<i> în casă, vindîa muîarea afară; și cîte odată priimind copiii vindzarea mumei sale, sau cu schimbu,

5 cu alta mai tînără, schimba. Cu care obicei_u bărbatul, ca cînd ar fi întinerind; că pre muerile carele îmbătrînisă și nu făcusă copii, de vie le îngropa, sau în chip de roabe, slujind, le țînia.

10 Dionisie Halicarnasul spune că avea obicei_u lidii și cu midii, muerile în casă și bărbații afară, sta de poronciîa. Iară eu, cu ce minte supțire a sa, s-au putut ținea acea pravilă nu vădzu. Că nice muîarea afară din casă a

15 eși ca să i să poată ei poronci de bărbat, nice bărbatul să între în casă streină să poroncească muerii, nu era cu cale.

Licurgu, dătătorîl legilor lachidimonilor, au făcut poroncă, bărbații afară din casă să aibă

20 grije, iară muerilor să împărțască, să orîndu-iască și să păzască. Cu această socotială Licurg, om preaîntălept, ostenia la între bărbat și între muîare au împărțit; iară stăpîniîa bărbatului neclintită să fie i-au lăsat. Că de

25 vom să mărturisim adevărul, ca o mirare neaudzită iaste să poroncească muîarea mai multu în casă, decît bărbatul.

Între preasf<i>nta credință, creștiniască, nice o pravilă, nice dumnedzăiască, nice omeniască

30 arată să să cinstiască mai puțin bărbatul decît muîaria; iară ce au vrut o samă de filosofî să mărturisască, cum și noroadele să

f. 127^v

așédze unele, care mie/nice a le lăuda, nice a le priimi nu mi să pare. Că nemică nu-i mai

35 surd lucru, nice mai deșertu a fi poate, decît stăpîniîa muerilor, caré nu li s-au dat de fire, cu vreo pravilă omeniască să să radzime de dînsăle. Că muerile sintu slabe, fricoase, singure, fără socotială de dînsăle, gingașe și

9. Dacă nu ești popă nu te îmbracă în falon.

10. Muerile cu bărbat unite, nu i să cade a dzice: fac ce mi-i voia cu al meu, căci nice ia nu iaste a sa, ce a capului său. August<in>, Carte 109.

11. Rău sa lucrîadză în cască, de va tăcia cucușul, să cînte găina. Adag<iu>.

12. Cu gîudețul firii cei mai mari poronciști celor mai mici. Dio <Cassius>, Carte 1.

1 avîa B,C, |ave K|după/cia făcea C|| 2-3 făce K/muîaria¹ B, muere ¹⁻²K/oprindu B/copiei K| vindea B,C,K|priimindu B|| 4 vindzare B,K/mumii sale B,D, mamii lor K|| 5 obicei_u K|| 6 cîndu B/muîarile B|| 7 care B,K|și făcusă B|sau de vie B/de vii D,K|| 8 robi D|slujindu B|| 9 ținea C,K|| 10 Dionisia K|Halicanisul B, Halicarnasul D|avîa B, ave K|obiceału K|| 11 lidii B/cu]nu B/muîarile B|| 12 lîpșeste sta B|poronciîa B,K|iar K|minté B|| 13 a sa] a saale B|țînia B|ace K|| 14 nici K/muîare B, muere K|den C|| 15 să poată porunci B|porunci K|nici K|| 16 casa B,K|poroncească B,K|| 17 muîarii B|| 18 liagilor B|lache-demonilor B,C,K, lachidemonilor D|| 19 poroncă B.K|den C|| 20 grijă D|iar K|și să orîndu-iască B|| 21 aceasta B|socoteală B|| 22 priaințeleptu B, preințălept D,K|osteneala B|bărbatu B|| 23 și-ntre B,D|muîare B, muere K|împărțitu B|iar K|stăpînire K|| 24 neclintită] neclătită B, necheltuită B|au lăsat B|| 25 vom]voim K|mărturisim B|| 26 iaste C,K|porun-cească B,K|muîare B, muere K|| 27 în casă mai mult decît bărbatul D|cas<ă> B|| 28 pre-sfînta B,K, preasvînta C, preasfîntă D|credința D|credința creștinilor B|nici K|| 29 nici¹⁻² K, nici ¹D|dumndzăiască C, dumnezeiască K|omenească B|| 30 nu arată B|cînstiască B,K, cînstiască C|puțin]mult D|| 31 muîarea B,C, muere K|iar K|| 32 noroadile D|| 33 așédză B,C,D, așeză K|unélla B|nici ¹⁻²K|| 34 nimică nu iaste K|| 35 surdu B|nici K|desert B,K, de-șertu C|nu poate B,K|| 36 stăpînire K|care B,K|| m. 9 și 12 lîpșesc B|de firia B, din fire K|| 37 vro B|omenească B|radzîme B,K|| 38 dinsele C|muîarile B|sint B,K|după slabe ad. între paranteze fragede B|fricoasă B,D,K|| 39 singure B,K|socoteală B|dînsăle C||

(mai multu decît bărbații) să poroncească nu întru îndestul învățate (și neharnice) ispita mărturiseste. Că la otcircuirea lucrurilor, nu numai știință și ispită, ce și tărie (și inimă),
 5 la apucarea lucrurilor mari înțelepciune a le cunoaște, putere a le face, grije de a nu le părăsi, răbdare a le suferi, agiutorință a le sprejeni toate și, dentru toate, deosăbită a inimii trezie (și de față credință) de a le face
 10 aceliși să arate. Căci, dară, a lua stăpîniia bărbaților, întru care toate să adune și să le mute la mueri ace ari vrea, care sintu depărtate de toate aceliși.

Acéstea toate carele li-am dzis, pentru acéia
 15 s-au dzis ca rugînd, sfātuind, aducînd aminte să învățăm pre femeile doamne și giupînese alése dintr-altele să asculte de bărbați, de vor să petriacă norocită adunare. Că, să dzic adevărat și slobod, céle ce socotescu, ori în
 20 fieștecare casă muîarea mai multu decît bărbatul să stăpîniască, acolo pre dînsa bărbat și pre bărbat muîare îl vom numi. Că tare greșascu muerile acélie carele stăpînind pre bărbații săi, ari socoti că li-ar fi mai cu cinste
 25 și că ar fi vrédnice. Deci fieștecine va dzice, oricine va videa aceasta, precum ar fi muîarea de nemică și bărbatul nebun și prostu.

Știu pre o samă de bărbați a fi așa de cheltuitori, așa în obicéiuri slobodzi, cît nu
 30 numai că ar fi bine să nu asculte muerile de poroncile lor, ce și sănătos lucru ar fi cînd i-ar putea înfrîna de la acélie. Ce oricum, mai bine și mai cu răbdare iaste să piară toate averile, decît să să răniască mințile omenești cu rannă
 35 nevindecată. De nu va avea feciori muîarea, pot alții să să nască; de va piarde moșiia,

13. Mai mare vrednicie iaste întru partia bărbătiască.

14 Casă driaptă iaste acolo, unde bărbatul poroncește și făméia ascultă. Avgustin, <In Johannis Evangelium> tract<atus>, 2.

15. Nice o tovărășie nu poate fi unde nu să află ascultare. Pont<anus Iovianus>, 4, De ascult<are>.

16. Acela lucru carele iaste mijloc între a-mîndoi socotim. Martian <= Martialis>, 1, 25.

17. Care mufare iubéște deplin pre bărbatul său și pre cel sărac cu milostivirea mai multu iubéște. Av<gustin>, Vorov<av> 29.

1 fără paranteze D,K|poroncească B,K|| 2 întru]sint B, lipsește K|neinvățate K|fără paranteze K|| 3 mărturiseste K|după Că, ad. (a stăpîniei) a chivernisirii B|otcircuiria B, ocircuire K|| 4 tării B|fără paranteze K|| 5 apucaria B, apucare K|înțelepciune C|înțelepciunea la a le cunoaștia B|| 6 putéré C,D, putere K|puteria la a le face B|de]la B|| 7 răbdare la a le suferi B|agiutorință B|| 8 sprijeni B, sprejăni D, sprijini K|| 9 lipsește și D|dintre B,K|toată D|deosebită B, lipsește D|| 9 treziia B|trezie a inimii K|inemii D|fără paranteze K|spre a le face B|| 10 aceliși B, acéleși C, aceleș K|arete K|dar K|dare B|a le lua B|stăpînire K|| 11 care B,K|| 12 muări B|ace]acéia B, acéia D|sint B,D,K, sintu C|depărtat B|| 13 acele C,K, acéle D|| 14 Aciaștia B, Aceste K|caré B, care K|le-am dzis B, le-m dzis C|acéia K|| 15 s-au]li-am D|ca]care B|aducîndu amintia B|| 16 fimeile D|muerile K|giupînesă B, giupînese C, giupînesăle D|| 17 alésia B, alesă D,K, aliase C|dentru alteli D, dintre altele K|ca să asculte B|bărbații B|| 18 vor]voesc K|petreacă B|adunaria B|| 19—20 cele K, ceia B|ori în care casă K|fiieștecare B|muere K|| 21 stăpînească B|| 22 muîare B, muere K|| 23 greșiascu B, greșesc C,K|muîarile B|acélea C, acele K|care K|| 24 săi]lor K|ar socoti K|le-ar fi B, le ar fi C|| 25 vrednice C,K|dec]din ce B|| 26 védia B, vedea C,D,K|muéria B, muîare D, muere K|| 27 nemică K|| 28 așa B, așa K|| 29 cheltuitori]călcători B|așia B,C, așa K|obiceașuri K|| 30 numai ar fi B|| 30—31 să nu ascultia de poroncile lor muîarile, ce și s<ă>n<ă>-tos B|poroncile K|| 32 i-ari putia B, i-ar pute K|acélea C, acele K|piară K|aviarile B|| 34 rănescă B, răniască C|oamenesti B|oaminilor D|rană B,K|| 35 nevindecată]netămăduita B|avia B, ave K|ficiori D|muîare B, muere K|| 36 pierde B,D,K|moșie D||

altă moșie poate să-ș nemeriască; de vor fugi slugile, altele să pot afla; de să va supăra de mîhnicîune, Dumnedzău o va învoeșea-o; de să va bolnăvi, Dumnedzău o va însănătoșea; iară de nu să va tocni cu bărbatul, mușarea, ce să fac nu știu; că mușarea, lepădîndu-ș bărbatul, dă pildă de voroavă norodului.

Iară că femeile din firea lor sintu plecate spre zavistie bărbătiască și cu acéia și prepui-toare sîntu; de vor să nu greșească întru acéstea nemică despre bărbați, ca să nu-i vatăme (și să-i mînie) să să feriască. Că a căruia bărbat inima mușarîi adună cătră sine, acela trupul său la altul nu-l va da; că fiind oprit să va înfrîna de rușinarea acéia, de la caré abîia l-ar putea opri pre însul simțirea lui cîa den lontru. De multe ori bărbații den afară de olaturile sale, fiind aprinși, tulburați, învrăjbiți, mînioși/și întărtați, vin la casăle sale, care fiind întru aciastîia iarăș trebuie pază muerilor, ca să nu să pue împotriva bărbatului; că într-altu chip nu să va putea a răbda să nu să cêrte de bărbat ori cu sudalma, ori cu mî-nule, sau cu bățul să nu să bată (să nu să cêrte). Și așea și lucru grozav și de tot fără folos va fi să să sfădiască femeile doamne și giupînésele céle alése cu bărbații-ș. Și mie mi să pare că nice de un lucru nu să cade muerii să să pricească cu bărbatul, că lesne poate fi și mai în toate dzilele să tîmplă de pricia, din șagă, vine la sfadă cu ocară.

Muerii înțálepte și bune trebuie să cugete întru sine că bărbatul ori pricină diriaptă de price, ori nediriaptă, că v-ar avea. De are 35 pricină diriaptă, a suferi fi dzic; de nu are diriaptă, a le tréce trebuie. Că într-altu chip, lesne

18. Puțină pace în casa acéia să află, în caria găina cîntă și cucușul tace. Ada<giu>.

19. Cu blindéte, mai lesne decît cu îndărăptnicîia, fieștece vei agonisi. <Titus> Li-v<ius>, 31.

20. Tăcéria iaste a celor înțalıapte mueri răs-punsul. Curtu <= Gu-azzus>, Carte 3.

1 altă moșie]altă moștîianire B/ poate să-ș nemeriască altă moșie D/să nemeriască B, să-ș némeriască C, să-ș nimerească K// 2 slugile<e> B// 3 mîhnicîunia B, mîhneciune K/Dumnezeu o va mîngîia K, Dumnedzău fi va învoiușă B/ învoeșia-o C, învoeșea D// 4 de să vor bolnăvi B// m. 13, 15 și 18 *lipșesc* B// m. 16, 18 și 20 *lipșesc* D/Dumnezeu K/o va însănătoșia C, o va însănătoșă K] poate să-i scoale B// 5 iar K/să va tocni bărbatul cu mușarea C,D// 5-6 muere¹⁻² K, mușaria ²B/să facă K/lepădîndu-și B,C// 7 de pildă și de voroava norodului iaste K/dă pildă voroavă norodului D// 8 Iar că muerile K/fimeile D/den C/fire B/sint B,D,K// 9 zavistiia B,D/bărbătească B, bărbătiască C/aceia K// 11 acéstia B, acéste D]aceia K/nimică K// 12 vateme K/fără *paranteze* D,K/să nu-i mînie B/feriască B// 13 mușarea B, mușare K/sine K// 14 acela]aceia B//14-15 că fiindu oprită în frîna de rușinare B/rușinare K/aceia K// 16 care B,K/de-abîia B, abie C/l-ari puția B, l-ar pute K/pre însuș K, pre dînsul B/simțire K]cunoștința B// 17 ce din lăuntru K, *lipșeste* B/din¹ C, din² K// 18 sale]lor K/tulburați B,K// 19 întărîtați C]vătămăți B/vinu B/casele B,C// 20 sale]lor K/carii B,K/între B/acéstea C, acéste K/paza D,K// 21 mușarilor B/puția B/împotriva C, împotriva D,K// 22 puția răbda B, pute răbda K/*lipșeste* a răbda K// 23 ciarte B, certe C,K/mîniile K/să nu să certe C, *lipșeste* B,K// 25 așă B,C, așă K/*lipșeste* și ²D// 26 sfădească B,C/fimeile D]muerile K/giupînésă B, giupîniasele C, giupînésăle D, giupînésăle K// 27 cele K, *lipșeste* B/alésia B, alîase C, alésă D,K/bărbații săi B, bărbații lor K// 28 nici K// 29 bărbatu-său B]iasne B// 30 dzile B, dzilile D,K/întîmplă K/de price B, de pricea C, din pricea K/den C// 31 vin K, vene B/sfada B// 32 Mușarii B/întéleapte B, întélepte K/cugetia B// 33 sine K/direaptă B, driaptă K// 34 pricia B, pricire K/nedireaptă B, nedriaptă K/că n-aria via B, că nu ar ave K]de ar avea D// 35 direaptă B, driaptă K// 36 direap-tă B, driaptă K/a-l triace B, a le trece K/triabue B]dzic că trebuie D]iasne B//

fiind, mușarea aprinsă de price dentru
cuvintele ei vătămătoare, împotriva bărba-
tului său, măcar ce ar așța ia va da pricină
bărbatului, iară pre urmă va cădea toată
5 vina asupra muerii, iară bărbatul va fi slobod.

Nice un lucru întru carele ari arăta mușarea
mai multu înțelepciunia sa, decît suferind pre
bărbatul său cel neînțeleptu. Nemică nu-i
cu care ari arăta mai multă răbdare, decît
10 acoperind nebuniia bărbatului său. Nemică
nu-i cu care ari mărturisi mai cinsteșe, decît
a suferi pre bărbatul desfrînat. Nemică nu-i
cu care ari arăta mințea sa, decît a tăcia împu-
țiciunea bărbatului. Adecă, de va audzi: are
15 puțin, știe puțin, poate puțin, să-l socotiască
de scumpu preț a fi și cît de i-ar fi sfatul de
învățat, să facă pre toți a crede că așa ce
cinste va da ia bărbatului, cu acēia cinste și
ia să va cinsti.

20 De tot socotescu că s-ari sfătui rău muerile,
ce cu hulă supără pre bărbat. Că sudălmile
lor pre sine singure vatămă; adecă, caré,
numind pre bărbatul său nebun, îi dzic mu-
șarea celui nebun, numind pre bărbatul său
25 bețiv îi dzic mușarea celui bețiv și de ce-i
mai greu, de toate silindu-să bărbatul ei spre
dirégiré, atunce mai multu să rămie întru
mușare ocară. Că mușarea, pentru voroava ei
cea fără cale, în loc de dar ia palmă, iară pentru
30 ce face nalgiosul bărbatului, cuvinte necinsteșe
și moarte-ș agonisēște.

Iară de să prilejiăște vreun lucru den afară
de dreptate să poroncească bărbatul muerii,
trebuie să-l asculte, nu să-i stia împotriva soco-
35 tescu. Iară după ce să va slăbi de minie și să

21. Așjidirea și den
șegi să fac voroave cu
cinste. Macro<v>cius,
Saturnaliorum libri,
7, 16.

22. Împăratul, de pe-
depsēște pre cei învă-
țați, dă cale dreptății;
de pedepsēște pre cel
nevinovat, dă cale no-
rocului. Seneca, 2,
<De ira>, 10.

23. A certa pre cel mi-
niindu-se și de bună
voe a-i alerga întîmpi-
narea lui, mai multu
îndiamnă la minie.
Seneca, 3, *De mi-
nie*, 40.

24. Cu atîta mai multu
să cinstēște mușarea,
cu cît mai multu iș cin-
stēște bărbatul său.
Heronim, *Sirac.*, 26
veri, 27.

1 mușare B, muere K/pricia B, pricină K/dintru B,K// 2 cuvintele B, cuvintele D/
vătămătoaria B/împotriva D,K]asupra B/bărbatu-său B// 3 macar B,K/ari așța B,
ar așța K/ia K/din pricina B// 4 iar K/pe B// 5 vina]pricina K// 4-5 va cădea asu-
pra mușării toată vina și bărbatul B// 5 iar K// 6 Nice un lucru nu-i în care
B/Nici K/ar arăta K/mueria B, muere K// 7 înțelepciune K/înțelepciunea a sa B,
înțelepciune a sa C// 8 bărbatu-său B/neînțelept B,C/nimică D,K/nu-i]nu iaste K// 9 ar
arăta K// 10-11 Nimică nu iaste K/Nemică cu care ar mărturisi mai cinsteșă nu-i D//
11 cu care mai mult ari mărturisi cinsteș B]ar mărturisi mai cinstit K// m. 22 *lîpșește D//*
m. 21 și 23 lîpșesc B,D// 12-13 nimică nu iaste a mărturisi cu care ar arăta K/minte D]a tăce
D,K/împuțiciunia B,C,împuțiciunea D,împuțiciune K// 14 adică D// 14-15 că bărbatul are puțin
B// 15 poată B/socotească B, socotiască C// 16 preți K/preț că ar fi B, pre că ar fi D// 16-17 și
cît ar fi destul de învățat B, și cît de învățat de i-ari fi sfatul K/i-ar fi]ar fi D// 17 așa ce
B,C, așa ce K]acea D// 18 cinstia B/cinste care va da D]ia K/aceia K// 18-19 cinstia și ia de toți
să va cinsti B]ia K// 20 socotesc B, ad. ult. C, lîpșește K]s-ar sfătui K]mușările B// 21 ce]care
B/hule B/că]cu B/sudalmele B]ad. ulterior lor C, lîpșește K// 22 nu pre sine singure K]sin-
gure B, singură D]adică D]care B,K// 23 numindu pre bărbatu-său B/nebun]bețiv B,K//
24 muere K]nebun]bețiv K]său]ei K// 25 bețiv]nebun K]i dzic]să numește B]mușare
D, muere K]bețiv]nebun B,K]ce-i]ce iaste K// 26 lîpșește de B// 27 dirăgeria B, dirégeré C, dire-
gire K]atunci B, atuncia C]repetă mai D]rămăia B,C// 28 muere ¹⁻²K, mușaria ¹B, mușaria ²
B// 29 lîpșește cea B]ia K]palma B,C,D,K]iar K// 30 repetă ce D]nalgios B, nalgiosul
D, înaltgiosul K]cu cuventia B, cu cuvinte D,K]necinsteșia B, necinstite K// 31 și moarte
ii B, și moarte iș K// 32 Iar K]de să]dacă D]prilejēște C, prilejēște D,K]împlă B]vrun
cu B,D]din K// 33 dereptatia B, dreptate C]poroncească B,K]mușării B// 34 triabue B]as-
lulté B]nu să-i ste D,K]împotriva D,K// 35 Iar K]după cia C]slăbi]slobodzi D]de]din B, den C//

va îndupleca din aprinderea veninului, atunci
 poate să dzică și să aréte nesocotiala lui întru
 poroncă și a muerii întru ascultare înțelep-
 ciune. Că într-alt chip de ari răspunde mușarea
 5 la toate cuvintele bărbatului, nice o dzi de
 pace și de tocmală între dînși<i> nu va fi.
 Și așa, la céle ce ori li-am cetit, ori li-am
 audzit, ori li-am vădzut, am aflat, că nu să
 cade muerilor să poroncească bărbaților, iară
 f.128° 10 bărbaților/dzic și-i învățu să nu să lasă să să
 stăpîniască de mueri; că stăpîniia muerii nu-i
 altă, fără cît cu picioarele să mănînce și cu
 mînule să îmble.

Nice să dzice aicea împotriva femeilor doam-
 15 nelor și celor mari, carele moștinescu în moșiile
 sale orașe cetăți prea multe; că acelora nu
 dzic că nu li să cade slujbă de la cei ce au
 bine și de la cei supuși, ce ca să arate iale
 slujbă și ascultare bărbaților săi, pentru cu-
 20 nunie, dzic și le sfătuesc.

Femeile céle proaste și de țară, de să sfă-
 descu și nu să tocmăscu cu bărbații, nu-i
 mirare; că norocurile carele pierd sîntu puțin
 și cinstea caré o liapădă puțină au. Iară fe-
 25 meile alése și doamnele carele a mulți poron-
 cescu, căci ascultării unuia să nu să supue.
 Că aș vrea să dzic, fără strîmbătate nemărui
 să fie, că prea mare nebulie și puțină price-
 piré iaste întru acéia femée, caré își trage cătră
 30 sine vrednicia otcîrmuirii țărilor și acéia
 ce nu știe a suferi pre bărbatul său, nice are
 răbdare.

Seneca, întru oarecare traghedia sa, spune
 că în vrémea războiului cu Mitridat, sfétnicii
 35 Rîmului au trimis véste ostașilor celor ve-
 chi ca toți să margă cu Silla sfétnicul la

25. Să nu cerci cu vo-
 roav<a> primejdii. O-
 vid<i>cius, *Metamorpho-
 seon*>, 2.

26. Nu iaste șagă din
 care să vie greșala.

27. Trebuie a să suferi
 poroncilor celor mai
 bune. Tacit, *Anal<e>*,
 13.

28. Unde stăpînește
 mușarea pre bărbat,
 răsturnată și mișea casă
 iaste acéia. Avgustin.

1 aprindéria B, aprinderea C, aprindere K/veninului]vinului D/atunec D,K|| 1—2 atunci
 să-i poată dzice și să-i arate nesocoteala B/ariate C, arate D, arete K|| 3 poroncă B,K/mușării
 B/ințelepciunea B|| 4 într-alt chip de va răspunde muere K|| 5 cuvintele B, cuvintele D/
 nici K|| 6 tocmala B/dînși-B|| 7 așa K/la cele K, la acéia B/orice li-am citit B/le-m¹⁻²C||
 8 ori le-am vădzut, ori le-am audzitu B/le-m¹⁻²C/am aflat]ori li-am aflat K/că]cum B||
 9 poroncească B,K/iar K]și B|| 10 ca să nu să lasă B/stăpînească B|| 11 că stăpînire B/
 nu este alta K, nu-i alta B|| 12 făr-cît B]decit K/picioarele D,K, picioarel<e> B|| 13 mî-
 nile K/umble K|| 14 Nici K/aice B/împotriva fimeilor D, împotriva muerilor doamne K/fă-
 meilor B|| 15 mare B/care B,K/moștenescu B,C,D,K|| 16 sale]lor D/orașia B/pria mare B,
 pre multe K/lipsește că D|| 17 nu dzic cum nu li să cuvin slujbe B|| 18 suppus B||
 m. 26 și 28 *lipesc* B/ariația B, ariate C, arete D,K/ele B, ialeK|| 20 sfătuescu B||
 21 Femeile B, Fimeile D, Muerile K/cele K/lipsește și de țară K/sfădesc B, svădescu C,D||
 22 tocmesc K|| 22—23 cu bărbații lor nu este mirare K|| 23—24 miraria B/norocurile K/
 care¹⁻²K/sint D/puțin<e> B/cinste caria o leapădă B/puțină iaste K/iar K|| 25 feméele
 aliașia B, femeile aliașă C, fimeile alesă D, muerile alésă K/doamne care B,K/poruncescu
 B,K|| 26 unue K/suppuia B|| 27 aș vre D,K/strîmbătaté B/nemăruiia B,K|| 28 pria mare B,
 pre mare K/pricéperia este B, pricepere iaste C,K, pricépire iaste D|| 29 acéia K/făméia B, fámée
 C, fimée D, muere K/care B/care trage cătră sine K|| 30 vrédnicia B/ocîrmuirii țări-
 lor K/aceia B,K|| 31 ce]caria B/sufferi B/pe D/bărbatu-său B/și nice B/nici nu are
 răbdare K|| 33 într-o carte traghedia K/oaricari D/traghedia a sa B, traghidia a sa
 D|| 34 în]pe B/vréme B, vreme K/sfátnicii B, sfétnicii K|| 35 au trimes K]trimisésia B/veste
 K]care ari vesti B/ostașilor D|| 36 *lipsește* cu Silla sfétnicul K/Sella B/sfátnicul B, svétnicul C||

oaste. A căruia dzise vestitoriul viind la oarecare casă, nefiind bărbatul de față, s-au spus cătră femeia aceluia poronca ce era să dzică bărbatu-său. Ia să fie răspunsu precum bărbatul ei la oaste nice i să cade, nice poate să margă și, măcar de ar vrea să margă, nu-l va lăsa ia nicecum, că iaste slujit și îmbătrînit și pentru vîrsta iaste slobod de oaste. Cu acest răspunsu așa înspăimat să dusă vestitoriul; iar după ce au spus în divan răspunsul muerii aceluia, multu vătămîndu-să sfatul, poronci bărbatului ei să să ducă surgun (izgonit) și muîarea să fie în pază, ducînd-o la locul ce să chiea Marmutin, suptu muntele Tarpiulului, nu pentru că s-au lepădat de oaste, ce pentru că ar stăpîni muîarea pre bărbat și el ar suferi să să stăpîniască de muîare; așjidirea ca să nu îndrăzniască muîarea a să lauda că ar fi îndreptat pre bărbat întru orînduială și nice nu bărbat atîta voe să nu dea muerii.

29. Muerile să apără de bărbați, nu bărbații de mueri.

FOARTE MARE PAZĂ TREBUE FEMEILOR ȘI MAI MULTU DOAMNELOR ȘI CELOR ALIASĂ, CA EȘIND ADÉS LA PRIMBLĂRI SĂ NU CADZĂ ÎN HULĂ, NICE PENTRU PREA MULTĂ ȘI DIASĂ CERCETARE

25 SĂ ÎNCAPĂ ÎN VOROAVA OAMENILOR. CAP 7

Între învățăturile care să pot a să da și să cuvin femeilor doamne și celor alésă giupinėsă, cea întii iaste să să afle în casă cu linește, să nu îmble prin case streine. Că aceasta 30 femeilor celor bune (spre adaogire) spre adaogiria cinstii, iară celor réle feriala a nu i să da vrême de păcătuit foarte de folos. Că ori de față, ori dus de va fi bărbatul și de triabă

1. Muîarea ce are rușine, în netimplarea bărbatului său, acasă să află. Plutarh, <Pracepta connubialia>.

1 oastia B/căria dzisă B/venind B|| 2 nefiindu B/au spus D,K/dzisă B|| 3 fimée D, muere K/lipsește aceluia D/femeia aceluia]muîare lui B/poronca B,K/bărbatului său K]cătră bărbat D|| 4 să fi K|| 5 nici¹⁻² K/nice să cade B/miargă K|| 6 macari B, macar K/ari vrea B, ar voi K|| 7 nicidecum K/iaste C, K|| 8 iaste C,K|| 9 așa C, așa K,așa de D|| 10 iară C|| 9-11 așa înspăimîndu-s<ă> vestitoriul după ce spusă în divan ce-au răspunsu muîare aceluia B|| 11 aceliia K/lipsește sfatul B/poronci K|| 12 la surgun (la izgonire) B/surgun]singur D/fără paranteze D|| 13 muîare B, muere K/ducînd-o C|| 13-14 la locul ce-i dzicia Mamurtin B/chema C,K,chiama D/Mamurtin K/supt C/muntéle B|| 15 Tarpeiului B/oastia B|| 16 lipsește pentru B|| 16-17 ari¹⁻² B/muîaria¹ B, muere K|| 31 stăpînească B/mueria² B, muere K|| 18 așjideria B, așjiderea C/îndrăznească B/nice muéria B/muere K|| 19 îndreptată B|| 20 nici K/bărbatu B/să nu dia voe atîta muerii B|| 21 Cap al patrulea. Foarte triabue mare pază B/ante titlu Cap 7 K/fimeilor D, muerilor K|| 22 doamnilor D/alésia B, alésă K/eșindu B|| 23 adias B, adésă C,K/preumblări K]meideanu B/după meideanu ad. între paranteze la ivală B|| 24 nici D,K/lipsește pentru D/pria multă B, C, pre multă K/diasă]adésă B|| 25 oaminilor D/lipsește Cap 7 B|| 26 să pot și să cuvin a să da B|| 27 fimeilor doamne D, muerilor doamne K/alésia B, aliasă K/și giupinėsălor celor alésă D/giupinėsă B, giupinasă C|| 28 ce întii B/iaste C,K/|ca să să afle în case cu liniște C,D|| 29 umble K/prin]pin D/casă K, casele B|| 30 fimeilor D, muerilor K/fără paranteze spre adaogeria B, lipsește K/fără paranteze D/lipsește spre adaogiria² B/adaogeria C, adaogeria D, adaogere K|| 31 cinstei B/iar K/a celor rréle B/rréle C, rele K/spria feriala B, spre feriala C,D,K|| 32 vreme K/de folos]foloséște B|| 33 lipsește și D/treabă B||

f. 129 și de cînte lucru/îaste ca femeia mai multă vreme să să afle în casă; că așa și lucrurile de casă mai bini să vor chevernisi și cugetul bărbatului de multe prepusuri să va odihni.

5 Că a bărbatului îaste a adaoge avuțiile și vistériurile iară a femeii (acélias) a le ținea și a le păzi.

De cîte ori den casă iase muîarea să știe că de atîtea ori să va tîmpla de slujnicile ei
10 pe afară să vor sminti, de slugi să vor desfrîna (și ispravnicii) să vor rătăci den loc în loc. Și așa vor face pre megîiașii lor cu îndrăznire să vorbască și le vor lua unii mînule de la norocirea casii sale și alții vor arunca foc
15 numelui muerii.

O, norocit îaste acela ce dintru mila lui Dumnedzău au dobîndit muîare bună, caré cu bunăvoia ei să să afle în casa sa de pururia cu bucurie! Că acela așa îaste de depărtat

20 și de céle multe supărări și bani mulți strînge; că acela nice cu hainile împuținiadză cheltuiala casii, nice de giudecaria rea a oamenilor nu dă pricină. Că mai multu (scădéria casii și mai multă) între bărbat și între muîare price să

25 ațîță, căci el poftéște să cheltuiască banii pentru hrana și îmbrăcămîntea trupului și învățatura copiilor i proci, iară ia, împotrivă, în haine și în podoabe să cheltuiască toată avuția ar poffi. Așa sintu la podoabe muerile

30 de cu sirguală și cu nevoiță aprinsă, cît nice o sərbătoare n-ar vrea să triacă să nu aibă ia haină noao; să fie flămîndă poftéște, numai haină să aibă. Că din firea lor femeile sintu luătoare aminte lucrurilor carele să atingu
35 de podoaba trupurilor, cît în doaádzăci și

2. Ce ai porocnit, de vei părăsi, nemică dreptu nu să va faci. A-d<agiu>.

3. Depărtarea cea lungă a stăpînilor aduce stricăciune slugilor. <Columella, 1, cap 1>.

4. Unde să află stăpîna neună, acolo slujnica păgubitoare îaste. Gua <= Guazzus>, Carte 3.

1 repetă de B/îaste C, K/îemiaia C, muîarea B, muere K// 2 vrémia B, vreme K/cas<ă> B/așia B, C, așa K/lucrul B// 3 bine B, C, D, K/să va chivernisi B, să vor chivernisi C, D, K// 5 iaste C// 6 vistériuri B, vistiarurile C// 5-6 lipsește Că a bărbatului iaste... iară a femeii K/fimeii D, muerii B//fără paranteze B, K/acélesi B, acéles D]că acele K/între paranteze a le ținia B/ținia C// 8 din B, D/iasă B, D/De cîte ori esă muere din casă să știi K/să să știe B// 9 atîte B, D/întimpla K/după de², adaogă între paranteze fiatiale ei ori B/slujniciale B, slujnicile C/lipsește ei pe B// 10 de slugi]cu ficiorii B/după ficiorii ad. între paranteze vor giuca și B/desfrîna.]înfrîna K/după desfrîna ad. slugile B// 11 fără paranteze D, K/din B, K// 12 așa B, C, așa K/face-vor B/megîiași B, migîiașii K/lipsește lor B/îndrăzneală B// 13 lipsește unii B// 14 norociria B, norocire K/casă B, D/sale]lor K// 15 muîării B// 16 iaste C, K/ce]care B, K/dentru C, D]din K/m<i>la B// 17 Dumnezeu K/mueria B, muere K/care B, K, caria C// 18 bună vréria B/casa ei D/de pururea C]purure K// 19 cu bucurie]î pare bine B/așia B, C, așa K/îaste K// 20 lipsește și ¹D/célia B, cele K/bani strînge mulți B// 21 acela]acée B/nici K/hainele B, C, K/nu împuțineadză B, împuțineadză C// 22 casei B, casăi D/nici K/giudecaria C]giudecata ce rea K/ria C/lipsește rea a B/omenilor B, oaminilor D/dă]de D// 23 multă B, K/fără paranteze K/scădère B, C, K/casă B// 23-24 lipsește scădéria casii și mai multă D// 24 mult B/muîaria B, muere K/pricia B, pricie K// 25 ațîță D, K/pohtëște D, pohtëște K// 26 între paranteze și îmbrăcămînt<ea> trupului B/îmbrăcămînt K// 27 și pentru învățatura K/lipsește i proci B/iar K/împotrivă D, K// 28 în podoabe și în haine B// 28-29 să să cheltuiască avuția toată ari poffi B// 29 ar pohti D/Așia B, C, Așa K/sint B, D, K// m. 2 lipsește B/muîarile B// 30 sirguală B, D, K/aprinse B/încît nici K// 31 n-ari vria să treacă B, nu ar vre să treacă K/să nu aibă haină B, să n-aibă haină D// 32 noaă B, noai K/flămîndă să fie pohtëște D/pohtëște K// 33 den C/fire B/fimeile sint D, sint femeile B, muerile sint K// 34 mai luătoare B/luătoare K/lucrurile B/care B, K// 35 trupului B, K/24 B, C, D, K//

patru de ceasuri ce sintu în noapte și în dzi, în toate acéste ceasuri ar pofti a să schimba și a să îmbrăca în haine noăă.

Nu iaste aședzarea mea a grăi de haine, 5 ce numai a învăța. Că de vor vrea să șadză în păreții casii sale, femeile cînsteșe să vor feri de cheltuialele céle fără de cale; că feméia vădzind pre megiiăsa sa mai frumos îmbrăcată, atunci ca o leiță să zburlește asupra bărbatului-ș.

De multe ori să prilejéște, care măcar să nu videm nice dănăoar(ă), cît de să va găta vreo prăvală caré nu s-au vădzut, sau vreo sərbătoare mare să să apropie, nu va părăsi 15 mai nainte muțarea a supăra pre bărbat, pînă nu-i va face haină noăă la acéia dzi. Și de nu are ticălosul prelej să o cumpere haina, îi caută a să îndatori. Și după ce tréce acia deșartare prăvală, cînd vine la plătit sorocul, 20 puindu-și zăloagele, cu mare ocară să află. Și așia, un an întreg, cheltuiala de o dzi și rîsul cu plînsu îl premeniaște.

foarte rar să tîmplă între mueri zavistiia f. 129ⁿ pentru frumuseță, pentru putere, pentru/netocmala nuntelor, și mai puțin den toate pentru bunătate. Iară mai multă zavistie să ațiță dentru îmbrăcăminte, cu care podoabe una pre alta întréce. Că ce să atinge de haine, nice o femée nu-i care sau de céle mai de gios 30 de dînsa să fie de potrivă, sau de cîa de potrivă să întriacă nu rabdă.

Licurg, aședzind grea certare, nu lăsa să iasă femeile spartiane afară, fără numai la sărbătorile céle mari peste an. Dzicea precum 35 femeile în capiște să să închine dumnedzăilor

5. Podoabele céle de cînste a femeilor blagorodne, rușinarea, nu hainelesintu. Iustin, 20.

6. Casa șie ca în chipul orașului și a codrilor să-ți fie. <Grigorie de> Nazian<z>, Cătră O-limbu.

lîpșește de C/ceasuri în care să află o noapté și o dzi B/sint D,K/și-n dzi D|| 2 aciaște B, acéstea C, D/ceasurile aceste K|| 2-3 ceasurile a să îmbrăca ari pofti în haine noao B/pohti D/haină D|| 4 Nu este B, Nu iaste C, K/aședzare mia B, aședzarea mia C/așădzarea D, așezare K|| 5 vor vre K|| 6 în păriții casei B, împărăției casei C, în păreții casăi D|| 6-7 împărății să șadză în casăle lor, muerile cînstitute să vor feri de cheltuelile K/fămeile B/cele K/făr-cale B, fără cale D, K/făméia B, fiméia D, muere K|| 8 vădzindu B, vădzind C, K/megiiășia sa B, megieșa sa D, megiiășe-sa K|| 9 atunce D, *lîpșește* B/leoaică K/zburliăște B, zburlește K, sburlește C, K|| 10 bărbatului său B, bărbatului D, bărbatului ei K|| 11 prilejește K/tîmplă B/macari B, macar K|| 12 vediam B, vedem K/nice dănăoară B, nice odănăoară D, niciodată K/găti D, K|| 13 vréo¹⁻² B/prăvală] pravilă D, K/care B, K/vreo ²] freo D|| 15 mainte B, D/muere mai înainte K/muare B/pe D/pîn(ă) K|| 16 acea B, aciae C, ace K|| 17 prilej C, D, K]de unde B/să cumpere B, K|| 18 a să îndatori]a lua în datorie B/triace B, trece K/acea deșertare B, ace deșertare D, ace deșartă K|| 19 deșertare C/*lîpșește* prăvală D]prăvelii B, pravilă K/venc B]va veni D|| 20 puindu-ș K/zăloage D/*lîpșește* să află B|| 21 așa K|| 22 primenéște C, K]plinéște B, priimește D|| 23 rare B/întimplă K/zavistie B|| 24 frumusețe B, frumuseță K/puteria B/netocmală C|| 25 de toate B, K|| 26 bunătătia B, bunătăt D, K]iar K|| 27 ațiță C, K/dintru B]pentru K/îmbrăcăminte B, D/podoabă B|| 28 întriace B, întrece K/că ce]căci B/atingia B|| 29 nici K/feméia B, fimée D, muere K/nu-i]nu este K/di celi D, de ciali C, de cea B, de cele K|| 30 de protivă ¹⁻²D/deopotrivă K/adaos ulterior sau de cîa de potrivă C, *lîpșește* K|| 31 să o întrecă B, să o întriacă K|| 32-11 *lîpșesc* D|| 32 aședzind B, K/gria B|| 33 femeile]muere K/spartani B|| 34 ciali C, cele K/dzice B, K, dzicia C|| 35 feméile B, muerile K/capește K|| m. 6 *lîpșește* B/dumnezeilor K||

și în casă să-ș ție copiii trebuie. Iară pre cîmpi
a merge la primblare, sau pre uliță a să uita,
nice lor cu cinste, nice lucrului de casă folos.

Și eu aş dzice că mai cu cinste ȳaste femeilor
5 celor mari și alésă, decît celor proaste, ca să
să zăbăvască să șadză în casăle sale, a cărie
datorie socotiala ȳaste că și mai mare ȳ ago-
nisăscu cinste și nu să asuprescu de nevoe;
că nice o bunătate mai mare cinste femeilor
10 nu naște în oraș, decît cînd or știu toți că șede
în casă-și.

Așjđirea pentru acéia dzic femeilor celor
de-a firea și avute, ca să să ție în casă, căci
mai puțin decît alte femei au nevoe; că muĳarea
15 sāracă și proastă, de să ivéște pentru să-ș
agonisăscă hrană să arată, iară doamnele
céle avute și bl<a>gorodnice ĳmblînd ni ĳncoace,
ni ĳncolo, slobode, și ĳmblînd cu ochii, ĳndată
dă sudăłmi megĳiașilor și cu limbă ĳnveninată
20 ĳș scornescu ĳmătură; că lucrurile muerilor
desfrĳnate fac ĳntre orășeni ĳiudecăți nesocotite.
Căci bărbații ĳș ĳubăscu muerile sale, căci le
ĳnvoeșadză, căci le țin ĳn desfătări și căci le
cred multu, laud și mărturisăscu de lucru bun.

25 Iară căci a li să pune ĳmpotrĳvă muerilor, căci
ĳmblă ĳale prin case streine, bărbații nu cu-
tiadză, sau căci nu vor, aceasta hulescu și
certu; că măcar că ar fi ĳntru sine bune, iară
pentru că să socotescu de alții desfrĳnate le
30 dau voe.

Seneca ĳntru oarecare carte spune că Cato
ȳinsorinul cea mai aliasă a romanilor au făcut
lege, ca nice o ĳiupĳniasă rĳmliancă să nu ĳasă
singură din casă și noaptea nice singură, nice
35 cu soție, să nu pășească pragul, nice să ĳ să
dea voe să-ș aliagă ĳa soție de a ei, ce dentru
a bărbatului, sau a rudenĳii lor de aproa-
pe să să lasă socotiala. Că așea cu cari ochi,

7. Pricea cu chipul ȳaste a cei mari rușnări,
Patrarh <= Petrar-
cha>, 171.

8. Mare rod de a ru-
șinării ȳaste a créde
pricea rușinoase. Seneca,
Controversiae, 7.

1 *ȳipsește* și B/copii B/trebuiaște B// 1-2 Iară femeile pe cîmpi a mĳarge la prinblare B/iar K/merg C,K/preumblare K/pe ²B/ulițe K/uita]prinbla B// 3 nici¹⁻² K/cu]de K/de casă] casii K/de folos K, nu-ĳ folos B// 4 cĳnstĳa B/ȳaste C,K/femeilor]muerilor K// 5 alésĳa B, aliasă C// 6 zăbovască K/și să șadză B/sale]lor K/a căriĳa K]a scrie B// 7 socoteala B/ȳaste C,K/mai mare așĳa B/agonisesc K// 9 nici K/femei B, *ȳipsește* K// 10 șade K/cĳnd ori vedĳam toți că șede în casă B// 11 în casa ei K// 12 Așjđeria B, Așjđerea C, Așjđere K, *ȳipsește* D]aceĳia K/femeilor C, fimeilor D, muerilor K// 13 de-a firă B,C, de firea K// 14 fimeĳ D, muĳari B, mueri K/nevoe]nevoit D/muerē ²K// 15 cea proastă B/ivĳaște B, ivește K// 16 hrana K/iar K/doamnile D// 17 céĳia B, cele K/ĳmblĳndu B, umblĳnd K/și ĳncoace și ĳncolo K// 18 slobode B/ĳmblĳndu B, umblĳnd K// 19 *ȳipsește* dă D/sudalmă B/ĳimbi B,D, limba C,K/ĳnveninate B,D// 20 ĳmătură] ocări K/muĳarilor B// 21 orășiani C, orășeni K/ĳiudecăți B,C// 22 muĳarile B/sale]lor K// 23 ĳnvoeșadză B, ĳnvoeșadză D]veselesc K// 24 multē B/mărturisesc K// 25 iar B,K/ĳmprotivă D, ĳmprotiva K/muĳarilor B/căci]că B// 26 umblă K/ĳale K/pin casăle B, prin casă C,K, pen casă D// 27 nu cuteadză B/hulesc B// 28 că]căci D]macarĳ B, macar K/ĳntru]dĳntro B, din K/sine K/iar C// 29 *repetă* de alții B// 31-2 *ȳipseșc* D// 31 ĳntru]ĳn K/oare carte B// 32 cĳa C/cel mai ales B/lege a romanilor au făcut K// 33 nici K/ĳiupĳneasă B, ĳiupĳniasă C// 34 singură B,K/den C/noaptea B,C,K/nici ¹⁻²K/singură B,K// 35 nici K// 36 dĳa voĳa B, dei voe K/aleagă B/ȳipsește ĳa K/soții B,C,K/dĳntro B,K// 37 rudenĳii B// 38 socoteala B/așĳa B,C, așĳa K/care B,C,K//

acmu, fără ruşine prăvim femeia, cu aceeaş, atuncia, primblîndu-se să prăvia.

- Giupînésăle alésă şi a căroră cinsté iaste dragă, iarăş să socotiască şi să cugete céle
5 de scădere, ce féliu de buicituri acéle giupî-
nésă pot lua; că acel fiial de mueri, împodobite
a fi cu mare cheltuiale vor şi la podoabe aşea
multă vréme pierdu şi cu acéle cheltuiale
ce fac, multă vréme ar ţinea casa sa. Că acea
10 mare voe ce au de la bărbaţi, a face primblări
şi neafliindu-să în casăle sale şi trebile casii
stau gios şi în voroavele aşea a priiatenilor,
cum a nepriiatenilor, cad de hulă. În scurtă
scădere şie, mai/multu cu primblările afară
15 muiarea îş adaoge, cum cu duréria, aşea des-
fătarea, care-i de zavistie.
- f. 130

Şi mai multe de acéstia trec a le mai scrie,
căci cîte am dzis agiunge femeilor celor bune
şi înţălępte, iară vom şi mai arăta mai nainte.

20 CE SCĂDERE SAU FOLOSURI ÎAU FEMEILE ALÉSĂ ŞI DOAMNELE DENTRU PRIMBLĂRI ŞI DEN ŞEDÉRIA ACASĂ. CAP 8

- Lucrăţia, acea vestită muiaresc rîmliancă,
întru muerile céle alésă a rîmlénilor mai aliasă,
25 nu căci cu chipul şi cu niamul, cu înţălepciunea,
ce întrecea pre toate, ce că de pururea să afla
în casa sa. Că acéia muiaresc era, cît dentru
bunătăţile doamnelor nemică nu-i lipsiia, iară
de răutăţile muerilor aşea depărtată, cît ne-
30 mică întru dînsa de vină nu să putea afla.

9. Cum céle bune strei-
ne den mîna în mîna,
aşea şi véstia, din limbă
la limbă tréce. <Celestina,
pag. 253.>

10. Muiaresc limbută
de toţi, şi toţi de dînsa
grăescu. Ada<giu>.

1. Precum eşti, aşea să
te socoteşti că te giu-
decă toţi a fi. Sem
<= Symmachus>, 7, 128.

1-2 acum prăvim muere fără ruşine, cu aciaş atunce preumblîndu-să K/fămeia B/
acéiaş B, aciaş C/prinblîndu-să B, primblîndu-să C// 3 Giupînasăle B, Giupîna-
sele C, Giupînésile D, Giupînésele K/aliasă B, alése C, cele alésă K/lîpseşte şi K/ş-a căroră
iaste cinstea dragă D/cinste B, K/iaste C, K// m. 7 lîpseşte B// 4 socotească B, socotiască
C/cugiate B/célia B, ciale C, cele K// 5 scăderia B, scădere K/fial B, felu C, K, fel D/bue-
citurii K/aciale B, acele K/giupînésă B, giupîniase C, giupînesă K// 6 fel C, D, felu K/mu-
iari B// 7 cu mare a fi cheltuială B/cheltuele K/vor]voesc K/aşia B, aşa K// 8 vrémia B, vreme
K/pierd B/şi acialia B/aciale C, acele K/cheltuele K// 9 ce le fac B, C, D, K/vrémia B, vreme
K/ţinia B, C, /ţine K/ace K// 9-10 acea voe mare a lor B/prinblări B, preumblări K//
11 casele C/sale] lor K/trébele B/casă D, casei B// 12 voroavile D, vorbele B/aşia B, C, aşa
K/priiatinilor B, C, D, priiatinilor K// 13 cum nepriiatenilor B, cum şi a nepriiatinilor K/nepriia-
tinilor D/cad în hulă D/scurt K// 14 scăderia B/scădere luiş K/mult C/mai mult prinblările
B/preumblările K// 15 muiaresc B, muere K/a-ş adaoge B/duriera B, duréria C, durere K/aşia
B, aşa K/desfătare B, K// 16 care B, care iaste K, cari-i D// 17 mult B/aciaş B, acéstea
C, aceste K// 18 că ce K/ agiungia B, agiunge C/fămeilor B, fimeilor D, muerilor K// 19 şi înţă-
lepte K/şi întru înţălepciune aşezate B/iar K/vom mai B/măi înainte B, D, K// 20 ante
tillu Cap 8 K/scăderii B/iau K/femiele B, fimeile D, muerile K/aliasă B// 21 doamnile D, K/
dintru B/din K/prinblări B, priumblări K/din B, K/dentru D// 22 şedéria C, şidéria D, şedere
K/şedere în casăle sale B/lîpseşte Cap 8 B// 23 Lucreţia B, Lucreţia K/acéia B, ace K/muia-
re]giupînasă K/romană B// 24 între B, K/muiarile B/ciali B, cele K/alésia B, aliasă C/ro-
manilor B/era mai aleasă K/aleasă B// 25 lîpseşte şi B/neamul B/înţălepciunia B, înţăle-
pciune C, înţălepciune K// 26 lîpseşte ce¹ B/întrecia B, C, întrece D/de pururia B, de
purure D, di-a pururea K// 27 acia K/muere K/dintru B, K// 28 nemică K/iar K// 29 de]din
B/muiarilor B/aşia de depărtată B, aşa de depărtată era K, aşea de depărtată C,
D/încit nemică K// 30 nu să poate afla C, D, nu să putea afla K, nu să afla B//

Prea știută iaste istoriia Lucrețiii cei curate,
dentru Tit Livie, Carte 1. Că viind mulți
ostași de la ernatec (mulți ostași) în Rîm,
unii pre muerile sale le videa prăvind pre
5 ferestri, alții la ușă vorbind, alții pre cîmpu
îș videa îmblînd muerile, alții în grădini, alții
în tîrgu preocupînd, alții ducîndu-să muerile
la altele, depotrîvă-le, să le cercetédze. Iară
pre Lucreția cea prealiasă, noaptea tîrdziu,
10 între slujnicile sale lînă lucrînd, în mijlocul
casii o aflară. Așjidirea, fugînd de adunarea
a mulți, în toată lumîa mai știută și mai vestită
rămasă.

Alt sfat voiu da eu femeilor doamne și celor
15 alésă care, precum iaste de mine arătat lor,
așea lor de priimit, de triabă și de folos iaste.
Adecă, de vor să să vestiască de înțálepte, să
să feriască de tovărășiiia cu prepusuri, că necu-
rățiili și puturile, măcar că gurii, căci nu să
20 mănîncă nemică, nu strică, iară cu putoarea
sa numai de să atîngu, vatămă nările. Căci
véstia și prețul muerilor, așea-i de fragedă și
supusă strîmbătății, cît de nu li să dă slobod-
dzénie den casă să iasă, să cercetédză pre acéle
25 de potrivă șie, cu multu nu le trebuie să li să
dea voe să să cercetédză de altele. Că adunările
între sine a femeilor mari, făcute, pot să să
numere, de bunătate, iară a să cerceta muerile
de bărbați, mare necinste iaste. Fiind de față
30 bărbații, sau rudeniile de aproape, să vie și
să cercetédze muerile, de suferit lucru iaste;
ce de chipurile céle cînsteșe și curate să să
înțaliagă voiu acéstia să dzic. Iară de a fi
dus bărbatul de acas(ă), furtușag de sine că
35 ar fi, dzic, oricine pragul ușii ar îndrăzni să
treacă pentru cercetare.

2. Nice o bunătate nu
iaste ascunsă. Sine-
c<a>, Carte 81.

3. Urîndu-să la vréme
lauda, mai multă laudă
să adună. <Titus> Li-
vie.

4. Acela să face rău,
careli să tovărășește cu
cei răi. Mimi <Publi-
ani>.

5. Hierul tras de mag-
nis și altele multe duce
cu sine. <Grigorie de>
Nazianzi, <Adversus
mulieres>.

6. Nu iaste femeilor
cînsteșe, ce curvelor, a
să îmblîndzi cu băr-
bații streini. Plut <=
Plautus>, Casin<a>.

1 Pria B, Pre K/iaste C,K, este B/istorie D/Lucrătiei D, Lucreției K/
curat B// 2 dintru B,K/vîndu B// 3 ostași călărime B/ernatic B, ernatic C,K/lîpsește
mulți/ostași B,D,K// 4 mueril<e> B/sale/lor K/vedia B, vedea K/privind K// 5 ferestre
K/ușe C, uși K/alții afară la uși vorbindu B/vorovind K// 5-6 pre cîmpi că le îmbla
muerile B/vedea umblînd K// 7 pricipindu B/muiarile B// 8 altîal<e> de potrivă să
le cerciatîadză B/altile D/depotrîvă-le D, de potrivă lor K/cercetîadză C, cercetîadză
D,K/iar K// 9 lîpsește pre D/Lucrăția D/pre Lucreția cia priaaleasă, noaptea tîrdziu,
ședzîndu între slujniciale B/priaaliasă C, prealiasă K/noapte K// 10 la lînă
lucrînd B, lucrînd lînă K// 11 casei B, C/o allară/aflară B/Așjidere K/Așiadară B/
adunare K// 11-12 adunare a multora, a toată lume B/lumea C,K// 14 voi da B,K/lîpsește
eu B/fămeilor B, fimeilor D, muerilor K// m. 1 lîpsește B// 15 alésia B, aliasă C/iaste
K// 16 așia B,C, așa K//treabă B/de 2]cu B/iaste C,K// 17 Adecă de vor să le socoteas-
că de înțelialptia B/vestească C/socotiască K/înțálepte C,K// 18 fercască B/tovărășie C,D, to-
vărășii K// 19 necurățiile B,C,K/macari B, macar K// 20 nemică D,K/iar K/putoare B,K//
21 căce B// 22 viastia B, véstea C, veste K/așe-i B, așa iaste K/fragidă B,D// 23 suppressă strîmbă-
tăților B// 24 slobodzanie B,C,K, slobodzanie D/din B,D/să iasă din casă K/cerciatîadză
B, cerceteză K/acele K// 25 de protivă șie D, de potrivă lor K/triabue B// 26 dei voe K/cercia-
tiadzia B, cercetîadză C, cerceteză K/altile D// 27 sine K/timeilor D, muerilor K// 28 nu-
miare B/lîpsește de K/iar K/muiarile B// 29 iaste C,K// 30-31 rudéle să s<ă> cerciatîadză
B/cercetédză C,D, să cerceteză K/muiarile B/lîpsește lucru B/iaste C,K// 32 cele K, lîp-
sește D/cînsteșă D, cînștite K// 33 înțaleagă B/voi K/aciastia B, acéste C, acéste K/să]ce
B,K/iar K/de va fi B,K// 34 bărbatul dus D,K/sine K]bine B// 35-36 oricine ar
îndrăzni pragul ușii să triacă K/ari îndrăzni B,C/triacă D/cerciatare B, cercetare K//

Plutarh, carte *De laudele muerilor*, mărturiseste precum muerile midilor, nefiind bărbații acasă, ce duși, de pururea avea ușile încuiate a casălor (și ușile tindzilor cu încuitori); că preasfântă pravilă (dată) păziia, cît oricine bătea la ușa cea închisă, mîna diriaptă i să tăia.

f.130° 10 Țițero, carte *De lege*, dzice (prea véche) prea ținută la romani lége au fostu ca, de era vreun/oroșan cu bani altuia datoriu, în neîmplarea bărbatului, nu să cădea, nice să putea datornicului să margă la muiare să-ș ceară datoriia, pentru ca cu mijlocul datoriei să nu să scorniască întinarea cinstii sale. De vréme, dar, 15 ce nu s-au cădzut datornicului să-ș cerce lucrul său de cas<ă>, în neîmplarea găzdoiiului, cu mai multul că nu și să va erta ție, dzic (priiatene), cercetînd muiare streină; că mai multu s-ar cădea să între în casa datornicului, 20 care i-au făcut bine, pentru lucru său, decît tu, numai pentru să-ți pierdzi vrémea, mergînd la casă streină.

Plato dumnădzărescul, în cărțile *De republice*, cu socotială sfātuind, foarte vrédnice 25 nevoiaște pre femeile grecești ca să nu să abată după osăbite prieteșuguri, osăbi ce sfātuiaște să n-aibă nice un priiaten (sau prieteșug), fără numai pre bărbatul său ales. Că nice trebuie să să dea slobodzanie muerilor ca 30 să-ș adune șie priiateni, nice așea să nu viețuiască, cît să-ș facă nepriiateni.

Să cugete întru sine femeile, doamnele și giupînésăle, precum toate ale sale, bărbaților săi, și trupul și averia și slobodzaniia sa că 35 o au dat. Și fiind așea, împreună cu slobod-

7. Niceodată mielul nu-i fără grijă, aflindu-să cu lupul într-un loc. Chiprian, 3, Carte 4.

8. Nice paele la foc, nice muerile adusă la bărbat nu să cade. Ada<giu>.

9. Mułaria a avea priatini deosăbi nu i să cade, ce pe priiatenii bărbatului său a-i avea.Plut<archus>, *De invățăturile muerilor*.

10. Prea cu cinste laste dragostile la un loc. Plin<ius>, 7, Carte 7.

1 carté B, în carte K/laudile D, K/muıarilor B/mărturisiaște B, mărturisește K|| 2 muıarile numidilor B|| 3 ce era duși K, lipsește D/de pururia B, di-a purure K/avia B/ușele K/casele B|| 4 a casilor D, lipsește B/fără paranteze K/și ușele tinzelor cu incuitori K, lipsește D/tindelor B/incuitori B|| 5 că]cu B/priasfintă B, preasv<î>ntă C, presfintă K/lipsește dată B, D, fără paranteze K/lipsește cît B, încît K|| 6 băția B, C/ușia B/cea]ce K/direaptă B, driaptă C, K|| 8—35 lipsesc D|| 8 cartea B, în carte K/fără paranteze K|| 8—9 pre viache și pria ținută B/pre véche și pre ținută lége au fost la romani că de era K|| 9 liagă B/vrun orașan B|| 10 orașian K/altue C/altuia cu bani dator B/în neîmplare K|| 11 a bărbatului B/nu să cădia B/nici K/putia B|| 12 muıaria B, muere K/să-ș]și să B|| 13 cu mijlocire datoriii K/să nu i să scornească B/scornească C|| 14 întinare K/imătură B/sali C/vreme K/dară B|| 15 ce]că B/să ciarcia B, să-ș cerce C, K|| 16 casă B, C/în neîmplare K, netimplindu-să B/găzdoiiului gospodariului K|| 17 cu mult B, cu mai mult K|| 18 fără paranteze K/priatine C, prietine K, lipsește B/cerclatînd B/muere K|| 19 s-ari cădia B|| m. 3, 5 și 7 lipsesc B|| m. 8 lipsește B, D|| m. 9 lipsește D|| 19 datornicul B|| 20 care au făcut B/lucrul K|| 21 să-ț pierdzi C, să pierzi K/vréme B, vreme K/să miargi B|| 23 dumnezeescul Platon K/De republice B|| 24 sfātuind cu socoteală B/vrednice C, K|| 25 nevoește K/nevoiaște să aducă B/femeile]muerile K/grecilor K|| 26 osăbite]deosebit B/priatenșug B/osebi B|| 27 sfătuește K/să fie știut tuturor cum B/să nu aibă K/nici K/priiatin C, priatin K/lipsește sau prieteșug B, fără paranteze K|| 28 fără pre acela pre care il are bărbatu-său ales B, fără numai ales pre bărbatul său K|| 29 nici K/slobodzenie B, K|| 30 șie]loruș K/priatini C, priatine K/nici K/așia B, așia K|| 31 nepriiatini C, nepriatine K|| 32 sine K/feméle B, muerile K|| 33 giupînésele B, giupînésăle C/a bărbaților săi sint K|| 34 avere K, averi<e> B/slobodzenia B, C, K|| 35 fiindu B/așia B, C așa K||

dzăniia și voia că le trebuie să dea bărbaților dzic. Că puțin foloséște să aibă mușarea, de obște cu bărbatul, averile, iară voile și mințile între sine împărțite să aibă. Cît și pre Dum-
 5 nedzău să-l cinstiască și celor supuși să folosască cu pilda ca întru o casă să petriacă, la o masă să mînce, într-un așternut să doarmă, unul pre alaltu să iubască trebuie. Să despărțirea dragostelor între bărbat și între femée
 10 nice o tocmală a vieții nu sufăr (și nice pace).

Și așa, aduc aminte, rog și le giur pre toate muerile carele poftescu a avea fericite împreunări, ca toate cu o inimă acéleş ce vor bărbații, acélia ce vor laudă, acéle ce le place lor, acéle
 15 ce iubăscu ei. Și așa nemică să nu iubască, ce nu iubăscu ei; că într-altu chip lesne să va tîmpla, mușarea aruncînd ochii spre altu, bărbatul va avia inimă zălojită spre alta.

Plutarh întru a *Politicii* dzice că mușarea,
 20 după ce să va mărita, nemică al său nu are; că în care dzi să liagă cu nunta, într-acéia și trupul și dzéstrîa și slobodzăniia și voia și pre sine și toate ale sale suptu stăpîniia și putéria a unuia bărbat le supune. Pentru ce,
 25 de va îndrăzni mușarea a vrea alta decît bărbatul, sau alta să-i placă decît lui, nu istiață sau iubață, ce tîlhăriță o vom numi. Că nu atîta pagubă dau furii bărbaților, furîndu-le banii, cît muerile înstreinîndu-și inimile de la
 30 dînșii.

De va mușarea să petriacă în pace cu bărbatul, foarte cu nevointă să să ia aminte încătore să pliacă voe lui: iaste vésălă, ia încă să fie voioasă; de-i mînios, ia să fie plecată;
 35 de-i mai îndărăpnic, ia să fie blîndă; de-i buiac, să-l triacă; de-i mai neomănos, să-l acopără;/

11. După ce vine mușaria la nîna bărbatului, toate cîte au fostu a muerii a bărbatului sintu, cu nume de dzéstre. Tîțero, <Topica>.

12. Mai bun iaste cuvîntul bărbatului tare, decît cuvîntul blînd a fratelui. Ada<giu>.

1—18 lipsesc D|| 1 slobodzeniia B,C,K|și cu voia că trebuie bărbaților să de, zic K|le triabuia B, li trebuie C|| 2 folosiaște B, foloséște K|muere K|| 3 iar K|mințele K|| 4 sine C,K|Dumnezén K|| 5 cinstiască B,C|suppuși B|| 6 într-o casă B|petreacă B, petriacă C|| 7 mănînce B,C,K|întru un K, întru acelaș B|| 8 altu B, triabue B|| 9 despărțirea B,C, despărțire K|dragostialor B, dragostii K|femée]mușaria B, muere K|| 10 nici ¹⁻²K/a vieții B|nu sufăre K|fără paranteze K|lipséște și B|pace]place K|| 11 așa B,C, așa K|amintia B|giur B|| 12 mușarile B|care B,K|avia B, ave K|ferecite K|| 13 inemă B|acélias B, acele K|| 14 acélia]aceia K|lipséște vor B|acélia ce plac B|acele ¹K|acele ²B]aceia K|| 15—16 lipséște Și așa nemică să nu iubască, ce nu iubăscu ei K|așa B,C|iasne B|| 17 întîmpla K|mușare B, muere K|aruncîndu B|| 18 avea C, ave K|spre alta zălojită B|| 19 întru ale K|Politicii B|mușare B, muere K|| 20 după cîa s-a mărita B|nemică K, nemică altă D|n-are B|| 21 leagă B|întru aceia K|| 22 dzestrela B, dzéstrea C, zestre K|slobodzenie B, slobozeniia K|| 23 sine K|stăpînire K|| 24 putéria unui bărbat B|putéria C, putere K|a unue C,K, a unui D|supune B|| m. 10 și 11 lipsesc D|pentru acéia D|| 25 muere K|vrea B|| 26 isteață B|| 27 vom numi-o B|| 28 furîndu-le]uînd B|| 29 mușarile B|înstreinîndu-ș B|| 30 după dînșii adaogă textul de la r. 11—18: Și așa, aduc aminte... va avia inimă zălojită spre alta D|| 31 De va vre să petriacă mușarea D|va]voește K|mușaria B, muere K|petreacă C|viețuiască B|bărbatu-său B, bărbatul său K|| 32 cu nevointă să ia B|amintia B|| 33 încotro K|s-ari pleca voia lui B|voia C,D,K|de iaste vésălă] B, de iaste vésălă K|vésălă C|| 34 voioasă B]vésălă K|de-i] de este K|ia să fie]ia încă să fie D|| 35 de-i ¹⁻²]de iaste K|ia K, ea B|buiac]gras K|| 36—1 să-l treacă B, ia să-l triacă K|de iastă mai fără omenie ia să-l acopără; de este prepuior K|acoperia B||

- f. 131 de-i preputitoriu, să nu dea vreme de prepus. Că muerii înțelepte și alése, de nu poate ceva, i să cade a vrea ce poate; ori de ar fi bărbați la minte groși, ori plecați la fire, acmu
5 fac giurământu că mai în rea parte vor lua ei de vor avea muerile deosăbiți priiateni. Că măcar cât ar fi bărbatul de niam de gios, iară numai el, unul, nu toți, va să iubască de muiarea sa.
- 10 Aceasta nu o pociu tréce cu tăcere, căci Dumnedzău să vatămă cu această vădzu. Adecă că multe giupînése mari să fac că li-i rău, nemărgînd într-o săptămînă măcar o dată la liturghie, carele în toate dzilele le
15 videm destul de sănătoasă la cercători și la primblări. Și ce-i mai rău că diminița pentru frig li-i greu a merge la beserică, iară pre urmă să nădușacu de sudori giucînd și primblîndu-să pînă în noapte. Și eu aș vrea femeile céle mari
20 și alésă să cugete mainte de ce vor păși din casa sa, pentru să margă să cercetédze pre cineva, sfirșitul cercetării care ar fi aședzat. Că de es să privască și iale să să prăvască să știe adevărat că de la puțini ce le vor prăvi,
25 pentru chipul, vor lua laudă, iară de cei mai mulți, ca niște îmblătoare (și alergătoare) să vor huli.
- Așjidirea, în casa acéia în caré să strîngu cîteva doamne sau giupînése alésă iaste să să lu-
30 crédză lucruri mari; care poftéște primblare-ș pentru acéia poftéște ca ori poame să mănînce la un loc, sau anii naștirii sale să spue, sau să vorbască povești de bărbați, sau să-ș schimbe în de sine lucrul ce-au lucrat, sau să-ș numere
35 hainile, sau pre cel prost îmbrăcat să-l huliască, sau pre céle frumoasă să le întărite, sau de

13. Tot bărbatul cer-
cător de curățanie fe-
mei sale iaste. Tacit
<= Tertullianus, *De
cultu feminarum*>.

14. Care femée iaste
curată, în casă poft-
iaște a șede. Plutarh,
<*Erotica*?>, 5.

15. Minule să vă fie
la lucru, picioarele în
fapte în casă să le
aveți și mai multu decît
aurul viți plăcia. Ter-
tulcianus, *De cinstea
femeilor*.

16. Trupurile, de nu
pot, ce pot, să atingu
de nume. Ovid<ius>,
Art<a de a iubi>, 2.

17. Care muiare șede
fără> lucru a fi bună
nu poate. Gvinchiar
<= Guicciardinus>, 4.

1 nu dia B, nu de D/vrémia B, vreme K// 2 muiarii B/ințălăapte C, ințalepte K/aliase B, aliasă C, aleasă D, aliasă K/nu poatia B// 3 vrăia B// 4 bărbații B,D,K/mintia B/firia B//fiere D/acum K// 5 giurămînt B/ria B, rrea C,K/parté B// 6 avia B/muiarile B/deosebiți B, osăbiți D/priiatini C, K// 7 macari B, macar K/neam B/niam gios K/iar K// 8 va să să iubască B, voește să s<e> iubască K// 9 muiaria B, muere K// 10 pociu C, poci K/triacia B, trece K/tăcea D/tăciare B, tăcerea D, tăcere K// 11 Dumnezeu K/aceasta B,C,D,K// 12 adică D/multé B/giupînésia B, giupînése C, giupînésă D/le este rău K// 13 nemergînd K/intru o K/macar B,K// 14 liturghie/biserică K/care B, pe care K/dzilele B,K// 15 vedem B,D,K/sănătoase B// 16 primblare B, preumblări K/ce-ișce este K/dimineață B, dimineașă K// 17 le este greu K/merge C,K/beserecă B, biserică D, biserică K/iar K/pe urma B,K// 18 nădușiască B, nădușesc C,K/de sudorele giocurilor B// 18-19 și primblărilor pîn-in noapté făcîndu-le B/preumblîndu-să K/aș vrăia B, aș vre K/fămeia D, muerile K/cele K// 20 alésia B, aliase C, alése K/cugéte B/mai înainte K/den C// 21 casa lor K/cercetédză B, cercetiadză C, cercetedză D,K/pe B// 22 firșitul B/ceriatării B/așădzat D// 23 esu C/prăvască B,C,K/iale K/iei B// 25 chipul lor K/lauda C/iar K// 26 îmblătoaria B, umblătoare K/fără paranteze B,D,K// 28 Așjiderea C, Așjidere K/acum dară B/acea K/care B,K// 29 giupînésia B, giupîniasă C, giupînésă D/alésia B, alésă C/iaste K/lucrédze B, lucrîadză C, lucreză K// 30 pohtéște D, pohteste K/primblăra-ș C, preumblăra-ș K, primblare D, primblări și B// 31 acéia K// m. 13, 15 și 16 *lipsește* B// m. 14 *lipsește* D/pohtéște D, pohteste K// 32 *lipsește* anii K/nașterii B,C,D, a nașterii K/să-i spue B,D// 34 între sine K/numiare B// 35 hainele B,C/sau pre céle rău îmbrăcate să le hulească B/céle prost îmbrăcate K/să-l huliască C, să huliască K// 36 pre]pri D/ciale C, cele K/frumoase B,C/întarte K//

- cele grozave să rîdză, sau de megîișe să se jeliuască. Pentru ce vîrednic iaste de însămnat aceasta, că iale singure, carele de blăstăm le strîngu la un loc, prin zavistie, una pre 5 alta roade. Rar fac adunare o samă de giupînese, carele după ce s-ar întoarce de la primblare, n-ari avea materie împotriva bărbatilor, una de alții să nu grăiască rău. Că de va grăi vreuna rău de alta, ce-i îmbrăcată 10 mai prostu, ia încă singură să va huli de alta, pentru limba cea rea; unele să însămniadză de nebune, altele de neștiință și așa nu pentru cercetarea (sau pentru învoeșeria), ce pentru să iscodiască și să pîrască una pre alta să adună.
- 15 Foarte departe de acestia cugete să cade să fie femeia ce-i aliasă, de ar vrea den afară de casa sa să-ș cerce desfătări, a căriia bărbatul s-ar tîmpla acasă, cu caré s-ari tîmpla feciorii carii i-ari învăța, fetele care li-ar 20 îndrepta, rudeniia cu care și-ar petrece, lucrul casii care ar chivernisi, casa caré o ar păzi și părinții căror li-ar sluji, deci că ar avea în casa sa atîția folosuri de a petriaci vrême, căci priimăscu cercetări între oameni streini./
- f.131^v 25 Așadar, de vor avea femeile măritate deosăbi prieteșuguri și a cerceta și a să cerceta de alții vor iubi, acestia roduri vor naște: întii Dumnezău să va întărta spre mînie, bărbatul să va asupri, de strîmbătate norodu- 30 lui va arăta cale; și mușarea măritată puțin folos dentru acestia va lua și cia nemăritată nu agonisește cununie bună; că unile ca acelia, măcar de și mulți, pentru averile ei o poftescu, iară mai de mulți pentru neru- 35 șinarea lor să hulêște de femée rea.

18. Lucrurile réle, céle réle mueri le arată. <Plautus, *Casina*>.

19. Trei mueri fac iar-maroc. Adag<iu>.

20. Unde sintu mueri, și giște, acolo nu-i lipsă de vorbă. Epinin <= Proverbium>.

21. Bunătatea muerii iaste de a oteirmui de în casa sa. Glor<ia mundi Cassanei>.

22. De pururea norodul cel vorovaci iaste și rău. Fab<cius Quintilianus, *Declamations*>, 19

1 megîiși B, migîișe K// 2 să să jeliuască B, să se jăliuască D/vrednic iaste C, este vrednic B, vîrednic lucru iaste B// 3 iale K/singure B,D,K/care B/blăstămuri B,K// 4 le]să B/pren D// 5 adunări D/giupînesia B, giupînesă D// 6 care B,K, carile D/s-ari întoarce B// 7 prinblare B, preumblare K/n-ari avia B,C, n-ar ave K/împotriva D,K// 8 alții]alta B,K/de rău B// 9 vrna B, una D/ce-i]ce este K// 10 ia K/singură B,C,D,K// 11 limba cea rea]prinblarea D/cia ria B, cea ria C ce rea K/unelia B, unile D/însămneadză B// 12 și nu așa B/așia K// 13 cerciatare B. cercetare K/lipsește sau pentru învoeșeria D, fără paranteze K/invoiașală B învoeșiare C, învoeșare K// 14 iscodească B/să să pîrască D/pe B// 15 departe]streină B/această cugetare B/acéstea C, aceste K// 16 femeii ceii alésia de ar vria B/feméia]muere K/ce-i] ce este K/ar vre K/din K// 17 ciarce B, cerce C,K/a cărie B// 18 s-ari tîmpla B// 18-19 acasă, cu care să vorbască, feciorii carii i-ari învăța B/care K, carii D/s-ar întîmpla K/feciorii D/i-ar învăța K/fiatéle B, fetele D, fetele K// 20 li-ar înderepta B/caré C/ș-ari petriace B// 21 casei B, casăi D/care]carii D/ari chivernisi B/caré] caria B,C, care K// 22 ari păzi B/cărora B/le-ari sluji B, le-r sluji C/dece B/decu ar ave K/avia B// 23 sa]lor K/atite B,C, atitea K/petrece B, petrece K/vrémia B, vrême K// 24 cerciatar B/între]a avia B/lipsește între oameni K/oameni B, oamini D/streine K// 25 Așadară B, Așadar K/avia B,C, ave K/fimeile D, muerile K// 26 deosebi B/priateșuguri B/și ar cerceta D/lipsește și a să cerceta D// 27 iubi]pofti K/aciaste B, acéstea C, aceste K// 28 Dumnezeu K/întărta]îndemna B// 29 nărodului D/norodului de vorbă B// 30 calia B/muare B muere K// 31 dintr-acestia B, dentru acéstea C, dintru aceste K/cea B,K// 32 nu agonisește K/uniale B, unele C,K// 33 acéle C, aceste K/macari că de mulți B/macar K// 33-34 pentru averile, ei poftescu D, pentru averik(e) ei să poftescu B// 35 nerușinaria B/feméia B, fimée D, muere K/riia B// m. 18 și 21 lipsesc B//

AICEA SĂ VA SPUNE DE MARCO AVRILIE, PRE CARE ÎL RUGA FAVSTINA, ÎMPĂRĂTIASA LUI, SĂ SLOBOADZĂ PRE LUCHILLA, FATA LOR, SĂ IASĂ LA PRIMBLARE, LA PRIVALĂ. CAP 9

- 5 Avea obiceiū rîmlénii de în luna lui ghenar făcea mare adunare împăraților. Prilejitu-s-au de întru acéia dzi de adunare trimite împărătiasa Favstina soli să roage pre împăratul să facă slobodzanie den pază fetei sale, să vie
10 să prăvască și ia. Acéia fată, cu numele Luchilla, mai mare decît Comod era; la voroavă cinsteși, la trup iscusită și îmei, pentru sâminarea frumuseții îi era dragă. Iară măcar că era rugăminte cu cale pentru dînsa, așa
15 prin cei de casă soli, așa acélla de care să ruga tatălui fétii, céle ce ruga mumă-sa, de care să ruga fata, iară abiia s-au putut aduce ca să facă pe rugăminte împăratul, tatăl fétii. Și așa, fiind foarte vésală Favstina,
20 luîndu-și ertăciune, îndată poronci de trimisă pre fată-și acasă din pază.

- Sosind, dar, dzua prăvirii, într-acéia dzi de sârbătoare și veselitoare, ca din pază eșind Luchilla și fără nădejde luînd voe și
25 nedejduindu-să întru nevinovăția sa, nice păzindu-se de răutate streină, cătră cei ce rîdea ia încă rîdea, cei ce vorbiia cătră dînsa ia le răspundea, prăvind-o, ia încă prăvind, de alte giudecăți era fără grijă, că nice ia pre
30 nime nu giudeca. Și era pre acéle vremi rușine fetei rîmlence a rîde cu bărbații, așa ca cînd ar hi făcut greșala curviei cu preoții. Așa de tare să socotiia giupînésălor rîmlence rușine și așa era de grozavă desfrînarea

1. Multe, pentru supărarea rugămintelor, să slobod, care nu s-ar fi slobodzit într-altu chip.

2. Prăvala mai slobodă iaste unde iaste îndrăznirea curățaniei. Amvros<ie>, *Expositio in <Psal>mun*, <118>.

3. Bărbatul în cîmpul focului, mularea în cîmpul paelor iaste. Vine diavolul și suflă. <Adagiū.>

4. Tot o aprindire de curvie iaste a vedea și a să videa. Tertul<ianus>, *De virginibus velandis*.

1 *ante titlu*: Cap 5 B, Cap 9 K/aice K/spune|arăta D|Avrelie B|| 2 carile D|împărâteasa B|| 3 pre fata lor Luchilla B|| 4 la preumblare K, *lipsește* B|pentru privala D|| 5 Avia B|obicia|au avea D|rîmlianii C|*lipsește de D*|că K|ghenari K|| 6 făcia B|| 6-7 s-au prilejit întru acéia K, prilejitu-s-au într-acéia B|trîmite D|de trimite împărâteasa B|| 8-9 soli la împăratul să-l roage să facă slobozenie din pază fetii K|pe D|slobodzenie B,C|din B,D|fétii D|| 10 să prăvască B, și să prăvască K|ia K|acia K|numiale B, numile D|| 11 Comod B|la voroave cinstișia era B|cinsteșe C, cinsteșă D, cinstită K|| 12 îmei B,C, mumii sale K|sâminare B,K|| 13 frumuseței B|iar K|macarî B, macar K|| 14 că-i era D|rugămintia B|| 14-15 așa ¹⁻²B,C, așa ¹⁻²K|pren D|de acélla care B, de acele care K|acélla C|| 16 tatăl fiatei B, tatăl fetii K|fetei D|cele K|ce să ruga immă-sa B|| 16-19 *adaogă marginal* ciale ce ruga mumă-sa, de care să ruga fata, iar abie s-au putut aduce ca să facă pre rugăminte împăratul, tatăl fetei C|| 17 iar K|de abiia B|| 18 pre K|rugăminté B|| 19 fiatei B, fetei D, fetii K|așia B,C, așa K|viaselă B, véselă C, vésală K|| 20 luîndu-ș C|ertăciună B|poronci B,K|| 21 pre fată-ș C, pre fata ei K|den D|| 22 Sosîndu B, Sosînd C|dară B|zioa K|prăvélii B|întru acéia K|| 23 veselitoaria B i veselitoare D|den C|| 24 Luchilla K|și făr-de D|nădăjde B, nedejde C,D, nădejde K|nădăjduindu-să K|| 25 nici K|| 26 păzindu-să B,C,D,K|răutatia B, răutatea D|cătră|că K|| 27 ridia ¹⁻²B|ia K|voroviia K|| 28 *lipsește* ia ¹B|ia ¹⁻²K|răspundia B|prăvindu-o B,D,K|încă priviia K|| 29 giudecăți B|grije B,K|nici ia pre nime K|| 30 nu giudeca B|pe D|acélla B, acial C, acele K|vrémi B|| 31 fétii C,D, fetii K|rîmlence C,K, romane B|așia B,C, așa K|| 32 ar fi B,C,D,K|greșală C,D|grecele B|curvie B,C,D,|| 33 așa B,C, așa K|giupînéselor K|rîmlence C, romance B|| 34 rușinia B|așia C|așe de grozavă era desfrînare B, așa de grozavă era desfrînare K||

féteilor, cât îndoit mai rău să pedepsia nerușinarea la ivală, decît păcătuița într-ascunsu.

Și fără altele de 7 lucruri să feria giupînésăle rîmlance, cumu-i: să nu-și scorniască 5 prăvire multă, să nu să împle de bucate la masă, să nu bea vin multu, să nu vorbască în taină cu bărbații, să nu-ș rădice ochii în beserici, să nu prăvască multu pre feriastă și să nu iasă den casă fără de bărbații săi; 10 care de să însemna vro feméi ce face într-altu chip, de pururea rămînea defăimată.

f. 132 Acéstia pentru acéfa li-am dzis, căci și Luchilla, dîndu-i-să puțină voe, fiind tînră și Favstina, mumă-sa nu așa bătrînă, așa 15 pe gios, cum cu carțele, așa tiptile, cum și la ivală, așa singure, cum și cu soții, așa dzua cum și noaptea pre ulițele orașului, rătăcind, cum și pre cîmpi, primblîndu-să la apa Tivru- lui ni poame prin pomeții lui Saturnin cule- 20 gea, ni să le aducă apă pre tineri trimita și ca acestu fiial de desfătări, la care și den demnarea vîrstii și veselîia vremii de primă- vară, măcar că nu li să cădea acelora feméi doamne, petrecia vrémîa.

25 Aceasta a nu aduce aminte, trecînd cu tă- cère să nu spuū a multelor feméi ales nu po- ciu, adecă nu știu, oare mai mare va hi fostu a Favstini și a Luchilii, pe ulițele (Rîmului) orașului, îmblînd, desfrînarea, au a celor 30 réle obaze, carele arăta îndrăznială? A le cinsti așa, precum în feméi dragostea singu- rimii (adecă să fie drag a șede a singură), frîu iaste de înfrînat limbile norodului;

5. Întru cel prea mare noroc cel mai puțin să cade a face. Salustie, <De bello> Catilin<ario>.

6. Cărue multe să cad, nu pentru atita i să cad multe a face. Seneca, <Consolatio ad Polybium, cap 26>.

7. Firea urmadză să- mînătura sa. Prapertu <= Propertius>, 3, 9.

8. Nice pîrăul fără vad, nice ruda fără sâmnu să nu să afle. Ada<giu>.

9. Lauda fieștecărui, celui mai bun scumpă iaste. Sem<machus>, 5, 69.

1 fiatélor B/să pedepsiia mai rău nerușinare K/pediapsia B/nerușinaria B// 2 păcătuire K/întru ascunsu K// 3 altiale B, altile D/ șiapte B, șapte K/giupîniasele C, giupînésile D, giupînésele K/după giupînésăle <e> adaogă între paranteze sau doamnele B// 4 rîmlence C,D, rîmlence K, romance B/lîpșeste cumu-i K/ca să nu-ș scorniască privire K/scornească C// 4-5 să nu-ș scornească prăviri multe B/împle B,K// 6 bia B, bei K/vorovască K// 8 beserici B, bisărici D, bise- rici K/privască B,K/pe ferestri B, pre fereastra C, prin fereastră K// m. 2, 4, 6 și 7 lîpșesc B// 9 din B,C,D,K/fără bărbații săi B, fără bărbații lor K// 10 vréo feméia B, vreo muere K/fe- mée C, fámée D/faci C, făcia B// 11 de pururia B, di-a purure K/rămînia B// 12 Acíastia B, Acés- tea C, Acestea K/acefa K/li-am dzis C/Luchila K// 13 voia B// 14 muma ei K, îmmă-sa B/așia¹⁻² B,C, așa¹⁻² K// 15 cum și cu carțile K/caritile D// 15-16 așa¹⁻³ B, așa¹⁻³ K/teptili C, teptile D, K/singure B,D,K/zioa K// 17 noapte K/pin ulițele B, pe ulițele C, pe ulițile D, pe ulițele K// 18 pe B,C,D,K/primblîndu-să B, preumblîndu-să K// 19-20 ni¹ jori K/prin] pin B/culegia B, culége K/ni² jori K/trimitia pre tiniri B/trimitia C, trimetea D, tri- mite K// 21 ca]cu B/accel fel D/feliu C,K/din B,K// 22 îndemnare B,K/vîrstei D/vesălie D,K/ vrémii B// 23 macar B, macar K/cădia acelor B/fămei D// 24 petriacea B, petrece D, pe- trecea K/vrême B,C,D,K// 25 amintia B/tăcéria B, tăcerea D, tăcere K// 26 nu spun K/fe- mei]mueri K/alésia B, alésă K/nu poti B,C, nu pot K// 27 adecă că B, adică că D/oari D/va fi B,K// 28 desfătare Favstini K/Luchillei D/ulițele B, ulițele C,K/lîpșeste Rîmului B,D/fără paranteze orașului Rîmului K// 29 umblînd K/desfrînate B, îpșeste K/călor B// 30 rélia B/obrază D/care B,K/îndrăzneală B// 31 așa B, așa K/precum a feméi B/fimeii D, mueri K/dragostia B, dragoste K/singurimei B, singurimii D,K// 32 fără paranteze K/adică D/să-i fie B, C,K/a șede D/așia de B/singură B,D,K// 33 iaste C,K/limbele K//

așea a femeilor ce nu să țin în casă, numele
 1aste stricat de hulă; că muiarea cu numele
 rău mai bine n-ar fi născut.

La romani niamul Corniliilor de pururea
 5 să număra fericit; că nice între Cornilii,
 nice dănăoară, nice unul nebun, nice între
 femeile Cornilie, nice unile defăimate n-au
 fostu. Iară istoricii, de oarecare femeé de
 niamul acesta, numai pentru căci au fostu
 10 nesf<i>nită, cu mîinule părinților spun că
 o au zugrumat; că nice 1aste cu cale defăi-
 marea unei femei să fie necinste a tot niamul.

Și așea Marco Avriile împăratul, ca un
 prevăzătoriu și învățat corăbiiariu, careli pre
 15 vrémia ceriului sănin, temîindu-să de furtună
 să păzeste, în cea prea mare slavă aceii pompe
 tare să îngrijia, temîindu-să ca să nu ia vro
 întinăciune acéle femei doamne și cu cale
 făcia. Că acesta obicéu 1aste de pururea a
 20 norocului zavistnic; că norociră noaă ca
 un sămnu de perire grabnică ne dă, așea
 poartă firea lucrurilor, cît foarte rar să prile-
 jește pre mare liniște care nu o ari turbura
 furtuna gră de pripă. Așjidirea de multe ori să-
 25 ninul ceriului de diminiață 1aste semnu de tunet
 în de sară. Pentru ce s-au dzis acéstia? Pentru
 să arăt căci cînd ne învoeșadză pre noi no-
 rocul cu desfătări, atuncia fără veste ne pune
 lanțuh în grumadzi. Ziditoriu cu mare îndrăz-
 30 nire ziduri gătiadză, cășaul și țaranul cînd
 nu ploaă pune acoperemîntu, cugetînd că va
 fi oarecînd dzua, îndesindu-să nuorii, va plooa.
 Așea și bărbatului înțăleptu trebuie a cugeta
 în toată viața sa cum, pentru să aibă folos cu
 35 priință, să cugete céle împotrivnice ca o moșie
 moștinită.

10. Pildele de acmu ne
 aduc aminte să ne ferim
 de acéle viitoare.

11. Săninul Iesne în
 vréme rea tréce. Cas-
 siod<orius>.

12. Norocul 1aste sămnu
 a viitoarei sărăcii și
 lipsă. Voet<ius>, 2, <De
 consolatione philoso-
 phiae, 1>.

1 așia B, aș K/fimeilor D, femeii B, muerilor K/ce]care B/ține B/numele lor K// 2 iaste C, K/
 de în D/muiare B, muere K/numile D// 3 nu s-ar fi născut D, K// 4 neamul B/Corniilor B/de
 pururia B, di-a purure K// 5 de fericit B, fericit K/nici K/Cornilie D// 6—7 niciodată K/nici¹⁻³
 K/fimeile D, muerile K/Cornilie D, K/uniale B, unele C, K// 8 iar K/historicii B, istoricii
 K/feméa B, fámée D, muere K/de]din K// 9 neamul B/lipsește pentru K// 10 mînele
 K, mînulia B// 11 că au zugrumat-o B, că s-au zugrumat K// 11—12 adaos marginal că
 nici este cu cale defăimare a unii mueri să fie necinste a tot niamul K// 11 iaste C/defăi-
 mare B// 12 fáméi D/a totu neamul B, a tot niamului C// 13 lipsește și D/așia B, aș K/impăratul
 Marco Avriile B// 14 prevădzătoriu B, K/corăbieriu C/care B, carele C/care de vreme K// 15 vré-
 mea C/ciarifului B/senin B, K// 15—16 să păzeste temîindu-să de furtună K/fortună B/pre mare
 B, K// m. 9 și 11 lipseșc B// 16 slava B/poampe tare îngrijia K// 17 să nu ia K/vreo
 B, K// 18 întinăciune]imătura B/acelia B, aciăli C, acele K/fimeii D, mueri K// 19 făcea C, K/acest
 K/obiceaiu K/iaste C, K/de pururia B, di-a purure K// 20 zavistnic K/norocirea C, K// 21 periria B/
 așia B, aș K// 22 fire B/încît K/rară B/prilejește K]timplă B// 23 maré B/liniște B, C, D/caria
 B/ar turbura B, ar turbura K// 24 fortuna B/grea C, K/așjiderea B, așjidere K/multé seninul
 B// 25 ciarifului diminiața B/diminiața K/iaste C, K, este B/sămnu B, D// 26 în sară B/acias-
 tia B, acéstea C, aceste K// 27 căci]că B/cîndu B/invoiașadză B]veselește K// 28 atunce K/făr-de
 veste D, fără viaste B// 29 grumadzi B/Ziditoriu C/îndrăzniră B// 30 ziduri C, zidurile D, ziduri
 K/găteadză B, gătește K/cășaul]gospodariu K// 32 zioa K/în care îndesindu-să B/îndesin-
 du-să C, D, K/nourii K/ploa B, C, D, K// 33 Așia B, Aș K/înțelept B/triabuța B// 34 viața D,
 viața K/folosuri B// 35 célia B, cele K/împotrivnice D, K// 36 moștenită B, C, D, moștenesc K//

De au fostu cineva, cîndva, care au deprins
a petrece cele fericite și a suferi cele împotrivi-
nice, acesta Marco Avriile au fostu; carele nice
celor mai fericite a norocului credzindu-le
5 a să supune n-au putut, nice de cele împotrivă
f. 132^v suferindu-le mai multu|în viață nu ș-au în-
frîntu niceodată inima.

PENTRU GREU BĂNAT ȘI ADUCEREA AMINTE
A LUI MARCO AVRILII CĂTRĂ FAVSTINA,
10 MUÎAREA SA, ȘI CĂTRĂ LUCHILLA, FATA LUI.
CAP 10

Sfîrșindu-să a jocurilor, de carele am dzis,
veselie, preabunul împărat, vrînd să aducă
aminte Favstinii și pre fată-ș să o învețe,
15 pentru să să feriască de vicleșug, chemîndu-le
la sinc, gonind pre alții, așa li-au grăit:

Nu-mi plac mie, Favstino, carele veri fata,
veri tu, muma, faceți. Fétele, ca să fie bune,
cu sirguală să asculte pe mumele sale; <ma-
20 mele> ca să fie bune, a învăța dreptu pre
fetele sale trebuie să știe. Socotind mainte,
den ostentială, lesne a părăsi poate tatăl,
dacă iaste bună muma și rușinoasă fata.
Grozav lucru iaste tatălui, fiind bărbat,
25 a lăsa, de muîarea sa, care-i feméi, să-i certe
feciorul. Așijderea muerii, prea grozav lucru,
fiind ia mumă, de bărbatul să să ciarte fata.
Că rodianii avea pravilă ca nice tatăl de fată,
ca de o muîare, nici muma de fecior, ca de
30 bărbat, grijă să n-aibă; de bărbați feciorii,
de feméi fétele să se învețe trebuia, care pra-
vilă așa de sf<î>ntă o păziia, cît trăind la

1. Trebuē a întîmpina
boala. Pir <= Persius>,
Sănat <= Satira> 5.

2. A mumei iaste tiné-
rea și a tatălui invă-
țătura. Aristotel, *Oe-
conomica*, cap 3.

3. Cu tot mijlocul să
siliască părinții să iasă
feciorii buni. Xenofon-
tu, *Ţine<re> min<te>*, 2.

4. Toate vremile hră-
niaste, vremile apucă;
folosul in strimtoare
iaste. Nemisian, *<Eclo-
ga>* 4.

1 deprinsu B/ 2 petriace B, pitrece D, petrece K/cele 1-2 K, ciale¹, cēlla 2B/feri-
cite K/împrotivnice D, protivnice K// 3 Avriile B/carile D, care K/nici K// 4 fere-
cite K/credzindu-le C,K// 5 supune B/nici D// 5-6 ad. marg. ulterior a să
supuni n-au putut, nici de cială împotriv<ă> suferindu-le C, lipsește K/împotrivă D// 6 mult
C/viață D, viață K// 7 niceodată K/inema C// 8 ante titlu Cap 10 K/aicia să va dzice
de bănuială grăi și de aduciere amintia B/aducire D, aducere K// 9 Avriile B, Avriile
C,D,K// 10 muare lui B, muere sa K/Luchilla K// 11 lipsește Cap 10 B// 12 Fîrșindu-să B/de
carla B/Sfîrșindu-să veseliiă jocurilor de care am zis K// 13 veseliiă B, vesălie D/prebunul
B,K/vrîndu B// 14 amintia B/pre fata ei să o învețe K/să învețe B, să o învețe C,D// 15 fereas-
că B/hicliansug B, vecleşug K// 16 sine K/gonindu B/așa le-au grăit B, așa li-au grăit
C/așa K// 17 place K/care B// 17-18 care ori fata, ori tu, muma ei K/mama D, imma B/fiatele
B, fetile D/lipsește ca D// 19 sirguală B,C,D, cu sirguală trebuie K// 19-20 pre femele sale; iară
îmei ca să fie bunii B/mumile D/sale}lor K// 20-21 a învăța drept pre fétele ei trebuie să
știe K] cu sirguală să asculte pre învățăturile<e> tătini-său trebuie să știe D// 20 drept
B// 21 fiatele B/să știe triabue B/socotindu B/mai înainte K// 22 din osteneală B/din K, de D//
m. 2 lipsește B// 23-24 daca B/iaste 1-2 C,K/imma B// 25 muare B, muere K/care-i feméi
B, cari-i feméi D, care iaste muere K/certia B, certe C,K// 26 feciorul B,C,D/așijderea B,C,așij-
dere K/muarii B/pria B, pre K/lucru iaste B, lucru iaste K// 27 fiindu B/ia K/bărbat K/cer-
te B,C,D,K// 28 rodianii K/avia B/nici tatăl K// 29 muere K/nice B,C,D/muma]imma B/ficior
B,D// 30 bărbatu B/grijă D/să nu aibă K/feciorii D// 31 fâmei D, mueri K/fiatele B, fetile
D/învețe C,D, învețe K/tebuie B,C,D,K// 32 așa B,C, așa K/sîntă B/încît trăind K//

un loc în casă, nice tații fete, nice mumele feciori să părea că nu ar avia.

Eu, o Roma, așternuturile căilor prăvălitate, acopereminturile de ploi sparte, căpriorii că-
5 dzuți, pădurile tăiate, numărul oroșenilor împuținată nu plîngu. Că aciastia ți-i vrême(a) și Ț-au dat și Ți ia. Ce acesta plîngu și nice-odată a plînge nu voiu părăsi, căci atîta vād de mare împuținarea părinților celor buni și
10 den temelie răsturnată învățătura casii lor, așea s-au strînsu moșiia, după ce s-au început a să învăli învățătura feciorilor și a fetelor, că așea sintu acmu de desfrînați feciorii și de fără rușine fetele, așea și mumele necinsteșe,
15 cît ce agîungea mai de demultu la doaădzăci de feciori un tată și la treidzăci de fete o mumă, iară acmu doaădzeci de tați pre un fecior și treidzeci de mume pre o fată dreptu a o învăța nu pot.

20 Acéstia dzic, de vrême ce și tu, Favstino, ai uitat a fi mumă mai mare decît să cade volnicia fétii slobodzi; și tu, Luchillo, tu necugetînd a fi fată mai mare decum să cade copiliu de împărat, ai desfrîna. Prea mare
25 dar care au dat dumnădzăii femeilor alésă rîmlence aceasta iaste, ca cugetîndu-să a fi mueri plecate și că a fi romance rușinoasă să fie. În care dzi frica dumnădzăilor dentru mueri în taină și rușine de cătră bărbați
30 la ivală piere, să mă credzi, toate că să va tîmpla de sau iale lumii, sau lumea lor, perire va aduce. Că de-a tocma să cuvin orașului femeile ce are întru dînsul, cum dentru acelaș oraș carii es hatmani, să fie tari. Că hat-
35 manii născînd dentru oraș bărbați 600 apără orașul, iară muerile, petrecînd într-însul, îl păzăscu pre dînsul.]

5. Pedépsăle ușoare nu pot înfrîna nebuniia tinereților. Dio<Cassius>, Carte 2.

6. Fără rușine nemică dreptu a fi nu poate, nemică cîstit. Țițer<or>, *Shuj<ce>*, 1.

7. Rușinarea iaste povoața nevinovăției, dragă celor de aproapi și priimită celor straine. Vasaan cel Mari <= Valerius Maximus>, 4, 5.

1 nici¹⁻² K/mumile D, îmmele B// 2 feciori B,D, feciori să înveță nu avea K/să pária B/In-ar avia B, ar avea C, vor avia D// 3 Eu, o Roma, nu plîngu K// 4 ploae K// 5 tăete B/orășenilor B,D// 6 împuținată B,D,K/lîpșeste nu plîngu K/acéstia B, aciastea C, acéte K/Ți-e B,C,D,K// 7 Ți ia B, Ți ia K// 8 niciodată K, nice dănăoară B/nu voi K/vād atîta B/atîta de mare vād K// 9 împuținare B,K// 10 din B,K/temelie B/casăi lor B,D, casei lor C, casălor sale K// 11 așea B,C, așea K/moșiia]patria K// 12 feciorilor B,D/fiatelor B// 13 așea B, așea K/sint B,D,K/acum K/feciorii B, D// 13-14 și așea fără rușine K/făr-de rușine D// 14 fiatele B, fetele D/așea B,C, așea K/mumile D, îmmele B/necinsteșia B, necinstite K// 15 încît K/ce]de K/agiungia B, agiungia C, agiunge K/mai demult B,K/doiăzeci K, 20 B,C,D// 16 feciori B,D/lîpșeste un tată D/treizeci K, 30 B,C,K/fiate B/immă B// 17 iar acum K/doiăzeci K, 20 B, D/pe D/fecior C,D, feciorii K// 18 treizeci K, 30 B,D/îmme B/dreptu C, drept D,K// 19 a învăța B,D,K/nu poate K// 20 Acéstea C, Acéste K/vrêmia B, vreme K/ce tu D, că și tu B// 21 immă B// 22 volnicie B/fiatei B, fetei C,D/slobodzi B/Luchilo K// 23 necugetîndu B// 24 pre mare B,K// 25 dumnezei B, dumnezeii K/femeilor] muerilor K/ales B, aliase C// 26 rîmlence C, romance B,D/ acesta B/iaste C,K// 27 muiri D/și a fi K// 28 dumnezeilor B,K/dintru B,K// 29 muiri B/rușine B// 30 piare B,C,D/crédzi B, criadză C, criadză D,K// 31 să va tîmpla ca ori iale lumii K/lume B// 32 că întocma K/să cuvinu B, să cuvine K// 33 fimeile D, muerile K/ce]care B/dintru B,K// m. 3 și 5 lîpșesc B// 34 lîpșeste să fie tari. Că hatmanii D// 35 dentru B,K/lîpșeste 600 B/600]treizeci de mii K// 36 iar K/muirile, petrecîndu B// 37 păzescu K//

Al patrule an iaste acesta după părăsirea
ciumii care o ați vădzut. Am poroncit să nu-
mere norodul și den o sută de mii de mueri
cu viață bună, la câteva mii au perit; iară
5 den dzéce mii de curve mai toate că au eșit
cu viață am aflat. Și așa, nu știu de iaste
să plîngu de lipsa femeilor celor bune, de care
să tescuiăște orașul, au perirea care fac întru
tineretă romani<i> nerușinările? Nu atîta scă-
10 dére fac aprinsurile cu foc a Etnii Siciliei
lăcuiitorilor, cîtă o femée rea face țărîlor
orașului.

Feméia necinsteșe dobitoc groznic și vrăș-
maș de perire în oraș iaste. Că spre a face
15 rău destul de înțaliaptă, iară spre a binelui
adunare nemică nu știe. Cîte împărății și îm-
părați, dentru răutatea a uniia femiei că au
perit, cetim, care să nu să fie răsipit, sfaturi
a mulți bărbați înțelepți au trebuit, cu grija
20 să să facă, cu avuții și cu tărie.

Toate răutățile în femiei în chipul unii vergi
viarde sintu, care a să îndupleca poate; iară
desfrînările și nerușinarea iaste în chipul pa-
rului uscat, care să frînge. Așa (muerile)
25 mai multu și mai tare a să învîrtoșa pot, iară
a să îndrepta niceodată nu pot.

Nice un lucru nu-i, Favstino, carele ar fi
mai cu rahnă spre cinste și spre a găti aceia
cinste neștiută, decît mușarea. Caré că-i ade-
30 vârat te rog să cugeți cu mine. Bărbatul, ru-
gîndu-să lui Dumnedzău, scriind, cale făcînd,
laudă și nume îș gătiadză șie; iară feméia
cum ar putea eși curată, fără nevorbind,
nelucrînd, nu vădzu. Că în pomîalnicile acelor
35 vechi, pînă acmu, sau nice pre una, sau foarte
puține, cu scrisul, cu cetitul, cu lucrutul,

8. Nerușinarea iaste
prea adevărată mumă
a tuturor răutăților.
<Grigorie de> Nazi-
anz, *Ad Olympium*.

9. Rușinea vestită nu
săturare, ce ațigare a-
duce. Tacit.

10. Precum nemică
nu-i mai sus decit mu-
iarea bună, așa ne-
mică mai cumplit decit
mușarea rea. Fulg<en-
tius, *Mythologiarum*
libri, 1>.

11. Céle bune cu lesne
să mută în céle mai
réle. Cînd, în bine, în-
toarce céle réle? Fa-
bcius Quintilianus>
Carte 1, cap 2.

1 Al patrulea B, D, Al patrăle K, A 14 C/iaste C, K/părăsirea B, părăsire K// 2 ciumei B, ciumei C/care B, K/vădzutu B/poroncitu B, poroncit K/numire D// 3 din B, K/100.000 B, C, D// 4 viața C, viață D, viață K/cîteva] 13 B/iar K// 5 din B, D, K/zece mii K, 10.000 B/toate c-au B, D, toate a K// 6 viață D, viață K/după viață ad. c-au eșit D/aflatu B/așa B, C, așa K/de iaste întîu B, de iaste întîi C, K, de iaste întîi D// 7 femeilor]muerilor D, K// 8 tescuește B, K/perire B, K/caré C// 9 tinerete B, tineretă K/romane B/rușinările K/scăderia B, scădere K// 10 a Etnii și a Siciliei K/Sichilii C// 11 cit o muere K/feméia B, femée D/rria B, rrea C/țărîlor K// 13 Muere necinstită K/necinsteșia B// 14 iaste K// 15 înțeleaptă B// 15—16 iar spre adunare binelui nemică C/adunare binelui B// 17 dintru B, K/răutatea B, răutate K/a unii B, D, K, a unie C/fimei D, mueri K/lîpsește că B, K// 18 citim B/care nu să fie B, care să nu fie K/risipite K// 19 înțelepți B/grije B, C, K// 20 avuție K// 21 feméia B, femée C, D, muere K// 22 vére K/sînt B, C, D, K/caria B, iar K// 23 nerușinaria B, nerușinare K/este B, iaste C, K// 24 caria B/așa B, C, așa K, așa și D/fără paranteze D, K/mușările B// 25 tari B/invîrtoșia B, invîrtoșă K// 26 iar K/iară a să invîrtoșia îndreptîndu-să niceodată nu pot D/a înderepta B/niceodată K// 27 Nici un lucru nu iaste K/care B, K, carile D// 28 rahnă] rîvnă K/spria B/cinstia B, cinsté K/aceia K// 29 neștiut B/muere K/care B// 29—30 care iaste cu adevărat să cugeți K// 31 Dumnezeu K// 31—32 cale făcînd, trebi făcînd, laudă și numia îș găteadză B// 32 își gătește luiș K/iar K/fiméia D, muere K// 33 ari putia B, ar putia C// 34 poménicile B, pomelnicile C, K/celor K// 35 viachi B/pir-acmu D/acum K/nici K// 36 cititul B//

- cu torsul, cu hertul, cu ășutul, cu melițatul, că nu ș-au ales nume bun de laudă, am cetit. Iară de acéștia carele dzic căci s-au aflat întru casă-și, făcîndu-ș slujba sa, la cuvinte
- 5 blînde cătră bărbați cu priința, pregiur sine bine obiçuite, cu cei de aproape împăciuitoare, între ai săi cinsteșe, între cei streini rușinoasă fiind și nume bun au agonisit și după moartea sa pomenire vécinică ș-au lăsat.
- 10 Istorie voiu spune voaă, lăsînd răutățile noastre céle fără folos, cum era atunci întru-n mulți[ri]rea bunătăților. Precum spune Plato, împărăția lachidimonénilor așa desfrînată foarte au fostu preacurviia femeilor, cum
- 15 de hulă, prin tirăniia bărbaților au fostu, cît de tot norodul să numiia varvari și îma lor, Țara Grecească, să numiia școala filosofilor. Iară Licurg filosoful, pentru învățatura ce-au avut, preainvățat și domn pentru
- 20 știința ocîrmuirii, foarte drept lauda acéia așa dintru priința învățaturii, cum dentru viața cea bună agonisînd, pravilă au dat aceii împărății a lachidimonilor, cu caré și răutățile toate li-au răsipit și au sâminat toate
- 25 bunătățile, cît nu știu, sau de s-au aflat vreun craiu mai norocit, pentru ascultarea deplin a norodului, sau vro crăie căriia s-ar prileji a avea vreun craiu ca Licurg, păzitoriu ade-vărului.]

- f.133^v 30 Între altele au aședzat pravilă mare foarte de femei; nice un părinte dzéstré fétii nice la moarte să nu lasă, nice în viață să nu-idea; adecă că nu cu avuții, ce cu bunătate, nu cu frumuseță, ce cu înțelepciune nuntele
- 35 vrea să tocmască. Și așa, precum multe pe această vréme videm nemăritate, pentru sărăciia, așa atunce nemăritate pentru defăimare și pentru răutăți rămînia.

1 fiertul K|| 2 numia B/citit B,D|| 3 iar K|| m. 9, 11 și 13 lipsesc B/ aciastia B, acéste C, aceste K/carile D, care B/căce B|| 4 în casa sa K/casă-ș B/făcînd B/ slujba ei K/cuvente B|| 5 blîndă K/ pregiur B/sine C|| 5—6 împregiurul său bine obiçinuită K|| 6 obiçuite C/impăciuitoare B,C|| 7 ai sei B/cinsteșia B, cinsteșă D, cinstită K|| 8 agonisit B || 9 moarte B,K/pomeniria B/viacinică B, vecinică K/au lăsat D|| 10 Historie B/ lăsînd B,C,D,K|| 11 noastre]voastre B|| 11 célia B, cele K/făr<ă> B/atunce B,K, atuncea D/întru înmulțiria B, întru înmulțire K|| 13 lachedemonilor B, lachedemonénilor C,K/ așa B/așa au fost de desfrînată K/repeta așa desfrînată foarte au fost D|| 14 precurviia B,C,D,K/femeilor] muerilor K|| 15 pren B/lipsește au fostu B|| 16 cit] incit K/cit tot B/varvar B/imma B|| 18 Iar K/Licurgu B|| 19 și priainvățat B, lipsesște K/domnu B|| 20 ocîrmuiriai B, ocîrmuirii K/foarté B/derept B, dirept C/aceia K|| 21 așa B,C, așa K/dentru C]pentru D/dintru priința]din știința K/dintru B,K|| 22 viața D, viața K/agonisînd B|| 23 lachedemonilor B, lachedemonénilor C,K, lachedemonenilor D/care B,C,K|| 24 le-au B, li-au C|| 25 cit]incit K/lipsește sau K/de s-au aflat] de au fostu B/vrun B|| 26 nărocit D/ascultaria B, ascultare K/deplină C|| 27 sau] au B/vreo K/crăiia B/căriia]care D/s-ar prileji]s-ar fi timplat B|| 28 a avia B, a ave D/lipsește vreun B/Licurgu B/păzitor C|| 30 altile D/așadzat D/foarte mare K|| 31 fimei B, fimei D, mueri K/nici ¹⁻²K/dzéstre B, zestre K/fetii K]femei B|| 32 moarté K/nici K/viață K|| 33 dei K/bunătăția B|| 34 frumuseția B, frumusețe D/înțelepciunia B|| 35 vria B/așa K|| 36 aceasta C,D|| 35—36 pe aceasta vrémia, precum multe vedem B/vedem K|| 37—38 așa atunce pentru defăimare și pentru răutăți rămînea nemăritate K/așa B/defăimare B/rămînea C||

12. Să fie vorba fétii blîndă și rar<ă> și așa, cu voroavă scumpă cum cu rușinare. Ieron<imus>.

13. În toată vrémea rușinare<a> în tot locul cu sine aduce cuvioas<ă> față. Val<erius Maximus>, 4, 5.

14. De multe ori întru femei să ațită răutate pentru dzăstrile multe. A<u>son<ius>, Monu-sei <= Monosyllabon>.

O, vac pofitoriu, pre care femeile nu cu
 avuțiile părinților, făcute din osteneală, ce cu
 înțelepciune, cu mintea sa agonisite, nedej-
 duia! Fost-au acel vac, ca să dzicem de iznoavă
 5 aceasta, adevărat de aur, când nice fata pentru
 neînzăstrarea tătine-său viu nu să teme, a
 nice tatăl murind, pentru că i-ar rămânea
 fata neînzăstrată, nu avea durere.

O, blăstămat să fie acela ce întâi au adus,
 10 o Romo, aur în casăle tale!

O, blăstămat să fie acela ce întâi în cămări
 au strînsu bani, care lucru au făcut pre Roma
 așa de bogată cu avuții și așa săracă de
 bunătați!

15 Cine au făcut fetele țaranilor lesne să să
 mărite și a sinatorilor să rămie nemăritate?
 Cine au făcut, de fata celui bogat, nerugat
 să o ia, iară celui sărac, ce are bunătațe, nice
 rugîndu-să să nu o ia? Cine au făcut mai întâi
 20 cea ce cu un ban să să mărite, decît cea ce
 iaste cu mii de bunătați? Nu vom dzice aici,
 carne de carne biruită să fie, ce de răutate
 deșertare că s-au biruit; că cel lacom mai
 multu scotește a avea astădzi muiare bogată,
 25 și grozavă, decît săracă și bună.

O, nenorocite femeilor care nascu, mai nenorocite
 fetele ce să nascu, căroro la măritat
 nemică blagorodie celor mai mari, nemică
 voe părinților, nemică minte părinților, ne-
 mică frumuseță chipului, nemică întregie
 30 vieții nu folosște!

O, vac afurisit, în carele fata omului bun
 de nemică nu să iscodeste, fără de ar fi bine
 bănoasă, niceodată că nu va afla bărbat.
 35 Iară în vacul cel de demultu nu viețuia așa.
 Că pe vremile cele de demultu, la tocmala
 nuntelor, întâi de chip, pre urmă de folosuri era
 întrebare. Iară pe acestu vac întîi de avuție,

15. Ce vor să ispră-
 vască pravilele unde
 stăpînește singur ba-
 nul? Arbit'er Petro-
 nius>.

16. Bunătatea cu sără-
 cie va petrece. Ovi-
 d<ius>, Cătră Pis<on>.

1 pofitor D/fimeile D, muerile K/cu]intru B|| 2 den C,D/osteneală B,K/cu]intru B|| 3 înțelep-
 cîuniali B, înțelepciunea D/minte a sa agonesite, nedejduia B/și cu mintea K/nădă;duia
 K|| 4 au fost K/dzic B|| 5 nici K|| 6 nedzestriali B, neînzăstraria C, neînzăstrare K/nu
 să tème B|| 7 nici D,K/murindu B/i-ari rămînea C]au lăsatu B|| 8 fata-ș B||
 m. 14 lipsește K/nu avia B/duréria B, durere K|| 9-10 lipseșc K|| 9 ce]care cel întâi B||
 11 acela ce]carele B/întîi B|| 13 așa¹ B,C, așa K/așa² C, așa K, așa de B|| 15 fiatele
 B, fetele D/lisne B|| 16 senatorilor B/rămîia B|| 17 de]ca K|| 17-18 celui]acelui¹⁻² B/să o iai
 K/iar a celui K/sărac fata B/lipsește ce are bunătațe B/nici K]ne D|| 19 să nu o iai K/mai întâi
 B|| 20 cea¹]cine B, cea² C/lipsește ce¹ D]ce are bunătația cu un ban B/ca cea ce cu un
 ban mai întâi să să mărite K/du]pă mărite adaogă mainte D]cea² K, acéia B|| 21 iaste C,K/
 aicia B, aice C,D,K|| 22 de]pe K/carné¹ B|| 23 deșartare D, deșartă K/s-au biruitu B|| 24 soco-
 tiaste B, socotește C, socotește K/a avia B/astăzi a avea muere K|| 26 fimeilor D, mueri
 K|| 27 fetele K/care să nascu B|| 28 nemică¹⁻² K/bl<a>gorodnie B|| 29 nemică¹⁻² K/voia B|| 30
 frumusiațe B, frumusețe C,D/nimică K,D/întregime K|| 31 nu folosește K|| 32 care
 B,D,K|| 33 nemică K|| 34 bine bănoasă]bogată K/niciodată K|| 34-35 nu va afla bărbat în
 vacul său. Iară de demultu B|| 35 iar K/de demult C, di demultu D/așia B, așa K|| 36 vrémile
 B/ cea de demultu B/cele K|| 37 întîi B]pe B, K|| 38 iar K/întîi B/avuții B,K||

apoi de chipuri întrebare iaste. Așjidirea, pre acela vac de aur întâi de bunătate era voroava și pre urmă, isprăvindu-să nuntele, can cu șagă să întreba de avére.

- 5 Camill, după ce au luat izbîndă de pre franțoji, avînd un fecior ca acela, carele așea pentru multă frumusețea chipului său, cum pentru numele tătine-său, mulți crai a-l lua fecior de suflet și mulți boiari sfetnici poftiia
- 10 să-l aibă ginere, carele fiind de treidzăci de ani și tată-său mai mare de 60 de ani, cum sfetnicii și boiarii, așea craii și streinii, ca să să însoare, mult îl supăra, iară el și de aducirea aminte a priiatenilor și de supărarea strei-
- f. 134 15 nilor neclătîndu-să, toate le lepăda. | Și întrebîndu-să Camil căi n-ar alége feciorului său muiare, în care și lui întru tineretă viață cu odihnă și șie la bătrînetă odihnă ar nădăjdui, eu, dzice, muiare feciorului meu
- 20 nice dau, nice voiu da. Că unii fetele sale bogate, alții bl<a>gorodnice, alții tinere, alții frumoasă mi-au arătat; iară care ar dzice că-i va da fată aliasă întru bunătate nice unul nu s-au aflat. Așea Camil, precum întru
- 25 biruirea lucrurilor cu tărie lucrate, așea pomenirea cuvintelor sale vécinică agonisêște.

Pentru aceasta, Favstino a mea, am dzis acéstia, de vréme ce-ț aduci fata la meidian, în Capitolium o arăți, între cei ce să bat la

30 sabie a prăvi și la prăvitul jocurilor a fi o slobodzi. Și ce-i mai nevrédnic lucru, pre dînsa fiind cu vîrsta prea tînără și tu, nefiind așea bătrîna, cugetînd pin căile amîndoaă a orașului și rîpile rîului petréceti. Măcar

35 că aceasta nu hulescu că aș socoti a fi fata ta rea, ce căci îi dai slobodzanie ca să nu fie

17. Nemică nu-i mai nesuferit lucru, decît muierea bogată. Iuvinai, 6.

18. Toate muerile bogate poftescu slujbă. Seneca, I, *Controversiae*, 6.

19. Muierea fără rușine nice dănăoară nu-i frumoase.

20. Timplările deprind a deșchide cale păcatelor. Amvroskie, I, *Timcotei*, 4.

21. Trebuie să fie ascunsă muierea, să nu o știe toji. Plutarh.

1 iaste C, K/Așjidere B, Așjidere K/pe B// 2 acel K/întîiu B/bunătatea B// 3 pe B/isprăvind K/nuntile D// 4 averi B// 5 Camillu B, Camil D, K/după ce-au luat D]după ce luă B/au luat biruință și izbîndă B/di pre D/franțuj C// 6 avîndu B/fecior B, D/care B, K/așia B, așa K// 7 multe C, *lipsește* K/frumusiațe B, frumusetă D, frumuseța K/a chipului D// 8 numiale B, numile D/tătini-său D// 9 fecior B, feciori D/boeri K/sfetnici B, svetnici K/pohtiia D// 10 ginire B/carile D, care B/triidzăci D, treizeci K/30 ani B// 11 tatăl său K/șasăzeci K// m. 16, 17, 18 și 21 *lipsesc* B// 12 sfetnicii B, svetnicii K/boerii K, boiarii Rîmului B/așia B, așa K// 13 să-ș însoare fecioru B/multu C, *lipsește* B/iar K/aduciare B, aducerea C, aducere K// 14 aminté B/priiatinilor C, D, prietinelor K/supărare B, K// 16 căce B/n-ari aliage B, n-ari alége C, nu ar alege K/feciorului D, fecioru-i său B// 17 muere K/tinlarétia B/viață D, viață K// 18 și luis K/bătrîneté B, K/odihna B/nedejdui C, D, nădăjdui K// 19 feciorului C, D, fiului K/muere K/feciorului meu muiare B// 20 nici ¹⁻²K/voi da B, K/fiatel<e> B, fétile D// 22 frumoase B/mi-au arătat C, iar K/carii D/ari dzice B, va dzice K// 23 că va da B/fata B, K/aleasă B/bunătatea B/nici unul K// 24 așia B, C, așa K// 25 biruiria B, biruire K/așia B, așa K/pomenire B, C, K, pomeniri D// 26 cuvintele C, D, cuvintile D, cu cuventele B/viacinică B// 27 aciaște pentru aceasta B/acéstea C/a mia B, a me K// 28 aceste K, *lipsește* B/vreme K/ce-ți K, că-ți B/duce C, a duce D// 28—29 fata la priviriște frunte o arăți B// 29 bat]aibă K// 30 sabia B, sabii D/*lipsește* și la prăvitul D/privitul K, prăvit C, prăviria B// 31 ce-i]ce este K/nevrednic B, C, K// 32 fiindu B/pria B, pre K/nefiind]a nu fie B// 33 așia B, C, așa K/prin căile K// 34 petriaceți B/macar B, K// 35—36 fata rea D/ria B, reea C/slobodzenie B, K//

bună te vădz. Créde-mă, Favstino, de dragos-
tea cărnii ce să atinge, nice celor prea tineri
a créde trebuie, nice de cei bătrini a nedejdui
bine nu trebuie; ce foarte fără grije întru
5 amîndoi ca să fugă de tîmplările păcatului
toți. Pentru acéia fétele călugărițile între
zidîuri închisă să țin, ca tîmplările careli să
ivăscu pre uliță să le feriască nu ca céle mai
nebune, ce iubăscu a fi osăbit, ce ca céle mai în-
10 ălélpte ce de adunare fug.

Să nu dzică cel tînăr că iaste tînăr și-i dragă
bunătatea. Să nu dzică bătrînul că iaste
bătrîn și ostenit, că și cei săci butuci să întorcu
în cărbuni și parul vérdé în para focului să
15 afumă. Adecă măcar <de> ar fi oarecare mai
tare decît diamantul, cînd petrécé între bărbați
și unde să apropie de foc, adecă mîuarea ca o
ceară să moae. Nu putem a nu priimi, măcar
că s-ar pune suptu foc lémnele, cărbunii
20 că s-ari stînge. Iară pietrile de pururea ard,
într-acestaș chip și carnea această ruptă
(stricată), măcar că s-ar supăra de boale, de
multe ostenéle că s-ari usca și de îndelungați
ani că s-ari petrécé, iară de pururea focul
25 simțirii den lontru, încremenit întru oasă
petrécé.

Ce folos iaste bunătate a lepăda și a nu
priimi firea? Care cal așa de slab și stricat,
vădzind iapele, nu o dată, ce și a doa <oa>ră, nu
30 nechiază? Care bătrîn așa de femeiatec,
care tînăr așa de curat, carele vădzind co-
pilele, nu o dată, ce și a do<ua> ora, să nu
suspine? Întru lucrurile voii, că ar fi buni
ori carii nu dzic; iară întru a firii, fieștecare
35 slăbăciunîa sa să o mărturisască trebuie. Focu-
lui, de vei depărta lémnile, a arde va părăsi.
Sosind vara, părăsește groaza ernii. Pre mare,
dacă încetiadză vrémia cea rea și să face

22. Cu grije iaste a-
mestecaria femeii cu
bărbați.

23. Para aproape iaste
de fum; fumul a să
aprinde nemică nu poa-
te, iară de pară poate.
Plaut, <Curculio, sce-
na 1>.

24. Ce nu îndrăznește
dragostia <a> cîre?
Ovid<ius, Fasti 2>.

25. Celor slabi vina cît
de mică triacă. Ovi-
d<ius, Remedia amoris>.

1 vădzu B/crédi-mă D/de]în K/dragostia B, dragoste D,K// 2 nici K/lipsește B/cialor B/pria
tineri B, pre tineri K// 3 criade B,C/nu trebuie B,K/nici K/nădejdui B, nădăjdui K// 4 ce
precum grije B/grijă D/între K// 5 lipsește de B/întimplările K, tîmplări<e> B// 6 lipsește
toți B/aceia K/fiatéle B, fetele K/călugărițele C,K// 7 zidîuri C, ziduri K/întimplările
K/carele C,D, care B,K// 8 pe B/feriască B,C,K// 9 osebite B/lipsește ce ca céle D/cele K//
10 înțeliapte B/lipsește ce B// 11 iaste C,K/și i-i D, și îi este K// 12 bunătatea B, bunătate K/
iaste C,K// 13 butucii cei săci K// 14 viarde B, verde K/in²întru B// 15 adică D/macari B,
macar K// 16 decît]de A,B,C/petriace B// 17 adica D]de B/muere B]de muere, adecă
ca o ceară K// 18 moae] înmoșadză B/nu puțiam B/macari B, macar K// 19 s-ari pune
B/lemnile D,K, lemnul B// 20 s-ar stînge K/iar K/di-a purure K/ardu B// 21 întru acestaș
K/carne B/lipsește ruptă K// 22 fără paranteze K/macari B, macar K/s-ari supăra B/boală
B,K// 23—24 ostenele K/s-ar ¹⁻²K, s-ar ²C/petrécé B/iar K/de pururia B, di-a pu-
rure K// 25 simțirii D]cunoștinței B/din B/din lăuntru K/încremenitu B, încriamenit C/in-
tru]în K/oase B// 26 petriace C, petrece K// 27 iaste C,K/bunătatea B, bunătatea D// 28 firia
B/așa B, așa K// 29 vădzind C,D,K/care vădzind B/iaple D, epile K/a doa oară B, a doara C,
a doo oară K// 30 neheadză B// 30—31 așa ¹⁻²B,C, așa ¹⁻²K/fimefiatic D, mueretec K/lipsește
carele D, care B,K/vădzind C,K// 32 copilile B,D,K/a doa oară B,C,D,K// 33—34 a voii că
nu ar fi bun oarecari B/buni]bine D/iar K// 35 slăbiciunea B, slăbiciunîa C, slăbăciune K/
să mărturisască B// 36 lămnele B, lemnele C,K/părăsi C// 37 sosind B,C/părăsește K//
38 dacă B/încetiadză C/părăsește B/vrême D,K/cea rîia B, cea ria C, ce rea K//

linește, părăsăscu valurile. Dacă apune soarele nu mai luminiadă pământul. Acéștiá aicea radzimă, cá atuncea să va pária cá au părăsit | carnea despre a nu ne aduce noaă supărări, f. 134^v 5 cînd o vom vîdea în gropniță adunată. Den carne ne naștem, întru carne viețuim, întru carne murim. Și așea, mai curund viața cea bună, decît carnea cea rea sfîrșit va avea. De multe ori bucatele céle mai bune să strică 10 în cuptoriul cel împuțit și vinurile céle bune ăau miros greu din vasăle céle necurate. Adecă oricît de curate și de avute ar fi faptele vieții noastre, iară de pururia slobod vîntu împuțit a cărnii slabe. 15 Acéștiá pentru aceasta dzic, Favstino, cá de n-au putut pre pîrăul curătoriu șanțul (ca să grăescu așea), cu nășipul celor bătrîni făcut să-l potoală, cum va sta împotrivă pîrăului gardul moale îngrădit? Giugul care 20 vaca nu l-au purtat, cu multu mai puțin nu-l va purta vițea. Tu, caré ești mumă, de nu sprejenești carniá întru adétiul, nice aceas-ta, fiind fata, acéiaș nu va face. De vor să deprindă bine pre fétele sale 25 giupînésăle romanice, acéste pravile să le păzască foarte. De vād pre fétele sale cá a îm-bla li-i drag, fluerile să le frîngă. De îmblă cu ochii vîmînd, să-i scoată ochii. De le mănîncă urechile, să le astupe. De li-i drag a șopti, 30 să le coasă gura. De vor să dea ceva, sau să ăa, mînule să le tae. De îmblă rău desfrînat, de vii să le îngroape. Cá fétií céi réle, pentru dzéștriá, moarte, pentru haină, viermi, pentru casă, gropniță să cuvine. 35 Și așea, Favstino, să ții sfatul meu și de pof-tești să te bucuri de fata ta, vrémia ei cu caré s-ar putea strica să nu-i dai. La popriala casii multe popréle trebuescu, căriă, de vei lua o popriá, toată popriala cade. Adecă, așea sintu de slabi fe-

26. Bucatele oala <le> strică. Plut<archus, De liberis educandis>.

27. Primejdiiile dentru pildă a le feri ni să cade. Sidconius Apolinaris, 3, Carte 22

28. Frica temeiuł sănă-tății ăaste. Tertul <lian-us, De cultu femina-rum>.

29. Giocul de multe ori gătiază dragoste. Ovi-dius, Arcs amato-ria, 3.

1 liniște B,D/părăsăsc C, părăsind D/daca B/apună B/soariale B, soarile D,K// 2 luminează B/acéstea C, acéste K/ăice B,D, aică C// 3 radzimă B,C,K/atuncea B,C,D,K/părea K/c-au părăsit B// 4 a nu nă aducă B/supărare D// 5 vedă B, vedea K/din B,D,K// 7 așia B,C, aș K/viiața D, viiața K// 8 carne D,K/ce rea K/rria B, rrea C/fîrșit B/avia B,C// 9 multé B/bucatile D/ciale C, cele K// 10 cuptoarele céla împuțite B/céle]célia B, ciale C/vinul cel bun ăa miros K/măi bune B// 11 den C/vasele B,C, vasele D/cele K/ădică D// 13 iar K/de pururea C, di-a purure K// 14 slabe]noastre D// 15 Aciaște B, Acéstea C, Acéste K// 16 pîrău D// 17 fāvă pā-ranteze K/ășia B,C, așe D, aș K/nășipul B, K// 18 lipsește făcut K/potoale B/împotriva B,D,K// 19 giugul C,K// 20 n-au purtat B// 21 nu va purta vițiaoa B/vitaoa C,D, vițea K/care B,K/mumă]immă B// 22 sprijiniăști B, sprijinești D, sprijinește K/carne K/adétiu]darea K// m. 26, 27 și 29 lipșesc B/nici K// 23 fată K/fata ta B/ăcia K// 24 fetiale, B, fétiile D/sale] lor K// 25 giupînésele B,C, giupînésele K/romancia B/ăciaste B, acéste C,K/praveli K// 26 fiate B, fétiile D/lipșeste sale B]lor K/umbla K// 27 le este drag K/umblă K// 28 scoată B/de o mănîncă B// 29 urăchile B/să-i astupe B/de le este drag K// 30 dia B// 30-31 de vor să ăa ceva sau să dea, mînule D// 31 ăa K/mîniile K/umblă K/desfrinate B// 32 de vie B,D/fiate B/cei B, cei C, celii K/rélia B// 33 dzéstre B,C,D,K/haină]hnană B// 34 case B/i să cuvene B// 35 așia B,C, aș K/pohtești D// 36 să ăia bucuri B/vrémia C, vréme K/care B,K// 37 s-ari putia B/popreala B, propriala K/casei B, casăi D// 38 propele K/de vii lua D/popreala B, poprea D, propea K// 39 adică D/ășia B, aș K/sint B,D,K/slabe B,C,D,K/fimeile D, muerile K//

meile, că abiia de o mie de păzitori de să
 pot străjui; iară de o mică clipală a vre-
 mii să strică. Cîte de multe au fostu réle,
 nu căci au vrut să fie așea, ce că singure
 5 au deschis vrémia sau tîmplarea, cît într-
 altu chip nu putia. În putéria mea iaste
 a face războiu, iară în putéria mea nu
 iaste a lua izbîndă. În putéria mea iaste a
 întra pre mare, iară în putéria mea nu iaste
 10 a eși din primejdîia ei. În putéria muerii
 iaste a să arăta vremii, iară după ce s-au arătat
 ei, în putéria ei nu iaste a să feri de vină.

URNÉȘTE MARCO AVRILII, ÎMPĂRATUL,
 VOROAVA, SFĂTUIND PRE FAVSTINA
 15 ÎMPĂRĂTIASA CA SĂ NU LASĂ FÉTII VRÉME
 DE PĂCĂTUIT. CAP 11

Iară, Favstino, nu vei dzice că fata ta cu
 nime nu grăiaște, ce n-ai audzi-o tu; sau cum
 n-ari videa pre nime, pre care nu l-ai videa
 20 tu, sau că nu s-ari ascunde să nu s(e) afe de
 tine, sau ari putea face vreo tocmală cu cineva
 să nu știi tu. Ce? Au tu nu știi că ei plini de
 răutate cu sudalmă să pricescu între sine,
 iară cu dragoste de-a tocma aprinși cu min-
 25 țile între sine vorbăscu? Dragoste noaă, caria
 f. 135 întru primăvara vîrstii dentru singele proaspăt
 izbucnește, venin iaste ce cură prin vine,
 otrava caré de sirg pătrunde mațile, rosură
 de care mădulările de pripă să usucă, nădu-
 30 șală caré îndată zugrumă inima (omului)
 și a minții cei bune cîuma și moartea.
 Ce aș dzice nu știu, măcar că ce aș vrea
 să dzic aș ști. Nice dănăoară dragoste în limbă
 n-am avut, să nu fiu simțit durere prea grîa
 35 în lontru, înpieptu.

30. Nime îndelungu
 nu-i fără grijă, care
 iaste aproape de pri-
 mejdii. Chiprian, 1,
 Carte 11.

1. Pentru acția prea
 tari trebuie să să pă-
 zască ochiul, căci iaste
 ușea inimii și vesti-
 toriu. Avgust<in>, Vor-
 bă 31.

2. Cu cît să acopere
 mai multu, cu atita
 să descopere mai mul-
 tu. Ovid<ius>, *Metamor-
 phoseon*, 4.

1-2 că de-biia de să pot de o mie de păzitori străjui B/păzitori] străjuitori K/străjui]
 păzi K/iar K/de mică B/clipală] minuntă K// 3 vrémii B/cît K/réla B// 4 vrut]fost K/așia B,
 C, așa K/ce singure K// 5 vrémea C, vréme K/tîmplare B,K// 5-6 într-altu chip a face nu putia
 B/nu putea K// 6-7 putéria C, putéria 1-2C, putéria 1-2K/mia 1-2B,C/iaste C,K, lipsește B/iar K/nu
 iaste C,K// 8 a lua dobîndă și izbîndă K/izbînda B/putéria C, putéria K/mia B,C/iaste C,K, este
 B// 9 pre]în K/maré B/iar K/putéria B,K, putéria C/mia B/nu iaste C,K// 10 den C/
 putéria C, putéria K/muiarii B// 11 iaste K/vrémii B/iar K/ce]cia C// 12 putéria C, putéria K/ei]
 sa K/nu iaste C,K// 13 ante titlu Cap al șeasăle B, Cap 11 K/urniaște C/Avrelie B, Avriile
 D,K// 14 sfătuiindu B// 15 împărăteasa B/ffiatei B/vrémia B// 16 păcătuitu B/lipsește Cap 11 B//
 17 că]cum B// 18 nimine K/grăiaște]vorovești K// 19 n-ar vedea B, n-ar vedea K/nimine
 K/vedia² B, vedea K// 20 nu s-ar ascunde K/să nu să afe B,K// 21 ari putia C, ari pute D, ar
 putea K/vréo B// 22 să știi tu D/că cei plini B// 23 răutatia B/sudalme B/sine K// 24 iar K/
 dragostia B/întocma K/mințele K// 25 sine K/vorbesc K/dragostia B, dragostea D/care
 B,D,K/cară C// 26 dintru singele B,D,K// 27 izbucniaște B/iaste C,K/ce] caria
 B/prin]pen B// 28 care B/sirgu B,D,K, sirg C/mațele B, mațele C,K/rosura K, rosuri B// 29
 lipsește de pripă D// 30 care B,K, careli D/lipsește omului B, fără paranteze D,K// 31 ceii bune
 B/moartia B// 32 macar B,K/căci aș vrea D// 33 știe B/niciodată K/dragostia B// 34 să nu fi K/
 simțitu B, simțit D/duréria B, durere K/pria grîa B, pre grea K// 35 în lăuntru K/piept C//

Ovidie, carte *De meştersug iubostelor*, dzice:
 Iastei uboste nu ştiu ce, vine nu ştiu de unde,
 să sloboadă nu ştiu de unde, să naşte nu ştiu
 cum, să aprinde nu ştiu cu ce, să simte nu ştiu
 5 când, pişare nu ştiu pentru ce. Aşijdirea ibo-
 stea otrăvitoare, scoţind carnea afară, singile
 cel din lontru den maţă ne varsă noaă. Ce ar
 vrea Ovidie pentru aciaste cuvinte nu înţă-
 leg; iară când au grăit acéstea cuvinte, întru
 10 acéa socotială, ce şi eu acmu sintu, că au fostu,
 ştiu. Carele între sine au iboste, Favstino,
 den inimă ca nişte oglindzi fumadză, în somnu
 vorovăsc, cu sémne grăescu. Că multe cu-
 vinte denn afară, a prea mare în lontru dragostii
 15 semnu iaste; că a marei dragoste în lontru,
 tăcere denn afară face. Aprinsă céle den lontru,
 cu dragoste, fac mută limba den afară, carele
 pentru cîa întru iboste viaţa că ari avea,
 gura închisă trebue.
 20 Iară pentru să nu socoteşti că-ţi spuîu ţie
 poveşti, acéstea ce dzic le voi arăta deşchis,
 cu istorii vechi.

Pre mormînturile vechi, de la zidirea Rîmului
 ani 270, aflăm pre Hestrosul, tînărul roman
 25 mut şi pre Verona, fata latinilor preafrumoasă,
 mută să fie fostu, carii în jocurile ce să făcusă
 în muntele Chellii, vădzindu-să amîndoi, să
 aprinsără de dragoste între sine amîndoi.
 Că fiind mintîa lor aşea sloboadă spre dragoste,
 30 cu limbile spre voroave legate <erau>; care
 lucru cum la videre de mirat, aşea de spus
 acmu necredzut ar fi. Că copila den Solona
 la Rîm şi tînărul den Rîm la Solona 30 de ani
 vrême şi încoace şi încolo îmbla, cît nice
 35 lua sama nime, niceodată ei nu voroviăa,
 pînă după ce au murit bărbatul latinii şi

3. Dragostea pre taină
 rea, scădere adevărată.
 Plaut, *Curcul<io>*, 1.

4. Mai multu iaste a
 să aprinde cu mîntea,
 decît cu trupul. Ave-
 gust <= Ambrosius,
Contra Symmachum>.

5. Prin ochi la inim<ă>
 iaste calea deşchis<ă>.
 Petrar<ca>, 2.

1 cartia B, cartea D, în carte K/meştersugul B/iubostilor K/iubitorilor D|| 2 iaste C,K/iu-
 bostia B, iboste C,D,K/vene B|| 4 să simte B,D,K|| 5 cându B/piere B/aşijderia B, aşijdere K||
 6 iubostia B, iubostea K/scoţind B/carnia B, carne D/singiale B, singele C,K,singile D||
 7 den lontru D, din lăuntru K, din nontru B/din maţe B,K, lipseşte D|| 8 ari vrea B/pen-
 trucestea C, pentru aceste D, printr-acéstia B, printr-aceste K/cuvente B|| 9 iar K/cîndu B/
 acéstia B, acéste D, aceste K/cuvente B/intr-acéa B, întru acéa K|| 10 socotială B/acum K/
 sint B, K, sint C|| 11 care B,C,D/intru sine K/iuboste B|| 11—12 au dragoste din inimă, Favstino
 K|| 12 din inimi B/afumiază K|| 13 vorovăscu B/sianné B, semne K/căcu B,K/cuvente B|| 14
 din afară K|| 14—15 a pre mării dragoste sãmnu iaste K/pria mare în luntru dragostei sãmnu
 iaste B/sãmn D/iaste C/a mării K/dragostei B/in lăuntru K|| 16 tăciere B, tăcerea C,D/din B,K/
 aprinsia B/ciale B, ciali C, cele K|| 16—17 din ¹⁻²B,D,K/lăuntru K/dragostia B/care D|| 18
 pentru cea C, pentru ce K/petriace B, petrece D/iuboste B,C,D] dragoste K/viaţa D, viaţa
 K/ari avia B,C, ar avea K|| 20 Iar K/să nu socotişti B/că-ţi spuîu B, că-ţi spun K/lipseşte
 ţie D|| 21 poviaşte B/minciumi D/aciastia B, aceste K/lipseşte ce D/le voîu B/arata K/deş-
 chise B|| 22 pria vechi B, pre vechi K, véchi C|| 23 Pe B/di la D/zidiria B, zidirea C, zidire K||
 24—25 pe ¹⁻²B/Hetruscu B, Hestruscul C,D, Hestruscu K/litinilor B, lătinilor C,D] pria-
 frumoasă B, prefrumoasă K|| 26 zic să fi fost mută, care K/ce le făcusă K|| 27 muntéle B/Chelii
 B,K/vădzindu-să B,K/lipseşte amindoi B|| 28 aprinsă K/lipseşte între sine K|| 29 mintea
 C, minte K, minţile B/aşia B, aşa K/slobodă D,K, slobode C/spre]de D/dragostia B|| 30 limbele
 K/voroavă K|| 31 vedere B,D,K/aşia B,C,aşa K|| 32 acum K/din B,D,K|| 33 din B,K/30
 ani B|| 33—34 vreme de treizeci de ani şi încoace K|| m. 5 lipseşte B/vrémia B/şi-ncoace D/
 umbra K/nici K|| 35 nimine K/niceodată K|| 36 după cîa C/cînd K/au murit]muri B/litinii B||

mușarea lui Hestruscu, cunoscându-să lucru, amîndoi să luară cu nuntă. Dentr-acești muți s-au născut fecior, pricina a preanorocitului niam a Știpionilor noștri, carii mai multu cu armele, 5 decît cei mai mari cu limbile, mai vřednici au fostu. Socotéște, dar, lucru deosăbit, cum muților, neavînd limbă să grăiască, nu li-au lipsit mintea, a căriia scaunul iaste inima, cu caré n-ar fi grijit de ale sali dragoste.

10 Ce voiu dzice <de> Masanessa, feciorul de craiu a numidinilor și Sofonesba, femée aliasă a Carthaghenii, carii întru marginia timpinîndu-să între sine și el arătîndu-ș pofta sa și ia înțălegînd acéia, rumpînd vîsla fricii, 15 lepădînd cîrma rușinării, de sirg slobodziră vétrilile inimilor și corăbiile trupurilor între sine să adunară. | Din ce și prăvala cea întii a ochilor și cunoștința amîndurora și a dragostelor împreunare și a trupurilor adunare 20 și lipsa cinstii și scăderia numelui, într-o dzi, într-u<n> ceas, în clipală, întru trecirea acelui vas, că s-au isprăvit, deșchis lucru iaste.

f. 135°

Ce vei mai multu decît atîtea să ți să spue? 25 Au nu știi că Elena griaca și Parid troian cu niamurile așa de despărțite, cu țărle așa de depărtate fiind, dentru una vidîari, într-o capiște oarecaré cu voile așa s-au încléit, cît măcar că Parid spre <a> o apuca 30 pre dînsa puțină inimă avea și tărie, iară ia, nesocotind că s-ari prinde și acmu îndemîndu-l că va (isprăvi) izbîndi, nemică nezăbăvind, Paris perirea tătine-său, Elena bărbatului său ocară și amînduror moarte, a stăpîniei stîngerii, a tot vacului vorbă, numai 35 dentru o videre au arătat pricina.

1 mușare B, muere K/Hetruscu B/cunoscîndu-ș B, și cunoscîndu-să K/lucru K|| 2 să luară amîndoi K/cu nuntă] cumnați K/Dintr-aceștia B, Dentr-aceștie B, Dintru acești K|| 3 fecior D, feciori B/pre B,K/neam B|| 4 n<o>ștri B/mai cu mult B/armile K|| 5 vřednici C,K|| 6 socotești C, socoțește D/dară B,D/deosebit B|| 7 muții K/neavîndu B/nu le-au lipsit B, nu li-au lipsit K|| 8 mintia B, minte D,K/scaunul D,K/iaste C,K, este B/inema D|| 9 lipsește cu K/căria B, care K/nu ar fi D/sale B,K/dragostia B, dragosti K|| 10 ce voi zice K/Masanessa K, de Massanissa B/feciorul B,D, fecior K|| 11 numidelor B, numidenilor D,K/Sofonisba B,C/feméa B, fimée D, muere K/aleasă B,K|| 12 Carthaghenii B/care D/margenea K/întimpinîndu-să K|| 13 sine K/pohta C,D|| 14 ia K/întelegîndu-ș B/aceia K/rumpîndu B/fricăi B|| 15 sirgu C, sirgu D,K, sirg B|| 16 vétrile B,K, vétriliile C/inimilor D/cărăbiile K|| 17 sine K/Din căia B, lipsește D/privala K/cea]ce K|| 18 cunoștința D|| 18 și a dragostilor B, și a dragostilor K, și dragostelor D|| 19 și adunaria trupurilor B|| 20 scăderea C/intru dzi C,D, întru o zi K|| 21 într-un ceas B, întru un ceas K/in]într-o B/in clipală]întru o minută K/tréciare B, trecerea C, trecire K|| 23 iaste K|| 24 Ce vii D, ce voiești K/mult C/decît] de B/atîta B/să-ți spuî B|| 25 Ileana B/greaca B/Pared D, Paris K/traian A, trăian K|| 26 neamurile B/așia B,C, așa K/despărțite]depărtate K/și cu țările K|| 27 așa B, C, așa K/departate K/Dintru una B,C, dintru o K/vederia B, viderea C,D, vedere K|| 28 întru o K/oarecare B,K, oaricare D/așia B, așa K|| 29 încliat K/înclit K/macari B, macar K/Paris K/spria a o apuca B, spre a o apuca C,K, spre a o apucarea D|| 30 avia B,C/tăria B/iar ia K|| 31 nesocotîndu B/s-ar prinde C,K/acum K/îndemîndu-l pre dînsu B,K|| 32 lipsește isprăvi B,D,K/nimică K/nezăbovind B, K|| 33 perire-i B, perire C,K/tătini-său D/Ileana B, Eliana D/bărbatului ei K|| 34 ocară-i B/amîndurora B,K/moarte-i B,D/stăpînirii K|| 35 stîngerii B, stîngere K/vacul K/vorbă-i B, vorba-i D|| 36 dintr-o B, dintru o K/vederia B, vedere K||

6. Prin ochi inima nespus a urma deprinde. <Grigorie de> Nazian<z>, Pentru mueri.

7. Doi, ce să cunoscu și de departe să închină unul altuia. Ada<giu>.

8. Cela ce pentru înșurăciunia să duce la locuri depărtate, sau pre alții a-i vicleni în inimă are, sau el să amăgiaște. Ada<giu>.

La Alexandru Marele, carele ducă oști asupra amazonilor, doamna și povoața amazonilor și la chip și la înțelepciune aliasă, pof-tind să margă și să vadză pre Alexandru, au

- 5 venit într-o rîpă a oarecărui pîrău, unde vreun ceas zăbăvind, unul spre altul cu tă-cere prăvind, să întoarsără la taberi-ș, lauda hatmanilor întru desfătările dragostelor în-torcîndu-să.
- 10 Pir, acoperitoriul neclintit a tirentinilor și a Epirotelor împărat vestit, făcînd războaie în Țara Italiei, au venit la Neapolim, unde nice mai întîi, nice mai pre urmă, nice o dzi că n-au mai fostu să știe. Stăpîniia atunci
- 15 în Neapolim Ghemelichia, de niam aliasă și la chip foarte frumoasă, a căriia, săraca, și îngrecarea și nume rău în Țara Italiei și izgonire și după naștere și moarte, care de mîna frăține-său zugrumare într-acia dzi
- 20 i-au adus.

Pre Marco Antonie, ibovnicul său, Cleopa-tra în Vithiniia, în pădurea ce să chie-ma Sethem l-au priimit, cu mare ospătu. Caré, măcar că ia nu era așa cu nume bun, avea

25 lăcaș femeescu foarte smerit. Și așa, făcîndu-să ospățul îndelungat noaptea, pădurea foarte diasă, această pădure au fostu a co-pilelor de să ascundea și a tineretii romanilor acoperire, istiață socotială. Că fiind 60 fete

30 a senatorilor, 55 între tufele acei păduri era gréle, care lucru au fostu și pildă foarte rea cătră cei supuși și defăimare au adaos Cleopatrii și i-au micșurat cinstea lui Marco Antonie.

Ce dzic de acești puțini, acéstiăș de alții

35 aș putea dzice. Nice bărbații toți bărbați, nice femeile toate femei nu sintu. Care pentru acéia ce am <a> dzice, dzic, caré ar mușca

9. De pofța prea mare vintrile plin<e> să face. Marot, <Chanson, 26>.

10. Ce lucru sănătos mai rămne muerii pierdzindu-și rușinia? <Titus> Livcius, Carte 1.

11. Ochii pre noi pururea, în toate răutățile ne aruncă. Fabcius Quintilianus, <Declamations>, 1.

1 La Marele Alexandru K|Marile D|caria B, careli D|ducea C, duce K|| 2 și doamna B|povoața B,D,K|| 3 chip|cap D|înțelepciunia B, înțelepciune C|aleasă B|pofindu B|| 4 lîpșeste și B|| 5 au vinit C,D|întru o rîpă K|oarecărui B,K, oarecărue C, oaricărui D|| m. 8 și 11 lîpșesc B|| 6 vreun|ca la un B, ca un K|zăbovind B,K|| 7 tăcéria B, prăvind cu tăcere K|întoarsără|înturnară B|la tabere-ș B,C, la tabără-ș D, la taberele lor K|| 8 dragostilor K|| 10 acoperitoriul K|neclintit| neclătit D,K|tarentinilor B, tiritinilor D|| 11 Epirotilor K|| 12 Italii B|Neapoli K|| 13 nici ¹⁻³K|mai întîi|mainte B|nice pe urmă B|| 14 atunce D,K|| 15 Neapoli B,K|neam B|aleasă B|| 17 îngrecare B,K|Italia D|| 18 izgoniria B|naștere B, naștere C|caria B, care K|| 19 frăține-său K|sugrumare B|întru acéia K|acéia B|| 21 ibovnicia sa K|| 22 chema B,C,K|| 23 Sethim B,Sefim D|care B,K|| 24 macarî B, macar K|ia K|așia B,C, așa K|iară avia B|| 25 fămeiascu B, fimeesc D, mueresc K|smerit|blindu B|așia B,C, așa K|| 26 ospăț D|noaptia B|și fiind păduria B|pădure K|| 27 deasă B|aceasta B,C,D|păduria B|au fost copilelor K|| 28 ascundia B|tineretii K, tinerilor B|| 29 acoperiria B|socoteală B|șasăzeci de fete K, 60 de fete D, 60 fiate B|| 30 senatorilor B,C|cincizeci și cinci K|tufele D|spini B|acei B,C|pădure C|| 31 fost C|ria B|| 32 suppuș B|desfăimare D|între paranteze au adaos Cleopatrii C, lîpșeste D|| 33 și au micșurat cinstia B] și micșurare cinstii D|| 34 acestiaș B, aciaștiaș C, aceste K|| 34—35 aș putea dzice de alții K|aș putia B|| 35 nici ¹⁻²K|| 36 fimeile toate fimeii D, muerile toate mueri K|nu sint B,D,K, nu sint C|| 37 a dzice B,K|care B,K|ari mușca B||

ales pre acela care ar nemeri și ar înță-
liage de la aciă, de la carii ar putea. Sîntu
corăbii unile așea de ușoare, cît de puțin vîntu
să clătescu. Sîntu mori unile așea de sprin-
tine, că de apă cît de puțină să învîrtescu.
Așea une femei sîntu atît de fragede, cît ca o
stecă, atingîndu-să de un deget, să frînge și
ispitite fiind, întru suptire baligă dzac. /

- f. 136 Și de-mi vei răspunde, Favstino, cum fata
10 ta, vorbește numai cu verii și cu rudele, den
slobodzeniia ta, iară eu la acéstia dzic că și
muma să amăgește și fata întru primejdii de
față să află. Au nu știi că din herbintiala prun-
ului cădzut, nu numai lemnul vîrde și săc
15 iaste cu grijă, ce și pietrile cele vîrtoasă să
astovăscu? Au nu știi că dobitoacele de mare
isuprit foc, cu dinții îș mănîncă copie de carei
i-au făcut? Au nu știi pre dumnedzâi, carii
sîntu pricinile în toate lucrurile că, fără celor
20 iubituri, nu s-au dat legile? Că nice o lége
cei iubiți nu sufăr. Ce, adevăr, cu cale iaste;
că cu cei nebuni, ca cu niște deșărți de minte
să să potrivească legile romane, și celor iubind,
iarăș, ca unor (lipsiți) deșărți de simțire, nice
25 une pedepsă să nu le dea dumnedzâii.

Au uitat-ai cînd întru cercarea mea, de tată,
fata, de fecior, muma, de unchiu, nepoata,
au fătat și cu giudecata mea s-au pedepsit,
părinții ca să să arunce dobitoacelor, feciorii
ca să să îngroape de vii, copii mici ca să să
30 ardă în Cîmpul lui Martie? Care lucru așea
au fostu de groznic la audzit, cît nice cu ochii
a prăvi pre acei de urît oameni n-am suferit
și di pi poroncă mai multu a nu să aduce
35 aminte de dînșii am poroncit. Care cumplire

12. Mai curund acela
să smintéște cînd fără
prepus poate fi gre-
șala. Chiprian, <De sin-
gularitate clericorum>.

13. Pediapsa unuia
iaste frică a tuturor.

14. Mai cu folos iaste
pentru a unuia rău,
răutate a mulți de la
pediapsă a opri, decît
pentru mulți răi unue
a erta. Tițero, <In>
Ver<rem>, 8.

1 acélia B, acela K/ari 1-2B, ari 1C/nimeri K/înțelege B, înfălege C,K// 2 acéia B/ari
putia B, ari putea C// 3 unélia B, unele C,K/așia B,C, așa K/iușoaria B/cît încit K// 4 sînt
B,K/uniale B, unele C,K, lipsește D/așia B,C, așa K/sprintene C,K// 5 că încit K// 6
așia B, așa K/unia B, unele K/fimeii D, mueri K/sînt B,D,K/atit]așia B/lipsește atit D/ira-
gide D// 7 de un deget atingîndu-să să frîngu B/deget K// 8 ispitită K/fiindu B/suptiria
B/balegă K// 9 de-mi]de B/cum că K// 10 vorovește K/rudéle B, rudeli C, rudile D, rudéniile
K/din slobodzeniia B,C,K, din slobodzâniia K// 11 iar K/aciaștia B, aciăștea C, aceste K// 12
imma B/amăgiăște B, amăgește C,K/primejdie B, K// m. 13 lipsește D// 13 lipsește de față D/
den C/hierbintiala B, fierbintiala K// 14 liamnul B/viarde B, verde K/săcu B// 15 iaste C,K/grijé
B, grije K/petrite D/célia B, ciale, cele K/virtoasă] tari B// 16 dobitoaciale B, dobitoacile
D// 16-17 lipsește Au nu știi că dobitoacele... i-au făcut K, adaogă marginal ulterior C// 17
asuprit foc]asuprită foame B/copii B, copiii D/carii B,D// 18 dumnezeii B, dumnezeii K// 19 sînt
B,D,K, sînt C/pricinele C/lucrul(e) B// 19-20 lucrurile a suferi celor iubituri K/covecat că
fără C/n-au dat légile B, n-au dat legile C,D,K/nici K/liage B// 21 cei iubești C, cei iubituri
K/adevăr K/iaste C,K// 22 ca cu cei B,C,D,K/deșărți B,C,K/minté B// 23 protivască D/légile
B/romane]romanilor K/și celor iubindu B, și celor ce iubăsc K// 24 ca neștor deșărți B/lip-
sește lipsiți D,K/deșărți C,K/simțiri B, simțire D// 25 nici o pedeapsă K/pediapse B/să nu
le déi dumnezeii K/dumnedzâi B// 26 Au tu uitat-ai B, ai uitat K/cercare K, cercătura B/mia
B// 27 ficior B/imma B/nipoata K// 28 c-au fătat B/mia B,C/pedepsit B, pedepsit D// 29
aruncia B/ficiorii B,D// 30 ca să îngroape C/copiii mici C, copiii cei mici K// 31 cîmpii
D/Mantie B/caré B/așia B,C, așa K// 32 audzit C/cit] încit K/nici K// 33 de urît
pre acei oameni D// 34 și după poroncă B, și dînd poroncă K/de pe D/mult
C// 35 amintia B/aminte am poroncit de dînșii K/am poroncit B/cumpliria B//

precum au adus frică bărbaților, așa femeilor romane, în loc de certare trebuie să fie. Că de s-au aprinsu de foc tatăl, și fata de pară, și cei de aproape de fum. Au socotești că parăle poftii curviei, așa de ageră, va stîmpăra să nu să atingă rușinea de rudă, au mătușă, au vară? De ar asculta carnea așa prea îndărăpnică de socotială, tovărășii ai fetei tale cu rudeli ar putea suferi. Iară că întru aceasta să pliacă

10 socotiala poftii curviei, fata nice cu frate-său a o lăsa, a crede nu socotescu. Că de cariu făcut în lemnu să mistuiaște lemnul și de molie făcută în haină să strică haina; ispita dascalul învață într-acestu chip: de multe

15 ori, lîngă păreții, hrănește oarecare pre acela de a căruia răutate și din viață și din cinste să goliaște.

Orice am dzis pînă acmu, Favstino, am dzis pentru să-ț aduc aminte, cărie acéste cuvinte

20 de pre urmă în loc de sfat le adaog: de vei și pre tine, Favstino, de grije și pre fata ta de primejdii să o mîntuești, socotește ca de pururea să lucredzi cevaș cu mînule; în lucrare de laudă zăbăvindu-să, sintu deșarte inimile

25 lor de cugetile rătăcitoare. Că toate greșelele tineréților, toți de cetatea vieții noastre (ca să grăescu așa) căpriorii răstoarnă. Iară zăbava neînvațată, oriunde intră, ca un vrășmaș deșchide porțile tuturor răutăților.

30 Pofteste să știi, Favstino, de unde s-ari izvodi aceasta astăzi, întru copilile romance stricăciune, care de abie eșite în lume, cugetă acmu de iboste! Eu, de vei să ascuți,

15. Cu cit iaste mai ascunsu, cu atita-i mai cumplit vrășmașul. Vi-toc <= Victor>.

16. Mai lesne iaste a să păzi unde iaste gri-jea deșchisă. Chiprian, *Trac<status>*, 5.

17. Întru piepturi de-șărt<e> dzace ibostea. Eleas <= Ovidius, 1, *Elegia 1*>.

18. Desfătările sintu ușili păcatului. Amvro-scie>.

19. Vine cătră cei ce nu să străjuescu dra-gostea vicleană. Cvid <= Ovidius>, *Liac* <= *Remedia amoris*>, 1.

1 așa B,C/așa și muerilor romance K/fimeilor D|| 2 romancia B/certaria B/trebuia B|| 5 para poftii de curvie K/pofteri B, pohtii D/așa B, așa K/ager B,K|| 6 rușine K/ruda B,C,D,rudenie K/mătușe K|| 7 vara D/ari asculta B/carnia B/cea așa pria B/așa C, așa K/pre K/îndărăpnică C,D|| 8 socoteala B, socotiala C,D,K/tovărășiei B,C,D/fiatei B, fetii K/rudéle C, rudile D,K|| 9 ari putia B, ari putea C/Iar K|| 9—10 într-aceasta să pleacă socotiala B/pohtii C, pohtii D/pohtii de curvie K/nici cu fratele său K|| 11 a o lăsa] o lăsa D/a o crede B/nu socotiascu B|| 12 lémne ¹B/amistuescu B, amistuiaște C,D,K/ liamnele ²B|| 14 într-acesta B, întru acest K|| 15 păreții săi B]părinții D, părinți K/aciala B|| 16 a căruce C/răutatea B]den ¹⁻²C,D]de ¹⁻²K/viață D, viață K/și din cinstia să gonéște și din viață B/goléște C,K|| 18 Orice]ce B|| 19 să-ți aduc B,K/ amintia am dzis B/căria B,D,K/aciaștia B, aceste K/cuvente B|| 20 pe B|| 20—21 lipsește în loc de sfat... de grije D/grijé B|| 20—22 de voești a te mîntui și pre tine și pre fata ta de grije și de primejdii, socotește K|| 22 din primejdii B/socotiaște B|| 23 de pururia B, di-a purure K/lucriadze B/că cu minule D, că cu mîinile K/covectat lucrare C, lucruri K|| 24 zăbavindu-să B,K|| m. 14, 16 și 17 lipseșc B/sint B,D,K/deșarte B, deșartate D/inemili D|| 25 cugetele B, cugetele C, cugete K|| 25—26 lipsește Că toate... vieții noastre D/gréșialele<e> B, gréșelele C, gréșilele K/tineriaților B, tineréților C]lipsește toți B, adaogă marginal toți C/toți de pe cetatea K/din cetatia B/fără paranteze K|| 27 așa B, așa K/toți căpriorii B/Iar K|| 28 ne învață K/întră B,C,D,K|| 29 lipsește tuturor K|| 30 Poftéști, Favstino, ca să știi B/Pohtești D/s-ar izvodi C,K|| 31—32 astăzi această stricăciune copililor romanci care de-abia sînt eșite K/copilele C/stricăciunia B, stricăciunea D/carii di-abie D/eșită B,D/lumia B/și cugetă K|| 33 acum K/ibostia B, Iuboste C,D]dragoste K/de vii D]de voești K||

- f. 136^v voiu dzice: a taților | nebagare de samă și a mumelor slobodzanie face de fugu săracuțile de ostenală cinsteși și să apucă de cuprinderile necinsteșe. Prin zăbăviri (sau șădzind fără 5 lucru) de îpuțite și deșearte gânduri, ochii a rătăci, mintea a să turbura, voia a să strica deprind. Mai pre urmă, cînd socotescu a fi numai o clipeală de iboste, la care să pliacă, iată, rămîni de obște ténchiul a tuturor rău- 10 tăților. Ce să hotărăscu, nemică nu-i care ar zvîrli mai tari mincia (ca să dzic așa) într-acestu joc a gîndului, decît mînule depărtate de lucru.

20. Răutățile zăbăvii cu lucrul să dezbate. Curțicus, Carte 7.

GRIJEA LUI MARCO AVRILIE ÎMPĂRATUL,
15 PENTRU MĂRITATUL FÉTELOR SALE.
CAP 12

- Marco Avrilie împăratul, precum era pre-
ascuțit la minte, așa la poftă prea cu măsură,
așa și la lucrurile cele trecute prea luător
20 aminte, întru cele de față era preînțeleptu
și de cele viitoare foarte socotitoriu pregiur
sine. Și așa, socotind stîngirea domnilor,
avînd grijă numai de lucrurile streine și de ale
sale neavînd, sau păzind numai lucrurile sale
25 și cele streine uitîndu-le de tot, așa cu cugetul
gata spre toate să nevoia, că nice cele grele
treabe a împărăției, pentru lucrurile casii sale
să nu le strice, nice lucrurile casii sale să nu
le împiadece pentru o triabă a împărăției.
30 Deci, avînd Marco Avrilie 4 fete, pre Luchilla,
pre Persena, pre Macrina și pre Domenchia,
carele mai multu sămăna mumei sale cu
frumusețile decît tătine-său cu cinstea și
cu înțelepciunea vieții, pre care, săvai că

1. Norocul citeodată și pre cei prea buni îi grozăviaște. Sem<machus>, 1, 34.

2. Cea ce ține minte de cele trecute și, păzind cele ce-s de față, înțeleptu va fi întru ciale viitoare. Sem<machus>, 1, Carte 35.

1 voi dzice B,K|| 2 mumilor D, îmmelor K/slobodzenie B, C,K/sărăcuțale C, săracuțe B, săracele K|| 3 ostenală B/cinstișia B, cinstește C, cinsteșă D, cinstită K/cuprinderi K|| 4 necinsteșă B,D,necinstite K/pren D/zăboviri B,K/lipsește sau șădzind fără lucru D/sau cu ședéria B/ședzind C, șezînd K|| 5 deșarte B, deșerte C, deșarte K|| 6 mintia B, minte K/turbura D,K|| 7 deprinde B, deprindu C/pe urmă B,K|| 8 clipală]minută K/clipală numai de ibostia B/iuboste D]dragoste K/pleacă B|| 9 rămîne B, rămîne C,D,K/țianchîl B|| 10 nimică D/nimică nu iaste K/carii D|| 11 ari zvîrli B/tare B,C,D/mincea C] mintea K/fără paranteze K/lipsește ca D/dzic]grăesc B/așia B,C, așa K/intr-acest C, într-acest K|| 12 mîniile K|| 14 ante titlu : Cap al șaptelea B, Cap 12 K/grije D,K/împărat D, lipsește B|| 15 fiatelor B/sali C|| 17 Avrelie B/pria B, pre K|| 18—19 mintia B/așia 1-2C, așa 1-2 K, așa 2B]și 1B/pohtă D/pre B,K|| 19—20 cēlia 1-2 B, cele 1-2 K/prea]foarte B,C,D,K/luotoriu B, luătoriu K/amintē B]și întru B/lipsește era D/preînțeleptu B, preînțeleptu K|| 21 cele K/viitoaria B/socotitoaria B, socotitor C]pregiur sine B]împregiur sau K|| 22 așia B, așa K/socotindu B/stîngeria B, stîngerea C, stîngere K|| 23 avîndu B/grijē B, grije C,D,K|| 24 ale sale]alor sale B/neaavîndu B|| 25 cēlia B, cele K/așia B, așa K/cugētul B|| 26 lipsește să D/ca nice B, ca nici K/cēlia B/griale C|| 27 trebi B,C,D,K/ale casai sale B/casai D|| 28 nici K/a casai sale B/casai D/lipsește sale D|| 29 împiadecea B, împiadece D, împiadece K/treabă B/împărății C|| 30 Deci]pentru acēia B/Avrelie B/patru K/pe B/Luchila K|| 31 pe 2-3 B/lipsește pre Persena D/Pirsena C, Pirsina K, Posena B/Domichia B,C,D,K|| 32 care B,K/iș sāmîna B/mumii sale D, mumii lor K, îmmei sale B|| 33 frumuseția B, frumusețale C, frumusețle K/cinstia B|| 34 lipsește cu B/ințelepciunea B, înțelepciune K/vieție B/sāvai]macar K||

ațurea, afară, în nevidéria tătine-său le ținea, iară din gândul lui niceodată nu eșia; și de câți ani era fata, atâtea de multe griji aducia cugetului tătine-său și deodată și vârsta copilii de măritat 5 să apropia și așa aflasă liac tată-său.

Era, dară, nu lége, ce obicéiu de laudat, ca ciia ce era suptu slujba sfatului pînă a nu lua voe de la împăratul nu să însura și fétele de împărat cu socotiala sfatului să să mărite. 10 Așadar, una dintre fétele lui și cu vârsta și cu voia fiind de căsătorit, Marco Avriile, ce socotisă de oarecînd întru inima sa, să apucă să isprăvască. Fiind slab și de sănătate, au poroncit Favstini, împărătesii sa's, să 15 facă voroavă de obște cu sfatul. Iară ia siliia cu mare nevoință, avînd gînd pre ascunsu, cu altu chip să-s căsătoriască fata-ș. Dzicea, apărîndu-să într-acestu chip, că copila-i tînără de vîrstă și din mila dumnădzăilor, 20 fiind tată-său viu nu va lipsi vrémia de căsătorie féții; care vădzînd împăratul, fiind în pat bolnav, dzis-au cătră Favstina: Multe lucruri întru oamenii cei de gios lepădăm, a căroră nice un lucru, cît de mic întru dînșii, 25 ca într-o oglindă aședzați străjuescu, pentru sănătăția tuturor nu răbdăm. Niceodată nu să dă ascultare bună domnului, care are puțină cinste la |cei supuși. Acéstia pentru acéia dzic, căci tu unile la ivală porți, altele 30 într-ascunsu făcînd, cît și credința a unei doamne așea de mare să micșuriadză și cinstia așea de mare împărat să liapădă. De a nu să ținea într-o nemică socotélele méle cîaste preasf(i)nte, spre sănătatea copiilor tăi, ce 35 bine de la tine să va aștepta spre folosul copiilor streini? Au cu cale a fi îți pare ție să să dea fata acelora carii o cer de la mumă-sa, iară carii îi a-lége tată-său să nu să priimască? Ca unei femei ție să cade ertăciune, iară ca o mumă îți adaoge pe-

f. 137

3. Înele cu nunte cit mai frumoasă vor să-ș mărite fétele. <Titus> Liv<ius>, Carte 9.

4. Ce să cuvine domnilor, altora să nu sloboadză, Fab<ius> Quin<tilianus>, Carte 16.

5. Nu iaste a omului bun altele să grăiască în gură și alte să lucrédze în lontru. Dio <Cassius>, Carte 52.

6. Necredincioasă paza curățâniei este nevoia. P<er>ov<er>b.

1 ațuria B, ațure K/lipsește afară B/nevedéria B, nevidéria C, nevedere K/iar K// 2 den C/niciodată K// 3 atitia B/lipsește de multe K/aducea C,K// 5 să apropie K/așia B,C, așa K/leac B/tatăl său K// 6 dar K/légia B/obiceașu C,K/lipsește de B// 7 cei ce B,K// 8 voia B/impărat B/fiatiale B, fétele D// 9 socoteala B// 10 Așadar K, Așe deci B/dintre B,D,K/fiatele B, fétele D,K// 12 socotile C/oarecîndu B/in inima K// 13 Fiindu B/și slab de K/lipsește și B/den B// 14 poroncit B,K/lipsește împărătesii sale B/impărătesăi C,D, împărătesii K// 15 voroave B/iar K/lipsește ia D// 16 pe B// 17 alt C/să căsătorească B/fata ei K, fata D/Dzicia B,C// 18 într-aceasta B, întru acest K/că-i copila tînără B,C, că copila iaste tînără K// 19 den D/m(i)la B/dumnezzeilor B,K// 20 vréme B,C,D,K// 21 căsătoria B/fiatei B, fetii K/vădzindu B, vădzînd C// 22 au zis K/așe grăi B/cătră feméia sa Favstina B/multe B// 23 între K/oaminii D/di gios D// 24 nici K// 25 întru o oglindă K/așadzăți D// 26 s<ă>n<ă>tătia B, sănătatea C,K/a tuturor B/Niciodată K, Nice dănăoară B// 27 ascultare bună nu să dă K// 28 cinstia puțină B/supuși B/Aciastia B, Acéstea C, Acéste K// 29 acéia K/unele C,K// 29-30 căci tu altele pe ascunsu făcîndu, altele la ivală porț, cit și altele D/intru ascuns K/a unii D,K/unii B// 31-32 așa ¹⁻²B, așa ¹⁻²K/micșureadză B/cinste B, cinstea C,K/a împăratului să leapădă B// 33 de nu să țin întru o nemică B/intru o nemică K/nimică D/socotélele B,D,K/miale B, C, mele K/céste C, aceste K, lipsește B// 34 presfinte K/priabune B/sănătătia B, sănătate K// 35 bune D// 36 au cale B/ț pare B,C/a-ț părea D// 37 imă-sa B/iar pe carii K/și carii B// 38 aliagă B// 38-39 ca o femeia și să cade ertăciunia B/ca unii fimei D, ca unii mueri K// 39 iar K/immă B/ț adaogi B, ț adaoge C/pedeapsă B,C,K// m. 6 lipsește B//

diapsă. Au nu știi a nuntelor că ar fi povoața norocul și înțălepciunea? Carii pre fete de la părinți ceru, ochii, crede-mă, mai multu spre folosul său, decît inimile spre binele strein neclintit pun.

Oaricînd ti-am audzit pre tine dzicînd cum tu silești ca fetele tale să le mărite dumnedzăii carii li-au îndzăstrat pre dînsăle cu frumusețā nespūsă. Au nu știi că frumusețēle femeilor rahna celor streini, prepus vecinilor, silă de cei putiarnici, zavistie celor de gios, pārinților defăimare și a vieții grije aduc? Că greu lucru iaste, acela ce-l poftescu mulți a-l păzi (sau paza). Adevār, frumusețea (ca 15 să dzic iarăș) femeile nemică altă nu-i, fără dzic rătăcitori blîndetă și celor ușori deșteptare. Den ce din rahnilē streine radzîmă vēste adevārātă. Că oamenii cei ușori întru pofta a avea muīarea frumusețā, mai multă 20 că o socotescu decît viața cea întriag(ă) dzic. Iară femēia carē să ia pentru singura frumusețea nemică altă nu-i, fără la bătrînetă viață necuvioasă mărturisăscu; că așea s-au potrivit lucrul, căruē au împărțit frumusețea dragoste mare, aceluiaș i să va împărți 25 grīa grozāvire.

Cîte de mari supārări (dumnedzăilor buni!) rădică acela carele iș ia muīare frumoasă! Îi trebuie a suferi mîndriia ei, că tovarășia 30 frumusețēii iaste nebuniia; a suferi holca ei, că nebuniia în creieri și în față frumusețea doi viermi sintu, carii și viața rod și norocul înghit; a răbda gîlceava, că toată femēia

7. Prea mare mișelie iaste a fi omul preafumos. Plaut, <Miles gloriosus, scena 1>.

8. Pofta curviei mai multu den prāvire să aprinde. Lact<anti>-u<s>, 6, 9.

9. Prea de pierzare socotială iaste a îndrăgi chipul și a uri vēstea. Ţițero, <Ad Herennium, 4>.

10. Fața, nu muīarea, să iubești. Iuvīn<ab>, Carte 6.

1 nu știi nuntelor B/că a fi povoața D/povața B,K, povoața C// 2 înțalepciunea lor B, înțalepciune K/fiate B// 3 cer B/crede-mă B// 2-4 carii de la părinți cer pre fete, crede-mă, mai mult pun ochii spre folosul său, decît inimile spre binele strein K// 3 mult C// 4 inemili D// 5 neclintit B// 6 Oaricînd B, Oaricînd C,D,K/tē-am audzit B, ti-am audzit C// 7 silești K/fiatele B, fetele D/dumnedzei B, dumnezeii K// 8 le-au îndzestratu B, li-au îndzăstrat C/dinsele B,C/frumusețea B// 9-10 frumusețēia femeilor B, frumusețea femeilor C, frumusețea femeilor D, frumusețēle muerilor K// 10 rîvna K/dușă vecinilor, ad. între paranteze megiașilor B// 11 silă D,K/di ¹D/puternici K/a celor putiarnici silă, celor de gios zavistie B// 12 grijă D// 13 iaste C// 13-14 Cu greu iaste a păzi acel lucru ce-l poftesc mulți Adevār, frumusețea K/acēlia ce lia poftescu mulți a le păzi B/pohtescu D/lipsește sau paza B/frumusețēia B, frumusețea D/fără paranteze K// 15 iarăș și femeilor C, femeilor D, a femeilor B, muerilor K/nimică D,K/alta B,K/nu-i nu este K// 16 blîndetia B/iușor B/deșteptaria B// 17 Den ce Din cîa B, Deci D,K/rahnele B,C, rîvnile K/radzîmă B,K// 18 viaștia B/oamini D/iușori B// 19 pofta D, poftă K/avia B/muīaria B/frumusețēia B, frumu<setă> D/mult B/mai multă o socotescu K// 20 socotială D/viața D, viața K/intreagă B// 21 iar K/fimēia D/muere K/care B,K/ singura B,D,K// 22 frumusețēia B, frumusețā D, frumusețea K/nimică alta nu este K/alta B// 23 viață D, viață K/mărturisesc K/așia C, așia K// 23-24 că așia lucrul s-au potrivit B// 24 potrivit D/căruia B,D/frumusețea C, frumusețea K// 25 dragostia B, dragostea D/aceluiaș C, aceluia C// 26 grea K/grozāviria B// 27 Cîta de mare supārare D/dumnădzăilor buni C/ fără paranteze dumnezeilor buni K, lipsește B,D// 28 cari D/care iș ia muere K/care ia muieria frumoasă. Trebuia B// 29 a-i suferi D// 30 a frumusețēii nedespărțită iaste B/iaste K/holca calabalicul K// 31 și frumusețea în față B/fața C,D,K/frumusețēii D,K// 32 vermi D/sint B,D,K/ viața D, viața K/norocurile B// 33 a-i răbda D/toate fimeile D/femēia B, femēe C, muere K//

- frumoas(ă), singură în casă, să stăpîniască
 va; a tăcia desfătările ei, că toată muîrea
 frumoas(ă) viața să-ș petriacă întru desfătări
 5 frumoasă nu suferă pre nime mai mare; a
 răbda hîtriia, că toată femēia frumoasă va
 să întriacă pre toți. În scurtu, tot cine ȳa
 muîre frumoasă trebuie să aibă grijă de multe
 nenorociri.
- 10 Întreb, căci nu așa de tare au fostu încun-
 giurată de Știpioni Carthagena, precum casa
 femeii frumoasă de oamenii cei ușori de minte.
 O, nenorocit bărbat, a căruia, cînd odihnește
 15 îmblă pregiurul casii, carii să supun cu vicle-
 șug vieții, carii prăvăscu pre ferestre, carii
 f. 137^v pătrundu |păreții, carii scriu batjocuri, carii
 dzic în cobuz, carii străjuescu la ușă, ca(rui)
 prin amăgituri ispitescu, carii acoperemîntu-
 20 rile liapadă gios, carii stau supuși la chio-
 tori, carii toate le îndreptiadză ca la o țintă
 spre frumuseța muerii și toate să plinescu
 cu ocară nenorocitului bărbat. A căruia lucru
 martur deplin sintu și eu, carele cu frumuseță în-
 25 surîndu-mă, cu numele meu au împlut Rîmul.
- Multe dar dzic, iară mai multe mă crede
 că socotescu. Nime să nu să jăluiască pre
 dumnezăi căci din vreria lor au dobîndit
 muîre grozavă. Argintul prea luciu să faci
 30 smoală niagră; copaciul tînăr de scoarță
 zgrunțoasă să păzește; bărbatul cu muîrea
 grozavă iaste fără grijă de nume. Și așa,
 fieștecui casă lasă sloboade alégirea. Așa
 dzic că bărbatul carele ȳa muîre frumoase
 35 și numele suliții și viața primejdii supune.
- La cei mai mari, de demultu, tineretile cu
 armele să înfrîngia. Iară astădzi tineretile

11. Ce rihnescu mulți
 cu anevoe să străju-
 iaște.

12. Nemică nu-i fără
 grijă, în care trăgă-
 niadză vorba norodu-
 lui, Heron<yumus>.

13. Muîrea și stecla
 niceodată nu-s fără<ă>
 primejdi<e>.

14. Ca lumina noaptea
 lumin<in>d, așa fru-
 musetea ochii tuturor
 la sine trage. Athe-
 n<aesus>.

15. Copila, via și părul
 cu greu iaste a să păzi.
 Ada<giu>.

1 frumoasă B/singură B,K, singure D/stăpinească B|| 2 va]vor D, voește K/a tăcia] atunce K/muere K]femeia B, fimēia D|| 3 frumoasă B|| 3-5 lipsește viața să-ș petriacă... o muîre frumoasă D/petreacă B,C/poștești K/nici K/muere K, femēia B/nimine K|| 6 hîtria K/femeia B, femēia C, fimēia D, muere K/va] voește K|| 7 întreacă B/scurtu]curte K/tot]ori B/cine] cela ce K|| 8 muere K/frumusă B/triabuia B/grijia B, grije K|| m. 7 și 15 lipseșc B|| m. 9 lipsește B,D|| m. 11 lipsește D|| m. 12 lipsește B,D|| m. 14 lipsește B,K || 10 Întrebi B/ășia B, așa K/încungiurată B,K, încungiurat D|| 11 Carthagina B|| 12 fimeii D, muerii K/oamini D]ușori B/între paranteze de minte C, lipsește B|| 13 norocit bărbat K/căria D|| 14 inema D/acēia B|| 15 umblă K/împregiurul B, împregiurul K/casei B, casăi D/hicliansug B, viclesug K|| 16 privesc K/pen ferestri B, prin ferestri K/ferestri C,D|| 16-17 adaos ulterior carii pătrund păreții C, lipsește K/păriații B|| 18 dzic]cintă B/uși B,C,D,K/carii pin B|| 20 leapadă B/suppuși B/cheotori D,K|| 21 caria B/le înderepteadză B, le-ndreptiadză C/țintă K|| 22 frumusiația B, frumuseța K|| 23 ocară D|| 24 martor B,K/foarte deplin B/sint B,D,K, sint C/caria B/frumuseția B, frumuseță K|| 25 numile D/umplut K|| 26 dară B/iar K/mult B|| 27 nimine K/jeluiască B,C,K|| 28 dumnezei B,K/vrerea C, vrere K|| 29 muîre B, muere K/pria B, pre K|| 30 smoală niagră să face D/să face B,C,K/neagră B|| 31 grundzoasă B/lipsește să K/păziaște B, păzește K/muîre C,D, muere K|| 32 iaste C,K/grijé B, grije K/ășia B, C, așa K|| 33 lasă casă fieștecui slobodă alégeria B/alégerea C,D, alegirea K/ășia B,C, așa K|| 34 care B/ia K/muîră B, muere K/frumoasă B,D, K|| 35 numiale B, numile D/viața D, viața K/primejdii B,D,K, primejdii C/suppuné B|| 36 La cii D/lipsește mai K/tineriațele B, tineretile C,K|| 37 armiale B, armile D/înfrîngia]înțalegea D/iar K/tineriațele B, tineretile C,K||

Rîmului, copilelor slujind, vrémia petrec. De-
 odată, cît s-ar fi sunat véste de frumusétã
 vreuniã, de sírgu, îndatã, de toți să poftiaște.
 Cã și cei tineri sílescu pre copile să le dobîn-
 5 diascã și iale a să právi să íasã. Nice dãnã-
 oarã nice pre o copilã, Favstino, n-am vã-
 dzut romanã, la fațã frumoase, caré n-ar hí
 fostu pãrtãșitã ocãrîi, sau prepusuluí datã.

Mãcar cã n-am cetit multe, iarã aceasta am
 10 luat aminte: de cîte femei frumoasã a grecilor,
 a latinilor, a spartanilor, a eghipténilor, a
 romanilor, să face pomenire, <nu> pentru
 frumusétea lor [pomenire], cu scrisoare pre
 mormînturi sf<i>nțite, ce pentru premejdiele
 15 lor foarte gréle și tímplãrile, care pentru fru-
 musétele lor pe acel vac unii au pãtimit mișel
 cînd și cu frumusétã pre mai mulți au amã-
 git și în tot locul íntu prea mare defãimare
 au cãdzut.

20 Pre care vréme orașul Carthaghenii pre-
 putérnic, cum cu avuțiile, așea cu armeli
 preanorocit, cu sfaturile filosofilor preainvã-
 țãți să ocîrmuia și să ímbogãțíia cu nevoínța
 neguțitorilor fãrã léne. Íntu acéia cinste
 25 la finí să afla Armenie filosoful, în care să
 aflasã la greci Omíru și íntre romani Țíțero.
 Și din vremile acéíia, din vréria dumnedzãilor,
 pînã astãdzi de cînd au schimbat viața cu
 moartea au trecut ani 122, den carii 80 ani
 30 dentru socotiala acelu bãrbat foarte blînd
 s-au ocîrmuit acel vac foarte cu mare norocire.
 Cã și spre mueri cu urã și spre cãrți cu mare
 dragoste fiînd, sfatul vãdzíndu-l pre dînsul
 și de grijia lucrurilor de obște și de desfãtãrile
 35 ce să cuvin firii pãrãsit, au stãtut asuprã-i
 cu rugãminte ca sã-ș ía muíare (sã sã ínsoare)

16. Cine sã poate feri
 de muíare, sã <ce> fe-
 riascã. <Plautus, *Sti-
 chus*.>

17. Undé íaste rușinea,
 acolo deșartã íaste fru-
 muséția. Tertul<li-
 nus>, *De cinstia feme-
 ílor*.

1 copíílor D/vréme B,C,D,K/petrecu C// 2 viaste B, véstea D/de frumusétia B, de
 frumuséta K/frumusétii D// 3 vruniã B/de toți, îndatã, să poftéște B, de toți, îndatã, să
 poftiaște C, de toț, îndatã, să pohtește D, de toți îndatã să pohtește K// 4 sílescu C, sílesc
 K/sã lí dobîndeascã B, sã le dobîndiascã C// 5 iale K/prívi K// 5-6 niciodatã níci pre
 K// 7 frumoasã D/care B,K/n-ar hí B,D// 8 împãrtãșitã K/pãrtícítã B/ocãrîi K// 9 macarí
 B, macar K/cítít B,D/iar K// 10 amintia B/de cît íatei frumoasã B/fímei D, mueri K// 11 lã-
 tinilor C, D/și a spartanilor K// 12 poméníría B// 12-13 nu pentru frumósétia lor pomianíría
 B, ad. marginal B, lípsește K/scrisori B/pe B,K// 14 sîntíte B// 15 grele K// m.
 16 lípsește B/caria B, carii D// 16 frumúsétãle C,D,K/acela B,C,D, acela K/míșíal C, D,
 lípsește K// 17 frumúșiã B/și frumúsétea D/í-au amãgit B// 18 pría mare B, pre mare K//
 20 Pe B/vrémiã B, vreme K/Carthaghenii B/preputárnic B, preaputérnic C// 21 cum íntu
 avuțíilor B/ãșía B,C, așa K/armele B,C,K/urmile D// 22 pãnenorocít B, preanorocít C, pre-
 nenorocít K/príainvãțãti B, preínvãțãț K// 23 ocîrmuia K// 23-24 cu neguștoríia cu nevoínță
 fãrã léne K/fãrã léne]nelianesh B/íntu-acéia B, íntu aceia K/cinstia B// 25 feni B,C,K/Armi-
 nie B// 26 Omir K/Țíțero B,C,K// 27 și de la vrémile B/vrémile K/den C/acéle B, acéleã
 C, acele K/din²]di D/vrérea C, vrére K/dumnedzeilor B,K,dumnãdzãilor C// 28 víiața D, víiața
 K// 29 moartia B, moarte D/din B,D,K/care K/lípsește 80 A,C,D,K// 30 díntu B,K/socoteala
 B// 31 ocîrmíuitu B/cu mare norocíría acel vac foarte B// 32 muíari B/repétã spre² D//
 33 dragostia B/lípsește fiînd B/vãdzíndu-l B,K// 34 gríjea B,C,K// 35 pãrãsite B/asuprã lui
 B,K// 36 rugãmíntea B/ía K/muíaré B, muere K/lípsește sã sã ínsoare D,K, fãrã pãranteze B //

pentru pomenirea lui, ca unui bărbat preaînvăţat, la cei de pre urmă să să tragă.

f. 138

Şi aşea, stîndu-i împotriva cu multe aduceri aminte sfatul, nu voiu, dzice, să mă însoru; 5 că de voi lua muiare grozavă, ură, de voiu lua bogată, robie, de voiu lua săracă, cheltuială, de voiu lua frumoasă, ostenială întru paza ei în va rămînia; din care cîumă fieştecare a omori o mie de bărbaţi destul iaste.

10 Aceasta apărare au avut acel preaînvăţat, carele, de la o vrême, cu mare nevoie întru învăţături, a ochilor slăbită lumina la bătrîneţă, părăsind dulcea tovarăşie a cărţilor, au priimit supărata tovarăşie a muerii, care au 15 născut pre fata aceia, den care fată au născut Amilcarii Carthaghenii, împotrivnicii a Ştipionilor romani nu mai puţin întru apărarea Carthaghenii isteţi, de cum au fostu ai noştri întru adaogirea Rîmului norociţi.

20 Iară voiu dzice, Favstino, că întru fétele tale nu cad prepusuri ca acéstia, pre carele şi bunătatea lor din grije le va scoate şi cinstea vieţii le va face fără de grijă. Iară eu o taină îţi voiu descoperi ţie: nemică nu-i care de mai 25 multe meşterşuguri s-ari învâli, decît muierea, aşea cu paza curată, cum cu ruşine femeiască încinsă; iară ce să poftêste cu léne şi cu léne să întriabă, lesne să dobîndêste. Nemică mai iscoditoriu nu-i decît folosul altora să fie pri- 30 cină răului său.

Au nu ştii, Favstino, că fieştecare preacinstită că să ispitêste mai multu de răutatea noastră? Adevăr, a lor ruşinare şi opriala zvirli- 35 doaba niamului, nice avéria, nice frumuseţea, că n-au fostu deşteptări, cetim, care ar fi îndemnat pre cineva asupra Lucreţiei acei nenorocite,

18. Ce să cade, necuvios iaste; ce nu să cade, mai tari să poftiaşte. Ovid<ius>, 2. *Eli<gia>* 19.

19. Ce putem lesne a dobîndi, mai cu lesne să poftiaşte. <Grigorie de> Nazian<z>, *Voroev<a>* 13.

20. Binile sufletului, măcar murind trupul, nu să pierde. Av<gustin>, 1, *Oraş*, 18.

1 pomenirea B, pomenire K/ un bărbat K/priainvăţat B, preînvăţat K// 2 pe urmă B// 3 aşia B,C, a şa K/împotriva B,D// 3-4 împotriva sfatul cu multe aduceri aminte, nu voesc K// 4 sfatului D/însor B// 5 de voiu B/ muiară B, muere K/voi K// 6-7 robia B/ cheltuială B,K/voi¹⁻² K/osteneală B// 8 rămînea C/trebuie K/den C/fiaştecare B// 9 1.000 C,D/iaste C,K// 10 Această B,K/preînvăţat B,K// 11 care B/vrêmia B, vreme K/lipseşte cu B/nevoinea D,K// 13 bătrîneţia B, bătrînia C, bătrîneţe K/părăsindu B, părăsind C,K/dulcea C,K, dulce D/tovărăşia B, tovarăşia D// 14-15 supărata tovarăşia muierii a priimi i-au căutat, carla au născut B// 14 care K// 15 aceia K/din D,K/dintru B/s-au născut B,K// 16 Carthaghenii B/împotrivnicii Ştipionilor D,K// 17 roman B/puţini C,D,K/apărarea B, apărare K// 18 Carthaghenii B// 19 adaogeria B, adaogerea C, adaogere K// m. 19 lipseşte D// m. 20 lipseşte B// 20 Iară K/voi zice K/vei dzice B/între K/fiatele B, fétele D// 21 acéstea C, aceste K/carele D, care B,K// 22 bunătate B, bunătatea B/den C,D/grijă B/scoată B/cinste B,K// 23 viaţii B/fără grije B, fără grijă D/le va face fără de grijă/le va apăra B/iar K// 24 îţ voi B,K/nimică K/nu-i]nu este K// 25 s-ar învâli K/muere K// 26 aşia B,C, aşa K/paza B,C,D,K/ruşinea B,D/fimeiască D, mueriască K// 27 iar K/poftiaşte B, pohtêste D, poftêste K/lénia¹B, liane²B, lénea³C// 28 întreabă B/lésne B/dobîndêste B/nimică D,K// 29 iscoditori K/nu-i]nu iaste K// 31 repetă că B/priacinstită B, precinstită D,K// 32 ispitiaşte B,C/mult C/răutatea B, răutate K// 33 Adevăr/De voesc K/ruşinaria B/opreala B/zvirliuri B,K// 34 sint B,D,K/spria B/răsipa K/întregiei B, întregimii K// 34-35 nici¹⁻³K/neamului B/avéria C, avere K/adevărul B/frumuseţia B, frumuseţea D, frumuseţa K// 36 citim B,D// 37 Lucreţiei B/acei B/nenarocite D//

ce mai multu cu sânniia fêții, cu cinstia obiciuirilor, cu bunătatea vieții, cu învățatura groznică a familii, cu înțelepciunea înfrîngerilor, cu socală între orașeni și cu vêtia între cei streini
 5 luminoase, așîindu-să Tarcvinie acel nebun, de i-au făcut silă ei. De unde s-ar izvodi aceasta, eu îți voi arăta ție. Acéia iaste a celor răi răutate, cît binile celor buni rău le petrecem; și aceasta
 10 a vieții lor bunătate, vinovată va arăta la Dumnedzău, păcătuita răutatea noastră.

Pentru vârsta dzici, Favstino, că nu-i fata de măritat. Au nu știi, a bunului tată că iaste din copilărie a învăța pre fecior și din fașe a
 15 da samă pentru fete? Că de ar plini datorîia sa tatăl, cum și muma deodată, de cum s-au ivit în lume fata ta, taina întru inimă, pînă încă (cum vorbăscu) nu s-au cădzut să adune pre acéia să nu să dezlêge, pînă cînd ar alêge
 20 fêtii bărbat. Căci cînd tatăl, lacom, nu va să îndzăstrédză fetele și mumele hître poftescu mai bogate nunți și el ună, ia altă pricinescu; trêce vrêmia și atuncia îmbătrînescu fetele.

f. 138^v Și așea, ca să să mărite|bătrîne, pentru să
 25 pázască singură pre copile, pentru să slujască, nu sintu așea deprinsă. Deci și singură viața necuvioase și părinții grijlivi și aproape, ca să nu agonisască, de vro întinare temîndu-să, cu grije viața petrec. Cîte fecioare, a marilor
 30 senatori fete, nu pentru lucrurile niamului, cu lipsă pentru dzestre, sau căci n-ar hi fostu întru bunătate, ce numai pentru singura nebăgare de samă și urnire, degrabă murînd părinții, la aciia adusă pre fete am vădzut, cît nemică
 35 mai pustiire lor, că ei stînși în pămîntu, iară iale de uitare fură îngopate.

21. Mîntea greșêște, nu trupul; și unde va fi sfatul vine vina. <Titus> Liv<ius>, Carte 1.

22. Cine nu faci cînd poate, nu face cînd va. Gvil<ermus Brito>, *Filip*, 496.

23. De pururea și strică și au stricat urnirea lungă la cel gata. Gvil<ermus Brito>, *Filip*, 3.

24. Păcatul fêtii, nenorocîria gata iaste. Plu<archus>, *De animi tranquillitate*.

1 multe B, mult C/seneniia B, seneniia C/luminare K/fêții B, fêti D, feții K/cinstea C, K/obiciuirilor B, obiciauirilor D, obiceauirilor K// 2 bunătatea B/ce groznică K// 3 a familii C, a familiei D, K/înțelepciunea B, înțelepciune K/socotiala B, socotiala K// 4 oroșiani C, D/viaste B, vête C, D, veste K// 5 luminoasă B, D, K/așîindu-să B, așîindu-să K/Tarcvine K/dé B// 6 i-au făcut C/silă D, K/s-ari izvodi B// 7 îți voi B, K, îți voi C/aceia B, K, aciia C/este B, iaste C/răutate a celor răi B// 8 binele C, D, K/celor/ciolor K/bunî B/le petriacem B, îl pitrêcem D// 9 scâdere C, scâdere K/fiatelor B// 10 a vieților bunătate D/bunătatea B, bunătate K/vinovat D// 11 dumnezei B, Dumnezeu K/răutatea C, răutate K// 12 dzice C/nu este fata K// 13 lipsește că K/este B, iaste C, K// 14 den C/fașă B, D// 15 fiate B/ari plini B/tații B/immele B// 17 lume] lumină B/lipsește ta D/p<i>nă B// 18 lipsește cum vorbăscu D, fără paranteze K// 19—20 aciia B, C, aciia D, K/dezlege K/allage B/bărbat fiatei B/să nu să dezlêge fêtii bărbat, piră c ind ar alêge D/căci]că B/tații B/lacomî B// 20—21 nu vor să îndzăstrîadze fiatiale B/nu va]nu vre K/îndzăstredză D/fêtile D, K/mumile D, immele B/pohtesc D// 22 una B, K/ia K/alta B, D, K/pricinuesc K, pricescu D// 23 triace B, trece K/vriamea C, C, vrême K/atunce C, D, K// m. 25 lipsește B/fiatéle B, fêtile K// 24 așia B, C, așă K// 25 pázască]petreacă B, K/singur B, singură D, K/pe D// 26 nu sint B, D, K, nu sint C/așia B, C, lipsește K/deprins B/decî singură D/singure B, singură K/viață B, viața D, viața K// 27 necuvioasă B, C, D, K/grijlivi]grijéti K// 28 lipsește de B/vro întinare]vreo imătură B// 29 grijă B, grijă D/viață C, viața D, viața K/fecioare B/marelor D, K// 30 sinatori D, sinatori K/fiate B, lipsește K/neamului B// 31 dzêste A, C, D/hîfi B, K/repetă fi B/fost C// 32 bunătatea B/singura B, C, D, K// 33 urnîria B/murîndu B// 34 acéia B, aceia K/adusia B/pre fiatiale sale B/nimică D, K// 35 mai pustiit că ei K/stînși B/iar K// 36 ele B, K//

Voiu minți de mă voiu apăra că n-am cetit
 aceste cuvinte în pravilele rodiiianilor, <unde>
 pentru căsătorîia feciorilor, de însuratul a
 dzéce feciori, tatăl nice o dzi, iară de măritat
 5 o fată, întru bunătate știută, sau dzéce ani să
 osteniască, sau de s-ari înfunda în apă pînă
 în grumadzi, a asuda păcături de singe, sau
 pre pîntece să să tragă pre feciori a nu-i în-
 dzăstra, avuțiia a piarde și scădéria întru viața
 10 sa a cunoaște ar trebui.

Aceștii pravile cuvintele precum spre féte
 foarte blînde, așa împotriva feciorilor nu
 sintu groznice; că dzéce feciori, singură avéria
 bărbaților, a încungiura crîngul pămîntului
 15 agiunge, iară pre o fată singură légia cinstii
 nice dintr-o casă, măcar a eși, nu suferé.

Ce aș dzice? Că toate cîte sintu réle și spre
 răsipă plecate, acélia ales femeilor tineri să
 tîmplă, cărora toată vrémia, pînă la dzua de
 20 nuntă, ca un lucru deșărt și fără folos piare.

Omîrul dzice că giupînésele gréce deprinsése
 a număra anii vieții nu de atunci de cînd ar
 fi născut, ce din dzioa den caré să măritasă.
 Și așa, fiind întrebată o femée griacă cîți ani
 25 ari avia, răspundea: 20, trecînd atîtea ani după
 ce s-au măritat, nu anii carii trecusă de cînd
 născusă, mărturisind, adecă, de cînd ar fi
 început a chivernisi și a purta casa, de atunci
 că ar fi început viața.

30 Pépenile, după ce să coace în grădină, sau
 să rumpe, sau să fură. Așa și fata caria vie-
 țuiaște multu nemăritată, sau să răpéște, sau
 să defaimă. Den tîmplare voiu faci hotar adăo-
 gînd aceasta că de cum să coace viia, deodată cu
 35 strugurii îndată pîndar și colibi fac în vie. Așa

25. Mai greu laste a
 căsători, decît a hrăni
 fata. <Adagiu.>

1 Voi ¹⁻²K/că]cum B,K/citit B,D// 2 aciaste B, aceste K/cuventia B/pravilic(e) B, pravilii D,
 pravilele K// 3 ficiorilor D/di-nsuratul B// 4 dziația B, zece K/ficiori B,D/nici K/iar K// 5 bu-
 nătătia B/zece K// 6 ostenească B,C/s-ar afunda K// 7 grumadz B/singe D,K// 8 pîntice D//
 7-8 de singe sau pe pămînt să să tragă pe pieptu pre ficiori B/ficiori D// 9 avuțiile B/pierde
 B,K/scădéria C, scădéria K/viața D, viața K// 10 cunoaștia B/ar cunoaște D/ari trebui B//
 11 cuventele B, cuvintile D/précum B/spria B/fiate B, féti K// 12 așa C, așe B, așa K/împro-
 triva D,K/ficiorilor D// 13 sint B,D,K, sintu C/zece K/ficiori B,D/singură B,D,K/aviarea
 B, avéria C, avére K// 14 încungiura B// 15 agiungia B, agiunge C/iar C,K/singură B,K/légea
 C, lége K// 15-16 iar dintr-o casă nice pre o fată singură légea cinstei a eși nu suferé D//
 16 nici C,K/dentr-o C,dintru o K/macari B, macar K// 17 sint D,K/réle și plecate spre răs-
 sipă B/rele K// 18 răsipă K/acélea C, acéle K/correctat fémeilor C/fiatialor B, fétilor D, mu-
 rilor K/tinere C,D, lipsește B// 19 vrémea C, vréme K/zioa K// 20 deșert B,C,K/pieria
 B, pieré K// 21-29 lipsece D// 21 Omîr K/dziația B/giupîniásă] <e> B, giupînésele C, giu-
 pînéșale K/griace B,C/deprinsésă B, deprinsése C, deprinsese K// 22 atunce B,C,K// 23 den
 C/dzua B,C/din C,K, lipsește B/care B,K// 24 așa B,C, așa K/întrebat B/feméia B, muere
 K/greacă B// 25 ar avea K/răspunde B, au răspuns K/doaizeci K/atîția B, atîța K// 26 nu
 anii] cu 40 ani B/care K// 27 mărturisind B// 28 atunce C,K// 29 viața K// 30 Piapenile B, Pé-
 pinile B/după cia C// 31 așa B,C, așa K/lipsește și B/caré B, care D,K/vicțuește K// 32 lipse-
 ște multu B/răpiaște B, între paranteze răpiaște C// 33 din B,D,K/voi face B,K// 34 de cum să
 coc viile B// 35 pîndari B, pîndariu K/colibă B,D/în vie fac C, K/Așa B, Așa K, Așa și D//

fata, precum dzice Virghilie: acmu coaptă de bărbat, acmu crescută cu anii plină, îi trebue bărbat și pază, pre carele ȧai, carele ȧl alége tată-său și casa de grije o mîntuiaște 5 și gîndul său de grijă ȧl ușuriadză și lucru preacuvios face fétii.

FEMEILOR GRÉLE ȘI MAI MULTU DOAMNELOR
ȘI GIUPÎNÉSĂLOR ALÉSĂ, TREBUE CU
NEVOINȚĂ A SĂ FERI CA SĂ NU ADUCĂ VREO
10 PRIMEJDIE PRUNCULUI, PRECUM OARECÎND
UNELE FEMEI GRÉLE, SĂ-Ș PLINIASCĂ POFTA
NEȘTÎMPĂRATĂ, AU AVUT PERIRE MIȘÉLE.
CAP 13

Cela ce va să facă cale delungată prin țări
f. 139 15 depărtate și cu munți, mainte de|ce va ȧntra
pre cale, datoriu ȧste toate căile să cérce cu
nevoință; că și cu ură și cu grijă ȧste, cînd
nedejduindu-să, după multă ostenială a căilor
să să odihniască, de iznoavă să trudéște.
20 (Deci) toată viața omului că n-ar fi altă,
fără lungă cale, nime nu va dzice, a cărui
ȧncepătură, dzua naștirii și sfîrșitul dzua
morții ȧste. Că a avea viață ori lungă, ori
scurtă, nemică altă nu-i, fără a sosi la mormîntu,
25 ori mai tîdziu, ori mai curund.

Și așea, eu socotescu că pre toată nebuniă
ȧntrece această nebunie, că niștine socotéște
sfatul său că ari ȧndestula, pre toți ağıutorind,
iară a altora sfaturii cari ari ținea acela ȧi
30 par de nemică, precum am vădzut cu ochii și
am audzit ȧn țara noastră pre cîțva domni
(carii curund ș-au vinit la sfîrșitul său), că cu
cale agoniséște acela să să numască de nebun,
carele socotéște că toți ar fi nebuni și numai

1. Foarte grozavă calea care-i cu prepus. Se-
<ceca>, Carte 19.

2. Trebuie a să asculta sfatului cu folos spuindu-să. Grigor Nazianzi, <Oratio, 40>.

3. Stăpînul cel dintii spre nebunie ȧste a să socoti singur pre sine mai ȧnțăleptu. <Celles-tina tragicomoedia Hispanica, 40.>

1 Verghilie D, K|| 1—2 acum ¹⁻²K/ani plini B, ani plină K|| 3 pază]păzitoriu B/care ¹⁻²B, pe care ²K/ȧi]ei B, ia K|| 4 tată-său]tatăl B/de]din B/grijé B, grijă D/mîntuește K|| 5 din grijé B, din grije K/ȧușureadză B/priacuvios B, precuvios K/ȧiatii B, tétei D|| 7 ante titlu Cap al optulea B, Cap 13 K/fimeilor D/grelia B]ȧngrecate K/mult C/doamnilor D|| 8 giupiniaselor B, giupînéselor K/ȧlias<e> B, alése C|| 11 unéle B, une A/fimeii D, mueri K/griale B]ȧngrecate K/pentru să-ș pliniască K/plinească B/pohta D, pofta cea K|| 11—12 poftéle nestimpărate B/periria B/mișiale C, mișialile C, mișialeli D]ticăloase K|| 14 Cele ce voește K|| 14—15 cale prin țări ȧndelungate și muntoasă, mainte B/ȧndelungată K/țări C, K/mainte]mai ȧntii K|| 16 pe cale B/ȧste K/să le ciarce cu mare nevoință B/cerce K, cerice C/grije B]vréme K/ȧste B, K|| 18 nedéjduindu-să B, nădăjduindu-să K/multé B/ostenéile B/căilor]cailor K|| 19 odihnească B/lipsește deci B, fără paranteze K/viața D, viața K/lipsește că B/alta B, K|| 21 nime K/a căruia B, a căruia D, K|| 22 ȧncepătura B/zioa ¹⁻²K/nașterii B, C, D, K/sfîrșitul B|| 23 ȧste K/că viața ori lungă D/avîa B/viață K|| 24 nemică K/alta B/alta nu ȧste K/mormînt C|| 25 curundu B|| 26 așia B, C, așia K|| 27 ȧntrăce B/aceasta nebuniă B/neștine B, D, neștini C]neștiind K|| 28 ar ȧndestula K/agiutorindu B/agiutorind C, K|| 29 iar K/sfaturi B, C, D, K/ar ținea K, ari ținia B/ȧcela B/ȧi par B|| 30 nemică K|| 31 pe B|| 32 fără paranteze K/curundu B/venit B, K/sfîrșitul B|| 34 care B/socotiaște C/că cum B||

pre sine înțeleptu, știut și învățat s-ari face, după cum dzice o poroncă a oarecăruiei: fie ce ești; ce sintu alții, lasă pre fieștecare să fie. Și de-i va părea cuiva, șie, că-i de tot
 5 înțeleptu, să nu să încriadză a face nepriiaten nebun; că nime nu-i așa de îmbrăcat cu înțelepciune, care n-ar fi altul mai cu mare înțelepciune, nime nu-i așa de învățat, a căruie învățătură ar trebui tuturor. Că pre nime, nici
 10 dănaoară, așa ori cu vârsta, ori cu obiceiău împodobit, cât să nu-i trebuiască lui sfatul altuia, carele ar fi plin de învățătură și de credință. Că de vine în socotială celor bătrîni, ce să va tîmpla tinerilor săi, a căroră carne nu
 15 uscată, ce plină de mustu (și vîrde), singile nu réce, ce hierbinte, căldura nu stînsă, ce vie, poftele sabinii nu încremenite, ce foarte deșteptate sintu? Den ce iaste de cei tineri, de socotiala sa să miră și socotiala streină de o liapadă.

Lémnele cînd sintu tinere, pentru să să rîdice dreptu să liagă de par. Caii, ca să s<e> diprindă la frîu, cînd sintu mîndzi li să pun frîu. Pasările, pentru să să îmblîndzască mai curund, să iau
 25 din cuib. Hierăle, așidirea, cînd sintu tinere să vîniadză, pentru să să învețe a sluji voii oamenilor. Într-acesta chip, din fașe, copiii a viețui bine, trebuie învățați. Și așa și părinții, acelora feciori și mumele a căroră fetele sintu,
 30 să știe aș vrîa, <că> foarte bun liac iaste a feri pre copii de réle deprindiri, de să vor înfrînge den pruncie cu învățătură groznică. Că de sirgu foarte primejdie celui rănit vine, de nu i să va trage din rană singile.
 35 Ce să vinim la lucrul nostru, de vréme ce în toate lucrurile să cade a păzi orînduiala și

4. Aliasă iaste acéia înfălepciune, a socoti pre alții înfălepți. Pli-n<ius>, 8, Carte 23.

5. A să deprinde din tineréte mult iaste. Virgillie, *Ghiorghii <cele>*, 2.

6. Rău trainic să adao-ge și crește. Cas<siodorius>, 9; Arist<otel>, 2, *Ethic<a>*, 1.

7. Izvorul bunătății și a cinstii iaste învățătura bunăvieții. Plu-t<arehus>, *Carte de învățătur<a> copiilor*.

1 sine K/înțelept B/ș-ar face K// 2 o poroncă oarecăruia B, o poroncă a oaricăruia D o poroncă a oarecăruia K// 2-3 fii ceia ce ești K/corectat ești C/sint B,D,K// 4 de-i] de K/păria C/cuiva că iaste de tot K// 5 înțeleptul B, înțelept C// m. 2, 5, 6 și 7 *lipse* B// 5 încreadză B, încriadză C/a face pe priiatin K// 6 nime nu-i]nimăruia K/așa B,C, așa K// 7 înțelepciunîa B/cară B/n-ari fi B,C, nu ar fi K// 8 înțelepciunîa B/nimine K/nu-i] nu iaste K/așa B, C, așa K/căruia B,D,K// 9 învățături B/ari trebui B/pré B/nimine K// 10 nici dănaoară n-am vădzut B, nice dănaoară n-am vădzut C,D, niciodată n-am văzut K/așa B, așa K/obiciafu B, obiceiu D, obiceiuri K// 11 cât]încît K/lipsește lui K// 12 altue C/care B// 13 că de]că D/corectat vine C/vene B/că de a véni K/în]din B/socoteala B, socotiala K// 14 întimpla K/tinérilor B/căruia B/nu-i uscată D// 15 mustu]mult B/și viarde B, și verde C, *lipsește* D,K/sîngele B,K, singile D// 16 riace B/herbinte D, fierbinte K// 17 pohtile D, pohtile K// 18 sint B,D,K, sintu C/din B,C,D,K/iaste K/de]că K// 19 socoteala ¹⁻²B/din socotiala D/sa]lor K/să miară K/lipsește de K/leapadă B// 21 Lîamnele B,C, Lémnile D,K/sint B,D,K// 22 drept B, drept C, drept D,K/leagă B/pari B/ca să se deprindză B, ca să se deprindă C,K/ca să prindă D// 23 sint B,D,K/pune B/pasărilé B, pasirle C// 24 curundu B, *lipsește* A/să iau B,C// 25 cuibu B/hiarăle B,C,D, fiarăle K/așiderea C,K, așideria B/sint B,D,K// 26 vineadză C]prind B/înviață B, invêță C, invêță D,K// 27 oaminilor D/den C/fașia B, fașă D/copiei B,K// 28 triabue B/așa C, așa K// 28-29 și părinții așa și înmele a căroră fiatele sint B// 29 ficiori D/mumele]muerile D/fétile K, féte D/sint D,K// 30 aș vrea C,K/leac B/iaste C,K// 31 deprinderi B,C,D// 32 din B,D,K/pruncia B/sirgu B,D,K// 33 foarte mare K/vine celui rănit K, vene celui rănit B/de nu-i va trage K// 34 den C,D/sîngele B, K, singele C, singile D// 35 Ce]Dar D/venim B,K/lucrul]rîndul D/vreme K// 35--36 ce toate D//

modul, cu ce tocmală ȳaste sǎ pǎzascǎ pruncul vom dzice. Şi mai ȳntii de toate vom arǎta cǎ trebuie mare pazǎ a avea femeia./

- f. 139^v Dupǎ ce s-au zǎmislit pruncul şi ȳncepe a
5 vieţui şii a mişca ȳn pȳntecile femeii, sǎ cade
femeilor doamne şii celor alǎsǎ a avea pazǎ
pururia preĳiur sine. Mǎcar cǎ acǎstia s-ari
pǎria a nu le scrie, ce cǎci am şii cetit unile
şii am audzit, socotescu cǎ mi s-ar cǎdia ca cu
10 ȳndrǎznialǎ sǎ arǎt pǎrǎria mea. Cǎ de multe
ori, mai bine de vrun lucru cel ȳnvǎţat, ce-au
cetit, decit cel neȳnvǎţat, mǎcar cǎ ar fi ispitit,
acel lucru dezliagǎ; ce are lucrul cu pilda dof-
torului şii a bolnavului a sǎ dovedi poate, den
15 carii bolnavul simte durǎrea boalii, iarǎ dof-
torul ce ar fi boala, cu ce nume s-ari numi, ce
liac ar fi sǎ ȳntriabǎ. Deci mai multu doftorul
dentru meşterşugul, decit bolnavul dentru
ispita cǎ cunoaşte, deşchis lucru ȳaste.
- 20 Aşea femeile doamne şii cǎle alǎse supǎrǎrile
ȳngrecǎrii şii grijia naşterii, cu ispita cǎ ar şti,
nime nu va apǎra; iarǎ izvorul rǎului şii rǎdǎ-
cina şii liacurile ce i s-ar cuvini nu ştie. Cǎ mulţi
sintu carii sǎ jǎluescu de furtuşaguri, iarǎ pre
25 furi nu-i cunosc.

Şii aşea, dupǎ socotiala mea, ȳntii sǎ cade
celor grǎle a ȳmbla ȳncet şii blȳnd şii sǎ sǎ fe-
riascǎ de toatǎ alergǎtura şii de a pǎşii tare.
Cǎ deşi neştine puţinǎ grije socotǎşte cǎ ar fi
30 ei uniia, iarǎ trebuie sǎ socotiascǎ sǎnǎtatea
pruncului. Cǎ cu cȳt ȳaste mai scumpu mustul
şii vasul ȳn care sǎ ţine de-i mai fraged şii
gingaş, cu atȳta mai mare fricǎ ȳaste de pri-
mejdie. Aşijdirea cǎ nemicǎ mai fraged nu-i
35 de fire celor ȳngrecate şii mai scumpu decit

8. Rǎu cel mic, la vrǎ-
me lasat şii nebǎgat de
samǎ, mare grije aduce
şii face. Nin. Grec
<= Nicephorus Gre-
goras>, 1, 6.

9. Furul lesne vǎde pre
cela ce-l ȳnsǎmniadzǎ,
iar pǎzitorii cine ar fi
furul nu ştie. Plut
<= Plautus, *Rudens*>.

1 modul]mǎdul B, obiceaial K/iaste K/sǎ sǎ pǎzascǎ B// 2 mai ȳntii]mainte B// 3
avia B,C/femeia]mueri K// 4 zemislit K/ȳncepe K// 5 a mişca] a sǎ clǎti B/pȳntecile C,D/
pȳntecile muerii K/pȳntecile ȳmmei cǎ, li sǎ cade B// 6 fimeilor D, muerilor K/lipseşte celor
B/aliasǎ C/avia B,C// 7 pururea C, de pururia B/purure pazǎ de sine K/pururea C/pre-
giur B/dupǎ sine ad. dupǎ ce simtu ȳn pȳntiace cǎ s<e> clǎteşte pruncul B/macari B, macar
K/acǎstea C, acǎste K/s-ar pǎrea C,K// 8 am citit B/unialia B, unele C,K// 9 audzit C/s-ari
cǎdia B, s-ar cǎdea C,K// m. 8 lipseşte K// 10 ȳndrǎznealǎ B/lipseşte sǎ arǎt B/
pǎrǎrea C, pǎrǎre K/mia B,C, me K// 11 vreun K/ce-au citit D]ce-am ȳnvǎţat B// 12
macari B, macar K// 13 dezleagǎ B/ce are] care B// 14 din B,D,K// 15 cari D/simte
B,D,K/durerile B, durǎrea C, durǎre K/boalei B,D/iarǎ din doftor B, iarǎ den dof-
tor C, iar din doftor C]doftor D// 16 cǎ ar fi B/s-ar numi K// 17 ȳntreabǎ B,K]decii]din
ce B,K// 18 dintru¹⁻² B,K/meşterşug K// 19 cunoaştia B/iaste C,K// 20 Aşia B,C, Aşa K/fi-
meile D, muerile K/cǎlia B, cǎlea C/alǎsia B, alias<e> C, alǎsǎ D,K// 21 ȳngreuerii B/grija
B, grijea C,K/ar ştie B// 22 nimine K/iar K, lipseşte D// 23 leacurile B/ce i s-ari cuveni
B]ce s-ar cǎdea K/s-ar cuvine D// 24 sint B,D,K, sintu C/jeluescu B, jeluesc K/iar K// 25 cono-
scu D// 26 aşia B,C, aşia K/socoteala mia B// 27 grǎle] ȳngrecate K/umbla K/ferescǎ B// 28
lipseşte şii de a pǎşii tare D]de a pǎşii]pǎşit B// 29 neştine]careva B, cineva K// 29-31 cǎ deşi
socotǎşti oaricini cǎ ar fi puţinǎ grijǎ ei uniia, iar trebuie sǎ socotiascǎ sǎnǎtate pruncului
D/socotǎşte puţinǎ grije K/socotiasşte B/i-ar fi B// 30 iar K/triabuia B/socoteascǎ B/s<ǎ>n<ǎ>-
tatia B, sǎnǎtate K// 31 lipseşte cu B/iaste C,K/scump C// 32 şii-i vasul D]de este mai
fraget şii gingaş K/fragid B// 33 şii mai gingaş B/fricǎ]grije K/iaste C,K// 34 Aşijderea C, Aşij-
dere K]Aşiadarǎ B/nimicǎ D,K/fragid B, fraget K/nu-i] nu iaste K// 35 firia B]decit]de B//

suflețului pruncului nemică nu-i. Că ari trebui paza foarte cu grijă, cine n-ari videa? Că toate vistierurile Indeei nu trebuie să să potrivască, cu acela carele aplică în pînțece cîa grea.

- 5 Cela ce ultuiaște viță, îndată cu șanțu, sau cu gard o îngrădește, ca fiind tînără viță, să nu o pască dobitoacele, sau drumeții să nu culiagă strugurii, cocîndu-să. Aceasta, de o face căsașul, pentru să culiagă roada, și vinul, nu de pururea sufletului și trupului foloséște. Cu cît mai mare întru sine cu pază trebuie să aibă feméia cea îngreuiată nevoință, caria și ziditorului de zidirea sa și beséricii de creștini și tatălui de feciori samă a fi datoriu să dea.
- 15 Și după socotiala mîa, cu cîtă mai deșchisă iaste să să dea la moarte samă cu atîta mai cu grijă în viață iaste să să păzască; că așa de deșchis Dumnedzău știe lucrurile vieții noastre, cît nime nu va fi ca acela ce într-o dzi l-ari
- 20 amăgi întru datul sâmiei.

Cine are așa de mare răbdare, cît să sufără?

Cine-i așa de împietrit ca să erte, de va ști pre feméia sa grîa și pre urmă (după ce să apropie naștirea) pentru pofta nebuniască, căruia puțin

- 25 i s-ar hi folosit, dacă i s-ar fi făcut îndestul și pre biata mumă să o siliască a muri și pruncul nevinovat a să naște că n-ari putea să vadză? Cînd iaste feméia sănătoasă și la
- f. 140 îngreunatul pîntecelui nemică nu simte, întru
- 30 hulă cade cu cale (și vină are prea mare), de va da pricină vreunii periri cu alergatul, cu giucatul și cu săritul și pricină mare bărbatului, cea tîmplare nenorocită, de durere și de jalobă aduce. Că cu mare durere și întrestare

10. Unde-i mai fără grij<e>, acolo trebuie mai mare pază.

11. Putoarea străbăti de nu poate sucul (sau mustul) merge la inchieturi, Lucre<tius>,4.

1 sufletul B, suflet K/nimică nu este K/nimică D/ar trebui K// 2 pază D,K/grijé B, grije K/n-ar vedea K, n-ari vedea B// 3 vistiarul<e> B, visteriurile K/Indii B, B, Indiei D, corectat Indiei C, lipsește K/nu trebuia B/nu trebuie să protivască D// 4 care B,K/pîntecia B/cea B,K/griă B// 5 Cel ce B/ultuește K/vița K// 6 gard]îngrăditură B/îngrădește K/ca fiindu B, că fiind K/viață B// 7 dobitoaciale B, dobitoacile D,K// 7-8 sau drumeții, strugurii cocîndu-să să nu-i zmulgă B// 9 căsașul]gospodariul K/culeagă B// 10 de pururea B, di-a pururea K/foloséște sufletului și trupului B// 11 între paranteze întru sine cu pază B/trebuia B// 11-12 mai mare pază trebuie să aibă muere întru sine ce îngreacă cu nevoință K// 12 fiméia D/îngreacă B/care B,D,K, cari D/ziditorului C, ziditorul K// 13 zidiria B, zidirea C/bisăricii D, besericii K// 14 tatălui]bărbatului B/feciori B,C,D/lipsește datoriu D/să dei K// 15 socotiala B/mîa]me D,K// 15-16 cu cit iaste mai deșchis a să da K/deșchis B/iaste C/dia B/sama B// 16-17 cu atîta iaste mai cu grije în viață K/grijé B/lipsește în viață D/iaste C/să păzască]să s<ă> aibă pază B/așa B,C, așa K/așa deșchis D// 18 Dumnezeu K/lipsește vietii K// 19 încît nime nu ar fi K/ce]care B/întru o dzi C,D,K/l-ar amăgi K// 21 așa B,C, așa K/cit]incit K/să sufere B// 22 cine iaste așa K/așa B,C/împietrit C/iarte B,C,D/știe B// 23 pria B/fiméia D, muere K/grea K/pe urmă B,K/fără paranteze K/după cia C/să va apropia K// 24 nașterea B, nașterea C, naștere K/pohta D/nebunască B// 25 i s-ar hi]i-ar fi B/s-ar fi K/folosit B,D/daca B// 26 biata D]ticăloasă K/immă B/silească B, siliască K// 27 n-ari putea K, n-ari putia C// 28 Cîndu B/iaste C,K/feméia B, muere K// 28-29 cînd iaste fimée îngreunată și-i sănătoasă, nimic nu simte D// 29 îngreuiatul B/pîntecialui B, corectat pîntecelui C/păcatului K/nimică K/nu simte B,C,K// 30 cu cale cade în hulă K/fără paranteze K/pria mare B, pre mare K// 31 vrunii B/cu alergatul perire K// 32 lipsește cu giucatul K// 32-33 și bărbatul pricină mare este, ace K// 33-34 duréria ¹⁻²B, durere ¹⁻²K//

să supără grădinariul, când den pom îngreuiat primăvara de flori și apoi de brumă arsu, nice o roadă nu ia.

- Și nu numai de scădere iaste femeilor gréle
5 alergatul și săltatul, ce și (fără cali) și cu rușine iaste, ales femeilor alésă. Că femeile săltătoare (și desfrînate) de pururea ascultă lucrurile réle, iară femeilor tuturor și întii doamnelor și celor alése cu blîndéță a călca și cu liniște
10 la îmblat a fi li să cadé. Că clătirea trupului blînd arată minte a fi plecată și cinstită. Înfiptă iaste tuturor femeilor den fire pofta spre cînste și spre vrednicie. Să ție, dar, minte că nemică spre agonisiria cinstii între orașeni
15 mai ușor nu iaste, decît de vor fi la voroavă socotitoare pregiur sine (și blîndă) și la mârșu cu blîndéță și încet. Că într-altu chip nu poate fi, ca femécia la mârșu iute și la limbă ageră, să nu fie necinstită și uricioasă.
- 20 La anul de la zidiria Rîmului 466, Curie Dentate fu trimis împotriva lui Pir, care stăpîniia Tarentul și prea multe pagube făcîia rîmlénilor. Că rîmlénii, precum era inimoși a stăpîni țări streine, așa stăpîniile sale să să
25 supue de streini nu suferiia. Acesta Curie Dintate și pre Pir, de la o vréme, l-au biruit și cel dintîi au fostu carele au adus pili de izbîndă în Rîm, a căroro groază mare mirare și spaimă au fostu rîmlénilor. Că a prăvi rîm-
30 lénii pre crai de obedzi îngreuițați nu socotiia întru nemică, iară pili legăți a-i videa multu socotiia.

Acesta Curie Dintate numai o sor<ă> dragă avea; că avînd părinții lor 7 feciori, doi în
35 războiu au perit și trii de cîumă au murit; numai singură soru-sa rămăsése, caré pentru

12. Oricare glas a sufletului iaste clătire trupului, Amvroskie, *De officiis ministrorum*, 1.

13. Cu greu iaste răbdarea bucuriilor. Sem-
<machus>, 33.

14. Pune mod celor de bucurie. Senam
<= Staius>, *Thebaida*, 4.

34—1 întristare D, tristăciuné B/din B,D,K|| 2 primăvară B/apoi]pe urmă B|| 3 nici K/ nu ia K|| 4 Și așa K/scăderia B/iaste C,K/fimeilor D, muerilor K/grele K|| 5 fără paranteze B,D,K/căle B,C,K/lipsește și K/rușiné B|| 6 iaste K/și ales celor femei aliasia B, mai ales muerilor celor alésă K/fimeilor D/alias C/femeile]fimeia D, muerile K/săltătoare B|| 7 fără paranteze K/desfrînată D/de pururia B, di-a purure K/lucruri B,D,K|| 8 iar K/fimeilor D, muerilor K|| 9 alésia B, alias C, alésă D,K/blîndéția B/liniște B,C|| 10 îmblet B, umblat K/clătiriia B,C, clătire K|| 11 blîndu C/mintea K|| 12 iaste K/lipsește tuturor K/fimeilor D, muerilor K/din B, D,K/firia B, firé K/pohta D|| 13 spria cinstia B/vrednicia B, vrednicia C/să ții D/dară B/mintia B|| 14 nemică D,K/agonisire K/orășiani C|| 15 ușor B/nu iaste C,K/de]cînd K/voroave B|| 16 peggiur B/adaos marginal pregiur sine C, lipsește K/și blîndé B/fără paranteze și blînde K, lipsește D/mers B, mersu K|| 17 blîndéțe B|| 18 fáméia D, muere K/mersu K/agiră B|| m. 11 și 12 lipseșc B|| după m. 12 adaogă Toată rahna după ce triace nedéjde iaste mare, nerăbdătoare, dzice Tațit B|| 20 La anul de cîndu s-au fost zidit Rîmul B/zidirea C, zidire K|| 21 Dintat B,D,K/trimes K/impertiva D,K|| 22 Terentul K/pre multe B,K/făcea C,K|| 23 rimlianilor B, rimlenilor C,K/ rimlianii B|| 24 țările B.C.D. țările K/aștia B,C, așa K/sale]lor K|| 25 suppuia B/ streinî B/nu sufferiia B/Acestu D|| 26 Dentate C, Dintat D,K|| 27 întiiu B/care B/ pil B|| 29 privi K/pe B|| 30 corectat crai C/obiade B|| 31 nemică D,K/jar K/vedia B, vedea D,K|| 33 Aciasta B/Dentate C, Dintat D,K/lipsește dragă K|| 34 avia B,C/ lor]lui K/șapte B, șapte K/ficiori B,D|| 35 au perit în războiu K/au perit]tăiași B/trei C|| 35—36 trei omoriți de cîumă; una numai soru-sa, rămăsésia B/trei au murit de cîumă și numai singură soru-sa rămăsésă K/singură, D/rămăsésă D/care B,K||

- aceia foarte-i era dragă. Că moartea feciorilor celor ținuți în desfătare, deșteptare ȳaste cu dragoste spre fecorii cei mainte urțiți. Și așea, fiind sora lui Curie măritată după un sféticn
- 5 a Romii și de șapte luni ȳngrecată, ȳn dzua caré făcia veselie de izbȳndă frate-său, poate fi den tȳmplarea jocurilor și a săltăturilor, noaptea, urmȳnd triumful frăține-său, pentru dragostea frăține-său, așea cȳt pierdzind pruncul, cu care tȳmplare nenorocită s-au tȳmplat,
- 10 deși muma au murit și pruncul și veseliiă treumfului hotar avu și tatăl pruncului de mare duréie stătu mut. Că lovirea mȳhnicȳunii grabnică toată simțirea ȳa.
- 15 Această istorie Tivul Grec, Carte 3, *De primejdiile războ<a>elor*, mai pre largu spune.
- f. 140^v Al noaăle an după ce lepădară pe crai din Rȳm, făcȳndu-să silă de curvie Lucretiei de
- 20 Tarcvinie, alte noaă isprăvnicii făcură romanii, care au chemat dectatura, adică otcȳrmuirea și carii otcȳrmuia acea isprăvnicie era otcȳrmuitoriu pre lȳngă toată țăriiă a toatei republicii.
- 25 Că au vădzut romanii precum nu să poate republica otcȳrmui, ce numai cu a unuia socotială (și voe) și de vréme că otcȳrmuitorii fiind ȳntru isprăvnicii, acéiăș putére avea, care au acmu ȳmpărății, pentru să nu să facă tirani,
- 30 mai multu de șease luni nu li să cădea a ținiă acia isprăvnicie, caré trecȳnd, să puniă altul. Care hotarăle de șease luni, adevărat, a prea-ȳntăleptu sfat au fostu, că de multe ori ȳndelungariă cinstii mai multu nebăgare ȳn samă
- 35 aduce domnilor ȳntru a face dreptate. Și așea, cel ȳntȳu otcȳrmuitoriu ȳn Rȳm au fostu Larghie Mammilie, ȳmpotriva volsclor, sabinilor celor

15. Sintu bunele amestecate cu céle réle. Adu <= Adagiu>.

16. Cu ȳndelungarea vremii omul dreptu să face, poate, nedireptu. Volla<terrano>, Carte 36.

17. Nemică nu-i așea lucru orășinescu, nemică nu-i așea cu folos, decit putériă să fie scurtă caré laste mare. Sen<eca>, 7 <Controversiae>, 8.

1 aceia K/foarte tare ȳi era B, foarte ȳi era K/moarte B,D/feciorilor B,D|| 2 desfătăciune B/ȳaste C,K|| 3 dragostia B/feciorii B,C,D/mai ȳnainte K/așia B, C, așea K|| 4 Curiiă D/sfatnic a Romei B, sfetnic roman K|| 5 șapte B,C, șapte K, 7 D/zioa K|| 6 care B,K, cari D/făcea C,K/vesălie D,K/fratele ei K|| 6-7 poate fi tȳmplare cu acéiia jocuri și săltări B/din D,K/ȳntȳmplare K/și săltăturilor D/și a săriturilor K|| 8 noaptea B,C/treumful D/frățini-său D|| 9 dragostia B,C, dragoste K/frăține-său] lui D/așia B,C, așea K/pierdzȳndu B, pierzȳnd K|| 10 ȳntȳmplare K/s-au ȳntȳmplat K/să tȳmplă B|| 11-12 deși ȳmma muri și pruncul fără viață si veselie triumfului B/vesăliiă C,D,K/triumfului C,K|| 12-13 din mare durériă B/lovire K|| 13-14 Că lovire grabnică mȳhnicȳunii toată simțiriă ȳa B|| 14 simțiriă C/simțirea ei ȳa B/ȳa K|| 15 Tevul Grecul B|| 16 războaelor C, războailor D/triumfurilor B|| 18 din Rȳm pe crai B|| 19 silă K/Lucretii B, Lucrătiei D|| 21 s-au chemat B/dectatora K/adecă B,C,K/otcȳrmuiriă B, ocȳrmuire K|| 22 care B/ocȳrmuia K|| 23 ocȳrmuitoriu K/otcȳrmuitoriu pre lȳngă care toată țăriiă a toate republicii era B|| 25 Că]dacă B|| 26 republica]stăpȳniia B/ocȳrmui K/unue B/socoteală B|| 27 fără paranteze K/voia B/vrémiă B, vreme K/ocȳrmuitorii K/lȳpșeste fiind K|| 28 ȳntru]ȳn K/isprăvnicie B,K/aceia K/putiariă B, putere K/avii B,C|| 29 acum K|| 30 șias<e> B,C, 6 D, șasă K/cădiă B/ținea C,K|| 31 acea B, ace K/isprăvnicii B/care B,K/punea C,K|| 32 hotările B/șias<e> B, 6 C,D, șasă K/preȳntăleptului B, prȳintălept C|| 34 ȳndelungare B,K, ȳndelungarea C/cinstei D/mult C/nebăgaré C/ȳn]de K|| 35 dereptatiă B, dreptate K/așia B,C, așea K|| 36 ȳntȳ C,K/ocȳrmuitoriu K/au fost ȳn Rȳm D|| 37 ȳmpotriva D,K/lȳpșeste volsclor K||

prea cumpliti vrăjmași a romanilor, pre aceia vrème pus. Că dintru aceia voință dumnedziască fu zidită Roma, cât a puțin dragă, iară a mulți urfă, de pururea au fostu.

- 5 Tit Livie scrie precum Larghie Mamilie au biruit pre volsci și s-au veselit de izbînda lor și cu hotarul acelu războiu, Coriol, cetate prea tare și alte cetăți și orașe, aciei țărî li-au răsipit. Că inimile cumplite nu numai pre
10 oameniucid, ce și pre singure pietrile mîniia sa o varsă. Și așa, după ce făcu mare pierdzare volsclor, Larghie și stînsă mulțime de oameni, apucînd prea mare sumă de bani și robi foarte mulți aducîndu-i la triumf, între carii era și o
15 fată foarte iscusită la chip și de niam aliasă, pre care să o aibă în casa lui de desfătare o au adus; că rîmlénii cei vechi averile agonisite în războiu le da toate ostașilor, iară măestriile răutăților și desfătărilor, la casăle sale le ducia.
20 Iară dacă au îngrecat Larghie pre acia copilă, ducînd-o în grădină cu poame, pentru desfătaria, unde să cocia poamele cele de vrème, unde dentru pofta îngrecării mîncînd multe poame, cât s-au săturat de dînsăle și de pripă
25 vârsînd, au pierdut pruncul. S-au tîmplat aceasta în pomeții lui Vulcan, a triia dzi după triumful lui Larghie Mammilie.

- O, lucru mėsăr de spus! Și pruncul arătîndu-să den naștere și muma din care s-au născut
30 și tatăl den care s-au zămislit întru acieiași dzi întru astrucare de obște au fostu, nu cu puțin lacrimi a tot orașul Rîmului. Că de s-ari putea răscumpăra viața cu tăriia lacrimilor, dentru acei trii nice unul n-ar hi fostu în mormîntu.
35 Cel întii din orașul Roma au rădicat războiu asupra mumei sale, Romei, Tarcvinie

18. Cite de cu sirguală, toate din bucurie și desfătare au venit la mîhnire și la lacrimi? Țîțero, <Pro Archia poeta>.

19. Desfătarea ce să faci fără măsură grozavă și rea iaste. Macrovincius, 2, Saturn<alivroum libri>, 8.

1 pre cumpliti B,D/vrăjmaș B/ pe B/aceia K// 2 vrémia B, vrême C/dintru-acee B, dintru ace K/dumndziască C// 3 zidită C/încît K/drag K/iar K// 4 urit K/de pururea B, lipsește K// 5 Mamilie B,K// 6 s-au vesălit D// 7 cetatia B// 8 pria tare B, pre tare K/orașă D/aceii B,C, acei K/ț(ă)ri B, țări C,K/le-au răsipit B, li-au răsipit C// 9 inemili D// 10 ucig B/singure B,C,D,K// 11 așa B,C, așa K/după cia C/perdzare D// 12 volsclor D/și după ce stînsă mulțimia B// 13 pria mare B/somă B/mulțime D// 14 triumfu B, treumfu D// 15 lipsește foarte K// 14—16 între alții robi o fată de niam aleasă și la chip iscusită, pre care B// 16 care K/lu]sa K/lipsește de B// 17 adus]ades K/romanii B rîmlianii C// 18 în războiul cu războiul B/lipsește toate B/iar K/măestriile B// 19 casă]ce B/sale]lor K/ducea K, aducea D// 20—22 și așa după cia o au îngrecat Larghie pre copilă, ducîndu-o în pomeți pentru desfătare B/iar K/dac-au D/facea C, ace K/ducîndu-o K/grădina D,K/desfătare C,K/cocea C,K/poamile D/celia B, cialii C, cele K/vrémia B// 23 unde]și așa B/dintru B, din K/pofta D// 24 poame multe D/poame de acelia cât s-au împlut de dînsăle B/cît]încît K/dînsale C// 25 vârsîndu B, vârsînd C,D,K/au perdut D]lepădă B/întîmplat K// 26 a treiă B, a trie D// 27 treumful D/Mammilie B,D,K// 28 miaser B, mēser C/țicălos K/pruncul]fiorul D// 29—30 din 1.3B,K, den 2C, din, din D/nașterea B/îmma B/care B,K// 30 carele C/s-au]era B/aciaes C, acieas K// 31 astrucare B,C]punere K/au fostu]fură B// 31—32 nu fără pria multe lacrimi a tot orașului B/putinēle D// m. 17 lipsește B// 32—33 s-ari puțină viața răscumpăra B/s-ar putea K/viața K, lipsește D/dintru B,K// 34 trei B,C,K/nici unul C,K/n-ar fi K// 35 Cel întiiu din orașeni au sculat războiu B/den C/Romii K// 36 mumiile sale D, mumiile lor K, immei sale B/Romei B,C,D, Roma K//

cel Mîndru. Al doilea Cnei Martie, carele de la
Lucani, împotriva ei cu arme s-au sculat. Al
triilea Silla Cumplitul, den Campaniia purce-
dzind, au asuprit-o. Cariii trei orașeni cu atîtea
5 de mari periri au asuprit pre muma lor, pre
Roma, cît,/potrivindu-să cu dînșii, pagubele
acelor trei războaie <punice> ca penele ușoare
să par. Că vrăjmașilor nice zidfurile Romei
a videa nu li s-au putut, iară acei orașeni
10 măcar piatră pe piatră n-au lăsat.

Și așea, dentru acei trei romani, Martie de
trei ori au fostu consol (sfetnic), o dată ot-
cîrmuitoriu și de patru ori cercătoriu. Și la
cîa de pre urmă, trimițîndu-să în urgie, cu
15 mare năpăstuire, răscumpărîndu-și strîmbă-
tatea, cu șaraguri de oști au venit asupra
Rîmului. Că inima rea și mîndră nu vā odihni
mainte, pînă nu va stînge și-ș va răscumpăra
de pe vrăjmași. Și așea, viind mai pînă la
20 porțile Romei, nice cu une felîuri de solii ca să
iarte orașul Romei, rugîndu-l a să pleca nu
s-au putut, pînă ce mumă-sa și nepoată-sa,
pre caré foarte o iubiia, ducîndu-să la tabără,
cu lacrimi și cu rugăminte l-au biruit, cît,
25 lăsînd mîniia, au părăsit încungîurarea ora-
șului. Că a mulți inimile mai curund cu lacrimi
jîalnice, decît cu rugăminte și cu socotéle
dîrepte să înduplecă.

Deci mare parte de podoabă întru aceasta
30 socotiia a fi romanii de-ș vor lăsa părul lungu
și smad și lăsat pre umere și pre pieptu să să
tîrîiască. Și așea, fiind grea nepoata lui Martie,
în care dzi s-au făcut pace între unchiu-său
și între romani, strîngîndu-să cu brîul, pentru
35 frumusețîa, prea strînsu, au pricinuit piarderea
pruncului. Den caré tîmplare jéalnică și neno-

20. Răscumpărare bi-
nile iaste mai cuvios
decît viața singură. Iu-
vinca], *Sat'ira* 13.

21. Dulceața puțină
pre multă amărăclune
o stîmpără și o îm-
blîndzêște. Petrar-
<ca>, 185.

1 Al doile B, K/Cnîai C, Cnoi B|| 1-2 Al doile Cnîai Martie den Campania impro-
tiva ei cu arme D/care B/de]din B/Lucan B/împotriva K|| 3 Al treile B,C,K, triile
D/Sella B, Silla K/din K/Campania B,C/ lipsește den Campania D/purcegin<d> B, purce-
gînd K|| 4 i-au asuprit-o B, di-au asuprit-o D, i-au asuprit K/trii D/orășiani B,C, oroșiani
D/atîția B|| 5 imma B|| 6 cît]jîncît K/protivindu-să D/pagubile D,K|| 7 trii D/războaie a
penilor B/ca penele D,K, lipsește B/îușoare B|| 8 nici K/zidîurilé B, zidîurile C, zidurile
K/Romii K|| 9 vedîa B, vedea K/iar C,K/orășiani C|| 10 macari B, macar K/o piatră peste
piatră B/piatră 1-2 K/pre D|| 11 așia B, aș K/dintre B,D,K, dentre C|| 11-12 trii 1-2 D/con-
sul B,D,K/svetnic B, sfetnic C, lipsește K|| 13 ocîrmuitoriu K/de 4 ori C,D|| 14 la cea de
pe urmă B, la ce de urmă K/trimețîndu-să K/în urgie]la izgoniria B|| 16 strîmbă-
tatia B/șireaguri B, șeraguri K/au vînit C,D|| 17 rîa B, rrea C/mîndră]mîndria D/nu
voește odihnă K/odihnă B,D|| 18 mainte]mînte K|| 19 de pre K, di pe D/așia B,C, aș
K/venînd B/p<i>nă B|| 20 Roamei B, Romii K/nici cu un felîu K/fîlîuri B, felîuri C|| 21 erte
K/orașului B,C,D,K/Roamei B, Romii K/rugîndu-să B|| 22 muma sa K, immă-sa B/nepoata
sa K|| 23 care B,K/îu>biia K|| 24 cît]jîncît K|| 25 lăsînd B,C,K/au părăsit]părăsi B]încun-
giuraria B, încungîurarea C, încungîurare K|| 26 lacrimi]plînsurile B|| 27 jéalnice C, jelnice
D,K/rug<ă>]mîntéle B/socotiale C, socotéli K|| 28 deriapte B, drépte C, drepte K||
29 Dece B|| 30 de vor D/părul]pruncul D|| 31 pe 1-2 B/pieptu]teptu B|| 32 tirască K/
așia B, aș K/fiînd nepoata lui Martie grîa, în caria dzi B|| 33 unchiul K|| 34 și-ntre
D|| 35 frumusețe C,D, frumusețîa K/prîa strînsu B/au pricinuit K/pierdere C,K,
pierdire D]lepădare B|| 36 Din B,D,K/care B,C,K/întîmplare K/jîalnica B, jelnica D||

rociță, așa pruncul întru acea vîrstă a vieții să stînsă, cum și muma au murit. Și așa, prăvind moartea mumei și singură mătușia, de sirgu, moartă au cădzut. Den ce toată
 5 desfătarea și veselîia întru plînsul s-au întorsu. Că așa au potrivit vacul cel vechiu de cînd să află oamenii întru prea mare bucurie, cît pre cei nenedejuindu-să (nemică necugetînd ei), norocul îi stînge. Vei afla această poveste
 10 la Trivul și Porfirie, dascali greci.

De să va tîmpla vreo femée grîa, doamnă sau altele alésă, caré va pierde pruncul den vina și nesocotiala ei, i să cade a fi de muștrare și de hulă. Că acéia mai dobitoac va fi decît toate
 15 dobitoacele. Că nice un dobitoac în pădure, în munți și în pustie nu iaste așa de strein de socotială, cît să nu priciapă céle ce-s cu scădere vieții sale. Ursoaia, leița, lupoaia, după ce să simt de îngreunate, din bîrlog și din strîmni-
 20 nile sale foarte rar es, numai pentru să fie fără grijă de viclesugurile vîntătorilor și a păstorilor. Care lucru, de fac dobitoacele și herăle săl-
 batece, céle ce fac scădere oamenilor cu naște-
 rile lor, a căroră ținci fiind flămîndzi apucă
 25 turmele nevinovate, cu cît mai multu de aceas-
 ta femeile céle gréle trebuie să facă, cu a căroră naștere nărocită norodul creștinescu să adaoge. De nu ar naște femeile, de nu s-ari naște prun-
 cii, măcar/de ar fi pămîntu, iară nime n-ar
 f. 141^v
 30 fi care ar îmbla pre dînsul. Că toate li-au făcut Dumnedzău ca să slujască omului, iară pre om l-au făcut să slujască lui Dumnedzău. La căstane, la alune, la ghindă, ca într-o oglindă să să prăvască femeile gréle, cu cîta

22. Toată hiara să iu-
 béști pre sine singură
 și deodată precum să
 naște păzeste pentru
 să <e> ție. Țițero,
*Sem <= De finibus bo-
 norum et malorum>*, 5.

1 așa B, așa K/intru]dintru K/acéia B, acia C// 2 imma B/așia B,C, așa K// 3 privind K/moartea B,D/mumii D,K, immei B/singură B,D,K/mătușă B,K, mătușea C// 4 sirgu D,K, srîgu B/au cădzut]cădzu B/din ce B]deci D,K// 5 desfătarea B,K/vesăliia C,D,K/intru]în K/să întoarsă B/după întoarsă *adaoga între paranteze* și părăși B// 6 așa B, așa K/protivit D// 7 oamini D/intru]în K/pria mare B, pre mare K/cît] încît K// 8 pre cei ce K/nenedejuindu-să B, nenedăjuindu-să K// *ăvră paranteze* K/ nimic D, nemică K// 9 vii afla D/acéastia povești B// 10 Trevul K// 11 întimpla K/feméia B,C, fimée D, muere K/grea C,K// 12 altile D/alésia B, alése C/care B,C,K, cari D/din B,C,D,K// 13 nesocoteala B/i să cade a fi]cu care va fi B// 14 acéia K/dobitoacă B// 15 dobitoacile B,K/nici K/păduria B, păduri D,K/și în munți D// 16 și în pustii D,K, *lipsește* B/nu iaste C, nu este K/așia de strein B, așa de strein C, așa strein D, așa streină K// 17 socoteală B/cît]incît K/cialia B, cele K/ce sint de scădere K/scăderia B// 18 ursoaele B, ursoae D, ursoaica K/leițele B, leoaica K/lupoaiacele B, lupoaie D, lupoaica K/după cia C// 19 simtu B, simt D, simte K/*lipsește* de D,K/de gréle B/din bîrloage și din stromurile B/*lipsește* și din strîminile sale K// 20 es]esă K, iasă D// 21 grijé B, grije K/de]despre B/hicliansa-
 gurile B, viclesugurile K/păstorilor și vîntătorilor B// 22 dobitoacile D,K/hiarăle D, fiarale K/sălbaticé K// 22-24 dobitoaciale a căroră naștere oamenilor de scăderia sint, a căroră ținci B// 23 cele K/scădere K/naștirea D// 25 turmile D/multu]vi<ry>tos K/*lipsește* de B// 26 fimeile D, muerile K/célia B, cele K/cu]nu K// 27 naștéria B, naștere C,D,K/norocită B,D,K/nărodul B// 28 ari naște B/fimeile D, muerile K/s-ar naște B,K// 29 macar B,K/ari fi B/iar K/nimine K/nu ar fi K// 30 umbla K/le-au făcut B, li-au făcut C// 31 Dumnezeu K/iar K// 32 pentru să slujască B, ca să slujască K/Dumnezeu K// 33 castane D, castani K/la ghinde, la alune B/intr-o K// 34 să să]să B/privască K/fimeile D, muerile K/griali C, cele gréle K//

- grijă și pază plodul lor ca o zămislitură de floare firea îl ascunde, îl acopere, îl apără; că căstanile ca cu un păhăruț înghimpos, ghinda cu acoperămînt ca de nucă, așijdiria 5 și aluna, pentru să nu să ude nice de ape, nice de vînturi să să scuture. Deci, de vreme că lémnele care au numai viață crescătoare și dobitoacele ce au numai suflet simțitoriu, cu atîta pază să apără céle îngreuiate, pentru 10 ca, în vremea sa să-ș dea roada sa în lume, cu cît mai multe muerile, carele sintu cu suflet înțelegătoriu li să cuvine să aibă pază pentru să nu facă pierdere de prunci cu nepaza lor.
- Așeadar, pentru ca bărbatul să vadză roada 15 blagoslovirii dumnedzăești și feméia grea ca să nască cu norocire, așea bărbatul ca să nu asupriască pre muîare, cu multa ostensială să să păzască și muîarea de desfătările peste măsură să să feriască. Că iaste pravilă nemin- 20 ciunoase, femeile îngrecate, pentru prea multă ostensială, că pierd, pentru desfătare prea multe vin la primejdii. Că fără de omenie și nevrednic de nemică om acela iaste, carele poftéște ostensială de la feméia grîa, depotrivă cum vei 25 mai nainte de ce să îngrecasă; că nu într-un chip aliargă cel încroșnat cu cel dezbrăcat.
- Scrie Aristotel, Carte 7, *De hiară*, că leoaei îngreuiate nu numai leul den vînat șie și leoaei grijéște de mîncat, ce și dzua și noaptea 30 să străjuiaște pre dînsa. Cu acéia femeile doamne și céle alésă, în vrémia îngrecării lor cu dragoste și cu slujbă că iaste să să cinstiască de bărbați foarte cu cale iaste! Că nu poate muîarea mainte de ce naște a strînge atîtea 35 de mari desfătări de la bărbat, cît după ce

23. Nice un lucru a urma scoțiala firii nu poate. *Țîțero, De firea dumnedzăilor.*

24. Mare lucru iaste sufletul carele cu singili lui Hristos s-au răscompărat. *Bernardus, Epistola 54*.

25. Nice dănăoar<ă> céle de perire nu <ș> păzir<ă> cu milocul. *Sen<eca>, Carte 84.*

26. Cu blindéță sintu să să șie acéle ce cu tărie nu să pot. *Amvros<ie>, 1, Tim<otei>, 5.*

27. Nașterile pre toată mirarea firii intriace. *Galen<us>, 15, <De usu partium>, 8*.

1 grije B,D,K/p<1>odul D|| 2 din floare B,K/firia B||l copie D|| 3 că|cu B|castanele B, căstanele C, castaniile K|înghimpos K|| 4 acoperemînt B|înire paranteze așijderia și aluna B, așijderea și aluna C, așijderea și aluna D|așijdere K|| 5—6 nici 1-2 K/apă K|să nu să scuture B|vreme K|| 7 lemnele B, liamnele C, liamnile D, lémnile K|viață D, viață K|| 8 dobitoacili D, dobitoacile K|lipsește ce K|care au suflet numai simțitoriu B|simțitoriu D|| 9 célia B, ciale C, cele K|îngreunate K|| 10 adaogă ulterior ca C, lipsește B|| m. 22 și 26 lipseșc D|la vreme plodurile sale să le scoată la lume B|vreme K|să-ș dei K|roada în lume K|| 11 muerile]femeile B|care sint B,D|cele ce sint K|| 12 înțelegătoriu B,K, înțelegător D|cuvene B|| 13 pierdire D|ca cu nepaza lor să nu facă lepădare de pruncu B|| 14 Așeadar B|Așijdere K|| 15 dumndzăești B, dumnezești K|fimeia D, muîare B, muere K|| 16 așa B,C, așa K|| 17 asuprească B|muîare B, muere K|multe ostenealia B|| 18 muere K, femeia B|| 19 ferească B, feriască C| iaste K|pravila B|nemincinoasă B,K, nemincinoasă C|mincinoasă D|| 20 fimeile D, muerile K|pria multele ostenealia B|| 21 pierdu B,C|și pentru desfătările cele multe K|desfătare C, desfătări D, desfătările B|pria multe B|| 22 vin] ven B|primejdii B, primejdie C,D,K|fără de omenie D, fără omenie B|nevrednic B|| 23 nemică D,K|numit B|iaste K|care B,K|pohtiaște D|| 24 osteneală B,K, osteniala C,D|femée grea C, fiméia grîa D, muere grea K|vei]vria B, vii D|| 25 mainte B, mai înainte D,K|să îngreuiază K|întru un K|| 25—26 că nu într-un chip cel îmbrăcatu aleargă cu cel dezbrăcat B|| 27 fiară K|leiții B, leoaicile K|| 28 îngreuiate C, îngreunare K|din B,C,D|| 28—29 din vînatul lui și leoaicii grijaște K|și șie și leiții grijaște B|grijaște C|de mîncat]mîncare B,K|dzuoă B, zioa K|noaptea B|| 30 să]o B, lipsește K|străjuiaște K|acéia K|fimeile D, muerile K|| 31 célia B, cele K|alîase B,C,în]pe B|vrémea C, vreme K|îngrecării lor]cîndu au în pîntece B|| 32 iaste C,K|cinstiască C|| 33 bărbat B|iaste C,K|| 34 muîare B,D, muere K|după muîare ad. să poată D|mai înainte K|atite B, atitia C, atita D|| 35 mare D|după cia C||

naște ori făt, ori fată. Că de să va potrivi grijea care are femeia la naștere și întrestările pentru lucrul carele are bărbatul, cu multu mai greu iaste acéia care are ia, decît a bărbatului; că mușarea la născut mai multu, ticăloasa, decît poate, arată, iar bărbatul, oricît ar sluji el, mai puțin face de ce i s-ar cuvini.

Așijdirea să cade bărbaților a păzi tare ca să nu întărite cu mînie pre femeile sale ce 10 sintu îngrecate, nice să o sparie cu mîhnicîune; că mai de multe ori de mînie aprindzindu-să, decît de herbintiala bucatelor agonisăscu pierdzare pruncului. Și de să va prileji bărbatului să-l mîniia mușarea lui pe vrémia îngrecării ei, 15 cu înțelepciune să sufără, socotind mai multu strîmbătate ce greșește după socotială; că nice dănăoară nu poate fi așa de mare vina îmmei, cît n-ar fi mai mare nevinovăția 20 pruncului./

f. 142 Așijdirea să să feriască femeile gréle și mai multu celor alésă de hlăpie și de săturare, că și céle ce nu sintu gréle femei, încă trebuie 25 cu multe mîncări și băuturi abiia de va putia fi curată. Deprind femeile gréle fără măsură a să împlea cu mîncări lacome, pârîndu-le că li-ar cădea bine și șie și pruncului. Ce aceasta-i fără cale și așa necinste și mumei și pruncului 30 cu scădere; că mumei la îngrecare nesocotiala mîncărilor multe boale face copilului în toată viața lui.

28. A birui inima, a potoli mîniia, a celui prea tare om iaste. Lact<antius>, 1, 9.

29. Cu mînie nemică dreptu a fi, nice a socoti nemică nu să poate. Tîfero, *Stuj<be>*, 1.

1 făt]ficiar B, fecior K/protivi D// 2 grija B, grije D/fiméa D, mușaria B, muere K/nașterea B, naștere C,K/intristările C, intristările D// 3 care B,K/are]aria B/cu multu]nehotărit B// 4 iaste K/acea K/ia.]muere K/mușaria B, muere K// 6 iară B,C// 7 ari sluji B/el] ei B/lipsește K/pu<ț>in D/face el D/de ce]decît B/s-ari cuvini C, s-ari cuvini B/s-ar cădea K// 8 Așijderea C, Așijdere K// 9 întărte D, întarte K/fimeile sale, muerile lor K// 10 sint D,K/nici K/mîhneciune K// 12 fierbintiala K/agonisesc K// 8-13 Așijdéria trebuie să să ferească femeile gréle și mai mult celor alésă de hlăpie și de săturarea, că și célia negrele femei încă trebuie întii să aibă dragoste spre trezie; că femeia cu multă mîncare și băutură de abiia va putia a fi curată B// m. 29 lipsește B// m. 27 lipsește B,D// 13-32 Deprindu femeile gréle fără măsură a să umplia cu mîncări lacome, pârîndu-li-să că li-ari cădia bine și șie și pruncului. Ce aceasta iaste fără cale și așa necinste-ș îmmei, cum și pruncului cu scăderia; că a îmmei la îngrecare nesocoteală mîncărilor multe boale face ficio<ru>lui, în toată viața lui. Așijdéria să cade bărbaților a păzi tare ca să nu ație cu mînie pre femeile sale ce-s îngrecate (și nice cu o mîhnicîune să nu o supere); că mai de multe ori de mîniia aprinsă decît de hlăpiria bucatelor agonisăscu pierdzare. Și de să va timpla bărbatului să-l mîniia mușarea lui pe vrémia îngrecării ei, cu înțelepciunea să sufere, socotindu mai mult pruncul carele îl poartă femeia în pîntece, decît strîmbătate <repeta>: decît strîmbătate, care greșate după socoteală; că nice dănăoară nu poate fi așa de mare vina îmmei cît n-ar fi mai mare nevinovăție ficiorului B// 14 mînie C,D,K/muere K/vrème C,D,K// 16 ce-l poartă în pîntecele ei K/pîntece D// 17 strîmbătate K/greșate C, greșate K// 18 niciodată K/așa K// 19 îmmei]mumii K// 21 Așijderea C, Așijdere K/ferescă K/fimeile D, muerile K// 22 celor]céle D/alése C/hlăpie]lăcomie K// 23 nu sint D]sint K/fimeii D, mueri K// 24 lipsește întii D/a ave K/fiméa D, muere K// 25 putea K// 26 fimeile D, muerile K/grele K// 27 umple K// 28 li-ar cădea C/șie]ei K/aceasta iaste K// 29 așa C, așa K// 29-30 mumii¹⁻² K/pruncului scădere D/la îngrecare]îngrecate K// 32 viața D, viața K//

Nu trebuie să cetim în cărți, ce vedem cu ochii că toate viețuitoare<le> sau mai multu, după ce să îngrecadză nu poftescu împreunare (sau părăsăscu). Într-acesta chip și oamenilor 5 celor aleși, și la blagorodnici li să cade de a să împreunare cu femeii gré<le> să să părăsască. Că cu cât cineva mai devreme va face de să va feri de împreunarea femeii sale, când iaste gră, cu atîta mai bine să vor conteni și vor 10 face ușurare femeii; nu pentru că ar hi păcat, ce pentru că s-ari deprinde a fi cu dragoste întru înțălepciune; că unile a face triaba poron- ceste și altele cinstea sfătuiaste.

Spune Diodor Sicul că Mavritaniia așa era 15 de lipsită de bărbați și bogată de mueri, cât cinci mueri dreptu un bărbat să afla; și așa s-au fostu aședzat légia ca tot bărbatul să-ș ia cite trei mueri. Și iarăș era altă lege mai mare că murind bărbatul, de rămînea vreo 20 muare de bărbat, îi căuta muerii de vie în mormîntu cu bărbatul să să îngroape, care de nu o făcîa pînă într-o lună aceasta, sau de nu muriia și ia pînă într-o lună după moartea bărbatului său, la ivală o pedepsiia de moarte; 25 că cu grije dzicîa că ar fi văduva singură să viețuiască în casă, iară a să pune într-un mormîntu cu bărbatul său socotiia a fi cu cale.

Într-altu chip să prilejisă în ostroavele Baliariii unde mai mulți bărbați să năștea 30 și așa de puține femei, cât 7 bărbați la o femeie era. Și așa era obicéiul întîii, între cei mai proști, că cinci bărbați să să însoare cu o muare, iară cei mai bogați și mai de cinste, den țările streine îș lua femei. Așa coră- 35 biile le încărca neguțitorii de mueri vîndzătoare, precum le încarcă acmu de alte

30. Toată pofta-i în chipul focului în pae: curundu să aprinde, curund să stînge. <A-riosto, 10, 6.>

31. Întru lucrurile deschis<e> léneșului iaste a faci îndelungare. Sem<machus>, 7, Glav<a> 11.

1 Nu trebuia B/citim B,D/vedem B, vedem K// 2 toate cele viețuitoare B/multe D,K// 3 *adacos marginal* după ce K/după cia C/nu pohtescu D// 4 *lipsește* sau părăsăscu D, *fără paranteze* B, K/părăsesc K/oaminilor D// 5 aleș B// 5—6 li să cade de la deprindéria femeii îngreuiate să s<ă> depărtédze B/impreuna K/cu fiméia-ș grea D, cu muere sa grea K// 8 împreunaria B, împreunare K/fimeii D,K/cînd iaste grea C,K]gréle B// 9 cunteni B// 10 iusurare B/fimeii D,K// 10—11 nu doară că ar fi păcat de ari face, ce că s-ari deprinde B/ar fi D,K/s-ar deprinde K/dragostia B// 12 înțelepciunia B/unele C,K]alte B/triaba C, treaba B]trebuie D]porunciaște B, poruncéște K// 13 altiale B, altili D]cinstia B// 14 Deodor D/Mavritania B/așia B,C, așa K/era lipsită K// 15 lipsită B,C,D// 15—16 muari ¹⁻²B/cit]încit K// 5 B,C,D]așia B, așa K// 17 așiadzat B, așadzat D]legea C,K, lege D// 18 ia K/lipsește cite B]trii D/muari B]légia B// 19 mare] tare K/rămînia B]vréo muare B// 20 muere K// 20—23 muariii de via întru mormîntu cu bărbatu-său mort a întra, care de nu făcîa într-o lună aceasta sau de nu muriia într-o lună B// 21 care K// 22 de nu făcea C,D, de nu o făcea K/pînă]pir<ă> D// 22—23 întru o lună ¹⁻²K/ia K/pînă]pir<ă> D// 23—24 după moarte bărbatu-său B// 24 moartia B// 25 grijé B/zicea K/singură B,D,K// 26 iar K/intru un mormîntu K]într-o groapă B// 27 bărbatu-său să socotiia că-i cu cale B// 28—36 *lipsesc* D// 28 Întru alt K/prilejisă]tîmplasă B/ostroavile K// 29 Balearii B, Baliarii K/unde așa de mulți bărbați să năștia B// 30 așa B,C, așa K/femei]mueri K/cit]încit K]șapte B, șapte K/muaré B, muere K// 31 așa B,C, așa K/obicéiu B, obiceaiul K]întîiu B// 32 ca cinci K, că 5 B// 33 muare B, muere K]iar K/cinstia B// 34 din B,K]țari K/femei]mueri K/așia C, așa B, așa K// 35 negustorii K/muari B// 36 precum]cum B/acum K//

- precupii. Și așa era obicéu într-acéle ostroave ca femeile îngrecate fiind așa de puține, al șaptele sosind lună îngrecării ei, despărțindu-să de bărbați, le încuia în beserici și din visteriia
- 5 țării să hrăniă. Că așa de tare cei vechi cinstiia pre dumnedzăii săi, cât pre nime nu suferiia să facă gustare pre ascunsu în beserică; ce pre aciia ce era închinați la beserică a-i hrăni dintr-al său li să cădea. Și așa, acei
- 10 varvari muerile sale pre acéia vréme le închi-dea, așa să aibă de binevoitori pre dumnedzăi,
- f. 142° întru a căroră beserici/să încuia la nașterea lor, așa pentru să rădica toată frica la vrémia de grijă, cum și că socotiia că ar fi lucru prea
- 15 grozav a să împreuna după obicéul bărbaților cu dînsăle.

Publie, filosoful preavestit, Carte 5, *De obiceașurile celor vechi*, spune <că> în Panonia, care iaste acmu Țara Unguriască, într-acéia

20 cinste avea pre muerile céle gréle, cât de eșiia den casă fiecare femée grăa, oricine o timpina îi căuta a-i da cale și a o petréce; care cinste să dă acmu tainei cumenecăturii, acéiaș cinste varvarii făcia muerii gréle.

25 Prea mari aședzămînturi cu urice avea în Carthaghena, când înfloriia acel oraș, femeile céle gréle. Că precum astăzi ucigașii de oameni în țintirimurile besericii scăpînd, hălăduescu de răscumpărarea gîudecății, așa ei,

30 fugînd la vreo femée grea și apucînd pre dînsa, era volnici și slobodzi de vina lor.

Frantzoi transalpinii, precum scrie Fronton <în cartea> *De cinstea dumnedzăilor*, nu numai dzice că cinstiia pre muerile gréle foarte cu

35 cinste, ce și nașterea (fericită) norocită să fie

32. Mai cu grije iaste vrémia cea rea (furtuna), caria nu lasă corabia să să urniască, decit acéia ce nu lasă

1—16 *lipesc* D|| 1 pricipii B/așia C, așa K, *lipsește* B/obiceașu K/intr-acélia B, întru acéle K/ostrove B|| 2 femeile]muerile K/așia B,C, așa K/șiaptéle B|| 3 sosîndu B, sosînd C/ sosînd al șaptele lună a îngrecării ei K|| 4 beserici C, biserici K/den C/vistiaria B|| 5 țării K/ așia B,C, așa K|| 6 dumnedzei B, dumnezeii K/săi]lor K/cit]încit K/nimine K|| 7 să facă]a face K/pe B,K/beserécă B, biserică K|| 8 acéia carii B/beserécă B, biserica K|| 9 dentral său C, dintru al său K/cădia B/așia B,C, așa K|| 10 muirile B/pe B/aceia K/vrémia B/inchide B|| 11 așia pentru să aibă B/așia C, așa K/pre dumnezei de binevoitori K/dumnedzei B, dumndzăii C|| 12 besiarici C/nașterea B, nașterea K|| 13 așia B,C, așa K/la] pe B/vrémea C, vréme K|| 14 grije B,K/și socotiia cum că ar fi K/pria grozav B, pre grozav K|| 15 obiceașu K|| 17 priavestit B|| 18 obiceșurile D/Pannonia B|| 19 cari-i acum, care iaste acum K/iaste C/Ț<a>ra Ungurească B/intru acéia B, într-acée C, întru aceia K|| 20 cinstia B/avia B,C/muirile B/célia B/gréle]îngrecate K|| 20—21 cit de eșiia oarecaria femée grăa din casă, oricine de o timpina B/cit]încit K/din D,K/țieștecare K/fimée grăa D, muere grea K/intimpina K|| 22 calia B/petriăce B,C, petrece K/caria cinstia B|| 23 acmu să dă B/acum K/tainii C,D,K/cumeneăturii K/aceiaș K/cinstia B, cinsté D|| 24 făcea varvarii K/muirarii grăale B, muerilor gréle K|| 25 Pria mari B/așadzămînturi D/uricia B/avia B/avea cu urice K|| 26 Carthaghina B/cîndu B/femée C, fimeile D]că muerile K|| 27 célia grăale B, céle gréle K/ astăzu K, *lipsește* D|| 28 oameni D/scăpînd în țintirimurile bisericilor K/bisăricii D/scăpîndu B|| 29 răscumpăraria B, răscumpărare K/gîudecatei B, așia B,C, așa K|| 30 fugîndu B/vréo B/femée B, fimée D, muere K/grăa B,C/apucînd-o B,D/apucîndu-să de dînsa K|| 31 între paranteze de vina lor C, *lipsește* B|| 32 Frantzoi K|| 33 cinstia B/dumnezeilor K|| 34 zicea K/muirile B/célia gréle B, cele gréle K/cu mare cinste K|| 35 cinstia B/nașterea B, nașterea C/fără paranteze fericită K, *lipsește* D]între paranteze și norocită B, *lipsește* K||

cu mare pază să nevoia. Că puțin foloséște corăbii caria, după ce trece întriagă toate, să s<e> fărîme la uscat, eşind la scală. Că noroadele céle vechi, de demultu, toți avea pre 5 dumnedzâii săi cei mai mari, în capiște, iară în casă fieştecarele avea pre cei mai mici dumnedzâii, a căroră agiutoriu și apărare le trebuia, de câte ori naştea vreo muiare a cuiva. Lăsind alte basne a lor, dzicem că, de vréme 10 ce ei, fiind păgîni, cerea agiutoriu de la nişte idoli muți și surdzi, pe vrémia naşterii muerilor sale, cu cît mai multu noi, creştinii, carii avăm pre Dumnedzău adevărat, ziditoriu nostru și a toată lumia, sintem datori a ruga pentru 15 bună naşterea femeilor noastre.

PENTRU PIST FILOSOFUL ȘI DE A LUI
ÎNVĂȚĂTURI ȘI SOCOTÉLE, CARELE AU DAT
CELOR GRÉLE. CAP 14

Împărătind în Rîm Octavie împăratul, era 20 în Rîm Pist filosoful pithagoric, carele cum lui Octavie chesariului era drag și credincios, așea norodului foa<r>te priimit, cu aciia era multu lăudat; că de multe ori cine iaste domnului drag și credincios, acela iaste celor supuși 25 urît. Cu atîta de mare omenie era Octavie și dat în tovarășie, cît, prîndzind cu hatmanii, de pururia de lucrurile războaelor și cinînd cu filosofii de învățături și de dascălii voroviia și nice un cuvîntu grozav nu suferiia să să 30 vorovască fiind el de față. Și așea, fiind Pist în lucrurile céle cinsteș<e> foarte socotitoriu, la șăgi foarte cu dulceață, pe feliuri de vremi de feliuri de lucruri fu întrebat de împăratul, a cărué întrebări și răspunsuri aicea puțin le 35 voiu spuni.

să iasă la margine.
<Plutarchus, *Affectio-
nes utrae pejores.*>

1. Nu iaste noaă a socoti pre cel ce, mai multu decit pre alții și pentru ce pricină, domnul îl ține mai sus. Tacit, *Anal<e>*, 6.

1 cu pria mare B/lipsește să B/folosiiaste D// 2 corăbiei B,K, corăbii C,D/care B,D,K/caré C/după cia C/triace B, trece K/intreagă B, intriagă C/cu toate K/toate mările B// 3 sfarimi K/eşindu B/schele K/năroadele B, năroadile D// 4 célia B, cele K/avia B,C// 5 dumnedzei B, dumnezeii K/săi]lor K/capiștia B/iar K// 6 fiiştecare B, fieştecarile D/avia B/avea fieştecarele K// 7 dumnedzei B,K, dumnedzâi C// 8 trebuia B/năștia B/muiaré B, muere K// 9 Lăsindu B, Lăsind C,D,K/altele a lor basne B/că]ce K/de vréme că ei B,K// 10 fiindu niște păgîni B/ceria B/agiutoriu B,C, agiutori K// 11 vrémea C, vréme K/muerilor] femeilor B// 12 avem D, avém K// 13 Dumnezeu K/Dumnedzăul cel adevărat B/ziditoriu C// 14 lumea C/sintem D,K/datoriu K// 15 naşterea B, naşterea D/fimeilor D, muerilor K// 16 ante titlu Cap 14 K/să va dzice aicia de Pist filosoful și de a lui socotéle și învățături B// 17 socoteli D/care B// 18 célor B/au dat muerilor célor gréle K| Cap 9, cu cifră arabă B// 19 Împărătindu B/lipsește în Rîm B// 20 Pistu B/filosof D/filosoful Pist K/pithagorian K/care era cum lui B// 21 chesariul D/lipsește era B// 22 așia B,C, așa K/foarte B/acéla B, aceia K// 23 mult C/iaste K// 24 lipsește domnului B/crédincios C/iaste urît celor supuși K/supuși B// 26 tovarășia B/cit]lncit K/prîndzind B, prîndzind D// 27 de pururea C, di-a purure K/cinîndu B// 29 să să]să D// 30 vorbească B/așia B,C, așa K/Pist B// 31 cele K/cinsteșe B,C, cinstite K// 32 la șagi și șegături foarte B/șegi C,K/fialiuri B, feliuri C/vrémi B/pe feliuri de vreme] în toată vreve <sic> K// 33 fialiuri B, feliuri C/de multe feliuri K/fu]era K/fu de împăratul întrebat B//34 a căruia B,D,K/și răspunsurile dzise B/aice C,D,K, lipsește B//35 spune B,C,D,K//

f. 143 Întii, întrebându-l, pre carii ar socoti dentru
acei ce trăescu pre pământu a fi mai nebun
decît toți, răspuns-au: eu socotescu că mai
nebun decît toți, acela dentru/a căruia voroavă
5 nice un folos a să pricépe nu să poate; că nu-i
așea nebun acela ce pietre, ca cela ce cuvintu
aruncă fără triabă.

Întrebându-l, ce lucru bun ar trebui cu cale
să să poftiască, să vorovască și ce iaste cu cale
10 să să poroncească să tacă, răspuns-au: atuncea
iaste lucru bun să vorbască, cînd dentru
voroava deosăbêște folosul și atuncia iaste
bine a tăcia, cînd den voroavă iaste grijă de
scădère, căci cînd unii a apăra binile, alții
15 a apăra răul silescu, în toată lumia războiu
să ațiță.

Întrebându-l de care lucru sintu datori
părinții a depărta pre feciorii săi, răspuns-au:
nice de un lucru, după socotiala mia, mai multu
20 a păzi părinții nu trebuie, decît ca să siliască
să nu iasă copiii răi; că a bunului părinte
iaste mai multu a pofti ca să moară cu nume
bun feciorul, decît să trăiască cu viață rea.

Întrebându-l de iaste de triabă să să facă
25 dentru acéste doaă ca, sau adevărul grăind
cineva să le strice, sau grăind minciuna să
iasă sănătos, care iaste să să aliagă dentru
acéstia; bărbatul, dzice, carele iubește bună-
tatea, mai multu va vrea cu adevărul să s(e)
30 biruiască, decît cu minciuna să biruiască;
că nice poate fi ca a omului minciunos să-i
fie îndelungată moștinirea fericii.

Întrebându-l bărbatul înțeleptu ce ari trebui
să facă ca să moștiniască odihna, mie, dzice,
35 nu mi să pare că va fi părtaș odihnii fără acela

2. Cela ce are mai
puține trebi, acela-i
foarte fără grije. Dio.
<Cassius>, Carte 38.

1 care B,K/ari socoti B/dintru B, dintre K// 2 acéia B/trăescu]viețuesc K/pe B// 3
au răspuns K, răspunsă B// 4 acelaia D/dintru B,K/a căruie B,C// 5 nice un folos]nemică
K/priciape B/nu poate B,K/că nu așa B, că nu iaste așa K// 6 așa C/acela care pie-
tri B/ce aruncă pietre K/petre D/ca acela B, ce ca cela D/ce aruncă cuvint K/cuvente B//
7 treabă B, triabă C// 8 lipsește bun B/ari trebui B/cale]care B// 9 poftiască C, pohtiască D/a
să vorovi K/iaste K/repetă cu D// 10 poroncească K// 9—10 pentru să vorbască și căruia cu
calé s-ari porunci ca să tacă B/au răspuns K, răspunsă B/atuncia B, atunce D// 11 iaste
K, este B/vorovască K/dintru K, din B// 12 voroavă B/atuncea B,D,K/iaste C,K// 13 tăcea
C,K/din B,D,K/iaste C,K/grije B,C,K// 14 scădéria B, scădere K/că unii K/binile B, binele
K/și alții B// 15 silesc K/atunci în toată lumea B/lumea C,K// 16 să ațițe B, să ațiță C,K, ați-
ță D// 17 de la care B,C,K/sint B,D,K// 18 feciorii B,D/săi]lor K/au răspuns K, răspunsă
B// 19 nici K, lipsește B/socoteala B/mea C,K/lipsește mai multu D// 20 a păzi mai mult părinții
pre feciori nu trebuie K/silească B, siliască C, siliască K// 21 copii B// 22 iaste K/pohti
D/numia bun B// 23 ficiorul B,D/decît să viețuiască pentru să viețuiască rău B/viață D,
viață K/rea C// 24 iaste C,K/treabă B// 25 dintr-aciaște B, dentru aiaște C, dintru acéste K/
doai, doazeci și una K/adevărului B// 26 să-i strice B, să-i strice D, să-i strice K/minciu-
nea D// 27 sănătoasă D/caria C/iaste C,K/aleagă B/dintr-aciaște B, dentru acéstea.C, din-
tru acéste K// 28 dzisă B/care B,D/iubiaste B/bunătate B,K// 30 minciunile B/lipsește să
biruiască D// 31 nici K// 31—32 că nice omului minciunos să fie îndelungată moștenirea
fericirii D// 31 minciunos B,K, minciunos C// 32 să fie delungată moștenirea B/moștenirea
C, moștenire K/fericirii B// 33 ar trebui C,K// 33—34 Întrebându-l ce ari trebui
să facă bărbatului înțelept ca să moștenească B// 34 moșteniască C,D,K// 35 nu mi să
pare]nime nu mi să pare B, nimine nu-mi pare K/lipsește nu D/lipsește fără D//

carele va fugi de gilceavă și de isprăvnicie; că a celor supuși cu multe trebi, multe întovărășescu griji, iară a multelor grije slujnice sintu minciunile céle mari.

- 5 Întrebându-l cu ce lucru cineva ar putia prea cu lesne să-ș apléce cătră sine socotiala celui învățat, nice un lucru, dzice, mai multu de toate lucrurile nu arată pre cel învățat, decît întru a suferi pre nebun cu răbdare; 10 că, spre a suferi strîmbătătia, mai multu înțalepciunîa inimii, decît știința foloséște.

Întrebându-l, ce s-ari cădea omului împodobit întru bunătate a-ș pofiti, măcar, dzice, că orice lucru bun și nemărui ce nu-i de scādére 15 a-ș pofiti cu cinste <Iaste>, iară după socotiala mea, numai acéia să cade a-ș pofiti ce fără rușine și la ivală a pofiti i să cade.

- Așjidiriă, întrebându-l cum ari trebui să să ție de la bărbați muerile céle gréle, pentru să 20 nu piardză pruncul, nice una, dzice, mai vîrtoasă țară <nu-i>, decît a păzi pre muțarea îngrecată; că de va sluji bărbatul muerii, îi va fi lui cu ostentială (și cu ură), iară de nu o va îndestula, primejdie iaste femeii. Și așa 25 întru aceasta, dzice, mare grije să cădea bărbaților a avea pentru femeile romane și întru a le sluji lor care am dzice grije a avea, care f. 143° mai multu pentru să dau sfat, decît/ pentru să poroncescu dzic, macar că nu mai puțin întru cel iubitoriu de (direptate), de bunătate sfatul 30 sănătos, decum în cel rău poronca groznică cu cale iaste; că ești, Octavie, preamilstiv și preablînd și că ai pre Cosuția, vară-ta, grea și că și îngrecaria și nașterea să i să tîmple cu 35 norocire ai pofiti, vei fi părtaș pofitii tale de vei lua aminte ce-ț voiu spune.

3. De puțin lucru să clătiaște inima muerii. <Titus> Liv<cius>, Carte 6.

4. Fericit iaste acela ce, cu durérea altue, să va învăța a să feri de duréria sa. Teb<ullus>, 3, *Elele* <= *Elegia*> 6.

5. Pune hotar cel prea înțeleptu și lucrurilor celor cinsteșe. Iuv<enal>, *Sat<ira>* 6.

1 care B,K/lipsește de gilceavă și D/isprăvnicii B,C,D|| 2 că celor D/supuși B/ trebe B/multe griji întovărășescu D/il întovărășesc B, întovărășesc K|| 3 grij¹⁻² B/cu grije ¹K, griji C/lipsește iară a multelor grije K/slujnici K/sint D,K|| 4 minciunile]mihniciunele B/ciale C, cele K|| 5 cu cia C/ari putia B, ar putea C,K|| 6 pre cu lesne K, pre lesne B/aplăce B/sine K/socoteala B|| 7 nici K|| 9 lipsește întru K|| 10 strîmbătatea C, strîmbătate K/mult C|| 11 înțelepciunîa B, înțelepciunea C,K, înțelepciune D/știința inimii K|| 12 s-ar cădea K, s-ari cădia B|| 13 pohti D/zice macar K/macari B|| 14 nimăruia K/nemăruia să nu-i dia scādéria B/lipsește ce K/nu-i]nu iaste K|| 15 pohti D/cu cinstia poate B, cu cinste poate K/iar K/socoteala B|| 16 mia B,C/aceia K/lipsește să cade D/pohti D/cé B|| 17 rușinîa B/pohti D|| 18 Așjideria B,C, Așjidere K|| 18-19 ar trebui de la bărbați să să ție muerile K/lipsește la B/muțaril<e> B/célia B, cele K/griale C|| 20 piarză K/lépede B/zice, nici una K/ lipsește dzice D|| 21 ț<a>ră B/muerea K, feméia B/muțarii B|| 23 osteneală B/lipsește și cu ură D,K/iar K/de nu i să va îndestula B|| 24 iaste K/fimeii D, muerii K/așa B,C, așa K|| 25 într-aceasta B/grijă D/cădia B|| 26 avia bărbaților B/pentru]de B/fimeii D, femeile sale B, muerile K/romanci K/și întii D|| 27 am a dzice B/grijia B, grijă D/avia B,C|| 28-30 *adaos marginal* decit pentru să poroncescu zic, macar că nu mai puțin întru cel K|| 29 poroncescu B/macari B, măcar C,D|| 29-30 întru cial osăbitoriu B|| 30 de dreptate C, lipsește B,D,K/și sfat sănătos K|| 31 decum]decit K/in]întru B/porunca B,K|| 32 iaste C,K/Octavi B/priam<i>]<o>stiv B,C, premilstiv K|| 33 priablîndu B/și ai K/Cossuția B,C, Cosuția K/vara ta K/gria B, prea griă D|| 34 lipsește și că și îngrecaria K/îngrecare B, îngrecarea C/nașterea B, nașterea C/întimple K|| 35 norociria B/ai pohti D/poftei B, pohtii D|| 36 aminté B/ce-ți voi spune K, care îi voi spune B||

Întîi, de cîa îngreuiată, jocurile, săltările și alergăturile la sărbători depărtate să fie. Că de multe ori, pentru jocul, bărbații graiul și femeile gréle viața pierd; nice iaste cu cale 5 ca, pentru nebuniia mumei să să dea întru primejdie cu îndoială vieții și a morții feciorul.

Așjidirea, să să feriască cea grîa ca să nu între în grădina cu poami multe, ca săturaria multă de poame să nu fie, au să nu dea pricină 10 pierdzării pruncului; că nice iaste cu cale, pentru hlăpiia mumei, să plătiască pediapsa feciorul nevinovat.

Așjidirea, să să feriască feméia grea să nu să prea strîngă cu brîul; că multe doamne rîmlence, pentru să să aréte mai frumoasă și gingașe, poartă haine așa de strîmte, cît să omoară pruncii săi. Că prea nedreptu lucru iaste pentru să să aréte muma frumoasă singură, să piardză viața copilului.

20 Cătră acéstiia trebuie să să feriască ca vreo femée grîa la mése sau la alte veselii să nu îndrăzniască a șede; că de multe ori numai singură săturarea de bucate peste măsură au fostu pricină de sirgu pierdzării de pruncu.

25 Că peste samă iaste de strîmbu lucru ca pentru desfătarea a scurtei cine și muma și feciorul viața de tot să-ș piardză.

Așjidiria să să feriască ca nu cumva cu vreo viaste de întristăciune de grabă să vie la primejdie feméia grea; că mai multă scădere dentru audziria lucrului de grijă, decît dentru boală îndelungată trebuie să să tiamă. Nice iaste cu dreptul ca pentru vestiria a unui lucru mic de puțină triabă a-l ști și muma de 35 pururea și feciorul ce-i să iasă în lume, cu mare

6. Ce s-au tîmplat poate să <se> tîmple. <Titus> Liv<ius>, Carte 28.

7. Dobînda puțină, scădere multă. Ariost<or>, 33, <10>.

8. Și bărbații cei tari să spăimadză de céle grabnice. Tacit, *Ana<le>*, 15.

9. Graba nepăzitoare și oarbă iaste. <Titus> Liv<ius>, 22.

1 di cîa D, de cea B,K/îngreunată B, îngreuiată C, îngreuiată K|| 2 după alergăturile adoagă veselile B|la sărbători lor să fie departe B|departe K|| 3 jocu K|| 4 fimeile D, muerile K|célia B|griale B, griali C, cele gréle K|viața D, viața K|pierdu B|nici K|iaste C,K|calia B|| 5 mumii K, îmmei B|diia B|întru|în K|| 6 primejdii B, primejdii D|îndoiala K|a viații B, a vieții C,D|fieciorul B,D|| 7 Așjidire B, Așjiderea C, Așjidere K|ferească B|cea grea C, cea îngreunată K|| 8 poame B,D,K|că săturarea K|| 9 multă|cea prea multă B|lîpșeste să nu fie, au B,K|nu diia B|| 10 pruncului de pruncu B|nici K|iaste C,K|| 11 hlăpiria îmmei B|lăcomiia mumii K|| 10-12 pentru hlăpiia mumei să să pedepsască fieciorul nevinovat D|pediapsă C, pedeapsa K|fieciorul B,C|pruncul cel nevinovat K|| 13 Așjidéria B, Așjiderea C,K|ferească B,K|fimeia D, muere K|grîa B|| 14 pria B|rîmlance B|| 15 arate B,D, arete K|| 16 și mai gingașe B|și mai cilibii K|| m. 5 lîpșeste B,D|așa B,K|cît|încît K|| 17 omoară|moară D|săi|lor K|pria nedrept B, prea nedrept C|| 18 iaste C,K|arate B,D|muma|îmma B, mai D|singură frumoasă K|singură B,C,D|| 19 piarză K|viața D, viața K|copilului B,D,K|| 20 aciastia B, acéstea C,K|triabue B|ferească B, feriască C|vréo B|| 21 feméia B, fimee D, muere K|grea K|mésia B, mésă D|vesălii D|| 22 îndrăznească B|sédia B, șide D|| 23 singura B, singură D,K|săturaria B, săturare K|peste|fără B|| 24 sirg D, sirgu D|de sirgu fu pricină a pierdzării B|perdzării D|| 25 Că și pria strîmbu lucru iaste ca B|samă| măsură K|iaste C|iaste lucru strîmbu K|| 26 desfătaria B, desfătare K|scurtii C,D,K|cini K|îmma B|fieciorul B,D|| 27 viața D, viața K|să piardză B, să-ș piarză K|| 28 Așjidirea C, Așjiderea K, Așjidéria trebuia B|ferească B|vréo B|| 29 véste C,K|tristăciuné B, întrestăciune K|primejdii B|| 30 fimeia D, muerea K|grîa B|scăderea B|| 31 dintru¹⁻² B,K|audzirea C,K|de grije C,K|nedrag B|| 32 boala B,D|teama B|nici K|| 33 iaste C,K|véstire a unui K, viastiria unui B|| 34 lîpșeste mic de B|puțin de trebă de știut B|triabă C|di-a purure muma K|îmma de periria B|| 35 fieciorul D|ce-i|ce iaste K|lumia B|cu|că D||

durere a toată familiei să-i vie primejdie într-o clipală.

Iarăși trebuie să să păzască céle îngrecate (ca să nu iasă la privală) nice să să amiaștece 5 cu mulți oameni; că de multe ori să tîmplă cei îngrecate, strînsă, sau lovită, pînă a striga primejdie, moare. Deci ce lucru mai nevrédnic și încă mai nedreptu decît feméia vádzind feciorii streini, cu rahnă părăsască ai săi 10 feciori săraci.

Mai pre urmă să să feriască bărbatul ce va avea muiare grea (ca să nu-i apere cuvintele), sau să nu-i apere ei vreun lucru ce cére cinstit; 15 că poate fi ca un lucru lăsat de mică clipală, iară apărat să tîmplă pricină netocmită. Nu ce-ar fi cu cale, cînd naștirea spre podoaba orașului și creștirea să facă a pătimi orașul, ca nice o muiare grea să nu supere de/vătă- mare. f. 144

20 Acéștiia au și răspunsu Pist la întrebările date și lui Octavie împăratului ca să poronceacă celor gréle au dat sfat, care, de să vor ținea, făgăduesc că va fi de femeile céle alése cînsteșe să vor mîntui de multe grije și pri- 25 mejdii și bărbații să vor mîntui de mîhnă- ciune.

Ca să adaog acestora hotar dzic că femeilor doamne și alése pe vréme cînd au în pîntece le trebuie să aibă mai mare grije de sine decît 30 alte femei de gios și proaste; că unde iaste mai mare nădejde de folos, acolo trebuie să să facă mai mare nevoință.

Acéștiia ce le scriu le dzice Pollibio, Carte 4, *De obicéiurile celor vechi* și Sextus Herones, 35 Carte 4, *De legile iconomicești*. Iară de Pist multe scrie Plutarh.

1 duréria B/a toate familii B/familie K/intr-o clipală]întru o minunată K// 3 Iarăș B,C,K/ păzască]feriască K/célia B// 4 fără paranteze B,K/prăvéle B/nici K/și nice să améștiace B/amestice C, améștiice D]mestice K// 5 oameni D// 5—6 să tîmplă de cea îngrecată (strînsă și) lovită B/să întîmplă celii îngrecate primejdie strînsă și pînă a striga, moare K// 6 p<î>nă B// 7 nevrédnic C, nevrédnic iaste K// 8 și-ncă B/nedrept B, nedreptu C/fiméia D, muere K/vádzind B,C,K// 9 feciorii B,D/rahnă]rívna K/ai sei B, pre ai săi K// 10 feciori D// 11 pe urmă să feriască B/ce]care B,K// 12 avia B,C/muiaré B, muere K/gria B]îngre- cată K/fără paranteze D,K]aperia B/cuvenetele B/paranteza după sau B// 13 sau să nu-i apere ei vreun lucru] sau alt lucru D/vrun B/ciare B// 14 de mică clipală]de mic minut K// 15 iar K/apărat]apăra A/să întîmplă K/netocmită]netocmală D// 16 nu ce le-ar fi B, nu că ar fi K/nașterea B, nașterea C, naștire K, naște D// 17 creștere B, creștirea C// 18 nici K/muiaré B, muere K/gria B/să nu să supere K// 20 Aciaștiia B, Acéștea C, Acéște K/au răspunsu K/Pist filosoful D// 21 date]ce l-au întreat K// 21—22 lui Octavie împăratul au dat sfat ca să poroncească celor gréle K/poroncească B/griale C/i-au dat B/careli D// 23 ținia B// m. 8 lipsește B/fimeile D, muerile K/célia B, ciale C, cele K/alésă și cînsteșe B, alésă și cinstite K/aliase C, alésă D// 24 cînsteșă D/griji B,C,K// 25 mîhnăciuni B, mîh- neciune K// 27 fimeilor D, muerilor K// 28 aliasă B, aliase C, alésă D,K/ vriame C/pîntece B, pîntice D,K// 29 triabue B/grijé B, grijă D/sine K// 30 fimei D, mueri K/iaste C,K// 31 mai mare nădejde de credeți folosului, acolo triabue B/nedejde C,D, nădejde K/ lipsește să să facă K// 33 Aciaștiia ce li-am dzis le scrie Pollibius, Cartea 3 B/ acéștea C, acéște K/corectat ce le C/Polipio K// 34 obiceaiurile K/célor C/Soxatus Heronessi B, Sexest Heronis K// 35 légile K/economicești B/Iar B,K// 36 Plutarhu B//

10. Hotarul desfătă-
ciunii pocăința iaste.
Saresb<erensis Poli-
craticus>, 6, 23.

DE ÎNVĂȚĂTURA FECIORILOR PRE CE VRÊME
SINTU SĂ SĂ DEA LA ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI CÎTĂ
NEVOINȚĂ TREBUE SĂ AIBĂ PĂRIȚII ÎNTRU
DIRIAPTĂ ÎNVĂȚĂTURA COPIILOR SĂI, CARE SĂ
5 VA ARĂTA CU MULTE ȘI MARI ISTORII. CAP 15

Pentru învățătura feciorilor, pe care vrême
sintu să să dea la învățatură, oricine dentru
muritorii (adecă oamenii) și a osteni și rod bun
ostenélei sale potfesc, întru osteniála sa datori
10 sintu pre acela vécinicul întru podoaba lumii
cel întiúul ziditoriu să-l urmédze. Cá omul ce
știe pre Dumnedzău și-l pune ocírmuitoriu
lucurilor sale, nu poate rătăci întru acélla
(sau a greși). Aceasta și dentru credința cea
15 adevărată știm și dentru sf(i)ntele Scripturi
ne învățăm; cá meșterul acela preavécinicul
în scurtă vrême lumia cu putéria sa au zidit,
iară cu preafîndelungate vremi pre aceastaș
lume cu preafîntălepciunea sa o păzéște și
20 o ține. Den ce să véde și să cunoaște osteniála
cea scurtă a face cevaș și cía îndelungată grije
și cugetare a păzi acia osteniála; cá precum
hatmanul, îndrăzneț, făcînd războiul, după
care și izbînda de la o vrême cu agiutoriu
25 lui Dumnedzău să agonisască. Acmu, de vom
întreba de biruitoriu acela, oare mai mare
osteniála au avut și mai cu grije a lua biruința
de pe vrăjmași au agonisit biruința lui dentru
cei zavistnici și răi a o păzi, aș îndrăzni a giura
30 nicecum osteniála războiului acéluia nu iaste
să potrivască cu osteniála întru grija și paza
acelor agoniste cu războiul; cá într-un ceas cu
sabiia cruntă gătiadză izbînda, iară acéiaș
izbînda, pentru să s(e) ție și să să păzască
35 întriagă și neclintită, în toată viața trebuescu
sudori.

1. Nu va videa toamna
rodurile ramurilor, a că-
rora flori n-au vădzut
vara. Petrarh<a>, Se-
nec <= Senili, 11>,
Carte 7.

2. Mai greu iaste a păzi
lucrul, decit a-l găti.
Dio<Cassius>, Carte 44.

3. Mai lesne iaste uneli
a le birui decit a le
păzi. Curțius, Carte 4.

1 ante titlu Cap al dzéciale B, Cap 15 K/de]pentru B,D/]ficioilor B,D/]copiilor K/
pe ce D, pe care B/vrîame C// 2 sint B,D, lipsește K/cită]că B// 3 întru]pentru K// 4
direaptă B, driapta K/învățatură a copiilor săi K/săi]sei B// 5 multe mari B//
6 ficioilor D/]copiilor K/vreme K// 7 sint D,K// 6-7 lipsește Pentru învățătura fe-
ciorilor... la învățatură B/ orecline B/dintru B, dintre K// 8 muritorii K/adică D/lip-
sește adecă oamenii K/oamini D// 9 osteniála B, osteniáli C,D,K/saale B/pohtescu D/
osteneala B// 10 sint B,D,K/vecinicul K// 11 întiú B, întiú D,K/ziditoriu B,K, ziditor D/ur-
médză B,D, urmedze C urmeză K// 11-12 cá omul carel(e) pre Dumnedzău știe și pune B/Dum-
nezeu K/și îl pune ocírmuitoriu K// 14 fără paranteze D,K/sau greși D/sau a greși întru acele
K/dintru B,K/credința C// 15 dentru B,K/sfintiale B, svintile C, svintile D// 16 acia-
la B/predvécinicul B, prevécinicul K// 17 în pre scurtă B/lumea C,K/putéria C, putere K/
au zidit C, o au zidit B// 18 iar K/priaîndelungate B, preîndelungate K/vrîmi B// 19 lumia
B, lumea K/priaîntelepciunia B, preafîntălepciunia C, preîntălepciunea K// 20 din cía B, din
ce D,K/osteneala B// 21 ce scurtă K/cevaș]cinevaș K/cia]ce C,K// 22 acea B,C, ace K/os-
teneală B// 23 îndrăznețu B, îndrăzneți K/făcîndu B// 24 izbînda B/vreme K/agiutoriu
C// 25 Dumnezeu K// 27 ostineală B/grijé B, grijă D// 28 de pe]și pre K/de pre vrăjmaș
au acea agonesită B/agonisiti C/dintre B,D,K, dintre C// 29 a o păzi]să o păzască
B/a giura B// 30 corectat nicecum C/cum nice cu B, cum nimine K/ostineala B/
aceluia B,C,K/nu iaste C,K// 31 să să potrivască B, să protivască D/osteneala B/
grijea C,K, grije K// 32 întru un K/un B// 33 să găteadză B/ispărevéște K/iar K/
acelaș K// 35 întreagă B/neclăntită B,neclăntită K/viața D, viața K// 36 sudori B//

Laertie într-o carte, *De viața filosofilor*, spune care și Plato acela dumnedzărescul <în> *De republică* pomenéște precum thevanii, audzind că lachidimonii au pravile prea bune, 5 cu a căror bunăfacere și dumnedzăilor dragi și între oameni foarte cinștiți era (den păréria tuturor), aliașără ca să trimiță la dînșii un filosof/ce era multu vestit între dînșii, anume f. 144° pre Fidon, cu acéste poronci ca și legile de la 10 lachedimoni să cée și cu mare nevoință să ia aminte obicéiurile și legéa lor.

Era pre acia vréme thevanii oameni bl<a>-gorodnici și preaputérnici spre acesta hotar, socotindu-și pentru că și mărirea cu zidirea 15 casălor (véste de laudă numeluiș) slavă să-ș agonisască și pomenire numelui său cu înfrimșățarea bunătății să înfrimșețeadză; că era întru zidirea casălor nevoitori și spre bunătăți învățați de dascali aleși.

20 Fedon, purcegînd de la Thevea la lachedemoni, au zăbăvit mai multu de un an, socotindu-le toate întru acia stăpînie grozave și de scandală; că oamenii proști socotescu numai lucrurile spre ce ari avea, ce paște ochii, iară 25 cel preaînțeleptu ia aminte și céle ascunsă ale lor. Deci, după ce petrecu dentru socotiala sa, folosurile toate a lachedemonénilor, cu prea mare nevoință au socotit să să întoarcă la thevi unde, după ce au venit, tot norodul 30 ca să-l vadză pre dînsul și să-l asculte să strînsără. Că întru acéia deșărtare să afla prostimă, cît de pururea să urmédză céle aflate de curund (proaspete) și céle vechi să le urască și să lé-

4. Orașul nu intru ca-
s<e>, ce întru norod
stă. Iust<inus>, 2.

5. Cine iartă greșelele
făcute cu scădere ostii,
acela răstoarnă și strică
republica. *Ar<aucanae
historia Hispaniae>*, 320.

6. A tot lucrul înoirea
iaste cuvioase. Ovi-
d<ius>, 3, *Pont<ica>*, 4.

1 întru cartia B, întru o carte K/viața D, viața K// 2 Platon D/dumnezeiescul B, dumnezeescul K// 3 republic B/pomeniaște B, poménéști K// 4 audzindu B/lachedemonii B,C,D,K/pravele K/pria bune B// 5 a căror B,K/bunăfacere B, facere de bine K/dumnezeilor C, dumnezeilor K// 6 oameni D/din B, lipsește K/lipsește den păréria tuturor D, fără paranteze K/părerea C,K// 7 aleasă B/trimată B, triimiță D, trimată K// 8 ce/ceare B/mult C// 9 Fedon B,K/aciaste B/porunci B,K/liagile B, legile K// 10 lachedemoni B,C,D, lachedemoneni K/să ciae B, să ceară K/după nevoință adaogă să cée și B/să ia K// 11 aminté B/obiceaiurile K/légia B, lége K/lipsește lor B// 12 acéia vréme B, acéia vréme K, acéle vremi D/oamini D// 13 priaputlarnici B, preaputernici C,K/spria B/pe pentru K// 14 socotindu-ș B, socotindu-să K/pe pentru ca B/mărirea B/zidirea B, zidire K// 15 caselor B, casilor D/lipsește véste de laudă numeluiș D, fără paranteze K/viaste B/lauda K/numelui B/și slavă B// 16 pomenirea B/numiului său B, numelui lor K/infrimșățaria B, infrimșetarea C, infrumșățarea D, infrumșetare K// 17 infrumuțășiadză B, infrumșețeadză D, infrumșetază K// 18 zidirea B, zidire C/caselor B// 19 învățați dascali D// 20 purcedzînd C,D/Theve B,C, Theva K, thevani D/lachedemonéni K// 21 au zăbovit K/mai mult de un an făcu zăbavă B/socotind D,K// 22 acea B,K/stăpînire K/grozavă B// 23 scandală D/smintială K/oamini D// 24 lucrurile numai B/ari avia B, C, ar avea K/paști K/cu ochii D/iar K// 25 priaințelept B, preințeleptu D/ia K/amintia B/cele K/ascunse B// 26 după cia C/dintru B,K/socoteala B// 27 folosurile/philosoful B/toate folosurile K/lachedemonilor B// 28 pria mare B/au socotit/socoti B/intoarne B// 29 Theva K, thevani D/după cia C/au vinit C,D/veni B// 29—30 tot norodul s-au strîns ca să-l vază pre dînsul și să-l asculte K// 31 să strînsă B/acea D,K/deșertare B,C,K/să află B/prostime C,K// 32 cît încît K/de pururia B, di-a pururea K/ să urmédze C, să urmeză K/ciale C/de curund aflate K/lipsește de curund B// 33 lipsește proaspete D, fără paranteze B// m. 6 lipsește D// célia B, ciali C// 33—1 și să le lépede B/

pede au deprinsu. Și așa, dacă să adună tot nărodul, unde Fedon în mijloc, aflară puse cruce, foarfece, sabie, biciu, obedzi, cătușe, de carele nu așa vătămându-să toți

5 thevanii, cum mirindu-să, într-acesta chip au făcut voroavă filosoful: Trimisu-m-ați acolo, thevanilor, la lachedemoneni, pentru să cunosculegile și credința lor, unde mai multu de un an am zăbăvit. Vădzut-am de scandală

10 toate; că a filosofilor iaste nu a lua aminte numai ce ar fi, ce și a ști pentru ce ar fi. Să știți, dară, thevanilor, că acesta răspunsu vă aduc dentru soliia mîa, adecă că lachedemonenii pre această cruce spîndzură furii, cu

15 această sabie tae pre cei viclîni și vîndzători de oameni, cu acêste foarfece muncescu (pre cei blăstămători și pre minciunoși) pre cei balamuți, pre cei fliară la gură, cu acestu biciu bat pre cei îmlători rătăciți; într-acêste

20 obedzi liagă pre cei rocoșitori, întru acêste cătuși pun pre hîrjetari. Pre urmă, dzic, că nu v-am adus voaă legile scrisă, ce măistriile de paza legilor că vă aduc dzic. Și așa, înspăimați fiind thevanii cu această pravilă,

25 îi poroncîră să-ș aducă aminte că nu l-au trimis ei la lachedemoni să aducă măistrii de moarte, ce pentru legile cêle bune de otcîrmuit republica l-au trimis. Răspundzînd Fedon, voi, dzice, thevanilor, de ați și ti atîtea cîte știm

30 noi filosofii și cît de departe să depărtiadză ale voastre socotêle de la adevăr, ați cunoaște și ați videa că nu atîta sintu înălțați cu bunătate lachedemonenii pentru legile ce li-au aședzat cei duși din viață, cum întru paza lor. Cu soco-

7. Ispita iaste muma științii. Ada<giu>.

8. Mîntea cea întru răutate deprinsă nu poate să abată de la răutăți, făr<ă> numai cu frica. Amvros<ie>, Rom<ani>, 4.

9. Ce folos fac legile cêle deșarte, făr<ă> obiciaiuri? Horat<ius>, 3, Orad <= Ode>, 24.

10. Pînă atuncia trăiaști légia, pînă cînd trălaște pricina a serie légia. <Titus> Liv<ius>, Carte 34.

să le lépede C,K, să le lepide D|| 1 așa B,C, așa K/daca B/să adunară K/să strînsă B|| 2 norodul B,C,K|| m. 8 lipsește D/lipsește unde K|| 2—4 Fedon pusă în mijloc crucea, foarfecel, sabiia, biciul, obazile și cătușile K/aflară]afară B/pusă B,D/crucia B, crucea D/foarfecile B, foarfece D/sabiia B,D/biciul K/obede B/cātuș B,D, cătuși C/care B,K/așa B, așa K|| 6 au făcut]făcu B, făcînd K/trimis am fost K|| 7 acolo]pre mine B/lachedemoni B, lachedemoneni K|| 8 conoască D/liagile B, légile K|| 9 am zăbovit K/Văzut-am de scandală toate] Toate am văzut de sminteală K|| 10 iaste C,K|| 11 a știe B|| 12 dar K/acest K|| 13 dentru B]din K/ mea C K/lachedemonii B|| 14 aceasta B/crucia B, crucé K|| 15 sabiia B/hicliani B/vînzătoriu K|| 6 oamini D/aciaste B, aceste K/foarfeci B,K, foarfici D/fără paranteze K|| 17 lipsește cei B/șimincinoși K/mincinoși B, minciunoși C, mincinoș D|| 17—18 lipsește pre cei balamuți B] i pre cei clevititori K|| 18 lipsește pre cei fliară la gură K/flari B|| 19 bici B,C,K/ pre cei ce umblă K, pre cei îmbălători D/rătăcînd K/intru aciastia B, intru aceste K|| 20 obede B, obézi K/leagă B/intru aciastia B, intru aceste K, intru această D|| 21 cătușă D/pe B/pun pre cei hîrjetari K/hîrjătari C,D|| 22 voao B/liagile scrise B/scrise C/măestriile C,D|| 22—23 ce v-am adus măestriile légilor zic. Și așa K|| 23 légilor B/așa B,C, așa D|| 24 pravilă]prăvală B|| 25 îi poroncîră B]i-au zis K|| 25—27 aminte Fedon cum la lachedemoni nu pentru să aducă măistrii de moarte, ce pentru liagile B/trimes K/lachedemoniani D, lachedemoneni K/ca să aducă măestriile cele de moarté K/măestrii C, măestriile D|| 27 légile K/célia B, ciali C/de ocîrmuit K]a otcîrmuirii B|| 28 republicii B/l-au trimis]lar fi trimis de dinșii B/răspundzînd B|| 28—29 Fedon au zis, voi thevanilor K/thevanii D/aț și ti K, ați știe B/atitia B, atite D/cit B|| 30—31 și cît să părteadză de departe ale voastre socotiale de la adevărul B/ să depărtiadză C/socotêlile voastre K/socotiale C/ați cunoaștia B, aț cunoaște K|| 32 ați vedea B, aț vedea K/nu sint atita de înălțați K/nu sint B,D/bunătatea C,D|| 33 lachedemonii B/lachedemonenii cu bunătate K/liagile B, légile K/ce]care B/le-au aședzat B, li-au aședzat C, li-au așadzat D|| 34 den C,D/viață D, viaă K]cum sint B/socoteală B||

f. 145

tială de au aflat cești vii că cinstia legilor mai multu întru a le isprăvi și a le păzi pre dînsele, decît întru/a le da și a le aședza radzimă. Că legile a le da lesne-i, iară acélliaș a le păzi greu ȳaste.

Și așea, puțin lucru ȳaste ce știm noi ce viețuim acmu, de vom potrive cu céle ce au știut cei vechi; iară după puțină pricéperea mĭa acéle legi alése că voiu da voaă, thevanilor, de cum au sparthanii, mă mărturisăscu. Că ce lucru mai ușor ȳaste, decît a aședza binile? Ce lucru ȳaste mai de priimit la toți, decît răul ar urma? Adevăr, ce folos ȳaste de să va afla ca acela ce ar aședza légia și nu va fi altul carele ari înțălége? nice s-ari afla carele li-ar face, de va fi cine să le face, și nu va fi cine să le ție? De va fi cine să le ție și nu va fi cine să le păzască? De va fi unul ce li-ar păzi și o mie cei ce li-ar huli și li-ar strica? Că nehotărĭți, mai mulți sintu cei ce vor grăi de rău, de lucru bun, decît carii s-ari abate de la rău și i-ari sta împotrivă.

Vă vătămați cu aciastĭa, thevanilor, care am adus măistrii. Ce să mă crédeți, de vă veți lepăda de cruci și de sabie, întru paza acelor orĭnduite și tablele pline de legi și republica voastră încărcată de răutăți o viți avea. Că mai mulți, așea să mă ȳubască dumnedzăi<i> thevani, ca aciia sintu carii a urma desfătărilor lui Dionisie, decît bărbați aleși întru bunătate, carii ar asculta de legile lui Licurg. De veți, thevanilor, cu tot deadinsul să știți cu care legi lachedemonii păzăscu republica sa, toate acéllia le voiu arăta voao, și de veți

11. După ce s-au aședzat legili nu ȳaste slobod a giudeca de dînșăle, ce trebuie a giudeca după cum poroncescu ȳale. Isidor<us>, *Etim<ologii>*, 2.

12. Pravile bune, pilde cinsteși la cei buni dentru greșălele altora să fac. Tacit, *Anale*, 15.

13. Ciale réle mulți le dovedescu, iară céle bune nime nu priméște. Fab<ius> Quintilianus>, Carte 12, la sfîrșit.

14. Darurile și certaria la vreme obicuiete păzăscu statul republicii. *Ararcan <= Araucanae historia Hispaniae>*, 324.

1 di-au aflat D/acești D/cinstea C/ȳiagilor B, légilor C// 1-4 de am aflat acești vii cu socotială că cinstea legilor razimă mai mult întru a le isprăvi și a le păzi pre dînșăle, decît întru a le da și întru a le așea. Că legile K// 3 dînsele C/aședza B,C// 4 radzimă B/ȳiagile B/ a da ȳasne B/lesne ȳaste K/ȳiar K/acialeș B, acialiaș C, acéleș D, acéle K// 5 ȳaste C,K// 6 așia B,C, așa K/adaugă marginal puțin B/ȳaste K/ce știm aciaste carii viețuim B/ce știm noi cești ce viețuim D, ce știm noi cei ce viețuim K// 7 acum K/protivi D/cu acéllia care au știut B/ce-au știut D// 8 viachi B, véchi K/ȳiar K/pricépere D/mea B/priciapere a mĭa B, pricepire mea K// 9 acéllia B/légi K/altase B, alésă D,K/voi da B,K/lipsește voaă B// 10 sparthii K/mă mărturisesc K// 11 ȳaste C/ȳaste mai ȳușor B, ȳaste mai ușor K// m. 9 lipsește B, D// m. 10, 12 și 14 lipseșc B// m. 11 lipsește D/așădza D/binele B,C,D,K// 12 ȳaste C,K// 13 a urma B, a-1 urma K/ȳaste C,K// 14 care ari aședza ȳiagi B/așădza D/léga C, lége K// 15 care ari înțălge B/nici K/s-ar afla K/nice să va afla caria le-ari face B/ȳi-ar face C// 16 cine să le facă B/lipsește cine ²B// 18 unul care le-ari păzi B/ȳi-ar păzi C// 18-19 o mie carii le-ari huli și li-ari strica B/o mie de cei ce li-ari huli K/ȳi-ar strica C// 20 sint B,D,K/cei ce/carii B/vor grăi rău K/lucrul C,D// 21 s-ar abate K/s-ari trage B/ȳi-ar sta K// 22 împrotivă D K// 23 lipsește Vă D/cu acéstea C, cu aceste K, lipsește B// 24 măestrii C,D, măestriile K/de veți B de vă viț D// 25 cruce B,C,D,K/paza celor K// 26 tablile D,K/légi B,K/răpublica B,D// 27 veți avia-o B, veți avia C, veți avea D,K/lipsește Că mai mulți K// 28 așia B, și așa K/dumnezei B, dumnezeii K// 29 aceia B/sint B,D,K/carele D/ari urma B, ar urma C/ar urma după sfaturile lui K// 30 bunătătia B// 31 ȳiagile B/Licurgu B/ De viți D/De voiți K// 32-33 să știți cu tot dedinsul cu care lége D/ȳiagi B/lachedemonenii K/păzesc K/răpublica D/lipsește sa K// 34 acélea C, acele K/le voi arăta voai K/voaă B,C/veti]viț D, voiți K//

acélias legi să le cetiți scrise le voiu arăta. Iară cu acesta aședzământu toți la ivală și fieștecare cu giurământu să mărturisiți, precum numai o dată; cetindu-le, le veți prăvi cu ochii, iară 5 pentru să le păziți în toate dzilele, cineș pentru sine să aibă nevoieță. Că mai mare laudă iaste domnului pentru paza unii legi păzite, decît pentru a o mie de scripturi vestire.

Nu iaste pentru ce să socotiți multu (thevanilor), căci cu inima sinteți nevoitori spre bunătațe, căci cercați cu gura bunătațe, căci cu picioarele mérgeți spre dînsa; ce aceasta să so<co>țiți multu (thevanilor), de va fi vreo lége a bunătații, să o cunoașteți; de o 15 veți cunoaște, îndată să o faceți și de veți nevoi céle făcute, să le păziți. Că nu stă bunătația cea deplină într-o faptă, numa unită cu bunătația, ce întru cîa de pururea nevoieță spre paza ei.

20 Aceasta voroavă au avut cătră thevani Fedon, carele, precum dzice Plato, mai multu au socotit cuvintele grăite de dînsul, decît legile carele li-au adus lor.

Ce, să venim la voroava noastră, și la lucrul 25 singur de carele avăm a scrie aici, întreb acmu, ce folos au domnii și cei mari, luînd de la Dumnedzău domnii și stăpînii prea mari, întru însurări fiind prea norociți, de toți în 30 prea mare cinste cinstindu-să, celor de pre urmă strîngînd vistériuri și din toate să-ș vadză muerile îngrecate și naștirea/ pre urmă cu ostentală,

f. 145^v cu norocire, îngropate să-ș hrănescă pruncii mumele cu țitili sale, sau mamce dentru socotiala inimii bune (sănătoasă și cinsteșe) să agonisască?

35 Acéstia toate ce folos fac, de nu să vor da feciorii crescînd pre sama a buni învățători, de carii s-ar învăța carte și să să tovarășască cu

15. Nemică întru folos nu vine, care nu să păzeste într-un chip cu grije, din ceput pînă în sfîrșit. Sen<eca>, 2, <De beneficiis>.

16. Nu trebuie a să lauda céle ce să încep cum trebuie a să păzi céle mărturisite bune. Cassiod<orius>, 8, 12.

17. Care nu să pot cu socotială aduce la céle mai bune, numai cu singură frica să pot ținla. Fab<cius> Quintilianus, 2, cap 7.

18. Doaă sintu ca niște stihii bune a bunătații: nădēja cinstii și frica pedépsii. <Plutarchus>, *De liberis educandis*.

1 acele K/légi B/citiți B, citiț D/scrisă D,K/Iară]Dar K// 2 această K/așadzămînt D]tocmală K// 3 giurămînt B, giurămîntul C// 4 citindu-le B/privi K/iar K// 5 lipsește pentru B/dzilile B,D,K//cine K// 6 sine C,K// 7 iaste C,K// 8 pentru o mie D// 9 Nu iaste C,K/multe B/fără paranteze B,C,D,K// 10 inema D/sinteț D, sinteți K/spria bunătația B// 11 bunătația B// 12 picioarek<e> B, picioarele K/mîargeți B, mergeți C,K/spria dînsa B// 13 socotiți B/lipsește thevanilor B,D, fără paranteze K// 14 vreo B/liage B, lege K/conoaștiț D// 15 viț D/cunoaștia B// 16 célia B/să le păziț B]a le păzi D/stă]iaste B/bunătața C,K// 17 deplin K/numai într-o faptă K// 18 bunătața C,K, bunătațe D// m. 15 lipsește D/întru cea C/întru cea de pururia B, întru cea de-a pururea K// 19 spria B// 20 Această K// 21 care B,D,K/Platon K// 22 cuventele B, cuvintele K/cele grăite K// 23 liagile B, légile K, légea D/care B/le-au adus B, li-au adus C, au adus D// 24 vinim D/voroavă B]la lucrul singur]de singur lucrul K// 25 singur B,D/care B,K/avem B, avém K/aiçe D, aicea K/decî întrebu acum K// 26 luîndu B// 27 Dumnezeu K/pria mari B// 28—29 fiindu B/pria ¹⁻²B/lipsește prea ¹D/toț D/cinstia B/cinstindu-să de toți cu prea mare cinste K/di pre urmă D, de pe urmă B// 30 strîngîndu B/vistiarîuri B,C, vistiarîuri K/đen C, dintre B/muiarile B// 31 naștiare B, nașterea C,K/pe urmă B/ostenéle B// 32 norocirîa B/îngropate]îngrecate K/hrănescă B, hrănescă C// 33 mumele pruncii K/mumile D, îmele B/țitele B,C,K, țitile D/sale]lor K/mance B/dintru B,K/socoteala B// 34 inemii D/fără paranteze K/cinsteșă B, cinstite K// 35 Acéstia B, Acéstea C, Aceste K// 36 ficiorii B,D/lipsește crescînd K/pre sama învățătorilor buni K// 37 de la carii K/de carii (s-ari chivernisi bine), s-ari învăța B/întovărășască K//

buni dascali, carii (viață să petriacă vrédnică) și pravilile a bl <a> gorodiei cei adevărate a păzi să-i învete?

- Părinții carii cu suspinurile, numai cât nu
5 rumpu ceriurile cu rugăciunile, pentru agoni-
sirea feciorilor făcînd ostentală, mai întii datori
sintu a cumpăni pentru ce ari cêre feciori; că cu
prea bună giudecată să apără acel lucru carele
să cêre spre sfîrșit rău. Iară mie mi să pare că
10 trebuie să aibă poftă părintele a avea feciori
pentru să aibă cine întru bătrînetile sale să
apere viața cu cinste și care, după moarte, i-ar
arăta nume nemuritoriu. Iară de nu poftêste
cu acesta sfîrșit tatăl pre fecior, măcar <că>
15 i-ar trebui să-l cêre a-l avea, pentru să cinstiască
căruntêțile sale întru bătrînetă și pe urmă să
fie moștinatoriu averii sale, după moarte.

- Iară după cum mărturisêste ispita, de pu-
rura rar videm a o face aceasta feciorii pă-
20 rinților săi la bătrîniată, de nu vor înfrînge
și învâța pre cale de părinți, întru copilărie,
feciorii. Că nice dănăoară toamna nu vor culêge
roduri bune, de nu va înflori pomul primăvara
cu flori cuvioasă.

- 25 De multe ori audzu grîale jalobe a părinților
pre feciori, pentru neascultarea și nebuniia,
carii așea cugetînd singuri ei s-au făcut șie
pricină răului; că cîa prea mare întru copilărie
slobodzenie prea adevărat sămnu de neascu-
30 tare la bătrînetă iaste. Și așea nu știu căci
domnii și cei mari, simțind scădere vieții sale,
lasă feciorilor săi late stăpîinii, de vrême ce
întru a-i învâța și a-i îndrepta pre feciorii acîia
prea nebăgători de samă fi videm. Și că ari

19. Preaînțeleptul nu numai ce ar avia, ce și ce i s-ar cădea a fi să socotiască. Sedon-
<ius Apollinaris>, 8, 8.

20. Și a învâța și a dezvâța la vîrsta așe-
dzată, greu lucru iaste. Fițero, <Pro P. Quin-
tio>.

21. Herul pînă iaste herbinte să-l bați cu ciocanul. Ada<giu>.

22. Înviîndu-să bine copii<i>, toate ne mîrg
noă în bună brudiri. Plat<co>, 6, De lége.

1 dascali buni K/fără paranteze D,K, paranteza după și B/viața B, viaț<ă> D/
petreacă B, petriacă C/vrednică C/să petriacă viață vrednică K// 2 pravilele B,
pravelele D/pravilele blagorodiei K/bl<a>gorodii B// 3 să-i învete D, să-i învete K//
4 suspinării D// 5 ciariuric<e> B/rugăciunea D/agonisîria B// 5-7 rumpu ceriurile
făcînd ostentală cu rugăciunile pentru agonisire feciorilor, mai întii datori sint a cumpăni
pentru ce ar cêre feciori K// 6 feciorilor B,D/făcîndu ostineala B// 7 sint B,D// 7-8
fieciori pria b<u>nă B// 8 care B,K// 9 ciare B/fîrșit B/Iar K// 10 pohtă D/avia B/fi-
ciori B,D// 11 bătrînetele B, bătrînetăle C, bătrînetăle K// 12 viața D, viața K/cinstia B//
13 ar arăta numfale cel nemuritoriu B, i-ar erta, arătîndu-i nume nemuritoriu D/nemu-
ritoriu nume K/Iar K/poftiaște B, pohtêste D, poftêste K// 14 acest K/fîrșit B/fecior B/
macar K, lîpșeste B// 15 repetă i-ar D/să-l ceară K, să le cêia B/a avia B, a-l avia C/cin-
stească B, cinstiască C// 16 căruntêțele B, căruntiațale C/sale]lui K/intru]la K/intru bătrîne-
țla și să fie pe urmă B/pre urmă D// 17 moștenitori B, moștenitoriu C,D/averilor sale B, avé-
rilor lui K// 18 Iar K/mărturisești K/de pururia B, di-a pururea K// 19 vedem K, vediam D/
fieciorii B,D// 20 săi]lor K// m. 20 lîpșeste K/bătrînete B, bătrînetă C,K, bătrînea D// 21 pe cale
B/intru]în K/copilăria B// 22 fieciorii B,D/lîpșeste Că K/nice dănăoară]niciodată K/toam-
na]toana K// 24 cuvioasă]rumoasă B// 25 multia B/audz B/grêle B,C/aud jeluindu-să părin-
ții pre feciori pentru K// 26 pre]de B/fieciori B,D/după fieciori adaugă părindu-i pre dîșii
B/neascultaria B/nebuniia lor K// 27 care K/așia B, așa K/singuri D,K/șie]insuș K// 28 că
slobozeniia ce mare în copilărie K/că cea pria mare B// 29 slobodzânie D/pria adevărat B/semnu
K/neascultaria B// 30 bătrînetia B, bătrîniată C/iaste la bătrînetă K/iaste B/așia B, așa K// 31
simțindu B, simțind D/scăderia B/sale]lor K// 32 fieciorilor B,D/stăpîinii late K/vrême K/ce]că B//
33 înderepta B/fieciorii B/acîia B// 34 lîpșeste prea B/vedem B, vedem K/și ar fi K, Că ar fi B//

fi datori prea multu să socotiască domnii și cei mari că orice rămîne în mîna moștinitoriului rău să socotiască ca de un lucru pierdut.

- 5 Și așa mi se pare mie că părinții sîntu datori și legați spre dreptate a învăța pre feciorii săi; una, căci le sîntu feciori, alta căci sîntu moștinitori. Că acela trebuie cu mare mîhniciune și întristăciune să moară, carele rău agonisită sudoarea vieții sale și osteniata lasă (după moartea sa).

10 Dichearh, istoricul grec, în carte *De lucrurile cele vechi*, și Sabillic, întru *Istorie*, dzic precum la vestitul și vechiul filosof Solon Salaminul venit-au tatăl cu jalobă de fecior și feciorul de tată. Și întii jaloba feciorul de tată-său înaintea filosofului o au spus așa: eu mă jăluescu pre tată-mieu că, fiind el bogat, iară eu sărac, el, tatăl mieu și eu, numai unul, fecior lui, încă fiind el viu, m-au lepădat de sine și pre altu/

f. 146 20 fecior de suflet l-au făcut moștinitoriu; care lucru tată-mieu nice au fostu datoriu, nice au putut să facă. Că pentru ce sîntu așa cu firia fragedă, să-mi dea avere ca să otcirmuescu slăbăciunea firii méle.

- 25 La acéștiă tatăl așa: eu, dzice, mă jăluescu pre feciorul mieu că nu în loc de fecior, ce de cap vrăjmaș mi-au fostu. Că în toate lucrurile îndată, din fașe mi s-au pus împotrivă de pururia și cu acéia fiind viu încă l-am lepădat. Și nemică nu mi-ar fi mai cuvios decît, precum l-am lepădat eu dentru ale méle, de l-ar lepăda și dumnedzăii din viață; că precumplit iaste pămîntul carele de viu nu înghite pre feciorul urît, a căruie nice o ascultare și cinste nu să

23. Din răsăritul soarelui statul cêrului de prind a însăma otcirmuitorii. <Titus> Livcius>, Carte 37.

24. Fieciue iaste vrédnic de munca sa. Fabius Quintilianus>, 11, 2.

25. A ne pune împotrivă tătine-nostru nu putem fără prea mare ocară și greșală. Plato, <Euthyphron>.

26. Păcat iaste a urî pre părinte. Orod<= Ovidius, <Metamorphoseon>, 10>.

27. De tot groznice sîntu urile celor de aproape. Tacit, <Historii>, 4.

1 lipsește prea B/socotească B,K, socotescu D|| 2 rămîne]să lasă B/in]intru B/m<i>na B/moștinitoriului B,C,D, moștinitoriului K|| 3 să socotiască B, să socotesc D|| 4 așa B, așa K/sint B,D,K, sîntu C|| 5 dreptate C,D, K]derept B/feciorii B,D/săi] lor K|| 6 sînt 1-2D,K/feciori C,D]le sînt feciori și căci le sînt mai aproape, alta căce sînt să le fie pe urmă moștinitori B/moștinitori C,D|| 7 mîhniciunea B, mîhneciune K|| 8 întristăciune K, tristăciune B/care K/agonisită B]am agonisit K/sudoare B|| 9 osteneală B/lipsește după moartea sa B]fără paranteze K|| 11 Dixerh B/istornicul K/cartia B|| 12 cêlta B, cele K/vêchi C/Sabellic B,C,K]intru]in K/Historie B/zice K|| 13 vechiul C|| 14 au venit K, venisă B/jaloba B/de 1-2]pentru K/fecior B,C/feciorul B,D|| 15-17 și întii s-au jeliut feciorul pentru tatăl său înainte filosofului zicînd: eu mă jeluescu pentru tatăl mieu K|| 15 ficiorul B, ficiorul D]înainte B|| 16 ieu C/mă jeluescu B|| 17 tatăl mieu D]că el fiind bogat și eu sărac K|| 18 tată-mieu B/numai unul]unul singur K/fecior B,D]fecior lui]născut fecior al lui K|| 19 fiind viu B]de la sine B, de la sine C|| 20 ficior B|| 19-20 m-au lepădat de sine (nice au fost dator, nice au putut să facă) și pre alt ficior de suflet l-au făcut moștinitor D/moștinitoriu B, moștinitoriu C,K|| 21 tatăl mieu K, tată-mie B/nici 1-2 K/dator C|| 22 lipsește Că K|| m. 22 și 24 lipsesc B,D]pentru ce]câci B, pentru căci K/sint B,D,K, sîntu C]așa K]fire B, firea C,K|| 23 fragid B/dia B/averi B,D, avere C/ocirmuescu K|| 24 slăbiciunea B,C, slăbăciunea K/mial<e> B, miali C|| 25-26 La acéstea au zis tatăl așa: eu mă jeluescu pentru feciorul mieu K/acéstea C]dzisă tatăl așa: eu mă jăluescu D]așa B]jeluescu B/feciorul mieu D, ficior-mieu B/fecior B,C,D]ce]cia C|| 27 vrăjmaș de cap K/mi-au fostu C|| 28 den C,D]fașă B,D|| 28-29 de pururia mi s-au pus împotrivă și cu acéia fiindu B/împotrivă D,K]de pururea C, di-a pururea K/cu]pentru K/aceia K/fiind încă viu K|| 30 nemică B,D,K]nu mi-ar fi C/cuvios]plăcut K|| 31 dintr-ale méle B, dintru ale a méle K/l-ari lepăda B|| 32 Dumnedzău B,K]din]de D/viață D, viață K/precumplit B]cumplit D]iaste C,K|| 33 care B/nu înghite de viu K/feciorul B,D|| 34 a căruia B,D]de la care]nici K||

face spre tată-său. Și ce-mi dzice că mi-am luat
altu fecior de suflet, aceasta că-i adevărat mărturisăscu. Iară ce-mi dzice că l-am lepădat de
la moștiniria alor méle fiindu-mi născut din
5 singile meu, răspundzu că nu mă liapăd eu de
feciorul meu, ce răutatea și curviia lui să liapădă de a moștinirea osteniiala mă. Că nemică
nu-i mai fără cale și mai strămbu decît den
trupul tatălui bătrîn, cu sudoare picînd, să să
10 dizmiiarde și să ție, ca dentr-un feredeu, fecior tînăr și rău.

Răspuns-au feciorul: nice că am fostu
tătine-mieu cu supărare nu mă apăr și că am
viețuit curvește și rău mă mărturisăscu. Iară
15 de ari trebui să să grăiască adevărul căci m-am
ales curvariu și rău, vina tătine-mieu iaste; căci cînd am fostu copil nu m-au îndreptat și de
să liapădă de mine pentru acéia, mare strămbătate îmi face. Că tatăl carele pre fiu-său de
20 tînăr nu-l învață bine, fără cale și cu strămbul
la bătrînetă îl liapădă.

Răspundzînd tatăl, dzise: adevărat iaste, fă-
tul meu, că ti-am ținut cînd ai fostu micșor
foarte dezmiardat. Iară și aceasta știi că de
25 multe ori ti-am și învățat și ti-am certat, după
ce ti-ai făcut mai mare; și căci nu ti-am în-
frîntu întru învățatură, pentru acéia am făcut
căci întru acia tînără vîrstă nu erai istețu la
învățatură, iară cînd te învățam pre tine și cu
30 învățatură și cu înfrîngere bună atunci și
mintia istiață spre învățatură și vîrsta spre
lucru harnic și vîrțuțile spre deprindere tare
era; că celui ce și isteciunia și vîrțuțile îi lip-
săscu, aceluia în zădar să cheltuiaște osteniiala
35 la învățatură.

28. Părinții a nu fubi
pre ai săi, nedumnădză-
ire iaste; a nu-i cu-
noaște, nebungie iaste.
Seneca, *De beneficiis*,
3, 1.

29. Ferêște-te de oățul
făcut den vin dulce.
Ada<giu>.

30. Nime nu poate să
s<e> minie pre cel ce
n-are lucru carele nu
i s-au dat. Optat<us
Milevitanus>, Carte 5,
pe urmă.

31. Ertarea ușoară faci
aprinđire întru cel gre-
șit. Amvros<ie, Expo-
sitiō in> *Psalmum* 118.

1 tatăl său K/ce-mi]căci K/mi-am luat C, am luat K// 2—3 fecior B,D/acesta iaste adevărat mărturisc. Iar că dzice K// 4 de moștenirea D/moștiniria B, moșteniria C/moștenirea avérilor mele K/fiind născut K// 5 singele B,D,K, singele C/la aceasta răspundz B/ leapăd B// 6 feciorul B,D/răutate B,D,K// 7 să leapădă B, îl liapădă D/a moșteni B, a moștenirea C,D/de moștenire ostenelelor méle K/osteneala B/nimică D,K// 8 nu-i]nu iaste K/strîmbu]nedrept K/din B,D,K// 9 sudoaria picîndu B// 10 dezmiiarde B, dezmierde C, dezmerde D, dizmierde K/dintr-un B,D, dîntu un K/feciorul B, feciorul K, fecior D// 12 La această voroavă a tatălui așa au răspunsu feciorul B/feciorul D// 12—14 Au răspuns feciorul: nu mă apăr căci n-am fost tatălui meu cu supărare și cum că am viețuit curvește K// 14 curviaște C/mărturisc K/iar K// 15 ar trebui K// 16 tatini-meu D, tatălui meu K/iaste C,K// 17 cînd eram copil K/îndereptat B// 18 leapădă B/aceia K// 19 strămbătata B/care B/fiul-său D// 19—20 carele de tînăr nu-l învață a face bine pre fiul său, fără cale și cu strămbătate K// 21 il leapădă B// 22 Răspundzîndu de iznoavă tatăl, adevărat iaste, dzice, fătul meu B/răspundzînd D,K/dzisă D]au zis K/iaste C, K// 23 ti-am ținut C/cîndu B/micșor]mic K// 24 dezmiardatu B, dezmerdat D/iar K// 25 ti-am¹ C/lipsește și ¹K/ti-am certat B, te-m certat C// 26 te-ai făcut B, te-i făcut C,D/te-am înfrîntu B// 27 pentru aceia K// 28 intr-acea B, întru aceia K/isteț C, isteți K// 29 iar K// m. 30 și 31 lipsesc B// 30 înfrîngere B/atunce D,K// 31 mintea B,C, minte K/isteată B, istiață C/învățaturi B/vrista B/spria² B// 32 harnică B,K/ deprinderea B/tari B// 33 lipsesc era B/celuia ce K]căruia B/isticunia B, isteciunea C, isticu-
nea D, istețime K// 34 lipsesc K/acelui C/osteniială în zădar să cheltuiește K/osteneala B//

- Răspuns-au feciorul: căci ești tu bătrîn și eu tînăr, tu tată-mi ești, eu feciorul tău, tu la barbă și la cap ești căruntu, eu fără barbă, (tu mai multe ai ispitit, ca cel ce ai vădzut mai multe, eu mai puțin am ispitit, ca cel ce-s cu vîrsta tînără) foarte cu cale să pare să ți să criadză ție și eu să mă pedepsăscu. Că de multe ori întru viața/de obște să tîmplă de cel ce are mai puțină trecire întru pricina cea prea adevărată, mai de gios rămîne. Mă mărturisăscu, tată, că cînd eram copil ai nevoie ca să învățu carte. Iară nu te vei apăra, cînd făciam vreo greșală, că nu vrei să mă cerți și căci mă răbdai să fac acele ce-mi plăcia mie, cînd eram copil. Pentru acéia m-am făcut neascultătoriu ție, după ce m-am făcut mai mare. Și așa, pre cale adaog aceasta de mă pîrăsc pentru vină, întru acéstia ce am dzis, nice tu nu ești fără vină, care ești pricină vinii méle. Că nu să cade 20 părinților ca întru vîrsta cea tînără să-ș învețe feciorii a întreba cea ar fi bunătățile, ce ca întru nevointa bunătății să-i deprindă și cu daruri să-i îndemne. Că mari bine iaste noi cești tineri, sosind la acée vîrstă în caré vom puțină cunoaște răul, de ne vom deprinde spre a face binile.
- Ascultînd dar (și cumpănind cu mare nevoie-tă) a amînduror părților socotélele Solon Salaminul, eu, dzice, această părere dau ca tatăl 30 acestui tînăr, de vréme ce cînd era copil nu l-au certat pre dînsul, după ce va muri să nu să îngroape; și-i poroncescu ca acestui tată, feciorul, de vréme ce n-au crezut tătîne-său, nice l-au ascultat cînd era tînăr, pînă cînd va viețui 35 tatăl să nu moștiniască nemică, cu această gîudecată, ca după moartia lui să să facă moștinatoriu feciorul lui. Că prea nedreptu lucru ar

32. Céle de pre urmă nime nu li-au ispitit la locul cel dentii. Seneca, *Agamemo*, 3.

33. Nice de pripă nu s-au făcut prea scri-nav. Iuvin<ab>, *Sad* <= *Satira*>, 2.

34. Mai bună socotială iaste a vieții cu cînsté, decît a grăi prea bine. Fab<ius> Quintilianus, 1, 1.

35. Mai nainte de ce să va cunoaște pricina, nime nu trebuie să <e> pedepsască. Optat<us> Milcvitanus, Carte 10.

36. Gîudecățile de grabă aduc căială. Sarisber<i>ensis</i> Policraticus, 5, 12.

1 Au răspuns K||La acéste de iznoavă feciorul dzice B||feciorul D||căce C||lîpsește tu D|| 2 tată îmi ești B,K||feciorul B,C,D|| 4 fără paranteze D,K||cel]acela B|| 5 puțin D|| cel]acela B||ce-s]ce sint K|| 6 tînăr B,D,K|| 7 creadză B, criadză C||pedepsesc B,K|| 8 în viața K||tîmplă K||de acela care B||că cel ce K|| 9 triaciare B, trecere C||lîpsește prea D, priă B, pre K|| 10 mărturisesc K|| 11 învăț C|| 12 Iar K||că cînd făceam K||făcem D|| 13 lîpsește că D||după cerți adaogă între paranteze și să mă bați B||certu K||și căci]și așa căce B, ce K|| 14 acéila B, acele K||ce îmi plăcea K, ci-ami plăcea C, ce ar plăcia B||cîndu B||lîpsește cînd eram copil K|| 15 acéia K||neascultător B, neascultăreț D|| 16 lîpsește ție D||după cia C||așa B,C, așa K||pe cale B, cu cale K|| 17 pîrăsc]părăsăsc K|| 18 întru aceasta B, într-acéstea C, întru acéste D,K|| 19 pricina B,K||veneii B, vinováții K|| 20 înveță C,D, înveță K|| 21 feciorii D||a să întreba B, a-i întreba K|| 21-22 ce ca să-i deprindă întru nevointa bunătăților și cu daruri K|| 23 îndemne B,C||mare B,C,K||iaste C,K||ca noi acești tineri K|| 24 sosindu B, sosind C||acéia D, acea K, lîpsește B||vîrsta B||care B,K||putea C,K|| 25 cunoaștia B||lîpsește spre K|| 26 binele C,D,K, bine B|| 27 Ascultîndu B||dară B||fără paranteze D,K|| 28 a amînduror]amînduror D||socotélele amîndurora părților K||socotélele B, socotélele C|| 29 eu dzice]au zis, eu K||păréria B||hotărîre K|| 30-31 de vrémia că pre dînsul cîndu era copil nu l-au certat, după ce va muri B|| 31 după cia C|| 32 și poroncescu B,K|| ca feciorul acestui tată K|| 33 feciorul B,D||de vrémia că B||tătîni-său D||nici K|| 34 cîndu ¹B||lîpsește cînd ²B|| veții D|| 35 tatăl lui K||moștenească B, moștiniască C,D,K||nemică D,K||aceasta B,C,D|| m. 33, 34 și 36 lîpsesc B,D|| 36 moartea C, moarte K||moștinatoriu B,C, moștinator D|| 37 feciorul său moștinatoriu K||feciorul B,D||pria nedrept B, pre nedreptu K||

fi nevinovăția feciorului să să pedepsească pentru răutatea tatălui. Așjidiriya, ca toate cele bune ale lui să să dea în sama unui om de credință, carele dintru acéllia să dea hrană tatălui, 5 pînă cînd va fi viu și astrucare să facă feciorul lui după ce va muri.

Această părere care și viață și moarte cuprinde nu fără pricină o au dat-o, că nu vor dumnezeii să fie doaa certări unii greșale; ce pre unii 10 din viață, luîndu-le cinstea și averiia, pre alții la moarte, luîndu-le pomenirea și îngroparea, îi ceartă și-i pedepséște.

Foarte cu socotială au fostu acea părere carea o au dat filosoful acela și măcar de am avea în 15 vécii noștri cești de acmu giudecătoriu pre acela. Pre cîți de mulți ar afla astădz feciori pre carii i-ari lepăda den moștinire, pre cîți de mulți tați pre carii i-ari certa? Cît nu lesne aș putia dzice: oare mai mare ar fi nerușinarea 20 feciorilor, întru ascultarea părinților, au a părinților întru învățatura și certaria feciorilor negrija?

Spune Sext Hersones, Carte 2, *De dzisăle filosofilor*, precum oarecare oroșan de la Athina 25 au făcut întrebare cu Dioghen într-acestu feliu: spune-m mie, Dioghenes, ce voiu face ca și pre dumnedzăii cu bine și pre oameni nevătămați să-i aibu? Că de multe ori audzu că dziceți voi, filosofii, că mare despărțire au acéllia, 30 carele vor dumnedzăi<i>, de la acéllia carele poftescu oamenii. Căruia au dzis Dioghenes: mai multu, dzice, grăești decît socotești, cînd f. 147 mărturisești că altele dumnedzăii vor/și altele oamenii poftescu, de vrême ce dumnedzăii ne- 35 mică altă nu sintu, fără chentru sau ținta

I nevinovăție B/feciorului B,D|| 2 răutatea B, răutate K/așjiderea C, Așjidere K/Așjidire poruncesc ca toate acéllia B/ciale C|| 3 in]pe B|| 4 credință b<u>nă care B/dentru C,D/acélea C, acéle K|| 5 p<i>nă B/astrucaria B]îngropare K/să-i facă K/fecioru B, feciorul D|| 6 lui]său K|| 7 păreria B]hotărîre K/viață D, viață K|| 8 o au dat K, am dat-o B/dumnezei B, dumnedzăii C, dumnezeii K|| 9 greșale C,K, greșali D|| 10 din]în B,C,K/din viață]învăță D/viață K/cinstia B/averile B, avére K|| 11 pomianire B, pomenire K/îngroparia B|| 12 și-i pedăpșește B, și îi pedepsește K|| 13 socoteală B/această D/păreria B/hotărîre K/care B,D,K|| 14 macar K/avia C|| 14—15 macar dé ari avia pe vacurile cîaste de acmu a noastre giudecător B|| 15 acești K/acum K|| 16 Pre cît B,K/ari afla B/astădz B/feciori B,D/feciori ar afla astăz K|| 17 i-ar lepăda K/din B,K/moștinire B, moștenire C,K, moșteniri D/pre cît K|| 18 i-ar certa K/certa B/Cît]Încît K/lisne B|| 19 aș putea B,K/oari D/ar fi D/nerușinare B,K|| 20 feciorilor B,D/ascultarea]neascultaria B, neascultare K|| 20—22 au negrija părinților întru învățatura și certare feciorilor K|| 22 feciorilor D/negrija C|| 23 Sextu B/Hersonis K/Car<te> B/dzisile D]cuvintele K|| 24 orașan B,K|| 25 au făcut]făcut B/Dioghenis K/intr-acesta fial B, întru acest feliu K|| 26 spune-mi C/Dioghenis K|| 26—27 ce voi face ca și pre dumnezei să-i aib cu bine K/dumnezeii B/oamini D|| 28 audz B, audK|| 29 filosofilor C,D,K/despărțiria B/acélea C, acéle K|| 30 care ¹⁻² B,K/vor]voesc K/dumnezeii B,K/acéle C, acéle K|| 31 poftescu D/oaminii D, omenii B/Căru K/Dioghenis K|| 31—32 Căruia Dioghenes, mai mult, dzisă,grăești decît socotiaști B|| 32 mai multe D,K/lipsește dzice K/de cite socotești K|| 33 mărturisești K/altilie ¹D/dumnezei B, dumnezeii K|| 34 oaminii D/poftescu oamenii B/poftescu D/vrêmia B]ce]că B/dumnezei B, dumnezeii K/nimică D,K|| 35 alta K/nu sint B,D,K, nu sintu C/chentru K/lipsește sau ținta K|| m. 37 și—38 lipsesc D|| m. 39 lipsește B|| m. 40 lipsește D|| m. 42 lipsește B,D||

37. Prea scurtă dreptate iaste a răscumpărării cînd fapta, măsura pedepsii. Fab<ius> Quintilianus, *Declam<ationes>*, 11.

38. De d<o>a ori a să pedepsi pentru o greșală nu slobode dreptăția. Plut<archus>, *De cinste>*.

39. Dumnedzău, carele au dat mării scale și riurilor vaduri, nu cu doaa minci lovéște. <Adagiu.>

40. Nu numai să cade oamenilor a tăcea strîmbătățile părinților, ce și a le suferi cu inimă bună să cade. Tiferu, <Pro Cluentio Avilo>.

41. Lui Dumnedzău numai cèle bune sintu plăcute. Sen<eca>, *De fir<e>*, întreb<ări>, 1.

42. Dumnedzău iaste chentru tuturor roadelor la început. <Rho-diginus, Exordus, Carte 1.>

m(i)l(o)sirdniciei și nemică nu-i altă a oame-
nilor, fără prăpastie răutății.

Trei lucruri trebuie să le faci, de vei să-ți
petreci viață cu liniște și fără grije, spre toți
5 să ții nevinovăție. Întii pre dumnezăii tăi
sf(i)ntește să-i cinstești; că oricine pre ai săi
dumnezăii nu-i cinstește întru toate lucrurile
nefericit iaste. A doa, prea mare nevointă să
aibi întru învățatura feciorilor tăi; că nice un
10 vrăjmaș mai mare a să întâmpla nu poate, de-
cît feciorul cel al tău rău învățat și deprinsu.
A triia, să fi mulțămitoriu spre cei sluiți bine
și priiateni; că vrajea lui Apolin au dzis: oricine
va fi nemulțămitoriu urît va fi tuturor. Într-al-
15 tele îți dzic ție, priiatene, dentru acéle trei căi,
precum iaste vieții foarte cu folos, așa prea cu
supărare bărbatului iaste învățatura cea cin-
steșe a copiilor săi.

Acestu răspunsu au dat Dioghenes la între-
20 barea oroșanului athineu.

Cît de tristu lucru iaste (și necuvios) a prăvi
pre cei tineri herți de singile ardzoiu, de carne
a-i îndemna, de la pofte a-i depărta, de vicle-
șugurile lumii, de ispitile diavolilor, de amăgi-
25 turile răutăților a să prinde, iară tatăl, ca cînd
n-ari avea nice un fecior, să-ș petriacă vacul
nebăgînd în samă. Iară așa fiind bărbat și cu
bunătate și cu anii îngreuiaț, dentru puține
bunătăți ce-au avut la tineretă, oarecînd lesne
30 să va putea socoti de cîte răutăți se va învălă-
tuci feciorul său; că cei învățați nice dănăoară
de n-ar hi fostu proști, tații de n-ar hi fostu
feciori nice dănăoară, cei tari de n-ar hi fostu
nice dănăoară slabi, cei cu pază de nu s-ar hi
35 amăgit vreodată, puțină mirare ar hi de n-ar
avea nevointă părinții întru învățatura fecio-

43. Trei lucruri de tria-
bă: a cinsti pre Dum-
nezău, a 2 învățatura
copiilor, a triia mulțā-
miria.

44. Rău să viețuiaște
dacă nu să crêde bine
de Dumnezău. Av-
gostin.

45. Cugetă și el a fi
copil și așa, aceasta
ce ești să faci, ca să-ți
aduci aminte că și tu
ești om și tată omului.
Plin<ius>, 9, Carte 2.

46. Fecior ești, tată
vei fi; precum vei face
așa vei avia. <Ada-
giu.>

47. Celor neștiuți li să
cuvine certare. Sido-
n<ius> Apollinaris, 9,
Carte 14.

1 milosirdniciei B, miloserdiei K/nimică D, K/alta nu este K/alta oamenii B, altă a oami-
nilor D|| 2 făr-prăpastia B, K, fără prăpasta D|| 3 Trii D/triābue B/de vei]de voești, K, de
ți-i voia D/să petreci B, să pitrici D|| 4 liniște vieții tale și fără grije B/viaat<ă> D, viața K/li-
niște C, D/grijă D|| 5 nevinovăția B/prē B/dumnezeii B, K|| 6 cinstiaști B/ai sei dumnezei
B|| 7 dumnezăii C, dumnezei K/nu-i cinstiaște B|| 8 nefericit K/iaste C, K/Al doile K]Apoi
B/pre mare B|| 9 învățatura b<u>nă a feciorilor tăi B/feciorilor D/nici K|| 10 timpla B, D/nu
poată B|| 11 feciorul B, D/lipsește cel al K|| 12 Al treile K]Pe urmă B/să fii C/să fii pre mul-
țămitoriu K/mulțemitoriu B|| 13 priiatini K/vraja B/Apollin B|| 14 nemulțemitoriu B/va
fi urit tuturor K/între altele K|| 15 îți dzic B, K/priiatine C, D, prietine K/dintru B, dintre
K/acelia B, aciale C/trii D/că<i> B|| 16 iaste C, K/așa B, așa K/prea]foarte B|| 17 iaste C, K||
18 cinsteșă B, cinstită K|| 19 Acesta B/Dioghenis K/întrebare B, K|| 20 oroșanului B, K, ora-
șului D|| 21 trist C/iaste C, K/fără paranteze B, D, K/și cuvios D/a privi K|| 22 fierți K/sîng-
gele B, C, K, singile D/argios B, arzătoriu K|| 23 pohtă D/depărta]sumuța B/hicliānsugurile
B, vecșugurile K|| 24 ispitile C, K, ispiteli D/diavolilor C|| 25 prinde]deprinde D, K/iar
K/cîndu B|| 26 n-ari avia B, n-ar avea K/nici D, K/fecior B, C, D/petrecă B, petriacă
C, pitriac<ă> D|| 27 nebăgîndu-le samă B/iar K, lipsește B/așa B, C, așa K/findu B|| 28
bunătăția B/îngreuiaț B, C, K, îngreunat D/dintru B, K|| 29 caria au avut B/tinériațe
B/oaricînd D, oricînd K|| 29—30 liasne va socoti B, lesne va putea socoti D, K|| 30 să va
învălu K|| 31 fecioru-său B, feciorul său D/nice dănăoar B, niciodată K|| 32 lipsește de
D/h]fi B, D, K/ tații proști K/h]fi K|| 33 feciori B, D/nice dănăoară]niceodată K/
hi]fi B|| 33—34 lipsește de n-ar fi fostu nice dănăoară K|| 34 hi¹⁻²]fi B, K|| 35 vréodată B/
miraria B|| 35—36 n-ari avia B|| 36 părinții nevointă K/repetă întru B/feciorilor B, D||

rilor săi; că cel ce n-are ispită puțin bănat face greșealei omenеști.

Iară că tu, carele ești acmu tată, mainte ai fostu fecior; carele ești bătrîn, mai întii ai fostu tînăr. Și așea, degrabă ti-au supus mîndriia, ti-au nămolit desfrînarea, ti-au rănit mîniia, ti-au adormit lénia, tî-au răsturnat lăcomiia, ti-au biruit grumadzie.

Spune-m mie, precumplitule tată, de vréme ce ai avut atîția răutăți, căci nu priimești în pază pre feciorul tău, născut din tine, care de vei vrea să faci căci iaste fecior ție, ai avut datorie să faci căci iaste cel de aproape al tău? Că acela tînăr, carele să va pîrî de mulți pentru răutăți și părăsindu-să de aģutoriu, nu poate fi să nu cadză pre urmă din stépină și să nu să biruiască, cu prea mare defăimare și ocară tă-tîne-său; că nu poate carnea să fie trainică și să-ș ție mirosul bun, de nu să va săra. Neputincios lucru iaste a trăi péstile den afară de apă, neputincios lucru iaste trandafirul zmultu den spinul său de oarecînd să nu să veștedzască.

f. 147^v Așjidirea nu să poate părinții să aibă/îndelungu bucurie de feciori, de nu-i vor fi deprinși și învățat bine. Și ca să plinescu mai bine vrednicia lucrului dzic: în sf<i>nta credința creștinilor, oriunde iaste buna învățatură, acolo de pururia să află bună simțire.

Foarte știut lucru iaste, dintru cărțile scriitorilor, precum pre Ishim filosoful, izgonindu-l cu casa-ș și cu copii<i> lui den Athina, s-au dus să petriacă la Rodos, a căruia lucru pricină au fostu între dînsul și între Demostenes prea groaznice price în republică; și așea athineii, depărtînd pre unul, socotiră să ție pre altul. Și foarte înțelepțește au făcut; că dentru netocmala filosofilor deprind a să ația războae între no-roade. Și așea, petrecînd în izgonire în Rod,

48. Invățăturile cele mai lesne, cu lesne le ascultă tinirii. Se<ne-ca>, *Thyestes* 2.

49. Cu clurul să alége grtul și cu dirégirea răutățile să ciartă. A-da<giu>.

50. Bici țș gătiadză șie cine nu-ș ceartă feciorul. *Favs. De vremi* <= *Fasciculus temporum Werner Westphali*>.

51. Ce féllu de sămînătură vei face, acéla vei să cera. Gvig <= *Guicciardinus*>, 23.

52. De nu să tămădu-iaște rana la început, pe urmă mai mare grijă aduce. <*Fabius Quintilianus*, 1, cap 2.>

53. Derădicînd sămînța răutății, rodurile răutății veștedzăscu. *Amvros<ie>*.

1 că cele ce nu ar ispită K/bănat să face B|| 2 greșalii B,D, greșealii C, greșalii K/ominești D|| 3 Iar tu K/care B/acum K/măi înainte K|| 4 ai fost C/fecior B,D/care B,K/măi întii/măi înainte B, mainte B|| 5 așia B,C, așa K|| 5—6 te-au ¹⁻³B, ti-au ¹⁻²C/nămulit B/desfrinaria B/desfătarea D|| 7 te-au ¹⁻²B, ti-au ¹⁻²C/rînit K|| lenea C, léne B,K|| m. 43, 50 și 53 *lipșesc* D|| m. 47, 49, 51, 53 și 55 *lipșesc* B/te-au răsturnat B, ti-au răsturnat K|| 8 ti-au biruit C/grumadzii B,C,D,K|| 9 precumplitule B,K/vrémia B|| 10 ce]că B/atîtea C, atîte K/in pază] a păzi K|| 11 feciorul B,D/ce iaste născut K|| 12—13 iaste ¹⁻²C, iaste² K, este ²B/căci î iaste K/feciorul tău B, fecior ție D/cel]acel K|| 14 carile D, care B/pîrî]socoti K/pentru]întru K|| 15 părăsindu-să B/agiutor B|| 16 *lipșeste* fi B/pe urmă B/den C/stepenă B,C,D]vrednicie K|| 17 pria mare B/defăimaria B, defăimare C|| 18 carnia B, carne K|| 20—21 iaste ¹⁻²C, K/*lipșeste* a trăi péstile den afară de apă, neputincios lucru iaste B/péștele C/din K|| 22 den]de la B, din D,K/orecînd B, oaricînd D/veștedzască B|| 23 Așjideria B, Așjidere K/ poate]cade K|| 24 feciori B,D/deprinsu B, deprins K|| 25 și învățați B, și învățat D, *lipșeste* K/pliniască D|| 26 credința a creștinilor D|| 27 iaste C,K/invățătura B|| 28 de pururea C, di-a purure K/buna simțire K/bună cunoștința B|| 29 Știut foarte B/iaste C,K/dentru C,D]din K|| 30 Eshim B,C,D,K|| 31 cu casa și cu feciorii lui din Athina K/casa și cu B/din B|| 32 petreacă B, petriacă C, pitriacă<ă> D/pricina K|| 33 Dimostenis K, Demostines C/pre groznicile B, prea groznică K|| 34 prici D, priciri K/în]intre D/așe B, așa K/athinenii D, athineii K|| 35 ție] ceară K|| 36 înțelepțește B, înțelepțește K/dintru B,K|| 37 ația C,K/ între]în B/năroade D|| 38 așia B, așa K/în]întru B, *lipșeste* D,K/izgoniria B/Rodos B||

între altele au avut o voroavă foarte dovedită, în caria tare ceartă pre rodiiiani căci întru învățatura și deprinderea copiilor săi era foarte nevoitori, certându-i cu aceste cuvinte:

- 5 Voiu ca să știți voi, rodiiianilor, că cei mai mari ai voștri să lauda și-ș ținea de laudă și e căci ari avea rădăcină (sau începătură) de la lidi, care lidi decît alte niamuri mai multă grije avea, pentru învățatura copiilor săi. A cărui
10 lucru pricina era légia caré o avea cu această părere: de va avea un tată mulți feciori, numai carii sintu buni, aciia să moștiniască binele părinților; iară de vor fi toți răi, toți să fie lepădați de moștinirea a bunurilor părințești;
15 că nu-i cu cale a celor bune agonisite să le moștiniască feciorii răi.

Acéstia au dzis Eshim în divanul rodiiianilor și măcar că și altele multe ar fi dzis întru acia voroavă ce-au avut, iară altele le las, neatingindu-să de vorba noastră. Că între scriitorii cei mari multă scădere de cinstia osteneții lui, cînd să lățește mai mult den afară, de voroava de caré să voroveste.

- Iară, mărturisăscu adevărul, nu mă mir căci
25 feciorii domnilor și a celor mari sintu mîndri, nu mă mir căci-s preacurvari, nu mă mir căci-s desfrinați; întii căci tineretea iaste mumă șăderii fără lucru; apoi căci puținarea ispitii (puțina ispita) mare apărare iaste răutății lor;
30 pre urmă că, murind părinții, rămîn moștinitori, de răutăți îngreuați și spurcați. Că de ar țînă cei tineri pravila lidilor și de ar fi buni, ar moștini binele părinților, iară de ar fi răi

54. Izvorul și rădăcina bunătații și a cinstii iaste învățatura bună. Plutarchus, *De liberis educandis*.

55. Feciorii, de vor fi, să rămie nemoștinitori. Varro, *Epistolicae questiones*, 3, 16, La Ghelli < = Aulus Gellius >.

56. Păzește pre tinărul și-l vei afla la bătrînețe. Ada < giu >.

57. Tot lucrul cel dintii arată cale celui de pre urmă. Tertulianus, *Adversus Marcionem*.

58. Fără cale lucru iaste, cel ce șade fără lucru să moștiniască ostenele streine. Filon.

59. Omul dentru rădăcina singură, nice desăvirșit bun, nice rău nu < e > naște, ce spre amîndoa plecată iaste pricéperea. Apuleius, *De filosofie*.

1 dovedită]impodobită B|| 2 care B,K, care C|lipsește tare K|cêrta B,C,D|rodiiani K|| 3 deprindéria B, deprinderea C, deprindirea D, deprindere K|lipsește foarte K|| 4 aciaste B,C, aceste K|cuvente B|| 5 Voiu]Voesc K|rodiianilor K|| 6 să laudă și își ținea K|lipsește de D|țînă B|șie]loruș K|| 7 căci că ari avia B|ar avia C, ar avea K|| 8 lipsește care lidi B,D,K|| 10 légea C, lége K|care K|| 10—11 avia ¹⁻² B,C|aceasta B|păriare B|hotărîre K|feciori mulți K|ficioiri B,D|| 12 sint D,K|moștiniască C, moștiniască D,K|| 11—13 numai acéia să moștenească binile părinților carii sint buni; de va fi numai unul bun, desăvirșit să moștenească, iară de vor fi toți răi B|| 12 binele]avérite K|| 13 iar K|| 14 moștinirea a bunelor părințești B, moștenirea a bunurilor părințești C, moștenirea a bunilor părinți D, moștenirea avérilor părințești K|| 15—16 nu iaste cu cale să moștiniască cele bine agonisite, feciorii cei răi K|buni D|agonisite B, agonisită D|să le moștenească B,C,să moștiniască D|ficioiri B,D|| 17 Acîastia B, Acéstea C, Acéste K|Eshin B|rodiianilor K|| 18 macari B, macar K|altiale B, altile D|într-acea B, întru acéia D, întru acea K|| 19 iar altele C,K|acélie B|neatingindu-le D|| 20 vorba] voroava K|Că-ntre C|| 21 multă]multe C,K|mult scade den cinstea D, mult scade din cinstia B, multe scade din cinstea C, multe scadem de cinstia K|ostinialii lor B, ostenețiilor sale K|| 22 lățiaste B|| 23 care B,K|vorbește B,K|| 24 Iar K|mărturisesc K|nu mă mier K|| 25 ficioiri B,D|sint B,D,K|| 26 nu mă mier K|căci-s]căci ce-s B, că sint K|přiacurvari B|căce-s² B|căci sint K|| 27 tinerete B, tinereta K|iaste C,K|mumă]maica B|a ședării B, șederii C, șiderii D, ședării K|| 28 adaogă marginal căci B|puținaria B, împuținarea K|lipsește puțină ispita D|| 29 ispită K|iaste C,K| răutății lor] răutăților B,K|| 30 pe urmă B|| 31 moștinitori B,C,D|| 32 ari țînă B, ar ținea K|| 33 ar moștini B, ar moșteni C,D,K|binile B, binele C|avére K|iar K||

nu li s-ar da a le moștini, și așa s-ari nevoi la roduri bune a face.

Nu dzic că nu iaste mare despărțire a plecăciunilor în feciori, după cum iaste despărțirea

- 5 părinților (adecă a despărțire unii feciori de la acelia ce ar vrea și ar fi părinții, într-altu chip că sintu feciorii plecați); că unii, urmînd po-voața firii, sintu buni, alții, nestînd împotriva poftelor, răi sintu. Iară cu multu mai rău întru
10 aceasta că nu stă atinge de lucru dzic; că părintele bun, de va învăța bine pre feciorul său den pruncie, așa cît răutatia, den fire sleită cu învățatura cea bună o va îndărăpta. Că de
f. 148 multe ori/plecarea cea rea dă cale deprinderii
15 cei bune.

Domnii și cei mari, că să nu părăsască datoriia sa întru învățatura copiilor, trebuie să cunoască dentru dascălii și ocîrmuitorii spre care

- răutați și spre care bunătați să pliacă feciorii
20 și care iaste de triabă să să facă, pentru să să păzască întru bine și ca cu mai multă pază întru lucrul cel rău să să feriască, înfrînează (și să
s(e) abată); că nu să fac cei preacurvari fără căci li s-au cădzut a face cîndu au fostu copii,
25 acéle ce li s-au plăcut.

Sext Hersonicul, Carte 2, *De dzisăle celor vechi*, spune că oarecare oroșan thevan cumpăra într-o dzi în tîrgul Athineii multe lucruri, după cum îi era vinitul chipului său, mai multe cum-

- 30 pârînd fără de triabă, în ce (mai mult) să nebu-nescu cei săraci decît cei bogați și cei bogați, decît cei săraci. Că firea omeniască cu atîta de puțin să îndestuliază spre urnirea vieții, cît nime nu să va afla așa, de tot să aibă puțin,
35 cît, cumpănindu-le bine acéle ce le are toate, să nu aibă oarece de prisosit. Și aceia, pre acela

60. Toate lucrurile cu nevoința și cu lucrarea de agiunsu și cu neîn-cetată ostentia și-m-potriva firii să pot face mai bune. Elian, Carte 1.

61. Fiece lucru ispră-vêște mintia cîa ascu-țită, de nu să vor apăra cheltufalele céle ce să cuvin cu cale. Vighet <= Vigetius>, 1, 18.

62. Cineș drége aco-perămîntul casii, face sănătoasă a fi casa toată. Ada<giu>.

63. Nime sărac nu poa-te fi, care nu poftêște céle de agiunsu sau de prisosit. Apol<cius>, *Apologia*, Glav<a> 1.

64. Firea, avuțiile cu care să îndestuliază și gata și hotărîte le

1 s-ari da C/a le moștini B,C,D, a moștini K/așa K/s-ar nevoi K// 2 a face roduri bune K// 3 nu iaste C,K/a plecăciunii K// 4 feciori B,D/iaste C,K/despărțirea C, despărțire K// 5 adecă au despărțirea unii feciori de la acelia B, adecă despărțirea unii fecior de la aceia K/adică D/feciori D// 6 acélea C/ar vria B// 7 sintB,D,K, sint C/feciorii B,D/povața B,D,K// 8 sint B,D,K, sintu C/ buni B/împotriva D,K// 9 poftialor B, poftilor D, poftilor K/sint răi K/sint B,D/Iar K/intr-aceasta B// 11 părintiale B, părintile D/lipsește bine K/fecioru-său B, feciorul său D// 12 din 1-2 B,D,K/pruncia B/așa cită răutate K/răutatea C/firia B, firea K// 13 îndrepta B, îndrepta K// 14 multia B/plecaria B/cea rea B, cîa rea C/dă calla B, de cale K// m. 63 și 64 lipsesc D// m. 60 lipsește B// 15 ceii B// 17 sa]lor K// 18 dintru B,D,K/dascalii D/ocîrmuitorii K/carii D// 19 să pleacă B/feciorii B,D// 20 iaste C,K/treabă B/să facă K// 21 păzească B// 22 ferească C,K, lipsește B/lipsește înfrînează și să se abată D,K// 23 priacurvari B// 24 căce B/cînd B// 25 acélla B, acélea D, acele K// 26 Sextu Hersonicul B/dzisele B, dzisile D/voroavele K// 27 oricare K/orășan B,D,K// 28 întru o zi K/Athinii B,K, athineilor D// 29 venitul B,K/mult B// 30 treabă B, triabă C/lipsește mai mult B,D, fără paranteze K// 32 firea B/omenească B, omeniască D// 33 îndestuleadză B, îndestuliază C/spria B/urniria B, urnire D// 33—34 încit nimine K// 34 așa B,C, așa K// 35 cît]cînt K/cumpenindu-ș B/toate acele ce le are K/acélla B, acélla C,D// 36 oarice D/prisosală B, prisos K/acélla B, acia K/pe acela B, pre acel K//

vac și orașul și poliția Athinei lumină era în toată Țara Grecească. Lége avea athinei<i>ținută tare și prea véche, de nemăruie nu i să cădea nice o precupie la ivală, ori a cumpăra, 5 ori a vinde, pînă nu să alégia prețul întii de vreun filosof; care lége, adevărat, foarte bună era, măcar de s-ar ținea și în vacul nostru. Că nemică republicii nu-i mai de scădere, decît a lăsa acelora să vîndză ca niște tirani și să 10 cumpere ciia ca niște nebuni.

Și așa, dacă cumpără acélia toate thevanul, au nemerit un filosof și așa, cu acéste cuvinte, certă pre thevan: de ce cheltuiaște pre acélia banii, carele nice casii tale de triabă, nice ție 15 de folos nu-ț sintu, spune-mi, te întreb. Răspuns-au thevanul: acéștia toate, să știi că le-am cumpărat să le dăruiesc feciorului mieu, carele-i de 20 de ani acmu, carele nemică, nice dănăoară, n-au făcut pentru care l-aș fi ținut de rău, nice- 20 odată n-au cerșut de la mine vreun lucru care i-aș fi oprit.

O, fericitele, dzise filosoful, precum ești tată, de ai fecior și ce dzice de fecior tatăl, aceasta de tatăl ar mărturisi feciorul. Iară foarte mă 25 vatăm de dzisăle tale, că pînă la 25 de ani nice feciorul nu să cade a sta împotriva staturilor tătine-său, nice tatălui bun nu să cade a slobodzi poftele feciorilor săi. Și așa, acmu, te număscu tată nenorocit, de vréme ce îmblî 30 după voia feciorului tău, nu feciorul după voia și păréria ta. Și așa răstorni orînduiala firii, cînd tatăl feciorului său fecior și feciorul tătine-său tată iaste. Și așa mă mărturisăscu pre dumnezăii nemuritori că să va prileji de, 35 după ce vei îmbătrîni, singur te vei tîngui, căci ai rîs feciorului tău cînd erai tînăr.

1 Athinii B,C,D|| 1-2 era a toatei Țării Greciaști B|| 2 Țara Grecească C/avea athiněii lége K/avăia B/athinei B, athinii D|| 3 pria véche B/de]încît K/nemăruia B,K, nemăruii D|| 4 cădia B/nici K|| 4-5 ori ¹⁻²]veri B/p<i>î>nă B/alegia B, alégea C, alegea K/întii prețul K|| 6 vrun B]un K/liage B|| 7 macarî B, macar K/s-ari ținia B, s-ar ținea C/în]pre B|| 8 Că nemică nu iaste republicii mai de K/nimică D/scăderia B|| 9-10 și ciia să cumpere ca niște nebuni K/ciia]aceia B/nebunî B|| 11 așa B,C, așa K/deaca B]după D/acialia B, acélea C, acele K|| 12 au nimerit K]nemerî B/așia C, așa K, lipsește B/aciaste B, aceste K/cuvenite B|| 13 certă pre thevan: spune-mi mie, te întreb, bărbatul thevan căci cheltuiaști pré aciale banii B/thivan C/dice D/cheltuești D,K/acélea C, acele K|| 14 care B, K/nici ¹⁻²K, nici ¹C/casei B, casăi D/tali C/treabă B,C|| 15 nu-ți sint K, nu-ț sintu C,D]îț sint B/spune-mi, să te întreb D]căruia B/îi răspunsă B, au răspuns K|| 16 acéstea C, aceste K/le-am cumpărat B, le-m cumpărat C|| m. 65 lipsește B,D|| m. 66 lipsește B|| 17 feciorului B,D/care de 20 ani B, carele de doățeci de ani K|| 18 acmu K/carile B, care K/nimică D/niciodată, nemică K/nice dănăoară] niceodată B|| 19 că niciodată K, niciodată C]nice dănăoară B|| 20 vrun B|| 21 i-ar fi D|| 22 fericitele K/dzisă C,D|| 23 de ai fi fecior B/ficior ¹⁻²D, ficior ²B|| 23-24 aceasta ar mărturisi feciorul de tată K|| 24 de tată de ar mărturisi feciorul B/ficiorul D|| 25 dzisele B, dzisile D]vorbele K/p<i>î>nă B/doățeci și cinci K/nici K|| 26 feciorul D, feciorului B/improtiva D,K|| 27 tătine-său D/nici K/nu i să cade K|| 28 pohtili D, poftile K, lipsește B/ficiorului său B, feciorilor săi D, feciorului său K/așa K/acum K|| 29 numescu B/de vréme că tu umbli B/umble K|| 30 feciorului K/ficiorul B,D|| 31 păréria C]socotiala K/așia B,C, așa K|| 32 feciorului B,D/ficior B,D/ficiorul B,D|| 33 iaste C,K] Și așa mărturisăscu B, Și așa mărturisesc K|| 34 dumnezeii B, dumnezăii C, dumnezeii cei K/prileji]tîmpla B|| 35 după cia C/singur B,D,K|| 36 feciorului B,D/cînd era K||

are. Țiter<o>, Firșit <= De finibus bonorum et malorum>, 1.

65. Cine cumpără căruie prețul nu poate să-i plătiască, pre urmă vinde aceiaș ce n-are, cu supăr. Ada<giu>.

66. Ce să cumpără rău, pururea iaste căială, Plin<ius>, 18, Carte 7.

67. Prea mare dragoste a mulți părinți iaste pricina să nu îndrăgiască adevărat. Plut<archus>, De invădat copii<i>.

68. Rîsul cu desfrînare și lacrimi naște. <Grigorie de> Naz<ianz>, Margine 242 <= Distichus, 20>.

f. 148^v Acéste cuvinte a filosofului, măcar că au fostu puține, iară nime nu va fi așa cît de puțin/ nebun, carele n-ari cunoaște dzisele lui a fi cu mare socotială.

- 5 Soma toată iaste ca domnii și cei mari, cu mare nevoiță să împreune cătră feciorii săi otcîrmuitori, carii să-i deprindă pre dînșii și a să diezmerda cu poftele sale să-i deprindză și așa, să-i depărtédză dentru păréria lor și să-i
10 întoarcă la socotiala streină ; că feciorii oamenilor celor aleși, căror li să dă putere a face orice ar vrea, nu poate să să păzască cu cinste.

CU MARE NEVOIŢĂ SĂ PĂZASCĂ DOMNII ȘI CEI MARI CA SĂ NU SĂ ÎNVÊTE FECIORII LOR

- 15 DEZMERDAȚI ȘI GINGAȘI; (CĂ DE MULTE ORI AȘEA DE RĂI SĂ NASCU FECIORI, CÎT PĂRINȚII LOR NU NUMAI GROZNIC A-I CERTA, CE ȘI ÎNGROPAȚI SĂ FIE CU MULTE LACRĂMI ARI POFTI. AȘIJDIREA CĂ MULȚI DOMNI DE CEI DE
20 DEMULTU AU EȘIT PREAPUTÉRNICI, CĂCI AU AVUT ÎNVĂȚATURĂ MARE, CARI SĂ VOR POMENI AICE), CA SĂ NU SĂ ALIAGĂ ÎNDĂRĂPTNICI.

CAP 16

- Învață ispita că în oști, pentru mulțimă
25 vrjmașilor, să grijeste apărătura și șanțuri fac. Corăbiarii (ferindu-s<e> de primejdiiia mării) îș aleg corabie tare, după firea mării. Așjidiria și toți bărbații înțelepți, după grijea ce le vine asupra, liacuri gătiadză.

- 30 De multe ori mi-au vinit în minte a cugeta, oare putea-să-va afla vreun stat, vreo vîrstă, vreo țară, vreun norod, vreo crăie, sau vreun vac, întru care nice un om ce s-au născut

69. De ne biruiaște răul, cînd să înclape, cum li vei birui după ce să va crește?

1. Céle osăbite celor de obște, céle mici celor mari dau pricini, de nu să vor băga de samă, Plut<archus, Pracepta poliitica>.

1 Aciaștia cuvinte B/macari B, macar K/c-au fostu B,D// 2 iar K/nimine K/așia B// 3 așa de nebun care n-ar cunoaște K/care B/dzisăle C, dzisile D/voroavele K/a fi] că sint K// 4 socoteală B// 5 Suma K/iaște K// 6 împreună B/feciorii B,D/săi]lor K// 7 ocîrmuitori K/care K/lipsește pre dînșii K// 8 diezmierda B,C,K/poftéle B, poftile D, poftile K/sale]lor K/deprindă D// 9 așa B, așa K/depărtiadză C/dintru B,K/păréria C]socoteala K// 10 socoteală K/feciorii B,D/oaminilor D// 11 aleș B/cărora B,K/puteria B/ari vrea B// 12 nu pot a fi K/cinstia B// 13 ante titlu Cap 11 B, Cap 16 K/după nevoiță adaogă trebuia B// 14 ca feciorii lor să nu-i învețe B/inveță K/feciorii D// 15 diezmierdați B/gingaș B/după gingași adaogă ca să nu să aliagă îndărăptnici K/fără paranteze D,K// 16 așa B/să nasc așa de răi K/să nascu]nascu B/feciorii B,D/cit]încit K// 17 lipsește lor B// 18 îngropați a fie B// 19 ar pofti B,K, ari pohti D/așjidéria B, așjidéria B, așjidere K/domni din cei B,D,K, domni den cei C// 20 di demultu D/priaputiarnici numai pentru căci B/preaputernici C, preputernici K// 21 mare]tare B/care B/pomini D// 22 aicea K, aici D/după aice, adaogă vrédnic cap iaste acesta de însămnat tatălui, căruia ficiorul din tinéria diezmierdată să aliage îndărăptnic B/lipsește ca să nu să aliagă îndărăptnic D,K// 24 Ispita învață D/că la oști B/mulțimea C, mulțime K// 25 să grijiaște B/apărături B, apărătură D/fac șanțuri K/lipsește fac B// 26 fără paranteze B,D,K/ferindu-să B,D/lipsește de C/primejdiiile B// 27 corăbiu C,D,K/ după firia mării îș aleg corăbiarii tari B/tari C,D,K/Așjidéria B, Așjidirea C, Așjidere K// 28 înțelepți B/după fire grijii B/intre paranteze ce le vene asupra B// 29 leacuri B/gătiadză C/gătesc liacuri K// 30 mi-au vinit C/mi-au venit B,K// 31 oare]ori B/putia-să-va B/vrun B// 31—32 vro ¹⁻²B// 32 vrun¹⁻² B/nărod B,D/vro crăia B// 33 în care B/nici C,D,K//

întu această viață, nice dănăoară să nu fie
 cunoscut împotrivire norocului? Că dă s-ar
 afla vreunul ca acela, mirare nevădzută, credzu
 în toată lumia, că s-ar păria și cu cale tuturor
 5 ar fi, celor vii și celor morți, întu zavistie. Iar
 adevăr făcîndu-se socotială (sau numărîndu-
 s(e)) pre acela carele eri era avut, a doa dzi sărac
 îl vādzu; carele oarecînd era sănătos, pre acela
 acmu îl vādzu bolnav; carele eri rîdea, astădzi
 10 îl aflu plîngînd; carele socotiă că lucrîadză fru-
 mos, pre acela acmu jeluindu-să pre noroc;
 pre carele acmu înflorit, acmu cădzut îl vādzu:
 pre urmă; pre carele îl știu viu, acmu mortu îl
 videm: nice că s-au îngropat nu acîunge, ce și
 15 că așa dîa curund s-au uitat; că atîta iaste de
 neadevărât prieteșugul omenescu, cît pre cel
 mortu, de cum l-am astupat cu pămîntul, de tot
 îl lepădam den pomenire.

Un lucru mi să pare foarte mēser și ticăit și
 20 care prea diriaptă face, prea diriaptă celor în-
 țălăpti durere, adecă că într-această lume răs-
 colitoare nu întu de-a tocma lipsă să împartu,
 ce de multe ori grămadă de nevoi și săracie să
 descarcă asupra unue; că acēia nenorocire a
 25 noastră iaste, cît lumia desfătările sale și vese-
 liile, numai gustul ne dă noaă, iară osteniala și
 durerile, pînă la săturare le încarcă asupra
 noastră. Să să chîame astădzi vreun bărbat
 întăleptu, carele ar fi știut a petrece viață de
 30 mijloc și să i să poroncească să spue ce ar fi pri-
 ceput de la vîrsta/de trei ani, în care au început
 a grăi, pînă la al cîndzăcile an, carele iaste în-
 ceputul bătrîniăților, ce lucruri împotrivnice va
 spune el, carele i s-au tîmplat! Adecă acēlia

2. A nărocirii maștihă
 iaste norocul; uneori
 amărăciune samînă în-
 tru lucrurile omenești.
 Fulgentius, *Mytholo-
 giarum libri*, 1>.

3. De multe ori o dzi
 pre unul îl supără și-l
 aduce la lipsă, pre altul
 îl rădică și-l înalță.
 Filo, Carte 1, *De viață
 <lui Moise>*.

4. Că așa, nestătorila
 lucrurilor poartă pre
 oameni. Ovidius, *Me-
 tamorphoseon*, 13>.

5. Cēle de gios cu cēle
 de sus, cēle de sus cu
 cēle de gios a schimba
 au deprinsu norocul.
 Voetius, *De consolati-
 one philosophiae*>.

6. Cînd viețuești cu-
 noști pre om; iară dacă
 au murit de odihnești.
 Plato <= Plautus,
Truculentus>.

1 viață D, viață K/nice dănăoară]niciodată K|| 33—2 ce s-au născut să fie petrecut viața
 aceasta, să nu fie nice dănăoară cunoscut împotriviria B/să nu fi K/conoscut D/împo-
 triviria D, împotrivire K|| 3 s-ari afla vrnunul B/s-ari afla C/credz B|| 3—5 crēd că
 în toată lumea s-ar păria B/cală B/ar fi tuturor B/lipsește întu B/zavistiă B/Iară B,C|| 6
 adevărat K/socoteală B/fără paranteze B,K/numărîndu-să B|| 7 lipsește pre K/care
 B,D,K/doaă K|| 8 vādzu B,C/care B/oaricînd D/s<ă>n<ă>tos B|| 9 acmu K/care ridia
 eri B|| 10 aflu]vādzu B/lucreadză B,C|| 11 acmu îl aud jeluindu-să K/jăluindu-să D|| 12 care
 B,K/acum ¹⁻²K/vādzu]vediam B|| 13 pre caria îl știam viu B/acum K|| 14 vedem K]pră-
 vim B/nici K/nu agiungio B|| 15 așa B, așa K/de curund B,D,K/iaste K|| 16 priten-
 șugul B/omenesc B, omînesc D/cît]cînt K|| 17 lipsește de K/l-au astupat D/pămîntu B,C, pă-
 mînt D,K|| 18 lepădam B/din B,D,K/pomianiria B|| 19 măsăr B, mēsăr D]ticălos K/lipsește
 și ticăit K|| 20 pria direaptă ¹B, pre dreptate ¹K/prea dreaptă ²C, prea diriaptă ²K]bărba-
 ților B/întelepti B|| 21 dureria B, durerea K/adică D/întu această lumē K/lumē B/răsco-
 litoaria B]înselătoare K|| 22 nu întocma lipsa să împarte K/nu într-un chip și de-a tocma
 B/de tocma D/să împart C|| m. 3 lipsește B,D|| 23 sărăcii B,K|| 24 unuia B,D,K/lipsește
 că K/acea K/nenorociria B|| 25 este B/iaste C,K/cît]cînt K/lumea C|| 25—26 desfătările și
 veselile sale a le gusta numai dă B/veselili C, veselile D/ni-l dă K|| 26 iar K/ostenēlie B||
 27 duriare B, durere K/încarcă]descarcă B|| 28 cheme B, chēme K/astădz B,K|| 29 în-
 te-lept B, întălept C/care B]știu]știind B/petriare B, petrece K/viață D, viață K|| 30 porun-
 cească B,K, po<roncească> D|| 31 vîrsta sa B/trii D, 3 B/ani]ai C/in carē C]cînd K||
 32 p<i>nă B/pînă la cincizeci de ani care iaste K/cîndzăcile C]cîncile B/care B/iaste C||
 33 bătrîniățelor B, bătrîniățelor C,D, bătrînițelor K/împotrivnice D, potrîvnice K|| 34 care
 B,K/i s-au] s-au D/întîmplat lui B/întîmplat K/Adică D/aciale B, acēlea C, acēle K||

toate carele vin: supărările de feciori, viclesugurile nepriătenilor, neplecările muerilor, rău obicuite fetele, boalele sale, pagubele gréle a averilor, foamete prin toată țara, moșie de

5 ciumă stînsă, prea gréle iarna răcéle, triste a priătenilor morți, zavistnică a nepriătenilor fericire și ca atîtea de multe și de mari că i s-au tîmplat la ivală va arăta, cum mai de multe ori va tîngui viața cea în lipsă petrecută și-ș va

10 aștepta moartea cea plăcută să-i nemeriască. Acéstia și ca acestu féliu i proci, vârsînd afară săracul om, dar, ce ari dzice de céle ce-au răbdat în lontru? Ce ari dzice de céle ce li-au suferit în taină, carele oamenii cei blînzi măcar

15 că cu simțirîa pricep, iară mai multe nemăruia a spune nice pot, nice îndrăznescu? Că adevărat, ostenélele ce le rădică trupul peste 50 de ani într-o dzi să pot povesti; iară céle ce le suferé inima și cugetul într-o dzi abie într-o

20 100 de ani a să număra pot. Nime nu va dzice că nu ari trebui să să socotiască acela fără de de minte carele, apucînd trestîia, a mérge în tîmpinarea celui ce poartă sulița; și acela direptu nebun să va socoti carele, vrînd să margă

25 prin spini, desculțu din călțăminte. Iară cu nehotărîte părți mai nebun și mai multu fără minte să va socoti cela ce cu carne dizmierdată atîtea de multe vremi réle că ari putea a le petréce mărturiséște. Că prea adevărat lucru

30 iaste că omul prea multu dezmierdat, între multe supărări petréce viața.

O, fericit acela ce nice dănăoară ce ar fi desfătarea n-au gustat! Că tinerii, den fire, numai

7. Să mută fericiele vieții. Luca<nus>, Carte 1.

8. Nice o dzi nu-i fără mîhniclune, nice arată noă pricină de plinsu. Seneca, *Troades*, 1>.

9. Fericit cela ce clali ce poate, le poate număra. <Ovidius, 5, *Tristia*, 1>.

10. Mai bine să suferi céle réle tăcîndu-le. <Ovidius, 5, *Tristia*, 1.>

11. Te giudecă sărac și meser, care n-ai fostu niciodată sărac și meser. Seneca, 4.

12. Diezmierdata țînere prea mare perire iaste. Plato, 7.

1 care B,K,carile D/ficiori B,D/hicliansugurile B// 2 nepriătinilor C,D,K/neplecările B,K/muarilor B/rrău obicuiute C// 3 fiatele B, fétile D/fétele cele rău obicuinute K/boalile D,K/saale B/pagubile D/pagubile cele gréle averilor K/griale B// 4 foamiătea B, foamite D/pren D]pen B/ț<a>ra B/moșiia B// 5 stînsă de ciumă, iarna răcéle pre gréle K/pria gréle B/răciale, asupriănice vara călduri, triste B// 6 priătinilor C,D// 6-7 morțiile cele triste a prietînilor, fericire cea zavisnică a neprietînilor și atîte de multe K/nepriătinilor C,D/fericia B, fericie D// 7-8 și ca atîția de multe și ca atîte de mari și de multe că i s-au tîmplat D/mari cum s-au tîmplat B/la ivală va arăta că i s-au tîmplat K// 9 viața D, viața K// 10 moartia B/nemerească B, nimerescă K// 11 Acéstea C, Acéste D,K/Acest C/fial B, feliu C,K/lipsește i proci K]și altele B/vârsînd B,C,D,K// 12 dară B/ar dzice B,K/di céle D, de aciale B, de acéle K/care au răbdat B// 13 în lăuntru K/ar zice K/de acélla caril<e> B, de acéle ce K/le-au suferit B, le-u sufeit C// 14 carile D, care B,K/oamini D/macari B, macar K// 15 simțirîa B, simțirea C,K/iar K/lipsește mai K/nemăruie C, nimeruia K// 16 nici ¹⁻²K/ostinéliile B, ostenéliile D,K// 17 ce le]care B/cincizeci K/ani] ai C// 18 într-o zi K/iar K/ciale C, cele K/céle ce le]care B// 19 lipsește într-o dzi K/abia D,K]de <a>bie B/intru o sută K// 20 lipsește de B/ani]ai K/nimine K// 21 nu ar trebui K/socotiască C// 21-22 nu ari trebui acela să să socotească fără minte care B/careli D, care K/apucîndu B/trestie B,D/ari mîarge B, a merge C,K// 23 în tîmpinare B, întru întîmpinare K/celuia D,K/celuia ce poartă în mîn<a> sulița B/drept B,K, drept C// 24 carile D/vrîndu B// 24-25 meargă prin spini și mărăcini s-ari desculța din ciubote. Iar B/pren D/desculți de încălțăminte K/den C/de încălțăminte D/iar K// 26 nehotărîte] mai multe K/lipsește multu K/săr-de minte D// m. 5 și 6 lipsesc D// m. 7 și 8 lipsesc B,D// m. 10 lipsește B// m. 11 lipsește D// 27 acela ce K, acela care B/dezmierdată B,C,K, dezmerdată D// 28 atite B,K/vrîmi B/ari putia B, ar putea K// 29 petrécia B, pitrécé D// 29-30 pria ¹⁻²B/iaște C,K// 30 dizmerdat K// 31 petrécia B/viața D, viața K// 32 fericit iaste acela K/ce]care B/nice dănăoară]niciodată K/desfătările B// 33 Că tinerii carii din fașia numai B/din, D,K/firé K//

întru desfătări s-au ținut și n-au înțălăpciune spre alégiría binelui și virtuțile slăbăscu spre a sta împotriva răului. Din ce să prilejéște, de feciorii oamenilor celor mari (de multe ori) 5 cad întru prea mare greșală de grozăvire; că iaste canon foarte adevărat, cu cât cineva să dă după desfătări, cu atîta mai multu acela cu răutățili întru viclesugul lumii să împinge.

Și de însămnat lucru prea vrédnic și de pră- 10 vit foarte mîhnit, cum cu socotiala oamenii noștri află lucrurile rădzimînd de vrednicie, cum de cu inimă să apucă de dînsăle, cum de tare să împingi spre dînsăle, cu ce norociri le agonisăscu, cu ce înțălepciune le apără pre însăle 15 și cu cită lipsă pe urmă le lasă. În ce, prea multă durere trebuie a avea; căci nu să părăsăscu vrednicia și lipsa norocirii ostenéilor întru tată, ce a desfătărilor întru feciori îndestulare. În scurtu, prea să știe bărbatul cel bogat 20 că să va tîmpla că cele ce le străjuiaște singur cu grije, acélia dormind feciorul le va piarde.

f. 149^v Întru deșărtările carele radzimă astădzi întru oamenii veacului acestuia, nu/îaste de pre urmă acéia deșărtare caré să socotéște că ar fi 25 dovadă prin dragostea adevărată perire spre feciori: dizmierdăciunia și țineria cea moale; că acela părinte nu nume de tată bun, titiuluș de vitreg cumplit agonisăște. Că cine va apăra unde să vor afla acéștia: tineretă, volnicie, 30 desfătare și banii, acolo scaon (și gazda) toate ale lumii răutăți să adună?

Și Licurg filosoful, marele crafu al parthilor <sic> și dătătoriul de legi, au aședzat ca toți copiii născuți în orași și-n țirgușoare, pînă în 20

13. Cèle de folos mai multu, decît ciale cuvioas<e> să să socotiască. Senec <= Symmachus>, 2, 19.

14. Slobodzenia inchiaturile minții și a trupului le frînge. Fab<i>cius Quintilianus>, 1, 3.

1 și înțelepciunia n-au B/nu au K// 2 aliageria B, alégerea C, alégirea K// 3 împotriva D, K/răul K/Den ce C, Din cîa B/prilejéște K]tîmplă B// 4 ficiorii B, D/oaminilor D]fără paranteze B, D, K// 5 pîia mare B// 6 este B, iaste C, K/ că cu cât cineva să dă B, că cu cât să dă cineva K// 8 răutățile B, K/hicliansugul B, veclesugul K, ficlesugul D// 9 pîia B/vrednic C, K/pri- vit K// 10 mîhnitu B/socoteala B/oaminii D// 11 n<o>ștri B/rădzimînd B, C, D, K/de]den D/vrednicie B// 12—13 dînsile ¹⁻²B, dînsile ¹⁻²D/cu ce norociria le agonisăscu pre dînsăle B// 13—14 cu ce ¹⁻²cu D/nărociri D, norocire K/agonisesc K/ințelepciună B/pre dînsăle B, K// 15 cu cită lipsă pe urmă acélia (care s-au cercat așia de mult s-au moștenit, s-au apărat) le lasă B// 15—16 În cea pîia multă duréria triabue a avia B/trebuie C// 17 părăsesc K/vrednicia B/nărocirii D/ostenéilor B, ostenialilor C// 18 ce]și K/între K/feciori B, D// 19 scurt C/pîia B// 20 să va întîmpla K/singur K// 21 griă D// 20—21 să va tîmpla de acel ce singur străjuindu-le le grijaste acela dormind furul le va pierde B/acélea C, acéle K/feciorul D/pierde C, D, K// 22 Între deșertările care astădz radzimă B/deșertările C, K/cari- rii D, care K/răzimă astăz K/lipsește întru ²K// 23 oaminii D/veacului B/aciastuia B, aces- tue C/nu iaste C, K/pe B// 24 acela K, acea D/deșertare B, C, K/care B, K// 25 pren D// 25—26 dovadă pîia adevărată dragoste părinților spre feciori B/perire iaste K/feciori D/dezmierdăciunea B, diezmierdăciunia C, dezmerdăciunia D, dizmierdăciunea K/ ținerea C, ținere K// 27 părinte]bărbat B, C, D, K/numia frumos B/tituluș B// 28 vitrig K/ să va apăra D// 29 unde să află B/aciastia B, acéstea C, aciaste D, acéste K/tineretă K, tineresti B/volnicii B, volniciia D, K// 30 desfătaria D/acolo iaste scaonul K/scaunul B, scaonul C, D]fără paranteze K/gazdă B// 30—31 unde să adună toate răutățile lumii K/adună]stringu B// 32 lipsește Și B, C, D, K/Licurgu C, curgu D/marele D/mare craful parților B/ a par- thilor K// 33 légi B/așadzat D// 34 copii B/orașia și țirgușoare p<i>nă la 25 de ani B/orașe și-n țirgușoare C, orașe și în țirguri D, orașe și în țirgușoare K/pînă la doăizeci K/in]laD//

de ani să-i ducă la sate să-i ție. A căriia legi hotarul era ca întâi trupurile tinerilor cu ostenele rădicînd, decît ochii prăvind desfătările, să să deprindă. Și adevăr, preaînțelepțește 5 aceasta au fostu aședzată de Licurg. Că mai lesne iaste lucrătorului a învăța răutățile orașului, decît nemeșului a să deprinde cu ostenelele țărănești.

Niamul licurilor, precum spune Livie, oare-
10 cînd era priiateni Capuii și mari vrăjmași Rîmului. Și era la dînșii pravilă ca nime să nu poată lua liafă în războiu fără de acela ce sau în oști s-au ținut, sau în munți păstoriu au fostu. Adecă căci cu amîndouă mijlocile trainic trupul
15 împotriva răcélelor și ploilor mai lesne ari rădica ostenelele oștenii. Iară în anul de la zidiria Romei <440> greu războiu rădicară rîmlîanii împotriva ligurilor, trimițînd cu oștile hatman pre Cneiu Fabrichie, care de la o vréme fu
20 biruitoriu peste dînșii. Și a doa dzi, după ce au făcut veselie în Rîm de izbîndă, acéste cuvinte în divan au grăit, dzicînd: Războiul, părinților cinstiți, strînși aici, cu ligurii cinci ani l-am făcut, iară așa să mă iubască dumnedzăii, cît toată
25 acea vréme, nice o săptămînă n-au trecut în caria n-am hi fostu cu șiriagurile în tocmală, sau cu cumplită bătae cu vrăjmașii să nu ne fim bătut. Și, ce-i mai multu de mirare că nice dănăoară vreun sămnu de inimă înspăimată
30 sau de slăbăciune nu ne-au dat varvarii; și așa, strînși de nevoe, pace cerșură de la romani. Că acéia groază au făcut războiu licurii, cît mai de multe ori ne lua nădejdea noă de dobîndit biruință asupra lor; că între oștile puternice

15. Mințile oamenilor și pusuaria lucrurilor le furmulaște. <Curtius, Carte 8.>

16. Împotriva celor îndrăzneți nu-i îndrăznilă fără grije. Ovid<ius>, *Metamorphoseon*, 10.

1 A cărie C/liagia B// 2 întiiu B/tinîrilor B/ostiniale B, osteniiale C, osteniiale D// 3 rădicîndu-le K// 4 priaințelepțiaște B// 5 au fost]fu B/aședzată D/curgu D// 6 iasne B/iaste C,K// 7 nemișului B, D, niamișului C/cei de niam K// 8 ostenelele B,K, osteniialele C, ostenelele D/țărănești B,K// 9 Neamul B/ligurilor B,C,D, licurghilor K/spune]scrie D// 10 priiatin B, priiatini C, prietini K/Capuei D, Capuii K/mare B,K//lipsește și B,K// 11 la dînșii era B,K/nimine K// 12 leafă B,K/fără acela B/ce]caria B// 12—13 ce s-au ținut în oști K/au fost păstoriu K// 14 Adică D/mijlocile]modurile B// 15 împotriva D,K/răcialilor B, răcélelor C,D,K/și a ploilor K/liasne B/ar rădica K// 16 ostenelele B,D,K, osteniialele C/oșteniei D, oștenii K, oștești B/Iar B,K/zidirea C, zidirea K// 17 Romii K/ 490 B, 120 K/război B/romanii B, rîmlîanii C// 17—18 rîmlîanii asupra licurghilor K/împotriva D/trimețînd K/trimițînd împotriva lor hatman pre B// 19 Fabrichi K/carile D/vrémia B// 20 repetă Și B/a doă zi K// 21 au făcut]făcu B/vesăle K, vesăli D/acest cuvînt B// 22 au grăit]grăi B/au grăit în divan K/adaos ulterior au grăit dzicînd C/lipsește dzicînd B,K// 23 cinstiți]ce sinteț D, adaos ulterior ce sinteți C, lipsește B// 22—23 părinților strînși, războiul cu licurghii cinci ani K/lipsește aici B, adaos ulterior C/cu ligurii] călugării D/5 ani B// 24 iar K/așia B,C, așa K/dumnedzeii B,K/cit]jincit K// 25 acia C/vrémia B/nici K// 26 în care B,D,K/n-am fi fostu B,K/șiriagurile B, șiragurile C,D, șeragurile K// 28 fim]fi K/ce-i] ce iaste K/nici dănăoară C, niciodată K// 29 vrun B// 30 slăbiciunea B, slăbiciune C, slăbiciuni D/nu ne-au dat B, nu ni-au dat D,K// 31 așa B, așa K// 32 Cu acéia B, Că acéia K/ligurii B,C,D, licurghii K/cit]jincit K// 33 nădlajdea B, nedějdea C, nedejde D, nădejde K// 34 putiarnice B,C, puternice K//

biruind virtutea unue, mare frică face de pururea ciialalte. Iară un lucru voaă, părinților adunați, voiu spune: ca ispita dentru această dzisă a mea să ia tinerțile Rîmului. Că fiind licurii
 5 din copilărie păstori și trupurile la sate cu ostenele deprindzindu-le, atîta sintu de obiceiuiți, cît fiind acîa țară cumplită în geruri și strașnică în călduri, în toți acei cinci ani, adevărat, nice pre unul dintre dînșii iarna la foc să să apropie,
 10 nice vara la umbră a odihni n-am vădzut. Iară nice să socotiți, părinților carii sînteți adunați aice, că acéstea am vrut să le spuîu în divan, pentru să-mi mai adaog|mai mare laudă izbîndeî méle, ce acéstea mai multu spre acesta
 15 sfîrșit am făcut, ca mai mare întru ostașul vostro să aveți pază de pururiă să fie întru lucrare, nice să-l lăsați cu dzăcare să să veștedzască; că mai grîa grije va adaoge oștilor rîmlenești de vor fi biruiți de răutăți, decît asupriți de
 20 vrăjmași. Ce, ca de iznoavă să dzic, mai nalte mie mi să pare a vedea și a poronci ca celor mari, celor bogăți, să nu li să cadă a-ș deprinde și a-ș învăța feciorii săi răi și dezmierdați. Că, ca să dzic cu un cuvîntu, nu poate fi ca trupșoare
 25 rele céle multu dezmierdate să agonisească multe cu mînule sale biruință.

Acéstia ca să le grăescu, părinților, m-au silit ca pre liguri nu așea cu virtutea romanilor, cum cu nemilostiviriă nărocului că s-au biruit să
 30 înțálegeți; că nice un lucru nu-i în carele ș-ari arăta norocul cîa mai mare nestare a sa, decît în lucrurile războiului. Deci măcar că acmu să par ligurii bătuti și biruiți, iară că trebuie cu milă a-i cinsti și în legături de pace cu blîndețe
 35 a-i primi socotescu; că nu iaste a celui prea-înțeleptu a lăsa ades socotélii norocului, carele prin tocmală să pot isprăvi.

17. De multe ori pre acela ce i-au fostu înțarît osteniata, împutîciunea i-au stricat. Seneca, 1, *Contra<ver-se>*, 8.

18. De rane și de moarte puțin să tème acel ce n-au etrecut viață în dezmierdăciune. Voet <= Vegetius>, 1, 3.

19. Cum toate céle omenești, și mai multu stăpîniile supt multe primejdii sintu. <Titus> Livie, Carte 42.

20. Pre cei biruiți trebuie a-i învoeșia. Tîtero, *Slu<je>*, 1.

1 virtutia B/unuia B,K, corectat unie C, unia D/de pururia B, de puria D, di-a pururea K|| 2 cei-ialalte B,C, ceialaltă K|| 2—3 Iar un lucru voi spune voai părinților adunați, că ispita K|| 3 dintru B,K/aceasta B,C/dzisa B|voroavă K|| 4 a mia B,C/să ia K/tineriățele B, tineretăle C/ligurii B,C,D, licurghii K|| 5 den C|| 6 deprindzindu-le B,K/sînt B,D,K, sint C/obi-
 ciuiți C, obiceiuiți K|| 7 cît|încît K/acea B,K|| 7—8 în călduri strașnică B|în toți|întru K|în toț anii acei 5 D|5 ani B,C/nici K|| 9 dintru B, dintre D|dintr-înșii K|| 10 nici K|la] supt B|a să odihni K|Iar K|| 11 nici K|sînteți B,C,K, sîntet D|| 12 aici D|lipsește că K|acéstia B, acéste K|spun K|| 13 să mai adaog D, să adaog K|laudă mai mare D|| 14 izbîndii B,D,K| acesta¹ B, aceste K|acést² K|| 15 firșit B|li-am făcut K|oștașul B|| 15—16 ca mai mare pază să aveți pentru ostașul vostro di-a purure să fie în lucrare K|de pururea C|întru] în B|| 17 nici K|veștedzască B|| 18 grea C,K|grija B|rîmlenești K|| 20 mai nalte|mai înainte K|| 21 a videa D|mai nalt mi să pare mie a vedea B|poronci B,K|lipsește celor mari B|| 23 și a învăța B|feciorii B,D|feciorii săi|copiii lor K|rrăi C|diezmierdați C, dizmerdați K|Că]ce K|| 24 trupșoarele B,C, trupșoarele D, trupurile K|| 25 ciale B|dizmierdate K|| 25—26 multe biruință cu mînule sali D, multe biruinți cu mînile lor K|mînul<e> B|biruințe B|| 27 Acés-
 tea C, Acéste K|silit K|| 28 licurghi K|nu așa C, nu așa K|virturia B|| 29 nemilostivire C,D,K|norocului B,K|| 30 înțálegeți B, înțălégiți D|nici K|nu-i]nu iaste K|în caria B, în care K|s-ari arăta B, ș-ar arăta K|| 31 cea B,K, ce C,D|nestare|nestatornicie K| a sa]sa B|| 32 lucruril<e> B|maçar B,K|acum K|| 33 licurghii K|bătuț K|iar tre-
 34 bue K|| 34 m<i>lă B|legătură B|blîndețe B|| 35 nu iaste C,K|priaintelept B, preînță-
 leptu K|| 36 a lăsa acéliă adias socotélii B|adesă K|care B,K|| 37 pren D|tocmala B||

Acestora ce am dzis dovadă iaste Iunie Prat, Carte 3, *De tocmala țărilor*, unde pre Cnei Fabrichie nu mai puțin înțeleptu și preaințeleptu pentru acélea ce am dzis, de cum îndrăznețu și tare pentru acéle carele au isprăvit, că l-au socotit mărturisése. În vacul cel vechiu lăcuiorii ostroavelor Baliarilor, carii-s astădzi Mañurica, Manorica, măcar că nu înțelepți ce varvari varvarilor să socotiia, iară întru creștirea copiilor nu era neînvățați. Că așa din copilărie îi osteniia cu lucruri de pururia și în deprindiriia oșteniei așa să arăta de vrédnici, cât pre 5 robi rîmléni dreptu un rob den Miiurica schimbară carthaghenii.

15 Scrie Diodor Sicul, Carte 5, că întru acéle ostroave mumele nu da cu mînule sale pîne copiilor celor mici ai săi, ce în streășină sau diasupra unii stînci punia pîinea, ca cu ochii să prăvască copiii pînă, iară cu mînule sale să nu o poată agiunge. Iară de vrea să mănînce pîinea copiii le căuta din praștie, cu piatra a zvîrli să o oboară.

Fost-au, adevăr, acestu lucru și învățatura copilăriască; iară singur aflatul aminte de bărbat den care s-au făcut de s-au socotit baliarii bărbați prea aleși, cum cum țăriia la luptă, așa și cu praștiile la zvîrlit. Că pre atunci așa cu zvîrlitul praștiei bărbații, precum acmu cu săgețile trăgînd, în proașcă să bătîa și să giuca.

30 Lăcuiorii Britaniei cei Mari, care acmu să numése Anglia, nu putem să dzicem că n-au fostu între varvari mai multu decît varvarii; iară trebuie a mărturisi că pre vacul de pre urmă acia țară, între céle preavestite s-au numărat, t.150° 35 fiind adésă biruiți/romanii de britani. Că atîtea

21. În zădar iaste războiul, de vei putea fără primejdie a-ți răscurpăra de pe vrăjmași. Justin, I.

22. Mai estin lucru iaste a învăța pre ai săi cu arme, decît pre cei streini a-i năimi cu plată. Vighit <= Vegetius>, I.

23. Ori în cît de mare noroc nu trebuie a crede. <Titus> Liv<cius>, Carte 30.

1 este B, iaste C, K // 2 țărilor K/Cnefu Fabrichie B, Cnei Fabrichii K // 3 înțelept C/ințelept și preaințelept B // 4 acélia B, acéle K/lipsește ce D/îndrăznéți K/între paranteze și tare B, C, D // 5 acélia B/care B, K // 6 véchîu C/lăcuior D // 7 ostrovelor C/Balearilor B, Balirilor D/care astădz B, care astădzi D, carii sint astăz K // 8 Miiurica B, Baiurica B/Minorica B, C, D, K/măcar B, K/nu înțelepți B // m. 17, 18 și 19 lipsesc D // m. 21 lipsése B // 9 varvarii K/iar K/creșterîa B, creșterea C, D, creștire K // 10 așa B, C, așa K/den C // 11 de purure C, di-a purure K // 12 deprinderile B, C, D, K/oșteniei]oștești B, oștirii K/asia B, C, așa K/vrednici C, vrednici K // 13 cit] încît K/cinci K/robi B/dirept D/din B, K/Mañurica B // 14 carthagheniianii B // 15 într-aciale B, întru aciale C // 16 mumele D, immele B/mîinile lor pîne K/pîne B, D // 17 celor mici copii B/lipsește ai săi K, ai sei B/ce]cia C/streășină B, K // 18 deasupra B, C, D/punea C, K // 18—19 piine¹ B/privască B, K/copii B/piinea² B, D, K, piinea³ C/iar K/mîinile lor K // 20 agiunge C/iar K/vrîa B // 20—21 Iar de vrea copiii să mănînce le căuta D/pîne B, K/copii B/den C/piatră B, C, D, piatră K // 22 a azvîrli D // 23 Au fost K/ăcest C // 24 copilărească B, copilăriască C/iar K/singur B, K/aminte]mîinții K // 25 din B, D, K/de]și K/balearii B // 26 priă aliași B/țarie C, D // 27 așa B, C, așa K/lipsește și B/Că pre atunce D, Că pre atunce K]Că pe acéa vrémîa B/asia² B, C, așa K // 28 praștii K/acum K // 29 trăgîndu B/la proșcă B/bătea C, K // 30—31 A Britaniei ceii Mari, care acmu să numiaște Anglia, lăcuiorii B/Britanii cei Mari D, Britaniei ceii Mare K/acum K/nu putiam B, nu putem K/că]cum B // 32 mult C // 33 iar K/mărturisi B/pe¹⁻² B/pre¹ în K, pre² pe K // 34 acea B, K/célia B, ciale C/pre véstite K // 35 fiind adése C/fiind des romanii biruiți de britani B/Că atîtia B, Cu atîte K //

de multe schimbări tuturor lucrurilor vremea aduce; că pre cei ce i-am știut de demultu împărățind prea late stăpînii, peste puțină vreme îi videm slujind altora.

- 5 Spune Erodian, întru *Viața lui Sever împăratului*, că întru oarecare dzi solul britanilor, nemică lucru bun neputînd isprăvi în divanul Romei, să fie grăit aceste cuvinte: Cu prea mare încredințare, de vreme ce și pacia nu primii și tocma de împăcat nu veți, rău îmi pare. Ce acestia amîndouă mai diriaptă noaă pricină de războiu ne vor arăta; că odată, rădicînd războiul, nime nu altu sorțu, fără acela ce-au însămnat norocul, nu va putea
15 agonisi, că acmu dezmiardatele trupuri a romanilor au ispitit războiul sabiilor britanilor.

- Și așa, mărturiseste istoria britanilor (și aceea iaste adevărată) că țara aceia are răcele mari și ades înghețuri de ape. Și avea obiceiū muerile de-ș ducia copiii la ape(le) cele înghețate și, zdrobind ghiața, freca trupurile pruncilor cu ghiață, socotind, că vor fi întru ostenéle trainici feciorii lor. Și, adevărat, varvarii înțăliapteste au făcut; că ce lucru poate mai multu a îndestula pre oamenii cei dezmiardați, decit a li să poronci iarna înaintea sficliții să dzacă și vara la umbră să șadză. Și de iaste adevărat, precum să dzice de britani, cu cale crédem pre Iulie Chesariul în *Cărțile sale de pomenire*
30 (Carte 5), ce spune precum mare grije au tras întru supuneria pe britani. Căci ei pre lesne să slobodzia și să ascundea în bahnele înghețate [și] precum altul, fiind ostenit, lesne să culcă la umbră.

24. Schimbarea lucrurilor în multe felur să timplă. Apol<cius>, *Ap<ologia>*, 2.

25. Războiul de obște iaste și timplării lui neadiverite. <Titus> Liv<cius>, Carte 30.

26. Trebuie a pune nedéjde întru cele ce pot a să timpla într-altu chip. Polib<cius>, Carte 2.

1 a tuturor K/vrémia B, vreme K// 2 că pre céia B, că pri cei D/ce am știut mult împărățind B// 3 împărățind C, împărțind D, împărțind K/stăpîmîri K// 4 vrémia B/vediam B, vedém K// 5 întru *Viața D*, în *Viața K*// 6 întru în K// 7 nemică D,K// 8 Roamei B, Romii K/să fi grăit K/acestia cuvénté B/pria mare B, pre mare K// 9 încredințaria B, încrédințare C/de vrémia că B/pace D, pacea K/nu primii B,C,K// 10 tocmală C,D,K/nu voiți K// 11 im pare B/acéstea C, aceste K/direaptă B// 11–12 mai driaptă pricină de război ne vor arăta noai K/nu vor arăta D// m. 24 *lipsește B,D*// 13 nime]nimine K/alt sorțu C, altu sorți K, altă soarte B// 14 fără aceia ce i-au însămnat B/putia B// 15 agonesi B/acum trupurile cele dizmiardate a romanilor K/diezmiardatele C// 16 sabiei K// 17 așa B, așa K/istoria B,C,K, istorie D// 18 *lipsește* și aceasta iaste adevărată D, *fără paranteze K*/iaste C,K/aceia K/aria răciale mari și adés B// 19 adésă K/avia B/obiceū C, obiceaū K/muerile] femeile B// 20 de-ș ducea C, de ducea K/apela B,C,K, apile D/ciale C, cele K// 21 ghiață D// 21–24 zdrobind ghiața cu dinsa freca trupuril(e) pruncilor. Iară spre ce hotărîia aceasta varvarii frecînd cu ghiață trupurile ficiorilor săi, era întru aceia socotial<ă> că vor fi trainici la ostenéle. Și, adevărat, înțelepteste au făcut; că ce lucru poate B// 21 frica C// 23 ficiorii D// 24 înțelepteste C,K// 25 *lipsește* a B/oaminii D/diezmiardați C, dizmiardați K// 26 poronci B,K/înainte C,K// 27 să așază la umbră K/iaste C,K// 28 precum să vede ce să dzice B/britani B/criadem B/pe B// 29 Iulie K/in]întru B/pomeniria B// 30 *fără paranteze D,K*/lipsește ce K/grijă D/au tras]întrasă K// 31 supuneria B, supunerea C, supunirea D/supunire britanilor K/pre B,D// 32 ascundia B/bahnele D// 33 așa precum B/cu lesnia B//

Lucan și Agăpian Alexandrin, între alte noroade carele au dat agiutoriu marelui Pompeiu în războiul de la Farsalica, pomenéște pre Massaghet, carele pruncilor să sugă lapte de
 5 cămilă și pîne de ghindă făcută să mănînce le da, pentru pricină ca aceasta ca și cu trupul să fie la lucru mai tare și cu fluierile picioarelor la alergat mai ușori; întru care lucru mai multu înțelepți decît varvari să să socotiască, că cu
 10 mîncare prea multă, cela ce-i deprinsu să îmble, a fi sprinten nicecum nu poate.

Veriat, de niam hispan, domnul lusitanilor, mare impotrivnic și vrăjmaș romanilor și în războaie norocit și așa de îndrăzneț au fostu,
 15 cît rîmlénii 13 ani ce făcîa războiu cu dînsul, vădzîndu-l nebiruit, aședzară să-l otrăvască. Și după ce vini veste de mortîia lui Veriat în Rîm, mare veselie s-au făcut în toată împărăția Rîmului, ca cînd ar fi dobîndit toată Țara
 20 Lusitanii. Și, adevăr, nu fără cale s-au veselit; că de nu ș-ar fi pierdut viața Veriat, nice dănăoară romanii nu s-ar hi făcut stăpîni Țării Hispanniei./

f. 151 Scrie Iunie Rustec (țăranul) precum la
 25 copilăria sa Veriat au fostu păstoriu de boi la marginea apei ce să chiamă Ana. Pre urmă, după ce-ș vini la vîrstă, el au început a tîlhui și a ținea drumurile. Și, sosind la vîrstă de<40> ani, stătu hatman și împărat lusitanilor, nu
 30 prin silă, ce prin ales. Că norodul, aflîndu-să încungîurat de vrăjmași, pre oamenii cei cu veste întru tărie (și cu virtutîa inimii și a trupului), nesocotind răutățile lor, alegea povățuitori și. Și de iaste să să criadză istoricilor
 35 celor vechi, pre vrémia lui, Veriat tîlhari mai puțini ca la 100 avea pe lingă sine, carii purta

27. Cei ce trăescu în tirgușoare mai învrăjbitori să socotescu decît cei ce-s la țară. Varron, <De re rustica>.

1 Appian B, Agapian K/Alexandriian D/adaos marginal între alte C/între alte noroade] în carte noroadelor K|| 2 carii B/lipsește au B/agiutoriu B|| 3 pomînește B|| 4 Masaghet K/carii B/da pruncilor K|| 5 pîne B|| 5-6 și le da pîne de ghindă să mănînce pentru o pricină K/le da și aceasta pentru pricina aceasta ca și B|| 7 tari B/ picioarilor D, lipsește B|| 8 mai ușori B, mai iușoare D]să fie mai ușori K/întru] în K|| 9 înțelepți B/ varvari sînt să să socotiască B/socotească C|| 10 pria B, pre K/cel B/ce-i]ce iaste K/să umble K]a să umplia B|| 11 sprintin D]iute B/nicidecum K|| 12 Veriat B/ncam B/hispan]ispaniol K|| 13 improtivnic D,K/și²] așa B|| 14 fu norocit B]așa B,C, așa K/îndrăzneți K|| 15 cît] încît K/rîmlîanii B/treisprăzece K]făcea C,K|| 16 vădzîndu-l D]așadzără D]au socotit K|| 17 după cia C]veni B,K/viaste B]moartea C, moarte K/Viriat B|| 18 veselie D]să făcu B|| 20 Lusitaniei C,D,K, Lusitanilor B/vesălit D,K|| 21 viața D, viața K/Viriatu B/nice dănăoară]niciodată K|| 22 hi] fi B,K|| m. 26 lipsește B|| m. 26: Niceodată nu trebuie a pune...C] stăpîni B|| 23 Țării Ispaniei K/Hispaniei D|| 24 Iunie Rustic B/lipsește țăranul D, fără paranteze K|| 24-25 precum Veriat la copilăria sa au fost K/Viriat B|| 26 marginile B,C,D,K] să cheamă B|| 26-27 Pe urmă, după ce-ș veni B]Și după ce au venit K/după vini adaogă între paranteze la urmă D]la]în K/lipsește el B]a tîlhari K|| 28 a ținea B,C]sosind C]vîrsta K|| 28-29 Și, sosîndu la ani de 90, stătu B]de ani 22 K/împăratu B/lusicanilor C,D,K|| 30 nu pen silă B, nu prin silă K]ales] alegire K|| 31 încungîurat B/vrășmași B/oamini D|| 32 viaste B]fără paranteze D,K/virtutea B,C,K, virtutîa D]ș-a trupului D|| 33 alegia B, fi alegea K|| 34 și] loruș K]iaste C,K/creadză B,C,K]istornicilor K|| 35 vrémea C, vréme D, K/Viriat B|| 36 avea pre lingă sine tîlhari mai mulți de o sută carii K]puțini B]avia B]care B||

cîubote de plumbu și cînd era să fugă atunci să desculța de acéle cîubote. Cu această socotială făcea că îngreindu-se picioarele cu plumbu dzua, iară noaptea, cînd să desculța, ca cerbii
5 era de ageri. Că așa au potrivit firea, cu cît sintu mai deznodate împreunările încheieturilor, cu atîta să aleg pulpele, fluierile, la alergat.

Carte 4, *De lucrurile făcute a longobardilor*
10 spune Pavlu Diaconul, precum oarecînd au avut campanii pravilă neasuprită, de părinți<i>, feciorilor săi, pînă a nu să însura, nici pat nu le da, în carele ar dormi, nice la masă la un loc cu dînșii nu-i priimă să șadză, ce
15 mîncarea cu mînule țîna și pre pămîntu sau pre rogojini dormiă. Care pravilă, adevărat, au fost prea bună; că odihna și primblaria nu pentru cel tînăr ce-i încă fără barbă, ce pentru cei bătrîni cărunți s-au aflat.

20 Cvint Cincinat, al doilea dectatoriu (otcîrmuitoriu) în Rîm, au fost preavîradnic, de vei lua aminte slujbele lui de stăpînie al toată lumia. Acestu bărbat prealăudat, atîta de mare și de cu groază au fostu (crescut și) țînut,
25 cît mînule încremenite de amurțitură, umerile îngreuiate de plug, fața acoperită de sudori așea. Ca fiind otcîrmuitoriu Romei să jălia că oamenii cei vechi mai multu socotia de sine ascultînd poroncile acelora carii nemică, fără
30 a ara la sate, decît acelora carii nemică, fără a dezăcia sau a ședeă fără lucru (a se desfrîna) în Rîm, n-au învățat.

Caligula, al patrulea împărat a Romei, așea întru cheltuială și întru dezmiardăciuni
35 au fostu din vîrsta tineretilor sale țînut, cît să îndoia romanii, oare mai multu tată-său, Chesar Ghermanic, în războiu au cheltuit pe

28. Celui tînăr a griji, și bătrîn a petrece. Seneca, Carte 35.

1 ciubote B,C/atuncea D,K// 2 să desculța B/dintr-acelia ciubote B/ciubote C, cibote D, ciobote K/aceasta B,C/socoteală B// 3 făcea C,K/îngreindu-să B,D/picioarili D/plumb C// 4 lipsește iară B/noaptea C// 3-5 îngreindu-să zioa picioarile cu plumbu, iar noaptea desculțîndu-să era ca cerbii de ageri K// 5 ager B/așia B,C, așa K/protivit D/firia B/că cu cît sint D// 6 sint B,K/incheeturilor C,D, incheiturilor K// 7-8 cu atita sint pulpele și fluierile mai ușoare la alergat K/pulpile B,D/fluierile mai ușoare B// 9 Cartea B,K/cele făcute K// 10 Diaconul B, Diaconul C,D/oaricînd D// 11 lipsește de B/părinții B,C// 12 feciorilor B,C,D/nice B,D// 13 care B,D,K/ar fi dormit B/nici K/mîncare B// 14 cu dînșii la un loc B/priimă B,C, priimeă K// 15 mîncare B/mînile K/ținea C,K/lua B// 16 rogojini B/pravilă] liage B// 17 pria bună B/primblare B, primblarea K// 18 ce încă K// 19 bătrîni B/încărunți B// 20 al doile B,C,K/dictator B, dectator K/otcîrmuitor B, lipsește K// 21 priavrednic B, preavrednic C,D,K// 22 slujbile D/stăpînia B, stăpîniri K/lipsește al B]a D]adaos ulterior a toată lumea C, lipsește K// 24 mare]tare B/au fostu] fu B/fără paranteze D/crescut și]precum și K// 25 încît mînile K/amurțituri B, amurțitură D// 26-27 de sudoare acoperită avia B/ocîrmuitoriu K/Roamei B, Romii K/să jeliua: B,C,K, să jăliua D// 28 oamini D, omenii B/sine C,K// 29 ascultîndu B/poroncile B,K/nemic-D, nemică K// m. 28 lipsește B// 30 sat D,K/nimică D,K// 31 zăcea K/ședia B, șadea D/fără-lucru B/fără paranteze D,K/și a să desfrîna B, și a să desfrîna K// 32 au învățat B// 33 Calligula B/al 4 B, al patrule C,D,K/împăratul romanilor B/Romii K// 34 așa B,C, așa K/cheltueli K/diezmiardăciuni C, dezmiardăciune D, dizmiardări K// 35 lipsește au fostu B/den C/tiniarételor B, tinerételor C/lipsește sale D/fu țînut B/cît]încît K// 36 să îndoia B// 37 Chesariu K//

oști, sau Caligula, feciorul său, din fașe pe desfătări.

Acum dar așa vrea să știu dentru domni și dentru cei mari oare mai multu spre părțile
5 lui Cvintu Cincinat s-ari pleca, carile au supus atâtea de multe țări cu bunătatea sa, au spre părțile Caligulii, carele cu prea aprinsă curvie a lui nice de surorile sale cele adevărate nu s-au oprit (carele pentru videre viind, nu li-au
10 dat răbdare). Ce după socotiala măa așa răspunde de sirgu că același altu iaste bunătatea și acestuia răutatea. Că Cvintu Cincinat niceodată n-au avut războiu în carele să nu fie eșit birui-
f. 151° tor, iară Caligula blăstămatul nice un felu
15 de răutate n-au trecut caré să nu o fi plinit.

Sfetonie Trancvil, Carte 2, cap 56, *De chesari*, spune precum Octavie Chesariul, vădzind în divan feciorii lui, încă fiind tineri, s-au sculat înaintea lor sfetnicii și li-au dat
20 cinste tinerilor, foarte i-au părut rău și jeluindu-să tare și întrebându-să oarecând în divan căci ar fi spre feciorii săi mai fără omenie, cu aceste cuvinte să fie răspunsu Octavie Chesar, spun: De vor fi buni feciorii miei,
25 unde șad eu acum și ei vor șede; de vor fi răi, nu voiu ca să să întăriască cu isprava sfatului răutatea lor, că nu să cade isprava și cinstea celor buni să să supue isprăvii celor răi, înmulțindu-să.

30 Al 26 împărat romanilor au fostu Alexandru, carele măcarî că era tînăr, iară pentru bunătățile sale de-a tocma s-au socotit la romani ca Alexandru cel Mare la greci. Într-altele nu dzicem de acestu preabun împărat precum
35 cu bunătatea fiind ispitit să fie agonisit știința

29. Așea să să cugete pildele: care să le fe-rești și care să le ur-medzi. Seneca, *Cvintu <sic>*, *<De ira>*, 3, 22.

30. Pofta laudei de-șiate nice dănăoară nu ceacă adevărul, ce minciunoase în sine cu îmbunătură purtindu-să, ca cînd ar fi adevărate ale sale socotiaște. Fulgen<tius, *Mythologiarum libri, 3>*.

31. Din tinpuriu iaste acela cinstit carele acum să află coptu intru bunătate. Valerius Maximus, 3, 1>.

1 au Calligula B/fecioru-său B, feciorul său D/den C]in B/fașă B|| 3 Acum K/dařă B/vrea C,K|| 3-4 dintr ¹⁻² B, dintru ²C, dintre ¹⁻²K/domnii B/mai mari B|| 5 s-ar pleca K/carii C,D, care K/suppus B|| 6 atite B,D, atitea K/țări B,C,K/bunătate sa B, bunătatea sa C, bunătate lui K/au spre]au dispre D|| 7 Calligulii B/carile B, care K/pria aprinsă curvia lui B/curvia lui K|| 8 nici K/surorile] sudorile D/sale]lui K/celia B|| 9 fără paranteze K/care B/vederia B, viderea C,D, vedere K/venind B,C, vi-nind D/nu le-au dat B, nu li-au dat C|| 10 răbdaria B, răbdari C/socoteala B/mea K|| 11 sirgu B,K/iaste C,K/bunătatea B,C, bunătate K|| 12 acestue K/răutate B,K/niciodată K|| 13 care B,K/fie]fi K/biruiitoriu B,C,K|| 14 iar K/Calligula B/nici K/fial B, felu C,K, fel D|| 15 răutatea B, răutate K/care K/care nu o ar fi săvîrșit B/fi]fie C|| 16 Svetonie B/între paranteze cap 56 B,C|| 17 chesari B/spune de chesari K/vădzind B,C]căci văzu K|| 18 după divan adaos între paranteze și subliniat căci ar fi spre feciorii săi mai fără-omenie C/ficio-rii C,D]adaos ulterior încă C|| 19 că s-au sculat B|| 18-19 în divan căci ar fi spre feciorii lui mai fără omenie, feciorii lui fiind tineri s-au sculat înainte lor sfetnicii K/înaintia B/sfet-nicii B,D]le-au dat B, li-au dat C|| 20 i-au părut foarte rău K/jăluindu-să D|| 21 în divan oarecînd K|| 22 feciorii B,C,D]să]lui K/oamenie B|| 23-24 spun că cu aceste cuvinte K/aciaste cuvente B/să fi K/Chesariul K]împăratul B/lipsește spun K/feciorii C,D|| 25 șed B,C,șed K/ăcum K/vor ședia B, vor șide D|| 26 nu voesc K/întărească B|| 27 răutatea B, răutate K|| 28 cinste B,K/]suppue B]spue D|| 29 înmulțindu-să B,C|| 30 împăratul B/a romanilor K]fost C|| 31 care K/macar B,K, măcar C]iar K|| 32 sale]lui B,K/de-a tocma]ntocma K|| 33 că Alexan-dru D|| m. 30 lipsește D]între altele K|| 34 prebun B|| 35 bunătatea C,K/să fi K/agonisit B||

acei lungi a chivernisirii republicii. Că, precum dzice Irodian, Carte 6, în care dzi să rădică de ostași la împărăție [și] așa era de mic cât îl purta a lui în brață, iară avînd acestu împărat 5 norocit mumă anume Mamea, de caria așa fu crescut de bine, cât, de toate părțile închidzind curtița, nu suferița să vie cineva la copilul ei, socotind hulite obiceșurile orașului. Care grijile acei doamne aleasă să fie urite nice- 10 cum nu trebuie; că de multe ori pricépiria cea bună a domnilor den sine deprinsul celor răi să strică. Și așa, arătînd acéia pază care am dzis, feméia acia preaaliasă să între sau să vie cineva la copil cu vréo îmbunătură sau 15 cu meștersug de minciuni (sau îmbunături) nu suferița. Și așa, întru una de dzile, oarecare roman să-i fie dzis: Nu mi să pare mie a fi lucru drept, doamnă preavestită, căci te afli așa de grijlivă întru paza feciorului tău, iară 20 dintr-altă parte ești atita de negrijlivă întru paza stăpîniei; că nu să cade domnilor a să ascunde așa de vedéria tuturor, cât să le fie mai lesne a nedejdui ascultare să aibă de la dumnedzai, decît a grăi un cuvîntu cu domnii 25 să aibă slobodzire. Căruia, Mamea doamna, să-i fie răspunsu: Carii, dzice, sintu puși întru isprăvnicie poroncii împărătești, departe mai multu de răutățile împăratului, decît de vrăjmașii împărății, trebuie să se tiamă; că vrăj- 30 mașii cu un războiu să pot istovi, iară răutățile în viață trăescu. Așjidiria, vrăjmașii numai moștinirile pămîntului pradă, iară domnul rău obiceșurili céle bune a republicii le răstoarnă. Acesta răspuns au dat acia blagorodă 35 doamnă. Dintu acéste istorii ce-am spus și dintr-altele, carele las, mai multu au putut

32. Virsta bunățății nu-i piadeacă. Aurcelius> Biru <=Victor>, Chesar<i>, 5.

33. Cei ce petrec cu cei răi să friacă de răutății lor. Filon, <Vita Iosephi patriarchae>.

34. Prea mare agonisită iaste a cerca cunoștința celor buni. Sen <= Symmachus>, 5, 62.

35. Cu atita ești datoriu întru socotială bun a viețui, mai multu să te înalți, cu cât mai arătos ti-au aședzat pre tine norocul. Sol. Lacad, 8 <= Philo, De legatione ad Caium>.

1 acei B,K// 2 Irodian C,D// 3 așa B,C, așa K/cit]încît K// 4 ai lui B,K/brate B/iar K// 5 mumă]îmmă B/anumia B/Mammea B/care B,K, carea C// 5—6 așa au fost crescut K/cit]încît K/din toate B/închidzînd B,D// 7 curtea B,C,K, curte D// 8 obiciașurile C, obiceșurile K// 9 grijea B/acei B,C,K aceița D/aliasă C,D/nicicum K// 10 priciaperia B, pricéperea C, pricépire K// 11 din sine B,D, din sine K/de deprinsul B// 12 strică C/asa B,C, așa K/arătîndu B/acea K//12—13 care am dzis pază B/săméia B, feméia C/acea C/muerea cea pre aliasă K// 13—14 acea prea aleasă să vadză că întră sau vene cineva B// 14 vro B, vreo C,K// 15 cu meștersug de télpizii de minciuni B/lipsește sau îmbunături B,K// 16 așa K/de] din K// 17 roman cinstit B/să-i fi dzis D, să fi zis K// 18 drept B,C/prevestită B,K/ té afli B, te afle K// 19 așa B,C/asa de îngrijeată K/fecioru-tău B, ficiorului tău D]fiului tău K/iar K, ia B// 20 dentr-altă C]de altă K]adaos ulterior atita C/lipsește atita de K/negrijlivă]neingrijeată K// 21 stăpîniei K// 21—22 domnilor să să ascundă așa K/de la vedere K, de vederea C/încît să fie K// 23 liasne B/nădejdui B, nădăjdui K/lipsește să aibă B// 24 un cuvînt a grăi B// 23—24 să aibu de la Dumnezeu, decît să aibu slobozenie a grăi un cuvînt cu domnii K// 25 slobodziria B/Căruie C/Mammea B/doamna] împărăteasa B// 26 să fie răspunsu B// 25—27 Căruia să fi răspuns Mamea doamna: au, zic, care sînt puși întru isprăvnicia K/sintu B, sint D/pușu B]supuși D/isprăvnicia B/poroncii B,K/împărățiaști B// 28 mult C// 29 împărăției B,C,D,K]teamă B// 30 iar K// 31 viață D, viață K/Așjidria B, Așjidirea C, Așjidere K// 32 moștenirile B,C,D,K/iar K// 33 obiciașurile B, obiceșurile C, obiceșurile K/célla B, cele K/răpublicii D]țarilor B// 34 Acest feliu de răspuns K/acea B,C,K/bl<a>goroadă B, blagorodnică K// 35 Dintr-acéști B, Dintu acéste B, Dintu acéste K/historii B// 36 dentr-altele C, dintu altele K/am putut D,K//

cunoaște toți bărbații cei aleși cît le ȳaste a
 ținȳia strȳns și ȳntru ȳnvățatură pre feciorii
 săi, au a-i lăsa moale și ȳn dezmierdăciune.
 Și acmu poroncesc/că să va țȳmpla, de aciȳa
 5 carii vor ceti acēstȳia le vor mărturisi, ca pre
 niște scrisori diriapte scrisă, iară a-i avea
 pre feciori ȳntru dezmierdăciune nu vor părăsi.
 Că adevăr, ceȳa ce cetescu multe și fac puține
 ȳn chipul clopotelor sintu, care pentru să vie
 10 alții lă beserică sună, iară ȳale niceodată ȳn
 beserică la slujbă nu vin.

Ce să tac a spune carele sintu chiar, adecă
 cinste ce să cuvine lui Dumnedzău, cinste
 părintelui și folosul feciorului, sau pentru
 15 acēȳa ca să nu să aliagă feciorii lor bolnavi au
 trebuit să-i depărtédză de la desfătări (și a-i
 trage); că feciorii prea desfătați și dezmiardați
 mai de multe ori să aleg bolnavi și neputin-
 cioși.

20 Dar ce? Au nu videm copiii plugarilor cu
 cămeșile, neȳncinși, cu sucmanul spartu și
 dezmațat, desculțu, cu capul gol, iarna fără
 cojoc, vara de soare dzua arsu, noaptea boii
 de plug păscȳnd, mȳncȳnd pȳne de orzu și pre
 25 pămȳntul gol dormind? Iară cu toate acēstea
 ostenēle atȳta ȳaste copilul de sȳnătos la trup,
 cȳt toți ar vrȳia să aibă copii așea de sȳnătoși.

ȳntr-alt chip să află deprinderea ȳntru
 copii(i) celor mari. Căci au nu videm pre
 30 feciorul celui bogat, ȳnvălit cu doaă ȳnvălituri
 de pȳndză supțire, liagănul făcut ȳn pildă
 noaă, pentru laptele și șease sute de mamce
 pregiur copil aduc de-l dezmiardă. Și de să
 va țȳmpla să boliască mamca, ȳndată să schimbă
 35 mamca și pȳnă a schimba, toate noptile și

36. Bunătatea să laudă
 și să rithnăște. <Iuvenalis, Satira 1>.

37. ȳinēria dezmiarda-
 tă și desfȳrinată strică
 minșile. Plat<0>, 6, De
 legi.

1 aleș B/cit]ȳncit K/ȳaste K// 2 ținea K/strȳnsu B/feciori B, feciorii D// 3 săi]lor K/
 lipșește săi au B/ȳn]ȳntru B/dezmierdăciuni B, dizmierdăciune K// 4 acum K/
 poroncesc] prorocesu B, proroces K/ȳntȳmpla K/de acēȳa B/aciaste B, acēstea C,
 acēte K// 5 mărturisi B// 6 drept B, drepte K, de drepte D/iar K/avȳa B// 7
 feciori B,D]copii K/ȳntru]ȳn B/dezmierdăciuni B, diezmierdăciune C, dizmierdăciune K//
 m. 32 și 36 lipșesc B// m. 33 și 35 lipșesc D// 8 ciȳa ce K/citescu B, citesc D// 9 clopo-
 tilor K/sint B,K, sintu C// 10-11 beserēcă ¹⁻²B, biserică ¹⁻²D, biserică ¹⁻² K/iar K/ȳale
 K/ȳniciodată K]nice dȳnăoară B/ȳnu vinu B// 12 a spunȳia B/care B,K/sint B,K]chiar]ade-
 vȳrat K/adică D// 13 cinstȳia B/cuvene B/Dumnezeu K/cinstȳia² B,D// 14 părinților K/fecioru-
 lui B,D, feciorilor K// 15 acēȳa K/aleagă B/feciorii B,D// 16 au trebuit] trebue B/depărtȳadză C//
 17 lipșește și a-i trage D,K/feciorii B,D]pȳria B/diezmiardați C, dizmerdați K// 20 Ce dară
 B/ȳnu vedem B, nu vedem K/copii B]plugariului B,C,D,K// 21 cămeși B/neȳncinși]fȳră ȳn-
 cinsătură B// 22 desculți K// 21-23 cu sucmanul rupt (și sfȳrimat) cu picioarele <e> goale, cu
 capul gol, cu trupul destinsu, vara fȳr-umbrariu, iarna fȳră epinge, dzua arȳndu, noaptea B//
 23 lipșește dzua K/noapȳtia C, noapte D,K// 23-24 boii cei de plugu K/păscȳndu B/mȳncȳndu
 B/pȳine K/ordzu C/pȳine de ordzu sau de ovăs B// 25 după gol, adaogă ȳntre țaranteze sau
 pe cȳpȳtȳiu pe pae B/dormȳndu B/ȳar K/acēstȳia B, acēte K// 26 ostenēle B, osteniale C/ȳaste
 K/lipșește copilul K/s<ă>nătos B// 27 cit]ȳncit K/ar vrea K]ari pofti B/copii] fecior B/așe
 B, așȳa C, așȳa K/sȳnătos B// 28 deprindere B, K, deprinderea C/ȳntru] ȳn K// 29 copiii B,K/
 nu vedem B,K// 30 feciorul B,D]doaă] 2 C,D/ȳnvălituri B,K// 31 leagȳnurile făcute B// 32 lapte
 K]șȳas<e> sute B,C]mulțime K// 33 pregiur B, ȳmpregiurul K/copilului K/de-l dezmiardă B, de-l
 dizmiardă C, de il dizmiardă K// 34 ȳntȳmpla K/bolească B/schimbe B// 35 lipșește mamca K//

dzua tatăl și muma fără somnu petrec și
a străjui toată rudenîia strînge; nemică
mîncare nu-i dau, fără dzamă de găină; ca
să nu cadză de pre scări de pururea are pază;
5 nemică nu-i apără, orice ar cêre copilul: ce
pînă a cîare îi dau. Pre urmă, nice un lucru
vrémia să nu-i triacă, ce de pururia să-i slu-
jască lui. La nemică să nu dea banul, fără
să-l ție în dezmierdăciune: aîurea nu; ce de
10 pururia ochii la dînsul prăvindu-l pun, la
nice un lucru nu să uită, fără cugetul, pentru
dragostea lui, tot la dînsul.

Ce să mă criadză că va veni oarecînd vrémia
de aciia ce-ș cheltuescu banii pentru să să
15 ție copiii în dezmierdăciune vor vărsa lacrimi
plîngîndu-i pre dînșii. Că de multe ori s-au
vădzut întru bărbatul deșartu, carele îș ține
desfrînat feciorul, crescînd oarece mai mare și
după pofta lui [feciorul], după ce cheltuiaște
20 cîtăva avère la vrème cu tinéria fecioru-său
iată că de la o vrème îi caută a-i griji de căsă-
toriia lui. Și ce lucru-i mai rău de toate, acéia
ce-ț rămîne mai mult; de ce i să împrăstie
pentru desfrînrile, că ar fi împrăștiat la
25 lucru bun; iară o bucătea de pîne săracului
de vei da, să socotêște de lucru pierdut (adecă
că ai pierdut ce ai dat săracului). Și, au cêle
multe a părinților cheltuiale, și cêle cu prea
mare nevoință a mumelor grijă, și cêle deplin
30 a mamcelor desfătari, și cîa multă grijă și
f. 152° pază/a slugilor face de trăescu mai cu cinste
copiii? Ba! Ce încă cu cîtă mai mare nevoință
să grijăscu, cu atîta mai multu să bolnăvăscu;
cu cît mănîncă mai multu, cu atîta sintu mai lîn-
35 geți; cu cît mai multu să cheltuiaște, mai puțin
folos iaste, care, adevărat, nu fără deosăbită

38. Avuțiile părinților
să le prăvască, nu să
le petriacă copilul. Se-
nec<a>, 2, <De ira>.

39. Cu groaza nu să
bolnăviaște tinărul, ce
să împodobêște mintea.
Sid<onius Apollinaris>,
5, Epist<ola> 16.

1 zioa K/lipsește tatăl B/muma]imma B// 1—2 și strînge toată rudenîia să străjuia-
scă K/rudenie D/nimică D,K// 3 fără-dzamă B// 4 di pre D/pe B,K/de pururia B, di-a puru-
re K/padză D// 5 nemică D,K/ari cêre B// 6 a cêre B,C,K,a-i cîare D/Pe B/nici unul B,D,K// 7
vrème B,D,K, vrèmea C/să nu treacă B, să nu triacă C,D,K/de pururea C, di-a purure K/
lui să-i slujască B// 8 nemică K/să nu dia B// 9 dezmierdăciunea B, diezmierdăciune C, diz-
mierdăciune K/aîure B,K// 10 de pururea B, de purure C, di-a purure K/repetă la D/privin-
du-l K/lipsește pun K// 11 nici K// 12 dragostia B, dragoste K// 13 Ce]cîa C/să-mi creadză B, să
mă criadză C, să mă crează K/lipsește oarecînd K/vrèmea C, vrème K// 14 acéia B/ce-ș
cheltuesc B, ce își cheltuescu K/să-ș ție copii B// 15 în]intru D/dezmierdăciuni B, diez-
mierdăciune C, diezmierdăciune K/or vărsa B// 16 lipsește Că D,K// 17 între K/de-
șertu B,C, deșert K/care B/iș ținia B,C// 18 feciorul desfrînat K/feciorul B,D/crescîndu-l
B/oarice D// 19 pohta D/feciorul B,D/cheltuești K// 20 citeva B/averi B/țineria B, ținerea
C, ținere K/feciorul său B, feciorului său D, feciorul său K// 21 a-i griji B,D, a griji K// 22 ce-i
lucru D, ce lucru iaste K/de]decit K// 23 ce-ți rămîne K, ce-ți rămînîia B/i să-nprăstie C// 24
desfrînrîi K// 25 iar K/bucăția B// 25—26 de piine de vei da săracului să socotêști K/de vei
da] de-i dai B/să socotiaste B/fără paranteze K// 26—29 lipsește (adecă că ai pierdut... a
mumelor grijă D/și cêle multe cheltueli a părinților K// 27 cêlia B, cîale C// 28 multe]mari B/
cîale C/pria mari B// 29 nevoință]grije K/a immelor B/griji B,C, lipsește K/cêlia B// 30 mam-
celor D,K/cea mare grije B/cea K/lipsește grijă și K// 31 slugelor K/cinstia B// 32 Ba, nemică
de acêlia. Ce încă B/cît B/mai cu mare B// 33 grijesc B,K// 33—34 mult ¹⁻²C/să bolnăvesc B/
sint D/sint mai lîngezi K]mai rău li-i B// 35 cheltuiaște K// 35—36 cu cît să cheltuiaște
mai mult, cu atîta mai puțin folos iaste B/iaste C,K/carele D/deosebita B, osăbita K//

slobodzanie a prévederii lui Dumnedzäu să
 timpłă. Că nu place lui Dumnedzäu pîndza
 cîa supțire a pruncilor să fie mai scumpă,
 decît îmbrăcămîntia săracilor, nice iaste osă-
 5 bită fără taină căci pre feciorii iaracilor îi
 hrănêște și-i păzêște Dumnedzäu, iară feciorii
 bogăților să să criască și să să hrăniască nu
 lasă. Că săracul pre feciorul său fără scădere
 bogatului și spre folosul republicii hrănêște,
 10 iară bogatul pre feciorul său cu sudoria săracu-
 lui și spre scăderea republicii hrănêște. Care
 fiind așa, precum singur lucrul arată, mai
 dreptu iaste să moară lupul carele ne mănîncă
 și să trăiască oaia care ne îmbracă și ne hrănêște.
 15 Și mai de multe ori părinții întru învăța-
 tura cea bună a ficiorilor săi nu vor să arête
 vro groază spre feciorii săi, dzicînd că sintu
 încă copii și au destulă vrême de învățat.
 Și pentru să apere mai mult greșala lor dzic
 20 că mare grije de sănătate vine copilului de
 să va certa întru acia vîrstă copilăriască de
 care negrijă a părinților de feciorii săi, mîniin-
 du-se Dumnedzäu, sloboade atîtea de multe
 vătămări asupra orașului, atîtea de multe
 25 sudălni asupra niamului boerescu, de esu
 așa de neascultători feciorii de părinți, așa
 de răi la minte și cu obiceiăuri proaste și
 necinsteșe, neștiuți la învățatură, nerăbdători
 învățaturii, iubitori de minciuni și vrăjmași
 30 adevărului, cît părcumpli*(i)* lor nu numai ari
 pofti să-i fie preacumplit certat, ce așijdirea
 prea multe lacrimi vărsînd ar fi fostu bucuroși
 de multu să fie feciorii lor îngropați în pămîntu.
 Vine și altu lucru preavriadnic de înșămnat
 35 și de tînguit, cu multu mai vriadnic, adecă
 părinții și mumele acoperind blîndêția copi-
 lăriască țin pre lingă dînșii minciunoși și
 limbuți (și măscărici), care lucru pre urma,

40. Trupul trebuie să
 fie trainic spre toată
 răbdarea bunățăjii.
 Iustin, Carte 36.

41. A marilor greșeale,
 mari să cuvîn pedêpse.
 Pahemer <= Pachy-
 merius>, Carte 3.

42. A sâminților réle,
 réle roduri. <Grigorie
 de> Nazian<z>, Voroa-
 v<a> 58.

43. Tot lucrul virtos
 cu greu să moae. Plu-
 t<archus>, Carte de în-
 vătături.

44. Stăpînêște pre om
 deprindiria. <Ambro-
 sius, Romani, 8.>

1 slobodzenie B,C,K/prevederii B/Dumnezeu K|| 2 întimplă K/Dumnezeu K|| 3 cea B,C,K||
 3-4 a pruncilor decît îmbrăcămîntie săracilor să fie mai scumpă, nici iaste K|| 4 îmbră-
 cămîntie D/iaste C|| 5 fără osebită taină B/osebită C/osăbit de taină K/ficiorii B,C,D/lip-
 sește săracilor K|| 6 hrănêște K/și îi păzêște Dumnezeu K/iar K/ficiorii B,D|| 7 hrănescă B||
 8 ficiorul B,D/scăderia B, scădere K|| 9 răpublicii D|| 10 iar K/ficioru-său B, ficiorul său
 D/sudoaria B, sudoarea C, sudoare K/scăderia D|| 11 spria B/scăderia B, scădere K/răpu-
 blicii D/țărăilor B|| 12 așa B, așa K/singur B,K|| 13 dreptu B, drept D,K/iaste C,K/care
 B/carele mănîncă D|| 14 trăiască] viețuiască B/care B,K|| 15 lipsește mai K|| 16 fecio-
 rilor C,K, ficio(ri)lor B/ariate B, arate D, arete K|| 17 vreo B,D,K/spre feciorii lor K]asu-
 pra copiilor săi B, ficiorilor săi D/sîntD,K|| 18 și au încă destulă B,C,D,K/vrêmia B|| 19 să
 aperia B/greșala B|| 20 grijă D/vene B|| m. 40 lipsește D|| 21 într-acea B, întru aceia D, întru
 acea K/copilărească B, copilăriască C|| 22 negrijă B,K/ficiorii B,D/săi]lor K/miniindu-să
 D,K] vătămîndu-să B|| 23 Dumnezeu K/atitia B, atite K|| 24 atite B,C,D,K|| 25
 neamurilor boeresți B/de es C, lipsește B|| 26 așa K/așa de cu neascultători B/ficiorii B,D/
 așa² C, așa K, lipsește B|| 27 la minte răi B/lipsește și¹ B/jobiceauri C,K|| 28 necinstite K|| 29
 minciuni B|| 30 cit]incît K/cît numai părinții lor B/părinții C/lipsește nu D/lipsește nu numai
 K/ar pofti B, ari pohti D|| 31 să fie K/priacumplit B/așijdéria B, așijderea C, așjdere K||
 31-32 ce cu pria groznice lacrimi vărsîndu B/vărsînd C,D,K/bucuroș B|| 33 de multe ori B/fi-
 ciorii B,D|| 34-15 lipseșc D|| 34 alt C/priavrednic B, preavrednic C,K|| 35 mult C, lip-
 sește K/vrednic B, vrednic C,K|| 36 mumele]imbele B/acoperindu B/blîndêtea C,K/copilă-
 rească B, copilăriască C|| 37 minciunoși B,K, minciunoși C|| 38 lipsește și măscărici K/pe B,K||

viind vrémia, cu mare ocară bietului tată și cu primejdie feciorului să plinește. Ca tînărul din copilărie deprins fiind a face măscăriciuni, ce poate să să nedejduiască alta, decît să să 5 facă la bătrînătă măscăriciu și blăstămat?

Ce de vréme ce ăste așa lucru rău ce-am dzis, cu multu mai rău ăste care voiu să dzic: adecă că părinții încă învață pre învățători și pre mamce ca să grăiască copii<i> grozăvii 10 și cuvinte de rușine, care nice vîrstii copilărești a grăi nu să cade, nice cinstii bătrîne de ascultat nu-i de suferit. Că niceodată, nice unii bărbați nu ar fi fără rușine (cu minte slabă și cei ce urăscu defăimarea), de nu-ari 15 slobodzi măscăriciuni și șegi copiilor săi./

f. 153 Și așa, carii cu tot deadinsul ăau asupra sa putere a învață copii trebuie să socotiască după putere ca să nu să tiamă acela de copii și copiii să-i asculte foarte, nici să asculte pre 20 copii de vor dzice că au dzis părinții că-i vor îndestula; că părinții prin dragoste cu care urmadză pre feciorii săi, sau măscărici, sau rău obiciuții de să vor face prea de mare ură sintu. Iară de să va tîmpla, precum să 25 tîmplă de multe ori, ca tatăl să nu lasă pre dascal să ciarte pre feciorul său, aceasta, dzic, de va fi, dascalul de ăste om înțăleptu, așa pre tatăl ăste datoriu a-l ținea rău și a-l huli, cum a certa și întru slujba sa a ținea 30 pre copil; carele de va folosi puțin l-aș sfătui pre dînsul să se lépede de cea slujbă. Căci căroa li-i socotiala sa lipită de inimă, orice vor priimi odată, mai bine viața să-ș piardză, decît să nu-ș facă îndestul slujbei sale le trebue.

35 Nu privescu că nu-i cu cale ca feciorii domnilor și a celor mari oameni la ținere și la copilăria lor să să ție mai cu blîndetă

45. Între voroava, între ascultare și între fapte, puțină depărtare ăste. <Grigorie de Nazianz, *Distich.*>

46. Unde nu ăste frică, nu ăste sănătate. Isidor<us>.

47. Grozav lucru ăste a urma ce nu poți urma. <Gellius, 2, 23.>

48. Sau nice dănăoară să nu sumuți, sau isprăviaște. Ovid<ius>, *Ars amatoria*, 1.

1 venind B/vrémia C, vréme K// 2 și cu de aproape primejdie B/feciorului B, feciorului soitariu K// 3 den C/deprinsu B/măscăriciuni]ocări K// 4 nădejduiască B// 5 bătrînătă B, bătrînătă C/măscărici B, măscăriciu C]ocarnic K// 6 Ce de vrémia că-i lucru rău B/vreme K/ăste K/ășa C, așa K// 7 mult C/ăste K/voi să zic K// 9 copiii C/grozăvie B,C// 10 cuvente B/nici K// 11 a grăi]de grăit B/nici K// 12 nu-i]nu ăste K// 12-13 Că nice unii bărbați, nice dănăoară n-ar fi B/niciodată K/nici un bărbat K/rușiné B//fără paranteze K// 13-14]și cu minte slabă cei ce urăscu defăimare K/defăimare B/de nu ș-ar B, de nu s-ar K// 15 măscăriciuni] ocări K/măscăriciuni copiilor săi și șegile B// 16 așa B, așa K/dedinsul B,D// 16-17 ăau asupra lor putere K/putiare B/a învăța]să învétă B// 17-18 copii a domni mari triăbue să socotească după putiare B/carii a învăța copiii să-i învétă trebue să socotiască K/socotiască C/putiare B, putere K/teamă B/lipsește acela B// 19 copii B/nice B,C,D]c-au dzis D// 21 că-i vor destula B/pren dragoste D, prin dragostia B// 22 cari D/urmiază K/feciorii B, D]săi]lor K/măscărici]ocarnici K// m. 42, 43 și 44 lipsesc D// m. 45 lipsese B// m. 46, 47 și 48 lipsesc D// 23 obiciuții C, obicinuiți K/lipsește de]K/pria B]în prea mare K// 24 ură]urire B]sint D,K, lipsește B]Iar K] întimpla K// 25 întimplă K// 26 lipsește pre dascăl D]certe C,D,K]fecioru-său B, feciorul său D// 27 de va fi așa dascalul K/de ăste C,K, lipsește K]întelept B// 28 așe B, așa C, așa K/ăste K/dator B]ținea B,K]de rău B// 30 pe D]copil]fecior K]care B,K// 31 dînsu D]lepede K/ăcia C]Căci]că B// 32 li-i]le ăste K/socoteala B]lipsește sa K// 33 viața K/ să piardză B, să-ș piardză D, să-ș piardză K// 34 le triăbue B, lipsește K// 35 Nu pricinnesc că nu este K/feciorii B// 35-36 ca feciorii celor mari și a domnilor la ținere K/oameni B]țineria B, ținerea D// 37 copilărie B/blîndete B, blîndetă K//

și mai cu cinste, decît feciorii celor proști. Că mai gingaș crește migdalul ce face migdale de le mănîncă oamenii, decît stejarul ce face ghindă care mănîncă porcii.

- 5 Iară să să feriască domnii și cei aleși oameni să nu le fie socotiala așa de slobodă spre feciori, să-i lasă atîta cît să cadză între lanțuurile lumii, stricați de boala ce-i dzic focul iadului. Că feciorii prea moale ținuți și
10 deprinși, sau sintu neascultători părinților, sau la trupuri bolnavi, sau, ce-i mai rău, cu obicéuri réle, cît mai bine ar face părinții de i-ari îngropa de vii, decît să-i învétă rai.

CU CÎTĂ NEVOINȚĂ DOMNII ȘI OAMENII CEI MARI
15 SÎNTU DATORI A ALÉGE PĂZITORI FECIORILOR
ȘI PENTRU DZÉCE BUNĂTĂȚI A BUNILOR
DASCALI, CARI SINTU SĂ SĂ AFLE ÎNTRU ACIĂ
CARI IAU GRIJĂ ASUPRA SA SĂ ÎNVÉTE
FECIORII A CELOR MARI. ÎNTR-ACESTU CAP
20 ÎNTÎI TATĂLUI DE ÎNSĂMNAT TREBUE, CARE
[ȘI PRE FECIOARE ȘI] POFTÉȘTE SĂ AIBĂ
FECIORUL SĂU ÎNVĂȚĂTORIU BUN. CAP 17

- Cînd au vrut acela, sîrșitul fără sîrșit, să
dă lumii începătură, aceasta întru dînsă
25 orînduială i-au plinit: în dzua duminicii
ceriul și pămîntul l-au făcut, luni tăriia,
marți planitele, miercuri soarele și luna, gioi
pasările în văzduh și peștii în mări, vineri
pre Adam și pre Evva muîarea lui. Și, ade-
30 vărat, cum în zidiri, așa și în modul (mijlocul)
zidirii, dumnădzăirea sa Dumnedzău au arătat
că isprăvind casa îndată căsași au pus întru
dînsa.

1 decît a celor proști și a țaranilor feciori B/feciorii D// 2 ce]care B, și D// 3 de le mănîncă]care le-ari mîncă B/oamini D/ce]care B// 4 care K]de le K// 5 Iar K]feriască B, feriască C]și oamini cei aleș D]aliși B// 6 oamenii B/socoteala B]așa B,C, așa K// 6-7 slobodă și de tot sprîa feciori B]cît]încît K]să cadză]să-i lasă B// 8 între lanțuurile lumiei B]în cursăle lumii K]ce îi zic K// 9 feciorii B,D]prîa moale B, pre moale K// 10 sintu B]sînt D,K// 11 bolnavi B]lipsește ce-i mai rău K// 12 obicîaŭri C, obiceaŭri K]cît]încît K// 13 i-ar îngropa K]învéte B, învétă K// 14 ante titlu Cap 12 B, Cap 17 K// 14-15 sint datori domnii și oamenii cei mari a alége K/oamini D]a alégia B]feciorilor B,D]copiilor săi K// 16 lipsește pentru B] 10 D, zece K/a bunilor dascalija domnilor celor bunii K// 17 care K]sînt B.C.D,K]acéia B// 18 iau K]grija C,K]slujba B// 18-19 asupra lor ca să învétă copiii celor mari K]învéte C, învétă D]feciorii B,D]într-acest C]acesta B]cap]chip K// 20 întîiu B// 20-21 care și pre fecior are ales drag și poftiaște B// 21 fecioare B]fecior are D]pohtéște D// 22 feciorul D, feciorului B]lipsește său K]învățător B// 23 firșitul fără firșit B]începutul cel fără sîrșit K// 24 să dea C,K]dînsa K, dînsul B// 25 rînduiala K]orînduială întru dînsa D]au plinit D, i-au împlinit K]i-au păzit B]zîoa K]dumenecii B, duminicii C,D, duminicii K// 26 ciariul B]au făcut K// 27 planetele B, planétele K]soarili D, soarile K// 28 lipsește și peștii în mări B]péștii K]veneri B, viner K// 29 lipsește pre ²D]Eva K]muere K]lipsește lui B// 30 zidire¹ C, zidire¹ D, zidiria¹ B]așa B,C// 30-31 așa în orînduiala zidirilor K]adaos ulterior și în C]lipsește modul D]fără paranteze D// 31 zidirii C]dumnedzăiria B, dumnezeirea K]Dumnădzău C, Dumnezeu K// 32 isprăvind B]îndată]iarăș D]căsăși]casă D// 32-33 îndată au pus gospodari într-însa K//

49. Tot răul născin-
du-să, lesne să calcă și
să răsîpéște, iară răul
vechi iaste cu multu
mai tare. Țîșer<o>, *Fî-
lip<ico>*, 5.

1. Pentru să <ce> ţie
pomeniria ziditoriuului
întru oameni, a șeptia
dzi a săptămîinii iaste
zidit. Iustincus, *Im-
pôtriva noroadelor*.

- Iară lăsînd pre ziditoriu, de zidire să grăim. Ispita învață, căsașul ultuind via, îndată cu gard o îngrădește, ca să nu să strice vița de dobitoace. Iară după ce să coc strugurii,
- 5 îndată pune păzitoriu să nu o mănînce călătorii.
- f. 153^v Așea, cît de mice fiind/vițele noaă, sau cu gard să îngrădescu, sau de vier să păzăscu. Bogatul ce face neguțitorie pré mare, după ce face corabie tare, cu multă cheltuială, acesta
- 10 dar, de iaste om înțeleptu, întii își caută corăbiariu carele să chivernisească corabiia, decît negoț cu care o ari încărcă. Că în vremile, cele réle și gréle, a fi corabiia tare puțin folosăște, de nu va fi cîrmaci știut și învățat.
- 15 Căsașul (sau plugariul bogat) ce are de agiunsu și oi și boi și dialuri și cîmpu de păscut, nu numai păstoriu caută, ce și dulăi grijăște de paza bucatelor sale și ocoale face, unde s-ar aciua de noapte; că somnul păstorilor
- 20 și foamea lupilor nemică altă nu-i fără meser-niță dobitoacelor.

Puternicii și domnii cei mari, carii la margi-nile țărilor sale fac cetăți pentru vrăjmași și de pururia a paznici credincioși, tari, le dau

25 pre samă acéle cetăți; că într-altu chip mai multu rău iaste de să va asămăna acia cetate cu pămîntul, decît să cadză pre mînule vrăjmașilor.

Ce voiu să dzic acmu voaă, domnilor și celor aleși, cine iaste așa gros la minte, carele

30 n-ari înțalége spre ce radzimă acéstiă căror li-am adus potriviri? Adecă ca să fie deșchis și nêted acéstiă dzic: cărora le sintu dragi feciorii, acelora li să pune datoriiă ca să aibă și să puie buni învățatori și otcîrmuitori, de

2. Doftorul, întru dez nedejduiria bolnavului și corăbiariul, la vréme rea să cunoaște. Sidon<ius Apollinaris>, 8, 10.

3. Dulăii dzaa trebue închiși să fie, pentru să fie noaptia mai strașnici și mai păzitori. Cato, *De lucrurile fărîlor*, <=De re rustica, 124>.

4. De acolo să <e> înceapă paza, unde-i mai mare grijia să véde. Cas<iodorus> 3, *Athin* <= 39>.

5. Unul iaste cel întii, același și mijloc și cel de pe urmă, capul, învățatura driaptă. Plu<i>tarchus>, *De învățătura* copîilor.

1 Iar K/lăsînd B,C,D,K/ziditoriu C/să grăim de zidire K/zidiri B// 2 căsașul]că gospodariul K/ultuind]sădînd K/vie C,D,K// 2-6 cu gard sau cu altă închisoare o îngrădește pre dînsa, ca dobitoaciale să nu pască vițele. Iară după ce să coc strugurii, îndată viării și păzitori adaoge, ca să nu o zmulgă călătorii din struguri. Așia, cît de mice de sintu vițele B// 4 iar K/după cia C// 6 așa K/mici D,K/ vițele C,K// 7 viării B, viării D,K// 8 Bogatul oarecare, care face neguțorii B/neguțorie D, negustorie K/pre mare B,K// 9 face]au făcut B/corabiia tare pre care citeva mii de taleri cheltuiaște B// 10 dară B, lipsește D/iaste C,K/înțelept B/întii B// 11 corăbiari B, corăbieriu C/care K, carii B// 12 decit cu negoti o ar încărcă K/lipsește negoț B]adaos ulterior cu care C/vrémile B// 13 cele K/gréle și riale B// 14 foloséște B,K/cîrmaci K// 15 Căsașul]gospodariul K/fără paranteze K/lipsește sau plugariul bogat D, lipsește sau plugariul K/]care B, K// 16 de agiunsu B/și boi și oi B/dealuri B,C/cîmpi buni B,cîmpuri D// 17-19 nu numai cearcă păstori de carii s-ari păzi, ce și dulăi grijăște cu a căroră hămăituri s-ari apăra și ocoale face unde s-ari aciua noaptea B// 17 păstori K/grijăște C,K// 18 sale] lui K// 19 aciua de noapte K/că]cu K/păstorilor]păzitorilor K// 20 foameția B/nimică D,K/alta B,K/nu-]nu iaste K/mesărnița B, mesărniță D, miseriniță K// 21 dobitoacilor B, dobitoacilor D,K// 22 Cei putarnici și mari domni carii B/Puternicii C,K// 23 țărilor K/vrăjmașii C// 24 de pururea C, di-a purure K// 23-25 pentru vrăjmași fac cetăți, că într-alt chip B// 24 și tari K// 25 acéle K// 26 multu]puțin B/iaste CK/acea B,C,K/cetăția B// 27 pre]în B/mîinile K// 28-29 lipsește Ce voiu să dzic... celor aleși B,K/iaste C,K/așia B, așa K// 30 n-ari înțalige B, n-ar înțalége K/spre cia B/radzimă B,K/aciastia B, acéstea C, acéste K/cărora B,K// 31 le-am adus B, li-am adus C/potrivire B, protiviri D/potrivirea și ocîrmuitori de care să <e> învăț K/deșchisă K// 32 netede K/acéstea C, acéste K/sint B,K, sint C// 33 ficiorii B,C,D/datorie B// m. 3 lipsește D// m. 4 lipsește B// m. 5 lipsește D// 34 lipsește și să puie K/să le pue B/învățatori buni K/lipsește și otcîrmuitori K//

carii să să învătă. Că finicul, cîndu-i tînăr, lesne să arde de ger (și pîiare), adecă copilul cela ce nu are din tineréțile sale dascal foarte lesne să amăgește de lume.

- 5 De iaste vreun domnu oarecare înțaleptu, nice să socotiască așea de multu corabiia, nice cetatea cîa prea tare, nice turma cîa plodnicioasă, nice viia cîa rodită, cît să nu socotiască mai multu a avea fecior bun, decît
- 10 toate acéstia, încă și decît toate cîte le are lumia mai scumpe. Care de iaste așea precum arată, în singur lucrul a fi așea, că la apărat turma trebuie să să cîrce păstoriu bun, a păzi viia să să afle bun viiaru, la cîrmuirea corăbii
- 15 să fie bun corăbiiariu, de apărarea cetăți(i) trebuie buni căpitani; iară la învățatura feciorilor săi, căci nu să cearcă oameni înțalepti și buni.
- Ce am dzis acmu voaă, domnilor și celor
- 20 aleși, aceastaș și mai dzic: de aț osteni un an ca să lăsați feciorii bogați, cindzăci de ani trebuie a asuda ca să lăsați feciorii voștri buni, învățați și înțalepti (și obicuiți); că puțin foloséște a duce grîu multu la moară,
- 25 de va fi moara stricată și fărmată, adecă în zădar să strîng și să lasă bani mulți, de nu va avea feciorul moștinatoriu (și nevointă) la cheltuială. Nice să să socotiască acela cu mintea mică a alége învățătoriu vestit; că
- 30 foarte înțaleptu iaste domnul carele cearcă ca acela dascal, iară cine-l află (feciorul) prea fericit iaste. Că după socotiala mea, nu de
- f. 154 lucru prostu să apucă acela care ț(a)ra/a o tocmi dreptu (și a învăța) pre domnul moș-
- 35 tinatoriu să apucă.

6. În toate lucrurile trebuie nevointă, ca să încépem dreptu. Poilib<ius>, 1.

7. Ce am nedijduit prea înțalepțește, trainic urmedzu. Colum<ella>, la început.

8. Sintu unii tați carii au grije de cizme, iar de picioare nu grijăsc. Plut<archus>, *De invă<ătura> copilor*.

9. Toate cu priiatenul alége, iară mai intli de priiaten intriabă cine ar fi.

10. Rău să lucriază cu stăpinul acela, pre care îl învăță țaranul. Cato, *Colum<ella>*, 1.

1 de la carii *K*/învătă *B*/cîndu-]cînd iaste *K*// 2 lesne]cu liasne *B*/ger]ceriu *B*/fără *paranteze* *D*,*K*/pîiere *B*// 3 cela ce nu are] care n-are *B*,*K*/tineréțele *B*, tineréțele *C*, tinerețile *K*/sale] lui *B*// 4 liasne *B*/lumé *B*,*K*// 5 iaste *C*,*K*/vrûn *B*//*lipsește* oarecare *K*/înțelept *B*// 6 nici *K*/socotiască *B*/așia *B*,*C*, așa *K*// 6-7 multe cetăți nice corabiia cea pria tare *B*/corabia *K*// 7 nici *K*/cetate *K*/cea *K*// 7-8 nici ²⁻³*K*, nici ²⁻³*D*/cea ²⁻³*C*,*K*/cea plodoasă *B*/ploditoare *K*// 8 *lipsește* cîa *D*/vie cea cu roadă *B*/roditoare *K*/cît]incît *K*// 9 socotească *B*/avia *B*/fîcior *B*,*D*// 10 acéstea *C*, acéste *K*/și de cîte *C*,*D*,*K*// 11 lumea *B*,*C*,*K*/Caria *B*/iaste *C*,*K*/așia *B*,*C*, așa *K*// 12 singur *B*,*C*/în singur] însuș *K*//*lipsește* a fi așea *K*/așia *B*,*C*// 13 cerce *C*,*K*, cîarcia *B*, cerce turma *D*/a fi păstor bun *D*/păstor *C*, păstori *B*, *K*/bun] *B*, buni *K*// 14 vie *C*,*D*/vieriu *C*/viiaru bun *K*/cîrmuire *K*, otcîrmuirea *B*/corăbiei *B*,*C*,*D*,*K*// 15 să fie corăbiiari buni *K*, să să aleagă corăbiiari buni *B*/apăraie *K*// 15-16 de apăraie cetății să să întrébe bun capitan *B*// 16 căpitani *C*,*D*/căpitani buni *K*/iar *K*/la] de *B*/fîciorilor *B*,*D*/copiilor *K*// 17 oameni *D*/oamenii buni și înțalepti *K*/priaințelepti *B*/buni *B*// 19 acum *K*// 20 aceastaș de iznoavă dzic *B*, aceastaș mai dzic *C*,*D*, aceasta mai zic *K*/ați osteni *B*,*C*,*K*// 21 fîciorii *B*,*D*/trebuie cinci-zeci de ani *K*//50 *B*,*C*,*D*// 22 pre feciorii *K*, fîciorii *B*,*D*// 23 înțelepti *B*/și obicuiți *C*, și bine obicuiți *B*, *lipsește* *D*,*K*// 24 folosiaște *B*/a aduce grîu *K*// 25 *lipsește* și fărmată *K*/fărmată *B*,*C*// 26 stringu *C*// 27 avia *B*/fi *K*/fîciorul *B*,*D*/moștinatoriu *C*,*D*, moștinatoriu mintia *B*/lipsește și nevointă *D*,*K*// 28 cu minte la cheltuială *K*/Nici *K*/să să socotească *B*, să să socotiască *C*, să socotiască *D*/lipsește acela *K*// 29 cu minte de mic *B*/minte *K*/aliage *B*/învățător *B*// 30 înțelept *B*/iaste *K*/care *B*// 31 acel *K*/iar *K*/cine îl află *B*,*K*/fără *paranteze* *B*,*D*,*K*/fîciorul *B*,*D*/pre fericit *B*,*D*, pre fericit *K*// 32 iaste *C*,*K*/socotiala *B*/mia *B*,*C*// 33 țara *B*// 34 drept *B*, drept *C*, drept *K*/fără *paranteze* *D*,*K*// 35 moștinatoriu *B*,*C*,*D*//

Bărbatul preaînțeleptu, precum dzice Seneca, Carte 3, iaste datoriu toate să le vorbască de obște, ca priiatenul cel adevărat; iară întâi trebuie să știe cine ar fi priiatenul acela.

5 Pentru ce aceasta? Pentru să arăt că a bunului tată iaste lucru bun să cêrce feciorilor săi, tuturor, învățătoriu și ocîrmuitoriu și pre încredințarea lui a-i lăsa. Iară întâi să știe, trebuie, ce féliu și cine ar fi acel dascăl; ca a

10 omului nebun iaste a cumpăra vreun dobitoc, pre carele dă preț, și nu l-au vădzut întâi, nice l-au cercat de vro metiahnă.

Între altele multe lucruri de cînste și bună-tăți să află întru acela cărue să dă pre samă

15 învățătura feciorilor domnilor și a oamenilor mari; că într-altu chip să cînstescu pomii cei ultuiți în pomeți și într-altu chip să gri-jăscu (și cresc) pomii cei sălbateci în munți. Și așa, nu va fi fără lucru a arăta aice une

20 lucruri ce radzimă de dascali, carii învățatori de feciori a oameni mari și aleși, care lucru vor isprăvi, de și cînste li să vor da lor mai mare și vor eși ucinicii lor bine învățați. Că corona ucinicelor lauda dascalului iaste.

25 Întîi, trebuie aceluia ce iaste să fie dascal feciorului de om mare cu vîrsta nici peste măsura cîa diriaptă să fie trecut: adecă nu mai mare de 60 de ani, nice mai mic de 40 de ani. Că vîrsta mai de gios puțină trecere

30 are la poroncă, iară mai în mare vîrstă puțină tîrie la certare.

A doa, foarte de triabă iaste ca învățătorii și dascalii cărții să fie cît mai curați. Și aceasta nu numai la curățeniia simțirii cei din Iontru,

35 ce și priința cîa den afară a vieții; că nu poate fi a dascalului desfrînat ucenicul să fie blînd.

11. Nu chipurile oamenilor, ce vrednicia vieții trebuie a să socoti. Sem<machus>, 9, 54.

1 priiînțelept B, înțelept K/dzice D// 2 Carte în C/iaste C,K/dator B// 3 ca]cu B/priiatinul K/iar K/întîiu B// 4 priiatinul C/acela] cel adevărat K// 5 că a tatălui celui bun K// 6 iaste C,K/cîciare B, cerce C,K/tuturor feciorilor săi K/feciorilor B,D// 7 învățatori și ocîrmuitori K/între paranteze și ocîrmuitoriu B// m. 6 lipsește K// m. 7 lipsește B,D// 7—8 și pe credințare B/pre]spre K/Iar K// 9 trebui B/trebuie să știe K/fial B, feliu C,K, fel D// 10 iaste C,K/vrun B// 11 care B,K/prețu K// 12 nici K/vreo B,D,K/metiahnă B// 13 alte K/cînstia B// 14 căruia B, D,K/dă]dau B/pe samă B// 15 feciorilor B,K/domnilor]de domni K/oaminilor D// 16 întru alt K// 17 pomeți]pometuri B// 18 grijescu B, grijesc K/fără paranteze D,K/lipsește cei B/sălbatici B,K// 19 așa B,C, așa K/nu fără lucru va fi K/făr-lucru B/aicîa B, aicea D/unele K, unia B// 20 ce razimă K, care radzimă B/carii sînt învățatori B// 21 feciori B,C,D/ a oaminilor mari D, a oamenilor mari K// 22 lucruri B/cînstia B, cînstea D/și cînste de li să vor da K/să li să vor da B/lipsește lor D// 23 ucenicii B,C,K// 24 corona]cununa B/ucenicilor B,C,D,K/iaste C,K// 25 Întîi] B/acelue C/ce]care B/iaste C,K// 26 feciorului B,D/de om mare]de oameni mari K/nice B,C,D// 27 cea direcptă B, cea driaptă K/adică D// 28 60 ani B, șasăzeci de ani K/ani] ai C/nici K/patruzeci K// 29 treciare B, trecere C, trecire K// 30 poroncă B,K/iar K// 31 la certare iaste K// 32 Al doile]B/treabă B/iaste C,K, este B// 33 cît de mai curați B, prea curați K// 34 curățeniia B,C/simțirii]cunoștinții B/ceii din lăuntru K/den C,D// 35 la priința B,K/cea B,C,K/din K/a viații B/nu poatia B// 36 dascalui C//

A triia, trebuie otcîrmuitorii și dascalii domnilor și oamenilor celor mari să fie prea iubitori de adevărul nu numai în cuvinte ce vorbăscu, ce și în trebile céle ce le lucrîadză.

5 Că, să mărturisăscu adevărul (nu numai în cuvinte) prea fără cale iaste limba acéia ce de pururea sloboade minciunile, să să aliagă a fi ispravnic adevărului.

A patra, trebuie otcîrmuitorii și învățătorii domnilor și a celor mari oameni, cu firea m<i>l<o>s<i>rdnică și blînd să fie. Că de multe ori lăcomiia dascalilor și scumpiata vatămă inimile domnilor, ca să fie și ei lacomi și scumpi.

15 A cincea, trebuie dascalilor și chivernisitorilor domnilor și celor mari, să fie la cuvinte prea scurtu și la aședzat cu mare cumpăt și măsură; să vorbască copii<i> puține și multe să audză să să deprindă. Că foarte lucru cinstit 20 iaste întru domnu a asculta cu răbdare și a răspunde cu înțalepciune.

f. 154^v A șeasia, trebuie dascalilor și învățătorilor domnilor și a celor mari să fie bărbați/înțelepți și păciuitori și lini, așa cît cu îndestularea 25 dascalului și cu răbdaria ucinicului să să înfrînédze nesocotiala și ușurare<a>; că nemică nu-i mai mare cîumă a țărîlor, decît domni tineri și dascalii a fi nestătători și ușori.

A șeaptia, trebuie păzitorilor domnilor și a 30 celor mari oameni să fie știuți cu mare nevointă întru cetitul cărților, cum dumnădzăești, așa lumesti, cît care va învăța cu cuvîntul dascalul pre domnu întru pomeniria cărților aceluiaș să aréte dentru fapta făcută de alți domni.

35 Că mai multu cu pildile celor trecuți din viață, decît dentru voroava cestor vii să clătescu mințile omenești.

12. De binefacerea cu stăpînîia, din fire sintu împreunate. <Pachymerius, Liber 3.>

13. Tăcerea de timpurie, lucru prîințăleptu și decît toată socotiala maibună. Plut<archus>, *De liberis educandis*.

14. Precum l-ai învățat a fi, așa va fi pînă în sfîrșit. Sen<eca>, *Ipist<ula>* 120.

15. A să învăța trebuie, apoi să învețe. Plat<o>, *Seminar*>.

1 Al treile K]3 B]ocîrmuitorii K]corectat dascalii C] 2 a oamenilor K]lipsește celor B,D,K] pria iubitori B] 3 adevăr B,D,K] 3-4 în cuventele care vorbăscu B, în cuventele ce le vorovăsc K] 4 și întru acéia trebî care lucreadză B]lucreadză C] 5 mărturisesc K] 5-6 lipsește nu numai în cuvinte B, fără paranteze K]pria B, pre K]lucru iaste B]iaste C,K]acée D, acéia K] 6-7 ce sloboade de pururia minciuni să să aleagă B]de purure C, di-a pururea K]aliagă C] 8 ispravnică B] 9 Al patrule K] 4 B]ocîrmuitorii K] 10 și a oamenilor celor mari D]oameni mari B]lipsește oameni K]firia B] 11 miloserdnic B, miloserdnic D, miloserdnici K]blînzi K] 12 scumpetia B, scumpete C,K] 13 inema D] 15 Al cincele K]5 B] 16 și a celor B]cuvente B] 17 pre scurtu B, prea scurti K]așadzat D] 18 și măsură noai K]ca să vorbască B]să săvirșască K]copii C] 19 și să să deprinză K, să să deprindză B] 20 iaste B,C,K]întru]in K]domni B,D] 21 înțelepciune B] 22 A șeasa D, șeasa C, A șeșale K]6 B]învățătorii K] 23 și celor B]înțelepți B, preînțelepți K] 24 și păciuitori B,C, lipsește K]între paranteze și lini B,C, lipsește D]așia cît B,C, așa încit K]îndestularia B] 25 răbdare B,K, răbdarea C]ucenicului B,C,D,K]înfrînédză C, înfrînédză D] 26 nesocoteala B]ușuraria B, ușurarea C, ușoare C] 26-27 că nemică mai mare cîumă a țărîlor nu iaste decît K] 27 adaos ulterior cîumă C] 28 lipsește a fi K]nestatornici K]ișori B] 29 A șeaptea C, A șeaptele K]7 B]păzitorii K] 30 oameni mari B,C]oameni D, lipsește K] 31 întru]in K]citul B]titlul K] 31-32 cum céle dumnezeesti așa și céle lumesti, încit K]dumnezăiaști B, dumnădzăiaști D]așia lumiaști B] 33 pe B]pomeniria B, pomenirea K]acielueș B] 34 ariate B]dintru B]din K]cea făcută K]domni B] 35 pildile B,C,K]viață D, viață K] 36 dintru B]din K]acestor vii K]să clătesc C] 37 mințile K]omenești K]

- A opta, trebuie dascalilor a domnilor de la toată desfrînarea să fie depărtați; că cei tineri și cu slăbiciunea vîrstii și cu a firii răutate fiind plecați spre curvie, nice cu
- 5 bunătația nu să pot face curați, nice cu înțelepciunea să fie feriți (și nice să sufără a nu greși). Cu aceia trebuie dascalilor să fie foarte sf<i>nți; că nice dănăoară nu va fi ucinicul curat vădzind pre dascal rău.
- 10 A noa, trebuie otcîrmuitorilor și învățătorilor domnilor și oamenilor mari să aibă direptate și blîndetă, căci de multe ori feciorii oamenilor celor mari, învățați, dezmierdați fiind, au oarece întinare spre mînie și spre răutate;
- 15 care de otcîrmuitori mai mult cu blîndetă să-l apere, decît cu groaza învățaturii să-l știargă. Că de multe ori să tîmplă căci iaste otcîrmuitoriul la obiceiuri groznic, pentru aceia nu să alége domnul cuvios.
- 20 A dzécia, cei ce țin pre domni și pre cei mari (adecă învățătorii), nu numai să fie vădzut și cetit multu, ce și să fie ispitit multe mutări a norocului, trebuie. Și aceasta pentru ce? Căci adăogîndu-să feciorii domnilor din
- 25 vréria dumnedzâiască cu prea late stăpîinii li-ar trebui lor și le trebuie, cu mulți a vorbi, a mulți a răspunde și cu mulți a lucra; pentru aceia foarte de folos iaste lor deprindirea și prieteșugul a oameni învățați și știuți. Că cel
- 30 ce n-au ispitit norocul tuturor de sirgu și gata la sfat arată lucrul.
- Acéste dzéce pravile mi s-au părut a adaoge aceștii cărți, pentru să le ție minte părinții carii vor să-ș cerce dascali pentru învățatura
- 35 copiilor săi, precum să cuvine. Că, după socotiala mîa, mai mare vină are părintele, alegînd dascal rău, decît dascalul învățînd pre ucinicul rău; că de am ales eu croi-

16. Mai deprindătoare sintu mințile, pînă a nu să învîrtoșea. Fab<cius> Quintilianus>, Cartea 20.

17. Mai cu voe urmăm pre ciia ce le priim. Fab<cius> Quintilianus>, 2, cap 2.

18. Nime nu să tîmplă a lucra, carele să créde că au învățat bine. Vighit <= Vegetius>, 1, 1.

19. Nu te învăța la miedian, ce învățat eși la miedian. Tîtero, <Brutus>.

20. Mare clipală cătră bunătațe aduce tineria, învățatura și deprindiria. Scut.<= Plutarhus>, *De învățătura> copiilor.*

1 A optule K]8 B] 2 desfrînaria B, desfrînare K] 3 slăbăciune vîrtoșii și a vîrstii K]vîrstei D] 4 răutafia B]spria curviia B]nici K] 5 bunătațe K] 5-6 și nici ¹⁻² K] înțelepciunia B, înțelepciune D]fără paranteze K]să sufaria B]cu sufăr K] 7 a greși K]a nu grăi D]aceia K]acéstea D]dascalii K] 8 nice dănăoară]niciodată K]ucenicul B,C,D,K] 9 vădzind B,C,K]dascalul D,K] 10 A noao K]9 B]ocîrmuitorii și învățătorii K] 11-12 a domnilor și a oameni mari să aibă oarecare dereptate și blîndete B] 11 oaminilor D]a celor K]mari] celor mari D]dreptate C,D,K] 12-13 feciorii a celor oameni mari B]feciorii D]oaminilor D] 13 dizmierdați K] 14 oarice D]întinare] imătură B]spria B]răutafia B, răutate K] 15 ocîrmuitori K]multu C]blîndetia B] 16 să-l aperia B, să s(e) apere K] 17 să să șteargă B, să-i ștargă K]să întimplă K]iaste C,K] 18 ocîrmuitoriul K] 19 aceia K] 20 A dzéce C, Al zécile K] 10 B] 21 mai mari B]fără paranteze K]să fi K] 22 și să fi cetit K]citit B,D]ce să și fi ispitit K, ce să fie și ispitit D] 23 mutări]întorsuri K] 24 feciorii B,D] 25 vréria C,K] dumnedzâiască C, dumnezeiască K]pria late B]stăpîiniri K] 26 le-ari trebui B, li-ar trebui C]le trebuia B] 27-28 adaos ulterior și cu mulți a lucra ...deprindirea C, lipsește K] 28 le iaste B]deprindere B, deprinderea D] 29 între paranteze și priiatenșugul B] 30 ce au ispitit B,D,K]sirgu B,K] 32 Acéstia B]pravile K]a adao-ge]adaoge B] 34 să cîarce B, să-ș cerce C,K] 34-35 dascalii cari ari învăța pre feciori, precum să cuvene B] 35 lipsește Că D] 36 socoteala B]mea K] 37 învățînd B] 38 ucenicul B,C,D,K]

toriu neștiutoriu, vina mea iaste de să strică haina.

Și încă fiind romanii, cum în toate lucrurile, pre prevăzători, așa foarte li s-au părut
5 vrednică învățătura care o avea ei cu mare nevoie întru învățătura feciorilor orașenilor nemeși. Că nu să poate să fie în vrun oraș bună republica, de nu va avea nevoie întru certarea și învățătura copiilor.

f. 155

10 Sabellic, întru *Rapsodiile* lui, dzice: la anul după ce s-au zidit Rîmul 409, fiind sfetnic Cvintu Servilie și Gunutie, cînd făcea războiu împotriva volsclor preafericitul hatman Camil, s-au izvodit în Rîm prea grîa price între
15 prostime și între nemeșii Rîmului pentru diregătoriile. Că vechiu rău iaste în cele mari republici cea prea mare desfrînare între nemeși a poronci și ura a asculta întru prostime. Că au vrut nemeșii să facă în divan polcovnic
20 carele ari purta grijia tuturor călăreților, așa celor duși aiurea, cum celor ce era acolo; că, fiind ei ostași, de pururia în oastea la prostime că era toată cîrma dzicia.

Sta împotriva dintr-altă parte și cerea
25 prostimea să facă diregătorie noaă, a căruie orînduială noaă ar fi a cerca și a iscodi cu ce tocmală s-ari ținea feciorii orașenilor; că prostimia să jăluia de nemeși că fiind multă vreme în oști, iară feciorii în Rîm să stricasă.

30 Ales-au dară giudecata ca să facă polcovnic oștescu, cu putere și cu trecirea sfatului, carele ari arăta toată orînduiala (călărimei) oștiască. Însă această diregătorie n-au trăit mai mult de patruzeci de ani, pînă cînd
35 s-au înturnat, după ce au isprăvit războiul, Camil; că, carele nu să fac din socotială, din sine singuri cad (și să răsufle).

21. Între cei din fire despărțiți și altele, nu depotrivă vrînd sau poftind, crêste ura. <Velleius, Liber 2.>

22. Netocmala orînduialelor vină iaste orașului. <Titus Livius, Liber 3.>

23. Nemică nu poate fi îndelungu, căruie nu-i agiutoriadză socotiala. <Curtius>, Carte 4.

24. Micșuriadză cinștia împotrivnicului, nu de-a tocmă. <Ovidius, Metamorphoseon, 13.>

1 mia C/iaste C,K|| 3 lipsește Și D/încă]așia B|| 4 prîa B, adaos ulterior prea C, lipsește D,K/ priavăzători B, prevădzători D, prevătitori K/așia B,C, așa K|| 5 vrednică C,K, prea vrednică D/caria B, care K/lipsește ei B|| 6 ficiilor B,D]copiilor K|| 7 nemiș B,D, nemiș C/să fie]ie B, a fi K/vreun K/bună] să fie bună B|| 8 răpublica D/avîa B|| 9 certare B|| 10 Sabelic K/intru] în K/la anul 409 K|| 11 după cia C/zidit C/lipsește 409 B,K/sfatnic B, svetnic C, sfetnic K|| 12 Gunătie D/făcia B|| 13 împotriva D,K/volsclor B/priafericitul B, preafericitul K|| 14 să izvodit B/prîa grîa B, prea grea C,K|| 15 prostimia B/șintre nemișii D/nemiș B, nemișii C,K|| 16 deregătoriile B, dregătorii K/iaste C,K|| 16-17 în republicile cele mari K/in călă mare stăpîinii B|| 17 răpublice, D/ce pre mare K, cea prîa mare B/intru B,C,D/nemiș B, nemișii C|| 18 poronci B,K|| m. 18 lipsește D|| m. 22 și 24 lipsește B/intru] în K|| 18-19 că vrea nîamișii B/nemișii C,K|| 20 carele B, care K/ar purta K/grija C, grije D,K/ călăriaților B|| 21 așia B, așa K/aiurea B/cum și celor K|| 22 de purure C|| 22-23 di-a pururea în oaste zicea că la prostime era toată cîrma K|| 24 împotriva B,D,K/dentr-altă C/partia B/ceria B|| 25 prostime B,K/dregătorie K/a căruia B,D,K|| 26 lipsește noaă B/cu cia B|| 27 s-ari ținia B, s-ar ținea K/ficiorii B,D/orășianilor C|| 28 prostime B, prostimea C,K/jeluia B,C,K/nemiș B, nemișii C|| 29 iar K/ficiorii D, ficiorii lor B|| 30 Au ales K/dar K/giudecata B,C/ca să să facă B,D,K|| 31 ostescu B/putiare B/trécîria B, trecerea C]petrécîria D|| 32 ar arăta B,K/călărîmii K, lipsește D|| 33 ostască C]osteni B/însă]Iară B/deregătorie B, dregătorie K|| 34 patruzeci K, 40 B/ani]ai C/p<i>nă B|| 35 corectat înturnat C]întîrziat K/după cia C|| 36 care B,K/socoteală B/den ¹⁻²C,D/din sine]de sine K|| 37 singure B,C,K, singuri D/lipsește și să răsufle D, fără paranteze K||

Și așa, nemeșiia Rîmului tare stînd pentru
 puteria sa și nice prostime numai cu lesne
 stînd împotrivă, de la o vreme Camil povățui-
 toriul, pre ales chemînd pe patrichi și pre
 5 călărime pre toți, au făcut această orație:
 Mare rușine-mi ăste mie căci au cădzut
 dentru acia podoabă călărețul roman, ca să
 vie la price cu prostimea cea de gios. Că nu
 atîta de mare ăste lauda celor mai de sus
 10 biruința de pe cel mai de gios, cîtu-i a celui
 de gios cu cel mai de sus pricea. Așijdirea
 dzic că foarte mă doare de aceste sfădzi între
 orînduiale; că pentru să întăriți vrednicia
 voastră, călăreților, pre dînșii sau trebuie
 15 să-i biruiți, sau să-i ucideți. A birui nu puteți,
 căci sinteți puțini; a-i ucide nu vă să cade,
 căci de tot sintu ai voștri. Și așa se nade
 liac mai în pripă nu-i acestui rău, decît trecirea
 (adecă ertarea); că în lucrurile carele nice
 20 silă nu sufăr, nice potrivire priimăscu, foarte
 fără griji lucru ăste cu meșterșug a să isprăvi.
 N-au făcut dumnezăi<i> cei nemuritori pre
 călăreți<i> romani ca să oțcirmuiască pre
 năroade, ce ca să supue țări și ca să procitească
 25 dzisăle. Nu ni-au făcut pre noi ca pre ai noștri
 legile să învățăm, ce pentru să dăm legi strei-
 nilor. Și de am fi feciori de naștere părinților
 noștri și a romanilor vechi următori nu ni-am
 îndestula noi cu stăpînie Romei, ce am vrea
 30 să stăpînim pre acia carii silescu să stăpî-
 niască pre Roma. Că inima adevărată de
 roman/puțin trebuie să socotiască stăpînia
 a tot crîngului pămîntului, agonisită de sine,
 de nu va știe și altă lume a o supune.
 35 Voi ați făcut pre polcovnicul de oaste pe vré-
 mea ce oștiām noi, carele mai multu acmu nu-i

25. De multe ori mai bine ăste a tréce, decît a răscumpăra. Seneca, <De ira, 2, 33>.

26. Domnul careli va să știe multu, trebuie multu să ăste. Fab<i>cius Quintilianus>, 1, cap 5.

27. Cu cît cineva ăste mai tare, cu atîta mai grozav va fi de va pune țaria lui cu cei slabi. Arios<to>, 4, 57.

28. Celui preaînțeleptu ăste din doacă lucruri cel mai mic să să aliagă. Pontu<= Pontanus Iovianus>, la 4 Ascul<tare>, 11.

29. Stăpînia ce s-au cercat cu arme, cu arme trebuie ținută. <Velleius, Liber 2.>

f. 155^v

1 așa B, așa K/nlamișiia B, nemișiia C, nemiși D, nemiși K/pentru putiare B, pentru puterea C, pentru putere lor K// 2 nici K/prostimia B, prostimea D, K/lesne] léne B// 3 împotrivă D, K// 4 cel prea ales K, pria ales B, prea ales C/pe]pre K/patrichie B// 4-5 între paranteze și pre călărime B, C, D// 5 călărimea B/lipsește pre toți K/ această orația făcu B// 6 rușiné B/imi iaste B, K/căce B// 7 dintru B, K/acea K/călă- réțul B// 8 pricea B/cu]întru K/prostimia B// 9 iaste C, K/celor]celui B// 10 de pe]după D/covecat de pre cel C]de pre cele K/citu-i] cit iaste K// 11 cu a celui mai de sus pricea K/price B, pricea C/Așijderea K]de iznoavă B// 12 acestia B// 13 întru orînduiale K/pentru] ca B/vrednicia B// 14 călăriaților B/dînșii B// 15-16 A-i birui nu-i puteți căci sint mulți K/nu-i puțin B/căci sinteți puțini D]căci sint mulți B/a ucide B, D/nu vi să cade D, K// 17 sint B, D, K, sintu C/așa B, C, așa K/nici K// 18 decitu B/tréciare B, trecerea C, D, trecirea K// 19 lipsește adecă B/ertaria B/care B, K/nici K// 20 silă C, D, K/nici K/priimăscu potri- viria B/potvirie D// 21 grije B, C, grijă D, grijă K/adaos ulterior lucru C, lipsește K/iaste K// 22 dumnezei B, dumnezăzii C, dumnezeii K// 23 oțcirmuiască C, ocirmui- iască K// 24 noroade B, K/ț<ă>ri B, țări C, D, K/procitiască D, procitescu B, C, K// 25 dzi- sele B, K/Nu ne-au făcut B, Nu ni-au făcut C// 26 legile B/să-i învățăm K/pentru] ca B/ liagi B, streinelor D// 27 de ar fi feciori B/feciori D/de naștéria B, din naștere K// 28-29 și urmă- torii romanilor celor vechi, nu ni-am îndestula K/ romanilor celor vechi B// 29 ne-am îndes- tula B, ne-m îndestula C/stăpînia B, C, D/stăpînire K/Roamei B, C, D, Romii K// 30 acia B/silescu K/stăpîneasă B// 31 lipsește pre K// 32 să socotiască B, C/stăpînire K// 33 agonesită B/sine B, D// 34 ști K/lumé B, K/suppune B// 35-36 lipsece D// 35 at făcut K/vrémia B, vréme K// 36 oștiām B/care B/acum mai mult nu este K//

de triabă, după ce stăm în pace. Pentru
 aceia diregătoriia aceia mai multu a fi în repu-
 blică nu voū suferi; și aceasta pentru pricina
 aceasta caré nice averi, nice vrednicie în Rîm
 5 a fi nu vādzu, cărora pentru slujbele nemeșiei
 Romei s-ari putia plăti. Iară de dziceți că
 polcovnic iaste de cinste, căci acia diregătorie
 toți a o chivernisi nu puteți, socotescu că
 toți să nu aveți acia diregătorie; că între
 10 bărbații nemeși și ales prostimea rar să suferu
 cu inimă diriaptă, că ce au agonisit și agonisăscu
 mulți, aceia numai unul să stăpîniască și să
 petriacă.

Această istorie Sabillic, cum dzicem, spune,
 15 aducînd pre scriitorul Pollio, Carte 4, *De
 diregătoriile romanilor*. Și pentru această faptă
 aliasă ce-au făcut în Rîm Camil, adecă tocmind
 pace între cei de sus și cei de gios, așa de drag
 să fie fostu el romanilor spune, cum i-au
 20 fostu groaza vrăjmașilor. Și această nu fără
 prea diriaptă pricină. Că, după socotiala mea,
 mai mare laudă iaste a aședza pace între ai
 săi, decît pre cei streini a-i dezbrăca și a-i
 ucide.

Între altele ce să atinge de această diregă-
 torie a polcovniciei, pentru caré atita de mare
 price au stătut în Rîm, nu știu, oare mai
 mare au fostu a șliahticilor întru aședzarea ei
 nesocotiala, au a lui Camil întru stricăciunîa
 30 ei înțălepciunîa. Că, de vom să mărturisim
 adevărul, de apărat mai multu republica s-au
 aflat orînduiala călărimei, decît să șadză
 acas(ă) și să fie ispravnic pe giudecată. Că
 mai laudat lucru să pare călărețului tare a fi
 35 îngreuîat spre răsipa vrăjmașilor, decît plini
 de cărți, spre giudecata pîrălor.

Ce să mă întorcu la lucrul meu și asupra a ciia
 ce s-au dzis mai sus, că să jeluia prostimea de oa-

30. Lipsind măsura, nu
 poate sta tocmală. Dio
 <Cassius>, Carte 4.

31. Împreunarea orin-
 duialelor radzimă de
 sănătatea republicii.
 Tițero, *Sluj<be>*, 3.

32. Tocmală iaste cei
 slabe puteri, pricina.
 Dio <Cassius>, Carte 4

33. Nice tocmală fără
 putiare, nice puterea
 fără tocmală, nu în-
 destuliază orașul. Sil-
 vius>, *Istor<ia> Bohe-
 m<iei>*, 1.

34. Numai legile care
 purced spre binile de
 obște n-au apus. Sem-
 m<machus>, 10, 21.

35. Acolo trebuie a sta,
 unde mai mulți soco-

1—24 lipsesc D|| 1 treabă B|| 2 aceia K|deregătoriia B,C, dregătoriia K|| 2—3 republica B||
 4 care B|nici avère K|nici K|vrédnicii B|lipsește în Rîm B|| 5 nu vād K|nemișiei
 B,C, nemișiei K|| 6 Roamei B, Romii K|s-ari putea C, s-ar putea K|Iar K|| 7 polcov-
 nicul K|iaste C,K|cinstia B|acea B,C,K|deregătorie B,C, dregătorie K|| 8 chivernisi
 B|nu puteți K|socotind că K|| 9 avēti C,K|acea B,C,K|deregătorie B, dregătorie K||
 10 niamși B, nemiș C|și mai ales K|prostimia B|sufiare B|| 11 direaptă B, driaptă
 K|ca ce au agonisit B, căci agonisesc K|| 12 aceia K|stăpînească B|| 13 petreacă B,C||
 14 Sabellic B, Sabelic C,K|| 15 Polio K|| 16 deregătoriile B, dregătoriile K|| 17 aleasă B|
 care au făcut B|| 18 pacia B|și între cei de gios K|așia B, așa K|| 19 să fi fostu
 K|| 19—20 cum au fostu B|aceasta B,C,K|| 21 pria direaptă B, prea driaptă C,K|soco-
 teala mia B|| 22 iaste C,K|pacia B|| 25 deregătorie B, dregătorie K|| m. 28 lipsește B,D||
 m. 29 lipsește D|| după m. 29 adaogă: a) Ostașului mai mult i să cade a știe armele, decît
 giudețel(e). b) Vrēmili multe lucruri înoescu, dzice Dio B|| m. 30 lipsește B,D|| m. 31
 lipsește D|| m. 32 lipsește B,D|| m. 33 lipsește D|| 26 pentru]de B|care B,K|| 27 au stătut]
 stătusă B|| 28 șliahticilor] nemeșilor K|aședzare B,K, așadzarea D|| 29 nesocotiala] neso<co>-
 teala B|stricăciunea B,C, stricăciune D,K|| 30 înțelepciunea B, înțălepciunea C,K|vom]
 voim K|| 31 mult C|răpublica D|| 32 lipsește orînduiala K|călărime K|șadă D|| 33 acasă B|
 pe]pre D|| 35 plin K|| 37 întornu B|a ceia B,K|| 38 jăluia D|prostimia B,C|oaminii D||

- menii ostași. Cu o voe a tuturor au fostu
de s-au ales ca să să facă în Rîm diregătorie,
a căruie slujbă ar fi să îmble tot orașul, să
ia aminte și pentru să cunoască cine ar fi întru
5 învățatura feciorilor săi léneș; și de să va afla
vreun fecior a orășanului rău obiceiuit și
feciorul să certa, iară tatăl să izgoniia. Care
cercătură, adevărat, era foarte cu cale; că
mai mare vină agoniseste tatăl slobodzind,
10 decît feciorul făcînd greșală. Pre care vrême
înfloriia prea tare Roma și prin toată lumia
republica acéia era cinstită, feciorului celui mai
mare și întru bunătate mai ales, a oroșanului
slujba era învățaturii copiilor și a vieții luare
15 aminte. Care dentru aceasta deșchis să véde
f. 156 că cela ce slujba/acéia într-un an o purta,
la al doile an la sfétnicie, la otcircumitură sau
la cercătură să s<e> înalță avea nădejde,
precum să poate videa întru Marco Porție,
20 carele fiind dascal și cercătoriu, tinerilor cer-
cătoriu, sau mai mare pre cercarea dreptății
să făcu. Că romanii slujba giudecății numai
aceluia slobodziia carele întru toate slujbele
era știut.
- 25 Patrachie Sinenul, întru cărțile *De republica*,
dzice precum orașul Carthaghe<na> mai nainte
de ce să supuse cu războaiele suptu romanii
și întru bunătate era deplin și republică avea
foarte cu aședzăminturi bune. Iară că a răz-
30 boiului de multă datorie adevărată iaste a
zugruma pre oameni, a amistui norocurile
omenești și decît toate noaă a ațita pofte
și céle vechi și frumoase obiceiuri de tot a
le strica. Și avea obiceiū carthaghenii că copii<i>
35 și întii feciorii a oamenilor celor de cinste de
la 3 ani pînă la 12 ani în beserici să să ție,
iară den 12 ani pînă la 20 de ani meștersuguri
să se învețe a lucra. Deci, plinind 30 de ani,

tescu. <Titus> Livi-
<us>, Carte 34.

36. Greșealele tuturor
tot orașul îl împlu de
turburări. Fahim <=
Pachymerius>, Carte 4.

37. A virstei oștești
prea adevărată măr-
turie iaste a putea cu
tărie a lucra. Fab<ius>
Quintilianus, *Decla-
mationes*>, 3.

1 voia B/tuturora K// 2 deregătorie B, dregătorie K// 3 a căruia B,D,K/umple K// 4 să
ia K/aminté B/conoască D// 5 ficiorilor B,D/léneși C,K/și de să afla B,D, și de să află
C,K// 6 ficior B,D/oroșanului C, orașului K/obiceiuit C, obicinuit K// 7 ficiorul B,D/iar
K/tată-său B// 9 agoniseste K/tatăl agoniseste slobodzind B/slobodzind C// 10 ficiorul
B,D/grășala B, greșala K/pre tare B// 11 pren D/pîn B/lumea B,C,K// 12 republica] stăpiniia B/
ca acée B/ficiorului D, ficioru-i B// 13 și-ntru D/lipsește mai B/orășanului B, orașului
K// 14 era slujba B/învățatura K/copiilor]copilărești B/luare]lua B// 15 Caré B/dintru B,K/
să védia B// 16 aceia întru un B// 16—17 purta al doile K/svetnicie B,C/la ocirmuire sfetniciei
sau K// 18 lipsește sau la cercătură D/avia B/nădejde B, nedejde C,D// 19 poată D/vedia
B, védea K/porchie B,K// 20 fiind]din B// 21 pe B/preste K/cercare dreptății B// 22 să
făcu]ntre orășeni B/giudecății B// 23 slujbile B// 25 lipsește Sinenul K/intru]în K/repu-
blică K// 26 Carthaghena K/mai înainte D,K, mainte B// 27 să supusese B, să supusese C, să
supusias<e> D, să supusésă K/războaile D, K// 28 deplin]desăvirșit B/răpublica D/avia
B// 29 așdăzăminturi D/Iar K/lipsește că K// 30 iaste C,K// 31 oameni B, oamini D// 32 omené-
ști K/a ațita B/a ațita pofte noaf K/pohte D// 33 célia B/frumoasă D/obiceiri C, obicea-
iuri K/lipsește de tot K// 34 avia B,C/obiceaū C, K/carthaghenii B/ca B/copiii B,C,K, co-
piei D// 35 ficiorii D/ficiorii oamenilor B// 36 la trei ani K/beserici B, biserici D, biserici
K// 37 iară den]de la B/iar de la 12 pînă la 20 de ani K/pîn-la B/la 20 ani C,D/lipsește
de ani B/între paranteze meștersuguri B// 38 înveță C,K, înveță D/la lucra să învețe. De la 20
de ani pîn-la 25 meștersugurile războiului în școale să învețe B/Plinind deci B/treizeci K//

gîndia de căsătorit. Că era pravilă la dînșii nesmintită, bărbatului mainte de 30 de ani și fétii de 25 de ani nu să cădea să să căsătoriască; iară după ce să căsătorîia la vrême 5 îi căuta a ședîa în divan o lună și să-ș aliagă acolo întru ce felîu de meșterșug ar vrea să viețuiască: vreri-ar să fie preot la beserici, au oștian să să pue, au pre mare să neguțitoriască, au hrană cu plugul a-ș căuta, au 10 meșterșugul ce l-au învățat să-l păzească? Și care felîu a vieții sau meșterșug priimiia într-acéia dzi, întru acela în toată viața a petrece și a sta trebuia. Care pravilă fost-au adevărat bună. Că felîul meșterșugului și a 15 vieții mutîndu-să la vrême face de mai mulți oameni în lume nice de un preț nu sintu.

Toți cei aleși și mari domnii cei vechi, pre filosofii cei mari îi avea dascali, din ce să cunoaște deșchis, căci Darie au avut dascal 20 pre Lihanie filosoful, Alexandru pre Aristotel, Artaxerx pre Minandru; Polemon, hatmanul athineilor cel priăfericit, dascal și învățătoriu au avut pre Xenocrat filosoful; Xeniad, unul a corinthenilor împărat și el dascal au 25 avut pre Dagol; feciorilor săi au dat pre Hilon; Epaminondas, domnul thevanilor, au avut dascal și sfétnic pre Lisid; Ahiles, precum spune Omirul, au avut dascal și tovarăș ostenélelor pre Hiron (sau Finic); Pir, craîul 30 Epirotelor și marele patron a tarantinilor, au avut dascal și istoric pre Antimon, cărué Țițero, cătră Atic scriind, mai ascuțită de războiului sulită decît mai scurtă voroavă la scris îi numără.

35 Ptolomeiu Filadelf, marele împărat, nu numai au ascultat pre filosofii cei aleși a Țării Grecești, ce și, făcîndu-să împărat, 72 de filosofi, trimițînd soli, au cerșut de la

38. Nemăruia nu să pliacă așea norocul, cit să-i răspundză la céle multe, de cére omul. Sen<eca, *De ira*>, 3.

39. Faptele céle ini-moasă pe bărbat și <pe> drepti poita cea sfîntă îi rădică. Sem <= Silius Italicus>, Carte I.

2 mai înainte K/mai înainte de 30 de ani bărbatului B// 3 fiații B, fétéi D,K/de ai C, *lipsește* K/căsătorească B] insoare K// 4 iar K/după cîa C/vrémia B// 5 ședea C,K, șidea D/ii căuta o lună să șadză în divan și să-ș aleagă B// 6 intru]in K/cé fiailu B, ce felîu K/ari vrîa B// 7 vreri-ari B, vrere-r C, vrear-eri D]dacă vrea K/besé-recă B, beserici C, beserică D, biserici K// 8 au la ostaș B/au să neguțitorească pre maré B// 9 hrana B// 10 ce]care B/au învățat B// 11 fiail B,D, fel C, felîu K/a priimi K// 12 intru aceia K/acéla B/viața K// 13 petriace B,C/trebue D// 13-14 adevărat au fost bună K/fiailul B, felîul C,K// 15 viații B/vrémia B// 16 nici K/prețu B, préț C, preți K/nu sint B,K] sint D// 17 domni B/véchi B// 18 avîa B/den C,D// 20 filosof D/Aristoatel C// 21 Artaxerxes B/Menand B// 22 athinéilor K/prefericit B, preafericit C, preferecit K// 24 corinthenilor B/au avut dascal K// 25 și pe Dago B, și pre Dagol C/feciorilor B,D]lipsește au dat K/și pre Hilon feciorilor lui K// 26 Epaminondas B// 27 svetnic B, svétnic C, sfetnic K/Ahilevs K// 28 Omir K// 29 ostenéilor B,K, ostenialelor C/Hiron]Fenic K]lipsește sau Finic D,K]Fenic C// 30 Epi-roatelor B, Epirotilor K/tarantinilor B,D, tarentinilor C// 31 istornic K/Artemon B/căruța B,D,K// 32 Attic B// 33 lipsește sulită K// m. 38 lipsește D// 35 Ptolomei C]lipsește nu D// 36 cei mai aleși B] cei mari K// 37 Țării K/Greciaști B// 38 lipsește de B/trimițînd C,D, trimețînd K//

f. 156^v

jidovi. Chir, împăratul perșilor, cel ce au răsturnat acel mare Vavilon, au avut dascal pre Pitarh. Octavie Avgustu, al doilea împărat romanilor, între alți dascali au avut pre 5 Palimon filosoful și poetic foarte vestit. Traian împăratul au avut dascal pre Plutarh, carele nu numai la copilărie l-au învățat, ce și carte au scris la dînsul pentru cîrma sa și a republicii. Dentre puține acéste pilde carele am 10 arătat și dentru altele multe, carele a le număra, le părăsăscu, au putut să vadză domnii vacului nostru cîtă de mare grije au fostu domnilor celor din vacul de demultu, ca să dea feciorilor săi buni și învățați dascali.

15 Și măcar voi, domnilor și cei mai aleși, ce sinteți acmu, că așea socotiți de voi, cum și cei vechi de dînșii au fostu, de ați lua sama ce lucru i-ar fi rădicat pre dînșii la atîta mărire și ce lucru li-au agonisit lor nume vécinic! 20 Că oamenii aleși lauda numelui său nu prin desfătări, care din răutăți au cunoscut, ce prin ostentială, caré pentru bunătățile au rădicat, au agonisit. Și acéste nu dentru altele, fără numai că părinții lor buni și aleși dascali, 25 cînd au fostu copii li-au dat și că pre lîngă sine mari slétnici au avut.

Laertie, *De viața și obiceiurile filosofilor* și Bocatie, *De niamurile dumnădzăilor*, spun că au fostu obiceiū la filosofii Athinei ca nice 30 unui filosof nu să cădea a învăța în școală pînă n-ar fi arătat întîi dovadă întru învățăturile fisicăi și ethichii. Că era la greci véche tocmală a nu să cădea în școala Athinii să între om rău, nice să cădea acolo a vorbi 35 vreun cuvînt rău, nice a slobozi filosofului neînvățat a învăța acolo. Iară odată, din tîmplare, strîngîndu-se filosofi mulți de la Olimb,

40. Nice dănăoară, învățătura moale a bunătății nu iaste. Seneca.

41. Nime, tot într-o vréme, nu poate agoni si vaste mare și mare odihnă. Fabius Quintilianus, *Dialo gus de o ratoribus*.

42. Nu iaste de față cuvios, ce ce folosește îndelungat de folos să să socotiască. Dio <Cassius, Liber 41>.

43. Cu greu iaste a ținia ce ai apucat, de nu vei osteni. Plinie, <8, *Epistola*, 14>.

44. Cinstea fără avuții lască> pre om la céle de pe urmă. Avuția fără de cinste nu folosecu îndelungu. <Ronsard, 8, 221.>

1 împăratu K/cel ce|carile B|| 2 acel mare|marele K/pe C,D,K|| 3 Pitarhu B/al doile B,C,K/impăratul B,C,K|| 4 romanilor| Rîmului K|| 5 Palemon B,C,D,K/poiatic C/lipșeste foarte B|| 6 lipșeste dascal B/pe K/carile B|| 9 Dintru B,K|| puțin acéștia B, acéste puține K/acéștea C/care B,K|| 10 dintru B|din K/care B,K|| 11 părăsesc K/ să vadză|védia B/a vacului B|| 12 cită|cît K/grijă D|| 12-13 domnilor vacurilor celor vechi, ca să dea ficiilor B|| 13 den D/ficiilor D|| 14 dascali buni și învățați K|| 15 macari B, macar K|| 16 ce| carii B/sinteti C,K, sinteț D/acum K/așa K|atita B|| 17 aț lua B,K|| 18 i-au rădicat K/măriria B|| 19 li-au agonisit C, le-au agonesit B|| 20 oamini D/său|lor K|| 20-21 pren 1-2 D/desfătare C,D/conoscut D|| 22 osteneală B/care B/bunătăți K/lipșeste au rădicat K|| 23 au agonisit B/acéștia B,D/dintr-altele B|| 24 lipșeste numai B|| 23-24 și dintre acéste fără numai părinților buni dascali și aleși K|| 25 le-au dat B, li-au dat C|| 26 sine K/au avut sftnici mari K/mare B/svetnici B|| 27 Laertie spune K/viața D, viața K/obiceaurile B,K/lipșeste și obiceiurile D|| 28 Bocaties B, lipșeste K/de neamurile domnilor B/dumnezeilor K/lipșeste spun K|| 29 obiceiū C, obiceiū K/Athinii B,K/nici K|| 30 filosof strein B/cădia B|| 31 p(î)nă întîiu n-ar fi arătat dovadă întru B/nu ar fi arătat K|| 32 și ethicăi B, și a ethichii K|| 33 cădia B|| 33-34 a întra în școala Athinii om rău, nici să cădea K/Athinie B/vorovi K|| 35 vrun B/nici K|| 36 iar K|| 36-37 Iară odată, poate fi din întimplare, strîngîndu-să B/den C,D|| 37 întimplare K/stringîndu-să D,K/Olimb B|| m. 39 lipșeste B|| m. 43 și 44 lipșesc D||

între alți filosofi athinei a prăvi au venit
oarecare, de moșie thevan, bărbat, precum
s-au arătat pre urmă, întru filosofia de fire
și de obiceiuri preainvățat, careli vrînd să
5 să zăbăvască în Athina fu ispitit și de multe
feliuri de lucruri întreat, între care întrebări
acestîa i s-au aruncat:

Întîi, întrebîndu-l ce pricină ar fi răutății
în femeie, dîndu-i-se ei din bunătatea firii
10 rușine, nice dănăoară, dzice, nu-i femécia rea,
fără întru multă slobodzenie și (urmînd-o pre
dînsa) lipsă rușinării.

A doa, întrebîndu-l cu care lucru să strică
cei tineri, stricăcîunile, dzice, întru cei tineri
15 pricina iaste a șaderii fără lucru și spre a face
rău, îndestulare și a dascalilor de carii să
silescu spre a lucra dreptu, lipsa.

A triia, întrebîndu-l ce ar fi de să înșală
bărbații înțelepți de-a tocma cum greșăscu
20 și cei neînvățați, nice dănăoară, dzice, nu să
înșală omul cel înțeleptu, fără de la omul
acela al căruia cuvinte să par bune, iară
sfaturile (și faptele) sintu réle./

f. 157 A patra, întrebîndu-l de cine ar trebui să să
25 feriască omul mai multu, nu iaste, dzice,
între oameni vrăjmași mai mare decît acela
carele véde la tine ciale ce să nedejduia să
le aibă el.

A cincea, întrebîndu-l căci (prea) mulți
30 domni prea bine ari începe și foarte rău ar
sfîrși, pentru acéia încep bine, dzice, domnii,
căci mintia iaste bună, iară rău obîrșăscu,
căci nu-i nime care i-ari țînîa întru slujba lor.

A șeasa, întrebîndu-l căci ar fi așa de mare
35 neplecarea domnilor, pentru mulțimia acelora,

45. Muerile sintu așezate la marginea celor buni și celor réle. Sallustu <= Saresberien-sis Policraticus>, 8.

46. Créște aburule cu slobodzenie. Seneca, <De ira, 2, 21>.

47. Cuvintele bune și faptele réle pre cei înțelepți, ca și pre cei nebuni, îi amăgescu. Ada<giu>.

48. Nice dănăoar<ă> nu faci dreptu, carele crede curund. <Arbiter Petronius>.

49. De multe ori începăturili lasă, iară firșiturili scurtiază. Tertul<ianus>.

50. Crescu răutățile cu vréme. Senec<= Symmachus>, 3, 13.

1 *lipsește* athinei K/a privi au venit K]au prăvit viind D]au vinit C|| 2 *lipsește* de moșie K/thevan preinvățat bărbat K|| 3 pe B/filosofi de firia B/de fire] firii K|| 4 obiceiuri K/pria-
invățat B, preinvățat K/carele C, care K|| 5 zăbovască B|| 6 fialiuri B, feliiuri C,K/fu
întreat B|| 7 acéstea C, aceste K|| 8 Întîi] B|| 9 fămée B, fimée D]muere K/din-
du-i-să B,C,D,K/bunătăția B,C, bunătate D|| 10 rușine B/au răspuns: niciodată nu iaste
muerea rea K/nice dănăoara B/făméia B, fiméia D]ria B, rrea C|| 11 multa B/slobodzanie
D]fără *paranteze* D,K/urmîndu-o K|| 12 lipsa B,C,D,K|| 13 Al doile K]2 B|| 13—15 să strică
cei tineri, au răspuns: pricina iaste în cei tineri ședere fără lucru K|| 14 stricăcîunile D||
15 este B, iaste C]șederii B, șiderii D]și a spre face B]lipsește spre K|| 17 silesc K]spria B/
drept B|| 18 Al treile K]3 B]ce ar fi de] de ce D|| 19 înțelepți B]întocma K]greșescu
B,C, greșesc K|| 20—21 și cei neînvățați, au răspuns: niciodată nu să înșală cel înțeleptu,
fără numai de la omul K|| 20 nice dănăoara B|| 21 *lipsește* omul¹ B]înțelept B|| 22 al cărué C, a
căruia K]cuvintele B, cuvintele C,D,K]le par bune K]iar K|| 23 *fără paranteze* B,D,K]sint
B,D,K]riale B|| 24 Al patrule K]4 B]ari trebui B|| 25 ferească B, feriască C]mult C]nu iaste
dzice] au răspuns nu iaste K|| 26 oamini D]vrăjmaș B,K|| 26—27 acela care véde acélla la
tine B|| 27 care K]cele K]nădăjduia K|| 29 Al cincele K]5 B]lipsește prea B, *fără paranteze*
D,K|| 30 pria bine B]ari înceape B,C, ar începe K]toarte]pre K]ari firși B|| 31—32 ar sfîrși,
au răspuns pentru acéia încep bine domnii căci mintea iaste bună K|| 31 *lipsește* dzice B]dom-
nii dzice D|| 32 minte B, mintea C]iaste C]iar K]obîrșesc B,C]săvirșesc K|| 33 nu-i]nu iaste
K]nime]nimine K]carii B]i-ar ținea K]întru]în K|| 34 A șeasa C, A șeasa D, Al șeasele
K]6 B]așa K|| 35 neplecarea B]neplecare domnilor au răspuns pentru mulțimea acelora
carii K|| 35 mulțimea C]după mulțimia, *adaogă între paranteze* adecă sint mulți B||

dzice, carii cu îmbunăturile sale vatămă și pentru împuținarea acelor carii, grăind cele adevărate, folosescu, adecă puțini sintu de cei ce folosescu cu graiul său.

- 5 A șeptia, întrebându-l căci cei vechi au fostu așea de înțelepți, iară a vacului acestuia oameni sintu așea de nebuni, căci, dzice, a celor vechi grije era numai a înțelepți, iară a acestor de acmu numai o grije iaste: (a 10 apuca) a avia.

A opta, întrebându-l căci în curțile domnilor și a celor mari ar eși atîtea de mulți răi, căci, dzice, stăpînește acolo desfătarea și să liapadă sfatul.

- 15 A nooa, întrebându-l căci mai mulți a viețui neodihniți și foarte puțini carii ar petrece viață lină, nime, dzice, nu-i neodihnit, fără acela ce rîhniște cele streine, iară ale sale puțin le socotește.

- 20 A dzécia, întrebându-l cu ce sémne s-ari putea cunoaște cîa aproape perire a orașului, nice dănăoară, dzice, nu trebuie a să tème de periria orașului, fără acolo unde sintu cei tineri blăstămați și cei bătrîni răi.

- 25 A unsprădzécia, întrebându-l cu ce lucru s-ari păzi orașul, nu poate, dzice, să piară orașul întru care să face dreptate sărăciar, tiranii să pedepsăscu și cumpăna și măsura întru bucate (și-ntru cele de vîndzare) și 30 peste toate unde să află groznică învătătură celor tineri și puțină lăcomie celor bătrîni.

Acéstea mai cu multe cuvinte le spune Afer istoricul, Carte 10, *De lucrurile athineilor*. Ce mie cuvintele filosofului puține mi să par,

- 35 iară, socotélele prea multe. Nice pentru altă pricină nu s-au cădzut a mărturisi aicia istoria aceasta, fără cît să tocmăscu la așădzămîntul meu răspunsul cestu de pre urmă, unde dzice

51. Nice dănăoar<ă> limpede lucru și curat, din turbure, nu iase, Sen<eca>, *Clum<= De clementia>*, 2, 3.

52. Apucă, stringe, ia, moștinește trebuie să s<e> părăsască. Martial, 8, tran?

53. A să erta celor tineri să poate, iară celor bătrîni nu să poate. <Titus> Liv<cius>, Carte 2.

54. Așea trebuie copilul să să chivernisască, ca și frie să le punem și cu strămurările să s<e> deștiapte. Sen<eca>, *De mincie>*, 2, 21.

1 saale B// 2 împuținaria B/acelora K, a celor B/care B/céle]acélie B// 3 folosăscu B, folosăsc C, D/sintu B, sint D, K// 4 cei]acée B/folosăscu B, C, D/său]lor K// m. 45 lipsește D// 5 A șapte C, șaptele K// 7 B// 6 așia B, C, așa K/de preînțelepți și iară B/iar K/acestue C// 7 oamenii C, K, oamini D/sint B, D, K/așia B, C, așa K/căci dzice]au răspuns căci K/dzice celor D// 8 grijea K/iar K// 9 acmu K/grijă D/iaste K// 9—10 o grije numai au a apuca și a avia B// 10 fără paranteze numai a apuca K/lipsește a avia K// 11 Al optăle K/8 B// 12 ari eși B/atîția B, atîța K/căci dzice] au răspuns căci K// 13 stăpînaște C, stăpînea D/desfătare B/leapădă B// 15 A noa C, D, Al noaile K] 9 B/măi mulți oameni B, K/ari viețui B, a vieții K// 16 ari petriace B, ar pitriace D// 17 viață D, viață K/nime dzice] au răspuns: nimine K/nu-i neodihnit] nu iaste odihnit K/fără numai acela B// 18 ce] care B, K/rivnește K/cele K, célie B/iar K]și B// 19 socotiaște B, C// 20 A dzéce C, Al zécile K] 10 B/ce]cia B/s-ari putia B, s-ar putea K// 21 cunoaștia B/cea aproape] B/perirea cea aproape K// 22 nice dănăoara dzice B]au răspuns: niciodată K// 23 perirea C, K/sint B, D, K// 24 răi C// 25 A unsprădzéce C, D, Al unsprăzécile K] 11 B// 26 s-ar păzi B, K/nu poate dzice] au răspuns nu poate K/să piară K// 27 întru] în K/dereptăția B, dreptatea D, K// 28 pedepsesc K// 29 lipsește și-ntru cele de vîndzare D, fără paranteze K]și întru B, K]unde și peste B// 30 învățătura B, K// 31 lăcomia B, K// 32 Acéștia B, Acéste K/măi multe B/cuventia B// 33 istoricul K/Cartia B/athinilor K// 34 cuventele B// 33—35 Ce mie mi să par puține cuvintele filosofului, iar K// 34 par B// 35 socotialele C, socotélele D, K/pria multe B, pre multe K/nici K// 36 mărturisi B/aice K/historia B]istoricul K// 37 fără-cît B/așădzămîntul B, C, K// 38 cestu]cest C, cel K/cestu mai de pre urmă D/pe B//

că toată viața republicii întru aceasta stă, de vor fi domnii carii ari răsipi lăcomiia celor bătrâni și învățătura a dascalului copilăriei. Învață ispita că de nu să vor lega dobitoacele, 5 sau de nu să vor îngrădi sămînăturile, nice dănăoară nu să va culége pîinea coaptă. Care s-au pus pentru să arăt că de pururia să va tîmpla între orășeni gîlceavă și price, de vor părăsi părinții, copiilor, dascali buni de carii/ f. 157^v 10 s-ar țînă întru slujba sa și să să înfrînédză de acei învățatori înțelepți de carii s-ar și certa. Nime nu va apăra că nu trebuie sabiia, oricît ar fi de oțâl bun făcută, să nu să ascută. Într-acesta chip și copilul: pînă iaste în 15 vîrstă copilăriască cîteodată, măcar fără de vină, trebuie certat.

Adevăr, nu știu, domnilor și cei mai mari oameni, pre cine adunați la sfat cînd va să naște voaă fecior și acelaia îl dați otcîrmui- 20 toriu și învățătoriu. Că nu om întru bunătate ales, ce prea bogat; nu prea învățat, ce prea neștiut; nu plecat, ce amestecătoriu întru toate trebuie alégeți. Și așa pre fiul vostru nu celui ce multu vrédnic, ce celui desfrînat 25 văduz că-l dați pre samă. Iară eu încă vă mai aduc aminte, domnilor și cei aleși, ca să nu lăsați pe credința acelora pre fiii voștri, carii ochii mai multu la agonisita sa, decît minția la slujba voastră radzimă. Că unii ca aciia, 30 după ce să îmbogățasc, că s-ari alége domnii răi dintru învățătura lor nu le-i cu rușine.

Nice să cugete domnii că ar fi puțin lucru de vor fi ori fericiți la alesul învățaturii lor, ori de n-or fi; că oricarii dentru acei oameni 35 mari <carri> întru aceasta să află nebăgători de samă, mare și grea hulă agonisésește și pen- tru să nu-ș acopără neștiința trebuie să să

55. Mare oarecare lucru iaste a învăța; a să învăța, adevărul n-are grije. <Grigorie de >Nazian<z, Orations, 7>.

56. Darurile bunătății le apucă rahna spre cîinste. Veghet<ius>, 2, 3.

1 viața K/răpublicii D// 2 ar răsipi K// 3 învățătura dascalului D// 4 dobitoaciale B, dobitoacile K// 5 de nu s-or îngrădi B// 6 nice dănăoară]niciodată K/după culége adaos între paranteze strînge B/pîinea B,K, pîinea C, pine D/Care că s-au pus B// 7 de pururea C, di-a pururea K// 8 întîmpla K/orășiani C/între paranteze și price B,C, lipsește D// 9 părăsi B// 10 s-ari țînă B, s-ar ținea K/infrînédze B// 11 de acei]de aice acei D/invățatori buni și înțelepți D/invățătoriu K/ințelepți B/s-ari și certa B// 12 Nime K/apăra]zice K/sabie B,C,D,K// 13 ori din cît de bun oțâl ar fi făcută K// 14 Într-acestaș D, Într-acest K/adaos ulterior chip C/iaste C,K// 15 vîrsta copilărească B/macari B, macar K/făr-vină B, fără vină K// 17 Adevărat K/lipsește mai B// 18 oamini D/cînd să naște B, cînd vi să naște K// 19 fecior B,D/fi dați otcîrmuitori B/ocîrmuitoriu K// 20 ales întru bunătate K/bunătatea B// 21 priă ¹⁻³B// 21-22 nu pre cel învățat ce pre cel neștiut K// 22 prea neștiut] pre neștiut D/și nu plecat K/intru]în B,K// 23 îl alegeți B, alégeți C,K/asa B,C, așa K// 24 nu acelve B/ce]ce-i B, ce iaste K/vrednic C,K/cialui B// 25 văd că îl dați K/că-i daț pe samă văduz B/Iar K/încă] de iznoavă B/lipsește mai B// 27 credința C/pe fii B// 28 sa] lor K/mîntea C,K, mîntil<e> B// 29 radzimă B,K/aceia B// 30 îmbogățascu B/s-ari allage B, s-ar alége C,K/domni K// 31 dentru C,D] cu K/nu le-i]nu li-i B,C, nu li iaste K/rușine B// 32 Nici K/să nu cugete domnii D/cugete B// 33 fericiți K/invățaturii lor] învățătorului B// 34 nu vor fi K/care K/dintru B,K/oaméni B, oamini D// 35 cari C// 36 gria B// 37 acoperia B//

feriască de acela ce-i iaste viața cu prepus și poftele-i sintu fără măsură.

- În curțile domnilor, după socotiala mea, slujba dascalilor nu așa ca alte slujbe iaste
- 5 să să ariate; adecă care slujbe să dau, ori din rugăminti, ori cu banii lor, ori cu neînțelepciune, sau cu priiateni și nice slujba aceasta, ca un dar pentru slujbă, nu trebuie să să dea. Așjidiria nice vreun sol întru țări streine,
- 10 sau vreun hatman pre oști mari de să va face, sau căci va agonisi daruri multe și mari în curția împărătiască, nu trebuie să să socotiască pentru acéia vrédnic a fi cela ce ari învâța feciorii celor mari și i-ari îndrepta. Că pentru
- 15 să fie hatman, vrédnic, oricare a fi om tare și norocos, agiunge-i; iară să fie dascal și îndreptătoriu trebuie să fie cu bunătate împodobit cum și cu inima păciuită.

- OTCÎRMUITORILOR ȘI DASCALILOR DOMNILOR,
20 CARIU UCINICI AU, PREA MARE PAZĂ SĂ AIBĂ TREBUE CA TINERII DEN VÎRSTA TINERÉȚILOR SĂ NU IASĂ RĂI. OSĂBIT DE LA ACÉLE PATRU RĂUTĂȚI TREBUE TRAȘI. CAPUL ACESTA VRÉDNIC IASTE SĂ-L CINSTEASCĂ PĂRINȚII ȘI
- 25 FECIORII SĂ ÎA AMINTE. CAP 18

- Barbișarii cei vestiți și știuți întru céle gréle și cu grije rane și bube nu numai fumuri și pliașturi, pentru să deșchidză rani[ni]le și bubele, ce și liacuri curățitoare și-npotriua
- f. 158 30 aprinsurilor lecuitoare cătră célelalte[adaog că de-a tocmă nevoiță trebuie de la acea fragedă carne de aprinsurile céle mai gréle a feri, cum și rana a griji (cea putredă) ca să să vindice. Într-aceasta chip drumetii (sau călătorii)

1 ferească B, feriască C/de acela a căruia viața iaste cu prepus B/ce îi iaste K/iaste C/viața D, viața K// 2 poftele-i sint D, poftile îi sint K/sint B,C/fără-măsură K// 3 socoteala mă B/mea]me C,K// 4 așa B,C, așa K/altele K/iaste C,K// 5 arate B,D, arete K// 6 rugăminte K/bani B/lipsește lor B/neînțelepciuni B, neînțelepciunea D// 7 priatini C, prietini K/nici K// 8 dia B// 9 Așjidiria B, Așjidirea C, Așjidere K/nici K/nice căci B/intru]în K/țar B, țari C,K// 10 vrun B/pe oști B,K, pre o<ști> D// m. 55 și 57 lipseșc B// 11 multe, mari B// 12 curte B, curtea C, K/impărătească B// 12—13 nu trebuia pentru acéia să să socotiască vrédnic a fi care ari învâța B// 13 acéia K/vrednic C,K/ar învâța C,K// 14 ficiorii B,D/i-ari îndrepta B, i-ar îndrepta K// 15 vriadnic B, vrednic C,K/oarecare B// 16 agiunge-i C, îi agiunge K/iar K/îndreptătoriu și dascal B// 17 triabue B/bunătatea B, bunătate K/împodobitu B// 18 lipsește cum și B/păciuită C]pacinică K// 19 ante tilu Cap 12 B, Cap 18 K/ocîrmuitorii și dascalii K// 20 ucenici B,C,D, au ucenici K/pria mare B/trebuie să aibă K// 21 triabue B/din B,D,K/tineriațelor B, tineriațător C, tinereților K// 22 osebit B/acelia B, aciale C, acele K/patru]pentru B// 23 traș B// 24 vrédnic C,K/iaste vrédnic care să-l citiască B/iaste K/cinstiască C]citiască D// 25 ficiorii B,D/să ia K/amintia B// 26 célia B, ciale C// 27 grija B, grijă D, grijé K/rane sau bube K// 28 pleasturi B, pliașturi C, pliașture D// 28—29 deșchidză și să sleiască ranele și bubele céle de treabă, ce și leacuri B/ranele C,K/bubale D] și împotriva B, și-nprotiva D, și împotriva K// 30 aprinderilor B]adaos ulterior cătră cialelalte C, lipsește K/celialalte B, célelalte D// 31 că întocma K/acia C, acéia D/fragidă B// 32 aprinderile K/ciale C// 33 fără paranteze K/carne cea putredă K/putredi B/lipsește ca K// 33—34 ca să s<ă> tământiască și să să vindece B// 34 vindece C,D,K/lipsește sau călătorii K, fără paranteze B//

57. Și celor neștiut a li să da din dar coroaună diprinde. Alig <= Arbitor Petronius>.

1. Céle necunoscute a pofti a le ști, înțelepciunia lui iaste. Casiodorus, 8, 33.

2. A lua aminte a să însămma lucrurile céle réle, foarte lucru bun iaste. Plut<= Plautus, Trinummus>.

fi videm grijlivi a întreba cu nevointă calia pînă a nu purcede pe drum, ca să nu aibă rîpi și ponoară și dialuri mari, sau trecători strîmte, sau păduri grele și cu grije de tilhari; 5 de carele cine are grije de înțelept iaste a-l socoti. Că pentru mulțimea primejdiilor în lume nice ce pofteste fără griji a avea nu poate, fără acolo unde acmu cunoaște grijea (în caré a încăpea și a cădea ar putea).

- 10 Acestea potriviri acolo radzimă ca să arăt că nu iaste îndestul ca otcîrmuitorii și învățătorii domnilor și a celor aleși să cunoască cu ce știință, cu ce obicéu, cu ce învățatură și cu ce bunătate sintu să să împlă (și să să învețe) 15 ucinicii, ce așjiderea mai cu mare pază trebuie a le cunoaște cu ce lucruri de la răutăți și de la obiceașurile ciali precelnice să-i depărțiadză. Că copacii cînd sintu mici și tineri mai multu cu séciria să tae ramurile și crângile 20 céle dese, decît cu coșciugile în carele să culeg poamele.

- Ciia ce multe lucruri de preț scump duc și poartă și ciia ce îmblîndzăscu caili cei frumoși, precum pun toată nevoînța ca să iasă 25 în buestri, luți și giucăuși și gata la frîu, iară mai multu să nevoescu să fie blîndzi și priialnici, întii să nu dobîndiască vreun nărav rău; că dobitocul neîmblînzit (și nelin), prea mare nebunie va avea acela ce-l va socoti cu 30 preț. Care lucru fiind așa, precum să véde că iaste așa, întreb acmu: de vréme ce călăreții a oamenilor celor mari năravurile calului, care iaste dobitoc, silescu să le îndreptédză, cu cît mai cu multă nevoînță trebuie a

3. De nu vei potoli răul, născîndu-să, crește fără măsură de mare. <Philo, De decalogo.>

4. Céle ce cresc cu scăde, trebuie mai de sirgu tăiate. Cas<si>o<corius>, 5, 38.

5. La început trebuie să <ce> socotiască céle ce aduc scăde.

1 vediam B, vedem C, vedem K/grijlivi|cu grije K|și cu nevoînță K|calea C,K|| 1-5 cale p(i)nă nu a purciade pe drum (pe cale) adecă avia-va rîpi grele, văi ponoaroase, trecături strîmte, munți de tilhari fără grije, drumuri întoarse, de care B|| 3 dealuri C|| 4 strîmte D|griji D|| 5 de care K|griji B|de-nțelept D|de înțelept trebuia socoti B|iaste K|| 6 mulțimia B, mulțime C,K|| 7 lumia B|nici K|nice pohteste D|griji B, grije C,K, griji D|a avia B|| 8 acum K|cunoaștia B, cunoaște C|grije K|| 9 fără paranteze K|care B,K|a încăpia B|a căde D|ari putia B|| 10 Aciastia B, Aceste K|protiviri D, adaos ulterior potriviri C, lipsește K|radzimă B,K|| 11 nu iaste C,K|ocîrmuitorii K|| 12 lipsește și a K|cu cia B|| 13 obicéuri B, obiceai C, obiceai K|| 14 bunătatea B, bunătate K|sînt B,D,K|împle B,D, umple K|fără paranteze K|învêta C,D,K|| 15 ucinicii C,D,K|paranteza după uen(i)cii B|așjiderea B, așjiderea D, așjidere K|cu mult mai mare pază (și griji) B|| 16 cunoștia B|lucru B|| 17 de la obiceașuri și de la răutățile cele precelnice K|céle precelnice B|precelnice|pre cele nice D|depărtează K|| 18 Ca copacii D|| m. 1 lipsește D|cînd] cit K|sînt B,D,K|| 19 sécerea C, sécirea K|crengile K|| 20 desă D, désă K|coșciugurile K|coșurile B|care B,D,K|| 22 Ciia ce|Carii B|Ciia ce poartă multe, multe lucruri de preț scump și ciia ce îmblînzesc K|scumpu B|| 23 cei ce D|carii B|frumoși și-i învață B|| 25 iuți giucăuși B|| 25-26 la frîu și la pintini, iară cu mult mai mare nevoînță fac pentru să fie blîndzi B|iar C,K|| 27 prielnici D,K|dobîndiască B|| 28 lipsește și nelin D,K|după nelin adagogă ce îndărăpnic (și spărios) B|pria mare B|| 29 avia B|cela ce îl va socoti K, acela care îl va socoti B|| 30 așa K|| 31 lipsește că iaste așa K|este B, iaste C|așia B, lipsește D|întreb|întrebu-te B|acum K|vrémia B|ce|că B|| 32 călăreții oamenilor K|omenilor B, oaminilor D|calului|calului C,D|| 33 iaste K|silesc K|îndreptédză B, îndreptiadză C|| 34 cu cît mai multă B||

sili dascalilor, de sintu buni, ca să nu ȳa domnii cei tineri vreo ȳntinare de r ut ti mai rea? Că nu at ta folos den toate bun t tile care ȳnv t , c t  sc d re dintr-o răutate, ȳn car  cad adese
5 ȳau copii<i> ( i nu să ceartă de dascalii).

 i măcar că lucrurile c le proaste, de la carile sintu datori chivernisitorii  i dascalii pre ucinici a-i depărta, sintu multe, iară patru r ut ti sintu al se, din carele de să va
10 ȳns mna vreuna, sau de să va defăima ȳntru oarecar  domnul, foarte grea certare agonis ste pov tuitoriu  sau dascalul de care să ȳnv t  domnul acela. Că după pravila  i obiceiurile oraşului, tot furtuşagul  i paguba viii
15 făcută de dobitoace trebuie să dea samă vii rului ce ȳaste pus de paza viei.

ȳntii, dar, a ea să ȳnfr niadz  dascalii limbile ucinicilor c t pre dînşii nice cu şagă, nice fără şagă, a vorbi minciună să nu suf r : că
20 nemică mai grozav nu-i vreunui om de cinste, decât a fi plecat spre minciună; nemică mai
f. 158^v de lepădat  i mai de gios lucru nu-i, decât a fi bogat la minciuni.

Merula, Carte 5, *De chesari*, spune că ȳntii
25 războiu făcuse Ulpie Traian ȳmpotriva lui Decheval, craul dachilor, carele s-au fostu rocoşit asupra romanilor  i cu războiu f i ş biruis  pre Domiţian, ȳmp ratul romanilor. Că, precum dzice Nasica, că nu at ta desfătare
30 avea R mul ca să biruiască ades, c t  dur re  i sc d re avea odată de c d a.  i a ea, după ce făcu războiu Traian cu Decheval nu numai biruit rămase Decheval, ce prinsu  i legat ȳnaintea lui Traian fu adus. Pre carele ȳntre-
35 b ndu-l Traian de ce s-au rocoşit asupra r ml nilor, carii nice dănăoară pre r ml ni că nu i-ari put a birui şti a, au răspunsu: de nu să pot romanii birui, cum am biruit eu pre Dome-

6. Care crescind sintu cu sc d re, acéle sintu n scindu-să réle. ȳiţer<o, *Disputationes Tusculanae*, 4.

7. N-are acela pricină de graiu căruia a să crede nu i să poate. Fabius Quintilianus, *Voroav<a>* 19.

8. Mărturisirea gr ş lii agiutoriaz  spre uşurarea ert rii. Sem<machus>, 3, 11.

1 sili K/sint B,D,K/bună B/nu ia K// 2 ȳntinar  K/ȳm tur  B/mari B// 3 din B,K/toatia B// 4 sc d ria B/dentr-o C,D, dintru o K/r ut tia B/după răutate adaogă ȳntre paranteze bun t t li D/care B/adias<e> B, ades  D,K// 5 ȳau K/ȳau copiii după dascalii B/fără paranteze D// 6 macari B, macar K/ȳntii dar, m car c  lucrurile D/c lia B, ciale C// 7 careli C,D, carii B, care K/sint B,D,K// 8 ucenicii C,K/ucenicii s i B/sint B,D,K, sintu C/iar K// 9 aliase B, al s  D,K/den D/care B,K// 9-11 de s  va ȳns mna, sau de s  va def ima vr una ȳntru oarecare B// 10-11 ȳn oarecare domnu K/gr a B// 12 ȳipseste sau B// 13 pravilele B/obiciaurile C, obiceiurile K// 14 furtuşagul B/viei D// 15-16 s  dia sam  vierul care s-au pus la paza viei B/vierul K/ȳaste K// 17 dar  B/aşia B,C, a a K/ȳnfr neadz  B,K, ȳnfr nedz  D/ȳimbele K// 18 ucenicilor B,C,D,K/c t/ȳincit K/nici ¹⁻²K// 19 minciuna B/s  nu suffare B, s  nu-i sufer  D,K// 20 nimic  D, K/vrunui om de cinstia nu-i B/nu-i] nu iaste K// 21 minciun  B/nimic  K// 22  i mai gios D/nu-i]nu iaste K// 24 chesar B/ȳntii B// 25 f cus  D,K, f cu B/Ulpec D/ȳmpotriva D,K// m. 5 ȳipseste B,D// m. 6 ȳipseste D// 26 dachelor D,K/carile B// 27 r coşit B,K/f i ş B,K, feţiş D// 28 Domichian B, Domeţian C, Domeţian D,K// 29 c  nu]cu nu A/desf t ria B// 30 avia B/ades  K/dur ria B, durere K// 31 sc d ria B, sc d re C/avia B c dea C,K/aşia B,C, a a K// 33 r mas  B,C, D// 34 ȳnainte B,K/carile B// 35 de ce s-au]c ci s-ar fi B/r coşit B/romanilor B// 36 carii]cari l<i> B// 36-37 carele şti a că niceod t  pre r ml ni ni i-a putea birui au răspuns K/nice dănăoara B// 37 nu i-ari putea C/ tie B// 38 r ml nii B/Domichian B, Domechian C, Domichiian D//

țian, împăratul romanilor? Răspuns-au Traian împăratul, împotriva a tot cerului, dzice, greșește Decheval, carele biruind pre un împărat socotești că ai fi biruit pre romani. Că pe
5 vrémia ce au aședzat Romil Rîmul au aședzat dumnedzâii ca de s-ari tîmpla să să biruiască vreun împărat în războiu cu acéia să nu să socotiască că s-ari fi biruit împărăția Rîmului.

Cu mare de mirat laudă înaltă istoricii cu
10 vintele lui Traian, cu care au arătat nebiruită a fi împărăția Rîmului. Iară după moartia lui Decheval și după ce s-au stînsu, pentru greșealele lui, crăiia lui, Dachia, (unde iaste acmu Țara Moldovii cu Bugiagul și cu Țara
15 Româniască), Traian împărat au luat pre un copil a lui Decheval în curția sa să-l criască și să-l învețe carte ca, de să va alége bun tînărul, să-i dea lui stăpîniia acéia pentru rocoșitură. Că era pravilă în Rîm (prea véche)
20 că orice piiarde tatăl pentru rocoșirea lui, acéiaș feciorul, aflîndu-să întru priință, răs-cumpăra. Deci Traian, fiind în grădini la primblare, au vădzut pre copilul lui Decheval cu alți copii romani, întrîndu într-o grădină
25 pentru poamele; care lucru nu iaste de mirat, că nu mai mari scădere în pîine lăcustile, de cum copiii, întrînd în grădini, în poame fac. Și întrebîndu-l mai pre urmă împăratul pre copil de unde ar vini, răspundzînd copil
30 că au venit de la școală, unde învăța la ritorica și audzîndu-l împăratul că spune minciuni, știind că au venit de la poame, pre carele vădzîndu-l a fi copil minciunos, atîta s-au

9. Oriunde să află milostiviria giudecății, acolo are loc rugă-minte. Fabcius Quintilianus, 17, cap 5.

10. Mulți împărați norociți au schimbât cu răsipa. Vat <= Boetius, 3, De consolatione philosophiae, 4>.

11. În robie a cădea, din stăpînie, greu lucru iaste. Sen<eca, Thebaida>, 4.

1 căruia răspundzînd Traian B|| 2 lipsește împăratul D/împotriva D|| 1-3 Au răspuns Traian împăratul zîcînd: împotriva a tot cerul greșești Dechevale K/ciarul B|| 3 greșaiți Decheval B, greșești Dechevale C/caril<e> B/pe B|| 4 socotiaști B|| 5 vrémea C, vréme K/ce au aședzat D/jcare au zidit B/Romul B, Rom K/au așadzat dumnedzâii D/jfu aședzat de dumnezei B|| 6 dumnezei K/că K/să tîmpla B, să va întîmpla K|| 7 acéia K/să nu socotească B|| 8 s-ar fi B,K|| 9 Că mare și de mirat laude B/lipsește de mirat K/historicii B, istornicii K|| 10 cuventele B, cuvintile D|| 11 Iar K/După moartia dară lui B/moarte C,K|| 12 lipsește și D/după cia C/s-au strînsu]să stînsă B|| 13 greșialele C, greșalile K/greșalile stăpîniia-lui, adecă Dachia B/și crăiia K/crăiia lui Dachia, pentru greșalile lui D/Dachia C,K/jfără paranteze K/unde iaste C,K, unde-i D|| 14 acum K/Țara Moldoviei K, Moldova B/Bugeacul B, Bugiacul C,D/lipsește cu ²B,D/Țara Rumânească B, Țara Munteniască K|| 15 împăratul D|| 15-18 Traian precum era domn foarte milostiv, pre ficiorul lui Decheval, care rămăsiase micșor, îl luă să-l aibă în curte și să-l înviațe, ca de va eși om bun tînărul B|| 16 curtea K|| 17 înveță C, înveță D,K/alliage C/tînărul bun K|| 18 lipsește lui B/stăpînire acéia K|| 19 pentru rocoșitură] cu răcoșitură pierdută B/priavéche B, fără paranteze K, lipsește D|| 20 că de pierdia orice tatăl pentru rocoșiria lui B/piiardea C, pierdea D,K/rocoșire K|| 21 acéiaș K/feciorul B,C,D|| 22 le răs-cumpăra B/Deci] Și așia B/grădină K|| 22-23 fiind pentru primblaria în grădinil<e> lui Vulcan au vădzut pre ficiorul B/preumblare K|| 24 întrînd B,C/întru o K/în oarecare B|| 25 poame K/lipsește lucru B/nu iaste K/de mirat]mirare B|| 26 mare K/scăderia B/scădere fac lăcustele în pîine K/pîini B,C,D/lăcustele B,C, lăcusteli D|| 27 copii B, copiei D/fac în poame K|| 28 întrebînd C,K/lipsește mai B/pe urmă B,C,D,K/lipsește pre copil B|| 29 ari vini, răspundzîndu copilul că ari vini B/de unde vine, au răspuns copilul cum că vine K/răspunsă D/copilul C|| 30 au venit]vine D/la ritorică K]retorica B|| 31 și audzîndu-l împăratul B,C,K/impăratul audzîndu-l D|| 32 știindu-l B,C/știindu-l că vine D,K/pre care B/și K|| 33 vădzîndu-l B,C, văzînd K/minciunos B,D,K, minciunos C/

aprinso de mînie cît de tot îl făcu strein de a să
 înturnare la stăpîniia tătîne-său și lipsit. Că
 gîndind multă vrême Traian asupra acestui
 lucru, așa de la solii cei streini, cum de la
 5 sfetnicii săi rugîndu-l ca să-ș mute socotiala
 cea iute, căci multe poroncescu domnii cei
 mînioși, iară după ce să dezmîniee părăsăscu,
 [și] dzise Traian: de ar hi fostu Decheval, tatăl
 acestui copil, domnu adevărat, nice viața și
 10 stăpîniia nu ș-ar fi pierdut, nice de atîtea ori
 pre mine și împărăția nu ar fi adus în grije./
 f. 159 Ce că tatăl fiind minciunos și feciorul lui neade-
 vărat. Ce i-aș da stăpîniia lui, foarte nedireptu
 lucru ar fi. Că și mie și mumei noastre Reptei
 15 prea mare rușine ar fi, fiind Roma muma ade-
 vărului, de ar da țară feciorilor minciunii.
 Acetîia și Traian li-au grăit și cu feciorul lui
 Decheval s-au lucrat.

Marco Avriile, al șeptesprécilîia împărat
 20 a romanilor, doi feciori au avut: pre cel mai
 mare, anume Comod, vrut-au tată-său să-l
 lépede de moștinire și pre cel mai mic, Velissim,
 să-l lasă pre urma lui prea tare poftiia. Care
 lucru nu numai socotise, ce și la ivală prea de
 25 multe ori grăia; că cu greu să tréce ce să rîh-
 niăște cu mare poftă. Și așa, oarecare sfetnic
 bătrîn și de casa împăratului, eșind amîndoi
 întru o dzi din curte, au grăit cătră dînsul:
 miru-mă de tine, doamne, prea (luminate)
 30 nălțate, căci lepădînd pre feciorul cel mai mare
 vei să faci pre urmă-ți moștinitoriu stăpîniei
 pre cel mai mic, fiind amîndoi feciorii tăi, ne-
 dînd ție dumnezăii mai mulți. Că a bunilor
 părinți datorie ăste a certa pre fiii săi, iară
 35 nu să cade a-l lepăda den moștinire. Căruia

12. Prea multu poate
 mîniia cia dîntii, Tacit,
Her <= *Historiae*, 1.

13. Și a greși <a> omu-
 <ui> ăste și a erta
 <a> păcrintelui. Fabius
 Quintilianus>.

1—2 atîta aprinzîndu-să Traian atîta de mîniia, cît de tot dintru înturnaria la stăpîniia
 tătîne-său îl făcu lipsit și strein B|| 1 cît]încît K|| 2 înturna K/stăpînire K|| 3 vrêmia
 B|| 4 așa B, așa K|| 5 sviatnicii B, svetnicii C, sfteticii K/rugîndu-să K/socoteala B|| 6 cea]
 acia B/căci]că K/poroncescu B, poroncesc K|| 7 cei mîniiați B/după mîniiați adaos între
 paranteze și aprinzîndu-să B/iar K]care B/după cia C/lipsește să B/dezmînie C,K/pără-
 sesc K|| 8 și așa Traian dzisă B/dzisă C,D,K/de ar fi B,K|| 9 nici K/viața D, viața K/și]
 nici K|| 10 stăpînire K/nici K/atîte B,C,D|| 11 în grija nu ar fi adus B/grijă D|| 12 că]căci D/î-
 indu B/minciunos B,C,D,K/feciorul B,D|| 13 de aș da D/stăpînire K/nedreptu C, nedrept
 D,K|| 14 ar fi]aș face K/Romii K|| 14—15 Că pria mare mie cum și îmmei noastre Roa-
 mei, rușinia și fără calia ar fi B|| 15 Roama B/muma]îmma B|| 16 țară feciorilor D, stă-
 pînire feciorilor K]țări fiilor B/minciunei C, minciună K|| 17 acéste K/lipsește și D,
 K/le-au grăit B, li-au grăit C/lipsește cu K/feciorul B,D|| 19 Avrelie B/al șeptesprădzécelea D, al
 17 B, al 17-le C|| 20 ficiori B,D]după avut adaos din care B|| 21 Comod B/au vrut K]vria B/
 tatăl său K|| 22 leapăde B/din moștiniria B, den moștenire C,D, din moștenire K/lipsește pre
 K/Verissim B, anume Velissim K|| 23 voia să-1 lasă pe urma lui K/pe B/pria tare B/pohtiia D||
 24 socotisă B,D,K]prea]pre B,K|| 25 că pria cu greu să triace B|| 26 rîhnéște C, rîvnéște K/
 pohtă D/așia B,C, așa K/sftetic B,K, svetnic C, sftetic D|| 27 și pria de casa lui Marco
 Avrelie împăratului B|| 28 într-o dzi D]într-una de dzile B/den C/curtia B, curté K/au
 grăit]așia grăi B|| 29 mă mir B, mă mier K]priaînălțate B, preînălțate D/lipsește luminate
 B,D|| 30 lipsește nălțate K/feciorul B,D|| 31 vei] voești K/să face K/pre urmă-ț B, lipsește K/
 moștenitoriu B,C,K, moștenitor D/stăpîniei]împărăției K|| 32 feciorii B,D|| 33 nedîndu-ți ție
 dumnezei B, nedîndu-ți dumnezeii K/bunelor K|| 34 datorîia B,K]este B, iaste C,K]pre fii sei
 B,pre fiei săi D/iar K|| 35 din moșteniria B, din moștenire C,K, den moștenire D/Cărué C, K||

Marco Avriile răspundzi<n>d au dzis: de ai fi filosof grec precum ești oroșan roman, și cât ȳaste de dulce dragostea de feciori de a-i ȳntȳlege, nu de feciorul meu cel lepȳdat den 5 stȳpȳnie, ce de mine, carele ȳl liapȳd pre dȳnsul pre cale, ȳ-ar fi milȳ. Cȳ tȳnȳrul ce ar pȳiarde abiȳa de ȳntȳlege, iarȳ eu, tatȳl, scȳdȳerea care-i aduc lui plȳngu. Cȳ, adevȳr, nu ȳaste astȳdzi 10 tatȳ ȳn lume așea de cumplit care ar lovi pre feciorul sȳu (cum dzic) cu latul sabiei, nu ari avea mainte el durȳre dentru inimȳ, așea ca cȳnd ar pȳtrunde cu sabiȳa trupul sȳu. Pre 15 dumnedzȳii nemuritori ȳntru acesta lucru mȳrturisescu cȳ fac ce n-aș vrea sȳ fac și dau ce nu aș vrea sȳ dau și ȳau ce n-aș vrea sȳ ȳau. Cȳ atunce acela stȳpȳnul și socrul meu nu pentru altȳ pricinȳ mi-au dat mie ȳmpȳrȳȳia, fȳrȳ cȳ niceodatȳ n-au aflat ȳntru mine min- 20 ciunȳ; și eu pentru acȳia liapȳd pre ficiorul meu din stȳpȳnie cȳ nice dȳnȳoarȳ ȳntru dȳnsul adevȳrul n-am aflat. Cȳ nice ȳaste cu cale ca ȳmpȳrȳȳia carȳ ȳmi ȳaste mie datȳ pentru cȳci eram adevȳrat sȳ sufȳr a face moștinatorȳu minciunos. Cȳ mai bine ȳaste pre fecior a-l 25 lepȳda den norocuri, decȳt a face scȳdȳere ȳntru cinstea tatȳlui.

Dentru acȳste doaȳ pilde vor lua aminte chivernisitorii și dascalii domnilor și a oamenilor aleși, citȳ grije le trebuie a avea pentru sȳ nu iasȳ 30 minciunoși tinerii pre carii sint puși mai mari, care trebuie a pȳzi ca nice cu șaga-ș cevaș aducȳnd, nice fȳrȳ șagȳ a rȳspunde, sau vreun cuvȳntu a grȳi sȳ nu-i sufȳrȳ pre dȳnșii; cȳ prin șagȳ ȳn copilȳrie grȳind minciuni, cu 35 deadinsu, fȳrȳ șagȳ, la bȳtrȳnȳtȳ a minți de- prind. Așjȳdȳrea, pre ucenici sȳ-i feriascȳ de

14. Mai multu patrie decȳt copiilor sȳi trebuie a da sfat. Iustin, Cartea 41.

15. Preafrumoas<ȳ> tocmalȳ ȳaste ȳn domnu a minții și a limbi Mamert<inus, Panegyricus Maximiano Augusto>.

1 rȳspundȳnd dzise B|| 2 orașian K, lipșeste B|| 3 este B, iaste C,K/iaste dulce D/dragostia B, dragoste K/ficiori B,D|| 4 ȳntȳlege B/ficiorul B,D/din C/din stȳpȳniȳ B/de ȳmpȳrȳtie K|| 5 care B,K/leapȳd B/pe B|| 6 m(i)lȳ B/ar pierde B,C,D, K|| 7 debiȳa B/de ȳntȳlegia B, de ar ȳntȳlege B/iar K/scȳdȳeria B, scȳdȳere K/caria ȳi aduc B, care aduc K|| m. 13 lipșeste B,D|| 8 plȳng B/adevȳrat K/nu iaste C,K/astȳdz B|| 9 lumia B, lumȳ K/așia B,C, așa K|| 10 ficiorul B,D/lipșeste cum dzic D, fȳrȳ paranteze K/sabiȳii B/nu ari avia B, nu ar avea K|| 11 mainte]mai ȳnainte D,K/lipșeste el B/durȳria B/dintr-inemȳ B, din inimȳ K/așia B, așa K|| 12 ari pȳtrunde B/sabie K|| 13 Pre dumnedzȳii C, Pre dumnezeii K]Cu dumnezeii B/acest K/mȳ mȳrturisȳscu B, mȳ mȳrturisesc K|| 14 nu aș K|| 14—15 vrȳa ¹⁻³B/nu aș]n-aș D/ȳau B,K/n-aș]nu aș K/ȳau K|| 16 atunce] Antonie B/stȳpȳnul meu și socrul meu D|| 17 mȳ-au dat C/ȳmpȳrȳtie B|| 18 fȳrȳ cȳ]ce pentru cȳ K/niciodatȳ K/ȳntru]la K|| 19 acȳia K/leapȳd B, lepȳd K/feciorul C,K|| 20 den C,D/stȳpȳnire K/cȳci niciodatȳ K|| 21 adevȳr K/nu am aflat D,K/nici K/iaste C,K|| 22 care D,K/iaste C,K|| 23 moștenitorȳu B,C,K, moștenitor D|| 24 minciunos B,D,K, minciunos K/iaste C,K/ficior D, ficiorul B|| 25 din B,D,K/nȳrocuri D, norociri K/scȳdȳeria B|| 26 cinștia B|| 27 Dintru B,K/aciastia B, aciastea C/amintia B|| 28 oaminilor D, oameni B|| 29 grijȳ D/avia B/lipșeste pentru K|| 30 minciunoși B,C,D,K/sint B,D,K, sintu C/puș B|| 31—32 nici ¹⁻²K/șaga ¹B,K/vrun B,D|| 33 sufere B,K|| 34 pren D/minciunȳ B,C|| 35 deadinsul B,K, dedinsul D/deaninsul C/bȳtrȳnȳtia B, bȳtrȳnȳtȳ C|| 36 Așjȳdȳerea C,D,K/Așjȳdȳeria ȳnvȳȳtorii pre ucenici sȳ-i fereascȳ B/ucenici D,K/feriascȳ C||

- f. 159^v jocuri, ca din copilărie a fi hîrjătari/să nu să deprindă. Că mare sâmnu iaste de să va prileji, deși pre dînșii și stăpîniia va piiarde domnul, de să va deprinde den tineri ani a avea
- 5 dragoste la hîrjătărie. Dentru ispita care iaste dascal neînvățat, cu rîhna jocului iaste boală care, precum mărturisește Seneca, în chipul dulăului turbat iaste, carele de va mușca pre cineva odată (de nu va face de sirgu liac) pînă
- 10 la firșit rămîne turbat, așea cît turbăciuniă îi aduce moarte. Nice în zădar hîrjătării cei pierduți să asamănă cînilor turbați; că pre cîți trag întru tovărășiia sa, pre toți îi aduc întru scăderia cinstirii și norocurilor.
- 15 Să tîmplă de multe ori că între aciia de carii mai multu sint datori a avea grijă chivernisirii, prea sintu neștiuți și fără de tocmală. Adecă căci pentru odihna gîndului ucenicului oarece vrême le lasă să îmble slobodzi la hîrjătărie; care nice copiilor a face, nice a slobodzi dascalilor nu li s-au cădzut. Că socotiala acelu rău iaste că acela carele la copilăriia sa îndrăznește a lua, iară la vîrsta de bărbat trebuie a să tême și haina și epîngeoa să nu o
- 25 apuce.
- Și pentru să mă mai zăbăvăscu aciia să cercu mai multu acestu rău, aședu și mărturiseșcu: cînd jocul hîrjătărescu feciorii domnilor și a celor mai aleși nu trebuie a socoti,
- 30 sau mai multu, sau mai puțin, agonisita aceluia, ce pierdzarea. Că, dară, ce lucru iaste mai fără cale și încă ce-i mai plecat și mai nevrédnic, decît de a-ș apăra jocul lor să nu-l facă? Că nu trebuie înfrînați copiii de la
- 35 joc pentru bani<i> cari-i pierdu, ce pentru răutățile carele culeg (și obicēia réle ce le învață).

16. Greșala necertată fără hotar deprinde a crește. Adag<iu>.

17. Și jocurile fac sâmință de răutăți. Ovid<ius>, <Tristia>, 2.

18. Și-n cele prea mici răutăți încep carii vin la prea mari răutăți. <Bernhardus>.

19. Den curălușe, furul, de la o vrême și pungi fură. Adag<iu>.

20. Deprinderea îndelungată mai putlarnică decit firea iaste. Filo, <De decalog>.

1 den C/a fie hîrjetari să nu deprindă B/hîrjetari C,K/să nu deprindă D,K// 2 iaste K// 2—3 prileji]tîmpla B// 3 deși]că și K/stăpînire K/pierde C,K// 4 din B/den tineri ani]din tineretă K/avla B// 5 dragostia B/hîrjetării B,K/Dintru B]Din K/iaste K// 6 rahna B, rîvna K/iaste C,K// 7 Sineca D// 8 turbatu B/iaste C,K/carile B, care K// 9 fără paranteze D,K/de sirgu și de pripă leac B/sirgu K// 10 sfîrșit K/turbatu B/aștia C, așa K/cît]încît K/adaos ulterior turbăciuniă C, lipsește K// 11 moartia B/Nici D]Nu K/hîrjătării B, hîrjetarii C,K// 12 pierduț K/să asamă<nă> K/cînilor D]dulăilor B/cînilor celor turbați K// 13 cît B/ii trag K/sa]lor K/tot]acēia B// 14 scăderea C/scăderia cunoștinții, cinstirii și norocurilor B// 15 intracēia B// 16—17 sint¹⁻² B,D, sint¹C, sintu²C// 16 sint mai mult K/a avea]avia B/grije B, grijea C, K/chivernisitorii B// 17 sint prea neștiuți K/pria B/fără tocmală B,K// 18 căci]că K// 19 oarece]orice K/le]il K/umble slobod K/hîrjătării B, hîrjetării C,K, hîrjătării D// 20 nici¹⁻²K// 21 socoteala B/celu K// 22 iaste C,K/lipsește că B/care B/copilărie B/lipsește sa B// 23 îndrăzneaște C/iar K// 23—27 a lua puțin, iară la vîrsta de bărbat nu să tême a apuca mult. Și ca să mai zăbăvăsc mai mult aciia și să mai cerc B// 24 și epîngeoa D, lipsește K// 26 zăbovăsc K/aici C, aice D,K// 27 acîast B/irău C/aștia B, așa K// 28 mărturiseșcu K/cînd]că B/hîrjetoresc K/hîrjetării a ficiorii B/ficiorii D// 29 și a celor aleș B]și a oaminilor aleși D// 30 lipsește mai¹⁻² B/sau mult sau mai mult, sau mai puțin B/agonisita B// 31 aceluia ce pot aduc pierdzare B/pierdzare C/lipsește dară K/iaste K// 32—33 ce iaste mai neplecat și încă mai nevrédnic K// 33 nevrédnic C/de]den B// 34 copii B// 35 jocul lor K/care piard B/perd B// 36 care B/carele le culeg C,D/fără paranteze D,K]și obicēiurile care să învață B/obiceae C, obicēiae D, obiceaiurile K/lipsește réle K//

Lui Octavie, al doilea împăratul Rîmului, unuia dintre împărații cei mai fericiți, carii pînă în dzua de astăzi au fostu întru cele prea multe bunătăți ai lui, un lucru s-au fostu 5 prilejit, carele s-au părut a fi lucru rău; căci avea dragoste mare din copilărie la mince; care lucru nu numai s-au hulit, ce i s-au și poroncit să să părăsască. Că, precum dzice, Carte a doa, *De pravilă*, cînd să însămna 10 împăratul de vreo răutate de obște, slobod și cu îndrăznilă să-l huliască. Deci Octavie, pentru acia vină hulindu-să în divan, așa să fie răspunsu să ceteste: Foarte pre strămbul astăzi mă purtați, părinților adunați, împie- 15 dicîndu-mi mie cele ce sintu cuvioase. Că agîunge să fie domnii așa cît să aibă multe pentru să să laude și puține pentru care să să huliască.

Cuvios glas și preavrednic a celui preafnal- 20 țat domnu. Că domnii deprinzindu-se prea gingași și avînd voe prea mare, trebuie a le mulțami pentru faptele careli fac, ales întru bunătăți și cu multu mai multe pentru rău- 25 tățile care n-au.

f. 160 25 Ce să mă întorcu la voroava noastră. Între răutățile acélie carele trag copiii cu hîrjătă-riia din tineretă, acéstia număr că să deprind cu grozăvii și cu minciuni; că banii/cu carii ar giuca a cére de la părinți, rușinîndu-să și den- 30 tr-al său neputînd lua, ce fac alta, fără cît îi caută să fure?

Al treidzăcilea și șease împărat romanilor au fostu Clavdie Lugan, om la mîncare foarte cu măsură, la îmbrăcăminte prea cinsteș, întru ară- 35 tară dreptății foarte cu socotială, într-un chip, precum celui bogat, așa și celui sărac, la arme foarte norocit. Așa nu numai pre goti den Iliric

21. Greșala domnului
cia prea mică, pentru
deșarta cugetare, pros-
timii prla mare să
pare. Ariostu, 17, 92.

22. Prea mare bine
laste, unde nu-i nemică
rău. <Cicero, *De finibus
bonorum et malorum*, 2.>

1 al doilea împărat D|| 2 unue C, unul K/dintre B,D,K/cei fericiți K|| 3 zioa K|
astădz B,K/célie B, cele K, acéle D|| 4 pre multé B/a lui B|| 5 prilejit]timplat B|
care D/care s-au fost părut K/care s-au părut de lucru rău a fi B|| 6 avia B|dra-
gostia B|den C,D/din copilăria lui B,minge K|| 7 i s-au hulit, ce și i s-au poroncit B|| 8 po-
runcit K|| 9 Cartia B, Cartea D/a doai K/de pravile B, *lipsește* K|| 10 de] cu B|vro rău-
tătia B|vreo greșală K/era slobod K|| 11 cu îndrăznelă era în divan să-l hulească B|hul-
iască C|Deci] și așa B|| 12 acia C|ce D|așa B,C|| 12-13 în divan să citește că așa să fi
răspuns K|| 13 citiaște B|Foarte pre]Pria pe B|strămbul B,C,D,K|| 14 astădz B,K|impe-
decîndu-mi D|| 15 cele ce imi sint cuvioasă K|cele B|sint B,D|| 16 agiunge B|*lipsește* domnii
B|așa K|cît]încit K|| 17 pentru care B|| 18 huliască C|| 19 prevrednic B, preavrednic
C,K|priaînăltat B,C|| 20 deprinzîndu-să B,K, deprinzîndu-să D|pria gingaș B, pre gin-
gași K|| m. 22 *lipsește* B|| 21 pria mare B|trebuia B|| 22 mulțemi B|faptiale B|carele C, care B,
K|| 23 bunătate K|mult mai mult C, multu mai mult B|| 24 care nu le au B,K|| 25 Ce că să
mă întorn B|| 26 răutătil<e> B|acel<e> B, acélea C, acéle K|copii B|hîrjătărie B, hîrjătăria C,
K|| 27 den C|tineretă K|copilărie B|acestea C, acéste K|| 28 grozăvie K|| 29 ari giuca B|ciare
B,C|dintr-al său B,C, dentru al său D, dentru al său K|| 31 a să fure B|| 32 Al treiledzăci și
șias B, al treidzăcii și șlase C, al triidzăcilea și șeasă D, al cincizécile și șasă K|împăratul
B/a romanilor K|| 33 Lusan A|| 34 pria cinsteș B, foarte cinsteș D, prea cinstit K|| 35 arătarea
C,K|a arăta B|dereptătia B, dreptății C|întru un K|| 36 precum]cum B|așa B,C|așa K|
lipsește și B|| 37 Așa cît B, Așa cît C, Așa încit K|gotti B|din B,D,K|Iliric B, Iliric C||

i-au scos, ce și războiul făcînd cu nîmții, la 100.000 de vrăjmași au stînsu; fost-au acestu războiul cu nîmții la locul ce să dzice Benat, la șanțul ce să numiia Lugan; 5 pentru acéia i s-au dzis Clavdie Lugan; că deprinsese sfatul romanilor, după faptele, ori de laudă, ori de hulă, a pune porecle domnilor, ori cu cinste ori cu hulă. Avut-au acestu împărat un fecior foarte de-a firea la chip și cu 10 minte mare și la fire ascuțit, iară la cele réle așa de plecat, cît pre cît avea minte, caria i-au dat firea lui cea bună, mai multu giuca în cărți cu alți tineri, decît ascultînd pre filosofii osteniia. De care mirare nu iaste. Că cei 15 ce sint împodobîți cu minte, de va lipsi să nu aibă de cine să să înveță întru bunătăți, de sirgu răutăți a face deprîndu.

Și așa acel tînăr, neavînd cu ce să să mai gioace, au furat din șcatulșca tătine-său o 20 brățare de aur foarte de preț mare, însă cu știria dascalului său. Iară după ce au oblicit tată-său cel priabun, să lepădă de feciorul său și pre dascalul lui au poroncît de l-au tăiat și pre toți feciorii cîți era hîrjătari i-au trimis 25 la izgonire; care faptă tuturor mare frică au adus, că cei buni le socotescu de laudă pedepșale, adăugîndu-le inimă ca să fie mai bună, iară celor răi aduc frică să nu s(e) facă mai răi. Merula scrie, *De chesari*, Carte 10, în care 30 dzice că mai mulți hîrjetari au fostu pre acéia vreme izgoniți den Rîm, decît gotii den Iliric.

Așijderea, trebue nevointă celor ce păzăscu și învață să nu lasă pre copii a fi marghioli, obraznici, desfrînați, nestătători și nerușinați; 35 căci tînărul ce iaste în vîrsta tineretii sale nestă-

23. Fapta pre cea ce-i spurcă, îi arată. Lucan, Carte 5.

24. Cu pediapsa a unuia rău, să infriniadză a mulți răutatea. Tîțero, <In> *Verr*, 3.

25. Cu nestătătoare să micșuriadză cinstea. Tîțero, <Academica, 4>.

1 nîmții B|| 2 o sută de mii K|vrăjmaș B|au fost K|| 3 locul|lacul B|lipsește ce să dzice B|| 4 Benac B, Banat K|ce-l numiia B, ce să numie C|| 5 pentru acéia i s-au dzis lui K|de pe care, pentru izbînda lui i s-au pus porecla B|| 6 deprinsesia B, deprinsiasa C, deprinsesă D, deprinsesă K|faptele B,C,D|| 6-8 după faptele domnilor ori bune ori réle a le pune porecla ori cu cinste K|| 7 poriaele C|| 8 Au avut K|| 9 fecior D|| 9-12 fecior la trup foarte de-a firea și la mintia mare și ascuțit iară la célla réle așa de plecat cît pre cît era mintia care i-au fost dat firea pria bună B|| 9 de firea C,D,K|firé K|| 10 iar C,K|ciiale C|| 11 așa K|incît pré cît K|care C, care D,K|| 12 cea bună C,K|giucînd B|| 13 alți|cei K|asculta K|| 14 ostinea K|lipsește de B|miraria B|nu este B, nu iaste K|| 14-15 Că carii sint B|| 15 sint D,K, sintu C|mintia B|lipsi B|n-aibă B|| 16 învețe B|| 17 sirg B, sirgu D|de sirgu deprinde a face răutăți K|deprînd B|| 18 așa B,C, așa K|neavîndu cu ce să mai gioace B|| 19 au furat K|socoti să fure B|den C|șcatulca B,C|sipetul K|tătini-său D|| 20 brățaria B|de mare prețu K|lipsește însă B|| 21 știria K|Iar K|| 21-22 cu șt(i)re de furtușagul acela și a dascalului; caria după ce oblici împăratul cel priabun B|| 22 tatăl lui K|prea bun C,K|lepădă B|feciorul său D, fecioru-său B|| 23 au poroncît K|porunci B|de-l tăiară B|tăiat K|| 24 feciorii D|feciorii hîrjătari cîți era îi trimisă B|hîrjetari C,K|i-au trimis la izgonire D|i-au izgonit K|| 25 fapte B|au adus|adusă B|| 26 lipsește le K|laudă|lăudate B|pediapsale B, pedepșale K|| 27 adăogîndu-le C,D,K|inemă C|| adăogînd celor buni inemă să fie mai bunî K|ca să să fie K|buni C,D|| 28 iar C,K|| 29 Carte 10 D|Carte 5 K|| 30 hîrjătari B, hîrjătari D|pe B|acea D|| 30-31 au fost izgoniți din Rîm pre acéia vreme, decît gothi din Iliric K|| 31 din ¹⁻²B,D|gotti B|Iliric B|| 32 Așijdéria B, Așijderea C, Așijdere K|trebuia B|lipsește celor B|| 33 ca pre copii să nu-i lasă B|marghiuli C|| 34 obraznici|îndrăzneț B|lipsește nestătători și D|nestatornici C|nerușinoși B|fără rușine K|după nerușinoși adaogă dzic să nu-i lasă a fie nestătători B|| 35 ce] care K|iaste K|în]la K|tinériaței B, tineretăi C, tineretilor K|nestătător C, nestatornic K||

tătoriu la voroavă și la lucru, acela la bătrîneță de tot ce să va strica foarte știut lucru ȳaste. Dzac să nu-i lasă să fie obraznici, căci tinerii carii sintu rāi, obraznici, es pre 5 urmă oameni ȳvrājbitori.

Așjdirea, că nu trebuie să să sufără a fi, dzic, copiii nerușinoși; căci tȳnărul ce ȳaste fără de rușine, să alēge pre urmă om rău și fără ȳnțālepciune. Că mare lucru ȳaste a socoti 10 domnii și cei aleși a avea grijă pentru feciorii săi, ca să-i dea suptu ȳnvățatori ca aciāa carii i-ar deprinde pre dȳnșii a fi rușinoși și lini.

Că nice mitra ȳn cap, nice capul ȳntru umere, f. 160° nice leftu la pieptu, nice schiptru a/mȳnā, nice 15 alaāl ostāșilor carii are ȳntru stāpȳniā sa mai mare laudā nu face craālului, decȳt blȳndețā inimii și lineștea care ȳntru tȳnărul, den tine-rēte, izbucnāște; că ori de ce orȳnduialā ar fi cineva, cinstia care o poartā ȳnaintia sa, la 20 ivalā, multe sēmne ascunsā ȳntru acela des-copār.

Așjdirea, mai pre urmă dzic că prea mare nevoințā să aibā dascalii și ȳnvățatorii dom-nilor ca, dupā ce es copiii din vȳrsta copilāriei, 25 să nu-i sufără a-i videa sau a-i pricēpe plecați spre spurcāciunāa curviei, ce poftelor acelor proaste și grozave a tinerēților să le pue cāpās-tru și liac cu ȳnțālepciunāa a dascalului bun. Că așea ȳaste potrivitā mintia cārni acēstie a 30 noastre, blāstāmate, cȳt prea devrēme bate ȳn ușe; cārui, de i să vor deșchide odatā, de-acii, pȳnā la suflarea cea de pre urmă, a să ȳnchide nu să vor vrea.

Den pomii carii aratā roadā ȳnainte de vrēme 35 și fac frundzā fără roadā, pre aciāa ȳi aștiaptā

26. <Leacul> părăsește de a mai avea loc, acolo unde rāutāțile să fac obicfaturi. Sen<eca>, *Ipistole*, 33.

1—3 la lucru și la voroavā, la bātrȳnēte acela cā să va de tot strica foarte ȳaste știut lucru B// 2 bātrȳniatā C/de tot de să va strica D, de tot să va strica K// 3 ȳaste K/obraznici]ȳndrāz-nitori B// 4 sȳnt B,D,K// 5 oamini D/ȳnvrājbitori și rāscolitori B// 6 Așjderia B, Așj-derea C, Așjdere K/ȳlipsește cā K/nu trebuie să sufiare B/sā sā] sā D,K// 7 ȳlipsește dzic K/copii B// 7—8 ȳaste fără rușine K/ȳaste C/fār-de D/ȳaste fără de]n-are B/allage B/pe urmă B// 9 ȳnțālepciunā B, ȳnțālepciune C, ȳnțālepciunē K/ȳaste K// 9—10 a socoti ȳntru domni și ȳntru cei aleși a avia grijia de feciorii sei B// 10 grijē K/feciorii D// 11 săi]lor K// 11—12 supt acēia ȳnvā-țatori carii i-ari deprinde B// 13 Cā]Cāci B// 13—14 nici ¹⁻⁵K/ȳlipsește nice capul ȳntru umere B/ ȳntre K/leftu]suflet D, suf[le]t K/fla]pe B/chiept C/schiptu C]scripturā D/ȳn minā B,K// 15 care ȳi are B/ȳn stāpȳnire sa K// 16 blȳndēte B, blȳndētea C,K, blȳndeța D// 17 inemii D/liniște B, liniștea C,K/ȳntru]ȳn K/din B,K/tȳneriāte B, tinerētā C,D,K// 18 izbucnēste B,C,K/ari fi C]era K// 19 cinstea K/cārē C/ȳnainte C,K// 20 semne B, sȳmne C/ascunse B// 21 descopere B, descopāru C// 22 Așjderia B, Așjderea C,K/pe B/dzic ca D/prā mare B// 24 cā dupā ce K/copii K/den C// 25 suferia B/a vedea B, vedea C,D,K/priciape B,C, pri-cepe K// 26 sprā B/spurcāciunea C, spurcāciune K]scȳrnāvie B/pohtelor D, poftilor K// 27 gro-zave]grozāvite B/tȳneriāților B, tinerētālor C,D// 28 leac B/ȳnțālepciunā B, ȳnțālepciunea K/ȳnțālepciunāa dascalului D// 29 așia B,C, așa K/ȳaste B,K/ȳmintea C,K/cārni B/aciāștia B, acēștia K// 30 blāstāmatā B/cȳt de prā de devrēme B// 31 ușā D/cāruiā D,K/care B/adaos ulterior de-acii C, ȳipsește K, de cii D/de ci pȳn-la suflaria B// 32 pe B,K// 33 nu vor vrea K/vriā B// 34 Din B,D,K/care B,K// 35 fārā]iar B,K/roada K/acēe B/ȳi așteptā B,K, ȳi aștaptā C//

vara. Așea, dentru cei tineri ce îndată, din copilărie, să dau după curvii, nu iaste de la aciia ce aștepta alta, fără cît că și ei și oricine să va întovărăși cu aciia, cu cît vor mérge mai 5 nainte, cu atîta mai multu să fac răi și depărtați de bunătăți; căci de pururea creștirile răutăților face descriere bunătăților.

Iară ce vom face vâdzind că a mulți părinți le place astăzi, de vor fi mari, iubiți de mueri 10 feciorii lor, ca cînd ar fi împodobiți întru învățatură și în războiu prea vitéji. Și încă ce-i mai rău de toate, că așea dezmiertat țin pre nepoții săi cei făcuți din curvie, ca cînd li-ar fi nepoți născuți din cununia feciorilor săi. Dar 15 ce vom dzice de mume? Mai rușine a spune ce era mai mult datoare să să rușinedze iale a face; care pentru să nu înțăliagă bărbații răutățile feciorilor, le acopăr, nevoescu de hrănescu feciorii cei den curvie născuți și altele, 20 carele trec a le mai scrie spurcăciunile ce izvorăscu den nesocotiala părinților asupra feciorilor săi. Că părinții răi sintu părinți trupurilor, iară vitreg și maștihă sufletelor.

Ce, pentru să sfîrșescu aicia, dzic: ce liac 25 am lua ca să lecuim boala noastră? Adecă de vom videa pre cel tînăr curvariu ce, adevăr, nu altu liac aflu, fără numai focul cel aprinsu, cu pămîntu umăd să să năruiască, ca așea să să stîngă și tînărului rău să-i împiadece 30 mia în care ar vrea să curvască; care doftorie va fi foarte aliasă, că în războiu stînd cu îndrăznire véste agoniséște, iară fugind de răutatea curviei izbîndă face.

27. Curvila, fugînd de dînsa, să biruiaște. Av<gustin>, *Vor<oava>* 150.

1 Așia B, Așea K/dintru B]din K/ce]ca care B/den C// 2 curvie D,K/iaste C// 3 aceia C/aștiaptă D/că și ei] că loruș K// 4 acéia B/miarge B, merge C,K/mai înainte B,C,D,K// 5 *lipsește* mai multu K/mult C/depărtați B,C// 6 de pururia B, di-a pururea K/cristiril<e> B, creșterile C, creșterili D, creșterile K// 7 răutațile K/descriaștere B, descriere C, descriaștere D, descriere K/adaos ulterior bunătăților C, *lipsește* K// 8 Iar K/vâdzîndu B, vâzînd K/că mulți D/lipsește părinți D// 9 plac B/astăz K/adaos ulterior mari C, *lipsește* K/iubeți B,D/muări B// 10 ficiorii B,D// 11 în]la B/prea vitéji]pre virtoși B/Și-ncă D/ce-i] ce iaste K// 12 decît toate B,K/așia de dezmiertati B, așea dizmiertat K// 13 săi]lor K/curvila B/le-ar fi B, le-r fi C// 14 den C/cununiia B,C,D,K/ficiorilor B,D,K/Dară B,K// 15 mume]imme B/mai]mi-i K/rușinia B/a spunia B/rușinedză B, K, rușinedză D// 16 iale K// 17 nu înțăleagă B// 18 ficiorilor B,K, *lipsește* le B/ficiorii B,D// 19 din B,D,K/născuți]făcuți B/altele cite, care trec B// 20 care mai trec a le scrie K/spurcăciunile]scîrnăvile B/ce] care B// 21 din B,K/nesocoteala B// 22 ficiorilor B,D/repeta răi K/sint B,D,K// 23 iar K/vitrig K/mașteh K// 24 Ce]Pe D/Ce ca să firșescu aice B/sfirșăsc D/aice C,D,K/leac B, liac C// 25 Adică D// 26 vedă B, vedea K/curvar B/lipsește ce D/adevărat K// 27 nu alt C/leac B/numai] cît B// 28 humăd B/năruiască] noroiască K/așia B, așea K// 29 împiedice C, împiadică D, împiedice K// 29—30 vrémile B, vrémea C, vréme K// 30 în caré C/ari vria să curvească B// 31 aleasă B// 31—32 îndrăzneală B// 32 iar K/de]din B,C,D,K// 33 răutatea B//

VOROAVA LUI MARCO AVRILIE ÎMPĂRATULUI
 CĂTRĂ CINCI DASCALI A FICIORULUI SĂU, FACE
 PENTRU ALȚI 14 DASCALI, PRE CARI I-AU FOSTU
 ADAOS DASCALI FECIORULUI SĂU; PRE ACIȚA
 5 PENTRU NEVREDNICIȚA LOR I-AU DEPĂRTAT
 DE LA CURȚIA LUI ÎN DZIOA SĂRBĂTORII CE
 SĂRBA EI A ÎNGERULUI. CAP 19/

- f. 161 Măcar priătenilor și a aședza de ce nu
 pociu să mă ferescu și voaă a poronci ce am a
 10 poronci, de nu m-aș strînge de nevoe. Măcar
 de ar fi dumnedzăii și mie întru agiutoriu
 și întru dreptate de vor păzi pre voi. Măcar de
 ar întoarce de la mine și de la voi răul; că
 bărbatului avînd pre dumnedzăii împotriva
 15 mai bine iaste să să ducă cătră cei morți, decît
 între cei vii să să zăbăvască. Adevăr, luîndu-vă
 pre voi cu prea mare nevoiță, cercați cu acela
 cuget ca să fiți dascali fiului meu, lui Comod.
 Pre dumnedzăii cei nemuritori fac marturi că
 20 dentru inimă am durere și rușinarea voastră
 rușine îmi aduce mie și din vina voastră mai
 mari parte vine la mine. Ce într-altu chip a
 fi nu să poate. Că nu să cade a fi așa strîns
 între oameni prieteșug, cît să să socotiască
 25 pentru dînsul la scăderea cinstii. Și așa, pre
 carii preaînțelepți cercu, nu numai să învétă
 pre Comod, ce și să îndreptédză pre acița ce
 viețuescu rău, în curtea mea îi poftiîam a
 avea, într-altu chip de cum vream că s-au
 30 întîmplat vădz; că carii den nebuni înțelepți
 li să cad a fi, acița de-nțelepți nebuni că sintu
 îi vădzu.

Au nu știți că aurul curat în foc curățâniia
 nu-ș piârde? Și a omului înțeleptu înțelep-
 35 ciuniia, într-acestu chip blăstămățiile că să
 ivăscu? Că în cuptoriu să ispitêște curățâniia
 aurului și întru blăstămățiile nebunului să

1. Începăturile întru
 putêrta noastră sintu,
 iar de ciale viitoare
 norocul știe și gîdeacă.
 Seneca, *Ipisto<ia>* 14.

2. Neîndoita lauda meș-
 terșugului iaste pururea
 rodul lucrurilor. *Vecge-
 tius*, 2, *Prof<aja>*.

1 *ante titlu* Cap 13 B, Cap 19 K/Voroava a lui Marco Avrelie B/împăratul D//
 2 a feciorului K/face vorbă pentru K, face și pentru D// 3 patrușprăzece K/care
 D// 4 ficiorului B,D/acéia B// 5 nevredniciia B// 6 curtea C,K/dzua B,C,D// 7
 îngirului B// 8 Macar B,K/priiatinilor C,K/și aședza B/așadza D/di ce D]ce K// 9 nu
 poti B,C, nu pot D,K// 9-10 a porunci ¹⁻² B,K/repêță *marginal* ce am C/nevoae
 B/Macar B,K, Macari C// 11 dumnezei B, dumnedzăii C, dumnezeii K/într-agiutor B,
 întru agiutoriu C, într-agiutor D// 12 și-ntru D/dereptatia B/de v-ari păzi B/Macar K// 13 ari
 întoarcea B/lipsește și C,D// 14 bărbatul D,K/dumnedzăi B,C, dumnezei K/împrotivă
 D,K// 15 iaste C,K// 16 zăbovască K/Adevărat K// 17 pria mare B, pre mare D// 18 Commod
 B// 19 Pre dumnedzăul cel nemuritoriu B/dumnezeii K/lipsește cei D/martur B// 20 dentru B,C]
 din K/duréria și rușinaria B// 21 den C,D// 22 mare B,C,K/vene B// 23 așa B,C, așa K// 24
 priiitensug B, prieteșugul D,K/încît să socotiască K, cît să socotiască C]cît să sosiască B//
 25 scăderea B, scădere K/cinstei B/așa B,C, așa K// 26 pre carii îi cerc preînțelepți K/priaîn-
 țelepți B/nu numai pentru B,C,D,K/învêțe B// 27 Commod B/ce și pentru să înderep-
 tiadză B, ce să și îndreptéză C/îndreptiadză C/acéia B// 28 curtia B/poftiem C, pohtiem D//
 29 a avia B, a-i avea K/vriam B, vrem C/că]ce K// 30 vădzu B/din B,C,D,K/înțelepți
 B, din înțelepți K, de-nțelepți C// 31 cade B,D/pre acéia B/de-nțelepți]din înțelepți B/nebun
 B/sint B,D,K// 33 curățâia B, curățeniia C// 34 pierde B,C,D,K/înțeleptu B/înțelepciuniia B,în-
 țelepciunea C, înțelepciune D, înțelepciunea K// 35 chip]fial B// 36 ispitiaște B/curățeniia B,C//

dovedește înțelepciunea celui înțeleptu? Au nu știți că nice cel preaințelept, între cei preaințelepți, nice cel nebun între cei nebuni că nu să cunoaște? Ce între cei înțelepți că să

5 acopăr cei nebuni și între cei nebuni că să ivăscu cei preaințelepți. Că acolo preaințeleptul își arată preaințelepciunea sa, unde să află toți întru nebunie și singur numai stă neclătit întru înțelepciune. Au nu știți că la

10 ranile cele de grije își arată știința sa bărbierul, în boală deznedejdută meșterșugul său că arată doftorul, la războiu de grije virtutea sa și îndrăznirea inimii sale că arată hatmanul și la furtuni grele ispita sa că arată corăbierul?

15 Într-acesta chip întru prea mare a prostimei bucurii (și veselie) trebuie să-ș aréte cinstea sa preaințeleptul.

Au nu știți că de la inima cea pătimitoare izvoréște în om ascuțirea înțelesului, a minții

20 isteciune, socotiala voroavei dulce, liniștea chipului, curățeniia numelui și dintre toate blîndéția limbii? Că acela agoniséște nume de preaințelept, carele așa agra întru fapte socotitoru pegrîur sine, cum în cuvinte blînd iaste.

25 Au nu știți că de puțin folos iaste a avea limbă grabnică, înțales ascuțit, știință bogată, voroavă multă, scrisoare dulce, ispita multă? Săvai cu toate acéștia vrînd să fiți dascali, de veți fi oameni la fapte răi și desfrînați.

30 Că adevărat, prea grozav lucru iaste împăratului cu deplină bunătate să facă pre acela

f. 161^v dascal|feciorilor săi, carii sintu ucenici marghiuliilor nebune și minciuni giambașilor.

Au nu știți că fiind toți cești muritorii datori

35 spre cinstia vieții pre pămîntu, cu multu mai multu sint aciia legați cu datorie spre cinstia

3. Ce nu ești-să nu te arăți. Feréșt -tel Ovid, 5, *Trăstu*, 14.

4. Ranelor celor mari, mai cu nevoingă trebuie să adaogă lia-curii. Leo, *Ipisto<lia>* 51.

5. La linește fiecare iaste otcirmitorul. Sen<eca>, *Ipisto<lia>* 85.

6. Nemică nu foloséște a mărturisi bunătatea cu cuvintele, și cu faptele a strica dreptatea și adevărul. <Cyprianus, *Sermo de mortalitate*>.

1 dovédiaște C/ințelepciunia B, înțelepciune K/ințelept B// 2 nici K/priaințeleptu B/preințelepți B// 3 nici K/cei nebuni D/cei pre nebuni² K/lipsește că K// 4 cunoaștia B, cunosc D/ințelepți B,C// 5 nebuni ¹⁻²B/și-ntre D/lipsește că D// 6 priaințelepți B/acolo cel K/preințeleptul K// 7 priaințelepciunia B, preaințelepciunea C, preințelepciunia D/ințelepciunea K// 8 singur B,D,K// 9 înțelepciunia B, înțelepciune C// 10 ranele B,C,D/célia B, ciale C/grijă D/că-ș arată B/bărbierul K// 11 boale B/deznădăjdută K, deznădute B// 12 că îl arată K/războiul B,K/grijé B, grijă D/virtutia B// 13 îndrăzneala B/inemii B,D/saale B/du pă arată adaogă între paranteze corăbierul D// 14 lipsește și D/fortuné B/lipsește că K// 15 întru acest D, întru acesta K/pria mare B// 15-16 întru cea prea mare bucuriia prostimii K// 16 bucurie B,C,D/șvăă paranteze și veselie D, lipsește K/triabue să-ș arătia B// m. 3 lipsește B// 17 cinstia B/cel preaințelept K/pria înțeleptul B// 18 inimă B/pățimitoare păciuitoare B// 19 izvorăște B, izvoraste D/ascuțirea B/ințelesului B/isteciune minții K// 20 isticiunia B, isteciunea D/socoteala B/dulci C,D, cei dulci K/liniște B, linește K// 21 curățeniia B,C/dentre C,D// 22 blîndéte B, blîndéța D,K/limbii inimii B/agonisăște C// 23 preințelept B, preaințeleptu C/ințelept K/care B/așa B.C// 23-24 carele iaste așa de socotitoru întru fapte cum în cuvinte iaste blînd K// 24 pegrîur B/cuvente B/iaste C// 25 că|cît B/folos iaste C,K/folosiasțe B// 25-26 a avia limbă grabnică, mintia vioară, înțeles ascuțit B// 28 săvai|macar K/acéștea C, aceste K/vrînd| învățați vrîndu B// 29 veți|ver B// 30 pria grozav B, pre grozav K/iaste C,K// 31 bunătatea B, bunătate K// 32 ficiorilor B/sînt B,D,K// 33 marghioliilor B,K, marghioliilor D/minciuni B,C,K/giambașilor B// 34 acești K// 35 cinstea C,K// 36 sint B,D,K/acéția B/spria B/cinstea C,K//

acéia, carii-ș socotescu șie mai mare știință și carii cu voroava sa socotescu că vor înfri-coșea lumia? Că iaste pravilă prea adevărată că pre faptele cele réle de pururia micșuriadză 5 credința cea cu cuvinte bune.

Și ca să nu vă pară că scornescu ceva, voiŋ aduce voaă aminte cea prea véche pravilă a romanilor, pe vrémia lui Cinna aședzată într-aceasta socotială: cu mai mare pediapsă 10 pentru greșala ce o face la ivală cel învățat, decît pentru furtușagul cel ascunsu ce-l face cel neînvățat, să să pedepsască. O, pravilă driaptă și încă prea adevărată! O, direpții și fericiții romani oroșeni, căci ați fostu află- 15 tori aceștii pravile făcute! Că cel neînvățat nu mai multu decît pre unul cu sabiia pren mînie să-l ucigă, iară cel învățat pre mulți cu pilda cia rrea a vieții ucide. Că precum dzice Plato dumnedzărescul, mai multu cu pilda 20 greșescu domnii și cei învățați, carii o dau (rea), decît (cu vina) și cu greșală care fac. Cu nevoință am luat aminte acestui lucru și nice într-un chip despărțită de acéia ce dzic nu mărturisăscu scriitorii. Atunce au început 25 a să pleca Roma cea nenorocoasă spre răsipă, cînd, izgonindu-să den curția curățeniia porumbului, începu a stăpîni căldura șarpelui. Că nice un lucru nu-i care mai tare ari sirguit domnilor perire, decît socotindu-să a fi plini 30 de oameni învățați, cu carii să sfătuiască și aciia să să afle răi și viclêni.

Cită placere au avut vacul cel vechiu a vedea politiia romanilor, pînă a nu să răsipi cu răscoalele Siliu și a lui Martie, de Catilina 35 și de Lentul pînă a nu să turbura, de Iulie și de Pompeiu pînă a nu să răsipi, de Tiverie și

7. Nu toate ce dzac în pieptu să să arate prin rostu, ce faptele inimii arată lucrurile. Nichitas Acominatus, *Alexandru Comnenul*, Liber 3>.

8. Porumbul fără lifiare să zburlește la minii. Avgustîn, *In Iohannis Evangelium tractatus*, 6.

9. O, cit de cu greu lucru iaste a rămînla binii trainic! Pacatcus>, *Panegyricus*.

1 carii îș socotesc B, K/șie]lor K// 2 carii socotesc că cu voroave lor vor înfri-coșea lumea K// 3 înfri-coșea B/lumea B, K/este B, iaste C/pria adevărată B// 4 pré K, pe B/faptele D/de pururea C, di-a pururea K/micșuriadză B, C, micșurează K// 5 cuvinte B// 6 să nu-m par B/voi B, K// 7 voao C/pria veche B/pravilă romanilor B// 8 pe]pre D, K/vrémia C, vréme K/Cinna] Cincinat K/așadzată D// 9 într-această B, întru această K/socoteală B/pedeapsă B, C, K// 10 greșala B// 11 cel pre ascunsu B/ce îl face K// 13 direaptă B/pria adevărată B/derepții B, dreptii K/oroșeni C// 14 orașiani romani B, orașeni romani K/căci] cîți B// 15 aciăștii pravilă făcută B// 16 nu] și B/sabie C/pren]pen C, D/pen mînia B// 17 să-l ucigă] omoară B/prin mînie să-l ucidă cu sabie, iar K// 18 cia ria B, cea rrea C, cea rea K/viații B// 19 dumnedzărescul B/dumnezeescul Platon K// 20 greșescu B, greșesc C, K/lipsește și D/ care B// 21 rria B/paranteza după și B/fără paranteze ¹⁻²D, K/greșala B, K/carii K// 22 amintia B/acest D// 23 nici K/întru un chip K, într-altu chip B/acialia B, acélea C, acéle D, K// 24 nu mărturisesc K/Atuncia B// 25 răsipă B// 26 cîndu B/din B, D, K/curte B, curtea C, K/curățaniia B, K, curățaniei D// 27 șarpelui B, șarpelui K// 28 nici K/nu-i]nu iaste K/a sirguit B, ar sirguit C, K// 29 plin B// 30 cu care B/să să sfătuiască B, K// 31 acéia B/să să afle oameni răși vicliianitori B/vicliiani C, vicleni K// 32 plăciaria B, plăcérei K/au avut]avia B/véchi K// 33 vedea B/răsipi C// 34 răscoalele B, D, K/Siliu B, Sili K/ș-a lui B/Capilina K// 35 Lintul D/turbura B, D, K/Iulie B// 36 Pompeiu B, C, D, răsipi B//

de Caligula pînă a nu să spurca, de Nero și de Domichian pînă a nu să vicleni. Că mai mulți dentr-acēște domni, măcar că au fostu bărbați aleși și au supus multe stăpînii suptu împărăția lor, iară mai multe răutăți ni-au adaos noaă decît țări ce li-au supus. Și, ce-i mai rău decît toate, că acmu țările stau pierdute, iară răutățile stau neclintite.

De iaste să crēdem lui Livie și altor istorici, oricînd era ce videa în divan, orășenii cei mai bătrîni, așea de cărunți și de cinstiți oameni, așea de ispitiți bătrîni, așea de blîndzi, cît nemică nu era mai de cinste lucru <decît> a prăvi întru dînșii, nemică mai de mirat la voroavă nu să putia cugeta. Iară cine să va ostoi de lacrimi vădzind în locul bătrînilor celor vechi că am stătut tineri limbuți și mîndri, așea de răscolitori și răi, cît și cu scādēria republicii și cu vătămarea orașului sintu?

f. 162

20 Că prea nenorocită țara și adusă la cēle de pre urmă strînsori trebuie să fie/acēia carē să ține întru acea neputincioasă stăpînire a celor tineri, cît să cîarce cum ar vini la viață cu suspinurile a tuturor bătrînilor. Cari crēdem

25 acelora ce grăescu cei bătrîni nu putem să dzicem că Roma n-au fostu muma a tuturor faptelor celor lăudate, precum au fostu de demult Țara Grecească izvorul tuturor științelor, așea cît lucrul grecilor era a vorovi și a

30 romanilor laudă a face. Iară acmu într-altu chip cu nenorociră noastră să lucrîadză. Că Țara Grecească pre toți minciunoșii i-au izgonit la Roma și Roma pre toți cei învățați i-au izgonit la Țara Grecească. Care lucru fiind

35 așea voiu să fiu izgonit cu toți cei învățați în Țara Grecească, decît a petrece cu cei nebuni în orașul roman.

10. Răutățile mai lesne iaste a le pîri, decît a le feri. Vale<rius Maximus>, 9.

11. Necugetarea iaste a virstii cei în floare, iară înfălepciunia iaste a celui bătrîn. Țițero, De bă<trînele>.

1 Neron K|| 2 Domechian C,K, Dominian B/pîu-a nu să hiecliani B|| 3 dintr-aciaște B, dintr-acești D, dintru acești K/domni B/macari B, macar K/c-au fost D|| 4 suppus B/stăpîniri K|| 5 iar K/ne-au adaos B, ni-au adaos C|| 6 ț<ă>ri B, țările K/le-au suppus B, le-u supus C/ce-i ce iaste K|| 7 acum K/țările D,K/iar K/răutățil<e> B|| 8 neclătite B|| 9 iaste K/credem B/istornici K|| 10 oarecînd B/adaos ulterior era C, lipsește K/vedia B, vedea K|| 11 așia B,C, așa K/cinstiș B, cinste K|| 12 așia B,C, așa K/ispiti-ți]istef D/bătrîn B/așia² B,C, așa K/cit]incit K|| 13 nemică D,K|| 14 privi K/nemică D,K|| 15 putea C,K/Iar K/nu să va osteni de lacrimi K|| 16 vădzindu B, vădzind C,D,K|| 17 au stătut B|| 18 așia B, așa K/cit]incit K|| 19 scādēria C, scādere K/răpublicii D/vătămăria B/sint B,D,K|| 20 pre nenorocită B, prea norocită D/ț<a>ră B/cēlia B/pe urmă B|| 21 triabuia B/acea K/care B,K/ținia B|| 22 într-acia B/stăpîniia B/a celor B|| 23 cit]incit K/să să cîarce B, să cerce D,K/ari veni B, ar veni K/viiață D, viiață K|| 24 suspinurile tuturor B,K/suspînării D/credem B,C|| 25 mai bătrîni B/nu putiam B, nu putem K|| 26 muma tuturor K, inma tuturor B|| 28 adaos ulterior Grecească C/științelor C, știinților D|| m. 9 lipsește D|| m. 10 lipsește B|| m. 11 lipsește K|| 29 așia B,C/cit]incit K|| 30 Iar K/acum K|| 31 cu ria nenorociră a noastră B/nenorocirea C,K/lucreadză B,K, lucrîadză C|| 32 Greciască C/minciunoșii B,D,K, minciunoși C/i-au izgonit]la izgoniria i-au trimis B|| 33 pre toți pre cei K|| 34 Cari C|| 35 așia B,C, așa K/voi B, voesc K|| 36 Ț<a>ra B/petriace B|| 37 roman]Roma D,K||

Așea să mă iubască dumnedzăii, priiatenilor, cum am vădzut eu, fiind copil în Roma, un orator a stăpînu-mieu, a lui Andrian, chivernisitorîu curții sale, anume Aristonic, la stat 5 de mijloc și la față uscăcios, a căruia și moșiia nu să știia. Iară era cu acéia voroavă deplin, cît ar hi făcut trei ceasuri voroavă în curte, nime n-ar hi fostu carele ari ațița vro gîlceavă. Că de multe de era cuvios, acela făcia 10 orație în divan, așea ca pre Apolon îl asculta pre dînsul. Și așea Aristonic acela așea de dulce era la voroav(ă), cum și la viață slobod, cît nice un cuvîntu în senat n-au dzis nice dănăoară, care cuvîntu n-ar hi fostu vrédnic să să 15 pomeniască în véci. Și după ce eșie de acolo, nemică, nice dănăoară, nu s-au vădzut el să facă care n-ar fi vrédnic de preacinsteșe socotială. Iară măcar că eram așia cum am dzis și tînăr, iară țiuu minte că a prăvi pre acel filo- 20 sof, rău filosof a tot norodului era urît; căci era decît toate mai rău lucru, nice o nedéjde nu era de îndreptare și așea din dzi în dzi mai multu și mai multu să micșură cinstia lui. Că nime nu-i carele ari agonisi așea de mare 25 véste graifului său, carele cu necurata viață a sa nu ș-ar agonisi mai mare defăimare.

Întreb acmu de voi, priiatenilor, de vréme ce vă socotiți de învățați, oare mai bine, au mai deșchis voiu grăi? Oare mai mic rău ar hi 30 fostu filosoful acela să hie fostu neînvățat și cu viață bună, au învățat mare, cum au fostu la voroavă (și cu viață rea) și cu nume rău să fie? Adevăr, nu poate să fie într-altu chip. Ce de ar fi îndrăznit el de mine a dzice, ce am audzit 35 eu de multe ori de dînsul, ar hi fostu el pricina mie; și de aș fi făcut acéle ce făcia el, m-ar fi îndemnat ca mai bine să mă îngrop de viu, decît așia, cu hulă, precum au viețuit el, să poftescu

12. Mai curund vei fringe, decît vei drége acéle ce au purces în rău. Fab<ius> Quintilianus>, 1, *Episto<la>* 4.

13. Cum poftesti să te aibi, așea viețuiaște. Avgustin, <De vrbo domino in Iohannem, Sermo 43>.

14. A vorbi bine și a viețui rău, nemică nu taste altă, fără cit cu

1 Așia B, Așa K/dumnezei B, dumnezeii K/priiatinilor C, K// 2 fiindu B// 3 stăpînului meu D, K/Andriian B, D, Andreian C/chivernisitor C// 4 anumia B// 5 a căru B/moșiia] patria K// 5-6 a căruia și moșiia nu să știia D// 6 știe B/lar K/acée B, C, ace K/deplină B// 7 cît]incît K/hi] fi B, K/triu D// 8 nimine nu ar fi fostu K/hi]fi B/care B, K// 8-9 ar fi ațităt vreo gîlceavă. Că de cuvios ce era acela ce făcea K/ațița B/vreo B, D/mult B/acela ce B, C, D/făcea C// 10 așia B, așa K/pe Apollo B// 11-12 Și Aristonic acela așa era de dulce la voroavă K/așia 1-2 B/adaos ulterior așea 1C/așia 2C/era la voroavă de dulce B/viață<ă> D, viață K/ncît nici K// 13 sinat D, K/nice dănăoară] niciodată K// 14 n-ar fi B, K/vrédnic C, K// 15 pomenească B, pomeniască C/viaci B, veci K/eșiia B, C, D, K// 16 nemică D, K/nice dănăoară]niciodată K// 17 vrédnic C, K/preacinstită socotială K]mare ocară B// 18 iar K/macari B, macar K/așa precum am zis K// 19 iar K/țin B, K/că privi K// 20 lipsește filosof 2 B, K/nărodului B/foarte urît B, prea urît C, D, K/căce B// 20-21 căci era mai rău lucru dec t toate, că nici o nădejde K/nădejdia B, nedejde C// 22 îndreptare B/așia B, C, așa K/den C// 22-23 lipsește mai multu și mai multu K// 23 micșuriadză B/cinstea C, K// 24 nimine K/nimică D/nu-i]nu iaste K/caril<e> B/ari agonisi B, ar agonisi K/așia B/așa mare K// 25 viaște D/necurată B/viața sa B, viața sa K/viața D// 26 ș-ari agonesi B// 27 Întrebu B/acum K/priiatinilor C, priiatinilor D, K// 28 oari D// 29 voi grăi B, K/Oari D/hi]fi B, K// 30 să fie fostu B, să fi fost K// 31 viață D, viață K// 32 lipsește și cu viață rea D, fără paranteze K/viață K/ria B// 33 Adevăr]Adevărat K/ce]că K// m. 13 lipsește B// 35 hi]fi B, K/pricină B// 36 acélia B, acelea D/făcea K// 38 așa K/cu hulă]hulit B, K/poftesc B, pohtesc D//

în Rîm a viețui. Că nevrédnic ȳaste acela carele
între oameni să petriacă, a căruia cuvinte unii
le laudă, iară faptele toți le hulescu și liapădă.

- Cel întii dictator în Rîm au fostu Tit Larghie
5 și cel întii povățuitoriu de călărime Spurie
Cassie. Și de atunce, de la vrémea acelora
carii întii otcîrmuia acia diregătorie, pînă la
f. 162^v Sila și la Iulie, carii întii/să apucară de tirănie,
415 ani au fostu, în care toată vréme nice un
10 cuvîntu prostu grăit de vrun filosof și nemică
vrédnic de hulă lucru să să fie făcut nu cetim.
Că de ar fi priimit Roma altele, caré înfloriia
pre acéia vréme, nevrédnică s-ar fi arătat de
acéia véste și laudă. Că nice poate fi ca să să
15 otcîrmuiască bine cei supuși, de vor viețui cei
învățați, carii îi otcîrmuescu, desfrînați.
- Așea să aibu cu bine pre dumnedzăii, așea
să mă socotiască de om bun, cît de cîte ori mă
socotescu cu gîndul meu, așea acéllia ce li-am
20 cetit pentru Roma, cum acéstia ce acmu le
vădzu cu ochii nemică altă nu pot, fără a géme
pentru céle trecute și a plînge pentru cîaste de
acmu. Că vădzu precum atuncia să bătia
oștile, poronciia numai cei bătrîni. De sintu
25 ani ca să fie roadă tînără vădzu; așea de bine
stăpîniia domnii, cum de bine asculta cei
supuși. Așjidirea vădzu ce ȳaste mai de mirare
tuturor, în cîtă volnicie și dragoste petrecia
cei învățați și preaînțelepți, în cîtă plecă-
30 cîune și ură viețuia cei neînvățați. Iară acmu,
fiindu-ne dumnedzăii poate fi împotrivă, îm-
potrivă lucruri videm pre acéste vremi răsipi-
te, cît mai nu știu, oare mainte să plîngu
bunătățile și faptele céle putiarnice a celor
35 morți, au răutățile și neștiința cestor rămași?

gura sa a să pedepsi.
Prosper, Sen<eca>, Av-
gust<in>, 6.

15. Ți să cade ție cins-
tea ce o porți cu nume-
le, cu obicéturile să o
isprăvești. Cassiod<o-
rius>, 1, 11.

16. Nemică mai încolo
nu va răminea, ce ar
adaoge vacul cel de pre
urmă obiciaurilor noa-
stre. Iuvin<al>, Sa-
t<ira> 1.

I nevrédnic iaste C,K/Care B|| 2 petreacă B/a cărue C/cuvente B/unii săvai le laudă B|| 3 iar K/
și leapădă B, și le liapădă K|| 4-6 lipsesc D|| 4 Cel ce întii K|| 5 povățuitoru C/călărimea
B|| 6 Casie K/atuncia B/vrémia B, vréme C,K|| 7-8 adaos ulterior întii otcîrmuia
acia deregătorie pîn-la Sila și la Iulie, carii întii C|| 7-9 întii să apucară de tirănie,
acia întii otcîrmuia acea deregătorie pînă la Sila și la Iulie 415 ani K|| 7 deregătorie
B|| 8 Silla B/Iulie B|| 9 au fostu]fură B/adaos ulterior toată C, lipsește K/vrémia B/nici
K|| 10 vreun K/adaos ulterior filosof C/nimică K|| 11 vrédnic C/vrédnic lucru de hulă B,
lucru de hulă vrédnic K/să-1 fie făcut B/fie]fi K/nu citim B/ăupă citim adaogă slobedzîm
că B|| 12 care B|| 13 pe B/vrémia B/nevrédnic B/nevrédnică C, nevrédnic K/că s au fi
arătat B|| 14 acéte B, acea K/véste]virstă B/nici K|| 15 otcîrmuiască C/suppuși K|| 15-16 de vor
viețui desfrînați cei învățați carii îi otcîrmuescu K|| 17 Așia 1-2 B,C, Așa 1-2 K/Dumnedzău
B, dumnezeii K|| 18 socotească B, socotiască C/cit]că K|| 19 așia B,C, așa K/acél B, acia-
lea C, acéle D,K/ce]care B/le-am citit B, li-am cetit C, li-am citit D|| 20 aciaste B, acéstea C,
acéste K/ce]care B|| 20-21 ce le văzu acmu cu ochii K|| 21 nimică D,K/alta B,K/nu poate
B/giame B/plîngé K|| 22 céllia B, ciale C/plînge]jeli K/pentru] de B/aciaste B, céste C, ace-
ste D, acéste K|| 23 acum K/văd K/atuncea C, atuncea K/bătea K|| 24 poronciia B,K/bă-
trîni B/sint B,D,K, sintu C|| 25 așia B,C, așa K/bine-i asculta B|| 27 suppuși B/așij-
diare B, așijderia D, așijderea K/váz B/iaste C,K/miraria B|| 28 volniciia B/petrecea C,K||
29 priăntelepți B/plecăcîuné B|| 30 Iar acmu K|| 30-31 Iară acmu poate fi fiind Dumnedzău
împotrivă B|| 31 dumnezeii K/împotrivă D,K|| 32 lucruri împotrivă K/împotrivă D/vediam
B, vedem C,D, vedém K/pe aciaștia vrémi răsipite B/aciaste C/vrémi K|| 33 cit]încit
K/mainte]mai înainte K|| 34 céllia B, cele C,K/puternice C,K|| 35 acestor rămași D,K||

Că nice un mijloc nu era de a părăsi a nu măr-
turisi bunătatea celor buni și nice un hotar
nu era să să facă a nu huli răutatea celor răi.

O, cât de dulce lucru era a prăvi acéle vacuri
5 vestite, iară împotrivă, acmu, cât iaste cu
durére și cu rușine a prăvi, așa pre filosofi
desfrînați, cum și pre tineri îndărăptnici și
fără zăbală, care a tot Rîmului scădere, cum
și a toată Italiia sintu vătămare și rușinare.
10 Că oamenii răi, cu mulțimă răutăților supără
republica și cu lipsa bunătăților răsipescu
moșia. Ce, pentru să dzic acéștia de iznoavă,
priiatenilor, 415 ani ni-au trăit noă fericia
și atfa de multu au înflorit Roma, pînă cînd
15 ș-au ținut cinstia întru fapte și credința în
cuvinte. Și cel prea mare bine a ei au fostu
căci de cei buni avută și de cei răi săracă era.
În scurtu, norocos nu să poată numi orașul
carele ari mulți oroșeni, ce acela ce are puțini
20 răi.

Ce să viu la lucrul meu mai aproape. Pentru
acéia am socotit să vă slobodz pre voi, căci
vădzindu-vă eu că în dzioa de sărbătoare a
îngerului, fiind față sfatul, nu v-ați arătat
25 prea păcuiitori și lini, cât ochii tuturor s-au
întorsu spre vorba voastră, decît spre acéia
ce sau le făcea, sau le grăia făcătorii de jocuri
(sau pehlivani). Care blăstămății de vă par
că vă s-au cădzut, căci știți că sinteți chiver-
30 nisitori casei împărătești, nu mai puțin mă
credeți, acélia cugetînd, de cum făcîndu-le, ați
greșit. Că nemăru nu să cade a să sili foarte
spre prietenia domnilor, cât sau într-adinsu,
f. 163 sau în șagă, | să socotiască nemică a arăta cinstea
35 domnului.

Și așa, că sinteți slobodzi de mini, de care
mai mulți bani decît învățături multe de la

17. Între o casă cei
buni și cei răi ne ți-
nem. Chiprian, *Trac-*
tatus, 1.

1 nici o mijlocire K/mijlocu B/de părăsit B, de a nu părăsi K// 2 bunătatea C, K/nici D, K// 3
răutate B// 4 O, cât]ochilor K/privi K/acialia B// 5 după vestite ad. cu atția bătrini și filo-
sofi vestiți B/iar acum cât iaste de improtivă cu durére K/împotrivă B, D/este B, iaste C// 6
duréria B/și de rușina B/privi K/pre filosofi așa K// 7 îndărăptnici K// 8 zăbale B/zăbavă K//
8—9 a tot Rîmului cum am dzis scăderia și a toată B// 9 Italia C, K/sint B, D, K, sintu C// 10 ome-
nii B, oamini D/mulțimea C, K// 11 răpublica D/răspăsc B, K, răsipescu K// 12 moșia]patria
K/pentru] ca B/aciaște C, acéste K// 13 priiatinilor C, D, prietinelor K/lipsește ani K/ni-au
trăit C/ferecire K// 15 cinste D, cinstea K/credința C/în]întru B// 16 cuvente B/pre mare
a ei bine B// 17 căce B/de ¹⁻²]din B/buni B/avut B]era bogată K/și di cei D/lipsește și B/sărac
B/lipsește era K// 18 norocit K// 19 care are B, carele are C, K/oroșani C, orașiani D, orașeni
K/ce] care K/puțini B// 22 acéia K/slobod B, slobodzi K// 23 vădzindu-vă C, K/dzua B, C, K//
23—24 sărbătoarea a îngerului D, sărbătoarea îngerului K/îngerului B// 25 pre B, K/pă-
cuiitori C/cit]incit K// 25—26 cât a tuturor ochii mai mult s-au întorsu B// 26 acele K// 27 ce]care
B/făce B, făcea K/grăia D, K// 28 lipsește sau pehlivani D, fără paranteze K/pehlivani
B, C, K/blăstămății D/de vă pare B, de vi să par K// 29 că vi s-au cădzut D, K/știți B/sinteți
K// 30 casii D, K// 31 credeți B/acélea C, acéle K// 32 aș greșit C/nemărua B, nimărua K/a
să sili K, a să pre sili B/lipsește foarte B]tare K// 33 spria B/priiatenia B, C, priiatinii D/
cit]incit K/înadins K// 34 să socotească întru nemică B/nimică D, K/cinste B, censte
K// 36 așa B, C/și așa sinteți slobodzi K/sinteț D/de mine B, C, D, K/care]cale A, C//

mine că poftiți am cunoscut, iară cu amîndoaă pre voi, adecă și cu bani, care cheltuind pre cale și cu învățături, care să le țineți întru viața voastră, petrecînd voiu învăța. Nice să vă 5 mirați că dau sfat acela ce au (obiceaîu) a da altora; căci mai de multe ori să prilejaște de doftorul tîmăduiaște boale streine și ale sale nu le cunoaște.

Fie, dar, acestu cuvîntu cel de pre urmă 10 și sfatul cel de apoi acesta, că cînd veți merge spre slujba domnilor și a oameni mari, să nevoiți mai multu să vă socotiți întru orînduiala oamenilor cinsteși, decît a celor învățați, celor plecați, decît celor trufaș, celor tăcuți, decît 15 celor vorovaci. Că în curțile domnilor de nu va avea cel învățat nemică, făr-învățătura, mare norocire va avîa de va plăcîa; iară bărbatul cinstit nemărui nu va fi urît.

VOROAVA A PRAÎNȚĂLEPTULUI GARAMANTILOR

20 CĂTRĂ MARELE ALEXANDRU, ÎN CARE DOVEDEȘTE CĂ MAI MULTU POT CARIU CU MĂSURĂ SOCOTESCU DE SINE ȘI MOȘTINESCU PUȚIN, DECÎT ALEXANDRU, CARE MOȘTINEȘTE MULTE ȘI CU MÎNDRIE SOCOTEȘTE DE SÎNE; 25 ȘI CĂ PEA MARE NEBUNIE ÎASTE A VREA A STĂPÎNI LUNGU ȘI LAT, CARE ARE SCURTĂ CĂRUȚĂ A VIEȚII SALE. CAP 20

Obiceaîu iaste între garamanti, Alexandre, de rar unul cu altu, iară de aproape cu cei 30 streini nice dănoară să nu vorbască, de vor fi ei cei întii pricina amestecăturilor și a răutăților; că limba omului rău nemică altă nu-i, fără crainicul inimii cei réle și neîubitoare.

După ce ne-au vinit véstea de tine, că vii într- 35 această țară, îndată nice să eșim întru întîmpinarea ta pentru cinsté, nice de apărare n-am gri-

1. A grăi nu va ști, cine nu va ști a tăcla. Auson<ius>, *Septem sapientum sententia*.

2. Mai lesne iaste burduvul de miel îmfilat a să afunda, decit pre omul bun a-1 sili fără

1 *lipsește* că K/pohtiți D/am conoșcut D/iar K//2 pe voi B// 3 să le țineți minte K/viața D, viața K//4 voi învăța B,K]voiu ațița D/Nici K// 5 acela ce]acelora carii B/sfat la acela ce are obiceaîu K/jobicei B, fără *paranteze* D// 6 prilejeste D,K// 7 doftorul D/tămăduiaște doftorul K/boalele B// 8 nu le cunoaștia B, nu le conoaște D// 9 dară B/acest C/lipsește cel D, acel B/pe urmă B// 10 apoi]pe urmă B/lipsește că K, ca B/cîndu B/miarge B, merge C,K// 11 omeni B, oamini D, oamenilor K// 13 oaminilor D/cinstiți K// 14 trufași B,C,K// 15 vorovariți K/ după domnilor *adaogă* și a oaminilor mari D// 16 ave B, avîa C/nimică D,K/fără învățătura B,D, fără numai învățătura K// 17 avea K/de să va plăcîa B, de va plăcea K/iar K// 18 nimeruă B, nimăruiă K/nu-i va fi B// 19 Parte a patra, cap întii. Voroava a priaințeleptului garamantilor B]ante *tilu* Cap 20 K/garamantelor C,K, garamantilor D// 21 dovediaște că mai multu pot ei, carii B// 22 socotesc B/sine C,K/moștenesc B,C,K, moștenesc D// 23 puține B,D/moștenește B, moșteniaște C, moșteneste D,K// 24 socotește K, socotindu B/sine B,D// 25 *lipsește* că B/pre mare B/iaste C,K/a-ș vrea B// 26 lung B// 28 iaste C/Alexandru B,C,D// 29 de vorovăsc rar K/altu B, alt C// 29—30 iar cu cei streini a vorovi de aproape niciodată K// 30 nici dănoară D/să nu vorbască] nu poflesc K// 31 *lipsește* și a răutăților B// 32 limba a omului B/nimică D,K/alta nu iaste K, nu-i alta B// 33 inemii ceii réle B/cei K// 34 n-au venit C, ni-au venit D]ne veni B/viaste B, véste K// 34—35 întru această K/ț<a>ră B/nici K/întîmpinare K, tîmpinare B// 36—1 cinstia B, cinste K/nici¹⁻² K/nu ni-am gri-

jit, nice ochii să rădicăm spre tine să te
 videm, nice gura a deschide pentru să
 vorbim, nice minule pentru să te mîniem nu
 ni-am clătuit, nice războiu pentru să te vătă-
 5 măm n-am sfătuit să facem; că cu multu mai
 mare uriciune iaste întru noi de cinste, carele
 le iubești tu, decît dragostea laudei și avuțiilor
 întru tine, carele le urîm noi.

Iară după ce-ț plăcu ție, ca să te videm pre
 10 tine, pre carele a videa n-am poftit, pentru
 să-ț slujim ție, căruia a sluji nu vom, pentru să
 vorbim cu tine, cu carele a vorbi nu poftim,
 nu ni-a fi noaă cu léne a face aceasta. Iară cu
 această tocmală, ca cu răbdare să ne ascuți
 15 pre noi; că carele le vom dzice ție mai multu
 îț vor folosi ție, pentru să-ți dregi viața ta,
 decît să părăsești de a supune patriia noastră.
 Că prea cu cale iaste domnilor a cunoaște
 vécii viitori; că și pre noi puțin să ne soco-
 20 tiască, care ar fi a noastre, decît lumina mai
 deschis iaste și pre tine că te osteniaști și te
 zăbăvești a stăpîni céle ce-s streine, iar deș-
 chis iaste.

Un lucru te întreb, Alexandre, la carele de
 25 vei putia a răspunde nu știu, că oamenii mîndri
 deprind a fi la minte turburați; spune-m mie,
 te rog, unde mergi, de unde vii, ce gîndești,
 ce vii, ce poștești, ce cugeți, pînă la care craii
 și țări să rătăcescu neodihnitile rahnele inimii
 30 tale? Nu în zădar te întreb pre tine acéștiă,
 ce ar fi ce vei, ce ar fi ce ceri, ce ar fi ce cerci?
 Că nice ce ai cerca tu socotescu că nu știu tu;
 că cugetul mîndru și învrăjbitoriu nice știe,
 nice înfălege ce ar putia să-ș facă șie îndestul.
 35 De vréme că ești învrăjbitoriu, te treci pre

voe lui a face oarece.
 Filon.

3. Povățuitoru noro-
 dului avut, nebonește
 face războiu împotriva
 celor lipsiți. Iustin,
 Carte 2.

4. Orice să moștinește
 cu dreptate, cu strîm-
 bătate să Ia. Fabcius
 Quintilianus, *Declama-
 tiones*, 13>.

5. După Darie și după
 Indii sărac iaste Ale-
 xandru. Seneca, *Ipsi-
 to<lie>* 119.

6. Cela ce radzimă de
 greșala mulțimii cei
 neștiute, acela nu iaste
 să să socotiască între
 oamenii cei mari. *Țițe-
 r<o>*, *Sluț<be>*, 1.

jit K|| 2 vediam B, vedem D, vedem K/nici K|| 3 nici mîniile K|| 3—4 să ția mîniem a
 nu clăti, nice a rădica războiu pentru să ția vătămăm B|| 4 nu ne-m clătuit C/nici K|| 5 sfă-
 tuitu B, svătuit C|| 6 uriciunja B/iaste C, K/între K/de cinstia și de a veri B/cinstile K|| 6—7 care
 le iubești K, carele iubești B|| 7 dragostia B, dragoste K|| 8 care B, K|| 9 Iar K/ce-ți
 plăcu B, K, ci-aț plăcu C/să ția vedem B, să te vedem C, D, să te vedem K|| 10 a-l vedea
 B, a-l vedea D, K, a vedea C/pohtit D|| 11 să-ți slujim B/nu vom]nu voim K|| 12 cu care B, K/
 nu pohtim D|| 13 nu ni-a fi K/nu ni-a fi lénia noaă B|| 13—14 nu ni-a fi noao cu cale aceasta,
 Iar cu această D|| 13 liane C]linevire K/iar K/aceasta B, C|| 15 lipsește că D/care B, K/lip-
 sește le D|| 16 dirégi B, diregi C, D, K/viața K|| 17 părăsaști C, D/suppuné B/corectat patriia
 C, patrie D, patria K/paza B|| 18 iaste C, K|| 18—19 că precum cale iaste a să cunoaștia dom-
 nilor vacurile viitoaria B|| 19 vecii K/viitori]voitori D/socotească B|| 20—21 mai deschis decit
 lumina iaste K|| 21 lipsește că K/ostenești B, D, K/și că te zăbovești B|| 22 zăbovești K/stă-
 pîni]suppune B/ciale C, acélia B/ce-s]care sintu B, ce sint K/iară B|| 23 iaste C, K|| 24 adaos
 ulterior te C/Alexandru B/care B, K|| 25 vei]vii D/putea răspunde K/oamini D|| 26 deprindu B/
 minté B, corectat C/tulburati K/spune-mi C|| 27 miargi B/adaos ulterior de unde vii C,
 lipsește K/ce vei, ce gîndești B/gîndești C|| 28 adaos ulterior ce vii, lipsește D, K/pohtești D/
 pîn-la care D|| 29 țări B, C, K/să rătăcești B/ neodihnitile B, K, neodihniteli C/rivnile
 K/finemii B, D|| 30 întreb B/lipsește pre tine B/aciastia B, acestea D, adaos ulterior aceste
 C|| 31 ce ar fi acéste ce voești K|| 32 nici K/cercat K/tu]insuți K/tu]singur K|| 33 nici știi K||
 34 nici înfălegi K/ari putia B, ar putea K/șie]luis K|| 35 vrémia B/invrăjbitor C||

tine cu lauda; căci ești desfrînat, rahnă a avea
te amăgești pre tine; căci ești tînăr, te amăgești
cu neștiința; căci ești mîndru, încarcă asupra
ta lumîa, ca adevă să urmedzi pe prostime și să
5 nu agonisăști socotială, ca să ții părerea ta și
sfatul strein să-l lépedzi, ca să iubești îmbună-
torii și să depărtedzi de la tine pre cei învățați
și înțelepți; că domnii și oamenii cei mai de sus
mai multu vor den minciună să să laude, decît
10 să să cîarte pe dreptul.

Și așa a greșelii voastre, o, domnilor, pricina
nu înțeleg, căci în curțile voastre împărătești
(în stăpîniile și-n țările) giambașii și îmbună-
tori (și minciunoși mai mulți decît bărbați
15 înțelepți) țineți. Că în casa domnilor de va fi
unul trîmbitoriu de fapte alîase, iară șease sute
împotrivă sîntu hulitori de silnicie. Și așa,
acmu prevădzu, Alexandre, că să va prileji
de mai curund vor aședza dumnedzâii sfișit
20 vieții tale, decît tu să aședzi hotar războiului;
că omului învățat cu tulburările (și cu sfădzile),
pentru odihna neodihnă iaste.

Te vădzu pre tine plin de ostași și de tirani
împregiurat. Te vădzu că pradzi besericile și
25 bani fără de folos că împrastii. Te vădzu că
omori pre cei nevinovați și că nu lași în odihnă
pre cei păciuitori. Te vădzu că tuturor ești
nepriiaten și că n-ai priiaten, ce-i cel de pre
urmă rău din toate rélele. Iară așa de cumplite
30 ostenéle, precum sîntu acéștiă, nu poate fi să
le rădici doar sau de ești nebun, sau de ți s-au
descărcat asupra ta certare de la dumnedzâii.
Că de multe ori din slobodzeniia dumnedzâilor,
oamenii, petrecînd zăbavă cu linește și odihnă,
35 să învălătucescu cu supărate și gréle lucruri,
nu ca dentr-însăle să agonisască cîinste, ce să

7. Rari sîntu de acîta
ce ar suferi a grăi ade-
vărul. Arian, Carte 3,
Epict<et>.

8. Scurtă iaste vrémîa
și mai multu de a să
istovi lucrul, decît dzi-
le rămîn. Petrarh<a>,
Triov <=Triumpf>, 1.

9. Lăcomîa laudei și
nesăturata rîhnire, ves-
tît nemică lucru cu
cali a videa nu slo-
boadi. Curt<ius>, Carte
9, 2.

10. Rahnelor celor de-
șarte nice un mod, nice
un hotar a să afla nu
poate. Tîțero, De ho-
tar <=De finibus bo-
norum et malorum>.

1 rîhnă A,C, rîvnă K/avia B|| 2 té¹ B|| 3 repetă căci D|| 4 lume C,K/că K/adică D/urmezu K/
proștime B, corectat C|| 5 agonisăști K/socoteală B/țîtu păriare B/părere K|| 6 lîapez B, lepez K||
7 depărtiadzi B,C, depărtez K|| 8 oamini D/cei de sus B|| 9 mai mult vor să s<e> laude din
minciună B/de minciuni K|| 10 cîartîa B, certe D,K/pre dreptul D/corectat dreptul C, di-
reptul B]dreptate K|| 11 așa B,C, așa K/greșalii B|| 12 înțeleg B/împărățiaști B|| 12—15
nu o înțeleg căci în curțile voastre cele împărătești țineți mai mulți giambași și îmbunători
și mincinoși decît bărbați înțelepți. Că în casa K|| 13 și în țările B/giambașia B, giambași
C/îmbunătorii B, și-nbunătorii B|| 14 fără paranteze D/mincinoși B, minciunoși C, minci-
noș D|| 16 corectat unul trîmbitoriu C, un trîmbitoriu K/alesă B, alîasă D, alesă K]iar
K/șlase sute B, șlasă sute C,D, șasă sute K|| 17 împotrivă D, împotriura lui K/silnicia B,
silnicie K/asa K|| 18 acum K/provădzu Alexandru B/prileji]tîmpla B|| 19 curundu dumnezei
vor aședza fișit B/așadza C,D/dumnezeii K|| 20 decît să aședză hotar războiului D/așez
K/războiului tău B|| m. 6 și 8 lîpsesc B|| 21 omul K/lîpsește cu D]fără paranteze K|| 22 odihnă
K/iaste K|| 23 Te văz B, Te văd K/ostaș B|| 24 împregiurat B]încungiurat K/Te văz B, Te
văd K/prăzi K/besericile D, bisericile K|| 25 fără folos B,D, K/lîpsește că K/Te văz B, De
văd K|| 26 omoriu K/și nu lași K|| 27 păciuitori B,C/Te văz B, Te văd K|| 28 neprietin D,K/și nu
ai prietin K/priiateni B, priiatin C, prieteni D/ce-i]care iaste B, ce iaste K|| 28—29 repetă de
pe urmă rău B|| 29 den D/rélele]răutățile K/Iar K/asa B,C, așa K|| 30 osteniale C, ostenia-
leli D]sint B,D,K, sîntu C/aciastia B, acéstea C, acéste K|| 31 doară B/sau doar K/sau
de s-au descărcat B,K|| 32 dumnedzei B, dumnedzâi C,D, K/lîpsește K|| 33 den C,D/
slobodzeniia B, slobodzenie C,D,K/dumnedzeilor B,K|| 34 liniște B,C,D|| 34—35 și cu
odihnă să învăluescu K|| 35 griale B|| 36 dintru dinsele B, dintr-însăle K/cînstia B||

răsplătiască vina pentru céle trecute. Că așa de multu sintu drepti dumnedzăii, cât ori mai târziu, ori mai curund, nice un rău necertat sau nepedepsit nu lasă.

- 5 Spune-mi mie, te rog, au nu ăaste mare nebunie a sărăci pre mulți, pentru să te îmbogățești numai pre tine? Au nu ăaste cea de pre urmă nebunie pentru să stăpînești tu, ca un tiran, să vei a-i goli pre toți de stăpîniia moșii-
 10 lor sale? Au nu ăaste nebunie prea mare că/vei să aședzi răsipă vieții noastre și multe mormînturi pre pămîntu? Au nu ăaste nebunie
 f. 164 prea mare a vrîa ca să aréte dumnedzăii neodihnite poftele tale și să piardză vréria și
 15 socotiala a toată lumia? Au nu ăaste nebuniia cea de pre urmă ca cu lacrămile săracilor și a văduvelor, așa de singeroasă biruință a vrea să agonisești? Au nu ăaste nebunie să înoate pămîntul în sîngele celor nevinovați, pentru să
 20 dobîndești véste ce blăstăm între oameni? Au nu ți să pare ție mare nebunie cînd împărțind dumnedzăii lumea între așa mulți, să vei tu numai ție să ți le dea dumnedzăii și să ți le răpască?
- 25 Nu sintu, Alexandre, acéstia zidiri între oamenii muritori născute, ce sintu faptele de nebuniile diavolești, între peșterile iadului născute și ținute. Că nu trebuie să să socotiască oamenii dentru bunătatea minții, caré o ar
 30 avea, ce dentru a faptelor bunătate caré o fac, ori bune ori réle.
- Blăstămat ăaste de au fost așa și blăstămat va fi de ăaste carele viața ce viețuiaște în perire tuturor o întoarce! Pentru aceasta una pricina
 35 ca la vécii viitori de bărbat tare laudă să agonisască; că foarte rar slobod dumnedzăii ca în pace să le păzască cineva acéllia ce sintu dobîndite cu războiu nedreptu.

11. Cine va îndestula pe cel neîndestulat, ce nu-l îndestuliază lumea? Sarat< = Sarisberiensis Policraticus>, Carte 4, cap 3.

12. Pofta domnului nemărui să nu pae cu greu. Cas<Iodorus>, Carte 5, *Episto<la>* 26.

13. Cu cit ești mai mare, cu atita să fii mai blind.

14. Céle începute fără socotială, cu multă vréme să pot drége.

15. Céle rău agonisite rău să răsipăscu. Ți-ț<ero>, *Fab< = Orationes Philippicæ>*, 2.

1 răsplătească B,C/céllia B, cele K/așa C|| 2 mult C/așe sint de multu B/sint D/direpti D/dumnezeii B/așa sint de drepti dumnezeii încit K/ori]veri B|| 3 ori]veri B/nici un ră<u> nu rămîne necertat K/lipsește necertat sau B|| 4 nepedepsit nu-l lasă B|| 5 Spune mie K/nu iaste K|| 6 te]tia B|| 7 pe tine B/nu iaste K|| 9 vei]voești K/pré toți de la stăpîniia B/stăpînire K/moșii]lor]patriilor K|| 10 nu iaste C,K/pre mare B,K|| 11 vei]vii D, voești K/să așez B, să așădzi D, a așeza K/răsipă B,C/multe]mai multe D|| 12 iaste K|| 13 pria mare B/vrea C,K/ariate B, arate D/dumnezeii B,K|| 14 pohteli D, poftele K]muncile B/piardză B, pierzi K/vrere B,K, vrerea C|| 15 socoteala B,K/lumea C,K/nu iaste K/nebunie B,C,D,K|| 16 cea]ce K/pe urmă B|| 17 văduvilor D,K/așa B,C, așa K/singeroase B, singeroasă C,K/a vrîa B|| 18 agonisăști B,D/nu iaste K/nebunie mare B|| 19 singili D|| 20 dobîndești C/viaste B/oamini D|| 21 cîndu B/impărțindu B, împărțind C|| 22 dumnezeii B,K/lumia B, lume K/așa de mulți B/așa C, lipsește K|| 23 să o dia B|| 22—24 să o voești să fie numai a ta, să-ț dea dumnezeii și să ți-o răpască K|| 23 dumnezei B, dumnedzăii C|| 24 răpască]răsipască D|| 25 Nu sintu B, nu sint D,K/Alexandru B,C,D/aciaștia B/acéstea C, acéte K|| 26 oamini D/sint B,D,K, sintu C|| 26—27 faptele nebuniei dievoești K/de nebuniile]de bunii B|| 27 diavolești C,D/in peștirile K/peștirii D|| 28 socotească B|| 29 dentru B,K/bunătate B,D, bunătatia C/care B,K/o are B|| 30 avia C/dintru B,K/bunătatia B, bunătate K/care B,K|| 31 bine D]riale B, rău D|| 32 iaste C,K/așa B,C, așa K|| 33 iaste K/lipsește de ăaste D/viața K/ce]care B/viețuești B, viețuești K/perirea D|| 34 una iaste pricina K/pricina D|| 35 vécii viitori]vacurile viitoare B|| 36 dumnezeii B,K|| 37 păzască]petreacă B/acélea C, acéle K/ce]care B/sint B,D,K|| 38 război B/nedrept B, nedirept C, nedirept D||

- Voiu să știu de la tine ce ar fi acia nebuniia de care ti-ai îndemnat, de te-ai rocoșit asupra lui Darie, stăpînului tău, carele, murind, a supune toată lumia ai silit și aceasta nu ca
- 5 un domnu de moșie, ce ca un tiran nemernic? Că acela să chiamă adevărat tiran, carele peste ce nu să cade și nu-i cu cale apucă bunurile streine. De vei dzice că cerci sau dreptate, sau pace, sau avuție, sau laudă, sau odihnă, sau
- 10 folos priiatenilor, sau răscumpărare de pe vrăjmași, nemică de acestia. Așea să mă iubască dumnedzăii, nu vei afla cu aceasta cale; că fagurii cei dulci între hiare amară nu să fac.
- 15 Dară cum te vom crede că cerci dreptate, dacă asuprești toată lumia împotriva sotelii și împotriva dreptății, cu tiranie? Cum cerci pace, că ori cîți te priimăscu îi faci birnici și pre cei ce-ți stau împotrivă, cu vrăjmășie
- 20 îi priimești? Cum cerci odihnă, cînd faci să-mănătură în toată lumea cu turburări? Cum cerci milă, cînd a gingășii omeneshi ești calo? Cum cerci avuție, cînd ție nice averile tale, nice acelia carele iai de la cei biruiți, nice celia
- 25 ce ți să închină de la cei biruitori nu-ț agiungu? Cum vor crede că cerci folosurile rudeniiilor, sau a priiatenilor, cînd den priiateni vechi îi faci vrăjmași noi?
- Să știe, Alexandre, că datoriiia celui mai mare
- 30 iaste a învăța pre cei mai mici și a celui mai mic a asculta pre cel mai mare. Între cei de potrivă și de-a tocma iaste prieteșug, iară că nu suferi pre nime pre pămîntu de potrivă și de-a tocma ție nu ai pentru ce să te nădej-
- f.164° 35 duești/în lume vréunui priiaten. Că de multe

16. Orice să pricêste cu firfa și trêce hotarali cele drêpte, nemică de veselie și desfătari nu are. <Nicephorus Gregoras, 9, 4.>

17. Nice cu o silă nu să pot împreuna carele nu să toemăscu cu unire firiască. Nazian<=Nazarius>, *Panegyricus Constantini*.

18. Cuvioșita blindêșii iaste muma tuturor acelor alalte bunătăți. Fițero, <Pro Cn. Plancio>.

19. Mîntea cla blagorodă, sau nu să turbură de strîmbătăți, sau de cêlalte, multe le uită. Politiano, *Epistolae*, Liber 5.

1 Voi să știu B, Voesc a ști K/ce]care B/acea C,K/nebulie B,C,D,K// 2 de care te-ai îndemnat B/care K/te-i îndemnat C,D/de]și K/te-i rocoșit C,D, ti-ai rocoșit K// 3 stăpînu-tău B/care B// 4 supune B/lumea K/ai silitu B, au silit K// 4—5 nu c-un domnu D// 5 domn B/ moșie]patrie K/nemlarnic B, nemernic C, nimeric K// 6 cheamă B/care B// 7 nu-i]nu iaste K/adaos ulterior cu cale C/bunele B/averile K// 8 cerci dreptate K/dereptatia B, dreptate C, dreptatea D// 9 pacea D,K/avuții B, avuția K// 10 priiatinilor D,K/răscumpărarea B/pe]pre B,K// 11 nemică C,D/aciastia B, acêstea C, aceste K/Așia B, Așa K// 12 dumnezeii B,K// 13 fagurii]fugarii D/hiare B, fiare K// 15—35 lipsesc D// 15 Dar K/criade B/de-reptatia B// 16 deaca B/lumea C,K// 16—17 improtiva¹⁻² K, improtiva ²B/socotelii K/dereptății B// 18 ciarci B// 19 ce-ț stau B,C, ce îț stau B/improtivă K// 21 lumia B, lume K/turburări B, K// 22 m<i>lă B/gingășiei B,C,K/calău K// 23 avuții B// 23—24 nici ¹⁻²K/ aciale B, acialea C, acéle K/caril<e> le iai B/iai K/céle B,K, célea C// 25 nu îț agiungu K/agiungu B// 26 Cum vom crede K/criade B/între paranteze rudeniiilor sau B// 27 a priiatinilor C, a prietiniilor K// m. 17 lipsește B,D// m. 18 lipsește D/din B,K/priiatini C, prietini K// 27—28 priiatenii cei vechi i-ai făcut vrăjmași B// 28 face C// 29 știi B,C,K/ Alexandru B// 30 iaste K/pre cel mai mic B// 31—32 deopotrivă K// 32 între paranteze și de-a tocma B/de o tocmală K/iaste B,K/prieteșug]priiaten B// 32—33 iară tu că nu suferi B, iar nu suferi K// 33 nime]nime K/deopotrivă K// 34 de-a tocma]o tocmală K/n-ai B/te]tia B// 34—35 nedejduești C, nădăjduești K// 35 lumia B/vrunni B, vreunui C,K/priiatin C, prietin K//

ori domnii, cu nemulțămirea, pierd prietenii foarte de credință și cu ravna cinstitii își gătiadză de cap vrăjmași.

Și cum te vom crede că îmbli să-ți răscum-
5 peri de pe vrăjmași, când mai cumplit de pre
tine însuși slobod îți răscumperi, de cum ș-ari
răscumpăra de pre tine vrăjmașii, robindu-te?
De iaste pentru acia ce ș-au agonisit oarecând
răutate despre tată-tău Filip, sau și ție acmu,
10 feciorului lui căci ar fi neascultători, au nu
ar fi mai cu sfat a te trage prieteșugul lor decît
a întări neprieteșugul? Că inemii milostive
și blagorodne decît fieștece răscumpărare, mai
cu greu îi iaste a răscumpăra de pre alții. Iară
15 nice ostenelele tale spre agonisirea laude<i>
temeinici că le faci pre cale nu putem să dzi-
cem, când petrecire așa de răsturnătoare (și
streină de bunătate) petreci; că lauda cia
adevărată nu întru voroava îmbunătorilor, ce
20 întru fapta domnilor stă. Nu să gătiadză lauda
răilor cu tovarășie, ce cu diprindiria celor
buni, că cea prea mare tovarășie cu cel rău,
prepuitoare foarte face viața celui bun.

Nu să gătiadză lauda cu bani la moarte
25 împărțind, ce în viață împărțindu-i, sau îm-
prăștiindu-i bine; că iaste pravilă prea adevă-
rată că cela ce numele său socotește multe,
aceluia banul puțin trebuie să socotiască și
carele socotește banul, puțină dovadă iaste
30 că-ș socotește numele său.

Nu să gătiadză lauda ucigînd pre cei nevi-
novați, ce pre cei tirani stingîndu-i; că toate
melodiia acei bune otcîrmuii a domnilor întru
a pedepsi pre cei răi și întru a plăti celor buni
35 iaste aședzat.

Nu să gătiadză lauda apucînd céle streine,
ce ale sale dăruind; că nemică nu împodo-

20. Pacea minței cei
cînsteșe. <Silius Ita-
licus, Liber 6.>

21. Cel îmbunător, rău-
tățili fieșteci le năl-
bêște. Sare<sberiensis
Policraticus>, 3,4.

22. Cine va să agoni-
sască laudă adevărată,
să păzască slujba drep-
tății. Ţițero, *Sluj<be>*, 3.

1—3 *lipsește D* || 1 cu nemulțămirea *B*, *lipsește K* [prietenii *B*, prietini *C*, *K*] || 2 ravna *B*, rîvna *C* [și
gătiadză *B*, *C*] || 3 gătește vrăjmaș de cap *K* || 4 și] Dar *D* [criade *B* / umble *K* / să ne răscumperi *K* ||
6 însuș *K*] singur *B* [îț răscumperi *B*, *K* / s-ari răscumpăra *B* || 8 iaste *C*, *K* / acéia *B*, acia
K / agonisit *B* / oarecîndu *B* || 9 răutate] rău *B* / tatăl tău *K* || 9—10 sau căci acmu și ție fi-
ciorului lui ar fi fost neascultători *B* / acum *K* / feciorului *D* / neascultătoru *K* || 11 n-ar fi *B* /
priițișugul *B*, priițeșugul *C*, prieteșugul *K* || 12 neprieteșugul *B* / inimii *B*, *C*, *K* || 13 bla-
gorodne *K* / fiiștece *B* || 13—14 mai greu *B*, *K* / iaste *K* / a-ș răscumpăra *B* / iar *K* || 15 nici
K / ostinéliile *B*, osteniialele *C*, ostenéliile *K* / spria *B* / agonisire *K* / laudei *B* || 16 temeinice *C*, *D*,
temelnice *B*, *K* / face *B* / pe cale *B*, cu cale *K* / nu puțin *B* / nu putem zice *K* || 17 petrecere *C*, pe-
trécerea *D*, petrecire *K* / petriacéria și viață așa de răsturnătoare *B* / așe *D*, așa *K* || 18 *lip-
sește* și streină de bunătate *D*, fără paranteze *K* / bunătati *B* / cea *B*, *C*, ce *K* || 20 găteadză
B, gătiadză *C*, gătește *K* || 21 tovarășia *B*, *D* / deprindéria *B*, deprinderea *C*, deprindirea *D*, de-
prindere *K* || 22 buni *B* / celui bun *D* / căce pria mare *B* / că tovarășie cea preamare *K* || 23 foarte
prepuitoare *K* / viața *K* || 24 găteadză *B*, gătește *K* || 25 împărțindu *B* / împărțind la moarte *K* /
viață *D*, viață *K* / *lipsește* împărțindu-i sau *B* || 26 iaste *C*, *K* || 26—27 pravila pria adevărată că
care numiale *B* / numile *D* / socotiaste *C*, socotește *K* || 28 să socotească *B*, să socotiască *C* || 29
care *B* / puțin *B* / iaste *C*, *K* || 30 că-ș socotiaste *C*, că iș socotește *K* / că să socotește mult numiale
său *B* || 31 găteadză *B*, gătește *K* / *lipsește* cei *B*, *D*, *K* || 32 stingîndu-și *D*, *K* || 33 melodiia] mi-
loserdiia *K* / ocîrmuii *K* || 34 și-ntru *D* / buni *B* || 35 iaste *K* / aședzată *B*, *C*, *K*, așadzată *D* || *m.*
19 *lipsește D* || *m.* 20 *lipsește B* || 36 găteadză *B*, gătește *K* / élia *B*, ciale *C*, cele *K* || 37—1 dăruin-

béște maestatul domnului, decît a împărțirea de bune faceri (și daruri) a sa arată m<i>l<o>-s<i>rdnicie întru a priimirea slujbelor (și a darurilor) nice o rîvnire nu priiméște. Înva-
5 ță-te, dar, cine ar fi acela care laudă întru viața aceasta ari și cumpăra și ari avea, adecă nu cela ce petréce viața în războiu, ce pre cela ce în pace îl apucă moartia.

Tînăr pre tine, Alexandre și rîhnitoriu de
10 mare laudă a fi te pricep și așa aș vrea să știi că nemică nu-i cu care ai fi în grije mai multu de laudă, decît poftindu-o pre dînsa fără măsură și rîvnind-o; că oamenii cei trufași, de nu agonisăscu ce vor, dobîndescu hula
15 și pentru să să facă mai multu părtași poftii sale nemică nu sintu mai cinstiți. Créde-mă, Alexandre, spre cîa adevărată și întemeiată laudă, agonisînd nume bun, despre toți trebuie bună nevointă, nu cu meșterșuguri réle a sta
20 împotrivă; că laudei cei agonisite pen silă, de la o vréme să hotărăște cu hula.

Și mie îmi iaste milă de tine, Alexandre, că te vădzu pre tine neavînd dreptate, căci
f. 165 25 iubești tirăniia. Te vădzu pre tine că nu ai pace, căci îți iaste drag războiul. Te vădzu pre tine că nu ești bogat, de vréme ce lumea o ai sărăcit. Te vădzu pre tine că nu ai odihnă, de vréme că urmedzi ostenéliei și turburărilor. Te vădzu pre tine că nu ai laudă, de vréme că
30 cu calea defăimării alergi la dînsa. Te vădzu părăsit de priiateni, de vréme ce i-ai făcut pre dînșii vrăjmași. Așjidirea te vădzu pre tine că nu-ți răscomperi de pe vrăjmași, de vréme ce tu, întru tine, lucredzi slujba de calo, caré
35 o rîvnescu ei. Care fiind așa, pentru ce petreci

23. A urma laude trebuie, nu a pofti. Pli-n<ius>, 1, *List< = Epistola>* 8.

24. Cine iaste republicii nenorocit, a fi norocit nu poate. Tîțero, <*Orationes Philippicae*>, 2.

du B]dărăind A/nimică D,K/nu împodobéște mai mult B/a împărțire B, a împărțirea C|| 1—2 a împărți faceri de bine K|| 2 faceri B, facere C/lipsește și daruri D/fără paranteze K/arătînd a sa miloserdie K|| 3 milosîrdnicia B, miloserdnicie D/priimirea C,K/fără paranteze D,K|| 4 nici K/rîhnire B/priimăște B, priiméște K|| 5 dară B/întru]in K|| 6 viața D, viața K/ar cumpăra K/ari avia B, ar avea C,K/adică D|| 6—7 adecă cele ce petréce K|| 7 nu acela care-ș petréce B/viața K, viața sa B|| 8 cela ce]care B/moarte B, moartea K|| 9 Alexandru B/rîvnitoriu K|| 10 așa B,C, așa K/vria B|| 11 nemică D,K/nu-i]nu iaste K/cu] în K/grijă D|| 12 poftind-o B/poftind-o mai mult pre dînsa D/dînsă B|| 13 rîhnind-o B/oaminii trufași D|| 14 trufaș B/nu agonisăsc B, nu agonisesc K/vor]voesc K|| 15 să-ș facă B/părtaș B,C/pof-tei B,C, pohtei D|| 16 nemică D,K/nu sint B,D,K|| 17 Alexandru B/sprîa cea B, spre ce C, spre cea K/întemătată B|| 18 agonesînd B, agonisînd D|| 19 lipsește bună B|| 20 împ-rotivă D,K/că lauda acei B/cei K/pen silă B,C,D, prin silă K|| 21 să hotăriaște C, să hotăraște D, să hotărăște K, să hotărăște (și să sfișăște) B/hulă B,K|| 22 îmi iaste C.K]mi-i B/Alexandru B|| 23 te văz B/dereptătia B|| 24 tirănie B/Te văz B|| 25 n-ai pace B/îț iaste C, îți iaste K]ți-i B/Te văz B, Te vădz C|| 26 vrémia B/ce]că B/lumia B|| 27 te văz B/n-ai odihnă B|| 27—33 Te vădzu pre tine că nu ai laudă de vrîami, de vreme că cu calea defăimării alergi la dînsa. Te vădzu pre tine că nu ai odihnă, de vréme că ai făcut pre dînșii pizmași. Te vădz pre tîni că nu-ț răscomperi de pre vrăjmaș D|| 28 urmez B,K/ostinialil<e> B/turburările B, tulburărilor K|| 29 Te văz B,C/n-ai laudă B|| 30 defăimării]desfătării B/Te văz B|| 31 părăsit B/priiatini B,C, prietini K/vriame C, vreme K/i-ai făcut B,K|| 32 Așjideria B, Așjiderea C, Așjidere K/te văz B, te vădz C|| 33 nu îț răscomperi K/vrémia B|| 34 ce]că B/slujbă K/calor]vrăjmaș K, cale B/care B,K|| 35 rîhnesc B/așia B,C, așa K||

în lume părăsit de acele bunătați, pentru care
 iaste să s(e) poftiască viața? Că cela ce fără
 folosul său și cu scădere streină petrece viața
 vrédnic iaste, care, pedepsindu-să, de cap să
 5 moară; că nemică nu-i altă care ar răsturna
 orașul decît a suferi întru dînsul pre oamenii
 cei fără folos.

Ce pentru să grăescu céle adevărate, pentru
 căci sinteți domnii așa săraci, pentru acéia
 10 că poftești tu stăpîniia pămîntului credzu,
 pentru să nu aibi vreun stăpîn în lume. Și
 pentru acéia să goleşti așa de pre mulți pof-
 teștu tu, pentru ca cu moartea lor să-ți agoni-
 sești nume nemuritoriu.

15 De ari moștini domnii cei războinici și cei
 cumpliți precum ești tu sîngur, viața acelora
 pre carii îiucid ei, pentru să-ș lungiască viața
 sa, precum cu agonisita averilor iș îmbogă-
 țascu casăle, măcar de nu ar fi nice dreptu,
 20 iară i-ari fi războiul de răbdat. Dară ce folo-
 sești astădzdi a omorî pre sluga, dacă va omorî
 mîne moartia pre domnul și pre stăpînul lui?
 Acei prea mare nebunii trebuie să să numere,
 Alexandru, s-au lipsit de înțelepciune, a vrea
 25 cineva să stăpîniască îndelung, avînd scurte
 vremi de viață. Oamenii mîndri și trufași, care
 faptele sale nu cu împuținarea dzilelor, cu
 care sintu să viețuiască, ce cu mulțimiia gîn-
 durilor, carele cugetă de stăpînie, le măsură.
 30 Și așa viața cu ostenéle rămîne și moartea cu
 grije, a căruia liacul iaste ca bărbatul prea-
 înțeleptu și bun, de nu agoniseste ce pofteste,
 să să îndestulédză cu atîta cît poate.

Aș vrîa să știi, Alexandre, că nu sintu oa-
 35 meni deplin, carii vād multe, carii aud multe,
 carii cunosc multe, carii moștenescu multe,

25. Cel preaințeleptu
 roada bunătații întru
 simțirea cea din lontru
 o pune cel de nesăvir-
 șit întru lauda. Ma-
 crov<ius>, 2, Som <=*In*
somnium Scipionis com-
mentaria>, 10.

26. Rahna a stăpîni,
 decît toate rodurile mai
 aprinsă iaste. Tacit,
Anal<e>, 15.

27. Să rîhnești orice
 trebuie. Luc<anus>, Liber
 4>.

1 părăsit B,D/acéilia B, acele K// 2 iaste K/să le poftească B/corectat poftiască C/
 pohtiască D/păzască K/viața B/cela ce]care B// 3 viața K// 4 vrédnic C,K/
 iaste C,K/care pedepsindu-să] cu pedeapsă B// 5 nemică K/nu-i]nu iaste K/alta B,K/ari răs-
 turna B,C// 6 după suferi adaos între paranteze și a răbda B/într-însul K/omenii B, oamini D//
 8 pentru]ca B/céilia B/adaos ulterior ciale C/céle adevărate]adevărul K// 9 sinteți așa săraci
 domnilor K/așa domnii B/adaos ulterior domnii C/așa C/aceia K// 10 lipsește că K/
 pohtești D/stăpînire K/crez B// 11 lumia B// 12 acée B, acéia K/a goli așa B/lipsește așa
 K/pohtești D// 13 pentru cu moarte B/moarte K/să agonesăști B, să-ți agonisăști C,D// 15
 ar moșteni K, ari moșteni B,C,D// 16 viața D, viața K// 17 ucig B/viața K// 18 agonisita B//
 19 iș îmbogățadză B, îmbogățesc K/casele B/macar B, K/n-ar fi B/nici K/derept B// 20 iar
 ar fi K/ar fi B/dar K/folosiasțe B// 21 pe B// 22 mîne B,K, miné C, mîni D/moartea K//
 23 Acéii pre mare B/prea mari C, pre mari K/Aicea aciia prea mari nebuni D/numiare B//
 24 lipsit B/înțelepciuné B// 24-26 lipsește a vrea cineva... vremi de viață B// 26 vreme
 C/viață D, viață K/oamini D/trufaș B// 27 faptele D/sale]lor K/împuținare B,C,K/dzi-
 lilor B,C,K// 28 cu carii sint D/sint B,K, sintu C/mulțimea K, mulțimea dzilelor și a gîn-
 durilor D// 29 stăpîniia B, stăpînire K// 30 așa B,C, așa K/viața D, viața K/ostenială B, osten-
 nialele C, ostenéile D, ostenéli K/le rămîne B/moartia B,C// 31 grija C, grija
 D,K/leacul B/iaste K// 32 priaințelept B, preințeleptu D,K/agonisiasțe B/poh-
 tește D// 33 îndestuliadze B, îndestuliază C// 34 Aș vrea C,K/Alexandru B/nu sint
 B,D,K, nu sintu C/oamenii B,D// 36 conosc D/moștenescu B,D, moștenesc C,K//

carii pot multu, carii poroncescu a mulți, ce
(carii intră în voia vrerii și plecării dumne-
dzăești). Pre acela îl mărturisăscu deplin a fi;
5 orice are nu socotește sfatului său și cu multu
mai multu de acela ce are socotește sfatului
strein. Noi nevrédnic a fi de laudă îl socotim,
care socotește a fi vrédnic de dînsa. Și așa,
Alexandre, îți agonisăști, care ai fi rob tuturor,
că te socotești a fi vrédnic de stăpîn spre toți.
10 Așa să mă iubască dumnedzăii nemuritori,
cum nu știi căci nu Ț-au plăcut ție să-ți fie
priiaten și voitoriu de bine Darie, cum nu știu
ce folos vei lua dentru acéia căci poțtești
stăpîniia lumii. Căci multu mai mare cinste
15 iaste robiia în pace, decît stăpîniia în războiu.
Și cine va dzice împotriva acestora care li-am|
f. 165° dzis, acela că ar fi pierdut gustul adevărului
(și că-i bolnav) dzic.

28. Curund sudalmă
face lauda celui mîndru.
Mim<i Publiani>.

ÎNȚĂLEPTUL GARAMANTILOR ARATĂ CĂ
20 MULȚIMEA BANILOR ȘI AVERILOR NU SĂ POATE
FACE SĂ FIE VIAȚĂ ÎNDELUNGATĂ; ȘI PENTRU
7 PRAVILE A VARVARILOR LE NUMĂRĂ
ȘI STĂPÎNIILE CARELE AU DOMNIT SAU LE
AGONISĂSCU CĂ SINTU HOTĂRÎTE, IARĂ GRIJILE
25 CARELE-Ș IAU CĂ AR FI FĂRĂ SFÎRȘIT
MĂRTURISĂȘTE. CAP 21

Nu te vei apăra, Alexandre, a mărturisi că
mai bine petreceai cînd erai craiu Machedoniei,
decît acmu, cînd te-ai făcut stăpîn a tot pămîntul;
30 cînd ostenelele cële nestîmpărate oamenii
nemică a fi le socotescu.

Nu vei dzice, Alexandre, că cu cît mai multu
agonisăști și ai, cu atîta mai multu <a> agonisi
și a avia pofta adaoge; că inima de para rîhnii
35 (apriusă ardînd), nu cu zmicéle sau cu liamne

1. Focul, de foc, nice
dănăoar<ă> nu să stîng-
ge. <Petrarca, 5, 40.>

2. Mai bine-i să să in-
destulédze cu al său,
decît să poftiască schip.

1 multe B|| 2 fără paranteze B,D,K|vrerii B,C,K|lipsește și plecării B|dumnedzăești C, dumnezești K|| 3 mărturisesc K|| 4 lipsește ori B|oare C,D|svatului C|| 5 socotești B|svatului C|| 6 nevrédnic B,C|| 6-7 Noi îl socotim a fi nevrédnic de laudă care K|| 7 socotești B|vrédnic C,K|așa B,C, așa K|| 8 Alexandru B|îț agonisăști B, îț agonisești K|| 9 socotești B|vrédnic C,K|spre toți|tuturor B|| 10 Așa B,C, Așa K|dumnedzei B, dumnedzăii C, dumnezeii cei K|| 11 căce C, să-ț fie B,C|| 12 priiatin K|| 11-12 lipsește căci nu Ț-au plăcut ție să-ți fie priiaten și voitoriu de bine Darie, cum nu știu D|| m. 28 lipsește D|| 13 vei|vii D|dintru B,K|aceia K|căci|că C|poțtești D|| 14 stăpînire K|Căci|Cu K|Căci multu| Că departe B|| 15 iaste K, lipsește D|| 16 împotriva D, împotriva K|caré B|li-am dzis C|| 18 fără paranteze D,K|și că-i|sau că este K|| 19 ante titlu Cap 21 K, Cap 2. Priaințeleptul garamantilor urmîndu socoteala sa arată că cu mulțimia B|| 20 că cu mulțimia C|și a averilor K|averilor| avuțiilor B|| 21 viața B,C, viața D, viața K|lipsește pentru B|| 22 șapte B, șapte K|| 23 stăpînirile K|| 21-25 între paranteze și pentru 7 pravile... mărturisăște C|| 23 au domnit| au domnii B,K|| 24 agonisesc K|sint B,D,K|iar K|| 25 care-ș iau B, carele iș iau D, care iș iau K|fără svîrșit C| nefrșite B|| 27 Alexandru B|a mărturisi B|| 28 petreciai B,C, petrecei D|| 28-29 cîndu 1-2 B|crai C,K|Machidoniei D|acum K|cînd 2|că K|ți-ai făcut C, te făcut D|a tot pămîntul|a toată lume K|| 30 osteniiale B, osteniiale K|ciale C|oamini D, a oamenilor B|| 30-31 oamenii le socotesc nemică a fi K|nu le socotescu B|| 32 Alexandru B|mai multe B|| 33 agonisești K|a agonesi B|| 34 a avea C,K|pohta D|rîhnii K, rahnei B|| 35 fără paranteze D,K|între paranteze apriusă-ș B|ardzind D|între paranteze cu zmicéle sau B|zmicéle mici K|lémne K||

trebuie să să astupe, ce cu pământul mormintului trebuie să să nădușască.

Nu vei dzice, Alexandre, precum al tău ce-i multu, puțin, iară ce-i strein puțin, multu 5 îți pare. Că aceasta pediapsă au așezat dumnedzării inimii trufașe și rîvnitoare, cît nice de puțin, nice de multu (ce are) nu să satură.

Nu vei apăra, Alexandre, că-i așa: de ce ți-ai gătit bani mulți, de atîta că ai pierdut 10 mulți și credincioși priiateni; că iaste ca un lucru dumnedzărescu acesta celor bogăți, de iubim averile lor și-i urîm pre dînșii.

Nu vei dzice, Alexandre, de vei desface cu tot deadinsul învălirea rîhnii inimii tale, că 15 vei afla de mai curund va avîa hotar viața ta cea dezmerdată, decît rahna cea blăstămată. Că de fac răutățile mai sus rădăcină în inimă, numai cu moartia să pot rumpe și scoate.

Nu vei apăra aceasta, Alexandre, că avînd 20 mai multu decît alții, mai puțin decît fieștecare petreci. Că domnii avînd multe, trebuie să fie cu totul îngrijit să le păzască acélia, iară cea ce are puține îi agiunge multă vreme în caré li-ar petrece acélia.

25 Nu vei dzice într-altu chip, Alexandre, că orice lucru faci dentru acela că ești stăpîn, nemică fără numele că iai, iară ciialalți, fiind supuși voitori ție de bine, toată roada culeg. Că inimilor potcite de veninul rahniei agoni- 30 șeste și culége desfătari, iară a le mistui și a le petrece a morții iaste datorie.

Mai pre urmă nu vei dzice, Alexandre, că de ce ai agonisit cu așa îndelungată cale, puțin și cei ai pierdut den preafînțelepciunia ta și 35 odihna multu că iaste. Că stăpîniile carele li-ai supus, cu numărul puține, iară cu grija

turile streine. Rumlar <= Ronsard>, 8, 205.

3. Pururea, cea ce rîhnește iaste sărac. Clav <= Claudianus, *In Rufinum*>, 4.

4. Pre carti ii birui să te ferești a-i crede ție de prieteni. Curt<ius>, 7.

5. Cu greu iaste a să înturna domnu în mai bine, de va fi supus răutăților. Isid<orus>, *De preună* <= *De praelat*>.

6. Tot lucrul ce să prea nalță, mai multu în mîhniciune să hotărăște, decît să bucură de cinste. Gri<gorie>, *Obicei*.

1—2 triabue să să astupe și să să nădușască B// 3 Nu vei C/Alexandru B/ce-i]ce iaste K// 4 iar ce iaste strein K// 4—5 mult ți să pari ție D, multu și să pare ție B/ți pare C, îți pare ție K/ această K/pedeapsă B,C,K/așădzat D// 6 dumnedzeii B,K/trufașia B, trufașă D/rîhnitoare B/cît]incît K// 6—7 nici 1—2K/fără paranteze D,K// 8 Alexandru B/că iaste așa K// 9 bani mulți gătit B/că]căci B/perdutu D// 9—10 de atîta căci ai cheltuit mulți bani și ai pierdut mulți prietini credincioși K// 10 priiateni B, priiatini C/iaste C,K// 11 dumnedzeescu B, dumnedzăresc C, dumnezeesc K/aceasta K// 12 avîarile B/și îi urîm K// 13 Alexandru B/adaos marginal de vei B// 14 diadinsul B, dedinsul C,D, diadinsul K/invălia rahna B/rahniei D, rîvnii K/inemii D// 15 mai curundu B]in grabă K/avea K/hotar și firșit viața B/viața D, viața K// 16 dezmerdată D, dizmierdată K/rahna]rivna C,D,K// 17 inemă C/moarte B,K, moartea C// 19 Alexandru B// 20 după alții, adaos între paranteze mai mult D/puține B,K/iiăștecare B/domnul B// 21 avîndu B// 22 îngrijat B, îngrijat K/să le păzască] ca să li petreacă B/acélea C, acéle K// 23 iar K/agiunge B/vrémia B// 24 care B,K/li-ari petriace B, le-r petrece C, li-ar petrece K/acélea C, acéle K// 25 Alexandru B// 26 dintr-acela B, dentru acela K/lipsește că K// 27 nemică K// iai K/iar K/céialalți B// 28 între paranteze supuși B// 29 inemilor D/pocite K/rahniei B,C, rîvnii K// 30 agonisiaste B/culiage B/desfătării K/iar K/amistui B// 31 petriace B/iaste datorie morții K/datoriia iaste B// 32 pe B/Alexandru B/că di ce D// 33 agonisit B/așa B,C, așa K/delungată B// 34 din B,D/den prea]despre K/priafînțelepciunia B, preafînțelepciunea C/ințelepciune K// 35 iaste C,K/Că stăpîniil(e) care (le-ai agonisit și) le-ai suppus B/stăpîniile K/care K// 36 li-ai supus C, le-i supus D/iar K/grije B, grijea C,K//

cu caré ai năsipit inima ta, nenumărate
sintu.

Aș vrea deplin să-ț socotești ție precum mai
săraci sinteți voi, stăpînilor bogăți, decît lă-
5 cuitorii săraci; că nu ție mai bogat carele are
mai multu decît i să cade, ce care, decît are,
mai puțin poftiaște să aibă. Și așa voi, dom-
nilor, nemică nu aveți; că măcar că sinteți
plini de bani, iară sinteți deșărți de poftē
10 bune./

f. 166 Dați să punem socotială, Alexandre, și care
ar fi hotarul căii tale, să vedem sau om ești
sau Dumnedzău. De ești vreunul den dum-
nedzăi, fă să fim nemuritori; și aceasta dacă
15 o vei face și pre noi și ale noastre le stăpî-
năște. Că vécinicia vieții nice cu une avuții
a să cumpăra nu să poate.

Așa să știi, Alexandre, că noi pentru acéia
a-ț face ție războiu părăsim, căci și ție și
20 noaă aproape că ne soséște sfîrșitul vieții
videm. Că ce altă, fără nebuniă știe, care își
grijéște ședere șie și gazdă în cas<ă> streină?

Iară de ni-i da, Alexandre, ca un Dumnedzău
noaă viață vécinică, fieștecine s-ar oșteni
25 pentru apărarea casii sale. Ce că știm că curund
vom să părăsim a vieții, puțină datorie ne
ție a știe, ție, ori altuia de vor rămînea unel-
tile noastre; că de ție nebunie în casa streină
(ca cînd ar fi în casa sa) lăcaș vieții șie să-ș
30 pue, departe mai mare nebunie ție acela ce
părăsése viața dentru cădéria norocului să
aibă durere.

Iară de ești tu om, Alexandre, și nu Dum-
nedzău, viețuiaște pentru dumnedzăii, te rog
35 (și poftescu) cei nemuritori; ca un om pășése,
ca un om vorbéște, ca un om te poartă, dreptu

7. Dreptatea are odih-
nă, iar nedreptăția os-
tenială, Ieronim, *De he-
sérică* <= *Commenta-
rius in Ecclesiasten*>.

8. Nime dentru noi nu
cugetă cînd îi va fi
a eși din casă. Sene-
<<», *Epistula* 70.

9. Nu să poate da de
om darul carele iaste
dumnedzăescu. Sen
<= Optatus Milevi-
tanus>, Carte 5.

1 care B/năsipit B,K|| 2 sint B,D,K|| 3 vria B/să-ți socotești, să-ți socotești C|| 4 sinteț
D, sinteți K/bogăț B/lăcuitarilor K|| 5 cei săraci B/nu iaste K/care B|| 6 ce carele
K/lipsește decit K|| 7 poftése B,C, poftése D, poftesi K|| 7—8 Și așa nemică n-aveți,
voi domnilor; că macari B/așa C, așa K/nimică D,K/macar K|| 8—9 sinteț¹⁻²D, sinteți¹⁻²K/de-
șerti B,C,K/pohte D|| 11 la socoteală B/Alexandru B|| 12 ar hi D/hutarul K|| 12—13 sau¹⁻²Jori
K/Dumnezeu K|| 13 vruunul din dumnezei B/din C,K/dumnezei K|| 14 deaca B|| 16 stă-
pinése B, stăpinése C,K/vecinicia C,K/viații B|| 16—17 nici cu o nevointă a să cumpăra K||
18 Așa B, Așa K/Alexandru B/aceia K|| 19 a-ți face B/părăsim B|| 20 noao B/sosiaște
B, sosești K/firșitul B/viații B|| 21 vedem B,C,D, vedem K/Că ci alta K/alta B/nebunie B,C,
D,K|| 21—22 carele își grijése luiș ședere și gazdă K/șediere B, lipsește D/casă B|| 23 Alexandru
B/Dumnedzău B|| 23—24 Iar de ne-i da noai Alexandre viața vecinică ca un Dumnezeu,
fieștecare K|| 24 viața D/fiaștecine B/s-ari oșteeni C, s-ari oșteni B|| 25 apărare B,K/case
B,C, casăi D/Ce știm K|| 26 părăsim C|| 27 iaste C,K/a ști K/rămînia B|| 28 unialtele B, unel-
tele C, unelteli D/iaste C,K/nebuniă B|| 29 fără paranteze K/viații B/șie]lui K|| 30 iaste
K/ce]care B|| 31 părăsése K/viața D, viața K/dintru B,K/cădéria C, cădere K|| 32 duréria B||
33 Iar K/Alexandru B,C,D/Dumnezeu K|| 34 viețuește K/dumnezei B, dumnezeii K|| 35 fără
paranteze K/și pohtescu D, și te poftescu B, și te poftesc K/pășiaște B|| 36 vorbiaște B||

un om te îndestuliadză, nu mai multu decît un om să vei, să ceri și să poțtești; că de la o vrême să va tîmpla de vei muri ca un om și te vei îngropa și, pus în mormîntu, scurtă pome-
5 nire îți vei lăsa ție.

Dzis-am mai sus că mi-au fostu durére căci ti-aș videa îndrăzneț, înțăleptu, frumos și tînăr; iară acmu mi-i jéale căci te vădzu așa de lume suduit. Și așa socotescu de tine adecă
10 că va fi, de atuncia vei cunoaști boala ta, cînd acmu boala (și scăderia) nice un liac nu va avea; că tînărul mîndru mainte de ce simte lovitura, acmu au dobîndit în inimă venin.

Voi, grecii, pre noi, lăcutorii acestor munți,
15 varvari ne numiți; iară noi, mă créde, la limbă varvari și la fapte greci a fi, ne place, nu de-a tocma cu voi carii, adevărat, limbile grecilor, iară faptele a varvarilor aveți. Că nu ăste varvar care face bine și grăiaște rău, ce carele
20 ăste bogat la limbă, iară cu viața ăste rău. Și de vrême ce am început a spune, pentru să nu trec ceva, care ar fi légia și viața noastră îți voiu spune. Iară nice să socotești multu căci mă vei asculta acéle ce am dzice; că acélya
25 ce le ținem vei videa, multe să le socotești; că lucrurile bunătății ciia ce le mărturisescu nenumărați de mulți sintu, iară ciia ce le țin și le fac, foarte puțini. Să știi, Alexandre, că viața noastră-i scurtă, niam puțin, hotar în-
30 gustu, lipsite norocuri, poftă aședzată, puține pravile, case rare, puțini priiateni și la un loc, frățéște și în pace și, decît toate, că nu avem nepriiateni; că să cade omului înțăleptu a fi priiaten unuia și nemăruia nepriiaten. Și la un
35 loc, frățéște și în pace și în dragoste și-n linește viețuim; și fieștecari cu al său se îndestuliadză,

10. Cînd cercînd altele, pierdim ale noastre. Mon < = Manilius > Carte 14.

11. Nu ăste țaran cela ce să naște la țară, cum cela ce grăiaște țărăndéște. Ada < giu >.

1 să tia îndestulez, ca un om B/îndestuliadză C// 2 vei]vii C,D, voești K/a cére și a pofti K/ pohtesti D// 3 vrémia B, vriame C// 5 îți vei B,C,K, îți vii D// 6 Am zis K/mi-au fostu C/duréria B, duriare C// 7 te-aș vedea B, ti-aș videa C, ti-aș vedea K/înțelept și frumos B// 8 iar acmu K/imi iaste jéle K/te văz B/de lumé așa K/așa B// 9 lumia B/suduit] ocărit K/așa B, C, așa K// 10 atunca C,K/cunoaștia B, cunoaște C,K, conoaști D/ cîndu B// 11 acmu K/fără paranteze D,K/scăderea C, scădere K/nici K/leac B/avia B,C// 12 mainte]mai inainte K/simte B// 13 acmu K/in]întru B// 14 acestori K/munți]mulți D// 15 iar K/crede B/limbi B,C,D,K// 17 nu a tocma B, nu întocma K/care K/limbele K/a grecilor B// 18 iar K/fapteli D/nu iaste C,K// 19 grăește K/care B,K// 20 iaste ¹⁻²C,K/iar K/viața D, viața K// 21 vrémia B/ce am]c-am B// 22 légea C, lége K/viața D, viața K// 23 îți voiu B,C, îți voi K/iar nici să nu socotești K/să socotiăști C, să nu socotiăști B// 24 acélya ¹B/acélea ²C, aceliși ²B, acéle ²K// 25 ce]că B/după ținem *adaos între paranteze* și le facem noi B/vedea B, vedea D,K/mult să li socotești B// 26 céta ce B/mărturisăscu B,D, mărturisăsc C// 27 *lîpsește* de mulți K/sint B,D/iar K// 27-28 iară acélya carii (le țin și) le fac fortia puțini B// 28 Alexandru B// 29 viața D/viața noastră este B, viața noastră este K/neam B/hotară îngustă B// 30 norociri lipsite K/pohtă aședzată D// 31 pravile puține K/casă D,K// *m. 9 lîpsește* D/priiatini puțini K// 32 frățéște K// 31-35 rari, puțini priiateni; că să cade omului înțelept a fi priiaten unuia și nemăruie nepriiaten și la un loc frățéște și în pace și în dragostia și în liniște B// 32 nu avăm C, nu avăm K/corectat nepriiatini C, priiatini K// 32-34 *lîpseșc*: și, decît toate... frățéște și în pace D// 34 priiatin K/nepriiatin K// 35 și în liniște K/liniște C,D// 36 fîaștecare B, fieștecare C,K/se îndestuleadză B,C, să îndestuliadză D,K//

f. 166^v că mai/bună iaste odihna celor morți, decît viața inimii cei neîndestulate cu soarta sa.

Pravilele noastre puține sintu și după socotiala noastră bune, care să închee în șease 5 capete:

Feciorii noștri, mai multe legi fără de cele ce am luat de la părinți, să nu priimască; că legile noaă pre cele de laudă obicēfuri vechi le astupă.

10 Cei după urma noastră mai mulți dumnedzai decît doi, den carii doi, unul a vieții, altul a morții poartă grije, să nu aibă; că mai îndestul iaste pre un Dumnedzau tare, decît pre mulți prin batgiocură a cinsti.

15 Toți cu o pîndză să să îmbrace; încălțăminte tot un féliu să aibă; nice mai multe haine să nu poarte cineva, decît ciialalți; că dentru mulțimea hainelor nebuniia izvorēște întru năroade.

20 Nice o muiare mai multu să nu aibă bărbat, fără pînă cînd va naște trei copii, că mulțimea copiilor face aprindere de lăcomie întru părinți; care de va face vreuna mai mulți înaintea ochilor ei să-i jărtvască dumnedzailor.

25 Toți bărbații și femeile, dentre toate, adevărul să iubască și să ție; iară de să va însămna cineva în minciună, măcar că într-altele ar viețui nevinovat, căci au grăit minciuna (de sirgu) să moară; că un minciunos agîunge de

30 pierzare norodului.

Muerii mai multu de 40 de ani și bărbatul mai multu de 50 de ani a viețui să nu i să cadă; deci, carii nu vor muri atunci, dumnedzailor să să jărtvască; că mare ațigare răutăților iaste

35 cugetarea de îndelungaria vieții în mulți ani.

12. Nedumnădzăirea iaste rău fără hotar, care, odată aprinzindu-să, niceodată a să stînge nu poate. <Philo, De profug.>

1 iaste K// 2 viața K/inemii D/cu soarta sa]cu al său K/soartia B, soartea C, soarte D// 3 Pravilele B,K/sint B,D,K, sintu C/socoteala D// 4 încheia C]inchid B/șasă B, șeasă C,D,K// 6 Feciorii D, 1. Feciorii B/liagi B/fără de acela B/făr-de D/cele K// 8 legile B,C// 8-9 că legile noai obiceaŃurile cele vechi laudate le astupă K/obiciaŃuri C/ vechi C// 10 2. Cei de pe urma noastră B/dumnedzei B,K// 11 decite C,D/din B,D,K/ care B/lipsește doi ²B,K/altul] și unul K// 12 grijă B// 13 iaste C,K/Dumnădzau B, Dumnezeu K// 14 pren D/bagiocură K// 15 3. Toți cu B/încălțăminte D// 16 într-un fiul B/feliu C,K/nici K// 17 cialalți B/că din mulțimia B/dintru K// 18 mulțime K/hainilor D/nebunie C,D,K/izvoriaște B, izvoraște D/între K// 19 noroade B, norod K// 20 4. Nice o mueré B, Nici o muere K// 21 p<i>nă B, lipsește D/trii D/mulțime B,K// 22 aprinderia B, aprindere C,K/între K// 23 vrana B/inaintia B, înainte K// 24 jărtvuiască B, jertfască K/dumnădzailor C, dumnezeilor B, K// 25 5. Toți bărbații B/fămeile B, femeile D]muerile K/dintre B, D, dintru K// 26 să s<ă>ție B, să-l ție K/iar K// 27 lipsește cineva B/macar B,K/într-altali a viețui B/întru altele K// 29 fără paranteze K/srîg B/de sirgu să să omoară K/minciunos C, minciunos D, K// 30 pierzare B,C,K// 31 6. Muerii mai multu B/patruzeci K// 32 cincizeci de ani K, 50 ani B/să nu li să cadă K// 33 lipsește deci B/carii de nu vor B,K/ atunci B, atunci C,K, atunci D/dumnezeilor B,K, dumnădzailor C// 34 să să jărtvuiască B, să să jirtvască D, să să jertvască K/adaos ulterior că mare C, lipsește K/a ațigare K/a răutăților B/iaste C,K// 35 cugetare B/îndelungare B, îndelungarea C/in]întru K// m. 12 înlocuit cu Lucrurile mainte de cuvente sintu, dzice Amvrosie. B//

AICIA SĂ DZICE DE VIAS, CINE AU FOSTU ȘI DE
 STĂTĂTORIÎA LUI ÎNTRU TOATE STRĂMUTĂRILE
 NOROCURILOR ȘI VOROAVA CE-AU FĂCUT CĂTRĂ
 CIÎA CE LA LIPSA LUI ÎL MÎNGÎE. AȘIJDIREA
 5 DZECE PRAVILE CE LI-AU LĂSAT DOMNILOR,
 FOARTE DE TRIABĂ A LE ÎNSĂMNA. CAP 22

Între toate noroadele și niamurile omeneshi,
 carii să socotiia a avea dragoste întru înță-
 lepciune, grecii au fostu, carii dintre altele
 10 pre filosofii săi cei mai vestiți nu numai dascali
 în școale, ce și otcîrmuitori stăpînii sale îi
 alegia și-i avea. Că, precum dzice, Plato,
 pre acele vremi și întru acéle stăpînii, sau
 filosofii era stăpîni, sau cei ce stăpîniia era
 15 filosofi, precum scrie Laertie, întru céle vechi
 lucruri a grecilor. De mare cinste îș socotescu
 grecii căci dintru tot niamul omenescu citeva
 mari și alése chipuri au avut, cumu-s 7 mueri
 20 preaințálepte, 7 crăiase preacinstese, 7 orașe
 preavestite și neameșe, 7 crai aleși întru
 bunătate, 7 hatmani preaindrăzneți, 7 făpturi
 de casă preascumpe, 7 filosofi preainvățați.
 Și filosofii au fostu: acestu Thalîs, carele întîi
 au aflat carul cerescu cel mai mic, cu ale lui
 f. 167 25 stéle, cum ar fi de/triabă înotătorilor pre mare
 au însămnat; Solon Salaminul, carele întîi au
 dat pravilă athineilor; Hilon, carele fiind sol
 athineilor au îmblat la răsărit; Pithac, carele
 nu numai filosof, ce și hatman au fostu min-
 30 tinilor; Cleov, trăgîndu-ș niamul de la Iraclie;
 Periandru, carele multă vréme au stăpînit
 Corinthul; Vias Prieneul, domnul priianilor.

De acestu Vias voiu scrie aice, acélia ce
 radzimă la voroava noastră. Și întîi trebuie a
 35 ști că pre ce vréme în Rîm, Romul și în Țara
 Jidovască, Iezichiil stăpîniia, pre acéia vréme

1. A viejii soață bu-
 nătătia, a morții lauda.
 Țițero, <Pro M. Fon-
 teio>.

1 ante titlu Cap 3 B, Cap 22 K/Aice C,K// 2 stătoria B, statornicia K// 3 noro-
 cirilor K/ce au]care au B// 3-4 cătră acea carii la B// 4 mîngia B,C,K, mîngia D/
 așijdéria B, așijderea C,K// 5 ce]care B/ le-au lăsat B, li-au lăsat C// 6 treabă
 B// 7 neamurile B// 8 avia dragostia B/ințelepciunia B// 9 dintre B,D,K// 11
 ocîrmuitori K/stăpînii saale B, stăpînii sale D, stăpînirii lor K// 12 alegea
 C,K/și-i avia B, și îi avea K/Platon K// 13 pré acélia vrémi și într-acélia B/acélea 1-2D,
 acéle 1, acele 2K/și-ntru D/stăpîniri K/sau]ori K// 14 sau]ori K/cei]ciia D// 15-16 în lucrurile
 céle vechi K/célia B, acele D/viachi B// 16 cinstia B// 17 dentru D]din K/neamul B// 18 aliase
 B,C, alesă D// 17-18 citeva chipuri au avut mari și alésă, cum sint șapte K// 19 preaințelepte
 K// 18-21 șapte mulari priaințelapte, șapte crăiase priacinstese, 7 crai aleși întru bunătate,
 7 hatmani priaindrăzneți, șapte orașia priavestite și niamșia, 7 făpturi B// 19-21 șapte
 crăiase preacinstite, șapte crai aleși întru bunătate, șapte hatmani preaindrăzneți, șapte
 orașe preavestite și de niam, șapte făpturi K// 19 preacinstite D/orașă D// 20 adaos ulterior
 și neamiș C]întru neamișie D// 20-21 adaos ulterior întru bunătate C// 22 priascumpe B/șapte
 B/priainvățați B// 23 lîpșeste și filosofii au fostu K/aciaște B]anume K/Thales B,D//
 25 stiale B/treabă B, triabă C/inotătorilor]brudatorilor B/pe maré B// 26 însămnat] însă-
 nat D/caril(e) B/întîiu B, lîpșeste D// 27 pravile B/carele]cari D/fiindu B// 28 Piththac
 B/carile B// 30 mitinilor B, manitenilor K/trăgîndu-și C/neamul B/Iraclia B// 31 Periand
 B/caril(e) B/vrémia B, vreme K/au stăpînit]stăpîni B// 32 Prieniul D, Priineul K/prienei-
 lor B, priineilor C,D,K// 33 voi scrie aicia aciale ce radzimă B/aicea D/acélea C, acéle
 K// 34 razimă K/Și întîiu B]întîi D// 34-35 triabue a știe că pe ce vrémia B// 35-36 în
 Rîm stăpîniia Romul și în Țara Jidovască Iezehiil, pre acéia K// 36 Ezechia B/pe B//

stătusă războiu mare și greu între mantinei și între prienei și așa prieneilor Vias <le era> și filosof și domnu și hatman; carele cu cît pentru învățătura sa în școală învăța, iară
 5 pentru tăria (și vrednicia lui) povățuitoriu războiului și pentru înțelepciunea lui domnu orașului se făcu. Care lucru nemănuși să nu pară mirare, căci cum am dzis, pe acia vrême, cei învățați așa era nevoitori la învățatură
 10 și la înțelepciune, cît filosoful care să afla vrédnic numai unui lucru, acela întru oraș puțin să socotiă.

Și așa, după cităva price, cu multă vărsare de sînge să bătură mantinei și prieneii, în
 15 care războiu fiind poroncitoriu Vias, au izbîndit; și această izbîndă întii în Țara Grecească să făcu de filosoful hatman de care izbîndă tare s-au simețit Țara Grecească, căci pre filosofii săi așa norocoși cu sulițale, cum cu
 20 limbile dulci că ar fi i-au cunoscut. Iară după ce s-au isprăvit războiul, adus-au la dînsul multe fete roabe care, după obicei, să le vîndză și el să le pue preț pentru folosul său. (Aducîndu-și aminte de oprirea sa), nu numai fără
 25 silă lăsîndu-le, ce nice a le videa nepriimînd, li-au făcut slobode; dîndu-le și haine li-au trimis pre toate la locurile sale, fără de nice o strîmbătate. Că nu trebuie a socoti de lucru mic de curățanie a slobodzirea robilor și paza
 30 fételor în curățanie; căci de multe ori cei biruiți de cei biruitori, cu armele, să biruescu iară singuri biruitorii dentru desfătările lor și dintru răutățile au perit.

Fost-au această faptă între greci așa de 35 vestită și așa de multu socotită și de vrăjmașii

2. Nu poate poroncitoriu a conteni oastia, care pre sine singur nu să contenește. <Cicero, *Pro lege Manilia*.>

3. Rîmlénii, biruind, rămasără biruiți. Pli-n<ius>, 24.

4. Ertăciunea de folos iaste lucrurilor ome-nești. Gel<cius>, 37.

1 stătuse B/lîpșeste și greu B,D|| 2 prienei B/așa B,C, așa K/prieneilor C,K|| 3 carele B|| 4 iar K|| 5 fără paranteze K/vrédnicia B/lîpșeste lui D/povățuitor B|| 6 războiului era K/ințelepciunea B,C, înțelepciune K|| 7 nemăruia B|| 7-8 nemăruia să nu-i pară de mirat K|| 8 pară]facă D/pre K/acea D/vrémia B|| 9 așa B,C, așa K/invățături B|| 10 înțelepciunea B, înțelepciune C/cît]încît K/carele K|| 11 vrednic C,K/intru]în K|| 13 așa B, așa K/cîteva priciri K|| 13-17 cu foarte groznic și sîngeros războiu să bătură mantinei și prieneii, în care războiu fiind cum am dzis poroncitoriu, rămasă biruitoriu Vias; și aceasta bătea întii de filosoful hatman în Ț<a>ra Grecească să făcu B|| 14 sînge D,K/prieneii C,K|| 15 poroncitoriu K|| 16 aceasta C|| 16-17 întii s-au făcut în Țara Grecească K|| 17 filosof K|| 18 tare să semeția B, tare sămițit K/Greciască C|| 19 săi]sei B, lor K/așa B,C, așa K/norocoși B, norociți K/sulițele B, suliții D|| 20 limbele K/a fi B/conoscut D/Iar K]și așa B|| 21 s-au isprăvit] să isprăvi B/au adus K, aducînd B|| 22 fiate B/pe care K/obiciai B, obiciau C, obiceiul D, obiceiul K/era să le vînză K|| 23 și să le pue el B|| 24 fără paranteze D,K/aducîndu-ș B, ce aducîndu-ș D, și aducîndu-ș K/amintia B/oprirea B,C/nu numai lor B|| 25 silă B,D/lăsîndu-le B,C,D,K/nici K/vedea K]vînde B/nepriimîndu B|| 26 le-au ¹⁻²B, li-au ¹⁻²C/slobode B|| 27 trimes K/pre toate la locurile sale] slobode B/locurile D/sale]lor K|| 27-28 fără nice o strîmbătatea la moșiile lor pre toate B/fără nici K, fără de nice D|| 28-29 lîpșeste de ¹⁻²B|| 29 curățenie B, curățanii D/a fi slobodzire robilor B, a slobози robii K/slobodzire <ea> C, slobodzire D/corctat robilor C|| 30 fiatelor B, fételor C/întru curățanie K]a avia curățenia B|| 32 iar K/singuri B,C,K/dintru B,K|| 33 dentru C,D/răutăți B,K|| 34 Au fost K/așa B,K, așa C|| 35 și așa B, și așa D]șa D||

lor, cît pentru să ia pildă trimisără mantineii soli de pace la prienei, carii au aşezat pace vécinică între sine, cu aceasta tocmală în vécinică pomenire să să pue stîlpu cu chipul
 5 lui Vias, a căruie faptele şi cu bunătatea lui să rădică războiul dintre dînşii. Şi aceasta, adevărat, preainţelepţeşte s-au lucrat; că mai multu agoniseşte cela ce priimşeşte pace, îmblîndzindu-şi inimile vrăjmaşilor, decît ciia
 f.167^v 10 izbînditori vârsindu pre cîmpi singile lor/cu tiranie. Că cei blagorodi cu inima şi cei tari, precum în toate dzilele îi videm că mai lesne mulţi de unul cu bine că să biruescu, decît unul de mulţi cu rău că să înalţă. Precum
 15 aşea dzic de Săver, împăratul Rîmului, să fie dzis: pre mine cu bine, săvai de pică legat cel mai mic, fieştecare copil al Rîmului să mă ducă, iară cu rău nice toţi cei mai puternici a Italiei nu mă vor putia clăti; că inima mă
 20 slugă mai bini celor buni, decît stăpîn celor răi a fi poftşeşte.

Vallerie cel Mare spune precum oarecînd oraşul Prieneii fu dobîndit şi răsipit de vrăjmaşi, aşea cît ucigînd şi pre muîarea lui Vias şi
 25 copii(i) luîndu-i în robie şi bunătăţile lui răsipite, moşiia lui răsturnată şi casa lui arsă, iară el fugisă la Athina, să scape cu viaţă. Şi aşea, întru acea cumplită, primejdie, nu numai că nu arată filosoful vreun sâmnu de
 30 întristare, ce mergînd pre cale, vésâl cînta şi tuturor celor ce să mira de dînsul, le grăia acéste cuvinte: Oricine căci n-am moşie, căci am pierdut muîarea, casa, copii(i) şi pre toţi oamenii miei, că am pierdut dintr-al meu
 35 ceva (pentru ce mi s-ar cădea a mă mîhni), dzic, aciia nice ce ar fi norocul ştiu, nice

5. Are aceasta bună-tate în sine, că pre oamenii cei tari chipul ei şi frumuseţea şi-ntre vrăjmaş fiind pus îi bucură. *Titsero*, *La L. ipisto* <=*In Pisonem*>.

6. Cu blindéşia şi cu bunătăţia, mai multu a birui pre vrăjmaşi, decît cu armele. *Polybius*, *Carte 4*.

7. Voroava blindă toată porniria o blindéş-te; iară cel apreg şi pe cel slab îl aţîia la minie. *Dio Cassius*, 55.

8. Norocul, averile pot lua, iară nu inima. *Seneca*, *Medea*.

9. Întru obicéiuri norocul triabă nu are. *Seneca*, *Episto<la> 3*.

10. Nu iaste al tău ce au făcut norocul al tău. *Seneca*, *Episto<la> 8*.

1 cit]incît *K/lipseşte* pentru *B/să ia K// 2 priinei K, pirenii B/caril<e> B/au aşezat D/pacea D// 2-3 pace între amîndoi viacinică B// 3 vecinică K/sine K/această B,D,K// 4 viacinică B, vecinică K/pomeniria B// 5 a căruia D/cu a căruia fapte K/şi bunătate B, şi cu bunătăţia C/şi cu bunătate K// 6 dintre D,K/între B// 7 priainţelepţeşte B, preinţelepţeşte K// 8 mai mult B/agonisiasse C/priimiasse B, priimşeşte K/pacia B// 9 îmblîndzindu-ş B/îmblîndzind inimile K/inemili D// 9-10 decît carii să fac izbînditori B/ciia]cie D, cei K// 10 vârsindu B, vârsind C,D,K/sîngele B,K, singele C// 11 tirania B/bl<a>gorod B, blagorodnici K/inema D// 12 dzilile B,C,K/vedem B,D, vedem K/lîasne B// 13 de unul mulţi D// 12-13 mai lesne unul pre mulţi cu bine îi biruiasse K// 13 lipseşte că B// m. 5 şi 6 lipseşc B// 14 lipseşte că K// 15 aşia B, C, lipseşte K/Sever B,D,K/să fi zis K// 16 săvai D/macar K/pică] chică B// 17 fiiaştecare a Rîmului copil B, copil a Rîmului fieştecare C// 18 iar K/nici K/putiarnici B, puternici C,K// 19 putea C,K/mea C,K// 20 bine B,C,D// 20-21 mai bine poftşeşte slugă a fi celor buni decît stăpîn celor răi K// 21 pohtşeşte D// 22 Thallerie cel pre mare B, Vallerie cel prea mare C, Vallirie cel prea mare D, Valerie cel prea mare K/oraicînd D// 23 Prienen B, Prieni D]priineilor K/fu]au fost K/răsipit C// 24 aşia B,C, aşa K/cit]incît K/ucigîndu B/muîare B, muere K// 25 robia B// 26 răsipite B/moşiia]patria K/lipseşte lui ¹B// 27 iar el fugisă K]el singur au fost fugit B/pentru să scape cu viaţa B/viaţă D, viaţă K// 28 aşia B, aşu K/într-această B// 29 lipseşte că nu B/arăta B,C,K/vrun B// 30 întrestare K, tristăcîunia B/mergîndu B/viasel B, vésel C, vésâl K// 31 grăia B,D// 32 aciastia B, acéste K/cuviantu B/Oricine va zice căci K/căce ¹B// 33 pierdut D/muîare B, muerea K/copiei D// 34 oamini miei D/piiartud B// 34-35 dintru al meu ceva greşaste K/dentr-al meu D// 35 fără paranteze K]pentru căci D]s-ari cădia B// 36 zic că K/acéia B, aceia C,D/nici ¹⁻²K]nu ştiu K//*

dreptul de filosofi nu să socote[cote]scu. Că pierderea de ficiori și de folosuri nu ȳaste să să numască scādere, aflĳndu-să viața ĳntriagă și numele netrăgĳnd nice o vătămare. Și acēstia
 5 ce le dzic pentru să să pară că-s dirēpte, lucrul singur mai desăvĳrșit să-l luăm aminte.

De au lāsat dumnedzāii cei drepti ca ĳntru mĳna vrājmașilor și a tiranilor neĳmblĳndziți să vie orașul acesta, lāsarea au fostu prea
 10 driaptă. Că nice un lucru mai multu cu cale a fi dreptu ție nu-i, decĳt să ĳspitiască cumplita certare a tiranilor aciĳa, carii ĳnvățăturile cele alēsă, a celor preaĳntălepti, nu le gustă.

De au ucis vrājmașii pre muĳarea mĳa, nu
 15 fără a dumnedzāilor clipală și voe că s-au făcut aceasta. Adevărat, sintu carii a tot celor nāscĳndu-să de sirgu soroc vieții hotărāscu. Căci dară să plĳngu moartea ei, de vrēme că dumnedzāii au ĳnfiptu acest soroc vieții ei?
 20 Căci socotim așea de multu viața face, deși moartia noă grabnică și fără vrēme și de sirgu viața, de moarte ĳncungĳurată ni să pare. Ce aceasta ȳaste vorba oamenilor celor deșărți, cĳnd, vrĳnd dumnedzāii, moarte ne cercetiadză
 25 și, nevĳrĳnd oamenii, de bunāvoe ne părăsēste pre noi viața. Iară feciorii miei sintu deplin filosofi ĳntru bunătate și măcar că să află ĳn mĳna tiranilor, iară pentru acēia nu-i vom numi robi; că nu acela ce să ĳngreuiază de
 30 obedzi, ce cela ce-i cuprinsu de răutăți trebuie să să numască rob.

Cătră acēstea că au arsu focul casa mea, nice pentru aceasta nu-mi trebuie să plĳngu, căci acmu să vechise și, de vĳnturi, den
 35 acoperemĳntu cădzusă căpriorii, din ce, slābindu-să și păreții, de ploii cădzusă și temeliele

11. Moșia ȳaste oriunde bărbatul care șēde șie, a face alēge șie. Curt<ius>, Carte 6.

12. Cei răi, de nu vor fi nevoiți de rău, a face bine nu știu. Ţițero.

13. Dulceața vieții mulți și a face și a pătimi grozav silēste. Val<erie> cel Mare, Carte 2, Gl<ava> 1.

14. Firea au dat camătă vieții, ca niște bani, neăședzind nice o dzi. Ţițero, Tusc<ula-nae>, 1.

15. Vrājmașea zavistiia, celor streini creștere. Seneca, Pace <= De tranquillitate animi>, 2.

1 drept de filosof nu socotescu B|| 2 pierzare B, pierderea K/feciori K/ia-
 ste K|| 3 scādēria B/viața K/ĳntreagă B|| 4 numiale netrăgĳndu B/nici K/vătămăria
 B/aciaștia B, acēstea C,K|| 5 că-s derepte B, că-s diriapte C, că sint drepte K|| 6 singur
 B,D,K/amintia B|| 7 Dé B/dumnedzeii B,K/derepti B, direpti D/ĳntruĳin K|| 8 a
 vrājmașilor B/lĳpșește și B|| 9 să vie]să vă ia B|| 8-12 lĳpșește neĳmblĳndziți să vie...
 cumplita certare a tiranilor D|| 9 corectat lāsarea C, lāsare B/prea driaptă lāsare au fost
 K/pria direapta B, prea diriaptă C|| 10 nici K|| 11 a fi dereptății nu-i B, a fi dreptății nu
 iaste K/ĳspitească B, ĳspitiască C|| 12 acela B, acēia C,D/cele K, cēlia B|| 13 alēsia B, alēse
 C/a cialor pria ĳntelepti B|| 14 Dé B/muerea mea K/mea C/nu făr-a D|| 15-16 nu fără
 voia dumnezeilor s-au făcut aceasta K/dumnedzeilor B, dumnădzāilor C|| m. 9, 10
 lĳpșesc D|| m. 11 lĳpșește B,D|| m. 12 lĳpșește D|| m. 11 ĳnlocuĳiă cu: cit rămĳne fiesticii
 ceasul cel dintii, nāscĳndu-să au orĳnduit, dzice Seneca B|| 16 sint B,D,K/a tot] tot B/lĳp-
 șește a tot celor K|| 17 sirg B, sirgu D,K/viații B|| 18 Căci] Pentru ce K/dar K/moarte B/vrē-
 mĳa B|| 19 dumnedzeii B,K|| 20 așia C, așa K/așia viața de mult face B/viața K|| 21 moarte
 B,K, moartea C/vrēmĳa B]veste K|| 22 sirgu B,D,K/viața K/ĳncungĳurată B/ne să
 pare B|| 23 iaste C,K/vorba] voroava K/oaminilor D/deșerti B,C,K|| 24 cĳndu C/vrĳndu B]vor
 K/dumnedzeii B,K/moartea D, lĳpșește B/ne cerciateadză B|| 25 nevĳrĳndu B/oaminii D/voia
 B|| 26 viața K/Iar K/feciorii B/mei D/sint B,D,K|| 27 bunătatia B, bunătate K/macar
 B,K|| 28 iar K/acēe B, acēia K|| 29 acela]cela B,K|| 30 obiade B/ce-i] ce iaste K/triabue B||
 31 robi K|| 32-36 lĳpșesc D|| 32 aciaștia B, acēste K/mĳa B|| 33 nici K/nu-mi trebuia
 B, nu trebuie K|| 34 acum K/să vechisă B,K/din B,K|| 35 den ce C]deci K|| 36 păreții B||

- f. 168 slăbindu-s<e>|așea cît era să mă tem ca să nu cadză fără veste asupra mea; că zavistiîa, răutatea și casa véche, fără veste, nedînd știre, deprind a să descărca asupra omului.
- 5 Venit-au, dară, stihîia focului și cu trei mijloace au arătat vrednicîia sa. Întîi, că a o drége casa de iznoavă, mi-au luat grijîa; a doa, că a o face din temelie, m-au mîntuit de cheltuială; a triîa, că au rîdicat pricea de a o
- 10 moștini cineva pre urmă, căci de multe ori, pentru moștinirea unii casă mici, cheltuîale făcîndu-se, casă frumoasă s-ar putea face.
- Pre urmă, de dzic că mi s-au luat céle bune, de vréme ce, precum dzice lucrul, nu am céle
- 15 bune, aciîa ce dzic acéstiîa și socotescu, n-au socotială. Că nice dănăoară norocul bunile acéstiîa pînă la vréme nemărui roabe nu le dă cela ce nu-i place și pînă cînd îi place le lasă acéliîa; iară după ce véde norocul pre
- 20 aceîa la carii li-au fostu pus zălog, cum că să poartă să să facă moștian acelor bune zălojite de noroc, le îa de la acela și le dă la altul; pentru acéîa n-am pricină dreaptă a
- cerca că aș fi pierdut ceva de al meu, de vréme
- 25 că bunile cu viclesug li-au dat norocul altuîa, iară răbdarea cu mine și filosofîia portu și dentru céle streine dessărcinat, de nemică fără de mine-mi singur portu grijă.
- Laertie, Carte 5, *De dzisăle grecilor*, spune
- 30 precum mersése Vias la jocurile Olimbului, unde să strîngîa toate noroadele de prin toată lumea <și> atîta podoabă minții sale au arătat, cît de cît toți filosofii carii venisă acolo era mai laudat și au agonisît laudă de adevărat
- 35 filosof. Și așea, zăbăvindu-s<e> la jocurile Olimbului, ciîalalți filosofi, une întrebări i-au

16. Nemică nu-i mai de perire omului, decît omul, nice o silă nu-i mai mare decît acéîa ce iaste de la om. Sab<ellicus>, 6,5.

17. Pre nime mai cu vătămăre nu să minie norodul, decît pre ceîa ce prea dezmierdat îi acopere. Sabil<licus>, 7,8.

18. Îmbogățire camăta iaste, în scurtă vréme de noroc lăsată. Epic<tetus>.

19. Mărire vredniciei cu lipsă să ispitéște. Luc, 3 <= Florus, 2, 2>.

1-36 *lipsesc D*|| 1 așia B,C, așa K/cît]încît K|| 2 viastîa B|| 2-3 *adaos ulterior marginal* veste asupra mea; că zavistiîa răutate și casa véche fără veste C|| 2 mîa B|| 3 răutatea B/viache B, vechi K/fără viastîa B|| 4 șt(i)ré B/deprindu B|| 5 Au venit K/dar K/mijlocîa B, mijlociri K|| 6 vrédnicîia B|| 7 a o dirége B,C, a dirége K/mi-au luat C/grijea B,C,K|| 8 al doile a u face K/că de a o face B/den C/temélie B/de] din B|| 9 al treile K]pe urmă B/lîpșește că K/rădecat C/price B|| 10 moșteni B,C,K/ci<ne>va K|| 11 moștianîria B, moștenirea C,K/a unii case B, unii case K|| 11-12 să fac cheltuele mari cu care s-ar putea face casă frumoasă K/s-ari putîa B|| 13 Pe urmă B/céliîa B|| 14 ce]că B/n-am ciale B/cele K|| 15 acéé B|| 15-16 ce zic și socotesc acéste nu au socotială K/acîastîa B, acéstea C/socotéscu B|| 16 socoteală B/nice dănăoară]niciodată K/bunele B]avérite K|| 17 aciaste B, acéstea C, acéste K/nemăruiîa B, nemărue C, nîmărue K|| 18 cela cine îl place pînă cînd îi iaste voîa le lasă K/le dă cela cine-i place B/adaos ulterior și C|| 19 aciale B, acélea C, acéle K/iar K|| 20 acéé B, aciîa C,K/li-au fostu] le-u fostu C/lîpșește fostu B|| 21 să să facă] a să face K/moșnéni B/bune]avérite K|| 22 zălogite lor B/le ia K/acela]dînșii B|| 23 la altul] altora B/acéé B/nu am pricină K/direaptă B, driaptă C,K|| m. 14 *lipsése B*|| m. 15, 16 și 17 *lipsesc D*|| 24 de la al meu B|| 25 bunele B,C]avérite K/veclesug K/le-au dat B, li-au dat C/altue B|| 26 iar K/răbdare B/răbdare și filosofîia cu mine port K/filosofie B|| 27 dintru B]de K/ciale B,C/sînt dessărcinat K|| 27-28 de nemică nu port grije, numai de mine sîngur K/fân-de mine sîngur B/grijiîa B|| 29 dzisele B/voroavele K|| 30 mersasă B, mersése C, mersésă K/Olimpului B|| 31 strîngea K|| 32-33 atîta podoabă au arătat Vias minții sale, încît de cît K|| 33 venisîa B, venisă C,K|| 34 agonisît B|| 35 așia B, așa K/zăbovin-du-să K|| 36-1 Olimpului B/cîialalți B]une]unîa B/cari C/filosofii ciîalalți i-au aruncat unele

aruncat, care că era multe și de multe feliuri de lucruri, acele ce sintu mai vrédnice le voiu spune, ce vin pre urmă aici.

PROVLIMĂTA LUI VIAS ARUNCATĂ

5 Întrebându-l ce ar fi întru această lumerăsi-pitoare mai nenorocos, au răspunsu Vias: mai nenorocos în lume că iaste acela ce nu poate suferi nenorocirea; că nu lucrurile céle ce-s împotriva oamenilor ucid, ce căce întru dînsăle

10 avem nerăbdare.

Întrebându-l ce ar fi între oameni mai greu a giudeca, nemică, dzice, nu-i mai greu a giudeca, decît pricia între doi priiateni a alége; căci între doi nepriiateni giudecînd, pre unul

15 îl vei face priiaten, iară între doi priiateni, pre unul îl vei face nepriiaten.

Întrebându-l ce ar fi mai greu de măsurat, decît vrémea nemică, dzice, nu iaste în toate lucrurile care ari trebui nevoiță mai mare la

20 măsurat; că atita trebuie să să măsure deplin, cît nice din socotială nemică să nu rămîi spre a face bine, nice nemică din rîhnire să nu rămîie spre a face rău.

Întrebându-l ce lucru ar fi în care așa să

25 să facă cît să nu rămîie nemică loc de apărat în care s-ari lucra oricît de puțin, lucrul făgăduit, dzice, că unde sintu inimile blagorodne

f. 168^a

și fétile rușinoase, orice (de bunăvoe)/să făgăduiaște, cu tot deadinsul trebuie să facă, după

30 făgăduință, care, de nu s-ari face, mai multă scădere ari face cari ari piiarde credința întru cuvinte, decît care ari face scădere făgăduinții.

Întrebându-l cine ar fi din care s-ari cădea celor buni și celor răi mai multu a avea

20. Vrednicia la céle împotriva créște. Fil. 2, 2 <= Lucanus, 3>.

21. Vătămarea cu atita mai greu să aprinde, cu cît să suferă mai fără răbdare. Oroscius, 6, 12.

22. Vrémăa vieții trebuie a măsură, ca cînd și multu și puțin ni-ar fi a vieții. Laer<tius>, Carte 1.

23. Nu trebuie să <e> fie făgăduințele, careli sintu fără de folos, acelelora căroră să făgăduiaște. Ţițero, 1, Sluj<be>.

23. I reaînțelepciunea o urmadză socotiala lucrare. Ţiț<ero>, Sluj<be>, 1, pe urmă.

25. După ce să faci prieteșugul, trebuie credut; înainte de prie-

întrebări, care K|| 1—34 lipsesc D|| 1 lipsește că K||faliuri B, feliiuri C, K|| 2 acialia C/acialia numai ce sint vrédnice B/sint K||mai vrédnice C, K|| 2—3 le voiu spunia care vin pe urmă aici B, le voiu spune aici, ce sint următoare K||pe urmă C|| 4 provlemata B, provlimata C/provlimata aruncată lui Vias K|| 5 într-aceasta B, într-această C/risipitoare K|| 6 nenorocos] nenorocit K|| 6—7 adaos ulterior mai nenorocos în lume C||mai nenorocos în lume au răspunsu Vias că iaste acela care nu poate a suferi nenorocirea B/au răspunsu Vias: în mume <sic> iaste acela nenorocit care nu poate suferi nenorocirea K|| 7 iaste C|| 8 lucruril<e> B/céle]acélie B/ce sint împotriva K|| 9 ucig B/căci B, C||că K||intre K|| 10 avém K|| 12 nemică dzice]au răspuns nemică K||nu-i]nu iaste K|| 13 price B, pricea C, pricirea K||priiatini C, K||allage B|| 14 nepriiatini C||priiatini K||giudecînd B|| 15 priiatin C|| 14—16 pre unul îl vei face priiatin, iar pre al doile îl vei face nepriiatin K|| 15 iar C||priiatini C|| 18—20 nemică dzice nu iaste în toate lucrurile care ari trebui nevoiță mai mare la măsurat, decît vréme B/ au răspuns: decît vréme nemică nu iaste mai greu de măsurat; că decît în toate lucrurile ari trebui K|| 18 nu iaste C|| 21 cît nici]incît nici K||den C||socoteală B/nimică K||rămie B, K|| 22 nici K||nimică K||rîhnirea B, rîhnire K|| 23 răul B|| 24 așa C, așa K|| 24—25 așa lucrîndu cît să nu rămie B|| 25 nemică K|| 26—28 s-ar lucra oricît de puțin, au răspuns: lucrul făgăduit că unde sint inimile blagorodnice și fétăle K|| 27 sint B|| 28 fiatele B, fétăle C|| m. 19 și 20 lipsesc B|| după m. 18 adaos: Trebuie a petrece tot nărocul, răbdîndu, dzice Virghilie B|| după m. 21 adaos: Doi, netocmîndu-s<ă>, pre amîndoi ca pre priiatini să-i aibi, iară ca pre nepriiateni să te ferești a-i avia, dzice Panormu. B|| 28 rușinoasă C, K||fără paranteze K||făgăduiaște K|| 29 diadinsul K||să să facă B|| 30 făgăduința B||nu s-ar face C, K|| 31 s-ar face K||ari pierde B, ar pierde K||întru]în K|| 32 cuvente B||cari C||ar face K||scădere K, lipsește B||făgăduinței B|| 33 den C||s-ari cădia B, s-ar cădea C, K|| 34 a avia B, C||

grijă, nice de un lucru, dzice, nu să cade muritorilor a avea grijă, fără de a cerca sfaturi și sfetnici; că nice lucrurile fericite a să păzi, nice (la cele împotrivable) a sta împotriva nepriiatenilor, 5 mai mulți nu să poate, fără cu bărbații cei copti și cu sfaturile.

Întrebându-l ce ar fi în care s-ari lăuda mutarea socoteliî oamenilor, într-un lucru numai, dzice, să cade oamenilor a fi tîrdzii, 10 adecă întru alesul priiatenilor; că trebuie prea tîrdziu a să alege priiatenul și nice dănăoară, nicecum, a-l părăsi.

Pre urmă, întrebându-l ce ar fi care mai multu ari pofti cel supărat de lipsă, mutarea, 15 dzici, a norocului; și ce ar fi de care mai multu s-ari spăria cel norocos, a cugeta, dzice, de schimbarea norocului; că cel supărat de lipsă, de i să va muta norocul vreodată nedejduiaște că va petrece vreo parte de a lui, iară 20 norocosul să teme că cu o schimbare a norocului (va cădea și) să va lepăda den șaderile sale.

De acătia și întreat fu și răspunsul au dat Vias la jocurile Olimbului, olimbiad. 60 de 25 ani trăit-au dar Vias, care fiind aproape de moarte, vâdzind mare durere a prieneilor pentru paguba de bărbat ca acesta, fu rugat de dînșii foarte ca să le dea une legi, care, scriindu-le să le aliagă domnu și povățui- 30 torfu pre urma lui. Care lucru înțelegînd (și lăudînd) Vias, li-au dat lege care să scrie pre urmă, cu scurte cuvinte închisă, care și Plato în cartea *De legi* pomeneste și Aristotel.

teșug trebuie a-l socoti. Seneca, *Epistola* 3.

26. Ce iaste de poftit celui supărat trebuie să se<ca> tiamă celui norocos.

27. Mare apărare celor supărați de lipsă iaste nădejdea schimbării. <Grigorie de> Nazian<u>, *Ora<tio>*, 68.

28. A nădejdui celor măseri și a să tiane celor norocoș. Petrar<h>a, 6, *Senil.* 4>.

1—24 *lipsesc D*|| 1 grije *B*/a avea grije au răspuns: nici de un lucru nu să cade *K*|| 2 a avia *B,C*/grija *B*, grije *K*/sfatnici *B*, sfetnici *K*|| 3 nici *K*/fericite *K*/nici ²*K*/fără paranteze *K*/celia *B*, cialii *C*, cele *K*|| 4 împotriva *K*/nepriiatinilor *C,K*|| 5 fără-cu *K*|| 6 svaturile *B*|| 7 s-ar lăuda *K*|| 8 mutare *B*/omenilor *B*|| 8—9 socoteliî oamenilor au răspuns întru un lucru numai să cade *K*|| 10 priiatinilor *C,K*|| 11 pria tîrdziu *B*/allege *B*/priiatinul *C,K*/nice dănăoară|| niciodată *K*|| 12 nicecum *K*/a nu-l părăsi *B*, a-l părăsi *C*|| 13 Pe urmă *B*|| 14 ar pofti *K*/lipse *B*/mutaria *B*|| 14—15 de lipsă au răspuns mutarea norocului *K*|| 15 dzice *B,C*|| 15—17 ce ar fi mai mult de care s-ar spăria cel norocos au răspuns a cugeta de schimbare *K*|| 17 schimbare *B*/lipse *B*|| 18 de i-s-a muta vreodată nărocul *B*|| 19 nădăjduiaște *K*/petriace *B,C*/iar *K*|| 20 norocosul/norocul *B*|| 21 fără paranteze *K*/cădia *B*/din *B*, de *K*/șederile *B*, șederile *C,K*/saale *B*|| 23 aciaste *B*, acéstea *C*, acéste *K*/fu]au fost *K*/au dat]dède *B*|| 24 Olimbului *B*/olimpiad *B*, *lipsește K*/lipsește de ani *B*|| 24—25 Trăit-au acest Vias 60 de ani și fiind aproape *D*/Au trăit dar Vias ani 68, care *K*/Olimpiad 60. Trăit-au dară Vias ani 95, care fiindu *B*|| 26 vâdzind *B,K*/maré *K*/duréria *B*/a prieneilor *C,K*|| 27 pagubă *D*/fu]au fost *K*|| 28 foarte tare *K*/ca să lia *B*/une] niște *K*/légi *B,K*/pe care *K*|| 29 aleagă *B*/domnii *D*, și domnu *K*/povățuitorii *D*|| 30 pe urma lui *B,K*/care] de care *D*/înțelegîndu *B*/și lăudîndu *B*, *lipsește D*, fără paranteze *K*|| 31 le-au dat *B*, li-au dat *C*/légi *B*/să scriu *B*|| sint scrisă *D*/pe urmă *B,K*/jaice *D*|| 32 cu cuvinte scurte *K*/cuvente *B*/inchise *B*/Platon *K*|| 33 cartia *B*, carte *K*/liagi *B*, légi *C*/le pomeneste *B*, pomeniaște *C*|| 32—33 care și Plato și Aristotel în cartea *De legi* pomeneste *D*/după Aristotel *adaos* în *Economit B*, în cuvintele sale arată *K*|| *m.* 24 *lipsește B,D*|| *m.* 25 *lipsește D*|| *m.* 26 *lipsește B,D*|| *m.* 27 și 28 *lipsesc D*|| după *m.* 28 *adaos* Lége să poruncească, nu să facă întrebare, dzice Seneca *B*||

- Pre nime, tot norodul, să nu poată alége domnu (și otcîrmuitoriu), pînă nu va fi acela pre carele îl vor alége cît de puțin de 40 de ani 5 de vîrstă; că întru acéia vîrstă datori să fie otcîrmuitorii și domnii norodului ca nice vîrsta și ispita mai mică a greși întru lucruri să nu dea pricină, nice vîrsta mai mare și slăbăciunîa întru a le rîdica acéliea cu ostenéle să nu împiedice.
- 10 Nime să nu așédze otcîrmuitoriu norodului, pînă nu să va dovedi de socotélele a tot norodul de om bun; că nice dănăoară nu-l vor asculta deplin întru slujbe cela ce să va socoti de toți de om rău.
- 15 Nime din prienei să nu să aliagă otcîrmuitoriu, pînă nu va fi deplin învățat întru cărțile grecești; că nice o cîumă mai mare republicii nu-i, decît a părăsi otcîrmuitoriu învățatura și înțălepciunîa./
- f. 169 20 Nime din prienei otcîrmuitoriu să nu aliagă, pînă nu va fi petrecut cît de puțin dzéce ani în oști; că numai singur acela știe a păzi pacia cea pohtită, carele avînd singur ispita, ce ar fi ostenélele oștii au învățat.
- 25 Nime din ciă ce sint însămnați cît de puțin, sau cît de mică de tirănie, să nu să aliagă a fi otcîrmuitoriu norodului; că într-altu chip nu poate fi, acela ce are dragoste spre tirănie, să nu iasă tiran.
- 30 Otcîrmuitoriu prieneilor, îndrăznind trei legi a le strica a norodului, așa din isprăvnicie să să părăsască, cum și din oraș să să lipsască; că nemică mai de perire republicii nu-i, decît
29. Cine mai bine, decît cel înțăleptu, socotéște? <Vopiscus, Vita M. Claudii Taciti.>
30. Mai bine iaste a mînca carne de vacă în pace, decît în ne-pace pui de găină. Ada<giu>.
31. Aducătoare de cîumă iaste putlarea a putia a strica. Sen<eca>, 3, *Mil<ă>*, 3.
32. Și-ntru cît de mici lucruri, toate céle vechi clipéle a obiceiurilor trebuie să să ție. Va<kerie> cel Mare, 1.
33. Avuțiile céle mari nu așa hînd multu, cum nefăcînd cheltu-

1 liagile B/prianeilor B, prieneilor C, K// 2 nime]nimine K/a aliage B, a alége K// 3 lipsește domnu B/fără paranteze D, K/otcîrmuitor B, ocîrmuitoriu K/fi]avia B// 4 pe care or vria să-l aleagă B/cît de mai puțin 40 ani să aibă B/de 40 ani D, de patruzeci de ani K// 5 lipsește de vîrstă B/ca K/intr-acée B, întru aceia K/datoriu K// 6 ocîrmuitorii K/între paranteze și domnii B/nici K// 7 să nu dîa B// 8 nici K/slăbiciunîa B, slăbiciunea C, D, slăbăciune K// 9 acélea C, acele K/ostinélie B, osteniale C/împiedecia B, împiadece C, împiadece D, împiedecé K// 10 Nime]Nimine K/să nu s<ă>așédză B, să nu așédză C, să nu așédză D, K/ocîrmuitoriu K// 11 p<i>nă B/socotélele K// 12 nice dănăoară] niciodată K// 13 cela ce]care B// 15 Nime]Nimine K/den C/de D/prianei B, prienei C, K/aleagă B/ocîrmuitoriu K// 16 întru] în K// 17 nici K// 18 nu-i]nu iaste K, lipsește D/ocîrmuitoriu K// 19 înțălepciunea C, K// 20 Nime]Nimine K/den C, D/prienei C, K/ocîrmuitoriu K/să nu s<ă>aliagă B// 21 p<i>nă B, pînă cînd K/cît de mai puțin B/dzéci C// 22 singur D, K/acela singur B// 23 pacea C, K/pacia ce pohtită D/care B/avînd B/singur B, D, K// 24 ce]și ce K/ostenélie B, K/au]li-au D// 25 Nime]Nimine K/den D/din cei ce sint K/sînt D/cît de puțin K// 25 - 27 Nime care ar fi însămnat în cîtă de mică tirănie să nu să aleagă otcîrmuitor B// 26 mică tirănie K/lipsește a fi D// 27 ocîrmuitoriu K// 28 ce]care B// 30 Otcîrmuitoriu B, C, Otcîrmuitor D, Ocîrmuitoriu K/prieneilor B, prieneilor C, K/trii D// 31 liagi viachi B/a strica K/ale norodului K/așia B, C, așa K/den C// 32 cum din oraș B/den C/lipsască]lépede B// 33 nemică D, K/nu-i]nu iaste K//

a scorni obicine noaă, iară celor bune, vechi, obiceaŃuri stricare.

- Dăriile domnului și otcîrmuitorîului prieneilor pe orînduială să să plătiască. Iară de vor covîrși
- 5 mai multe cheltuiale pe dări întru casa otcîrmuitorîului, îndată dentru otcîrmuirele republicii să-l depărtédză; că domnul, puține moștinind și multe cheltuind, sau stăpîniia o va piarde, sau tiran să va face.
- 10 Carele ăste să fie domnu prieneilor, să fie dumnedzăirescu, cinstind pre dumnedzăii nemuritori și să fie mare apărătorîu casălor dumnedzăești; că într-altu chip de să va socoti, domnul puțin în cinste pre dumnedzăi, nu
- 15 ăste pentru ce să să nădejduiască oamenii că vor avea de la dînsul dreptate.

Domnul prieneilor, cu moștiniria lăsată de la cei mai mari să să îndestulédze, nici să facă războiu pentru să ia țărî streine, care, de va să

20 le facă, nime, nice cu bani, nice cu oameni să nu fie datorîu a-l agîutori și a merge cu el; că am vădzut vrăjile lui Apolin: oricine va apuca céle streine, fi vor lua ale lui dumnedzăii.

- 25 Otcîrmuitorîul prieneilor de doaă ori în săptămînă să margă la ruga dumnedzăilor și besericile să le cerce. Carele, de va face într-altu chip, nu numai din isprăvnicie să să lépede, ce și murind să nu-l îngroape; că
- 30 domnul ce nu cinstéște în viață pre dumnedzăi, oasăli lui, unde s-ari îngropa, a să cinsti și a să lăuda nebuscu lucru ăste.

Iale multe să strîngu Dio <Cassius>, Carte 52.

34. Ce-i va folosi zidirea aceluia pre careli îl părăsése Dumnedzău? Sarez<berienis Policraticus>, 2, 27.

35. Toată podoaba mai aliasă ăste dumnedzăiria. <Grigorie de> Nazian<z>, *Orațio* 43.

1 obicine] obiciae D, obiceaŃuri K|decît aflare liagilor noaă B|| 1—2 lipsește iară celor bune... stricare B|iar K|obiceaŃuri stricare D|| 3 a ocîrmuitorîului K|prieneilor B, prieneilor C,K|| 4 orînduială<ă> B, orînduială K|plătească B|iar K|de să vor covîrși D|| 5 cheltuele K|| 5—6 în casa ocîrmuitorîului K|| 6 dentru B|din K|otcîrmuirii C,D, ocîrmuirile K|| 7 depărtédză B, depărtează K|| 8 moștenind B,C,D,K|stăpînire K|| m. 29 și 31 lipseesc B|| m. 32 lipsește B,D|| 8—9 stăpînie va pierde D|pierde K|| 10 Care B|ăste C,K|prieneilor B, prieneilor K|| 11 dumnedzăirescu B, dumnedzăiresc C, dumnedzăirescu D, dumnezeesc K|| 11—12 dumnezeii cei nemuritori K|| 12 apărătorîu]păzitorîu K|caselor B|dumnedzăești C, dumnezești K|| 13 de va socoti B,C,D,K|| 14 dumnedzeii B, dumnezei K|| 15 nu ăste C,K|pentru ce să nedejduiască B,D, pentru cia să să nedejduiască C, pentru ce să nădăjduiască K|oamini D|| 16 avia B|dreptatē B,K|| 17 prieneilor B, prieneilor C,K|moștenire B, moștenirea C,D,K|| 18 îndestulédzia B, îndestulédzia C, îndestulédzia D,K|nice B,D|| 19 să ia K|țările B, țări C,D,K|| 19—20 de va sili să facă B|de va]de voește K|| 20 nime]nimine K|nici¹⁻²K|oamini D|| 21 datori B|agiutori B|și a mîarge cu dînsul B|merge C,K|el]dînsul K|| 22 Apollin B|| 23 célia B|dumnedzeii B,K|| 25 Ocîrmuitorîul K|prieneilor B, prieneilor C,K|| 25—26 de da ori în toată săptămîna B|| 26 dumnezeilor B,K|| 27 bisericile D, bisericile K|ciarce B, cerce K|Care B|| 28 den C,D|isprăvnicii K|| 29 liapede B, lepede K|| 29—31 că a domnului care în viață nu cinstăști pria dumnezei, oasele B|| 30 viață D, viață K|dumnezei K|| 31 oasăle C,K, oasili D|lipsește lui B|s-ar îngropa K|| 32 ăste K||

DE LAUDA LUI BRUXIL ÎNTRE CEI DE DEMULTU
ȘI VIAȚA LUI CE-AU PETRECUT ȘI VOROAVA
CĂTRĂ RÎMLÉNI CE-AU AVUT LA MOARTEA LUI.
AȘIJDIREA DE 280.000 DE DUMNEZĂI CE-AU

5 DAT RÎMLÉNILOR SĂ-I ȚIE. CAP 23

- Farasmanes, Carte 20, *De volnicia dumne-*
dzăilor, pre carii Țitero, *De firea dumnedzăilor*,
îi pomeneste, pe vremea ce-au dobândit fran-
10 țozii Rîmul și au încungîurat Capitolium
(casa cea de frunte în Rîm), să fie venit cu
franțozii un filosof, anume Bruxil. Și gonindu-i
pe franțozii din Italia, au rămas acel filosof pre
lingă Camil. Și că pe aceia vreme nu avea
1.169^v 15 rîmlénii filosofi, în mare cinste îl/avea pre
dînsul toți rîmlénii, așa că el au fostu cel
întîi den cei streini, căruia, viețuind, i-au pus
stîlpu cu chipul lui rîmlénii, în curte; că avia
obicefu rîmlénii de pune stîlpi orășenilor încă
20 fiind vii, iară celor streini numai după moarte.
Acesta Bruxil, viețuind ani 113, den carii
60 de ani în orașul Roma au petrecut, fără
altele, să pun aicea 7 lucruri de viața lui,
pentru pomenirea.
25 Întîi, că într-acei 60 de ani nime dintre
rîmléni afară din ușa lui nu l-au vădzut nice-
odată; că în vacul cel vechiu puțin să socotiia
acîia ce era deplini întru învățătură și prin
întălepciune îndrăgia viața singuratecă.
30 A doa, că într-acei 60 de ani nime, nice dănă-
oară, de la dînsul n-au audzit cuvîntu deșartu;
că multu micșuriadză cinstia oamenilor voroa-
va cea multă, deșartă.
A triia, că într-acia vreme nime nu l-au vădzut
35 să fie pierdut vremea; că întru cel preînțeleptu

1. Mai sfințit decît toa-
te lucrurile iaste omul
cel bun, iar mai necin-
tit decît omul rău
nu-i nemică. Plato,
Manog <= *Minos*>.

2. Nu cît, ce fieștecare
a vieții să să soco-
tiașcă. Fulgu <= Ful-
gentius>, *Epistola* 2.

3. Cu tăcéria și întu-
nerecul, de mirat să
hrănește cugetul. <Pli-
nius>, *Epistula* 6, 35.

4. Întru acestu prea
întreg stat a vremilor
cu greu iaste a răs-
cumpăra cele pierdute.
*Araucanae historia His-
paniae*, margine 286.

1 *ante titlu* Cap al patrule B, Cap 23 K/Buxel K/de demultu]vechi B|| 2 viața K||
2-5 care au petrecut și voroava care murind au avut cătră rîmléni. Așijdiaria de
270 dumnezeii carii i-au dat B|| 3 moarte K|| 4 așijderea B, așijdere K/doal sute optzeci
de mii K/dumnădzăi C, dumnezei K|| 5 romanilor B|| 6 Farestmanest K/Cartia B/
volnicie C/dumnedzeilor B,K|| 8 firia B/dumnezeilor B,K, dumnedzăilor C|| 9 pe]pre
D,K/pe acce vreme pe care au dobîndit franțozii B/vremea C, vreme K/franțozii K|| 10
încungîurat B|| 11 fără paranteze D,K/paranteza după casa B/cea B,C,K/să fi venit K||
12 franțozii B,K/anumia B/Bruzel K|| 13 pe franțozii B, pre franțoji K/den Ita-
lia C, den Italie D/acest filosof B|| 14 și că pe]că pre D, și pre K/aciae C, acia K/vri-
ame C/nu avia B,C|| 15 rîmlénii B|| 15-16 și toți rîmlénii îl avea în mare cinste, așa încît K/il
avia B,C/rîmlénii B/așia B,C|| 17 întîiu B/din B,D]între K/căru B/viețuindu B]încă vie-
țuind K|| 18 curtia B, curté K/avea C,K|| 19 obiceău B, obiceău C,K/rîmlénii B/punia B/oră-
șianilor B,C|| 20 fiindu B]iar K/lipsește numai D/dup(ă) B/moartia B|| 21 Acest D/Bru-
xel K/viețuindu B/113 ani B/din B,K|| 22 60 ani C|| 21-22 viețuind 113 ani în orașul Roma
au petrecut 60 de ani; D] au petrecut în orașul Romii K]întru B/Roamei B|| 23 acia
B, aici C,D, aice K/șapte B,K/de]din B/viața D, viața K|| 24 pentru]de B/pomenire C, K||
25 întru acei K/60 ani C/nime]nime K/dintre D,K|| 25-27 nime nice dănăoară din rîm-
liani nu l-au vădzut afară din ușa casei lui; B|| 26 den C/ușa K/niciodată C,K|| 27 în]la B/
viachiu B|| 28 deplin C,D,K|| 28-29 acei învățați carii fiind deplin întru învățătură și priin-
țelepciunia B]pren D/îndrăgia K/viața K/singuratecă D, singuratică K, singuroas(ă) B||
30 Al doile întru acei K/60 ani C/adaos ulterior nime C, lipsește D,K|| 31 nice dănăoară] nicio-
dată K/deșert B,K, deșertu C|| 32 micșuriadză B, micșuriadză C/cinstea C,D,K|| 33 cea]ce
K/mult D|| 34 Al treile, întru acea K/intr-acea B,C/nime]nime K|| 35 să fi K/perdut B/
vreo vremea B/vremea C, vreme K/că la cel înțelept K/preînțelept B, preînțelept D||

mai grăa greșală să pare a fi de va piiarde o clipală de vréme.

A patra, că într-acea vréme toată, nime nu l-au însămnat, nice dănăoară de vro greșală, care nu iaste fieștece lucru prostu; că rari sintu cu ani îndelungați carii nu ar fi însămnați cu vreo defăimare.

A cincea, că peste toată acia vréme nemăruia pricină de mihnicăune, sau de piră, nu i-au dat, care nu-i mai mică laudă decît cîa din sus; că, ca o mirare firii s-ari putia chema care ar petrece viața așa, cît pre nime să nu vatăme cu mihnicăunia și cu vréo durére.

A șeasia, că trei sau patru ani așa au petrecut, că nice dănăoară n-au eșit din beserici, cu care faptă au arătat sf(i)ntenia vieții și curățănăia; că nu iaste destul a nu avea răutăți omul bun, ce să și fugă de tovărășăia oamenilor răi.

A șeptăia, că mai de multe ori cu dumnezeii, decît cu oamenii vorovăia. Și așa, sosind la hotarul vieții și viind tot sfatul să-l vadză și să-i mulțămască lui pentru căci atîta vréme ar fi petrecut cu dînșii în laudă și în prieteșug și să-i aréte cîta de mare durăire ar fi a tot orașul, pentru părăsirea vieții a omului așa ales întru toate; deci filosoful acel preabun, ascultîndu-le toate, așa au răspunsu sfatului:

De vréme, părinților adunați, că sinteți bărbați preaînțelepți, nu vă să cade voaă, după socotiala mea, de moartea caré o priimăscu eu, cu inimă vésală, să vă întristați. Că nu moartea caré o răbdăm, ce mai multu viața caré o am petrecut trebue plînsă. Că prea nebun să pare acela carele pentru acéa să tème de moarte, căci părăsése desfătării vieții aceștia, de vréme că nu iaste cu cale să să tiamă de moarte căci să ia viața, ce căci

5. A omului rău iaste a poronci altele să să facă. Plato, *Minog* <=*Minos*>.

6. Lățascu-să răutățile și în fieștecare de aproape sare și atingind să vatămă. Sep <=*Seneca*>, *Pam* <=*De tranquillitate animi*, 6>.

7. Ce iaste mai frumos decît a vieții cu pofta tuturor? *Seneca*>, 1, *Milcă*>, 19.

8. Iaste să să pof-tiască moartea fără frica morții. *Seneca*>, *Troacdes*>, 4.

1 grea K|grășală B|pierde D,K|| 2 clipală]minuntă K|| 3 Al patrula, că în toată vréme aceia nimine K|lipsește că D|într-acée B|| 4 nice dănăoară] niciodată K|de nice vro greșală B|vreo K|| 5 nu iaste K|fiiaștece B|| 6 sint B,D,K|anii K|| 7 vro defăimaria B|| 8 A cincia B, Al cinciele K|acea C, lipsește B,D|vréme aceia K|nimăruia K|| 9 mihnicăunia B|nu i-au dat C, nu ni-au dat D|| 10 nu-i]nu iaste K|cea B,K|| 11 den D|de K|a firii K|s-ari putea C, s-ar putea K|| 12 ari petriace B, ari petriaci C|viața B,C, viața D, viața K|așa B, așa K|cît]incît K|nime]nimine K|| 13 vateme K|mihnicăunea C, mihneciunea K|vro B, vreo C,K|duréria B|| 14 A șasia B, A șiasea C, A șeasa D, Al șeasele K|trii D|așa B, așa K|au]i-au B|| 15 că]cît B|nice dănăoară] niciodată K|biserică D, biserici K|| 16 sfîntenie B, svîntenie C, svîntănie D|sfîntenie și curățănăie vieții K|curățenie B, curățănăie D|| 17 nu iaste K|avia B|| 18 să fugă D|oaminilor D|| 19 Al șaptéle B, A șeptea C, Al șeptele K|dumnezeii B,K|| 20 așe D, așa K|sosindu B|| 21 viații B|venindu B|lipsește tot B|re-șetă sfatul B|| 22 mulțemască B|| m. 3 lipsește D|| m. 4 lipsește B|| 23 și-n prieteșug D|priiinsug B|| 24 să-i arăte B, să-i arate D|lipsește de mare K|durére C, durere K|| 25 orașului B|părăsiria B|vieții omului D,K|așa B,C, lipsește K|| 26 filosoful dară B|acel]cel K|prebun B|| 27 așa B, așe D, așa K|| 28 sinteți B,K, sinteț D|| 29 priaințelepți B|nu vi să cade D|| 30 socoteala B|mia B,C|| 30-32 socoteala mea, să vă întrestați pentru moartea care o priimăscu eu cu inimă vésală, că nu moartea care K|| 30 moarte care B|| 31 vésală B|| 32 moarte care B|viața D, viața K|| 33 care B,K|triabue B|pria nebun B|| 34 care B,K|acea K, acée B|| 35 tiamă B|moartia B, moarté K|desfătările K|desfătăril<e> a vieții B|aciaștie B|| 36 vréme K|nu iaste C,K|lipsește cu cale B|| 37 teamă B,K|moartia B|viața D, viața K||

f. 170 moartia groznică nu ăaste altă nemică fără
calo a vieții cei réle. Iară eu, părinților adu-
nați, vésăl moriu, întii căci nu mi s-au dat
5 să vatăm și adevărat sintu că aceluia carele
nemăruî în viața sa rău n-au făcut, la moartea
aceluia că nu-i vor face dumnedzăii rău.

Așjidirea voios moriu, căci cîtă durere ar fi
romanilor de ducirea mea vădzu; că nemică
10 nu-i mai nenorocit decît acela pentru a căruia
viață toți plîngu și la moarte a căruia prea
mulți rîd. Și iarăș vésăl moriu, aducîndu-mi
aminte că în 60 de ani, ce am viețuit în Rîm,
de pururea am nevoit de am fostu de folos
15 republicii. (Putem dzice că numai) că dumne-
dzăii cei drepți mi-au spus mie că nice o moarte
nu ăaste cu perire, fără aciia ce au petrecut
viață rea înainte.

Pre urmă voios moriu, nu așa pentru folo-
20 surile carele am arătat de pururea spre oameni,
cum pentru cîntea caré o am făcut dumne-
dzăilor. Că, cînd căutăm ce viață cheltuim cu
lucruri fără folos, putem dzice că numai pre
acéia vréme am viețuit, în care am dat laudă
25 dumnedzăilor.

Ce lăsînd care radzimă de mine, o taină,
părinților adunați, cariă radzimă de republica
voastră, voi descoperi. Romul, tatăl nostru,
au zidit Rîmul. Numa au lăsat Capitolium
30 (casa cîa de frunte). Alco Martie cu ziduri au
împregiurat orașul. Brut de tirani l-au mîn-
tuit. Camil, acel preabun, au gonit pre fran-
țoji din oraș și Cvintu Cincinat o au adaos
cu țări. Iară eu dumnedzăii de voe vă las, cari

9. Cine viețuiește bine,
bine moare. <Guicciar-
dini, pag. 50.>

10. Viețuiește bine, ca
să nu mori rău. Av-
gostin, 1.

11. Sau viața fericită,
sau moartia preaferi-
cită. Maron <= Clé-
ment Marot, *Cimetière*,
544>.

1 moarte B, D, corectat moartea C, moartea K/nu iaste K/alta B, K/nimică D, K//
2 calău vieții ceii réle K/ceii réle B/Iar B, K/lipșeste adunați B// 3 viasăl B, vésel C/mor
B/căci]că K// 4 nime]nimine K/viața D, viața K/mîia B// 5 adevérit B, D, K/sint B, D, K/
care B// 6 nimăruia K/viața D, viața K/moartia B, moarte K// 7 lipșeste că K/dumnezei
B, dumnezeii K/rău C// 8 Așjideria B, Așjderea C, Așjdere K/voios mor B, voius moriu
C]vésăl mor K, voiu să moriu D]duréria B// 9 de]după D]duceria B, ducerea C, ducerea
D/mia B/váz C/nimică D, K// 10 nu-i]nu iaste K// 11 viață D, viață K/pling B]și la a căruia
moarte K/moartia B, moartea D]a căru C]pria mulți B// 12 viasăl B, vésel C, vésăl K/mor B,
K// 13 amintia B/ani]ai C/ce-am viețuit D// 14 de pururia B, di-a pururea K// 15 lipșeste Putem
dzice că numai B, fără paranteze K/dumnezeii B, K// 16 direpți B, D, derepți C/mi-au spus
C/nici K// 17 nu iaste K/acia B, K/ce-au D]care au B// 18 viață D, viață K/inainte
viață ria B// 19 Pe urmă B/voios mor B, voius moriu C]vésăl mor K, voiu să moriu
D]nu așa B, nu așa K// 20 care B, K/de pururia B, di-a pururea K/oaminii D// 21 pentru]
spre D/cinstia B]care am făcut B, D, K, caré am făcut C/dumnezeilor B, K// 22 viața
D, viață K// 23 putiam B]pré C, pe B// 24 acé B, acéia K/vrîame C]caré C// 25 dumnezei-
lor B, K, dumnedzăilor C// 26 lăsînd B, C, D]careli D/radzimă B// 26—28 ce lăsînd care
razimă de mine, o taină părinților adunați voi descoperi voai, o taină care razimă de repu-
blica voastră K// 27 care B, caré C/radzimă B/răpublica D// 28 voi descoperi B// 29 au zidit
Rîmul și au făcut Capitolium K/Numai D/au lăsat]au făcut B, C, D// m. 8 lipșeste B, D// 30
fără paranteze K]cea B, C, K/Anco Martie B/zidiuri B, C, D// 31 împregiurat B, C// 32 prebun B/
pre]pe K// 33 den D]o au]au D// 34 țări B, C, K/Iar K/dumnezei B, K, dumnedzăii D]care D//

mai bine decît toți și decît zidurile și decît
 bărbații vor apăra. Că mai multu voia unui
 dumnedzău, decît tăriia a tuturor oamenilor,
 poate: Pre care vrême am venit la Rîm mare
 5 ocară era a prăvi orașul, așea lipsit de dum-
 nedzăi, că numai cinci avea, adecă pre Iupiter
 pre Marsu, pre Ian, pre Berecintia și pre Vesta.
 Iară acmu într-altu chip să vor ținea lucrurile,
 avînd fieștecine apărarea sa; că prea nedrep-
 10 tu lucru iaste a fi vistériul plin de bani, iară
 beséricile a le prăvi deșearate de dumnedzăi.

Precum 280.000 de orășeni sinteți, așea să
 știți că vă las 280.000 de dumnedzăi. Și prin
 acei dumnedzăi vă rog, rîmlénilor, ca să să
 15 îndestulédze fieșcarele cu dumnedzăul său,
 nici să aibă voe a-ș chema alți dumnedzăi a
 orașului; că la dumnedzei vino<va>t și la
 oameni urît iaste, care ce iaste de obște a mulți
 pre ascunsu îl face al său. Și aceasta socotială
 20 să o păziți, de nu veți să greșim pregiur lauda
 dumnedzăilor. Veț avea mumă pe Berecintia,
 pentru să împace pre dumnedzăii cei mîniiați.
 Veți avea pre Vesta pentru îmblîndzirea noro-
 cului vătămat. Lui Iupiter veți închina cîrma
 25 republicii voastre și pre dînsul veți aședza a fi
 domnu tuturor și în ceriu și pre pămîntu.
 Că de nu ari îmblîndzi Iupiter mîniia și zavis-
 tiia dumnedzăilor în ceriu, de multu s-ar fi
 ștersu de pre pămînt pomenirea oamenilor./

f.170° 30 Iară, ce să atinge de cîfalalți dumnedzăi,
 pre carii deosăbi îi las voaă, cineș șie să aibă
 deosăbi și aceasta să o aveți înfiptă întru
 inimă rîmlénilor, de veți pricépe cîndva norocul
 împotrivă, ca să nu să cadză nemăruia a mî-
 35 niia pre dumnedzăul său cel din cas<ă>, că
 mie dumnedzăii mi-au poroncit cum, măcar

1 zidurile K// 3 dumnezeu B,K/tăriia tuturor K/oamenilor D// 4 lipsește poate K/pe care B/lipsește vrême D// 5 privi K/așia de lipsit B/așea K/dumnezeii B, dumnezei K// 6 că]incit K/ avia B/adică D// 6-7 pe¹⁻⁴ B//17 Vesta]Viața K// 8 iar acmu întru alt K/ținea B// 9 apăraria B, apărare K/prîa nedirept B, prea nedirept D, pre nedreptu K// 10 iaste C,K/vistierul K/bani B/iar K// 11 besericile B, bisericili D, bisericile K/privi K/deșearate B,C,deșearate K/dumnezei B,K// 12 doao sute și optudzeci de mii B, doai sute optuzeci mii K/orășiani B,C/sinteți B,K, sintet D/așia B,C, așa K// 13 doai sute optzeci de mii K// 13-14 dumnezei¹⁻² B,K/pren D/pre B,K/rîmlianilor B// 15 îndestulédză B,K/fieștecare B, fieștecare K, fieștecarele D/dumnezeul B, K, dumnădzăul C// 16 nice B,D/chiama D/alții K// 16-17 dumnezei¹⁻² B, dumnezei¹ K, dumnedzăi² C,D/al orașului B/orașului D// 18 oameni D/iaste¹⁻² K, iaste² C/lipsește ce K// 19 pe B/această D,K/socoteală B// 20-21 Veți¹⁻²]Voți K/greșim] greșiți D/pegiur B]di-a pururea K/dumnezeilor B,K, dumnădzăilor C/Veți avia B/corectat Veți² C/avea]a avea K/mumă]immă B, milă D/pre]pe D// 22 dumnezei B, dumnezei K// 23 Veți avia B, Voți a avea K/pre]pe D/îmblîndzirea B, C, îmblîndzire K/nărocului B// 25 răpublicii D/veți aședza D, veț aședza K, il veți aședza B/lipsește a fi D/lipsește și D// 26 cer B,C,D// 27 nu ar îmblîndzi K, n-ari îmblîndzi B/minie D// 28 dumnezeilor B,K/ciarîu B, cer D/s-ar fi C// 29 ștersu]stins B/de pre]pe B/pămîntu C/pomenire B/oaminilor D// 30 Iar K/céelalți B/dumnezei B,K// 31 deosebi B/cineș șie]fieștecine K/să-i aibă B,C// 32 deosebi B, deosăbi dumnezeu K/avéti K/intru]în K// 33 inima voastră K/priciape B/nărocul D// 34 împotrivă D,K/cadă K/nemăruie C,K, nemăruia D/mîniia]vătăma B// 35 dumnezăul B, dumnezeul K/din]de B// 36 dumnezeii B,K/mi-au poroncit C/poroncitu B, poroncit K/macar B,K//

că nu să vor cinsti dumnedzăii altora, nu să vor mîniia ce vor erta strîmbătățile și nici înșivă voi să nu vă amăgiți dzicînd că sintu dumnedzăii deosăbiți și nepriimiți; că așa
5 să știți că nu iaste vreun dumnedzău așa de slab, care n-ar avea putere îndestul a-ș răscumpăra strîmbătatea. Deci cu cale iaste, rîmlénilor, ca toți voioș să viețuiască și adevărata nedéjde de fără grijă să aibă, socotînd
10 că nu poate fi ca să vă biruiți de vrăjmașii voștri, cînd nu voi, de la vecinii voștri, ce vecinii voștri de la voi, să vor împrumuta de dumnedzăi.

Voi, dară, că nu mă veți mai videa de acmu
15 mai mult, astădzi că voiu muri, socotiți. Iară eu, căci moriu astădzi, mi să pare că încep a viețui, de vréme ce mărgu cătră dumnedzăi, pre carii îi las voaă și voaă pre dumnedzăi îi lasu, cătră carii mă duc.

20

CARTEA ATHINEILOR LA LACHEDEMONI

Sfatul, norodul și preaințăleptii athineilor, sfatului norodului și preaințăleptilor lachedemonénilor, s(ă)n(ă)tate și pace!

Cu dumnedzăii cei nemuritori ne mărturi-
25 sim că în războiul ce s-au isprăvit de curund, nu mai puțină durere am avut noi căci ați rămas biruiți, decît bucurie căci am eșit noi biruitori; că atîta de mare și nenorocite sintu căderile războaelor, cît cei biruiți pagubă adevărată, iară biruitorii folos neadevărat iau.
30 Am fi vrut așa, întru această voe, să vă fiți aflat mainte și ce poftiți acmu, mainte să fiți poftit. Dară ce să facem, de vréme ce așa au poftit norocul cel nepriitoriu, ca și voi, în-
35 tr-acestu războiu, să cădeți și noi, din căderia voastră nice un folos să luăm. Că iaste pravilă

12. Céle trecute a le muta nu putem. Tîtero, *La Pisco*.

13. De sila dumnedzăiască a scăpa nice cu o socotială omeniască nu să poate. Pausanias, *Carte 1*.

14. Nice o putere omeniască sau înțălepe-

1 dumnedzeii B, K || 2 mîniia]vătăma B || 2-3 nice pre voi sînguri să nu vă amăgiți B | înșivă/]însuș K || 3-4 *lipsește* dzicînd că sintu dumnedzăii deosăbiți și nepriimiți B | sint C, D, K/dumnedzăi C, dumnezei K/așia B, așa K || *după m. 11 adaos* Păgînescu lucru ca un păgin au făcut că n-au cunoscut pre adevăratul Dumnedzău B || 5 nu iaste C, K | vrun B/dumnezeu B, K/așia B, așa K || 6 n-ari avia B, C, nu ar avea K/putéria B || 7 strîmbătătia B, strîmbătate D]dreptatea K /Deci cu cale]cu cale dară B/iaste C, K || 8 voioși C, K /viețuiască C || 9 nedăjde B, nedéjde C/nădejde fără grijé K/grijia B/socotîndu B || 11 cîndu B || 13 dumnezei B || 14 dar C, K]decia B]*lipsește* că K/vedia B, vedea K/acum K || 15 multu B, C | *lipsește* că K/voi muri B | iar K || 17 ce]că B/inărg B, mergu D/dumnezei B, K || 18 voao¹⁻² B/dumnezei B, K || 19 las B, C || 20 Cartia B/a athineilor D]*adaos ulterior* la C]cătră K/lachedemonéni K || 21 noi slatul, norodul K/preînțeleptii B/svatului B || 22 cătră slatul, norodul și preaințăleptii K]*lipsește* norodului D]priaințeleptilor B/lachedemonilor B || 23 s(ă)n(ă)tătia B || 24 dumnezeii B, K]*repetă* nemuritori B/mărturisim B || 25 curundu B || 26 duréria B, durere K || 27 aș rămas K || 28 atitia B/mari B/sint B, D, K, sintu C || 29 căderile]scăderile B/cît]incît K || 30 iar C, K/iau K || 31 așa B, C, așa K/aceasta B]fiți]fi K || 32 mainte]mai înainte K/poftiți D]acum K/mainte]mai înainte² D, K/]fiți]fi K || 33 poftit D]Dar ce K, Dară că B/așa K || 34 poftit D]vrut B || 35 întru acest K/den căderea C, din cădere K || 36 nici K/nice un folos să nu cunoaștiam(să nu luăm) pria adevărată pravilă B/să nu luăm K/iaste K ||

pra adevărată că ori ce de dumnezăi să aşadă şi să alége, nice cu o minte omeniască a să îndrepta, nice cu o putere a să împiedeca nu să poate.

- 5 Ce căreţi să să părăsască războiul şi în trei luni în care s-ari lucra pentru aşedzământul păcii să să dea parola, aşea să ştiţi că nu iaste aceasta dragostea athineilor ca să facă tocmală, după care să să întoarne iar la războiu.
- 10 Că prea véche pravilă avăm noi, athineii, de sirgu şi de războiu groznic să ne apucăm şi pace vécinică să priimim. Noi facem nevoinţă ca în şcoala noastră bărbaţi învăţaţi să avăm în vrémia păcii, a căroră sfaturi să ţinem pe 15 vrémia războiului. Ei dar ne sfătuescu ca să nu priimim nescariva tocmele cu prepusuri, care sfat, adevărat, sănătos iaste; că pacea scornită mai cu grije iaste decât războiul cel la ivală./

- f. 171 20 Euxim filosoful, solul vostru, aşea de cu podoabă şi cu voroavă bogată, în divanul nostru au grăit, cât nemică dintru acélia a lui ce poftéşte, nu socotim a nu priimi; că mai de cinste lucru iaste pacea cerşută cu cu 25 vinte de prieteşug, decât cu sulişta vătămătoare celui ce cére a i să da.

- Să ştiţi, dară, că sfatul, preainţelepţii şi norodul Athinei cu prea dragă inimă pre sfatul, pre înţelepţii şi pre norodul lachedemonilor (lăsind toată pricea şi netocmala den temelie) de războiu îl face slobod şi pace vécinică le dă lor. Şi aceasta să face pentru ca a toată lumia pământului să fie ştiută că atîta iaste inimile athineilor, aşea împotriva celor în- 35 drăzneţi, cum cătră cei preainţelepţi cu bună voinţă, cât şi pre hatmanii cei nebuni a-i certa şi poroncile filosofilor celor înţelepţi a răbda (şi a suferi) ştiu.

cfuni vrodată n-au putut a face, căci au orînduit orînduiala dumnezăiască să nu să facă. Ammian<us Marcellinus>, 23.

15. Nice cu o prividére dumnezăiască voia viind nu să poate clăti. <Titus Liv<ius>, 25.

16. Întru pacea cu prepus, mai fără grije iaste războiul. Tacit, *Historii*, 4, Tî<ceros>, *File<ipice>*, 12>.

17. Mărturisite slujbeli vrăjmaşilor, decit toate triumfurile, mai frumoas<e>, sintu. Pli<nius>, *Paneg<yricus Trajano>*.

1 dumnezeii B, dumnezei K|| 2 aliage B|nici D,K|omenească B, omenelască C, omeniască D|| 3 a să înderepta B, a să îndirepta C, *adaos marginal* a să îndrepta K|şi nici K|putiare C|*adaos marginal* împiedeca K|| 5 ciareţi B|| 6 s-ar lucra K|lipseşte pentru K|aşadzământul D|| 7 aşia B,C, aşa K| nu iaste C,K|| 8 dragostia B, dragoste C,D,K|athinénilor B|| 9 iară B|| 10 pria viache B|avem B,D, aveam K|lipseşte noi B,D|| 11 sirgu B,D,K|| 12 viacinică B|| 13 şcoalele noastre B|să avem B,D, să avém K|| 14 în|pe B|vréme B,K|să ţiniam B|pre K|în D|| 15 vréme B,K, vrémea C|dară B|lipseşte ca K|| 16 nescareva B, niscariva, D, nescare K|tocméle B,K,tocmiále C|| 17 iaste C,K|| 17—18 pace scornită şi hi<c>lenită B|| 18 grija B, grijă D, grijé K|iaste C,K, este B|lipseşte cel B|| 20 aşia B,C, aşa K|| 21 podoabe B|voroava B|vorbă D|| 22 cit|jincit K|nimică D,K|dentru C,D|acélea C|| 22—23 din céle ce poftéste el nu socotim K|pohtéste D|| 24 cinstia B|iaste C,K|pacia B, pace K|| 25 cuventele B|priitensug B|| 27 dar K|preinţelepţiei B, preinţelepţii D|| 28 Athineii B, Athinii D,K|pria dragă B|prea véşală K|inemă B|| 29 preinţelepţiei B, preinţelepţii K|lachedemonénilor K|| 30 fără *paranteze* K, lipseşte *textul dintre paranteze* D|lăsindu B, lăsind C,K|pricia B|din B,K|| 31 viacinică B, vecinică K|| 32 pentru acéia să face ca toată B|pentru că a toată D, pentru ca toată K|| 33 lumea C,K|este B|sintK|| 34 inemili D|aşia B,C, lipseşte K|împotriva D,K|îndrăzneţii B|| 35 priaînţelepţi B|cu binevoinţă B|| 36 cit|jincit K|a certa D|| 37 poroncile K|celor priaînţelepţi B|| 38 fără *paranteze* B,D,K||

Iară că știți pricina războiului că au fostu
din price pentru moștinirea țîrgurilor ce-s
aședzate la rîpile apei Milinei. Deci cu acêste
scrisori, cu dumnezăii cei nevinovați mărtu-
5 risim, cum noi cu toată giudecata vă dăm
cale, numai să ne dați pre Euxim, oratorul și
filosoful vostru; că norocosul oraș <al> Athi-
nei mai multu un filosof spre podoaba școalii,
decît a țării spre folosul republicii poftêste.
10 Și nice acestui lucru să nu socotiți, lachedemoni-
nilor, spre nebulie athineilor, căci o stăpînie
a mulți poroncitoare, cu un bărbat carele
ni-ar poronci noă schimbăm; că acesta filosof
pre noi a vieții bine ne va învăța, iară pămîntul
15 acela a muri rău ni-au arătat pricina. Și ca
den nepriiateni așea de curund să ne arătăm
acumu voă adevărați priiateni făcuți, nu
numai din războiu vă slobodzim pre voi și
pace vécinică vă dăm, ce spre a ținea pacea și
20 sfat sănătos a vă învăța ni să pare. Că multu
mai bun iaste liacul care păzêște viața, decît
iarba cea de curățanie, caré depărțiază boala.
Să fie, dar, acestu sfat, ca precum deprindeți
înțaleptêste pre tineri a să înfrînge cu armele,
25 așea să nevoiți cu sirguială ca copiii de vrême
să să învêțe carte. Că precum cu sulițele cele
ascuțite să face războiul, așia cu cuvintele
dulci pacea să ține. Nu în zădar, lachedemonilor,
socotim că vă dăm voă sfat, ca din copilărie
30 să învățați carte pre copiii <i> voștri, nice să
suferiți tinerêțile lor să fie întru răutăți.
Că cînd așea bărbați învățați, a cărora sfatu-
rili, sau paza, lipsăscu, cum între orășeni mulți
bărbați deșărți și jacaș să află, atuncia multe în-
35 de sine războaie, spre pierdzare obștii să ațiță.
Așijdirea nu vom să vă pară voă, lachedi-
monilor, precum noi priim celor vorovaci și

18. Ce să poate muta
cu înțalepciune, cu sin-
gele nevinovaților să
mută rău. *Araucanae
historia Hispaniae*, 110.

19. Așea să priimască
inima noastră dulceața
dragostii, cit să nu
poată a avea întru noi
loc amărăciunea urii.
Avgust<in>, *De vremi*,
Vor<ba> 61.

1—35 *lipsesc D*// 1 Iar *K*// 2 den *C*/moștenire *B, K*, moștinirea *C*// 2—3 ce sint aședzate *K*// 3 apii
K/Milinii *B*/Deci cu acêste]cu aciaste dară *B*// 4 dumnezeii *B, K*// 5 mărturisim *B*/giude-
cata *B*// 6 oratoriul *B*// 7 norocosul]norocitul *K*/Athineii *B*, a Athinii *K*// 8 mai mult
pofțêste un filosof *K*/școalei *B*, școlii *K*// 9 decît o țară *B*/țării *K*/spria folosul *B*, și
spre folosul *K*/pofțiaște *B*, *lipșește K*// 10 nici *K*/lachedemonilor *B, C*, lachedemonienilor *K*//
11 stăpînire *K*// 12 poroncitoare *B, K*/care *B, K*// 13 ne-ari poronci *B*, ni-ar poronci *C*, ni-ar po-
runci *K*/acest *K*// 14 ne va învăța a vieții bine *K*/iar *K*// 15 ne-au arătat *B*, ni-au
arătat *C*// 16 din *B, K*/nepriiatini *C, K*/priiateni *B*// *m.* 16 *lipșește B*// *m.* 18 și 19 *lipsesc D*//
16 așia *B, C*, așa *K*/curundu *B*// 17 acum *K*/priiatini *C, K*// 18 den *C*/de *B, K*// 19 pace voă
vîacinică *B*/vecinică *K*/lipșește vă *B*/spria *B*/ținia *B, C*, ținea *K*/pace *B*// 20 s<ă>n<ă>tcs *B*/
pare]cade *B*/multu]departe *B*// 21 iaste *C, K*/leacul caria păzêște *B*/viața *K*// 22 curățenie *B*/
care *B, K*/depărtează *B*// 23 dară *B*/că precum *K*// 24 înțeleptiaște *B*// 25 așia *B*, așa *K*/sirgu-
iala *B*, sirguială *K*/copii *K*/di vrême *K*// 26 înviațe *B*, învêță *C, K*/cartia *B*/sulițele *B, K*, sulițele
C/cialia *B*// 27 așa *K*/cuvintele *B*, cuvintele *K*/pacia *B*, pace *K*/lachedemonienilor *K*// 29 că
din *K, ca* den *C*// 30 cartia *B*/copii *C*/nici *K*/să-i suferiți *B*// 31 tineriățel<e> *B*, tinerêțele *C, K*//
32 așia *B, C*, așa *K*/sfaturile *B, K*// 33 sau]și *K*/sau paza]s-ari păzi *B*/lipsesc *K*/orășiani *C*// 34
deșărți *B*, deșărți *C, K*/dzacaș *B*, jacași *C, K*/atunce *C, K*// 35 in de sine]intre sine *K*/spria *B*/
ațiță *B, C, K*// 36 Așijdéria *B*, Așijderea *C*, Așijdere *K*/nu vom]nu voim *K*/să vi să pară
B, să vi să pară *D*, să pară *K*/lachedemonilor *B, C, D*, lachedemonienilor *K*// 37 vorovariți *K*//

limbuți că Socrat, pre carele în loc de tată îl
 ținem, au așezat cum cîia ce să fîgăduescu
 învățaturii, priimindu-să la învățatură, doi
 f. 171° ani cît de mai puțin nemică/a îndrăzni a grăi
 5 să tacă. Căci nu poate fi la voroav<ă> să fie
 înțeleptu care (lucrurile céle mai gréle de toate)
 a tăcia (și a asculta) n-au învățat.

De vă să pare voaă aceastași pre Euxim
 filosoful vostru în sfatul nostru îl vom ținea;
 10 așadară vă socotiți și să știți voi că acéle
 ce nedejdium a avea, dentru dînsul folos,
 sfaturi carele ne va da noaă, nu vor fi voaă
 de scădere; că iaste preavéche pravilă, la
 athinei, sfatului să nu să cadză a să apuca
 15 de războiu nicecum, pînă întii de dreptu
 și nedreptu să va socoti de filosofi. Într-alte
 pre dumnezăii noștri și ai voștri rugăm ca
 pre amîndoi să ne apere și pacea aceasta noaă
 vécinică a o păzi să le fie voia; că numai acéia
 20 va fi vécinică, caré din voia lui Dumnezău
 să va întări.

Fiți sănătoși și iară să fiți sănătoși!

DOMNILOR ȘI CELOR MARI NU SĂ CADE A AVEA
 DRAGOSTEA PEHLIVANILOR ȘI GIAMBAȘILOR;
 25 UNDE SĂ VA DZICE ȘI DE DZÉCE PRAVILE, DE
 ROMANI FĂCUTE, PENTRU ACÉȘTIA. CAP 24

Între acéllia care au arătat ascuțirea minții
 și dragoste cătră orășeni Ligurg, Promitheu,
 Solon și Nomma Pombilie, aflătorii legilor și
 30 ziditorii preavestiți și aceasta au fostu că acel
 féllu de lége au făcut, cît nu numai să le facă,
 ce și cu cale era să nu să uimască să fugă să
 învățase. Că doftorii cei învățați și blagorodnici
 mai bine prevădzind de noi ca să nu bolim,
 35 decît bolind, însănătoșindu-ne, agonisăscu
 laudă.

20. Mai puțin de la
 uriache iaste griia, de-
 cit de la limbă. Av-
 gust<in>.

1. Nu să cade de acolo
 să nască strîmbătățile,
 de unde să nascu giu-
 decătățile.

2 așădzat D/céia B/céle K// 32 ani B,D, 2 ai C// 4 lipsește mai K/nimică K/a îndrăzni
 îndrăznindu B// 5 nu poate fi să fie la voroavă K/voroavă B// 6 înțelept B/fără paranteze
 B,D,K/ciale B,C/griale C// 7 tăcea K/duptă asculta adaos nu poate D// 8 De vi să pare voaă
 aceasta K/Voaă B/aceastaș B// 9 svatul B/ținia B// 10 iașia B,C,așa K/dar K// 10—11 acel care
 nedejdium B/nădăjdium K/avia B/dintru B]de la K/lipsește folos B// 12 care B,K// 13 scăderea
 B/iaste C,K/pria viache B// 14 să nu i să cadză B, să nu i să cază K// 15 război B/nicide-
 cum K/derept B,dirept D// 16 și]sau de K/nedirept B,C/filosof B,C,D,K/Într-alte B,C,
 Între altele K// 17 dumnezeii B,K/și pre ai voștri rugăm K// 18 pace B/această B/noaă
 B// 19 viacinică B, vecinică K/vécinică să le fie voia a o păzi D/aceia K// 20 lipsește
 va fi D/viacinică B, vecinică K/care B,K/den C,D/voe D/Dumnezău B, Dumnezeu
 K// 22 Fiț¹ B/iarăși D, iar K/lipsește să B// 23 ante titlu Cap al cincilea B, Cap 24
 K/celor mari oameni B/avia B,C// 24 dragostia B/pehlivăniilor B, pelivanilor D/și a
 giambașilor D// 26 acéstea C, acéste K// 27 acélea C, acéle K/ascuțirea B, ascuțire
 C,K// 28 dragostia B/orășenii săi B, orășeni C, orășiani D/Licurgu D/Promitheu B// 29
 Numma Pumpilie B, Noma Pombilie C,D,K/liagilor B, légilor K// 30 priavestiți B, cei
 preavestiți K// 31 fial B, fel C,D, féllu K/liagi B, legi K/cit]incit K// 32 cu
 cale]de care B// 32—33 era să nu priimască să învățas<e> B// 33 învățasă D,K//
 34 prevădzindu B, prevădzind C,K/de]pentru K// 35 bolindu B/agonisesc K//

Plutarh, întru (Laconic) *Apoftegmate*, de mirat laudă spre Spartiat, pînă au păzit legile, decît toți grecii pre dînșii mai cinstiți; iară după ce li-au călcat, decît toți supușii romanilor mai proști că au fostu, dzice. Nu întru aceasta stă nărocirea stăpînirilor de vor avea legi, ori buni, ori réle, ce de vor avea domni, ori buni, ori răi; că puțin de tot foloséște légia driaptă, de va fi domnul nedireptu.

10 Sextu Heroneu, în *Viața lui Nerva*, dzice <că> pe vrémea caré avea războiū între sine rîmlénii și grecii și amîndurora noroadelor solii să priciia la Rodos cineș la sine trăgînd pre rodiani să n-aibă în prieteșug împotriva

15 vrăjmașilor de agiutoriu. Așea împotriva rîmlénilor sta solul grecilor: nu iaste pentru ce voi, rîmlénii, să vă potrivîți grecilor, de vréme că de la Rîm ați venit voi în Țara Grecească să poftiți legi. Căruia să fie răspunsu solul

20 rîmlénilor, că am trimis den Rîm la Țara Grecească să cérem legi, mă mărturisescu, iară nici tu nu te vei lepăda cum din Țara Grecească ați adus răutățile în Rîm; și așa mă crede, că nehotărît mai multă pagubă răută-

25 țile voastre, decît folos legile voastre, ni-au făcut noaă./

f. 172 A lui Plutarh cuvintele întru oarecare carte cătră Traian: acéstea îmi scrii că te zăbăvești, preasăninate doamne, întru așadzămînturile

30 a legi noaă. Iară eu aș vria să te zăbăvești întru acélia ca să păzăști și a păzi să nevoești legile céle vechi; că puțin foloséște uricăriia a fi plină de legi bune, cînd iaste orașul plin de agonisite réle. Puțini domni am vădzut carii

35 n-ar fi fără préged la darea legilor, iară întru a le păzi acélia prea léneși să arată.

2. Obicéiurile domnului fieștecine își pun șie pravilă vieții. Dio <Cassius>, Carte 51.

3. Nu pravelile bună-tății aduc créșteri, ce deprindere a vieții în toate dzile<le>. Ason. ziran <= Isocrates>, *Areopaghi*.

4. Nu legile bună-tăți<i> aduc folosuri, ce deprinderea a vieții în toate dzilele. Iorm <= Isocrates, *Areopagiticus*>.

5. Ce-mi aperi mie, căci nu faci singur? Av-

1 *lipsește* Laconic D, *fără paranteze* K|| 2 spre]pre B,K/pînă cîndu au păzit liagile B/au păzit]a păzi D|| 3 *lipsește* pre dînșii B/mai cinstiim B/iar K|| 4 le-au călcat B, le-u călcat C,D/supuși rîmlénilor B|| 4-5 zice că decît toți supușii romanilor mai proști au fost K|| 5 dzicea D/Nu într-aceasta B|| 6 *lipsește* stă D/norociria B, norocirea D, norocirile K|| 6-7 avia ¹⁻² B/liagi B, lége D/bune C,D/réliia B/avia² C|| 8 *lipsește* de tot K/folosiaște B|| 9 légea C,K/driaptă B,C,K/nedrept C,K|| 10-26 *lipseșc* D|| 10 Horoneu B/*Viața* K|| 11 pe vréme B, pre vréme K/care B,K/avia război B/sine C]dînșii K|| 13 pricea K/sine C,K|| 14 rodiiani B, rodiiiani C/să-i aibă în priatensug B, să-i aibă în prieteșug K/împotriva K|| 15 agiutoriu B/Așia C|| 15-16 Așa solul grecilor stă împotriva solului rîmlianilor B, Așa împotriva sta solul grecilor rîmlénilor K|| 16 nu iaste C,K|| 17 rîmlianilor B, rîmlénilor K/vrémia B|| 18 aț venit B|| 19 Cărué să-i fie răspunsu B/să fi răspunsu K/solul]solol A|| 20 rîmlianilor B/că au trimes K/ din B,K|| 21 cerem B,C/liagi B/mă mărturisesc K]mărturisăscu B/iar K|| 22 nice C, *lipsește* B/den C|| 23 aț adus B,K/așia mă crede B|| 23-25 așa mă crede că nehotărît mai multă pagubă ni-au făcut noai răutățile voastre decît folos legile voastre K|| 25 liagile B/ne-au făcut B, ni-au făcut C|| 27 cuvintiale B, cuvinte D/întru]în K/oaricari D|| 28 aciastia B, acéste C,K|| 28-29 că zăbăvești priaseninate doamne B, că te zăbăvești preluminat doamne K|| 29 așadzămînturile B,C,K|| 30 a liagi noaă B, legii noaă D, legilor noai K/Iar K|| m. 3 *lipsește* D|| m. 4 *lipsește* B/vrea C,K/zăbăvești K|| 31 acélea C, acele K/păzești B|| 32 liagile B/célia B, ciale C/viachi B/uricăriia]viviotica K|| 33 iaste C,K|| 34 agonisite B/Puțini B/domni B|| 35 nu ar fi K/priaget B, prégid D, preget K/la a daria légitat B/iar K|| 36 acélea C, acéle K/pria léneș B/correctat léneși C||

A cărui lucru dovada Nero arată, cari au făcut în Rîm prea bune legi, iară viața au fostu prea spurcată; că de multe ori vrînd așa dumnezeii, din sila celor răi ațurea, undeva, să află 5 buni. Și așa de vei, preasănite doamne, să supui cugetul tău cel deosăbit sfatului meu, care pînă încît ar fi cunoscu, cu foarte puține cuvinte voiu cuprinde soma tuturor legilor celor vechi, care și scurte și puține și cuvioas(e) 10 legi, le voiu trimite la tine, nu pentru să să strige pren Rîm, ce să să păzască întru casa ta; că de vrîme ce tuturor singur tu dai legi, acéstea legi îți voiu da eu ție.

Fie, dară, légia ta cea întîiu aceasta: așa 15 să viețuești cu pază, cît să nu te poată însăma nime întru vreo răutate; că domnul, de are bunătațe, nime dentru cei de cas(ă) a lui nu va îndrăzni a fi desfrînat.

Într-un chip să arăți dreptăția, așa a 20 celuia ce vine din țară, cît de departe, cum celuia ce iaste de pururea lîngă tine. Că mai bine iaste a ispravnicilor și priiatenilor tăi să le împarți averile tale, decît giudecata să le-o făgăduiești lor.

25 Să fii de pururea iubitoriu adevărului și să te ferești întru voroavă să nu fii îndelungat (deșirat); că pre domni la cuvinte nestătători și la făgăduință cu credință îndoită, așa priiatenii îl vor părăsi, cum nepriiatenii îl 30 vor batgiocuri.

La petrecăni blînd și la milă pentru slujbe să fii sirguitoriu; că precum <pe> domni fără omenie și nemulțămitori, dumnezeii îi pedepșescu și oamenii îi urăscu.

35 Nu într-altu chip, ce ca pre cîuma de pregiur tine, giambașii și îmbunătorii să-i izgonești; că unii ca aceia, cu răutatea vieții

gust<inus, 4, *De doctrina christiana*, 28>.

6. Viața domnului iscălitură iaste și aceasta vécinică. Prim. <= Plinius, *Panegyricus Trajano*>.

7. Nu să socotéște sfatul cuiva, ce pricina. Plin<ius>, 9, *Epistola* > 13.

8. Nice dănoară nu s-au amăgit domnul, făr' cela ce au amăgit singur întii. Plin<ius>, *Panegyricus Trajano*>.

9. Crédința ispravnicilor și celor buni tuturor iaste temeul. Sariz<beriensis Policraticus>, 3, 2.

1 A căruia B,D,K/care B,C,K// 2 pria bune B/iar K/viața D, viața K/i-au fostu B,D,K, i-au fost C/pria spurcată B/pria scurtă D// 3 așa B,C, așa K/dumnezeii B,K// 4 sila B, C,K, silă D/ațură B, ațure K// 5 bun B/așa B,C, așa K/de vei]de vii D, de voești K/priaseninate doamne B, prelunate doamne K// 6 supui K/deosebit B// 7 caré B/cunoscut B// 8 cuvente B/suma K/liagilor B// 9 viachi B/si puține și scurte K/cuvioasă B,K// 10 voi trimite B,D// 11 prin K, pen B,C, pin D/întru]în B,K// 12 ce]că B/singur B,D/tu singur tuturor dai legi K/liagi B// 13 aciastă B, acéste K// 14 dar C,K/liage B, légea C, lége K/lipsește ta B,C,D,K/întii K/așa B,C, așa K// 15 viețuți B/cit]incit K// 16 nime însăma K/întru]în K/răutatea B// 17 bunătația B/nimine K/dintru B, dintre K/de casă ai lui B,K// 19 Întru un K, 2. Într-un B/dereptăția B, dreptatea K/așa B,C, așa K// 20 a celuia]așialuia B, celui D,K/vene B/de depărtată B// 21 aciălu B/iaste C,K/de purură B, di-a pururea K/pre lîngă tine B// 22 iaste C/iaste ispravnicilor K/priiatinilor C,D, prietenilor K// 23 aviarile B/giudecata streină B// 24 li-o făgăduiești B// 25 3. Să fii depurura iubitor B/di-a purure K/iubitor C// 26 să tia ferești B/ să te ferești să nu fii în voroavă îndelungat K// 27 deșerat B, lipsește K/cuvente B/nestatornici K// 28 așa B, așa K// 29 priiatini C, prietini D, priiatinii K/părăsi]pedepsi D/nepriiatinii C,D,K// 30 batgiocori B// 31 La petreceri K, 4. La petrecăni B/blîndu B/m<i>]ă B// 32 sirguitoriu B,K, sirguitor C, sirguitor D/că pre domni fără omenie B// 33 nemulțemitori B/dumnezeii B,K// 34 pedepsesc K/oaminii D// 35 5. Nu într-alt chip B/pre o cîumă K/pregiur B/pre lîngă K// 37 aciă C,K/răutatea C,K/viații B/vieții lor K//

oraşul vor turbura şi cu îmbunăturile sale vor astupa numele şi vésťia ta.

Acése cinci legi, de vei vrea, preasăninate doamne, să le păzăşti, nu va trebui să faci 5 mai multe; că unii ca aciia cu răutatea vieţii oraşul vor turbura. Că nice o lége alta nu trebuie întru republică, decît domnul cu viaţa bună să fie tuturor ştiut.

Acéstia, dar, au scris la Traian Plutarh, 10 care fieştecine, bun, datoriu iaste a le scrie întru inima sa. Şi cu acéia mi-au părut a scrie aciia istoriia acéia numai pentru să potrivăscu cătră istoriia mea légia cea de pre urmă, unde apăra domnilor a avea între cei de casă 15 pre cei îmbunători şi marghiuli; de carii, f. 172^v pentru ce să dzice, lucrul arată, de vréme ce mulţi sintu carii cu dînşii şi vrémia pierd şi averile le petrec.

Pre care vréme petrecea Roma întru céle 20 prea bune obiceiuri, doă feliuri de oameni avea întru dragoste rímlénii: adecă cei bătauşi cu sabiile, carii să bătea între sine şi să omoriia de-a valoma; a cărui joc era pricina ca cei tineri şi bărbaţi(i) cei nedeprişi la 25 războiu, cu sabiile tăioase, cu suliţile ascuţite, cu praştii iuţi, cu rane late, cu singile vărsat, cu lovituri gréle, cu rane gréle, a prăvi pre oamenii cei ucişi să să deprindză, ca să nu să tiamă în războiu, bătîndu-să de vrăjmaşii 30 într-armaţi, nice să să înfricoşédză de rane şi de singe. Cine tréce odată vadul, acela vad şi noaptea a-l tréce nu să téme; iară cine nu l-au trecut niceodată, nice dzua a-l tréce nu îndrăznéşte. Şi aşea, întâleptéşte făcea ro- 35 manii, carii grijile mainte arăta feciorilor săi, deci îi trimitea întru céle de grijă. Că cu aceasta inima cea fricoasă de cea tare să desparte; că cía fricoasă, vâdzind numai cu ochii,

10. Precum nu să cuvini domnului a grăi lucruri uşoare, aşea să nu fie nice uşor spre ascultare céle uşoare. Sarezberiensis Politericus, 6, 23.

11. Nemică nu-i mai grozav decît deşărtarea. Ţiter<o>, *Sluj<be>*, 1.

12. Răbdînd ne învăţăm céle ce sintu să să facă. Plinicius, 9, *Episto<la>* 14.

1 vor turbura oraşul K/sale]lor K// 2 viaste B, véstea C,K// 3 Aciastia B/ 5 D//liagi B/vei]vii D/vria B/doamne priăseninatia B, prealuminatē doamne K// 4 păzēşti B// 5-6 lipseşte că unii ca aciia cu răutatea vieţii oraşul vor turbura B,K// 6 vor turbura C,D/nici K//liage B// 7 răpublică D/viaţă D, viaţa K// 9 Aciaste B, Acésea C, Acése K/darā B// 10 fiiăştecine B//lipseşte bun K/dator B//fiaste să le scrie K// 11 întrujin K// 11-12 acéia 1-2 K/ mi-au părut C/mi-au părut de iznoavă a pune aciia B/aici D, aice K/pe pentru ca K// 13 să protivăscu D/mia B//liagi B, légea C, lége K/pre urmă B, pré urmă K// 14 avia B// 15 şi marghioli B,D, lipseşte K// 16 lucrurile arată de vréme că sint mulţi B/ce]că K//17 sint D,K/vriame C, vréme K/piiard B// 18 aviarele B/averile petrec D// 19 Pe B/petrecia B/célia B, ciale C// 20 pria bune B/obiciafuri B,C, obiceiuri K/fialuri B, feluri C,K/oaamini D// 21 avia B/rímlianii C, romanii B/adică D/bătauş B, bătauşi K// 22 sabiia D/bătia B,C/sine K// 23 de-a valma K/a căruia B,D,K// 24 bărbaţii B// 25 tăioasă K/suliţele B, suliţale C,K// 26 iute B/late]luate B/singele B,K, singele C, singeli D// 27 griale B,C//lipseşte cu rane gréle K/griale C]cumplite B/ privi K// 28 oamini D/oaameni uciş B// 29 teamă B/vrăjmaşi B// 30 întru armaţi B, cei într-armaţi K/nici K/infricoşiadze B, infricoşiadză C// 30-31 de ranele şi de singele B/singele C,D,K/ trécia B/vadul odată D// 31-32 acelaş şi noaptea a-l triace nu să témia B/noaptea K/nu să tīame C/iar K//33 niceodată K/nici zioa K/triace B//34 aşia B,C, aşa K/înteleptéşte făcia B//35 grijele K/mainte]mai înainte K/feciorilor B,D// 36 deci]apoi K/trimitia B,C, trimetea K/i întrujin K/ciale B/grije B,K/ 37 inema C,D// 38 cea B,K/vâdzindu B, vâdzind C,K/cu ochii numai B//

îndată fuge, iară céialaltă nice vădzind sabiia nu să înfricoșadză.

Al doilea féliu de oameni întru care avea desfătare rîmlénii era pehlivanii și măscăricii, precum sintu ciia ce-ș învălescu obrazile în povești spre învoiușarea și veselîia norodului. Și mai ales pentru oamenii cei ostași aflați, cărora purcegători la oști cîteva, iară întorcîndu-să de la oști mai multe jocuri le făcia.

10 Că scotind romanii că-i vor priimi așa de cu laudă, veri făcînd izbîndă cu biruință, veri în războiu murind, cu inimă purcedia.

Așa romanii cei vechi și cei adevărați era de cu pază întru otcîrmuirea norodului, cît de priimiia jocuri și giucăuși, pehlivani și pehlivânii, nice dentru multa deșărtare, nice dentru lipsa mării nu făcea aceasta, ce pentru să depărtédză pre oroșani să nu să deprindză cu răutăți aședzînd jocuri deosăbite, desfătări vrînd să aibă toți la ivală. Nu în zădar dzic că au fostu desfătări de obște la ivală, că nice unui oroșan nu i să cădea deosăbi să facă jocuri, a face cinste de mase, a petrece povești și a arăta niscari prăviri, fără de acéllia carele plăcia a tot orașul. Așeadară în Rîm ostenéle era pre ascunsu, iară desfătările la ivală. Care deprindere a rîmlénilor așa de mare și laudată, măcar de s-ari muta întru republica noastră ceastă creștiniască! Ce, mare durere, că di-a valoma acmu, cum cei bogăți și cei săraci, cei dintii cu cei de apoi, price de buhai scornescu, cu suliță de vătămăre să tîmpină, fac beții, fac scornituri, cu copilele sărbători (și șegi fac), la ospéte multe cheltuescu, ațiță chip de războiu și multe féliuri de jocuri scornescu; care toată scăderia în republică|

f. 173 răsipă moșiei și stricaciune oamenilor trag

13. Frica mai multu înfringe pre cei nedeprinși. Verghel <= Vegetius>, 14, 12.

14. A săturării, fata de naștere iaste desfrînarea. Filon, *De arătur* <ă>.

1 îndată]numaidecît B/iar K/céialaltă K/nici sabie văzînd K/vădzîndu B, vădzînd C/sabie C|| m. 9 lipsește D|| m. 11 lipsește B|| 3 Al doile B,C,K/fialiu B, feliu C,K/carii K/avia B,C|| 4 romanii B/lipsește și măscăricii K|| 5 sint B,D,K/ciia]cée B/ce iș învălesc K/obrazul B, obradzele C, obrazăle K|| 6 învoiușare B, învoiușearea D/lipsește învoiușarea și K/vesăliia D,K|| 7 pentru]pe B/adaos ulterior oamenii C, lipsește K/aflați] înflaț D|| 8 cărora-s B/iar K|| 9 făcea C,K|| 10 că îi vor K, că vor B/așia B,C, așa K|| 11 veri]ori K/făcîndu B/veri²]ori K|| 12 război B/murîndu B/purcedia B, purcedea K|| 13 Așa B,C, Așa K|| 14 otcîrmuiria B, ocîrmuirea K/cît]incît K|| 15 pehlivanii B|| 16 pehlivenii K/nici¹⁻² K/dîntru B,K/deșertare B,C, deșertarea K||17 dîntru B,K/mării D,K/nu făcia B|| 18 depărtédze B/orășeni B,K, oroșiani D/deprîndă K|| 19 aședzîndu B, aședzînd C,K, așdzînd D/deosebite B|| 20 vrîndu B|| 21 nici K|| 22 orașan B, orașian K/nu i să cădia deosebi B|| 23 masă B,D, mesă K/petriace B/poviaști B|| 24 nescare B, niscariva K/prăvéle B, priviri K/fără-acéllia B, fără de acélea C, afară de acele K|| 24—25 care era spre plăcéré K|| 25 orașului B/așia B,C, așa K/dar K/osteniale B, ostenialele C, ostenélile D|| 26 era ostenélile K/lipsește era B/iar K|| 27 deprinderia B/romanilor B/așia B,C, așa K/și de laudată B,K, și laudată era D|| 28 macari B, macar K/s-ar muta K/întru]în K/răpublica D]stăpîniia B|| 29 ceastă]cea K/creștinească B/cé mare duréria B, ce durere mare K/durére C|| 30 de-a valoma B,D, di-a valma K/acum K/bogați și săraci K|| 31 de apoi]de pe urmă B/buhaiu K|| 32 scornesc C/vă<tă>mare B/întîmpină K|| 33—34 cu copilele fac sărbători și șegi K/copilele B,C/între paranteze și șegi B/fără paranteze K/șagi D/ospiațe B, ospéta C,D,K/mult B/ațiță K|| 35 feliiuri C,K|| 36 scăderia C, scădere K/în răpublică D]întru țară B|| 37 răsipă B, C,K/moșii B]patriei K/lipsește și K||

după sine; că dintru cele deosăbite desfătă-
ciuni, răutăți osăbite să nascu între orașeni.

- Pentru ce în Rîm punea nevoință la sărbă-
tori mari a dumnezăilor, de arăta jocuri și
5 pehlivăni; că rîmlénii fiind foarte dumnezăi-
rești spre cinstea dumnezăilor săi și spre besé-
ricile lor cu mare nevoință nemică ce s-ari fi
rădzimat de lauda lor nu lăsa și aceasta
lăsînd Dumnezău. Că fiind dumnezăi(î) lor
10 vrédnici de rîs și de oamenii cei vrédnici de rîs
(și de batgiocură) trebuia să să sərbédză sār-
bătorile lor. Blond, Carte 3, făcînd triumf în
Rîm unile de acéle ce am dzis pomenéște și
mai multu de acélia carele pre urmă avăm a
15 le dzice; că romanii așa au dat pravilă pehlivanilor
și giucăușilor, carii făcia jocuri în
oraș, cum și hatmanilor carii (pentru repu-
blica) făcia războae. Că măcar că pehlivanilor
și giucăușilor să cădea a arăta meștersugul
20 giucăuși și a desfăta pre norod, iară viața să
păzască ei (dovedită și) cinsteșe, pentru să nu
vatăme cu pilda pre alții li să poroncisă.
Fără altele și acéste pravile au dat romanii
pehlivanilor și măscăricilor.
- 25 Întii trebuia să-i ispitească și să-i cerce pre
dînșii de oameni înțelepți și preaințelepți;
că cu cît era mai ușoare meștersugurile, cu
atîta acélia vrea să le dea pre sama a bărbați
înțelepți. Deci poronciă să-i iscodiască meșter-
30 șugului lor de ar fi cu minte întriagă și cuvioși;
care tocmală, ca și cîa dintii au fostu aședzată
înțelepțește. Că de potrivă iaste cu cel mar-
ghiul, nebun și acela, care pre cel marghiul,
fără meștersug, ascultă.

1 sine K/că dentru C,D]și din K/deosebite B/desfătări K// 2 osăbite]deosebite B/intru B/
orașiani C// 3 punia B// 4 sărbătorile cele mari K/dumnezeilor B,K// 5 pihlivăni D,
pehlivenii K/romanii B// 5-6 fiind foarte iubitori de cinstea dumnezeilor săi K/dumne-
zerești B, dumnezăirești C/spria cinștia B/și de bisăricile lor K/bisăricili D// 7 nimică
K/s-ar fi B,K// 7-9 nemică ce s-ar fi laudat nu lăsa rădzimare și aceasta lăsînd
Dumnezău D// 8 rădzimat B,C,K// 9 lăsînd B,C,K/Dumnezeu K// dumnezăii B,K// 10
vrednici ¹⁻² C,K, lipsește vrédnici ¹ B// 11 iără paranteze D,K/batgiocuri B/trebuie
B,C,D/sərbédze B, sərbładză C, sərbéză K// 12 Blondu B/făcîndu B/triumfu B, treumf D// 13
uniăle B, unele C,K/acélia B]acéste C, acéstea D, aceste K// 14 multe C,D,K/acialia B, acélea
C, acéle K/care pe urmă B,K/avem D, avém K]am B// 15 așa K/pravile B,K/pehlivenilor
K// 16 giucăușilor B]giucătorilor D, giambașilor K/făcea K// 17 fără paranteze D,K// 17-18
carii făcea războae pentru republică K/răpublica D]iară B/războiu D/macari B, macar K// 19
giucăușilor K/cădia B// 20 giucăuși]giocurilor K// 19-22 meștersugul la jocuri cu desfătare
norodului, iară viața a petrece (dovedită) și cinsteșă cu vătămăre li să poroncisă B// 20 iar K/
viața K]fără paranteze D,K// 21 cinștită K// 22 vateme K/poroncisă K// 23 Fără]Afară de K/
aciaste B// 24 lipsește și măscăricilor K// 25 Întii B/trebuie D,K/să-i ispitiască C/ciarce
B, cerce C,K// 26 oameni înțelepți și priăințelepți B// 27 iusoare B// 28 acialia B,
acélea C, acéle K/vria să le dia pe sama B// 29 înțelepți B/poronciă B,K/să iscodească
C,D// 29-30 să iscodiască spre arătare meștersugurilor de ar fi B/să iscodească
spre arătare meștersugului lor de ar fi K/mintia întregă B// 31 cea K/dintii
B/așadzată D// 32 înțelepțiește B/de-o potrivă K, de protivă D/iaste K// 33 marghiol ¹⁻²
B,D, lipsește marghiul ¹ K/carele B,C, careli D]cel]acel D/marghiul ²]nebun K//

Așijdirea, nu li să dă voe pehlivanilor meștersugul să-ș aréte în Rîm, de nu știia și altele, fără a pehlivăanii meștersug. Cătră acéștiia cu grea certare era poroncît giucăuși-
 5 lor și giambașilor; că întru jocurile sale să nu aréte vreun lucru grozav amestecînd în jocuri, care pravilă adevărat era de triabă acelor féliu<ri> de oameni; că mai de multe ori de acia ce să desfătiadză de lucrurile lor céle
 10 ușoare puțini, iară carii să jăluescu de răutățile lor mulți să află.

Mai pre urmă era pravila ca să nu să cadză nice unui giucăuș sau geambaș a face joc, sau a spune giambașii întru casă, pre ascunșu,
 15 ce numai la loc de obște să cădea; că într-altu chip carii grăia acéle zăbavnice, sau léneșe, ciia ce audziia eșiia oameni răi.

Așijdirea făcusă romanii pravile ca să nu ia bani acei giambași giucăuș și pehlivani, ori
 20 pentru ce povéste ar fi arătat, ca să nu aibă pricină de jalobă, ce din visterie li să însămnasă plată adevărat 1000 de dinari; că mai cu nevoe iaste otcîrmuitorîului republicii a îndrepta pre doi nebuni, decît a chivernisi
 25 pre 100 de înțălepti./

15. De cel grozav să s<e> feriască.

16. Nu a sări, ce la miladean aréte.

17. 1000 de dinari avla pe dzi pehlivăanii din visterie. Blond<us>.

f. 173^v CARTEA LUI MARCO AVRILIE CĂTRĂ PIRAM, PRIIATENUL SĂU, MULT SUPĂRAT FIIND

Marco, orator roman din muntele Chellii, lui Paramon lugdunianului, priiatenului ales,
 30 sănătate și inimii împotriva norocului rău, trezie!

În scrisorile tale care mi s-au dat în trei dzile a lui ghenar am înțăles cum au vinit cărțile méle ce ț-am fostu scris mainte; cuvintile nu le prea

18. Oamenii cei cu noroc stricat poftescu nevoiță priiatenilor săi, sau pentru apărare, sau pentru mîngîlare. Val<erius> Maximus, 4, 7.

1 Așijderia B, Așijderea C, Așijdere K// 1—2 pehlivanilor să-ș arlate în Rîm meștersugul B, pehlivanilor să-ș aréte meștersugul în Rîm K// 2 arate D// 3 fără a pehlivăaniiilor meștersuguri B, afară de meștersugul pehliveniei K/a pehlivăaniei C,D// 4 aciaștiia B, acéstea C, acéste K//grăia B/poroncît B,K/giucăușilor B// 5 ca întru B, ca în K/lipsește sale D//lor K// 6 nu arlate B,C/vrun lucru B// 7 pravile B/treabă B, triabă C// 8 fiafuri B, feliu C,K, fel D/omeni B, oamini D// 9 acée B/desfăteadză B/ciale C, cele K// 10 iușoare B/puține B,D/jar K//care D/jeluescu B, jeluesc K/răutatia B// 12 pe B,K/pravilă B,D,K/cadă K// 13 nici K/giucăuș B/lipsește giucăuș sau K// 14 gimbașii B, gembașii C//intre casele B, în casă K//pe B// 15 să cădia B// 16 grăia B/acélea D/léniăș B, lénișe K// 17 ceia B, ceia D/oameni B// 18 Așijdere B,K// m. 16 lipsește B// ante m. 15 adaos 1 Legile pehlivanilor, giucăușul înțăleptu să fie, cinste să aibă. 2 Mîncîndu piine ta slobod vei fi, dzice Tovie B// 19 lipsește giambași B/giambaș și giucăuș D/giucăuș, B, giucăuș C/ lipsește giucăuș și pehlivani K/pehlivăanii B// 20 ce]cia C/poviaște B/să n-aibă B// 21 den C/insămna D// 22 adevărată D/omie K//23 iaste K/ocîrmuitorîului K// 24 îndrepta B, indirepta D// 25 o sută D/100 de] 100 C, doi K/înțelepti B//26—34 lipsește D// 26—27 lipsește K//26 Cartia B/Avrelieimpăratului B/Piramon ales priiaten al său B// 28 oratorîul B/den C/Chelii B,C, Cheliei K// 29 Piramon B/lugdunianului B,C,K/priiatinului celui ales K// 30 sănătătia B//29—30 inimii trezie împotriva norocului celui rău K//32—33 mi s-au dar în 3 a lui ghen<ar> B// 33 ghenarie K/ț-au venit B, au venit K/miale B,C// 34 mainte]mai înainte K/cuventele B, cuvintele C,K//nu le pre iau B, nu le pre iau K//

iau aminte, ce céle ce să închid în cu-
vinte socotescu câtva. Căci eu și fără tăl-
maciu urmedzu socotiala ta și că den sîamne
întăleg precum cu cale ar hi fostu să fie întăles
5 mintea mîa că sintu așa lungu la scrisoare. Ce
așa ești de nebun, cît nice chemat a audzi,
nice tras a simți nu te socotești.

Ce, ca să vinim la lucru, cu cît sintem de
rudenie, cu cît de vechi priiateni, cu cît de cu
10 înteméiată inimă am fi de uniți, cîtă dragoste
am avut între noi, cîte ispite am avut amîn-
doi, de adevărat prieteșug știi. Că ții mințe,
cînd eram în Rodos, cum am fostu tovarăș și
15 eu făciam cu fapta; orice grăiam eu, tu nice
dănăoară nu priciiai. Și așa tu în inima mea
și eu întru baerile inimii tale am fostu înfiptu;
eu, tu altul, și tu, altul eu erai și așa doi ne
părem a fi, întru o voe amîndoi eram.

20 Ce lucru iaste acesta, Piramoane, de scrii că
ești atîta de supărat de tristăciune? Căci ești
trist nu alegi; dzici că-ți vine ție moarte și
cine ț-ar lua viața taci. De aperi să-m scrii
părtășirea meseriilor tale, pentru prieteșugul
25 acela să știi că-l voi mărturisi de iznoavă. Că
aș vrea să știi cum de la dumnedzării cei ne-
muritori s-au aședzat ca toate desfătările și
folosurile să iasă den casa mea, iară grijile
și boalele toate să radzimă în mine; pre urmă
30 că sintu acela pre carele toți cu supărări mă
îngrijadză. Și tu, săvai că rîhnești, iară nu
poți să scapi de poronca mea; că te jăluești
cu nenorocire de nenorocit, eu nenorocire de
nenorocit că sintu mă laud.

35 Spune-mi mie, te întreb, au vréodată, cînd
erai flămînd, pre mine sătul vădzutu-m-ai?
Odihnind cîndu lucrui tu? Adevăr, măcar că
trupurile și norocurile tuturor sintu deosăbite,
iară supărările și nenorocirile de pururea au

19. Mai multu din lucru,
decit din cuvintu, ra-
dzimă dragostia. Sem-
<machus>, 3, 28.

20. Întru cei protivnici
voroava la un loc, mă-
car că nu rădică gri-
j<ă>, iar boala micșu-
riadză. Saxo <Gramma-
ticus>, Carte 3.

21. Rădică zavistiia: al
mieu, al tău iaste și al
tău al meu. Sariz<be-
riensis Policraticus>, 7,
24. Din Avgustin.

22. Nemică nu-i mai
cuvios decit a avea
întru ce rădzima su-
păraria. Seneca>, 3,
De bin<efaceri>, 12.

1—39 *lipșesc D*|| 1 célea C, cialia B|| 2 le socotescu B||*lipșeste* citeva K|Căci]Dece că B|tălmaciu C,K|| 3 socoteala B,K|și din sémne K|din B|| 4 înțeleg B|precum]cum K|ar fi B,K|să fi K|| 5 mințe B,K|mea C,K|sint B,K||5—6 așa¹⁻² B,C, așa¹⁻² K|lung B|cît]încît K|| 6—7 nici¹⁻² K|simți B|socotiaști B|| 8 să vin B,C,K|sintem B,K|| 9 vechiu B|priiaten B, priiateni C,K|| 10 înteméiată K|am fi de]sintem K|dragostia B|| 12 priateșug B, prieteșug C|| 13 erai B|tovarăși K|| 14 viețuitoriu C|| 15 făceam K|eu cu fapta făciam B|grăiem B|nice dănăoară]niciodată K|| 16 așa B, așa K|mîa B,C|| 17 întru]în B,K|| 18 așa B,C, așa K|| 19 păriam B, păream K|și întru o voe K|într-o B|| 20 iaste K|Piramoane B|de scrii Piramoane K|că]cum că K|| 21 tristăciunea B, întrestăciune K|și căci ești B|| 22—23 că-ț vene moartia și cine ț-ar lua ție B|că it vine K|viața K|| 24 împărtășirea K, părticiria B|mesiarilor B|săracilor K|priateșugul B|| 25 că îi voi K, că-l voi C, că-l vei B|| 25—26 Că așa aș vria B|| 26 cum că K|dumnezeii B,K|| m. 17, 18, 19, 20, 21 și 22 *lipșesc D*|| m. 19 și 20 *lipșesc B*|| 27 așădzat C|| 28 din B,K|casa mîa B|iar K|grijele K|| 29 boalile B,K|radzime B, razeme K|| 30 *lipșeste* că K|sint B,K|carile B|| 31 îngrijează K|îngreuiază B|săvai]macar K|rîvnești K|vei B|iar K|| 32 nu poți scăpa din poronca mîa; că de te jeluești B|poronca K|mîa C|că de te jeluești K|jeluești C|| 33 eu cu nenorociria B|| 34 *lipșeste* că K|sint B,K|| 35 vréodată B, C,K|cîndu B||36 flămîndu B|vădzutu-m-ai sătul K|| 37 Odihnindu-mă B,C,K|Adevărat K|macar B,K|| 38 sint B,K|deosebite B|| 39 iar K|*lipșeste* și nenorocirile K|de pururia B, di-a purure K||

- fostu de obște. Un lucru să-l faci trebuie, de vei întru prieteșugul meu să te afli: bunile mele dreptu ale tale și rélele tale dreptu ale mele să aibă. De vréme ce spre desfătări te-ai
- 5 născut, eu pentru ostenéle viețuescu. Acéști de mine că nu dzic cu viclesug, tu sngur ești martur. Că la moartea Amarii, surorii tale cei preaalése și preafrumoas(e), ai putut lua aminte la moartea ei, precum încă fiind viu
- 10 să mă îngropi, prăviim la vaetul tău, ochii plini de lacrămile mele (ca să dzic așa); și așa, neavînd tu nice o pricină a te îndoi de mine, duréria ta poți fără grijă a o descoperi mie.
- f. 174 De cîte ori/ti-am întreat pe tine, nice
- 15 dănăoară n-ai fostu fără păreri scornite. Pentru ce iarăși te rog și te poftescu, prin dumnedzai te rog și te leg ca a supărării tale cumpasul să-l puu întru sinul meu; că ori încotro vei purcéde nice cît de puțin nu mă voiu depărta de la tine; de te vei duce, mă voiu duce; de vei rămînea, voiu rămînea; de vei lucra, voiu lucra; de vei odihni, voiu odihni; de-ț poftesti moarte, că nu-m poftescu nice eu viață, bine să știi.
- 25 Alége, Piramoane, ce-ț place și împarți ce să cade; că ale tale și ale mele supărări numai o inimă pătimăscu. De vei să aibi durére, vor fi streine de mine toate desfătările; de vei să plîngi, că nu voiu rîde nice dănăoară mă giur; de vei să lépedzi greimea mîhnirii, eu acéia toată cu umerile mele voiu rădica. De-ț place singurimea, rămîe sănătoasă mulțimea oamenilor; de-ț placi mulțimea oamenilor, rămîe sănătoase singurimea. Pre urmă fă-mi de toate știre
- 30 ce ai vrea și cei ai vrîa de bunăvoe voiu priimi. Că te jăluești cum într-atîtea greutăți, nice agiutorul rudelor, nice mîngîirea lor că n-ai avea,

23. Dulce price iaste a priiatenului de cas<ă> Senec <= Symmachus>, 10, 86.

24. Ce féllu de cîntec, acel féllu de gioc. Adag<iu>.

25. Nice un lucru mai ales n-au cugetat firea, decit prieteșu<gu>l, nici un agiutoriu mai mari împotriva nenorocului, decit tocmla. Fab<cius Quintilianus, Declamations>, 32.

26. Acolo iaste adevărat prieteșug, ca să va acéiaș toți priiatenii. Ţițero, <Pro Plancio>.

27. Priiatenii sintu căroră amîndurora acéiaș plac. Apol<ejus>, Carte <9, Metamorphoseon, sive Asini aurei>.

1—37 *lipsec* D|| 1 triabue B|trebue să-l faci K|| 2 vei]voești K|prieteșugul B|să te afle în prieteșugul meu K|bunele B, C|averile K|| 3 miale C, mele K|rélile B|sărăciile K|derept a miale B|| 4 mele K|vreme K|ce spre]că spria B|| 5 ti-ai născut K, te-i născut C|ostinialile B, ostenéli K|viețuesc B|Acéstea C, Acéste K|| 6 *lipsește* că K|hicliașug B, vecleşug K|singur]insuş K|| 7 martor K|moartia B|Iamarii B, K|sororii K|ceii B, K|| 8 priaalése K, preaalésă K|priafrumoasă B, preafrumoasă K|| 9 minté B|moart B|fiindu eu viu B|| 10 îngrop B|priviim K|prăviindu vaetul B|cu ochii B|| 11 miale B|fără *paranteze* K|după dzic, *adaos* poftiem B|așa C, așa K, *lipsește* B|| 12 așa B, C, așa K|nici K|| 13 durérea C, durére K|grije B, K|| 14 te-am întreat B, ti-am întreat C|nice dănăoară]niciodată K|| 15 păreri B, *corectat* păreri C|scornit K|| 16 pentru ce de iznoavă iarăș B|iarăș C|| 17 dumnedzeii B, dumnezei K|lipsește și te leg K|lég B|că a supărăriilor K|| 18 să-l pui B, K|întru]în K|sinul B, C, K|| 19 încătro B|purciade B, C|nici cît K|| 21 rămînia ¹⁻² B, rămînia ¹ C|voi K|| 23 de-ți C|moartia B|viață nici eu K|| 24 viața B|adaos *ulterior* viață C|bine știi K|| 25 Aliage, Piramone, ce-ți place B|ce îți place K|împarte K|| 26 miale B, C, mele K|| 27 pătimesc B|vei]voești K|duréria B|| 28 vei]voești K|| m. 23—27 *lipsec* D|| 29 nice dănăoară]niciodată K|giur B|| 30 vei]voești K|lepez B, lépiz K|greimia B|sănătoasă B, K|| 31 miale B, C|De îți place K|| 32 singurimia B, singurime C, singurimea K|rămîia B|mulțimia B|| 33 de-ți plac mulțimia B|de-ț plac C, de îți plac K|rămîia B|sănătoasă B, K|| 34 singurimia B, singurime K, *adaos* *ulterior* singurimea C|pe urmă B|fimi fă de toate K|| 35 vrîa¹ B|vrea² C, K|voia B|voi priimi B|| 36 té jăluești B, jăluești C, K|într-atîtia B, întru atitea K|| 37 agiutoriu B|rudeniilor K|nici K|mîngîiare priiatenilor că n-ai avia B|avia C||

să mă credzi, aş vria, Piramoane, de amîndoaă acéstia acéia lipsă ıaste ıntru casa mea, cıtă mıhncıune ıaste ın päreţii tăi. Agıutorıu (ıntıru rélele noastre) de la cei bogati, mıngıiare de la cei preaınţalepţi, că 5 trebuie a aştepta ştii. De vrême, dar, că pentru nediriapta mınıia norocului, ımpuţiciunea mi-au luat mifer preaınţalepciunea şı că nemică norocul n-au suferit să-m rămıe mie, să ştii, adevărat, 10 că eu plıngu şı pre mine şı pre mesarıia ta şı agıutorıul cel prea puţin ıntru a te rădica pre tine.

Că scrii precum oamenii şı priiatenii ıntru fägăduıale bogati, ıntru dare scurţi că suntu 15 nu mă miru. Că nu ıaste legată mına ınţalıaptă spre a face toate acélea care limba ne-bună fägăduıaste; că la sunetul limbii (ca să grăescu aşea), de ar sălta şı picioarele noastre şı de ar lucra mınule (toate) ın puţine dzile şı 20 ın mai puţini véstea şı numele ar peri.

Vechıu rău ıaste acesta şı acmu de multu de oamenii cei prea uşori priimit ıntre ţınere, că limba ıute de sirgu grăıaste, iară mınule (tırdziu sau) léneş lucrıadză. Nu ıaste, dar, 25 pentru ce să te laudzi, ca să dzicem ceva mai de sporıu ın puţini că ai socotit binile carele ıntru tine unul, mulţi au aflat; că obicéului ıaste curund şı cu voe a lua, iară cu léne şı greu a da; a căroră ıaste acéia de laudă, aceasta 30 ıaste léne şı ımpuţiciune.

Grecii dzic a fi acela priiaten bun, carele curund fägăduıaste, măcar de ar face tírdziu. Noi, romanii, preabun dzicem a fi priiaten care curund nu priimeşte şı pre acela ce ar 35 cére, slobod ıl face de greşală. Iară eu aşea socotescu: cine, cınd poate, nu dă, aıave acela ıaste vrăjmaş; cine fägăduıaste curund şı dă

28. Nu suntu dator ție cu norocul, ce cu dragostea, nu cu isprava lucrului, ce cu voia. Fabıcius Quintilianus, *Declat* <= *Declamatio- nes*>, 5.

29. Din fapte, nu din cuvinte suntu să să socotească priiatenii. <Titus> Livıcius, Carte 34.

30. Nu fägăduınţile fıeşte cine poate fı bogat. Ovidıcius, *Ar* <= *amatoria*, 1>.

31. A ınemii cei uşoari obiciăul ıaste a fägăduı lesne ce nu orınduıaste, să plınıască ce-au fägăduıt. Cassiod<orius>, 5, 34.

32. Nu să amăgêste acela căruia nu i să fägăduıaste curund. Mimi Publiani>.

33. Aşea să dăm, cum am vria să luăm. Seneca>, 2, <*De beneficiis*, 1>.

1—37 *lipşesc D*|| 1 crez *K/vrea C, K/Piramone B*|| 2 *adaos ulterior aciaste C, lipşeşte K/aceia K*|| 2—3 ıaste ¹⁻²*K*, ıaste ¹*B*, este ²*B*, ıaste ²*C*/ıntıru] ın *K/mia B, C/mıhncıunıa B*|| 4 Agıutorıu *B/fără paranteze K/rélıle B, K*|| 5 cei ınţelepţi *B/preıntálepţi K*|| 6 vrémia *B*, vreme *C/darä B*|| 7 nedireapta *B*|| 6—7 că pentru mınıia norocului cea nedriaptă *K/ımpuţiciunıa B*, ımpuţiciunea *K/mı-au luat C*|| 8 preınţelepciunıa *B*, preınţalepciune *C*, preaınţalepciune *K/lipşeşte* că *K/nimică K*|| 9 rămıia *B/lipşeşte mie B*|| 10 *lipşeşte* eu *B/pre multa mesarıia B/mesarıia]săracıa K*|| 11 agıutorıul *B/pria puţin B*, pre puţin *C, K/lipşeşte ıntru K*|| 13 priiatinii *K*|| 14 fägăduıınţă *K/sınt B, K*|| 15 mir *B*, mier *K/nu ıaste K/ıntáleaptă B*, ınţalıaptă *C*|| 16 spria *B/acélia B*, acalıa *C*, acéle *K*|| 17 *fără paranteze K*|| 18 aşia *B*, aşa *K/ari sălta B/picioarıale B*, picioarele *K*|| 19 ari lucra *B/mınile K/fără paranteze B, K/ după dzile adaos viaţa B*|| 20 puţinia viaste *B*, puţine véste *K/numıale ari peri B*|| 21 Viachiıu *B/ıaste C, K/acum K*|| 22 pre uşori *B]deşerţi K/ıntıru ţınıare B*|| 23 *adaos ulterior ıute C, lipşeşte K/de sirgu K, lipşeşte B/iar K/mınele K]omul B*|| 24 *fără paranteze K/sau* au *K/lianeş B*, léneşi *C*, léneşul *K/lucreadză B*, lucrıadză *C/nu ıaste C, K/darä B*|| 25 să tia laudzi *B*|| 26 puţine *K/binele C, K, ıntre paranteze binele B/care B*|| 27 *lipşeşte* unul *B/aflatu B/că obiciăului B, C*, că a obiceaıului *K*|| 28 ıaste *C, K/voia B/iar C, K/lénia B*|| 29 cu greu *B, C/ıaste acéia K*|| 30 ıaste *K/lipşeşte léne K/ımpuţiciunıa B*, ımpuţiciune *K*|| 31 Grecii]pre aciia *K/lipşeşte* acela *K/priiatenu bunu C*, priiatini buni *K/care B*, carii *K*|| m. 32 *lipşeşte B*|| m. 28—33 *lipşesc D*|| 32 *ıntre paranteze curund B, C/fägăduesc K/macar B, lipşeşte K/corectat* măcar de ar *C/de ari face B/iar a face K*|| 33 priabun *B*|| 33—34 zicem prebun prietin a fı care *K/priatin C/pre cel ce ari ciare B*|| 35 din greşală ıl face *B/Iar K/aşia B, C, aşa K*|| 36 socotesc *B/cine nu dă cınd poate, aıave K/aıavia B*|| 37 ıaste *K*||

- f. 174° tîrdziu, cu prepus priiaten ȳaste. Ce, dar, priiatenii noştri vor cuvinte, daca putem sa le agutorim cu faptele? Nu ȳaste cu cali ace-
 5 limba, dect care n toata viaa nu-i mai rau. Ca ni dumnedzii nu primscu, nice legia prieteşugului nu suferi ca, poftind de la prii-
 tenul agutoriu de sirgu, acela sa-mi dea mie bun sfat ndelungat.
 10 Plato dumnedzarescul ntru *Pravile* dzice: noi poroncim ntru republica noastr, celor petrecnd fericit sa li sa dea sfat sa nu cadza, iar meserilor agutoriu ca sa nu-ş piardza inima. ntru care cuvinte multe şi alese pareri
 15 sa nchid. Ştii, Piramoane, ca inimii cei mh-nite cuvintele blnde şi proaste nu folosescu, de nu sa va cuvntareşi la cuvinte şi faptele cele alese.
 Nice aş ndrazni a nu priimi pre acia a fi
 20 legaţi, carora voile noastre, pre vremile noastre cele fericite li-am artat, ca ale sale norocuri şi aparri ntru cele mpotriva sa ni le dea noaa.
 Deci ntreb de tine caci ti dai voe ie mai cu
 25 ndraznia a cere şi slobodzenie ntru altul a nu da huleşti; ca precum cel ruşinos ntru cerere oricum ne strnge pre noi, ca nemica sa nu-i aparm lui, aşea cel obraznic şi fara de triaba ȳaste nevrednic de toate de bine-
 30 facirea. nvata-te dara, de nu ştii, Piramoane, ca a lua orice sa cere, numai a dumnedzaiilor lucru ȳaste, iar a da orice pofteşti a robii (a slugilor semnu ȳaste); a nu priimi nemica de acele ce sa cer, a celor slobodzi; a plnge, de sa
 35 apar ceva, a tiranilor (sau a copii[loi]lor); a fi nemulţamitori pentru cele date, a varvarilor; cele nepriimite (slujbe), cu inima mare a suferi a romanilor ȳaste.

34. Sfatul fara liac, ȳaste ca cum ar fi trupul fara suflet.

35. Nemica nu scornescu nevoiturile celor nevoisi. Sem<machus>, 8, 46.

36. Nemica nu folosescu scorniturile celor nevoisi.

37. De pururea celui slab priiaten mai multu sintem datori. Sen<ceca>, 7, *De binefaceri*, 16.

38. Nu ntru voia celui ce cere, ce ntru socalia celui ce da tre-bue sa fie ce sa cere. Amvroskie, *Rum* <=*Romani*>, 9.

1—38 *lipse*sc D|| 1 priiatin C, K| ȳaste K, *lipse*şte B| dara B|| 2 priiatinii C, K| cuventia B| daca] de care B| putiam B, puteam K|| 3 Nu ȳaste K| cale C, K| acialuia B|| 4 ciare B, cere K|| 5 viaa K| nu-i] nu ȳaste K|| 6 ni] nice B, nici K| dumnedzeii B, K| nu primscu] nu vor B| nici K| lagia B, lega C, lege K|| 7 priiatensugului B, priiteşugului C| Nu suffere B|| 8 priiatinul C, priiatni K| agiutor B, agiutor C| sirgu B, sirgu K| sa-mi dia B|| 10 Platon K| dumnedzariescul B, dumnadzarescul C, dumnezeescul K| ntru] n K|| 11 poroncim B| ntru] n K|| 12 petrecndu B, petrec K| fericit K| dia B| ca sa nu cadza B|| 13 iar K| mesarilor B| saracilor K| agiutoriu B| priiarza K|| 14 inima] nadejdea K| ntru] n K| cuvente B| aliase B, alesa K|| 15 Piramone B| inemii B| ceii B, K|| 16 cuvntele B| blind K| nu folosscu B, folossc C|| 17 ntovarsi K| cuventia B| ciale B, C|| 18 aliase B, C, alesa K|| 19 Nici K| n-aş ndrazni a priimi B| ace B|| 20 pre] pe K, la B| vremile B|| 21 celia B, ciale C, cele K| fericite K| li-am artat C|| 22 celia B| mpotriva K|| 23 noao C|| 24 Dece B| ntrebu C| t dai B, K|| 25 ndrazneala B|| 25—26 şi altora slobodzenie a cere huleşti B| slobodzanie C, slobozenie K|| 27 cerire K|| 26—27 ntru a ciare cu oarecare mijloc ne strngia pre noi B| nemica K|| 28 aşia B, aşa K|| 29 treaba B, triaba C| ȳaste nevrednic C, K| toata B|| 30 facerile de bine K| faceri B, facerea C| dar K| Piramone B|| 31 a lua] a tacia B| sa ceri B, sa cere K, *corectat* C| dumnedzeilor B, K|| 32 ȳaste C, K| iar K|| 32—33 iar a da orice sa porunceşti (a şerbilor) samnu ȳaste B| sa pofteşti K| *lipse*şte a robii K| fara *paranteze* a slugelor K| samnu K| ȳaste K| nemica K| cevaş B|| 34 acelia B, acele K| a celor slobodzi ȳaste B|| m. 34—38 *lipse*sc D|| m. 33, 35, 36, 38 *lipse*sc B|| 35 a tiranilor ȳaste B| *lipse*şte sau a copiilor B, K|| 36 nemulţamitori B| celia B|| 36—37 a varvarilor ȳaste B| ciale B, C| fara *paranteze* K|| 38 ȳaste C, K||

Dentru acéllia cu care au arătat Chesariu înălțimea inimii sale și aceasta au fostu că orice i să apăra lui în senat, atuncea mai multu vésâl fiind, dzicea cum în Rîm nemică
5 mai de cinste și mai de laudă nu are, decît orice cu nevoință ari cére, părinții sfatului s-ari arăta a nu priimi ce cerea mai îndă<ără>ptnici; căci întru agonisiria acelu lucru cerșut de dînsul, tîrie, iară a sfatului, întru a sta împo-
10 trivă a nu-i da, slăbiciune să socotéște.

Mai fără grijă mi s-ar părea mie, care ție aș vrea să ți să pae că cu bunătatea dumnedzăilor să agoniséște bunăvoința, iară cu jalobele pre dînși mai multu minie. Ce să fii cu inima
15 mai bună și mai păciuită, cînd ești mai multu supărat de lipsă să suferi a le urni la dumnedzăi și la oameni cu măsură driaptă să măsurî și cu driaptă lance să cumpănești acéste ce ț-au dat ție multe, céle puține ce nu ț-au
20 dat.

O, nemulțamitorii (de noi), împotriva dumnedzăilor, împotriva oamenilor uitători, care céle luate cu uitare le micșurăm, céle nepriimite cu jalobe le pricinăm! De 50 de ani mi
25 să pare că ești, Piramoane, întru care a lua daruri de pururea te-ai zăbăvit, pentru care nice o dzi săvai, nu ti-am vădzut a faci/ cu slujbele mulțamită dumnedzăilor. Ce lucru, dar, mai surd decît de optu dzile de norocul cel
f. 175 30 împrotivnic să te jăluești, cărué în toți anii au fostu nemulțamitoriu pentru céle luate faceri de bine?

Ce scrii că te superi întii de zavistiia orășenilor. Adevăr, de durérea ta foarte mă doare
35 și de mirarea ta mă mir; că a toatei măriri pricina iaste necunoștinții și lipsa ispitii. Atita iaste de ascuțită mintea oame-

39. Cu grije iaste celui fără arme a sta împotriva celui cu arme. <Aurelius Victor, *De Caesaribus*, 25.>

40. Ce au dat Dumnedzău celor mulțamitori, celor nemulțamitori ia. Avgostin.

41. Mai cu lesne oame-nii céle bune, decit céle réle, simt. <Titus Livius>, Carte 30.

42. Pururea oame-nii, cu cit mai mare fericie de ar avia, cu atita zavistii sint mai mari. Curtius>, Carte 4.

43. Den fire, la mai mulți mai multu frica poate celor răi, decit nădejdia celor buni. Fabius Quintilianus>, 3, cap 10.

1—37 *lipsesc D* // 1 Dentru] Pentru *B, K*/aciălia *B*, acélea *C*, acéle *K*/Gaius Chesar *B*, Iulie Chesariul *K* // 2 înălțime *B*, înălțimă *C*/saale *B* // 3 sănat *C*, sinat *K*/atuncă *B* // 4 fiind vésel *K*, viasel fiindu *B*, vésel fiind *C*/dzicia *B*, zice *K*/cum că *K*/nemică *K* // 5 n-are *B* // 6 ar cére *K* și părinții *B*/s-ar arăta *K*, a arăta *B* // 7 întru a nu primi *B, K*/ceria *B, C*, cére *K*/indărăpnici *B, K*, îndărăptnici *C* // 8 agonisire *B*, agonisirea *C, K* // 9 iar *K*/a sta]aceasta *B*/împotriva *K* // 10 a-i da *K*/slăbiciunia *B*, slăbiciune *C*, slăbăciune *K*/să socotești *B* // 11 grije *B, K*/s-ari păria *B*, s-ar păria *C*/care și ție aș vria *B* // 12 să-ț să pae *B*/pară *K*/bunătătia *B*/dumnedzeilor *B, K* // 13 bunăvoința *B*/iar jalobile *K* // 14 pre]spre *B*/ii minie *K*/lipsește ca *B*/inema *C* // 15 păciuită *C*/pacinică *K* // 16 lipse *B*/dumnezei *B, K* // 17 dereaptă *B*, diriaptă *C* // 18 lance driaptă *K*/deriaptă *B*, diriaptă *C*/cumpănaști *B*/aceste *K* // 18—19 aciăli multe ce ț-au dat ție și célia puține *B*/ciale *C* // 21 O, noi cei nemulțamitori și împotriva dumnedzeilor *B*/fără paranteze *K*/împotriva dumnedzeilor *K* // 22 împotriva *K* // 23 cialia *B*, cele *K*/ciale² *C*, cele *K*/nepriimite]nedate *B* // 24 jalobele *B, C*, jalobile *K*/le pricinim *B*, le pricénim *B*, corectat le pricinăm *C* // 24—25 mi să pare că ești de cincizeci de ani, Piramoane *K*/50 ani *B* // 25—26 Piramone, care cu a lua darurilor de pururia *B* // 26 de-a pururea *K*/ti-ai zăbovit *K*, te-i zăbăvit *C* // 27 nici *K*/săvai]macar *K*/nu ti-am vădzut *B*, nu te-m vădzut *C*/face *B, C, K* // 28 mulțamită *B*/dumnedzeilor *B*, dumndzăilor *C*, lui Dumnezeu *K* // 29 dară *B*/opt *C* // 30 împotrivnic *B*/jeluiaști *B*, jeluști *C, K*/căruia în toți 50 ani *B* // 31 nemulțamitorii *B*/de binefaceri *B* // 33 te supări *B*/zavistie *K*/orășenilor tăi *B*, orășanilor *C* // 34 Adevărat *K*/duréria *B*, durére *K* // 35 miraria *B*, mirare *K*/mă mier *K*/că toate mirării *B* // 36 iaste *K*/mulțimă *B, C*, necunoștinței *B* // 37 ispiti *B*/iaste *C, K*, iaste acmu *B*/mintea *B, K*

- nilor, atîta îaste viața muritorilor plecată spre desfătări, cît de răul apropiindu-să de-bîia de visadză, iară de pururea în mîină să află liacul. Flămîndzind, mănîncă; răcind să încăl-
 5 dzêște; îngreuiați de somn, dormu; ostenind, odihnescu; bolnăvind, să lecuescu; mîhnindu-să, îș fac mîngîiari. Așeadar viața aceasta întru acéstia să petrêce; cînd unii fac turnuri, alții aruncă șanțuri; unii băști scornescu, alții
 10 tocmăscu iazuri. Adecă nemică altă, lumea și carnea ne lucrîadză, fără cît să ne dobîndiască pre noi. Și noi săvai o cirtă de vrême slobodă nu avem, în care nu ni-ar fi a cugeta de a ne apărare.
- 15 Acéstia dar toate liacurile cărnii, neclătirile dragostelor sintu aflate între acéstia. Deci cînd nu să numără zavistiia cîa blăstămată, ce vom face, te întreb? O, nenorocitele avuții, carele toți le urăscu! și așa împotriva zavistiei
 20 nice o apărare nu îaste, de care s-ar apăra fieștecine fără de grije pre sine, nice o cale unde s-ari ascunde, nice un vîrvu unde s-ari sui, nice uni munți unde s-ari ținea, nice o pădure unde ș-ar cerca odihnă, nice o corabie
 25 cu care s-ar luneca, nice un cal cu carele ar fugi, nice un ban cu care s-ari răscumpăra. Zavistiia îaste șearpe așa de vininat, cît nice unul dentru muritorii n-au fostu, nice va fi, pe carile nu l-ar mușca cu dinții săi, cu unghile nu l-ari
 30 zgîrie, cu picioarele nu l-ari călca, cu venin nu l-ar otrăvi. Mărturisescu cu dumnedzăii cei nemuritori, că cu cît cineva îaste de noroc mai grămădit, cu averi mai multe, cu atîta mai cu vătămăre de dinții acéștii cîume să
 35 vatămă. Așa, ca să dzic de iznoav<ă> aceastaș și mai ades îaste de zavistnică zavistiia,

44. Otrava zavistiei cumplită, nice o dzi nu poate împăca. Clav<dian>, 4, <De raptu Proserpinae. 3>.

45. Nice o fericie așa blîndă ni-i, caria s-ar putia feri de dinții zavistnicului. Clav<dian> <= Valerius Maximus>, 4, <7>.

46. Omul rău de binele său să bucură, zavistnicul să munciaște de binele strein; ceta ce iubêște cêle réle, urêște ciale bune. Am-vros<ie>, 2, *Stuj<be>*, 30.

47. Măcar nenorocită, iară prea adevărată fără grije din cêle réle. Fa-b<cius> Quintilianus, *Proemium*, Libri 6>.

1—36 *lipsesc D*|| 1 iaste C, K/viața K/sprîa B|| 2 cît]încît K/rău K|| m. 39—47 *lipsesc D*|| m. 40 și 41 *lipsesc B*|| după m. 39 ad. La cel trecut rar să întoarce giudul, dzice Seneca B|| 2 de-abiia B, K|| 3 iar K/de-a pururea K|| 3—4 de pururia lîngă sine are leacul B/Flă-mîndzindu B, Flămîndzind C/încălzește K, încăldzăscu B|| 6 odihnesc B/lipsește bolnăvind să lecuescu B|| 7 îș fac mîngîiare C, K]să mîngie B/Așia B, Așa K/dară B/viața K|| 7—8 viața aceasta rușinoasă între aciaste petriace B/acéstea C, aceste K/petriace C|| 9 șanțu B/ bășce K|| 10 iazuri]zidiuri B/nimică alta K/lumîa B|| 11 carne B/ne lucreadză C, nu lucreadză B, nu ne lucrează K|| 12 dobîndească B/săvai]macar K|| 13 nu avém K/nu ni-ar fi C|| 13—14 în care am cugeta de a ne apărare B|| 14 apăra K|| 15 Aciaștia B, Acéstea C, Acéste K/dară B/leacurile B/cu clătirile B|| 16 dragostilor B, dragostii K/sînt B, K/aciastia B, acéstea C, acéste K|| 16—17 Deci cînd nu să numără]dacă nenumărîndu-să B/cea B, C, K|| 18 nenorocitele B, C, K|| 19 care K, lipsește B/le urăscu]zavistuescu B/și așa C, și așa K]iară B/împrotivă K|| 20 nici C, K/apărătură B, apărare C, K/nu iaste C, K/cari C/s-ari apăra C]s-ari arăta B|| 21 fîiaștecine pre sine, fără de grije B/sine K/nici K|| 22 s-ar ¹⁻²K, s-ar ²C/nici K/vîrfu B, vîrf K|| 23 nici ¹⁻²K/s-ar ținea K, s-ari țînă B|| 24 păduriia B/nici K/corabiia B|| 25 caré C/s-ari luneca B, C|| 25—26 nici ¹C, nici ¹⁻²K/care B, K/s-ar răscumpăra C, K|| 27 iaste C, K, este B/șarpe C, K]așia B, C, așa K/veninat B, C, inveninat K/cît]încît K|| 27—28 nici ¹⁻²K/dintru B]din K/muritori K/n-au]nice au B/pe carele C, pre carele K, pre care B|| 29 unghiile K|| 30 nu l-ar zgîriia B, nu l-ar zgîriia C, K/picioarel<e> B, picioarele K/nu l-ar călca K|| 31 nu l-ari otrăvi C/Mărturisescu K, Mărturisescu-mă B/dumnezeii B, K|| 32—33 iaste cineva mai grămă-dit de noroc K|| 33—34 cu atîta mai multu să vatămă de vătămători dinți acéștii cîume B|| 35 Așa K, lipsește B/iznoavă B, K|| 36 și mai adesă K]atîta B]iaste atîta de zavistnică zavistie K||

cît aciia ce să duc departe de la dînsa, pre aciia mai cu gréle lovituri îi zdrobêște. Și așea, adevărat, nice un loc de léne și de împuțiciune nu iaste de urît cu zavistiia acelora carii 5 întru prea mari desfătări, fără grije petrec, pre ascunsu nu le trimite zvîrlituri.

Multe cărți am prăvălit, jidovești, grecești, lătinești, haldiești; așijdirea și cu prea mulți bărbați preainvățați m-am sfătuit. Oare cu 10 vreo scotială putea-m-aș apăra de omul zavistnic, am întreat? Ce să-mi credzi mie, mărturisitorului de adevăr, cetind, cercînd, iscodind, toate cîte am cetit, a să videa și a să afla s-au putut; iară împotriva cîmii zavistiei 15 nice un liac n-am aflat, fără lepădarea fericii

f. 175^v și|a norocului împotrivnic tovărășie.

O, nefericiți, dar, oamenii norociți! O, méserii carii sintu puși întru locul luminat, de vréme cum nu pot scăpa de holbura mării, pînă nu să 20 înghite de sorbirile mării, nice a scăpa de primejdie, pînă nu face scădere avuțiilor! Adecă cu acéia boală iaste a zavistiei, cît aduce moarte; ca acéia otravă, cît nice un liac fără de grija vieții să nu să poată afla. Mie, dar, 25 nu-m pare, oare mai bine ar fi ca să dzic mai adevărat, oare mai mic rău iaste cea de pre urmă nevoe părăsită de toată norociria, au stăpînul cei de sus fericii, carele îngrozéște de pururea răsipă. Întru lucrul așea de groznic 30 nu-mi talmăcescu îndestul, de vréme ce viața întru cel nevoiaș pătîmêște în grija, iară în cestu fericit véste nu-i fără grija, ce cu primejdie.

Acéiaș îți voiu spune ție, Piramoane, ce 35 deprinde a dzice acela Țîțero, preaințeleptul, pre vrémia cînd să videa supus zavistiei a mulți

48. Zavistiia făr'de nici o pricină împotriva tuturor șie îș priiaște. Seneca, Carte 7, <De beneficiis, 27>.

49. Mai voiu să-mi zavistuiască mie nepriiatenii, decit eu priiatenilor miei. Plautus, Truncul (= Truculentus).

50. Niceodată mai fără grijă nu să ispitêște norocul, decit cînd nu are loc de strimbătate. Seneca, 5, <Controversiae 1>.

51. De pururea norocului de acmu iaste tovarăși zavistiia. Val (= Velleius), Carte 1.

52. Cine urêște lauda, rădică de la sine zavistiia. Ada-giu.

1—36 lipsesc D|| 1 cît]încît K|acée 1-2 B|ce]carii B|mai departe B|de la]la B|| 2 zdrobiaste B, zdrăbêște A|așia B,C, așa K|| 3 nici K|adaos ulterior și de împuțiciune C|| 3—4 de léne nu iaste de urît cu zavistiia și de împuțiciune acelora K|| 3—6 nice un loc nu iaste de uriciunia și de împuțiciunia a să număra cu zavistiia și acelora carii aflindu-să întru pre mari desfătări nu i-ari lovi pe ascunsu B|| 5 petrec fără grije K|| m. 48—52 lipsesc D|| m. 47 lipsește B|| 8 litinești B, latinești K|haldiești B, haldești C|așijderia B, așijderea C, așijdere K|pria mulți B, pre mulți K|| 9 prăinvățați B|preaințelepti K|| 10 vreo socoteală B|putia-m-aș B,C|| 11 crez K|| 12 mărturisitorului B|adevărul B|citind B,K| cercîndu B|| 13 citit B|și cîte o să vedea B|vedea K|| 14 iar împotriva K|cîmii B|| 15 nici K|leac B|lepădare B,C,K|ferecirii K|| 16 împotrivnic K|tovărășia B|| 17 nefericiți K|dară B, lipsește K|omenii B|oamenii cei norociți K|méserii]nevoeși B, săracii K|| 18 sint B,K|întru]în K|loc K|luminos B|vrémia B, vriame C|| 19 cum]că B|| 20 înghit B|mărei B|nici K|primejdia B|| 21 p(î)nă B|scăderia B, scădere K|Adecă acéia K|| 22 acéia K|iaste K|zavistii C|cît]încît K|moartia B|| 23 lipsește ca B|acea K|cît]încît K|nici K|fără grije B|| 23—24 fără de grijea vieții nu să poate K|| 24—25 Eu dară nu-mi știu, oare mai bine ar fi sau să dzic B|| 26 iaste K|pe B, C|| 27—28 nevoe nefiindu vătămata nice de unele valuri a norocului, au stepenul cei de sus fericii B|norocire K|ceii K|ferecirii K|îngroziaște B|| 29 de pururia B, di-a purure K|răsipă C,K, cu răsipa B|întru]în K|așia C, așa K|| 29—30 așia de sîrguitoriu nu mă talmăcescu B|| 30 ce]că B|viața K|| 31 întru cel pătîmaș viața pătîmêște în grija B|grije C,K|iar K|| 32 cestu]cel K|fericit K|nu-i nu iaste K|viastia cu grije și cu primejdie B|grije K|cé K|| 34 Aceiaș K|îț voiu spune K|Piramone B|| 35 lipsește deprinde a B|preințeleptul B|| 36 vréme B,K|vedea B, vedea C,K|suppus de zavistie B||

în Rîm: nice eu pre voi așa buni, nice pre mine
 așa rău nu mă socotescu, ca să grăiți voi
 toate adevărate și eu de toate să mințu. Că
 am cunoscut că voi nu zavistuiți mie căci nu
 5 sintu ce sinteți voi, ce că voi, ce sintu eu, a fi
 nu puteți. Iară mai multu vor să-mi zavistu-
 iască mie nepriătenii, decît priătenii să le
 fie milă de mine.

Așa, spre voia celor norociți au grăit ora-
 10 torul, necugetînd nemică de liacul celor ne-
 voiași. Iară să mă credzi, Piramoane, după
 ce-au vădzut Țițero cîmpii Farsaliei, ori fiecă
 sfat în Rîm și liac (cu inimă poftită) ar fi
 priimit. Că Chesariul, măcar că norocurile lui
 15 și viața i-au dăruit, iară vredniciia și vésția
 nu i-au înturnat.

Ce liac ț-au dat ție împotriva zavistiei nu
 aflu, de vrême ce vedzi toate pline de zavistie.
 Fii zavistiei sîntem, cu zavistie ne naștem,
 20 viețuim, murim. Și cu cît cineva mai (murind)
 avuții lasă, cu atîta mai mare zavistie îl ur-
 madză pre dînsul.

Vechii acei preaînțelepți sfătuia pre cei
 avuți, ca să nu aibă pre lîngă sine pre cei săraci,
 25 iară spre săraci ca să nu trăiască pre lîngă cei
 bogăți îi învăța. Și, adevărat, preaînțelep-
 țeste; că întru avuțiile bogatului sămînătura
 sa face zavistie săracului și dentru a săracului
 lipsă și den îndestularea bogatului să naște
 30 întru norod netocmală. Pre dumnedzăii cei
 nemuritori, Piramoane, giur, măcar că cei răi
 ar vrea să giur minciunos, cîți avuți și desfă-
 tați au născut lăcomie, atîțea răi și armași va
 face zavistiia lăcomiei. Iară nice dănăoară
 35 nu ti-aș sfătui ca pentru zavistie să te abați
 de la bunătate, carele iaste nepriăten a ei.

Omirul pe vrêmia sa doi greci dzice să fie
 viețuit întru despărțite niamuri: unul pentru

53. Zavistiia de puru-
 rea stă împotrivă nă-
 rociilor celor mari.
 Epih. <= Epiphanius>,
Erismu <= *Contra octo-*
ginta haereses>, 78.

54. Nime zavistuaște
 altuia bunătați, cari să
 încredințadză alor sale
 bunătați. Țiț<ero, *Ora-*
tiones Philippicae, 10>.

55. Zavistiia neatinsă,
 de mijloc iaste; să in-
 tinde la cel mai mari.
 <TitusLivius, Liber 45>.

1—38 *lipesc D*|| 1 nici¹⁻² *K*|| 1—2 așa¹⁻² *B, C*, așa¹⁻² *K*/buni *B*/socotesc *B*|| 3 să mint
B/să spun minciuni *K*|| 4 că voi nu]cum voi nu-m *B*|| 5 nu sint *B, C, K*/sinteți *C, K*/ ce
 voi *K*/sint *B, K*/lipsește a fi *K*|| 6 Iar *K*/mai mult vor *C*/mai voiu *B*|| 7 nepriătinii *C, K*||
 7—8 decît priătenii să să sărăcească pentru mine *B*/priătinii *C*, priătinilor *K*|| 9 Așa
K, lipsește *B*/spria *B*/oratoriul *B*|| 10 nemică *K*/leacul *B*|| 11 Iar *K*/crez *K*/Piramone *B*/
 după ce vădzu *B*|| 12 Farsalii *B*|| 12—13 orice sfat și liac în Rîm *K*/fiece]ce *B*/leac *B*/fără
 paranteze *K*|| 14 Chesar *B*, Chesariu *C, K*/măcar *K*/săvai *B*/norocurile *K*|| m. 53—55
lipesc D|| 15 viața *K*/iar *K*/vredniciia *B*/vaste *B*, véstea *C*, véste *K*|| 16 întornat
K|| 17 leac *B*/ț-aș da ție *B*/împotriva *K*|| 18 ce]că *B*/ vez *K*|| 19 Fiii *B, K*/sintem *B*||
 20—21 mai mare (murind) a vieții lasă *B*/avuția *K*|| 22 urmează *K*|| 23 Vlachi *B*/preînțele-
 lepți *B*, preînțelepți *K*|| 25 iar pre cei săraci *K*/lipsește cei *B*/spre]pre *B*/nu trăiască *K*|| 26 pria-
 înțelepțe *B*, preînțelepțe *K*|| 28 zavistiia *C, K*/dintru *B, K*|| 29 și îndestulare *B*/din *C, K*/
 îndestulare *K*|| 30—31 Pre dumnedzăul cel nemuritoriu *B*/dumnezeii *K*/Piramone *B*, Piramon
K|| 31—32 giur¹⁻² *B*/măcar *B*/ari vrea *B*, ar vrîa *C*, ar vre *K*/minciunos *C*, minciinos *K*/minciună
B/pre cît *B*/și desfătînd *K*|| 33 i-au născut *B*/atița *K*/pria a tăcia *B*/ii va face *B*|| 34 zavistie
B/iar *K*/nici dinioară *K*|| 35 nu ti-aș sfătui *B*, nu te-aș sfătui *K*/zavistiia *B*/te]tia *B*|| 36 bună-
 taté *B*/care *B*/iaste *C*, este *K*/nepriătin *C*, nepriătenie *K*/nepriătină ei, adecă zavistie *B*/
lipsește a ei *K*|| 37 vrêmea *C*, vreme *K*/să fie viețuitu dzice *B*|| 38 neamuri *K*/neamuri mare *B*||

f. 176

faptele cele alése lucrute, preavestite, iară
 supus zavistiei, anume Ahileu, altul mare cu
 răutatea, căruia nime nice dănăoară nu i-au
 zavistuit, anume Thersit. Iară eu|aş mai vrea
 5 să fiu Ahileu, supus zavistiei, decît Thersit,
 depărtat de dînsa. Iară că ştii pre romani cum
 nemică fără odihna în viaţă şi lauda după
 moarte că nu cearcă şi a fi nu poate, ca pre
 cela ce-l zavistuescu toţi şi cetate vestită să
 10 ție şi viaţă să petriacă foarte păciuită şi acestia
 amîndoaă întru tine prietenii veştili de tine
 a celor de rău voitori nu foarte grijim.

Căci scrii cum lugdunénii toţi trăescu bine
 şi să bucură, fără numai tu, unul, care fiind
 15 rău supărat şi bolnăveşti nevădzindu-i tu pre
 dînşii a să bucura de întristăciunia ta, ferēşti-te
 să nu te arăţi cu mîhniciune la bucuria lor.
 Că, poate fi ca, oarecînd, mîhnindu-se ei,
 tu iară să te bucuri şi așea veţ face o cumpănă
 20 depotrivă. Nice o răutate mai mare întru omul
 pierdut, nice o greşală mai mare întru bărbatul
 bun nu poate fi, decît de folosurile a avea
 durere şi de nefolosurile streine a să bucura.
 Şi măcar că toţ ne vătămăm cu zavistiia, iară
 25 cu multu mai multu noaă priiatenul zavistnic,
 decît nepriiatenul ne strică. Că despre vrăjmaş
 pot să mă păzăscu şi el temîndu-să să depăr-
 tiadză; iară priiatenul cu legătura prieteşugului
 mă amăgeşte pre mine şi eu, nemică de rău
 30 neprepuind, fără grije rămîiu. Între nepriiatenii
 de cap nice unul nu-i mai vătămătoriu decît
 priiatenul carele dreptu încredinţare zavistie
 îmi dă (adecă fericii mele zavistuăşte); şi așea
 de ai pază întru a te feri de nepriiatenii streini,
 35 Piramoane, între cei de casă ai tăi să te prea
 străjueşti îti aduc aminte.

56. Rar să zavistuăşte cine ştie a celor de a căror putere nu să tiam. Vel<leius>, Carte 1.

57. Cel tăcut mai multe şi mai ascunsă neprieteşuguri sintu de temut, decit cel sunat şi deschis. Ţiţer<o>, 7, Vel<In Verrem>, 100.

58. Mai mare rău iaste războiul cel din lăuntru, decit cel den afară. Amvroskie>, Rum <= Romani>, 9.

59. Împotriva vrăjmaşilor să pot pune împotrivă priiatenii,

1—36 *lipsec* D || 1 cialia aliasă B, ciale aliasă C, cele alese K || 1—2 lucrute, pre lăudate, cel supus zavistiei B/pre vestite K/iar K/mare]vestit B || 3 răutate K/nime]nume B/nice odănăoară B, nici odinioară K || 4 Iar K/aş vre K || 5 Ahilleu B/suppus B || 6 depărtat de dînsă şi în răutatea. Iară B/Iar K/roman B || 7 nimic K/făr-odihna B/odihnă K/viaţă K || 8 moartia B/şi a fi nu poate]şi că nu poată fie B || 9 acela B]cei K || 9—10 zavistuesc toţi pentru vîaste şi cetatea să ție şi viaţa să petreacă B/viaţă K/să petriacă C, să petreacă K/îpşeşte foarte B/păciuită C, K/aciastă B, acēstea C, aceste K || 11 amîndoa K/intru tine cunoaştiam priiatenii B, intru tine cunoaştem priiatenii K/priiatenii C/veştile B, C, K || 12 nu foarte]nu le pria B/grijim K || 14 *lipseşte* numai B/fiindu B || 15 nevădzindu tu B, nevădzindu-i tu C || 16 tristăciunea B, întristăciunea C, întrestăciunea K/fereste-te K, feriaste B || 17 mîhniciunia B, mîhniciune K/bucurie K || 18 mîhnindu-să B || m. 56—59 *lipsec* D || m. 55, 56 şi 57 *lipsec* B || după m. 54 *adaos marginal* Ahillescu şi Thersit B || 19 iar C/aşia B, C, aș K/veşi face B || 20 Nici K/răutate B, răotate K || 21 nici K/greşală B || 22 avia B, C || 23 dureria B || 24 macar B/toţi B, C || 25 noao B, K || 25—27 *adaos ulterior* zavistnic, decit nepriiatenul ne strică. Că despre vrăjmaş pot să mă păzăscu şi C || 26 nepriiatenul B, neprietinul K/despre]de K/vrăjmaşi B, K || 27 păzesc K/temîndu-se K/să depărteadză C, să depărteadză K/să părteadză B || 28 iar K/priiatenul C, prietenul K/priiatenşugului B || 29 amăgeşte K/nimică K || 30 nepripuindu B/nepriiatenii B, neprietini K || 31 nici unul K || 32 prietenul K/care B/drept C || 33 fericii B, fericii K/miale B, C, mele K/zavistuesc K/aşia B, C, aș K || 34 te]tia B/neprietini K || 35 Piramone B, C, K/intre]este K/te]tia B || 36 străjuiăşti B/îti aduc B ||

- Căci așa așa scrie, așa nemică nu-i, fără cât schimbările tale dentru inimă le dor, socotescu. Că vei fi înțales de Brixa, nepoata ta, caré fu ucisă de bărbatu-său cu hamgériul.
- 5 Mi-i jéle de viața ce au pierdut și de nume ce au lăsat. Flavie Priscu, unchiu-tău de iznoavă stătu cercătoriu; pricea între frate-său Formion și frăție o au aședzat sfatul. Să te bucuri de împăcarea lor. Carte caré i s-au dat titiulus
- 10 *Mîngîiarea mișeilor* o am isprăvit și întru Capitolium o am pus. Acmu o prefac pe grecie; pentru acéia nu țî-o am trimis. O sabie îț trimiț de mare preț și un brfu oștescu foarte frumos. Favstina ție sănătate trimite și fe-
- 15 mei(i) tale doaa roabe trimite dar.

Dumnedzăii să fie mie paznici și pre tine să te mîngie întru nevoile tale. Fii sănătos. Marco nărocosu, lui Piramon celui prea mîhnit.

- TREBUE DOMNILOR ȘI OAMENILOR MARI A LUA
- 20 AMINTE CĂ IASTE MIȘEA FIREA OMENIASCĂ;
CU CÎTE GIURUINȚĂ SINTU DĂRUITE
DOBITOACELE, CARELI OAMENII FIIND CU
MINTE NU LE AU. CAP 25

- Mida crațul Frighii, preavéchiul, așa întru
- 25 viața lui prea rău, cât și întru otcîrmuire prea cumplit, nefiind îndestulat cu tiranie asupra
- f. 176^v supușilor săi, pre|mare ca un tîlharîu și pre uscat ca un jacaș apuca averile streine. Și așa, vestindu-să în toate țările răsăritului,
- 30 nu să temu oarecarele din casa lui, thevan, a-i dzici: Așa să știi, Mido, crațule, că tuturor țărilor tale și a asiianilor tuturor, groznic <ești>, nu pentru mărirea puterii ce pentru vicleșugurile și răutățile care le faci. Cum cei
- 35 streini, așa supușii tăi, s-au apucat toți cu

iară împotriva priăte-
nilor nice un agîtutor nu
iaste. Dio <Cassius>,
Carte 15.

60. De unde cerem apă-
rare, primejdîia vine.
Curt<ius>, Carte 6.

1. Ura, zavistiia, frica,
nascu vicleșug. Dio
<Cassius>, Carte 59.

2. A tiranilor blăstă-
mată și scurtă iaste
putéria. Seneca, *De
mi<lă>*, 11.

1—18 *lipșesc* D|| 1 așa ¹C, așa K, *lipșește* B|așa ²B, *adaos ulterior* așa C, *lipșește* K|nemică K|făr-cit K|| 2 schimbările]strămutările B|dintru B, K|socotesc B|| 3 înțeles B, K|| 4 care B, K|bărbatul său B, K|hamgeriul K|| 5 Mai jiale B|viiata K|ce]caria B|pilardut B|| 5—6 de numial<e> carel<e> au lăsat B|Prisc B|unchiul tău K|| 7 pricea B, price C, K|frate-tău B|| 8 frăția K|Briție B|au aședzat-o B, K|| 9 împăcare B|Carte B, K|caria B, care K|datu K|titulus B|| 10 *Mîngîiare* B|| 11 pre B|| 12 acée B, acéia K|| 13 iți trimiț K|priat B, preți K|ostescu B|| 14 sănătăia îț trimite B|femeii B, fimeii K|| 15 doaa C, K|| 16 Dumnezeii K|Dumnezeii să-m fie partnici B|| 17 mîngîia C|s<ă>n<ă>tos B|| 18 norocosul K|norocul B|pria mîhnit B|| m. 60 și 2 *lipșesc* D|| 19 *ante titlu* Cap 6 B, Cap 25 K|oaminilor D|| 20 aminté B|iaste K|mișia C, mișală B|ticăloasă K|firia B|omenească B, omeniască C|| 21 și cu cite B|giuruință C|hărăziri B|sint B, D, K|dăruite]diriite D|| 22 dobitoacel<e> B, dobitoacile K|carele B, C, care K|oaminii D|fiindu B|| 23 minté B|| 24 Midia B|Frighiei B, D|privechiul B, preavechiul K|așa B, C, așa K|întru]în K|| 25 viața D, viața K|pria rău B|otcîrmuirea B, ocîrmuire K|pria cumplit B|| 26 nefiindu B|tirăniia C, D, K|| 27 supușilor B|săi]lui K|tîlhar B|| 28 jacaș]răpitoriu K|aviarile B|| 29 așa B, așa D, K|în]întru B|țările K|| 30 nu s-au temut K|de casa a lui B, de cas<ă> a lui C, de casa lui D|| 31 dzice B, C|așa B, așa D, așa K|| 31—33 că tuturor lăcuitoilor țărilor tale urit și asiianilor tuturor îngrozit că ești B|țărilor K|și asiianilor D|și tuturor asiianilor K|| 33 măriria putării B|puterii K|| 34 hici]anșugurile B, vecleșugurile K|Pentru ce cum toți cei streini B|| 35—1 așa B, C, așa și K|supuși B|

chizășie ca nice dănăoar<ă> în viața ta să nu ridză, nice la moartea ta să nu plîngă.

Scrie Plutarh întru a *Politici* cum Mida, născîndu-să, furnicile în fașea lui i-au adus
5 grăunța de grîu de li-au pus în gura lui. Și, vrîndă ma ca grîu de scoață din gură-i, pruncul strîngea cu budzele și n-au lăsat să-i ia grăunțile de grîu din gura lui. Și așa, spăriindu-să de lucru nou ca acela, a pruncului, toți au
10 întreat de vrăji ce ar fi acestu lucru. Și acestu răspunsu luară, cum pruncul acesta închipuiaște că va avea și avére multă și lăcomie mare. Că acesta închipuiaște cum furnicile împlînd gura de grăunța, iar el măcar un grăunțu
15 să-i ia din gură n-au priimit. Și, adevărat, prorocie au fostu. Că Mida și prea bogat și prea lacom au fostu și nemărui, nemică, n-au dat, fără cît apuca cu sila sau cu vicleșug îl amăgiă.

20 Era pre aceia vréme în școala grecească Silen filosoful, om și cu învățatura ales și cu viața. Și, precum era Mida vestit cu avérea, așa Silen cu ură spre avére. Acesta Silen, âmbînd prin hotarâle Frighii, prinsu-l-au tîl-
25 harii carii mersése să prade acia țară și, ducîndu-l la Mida, i-au dzis Mida: tu filosof ești, eu crașu sintu și acmu robul meu ești și eu stăpînul tău. Deci voiu să-mi arăți ce preț îmi vei arăta pentru slobodzâniia ta; că să
30 știi că nice o ocară nu-mi iaste căci nu trăiaște în țara mea vréun filosof; că voi, filosofii, neputînd dobîndi avuțiile lumii aceștiia, dizeți că de bună voe vă lepădați de dînsăle. Răspunsu-i-au Silen: destul, dizece, să vede,
35 împarate, precum mai multu știi a face tirăni, decît a socoti de filosof; că noi trupurile robite nu le băgăm în samă aflîndu-să voile slobode.

3. Cine crede visălor și vrăjilor, nice dănăoară nu va fi fără grije. Sarizberiensis Policraticus, 5, 1.

4. Mai cu mare muncă să moștinește banul, decît să cearcă. Senec<a>, *Epis<tole>* 115.

5. Nu să pot céle împotriva a să tovărăși. Vat <= Boetius>, 2, *Mingîiare*, 6.

6. Nice dănăoară filosoful nu-i drag tiranului. Apul<ejus>, *Florind* <= *Floridorum libri*>, 2.

7. Mai lesne-i a lăuda sârăcia, decît a o răbda. Senec<a>, 2, *Cop*. <= *Controversiae*, 1>.

lipsește toți B//*lipsește* ca B/nice dănăoară]niciodată K/viața D, viața K// 1-2 nice dănăoară să ridză în viața ta, nice la moartea B// 2 nu ridă K/nici K/moarte K/să plîngă C// 3 ale *Politicii* B// 4 fașia B/adus]dus B// 5 de]și K/de li-au pus C]de le punia B/lui]pruncului B// 6 vrîndu B/să i le scoață din gură K// 6-8 să-i scoață din gură acialii grăunța de grîu, pruncul, strîngîndu cu budzele n-au lăsat să-i ia din gură macari un grăunțu B// 6 scoață D]den C// 7 budzăle C,K/ia K]grăunțale B,K// 8 gura lui]gură-i C,D]așia B,C, așa K// 9 pruncului]copilului B//*lipsește* toți K// 10 vrăji]vrăjitori K]acel lucru K]acel sâmnu B// 11 răspuns B/cum că pruncul K// 12 averé K/va avia și avuții multe și mare lăcomie B// 13 să închipuiaște B// 14 împlînd]umplia B/]iar]și B/macari B, macar K// 14-15 un grăunțu să lasă să-i ia B]den C]adevărata B,K// 16 prorocie]pricia B/pria bogat B// 17 pria lacom B/nemărue B,*lipsește* K/nimică K// 18 sila K/hic]lansug B, vicleșug K// 19 îl amăgiă]amăgiia B// 20 pe acée B, pre acée C, pe acea K/vrémia B, vreme K/școala]țara K// 21 Selin K/filosof D]și cu viața ales B, cu viața ales K// 22 aviare B, avere K// 23 așia B,C, așa K/Silen B, Silin C,D, Selin K]sprîa B]averi B, avere K/Selin C,K,Silin D// 24 îmbîndu B, umblînd K]prin]pin B, pen D/hotarele K/Frighiei B,D,K// 25 care merseră K/acea C,K// 24-26 de tîlharii carii miarsesă să prade acea țară prîndzîndu-să fu dus la Mida căruia așia i-au grăit: tu filosof B// m. 4 și 5 *lipsesc* B// 27 sintu B, sint D,K]acum tu ești robul meu B/meu D// 28 eu stăpînul tău sint K/Deci așia fără nemică zăbavă voiu să-mi arăți B/preți K// 29 ve]vii D/slobodzenia C,K, slobodzia B/că]cum B// 30 nici K/nu-mi este K/trăiaști C// 31 ț<a>ra B]mia B/vreun B,C,K// 32 a dobîndi B/avuțiile]averile B// 33 că]cum B/dînsule K// 34 căruia răspundzîndu Silen B/Silin C,D,K]vede K// 35 tirănie B// 36 filosofi B/că noi filosofii B// 37 aflîndu-se K//

Că ceri preț de la mine, foarte lucru surd faci,
 că, sau mă socotești de filosof sau ba. De nu
 sintu filosof, căci te temi întru stăpîniia ta
 a mă avea socotind mai curund că mă vei
 5 face tu pre mine tiran, decît eu pre tine filosof;
 iară de mă socotești de filosof, căci ceri bani
 de la mine, știindu-mă pre mine filosof, meșter
 poiatic și cîntăreț, care pre acéia vrême cînd
 ai petrecut tu, strîngînd bani, eu am petrecut
 10 întru a cunoaște științele, argintu sau aur de
 la filosof cu care s-ari răscompăra a cére, sau
 șagă de marghiulie, sau silă de tirănie ăste.
 Că de cînd am luat camăta luminii viețuitoare
 nici un ban, nice dănăoară, întru mînule méle
 15 n-am luat, nice o poftă de dînsă în mintea
 mea n-au venit.

f. 177 De vei să mă ascuți, împărate Mido, și
 cuvintelor méle, precum să cade unui domnu
 a crede, de vei să credzi, eu ce ar fi lucrul
 20 cel mai mare și ce ar fi mai aproape de dînsul
 voiu spune, care să poate da de dumnedzăi
 într-această viață, care ție așa de cuvioas(ă)
 la ascultat, cum de folos în viața ta vor fi;
 că tu, pre mine, dentru nepriiateni și eu pre
 25 tine dentru a tiranilor număr să te scoțu.

Audzind acéstia Mida, fără voe i-au dat
 ertăciune, să le spue acéle doaă, care că le
 va asculta cu inimă bună giurînd și făgăduin-
 du-s(e); Silen, luînd slobodă putere a dzice
 30 ce ar vrea, au început a dzice în canon și a
 cînta așa:

A nu fi născut în locul cel dintîi ăste lucru de
 pofit și aceasta.

A nu videa lumina fânariului lui Apolin,
 35 ăste aproape de acesta lucru. Născîndu-te
 curund a tréce peste lacul lui Stighis,
 Și cu țarna singură a să acoperi trupul cel în
 deșart,

1 foarte surdu lucru faci B|| 2 sau²Jau D|| 3 nu sint B,K/temi B/stăpînire K|| 4 avia B/socotindu B/mai curundu B, lipsește D|| 4—5 că mă vei face]că-mi vii face D|| 6 iar K/căce B|| 8 poetic B,D, poiatic K/pe acée vrême B/acée C, acéia K/vreme K/cînd]pe care B|| 9 pitrecut D/stringîndu B|| 9—10 eu am conoșcut petrecînd a conoaște D/am petrecut-o B/științele C, științele K|| 11 s-ar răscompăra K/a ciare B, a cere K|| 12 marghiolie B,D/silă B,C,D,K/este K|| 13 cîndu B/viețuitori K|| 14 nice un ban B/nici dinioară K/mial(e) B, miale C|| 15 nici K/pohtă D/dînsul B, dînsu C,D/in]întru B/mintia B, minte K|| 16 mia B, me D/n-au vinit D|| 17 De mă vei socoti împărate Mida K/Mida B,C,D|| 18 adaos ulterior și cuvintelor méle C, lipsește K/cuventelor B, cuvintilor D/miale B|| 18—19 să cade a unui domn a crede K/crede B/vei] viiD]crez K|| 21 dumnezeii B, dumnezei K|| 22 întru aceasta B/viață(ă) D, viață K/așa B, așa K/cuvioase B, cuvioasă K|| 23 viața D, viața K|| 24 ca tu B,C,D,K/dintru B,K/nepriiaten B, neprieteni D, nepriiatini K|| 25 dentru B,K/scoți B, scot K|| 26 Audzîndu B/aciastia B, acéstea C, acéste K|| 27 ertăciunia B/să spue B,C,D,K/acéliea B/care le va asculta K|| 28 giurîndu B, giurîndu-să K/făgăduindu-să B,K|| 29 Selin K/sloboda putiare B|| 30 ce ari vria B, lipsește D|| 30—31 au început în canon cu m(i)na a bate și așa a cînta B/lipsește a dzice D/cannu C/așa C, așa K|| 32 dentîi D, întîi B/ăste C,K|| 33 pohtit D|| 34 vedea B, vedea D,K/Apollin B|| 35 ăste K/ăcest K/Născîndu-să B,C,D,K|| 36 curundu B/ a tréce]intriace B/lacul]locul D|| 37 singură B,D,K|| 38 deșert B,C,K||

Cu rîhna vieții nu să nemerește pruncul.
 Și din toată partea de moarte a avea durere
 nu părăsește.

Care amîndoaă acéstea filosoful cu atîta
 5 de tari și întemeiate socotéle li-au dovedit,
 cît aprinsul filosofului cîntînd și priința tira-
 nului plîngînd, nime nu ari fi putut prăvi
 fără mirare. Și așea, părerea filosofului prea
 adîncă, foarte cu cale o au socotit împăratul.
 10 Că de vom lua sama cu nevoință de unde am
 fi, căci am fi, ce sintem și ce vom fi, adecă că
 din pămîntu sintem, că pămînt și pentru
 pămîntu și încă în pămîntu ne vom întoarce,
 nice cu gemutul, nice dănăoară, nu ne vom
 15 osteni, nice cu plînsul nu ne vom împlîia.
 Între acéliea care între fiii deșărtării celui
 tînr mai deșărtate nu cea de pe urmă iaste;
 și aceasta care pun nevoință întru cunoștința
 osăbirilor stélieor, cursurilor planitelor și a crîn-
 20 gurilor (cerești) clătire și de unde ar pricepe
 folosurile céle mai multe să apără cum n-ari
 socoti. Și așea, dintru aceasta căci pune omul
 întru socotială nevoință, de céle streine uitare
 să face alor sale. De am potrivi stricăciunîa
 25 din caré sintem furmuîți, necurățeniîa din caré
 sintem născuți, supărările fără număr cu care
 ne naștem, osteniaală nehotărită cu caré creștim,
 durerile nenumărate cu care viețuim și ce-i
 mai mare capul acestora, grije mare cu ce
 30 ne va fi a muri ar fi. Așea să mă iubească
 dumnedzăii cît o mie de pricini întru acéste
 tînguirî am pofti moarte și una numai pentru
 delungarea vieții am afla.

8. Nemică în lume nu
 să véde mai mișal, de-
 <cit> omu<l>. Romsad
 < = Ronsard>, 8, 235.

9. Pre sine singur, cine
 cunoaște șie, dascal și
 stăpîn iaste; și măcar
 că n-ar avia stăpinie,
 iară lucrul singur stă-
 pin iaste. Romsad, 9,
 21.

1 Că cu rîhna K, Că cu rahna B/viății B/nemerîaște B// 2 din]den C,D/partia B,
 parte C,D,K/avia B/duréria B// 3 nu părăsiaște B// 4 Caria aciastia amîndoaă B/
 acéste K/atîția B, atîtea C,K// 5 tare D/înteméiate B/socotiale C/le-au dovedit B,
 li-au dovedit C// 6 cit]incit K/cîntînd]la cîntaria B// 7 plîngînd]la plînsul B/nimine K/
 n-ar fi B, nu ar fi K/privi K// 8 așia B,C, așa K/păréria filosofului cea pe
 adîncă B// 9 lipsește foarte B/o au socotit]mu<l>tu s-au socotit B// 11 căce K/ce
 sintem K]ce am fi B// 12 den C,D/sintem B,D,K// 12—13 și pentru pămînt sintem K]pen-
 tru pămînt sintem și că în pămînt B// 13 lipsește încă K// 14 nici K/cu]de B/gemutul]suspînul
 K/lipsește nice dănăoară B]niciodată K// 15 nici K/cu]de B]implea C]sătura B, umplea
 K// 16 acélea C, acéle K/fiii]fiindu B/deșertării B,C,K// 17 deșearte K/nu cea]n-acea D]di
 pi urmă D/pre K/iaste C,K, este B// 18 pun]prin K// 19 osebirilor B]stălieor B, stélieor
 C,D,K/cursurile K]planitelor B, planetilor C, planételeor K// 20 fără paranteze D,K/clătiri
 B, lipsește K/ar pricepe]ori socoti B// 22 n-ar socoti K// 21—22 folosurile saale ciale mai
 multe să le vie. Și așia B/așia C, așa K]dentru C,D// 23 socoteală B/omul nevoință întru
 socoteala sa de céle K/céliea B/uitaria B// 24 protivi D]stricăciune D, stricăciunea K//
 25 den ¹⁻² C]care ¹⁻² B,K/sintem B,D,K]formuîți B/necurățeniîa D]sintem B,D,K/supără-
 rile]săpăturile D// 27 osteneala B,K, osteniaala C,D]care B,K]creștem B,K, creștem C,D// 28
 duriarile nenumărată B]ce-i]céliea B// 29 mai mari B/capul acestora]decit aciaste B]grijă
 mare D, grija cea mare B]ce]care B// 30 ne]nu D]lipsește ar fi B]Așia B,C, Așa K/iubească
 K// 31 Dumnezeu B,dumnezeii K/cît]că B]pricini ar fi B]aceasta B, acéstea D, acéste K// 32
 tînguirîa B]am pofti D, a pofti B]moartia B// 33 îndelungarea K]prelungare B]am aflat B//

Măcar să zăbăvască mulți ani fiii deșertării în școală și acolo să învețe retorica, să să înfrîngă întru filosofie, pre Plato să-l cinstiască, pre Aristotel să-l asculte, pre Omirul 5 să-l învețe, să deprindă pre Țitero, să să zăbăvască cu cetitul pre Ptolomei, să să zăbăvască cu Xenofontu, să asculte pre Tit Livie, să nu uite pre Ghelie, să cunoască pre Ovidie, iară eu dzic și mărturisăscu că acela au în-
 f.177^v 10 vățat|multe carele au învățat a să cunoaște pre sine singur. Dzice Eshines — și adevăr, cu cale —, că nu cîa mai mică, ce cîa mai mare parte de filosofie ăste de va cunoaște omul spre ce s-au născut, de ar lua aminte cineva 15 mai de amănuntul ce lucru ar fi omul, prea multe întru sine singur ar afla, cu care s-ari îndemna spre plecare, decît cu care s-ari ațîța spre mîndrie.

La socotiala de despărțim deosăbit cele ce 20 ne plac și întru socotială de urmăm mîntea ce-ar fi întru om nu vădzu. O, mișeaoa și frageda firia omeniască, caré socotindu-să ăa singură, cu alta potrivită fiind, nu poate nemică; că multe véde omul întru viețuitorile 25 hiară, care li-ar zavistui lor și cu multu mai multe în om văd hiarăle, de care li-ar fi milă! Că luînd frumusețea sufletului înțelegătoriu și nădejdea vieții cei vécinice, de s-ari potrivi robiia oamenilor cu volnicia hearălor, cu cale 30 am putea dzice că hearăle viețuescu cu viață de plăcut, iară acéia cu care viețuescu oamenii nemică altă fără moarte că ăste, îndelungată.

De vom vrea orice mai cu nevointă să socotim din dzua nașterii omului și a hearălor, 35 pînă în dzua morții amînduror, cu cît mai multe lucruri vor întréce dobitoacele pre oameni. Am dzice că firea spre heară ca o

10. Acéia cugetare ăste, a vieții bine și a muri bine. Laert<ius>, Carte 3.

1—18 *lipesc D*|| 1 Macarî *B*/să zăbovască *B*, să zăbovească *K*|| 1—2 mulți ani în școale fiii deșertării *B*, mulți ani în școală fiii deșertării *C, K*|| 2 să învătă *C*, să învețe *K*/retorica *B*/să se înfrîngă *K*|| *m.* 10 *lipsește D*|| 3 filosofia *B*/cinstiască *C*/citiască *B*, citească *K*|| 4 Arestotel *K*|| 5 înviațe *B*, învătă *C*, învețe *K*|| 6 cititul *B*/Ptolomei *K*/să se zăbăvască *K*|| 7 Xínofont *K*|| 9 iar *B, K*/mărturisesc *K*|| 10 care *B, K*|| 11 sine *K*/singur *B, K*|| 12 cea ¹⁻² *B, C, K*/ce]ci *K*|| 13 este *K*|| 14 ce]cia *B*/ari lua amintia *B*|| 15 pre multe *B*|| 16 sine *K*/singur *B*, *lipsește K*/ari afla *B*/s-ar îndemna *K*|| 17 spria *B*/lipsește decît *B*/s-ar ațîța *K*, nu s-ari ațîța *B*|| 19 La cugetare deosăbite celiă ce ne plac *B*/socoteala *K*/deosăbim *K*|| 20 întru]la *B*/socotială *B*, socoteali *K*/de urmăm]urmînd *B*/mîntea *B, K*|| 21 mișală *B*, mișăoa *C*, mișaoa *D*, mișeoa *K*|| 22 fragidă *B*/firea *C*, fire *K*/omenească *B, K*, omeniască *C*/care *B, K*/socotindu-se *K*|| 23 singură *B, D, K*/fiindu *B*|| 24 nimică *K*/vede *B*/viețuitoarili *D*|| 25 hiară]dobitoace *B*/le-ar zavistui *B, K*, li-ar zavistui *C*|| 26 multe]mult *B*/hiarăle]dobitoacele *B*/le-ar fi *B, K* li-ar fi *C*/m<i>]lă *B*|| 27 luîndu *B*/frumusiația *B*, frumusețea *K*|| 28 nedăjde *B*, nedėje *C*, nedėje *D*, nădejde *K*/ceii viăcinice *B*, cei vecinice *K*/s-ari potrivi *D*, s-ar potrivi *K*|| 29 oaminiilor *D*/herălor *B, C*, hiarălor *K*|| 30 putia *B, C*/herăle *B, C*, hiarăle *D*, hiarile *K*/viețuiasc *B*/viață *D*, viață *K*|| 31 iar *K*/aceia *K*/oaminiu *D*|| 32 nimică *D, K*/alta *B, K*|| 33 De vom vria *B*, De vom vre *K*/orice]oarece *B*|| 34 den *C, D*|| 34—35 zioa ¹⁻² *K*/nașterii *B*, naștirii *K*/herălor *C, D*, hiarălor *K*/dobitoacelor *B*/p<i>]nă *B*/în]la *B*/amîndurora *K*|| 36 întriace *B*, întrece *K*|| 37 oamini *D*/Ai dzice *K*/firia *B*, fire *K*/heară]heri *C, D, K*, dobitoace *B*||

maică, iară spre noi ca o maștihă nediriaptă
 că iaste, cu cale am putea dzice. Și așa, cu
 sirguială să putem să cercăm rădăcina și cum
 de bini sintu îndzăstrate dobitoacele și rău
 5 îndzăstrați lăsați mișei oameni!

CARTEA LUI MARCO AVRILIE CĂTRĂ DOMICHIAN,
 ORĂȘANUL CAPUII, DE PRIMEJDII NENOROCITE
 A CELOR CE SĂ AFLĂ ÎN LUMEA ACEASTA FĂRĂ
 GRIJE PETRECĂTORI. CAP 26

10 Marco, împăratul Romei, Chilimontianul
 lui Domisie, capuanului, sănătate și mîngîiere
 de la dumnedzăii cei mîngîitori!

De groaza răcélii de iarnă s-au ațîțat aicea
 vînturi mari, carele multe s-au izvorît umedzèle
 15 făcut, den care multe s-au izvorît umedzèle
 care fac félîu de boale, den care și heragra
 iaste a mea și podagra. Eshin deprinsése a
 dzice că volniciia inimii și sănătatea trupului
 nice cu un preț a să socoti, nice a să cumpăra
 20 nu să poate. Că cine nu are volnicie, te întreb,
 ce poate? Cine nu are sănătate, ce triabă face?

Trei lucruri, dzice Plato în cărțile sale *De
 republica*: întîi, acel ce nu iaste datoriu nemă-
 ruia cum nu să poate jeli de sărăcie; că de
 25 sintu datoriu cu bani altuia, acela, nu eu,
 iaste stăpîn mie. Al doilea lucru, acela care
 nefiind nice slugă, nice rob, nu face cu cale
 de s-ari putea numi pre sine nenorocit în
 vrun lucru; că nice într-un lucru mai cumplit
 30 norocul, decît luîndu-ni-se volniciia vieții
 aceștiia. Al triilea și mai pre urmă, că nice
 un bine dentre acéste vîramnice mai mare

1. Cuvioase rugăminte
 iaste care aduce slujbe,
 Sem <= Symmachus>,
 2, 54.

2. Norocia cia lungă,
 socotéște hitriia mișelii.
 Fab<ius Quintilianus>,
Stri<gări>, 9.

3. Nu iaste să să soco-
 tiască sănătatia, unde-i
 fără sănătate. Ţițer<,>,
 1, *Epist* <= *Epistola*> 7.

4. Acel lucru trebuie să-
 păzești cu mare nevo-
 ință, care nu l-ai ști cînd
 va părăsi. Seneca<,>,
Scurt<imea> vieții, 8.

1 iar *K*/nedereaptă *B*, nedereaptă *K*// 2 este *K*/lîpsește cu cale *B*/am putia *B*/așia *B,C*, așa
K// 3 sirguială *B, C,D*, sirguială *K*/lîpsește să putem *B,K*// 3—4 și cum sint de bine *B*/bine
C,K/sint *D*, *adaos ulterior C*, *lîpsește K*/îndzestrate *B*// 5 lăsați și mișaii *D*/oamenii
B,K, oameni *D*/vedia *B*, vedea *C,D*, vede *K*// 6—9 Cap 60. De primejdii nenorocită a celora
 ce să află în lumia aceasta fără grije petrecători, la care ce ar fi să va pune carte lui
 Marco Avrelie cătră Dominiian orășanul Capuii *B*// 6 *ante titlu*: Cap 26 *K*// 7 Capuii *K*/pri-
 mejdie *C,D*// 10 Marco Chilimontianul, împăratul Romii, lui Domichian *K*/Romeia *B*/Cheli-
 montianul *B*// 11 Domichie *B,C,D*/capuanul *D*/sănătatia *B*// 12 dumnezeii *K*/de la Dumnedzău
 cel mîngîitoriu *B*// 13 *lîpsește* De ¹*B*/răcialii *B*/s-au ațîțat *K*, au ațîțat *K*/aicia *B*, aice *C,D,K*//
 14 care *B,K*/pria mari vârsări *B*// 15 din *B,K*/multe umedzèle s-au izvorît *D*, multe umezèle
 au izvorît *K*/umedziale *B*// 16 fialîuri *B*, félîu *C*, félîuri *K*/din *B,K*/hiragra *B*// 17 iaste *K*/mia
B/Eshin filosoful deprinsésă *K*/deprinsésia *B*, deprinsiasa *C*, deprinsésă *D*// 18 inemii
B,C,D/sănătatia *B*// 19 nici ¹⁻² *K*// 20 n-are volniciia *B*// 21 n-are sănătatia *B*, nu are
 sănătate *K*/treabă *B,C*/poate *K*// 22 Trii lucruri *D*/Plato dzice *B*/Platon *K*// 23 *Republică* *K*/
 acela care nu-i nemăruia datoriu cu nemică *B*/nu iaste *C,K*// 24 jeliu *B*, jăli *D*/sărăcicia
B// 25 sint *B,D,K*/lîpsește nu eu *K*// 26 iaste *C,K*/Al doile *B,C,D,K*// 27 nefiind]fiind *D*/nici ¹⁻²
K// 28 s ar putea *K*/lîpsește putea *K*/lîpsește putea *B*/sine *K*// 29 vrun *D,K*/vrun pre mare
 lucru *B*/nici *K*/întru un lucru nu iaste mai cumplit *K*// 30 luîndu-ni-s<e> noaă *B*/
 luîndu-ni-să *C,D,K*/volnicie *K*// 31 al treile *C*, al treile lucru *K*// 31—32 Pe urmă și al treile,
 nice un bine *B*// 31 și cel mai de pe urmă *K*/pe urmă *C*/nici *K*// 32 dintru *B*,
 dintre *D,K*/acestia *B*, aciaste *C*, aceste *K*/vrémennice *B*, vreminice *D*, vrémelnice *K*//

f. 178 nu-i, nice o/norocire mai deplin nu-i, decât visteriul sănătății; căci carii sintu supărați de boale, măcar cât ar fi de avuți, sintu neîndes-
5 tare nu are.

În veacul celor mai mari ai noștri, când să
otcîrmuia frumos Roma, nu numai lucrurile
ce rămînea den statul republicii să aședzasă,
ce și care rădzima de sănătatea fiește a căruia
10 avea de grije, care ar fi păzitori întru paza
trupurilor, întru stîrpirea răutăților, tréji să
afla. Pentru ce Patroclu și Iunie Albu sfétnicii,
vădzind mai mulți de boale apucați, au făcut
15 poroncă orașului, în vrémia verii să ție această
poroncă: întîi, ca în luna lui iulie și a lui
avgust să nu să deschidză crîșmele de curvării,
pentru că singile celor tineri, cu faptele curviei,
să strică. Așijdirea, ca să nu să aducă în Rîm
poame de la Solama, sau nu din Campaniia, că
20 cei mai dezmierdați în Rîm pentru herbintială
și cei mai lipsiți de sărăcie numai poame
în vrémia verii mînca; și așa, și den afară
și în tîrgu, toate casăle împlea de friguri.
Așijdirea, ca nime noaptea pre afară să nu
25 îmble; că tinerii cei nebuni și ușori de trîndăvie
și dragostele de noapte boale agonisăscu și
dureri îndelungate. Cătră acéstea, ca nime
vin de Crit sau de Hișpania, în Rîm, la iveală
să nu aibă vîndzătoriu; că la herbintială de
30 vară, cîndu-i soarele mai aprinsu, în chipul
otrăvii aducător de moarte celor tineri vinul
iaste. Mai pre urmă gunoaele, putoarea, să
le rădice și să să curățască ulițile și din casă
să să măture baligile; că dintru văzduhul
35 stricat deprinde a să ațița în oameni cîuma.

5. Singile proaspăt, să
hiarbă, nu trebeu căl-
dură. <Celestina, 97.>

6. Noaptea, ca pre
noapte și dzua, ca pre
dzua, să o ții, de ț-i
voia viață delungată.
Ada<giu>.

7. Urmarea vremii ciali
de mainte plăcute le
mută. Sem<machus>,
3, 44.

1 nu-i]nu iaste K/nici K/mai deplină B, și mai deplin K/lipsește nu-i² K// 2 visteriul B, visteri-
riul C, visteriariul K/sint B,D,K// 3 macar K]săvai B/sintu D, sint K]simte B, simtu C/neîn-
destulați K// 4 dentru C,K/sale]lui B, lor K/nici K// 5 nu au K// 6 În]Pe B/vacul B, vecul K//
7 ocîrmuia K// 8 rămînea]rădzima B/den]de B,C,D,K/răpublicii D/așădzasă D// 9 răzîma
K, rădzîmasă B/sănătate B/fieștecăruia K// 10 avia B/avea grije K/grijă D/carii B,C,D,K//
11 sterpiria B, sterpirea C, stîrpire K/triaji B, treji K// 12 Alb B, lipsește D/svîatnicii B,
svetnicii C, sfetnicii K// 13 vădzînd B,K/au făcut]au dat K// 14—15 poroncă¹⁻² B, poroncă¹
K// 14 în]pe B, ca în K/vrême B,C,D,K/poroncă²]pravilă K// m. 1,4 și 5 lipsesc B// după m. 2
adaogă 1. Tovărășie visteriului strein și sfada iaste mișelie, dzice Plinie. 2. Volnicie nu
numai omieni, ce și dobitoacele îș poftescu și decît toate lucrurile mai multu o socotescu,
dzice Tițero. B// 15 întîiu B/lipsește ca K/iulie B]iunie K// 16 crîșmile D, circimile K// 17 singele
B,K,singele C/faptele D// 18 Așijdîari B, Așijderea C// 19 Solana B/den C/Campania C,D,K//
20 diezmierdați C, diezmierdați K/hierbinteala B, fierbintială K// 22 în]pe B/vrême B, vrêmea
C/vérii B/mînca în vrême verii K/și așa den afară D/așa B,C, așa K/dinn afară K//
23 casele K/toate și în tîrg casele să împlia B/să împlea C,D, să umplea K// 24 Așijdîare
B, Așijderea C/nimine K/noapte B/pe afară B/să nu umble K// 25—26 și iușori dintru
curviia și dragostiale B/agonisiia B,C,D,K// 27 dureri B,C/acastă B, acéste K/
nimine K// 28 Hispaniia D, Ișpanie K// 29 hierbintiala B, herbintiala C,D, fierbintiala
K// 30 cîndu-i]cînd iaste K/aprins B// 31 aducătoriu B,C,K/moartea B// 32 este B,
iaste C,K/pe B/gunoaile D/putoria B// 33 lipsește și B/ulițele B,K/ulițele C/
case K// 34 balegile K/dentru C,D]din K// 35 deprînd B/ațița C,K/lipsește în oameni K//

Acéstea toate, când era Roma și avută și norocoasă, să păziia întru oraș. Iară după ce să izvodi Catilina tiranul și pre republică Silla și Mariia o turburară, Chesariu și Pompeiu
5 cu tiranii o asupriră, Octavie și Marco Antonie o răsipiră și Caligula și Nero o defăimară, a puținii era grije de neaducirea vin den Hispania și de la Crit, sau de nevîndzare, fiind toți mai cu pază a să feri de sabiia vrăjmașului,
10 decît de căldurile verii.

Nu cu strîmbătate au dzis cei vechi că Roma iaste supusă boalelor, că, adevărat, așa iaste. Care pentru acéia dzic de vréme săvai că aș ispiți a îmbla și măcar că aș vrea a scrie,
15 nu pociu. Când eram în Rîm, tînăr, nice capul suptu ceriu nu mă durea, nice singile de vin nu să îmfla, nice de căldura verii nu mă osteniam, nice de răceala ernii nu mă vătămam, măcar descultu să fiu îmblat. Iară acmu, după ce
20 am îmbătrînit, nice căldura nu-i, care nu m-ari arde, nice răceala de care nu m-aș oțări. Aprinsa și nestîmpărata tineréță aduce trup, trecut bătrînéții. Măcar muritorii, după ce îmbătrînescu, de la o vréme, de ș-ari puțin
f.178^v 25 isprăvi de la dumnedzăi să să facă/de iznoavă copii, adevărat, atunci mai multu ar fi cu grije întru plecatele viclesugurile lumii și întru paza sănătății mai cu nevoie. Iară carii întru vîrsta tineréților au fostu rai, aciia
30 că bolescu la bătrînéță nu mă mir. Că cei ce n-au iubit bunătatea, cît ar fi acéia sănătate, puțin o au socotit.

Acéstea li-am dzis pentru să înțălegi și să credzi că sănătatea cea împotrivă nu m-au
35 lăsat să poci fi la scris așa de lungu precum sau tu ai vrea, sau eu aș pofti; din ce ar fi, deși eu durérea ta să o tînguescu și pre tine podagra mea să te doară.

8. Cu mare socotială trebe a vini intru viață, care iaste supuse la multe primejdii, Apulejus, Carte 11.

9. De sintu de gios cele ce le lubești, te vei pogori și mai gios; de sintu sus, carele țî-s dragi, încă mai sus vei sosi. Leo, *La naștere voroavă*, 6.

10. Nu vor lipsi noaă lacrămile, mainte de pricinile durerii. Seneca, *Consolatio ad Polybium*, 23.

1 Acéstia B, Acéste K/cîndu B// 2 norocoasă]norocită K/intru]in K/Iar K/după cia C// 3 pre răpublică D]obștet B// 4 Silla B,C,D,K/Mare B/tulburară B,D,K// 6 răsipiră C,K/lipsește și K/Caligura B// 7 la puținii K/grijiia B/de aduceria B, de neaducerea C/de neaducere vinului din Ispania K/din B// 12 iaste C,K/suppusă B/așa B,C, așa K// 13 este B, iaste C,K/acéte B, acéia K/săvai]macar K,lipsește D// 14 umbla K/macari B, macar K/aș vria B/a scrie]să scriu K// 15 nu poci C, nu pociu K/Că cînd eram B,C,K/nici K// 16 cîriiu B/durîia B/nici K/singele B,C,K, singile D// 17 umfla B,K// 17—18 nici 1²K/ostiniiam B, osteniem D/macari B, macar K// 19 descult B, C/să fi umblat K/Iar K/acum K/după cia C// 20 nici D,K/căldură B/nu-i]nu iaste K/cară C/nu m-ar arde B,D,K// 21 nici K/răceală B// 22 tîniaréte B, tineriață C/aducia B// 23 trecut]veșted B/bătrîniatei B/Macari B, Macar că K// 24 îmbătrînesc B/ș-ari putea C, ș-ar putea K// 25 dumnezei B,K// 26 atunci adevărat B/atuncea C, atunce K/mult C// 27 grijiia B, griji D/hiclianșugurile B, viclesugurile K/a lumii K// 28 Iar K// 29 intru]in K/vîrsta]vorba B/tineréțialor B, tineréțalor C/acéte B// 30 lipsește că K/bolesc B/bătrîniate B/nu mă mier K/cei ce]carii B// 31 bunătatea B/acéia K// 31—32 sănătatea puțin au socotit B// 33 Acéstia pentru aceasta le-am dzis ca să înfeliagi B/acéste K/li-am dzis C// 34 crez K/sănătatea B, sănătate K/improtivă D,K// 35 pociu B,D, pot K/fi]fie B/așa B,C, așa K/lung B/precum tu K// 36 vria B/pohti D/den C// 36—37 din cia va fi, ca eu, duréria ta B/durére D,K// 38 mia B,C//

Venit-au la mine în luna lui ghenar pîra de price ce s-au făcut între tine și Patrichie, vecinul. Și acéia sfadă dentru acéia să să fie clătît, cît și bunele tale luate și casa ta răsi-
 5 pită și feciorii izgoniți și singur tu 10 ani din senat depărtat și nepotul tău den orînduiala senatoriei lepădat și tu în véci izgonit din Capua și în pază la Mammertina dat; și așa, dintru acia price, prea scurtă că aț
 10 avea pricin(ă) a vă tîngui în toată viața.

Pentru vorbile tuturor carii vin de acolo și carii scriu de acolo cărți, mă fac știutoriu cu cîtă mîhniciune supăr inima ta și cu cîtă jéle petreci viața ta, cît nice gîndurile céle
 15 mai triste dintru inimă nu le lépedzi, nice mîngîierile priiatenilor nu le primești; carele să nu socotești că le dzic de la mine, căci m-aș vătăma cu acel féliu de lucru. Că după multe schimbări care am cunoscut a norocului așa
 20 de multu știi ce ar fi mîhniciunîa; că cela ce iaste adevărat mîhnit dzua suspină, noaptea străjuiaște, în tovărășie a fi i-i cu supăr, întru singurime odihnește, lumina uréște, întunérecul iubește, pămîntul cu lacrimi stropéște, ceriul
 25 cu suspinurile îl rumpe, de céle trecute doréște, de céle viitoare nu cugetă, de singurime mîngîierile să întărită, de durerile adusă aminte să întărește, în scurtu, cel nevoiaș nice de un lucru nu ia mîngîiere și spre sine însuși (șie)
 30 fără omenie iaste.

De viețuești știei, Domichie, că ai lămurit cu vorbele inima cea nevoiașă, mi să pare, nu pentru altă pricină, mă créde, că s-au făcut, fără cît căci eu, carele vrînd așa

11. Nu trebuie timplării fieștecărue lucru a le vinui, ce sfatul. Seneca, <Controversiae>, 20, 3.

12. De pururea mai nevrednică măsură a mișelilor iaste nenorociria cea mare. Fabcius Quintilianus, <Declamationes>, 7.

13. Pre cei mișei mai multu nărocul îi împacă cu ale sale. Seneca, <Thivaci>, 2.

14. Mai arătoase iaste c-au pierdut vrednicia, decît că nu o au avut. Amvrosie, <Romani>, 9.

15. Toată jeale iaste îndărăptnică. Seneca, <Hil ad Consolatium ad Helviam>, 1.

16. Cu ranile s-au deprinsu oștianul a avea frică. Propertius, 1, 21.

1 Au venit la mine K/ghenari K// 2 pricia B/și între Patrichie K// 3 vecinul tău B/ Și acéia]și așa acéia D/dintr-acéia B/dentru aciae C, dintru aceia K/să să fi clătît K// 4 cît]incît K/bunile D]averile K// 5 rispită K/feciorii B, feciorii tăi D/singur B,D// 5-6 lipsește feciorii izgoniți și singur tu 10 ani din senat depărtat și nepotul tău K/ tu în 10 ani B,D// 6 den C,D/sănat D/din B,D/din rînduiala K// 7 sãnatoriei D, sinatului K/dușã senatoriei adaos între paranteze stetniciei B/in veci K// 8 den C,D/ Mamentina B/dușã dat, loc gol și adaos ulterior tău că ar fi B// 9 așa B,C, așa K/ dentru C,D/acea C, ace K/pricia B// 9-10 pria scurtă că ați avia pricină B// 10 viață B, viața D, viața K// 11 Pentru]Dintru B/vorbele B,C/care vin D/acol(o) B// 13 mîhnicunîa B, mîhneciune K/să supăr inema ta B/inema C// 14 petriaci B/viața D, viața K/cît]incît K/nici K/célia B// 15 dentru C,D/din K/nu le liapedzi B, nu le lepez K/nici K// 16 mîngîierile B/priiatinilor C,K, prietinelor D/nu le priimăști B/care B,D,K// 17 să nu socotești B/căci mi-aș vătăma B// 18 fial B, feliu C,K, fel D// 19 a norocului care am cunoscut K/cunoscut D/ nărocului C/așa B, așa K// 20 știu]știu B/mîhniciunea C, mîhneciune K/că cel ce D/că cela care B// 21 iaste C,K/zioa K/noapte K// 22 în]cu B/i-i]i iaste K/intru]în K// 23 singurimă B, singurime D,K/odihniaste B/uraște B,D/întuniarécile B, întunericile C, întuniarécile D, întunerecul K// 24 iubiaste B, iubește K/lacramile C,D/și stropiaste B/ceriurile K// 25 de suspinuri îl rumpe B/suspînuri C,K, suspînări D/ciale B,C,doriaște B// m. 10,12 și 13 lipseșc B// 26 ciale C/nu cugetă B/singurime]singure B,C,D,K// 27 mîngîierile B, mîngîierilii C/să intartă K/durérile B, durérili C/aduse B// 28 să întăriaște B/ nevoiaș B,K/nici K/de un]dintr-un B// 29 nu îi iaste mîngîiere K/sine K// 29-30 și pre sine singur să minie B/fără paranteze D,K/șie]luiș K// 30 iaste C,K// 31-34 lipseșc D// 31 De viațuești B/știei]șie B,C, știi K/Domechiane K// 32 vorbele]văpșele B/inema C/ nevoiașe B, nevoiașe C, nevoiaș K// 33 crede K// 34 lipsește căci K/care]e B/așa K//

voile dumnedzăilor, ispita tuturor acestora li-am avut, așa de deschis a le scrie pe cale am urmat. Că spre lipsăle inimii și durerile trupului, ce să atinge, multă despărțire ȳaste

5 ȳntre acela care au cetit și ȳntre acela carele au ispitit. De simți tu, acolo, de-a tocma, precum aicea simtu, lucrul ȳntr-acesta chip ȳaste, ca cu cale și ȳie și priiatenilor durere să fie, cȳnd pentru așa de ușoară pricină și ȳie și aproapelor

10 tȳi cȳ ai tras rȳsipă cugeți. Iarȳ să mărturisȳscu adevȳrul, de rȳsipȳ foarte am durere, iarȳ cu multu mai mare durere am cȳnd te vȳdzu pre tine ȳntru așa micȳ apșoarȳ ȳnecat. Oamenilor blagorodnici și mari cu inima li

f. 179 15 sȳ/cade a priimi de-a tocma vrȳdnicieii sale pe neprieteni. Adecȳ cȳnd bȳrbatul blagorod au aședzat sȳ sloboadzȳ ȳntru zaru și viaȳa și norocurile, trebuie sȳ facȳ aceasta ȳntru isprava a mari clipȳle; cȳ mai grozav lucru

20 ȳaste de va birui pe un plugariu, decȳt de sȳ va birui de un cȳlȳreș.

Ah, cȳtu-i de schȳmbat norocul, cȳt de mare primejdȳia ȳntru mici clipȳle! De multe ori sȳ tȳmplȳ, ȳntru aceasta ce am a dzice, pre

25 mine ȳnsumi mȳ pedepsȳscu, pre tine te pȳrȳsȳscu, de dumnedzȳi mȳ jȳluescu, pre cei morți ȳi sorocescu, pre vii ȳi chem, ca sȳ vadzȳ pre noi cȳnd avȳm denaintea noastrȳ cȳle rȳle și nu le cunoaștem, cȳnd le apȳpȳim cu mȳnule

30 cȳ nu le simțim, cȳnd le cȳlcȳm cu picioarele cȳ nu le vedem, cȳnd ȳntrȳ ȳn urechi cȳ nu le audzim, cȳnd sunȳ glasul, ni ȳncoace, ni ȳncolo, cȳ nu ȳnțȳlȳgem, cȳnd ni sȳ dzice ȳn toate dzilele cȳ nu crȳdem, ȳn scurt, atuncȳ cu

35 grijȳ ȳnțȳlȳgem, cȳnd boala nice un liac nu are.

17. Sudalma, plecȳcluna mai lesne o ȳnțȳlȳge, iarȳ vrȳdnicieii mai cu greu. Fab<cius Quintilianus>, *Decla<matio<nes>*, 9.

18. Durere mai grea faci rușinariȳ. Senec<a>, *De moarte a Laudȳi* <= *De morte Claudii*>.

19. Pentru sȳ fii pururea fȳrȳ grijȳ, nice dȳnȳoarȳ nu fii fȳrȳ grijȳ. Mar<culus Evangelistarii autor>, 4,7.

20. De multe ori Dumnedzȳu, vrȳnd sȳ mute norocul, stricȳ sfaturili. Velle<cius>, 2.

1-21 *ȳipșesc D*|| 1 voile lui Dumnedzȳu *B*/dumnezeilor *K*/le-am avut *B*, li-am avut *C*|| 2 așȳa *B,C*, așȳa *K*/ȳipșește de *K*, *adaos ulterior C*/pe|cu *K*|| 3 lipșele *B*/duriȳrile *B*|| 4 iaste *K*|| 5 citit *B*/cela|acela *B,K*/care li-au ispitit *B,K*, care le-u ispitit *K*|| 6 simți *B*, simțești *K*/de-a tocma|ȳntocma *K*|| 6-7 precum eu aice simtu *B*, precum aice simtu *C*, precum aice eu simțȳsc *K*/ȳntru acesta *K*/iaste *C,K*|| 8 priiatinȳ *C,K*/duriȳria *B*|| 9 așȳa *B,C*, așȳa *K*/ȳușoarȳ *B*|| 10 *ȳipșește* cȳ *K*/au tras *B*/rȳsipȳ *B,C,K*/iar *K*/mȳrturisȳsc *B*, mȳrturisesc *K*|| 11 de rȳsipȳ ta *B,K*/durȳria *B*, duriȳre *C*/iar *K*|| 12 durȳria *B*, durere *K*|| 13 așȳa *B,C*, așȳa *K*/micȳ apȳ *K*/mic pȳrȳu *B*|| 14 inema *C*|| 15 de-a tocma|ȳntocma *K*/vrȳdnicieii *B*, vrȳdnicieii *C,K*|| 16 pre nepriiaten *B*, pe nepriiatini *C,K*/blagorodnic *K*|| 17 sloboadzȳ *B*/zarul *B*/o zare *K*/viȳaȳa *K*|| 18 norocul *K*/aceasta sȳ facȳ *K*|| 19 a mare clipȳle *B*|| 20 iaste *C,K*/pre *K*/plugar *B*/decȳt sȳ va birui *K*|| 21 cȳlȳreșȳ *K*|| 22 cȳtu-i|cȳt iaste *K*/schimbȳtu *B*/mari primejdȳii *B,K*, mare primejdȳii *C,D*|| 23 clipȳle *B*|| 24 ce am dzice *D*|| 25 ȳnsumi|șingur *B*/mȳ pedepsesc *K*/pȳrȳsȳscu|pȳrȳsc *B,K*|| 26 dumnedzȳu *B*, dumnezeii *K*/ȳipșește de dumnedzȳi mȳ jȳluescu *D*/mȳ jeluescu *B*, mȳ jeluesc *C,K*|| 27 ca sȳ ne vadzȳ *D,K*|| 28 avem *B,D*, avȳm *K*/denaintȳ *B*, denaintȳ *C*, ȳnainte *K*/rȳlia *B*, rrȳle *C*|| 29 mȳnile *K*|| 30 *ȳipșește* cȳ *K*/simțim *B*, simțim *K*|| 29-32 și nu le cunoaștem, cȳnd ȳntru urechi cȳ nu le audzim, cȳnd le apȳpȳim cu mȳnuli și nu le simțim, cȳnd le cȳlcȳm cu picioareli cȳ nu le vedem cȳnd sunȳ glasul *D*|| 30-31 cȳndu¹⁻² *B*/picioarele *K*/ȳipșește cȳ ¹⁻³*K*/vedem *B*, vedȳm *K*/ȳriachi *B*|| 32 audzim *B*/ni-ncoace, ni-ncolo *B*/și ȳncoace și ȳncolo *K*|| 33 *ȳipșește* cȳ *K*/nu ȳnțȳlȳgem *B,K*/ne sȳ dzice *B*|| *m.* 15, 16, 17, 18 și 20 *ȳipșesc D*|| *m.* 17 *ȳipșește B*|| *dupȳ m.* 18 *adaogȳ* Nu ȳaste volnicȳa a nu pȳtȳmi nemicȳ, dzice Seneca *B*|| 34 dzilile *B,K*/ȳipșește cȳ *K*/nu credem *B,K*/scurtu *C*/atuncea *C,K*,atuncea *D*/cu|acmu *B*|| 35 grijȳ *D*/ȳnțȳlȳgem *B*/nici *K*/n-are *B*||

Să nu lasă pre sine oamenii negrijii, întru lucrurile ușoare, necugetînd a fi nemică grijă; că, precum mărturiseste ispita, de vîntu cît de puțin, oricît de mici poame să scutură; 5 scîntéia mică aprinde casa; corabiia lovindu-s(e) de stîncă mică să răsipéște; de pietricea mică piciorul să poticnéște; cu undița mică péște mare să prinde; de rană mică omul mare moare. Den ce să dá a întálege 10 că atîta de fragedă iaste viața noastră, atîta de pripă norocul, cît din ce parte nu era nice un prepus, de acolo vine toată grija și primejdîia.

Cuvintele Senecăi cătră Helvia, ímma mîia, 15 izgonindu-să din Rîm, acéstia sintu (cap. 5): tu, dar, Helvia, ímma mîia ești; eu, feciorul tău sîntu; tu babă, eu încă nu bătrîn; iară nice dănăoar(ă) eu norocul n-am credzut, măcar de s-ar părea că lucrîadză pace (sau 20 tocméle). Toate acéliia ce cătră mine arunca așa de dezmiardat (banii, cinstele, lauda) într-acela loc li-am pus, cît în tot ciasul nopții, pentru să nu mă lasă fără somn, să le poată lua acéliia; și așa, din sicriu, nu de la pieptul 25 mieu, li-au luat acéliia. Și acéstea cuvinte adevărate și cu cale sintu acelu bărbat ales.

Stăpînul mieu Andrian, împăratul, purta inel în déget, carele dzic să fie fostu a lui Drus Ghermanic, în carele era pecéția în- 30 tr-acesta chip (tot Seneca acolo spune) așa: acelora iaste greu norocul, căroră iaste grabnic. Adecă, lesne poate acela norocul rădica, care de pururea aștiaptă.

Mă învățu de la ispită povoața lucrurilor, rana 35 ascunsă și nidestupată, bărbîiarîului foarte cu

21. Nice un lucru nu-î așa de ușor, care cli-pala nu l-ar face lucru mare. <Titus Liv<ius>, Carte 25.

22. Atîta de multe pri-meniale, sau frăgedzii muritorilor, sau clătire norocului face. Pli-<nus>, 4, *Epist<ola>* 24

23. Grijea, decît fără griji și lipsa, decît fericiia, mai bună iaste. <Grigorie de> Naz<i-anz>, *Epis<tola>* 50.

24. Céle de grabă să răsipăscu și céle obiciuite să eftinescu. Vi-get<ius>, 3, cată cel pe urmă =< capitulum ultimum>.

25. Prea cu înțalep-cîune cugetă cine pe vremile fericite de tim-

1 nu lase B/oamenii pre sine K/intru]in K// 2 ușoare B, céle ușoare K/necugetîndu B/ nimică K/grijă D// 3 de]cu B// 4 mice A/poamele B// 5 scîntéia K/lovindu-să B,K// 6 stîncă B/răsipăște B, răsipéște C,K// 7 pietricia B,C, petricea D/undițe A// 9 Din B,D,K/ce]cia B/întăllege B, întálege K// 10 atîta iaste de fragidă B/iaste K/ viața D, viața K// 11 nărocul B/cît]incît K/den C/ce]cia B, care K/partia B// 12 nici K/ vene B/grija B, grijea D// 14 Cuventiale B/Sinecăi D/ímma-sa B, muma mea K// 15 den C/aciaste B, acéstea C, acéste K/sînt B,C,D,K/fără paranteze K// 16 dară B/ muma mea K// 16-17 eu sînt ficiorul tău B/ficiorul C,D/sînt C/lipsește încă B/iar K// 18 nice dănăoară]niciodată K/norocului B// 19 macari B, macar K/s-ari pária B, ț-ar parea K/lucreadză B,K// 20 fără paranteze sau tocmală D, lipsește K/aciále B, acélea C, acéle K/ ce]care B// 21 așa B, C, așa K/dezmiardate D, dizmiardat K/fără paranteze D,K/cinstile B, D// 22 intru acela loc K/le-am pus B, li-am pus C/noapții B// 24 acélea C, acéle K, acéliia le-m ținut B/asa B,C, așa K/den C,D/săcrii B,D, săcriu K// 25 le-au luat B, li-au luat C/acélea C, acéle K// 25-26 lipsește și 1-2K/aciaste B, aceste D, acéste K/cuvente B/adevărat B,K/sînt B,C,D,K// 27 Stăpînu-mieu Adriian B/Andriian D// 28 diaget B, deget K/care B,K/dzic]spun B/să fi fost K/fost C// 29 în care era cu slove peciate B/în care K/pecétea C, pecéte K// 30 intru acesta K/lipsește tot Seneca acolo spune D, fără paranteze K/Sineca C/acolo spune K/asa B, așa K// 31 iaste 1-2B// 32 liasne B/rădica norocul K/ rădica]suferi B/carele B,D// 33 de pururia B, de-a pururea K/îl aștaptă B, aștaptă K// 34 învăț B, învăți C/ispita B,D/povața B,K// 35 nedestupată B,C,D,K/bărbierului D//

- grije să pare; întru holburile mării, nu întru apele cele late a ei, are grije corăbiarului; de viclesugurile cele ascunsă mai cu nevointă, decît de cele aiavea, să păzește
- 5 războinicul cel bun. Așa și omul înțeleptu să cade să să păzească nu de cei streini, ce de cei/de casă; ni de vrăjmaș, ce de priiaten; nu de războiul groznic, ce de pacea scornită; nu de scăderea ivită, ce de grija cea ascunsă.
- f. 179^v
- 10 Pre cîți am văzut pre carii n-au putut norocul a-i arunca întru valurile primejdiilor nenorocite și pre urmă, aflîndu-i fără grijă, i-au viclenit! Cine, dar, își va făgădui și vreodată odihnă? Cine va crede cîndva norocului său
- 15 norocit, de vreme că din pricină așa ușoară, atîta de mare gîlceavă s-au ațîțat în Capua, atîta de mare casii tale și ție stîngere s-au făcut? De am cunoaște bine norocul nu ni-am jelui de dînsul așa. Că, să mărturisăscu adesea
- 20 vărul, de vreme ce el are socotială cu toți și că ari pofti să îndestulădeze pre toți, săvâi că pînă la cea de pre urmă pre toți îi vicleneste; toate cele bune ale sale, că radzimă de noi că li-ar arăta și noi acelîa, ca niște dzestre
- 25 de moșie, li-am luat; care ne li-au dat noaă a le petrece ca pre niște vecinice le luăm; cele cu șagă date, cu tot deadinsul le apucăm. În scurtul, precum iaste norocul amăgeu și pre noi de batgiocură ne are; cînd ne socotim
- 30 că ni să dă de dînsul cele streine, ale noastre cele deosăbite le piardem.
- Fiindu-mi, dar, mie prea cunoscut norocul, nice de valurile supărărilor lui, mă crede, nu mă voiu teme, nice de fulgerul și tunetul
- 35 lui nu mă voiu înfricoșă, nice sîninului desfătărilor lui nu voiu crede, nice cu mîngîerile lui cele priă dulci nu mă voiu

plări împotriva să terri. *Fițero, Hireum* <= *Ad Herrenium*>, 4.

26. Mai multă grijă întru viclesugul ascunsu, decît întru vrăjmașul videros să află. *Liv* <= *Leo*>, *Voroavca* 9, <*De quadragesima*>.

27. Mai rău decît toată cîuma, vrăjmașul de casă iaste. *Gvil* <= *Guilermus Brito*>, Carte 8.

28. Negrija cea mai mari deprinde a avea scăderi mai mari. *Vegetius*, 3,22.

29. Nime mai de sirgu nu să apasă, decît acela ce nu să teme de nemică. *Velcleius*>, Carte 30.

30. Norocul, cînd imblîndzești, pentru să apuce vine. *Mimici Publiani*>.

1 grijă B, grijă D|| 1—2 întru 1² în K/céle late]celelalte D/grijă B, grijă D|| 3 hicliansugurile B, viclesugurile K|| 3—4 ciale 1² B, ciale 2C/ascunsă B/lipsește de B/aiave B,C,D, aiave K|| 5 Așa B,C, Așa K/omului D,K/i să cade D|| m. 22 și 25 lipesc B|| 7 vrăjmași B,C,K/priiateni B,D, priiatini C,K|| 8 războiul B/pace B|| 9 scădere C,K/grija cea ascunsă B,C,K, grija cea ascunsă D|| 11 întru]în K|| 12 grije B,K|| 13 i-au viclenit K, lipsește B/dară B/și]luiș K/vreo]careva B|| 15 vreme K/den C,D/așa B,C, așa K/iușoară B|| 16 ațîțat B, K|| 17 atîta de mare stîngere casii tale și ție s-au făcut K/casei B, casă D/stîngera B, stîngere D|| 18 cunoaștia B, cunoaște D/nărocul D|| 18—19 nu ne-am jelui așa de dînsul B/nu ni-am jelui C/jălu D, jeli K/așa C, așa K/mărturisesc K|| 20 ce]că B/socoteală B|| 21 și ar pofti K/îndestulădză B,K, îndestulădză C, îndestulădză D/săvâi]macar K|| 22 p<i>nă B]pir<ă> D]cea B,C,K/pe urmă B/hiclianeste B, vicleneste K|| 23 ciale B/radzimă B,K|| 24 lipsește că K/le-ari arăta B,li-ar arăta C/acélea C, acéle K/zestre K|| 25 le-am luat B,li-am luat C/ne le-au dat B, ni li-au dat C, ni li-au dat D,K|| 26 petriace B/viacinice B, vecinice K]vecini D|| 27 célia B, ciale C/date cu șagă K/dedinsul D|| 28 iaste C,K/amăgeu]amăgitoriu K|| 30 că ni să dă]că i să dă D/célia B, cele K/ale]și ale D|| 31 ciale C, cele K/deosebite B/pierdem B,D,K|| 32 dară B/pre cunoscut B,K, prea cunoscut D|| 33 nici K|| 33—34 de valurile, mă crede, supărărilor lui nu mă voiu teme B/lipsește lui K, adaos ulterior C/că nu mă voiu teme D/tiame C/nici K/fulgerile și tunetiale B|| 35 înfricoșă]însănătoșea D/nici K/seninului B|| 36 lipsește lui K, adaos ulterior C|| 36—37 nici mîngîerilor lui celor prea dulci K/pre dulci B, prea dulci C/lipsește nice cu mîngîerile lui cele priă dulci nu mă voiu încrede D||

încrede, nice priiateniia lui multu nu-i voiu socoti, nice cu vrăjmașii lui nu mă voiu însoți, nici desfătarea dentru acéle ce-mi dă mie, nice durére dentru acéllia care îmi ia nu voiu lua, nice căci
 5 îmi va spune adevărul nu voiu socoti de lucru mare, nice căci îmi spune minciuni multu nu voiu griji. În scurtu, nice voiu rîde căci îmi va prii mie, nice căci mă va urf voiu plînge.

O taină acmu ție, Domichie, îți voiu descoperi,
 10 osăbită, caré aș vrea să o ții minte. Așea țieaste de cu îndoială viața noastră și așea de grabnic norocul, cît nice lovind pururea nu îngrozéște, nice de pururea îngrozind nu lovéște. Și așea, cêla ce-ș trage cătră sine
 15 lauda de om înțeleptu și întru toate lucrurile va să fie cu pază peggiur sine, nice așea de tot îngrijeat să nu îmble, cît să să sparie simțind orice scădere, nice așea fără grije să viețuiască, cît să cugete că și pre loc néted poate să să
 20 poticniască, sau să să împiadece. Că norocul viclian ades îngroziaști și nu lovéște, uneori lovéște și nu îngrozéște.

De vréme că și cu anii te întrec pre tine și a lucrurilor mai mare că am ispită, de ai însămnat
 25 dzisăle pînă acmu, céle ce voiu să le dzic, cu nevointă să le iai aminte. Adecă, că acéia parte a vieții țieaste mai cu primejdie, care negrijea o face prea fără grije. Vei să-ț arăt acéstia cu pildă? Ța aminte pre Iraclie The-
 30 vanul, carele de atîtea de multe primejdii pe uscat și pe mare au scăpat, de mina/prietenii sale Dianirii fu ucis. Agamemnon, marele vovod a grecilor, în toată vrémia războiului Troadei, dzéce ani, n-au cădzut la primejdie,
 35 iară după acéia, în casa sa, noaptea fu omorît. Alexandru, acela nebiruitul, întru calea Asiii

31. Nice unui noroc, oricît de bun, să nu să criadză deplin. Sen<eca>, *De scurt<imea> vieții*, <17>.

32. Oricare-i fericit cu roata învîrtoare a norocului: pînă în sară poate fi cît de mai mișel. Ammian<us Marcellinus>, Carte 26.

33. Cum nu trebuie a să lepăda de toate, așia nu trebuie a să tême de toate. Tacit, *Anal<e>*, 2.

34. Întru céle fericite nime să nu să încreadză; în céle împotrivă nime să nu slăbească. Sen<eca>, 3, *De fire*, <= *Quaestiones naturales*, praefatio>.

35. Mai curund vine primejdia caré nu să bagă în samă. <Mimi Publiani>.

1 încriade B/nici K/priiatiniia C, priiatenii B/nici priiatenului mult nu-i voiu socoti D|| 2 nici ¹K||2-3 nice desfătare B,D|| 2-5 *adaos ulterior* nice cu vrăjmașii lui... nu voiu socoti C|| 2-6 nu mă voiu însoți, nici căci îmi va spune adevărul nu voiu socoti nici desfătare dintru acéle ce îmi dă mie, nici durére pentru céle ce îmi ia nu voiu lua, nici căci îmi spune minciuni K|| 3-4 dintru acialia ¹⁻²B/*adaos marginal* duriari B/acéle ²D|| 5 nu voi socoti B|| 6 îmi va spune minciună B/minciunile D|| 7 scurt C|| 7-8 nici ¹⁻²K|| m. 27, 28, 29 *lîpsesc* B|| m. 26, 29, 30 *lîpsesc* D/nu voiu plînge B,K|| 9 Taină acmu B/acum K/Domechie C, Domechiane K/îț voiu C,K/osebită îț voiu descoperi B|| 10 care B/aș vria B/Așia B,C, Așa K|| 11 este B, iaste C/viața D, viața K/așia B,C, așa K|| 12 de grabnic] sîrguitoru B/cît]încît K/nici K/lovindu B/pururia B|| 13 nu îngroziaște B/nici K/de pururia B, de-a pururea K]pururea D]îngrozind B,K|| 14 așia B,C, așa K/cela ce îș trage K, carele îș trage B/sine K|| 15 laudă D]înțelept B/]nu D]întru]în K|| 16 să fie pază D]pegiur sine B] pentru sine K/nici K/așia B,C, așa K/lîpsește de tot K|| 17 îngrijat B,C,D,K/umble K/cît]încît K/simțind B,C,K|| 18 oarece scăderia B/nici K/așia B, așa K/grijé B, grijă D]să nu viețuiască B|| 19 cît]încît K/netid D/néted poate]niated s-ari putia B|| 20 *lîpsește* să să poticniască, sau B/poticneasă K/împiedece C,K, împedece D|| 21 hiclian B/adias B, adesă K/îngroziaști B, îngrozéște C,K, îngrozéște D/nu loviaște B/uneori]ori D|| 22 nu îngroziaștia B|| 23-36 *lîpsesc* D|| 24 mai mari B] 25 dzisele B,K/acum K/céllia care voiu B|| 26 să le iai K]le ia B, le iai C|| 27 iaste K|| 28 negrije B/pria B/Vei]Voești K/să-ți arăt B|| 29 aciaste B, acéstea C, acéste K|| 30 care B,C,K/de atîte B|| 31 pre mare K, pe maré B/au scăpat]scăpîndu B/priiatinii C,K|| 32 Deianirii B/fu]au fost K|| 33 al grecilor K/in]pe B/vréme B, vrémea C, vreme K|| 34 în zece ani K, 10 ani C/n-au cădzut]nu veni B/primejdia B|| 35 iar K/acéia K/noaptea B, noapte K/fu]au fost K|| 36 întru]în K/cale Asiei B,K||

- și a Indiei n-au perit, iară la Vavilon, întorcându-să, de sirgu, de puțină otravă au murit. Pompeiu cel Mare, cu vrăjmașul bătându-să în războiu nu cădzu, iară pre urmă, de priiatenul său Ptolomeiu au perit. Iulie Chesariul, 5
 acel cu inima mare, în 52 de războaie ce au avut, nu să putu birui, iar pre urmă, în curte, cu 23 de rane fu ucis. Hanibal, hatmanul cel preaputernic a Carthagenii, 17 ani nu
 10 să putu de rimlăni birui, iară pre urmă el singur să omorî, pentru să nu cadză în mînule vrăjmașilor. Asclapie, fratele marelui Pompeiu, nice o primejdie nu avu în 20 de ani ce-au îmblat, după obicéul haraminilor pre mare
 15 prădînd, iară pre urmă, bînd apă din puț, s-au înecat. Dzece polcovnici prealeși pre carii i-au avut în războiul Africai, Știpio, giucîndu-s<e> pre pod, cădzură și să înecară. Bibul acel preabun, purtîndu-să cu carul
 20 cel de biruință prin oraș, au cădzut o scîndură de pe o streășină și-i sparsă capul; și așa acia laudă, în deșartu hotar vieții lui cei bune au făcut. Ce voiu dzice de Luchiia, soru-mea, care avînd un ac la pieptu și avînd în brață copilașul și giucîndu-să copilașul și lovînd cu mîna
 25 pre muma-sa, în care parte înfingîndu-să acul, pre acolo i-au eșit și sufletul. Cnei Rufin, bărbat preainvățat și rudenie mie, pieptănîndu-ș cărunțetele, s-au rănit cu un dînte
 30 de piaptene în cap; iară erisipela boală (ce-i dzic focul iadului), de moarte făcîndu-i-să, în scurtă vrème i s-au sfîrșit dzilele, iară nu pomenirea și învățatura lui.
- Ce ți să pare ție, Domichie? Adevăr, precum
 35 acéste puținé li-am numărat, așa cu dumnedzăii mă mărturisăscu, cei nemuritori, cu altele fără

36. Pre careli fi trec primejdiile de multeori, de la o vrème fi află. Senec<a>, *Hirum* <= *Hercules furens*>, 2.

37. Nu aduce nice o lovitură norociria cea nevătămată. Sen<eca>

38. Rămășița boerie noastre, întrestările apucă. Plut <= Petrar<ca>, *De epistole*>, 4.

39. Nice acelora să ne dejduim, care videm Apul<eius>, *Apo<logia*>, 1.

40. Cu prepus iaste să socotiască trăgănarea cia multă a firiciilor. <Florus, 4, 2.>

1—33 *lipsesc D* || 1 Indiei *B, K* / n-au perit] nu peri *B* / iar *K* / înturnîndu-să *B, C, K* || 2 sirgu *B, K* / de otravă puțină muri *B* || 3 Pompeiu *B* || 4 n-au căzut *K* / iar *K* / pe urmă *B* || 5 priiatinul *C, K* / au perit] peri *B* || 6 în] cu *B* / ce au avut] ce le făcu *B* || 7 nu s-au putut birui *K* / iară pe urmă în curția *B* || 8 au fost ucis *K* / fu istovit *B* / Annibal *B, Anibal K* || 9 preputernic *B, preaputernic C, K* / Carthagini *B* / în 17 ani nu s-au putut *K* || 10 birui] omorî *B, C, K* / iar *K* / pe urmă *B* || 11 singur *B, K* / s-au omorît *K* / pentru] ca *K* / mînile *K* || 12 Asclapie *B* || m. 33, 34, 35, 36 și 37 *lipsesc D* || m. 36 *lipsește B* || 13 nici *K* / n-au avut *K* || 13—14 nu avu îmblîndu 20 ani după obiciaul *B* / umblat *K* / obiceaul *C, K* || 14—15 pe ¹⁻² *B* / iar *K* / den *C* / din puțu să înecă *B* || 16 Dziace *B* / priiaaleși *B* || 17 i-au avut Știpio în războiul Africai giucîndu-să *K* || 18 giucîndu-să *B, giucîndu-să C* / pe pod *B, K* / au căzut și s-au înecat *K* || 19 acela prebunul *B* || 20 pen oraș *B, C* / au cădzut] cădzînd *B* || 21 streșenă *K* / și i-au spart, fi sparsă *B* / așa *B, C, așa K* / aceea *C, K* || 22 în deșertu *C, în deșert K* / deșartă *B* / ceii bune *K* || 23 făcut] adus *B* / Luchia *B, Luchiia K* / soru-mia *B, C, sora mea K* / care *B, K* || 24 avîndu ¹⁻² *B* / brațe *B* / copilul *K* || 25 și giucîndu-să copilașul și lovînd] și așe pruncul giucîndu-să și lovînd *B* / copilul au lovit cu mîna *K* || 26 imă-sa *B* / înfingîndu-să *B, C, K* || 27 i-au eșit] iși eși *B* / Cnei *B, Cnei C* || 28 priainvățat *B* || 29 pieptănîndu-să *C* / cărunțetele *B, cărunțetele C, cărunțetele K* || 29—30 cu un dînte de piaptene tare rîndu-să în cap *B* / pieptine *K, chiaptine C* / boala *B, lipssește K* || 31 fără paranteze *K* / ce îi zic *K* || 32 i să fărăși *B* / ziiile *K* / viața *B* / iar *K* || 33 pomenirea *B, pomenire K* || 34 De ți să pare Domichie *D* / Domechie *C, Domechiane K* / Adevărat *K* / precum *B* || 35 acésta *B* / li-am numărat *B, K, le-m numărat C* / așa cu *B, așa cu K, așa cu D* / Dumnedzău *B, dumnedzăii C* || 35—36 dumnezeii cei nemuritori mă mărturisăscu *K* / cel nemuritoriu *B* / cu] că *B, K* ||

număr li-aș putea aduce. Vai, câtă de mare nevoe, după acia fericire! Ce ocară după atîta de mare laudă! Ce primejdie, după atîta de mare negrije! Ce nenorocire după
 5 atîta de mare norocire! Cîtă de mișia și întunecată noapte, după dzi așa de săninată! Gazdă rea, după atîta cale îndelungată! Ce socotială cumplită, după atîta price îndărăptnică! Cîtă de nepriimită moarte, pentru
 10 acel început bun a vieții!

Eu de aș fi în locul acelora, ce aș pofti nu știu; iar aflîndu-mă în locul lor, mai multu viață cu ostenală și moarte cu cinste, decît moarte desfătăată și viață cu cinste mi-aș alége.

15 Cine poftéște a să numi cu nume de bărbat și să nu să numere între dobitoace și a pofti și a să nevoi cu mare nevointă iaste datoriu ca să viețuiască bine și, cu multu mai multu, ca să moară bine; că moartia cu îndoială

20 face viață bună, iară moartea bună iaste apărari vieții cei bune./

f.180° La începutul cărții mele am pomenit de hiragra de care mă supăram. Aceasta de iznoav(ă) dzic, pentru că mai multe poftiiam

25 a scrie la tine și acélea cu mîna mea. Doi ani acmu de cînd fac războiu întru sine, dragostea cu caré te iubăscu și dorirea caré o am. Rîhnéște inima mîa a scrie la tine, iară dégetile a ținea condeîul nu pot; a căruia

30 rău acesta iaste liacul, că, neputînd eu (spre mîngîierea ta) ce voiu ca al tău, tu să vei, ce poci eu, ca al mieu. Fără acéstia nemică nu-i ce aș mai adaoge, fără aceasta ce mi s-au făcut șt(i)re mie; că faci casă în Rodos

35 și așa 4.000 de arginți îți trimiț pentru agiutoriu tău.

Închină-ți-să Favstina, carea pentru boala mîa nu să are bine și-ț trimite o ocă de balsam

41. Bunurile sintu începătura durerii noastre. Ovid<ius>, *Metamorphoseon*, 7.

42. Bucuriile nu rămîn, ce zboară rătăcite. Martial, 1, 72.

43. Moarte cu cinste mai multu socotescu, decît viața cu ocară. Filo, *De iurie*.

44. Celui ce viețuiește în nevoe, moartea grabnică de folos iaste. Av. <= *Araucanae historia Hispaniae*>, 2,264.

45. Răcescu pornirile minților care nu-i talmăcescu tainele mădulărilor. <Fabijs Quintilianus>, *Strigări*, 1.

46. Nemică așa nu învoeșadză inima, decît prieteșu <u>l priitoriu. Seneca, *De tranquillitate animi*, 81.

1 le-aș putia aducia B/li-aș putia C, li-aș pute D, li-aș putea K/cît de mare K|| 2 acea K/mare fericie B, mare fericire K/lipsește ce B|| 3 primejdiia B|| 4 negrija B, negrijă D/nenorociria B|| 5 Cît K/mișală B] ticăloasă K|| 6 noapția B, noaptea D/dzua B/așia B,C, așa K/seninată B|| 7 rria B, rrea C|| 8 socoteală B/îndărăptnică K|| 9 Cît B,K/moartia B|| 10 viații B|| 11 lipsește în K/aș pohti D|| 12 iară B/lor]mieu D|| 13 viața D, viață K/osteneală B|| 14 moartea D/desfătăată]defăimată B/viață(ă) D, viață K/mi-aș alége C, mi-aș aliage B|| 15 poftiaște B, pohtëște D/cu numial(e) B|| 16 a pohti D|| 16—17 a-ș pofti și a nevoi B|| m. 38 boeriei]bucuriei B|| m. 38, 39, 40, 43 și 45 lipsesc D|| m. 42, 43 și 44 lipsesc B|| 17 iaste K|| 18—19 lipsește și cu multu mai multu ca să moară bine D/moartea C,K/că moarte ria cu îndoială B|| 20 viață D, viață K/iar K/moartia B, moarte K/iaste K/apărare B,C,K|| 21 cei bune B, K|| 22 mîale C|| 23—24 Aceasta pentru acé de iznoavă dzic, căce mai multe B/iznoavă K/pohtiem D|| 25 acélla B, acéle K/mîa B,C/Doi ai C|| 26 acum K/între sine B, întru mine K|| 27 dragostia B, dragoste K/care 1-2 B/dorirea]duréria B, durere K/care K|| 28 Rihnaște B, Rihnéște K/inema D/mea C,K/iar K|| 29 diagele B, dégitile D, corectat dégetile C]cugetul K/înia B,C/condéul B/nu poate K/corectat pot C|| 30 iaste K/leacul B/neputîndu B/fără paranteze D,K|| 31 mîngiare B, mîngiere K/voiu]voesc K/cu al tău D/vei]voești K|| 32 ce pot K/că al mieu K/aclastia B, acéste C, acéste K/nimică D,K|| 33 nu-i]nu iaste K|| 34 știrea B,K|| 35 așa B, așa K/patru mii K/de arginți pentru agiutoriu]ț trimiț B/ț trimiț C, ț trimiț K|| 36 agiutoriu K/lipsește tău B,K|| 37 Închină-să ție Favstina D/care B,K, cari D|| 38 mea K/și așa ț trimiț B, ț și trimite K||

de a Palistinii, cu carele de-ț vei unge fața,
 nice un sămnu de lovitură nu va rămînea.
 Într-altele pre dumnedzăii nemuritori rog ca
 ce<le> ce-ț poftescu și ce-mi poștești, amîn-
 5 duror să ne dea. Săvai cu mîna streină scriu
 la tine, iară din tot pieptul te iubăscu. Fii
 sănătos!

47. Mai bine la cei
 buni, decît la cei răi,
 să așadză de binefaci-
 ria. Țițero, *Sluj<be>*, 2.

CARTEA LUI MARCO AVRILIE CĂTRĂ MIERCURIE,
 ARĂTÎND CE AR FI NOROCUL ACEȘTII LUMI ȘI
 10 ADĂTÎURILE ȘI CĂ DE LA DUMNEDZĂU ÎASTE
 NOROCUL ȘI ARATĂ ȘI LĂCOMIÎA. CAP 27

Trimisul meu mi-au dat știre precum ești
 de tot dat mîhnirii, noaptea că strigi pre
 dumnedzăii, că te jăluiești pre vecini, că-i
 15 deștepți și, decît toate, cu pîră asupra norocu-
 lui rău căci te cînstești pre tine așea. Mă
 doare pre mine întristarea ta. Că mîhnicîunea
 singurii priiatenă, tovărășiei nepriiatenă, iubi-
 toare de întunérec, de voroavă fugătoare și
 20 deznedejdurii moștinitoare îaste. Doare-mă de
 strigarea ta cîa de noapte, că îaste semnu de
 nebunie, semnu de răbdare puțină, înșămnare
 lipsa înțălepçii, de nebunie aîave ispita.
 Că în care ceas lumia toată să acopere cu
 25 întunérecul, singură numai inima ta să deșchide
 despre vaete.

1. Nu trebuie a cirti
 întru cele protivnice,
 ce cu răbdare și tare,
 orice s-ari întîmpla, a
 suferi. Chiprian, *Vo-
 roav<a>* 4.

2. Nu sintu datori celi
 ușoare, fără de folos,
 cu minie a le stînge.
 Senec<a>, *Epist<ola>* 9.

Doare-mă căci te pricești cu dumnedzăii,
 dzicîndu-le a fi cumpliți, carii orice pentru
 mîndria de ț-au luat ție, pentru plecăciunîa
 30 ț-ar întoarce; că de cîte ori cu greșală mîniem
 pre dumnedzăii, de atîtea ori cu răbdare îi
 împăcăm. Au nu știi, priiatene Mercurie, că

3. A să supune voi
 cei riali, decît singură
 scădéria, mai tristu îas-
 te. Valkerie> cel Mare,
 Carte 5.

1 Palestinii B,C,D,K/care B,K/de îț vei unge K, de vei unge B// 2 nici K/semnu K/rămînia C// 3
 Între altele K/după rămînia ad. de să vor afla migdale verdzi și nuci coaptia și alune, să roagă
 Favstina cu al doile olăcariu să-i trimiți. Eu ție haină și femeii tale îmbrăcăminte trimit
 B// 3 Dumnedzăul cel nemuritoriu B, dumnezeii cei nemuritori K// 4 ca ce îț poftesc K/ce-ți
 poftescu B, ce pohtescu D// și ce îmi poștești K/pohtești D/amîndurora K// 5 să nia dia
 B, să ni dea C/Săvai]Macar K/cu]că cu B,C,D,K/mîna B// 6 iar K/den C,D// 8 ante tilu
 Cap 27 K/Mercurie C,D,K// 8—11 Cap al optulea. Cartia lui Marco Avrelie. De norocul<e>
 aceștii lumi ce ar fi și adătiurile la care să pune cartia lui Marco Avrelie cătră Mercurie pre
 care tare înîndu-l de rău căci ar fi trist, arătîndu ce ar fi norocul și condițiile uniale a
 omeni bătrini moși, la firșit arătîndu-le și că de la Dumnedzău îaste dat norocul și luat și
 arată și lăcomiia B// 10 adetiurile K/Dumnezeu K/îaste K// 11 și arată]arătînd D// 12 mi-
 au dat C]mi-au făcut B/șt<i>re B// 13 de tot ești dat K/noapte B// 13—14 lipsește că ¹⁻²K/dum-
 nezeii B, dumnezei K/te jeluști C,K, tia jeluști B/covecat că-i C// 15 că-i deștepti B, că te
 deștepti K// 16 căce te cînștaște B/așia B, C, așa K// 17 întrestare K, tristeciunîa B/mîhni-
 cîunia B// 18 singuriei B, singuriei D, singurimii K/priiatină C,D,K/tovărășii B, tovărășimii
 K/nepriiatină B,C,K, neprietină D// 19 voroave B// 20 deznedejdurii B/moștenitoare
 B,C,D/îaste C,K/Mă doare B,K// 21 strigare B,K/cea B,K/noaptia B/îaste C,K//
 21—22 sămnu ¹⁻²B,D, sămnu ²K/răbdaria B// 23 de lipsa B/aîavia B, covecat aîavea
 C, aîave K//24 toată lumea K/lumea C// 25 întunericul D, întunîareciale B/nuramî singură
 K/inema C,D// 26 lipsește de B,K/vaete]suspînuri K// 27 Mă doare K/dumnezeii B,K// 29
 mîndrie C,K/lipsește de K/lipsește pentru B/plecăciunea C,K// 30 mîniam C,D]vătămăm B// 31
 dumnedzeii B, dumnezei K/atîta B, atîte C,D,K/lipsește ori B// 32 priiatine C,K/Miercurie B//

mai mare răbdare au dumnezăii carii întru trecirea greșealilor noastre, decît oamenii carii întru răbdarea greșealilor sale? Că noi fără dreptate-i mîniem pre dînșii, iară de dînșii
5 prea cu dreptate ne certăm.

Doare-mă căci cu strigările și jalobele tale vătămăre faci vecinilor tăi; că de pururea, cum știi, vecinul, vecinului și mai multu bogatului, săracul zavistuiăște. Și așa, tre-
10 cînd durerea, bucurie și desfătare întru toate că arăți după tine, socotescu. Cît de ț-au sleit ție bogăția, zavistiia, să-ți deștepte răbdarea, căială./

f. 181 Îmi pare rău căci te jăluеști de noroc;
15 că norocul fiind așa de bine cunoscut a mulți, nu rabdă a să defăima de unul și norocul a-l îmblîndzi cu folos de-l apără a cugeta mai bini iaste. Că mulți foarte întru arătaria nevoilor (și durerilor) sale grijlivi întru
20 a cerca liac de tot leneși vei afla.

O, neînvățate Mercurie, carele fiind așa nesrăstuiitoriu și (uitit) de-ntreg acmu faci price cu norocul! Pre noroc, cu carile toți aședzămîntu fac, ca la războiu a-l chema
25 îndrăznești? Noi arcile le descordăm, iară tu săgeți slobodzi. Încă nu știi ce ar fi războiul și vei să ții izbîndă. Nime fără vicleşug nu s-au aprinsu și tu fără grije a îmbla vei? Ce să dzic mai încolo, de vrême ce te vădzu
30 timpinîndu-te cu norocul? Au nu știi că acesta iaste carile zidiurile cele înalte le răsîpêște și păreții cădzuți îi apără, pustiile cele neîmblate le îmblă și noroadele cele multe le pustiiaște, carele den nepriiateni priiateni și din
35 priiateni nepriiateni faci, carele pre cel biru-

4. Inima vătămată cu strigarea să rîhniăște. Cassiod<orius>, 2, 21.

5. Acela de tot iaste mișel, care nevoia sa nu poate ascunde. Chichil-Ghel <= Caecilius-Gellius>, 2, 23.

6. Prea răsturnătoare laudă iaste a să videa prea nenorocit. Sen<eca>, Carte <= Consolatio ad Marciam>, 8.

7. A nebunului iaste, pre sine iș face și e noroc rău. Cunom <= Columella>, 1, 2.

8. Nenorocirea dormind, nime să nu o deștepte. Ada<gius>.

9. Preaînțeleptu< > întru lucrurile fericite nu să înalță, nice întru cele impropivnice nu să mîhniăște. Apul<cius>, De filosofi.

10. Lucrurili omenești nice cu o orînduală le chivernisiasțe norocul. Seneca, <Hippolytus>, 3.

1 mai mare iaste răbdare care are Dumnezău întru treciare B/au dumnezeii caré iaste întru tăcere K// 2 trecerea C,D/greșalelor B,C,D, greșalilor K/oaminiî D// 2-5 decit care oamenii au întru răbdare greșalelor saale? că noi fără dreptatia il vătămăm pre dînsul, iară de dînsul K// cu dereptat ne certăm B// 3 răbdarea C, răbdare K/greșalelor C,D, greșalilor K// 4 îi mîniem K//iar K// 6 Mă doare K/căce B/și cu jalobile K// 7 de pururia B, de-a purure K// 9 așa B C, așa K/trecîndu B// 10 dureria B, durere K/desfătarea D// 11 lipsește că K/socotesc B/Cît]Încît K// 12 bogăție B/zavistie B,C,D,K/să-ți deștiapte B, să-ți deștepte K// 13 răbdare B/lipsește căială K// 14 Îm pare B/té jeluеști B, te jeluеști C,K// 15 așa B, așa K/conoscut D// 16 a mulți]de mulți B, multora K/și]deși K/și de norocul B// 17 de-l apără]decit a-l piri B, de a-l piri K// 18 mai bine B,C,K/iaste C,K// 19 arătare B, arătarea C,K/nevoeilor C/fără paranteze K/și durerilor B, lipsește D/grijlivi K// 20 leac B/lianeși B, leneș C/vii afla D// 21 neînvățatule C,D,K/findu B]nefinnd K/asia B,C, așa K// 22 nestrăjuiitoriu B/fără paranteze D,K/de întreg B, di-ntreg K/acum K// 23 care B, B, K, carele C// 24 aședzămînt D/ca]iară B]chiema D//25 iar K// 26 săgeți]sigele D// 27 vei]vrei K/iai K/ei B/nime]nimine K// m. 2, 6, 7 și 8 lipsesc B// m. 4 și 8 lipsesc D/vecleşug K, hicleșug K// 28 grijă D, grija B/jumbla K/vei]voești K// 29 Ce²]că B,K/vădz C// 30 întimpinîndu-te K/Au tu nu știi B,K// 31 iaste C,K/care B,K, carele C,D/zidîrurile C, zidurile K/célia B, cele K/nalte B/răsîpiaște B, risîpêște K// 32 păriații B/cei căzuți K/ii apără care cēja pustii neîmblate B/ciale C/neumblate K// 33 le umblă K/célia B, ciale C// 34 care B/din K, di B]nepriiatini C, neprietini D,K// 34-35 priiaten¹B, prieteni¹D, prieteni¹K, priiatini¹⁻²C/den C,D/prieiun²K/nepriiaten B, nepriiatini C, neprieteni D, neprietin K/face B,C,K// 35-1 care¹⁻²B/lipsește

itoriu îl biruiaște, carele den vădzători încredințați, de-ncredințați preputori îi face? Pre urmă așa să știi că norocul acela iaste, carele stăpîniile sus și gios le poartă, oștile răsipește, 5 împărații liapădă-i, pre tirani înalță-i, celor morți le dă viață, pre cei vii îi îngroapă.

Nu ții minte sâmvolul carele al doile împăratul sparthilor l-au fostu pus deasupra porții cu acește cuvinte: aceasta casă iaste unde 10 omul face ce poati, norocul ce va? Cuvinte adevărat alese și dentru aliasă minte eșite. Și de am vreo credință, trebuie de toți cei înțelepți cu nevointă să să însămnédze, care-i nu deasupra porților, ce întru inimile sale să 15 le scrie. Mai bine acela, decît tu, au fostu cunoscut norocul, carele pre sine supus, nu stăpîn ales, să face; și de cîte ori ceva, ca și tine pierdîa, nu al său că i s-ar lua, ce c-au zălojît socotița. Nemică nu-i ce ar arăta oam- 20 nenilor viața amară, decît ce scornescu cu inima bunurile cele netrainice, carele pînă la vrémea însămnată le zălojește la dînșii norocul, că li-ar fi a le ținea și a le moșteni peste toată viața. Ori den slobodzirea dumnedzăilor, ori 25 din clipala ursitelor noă vătămătoare că s-ari tîmpla de cu cît neștini iaste mai cinstit și mai avut într-această viață, cu atîta pre acela mai grele lovituri a norocului că rabdă îl vădzu, cît să îndrăznim a grăi adevărul; 30 că singur acela numai de asuprélele norocului iaste fără grijă, carele întru cetatea mormîntului lăcuiaște.

Spusu-mi-au omul tău, că la viitoarea vară, la Rîm a veni ai avut gînd; iară acmu, de iarnă, 35 la Alexandria că vei să mergi. O, nenorocitul, Mercurie, spune-mi mie, te rog, cînd ți-ai pierdut toată simțirea, că cînd îți părăsași

11. Cine iaste preînțelept și răbdătoriu și tare, de sine, nu de noroc, să jăluiaște. <Guicciardinus>, 38.

12. Orice s-au dat de noroc, ca de sirgu că să va duci de la noi, să moștinim. Seneca, <Consolatio ad Marciam>, 10.

13. Că ci nedejduiaște cestor de acmu, neștiind cele viitoare? Plinicius, 9, 13.

14. Avuțiile fără măsură, ca cele strimbe cirme, mai lesne să afundă decît cîrmuescu. <Apuleius>, *Apolonia*, 1.

1. Nice cu une daruri nu să implu norocurile, a cărora rînire nu o hotărăște socotiala. *Panigiriculu* lui Constanțin, 14.

Îl B/din B,D,K/vădzători|vîndzătoriu B,D// 2 încredințadză, din încredințați B, încredințat, di-ncredințat D, încredințînd, din credințari K/di-ncredințați C/îi face|face D// 3 așa B,C, așa K/nărocul D/iaste C,K/care B// 4 stăpîniile B,C,K/răsipește B// 5 leapădă B, leapădă-i C, îi liapădă D/tirani B/îi înalță B,D// 6 vîiață D, vîiață K// 7 corectat ții C/sîmvolul K/care B/al doilea D// 8 spartilor B/diasupra D// 9 aciaste B, aceste K/cuvenția B/aceasta iaste casă D/această B,K/iaste B// 10 poate B,C,K/Cuvîiante B// 11 adevărate B/aliasia B, alésă D/dintru B,K/aleasă B,K/eșite|eșînd B// 12 vréo B// 13 cei înțelepți B, lipsește K/ să să însămnîadze B, să să însămnédză C, să se însemnéze K/să să însămnédză cu nevointă D// 13—14 carii nu deasupra B/diasupra D/inemili D// 16 conoscut D/carile B/sîne K/suppus B// 17 să făcia B// 17—18 ca și tu piardîa B/pierdea C, pierde D, piarde K/i s-au luat B// 18—19 că au zălogit B,K/Nimică D, Nimic K/ari arăta B// 20 oaminilor D/viață mai amară B, vîiață mai amară K// 21 inema C/bunele céla B/netrainice|netrébnice K/care B/pîn-la vreme K// 22 vréme B/însămnată zălojește B/zălojește K// 23 le-ar fi B,K, le-r fi C/țînia B/a moșteni B, a le moșteni C,D,K// 24 vîiață K/din D/din slobodzenie lui Dumnedzău B, din slobodzirea dumnezeilor K/lipsește ori 2 K// 25 noao B,K//26 s-ar tîmpla K/de]deci K/neștine C,K/cineva B,D/iaste C, este K// 27 intru această K/vîiață D, vîiață K// 28 grîiale B// 29 să-ndrăznim D// 30 singur B,D,K/dé asupriale|e B// 31 iaste C,K/grija B, grije K/care B/intru]în K/cetatia B// m. 14 lipsește B// 33 Spusu-mi-au C, Mi-au spus K/viitoare B// 34 ai avut gînd a vini la Rîm D/gîndu B/iar acum K// 35 Alexandria B/miargi B// 35—36 O, nenorocitul de tine, Mercurie B/Mercurie C,D,K/cîndu B// 37 simțirea B, simțirea C, simțire K/lipsește că K/repetă cînd D/îți]i D/căci cîndu părăsești B/îț părăsești K//

f. 181° viața ta, de întreg/lăcomiia te începe?
 Doaa orașe ai aflat pentru neguțitoriia
 a face preavestite, adecă Rîmul, omo-
 rîtoriul de cei aleși întru bunătate și Alexan-
 5 driia, capul răutăților, pre care numai de le
 ai în dragoste ascultă, te rog, care negoț s-a
 vinde acolo? În Rîm îți vei îngreuiă trupul
 de răutăți, în Alexandriia îți vei împlia inima
 de grije. De vei cumpăra ceva care să află
 10 acolo, sau de vei vinde de acélie care le vei
 duce acolo, adevărat, mai multă foame vei
 lua de acélea ce vei lăsa, decît inima de acolo
 ce vei aduce îndestulată.

Nu îți minte că acmu și iarna iaste și trebue
 15 a tréce marea, în caré, de nu mă vor amăgi
 corăbiarii, ori fieștecare mai fără de grijă
 răutatea acei prea mari furtună știoa că
 iaste? De vei dzice că corăbiile tale vor mérgé
 deșearte, cu acéia vor mérgé mai fără de
 20 grijă, răspundzi că să va tîmpla de mai multu
 îngreuiate de lăcomie să vor lăsa de tine,
 decît încărcate de urșinic că să vor întoarce.
 Cît de norocită schimbare ar fi de s-ari schimba
 cu urșinicul Alexandriei, lăcomiia Italiei; care
 25 de s-ar face cu urșinicul de <a>biia o corabie
 s-ari orîndui, iară cu lăcomiia noastră cîte
 corăbii întregi că s-ari putia încărcă, aș giura!
 Mare iaste rahna pre caria nice rușinea oamenilor
 nu o opréște, nice frica morții nu o apucă; care
 30 pentru tine dzic, carele îndrăznind pre această
 vréme a mérgé cu vasă, sau că ești îndestulat
 întru lăcomie, sau că n-ai înțalepciune.

Pentru tine să-mi fac mie îndestul și să te
 apăr pre tine întrebătorilor, de tine ce aș
 35 răspunde nu știu, fără cît că dumnedzailor
 neștiut și mării știut. Și așa, neodihnită
 inima ta, cu neodihnă te aude, inimă vîrtoasă,

16. Toate céle bune,
 primejdiilor și mutărilor
 sintu pusă. *Ara<u><a-
 nae historia Hispani-
 ae>*, 300.

17. Face ispita păzi-
 tori. *Man<tuanus>*.

18. Céle adevărate a le
 lăsa, pentru céle cu in-
 doială, nu-i fără giă.
*Marha <= Bernhar-
 dus>*, 4.

19. De norocul spin-
 dzurat de fune nu am
 grije. *Domin<icus>*, 307.

20. Lăcomiia toate ré-
 lele le poate face. *Am-
 vos<ius>*, 1, *Timo-
 th<ei>*, 5.

1 viața D, viața K/incepe B// 2 orașe B// 2—3 ai aflat preavestite pentru ca să faci negustorie, adecă K/neguțitorie C/priavestite B// 4 di cei D/bunătatea B// 5 Alexandria B,K, Alexandria D// 6 dragostia B/negoț să vinde D,K// 7 îți vei B,C// 8 Alexandria B,K/ umplia B, implea C, umplea K// 9 grijé B, griji K/după grijé *adaos de două ori* și B// 10 vindé C/acélea C, acéle K/care vei K// 12 acélie B, acéle C,D,K// 14 mintia B/acum K/iaste C,K// 15 mare D/in]pe B/care B,K// 16 fără grijă B, fără grijă D, fără grije K// 17 răutatea B,C// 17—18 aceii pria mare fortuni giocă iaste B, aceii furtuni prea mari știu că iaste K// 17—20 *lipsește* răutatea acci prea mari furtună... mai fără de grijă D// 17 mare C// 18 iaste C// 18—19 miarge ¹⁻² B, merge ¹⁻² C,K/deșarte B, deșerte C, deșarte K/acée B, acéia K/fără grijă B, fără grije K// 20 răspundz B, răspunzu K/intimpla K/de]că K// 21 îngreuiaste B/ *repetă* să vor D// 23 Cită B,C,D/s-ar schimba K// 25 de abiia B,di abiia D,K/corabiia B// 26 că s-ari orîndui B, s-ar orîndui K/iar K/lipsește cu D/lăcomie B// 27 corabii B/s-ari putea C, s-ar putea K/aș giura B// 28 iaste C,K/rivna pe care nici rușine K/care B,D, carea C/rușinia B/oaminilor D// 29 opriaste B/nici K// 30 pe B,K/aceasta B// 31 vrémia B, vrîame C/miarge B, miargi C/vase B/sau ești K// 32 nu ai înțalepciune K, n-ai înțelepciune B// 33 *lipsește* tine B,K// 35 că lui Dumnedzau B/dumnezeilor K// 36 așa B,C, așa K// m. 17 *lipsește* B// m. 18 *lipsește* D/neodihnită K// 37 inema ¹ C/cu neodihnite unde te aude B//

cu vîrtoasă stînci și așea vîntu, vîntului, te știi că ești.

Spune-mi, mie, ce să cerci <șă> mergi pre această vrême, casa ta odihnită lăsînd și la 5 Alexandria mergînd? Au în sînul Arpinului te duci, unde corăbîiarii au aruncat plumbul tău? Iarăș și iarăș, Mercurie, ce vei să lucredzi, caută ca, cugetînd, să nu să rumpă peștilor plumbul cel vîrtos; carnea cea moale 10 să nu o laș lor de mîncat; că pre mulți în Rîm am vădzut, carii, pentru să cêrce orice au pierdut, toate célelalte rămasă au pierdut.

Măcar, Mercurie, acestu cuvîntu să-l pui întru simțirile céle den lontru, den care să 15 înțălegi ce aț cerca lacomii întru această viață: ție grije, vecinilor zavistie, strămurare streinilor, furilor deșteptare, trupului tău primedie, scădere numelui, pierdzare vieții, ostentială priătenilor și moștinatorilor blăstăm și 20 sfădzi cumplite cerci fiilor.

f. 182 Pentru înherbintiala frigurilor nemică mai încolo nu pocîu adaoge. Și așea, pentru ruga dumnedzăilor, mă duc la Samonit; /că de vom avea pre dumnedzăi vătămați, puțin folosescu 25 boalelor noastre doftorii.

Închină-ți-să Favstina și scăderea ta de mare durere-i iaste. Și brățare scumpă fétii tale trimite. Eu iară îți trimițu, pecetluit cu poroncă, ca să-ț dea ție pentru plata plumbului 30 corăbii tale, cu care feréști-te să nu mergi la Rod. Dumnedzăii te pázască!

21. Ce vine degrabă, fără nădejde, mai cuvios să priimăște. *Sariz<beriensis Policraticus>*, 40.

22. Trebuie priătenilor a da daruri, nu a arunca. *Sax<o Grammaticus>*, Carte 5.

23. În darul dătătorului, mai multu decît a luătorului, să socotéște măriria. *Amvros<ius>*, *Rum <= Romani>*, 4.

1 cu stînci vîrtoasă *K*, *lipsește B*/așia *B*, așa *K*// 2 te știi]știut *B*// 3 ce mergi să cerci *K*/mîargi *B*, merge *D*/pe aceasta *B*// 4 vrêmia *B*, vrîame *C*/lăsînd *B, C, D, K*// 5 Alexandria *D*/sînul *B*// 6 plumbul *B, D, K*/vei]vii *D*, vrei *K*// 8 lucrîadzi *B*, lucrez *K*/repetă caută *D*/să nu rumpi *B*// 9 péștilor *B*, peștii lor *K*/carnîa *B*// 10 lași *B, C*// 10—11 am văzut în Rîm *K*/lipsește pentru *K*/ciarce *B*, cerce *C, K*/orice]oarecîa *B*/au]ce-au *B*// 12 lipsește au pierdut *K*/cialialalte *B*/rămasîa *B*/au perdut *D*// 13 Macari *B*, Macar *K*/Mercurie *B*// 14 simțirili *D*, simțirile *K*// 13—14 să-l pui întru cunoștința pe din lontru *B*/din lăuntru *K*/din *B, K*// 15 înțăliagi *B*, înțălege *D, K*/într-această *B*// 16 viață *D*, viață *K*/grijea *C, D, K*/zavistiia *B, D*/strămurări *B*, strămurarea *D*// 18 scăderîa *B*/perdzare *D*// 19 osteneala priătenilor, vrême nepriătenilor și moștenitorilor *B*/osteneală priătinilor *K*/priătinilor *C*/moștenitorilor *C, D*// 21 înherbinteala *B*, fierbintiala *K*/nemică *D, K*// 22 nu poci *B*, nu pot *K*/așia *C*, așe *B*, așa *K*// 23 dumnezeilor *B, K*/Samnit *B*// 24 avîa *B*/dumnădzăi *C*, dumnădzăii *D*, dumnezei *K*/folosăscu *B, D*, folosăsc *C*// 26 Închină-să ție *D*/scădere *B, K*// 26—27 de mare duréria îi iaste *B*/durere iaste *D*, durere îi iaste *K*/iaste *C*/fêtei *B*// 28 trîimite *D*/iarăș *B*, iar *K*/îți trimit *B, C*, îți trîimit *D*, îți trimit *K*// 29 poroncă *B, K*// 30 corăbiei *B, K*/feriăște-té *B*, feréște-te *C, D*/să nu mîargi *B*// 31 Dumnezei tia pázască *B*, Dumnezeii să te pázască *K*// *m. 21 lipsește B, D*//

CARTEA LUI MARCO AVRILIE CĂTRĂ LIVANIA
ROMANA, LA MOARTEA BĂRBATU-SĂU, SPRF
MÎNGÎIAREA VĂDUVELOR ALĂSĂ, FOARTE DE
TRIABĂ. CAP 28

5 Marco Chelemiantianul, împăratul roma-
nilor, sfétnicul cel întii, tribunul norodului,
patriarhul cel mai mare, <general> împotriva
dachilor fiind ales, doamnei foarte blagorodnice,
Lavenii romanii, femeii oarecînd a lui Clavdin
10 a celui preabun, sănătate și mîngîiare de la
dumnedzăii mîngîitorii.

De cîte ori cugeți a cîte vrédnică ești și
cît aș fi datoriu bărbatului tău, nu mă îndoescu ;
cum n-ai avea în prepus și în supărare nebă-
15 gare de samă a mîia, de vréme că la prea
gréle certările tale (și prea amară gemuturi)
tîrdzie vin ale méle ție mîngîieri. Iară cînd
cuget inima ta de acmu, care nu o poți părăsi
și că aș socoti cum ai ținea în minte voia
20 mea cia cu poftă a-ț sluji ție de trecut, soco-
tescu că va fi înțălepciunîia ta, caré nu va lăsa
a fi prepus de mine. Săvai că spre mîngîiare
ciale de pre urmă arăt, iar să mă credzi că
întu céle dintii am avut durére de durerile
25 tale. Și măcar că necunoștința bunătăților
neimblindzite (ca să dzic așa), urma tuturor
răutăților strămurare iaste, iară cîte odată să
tîmplă de știința cea prea multă și turbură
pre cei învățați și vatămă pre cei neînvățați,
30 precum mărturisésește singură ispita: carii îș
numără șie preaînțălepciune mare, întu griji
prea gréle de multe ori cad.

De parte litinilor mai de folos neștiința
răutăților, decît a grecilor cu neștiința bună-
35 tăților au fostu. Aproape iaste pricina; că
céle ce nu le știm, acélea pentru să le agonisim

1. În deșärtu de tot
sintu mîngîierile céle
tîrdzie. Tat <= Sta-
tius>, 2, Sem <= *Sil-
varum libri*>, praefa-
<tio>, 2.

2. Încredințarea prie-
teșugului nu din scri-
soare spîndzură. Se<m-
machus>, 4 28.

3. Lesne iaste a nu
rihni ce nu știi, a uri
ce n-ai urit nice dănă-
oară. Tertul<lianus>,
Cătră fimei.

4. Să înofaște duréria
cu aducirea aminte.
Ovid<ius>, 3, din *Tris-
t<ia>*, 6.

1—36 *lipsesc D*|| 1 *ante titlu* Cap 28 C, K/Livinia C|| 2 romanca K|| 1—2 Cap 9. De moartia
bună că iaste mai de folos omului decît viața, unde să pune cartia lui Marco Avrelie cătră
Lavinia romana, la moarte B/bărbatului ei B/spria B|| 3 mîngîiare B, C, K/văduvilor K/alésia
B|| 4 treabă B|| 5 Chelimontanul B, Chelemiantianul C, Chelimontianul K|| 6 sviatnicul B,
svétnicul C/tribunului B/preabunul K|| 7 patriarhul/preotul B/împotriva K|| 8 fiindu B/
doamnei ceii foarte K|| 9 Laviniei romanei B/Lavinii romancii, muerii ce era oarecînd K||
10 a celui]celui K/prebun B/sănătatea B, sănătate K|| 10—11 mîngîiere de la dumnezeii cei
mîngîitori K/de la Dumnedzău mîngîitorii B|| m. 1, 2, 3 și 4 *lipsesc D*|| 12 vrédnică C/ești
vrédnică K|| 14 cum n-ai avia B]că nu ai avea K|| 15 mea K|| 16 pria griale B, pria gréleii
C/fără *paranteze K*/pria amară B, pre amară C, prea amari K/gemuturi]suspunurile tale
K|| 17 tirziu K/vin mîngîierile mele la tine, iar K/miale B/mîngîiari B|| 18 ta]mîia B/acum
K/părăsi B|| 19 și aș socoti K/ținia B/mintia B|| 20 mîia B/cea B, C, K/a sluji K|| 21 înțelep-
ciunîia B, înțălepciunîia C, K/care B, K|| 22 Săvai]Macar K/spria B|| 23 cele K]cel B/pe urmă
mă arăt iară B]crez K|| 24 cei dintii B, céle dintii K/duréria B/durîarile B|| 25 macari
B, macar K|| 26 neimblindzit B]așa B, C, așa K/urma]urmași K, armaș B|| 27 iaste
C, K/iar K|| 28 pria multă B/multă turbură K/tulbură B|| 30 singură B, K|| 31 șie]loruș
K/preințelapciune B/întu]în K|| 32 pria grele B/du]pă ori *adaogă* că B|| 34 cu neștiința]cu-
noștința B, K|| 35 iaste C, K/]*lipsesc* . ovicina B|| 36 célia B/acialia B, acélia C, acéle K||

nice ne căznim, nice de le piïardem nu avem durere. Acéstea li-am dzis pentru aceasta, de vréme ce am cunoscut ce n-aş fi vrut să ştiu şi am audzit ce n-aş hi vrut să audzu. Adecă

5 şi dzilele şi răsipile bărbatului tău, lui Clavdin, cum acmu au hotar, iară ale tale, care ai fostu a lui muïare, acmu de întreg să încep.

De oarecînd acmu moartea lui Clavdin, preabunului priiatenului meu, bărbatului tău, cunoscusăm, măcar că tăciam, nu așea să mă iubască Mars, că n-aş fi vrut să-l plîngu pre dînsul ce, ca să nu adaog boala inimii tale. Prea cumplit mi să părîa a fi mie acîae care, atîta vréme netîmplarea, prea cu supărare era

15 vestită a bărbatului prea poftită moarte, ca cînd l-aş fi cu mîna mea ucis. Că şi fără omenie şi făr<ă> cali era de acela de la carele luasăm atîtea de binefaceri, a audzi véste atîta de tristă./

f.182^v 20 Lége era la cei vechi carthagheni că, sau moartea feciorului părintelui, sau a părintelui feciorului, sau muerii a bărbatului, sau bărbatului al muerii, sau ori a cui moarte era, de durere şi de plînsu să arăta cuiva, acîea

25 taină avea din temniță închidzindu-l, de cap îl pedepsîa. Că să părea carthaghenilor, care ar vesti cuiva au a fratelui, au rudeniî sale, sau priiatenului moarte, pre acela să cădea sau îndată a-l ucide, sau a muri, sau niceodată

30 la vidéria aceluia să nu iasă mai multu. De au fostu, dar, într-aceasta cu cale légea carthaghenilor, pentru să nu îau acea pediapsă, cu cale au fostu ca să nu aduc eu véste acei tîmplări triste. Că de cîte ori videm vreo

35 arătare a vreunui lucru cuvios din privala lui de pururea să înoiaște certaria.

5. Créştirîa durerii Iaste cînd ai durere a scrie. Amvros<ius>, la *Îngroparea lui Vale<n>-tin<ian>*.

6. Durerea proaspătă a inimii fuge de mîngîlare. Plin<ius>, 5, *Epis<tol>* 16.

7. Lucrurilor împotrîvă rar credință Iaste. Veget<ius>, 308.

8. Cu aducirea aminte să înoescu mîhnire amară. Ovid<ius>, *Mita<morfoze>*, 14.

1—36 *lipsec* D|| 1 nice ne căznim K|nici de le pierdem K|pierdem B|nu avém K|| 2 durîaria B|Acéstia C, Acéste K|li-am dzis C||2—3 aciastia pentru aceasta le-am dzis, de vréme că am cunoscut B|| 3 nu aş fi K|| 4 n-aş fi B,K|să aud K|a auzi B|| 5 dzilile B|zisele K|răsipele B, răsipeli C, răsipile K|| 6 acum K|iar K|| 7 muere K|acum K|de întreg că să încep B|| 8 oarecîndu B|acum K|moarte B,K, moartia C|| 9 prebunului B|priiatinului K|| 10 macari B, macar K|tăceam K|nu așia B,C, nu așa K|| 11 Marsu B|| 13 Priă cumplit mi să pare mie acée; B|părea K|aceia caré K|| 14 netîmplare B|prea]foarte B|supăraria B|| 15 priă poftit moartia B|pre poftită K|| 16 cîndu BB|m<i>na B|mîna B,C|l-aş fi ucis cu mîna mea K|| 17 fără cale B,C,K|de la acela K|care B|| 18 atîtia B|faceri de bine K|a audzi așia de tristă vestire B|| m. 5—8 *lipsec* D|| m.5 *lipsește* B|| 20 Liage B, Lege K|la carthaghenii cei vechi K|carthaghiniani B|| 21 moarte a ficiorului B|sau părintelui K|| 22 ficiorului B|| 23 a muerii B,K|ori]oare B|a cui ce moarte de era B|moarté K|| 24 durere K|a să arăta B|acée B, acîea K|| 25 avia B|de-n C, de în B|lipsește di-n temniță K|închidzindu-l C|| 26 să părîa B|carthaghinénilor B|| 27 ari vesti B|au fratelui C,K|a fratelui B|au rudeniî K, sau a rudei B|lipsește sale B|| 28 sau a priiatenului B, sau priiatinului C,K|moarté K|cădia B|| 29 niceodată K|| 30 vediare B, vidéria C, vedere K|| 31 dară B|întru aceasta K|liage B|carthaghinianilor B|| 32 nu iau B|acîa C|pedeapsă B,C|| 33 viastia B, viaste C|acei B,K|| 34 vedem B,K|| 35 arătare]intîmplare K|vrunei B|den C, de K|| 36 de pururia B, di-pururea K|inoiaște]jindoiaște K|certarea C,K||

De moartea lui Clavdin, bărbatului tău, nice un ceas cu odihnă n-am petrecut; când adecă cuget cu ce tocmeală așa de tristă și amară veste va fi vinit la tine. Iar acmu, după ce vădzu că ai cunoscut tot lucrul, de doaa dureri mă supăr: că și moartea lui și singurimea mă și mîhnicuina ta nemîngîiată și pagubă netămăduită, care s-au adaos cu moartia lui, împărăției romanilor, durere îmi iaste mie. Că ai pierdut oroșan de bl<a>gorod, întru cele fericite, au socotială, întru cele împotriva răbdătoriu, întru nevoi inimos, întru trébe istețu, întru sfaturi înțeleptu, spre priiateni încredințat, împotriva nepriiatenilor herbinte (și ascuțit), iubitoriu republicii și la viață întreg și, ce-i de frunte, de caremă mir foarte, carele nice dănăoară cu viața lui pre nime n-au vătămăt, nice dănăoară în viața lui cu limba pre nime n-au vătămăt, nice au întărtat. Atîtea și așa de mari bună-tăți într-un om rar am vădzut adunate. Că grăim adevărul, de s-ari cerca mai chiar viața a mulți, carii socotiala deosăbit de sine întru bunăitatea au îmbrăcat mai multe adevărat de hula, decît vrednicie de laudă s-ari afla.

Pierdzind, dară, tu bun bărbat și eu priiaten așa de încredințat, cu cale iaste tu să plîngi de pagubă așa de mare și eu cu gemut a dori de tovarăș așa de dulce; nu pentru a lui Clavdin, carele acmu în odihnă cuvioas<ă> cu dumnedzăii, cum pentru a noastră pricină, carii viețuim supuș la atîtea de multe rău-tăți. Că acmu morții ca la scală, fără grije odihnescu, iară noi îmbăm pre mare adîncă și turburi de furtuni.

O, inimă mișia, precum te vădzu între ilău și între ciocan, părăsit<ă> adecă de tovarășia adecă a celor buni și încungîurat<ă> de gloata celor

9. Acéfa iaste nelndoită blagorodie, care iaste cu obicéuri bune împodobită. Cassiod<ori>us>, 1,12.

10. Prea desăvîrșit bărbat să poate socoti, de carele fieștecar cel rău a grăi, iară cel bun a tăcia nu poate. Sidonius Apollinaris>, 7, 8.

11. Nu poate ca să nu ne fie noaă moartia amară, a căruia viață iaste dulce. Avgust<in>, 19, Oraș, 8.

12. Între ilău și între ciocan, cine-i cuminte, nu pune mîna. Adagiu>.

13. Céle mai bune să trec, céle mai réle vin. Seneca>, Epist<ola> 108.

1—38 lipsesc D|| 1 De|După B|moartia B|Clavdie C|| 2 nici K|| 3 așa K|| 4 viaste B|venit B,C,K|Iară C|acum K|| 5 ce|cia C|am cunoscut B|| 6 duriari B|moarte B|| 7 singurimia B, singurimia C, singurimea K|mea C,K|mîhnicuinea C, mîhneciunea K|| 8 care B,K|| 9 moartea C,K|împărății C|duriare B|| 10 iaste C,K|oroșan de neam bl<a>gorod B, oroșan blagorodnici K|| 11 céla¹ B|ferecite K|socoteală B|| 12 împotriva K|| 13 triabe B, trei K|isteț B|svatur B|înțelept B|| 14 prieteni B, priiatini C,K|împotriva K|nepriiatinilor C,K|| 15 herbinte B; fierbinte K|fără paranteze K|viiată K|| 16 pria întreg B, prea întreg C, pre întreg K|ce-ice iaste K|de frunte|mai mult B|| 17 mă mier K|| 17—18 nice dănăoară ¹⁻²nciudată K|viiata K|nime|nime K|| 18—20 nice dănăoară pre nimia cu limba nu l-au vătămăt. Atita și așa de mari bună-tăți B|| 19 viiata K|| 19—20 pre nime cu limba n-au întărtat K|întărtat C|Atitia C|așa K|| 21 întru un om K|că să grăim K|| 21—22 că să grăim adevărul, de s-ari cerca adevărul mai chiar B|că de s-ar cerca K||lipseste mai chiar K|viiata K|| 23 socoteală deosebită B|sine C,K|| 24 bunătatia B|| m. 9—13 lipsesc D|| 25 vriadnice B, vrednice C,K|s-ar afla K|| 26 Pierdzind B|dar K, adaos marginal dară B||lipseste tu B|bărbat bun K|priiatin C,K|| 27 așa B,C, așa K|iaste C,K|| 28 așa de mare pagubă B|așa C, așa K|gemut|supsin K|| 29 de așa dulce tovarăș B|așa K|| 30 care B|acum K|cu dumnezeii cuvioasă B|| 31 dumnezeii K|| 32 supuși K|supuși atitor rău-tăți de multe B|| 33 acum K|| 33—34 fără de grija odihnesc B|odihnescu|viețuesc odihnindu-să K|iar K|umbăm K|| 35 tulbure B,K|fortună B|| 36 mișală B|ticăloasă K|văz K|ciacan K|părăsita B|| 37—38 lipseste adecă a B,K|| 38 buni B|încungîurată|împregiurată B|gloata|mulțimea K|celor|acelor B||

răi! Când cuget, în cugetul meu, oare
 mainte aş plînge pre cei răi, carii vieţuescu,
 au pre cei buni, ce sintu morţi? De vrème ce
 ne căznêste pre noi răul ce l-am aflat, decît
 5 binile ce l-am pierdut, prea cu amar ăste a
 videa pre bărbaţii cei buni şi întru bunătăţi
 f. 183 împodobiţi. Iară eu mai/cu amar aş dzice:
 a videa a vieţui pre cei răi şi daţi după răutăţi.
 Iară căci dumnedzăii pre cei buni, de carii
 10 să cinstescu, îi omor, iară [(de carii să ocă-
 răscu)] viaţa celor răi, de carii să ocărăscu,
 ăste îndelungată, ăste lucru, cum dzice Plato,
 așea de ascunsî, cît de l-am plînge în toate
 dzilele, taina lor nice dănoar<ă> nu o vom
 15 agiunge.

Spune-mi mie, te rog, Lavinio, oare înţalegi
 acmu pre dumnedzăi a fi așea de cu tovarășie
 bună cătră carii dacă murim mērgem și așea
 de cu minte rea oamenii cu carii trăim în viață,
 20 că precum cei răi să nascu ca să moară, așea
 cei buni ca să viețuiască? Că bărbatul bun
 măcar că ari muri, viețuiește, iară cel rău,
 deși viețuiește moare.

Așea să mă ăbască Zevsu, precum cu
 25 scornituri ce ăste să dzic, dzic: adecă că
 socotind odihna care petrec ce<i> morți cu
 dumnedzăii și prăvind nevoile și supărările
 de care, aicea viețuind, ne învălătucim și
 iară dzic și mărturisescu, că mai multu ăste
 30 lor viața noastră de căit, decît noă a ne
 păria rău de moartea lor. Măcar de nu s-ari
 despărți moartia oamenilor de la moartea
 dobitoacelor, adecă măcar de n-ar fi dracii
 carii ar munci pre cei răi, nice un dumnedzău
 35 carele ari plăti pentru binile celor buni, pentru
 aceasta numai mai cu bună inimă ari trebui să
 suferim moartea priiatenilor, căci îi videm
 de atîtea ostenéle acmu slobodzi.

14. Nemică decît moar-
 te nu-i mai știut, ne-
 mică decît ceasul <mor-
 ții> nu-i mai neștiut.
 Sariz<beriensis Poli-
 craticus>, 2, 27.

15. Nice dănoar<ă>
 fără certare nu-i rău-
 tățile, nici fără plată
 bunătățile; celor buni,
 céle fericite, celor răi,
 céle nefericite să tim-
 plă. Voet<ius>, 4, 1.

16. Hotar ostenélelor
 moartia ăste. *Ara<u-
 canae Historia Hispani-
 acae>*, 248.

17. Cine ăasă în viață,
 la moarte să ănsăm-
 niadză. Sen<eca>, *Po-
 lib <= Consolatio ad
 Polybium>*, 30.

18. Nu trebuie a să feri,
 nici poate eși, ce să
 timplă de la Dum-
 nedzău. Tertul<ianus>,
*De fuga in persecutio-
 ne>*.

1—38 *lipsesc* D|| 1 în]cuB/cugetul]gîndul B|| 2 mainte]mai întii K|| 3 ce]carii B/sînt K/de
 vrème că B|| 4 căznêste]muncește K|| 5 binele B,C,K/pre cu amar B/ăste C,K|| 6 a vedea B,
 a vedea morți K/bunătătia B|| 7 Iar K|| 8 vedea B/a vedea viețuind K|| 9 Iar K/Dumnedzău
 B/buni B|| 9—10 dumnezeii omoară pre cei buni de la carii să cinstesc, iar K/iar C/lipsește
 de carii să ocărăscu K|| 11 viața K|| 10—12 să cinstăste, omoară și viața celor răi de carii să
 vatămă îndelungadză, ăste lucru B|| 11 de la carii K|| 12 ăste ¹⁻²K, ăste ²C/Platon K|| 13 așea
 B,C, așea K/ascuns B,K/cît]incît K|| 14 dzilile B,K/lor]lui B/nice dănoară B]niciodată
 K|| 15 agiunge B|| 16 Lavino K|| 17 acmu K/Dumnedzău B, dumnezei K/așia B,C, așea
 K|| 18 carii]carele B/lipsește dacă B/murind B/mărgem B, mergem C,K/așia B,C, așea K||
 19 mintia B/ria B, rea C|| 19—20 cu carii împreunare avem pînă viețuim, că precum B/viață
 K/așia C|| 20—21 așea cei buni mor B, așea cei buni moru K/viețuiească C|| 22 macarî B, macar
 K/ar muri K/viațuește B, vețuăste C, viețuiește K/iar K|| 23 viețuește K|| 24 Așia C, Așea
 K|| 24—25 Așia să mă ăbască marele Dumnedzău, așia să mă păzască marel<e> Zevs,
 precum cu scornitură B|| 25 ăste C,K/lipsește dzic ²K|| m. 14—18 *lipsesc* D|| 26 carii
 B/cei morți B|| 27 Dumnedzău B, dumnezeii K/privind K|| 28 aice B,C,K/ne învălătucim]
 ne învăluim K|| 29 și iar K]de iznoavă B/mărturisăscu B/ăste C,K|| 30 viața K|| 31 părea
 C,K/moarte B/Macar B,K/nu s-ar despărți K|| 32 moartea ¹C,K/moarte ²B,C|| 33 dobitoa-
 cialor B/macarî B, macar K/nu ar fi K|| 33—34 n-ar fi nice une drăcii care ari munci B/nici
 K/Dumnezeu K|| 35 care B/ar plăti K/binele B,C,K|| 36 *lipsește* numai K/inemă C/ar
 trebui K|| 37 moartia B/priiatinilor C,K/vedem B,K|| 38 atitia B/osteniale B/acum K||

Ce bucurie are corăbiiariul eșind la scală fără grijă, ce odihnă drumățul (și îmblătorii), făcînd cale, are, acéia au și cei morți eșind din viața această nevoiașă.

- 5 De s-ari naște oamenii pentru să trăiască în véci, cu cale ni-ar fi noaă a lăcrăma vădzind moartia lor. Iară că iaste adevărat lucru căci pentru să moară nascu și după moarte să-ș petriacă viața sa, nu pre cei ce mor curund, ce
10 pre cei ce viețuescu îndelungat, aș dzice că trebuescu plînsi.

Adevărat știu că de ari socoti bărbatul tău, Clavdin, aducîndu-ș aminte acéle ce au pătimit în viața aceasta și odihna caré petrécie
15 în céialaltă, împărat romanilor de la dumnedzâi de l-ar alége, nice o dzi că nu ari eși din mormîntu; că înturnîndu-să în viață de iznoav<ă>, i-ar fi a muri, iară cu dumnedzâii petrecînd, viață nemuritoare aștiaptă.

20 Și iarăș și iarăș te rog, Lavanio, (dîntre mueri cia mai rămasă), ca cu atîtea suspinuri să nu rumpi ceriurile, să nu stropești pămîntul cu așea lacrămi amară, știind pre bărbatul tău Clavdin la acela loc, unde nu mîhnire lui, ce
25 bucurie, nu durére, ce odihnă iaste, unde de moarte nu să tème, ce are viață vécinică; care fiind așea, precum adevărat iaste, cu cale iaste muiarea văduvă să-ș mîngîie mîhniciunea, de vrème ce bărbatul ei nice o durére nu are.

- 30 Adés a mă socoti întru mine singur deprindzu, ce ar trebui văduvilor să cugete întru supărări și mîhniciuni, să goniască de la sine tristăciunea și voia rea; și cu/socotiala aflu cum nu
f. 183° trebue a cugeta nice de cuvioas<a> soție a
35 vremei trecute, nice de grijea cea prea tristă a vremii de acmu, nice de un lucru care li-au fostu lor de desfătare în lume, ce a-ș aduci aminte de petrécirea cea viitoare caré o

19. Iaste oarecare și a durerii măsură. Sen<eca>, *Mars* <= *Consolatio ad Marciam*>, 3.

20. Trebue a să plînge nevoia acéștii vieți și a să pofți fericila ceialalte. Avgust<in>, 22, *Oraș*, 22 și <30>.

21. Lacrămile sintu sémnele de bunățate, iară nu mîngîiare durerii. Amvros<ius>.

22. L-au priimit pre dînsul cea mare și vécinică pace. Sen<eca>, *Marco* <= *Consolatio ad Marciam*>, 19.

23. Cită de mare va fi acolo fericila, unde nu va fi nice un rău, nice nu va fi ascunsă? Avgust<in>, 22, *Oraș*, 30.

1—38 *lipșesc D*|| 2 grije *B, K*/drumețul *B, K*/lipșeste și îmblătorii *K*||și călătorii *B*||3 făcîndu *B*/acea *K*|| 4 viața *K*/aceasta *B, C*/nevoiașe *B, K*|| 5 s-ar naște *K*/trăiască/viețuiască *B*|| 6 viaci *B*/ni-ar fi *C*, ar fi *B*/a lăcrăma noaă vădzîndu *B*/vădzînd *C, K*|| 7 moartea *K*/Iar *K*/iaste *C, K*/căci|că *B*|| 9 petriacă|păzască *B*/viața sa|viața lor *K*/cei|acée *B*/curundu *B*|| 10 cei|acée *B*|| 12 ar socoti *K*|| 13 aducîndu-și *B, C*/acélie *B*|| 14 ce|care *B*/viața *K*/care *B, K*/petriacă *C*|| 15 céialaltă *K*|| 15—16 de Dumnedzău de s-ar aliage *B*/dumnezei *K*|| 16 de|cînd *K*/nici *K*/lipșeste că *K*/n-ari eși *B*, nu ar eși *C, K*/den *C*||17 întornîndu-să *B*/viață *K*/de iznoavă *B*|| 18 iar *K*/Dumnedzău *B*, dumnezeii *K*|| 19 viața *B*, viață *K*/aștaptă *B, K*|| 20 lipșeste Și *K*/iarăși² *B*/Lavino *K*/fără paranteze *K*/dentre *C*|| 21 cea *K*/cia mai rămasă|cea mai aleasă *B*/atitia *B, C*|| 22 cîriurile *B*/nu stropiăști *B*|| 23 așia *B, C*/cu lacrămi așea de amară *K*/amară|iară *B*|| 24 acel loc *B*/unde nu mîhnire iaste lui *K*|| 25 duriaré *B*/iaste *C*, lipșeste *B, K*|| 26 viață vecinică *K*|| 25—26 unde nu plînge ce ride, nu suspină, ce cîntă, nu să supără, ce să bucură și unde de moartia nu să tème *B*|| 27 fiindu *B*/așia *B, C*, așa *K*|| 27—28 iaste ¹⁻² *C, K*, este ¹*B*|| m. 19—23 *lipșesc D*|| m. 21 lipșeste *B*|| 28 muiare *B*, muerea *K*/să-ș mîngîia *C*||să stîmperia *B*/mîhniciunia *B*|| 29 ce|că *B*/nici *K*/duriare n-are *B*|| 30 Ades *B*, Adése *C*/Adesă deprind a mă socoti pre mine singur *K*/singur *B, C*|| 31 ari trebui văduvelor *B*/văduvelor *C*|| 32 mîhneciuni *K*/ca să gonească *B*/sine *K*/tristicînia *B*, întrestăciunea *K*|| 33 ria *B*, rrea *C*/socoteală *B, K*|| 34 nu triabue *B*|| 34—35 nici ¹⁻² *K*/cuvioasa *B*/cuvioasă a vremii trecute soție *K*/vrémiai *B*, vremii *C*/grijă *B*, grije *K*/pria tristă *B*|| 36 vrémii *B*/acum *K*/nici *K*/li-au fostu *C*|| 37 lumia *B*/a-și aduce *C*, a-ș aduce *B, K*|| 38 amintia *B*/petriacéria *B*, petriacérea *C*, petrécirea *K*/viitoaria *B*/care *B, K*||

aștiaptă. Că pre văduva cea adevărată cu cei vii oricum iaste să să ție, iară nu cu cei morți să să împreune a pofti, cu cale iaste. De te îngrijii ai pînă acmu așteptînd pre bărbatul
 5 tău să vie acas(ă), acmu să te bucuri căci te chiamă pre tine întru casa sa, întru caré, cré-de-mă, mai bine te vei priimi tu de dumnedzăi, de cum au fostu el priimit de oameni; că într-această lume, ce ar fi lumea nu înțălégem, iară acolo, ce ar fi durérea, nu să știe.

Din Lichinie și din Posthumie, nepoți de frate ai tăi, am cunoscut precum tu nice plînsului hotar faci, nice unei mîngîeri loc nu dai. Iară eu nu vădzu căci așa singură ai plînge
 15 moartea lui Cladvin, ca cînd l-ai fi tu numai pierdut pre dînsul; iară că tuturor era de folos viața lui, cu cale iaste să jeliască toți viața lui. Nemică mai cu amar pre pămîntu a să tîmpla inimilor mîhnite și supărate nu poate,
 20 decît a vidăia pre alții voioși pentru durerile sale; iară nemică nu-i întru loviturile céle cumplite și tari a norocului mai mare mîngîiare și ușurare inimii mîhnite și supărate decît a cugeta duréria sa că o ari avea și alții
 25 durére. Că mă supăr eu de durére și de mîhnicune nu fiește(ce) mîngîiare pricep dentru priiatenul aflîndu-să de față, pre carele îl vădzu a fi părtaș durerii méle; că așa orice din lacrimi ari îngreuia priiatenul a vărsa
 30 din ochi, orice din durére priciape cu inima, cu care ca cum ari îngreuia umerile sale și pieptul meu îl ușuriadză.

Octavie Avgust, împăratul, precum spun istoricii, au aflat oarecare niam între lăcuitorii Dunării, carii ținea deosăbit obicéiu, a
 35 căror asemenea nice ochiul n-au vădzut așură, nice întru cărți nu s-au cetit. Că doi priiateni la un loc mergea la altarul beséricilor și

24. Nu ne-au lăsat el pre noi, ce ni-au întrecut. Seneca, *Polib* <= *Consolatio ad Polybium*>, 28.

25. În loc de mîngîiare iaste între mulți a împărți durére. Seneca <a>, *Polib<i>*>, 31.

26. A să munci cu céle réle streine, mișelita cea vécinică iaste; a să desfătarea de céle réle streine, desfătare fără omenie iaste. Seneca, *De odihna inimi<i>*>, 15.

27. Nevoe fără liac iaste, a uri pre cel fericit. Chiprian, *Voroavă*, 2.

28. Mîngîierea, de va fi scurtă, nemică nu aduce cu ce ar îmblîndzi pre cel tristu; de va fi mai lungă, aduce mai lungă pomenire durerii. Amvrosius, *La astrucare lui Valon* <= *De obitu Valentiniani II consolatio*>, 308.

1—38 *lipsesc D*||1 aștiaptă *B, K*|| 2 oricum]oarecum *B*/iaste *C, K*/iar *K*/iară cu cei morți *B*|| 3 iaste *C, K*|| 4 de te îngrijii *C*, de te îngrijii *K*, de te-ai îngrijit *B*/acum *K*|| 5 acasă *B, K*/acum *K*|| 6 întru ¹⁻²]în *K*/care *K*/repeta caré *B*|| 7 Dumnedzău *B*, dumnezei *K*|| 8 priimit aice *B, K*|| 9 într-aceasta *C*, într-această *K*/lumia² *B*/nu înțăliagem *B*, nu înțălegem *K*|| 10 iar *K*/duréria *B*, durére *K*/nu știe *K*|| 11 nepoții *B*|| 12 nici *K*|| 13 nu faci *B*/nici *K*/unii *B, C, K*/mîngîiari *B*/loc că nu dai *B*|| 14 Iar *K*/adaos *marginal* nu *B*/așa *B, C*, așa *K*/singură *B, K*|| 15 moartea *B*|| 15—16 numai tu l-ai fi pierdut *K*/una numai *B*/iar *K*|| 17 viața *K*/iaste *C, K*/jelească *B*, jeliască *K*/viața² *K*/moartea *B*|| 18 Nemică *K*/Nemică pre pămînt mai cu amar a să tîmpla *B*|| 20 védia *B*, vieda *C*, vedea *K*/voioși *C*/veseli *K*/duriarile *B*, durerile *K*|| 21 iar nemică *K*/nu-i]nu iaste *K*/célia *B*|| 22 tare *K*|| 22—23 mai mare ișurară și mîngîierea inimii *B*/lipseste și supărate *K*|| 24 durérea *C, K*/că ari avia *B*, că ar avea *K*|| 25 duréria¹⁻² *B*|| 26 mîhnicunia *B*, mîhneciune *K*/fieștece *B, K*/mîngîiera *B*/dintru *B, K*|| 27 priiatinul *C*/priiatinul ce să află de față *K*/care *B*|| 28 părtaș a fi *B*/durerii méle *B, C*/așa *B, C*, așa *K*/oarice *B*|| 29 den *C*|| *m.* 24—28 *lipsesc D*|| *m.* 23 și 28 *lipsesc B*|| 29 din lacrimi priiatenul varsă *B*/lipseste ari îngreuia *K*/priiatinul *C*/piiatinul varsă *K*|| 30 den *C*/duriaria *B*/pricepe *K*/inema *C*|| 31 ar îngreuia *K*/piiaptul *C*|| 32 ușuriadză *C*|| 34 istoricii *K*/neam *B*|| 35 care *B*|| 35—36 ținea deosebit obicéi a căruia asemiane *B*/obiceaiul *C, K*/a căror]cărora *K*/asemenia *C*, asemenea *K*/nici *B, K*/așure *C, K*|| 37 nici *K*/întru]în *K*/cetit *B*/priiatini *K*|| 38 mîrgia *B*/mergea la un loc *K*/altarurile *B, C*, oltariurile *K*/bisericii *K*||

- așa făcea legătură între sine, ca când s-ar hi îm-
preunat cu nunta trupurile-ș bărbatului cu a
muerii, chemînd întru mărturie pre dumnedzai
și cu mari cuvinte giurînd ca nice dănăoară
5 să nu verse lacrimi, sau să aibă vro durere;
ce de s-ari prileji vreunuia dintr-înșii vreun
lucru împotrivă, atunci să-l tînguiască pri-
iatenul și să să nevoiască spre liacuri, ca când
i s-ar hi prilejit și celuialaltu.
- 10 O, vac laudat! O, nărocită vîrstă! O, niam
vriadnic de vécinica pomenire, în care bār-
bați<i> era așa de cu priință de porumbu și
așa de gata priiateni cît, uitînd lipsăle sale,
plîngea a celor streini!
- 15 O, Rolmo, nu Romo! O, vrême rău cheltu-
ită! O, viață rău aședzată la noi! O, deșartă
nebăgare de samă de toată grijea! Așa sintu
astădzi piepturile de bine depărtate, atîta
sintu inimile cu răul înecate, cît oamenii,
f. 184 20 uitînd niamul său, s-au făcut mai răi decît
hiarale cele de pădure; că eu, ție, ostentială
puîu să-ț aduc moarte, iară tu să-mi apuci
viața mie cu sirguială cugeți; tu plîngi căci
m-ai videa pre mine rîdzind, iară eu rîd căci
25 ti-aș videa pre tine plîngînd; eu silescu ca să
nu te rădici, iar tu ai durere căci n-aș cădea.
În scurtu, fără de nice un folos mergem spre
pierdzare și nice mai[i]nte odihnim, pînă cînd
purcédem în gios.
- 30 Crede-mă, Lavanio, că de ar fi în mîna mea
a sfătui cu socotélele tale, precum duréria
ta-i înfiptă în inima mîa, nice atîta durere
mie, mîhnirea ta, nice ție, cei pierdute de bār-
bat singurătate, de atîta amărăciune nu ț-ar
35 fi. Ce, ah mie, că inima cu care aș simți acélia
iaste, iară putéria cu caria aș tîmădului lip-
séseste.

29. Nemică lucru bun
între noi a să împărți
nu lasă dragostea cea
driaptă și împreună.
Si<mmachus>, 4, 18.

30. Nemică mai lesne
nu sacă, decît lacră-
mile. Fab<cius> Quinti-
lianus, 6, 1.

31. Nemică acmu pros-
tu nu să află, fără obi-
célurile cele réle. Prat
<= Plautus, *Trinum-*
mus>, 1.

32. În céle mai de stri-
cat lucruri omenești și
în céle ce nu-s cu cale,
cad. Sen<eca>, 1, *De*
bin<e>facer<i>, 20.

33. Ce liacuri vei afla
unde răutățile să află
mai tari decît liacurile?
Plin<cius>, 4, 24.

1—37 *lipse*sc D|| 1 așa B,C, așa K/făcia B,C/sine K/cîndu B/s-ar fi B,K|| 2 trupurile B|| 2—3
trupurile lor bărbatul și cu muere K/muierii B/chemîndu B/dumnedzei B,K|| 4 cuvente
B/giurîndu B/nice dănăoară]niciodată K|| 5 nu viarsă B, nu versă C, K/vréo B, vro
K/duriaria B|| 6 s-ar prileji K/s-ari tîmpla B/vrunuia B, vreuniia C/dentr-înșii C/vrun
B|| 7 împrotivă K/atanue K|| 8 priiatinul K/leacuri B/cîndu B|| 9 s-ar fi B,K/prilejit]tîm-
plat B|| 10 norocită B,K/neam B|| 11 vrédnic B, vrednic C,K/vecinica K/pomeniria
B|| 12 așa B,C, așa K/priința B|| 13 așa B,C, așa K/priiatini B,C,K/cît]incît K/uitîndu
B/lipsele B,K|| 14 plîngia B|| 15 O, Romo, nu Roma B/lipseste Rolmo, nu K/vrémia B|| 16 viață
K|| 17 grija B/așa B, așa K/sint B,C,K|| 18 astădz B/bine]ține B/depărtația B|| 19 sint
B,K/inimil<e> B/cit]incît K|| 20 uitîndu B/neamul B/răi]rău B|| 21 herăle B,C, fiarale K/
ciale C/păduria B/osteneală B|| 22 puîu]pusă K/să-ți aduc B/moartia B/iar K|| 23 viața
K/sirguială B,C,K|| 24 vedea B, vedea K/rîdzind B,C,K/iar K/căce B|| 25 ti-aș videa C, ti-aș
vedea B, ti-aș vedea K/silesc K|| 26 te]tia B/duréria B/căce B/cădia B|| 27 fără nici K/mer-
giam noi spria B|| 28 nici mai înainte K/p<i>nă B|| 29 purcédem B,K|| 30 Crede-mă B/Lavi-
nia B, Lavino K/m<i>na B/mia B,C|| 31 socotialel<e> B, socotialele C, socotéile K/duré-
rea C|| 31—32 duréria ta iaste B, durere ta iaste K/in]întru B|| m. 29—33 *lipse*sc D|| m. 32
*lipse*ste B|| 32—33 mea K/nici ¹⁻² K/duréria B/mîhniria B/cei]ceii K, cialia B|| 34 singu-
rătate C,K/singurie B/amărăciunîa B|| 35 ah]vai K/caré C/simți B,C,K/acéle C,K|| 36 iaste
C,K/iar K/putere C, putere K/puteri care ar tîmădului lipsăsc B/care K/lipsiaște C, lipsește
K/după lipsăsc *adaos* Încheia cartia sa Marco Avrelie cătră văduvele pre care le învață ca
să să pliaze cătră voia dumnedzaiască deodată arătîndu-le că li să cade să fie curate B||

Și așa că nice pre tine a te agiutora, nice
poftii méle a face îndestul că nu să cade, de
vréme că întru puțința noastră nu iaste a
aduce pre cei morți întru viața, săvai pentru
5 vorba tot lucrul voii dumnedzâilor ca să lăsam
amîndoi ne trebue, carii mai bine știu ei a
împărți, decît noi a aliage.

Și așa, Lavania mea, iarăș și iarăș te rog
și ca un priiaten îți aduc aminte, cu sirguială
10 te sfătuescu și cu tot pieptul te poftesc și te
rog ca ce au făcut dumnedzâii să ȳai de bine
și spre vrérea dumnedzâilor să te pleci, nice
altă să vei, ce nu vor vrea ei. Că ei știu și fără
grijea greșealii căci ȳ-au apucat ȳie bărbatul
15 cu moartea așa de curund și ȳie, muerii lui,
ȳ-au urnit viață delungată; că și cu preaînță-
lepciunea dumnedzâi<1> și cu puteria întrec.
Cine ari cutedza să fie giudecători ascunsălor
tainelor lor? Prea bine știu dumnedzâii de
20 care ori să cinstéște, ori să vatâm<ă>, cărué
dragi și cărué sîntu urți, de carii să laudă sau
de carii să hulescu de sudalmă și iară carii ar
fi mulțămitori și carii nemulțămitori. Încă
mai de multe ori mai priimate sîntu slujbele
25 celor în mormînturi închiși, decît carii fac
rugăciuni în beserici.

Acmu, de vei vrea să cumpănești socotelele-
ia aminte, te rog și cugetă rămașii ȳie feciori-
de dumnedzâi, cu carii să te mîngii, rămasăle
30 ȳie averi cu carele să-ȳ rădici lipsa ta, rămașii
priiateni, cu a căroră apărare să te acoperi,
rămașii părinții, cu a căroră vrednicie să pe-
trece, rămasul numele, întru carele să te aibi,
rămăsa sănătate, ca să viețuești. Că atîta de
35 puțin iaste ce ne ȳau noaă dumnedzâii în
prejma celor prea multe, carele ne lasă noaă.

34. Mai drag Iaste omul
dumnedzâilor decît șie.
Iuvinal, Carte 10.

35. Nu Iaste de bine-
faceri caria radzimă de
noroc. Sen<eca>, 4 *De*
bin<e>faceri<i>, 3.

36. Voia lui Dumne-
dzău Iaste singură și a-
devărată dreptate. Chi-
prian, <*De singulari-
tate clericorum*>.

37. Începe fericiia cu
giudecată dumnedzâ-
iască, unde să soco-
tése nenorocirea cu
giudecata omeniască.
Amvros<ius>, 1, *Sluj-
<e>*, 16.

38. Ce place lui Dum-
nedzău, placă și noaă
tuturor. Leo, *Vor<be>*, 1.

1—36 *lipsec D* || 1 așa B,C, așa K/nici ¹⁻² K/lipsește a te K || 2 poftii B,C/miale C/îndestul nu
să cade K || 3 întru]în K/ noastră B/iaste C, K || 4 viață K/săvai]macar K || 5 dumnezeilor
K || 6 ne triabuia B/știu a împărți B,K/adaos ulterior ei C || 7 alége C,K || 8 așa C, așa K/așa
iarăș și iarăș Lavania mia te rog B || 9 priiatin B,C,K/iț aduc amintia cu sirguială B/sirgu-
ială C,K || 10 poftesc B || 11 dumnezeii K, Dumnedzău B/ȳai]priimești K || 12 spre vrérea lui
Dumnedzău B/dumndzâilor C, dumnezeilor K/nici K || 13 alta B,K/vei]voești K/ce nu va
vră el B, ce nu vor voi ei K || 13—14 Că el știe și nu fără vréoe grije gréșialii căce ȳ-au
apucat B || 15 moarte B,C,K/așa C, așa K/așa curundu B || 16 viața B, viața K/îndelungată,
că și cu înțălepciunea K/preințălepciunia B || 17 dumnezeii K, Dumnedzău B/putiare B,
putérea C, putere K/intriace B || 18 ar cutedza K, ari cutédza B || 18—19 giudecătoriu ascunselor
tainelor lui B, giudecătoriu tainelor lor celor ascunsă K || 19 Pria bine știe Dumnedzău de carii
B/dumnezeii K || 20 cinstiaște B, cinstéște C,K/vatâmă B,C,K || 20—21 căruia ¹⁻² B/căruia
sint dragi și căruia sint urți K/sau]și K || 22 hulescu]supără B/de ²]cu K/iar K || 23 nemul-
țemitori B || 24 mai priimate lui Dumnedzău sîntu B/sîntu C, sint K || 25 închiș B || 26 besiarici
C, biserici K || 27 Acum K/vria B/cumpenești B/socotélele K || 28 ia K || 28—29 și cugetă feciorii
tăi ce rămași de dumnezei K || 29 Dumnedzău B || 29—30 să te mîngăi averile cele rămasă
ȳie cu care K || 30 *lipsește* averi B/cu caril<e> să-ȳ rădici B || 31 priiatinii cei rămași K/priia-
tenii B/te acoperi]tia aperi B, te aperi K || 32 părinții cei rămași K/părinții a căroră vréd-
nicie să petriaci B || 33 numele cel rămas în care K/numiale întru care B || 34 sănătatea cea
rămasă K/sănătatia B/viețuiaști B,C || 35 iaste C,K/ȳau]ia B/dumnezeii K, Dumnedzău
B || m. 34—38 *lipsec D* || m. 34 și 37 *lipsec B* || 36 pria multe care B, pre multe care K ||

Într-altu chip cu oamenii și într-altu chip cu Dumnedzău trebuie a îmbla. Că spre oameni uneori cumplit a prăvi noaă lucrul arată, pentru să să plece, iară cătră Dumnedzău plecați să cădem la pământu ne trebuie noaă, pentru să-i tragem cătră noi pre dînșii. Că mai lesne iaste doară de ne amăgește vrajea lui Apolin cu plecăciunea cu caré să cinstescu, decît cu jertve scumpe care li să închină, să împacă dumnedzăii./

f. 184° Deci fiind tu, Lavinio, și văduvă și muiare înțaliaptă (și bună), pre dumnedzăii să-i rogi ca să păzască copiii tăi și numele să-l apere, ca să nu te părăsască pre tini priiatenii, sau să nu ți să răsipască averile tale, ca să petreci sănătate fericită și decît toate pre dînșii să-i aibi milostivi pururea. Că cu această socotială nu numai în toată viața, sau a agonisi, sau a piiarde nu vei putea, cît într-un ceas dumnedzăii sau a da, sau a lua, pot.

O, de ari înțalege văduva cît [cît] de puțin agonisăscu între oameni și cît de multu la dumnedzăi pierd, cînd n-au întru lucrurile împotrivă răbdare! Că pre multa nerăbdare despre dumnedzăi îi ațiță la minie.

Ispita învață că unile în trupuri boale, care cu cuvintele ce ne să dzic noaă a tămădui nu să poate, cu buruianele carele să pun la partea cea vătămata că să tămăduescu; iară alte boale nice cu une liacuri făcute, fără numai cu singure cuvintele (și cu mîngîiere) că să tămăduescu. Această potrivire de-aicea radzimă, pentru să arăt că oricine de boale supărați dzac și să învăluescu de undele gîndurilor, mai multă mîngîiere iau dentr-una de binefacere șie, decît dentru multe cuvinte care vin la urechi; iară inima bolnavă mai multu cu un cuvîntu a priiatenului, decît cu toate slujbele

39. Lui Dumnedzău céte mai bune a plăcla fi pot. Sen<eca, *Questions naturales*, 1.

40. Care răbdare<a> zidește spre laudă, nerăbdaria strică spre răsipă. Chiprian, *Vor<be>*, 3.

41. Nu întru cuvinte frumos<e>, ce în faptă stă dragostia. Ada<giu>.

42. Voia dreptu faptă să socotăste, unde nu lasă a fi fapta triabă. Beros <= Bernhardus>.

1—38 *lipsese D*|| 1 *lipsesțe și B*|| 2 *dumnezeii K*/umbla *K*|| 3 *privi K*|| 4 *plăce B, C*, place *K*/iar *K*|| 5 *Dumnezeu K*/cādiam *B*|| 6 *să-l tragem B*/dînșii]dînsu *B*|| 7 *iaste C, K*/doar *K*|| 7—8 *ne amăgiaște vraje lui Apollin cu plecăciunia B*|| 8 *care B, K*|| 9 *să cinstesțe B*/jirtve *B*, jărtve *C*/carii *K*|| 10 *i să închină B*/dumnezeii *K*, Dumnedzău *B*|| 11 *fiindu B*/Lavinia *K*/muere *K*|| 12 *înțeleaptă B, K*/făvă *paranteze K*/între *paranteze* bună *B*/dumnedzăii *C*, dumnezei *K*, Dumnedzău *B*/să-l rogi *B*|| 13 *copii B*/numiale să le aperia *B*|| 14 *tine B, C, K*/priiatinii *C, K*|| 15 *să nu să risipască K*/lipsesțe răsipască *B*|| 16 *sănătatea B*/fericită *K*|| 16—17 *pre dînsul să aibi milostiv de pururia B*|| 17 *aceasta socoteală B*|| 18 *viața K*/sau *agonisi B*|| 19 *pierde C, K*/putia *B*/cît]incît *K*/întru un *K*|| 19—20 *cîte un ceas Dumnedzău ție sau a da B*/dumnezeii *K*/pot]poate *B*|| 21 *ari înțaliage B*, ar *înțalege K*|| 22 *agonisesc K*|| 23 *dumnezei K*, Dumnedzău *B*/cîndu *B*/nu au în lucrurile împotrivă *K*|| 24 *pria multa B*|| 25 *dumnezei K*, Dumnedzău *B*/li ațiță *C, K*, il ațiță *B*|| 26 *unele C*/unele boale în trupuri *K*/în trupurile omenești boale *B*/trupurile *C*|| 27 *cuventele B*/ni să dzic *B, C, K*|| 27—28 *a să tămădui nu să putia B*/buruiănila *B*, buruienile *K*/care *B, K*/parte *B*, partia *C*|| 29 *ca să tămăduiască K*/iar *B, K*|| 30 *nici cu un feliu de liacuri K*/leacuri *B*, liacuri *C*|| 31 *singure B, K*/cuventele *B*/făvă *paranteze K*/mîngieri *B*, mîngiere *K*/ca să tămăduiască *K*|| 32 *Aceasta B, C*/de aicia *B, C*/din ce *K*/radzimă *B, K*|| 34 *învăluescu*]învălătucesc *B*, învălesc *K*|| 35 *mîngieria B*, mîngiere *K*/iau]eu *B*/dintr-una *B*|| 36 *dintru B*/cuventia *B*/dintru o facere de bine a lor, decît din cuvinte multe *K*|| 37 *urîachi B*/iar *K*|| 38 *priiatinului C, K*||

a tuturor că să învoeșadză. Iară eu, de ce mi-i durerea, nice această, nici cēlalaltă a arăta nu pociu; că prăvind spre blagorodiița și spre lipsirea mīa atīta de nevrednic mă cu-
 5 noscu, cīt așea spre mīngiire cu știința, cum spre agiutorința cu folosurile sintu părăsit. Iară durere am de agiunsu de face ceva la lucru durerea, iară nu voiu plăti cu hīrtie și cu cernială ce pociu singur cu fapta a arăta;
 10 că cine cu cuvintele numai bucură, care ar putia cu singur lucrul a agiutora, priiaten pre sine că au fostu mainte scornit și că n-ari trebui să să ție de priiatin, arată.

Nu voiu urma ținutul obiceiū a romanilor
 15 cătră orășencile cēle văduve, adec(ă) că, murind bărbatul, cercetiadză ades pre văduva, la văduvă scriu, nevoința sa arată văduvei, pre văduva toți o mīngie, cu văduva toți plīngu, iară trecīnd puțințele dzile, cīnd i-ari
 20 trebui biiatei văduve puțința apărare în divan, de la isprava ei fug toți, ca cīnd nime n-ar fi știut pre bărbatul ei, sau ca cīnd nice dănăoară n-au avut împreunare cu dīnsa.

Și decīt vēstia văduvelor romance nemică
 25 nu-i mai gīngaș de vrēme ce dentru curățāniia văduvelor ori stricāciune cum numele lor, așea vredniciia sāmīnției și pomenirea celor morți radzimă. Dreptu să socotēște bărbaților înțelepți ca întru cuvinte cătră
 30 văduvă puține și-ntru a face bine largi să fie. Că ce folosēște văduvelor aducirea sicriū cu cărțile fāgăduialelor și urechile pline de blīndēțā a avea?

Tu, darā, de m-ai avut pīnă acmu pre mine
 35 dreptu om drag și bărbatului tău de aproape, f. 185 așea să mă/aibi, te rog: pentru bărbatul tău întru dragoste, pentru tatā în sfat, pentru

43. Nemică nu ispră-
 vlašti cine pre cel pier-
 dut de nedfajde il mīn-
 gāe cu cuvintele sale.
 Pla<u>t<us, Epidicus>

44. Mīnțile a priiateni-
 lor celor credincioși
 groznicul și cumplitul
 noroc astupă. <Boetius
 2, De consolatione philo-
 soph'iae, 8.>

45. Mai bine faste a
 dzici odată Ia, decīt
 a dzice de doāă ori
 că voiu da. <A>dag<iu>.

46. Nevoiașii de multe
 ori să uitā ca și celor
 morți. Pīn<ius>, Epī-
 <stola> 9.

1—37 *lipsesc* D|| 1 că să învoeșadză B|să veselēște B|Iar K|mi-i]imi iaste K|| 2 durēria B, durere K|nici K|cīalaltă C, cēlalaltă K|| 3 nu pocī B, nu pociu C|prāvīndu B, prīvind K|bl<a>gorodie B|| m. 39—46 *lipsesc* D|| 4 spria B|lipsiriā me B, lipsire mīa C, lipsire mea K|nevrednic mă cunosc B|| 5 cīt]incīt K|așia B,C, așa K|spria B|mīngiere K|| 6 agiutorința B|sīnt B,K, sīntu C|părăsīt B,C|| 7 Iar C,K|duriaria B|agiunsu B|| 8 durēria B, durere K|Iar K|hīrtiia B|| 9 cerneala B|poci B,C, pot K|sīngur B,K|| 10 numai cu cuvintele bucurie care ar putea K|cuventele B|| 11 ari putia B|cu lucrul sīngur B|sīngur K|priiatin C, prietin K|| 12 sine C,K|c-au fost B|lipsēște mainte B, mai înainte K|| 13 și n-ar trebui K|priiaten C|priialnic B|| 14 obiceiul cel ținut a romanilor K|| 15 orășencile B, orășiancele C|lipsēște cēle B, ciale C|adecā B,C|| 16 murīndu B|cerciateadză B|adias B, adēsā K|| 17 la văduva B|văduvii K|| 19 plīng toți B|Iar C,K|trecīndu B|puține B,K|cīnd ar trebui K, cīndu-i trebu-
 iaste B|| 20 bietii K|puținā B,K|| 21—22cīnd n-ar fi știut nime B|nimine K|| 22—23 sau ca cīnd n-ar fi avut nice dănăoară împreunaria B|nice dănăoară]niciodatā K|| 24 Și că decīt viaste B|vēstea C, vēste K|văduvilor K|nīmicā nu iaste K|| 25 vrīame C|că dintru curățeniia B|dentru]dīn K|| 26 văduvilor K|stricāciunia B|| 27 așia B,C, așa K|vrēdnicia B|sāmīnții C|sīmeții B|pomeniriā B, pomenire K|| 28 radzimā B,K|Derept să socotiaștia B|| 29 înțelepți B|întru]in K|cuvente B|| 30 văduve B|puținī B, puțini K|și întru a face bine K, și întru binefacere B|| 31 văduvilor K|aduciare B, aducerea C|sācriū B, sicriū C|| 31—32 aducerea cărților de fāgăduințe și urechile K|uriachile B|| 33 blīndēte B|avia B,C|| 34 dar K|p<i>nā B|| 35 di-aproape K|| 36 așia B,C, așa K|| 37 intru]in K|tatā]toate K||

frate întru slujbă, cât vei grăi tu dreptu pentru
 agiutor în divan, care toate așa de cu adu-
 nare să vor arăta și cât vei grăi dreptu orice
 întru mulți ani ai pierdut, întru unul, Marco
 5 Avriile, ai aflat.

Și eu știu și tu însăți bine știi că cu inimile
 turburate de mîhnăciune să turbură cugetul,
 slăbêște mintea, tremură carnea, tace înță-
 lesul, fuge socotiala. Deci că acmu boala inimii
 10 și mîhnăciunea, ca cum ar fi un cortu în casăle
 tale au așezat. Dumnedzăii să mă părăsască,
 de te voiu părăsi; dumnedzăii să mă uite, de
 te voiu uita! Precum pînă ce au murit Clavdin,
 dîndu-și duhul cel de pre urmă, au fostu cu
 15 totul al mieu, așa Marco Avriile, pînă cât a
 trăi de multu, cu totul al tău va fi. Și că atîta
 de multu îți priescu ție și tu atîta de tare mă
 crezdi, acoperindu-te tu așa acmu de durere
 și inima mîa asuprindu-să cu atîtea de multe
 20 griji, ție, dară Lavanio, să-ț rămîe puteria
 mea a stăpîni așa ca cînd aș fi al tău, iară mie
 a te ruga și de acellia care de tine și de cinstea
 ta radzimă, să să cadză a învăța; că uneori
 nu mai puțin învățatura cea sănătoasă vădu-
 25 vei, decît liacul sănătos trebuiaște.

Pentru acéia foarte te rog ca să nu urmedzi
 céle fără cale a văduvelor romance, care de-
 prind a închide ușile, a rumpe învălitorile
 capului, a tăia hainile, a îmbla cu picioarele
 30 goale, a zgîrîia fața, bucata a mînca singure,
 la mormînturi a plînge, a tunde slujnicile, a
 strînge apa de pe streășini, noaptea pre cărări
 a îmbla, cu frundză a acoperi mormînturile,
 unghel cu dinții a rumpe, grumadzii cu sînge
 35 de șarpe a unge. Ca acéstia și ca acestu felîu
 de fără cali, nu ca unii giupînese a nu priimi,
 ce nice a videa sau a ști nu-i cu cale. Că

47. Rău cuvîntu iaste
 acela: bine va acela da-
 că nu face binile. A
 rauc <= Plautus, *Tri-
 nummus*.

48. Priiatenii cei in-
 credințași, la vremile
 ciale împotrivă să cu-
 noscu. Villa <= Vale-
 rius Maximus, 47>.

49. Lucrurile céle îm-
 potrivă Iau sfatul. Ta-
 cit, *Analce*, 2.

50. Cu crucia își însăm-
 niadză pieptul, iară
 diavolêște trăsescu. A-
 da<giu>.

51. De scădere iaste
 fieșteunde, ce iaste pe-
 ste măsură. Seneca,
De tranquillitate animi,
 9>.

1-37 *lipsesc D* || 1 *lipsêste* cât vei grăi tu dreptu *B* || 1-4 pentru frate în slujbă, pentru agiutoriu în divan, care toate așa cu adunare să vor arăta încît vei grăi tu drept, orice în mulți ai pierdut, întru unul *K* || 2 agiutor *B* || 3 să vor arăta cât *B* / tu drept *B* || 4 *lipsêste* ani *B* / într-unul *B* || 5 Avrelie *B* || 6 însăți singură *B*, însuș *K* || 6-9 că inimi supărate, de mîhnăciunea să turbure cugetele, mintea slăbêște, carnia tremură, priiapere tace, socoteala fuge *B* || 7 turburate *K* / mîhnăciune *K* / tulbură *C, K* || 8 mintia *C*, minte *K* || 9 socoteala *K* / Dece *B* || *m*. 47-51 *lipsesc D* || *m*. 47 *lipsêste B* / acum *K* || 10 mîhnăciunea *B*, mîhnăciunea *K* / casele *B* || 11 *adaos marginal* tale *B* / *lipsêste* au *K* / dumnezeii *K* || 12 de voi părăsi *B* / dumnezeii *B, K* || 13 voi uita *B* / *adaos marginal* pînă *B* || 14 dîndu-ș *B* / pe urmă *B* || 15 așa *B*, așa *K* / Avrelie *p* < i > nă cit va trăi *B* || 16 și atîta de multu *K* / mult *C* || 18 crez *K* / așa *B, C*, așa *K* / acum *K* / duriare *B* || 19 mea *K* / atîtia *B, C* || 20 dar *K* / Lavinio *B, C*, Lavinia *K* / să-ți rămîe *B* / puterea *C*, putere *K* || 21 mîa *B, C* / așa *B, C*, așa *K* / cîndu *B* / iar *K* || 22 acéle *K* / cinstia *B*, cînte *K* || 23 radzimă *B*, *K* / că să cade *K* || 24 puțină *B* / cia *C* || 25 văduvii *K* / leacul *B* / s < a > n < a > tos *B*, pre sănătos *K* / trebuește *B, K* || 26 acéia *B*, aciaia *C*, acéia *K* / urniadzii *B*, urmez *K* || 27 célia *B*, ciale *C* / văduvilor *K* || 28 închid < e > *K* / învălitorile *B, K* || 29 hainele *B, C* / umbla *K* / picioarele *K* || 30 zgîrîia *B, K* / singure *B, C, K* || 32 de pre strîșini *B* / streșini *C, K* / noapte pe cărări *B* / pe *K* || 33 umbla *K* / frundze *K* || 34 unghiile *K* / singia *B* || 35 șarpe *B* / Că aciaste *C*, Ca aciaste *B*, Ca aceste *K* / fial *B*, felîu *C*, felîu de lucruri *K* || 36 cale *C, K* / căi *B* / giupîniașia *B*, giupîniase *C* || 37 nici *K* / a nu vedea *B*, a vedea *K* / a știe *B* ||

nemică nefiind nefără măsură, ce ar fi fără scădere învață-te, de nu știi, Lavanio. Că văduvele carele nu știu a pune mijloc mîhnirii, pre sine să ostenscu iară priiatenii lor întristăciune
5 fac, pre dumnedzăi vatămă, pre ai săi îi mîhniăște, în scurtu nice celor morți nu folosiaște nemică și celor răi de vorbă dă pricină.

Și așa aș socoti și aș sfătui, ca giupînéselor și văduvelor acela, portu și haină să li să cadză
10 a priimi, în care dzi au rădicat pre bărbații săi dintr-această viață dumnedzăii, care au ales, în toată viața să le ție. Că ce folos face văduvei a fi încuiată în casă o lună și mainte de ce să va plini anul să îmble rătăcită prin
15 toate ulițele tîrgului? Ce folosêște văduvei de să va ascunde de vedéria părinților și a priiatenilor, iară la meidian și împregiur să să afle céle întii? Ce folos iaste văduvelor la început a îmbla văduve grozave și îndată
f.185^v 20 împodobite, să vorbască cu giupînésele céle cu bărbați? Ce folos au văduvele de vor închide ușile cîteva dzile, iară apoi să îmble prin casăle lor cei mulți? Ce folos iaste să plîngă văduvili după moartea bărbaților, cînd pre
25 urmă mai multu rîd întru desfătările sale?

Foarte puțin folosêște, dzic, de va avea prea grea mîhnăciune feméia, după moartea bărbatului său, iară prea ascunsu ș-au cercat și altu bărbat. Că văduva iubitore de bunătate
30 și de cinste, de pururea, din singură podoaba hainelor ce poartă să cunoaște.

Spune-ț<i>-voiu ție o istorie mică, Lavanio, care s-au prilejit în Rîm, pentru să nu-ți pae
că scornescu ceva. Fost-au în Rîm o femée
35 oarecară aliasă, muiărea lui Marco Marchel, anume Fulviă, caré, vâdzind că îngroapă

52. Nice un războfu nu lipsêște omului. Romsard, 6, 104.

53. Cine n-au ispitit răul, binele îl socotêște de rău. Avrat <= A-raucanae Historia hispaniae>, 129.

54. Mai iesne ce ni-i a urma și de ce ni-i a ne feri ne invățăm cu ispita. Seneca, 9, *Prim* <= *Controversiae*>, 2.

1—36 *lipsesc D*|| 1 nimică *K*/nefiindu, fără ce ar fi de scăderia *B*/fără măsură *K*/fără]de *C, K*/scădiari *C*|| 2 Lavinia *B, K*, Lavinio *C*/văduvile *K*|| 3 care *B, K*/mijloc]mijlocire *K*/sine *C, K*|| 4 să ostenscu *B*/iară priiatenilor tristăciunea *B*, iar priiatinilor întrestare *K*/priiatinilor *C*|| 5 dumnezei *K*, Dumnedzău *B*/ii mîhnescu *B*, îi mîhnêște *C, K*|| 6 scurt *B*/nici *K*/nu folosăsc *B*, nu folosêște *C, K*|| 7 nimică *K*/de vorbă și de pricină *K*/dă]dau *B*|| 8 așa *K*/giupînésialor *B*, giupînéselor *K*|| 9 văduvilor *K*/acel *K*|| 10 în]din *K*|| 11 săi]lor *K*/dintru această *K*/viiață *K*/dumnezeii *K*, Dumnedzău *B*|| 12 viața *K*|| *m.* 52—54 *lipsesc D*|| *m.* 50 *lipsêște B*|| 13 văduvii *K*/încuiată *B*/mainte]mai înainte *K*|| 14 de cia *B*/umble *K*/prin]pe *K*|| 15 ulițele *B, K*, ulițele *C*/tîrgului]orașului *B*|| 15—16 ce folosiaște de să va ascunde văduva de vedere *B*/văduvii *K*/vederea *C*, vedere *K*/priiatinilor *B, C, K*|| 17 iar *K*/meidean *B*|| 18 cele *K*]cea *B*/iaste *K*]face *B*/văduvilor *K*|| 20 giupînésiale *B*, giupîniășle *C*/célia *B*, ciale *C*, cele *K*|| 21 bărbat *B*/lipsêște au *B*/văduvile *K*|| 22 iar apoi să umble *K*]de vor îmbla pe urmă *B*/prin casele *K*, pin casele *B*|| 23 iaste *K*|| 23—24 să plîngă mult văduvele pentru moartia *B*/văduvele *C*/văduvilor să plîngă după moarte *K*|| 25 pe urmă *K*, *lipsêște B*/sale]lor *K*|| 26 *lipsêște* Foarte *K*/că folosiaște *B*/avia *B, C*/pria gră *B*|| 27 mîhneclune *K*/fimeia *K*/moartia *B*, moarte *K*/bărbatu-său *B*|| 28 iar *K*]și *B*/pe ascuns *B*, pe ascunsu *C, K*/șie]eiș *K*|| 29—30 văduva iubitore de bărbat iaste de cinste *K*/bunătatia *B*/de pururia dintru în singură *B*/di-a pururea *K*/singură *K*|| 31 ce]care *B*/să cunoaștia *B*|| 32 Spune-ți-voi *B*/Lavinia *B, K*, Lavinio *C*|| 33 care *B, K*/prilejit]tîmplat *B*/să nu-ț pae *B*, să nu-ți pară *K*|| 34 scornesc *B*|| 34—35 Au fost în Rîm o mueré oarecare *K*/feméia *B*, femieae *C*/oarecare *B*/aleasă *B*/muiaria *C*, mueria *K*|| 36 anumia *B*/Fulvia *B, K*/care *B*, caria *C*/vâdzindu *B*, vâdzind *C, K*||

pre bărbatul ei în Cîmpul lui Martie și de jeale
mare rumpîndu-și obrazul, zmulgîndu-și părul,
rumpîndu-și haina, ca o moartă să tinsese pre
pămîntu, iară doi senatori o ținea de umere
5 ca să nu-ș fac(ă) ceva mai rău. Cnei Flavie,
țensorin, grăie: slobodziți mînule Fulvii, că
va într-această ună dzi să pliniască tot plînsul
văduviei sale. Ce nu știu, oare, de vrăjile s-au
întrebat Flavie, au proroc au fostu, că, ade-
10 vărat, cuvintele lui au răspunsu faptii. Că
fiind Fulvie muțare a celui ales bărbat, a lui
Marco Marchel, măcar că n-aș vrea a spune
lucru de dînsa nevrédnic lucrat, că, după ce să
îngropară oasăle lui Marco Marchel, s-au mu-
15 tat la altu bărbat. Că dentr-acei doi senatori
cari-i ținea umerili ei, unul, luîndu-i mîna cea
driaptă și ia dîndu-și mîna, să încredințară
între împreunarea nunții. Care lucru așa de
grozav să priimi de toți, cît tuturor femeilor mari
20 pre acia vrême întinare au adus și déde pricină
ca nice dănăoară, nice unii văduve să nu să
criadză.

Și măcar că acéștiia nu le dzic pentru să
socotescu cum și tu, Lavanio, le vei face acéștiia,
25 precum, adevăr, nice inima mea nu prepune
de aceasta, nice vrednicia femeii mari nu suferă
aceasta, că tu singură ai pătimit vina și la
mine singură ari agîunge rușinea. Iară foarte
cu nevoință curățâniia ție, caria să cuvine
30 femeilor alése romance și blîndéțale care
între așa blagorodnă văduvă îți închin. Că
de ti-au năcăjit pre tine lipsa morților care
plîngi, te va mîngîia cia aliasă părere, caré
o vei petrece între cei vii.

35 Nemică acmu nu voiu adaoge, fără cît să te
nevoești ca să fii așa între cești de față vésția

55. Întru pildă prea cti
lesne izvorăscu răută-
țile. Fab<cius Quintilia-
nus>, *Strig<ări>*, 30.

56. Niceodată cu fap-
tele unue nu să strică
numele cel scos la
ivală. Sen<eca>, 10,
<*Controversiae*>, 5.

57. Casa muerii fără
bărbat, în chipul focu-
lui fără flămn. Ada-
<giu>.

58. Bunătatea cia in-
ții iaste a nu avea rău-
tate. Fab<cius Quin-
tilianus>, 8, cap 3.

59. Slujba de obște în
lucrurile cele fericite
mai cuvioas<ă> iaste,

1—36 *lipsesc D* // 1 pe *K*/în]intru *B*/jiale *C*]duriaré *B* // 2 zmulgîndu-ș *B* // 3 haina rumpîndu-ș
B/să tinsiasé *C*, să întinsése *K* // 4 iar *K*/sinatori *K* // 3—5 ca o moartă s-au tinsu pre pămînt, de
a căriia umere 2 senatori, pentru să nu-ș facă ceva mai rău, o ținia *B* // 4 ținia *C* // 5 Cnei *K* //
6 ținsorin *K*/grăi *B*/voroviia *K*/mîinile *K*/Fulviei *B, K* // 7 va]voește *K*/într-aceasta *B*, între
această *K*/una *B, K*/plinească *B*, pliniască *K* // 8 văduvii *K*/vrăji *K* // 9 Flaviia *C*, Flavia
K // 10 cuvintele *B*/faptiei *B, K* // 11 fiindu *B*/Fulvia *B, K*/muțaria *C*, muerea *K*/acelui *C, K* //
12 macari *B*, macar *K*/n-aș vria *B* // 13 nevrédnic *C*/după cia *C* // 14 oasele *B, K*/să mută *B* //
15 că]și *B*/dintru acei *K*/dintr-acei 2 senatori *B*/sinatori *K* // 16 carii îi ținia *B*/ținia *C*/umerile
K/lipsește unul *B*/m<i>na *B* // 17 dereaptă *B*/ia]el *B, K*,/dîndu-ș *B, C, K*/m<i>na *B* // 18 împreun-
nare *B*/așia *B, C*, așa *K* // m. 55—59 *lipsesc D* // m. 56 *lipsese B* // 19 cit]cîncit *K*/femeilor]
muerilor *K* // 20 pe acé *B*/acea *C, K*/vriame *C*/întinare au adus]imătură adusă *B*/déde]au
dat *K* // 21 nice dănăoară]niciodată *K*/nici *K* // 22 creadză *B* // 23 macari *B*, macar *K*/aciastia
B, C, aceste *K* // 24 socotesc *B*/Lavinio *B, C*, Lavinia *K*/le vei face]să le faci *B*/aciastia *B*,
acéstea *C*, acéste *K* // 25 adevărat *K* // 25—26 nici ¹⁻² *K*/mîa *B, C*/vrédnicia *B*/femeii]muerii
K/nu suferia *B* // 27 singură *B, K*/ai pătimi *B, K* // 28 singur *B, K*/ar agîunge *K*, ari agîunge *B, C*/
rușinia *B*/Iar *K* // 29 curățenie *B*, curățeniia *C*/carea *C* // 29—30 curățâniia care să cuvine ție și
muerilor alésă *K*/să cuvene *B*/feméilor *C*, femeii *B*/aliasă *B*, aliasé *C*/blîndéțale *B* // 31 așa *B, C*/
așa între blagorodnică *K*/bl<a>goroadă *B*/văduvă să cuvene în închin *B*/îț închin *C* // 32 te-au
năcăjit *B*, te-u năcăjit *C* // 33 cea aleasă *B, K*, cea aliasă *C*/păreria *B*/care *B, K* // 34
petriace *B*/vii]răi *B* // 35 Nemică *K*/acum *K*, amu *C* // 36 să té nevoești *B*/că să fie așa
între ciaști de față viastia *B*/să fie așa *C*, să fie așa *K*/acești *K*/véstea *C*, véste *K*

ta și așa să vorbască de tine cei ce nu-s de față, cât și celor răi gura cu zăbală să o astupi și celor buni pinten pentru să-ț slujască să le adaogi; că pre văduva cea cu nume rău de 5 vie trebue a o îngropa.

în cele împotriva mai priimită. Amvros<ius>, *Îngropare*, Carte.

f. 186 Nemică, dar nu-i pentru ce aş mai scrie cătră acéstiă, așa căci iaste cu grijă cu scrisorile a crede lucrurile a vreunii clipéle, cum căci a asculta céle noaă|nima ta nu suferé.

10 Aceasta numai a ascunde nu poci, că noi, priiatenii tăi și părinții tăi ț-am isprăvit de la divan și slujba și vinitul, care avea bărbatul tău la Vizantia, să vie la feciorul tău, care vinit multu să socotéște și, mai multu, acéia ce au 15 dzis de tine, toată să faci; adecă măcar că Clavdin, bărbatul tău, n-ar hi fostu oroșan a Romei, iară și aceasta și céle mai multe, ție, pentru singura véstiă ta, s-au dat.

60. Cu multu mai priimit iaste ce să dá curund, decit ce să dá cu mina plină. Senec<a>, 1, *De binifaceri*, 7.

Închină-ți-să Favstina mîă, de caré pocîu 20 mărturisi că nice dănăoară așa de multe lacrămi n-au vărsat, cîte au vărsat pentru nevoia ta, căriă și scădéria ta, care-i prea mare și mîhnăciunea mîă, caré nu era mică, durére i-au fostu.

61. Înduratul și pricină de dat scornéște. Mi<mi> Publiani>.

25 Îț trimit o mie de galbeni numărați, care bani așa pentru cheltuiala de triabă, cum pentru datorile să le plătești că-ț vor trebui socotescu.

Dumnedzăii, carii au dat odihnă lui Clavdin, 30 bărbatului tău, ție, Lavaniei, muerii lui, mîngîiare ca să-ț dîă.

Marco Chelemontianul trimite pace și sănătate.

1—33 *lipsesc D*|| 1 așa B,C, așa K/nu-s]nu sînt K|| 2 cât]încît K/să le astup B|| 3 bunî B/pinten: B/să-ți slujască K, să-ț slujască ție B|| 4 numia rău B|| 5 triabue îngropată B|| 6 Nemică K/dară B/nu-i]nu iaste K|| 7 aciăstea C, aceste K/așa B,C, așa K/iaste C/iaste grije K|| 8 lucrurilor B/vrunii cliplale B/clipele C]minunte K/lipsește cum K|| 9 căce B/céliă B, ciale C|| 10 nu pot K/priiatinii K|| 12 venitul B,C,K/caria B, care K/avia B/lipsește la K|| 13 Vizantia B/ficio-
rul B/venit B,C,K|| 14 socotéști B/acée B, aceia K|| 15 *corectat* toată C]toți B,K/macari B, macar K|| 16 n-ar fi B,K/orășan B, orășian K|| 17 Romii K/iar K/céliă B, ciale C|| 18 singura B,C, singură K/viaste B, véstea C, véste K|| 19 Închină-ți-se C/mea K/care B/poci B,C, pot K|| 20 mărturisi B/nice dănăoară]niciodată K/așa B,C, așa K|| 22 cărie B/scădéria C, scădéré K/care iaste prea mare K, care pria mare B|| 23 mîhniciunîă B, mîhneciunea K/mea K/care B/care nu iaste mică K|| 24 duréria B|| m. 60—61 *lipsesc D*|| m. 60 *lipsește B*|| 25 Îți trimiț C/Îț trimit ție 1000 galbeni B/galbini K|| 26 așa B,C, așa K/ treabă B, triabă C|| 27 datorii K/că îț vor trebui K|| 29 Dumnezeii K, Dumnedzău B/ care B|| 30 Lavinii B, Laviniei C, Lavinia K|| 31 mîngîiere poftesc ca să-ț dea K/dea B,K|| 32—33 Chelimonatanul B, Chelemontianul C/trimit B,C,K/pace, sănătia B||

PENTRU MOARTIA LUI MARCO AVRILIE
 ÎMPĂRATUL ȘI CÎȚI DE PUȚINI PRIIATENI SINTU
 CARI AR ÎNDRĂZNI A GRĂI CÉLE ADEVĂRATE
 BOLNAVILOR. CAP 29

5 Fiind acmu Marco Avriție împăratul cum cu
 anii, carii avea mulți așea cu ostenélele, care
 petrecusă, pre mare ostenit de războae, după
 ce îmbătrîni, la anul împărății sale 19, a vîrstii
 72, iară de la zidirea Rîmului 936, făcînd răz-
 10 boae în Panonia, care iaste Țara Unguriască
 și încungîurînd orașul vestit Vendoba, fu
 lovit de paralis degrabă, a cărué boală să lasă
 viața singur și Roma domn cu viața mainte
 de toți, carii nice dănăoară n-au avut, foarte
 15 întriagă au pierdut. Fost-au între domnii
 păgîni alții și cu putéria lui de potrivă, cu
 avéria mai avuți, cu norocirea și cu preaînță-
 lepcîunea de-a tocma, iară cu întregiia vieții, cu
 curățâniia, nice unul de potrivă nu i-au fostu. Că
 20 de s-ar cerca prea de amănuntul viața lui, multe
 fapte de stăpîn ales să află vrednice de a le
 urma, iară puține réle și de hulă agonisite.
 Fost-au această tîmplare a boalei lui că,
 îmblînd pегіur străji cu polcovnicii, degrabă
 25 un umăr fu aprinsu de paralis, cît nice haina
 a îmbrăca, nice sabiia a strînge cu mîna, nice
 sulița a băia nu putea. Pentru ce bunul împă-
 rat nu mai puțin cu grijile decît cu anii fiind
 îngreuiat și adăogîndu-să iarna cu vicole, den
 30 dzi în dzi cu mare mulțime de ape și omeți,
 acoperind corturile, să împlu și de altă boală,
 ce-i tot în somnu, caré aduce moarte. Care
 lucru îndrăzniala varvarilor și mîhnicîunia
 ostașilor au adaos foarte; că de toți, nu în-
 f. 186*35 tr-altu chip ce ca/de un tată să tînguia.

1. Cea preafericită ostenială, sau săturare, iaste a îmbătrîni întru bunățate. Fab<cius Quintilianus>, *Dic<kamații>*, 4.

2. Prea mari<lor> bărbați, a să arunca răutățile sale rușine iaste. Val<erie> cel Mare, 9, 3.

3. Nu trebuie a tréce cu tăcéria moartea acelor a viața să laudă. Țițero, <Oratoriae partitioniones>.

4. Nemică mai multu nu să cuvine domnului mare, fără a cugeta de toate. Macro<cius>, *Sa<turnaliorum libri>*, 7.

1 ante titlu Cap al dzéciale B, Cap 29 K/moartea C, K/Avrelie împăratului B// 2 cîți]cît B/priiatini C, K/sint B, D, K, sintu C// 3 s-ari îndrăzni B/célie B, ciale C// 4 bolnăvilor B/Cap 28 D// 5 acum K/Avrelie B// 6 avia B, C/așiia B, C, așa K/ostenialile B, ostenialele C, ostenélile K// 7 petrecusia B// 8 ce]cia C/impărăției D, împărății K/ vîrstei D// 9 iar K, lipsește B/zidiria B, zidirea C/făcîndu B// 10 războiu B/Panoniia D/iaste C, K/iaste astăzi Ț<a>ra Ungurească B// 11 încugiurîndu B/viastit B, cel vestit K/Vendolona B, Vindobona K/fu]au fost K// 12 parales B/degrabă]fără veste K/a căriia B, a căruia D/lipsește să lasă B// 13 viața¹⁻² D, viața¹⁻² K/singur B, C, K, singură D/mainte]mai înainte K// 14 decît toți B, C, D/nice dănăoară]niciodată K/foarte]mai B// 15 întreagă B/au perdut D/Au fost K// 16 putéria C, putére K/de potrivă D// 17 cu averile B, cu avéria C, și cu avére K/avuți]sus B/norociria B, C/preînțelepcîunia B, preaînțelepcîune K// 18 întocma K/iar K/întregiunea B, întregiria C, întregirea D, întregimea K// 19 și cu curățenia B, cu curățeniia C, și curățâniia D, și cu curățâniia K/nici K/nice unul nu i-au <fostu> de potrivă B/de protivă D// 20 că de să va cerca B, D, K/pria B/de amăruntul D, de cu amăruntul K/viața K// 21 lipsește ales B/vrednice B, vriadnice K// 22 iar K/riialia B/agonisite B// 23 Au fost K// 24 îmblîndu B, umblînd K/împregiurul străjilor B/pegіur]prin K/degrabă]fără veste K// 25 umăr]om D/fu]au K/cit]încît K// 25-26 nici¹⁻³ K// 27 băia]biia B, purta K/nu putia B/cé B/bunul]prebunul B, D, prebunul C, K// 28 anii]aia C/fiindu B// 29 din B, D, K// 30 mulțimia B// 31 acoperindu B/implu K/lipsește și D// 32 ce-i]ce iaste K/care B, K/moartia B// 33 îndrăzneala B, îndrăznială C/varvarilor]voroavelor K/mîhnicîune C, D// 33-34 mîhneciunea ostașilor săi o au adaos foarte K/ostașilor săi B, C/ostașilor săi s-au adaos foarte D/foartia B// 35 ca un tată de toți să iubiia B// repetă m. 2 D// m. 4 lipsește B, D//

Ispitind dar, toate, veri de doftori, a să cugeta, veri care deprind întru domni așa de mari a să adaoage, nemică spre sănătate nu purcedia. Că și boala din sine prea greu și
 5 împăratul îmbătrînit și cerului cu greu și vrémia fără folos fiind, decît toate grijea și mîhnirea i să adaoage. Că cu multu mai grîia iaste boala caré vine den mîhnicîunia inemii, decît acéia ce să izvoréște din frigurile a triia
 10 dzi sau a patra dzi și mai lesne să lecuiaște acela care să înmulțéște cu veninurile stricătoare, decît acela ce să îngreuiadză cu adînci gînduri.

Așeadară, fiind în pat înfiptu împăratul
 15 pentru întărirea boalei, părăsit de toată grija cîrmii războiului și eșind călărimia lui din tabără să facă năvală și ungerii așidirea pentru să-i împingă eșind, așa de groznic războiu dintr-amîndoaă părțile să făcu, cît vârsindu-să
 20 mai multu singe și cu acel războiu așa de cruntu, puțin folos luînd rimlénii dintru acia năvală făcută și ungerii cu multu mai puțin din sprejinala lor, care stricaciune alor săi cunoscînd și întîi pentru ce să rânisă cinci
 25 căpitani aleși și pentru nesănătatea lui căci n-au putut fi de față, așa degrabă să mîhni, cît credea toți că i-au sosit ceasul cel de pre urmă a vieții lui. Că trei dzile și atîtea nopți așa dzăcia, cît cu ochii lumina n-au vădzut,
 30 cu urechile vorbe n-au audzit și că fiind vicole mari, neodîhnă pururea, strînsori totdiauna, sete neastîmpărată, mîncare puțin, nice un somnu și, de cît toate, fața uscîndu-i-să și budzile negrindu-să, rădica-ș cîteodată ochii,
 35 uneori mînule îș încruciaș, pururia gemia, limba-i era îmflată, cît nu putia nemică ștupi, ochii fiindu-i de plînsu umedzi

5. Trupul bolnav și de vătămătură ușoar<ă> să cutremură. <Ammianus Marcellinus, 14.>

6. Cu greu iaste a ascunde arșița pieptului. <Gellius.>

7. Nu poate fi, fiind inima supărată, greu să nu boliască deodată și trupul. Dio <Cassius>, Carte 38.

8. Mai grea iaste odihna cărora le vine dentru osteniala mișeilor. Fab<ius> Quintilianus, *Strig<ări>*, 2.

9. Și-n driapta și-n stînga să întoarce, iar odîhnă nu mai află. Amvros <= Ariosto>, 33, 59.

1 Ispitindu-să B/dară B// 1—2 veri ¹⁻² Jori K/care veri de doftori B// 2 care]ce are B/deprindu B/între K/domni B/așia B,C, așa K// 3 mare B/nimică D,K// 4 nu purcedea C,K/de sine pria grîa B/sine K// 5 ciariul lui B// 6 vrémie B,D,K// 7 mîhnirea C, mîhnirea K/i să adăogîa B, să adaoage D/grea C,K// 8 iaste K/care B,K/din B,D,K/mîhnicîunea C, mîhniecîunea K/inimii B,C,K// 9 acia C, acéia K, *lipsește* D/ce]care B/izvorîaște B,C/treia B,K, trie D// 10 dzi ¹⁻²D/lîasne B// 11 înmulțéște K// 12 îngreuiază K// 14 Așladară B,C, Așadar K/fiindu B// 15 întărirea B,C, întărire K/boalii K/părăsit B,D/grijea C,K// 16 cîrmei B/călărimia C,K// 17 așidéria B, așiderea C, așidere K// 18 împingă K/eșindu B/așia B,C, așa K/de]din B// 19 dentr-amîndoaă C, dentr-amîndoaă D, dintru amîndoaă K, între amîndoaă B/cît]încît K/vârsindu-să B,C,D,K// 20 singe B,C,D,K/așia B,C, așa K// 21 rimlianii B/dintr-acia B, dentru acea C, dentru acia D, dintru acea K// 23 sprijineala B, sprejinala D, sprijinala K// 23—37 *lipsece* D// 23—24 caria stricaciunîa alor sei cunoscîndu împăratul și întîiu pentru căci s-au rânit cinci B// 24 rânisă]râcisă K// 25 nesănătatea B, nesănătate C,K// 26 așa C, așa K/așia de cu grabă B// 27 cît]încît K/credia B, crédea K// 27—28 că au sosit în ceasul cel de pe urmă a viații lui hotărîndu-să B/sosit C/atitia B]trei K// 29 așa B,C, așa K/zăcea K/cît]încît K// 29—30 *lipsește* cu ¹⁻² B/audzit B/și fiind K/fiindu B/vicoale B// 31 mare B/pururia B/totdeauna B,C// 32 neastîmpărată B/puțină B,K/nici K// 33 uscîndu-să B// 34 budzele B,C, buzăle K/iș rădica K// 35 unlaori B// 35—36 îș încruciaș mînile, pururea gemea, limba îi era umflată, încît nu putea nemică K/pururea gemea C/pururia tăcia, totdeauna gemia, limba așa îi era de umflată B/nu putea C// 36—37 nemică nu putia ștupi B/umez de plîns K//

cît mișea moartea lui (era) a prăvi. Și mai tristă la prăvală turburarea casii lui și scăderea oștirii era și măcar că, mai mulți de față toate acéștiia prăviia, polcovnicii, orășenii cei cinsteș, slujitori de credință, priiatenii vechi, iară dentru dînșii nime nu îndrăznia să grăiască împăratului; una că-l știia pre dînsul așa de înțeleptu, cît nice a unuiaș sfat nu-i trebuia, alta că de mîhnăciune fiind biruiți, plîngînd toată vrémia petrecia. Că priiatenii cei adevărați și dulci, mainte de ce moru, sintu datori să să plîngă. Ce căială deosebită preavrednici sintu carii mor nu pentru căci îi videm murind, ce căci nime nu s-ari afla care ce i-ar trebui să

15 facă lui, nu i-ari aduce aminte.

Întîi, dar, domnii și oamenii cei mari, murind, întru mai mare decît tot cel prostu grijă să află. Că slujitorîul credincios, carele nu îndrăznește a spune domnului său că-i aproape de moarte, cu multu mai puțin cum i-ari trebui a muri și céle ce ar fi pentru ușuraria simțirii/acelua den lontru să facă nu-i va aduce aminte.

Mulți pre cei bolnavi îi cercetiadză, carii măcar de nu ari mai merge nice dănoară să-i cercetiadză! Măcar că ari videa ochii bolnavului înfundați, carnia uscată, umerile fără de mișcare, veninul turburat, herbintială nepărăsită, groază mare, leșinătură adese, limba înflată, vîrtutea slăbită, iară măcar că ar fi casa așa de răsipită, iară tot învoeșadză pre bolnavul întru nădejde, precum încă sintu multe sémne de viață. Și că celor tineri fiind dragoste de viață și celor mai bătrîni tuturor

10. Cu greu iaste a părăsi inima orice au îndrăgit tare. Saxo Grammaticus, Carte 2.

11. Nenumărate-s sémnele morții; a sănătății și a fără grijii nici unile nu sintu. Plinius, 7, cap 28.

12. Toate omului, cînd viețuiește, sintu a să nădejdui. Seneca, Epistola 70.

13. Bolnavului pînă iaste cu suflet, că ar fi nădlajde, să dzice. Tîțero, Epistulae ad Atticum.

1—5 lipsesc D|| 1 cît]încît K/mișea C, mișelă B]ticăloasă K/moarte B,K/lipsește era B, fără paranteze K/a privi K/triste B|| 2 privală B,K/turburaria B, tulburare K/casei B/scăderea C, scădere K|| 3 macar B,K/toate de față K/aciaște B, aciastea C, aceste K|| 4 privia K/orășianii C/orășianii cinstiș B/cinstiți K|| 5 slujitorii B/lipsește slujitori de credință K/priiateni vechi B, priiatinii vechi C, prietiniii cei vechi K|| m. 8, 9 și 10 lipsesc D/lipsește vechi D/iar K/dintru B, dintre K|| 6 nime]nimine K|| 7 așa K/preînțelept B|| 8 cît]încît K/nici K/a unue C/că]câci B|| 9 mîhniciuniă B, mîhneciune K/fiindu B/plîngîndu B|| 10 vrême B,K, vrêmea C/petrecia K/priiatinii C,K|| 11 mainte]mai înainte K/mor B/sintu B, sint D,K/lipsește datori B|| 12 deosebită B/priavrednici B, preavrednici C|| 13 sint B, D, K, sintu C/nu pentru acia căci i-am vedla pre dînșii murindu B/vedem K|| 14 căce B/nime]nimine K/s-ar afla K/i-ari trebui B|| 15 i-ar aduce K/amintia B|| 16 dară B/omenii B|| 17—18 întru mai mare grijă să află decît tot cel prost D,K/grije B/slujitorîul C/care B,K|| 19 lipsește său K/că-i]că iaste K|| 20 i-ar trebui K|| 21 și cel ce i-ar fi pentru iușurare B/ușurarea C,K|| 22 simțirii acelu den lontru D, simțirii ceii din lăuntru K/simțirii]cunoștinții B/acelua B/lipsește den lontru B/aducia B|| 24 cerciateadză B, cercetiadză C, cercetează K|| 25 macari B, macar K/nu ar mai merge K/miarge B, merge C/nice dănoară]niciodată K|| 26 cerciatédză B, cercetedză D, cercetéză K/Macar K, Că macar B/iar vedea K, ari vedla B|| 27 carnea K/umeril<e> B|| 28 făr-de D/fără mișcare B/tulburat K/herbinteală B, herbintiala C, fierbinteala K|| 29 nepărăsită B/leșinături K/adésia B, adésă D,K|| 30 vîrtutia B,C/iar K/macari B, macar K|| 31 așa B, așa K/răspită B, risipită K/iar K/invoeșadză B, invoeșadză D]veselește K|| 32 bolnav B/nădlajde B, nedejde C,D, nădejde K|| 32—33 precum sint multe încă sîamne B/sint D,K/siamne C/viață D, viață K/lipsește și K/tiniari B|| 33—34 fiindu-le dragă viața și celor bătrîni K/dragostia B||

a muri fiind cu amar, săvai că ar sosi acmu la
 céle de pre urmă, iară nice un liac nu priimăscu,
 nice de nădejdea vieții nu li-i jeale; din ce să
 5 de păcatele sale, nice cu poroncile pagubelor
 să întoarcă altora, mor.

O, de ar ști cât de mare rău fac aciia ce lucrî-
 dză acéști! Că de-mi va lua cineva mie
 avéria, mă va gonî pre mine singur, va strica
 10 numele meu, va răsturna casa mea, va vătă-
 ma săminția mîa, va năcăji pre rudenîia
 mîa, va pedepsi viața, care acéști sintu fap-
 tele nepriiatenului vătămătoriu, iară a da
 15 pricină pierdzării sufletului iaste lucrul dia-
 volului! Că, adevărat, dreptu rău și mai rău
 decît dracul iaste cine amăgește pre bolnavul
 căruia ce i-ar fi de agiutoriu a muri bine siléște
 să să îmbunedze cu nădejdea vieții. La care
 cumpănă, cine grăiaște acéliă, puțin agoni-
 20 sește, iară cine créde multe piârde în deșartu.
 Mai bine iaste, pre cei murind, a-i învăța cu ce
 socotială s-ar putea afla atunci întru bună
 simțirea sa cea din lontru.

În toate lucrurile puțin rușinoși sintem cătră
 25 priiateni în viața noastră și la moarte poftim
 rușinare a arăta cătră dînșii; care lucru, ade-
 vărat, nu să cade. Că de n-ar fi murit nice
 unii din cei trecuți și de n-am prăvi în toate
 dzilele pre cei morți, ni s-ar părea rușine și
 30 frică a grăi bolnavului, precum numai lui
 i-ar fi a muri. Iară că bine și tu și el știți că
 pre toți o noapte și a călca odată pre calea
 morții, căci să te temi a grăi priiatenului, care
 acmu au sosit la moarte?

35 De ari învie astădzi morții, cât de cumplit
 s-ari jălui pe priiateni, numai de ce n-au luat
 de la dînșii nice une sfaturi în ceasul morții!

14. Mișel iaste împă-
 ratul la care céle ade-
 vărate să tac. <Capi-
 tolinus, *Gordiani tres.*>

15. De multe ori mese-
 rii mîngîlare iaste a-ș
 cunoaște sorțul său.
 <Curtius, Liber 4.>

16. Toată dzua, tot cea-
 sul cît ar fi de nemică,
 arată. Sen<eca>, *Epis-
 <tola>* 101>.

17. Socotiala intriag<ă>,
 a lubi viața și a nu să
 téme de moarte poron-
 céște. Val<erius Maxi-
 mus>, 9, 13.

1 *lipsește* fiind *K/săvai* macar *K/sosi* *B/amu* *C*, acum *K*// 2 la cea de pe urmă *B/*
 ciale *C/iar* *K/nici* *K/nu* priimăsc *B*// 3 nici *K/nedéjdea* *C*, nedejde *D/nedîajde* a vieții nu pier-
 du; din cîa să tîmplă *B/nu* le iaste jeale *K*// 4 nici *K/ispovedanie* *B*, ispovedanie *C,D,K*// 5 sale]
 lor *K/nici* *K/poroncile* *B*, poruncele *K/pagubilor* *D*// 7 ar știe *B/acéia* carii lucreadză *B/lucrea-*
 ză *K*// 8 aciastea *C*, acéste *K/de* va lua *D*, de îmi va lua *K/lipsește* mie *B*// 9 averile *B*, avéria
C,K/singur *B,D,K*// 10—11 mîa ¹ *B*, mea² *C,K/seminția* *B/năcăji* supăra *B/rudenie* *B*//
 12 mea *K*, *lipsește* *B/viața* *D*, viața *K/acéstea* *C*, acéste *K/sint* *B,C,D,K*// 13 nepriiatenului
C, nepriiatinului *K*, nepriiatenilor *B/iar* *K*// *m*. 11 *lipsește* *B*// după *m*. 10 *adaos* A sfatului celui
 adevărat iaste cu grija volnicîia, dzice Curtius *B*// 14 iaste *C,K*// 15 diavolului *D/dreptu* drac
B// 16 iaste *C,K*// 17 ce ar fi să-i fie de ajutoriu *B/siliaște* *B,C*, siléște *K*// 18 îmbuniadză
B,C, îmbunédză *D,K/nedîajde* *B*, nedéjdea *C*, nedejdea *D*, nădejde *K/viații* *B*// 19 acîalia *C*,
 acéle *K*// 20 iar *C,K/criade* mult *B/pierde* *D,K/deșart* *B*, deșertu *C*, deșert *K*// 21 iaste *C,K/*
murindu *B*] ce mor *K*// 22 cu cîa socoteală s-ari putia *B/s-ari* putia *C/atunce* *K*// 23 simțiria *C*,
 simțirea *D*, simțire *K*] cunoștința *B/lipsește* sa *B/den* *D/lăuntru* *K*// 24 puțin *B/sintem* *B,C,D/sin-*
 tem puțin rușinoși *K*// 25 priiateni *C*, priiatini *K/viața* *D*, vilața *K*// 26 cătră] spre *B/la* care
 lucru *D*// 28 nici unii *K/den* *C,D/privi* *K*// 29 dzilile *B,K/s-ari* pária *B,C/rușiné* *K*// 30—31 lui
 singur i-ar fi *B/Iar* bine *K*// 32 noapte *B*] și acolo ca deodată pe cale *B/lipsește* odată *D*] deodată
K// 33 témi *B/priiatinului* *C,K*, prietenului *D*// 34 acum *K/sosit* *B/moartia* *B*// 35 De ar învia
K, De ari învia *B,D/astăz* *K*// 36 s-ar jelui *K/s-ari* jelui pe priiateni numai pentru căci n-au luat
B/priiatini *C,K*, prieteni *D*] di ce n-au luat *D*// 37—1 nici un felu de sfaturi la vreme morții *K*

Că de ȳaste bolnavul priiatenul meu, oare muri-va de voũ dzice sã sã grijascã spre a muri bine? Nemicã. Ce încă mărturiseste ispita cã ceia ce au fostu prea bine grijiti, de moarte au hãlãduit, iarã carii nu s-au grijit, au murit.

15 Cariu mergu sã cercetãdzã bolnavii, ce scãdãre fac, de-i va sfãturi și-i va învăța ca sã facã diatã sã-ș mãrturisascã pãcatele, simțirea sã-ș descarce, tainele sã priimascã, cu nepriiatenii sã sã împace? Acestãia toate nice spre viața nu fac nice o piãadecã, nici spre a muri bine nu închid ușile (sau pun pierdãle). Care, darã, orbire ȳaste așea de întunecatã, sau necu- noștința așea de groasã, decit sã te rușinedzi și sã te temi a sfãtui ca sã facã acellã bolnavii, care, cind era sãnãtoși, era datori sã le facã.

20 Ce precum am dzis mai sus, mai multu sã amãgescu și cei vii și cei murind, domnii și oamenii mari, cind priiatenii și ispravnicii fãrã de voe fi întristiadzã pre inși, cind nu îndrãznescu a le spune mãrirea primejdii. Cã, ca acestu fãlũ de ispravnici și priiateni nu- mai cind li sã dã ceva cu testamentu socotescu, iarã de va muri bine, sau rãu, nu poartã grije.

O, cit de mișel lucru ȳaste a prãvi pre dom- nul murind, sau pre boeritul ales, pre nemeșul bogat, de nu va avea pre lãngã sine nice un priiaten credincios, intru acea trecere prea grãa agiutoriu. Și nice a fi fãrã socotialã, dzic, cã nu sã cade priiatenului credincios. Cã cei ce sintu pãrtaș intru viața norocurilor noastre sintu mulți, iarã carii au grije la moarte de simțirea noastrã foarte puțini.

35 Oamenilor înțãlepti și preaințãlepti, pĩnã a nu-i sili firea spre a muri, din vrãria sa li sã cade

18. De nu vom sã ne tãmem de moarte, pururea ni sã cade sã fim gata. Avgust<in>, *De vremi* <= *De tempore barbarico*>, 44.

19. Cu cit arde intru urã dreptatã, cu atita cela ce o crãde o vãtãmã. Tertul<ianus>, *Apologeticus*, 45.

20. Fãrã grije nu ȳaste cel de au viețuit fãrã grij<e>. Be<r>nhar<dus>.

21. Inimilor celor slabi vrãjmaș ȳaste negrijã. Sen<eca>, *Rodi<g>inus*, 11.

22. Acolo sã pricãpe toatã cugetarea minții, unde ȳaste putãria durerii. <Augustinus>

unejunia B/in]la B/iaste C,K/priiatinul B,C, prietinu K// 1—2 oare muri-o-ar de-i v-aș dzice D, oare va muri de fi voiu zice K/de-i voi dzice B, de-i voiu dzice C/sprã B// 3 Nemicã K// 4 cãia B, ciã D,K/prã bine B, pre bine K// 5 moartã B/iar K/care D// 7 mãrg B/cerciatãdzã B, cercetiadzã C, cercetezã K// 8 scãdãria B/și fi va învăța K// 9 diatã D/simțirea D, simțire K/cunoștința B// 10 tainele K/nepriiatinii C,D,K// 11 Acãstã B,C, Acãste K// 11—12 nici ¹⁻² K, nice ³ B,K/sprã B/viaț<ã> D, viațã K/piedicã D// 13 lipsește sau pun pierdãle D, fãrã paranteze K/perdãle B, perdele K// 14 dar K/care darã orbire ȳaste așia de oarbã, sau necunoștințã B/iaste orbire K/așia C, așã K// 15 neconștințã D/așia B,C, așã K/rușiniadzã B, rușinez K// 16 temi B/acelia B, acãlea C, acele K// 17 cind B/s<ã>n<ã>toși B// m. 15 lipsește D// m. 16 lipsește B// 18 am mai zis K// 19 lipsește vii K/murindu B]ce mor K// 20 oamini D/cind B/priiatinii C, prietini D// 21 fãr-de voe B,D/fãrã voe întreteazã K/și întristeadzã B, întristiadzã C/pre dũșii B,K/cind B// 22 mãriã B, mãrime K/primejdiei D,K// 23 cu acest fiãl B/fãlũ C,K, fel D/priiatini C,K// 24 cind B/tistament D// 25 iar K/sau]au K/nu portã B, nu portu C/grijã D// 26 mișãl B, mișãl D]ticãlos K/iaste C,K/privi K/domnu K// 26—27 a prãvi murindu pre domnu, pre boiãriul cel ales, pre nemiuș B/boiãriul C, boiãriul D, boeriu K/niamișu C, nemișul K// 28 avia B,C/sine K/nici K// 29 priiatin K/acia C/triaceria B, trecire K/pre grã B, prea grea C,K// 30 agiutor B/nici a fi K]cine ar fi D/socotealã K// 31 cadã B/priiatinului B,K// 32 cei ce]carii B// 32—33 sint ¹⁻² B,D,K/pãrtași B,C,K/intru]in K/viaț<ã> D, viațã K/norocirilor K/sintu ²C/iar B,K// 34 simțirea D,K/cunoștințã B/sint foarte puțini K// 35 Omenilor B, Oaminilor D/ințãlepti B/priãințãlepti B/p<ã>nã B// 36 sili K/firia B/sprã B/vrãria C,K/lipsește din vrãria sa li sã cade a muri D//

- a muri adecă mainte de ce vor sosi céle alése ceii de pe urmă nevoi, să orînduim céle ce radzimă de simțirea cîa din Iontru. Că de socotim nebun pre cel ce ar vrea fără corabie
- 5 să triacă marea, adevărat, nemică înțeleptu nu vom socoti pre acela care de tot negata vine la moarte. Ce piârde omul înțeleptu făcînd diata? Ce scădere cinstii pătiméște carele mainte de moarte cu nepriiateni și
- 10 pentru acélla spre care au fostu cu inimă rea să împacă? Ce scade din cinste aceluia care în viață era datoriu să întoarcă, căci porunciaște să să întoarcă la moarte? Cu ce lucru mai înțeleptu să poate cineva a să arăta, decît de
- 15 să va ușura de céle pre sine, care pre urmă cu giudecata s-ar cére? Cîți domni și oameni mari, căci n-au vrut o dzi să petriacă făcînd mărturii, făcut-au de au petrecut ficiorii lor cei moștinitori pre urmă toată viața întru sfădzi?
- 20 Oricine iaste adevărat și neamăgeu creștin, așa iaste datoriu să orînduiască averile sale și viața în toate dzile<le> să și-o driagă, ca cînd pînă în sară nu i-ar fi a trăi și într-acela stat a priimi noaptea, ca cînd nu i-ar fi a videa
- 25 dzua. Că, să grăim adevărul, spre paza vieții nehotărîte ostenéle trebue, iară de moarte să ne amăgim agiunge. De iaste vreo credință cuvintelor méle, pre nime n-aș sfătui eu ca să îndrăzniască întru acela niam a vieții a viețui,
- 30 măcar de i-ar fi a dobîndi toată lumia, n-ar vrea să moară. Bogații și cei săraci, cei de sus și cei de gios, némeșii și proștii dzic că să tem de moarte și cu toții giură cărora le aduc aminte și prin domnul nostru Iisus Hristos răstignitul îi rog ca să știe că numai pre acela putem
- 35 a-l mărturisi că s-ar téme de moarte/și, adevărat, de carele videm vreo dirégire a vieții că ia.
- f. 188

23. Foarte r[re]a deprindere iaste a urf adevărul. Cassiod<ori-us>, 3, 3.

24. Stă într-ascunsu dzua cîa de pe urmă, pentru să ia aminte toate dzilele. Avgust<in>, *De disciplina cristiana*.

25. Viața cea bună pre urmă drége greșealele cei trecute a vieții. Victor.

26. Tot omul în primejdia sa imblă. Avgust<in>, *De vremi* <= *De tempore barbarico*>, 144.

27. Frumos lucru iaste a plini viața înaintia morții. Sen<eca>, *Epis<tola 32>*.

1 mainte]mai înainte K/[c]ale B, C|| 2 alésia B, aliase C, alésa D/[c]ele alésa a nevoii ceii de pe urmă să orînduim K|| 2 cîale C|| 3 radzimă B, K]/urmadză D/[s]imțirea D, K]/cunoștința B/[c]ea B/den C, D]/cea din Iăuntru K|| 4 pre acela ce va făr-corabie B|| 5 să treacă C, să treacă K]/a trécia B]/mare B, K]/nemică D, K]/înțelept B|| 6 carel<e> B, carele C, K]/careli vine de tot negata D|| 7 pierde B, pierd K]/înțelept B|| 8 făcîndu B]/diata B, D]/scăderia B/[c]instei D, cinste K]/cinstită B]/pătimiaște B|| 9 carile B]/mainte]mai înainte D, K]/de moartia mainte B]/nepriiatinii C, K|| 10 pentru]întru B]/acéle K]/carii B]/ria B, rrea C|| 11 scade]scădere K]/den C, D]/cinstea D]/acelue C]/carele B, D, K|| 12 viață D, viață K]/lipséște datoriu B]/să întoarcă datoriu K]/căce B]/poroncéște C, D, poruncéște K|| 13 moartia B|| 14 înțelept B]/poatia B]/a arăta B|| 15 decît să va ușura de acéle K]/ușura de acélla B]/sine C, K]/pre urmă B, K|| 16 giudecata B, giudecată C, giudecată D, K]/s-ari cére B, s-ar cîare C]/Cîți]Căci K]/domni B, domni K]/oamenii K|| 17 o dzi]măcar o dzi D]/să petreacă B, să petriacă C|| 17—18 făcîndu mărturie, au făcut B]/mărturie C, D, K]/au făcut K]/feciiorii K|| 19 moștenitori B, C, D]/pe urmă B]/viața lor K]/sfade B|| 20 iaste C, K]/adevărat]învățat K]/neamăgeu]neamăgitoriu K|| 21 așa B, C, așa K]/iaste C, K|| 22 viața D, viața K]/și viața să o direagă în toate dzilele B|| m. 23, 24, 25 *lipsesc B|| m. 24 lipséște D]/zilile K]/diriagă C, D, direagă K|| 23 întru acela K|| 24 noapte C, K|| 24—25 a vedea zioa K|| 26 iar K|| 27 agiunge o vătămare C, agiunge o vătămare K]/agiunge]o vătămare D]/iaste C, K|| 28 nime]nimine K|| 29 îndrăznească K]/lipséște a vieții K|| 30 macar K]/lume C, K|| 32 niamișii K|| 34 pren D|| 37 carile C]/vedem C, D|| 38 ia K||*

Cade-să, dar, domnilor și celor mari întâi a părăsi de ce s-ari părăsi, hotar să facă pînă ar lua sffrșit, a muri mainte de ce ar muri, a să îngropa mainte de ce s-ari îngropa. Aceasta
5 de o vor face de la sine, singuri, așa de cu ușor vor lăsa viața, ca cînd ari eși dintr-o casă într-alta.

Mai toți cu zăbavă și cu blîndeță a scorni a îmbla, a băa, a mînca, a dormi, le place.
10 Iară la moarte numai a sirgui omul suferi. Nu fără pricină, dzic, că oamenii grăbăscu a muri, cînd îi videm pre dînșii de pripă a-ș ușura simțirea cea din Iontru, a sirgui a scrie diata, a să ispovedui, a să cumeneca; iară,
15 așa de tîrdziu și așa de fără vrême (cumenecătura) să o ia și să pofțiască, cît mai curund și pricépere pierd și sufletul să iasă, pînă a să aduce sfința cumenecătură.

Ce folosescu corăbii, adînci spartă, cîrma?
20 Ce folosescu războiului isprăvit, armili? Ce folosescu oamenilor morți, cu unsori și cu pliașturi să-i ungă? Într-acesta chip ce folos fac duhovnicii a vini la bolnavii carii acmu nu-s în mîntea sa, să-ș mărturisască păcatele?
25 Adevărat, rău să va putea ispovedui, căruia pricéperea spre pocăință îi lipsésește! Ce folosésește diacul a lua aminte lucrurile rădzimătoare de simțire pre acéia vrême, după ce bolnavul acmu au pierdut voroava.
30 Nu fac greșală oamenii dzicînd: la bătrîneță îmi voiu aduce aminte de mine-mi, la moarte vom face pocăință, ne vom ispovedui, vom întoarce? Că, după socotiala mîa, nici a oamenilor înțelepți, nice a creștinilor buni nu iaste
35 a vrea ca să le agiungă vrême de păcătuit și să lipsască a vini cătră sine. Măcar de s-ar alége a triia parte den vrêmia acéia ce să lasă oamenii de păcătuit și care grije îș strîngu întru

28. Nu iaste vrédnic a lua acela la moarte mîngîitare, carele n-au cugetat că va muri. Chiprian, 4, *Epis <tolat>* 100.

1 Să cade K// 2 și de ce s-ar părăsi K// 3 mainte]mai înainte K// 4 mainte]mai înainte K/s-ar îngropa K// 5 sine C, K/singuri C, D, K/așa C, K// 6 viața D, viața K/ar eși C, K/dentru o casă D, dintru o casă C, K// 7 într-altă C, întru alta K// 8—18 de la Mai toți cu zăbavă pînă la sfința cumenecătură incluse după r. 29 K// 8 scorni]scărni K// 9 bea K, be C// 10 iar K/sirgui D, K// 11 oamini D// 12 vedem K// 13 simțirea C, simțire K/den D/lăuntru K/sirgui C, K// 14 diata C, D/cumineca C, D, cumenica K/iar K// 15 așa¹⁻² C, așa¹⁻² K/vriame C/fără paranteze K/cumenecătura C, D, cumenecătura K// 16 poftiască D, poftiască K// 17 pricéperea D, pricépere K// 17—18 pin-a să duce D/aduče]duce C/cumenecătură C, cumenecătură K// 19—20 folosăsc¹⁻² C, folosăscu¹⁻² D/corectat corăbii C, corăbiei K/adînce D/cîrma spartă K/ armile războiului isprăvit D/armele C, K// 21 folosăsc C, folosăscu D/oaminilor D// 21—22 cu unsori și cu pliașturi C]unsorile și pliașturile K/lipsește să-i ungă D// 23 a veni C, K/bolnavi K// 23—24 acmu nu sint în mîntea lor K// 25 căru C// 26 pricépere C, D, pricépere K/spre pocăință lipsésește K// 27 diacul C, D// 28 rădzimătora C, rădzimătore K/simțire K/pre]după K/aceia K/ după cîa C]în care K// 29 acmu K/perdut D// 30 oamini D// 31 de mine-mi]de sine-mi K// 33 socoteala mea K/nice a oaminilor D// 34 nici K/nu iaste C, K// 35 să le agiungă C, să agiungă D/vriame C// 36 a veni C, K/sine K/Măcar K/a treia K// 37 din C, K/ vrême D, K/aceia K// 35—38 oamini de păcătuit și să lipsască a veni cătră sine. Măcar de s-ar alége a trie parte den vrême acéia în care grijă îș stringu întru D//

a plini rahnele céle réle, acéia întru a tîngui
păcatele din inimă să aibă. Ce iaste durérea
că cu atîta fără grije să petréce viața întru
răutăți și întru greșale, ca cînd n-ar fi nice
5 un Dumnedzău, carele, oarecînd ar cére de la
dînșii socotială și samă.

Toată lumea, slobodzindu-și frîele la păcate,
cu nădejde de înturnare la bătrînéță la mai
bun rod și la moarte de a vini cătră sine aliar-
10 gă. Ce eu aș vrea să știu de la acéia carii cu
acîa nădejde fac păcate, ce adeverință de agîun-
su la bătrînéță, pre cine va avea chizăș că i
s-ar slobodzi lui vréme îndelungată, pînă la
moarte? Că mulți, după mărturiia ispitii, nu
15 agîungu pînă la bătrînéță și mai mulți de
moarte grabnică să răpăscu.

Nice socotéliei, nice dreptății nu i să cuvine
cînd numai într-o dzi atîtea de multe păcate
și greșale face, cît a ne plînge pentru dînsăle
20 să nu agîungă toată viața și a plînge toate
păcate(le) vieții noastre, nu mai multu, ce
f. 188° vréme de un ceas, să cercăm. |După mărirea
m<i>|<o>s<i>rdniciei dumnedzăști de agîunsu
și de prisosit iaste un ceas ca să facem pocă-
25 ință, pentru viața cîa lucrată de pierzare.
Iară eu aș dzice, deș<i> priiméște păcătosul
spre dirégiria vieții nu mai multu decît un
ceas, acela dar ceas să nu fie de pre urmă.
Că suspinul din vréme slobodzit, cerfurile pă-
30 trunde, iară de nevoe, adecă den nevrére
făcut, nice prin acoperămînturile casii nu
tréce. Și măcar că laud pre cei ce cercetiadză
pre bolnavi a-i îndemna să se ispoveduiască,
să se preceștiască, să cetiască sfintele rugă-
35 cîuni, să să plăce sfinților, să giamă pentru
păcate, în scurtu, că acéștia toate cum li-ar
face foarte bine mărturisăscu, iară cei ce li-au
făcut acmu, cu multu mai bine că ar fi, dzic,
că corăbiariul învățat și păzitoriu, cu mare
40 răutate pre mare, vremii réle (a sta împotrivă)
să grijéște.

29. Nu iaste a preință-
lepctunii a urî cîali de
folos.Cassiod<orius>,2,7.

30. Cînd viețuești fă
ce-isă faci, că mai încolo
nice credința iaste,
nice ostenélele, nice
pocăința. Hriksoste-
mul, la *Voroavce*.

1 a nu plini rahnele D/rîvniile K/ciale C/aciaia C, acéia K/adaos ulterior întru C, lipsește K// 2 den C,D/iaste K// 3 lipsește că D/atită K/grijă D/pitrece D, petrece K/viața D, viața K// 4 greșale K// 4—5 nici un Dumnezeu care K/ar ciare C// 6 socoteală K// 7 slobodzindu-și C, slobozindu-ș K/frîile D,K// 8 nedejde C,D, nădejde K//bătrînéte K// 9 veni C,K/sine K/aleargă K// 10 acîa C,K// 11 acea C,K/nediãjde C, nedejde D/ corectat adeverință C, adiverind K// 12 chizias D, chizéși K// 13 că i să va slobodzi K// 14 ispitei C,D// 15 bătrîniată C// 17—41 lipsesc D// 17 Nici ¹⁻² K/socotialii C, socoteli K// 18 întru o zi K// 19 greșale C, greșale K// 20 viața K// 21 păcatele K// 22—23 După mărirea milosîrdniciei C, După mărime milosîrdniciei K/dumnezești K// 24 iaste K// 25 viața K/cea C,K// 26 Iar K/deși]de K// 27 dirégirea C, dirégire K// 28 acel K/ceas dar K/cel de pre urmă K// 29 slobodzit C,K// 30 iar K/din K// m. 30 lipsește D// 31 nici K// 32 tréce]petréce K/macar K/cercetiadză C, cercetează K// 33 ispoveduiască K// 34 pricistuîască K/citiască C, citiască K// 35 plece K/giamă]suspine K// 36 aciastia C, acéste K/le-r face C// 37 mărturisesc K/iar K/ li-au făcut C// 38 acum K// 40 pe K/răutatea vremii réle K/fără paranteze K/împotrivă K//

Căruia va fi voia a socoti cât de nemică ar fi binele vieții aceștia, să margă să prăvască pre cel bolnav, aproape de moarte, când dzace în pat și va vîdea precum mușarea de la mișelul 5 bolnavul își cere dzăstrile (sau darurile de la nuntă), fételor ia a triia, ciialalte a cincia, feciorul giudecata de mai mare, ginerii banii dzăstrilor, doftorul plata, robul volnicia, slugile simbria, datornicii datoriile și ce-i mai 10 nevrednic de toate că cei ce vor să fie pre urmă moștinatori, nime dintre dînșii nu vine ca să-i dea un păhar de apă réce.

Cine acéstea vor ceti, sau le vor audzi, aş vrea să socotiască <că> ce au vădzut a fi la 15 moartea vecinilor săi, acéiaș și loru-ș, bolind de moarte, li să va tîmpla. Că, deodată, după ce închide bogatul ochii, îndată între moșténii să ațiță gréle sfădzi; nu care dintru dînșii ar lua grija sufletului acelu mortu, ce care ar 20 moștini avéria lui, nevoaște. Întru acéștia a le înmulți mai lungu, căci acéștia cum cei bogați, așea cei sāraci, în toate dzilele iau ispită și celor înțálepți a le însamna întru ținéria minte îndestul iaste, măcar de n-ari 25 cheltui nemecă vréme spre sfat.

Așeadară, Marco Avriile, împăratul, avea sfétnic întru preaințalepciune și întru bunătate ales, cu a căruia înțalepciune toate trebile împărăției să purta. Acela, vădzind pre dom- 30 nu-său sosit acmu la ceasul cel de pre urmă și pre nime din priiateni și din cei de aproape cu inimă ca să-i grăiască lui, fiind așea aproape, de moarte, singur socoti să facă voroavă, cu care așea alesul voroavei și de binevoînța 35 cătră domnu-său au arătat. Anume era Panusie, de a cărua bunătăți și viață Sext Herroni-său, întru viața lui Marco pomenéște.

31. Dentru dovéde vin de care ne ferim. Sen. <= Symmachus>, 7, 172.

32. Dzua cea adevărată, pre urmă nu să știe; moartea adevărată neștiută, grijii celor de pre urmă; să-ș grijiască mormintul, cine-i înfăleptu, mainte știe. Hrader Ital<icus>, 135.

1 Cărua K/nimică D, K// 2 privască D, K// 3 lipsește cel D/bolnav]bogat K// 4 vedea K/muerea K/mișalul C, D]ticălosul K// 5 bolnav K/dzestre K//lipsește sau darurile de la nuntă K// 6 ia K/a treia D/ceialalte D, K/cincea K// 7 feciorul D/ginerii C, ginerile K// 8 dzestrilor C, zestrii K// 9 simbria D, K/ce-ice iaste K// 10 nevriadnic D//10—11 mai pre urmă moștenitori nime dintr-înșii K/moștenitori C, D/dentre C, D// 12 macar un pahar K// 13 acéste K// 14 socotească K//lipsește a fi K// 15 moarte K/aciaiași C, acéiaș K// 16 întimpla K// 17 după cia C/ moșténii]moștinatori K// 18 ațiță C, K/griale C/dentre C, D, dintre K// 19 grijia C// 20 moșteni C, D, K/avéria C, avére K/acéste K// 21 lipsește mai K/acéste K// 22 așia C/așa și cei sāraci K/zilile K/iau K/jau D// 24 ținere minte C, ținere de minte D, K/iaste C, K/ macar K// 25 nu ar cheltui K/nemică C, nimică D/vréme nimică K// 26 Așeadară C, Așadar K//lipsește împăratul K// 27 sfetnic C, K, sfetnec D/intru înțalepciune K/și-ntru C, D// 28 a cărua C// 29 vădzind C, K/domnul său K//30 sosit C/acum K/pe urmă C//31 nime]nimine K/den ¹⁻² D/priiatini C, K// 32 așia C, așa K// 33 singur C, D, K//34 așia C, așa K//35 domnul său K//36 Panusie]Anusie D// de a căruia C, D/viață D, viață K/Sext C, D/Hersonic K// 37 viața D, viața K/pomeniaște K//

VOROAVA LUI PANUSIÉ TÁINICU<LU>I CĂTRĂ
MARCO AVRILIE ÎMPĂRATUL ÎN CEASUL MORȚII,
ADEVĂRAT VRÉDNICE DE ȚINUT MINTE ȘI CELOR
BOLNAVI LA DATUL SUFLETULUI. CAP 30/

- f. 189 5 Acmu, dară, Marco Avriție, stăpîne, nice
limba caré ar tăcia n-au rămas, nice ochii carii
ar suferi, nice inima caré ar răbda, nice soco-
tiala care ari lăsa. Că mi să îngheață singele,
să usucă închieturile, să deșchidz perii (gaurile
10 trupului) sau răsufleturile, să treci cugetul,
sufletul îți lipséște; a căruia lucru pricina ăste
că învățaturile carele le dai altora sănătoasă,
sau nu poți, sau nu vei să le tixești spre de-
prinderea ta.
- 15 Te vădzu, pre tine că mori, stăpînul meu și
nu-ț pociu folosi. De durere mă nădușacu.
Că de ar vrea dumnedzăii să răscumpere cu
moartea altuia viața ta, să-ț dea o dzi numai
ție de viață, viața mia cu toată voia ță-ăș da.
- 20 De ar hi adevărată, sau scornită mîhni-
ciunia caré m-au apucat, nu trebuie cu cuvîn-
tele a talmăci, de vréme ce acestui lucru mar-
tur prea bun ăste fața mea. Că și ochii păreae
s-au făcut de lacrimi și inima, marea cugetelor.
- 25 Foarte mă doare că mă părăsăcu de deprin-
drea ta și scăderea ce va lua republica ta
dintru moartea ta și singurimă casii tale,
așjidiră și paguba caré o face astădzi Rîmul.
Ce, decît toate aceasta muncéște sufletul
- 30 meu, căci priia tine ca pre un preaințăleptu
ți-am vădzut a viețui, acmu mori ca un ne-
știut.
- Spune-mi mie, mă rog, stăpîne, căci să
învăț oamenii a grăi grecește, căci ostenescu
- 35 ca să înfăliagă jidovéște, căci atîta de multu
asudă în limba lătinească, căci atîta de multe
vremi petrec în Țara Grecească, schimbă das-
cali așea de mulți, pătrund atîtea de multe
cărți, atîtea de mulți bani pre învățatură
- 40 cheltuescu, pentru să petriacă viață cinstese

1. Nu céle frumoasă de
dzis, ce céle de triabă
la céle improtivnice să
se urmădze. Curțius,
Carte 7.

2. Slugii mai de folos
ăste a asculta poronca,
decit a da sfat. Curt-
<ius>, Carte 7.

3. Robul bun, pentru
împărat a muri nu
să apăra. Rodunsard
<= Ronsard>, 10, 39.

4. Hotarul cel prea
mare a preaințălepcuni
ăste să fim cu minte
păcută. Amvros<ius>,
Expositioin> Psal<num>
140 <= 118>.

5. Moartea ăste mărtu-
rie vieții. Amvros<ius>,
*De moarte <= De bono
mortis>*.

1 *ante titlu* Cap 30 C, K/Panuchie K/tainicului C, D, K// 3 adevărat cuvinte vrednice K/vred-
nice C// 4 Cap 29 D// 5 dar K/nici K// 6—7 care K/tăcea K/nici 1—2 K// 7 caria C, care K//
7—8 nici socoteala care ar lăsa K/înghiață C/înghiață K/singile D, singele K// 9 incheeturile
C/deșchidzi D, deșchid K/perii]porii K// 9—10 *lipséște* gaurile trupului sau răsufleturile K/răsu-
flătorii D/să trece K// 11 lipséște K/a căruie C/ăste C, K// 12—13 învățaturile céle sănătoasă care
le dai altora, sau nu voești, sau nu poți să le tixești K/vei]vii D/texăști D// 14 deprindere
K// 15 moriu K/și]că D// 16 nu-ț poci C, nu-ț pot K// 18 moarte K/viața K/să-ți dea C//
18—19 numai o zi de viață K/viață D/viața D/viața mea K// 20 ar fi K/mîhnicîunea C, mîhne-
ciunea K// 21 care K/nu trebuiesc cuvintele K// 22 acestui]acest D// 23 ăste C, K/mia C// 23—24
pîrae de lacrimi s-au făcut K/păreaia D/mare D K// 25 părăsesc K/deprinderea C, deprindiria
D, deprindere K// 26 scădere K/răpublica D/lipséște ta K// 27 dentru C, D/moarte K/singur-
rimea D, K/casei C, casăi D// 28 așjiderea C, așjidere K/caria C, care K/astăz K// 30 prietie
C]pre tine K/un înfălept K// 31 iar acum moriu cu un neștiut K// 34 oamini D/ostenesc
K// 35 înfăleagă K/atit K// 36 limbă D/lătinească C, latinească K/atita K// 36—37 atita de mult
petrec D// 38 așia C, așa K/pătrund]străbat K/atitia C, atite D// 39 atitia C, atita K/cheltuescu
atitea de mulți bani pre învățatură D// 40 petreacă viață cinstită K/viață cinstesă D//

- și de la o vreme a priimi moarte, cu inimă bună, să cunoască? Să cade oamenilor să-ș pue dintre acéștiá hotar învățăturilor, ca să să învețe a vieții bine. Că nice una nu-i așa
- 5 adevărată știință, de nu va cunoaște omul prea bine a-ș orîndui viața sa. Ce folos iaste să știu multe, de nu voiu lua nice un folos dintru acia știință? Ce agiutoriu am dintru cunoștința tuturor limbilor streine, de nu-m-
- 10 [m]i voiu înfrîna eu limba mea, de la apucarea vieții altora? Ce agiutoréște a petréce cu cetitul cărților celor multe, de nu mă voiu învăța alta, fără a amăgi (priiatenii) și pre cei de aproape? Ce-m va folosi să știu virtuțile sté-
- 15 liilor și clătirile stihiiilor, de voiu ști a mă feri despre răutăți? În scurtu, foarte puțin folo-șiaste de să va da cineva după oarecare înță-leptu și pre ascunsu să va arăta ucinic celor nebuni. Că soma a toate-i filosofiei întru a
- 20 sluji dumnedzăilor și întru nevătămarea oa-menilor stă.
- Întreb de tine, doamne, preasăninate, ce foloséște corăbiiarului a ști meșterșugul coră-biiei și să să înéce pre vreme rea? Ce agiuto-
- 25 réște pre războinicul vestit a vorbi multu de războiu și a face războiul să fie neștiutoriu?/
- f. 189^v Ce isprăvéște povoața a arăta altora potica căilor, de va rămînea el de cale?
- Acéștiá toate pentru tine, doamne, le dzic.
- 30 Că ce folos au făcut viața cînd era întriagă, dacă priimești moarte cu suspinuri, cînd, apropiindu-te tu de moarte, pentru nelungirea vieții te tînguești?
- Între acéliá cu care au arătat oamenii
- 35 înțelepciunía sa și aceasta iaste, de au știut și a îndrăgi și a urî. Că îngustu și prea ușor la minte aș dzice că iaste cine, ce au urît eri să îndrăgiască astădzi și ce cinstiá astădzi mîne să urască.
- 40 Cine, sau dentru domnii cei prea nalți, sau din prostimía cea slabă au fostu, precum soco-tescu eu că nu va fi nice dănăoară, care ar socoti puțin viața, ca tu, sau care ar vorbi așa

6. Atuncia voroava și socotiala sănătoas<ă> cu folos să asculte, de să va <a>sculta cu răbdare ce să grăfaște. Chiprian, *Vor<be>*, 2.

7. Trebuie rahnele a înfrîna, frica a o stringe, clale ce-s de a le face a le privedea, celi ce-s de dat a le împărți. Sen<eca>, *Epis<tula>* 10.

8. Nedéjdea vieții de multe ori inimii mari înfringe. Tacit, <*His-toriae*>, 5.

9. Ce știm cînd nu-i de triabă, în triab<ă> nu știm. Bernha<rduș>.

1 moartea K// 3 dintre C,D, dintru K/acéstea C, acéste K/ca să să învétă C, ca să învétă D, ca să-ș învétă K// 4-5 Că nici o știință nu iaste așa adevărată K/asia C/conoaște D// 6 viața D, viața K/iaste C,K// 8 dentru C,D]din K/acea C/dentru² C,D// 9 conoștința D// 10 mîa C/apucaria C, apucare K// 11 altora]altuia K/agiutoréște K// 13 fără șaranteze D,K]priiatinii C,K// 14 Ce imi va folosi K/virtuți D/stélelor C, stélelor K]streinilor D// 15 clătire D/voiu]voe K// 17 foloséște K// 18 ucinic C,D,K// 19 a toate filosofii C,D]filosofii K// 20 dum-nezeilor K/și-ntru D/nevătămare oamenilor sint K/oaminilor D// 22 preasăninate]lumi-nate K// 23 corăbierului D/corăbiei D]corăbieriei K// 24 rrea C/agiutoriaște C// 26 și să fie K// 27 povoața D,K// 28 rămînía C// 29 Acéstea C, Acéste K// 30 viața D, viața K/in-treagă C// 31 priiméște C,D, priiméște K/suspînuri]supunere K// 32 nelungire K// 34 Întru K/acéle C,K// 35 înțelepciunea C, înțelepciune K/iaste C,K// 36 și să îndrăgiască K// m. 7 lipsește D// 38 mîni D// 40-43 lipsesc D// 40 dintre K/prea inalți K// 41 prostimea C, prostimea K// 42 nice dănăoară]niciodată K// 43 viața K/care]că K/asia C, așa K//

ales de moarte, ca tu? Care lucru, eu, fiind ție tainic, cu mâna mea am scris la multe țări, în care arătai multe lucruri bune morții, cât și pre mine de multe ori mă duci ai la ura 5 vieții. Ce voiu dzice de carte la Clavdina, văduva romanca, scrisă, pre care o mîngîiai asupra morții bărbatului său, perit în războiu, căriia așa au răspuns, cum fericită meseria sa să o mărturisască, cine s-ari învrednici a 10 scrie carte ca acéia, precum ai scris? Cît de cu mișelie și-nvoeșie ai scris la Antigon asupra morții a[u] unuia iubit fiul tău, Verisim, a căruia moarte măcar că așa o ai plînsu, cât ai trecut dintru hotarul filosofului, iară 15 pre urmă cia prea multă mîhnire cu înțalepciunia ta o ai gonit-o.

Ce păreri tainice, ce cuvinte deșchise ai pus în cartea care i-ai pus titiuluș: *Liacul celor tristi*, care din războiul de la Asia la sfétnicii 20 Rîmului ai trimis, să-i mîngîi pre dînșii, după cia prea grîa cîuma, cînd ț-au răspunsu ție tot sfatul Rîmului cum nu atîtea scăderi au făcut cîuma, cît folos au adaos învățatura ta! Ce féliu noaă de mîngăeri ai făcut spre 25 mîngîiarea lui Elie Fabat, țensorul, după ce i s-au înecat în apă feciorul lui, pre carele, cum am pomenit, venind la casă-ș l-am găsit plîngînd și după ce am eșit de la dînsul l-am lăsat rîdzind!

30 Îmi aduc aminte de Cnei Rustec, bărbat preabun, fiind cuprinsu de boală, foarte cu groaz(ă), după ce ai mersu la dînsul să-l cercetedzi, aprinzîndu-să de herbintiala voroavei tale, au vărsat prea multe lacrimi și, între- 35 bîndu-l de pricina plînsului lui, el mi-au răspuns: eu de la împăratul, stăpinul meu, atîția de multe réle de dînsul carele las, atîtea de multe bune de dînsul ce așteptu audzu, cite lacrimi nu pentru viața care mi să scurtiadză, 40 ce pentru moartea care mi să prelungă, vărsu.

Dintre toți nu ț-au fostu ție mai drag decît Torcvat, de carele ca de un părinte ascultai

10. Fericită-i sudalma a căriia hotar Iaste lauda. Sidon<ius Apollinarius>, Carte 1.

11. Prea bine sufăr mișeliile cariile ascundu. Curt<ius>, Carte 5.

12. Fuga grozavă a morții mai rea Iaste, decît toată moarte<a>. <Cicero, *Orationes Philippicae*, 8>.

13. De ură Iaste toată strîmbătata rélelor de acnu, cu nedéjda celor bune viitoare. Țițero <= Caprianus>, *Vor<be>*, 4.

14. Lumina tovarăși Iaste celui dreptu, iar

1—29 *lipsesc* D|| 2 mia C|| 3 țări C, K|| 4 cit]incit K/mă aducei K|| 5—6 cartea ce am scris la Clavdina, văduva romanca, pre care K/caria C|| 7 său]ci K|| 8 așa C, așa K/lipsește cum K/fericită K/meseria]sărăcicia K|| 9—10 cine s-ar învrednici carte ca aceia a lua precum K/adaos ulterior a scrie C|| 11 și cu învoeșare K|| 12 a unue C, K/adaos ulterior Verisim C]Crisom K|| 13 a căru C/macar K/așia C, așa K|| 14 cit]incit K/dintru C]din K/iar K|| 15 cea pre multă K/înțelepciunea C, înțelepciunea K|| 16 o ai gonit K|| 17 lipsește tainice K/deșchisă C, K/i-ai pus K|| 19 triste K/care K/den C|| 20 ai trimes K|| 20—21 după cîuma cea prea grea K/grea C|| 22 atîția C, atîta K/scădere K|| 24 feliu C/ce feliu de mîngieri noai K/mîngiaria C, mîngierea K|| 25 țensorul]filosoful K|| 27 viind la casa lui K|| 28 după cia C|| 29 rîdzind C, K|| 30 Cnei C, K/lipsește Rustec K|| 31 prebun K/cuprinsu]cu prepusu K|| 33 cercetez K/aprinzîndu-să K/ierbinteala K/voroavii D|| 34 pre multe K|| 35 lui]său K|| 36 atîtea K|| 37 rréle C|| m. 9—12 *lipsesc* D|| 37—38 *lipsesc* de dînsul carele las, atîtea de multe bune D/atîția C/de la dînsul D|| 38—39 cite lacrimi vărsu K/viața D, viața K/care K, caria C/scurtiadză C, scurtează K|| 40 care K/prélungă]îndelungă K/lipsește vărsu K|| 41 Dentre D]Decit K|| 42 Torcvan D/care D, K||

- și ca unui dascal slujii ai. Acesta, dar, priiaten
 ție preacredincios, fiind de moarte aproape,
 să țină cu mare rahmă de viață. Ai trimis carii
 f. 190 ar da slujbă/dumnezăilor nu pentru să-i
 5 dea lui viață, ce să-i sirguiască lui moarte.
 De care lucru mirându-mă eu și rugându-mă
 ca să faci îndestul bl(a)gorodiia ta nepricé-
 perii méle, în taină ai dzis cătră mine: nu te
 mira, Panusie, vădzindu-mă pre mine jirtvile
 10 nu pentru viața ce pentru moartea priiatenilor
 a închina, că nemică altă a pofti priiatenul cre-
 dincios, priiatenului adevărat nu poate, decît
 să-l vadză slobod pre dînsul dintru atîtea de
 multe ostenéle aceștii lumi. Căci socotescu
 15 să ți le aduc aminte aciastea toate, doamne
 preasăninate, pentru să arăt cum nu mă poci
 îndestul a mă mira, căci cum de tare a lăuda
 de tine moartea am vădzut, atîta de tare
 acmu, nevrînd, te duci din viață.
 20 De vréme ce aceasta iaste vrérea dumne-
 dzăilor și vîrsta ta așea cére și boala arată
 pricina și a firii frădzigîune, nevredniciile
 Romii nenorocoasă, socotiala norocului hi-
 cliană și ursita cia vătămata noaă așea suferă,
 25 ca să-ț fie ție a muri, căci gemi pentru moartea
 ta? Ostenélele care sintu să să tîmple, cu
 inimă tare sintu să să aștepte: Întîi, inima cea
 mișea și slabă cade, de să împinge; iară inima
 cia mare și stătătoare, unde să afle mai mare
 30 grijă, acolo iș arată mai multu vîrțuții sali.
 Un om ești, nu doi; cu o moarte ești dumneză-
 zăilor, nu cu doaa, datoriu. Căci dar, fiind tu
 unul, pentru doi vei să plătești? Căci pentru
 o viață, doaa morți vei să priimești? Adecă
 35 mainte de ce să va hotărî viața, să mori cu
 mare mîhnire? După ce ai brudî și atîția de
 multe întru brudiri ai suferit griji, în care vré-
 me te aduc dumnezăii la scală fără grije, de
 iznoavă întru mare prea cu primejdii vei să
 40 întri! Biruitoriu den viață te duci; întru goana
 morții vei să mori! 62 ani în cîmpi, cu fața

moartea groznic tovarăș
 iaste celui rău.

15. Prea bun lucru
 iaste a pătimi ce nu vei
 putea dirége. Seneca,
Epis<tola> 107.

16. Cîrnacul la vréme
 rea să cunoaște; în
 războiu oștianul să is-
 pitéște. Chiprian, *Vor-
 <be>*, 4.

17. Nebun lucru-i pen-
 tru frica vremii viitoa-
 re a pierde vrémia de
 acmu. Sen<eca>.

18. Căruia iaste strei-
 nătăția dulce, nu lu-
 béște moșia. Av<gus-
 tin>, *Psal<mul>* 93.

1 slujiei *K/după* slujii ai *adaos între paranteze* Acestea dar slujii ai *D/priiatin C,D*, prietin *K// 2*
 preacredincios *D/aproape* de moarte *K// 3* țină *K/rîvnă K/viață D*, viață *K/ trimis D// 3—4*
 carele ar face slujbă dumnezăilor *K// 5* viață *D*, viață *K/sirguiască C,D,K// 7* blagorodie *D/*
 nepricépirii *D*, *K// 8—9* *adaos ulterior* în taină ai dzis... vădzindu-mă pre mine jirtvele *C*,
lipsește K/jirtvele D// 10 viață *D*, viață *K/moartia C/priiatinilor C,D*, prietinilor *K// 11*
 nemică *D,K/alta K/pohti D/priiatinul C,D*, prietinul *K// 12* priiatinului *C,D*, prietinului *K// 13*
 dentru *C,D// 14* ostenélele *C/acéstia C*, aceste *K// 16* preasăninate]prealuminate *K// 16—17* nu
 mă pot îndestul mira *K// 17—18* a lăuda moarte pre tine *K/moarte C,D// 19* acum *K/den D/viață*
D, viață *K// 20* iaste *K/vrérea C*, vréme *K/dumnezeilor K// 21* așia *C*, așa *K// 23* nenorocite
K/socoteala K/vicleană K// 24 ursita *K/cea C,K/așia C*, așa *K/suferi C// 25* că să-ț fie *K/să-ți*
fic C/gemi]suspini *K/moarte K// 26* Ostenélele *K/sînt K// 27* sînt *D,K// 28* mișia *C/țicăloasă*
K/de ce să împinge D,K/iar K// 29 cea *C,K/stă<tă>toari C*, statornică *K// 30* grije *K/vir-*
țuții C,D, vîrțuțiile *K/sale K// 31—32* ești dumnezeilor datoriu, nu cu doaa *K// 33* vei]vrei
K// 34 viață *K/vei]vii D*, vrei *K// 35* mainte]mai înainte *K// m. 15* *lipsește D/viața K/să*
 moriu *K// 36* brudî]inotat *K/atîtea C,K/repătă de D// 37* multe griji ai suferit întru inotări
 în care *K// 38* dumnezeii *K/fără grijă C*, fără de grijă *D// 39—40* vrei să între în mare cea cu
 primejdii *K/primejdie D/vei]vii D// 40* din *K/viață D*, viață *K// 41* vei]vii *D*, vrei *K/de ani K//*

nice dănoară întoarsă de la lume n-ai stătu împotriva și acmu fiind închis în mormîntu, ca într-un secriu, te temi! Din stîncă în care ți-ai fostu suit, n-ai cădzut, iară acmu, 5 pre cale prea nêtedă și fără grijă, te poticnești! Ce izvorește dintru viața lungă, prea bine știi, și acmu, cît folos iaste a muri bine te îndoești! Mai mulți ani sintu în carii tu morții și moartia ție, ca de vrăjmaș de cap, la poede- 10 noc (svadă) v-aș chemat și acmu, cîndu-i să vă apucați de arme, vei să fugi a da dos? 62 de ani sintu de cînd faci neprieteșug cu norocul și acmu, cînd iaste să te bucuri, ochii închidzi?

15 De-aicia radzimă această voroavă, pentru să arăt de vrême ce nu te videm pre tine a priimi de acmu moartia cu voe, prepunem că n-au fostu viața bună cea trecută. Că cine fără voe vine în privala și (la divanul) dumne- 20 dzăilor celor drepti, că acela ar fi îngreuiat de răutăți iaste sammu. Ce lucru iaste, doamne preasăninate, ce plîngi ca un pruncu? De ce ca un deznedejditor gemi? De lăcrămedzi căci mori îți răspundzu că nu trebuie să rîdzi f.190* 25 așea cînd viețuiai, că/pre rîsul fără măsură în viață, îl urmadză plînsul cel multu la moarte.

Cine ș-au strînsu cîndva uneltele orașului, ca o moștinire șie adevărată? Cine venitul împrumutat, ca o datorie vecinică a sa, va 30 îndrăzni a-ș făgădui? De vrême ce toți au murit, mor și vor muri, între atîtea de mulți morți vei să viețuești singur? Vei să-ț dea dumnezăii, acia ce sintu dumnezăi, adecă ca să te facă pre tine nemuritoriu, ca pre dîșii 35 singuri? Au singur numai ceri nume de uric, care prin fire îl au dumnezăii?

De tine bătrîn, eu cestu mai tînăr întreb, oare mai bine ar fi, sau să dzic mai dreptu, oare mai puțin rău a muri bine, au a viețui 40 rău? Că ostenélele céle de pururia și multe,

19. Sfirșitul, nu războiul, da cunună.

20. Nu iaste lucru de bărbat a da dos norocului. Sen<eca>, 214, <= Oedipus>.

21. Nu iaste laudă ce să lucrîadză de cel nepofit și dositoriu. Sen<eca>.

22. Ce da dzua să te temi, că vine curund să-ț apuce. Mim<i Publiani>.

23. Nebiruite legi sintu a nevoi<i>. Val<erius Maximus>, 1, 6.

24. Viața și moartea sintu gludecățile firii. Sil.<= Sallustius>, Vorbe la Curtu, 5.

1 nice dănoară]niciodată K// 2 împotriva D,K/acum K// 3 întru un sicriu K/săcriu C, sicrii D/ den D/stînca]stînga A// 4 care K/te-ai fostu K, te-i fostu D/iar acum K// 5 calea K/prea nêtidă D/grije K/poticnești K// 6 dentru viața D, din viața K// 7 acum K/iaste C, K// 8 ani]ai C,D/ sintu C, sint D,K// 9 moartea C,K/vrăjmași C/poedinc C, poidenog K// 10 lipșeste svadă K, fără paranteze D/v-ați chiebat K/acum K/cîndu-i]cîndu D, cînd K// 11 vei]vrei K/a da dos]și să dai dos K// 12 62 ani C,D, șasăzăci și doi de ani K/sintu C, sint D,K/face C// 13 acum K/ iaste C,K/inchiz ochii K// 15 Di aicia C, De aice D, De aicea K/razimă K// 16 vedem C, D,K// 17 acum K/moarte C,D,K// 18 viața D/viața cea trecută bună K/cine]nimine K// 19 nu vine la privală K/și]sau K/fără paranteze D,K// 19—21 dumnezeilor celor drepti iaste sammu cum că acela ar fi îngreuiat de răutăți K// 20 drepti D// 21 iaste¹⁻² C, iaste¹ K// 22 preasăninate]prealuminat K/Di ce D// 23 diznedejditoriu C]nădăjditoriu K/gemi]suspini K/De]și K// 24 îți răspundzu]îț zic K/nu trebuia C,K// 25 așia C, aș K/viețuei K// 26 viață D, viață K// 27 uneltele C, unaltile D, uneltile K// 28 moștenire C,D,K/șie]luiș K// 29 viacinică C, vecinică K// 30 a făgădui K/vreme C// 31 între atîte D]între a tăcia C, întru a tăcea K// 32 adaos ulterior morți C/singur vei să viețuești C, singur vei să vețuești D, singur vrei să viețuești K/Vei²]Vrei K// 33 dumnezeii K/acei ce sint D/sint K/dumnezei K/adică D// 35 singur C,K, lipșeste D// m. 20 și 21 lipșesc D/numai singur K/singur C, singuri D// 36 pren D/dumnezeii K// 38 oare]oar D/dirept D// 40 ostenélile K/cele K/de pururea C, de-a pururea K//

carele avem în toate zilele între mîn<i>, cînd le socotescu oare putea-s-ari învrednici să viețuiască bine, ce foarte mă îndoescu. A răbda foameția de pururia, răceala, sétia, singurimiă, 5 uriciuniă, ispite, goane, nenorociri, lipsiri și boale, nu viață, ce moarte vécinică să să numască, cu care am dzice viața aceasta moarte, de vréme ce cu mii de urî a viețui ne asupréște.

De ari arăta bătrînul viața sa dintru acea 10 clipală cînd au eșit din pîntecele mîne-sa, pînă în ceasul cînd va să între în sinul pămîntului și de ari număra trupul ostenélele cîte li-au pătimit și de ar deschide inima, toate furtunile norocului celui tristu care au suferit ar fi, 15 deși dumnedzăi, s-ar mira și oamenii s-ari înspăima, așa de trupul ce li-au răbdat, cum de inima care li-au pătimit. Vădzindu-le, mai înțălepti mi s-ar părîa mie grecii (trachii), carii după naștirîa pruncilor plîngu și la 20 moartia bătrînilor rîd, decît romanii, carii la naștirea pruncilor cîntă și la moartia bătrînilor plîngu. La moartea bătrînilor prea cu cale lucru iaste să rîdem noi, că spre rîs mor, iară la naștirîa pruncilor prea cu cale iaste să 25 plîngem, că spre plînsu să nasc.

De vréme dar, ce s-au arătat a fi viață rea, ce rămîne, fără cît să dovedim toți cum moartia iaste bună? Măcar de ti-aș videa pre tine că poți ținea acea socotială care o am vădzut 30 de tine vorovindu-să! Ce iaste durere, că și celui preaînțăleptu uneori îi lipséște sfatul! Nemărui nu să cade a să lăsa așa pre sfaturile sale, cît să nu dea cale socotélii streine. Că carele odată nu cère, întru socotiala dată, că 35 îndărăpnicirea întru toate lucrurile ține sfatul său, să știi, adevărat, că să va tîmpla dintru toate, sau mai multe, să rătăcească.

De vréme că ești, Marco, o doamne și prea-înțăleptu și mintios și învățat și bătrîn, au 40 n-ai socotit că precum ai îngropat tu pre mulți, va fi cineva care ti-a îngropa pre tine?

25. Nu Iaste lucru bun a viețui, ce a viețui bine. Sen<eca>, *Epis<tola>* 70.

26. Nu Iaste nemuritorii a viețui între mîhnire. Macro<cius>, 4, *Sat<urnaliorum libri>*, 4.

27. Bună Iaste moarte<a> omului care stînge cîali réle a vieții. Mim<i> Publani<i>.

28. Grozav lucru Iaste, acélla care hulim intru alții, să le facem. Dio <Cassius>, Carte 78.

29. Mai bine Iaste a urma sfatul altora, decit al tău. *Met<amorfose del virtuoso di Lorenzo Selva>*, 4.

1 dzilile C,D,K/între/în K/mîni K// 2 cînd socotesc oare pute-s-ar K/pute-s-ar D/învidnici ca să vețuiască D// 3 ce/că K, lipsește D// 4 foamete D, foameția K/de pururea C, di-a purure K/séte C,K/singurime C, singurime D, singurimea K// 5 uriciunea C, uriciune D, uriciune K// 6 viață D, viață K/vécinică K/vridnică D// 7 viața K// 8 ure K// 9 ar arăta K/viața D, viața K/dentru D// 10 clipală/minuntă K/pîntecele C,D, pîntecele K/mîni-sa K/pînă/piră D// 11 va/vra K/sînul C,K// 12 ar număra K/ostenialele C, ostenélele D,K/li-au pătimit C, au pătimit K// 13 inema D// 15 dumnedzăii C,D, dumnezeii K/oamini D/s-ar înspăima C,K// 16 așa C, așa K/ce/ce ce D/li-au răbdat C// 17 li-au pătimit C/Vădzindu-le C,K// 18 mi să par mie C,K, mi să par D/lipsește trachii K// 19 naștirea C,D, naștirea K/pruncului K// 20 moartea C, moarte K// 21 naștirea C,D/ moartea C, moarte K// 22 moarte K// 23 iaste C,K/iar K// 24 naștere C, naștirea K/iaste C,K// 26 s-ar arăta K/viața C, viața D, viața K// 28 moartea C, moarte K/iaste C,K/macar K/ti-aș vedea C, ti-aș vedea K// 29 ținea K/socoteală K/care K// 30 iaste K// 31 preînțăleptu D/lipsește K// 32 Nimăruiă K/ așa C, așa K/pe K// 33 cît/încît K// 34 nu cîare C/socoteala K/Că/Cu C,D,K// repetă m. 26 D// m. 27 lipsește D// 35 îndărăpnicire C,K/intru/în K// 36 știe C,D/dentru C// 37 mult K// 38 preînțăleptu D// 39 mintos C,D/cu minte K// 41 carele te va îngropa și pre tine K/te va îngropa C,D/

Ce cugetai cînd vedeai hotarul dzilelor altora?
 Au nu socotiîai că vor videa alții hotarul ailor
 tăi? De vrême ce și bogat și plin de priîateni
 și cinstit și bătrîn și, ce-i mai mare, capul,
 5 pentru sănătatea republicii mori, căci a te
 f. 191 pune/în mormîntu te temi? De pururia ai
 fostu nevoitoriu să cunoști lucrurile cele tre-
 cute, așea cele ascunsă și tănuite. Ce de vrême
 ce ai ispitit ce ar fi cinstea și rușinea, ce avu-
 10 țile și sārăciia și nevoia, ce bucuriia și mîhni-
 ciunea, ce dragostea și frica, ce răutățile și
 desfătările, nemică rămas mie nu mi să pare
 ce ai cunoaște, fără ce ar fi moartia să te
 înveți, a căriia încunoștință mai multu, mă
 15 crede, într-un ceas, stăpîni decît în viață
 100 de ani, vei lua folos.

De vrême ce ești bun, și te socotești și ca
 un bun că ai viețuit, au nu-i mai bine ca unu;
 murind, să treci cătră cei mai mulți buni,
 20 decît lunecîndu-te, între atîtea de mulți răi să
 viețuești? Că-ț iaste ție moartea amară nu
 mă mir; că bărbații înțălepti multu de mîh-
 niciune cu inima pricep, care pentru lauda
 afară nu le slobod. Că orice din venin stă
 25 ascunsu întru inima mîhnită, de s-ari vārsa
 pre toată piiale, ca în chipul riîi, nice părăți
 nu ni-ar agiunge de carii ni-am freca, nice
 unghi<i> cu care ni-am scărpină.

Ce iaste altă moartea, fără ușcioara spîndzu-
 30 rînd, cu care ușcioară casa cea de oaspeți
 (chirvăsăriia, sau hanul), în care toate mișe-
 liile aceștii vieți vin, să închide? Ce scādere
 sau (strîmbătate) ne fac noaă dumnedzâii,
 trăgîndu-ne pre noi cătră sine, căci dintru
 35 colibă proastă ne bagă în curte noaă? Ce
 iaste altă gropnița, fără cetate cu care împo-
 triva lipsilor vieții și năvălirile norocului ne
 închidem? Adevăr, ce aflăm la moarte mai
 multu vādzu rahnă întru tine, decît ce vei
 40 lăsa în viață mîhniciune, trebuie să să ațiță.

1 vedeai K, vedei D/dzililor C,K// 2 nu socoteai că vor vedea și alții K/anilor K//
 3 priiatini C, prietini K// 4 ce-i]ce iaste K// 5 sănătatea K/răpublicii D// 6 De pururea C,
 De-a pururea K// 7 ai fost nevoitor C/ca să cunoști D/ciale C// 8 lipsește așea K, adaos ulte-
 rior așe C// 9 cinste K/rușinea K/ce ar fi avuțiile K// 10 nevoile K/mîhneciunea K// 11 rău-
 tățile]bunătățile K// 12 nemică K/nu mi să pare mie D// 13 moarte K// 14 a căru K/incon-
 ștință D// 15 criade C, crede K/intru un ceas K/stăpîne C,D,K/viaț<ă> D, viață K// 16 o sută
 de ani K, 100 de ai C/vei]vii D// 17 și să te socotești A// 18 nu-i]nu iaste K// 20 lunecîndu-
 te]lenindu-te D/intr-atîța K// 21 vețuești D/Că-ți iaste K/iaste C/moartia C// 22 mă mier K//
 23 mîhneciune K// 24 den D// 25 intru]în K/s-ar vārsa K// 26 piialea D, pielia K/rîi]râni K/
 nici K// 27 agiunge C/care D/nici K// 28 unghie D, unghii K/cu]de D// 29 iaste C, K/alta K/uș-
 cioară C,D,K/spîndzurată D// 30 oaspezi K// 31 chervăsăriia C, chervăsărie D/lipsește chirvăsă-
 riia sau hanul K/mișăliile D// 32 să închid D// 33 fără paranteze D,K/dumnezeii K// 34 sine
 K/căci]ca K/dentru C,D// 35 o colibă K// 36 iaste C,K/alta K/cară C/împotriva D,K// 37 lipsălor
 C,K/năvălirile D// 39 vei]vii D// 40 viață D, viață K/mîhneciune K/ațiță K//

30. Și celui preaințalep-
 tu uneori li lipsēște sfa-
 tul. <Teatro morale di
 Cherubino Giarardi, 4,
 19.>

31. A cunoaște binile
 și a nu-l face, agonisită
 de pediapsă, nu iaste
 cale de fericie. Sariz-
 <beriensis Policraticus>,
 8, 25.

32. Rău a vieții oare-
 cine, nu va ști a muri
 bine. Sinec<a>, De o-
 dih<na sufletului, 11>.

33. Să cearcă dzua ca
 să dobîndiască noaptea.
 Ada<giu>.

De ai durere pentru mușarea ta, Elia Fa-
brichia, căce-i tînără, nu-i pentru ce să te
mîhnești, că ia petrețe acmu în Rîm fără grije
de scăderea vieții tale; și după ce va oblici
5 de vrème ce ia, nu să va adaoge cu moartea
ta, nici căci va rămînea văduvă să nu te mîh-
nești. Femeile tinere, precum ăste ia, mări-
tîndu-s(e) după bătrîn precum ești tu, mu-
rindu-le bărbății, întru acele lucruri ce au să
10 apuce ochii și spre acela după care sintu să să
mărite îș pun inimile; și ce aș vrea să dzic
pentru să fie mai cu cinste, cînd plîngu mai
multu, cu atîta mai multu hohotescu cu rîs
în pieptu. Nice să te mîhnești de acélia gîn-
15 duri căci împărătiasa, mușarea ta, măcar că-i
tînără, nu va afla altu împărat, căruia să să
împreune; că unile de acéști și ca acestora
de potrivă, dreptu haina cea spartă grecească
ar schimba haina cea lucie, adecă pre ciobanul
20 tînăr mai multu socotescu decît pre împă-
ratul bătrîn.

Căci ai avea durere pentru feciori, rămîind
de tine, nu vădzu pentru ce ai face aceasta.
Că de ai durere pentru moartea ta, mai multă
25 durere avea ei pentru viața ta. Ce ăste finixul
între pasiri, acéia ăste feciorul, care moartea
tătîne-său nu poftêște; de ăste el sărac,
pentru să nu-i hie a să hrăni, iară de-i bogat,
poftêște mai curund să se facă moșnian.}De
t. 191^v
30 vrème ce ei <șint> așea, nu mi să pare mie a
om înțăleptu <că> tu faci, cînd rîd și cîntă ei,
tu să plîngi.

De-ț pare cu durere căci părăsești tu pala-
turile céle luminoase și casăle céle mari, nu ai
35 de ce te mîhni pentru acélia; că, așea să fiu
norocos, cum după ce ți s-au făcut ție la 60
de ani moarte hotar, după 40 de ani le va
amistui vrèmea.

De te mîhnești căci te rădici de la deprindirea
40 priiatenilor și a noroadelor, nice pentru aceasta
nu-ai de ce te mîhni, căci ei pentru tine nu să
vor mîhni. Că fără altele, care să tîmplă celor

34. Cu cît să mai apro-
pie nădejdăia, cu atîta
mai multu crêște aprin-
dirta inimilor. Curt<ius>,
Carte 9.

35. Nu vedzi că și pie-
trili de vrème să biru-
escu? Și-naltele tur-
nuri? Că să răsipăscu
și besericele dumnedzâi-
lor? Lucret<ius>, 5.

36. Nu sintu născut
într-un unghiu; mo-
șila mîa toată această
lume ăste. Sen<eca>,
Epis<tolas> 280.

1 muerea K// 2 căce-i]căci iaste K/nu-i]nu iaste K/pentru cîa C/pentru ce te mîhni K// 3 petriăce
C/acum K/grijă D// 4 scădere K// 5 ia K/moartia C, moarte K// 6 nice C,D// 7 femeile D]mue-
rile K/ăste ia K/măritîndu-să K// 8 precum]cum D// 9 murindu-le]măritîndu-e D/aciale C//
10 sintu C, sint D,K// 11 inemili D/aș vre K// 14 Nici K/acialia C, acele K// 15 împărăteasa K/
muere K// 15-16 macar că iaste tînără K/cărue C,K// 17 unele C,K/acéstea C, acéte K// 18 de
protivă D// 22 pentru]de K/feciori D// 23 vădzu]vez K// 24 moarte K// 25 ar avea K, ar ave D/vi-
iața D, viața K// 25-26 iaste ¹⁻²C,K/pasări K/aciae K/feciorul D/moartia C, moarte K// 27 nu
pohtêște D, nu poftêște K/ăste C,K// 28 nu-i fie C,D, K/iar de iaste bogat K// 29 pohtêște D,
poftêște K/moșnian]moșnitoriu K// 30 ce ei]ce iaste K/așia C, așa K// 30-31 pare mie om înță-
leptu a fi cînd rîd D, pare mie a fi tu om înțălept cînd rîd K/tu a fi cînd rîd K// 33 De îț
pare K/părășăști D,K/îpșește tu D,K// 34 ciale ¹⁻²C, cele ²K/luminoasă D, luminate K// 35 di
ce te mîhni D/acélea C, acéle K/așia C, așa K// 36 norocit K// 37 ani]ai C/după 40 ani C//
38 mistui K/ vrème K// m. 35 îpșește D// 39 deprinderea C, deprinde K// 40 priiatinilor
C,D, prietînilor K/nici K// 41 n-ai]nu este K// 42 altile D]alte K/care]ce K/întîmplă K//

morți cu amar, aceasta încă ȳaste, că ct să
acopere și să astupă cu țrna, ȳndat și cu
uitare să astupă despre toți.

De-ț pare rău că nu mori, ca toți ȳmprații
5 ȳn Rȳm, această prere de ru dintru inimă
să o gonești, socotescu; că bine știi cum Rȳmul,
spre acia de la carii ȳau de binefacere, a fi
nemulțămitori, precum aceluia Știpion acela
Africanul, nemulțmitoare patrida nice oasăle
10 a le avea n-au priimit.

De ai durre de moarte pentru ce prștii
stpȳnia așea de lată cumu-i ȳmprȳia, nu
pociu crde de ț-ar vini ȳn cuget atȳa deșr-
tare; că bărbații ce-s ȳubitori de linește și de
15 odihnă, cnd să mȳntuescu de acel fliu de slujbe,
nu că s-ar lipsi din vrednicie, ce că s-ari ușura
dintr-o sarcin prea grea, socotescu.

De vrme dar ce nice unile de acștia nu
poftéști, căci ai durre că ar ȳntra moartea pre
20 ușile tale, do lucruri sintu care aduc moartea
grea oamenilor; sau dragostea de cali ce
prșim, sau frica de cle ce așteptm. Iară
de vrme ce nice un lucru drag viața aceasta
și nice un lucru de frică moartia că nu are, căci
25 să să tiam cineva de moarte?

Și pentru suspinurile și lacrămile tale, care
eu aminte socotescu că vor cre sam() de la
tine dumnedzii; că măcar că cuget toți cum
vor avea hotar oarecnd vieții sale, iară nime
30 nu socotște că-i va veni așea curund moartia,
ce căci socotescu oamenii cum nice dănăoară
nu vor muri. Pentru acia ȳaste de nice dno-
oară nu ȳncep a-ș drge greșealele și așea a
vieții deodată și a certrilor hotar mormȳntul
35 alge.

Au nu știi, doamne preasăninate, că pre
noaptea prea lungă o urmadz diminia cu
umedzal; după diminia umd răsare soa-
rele sninat; după soarele sninat că să tur-
40 bură ceriul cu herbintială gra, că aduc nuori
tulburi; după acia să aud tunete groznice,

37. Rar har au fostu
a vini aici; iară cu
răbdare a să duce,
ȳaste cu cinste. Petrar-
<ca>, *Afric<a>*, 1, Ince-
<ut>.

38. De multe ori ce
mai mari norociri ȳi
face loc strimbătate<a>,
Seneca, *Epist<ola>* 91.

39. Toate pre rind să
păzăscu; toate dintru
pierdzare să de iz-
noav furmuescu. Ter-
tu<llianus>, *Ap<ologe-
ticus>*, 45.

1 iaste K// 1—2 că ȳndat după ce să astupă cu țrna și cu uitare K/acopire D// 4 De-ți pare K// 5
dentru C,D]din K// 7 ȳau faceri de bine K// 8 acelu K/Știpion D// 9 nici oasele K// 11
prștii K// 12 stpȳnire K/așia C, aș K/cumu-i]cum iaste K// 13 nu poci C, nu pot K/veni K/
deșărtare C,K// 14 ce-s]cei K/linește C,D// 15 felu C,K, fel D// 16 den C/s-ar ușura C,K// 17
dintru o sarcin D,K, dentr-o sarcin C// 18 nici K/unele C/acéștea C, acște D, acște K// 19 nu
poftéști D/pre]prin K// 20 sintu C, sint D,K/moarte D,K// 21 gra C/oaminilor D/cle
ce le prșim C, cele ce le prșim D, cle ce le prșim K// 22 cele ce le așteptm D/ȳar
K// 23 nici K/viia K/aceasta] nu are K// 24 nici K/moartea nu are K/nu are]n-are D// 25 teamă
K// 26—41 ȳipsesc D// 26 ȳipsște tale K// 27 eu]ȳau K/samă C// 28 dumnezeii K/macar
K// 29 avia C/sale]lor K/ȳar nimine K// 30 că ȳi va veni K, că-i va vini C/așia C, aș K/moar-
tea K// 31 nice dănăoară]niciodată K// 32 acia K/ȳaste C,K/nice dănăoară]niciodată K// 33
dirge K/greșalele C, greșalile lor K/așia C, aș K// 34 certrilor]ceretrilor K// 35 alge]iaste
K// 36 preasăninate]prealuminate K// 37 noapte K/moartia A/cea pre lungă K/ur-
miază dimineața K// m. 38 și 39 ȳipsesc D// 38 umedă K/rsari C// 39—40 soarile¹⁻²
K/ȳipsște c¹ K/tulbură K// 40 fierbinteala K/grea K/nouri K// 41 acia K//

fulgere grabnice de tunuri să slobod primej-
 dioase, piatra cade aprigă; iară pre urmă,
 după vrème rea, de mirat vine lineşte şi sânin.
 Şi precum în lume să fac vremi réle, acmu
 5 turbure, acmu lineşte şi sânin, aşea în viaţă
 şi la moartia oamenilor, într-acesta féliu,
 schimbare vine: după pruncie, copilărie; după
 copilărie, tineriaţă; după tineretă, bătrinetă;
 f. 192 după bătrinetă, vârsta matoră, după/a căriia
 10 sfârşit moartia cea înspăimată vine; apoi, după
 moartia cea groznică, viaţa fără grijă aşteptăm.
 De multe ori am cetit şi ades am audzit de
 tine cum numai dumnezăii, precum n-au
 avut început, aşea nice sfârşit nu vor avia.
 15 Nice aceasta nu să cade oamenilor înţelepţi,
 doamne preasăninate, socotescu, ca să pof-
 tiască a vieţii ani mulţi. Că pentru ce rîh-
 nescu oamenii a vieţii aşea mult, dentru acéia
 iaste căci sau ca nişte nebuni nice dănăoară
 20 n-au simţit ostenélele trecute, sau ca mai
 îndelungă vrème ca să petriacă în răutăţi pof-
 tescu. De aceasta, să aibi tu jalobă ca să mori,
 cu durérea aceasta nu ți să cade. Că nu te
 zmulgi întru floarea cea întii, sau crud de lepă-
 25 dat de la pom, sau primăvara tăiat, sau în-
 ghiţit de strugur crud; adecă de ar fi sunat
 moartia la uşile tale pre acéia vrème, pre care
 ți era ție viaţa cuvioas(ă), de nu jalobe, iară
 pricină driaptă de a te turbura ai fi avut. Că nice
 30 un vestitoriu mai cumplit celui tînăr nu iaste,
 decît a-i vesti de moarte şi de părăsirea lumii.
 Ce lucru iaste aceasta, doamne, de vrème că
 acmu au rămas slab părătele (şi spre răsipă)
 floarea să usucă, strugurul putredzêste, dintii
 35 stricaţi (şi căduţi), haina mîncată de molii,
 tiaca uscată, sulîta tîmpită, sabiia slăbită?
 Iară cu acéstia te ții cu rahnă a te înturna la
 lume, ca cînd nice dănăoară n-ai fi cunoscut
 lumia? 60 de ani rob <în> închisoarea trupu-
 40 lui ti-ai ținut şi acmu, ştergîndu-s(e) de ve-
 chitură, ți cad obedzile şi tu de iznoavă vei
 să-ți lucredzi obedzi noă! Cine întru aceasta
 moarte 62 de ani vieţuind, sau întru această

40. Copilăria creştire,
 tineretă bătrinaţ<ea>
 If-au luat. Seneca,
 Mars < = *Consolatio
 ad Marciam*>, 20.

41. Cu dzua cea de pre
 urmă să hotărăste via-
 ța. Tij <= Seneca, *E-
 pistola* 45>.

42. Viaţa fuge cu ager
 picior; moartea cu ma-
 re, că-i sirguiaşte. Pe-
 trar<ca, *Sonet* 232>.

43. Nice o dzi făr<ă>
 păcatul nostru nu trî-
 ce. Amvros<ius>, *De
 moarte bună*.

44. Nemică nu are ce
 nedejdui acela pre ca-
 rele bătrinaţii il duc
 la mormintu. Sen<eca>,
Epis<tole> 30.

45. Viaţa aceasta nu
 iaste mai multu să să
 numască, fără cit um-
 bra vieţii. Avgust<in>,
Omil<ii>, 50.

1—43 *lipsec D* || 1 premejdioasă C, primejdioasă K || 2 piatra K/iar K || 3 vrîame rrea C/liniște C || 4 *adaos ulterior* să fac vremi réle C, *lipseşte K* || 4—5 *lipseşte acmu*¹⁻² K/turbure K/liniște K/|aşa C, |aşa K/viaţă K || 6 moartea C, moarte K/corectat într-acesta C/jacet K/fel C, felu K || 7 şi schimbare K || 8 tineretă¹⁻² C, tineretă¹ K || 10—11 moartea¹⁻² K, moartea² C/viaţă K/grije K || 12 adesa K || 13 cum că numai dumnezii K || 14 *lipseşte* aşea C] şi K/nici K/avea K || 15 Nici K || 16 preasăninate]preluminat K/poftească K || 17 rîvnesc K || 18 |aşa C, |aşa K/dintru acéia K, dentru acia C || 19 iaste C, K/nice dănăoară]niciodată K || 20 n-au simţit ostenélele K/ostenialele C || 21 petreacă K || 24 intru]în K/floaria C/cea dintii K || 25 pomi K || 27 moartea C, K/uşele K/acea K/vriame C/caria C, care K || 28 viaţa K/iar K || 29 turbura K/Că]Ce K/nici K || 30 iaste C, K || 31 părăsirea K || 32 iaste C, K/acesta K || 33 acum K, amu C/părătele K/fără paranteze K]şi spre răsipă plecat K || 34 denţii C]din cei K || 35 fără paranteze K || 36 teaca K || 37 iar K/acestea C, aceste K/rivnă K/înturna]întoarce K || 38 nice dănăoară]niciodată K || m. 40—45 *lipsec D* || 39 lumea C, K/62 de ani K/închisoare K || 40 te-ai ținut K, te-i ținut K/acum K || 41 vei]vrei K || 42 să-ț lucredzi C, să-ș lucrez K/această K || 43 aceasta C ||

viață murind nu să satură, nice de șeasedzăci de mii de ani nu să va sătura.

Avgustu împăratul dzicia cum, după ce implu oamenii 50 de ani, sau de bunăvoie să 5 moară, sau fără voie, că într-acia vîrstă acmu au sosit în vîrful și la țeanchiul fericirii ome-nești. Orice trăescu oamenii mai multu peste atîta vîrstă, aceia întră întru cele prea grêle boale, întru morțile copiilor, întru schimbările 10 norocurilor, întru batgiocură ginerilor, întru îngoparia priiatenilor, întru a face sfădzi, întru a plăti datorii, întru gemut pentru cele trecute, în plînsu pentru cele de acmu, întru a înghiți strîmbătățile, întru a asculta vești 15 réle și alte nevoi fără număr, care toate mai bine ar fi cu ochii închiși, în mormîntu, a aștepta, decît cu aceiaș, deșchis, întru această viață nenorocită a suferi. Carii la cincidzăci de ani din viața aceasta mișia să ăau de dumne-dzăi, aceia de aciale întru viață mai mișele, 20 pentru să nu vadză, fuge. Și orice omul viețuiaș-te/mai multu, în gios să pogoară, nu mărăgînd, ce lunecîndu-să, sau și poticnindu-să și cădzînd.

f. 192^v

Au nu știi, Marco, stăpîne, că pre unde 25 întrăm în viață, pre acolo vinim la moarte? Au nu știi că sintu 62 de ani de cînd fuge viața de moarte și întru atîtea de cînd îmblă moartia să facă vicleșug vieții tale și că moartia de la Iliric, în care loc au lăsat grîa cîumă și 30 tu, scăpînd, eșînd din casa ta, au venit la acesta loc, în Țara Unguriască? Au nu știi, cînd ai eșit din pîntecile mîne-ta, să te faci stăpîn pămîntului, atuncia că și moartia au eșit din mormîntu, pentru să îmble pre urma 35 vieții tale?

De pururea, nu numai cinstit, ce și a fi cinstit ți-ai silit. Care lucru, de vrême ce-i așa, căci precum cinstiiai solii domnilor trimiș cătră tine, pentru folosul tău, nu cinstesti pre 40 aciia carii mai multu pentru folosul al tău, decît pentru cinstia lor, trimit la tine dumnedzăii?

46. Bătrînéțile lungi pline-s de cfale réle. Ioven<al>, Carte 5.

47. Nebun Iucru Iaste a face pomenire acelora pentru care ai uitat pre tine. Curți<us>, Carte 7.

48. Toate ale noastre și cele bune și cfaleréle, neadevărate sintu, fără moartia singură, ce-i adevărată. Avgust<in>, *De cuvîntu*, 21.

49. A grăi de moarte acelor sănătoși și a trăi, Iesne Iucru Iaste. Petrar<ca>, *Fil<= Sonet>*, 66.

50. A muri bine, Iaste a muri cu voie. Senec<a>, *Epis<tola>* 61.

51. Oamenii mai multu întru lucrătura striină

1—23 *lipseșc D* // 1 viață *K* / nici *K* / șiasădzăci de mii *C*, șeazăzeci de mii *K* // 3 zicea *K* / după cia *C* // 4 umplu *K* // 5 într-acea *C*, întru acea *K* / acum *K* // 6 vîrfu *K* / țeanchiul *K* / fericirii *K* // 8 atîta *C* // această *K* / aciala *C*, aceia *K* / întră în boalile cele prea grêle *K* / ciale prea griale *C* // 9 întru ¹⁻² în *K* // 10 norocurilor / norocirilor *K* / întru ¹ în *K* / batgiocura *K* // 11 îngopare priiatenilor *K* / priiatenilor *C* // 12 gemut / suspin *K* // 12—13 ciale ¹⁻² *C* // ceste ² *K* / acum *K* // 14 véstile *K* // 15 *lipsește réle K* // 17 aceiași deșchiși *C*, aciaș deșchiși *K* // 18 viață *K* / nenorocit *K* / 50 de ani *K* // 19 viața aceasta *K* / mișia / ticăloasă *K* / dumnezei *K* // 20 aciia *C*, *K* / acele *C*, acel *K* / viață *K* / mișeli *C* / ticălos *K* // 21 viețuește *K* // 22 mergînd *K* // 23 cădzînd *C*, *K* // 25 viață *D*, viață *K* / venim *C*, *D*, *K* // 26 sint *D*, *K* / 62 ani *D* / ani / ai *C* // 27 viața *D*, viața *K* / atîția *C*, atîța ani *K* / umblă *K* // 28 moarte *K*, *adaos ulterior C* / vicleșug *K* / și moarte ² *K* // 29 Iliric *D*, Ileric *K* / grea *K* // 30 ai venit *K*, au vinit *D* // 31 acest *K* / Ungurească *K* // 32 den *D* / pîntecel *C*, pîntecile *K* / mîne-ta / mai-că-ta *K* // 33 atuncia-ș *C*, *D*, atunca *K* / *lipsește* că *K* / moarte *K* // 34 den *D* / pentru / ca *K* / umble *K* / pe urma *D* // 36 De-a pururea *K* // *m.* 46, 47 și 48 *lipseșc D* // 37 te-ai silit *K*, te-i silit *D* / *vriame C* / ce-i / ce Iaste *K* // 38 așa *C*, așa *K* / căci cinstii precum solii *K* / *adaos ulterior cinstiiai C* / trimiși *C*, trimeș *K* // 40 folosul tău *K* // 41 cinstea *C*, cinste *K* / dumnezeii *K* //

Ții minte de otrava ce mi-au dat gineri-mieu
 Vulcan, pentru mai mare rahnă a averilor
 méle, decît pentru viața mă? La dzăcarea
 mă viind tu, stăpîne, pentru mîngîiare, me-ai
 5 dzis că cumpliți sintu dumnedzăii carii ari
 ucide pre cei tineri, iară blîndzi carii ari lua
 din viață pre cei bătrîni, adăogînd și acéste
 cuvinte: cu bună inimă să fii, Panusie, și nu
 te mîhni căci laș<i> lumia; că de vréme ce ai
 10 născut pentru să mori, acmu, pentru să vie-
 țuești, mori.

Precum ce mî-ai dzis mie, doamne prea-
 săninate, acéliăș îț dzic ție; ce m-ai sfătuit
 pre mine, acéliăș te sfătuescu pre tine; ce ai
 15 dat îț întorcu; așijdirîa, dentru acelaș cules
 de vie, rămășița aceasta priiméște.

RĂSPUNSUL LUI MARCO AVRILIE ÎMPĂRATUL
 CĂTRĂ PANUSIE, TAINICUL SĂU, ÎN CARE ARATĂ
 CĂ NU PENTRU ACÉIA I-AR FI MOARTIA GRÎA,
 20 CĂCI PĂRĂSÉȘTE LUMIA ACEASTA, CE CĂCI PRE
 URMĂ MOȘTINITORIU VA RĂMÎNIA FECIORUL
 SĂU RRĂU. CAPUL 30

O, norocite Panusie, laptele care ai suptu
 în Dachia, piînia care ai mîncat în Rîm, învă-
 25 țătura caré țî s-au tîmplat în Țara Grecească
 și tinéria care o ai luat în curtia mea, că și
 în viață de ispravnic bun și la moarte de
 priiaten, mî-ai arătat slujbă. Lui Comod,
 fiului meu, poroncescu să-ț facă plată sluj-
 30 belor tale, iară pre dumnedzăii cei nemuritori
 îi rog pentru sfaturile să-ț mulțamască. Nice
 în zădar dzic că voiu poronci fiului meu,
 iară de la dumnedzăii a cére dzic. Că un om
 poate plăti slujbele a mulți, iară a răsplăti
 35 pentru un sfat bun tuturor dumnedzăilor
 trebue. Cei pre mari și pre aliasă de bine-
 facere, cu care priiaten a priiaten poate face,
 acéia iaste de va fi omul întru a daré sfatul la

f. 193

1 ce]care K/mi-au dat C/giniri-meu C, ginerile meu K// 2 rîvna averilor K// 3 miale C/viața
 D, viața K// 3-4 mea ¹⁻² C, K/zăcare K/lipsește tu K/mîngîierea mea me-i dzis D, mîngiere
 mea mi-iai zis K/mi-ai dzis C// 5 sint D, K/dumnezeii K// 6 ar ucide C, K/pre tineri D/iar K/ar
 lua C, K// 7 viață D, viață K/pre]pri D/și]pre D/aceste K// 8 Panuchie K// 9 lumea C, K// 10
 acum K/vețuești D// 12 mi-i dzis D/preasăninate]prealuminate K// 13 aciaiaș C/aceleș zic
 și eu ție K// 14 aciaiaș C, aceiaș K// 15 așijderea C, așijdere K/dintru K/cules]cures K// 16 vie]vii
 D/aceastaș K// 17 ante tiu Cap 31 K// 18 Panuchie K// 19 aciaia C, acéia K/moartea K/
 grea C, K// 20 părăsăști C, D/lumea C, K, lume D// 20-22 căci va rămînea pre urmă moștini-
 toriu fiul său cel rău K// 21 moștenitoriu C, moștenitor D/rămînea C/ficiorul C, D// 22 Cap D//
 23 Panuchie K// 24 Dachie D/piînea C, K, piînea D/caré C// 26 tinéria C, tinere K/caré C/
 curtea C, K, curte D// 27 viață K// 28 priiatin D, prietin K/mi-ai arătat K, me-i arătat D//
 29 poroncescu K/să-ți facă K// 30 iar K/dumnezeii K// 31 îi rog ca să-ț mulțamască pentru
 sfaturi K/Nice]Nu K// 32 poronci K/meu C, D// 33 iar K/dumnedzăi C, dumnezei K// 34 a
 plăti K/slujbile D/iar K// 35 tuturor dumnedzăilor trebue]numai dumnezeii pot răsplăti
 K// 36 Cei D]Cine K// m. 2 lipsește D/prea mare K/prea aleasă K/facere de bine K//
 37 caré C/prietin K/a priiaten]prietinului K// 38 aciaia iaste C/aceste K/a da K//

văd, decît întru a sa.
 Sen<eca>, *Epis<tolas>*
 109.

52. Nice un rău, de cel
 de pe urmă, mare nu
 iaste. Avra <= *Arau-
 canae historia Hispani-
 aiae*>, 314.

53. Moartea cu cînste
 pre toată viața o cin-
 stéște. Petrar<ca>, 295.

1. Vrédnic acela careli
 va mîngîia pre toți cei
 slabi, să s<e> mîngăe de
 toți. Sid<onius Apolli-
 naris>, 6, 1.

2. Le dezlegăm cu pă-
 rerili, carele nu le pu-
 tem cu slujbele. Sem-
 <machus>, 2, 85.

3. Cel ce slujaște bine,
 măcar de n-ar cére,
 vrednic iaste de plată
 și mulțamită. Rom-
 sard, 4.

4. Să întrestiadză cu
 apropiarea mórții oa-
 menii cei îmbătrîniți

triaba cea grăa norocit, nice fără pricină dzic
că ar fi fericit acela ce dă sfat. Că nu rar să
tîmplă de aciia ce ar vrîa să ne lecuiască cu
sfaturi, întru mai mare primejdie ne aruncă
5 pre noi.

Toate ostenélele vieții aceștiia sintu gréle,
iară a morții mai gréle (și mai înspăimate);
toate mai gréle, iară aceasta priă grăa; toate cu
grije, iară aceasta mai cu grije; toate acéllia
10 la moarte au sffîrșit de la o vréme, iară a morții
ostenială ce sffîrșit va avea nu știm. Și acestu
lucru ce dzic desăvrșit, nime a avia știință
nu poate, fără acela care, precum sintu eu,
îaste aproape de moarte.

15 Înțelepțește, dar, Panusie ai vorbit. Iar
căci boala mîa nu o cunoști, pentru acérea
liacul nu-l privești. Că nu îaste acolo duréa
unde ai pus profilactica; nu îaste acolo fistula,
unde ai făcut fîntînélele; nu era acolo nămo-
20 liră, unde ai pus unsoaria; nu era vinele
acéllia, de unde ai slobodzit singe; n-ai cunoscut
locul ranii, unde ș-au aședzat buba, adecă,
spre cunoștința boalei méle, ce-au trebuit mai
tare și mai multu să pătrundzi. Cele mai din

25 lontru suspinurile care sloboade inima, de le
sloboade inima, dzic, să nu socotiască oricine
aude că ar înțálege îndată; că mîhnicîunile
și mințile inimii, de care oamenii a să lecu
nu pot, să nu să cunoască de oameni dumne-
dzăii au vrut. Mulți îndrăznescu cu încredin-
țaré și neînțelepțește a mărturisi, precum ari
cunoaște cugetile altora, mai mare întru
această deșărtare, decît înțelepciune, arătînd.
De vréme ce întru mine multe sintu care îmi
35 sintu mie necunoscute, cu cît mai puțin ace-
luia cari-i den afară de mine cunoscute îi vor fi.

Că socotești, Panusie, precum m-aș téme
prea tare de moarte, iară eu că nu mă tem
așea tare, mărturisăscu, săvai că, după obi-
40 céul omenescu a mă téme mărturisăscu; că
de aș dzice că nu mă tem de moarte ar fi ca
cînd aș dzice că nu-s sleit de carne.

Sen <= Cicero>, *Sftr-
șit* <= *De finibus bono-
rum et malorum*>, 5.

5. Nemică nu cunoaște
cine nu știe a muri. Pet
<> arh<a, *Sonet* 120>.

6. Răcescu mîngăerili
suptu frica morții. Am-
vros<ius, *Expositio E-
vangelium secundum*>,
Luc<am>, 9.

7. Scăderea cării i să
știe pricina lesne să fe-
rtaște. Macrovi<ius>,
7, *Sat<urnaliorum li-
bri>*, 4.

8. Mîhnicîunile ce să
afllă închis<e> în pieptu
mai multu arde, cît
nice taina a spune nu
pot, nici o odihnă a ei
nu să afllă. Dio <Cas-
sius>, Carte 4.

9. Omul în față, Dum-
nedzău în céle din lon-
tru a inimii la aminte.
Tertulie, <*De praescrip-
tione haereticorum*>.

10. Nice o hiară nu să
arată în viață fără frica
morții. Sen<eca>, *Epis-
<tolas>* 121.

11. Celor fericiți grăa
îaste socotiala cea ade-
vărata a mișeliilor. Fa-
b<ius Quintilianus>
Vor<bes>, 9.

1 grea K/norocită C, D/nice] nu K// 2 fericit] norocit K/ce dă sfat] de sfat D// 3 ar vrea C, K/să
lecuiască K// 6 osteniălele C, ostenélele K/aceștie D, K/sint D, K// 7 iar K/fără paranteze K//
8 grăiale C// 8-9 iar¹⁻² K/prea grea C, K/grija¹⁻² D/aciălia C, acéle K// 10 vrîme C/iar K// 11 ose-
teneală K/avria C// 12 nime] nimine K/avea C, K// 13 sintu C, sint D, K// 14 ce iaste K// 15 Panuchie
K/vorovit K/iară C// 16 mea K/aciăia C, acéia K// 17 nu-l protivești D/nu iaste C, K/duré-
rea K// 18 nu iaste C, K// 19 fîntînélele K// 20 nămolirea C, K/unsoarea C, K, unsoare D// 21 aciă-
lia C, acéle D, K/slobodzit C/singe C, K, singile D/n-ai conoscut D, nu ai conoscut K// 22 ranei
C/așadzat D// 23 conoștința D/boalii C, D/miăle C// 24 ciale C/den C, D// 25 lăuntru K// 25-26
lipșește de le sloboade inima D// 26 socotească K// 27 mîhnicîunile K// 28 mințile K/inemii
D/lipșește de care oamenii D// 29 cunoască] socotească K/oamini D/dumnezeii K// 32 ari co-
noaște D, ar cunoaște K/cugetele K// 33 aceasta C, K/deșărtare C, K/înțelepciunea C, K//
34 sintu C, sint D, K// 35 sint D, K/necunoscute D/putin] virtos K// 36 cari-i] care iaste K/cu-
noscute-i vor fi D// 37 Panuchie K// m. 10 lipșește D// 38 iar K// 39 așia C, așa K/mărturisesc K/
săvai] macar K// 40 obiceiul C, obiceiăul K/mărturisesc K// 42 nu-s] nu sint K/carné K//

Dentru ispita povoafa lucrurilor ne invafam precum leul de pil, pilul de ursu, ursul de lup, de lup berbecile, soarecele de mifa, mifa de cine si omul de cine ca sa teme, ca sa dzic

5 cu un cuvintu, unii de alti(i) sa tem, pentru sa nu sa omoara de dinshi(i). Deci, de vreme ce dobitoacele fug de moarte, care macar ca mor si nici au frica ca sa vor pedepsi cu diavolii, nice cu dumnezaii bucurie nu nedejduescu,

10 cu cit mai multu noi, carii murim nestiuti, oare pedepsele cu diavolii vom petrece, au intru scaonile dumnezailor ne vom priimi?

Au ti sa pare, Panusie, ca nu vad precum graunul meu au cadzut? Am cunoscut acmu

15 culesul strugurilor viii mele; in toate cheotorili casii miale ca slabascu stiu si nemică, fara frunzișoarele strugurilor si pelița carnii ca au ramas si nemică din toata viața mia, fara portul ca n-au ramas, deplin stiu. Pina acmu

20 cu multu te despertiia de mine, iară acmu eu cu multu ma despartu de tine; ca prin stecla pravești războiul, din ripa arunci mrejiile, din dosul gropii intar(i)ti buhaiul, aproape de foc te ia raceala, suptu umbra pus te lovește

25 soarele; adeva pentru aceia ase marturisasi moartea, caci ti-i viața sanatoasa.

Misal de mine, ca peste scurtă vreme din toate care am avut intr-aceasta viața, nemică alta fara baibaracelul voiu lua cu mine! Vai

30 de mine, acmu ma voiu pogori in țarna, unde nu de hiară ma voiu asupri, ce de viermi ma voiu minca! Vai de mine, intru acelia strimtori am sosit, de unde a scapa nu poci si, de așteptu, pre moarte așteptu. Nu as vrea pre

35 mine, bolind, cel sanatos; pre mihnit, cel vesel; pre streinul, cel fericit; pre cel aproape de moarte, acela ce-i den afara de grijea vietii sa ma mingie. Ce as vrea ca intru saracie, cel sarac, intru mihniciune, cel mihnit, intru

40 izgonire, cel izgonit si a caruia viața iaste de-a toc-

12. Mingoasca> vorba Iaste unde nu sa afla grije. Asip <= Cyprianus>, Vor<be>, 4.

13. Mare lucru Iaste si multa vreme a sa invafa, cind soseste ceasul acel neferit, cu inima intriaga a purcede. Sen<eca>, Epis<tola> 20.

14. Saladin dintru așea de mare avuții nemică cu sine n-au luat, fara camlasea. Dubravius, Carte 14.

15. Impotriva mortii nice a sta mie, nici a fugi nu-mi foloseste. Pitrarh<a>.

16. Voroava cu cei suparați aduce oarece ușurare. Dio <Cassius>, Carte 42.

1 Dintru K/povafa D, K// 3 soarecele C, soaricile K// 4 cine C, cini D/cine² K, cini D/ca sa tem C, K]sa sa tiamă D// 7 dobitoacele K/macar K// 8 nice D/diavolii C, D// 9 nici K/dumnezeii K/ nu nadajduesc K// 10 multu]virtos K// 11 oari D/pedepsale C, pedepsile D, pedepsele K/diavolii C, D// 12 scaonele C/dumnezeilor K// 13 Panuchie K// 14 conoscut D/acum K, amu C// 15 viei D/cheotorile C, K// 16 mele K/nimic D// 17 frunzișoarili D// 16-19 nemică n-au ramas, numai frunzișoarele strugurilor si pelița carnii si nemică n-au ramas din toata viața mea, numai portul deplin stiu K// 18 nemică D/den C, D/viața D// 19-20 acum ¹⁻² K/multe D, K/ iar K// 20-21 iară acmu cu mult mă despart eu de tine D// 21 pren stécle D/stécle C// 22 pravești K/den C// 23 groapei C, D/intariti C// 24 lipseste pus K// 25 soarele D, K/adica D/aceia K/ășia C, așea D, așea K/marturisești K// 26 lipseste moartea D/ți-i]i iaste K/viața K// 27 Misel C]Ticălosul K/piste D// 28 intru această D, K/viața D, viața K/nimică D, K// 29 alta K// 30 acum K// 31 fiară K// 32 aciaia C, acela K// 33 nu pot K// 34 pre moarte a aștepta K/lipseste pre mine K// 35 vesal D// 36 fericit K// 37 ce-i]ce iaste K// m. 13 și 14 lipsesc D]grije K// 39 mihniciune K// 40 a carue K/viața C, viața D, viața K/de-a tocma iaste D, intocma iaste K//

ma în grije ca a mea, care mă vădzu aproape acmu de moarte, să mă mîngîie. Că nice un sfat adevărat și sănătos nu-i, fără care purciade de la acela carele de-a tocma durere are 5 ca acela ce-i dă sfat.

De vei socoti mai cu nevointă această socotială că am dzis lucru nou vei afla, care cu giurămîntu mărturisăscu. Că puțin folos mi să pare că ăse de la acela ce moare de rîs, 10 făcînd mîngîiare celui ce varsă lacrimi. Acéști dzic ca ce știi eu, să știi, ce socotescu eu, să socotești și să nu mă amăgești. Ca unui priiaten îți voiu descoperi ție taina, din ce vei cunoaște că mică mîhnicîune de care mă asu- 15 prescu ăste, împotriva acei mari mîhnicîuni de care să mă muncescu cu cale ăste. De n-ar fi rădzimat socotiala de simțire, acmu suspinurile ar fi făcut hotar vieții mele și întru gropnița lacrimilor m-aș fi îngropat.

20 Acele noaă care li-ai luat aminte întru mine, cum sintu lepădarea bucatelor, nesomnul, st(r)ăjuirea, dragostia singurimii, ura tovărășiei, inima întru suspinuri odihnită și cu lacrimile petrecîndu-să, sîamne sintu cu ce vreme rîa 25 să turbură maria a inemii mele, aflîndu-să clătire cu un feliu de pămîntu, întru pămîntul trupului meu. Ce să vinim la lucru și vom videa căci nice o mîngîiare nu priimăște inima mia, căci așa ar slăbi inima și ce ar fi mai 30 mare durere, care(-i) jaloba lui. Că așa ăste de dezmiertată inima, cît asuprită de amărăciuni fiind să jăluiaște; atîta ăste de amară inima, cît lovitura nu simte.

Să știi, dară, Panusic, că pentru acéia îmi 35 ăste moartia amară, de vreme ce în viață/ f. 194 pre Comod, fiul meu, las și încă în vîrstă, așa lui cu grijă, cum împărăției cu groază. Din flori, poamele, din pietre vițile, din miros vinurile, din față oamenii, din mîndzu calul, 40 din copil tînarul, să cunoaște. Că nefiind de nemică pînă eram viu, fiul meu, cu multu mai puțin după moartia mea, că

17. Prea mare socotială are cel ce vorbește de moarte aproape. Seneca, *Epistolae* 24.

18. Nemică nu-i mai greu decît durerii cel mari a afla cuvinte ce potrivă. Seneca, *Philosophiae ad Polybium*, 22.

19. Căle mîhnite, după ce să vorbăscu odată, mai cu greu să tac. Tacit, *Annales*, 4.

20. După moartea lui Marco dintru împărăție de aur (ce era), în de her s-au mutat re-

1 grijă D/mia C/acmu aproape D, acum aproape K// 2 nici K// 3 nu-i] nu iaste K/purcede K// 4 care întocma K// 5 ce-i de sfat D, ce iaste de sfat K// 6-33 lipsesc D// 6 aciasta C/socoteală K// 8 mărturisesc K// 9 esă K// 10 mîngiere K/Acéstea C, Acéste K// 13 priiaten C, prietin K/îț voiu descoperi C/den C// 14 mîhneciune iast K// 15 împotriva acei mari mîhneciuni K// 16 care K/ăste C,K// 17 rădzimat C,K/socoteala K/simțire K/acum K// 18 miale C/intru]in K// 20 li-ai luat C, ai luat K// 21 sint K/lepădare C// 22 străjuirea]pri- vighiere K/dragostea C, dragoste K/singurimii K// 23 corectat odihnită C, odihnind K// 24 sème K/sintu C, sint K/raa C, rea K// 25 turbură K/marea inemii K/inimi miale C// 26 felu C,K// 27 meu C/venim C,K// 28 vedea D,K/nici K/mîngiere K/nu priimăste C,K// 29 mea C,K/așa K// 30 durere C,K/adaos ulterior lui C/jei K/așa C, așa K/ăste C,K// 31 dizmier- dată K/cit]incît K// 32 amărăciune C,K/jeluaște C, jeluște K/ăste K// 33 cit]incît K/nu simte K// 34 dar K/Panuchie K/aciăia C, acéia K// 35 iaste K/moartea C,K/viaț(ă) D, viață K// 36 pre fiul meu pre Comod las K/meu D// 37 așa C, așa K/grije K// 38 Den¹ D/flori]pomi K/pietri C,D// m. 17 și 18 lipsesc D/vițale C, vițili D, vițele K// 39 den¹C/oamini D// 41 nemică D,K/fiul meu pînă eram încă viu K// 42 puțin]rău K/moartea C,K/mea]me K//

va fi îl vădzu. Că, dară, într-un chip ca și eu, cunoscînd tu mintîia cîa rrea a fiului meu, căci te mieri de mîhnicîunia tatălui?

Comod, fiul meu și cu vîrsta tînăr ăaste, 5 iară cu multu mai puțin cu pricépiria. Și că fiind așa, minții cei réle nu va să-î stîia împotrivă, după voia lui îmblă și după socotiala sa îmblă, ca cînd ar fi știut întru ispite. Acéllia ce ar fi să știe de triabă nu le știe și ce-i mai 10 rău nu bagă în samă. De céle trecute nemică n-au vădzut; numai cu céste de acmu să zăbăvește. În scurtu, cîale ce li-am vădzut cu ochii și céle ce le socotescu cu inima, prorocescu că va fi de curund și viața feciorului va mérge 15 întru primejdie și pomeniria tatălui și a casii va peri.

Ah, cît de fără milă au făcut dumnedzăii cu noi, poroncind ca cinstia noastră să o lăsăm întru putéria feciorilor. Că destul ar hi fostu 20 să ne fim lăsat lor averile noastre, iară cinstia să o dăm priiatinilor. Ce ei averile întru răutăți le petrec și căci sintu răi cinstia pierd. Că de ar fi dumnedzăii buni, cum sintu și de ni-ar da noăă putîare averili a împărți, căci 25 cinstia a o aședza nu ne dau testamentu.

Comod, fiul meu, are nume de folos. Iară cum ăaste nu i-ari trebui să aibă folos cît de puțin cu care n-ari supăra pe nime, în prejma celor fără folosuri, care tuturor va adaoge. 30 Că așa să știi că el va fi muncitoriu de oameni și bicîul dumnedzăilor purciade. De acmu singur și fără povață, cărările tineréților fiind a triace prin locuri înalte și primejdioase, tiamă-mi-i că va cădea întru răutăți rănit. 35 Că feciorii domnilor și oamenilor mari, ținîndu-să slobodzi și dezmierdați, a cădea în răutăți lesne, neputînd să iasă dintru acéllia.

Ia aminte, ce-ț dzic, căci nu fără lacrămi dzic, Panusie. Au nu vedzi pre Comod, fiul meu

publica. Dio <Cassius>, Carte 71, pe urmă.

21. Ce prorocéște mintea de bunăvoe, acelaș aruncă socotiala. <Titus> Livie, Carte 26.

22. Créște nelnvățătura pre tînărul întru mai rea îndrăznire. Ammian<us Marcellinus, 14>.

23. Comod, tuturor fără de folos, de vrăjmaș niamului omenescu și cînd era viu s-au gludecat. Oros<ius>, 7, 16.

1 că va fi el D/dar K/întru un chip K// 2 conoscînd D/ mintea C,K/cea C,K/rea C/meu C,D// 3 miri D, mier K/mîhnicîunea C, mîhneciunea K// 4 meu D/ăaste C,K// 5 iar K/pricé-
perea C,D, pricépire K/și fiind așa K// 6 așa C/cei K/stea K/împotrivă D,K// 7 umblă K/soco-
teala K// 8 îipsește îmblă K/Ăcialia C, Acéle K// 9 știa ¹D/treabă K/ce-îce iaste K// 10 cele
C, ciale C/nimică D,K// 11 céstejaceste K/acum K/zăbovește K// 12 céle C,K, cele D// 13 ciale
C/ce D// 14 viața D, viața K/feciorului C,D/merge C,K// 15 pomenirea C, pomenire K/casăi
D// 17 dumnezeii K// 18 poroncînd/prorocînd D/cinstea C, cîste DK// 19 putéria C, putere
K/feciorilor C,D/ar fi fostu K// 20 iar K/cinstea C,K// 21 priiatenilor D, prietinilor
K// 21—22 întru răutăți petrec K/sînt D,K/cinstea C,K// 23 dumnezeii K/sîntu C, sînt D,K//
24 ni-ar da C/putere C,K/averile C,K// 25 cinstea K/așadza D// 26 Iar K// 27 iaste C,K/i-ari
trebui C, i-ari trebui K// 28 n-ar supăra K/nime/nimine K// 30 așa C, așa K/muncitor
C, mîncitoriu K/oamini D// 31 dumnezeilor K/purcede C,K/îipsește De D/acum K// 32 singur
C,D,K/făr-de povață D/povață K/tineréților C// 33 a tréce C,D,K/primejdioasă C,K// 34 mă
tem K// 35 ficiorii C,D/a oameni C,D// 36 ținîndu-să K/dezmierdați D, dizmierdați K//
37 dentru C,D/acéle C,K// 38 Ia aminte K/ce îț zic K// 39 Panuchie K/nu vez K/meu D//

- slobod, bogat, tînăr și singur că rămîne?
Fie de ce vîntu, cît de mic, mă crede, pomul
cel prea mare tînăr a cădea poate. Avuțiile,
tineretele, singurimia și volnicia, patru cîme
5 sintu, care omoară pre domnu, republica o
răsipescu, pre cei vii îi ucig, pre cei morți îi
defaimă.
- Să mă criadză pre mine cei bătrîni și să
însămniadză aceasta cei tineri: de au împo-
10 dobit dumnedzăii pre cineva cu dzestre multă,
multe bunătăți trebuescu la paza lor. Cei
mulți, bolnavii, nebunii și cei la trup de ne-
mică și cei fricoși nu turbură așea țările, precum
aciă pre carii i-au adunat firia cu mai multe
15 dzestre. Că pre cei mai frumoși, cum învață/
f. 194^v ispita, mai multu îi cercetiadză casa cîa de
curvarie cei prea drăgălaș curvari, cei prea
tari ucigaș<i> de oameni; cei preaințelepți
furi preahîtri sintu și carii sintu la minte
20 preașteți, prea sintu nebuni.
- Iarăși și iară dzic și mărturisăscu și gîur,
carii sintu cugetele (ca să dzic așia) firii îm-
brăcați, de nu vor avia nevoița bunătăților
făcute; de aciă vom putia dzice că țin cu
25 mîna sabiia, cu cariă s-ari giunghia (și s-ar
tăia), că poartă foc pre umere, cu care s-ari
aprinde, ștriangul în grumadzi, cu care s-ari
spîndzura (zugruma), hamgîriū în pieptu, cu
cari s-ari sparge, spin în picioare, cu care s-ari
30 pătrunde, pietre la care, legate fiind picioarele,
să să poticniască și, poticnindu[nd] să cadză și
cădzuți în moarte de care să temia și fără viață,
cariă tare o iubăscu (și o poftescu) rămîne.
- Aș vrea să-ți aduci aminte Panusie: de au
35 avut cineva din pruncie frica dumnedzăilor,
cinstiria oamenilor, de păzește cineva drep-
tatia cătră toți și de viețuiaște fără de a lui
scădere, acestuia ca unui pom norocul groznic
coajia (ca să dzic așia) sănătății îi dezlipiaște,
40 floaria tineretii o usucă, frunzda dragostii

24. Mare primejdie a
nu face aceluia ce să
cade, ce a vrea a face
cenusă cade. Plut<arc>.

25. Au deprinsu tine-
rețile a fi mai gata spre
scădere. Amvro<sius>,
Tit. 2.

26. Unde-i dureria, aco-
lo-i mintia și mina.
Ada<giu>.

27. Toate cite li-am lu-
at spre tineria vieții,
spre tineria certărilor
li-am întorsu. Bern-
har<du>.

28. Carii prin bucurie
cădem întru lipsă, prin
lipsă alergăm la bucu-
rie. Fulg<entius>, E-
pis<tola> 7.

29. Stăpînița lucrurilor
a cădea pot, iară paza
minții bune nice o nă-

1 *lipsește* tînăr K/singur D/lipsește că K// 2 Fie]Ori K/di ce vînt D// 3 *lipsește* prea mare K//
4 tineretăle C/singurime C, singurimea D, singurime K// 5 sintu C, sint D, K/răpublica
D// 6 răsîpăsc C, risîpăsc K/ucide K// 8 criadză C, creadză D, K// 9 însămniadză C, însămnedză
D, însămneză K/di-au împodobit D// 10 dumnezeii K// 13 nimică D, K/fricoși C, K/nu turbură
K/așia C, aș K/țările K// 14 firea C, K// 16 cercetează K/cea C, K// 17 curvie D/pre drăgălași
K, prea drăgălași C// 18 pre tari K/ucigași C/preințelepți K// 19 sint furi prehitri K/sint¹⁻²
D, sint² K// 20 preisteți D/preanebuni sint D, sint preanebuni K// 21 *corectat* și
iară îi dzic C/iarăș²D, K/șî dzic D/mărturisesc K/lipsește și gîur K// 22 care îi sint cugetele
K/sint D/lipsește ca să dzic așia D, fără paranteze K/așia K// 23 avea K// 24 putea K// 25 sabiia]de
ascuțitul sabiei D/cu carea C, cu cari D, cu care K/s-ar giunghia K// 26 *lipsește* și s-ar
tăia D, fără paranteze K// 27 s-ar aprinde K/ștrangul C// 28 s-ar spîndzura K/lipsește zugruma
D, K/hamger C, D, hamgeriul K/piept C// 29 s-ari sparge]s-ar giunghia K/picior D// 30 s-ar
pătrunde K/pietri C, D/picioarele K]la picioarele D// 31 poticnească K, potigniască D/potig-
nind D// 32 *corectat* temia C, temea K/viaț<a> D, viață K// 33 carea C, care D, K/fără paranteze
D, K/pohtescu D// 34—40 *lipsește* D// 34 Panuchie C, K// 35 din pruncia sa K/dumnezeilor K// 36
cinstirea C, K/păzește K/dreptate K// 37 viețuește K// 39 coajea C, coaja K/fără paranteze K/
așia K/îi dezlipște C, K// 40 floarea C, K/tineretăi C// m. 25, 26, 28 și 29 *lipsește* D//

le sacă, rodurile osteniălelor le zmulge, ramul slujbelor îl frînge, voitoriul cel prea mare de binele milii (domnești) a-l pleca îl poate; iară cît de tare de s-ari trînti de toate loviturile, 5 nice dănoară nu să va răsturna.

Cît de norociți să par șie a fi părinții, căror din bună facere a dumnedzăilor le nascu feciori cu minte, isteți, frumoș, neprégeți, gata, tari, necugetînd că toate acéste daruri numai 10 întăritură sintu de răutăți. Și așa, de ar țînă tații sfatul meu, aș vrea iau feciorilor să le lipsască mădulările, decît să îmble întru răutăți. Iaste, dar, Comod, fiul meu, dintre tinerii carii s-au născut întru împărăția Rî- 15 mului mai frumos. Iară măcar de ar fi dat dumnedzăii la față să fie fostu prea negru, ca arapii și cu obicéiurile alése, să fie agiunsu pre filosofii Țării Grecești. Că nu iaste părintele să pue socotială și lauda întru frumusețîa 20 feciorului său, la față ori la trup, ce întru viața cîa prea bună. Nu de tată bun, ce de vrăjmaș de cap îl va numi pre acela carele pre fiu-său pentru copilăriia că nu-l cinstiăște, ce de ce răutatea feciorului său nu o ceartă. De s-a 25 îndzăstra feciorul de tată-său cu dzéstre multă și acélya li-ar petrece toate întru răutăți, pre unul ca acel fecior sau nicecum în lume să nu-l fie născut, sau cum l-au născut, de sirgu că ar trebui să-l îngroape aș dzice.

30 Cît iaste de mișal lucru la prăvit, părintele să-i nască fecior, cu suspinurile sale cére de la dumnedzăi, mumele pre aciiaș să-i nască cu durére, amîndoi, cu greu, stau să-i hrăniască/ f. 195 și să-i criască, cu pază între feriala lor și să 35 săue ostensială întru socotélele feciorilor săi și pre urmă să să aliagă feciorii lor răi și în-vrăjbitori, cît bieții părinți mai multu pentru năcazurile feciorilor săi, decît pentru multa îmbătrînire să stîngu.

40 Venitu-mi-au în minte a mă téme, fiind fiul meu tînăr și eu bătrîn, săvai că cu mare

vală a norocului mai tristu nu priiméște. Val<erie> cel Mare, 44.

30. Nu-i lucru lesne între lucrurile céle mari a nu nebuni. Senec<a>, 6, <Ale> fir<iu> între b<ări>, 29.

31. Deprinde a fi suptu fața femeiască și bilndă, neimblindire de fiară ascunsă. Rodeg <= Rhodiginus>, 3, 12.

32. Plecată iaste frică de pururea întru mai rău credința. Seneca, <Hercules furens>, 1.

33. Mintea omului timpavă (neinvățată) a să îndupleca nu poate, a să frînge poate. Seneca, <Thiestes>, 2.

1-5 lipsesc D|| 1 osteniălelor K|corectat ramul C|| 3 fără paranteze K|a pleca K|iar K|| 4 s-ar trînti K|| 5 nice dănoară]niciodată K|| 6 șie]loruș K|cărora facere de bine K|| 7 den C|de D|dumnădzăilor C, dumnezeilor K|ficatori C,D|| 8 frumuș C|nepregeți K|| 9 aciaste C|sint D,K|| 10 așa C, așaK|| 11 ținea K|tații]părinții K|ta]u]eu C,D,K|ficatorilor C,D|| 12 umble K|| 13 Iaste C,K|fiul meu Comod D|fiu-mieu C|dentru C,D|| 14 întru]la K|| 15 Iar K|macar K|| 16 dumnezeii K|să fi fostu K|| 17 obicéiurile C, obiceaiurile K|aliasă C, alesă D|să fi K|| 18 Țării K|nu iaste C,K|părintile D|| 19 socoteala K|frumusețea C, frumusețea K|| 20 ficatorului C,D|viața D, viața K|| 21 cea C,K|| 22 corectat carele C, carili D]ce K|fiul său D,K|| 23 nu-l cinstéște C, nu-l cinstéște K|di ce D|| 24 răutatea C,K|ficatorului D|| 25 De să va înzăstra K|ficatorul D|tatăl său K|| 26 acélea C, acéle K|le-ar petrece K|| 27 acela D,K|ficator D|nicidecum K|| 28 nu-l fi născut K|sirgu D,K|| 29 lipsește că K|| 30 iaste C|mișel C|cît de ticălos lucru iaste la privit K|| 31 ficator D|suspînările D|ciare C|| 32 dumnezeii K|mumile D|| 33-34 să-i hrăniască și să-i rădice să-i criască D|crească K|întru feriala K|| 35 osteneală K|socotialele C, socotéleli D, socoteala K|| 36 aleagă K|ficatorii C,D|| 37 cît]cînt K|beții D|ticăloșii K|| 38 necazul K|ficatorilor D|| 40 Venitu-mi-au C, Mi-au venit K|| m. 32 lipsește D|| 41 săvai]macar K||

ostenială s-au tras de la ostenială în viața mea, că după moartea mea va urî bunătățile.

Că-mi aduc aminte de mulți domni tineri, carii cu această vîrstă ce-î feciorul meu, au 5 agînsu la moștinirea împărăției Rîmului, cu această viață rea că au fostu toți, cît au agonisit pierzare vieții sale, deodată cu cinstia.

Îmi aduc aminte, de Dionisie, tiranul vestit a Sichiilor, care spun că au fostu dînd daruri 10 celor ce scornia desfătări și răutăți, cum coroniaște muma noastră Roma pre cei biruitori și numai pre acia îi va avea de aproape, carii era prea supuși răutăților; și acéstea de tiran tînăr s-au putut face.

15 Îmi aduc aminte de patru domni tineri carii întru împărăție numai, iar nu întru putere, au urmat pre Alexandru cel Mare: pre Casandru și pre Antioh, pre Silevcu și pre Ptolomeu, carii pentru deșertările și 20 blestemățiile, precum Alexandru împăratul grecilor, așa acești tineri tiranii Asiei să poreclesc. Fost-au Alexandru întru viață preafelic, iară la moarte preanefelic. Că orice el au isprăvit cu prevestitele izbînde, acéliea 25 ei cu preasurcatele faptele sale li-au pierdut, cît stăpîniia lumii caré o au împărțit Alexandru între patru numai, mai multu decît a patru sute au rămas pradă.

Îmi aduc aminte de Antigona, carele puțin 30 socotiia céle ce s-au părut stăpînu-său, lui Alexandru Marele, așa de blăstămat la acéle ce să atingia de chipul său, așa de hulit întru trebile republicii că au fostu, cît, dreptu batgiocură, ederă în loc de coronă de aur, în 35 loc de schiptru, thers, purta în mîna; și așa, ședzind la divan, giudeca pre ai săi și asculta pre cei streini. Iară cu cît mă vatăm de blăstămăția acelu tînăr, cu atîta mă mir de răbdarea acelor preaînțelepți greci. Că foarte 40 cu cale iaste ca acei ce sintu soție vinii, să fie părtași pedepsii.

34. Prea mare odor a fi aceasta socotescu unii, cît orice nu să cade altora, a singur numai să cade. Seneca, *Agamemnon*, 1.

35. Care împărăție supu unu a sta au putut, supu a mulți cînd stă să răsîpște. Curtius, *Carte 10*.

1 osteneală¹ K/viața D, viața K// 2 mia¹⁻² C/moartea C,K// 3 Că îmi aduc K/tineri domni K// 4 aceasta C/ce-î]cu care iaste K/feciorul C,D/meu D//5 după agînsu adaogă între paranteze la moarte D/moștenirea C,D, moștinirea K/impărății K// 6 această] acea C,D,K/viața<ă> D, viața K/lipsește că K/cît]încît K// 7 pierzare D/cinstea K// 8 cel vestit K// 9 siciliilor C, sichiilor A/c-au fostu D// 11 încoronează K/pre]pri D// 12 îi avea K, îi avia D// 13 acéste K// 16 iară C// 18 pre Antigona K/Selevcu K// 19 deșertările C,K// 20 blăstămățiile D,K// 21 așa C, așa K/tirani tineri a Asii K// 22 Au fost K/viața<ă> D, viața K// 23 preafelic K/iar C,K/preanefelic K// 24 au isprăvit el K/prevestitele C, preavestitele D, prevestitele K/acélea C, acéle K// 25 prespurcate K/sale]lor K/li-au pierdut C/li-au pierdut toate încît stăpînire K// 26 care K// 27 lipsește numai K// 29-41 lipsește D// 30 ciale C/stăpînului său K// 31 lipsește marele K/așa C, așa K/aciale C, céle K// 32 atingea K/așa C, așa K/intru]în K// 33 lipsește că K/cît]încît K// 34 lipsește ederă K// 35 așa K// 36 ședzind C,K// 37 Iar K// 38 mă mier K/răbdare K// 40 iaste C,K/că acii ce sint K// 41 părtași K/pedepsii C// m. 35 lipsește D//

- Îmi aduc aminte de Caligula, al patrule împărat Rîmului, careli așa de tînăr și de nebun au fostu, cît nu știu, oare mai mare au fostu pre acîa vrîme neascultaria norodului
- 5 de stăpînu-său, au ura stăpînului împotriva norodului. Că așa era de neîmblîndzit întru răutățile tineriei, așa de neștiut întru groaza tirăniei, nenorocit s-au arătat pre sine, cît de nu ar fi păzit rîmlianii a-i lua lui viața, ar fi
- f. 195^v 10 păzit el a lua viața tuturor. Purta în cap Caligula cunună de aur, pre care era scrisă acës-tia: măcar de ar avîa tot norodul numai un grumadzu scump, ca cu o lovitură să-i omor pre toți.
- 15 Îmi aduc aminte de Tiverie împăratul, carele au fostu fecior de suflet a celui preabun che-sariu, Avgustu, carele au agonisit această poreclă, de vrîme ce au crescut împărăția foarte. Iară nu așa bătrînul cel preabun au rădicat împărăția, cît o au micșurat pre aceas-taș împărăție Tiverie, pînă au trăit în viață. Și așa ura cu care gonîa norodul Romii pre Tiverie, cu acîia pre urmă, la moartea lui aîave s-au arătat. Că în care dzi au murit
- 20 Tiverie, sau, să dzic mai adevărat, fu ucis, tot norodul Rîmului alergară să facă pîră și sfîtnicii daruri preascumpe prin beserici închi-nară și mari jirtve au făcut popii dumnedzăilor pentru să nu priimască dumnedzăii sufletul
- 30 tiranului, ce să-l arunce întru pediapsa tar-tarului.
- Ce să dzic de Patroclu, al doîla craiul Corin-thului, carele fiind de 22 de ani, stătu la moști-nire. Așa au fostu de curvariu, la limbă ne-
- 35 îmblîndzit, lacom la avére și fricos, <încît> cît au stăpînit tatăl 30 de ani abiîa de au moștinit feciorul în 30 de luni.
- Îmi aduc aminte de Tarcvinie cel Mîndru, cel pre urmă din cei șapte crai ai Rîmului,
- 40 carele la chip era foarte frumos, la război pre tare, de niam bk(a)gorod și la dăruit prea slobod că au fostu să află. Iară nenorocitul tînărul, dzăstrile toate date lui de dumne-

36. Mai bine a nu se naște, decît a să nu-măra între cei născuți spre răul de obște. Seneca, I, *Milos<tenia>*, 18.

37. Mulțimea pururea sau prea mult uraște, sau prea multu iu-biaște. Savel <= Sabe-licus>, 8, 9.

38. Bunătatea dom-nului bun nu dintru răutății altora, ce din-tru faptele sale trebuie să s<e> socotiască. Dio <Cassius>, Carte 36.

39. Urît odată fiind domnul, ori bune, ori rău făcînd, îl supără. Tacit, *Istorie*, 1.

40. Primejdiile dintru pilde trebuie să ne ferim. Sidon<ius Apollin-aris>, 3, 12.

1-14 *lipsesc D* // 1 Calicula *A*/al patrăle *K* // 2 a Rîmului *K*/carele *C, K*/așa *C*, așa *K* // 4 acea *K*/neascultarea *C, K* // 5 stăpînul lor *K*/împotriva *K* // 6 așa *K* // 7 ti-neriei/tirăniei *K*/așa *K* // 8 sine *K*/cît/încît *K* // 9 rîmlenii *C, K* // 9-10 viața ¹⁻² *K* // 10 Caligula în cap *K* // 11 caré *C, K*/acéstea *C*, acéste *K* // 12 macar *K*/avea *C, K* // 16 au fost *C*/fecior *D* // 17 aceasta *D* // 19 iar *K*/nu așa *C*, nu așa *K* // 20 împărăție *D*/cît au *K*/acestaș *D*, această *K* // 21 împărăția *D*/viaț<ă> *D*, viață *K* // 22 așa *C*, *lîpsește K*/Romei *C, D* // 22-27 pre Tiverie, sau să dzic mai adevărat, fu ucis, pre urmă, la moartea lui, aîave s-au arătat că în cari dzi au murit Tiverie, tot norodul Romii alergară și sfetnicii închinară daruri preascumpe prin bisărici *D* // 23 acîia *K*/moarte *K* // 24 aîave *K* // 26 și tot norodul *K* // 27 beserici *C*, biserici *K* // 28 mare jărtvă *D*/jirtve *C*, jertve *K*/preoții dumnezeilor *K* // 29 dumnezeii *K* // 30 întru/in *D*/pedepsa *C*, pedeapsa *K* // 32 al doile *C, K*/craiu *D* // 33 de 22 ai *C*, de 22 ani *D*/moștenire *C, D, K* // 34 Așa *K* // 35 averi *D* // 36 ani/jai *C, D*/abie *C*/abiîa au moștenit *K* // 37 moștenit *C, D*/fi-ciorul 30 de luni *D* // 38-43 *lipsesc D* // 39 șapte *K* // 41 blagorodnic *K* // 42 prea slobod au fostu *K*/Iar *K* // 43 tînăr *K*/toate zéstrele *K*/dzéstrele *K* // m. 36, 37 și 40 *lipsesc D* //

dzăii, pentru cinstia lor, le-au întorsu întru vătă-
maria lor. Că frumusețea întru curvie, tăriia
întru tirănie întorcînd, așa cît pentru nespusa
silă ce-au arătat Lucreției cei curate, nu nu-
mai din crăie au cădzut și pînă la moarte
izgonit din moșie pen țări streine au îmblat,
ce și a tot niamul lui, adecă a Tarcvinilor,
vecinică izgonire.

Vinitu-mi-au în minte și de Nero împăratul,
10 carele și moștinirea împărăției au adaos și au
viețuit și au murit tînăr și nice în zădar îl
număscu tînăr că au viețuit și au murit. Că
întru dînsul s-au stînsu niamul și viața che-
sarilor celor bl<a>gorodni și s-au înoit pome-
niră celor vechi tirani. Cum socotești, Panusie,
15 că va fi ertat viața tiranul acesta, carele au
îndrăznit a face moarte mîne-sa? Care lucru,
ucigînd-o pre dînsa, din care el s-au născut,
țițele ce li-au suptu el li-au despelițat, singile
20 din care s-au zămislit el l-au vârsat, brațele
ce l-au băiat și l-au hrănit li-au legat, pîntece-
cele care l-au plăzmuit l-au cercat. (Ce să dzic),
au nu trebuia să mărturisască acela de tîl-
hariu, care au îndrăznit a face acéști? În
25 care dzi au omorît Nero pre mumă-sa, într-
acéia dzi un orator, făcînd voroavă în divan,
cu cale, dzice, era să să omoară Agripina care
au născut un plod de mirare norodului Rîmului.

Să nu te, dară, miri de acéste lucruri noaă,
f. 196 30 care ai vădzut întru mine, Panusie. Că/aciaș-
tia într-acele trii dzile, în care mă aciaș-
den afară de mine apucat și ca cum aș hi fostu
strein de mine-mi, aciastea toate mi s-au
arătat și întru cugetul meu s-au cugetat. Că
35 oamenilor înțelepți și grijlivi cugetile dreptu
hrană le au.

Oricare tocmele între domnii ce am pomenit
s-au lucrat, întru fiu meu Comod să află.
Că de au fostu aciia tineri, avuți, slobodzi,
40 îndrăzneți, neîmblîndziți și acesta iaste tînăr,
avut, slobod, îndrăznețu și neîmblîndzit. Deci
de vrème ce ciialalți au fostu răi, nu socotescu

41. Multe și mari nevoi
deprînd a fi dintru
Iubirea oamenilor. Pav-
san <= Pausanias>,
Carte 1.

42. Scăderii puțin de-
prînsă clătescu. Clav-
dian<cus>, *Eutrop<ie>*, 2,
149.

1-28 *lipșesc D* || 1 *dumnezăi C*, *dumnezei K*/cinstea *C*, *K*/li-au întorsu *C*, li-au întorsu *K*/vătă-
mare *C*, vătămarea *K* || 2 *frumusețea C*, *frumuseța K*/curvărie *C* || 3 *așa C* așa *K* || 4 *sila C* || 6 *prin*
țări K/umblat *K* || 7 *Tarcvininilor K* || 8 *vecinică K* || 9 *Venitu-mi-au C*, *Mi-au venit K*/și *Nero*
K || 10 *moștinirea C*, *K* || 11 și nu în zădar *K* || 12-15 că au viețuit *blagorodnic* și s-au
înosit *pomenirea tiranilor celor vechi K* || 14 *pomenirea C* || 15 *Panuchie K* || 16 *viața K*
carele *K* || 17 *lipșeste lucru K* || 18 *ucigîndu-o K*/cară *C* || 19 *țițele C*/li-au suptu el și li-au despeli-
țat *C*/singile *C*, *K* || 20 *den C*/zimislit *C*, *zemislit K*/lipșeste el *K* || 20-21 *brațele cel-au purtat*,
li-au legat, *pîntecele K*/li-au băiat *C*/pîntecele *C* || 22 *carele C*/fără *paranteze K* || 23 *nu*
trebue C, *K* || 24 *carele C*, *K*/aciastia *C*, *acéste K* || 26 *într-acia C*, *întru aceia K* || 27 *cu*
cale, dzise C/au zis *cu cale K*/care *K* || 28 *norodului rimlénescu K* || 29 *Să nu te miri, dar*,
Panusie D/lipșeste *dară K*/mieri *K*/aciastia *C* || 30 *Panusie C*, *Panuchie K*, *lipșeste D*/aceste
K || 31 *aciale C*/trei *C*, *K*/m-am aflat *K* || 32 *aș fi fostu K* || 33 *acéste K* || 34 și ntru *D*, și în *K* || 35
oaminii D/grijlivi *K*/cugetele *C*, *K* || 37 *tocmele C*, *K*/ce i-am pomenit *C*, *D*, care i-am pomenit
K || 38 *fiul meu D*, *fiu-meu C* || 39 *acei tineri D* || 40 *iaste K* || *m.* 41 *lipșeste D* ||

că va fi bun fiul meu. De vedem pre cei mulți
domni tineri, carii fură ținuți bine și învățați
pre cale, de pripă răsipind moștinirile, dară de
acîia ce vom nedejdui, carii dintru copilărie
5 lor desfrînați și blăstămați la minte sintu?
Din vinul bun, oțat iute am vădzut, de multe
ori, iară oțatul să să prefacă în vin, niceodată
n-am vădzut.

M-au pus feciorul meu întru undele fricii
10 și a vetrilii deznedejdii. Că și că va fi bun
nădejduescu, de vrême ce-i de mine bine, că
va fi rău mă tem, de vrême ce-i rău ținut de
mumă-sa, Favstina. Și ce-i mai rău, că-i
din fire tînărul plecat spre tot răul.

Acéstia să ți le spuū mă turbur, căci céle
15 din fire că vor trăi și cîali dintru învățatură
că vor peri le vădzu. Din ce mă tem ca după
moarte să nu vie la acéli care din fire de la
mumă-sa și nu la acéle carele le are de la mine
20 cu învățatura.

Măcar de n-aș hi mai avut nice dănăoar(ă)
fecior, ca să nu mă leg a-i lăsa lui împărăția;
că atunci dintru feciorii a preabunilor părinți
aș fi ales, nefiind legat aceluia ce mi-au dat
25 mie dumnedzăii. Întreb de tine, Panusie, oare
mai norocit socotești pre Vespezian, tatăl
cel din fire a lui Domichian, au pre Nerva,
tată de suflet a celui preabun Traian? Fost-au
amîndoi, Vespezian și Nerva, domni buni;
30 iară din feciori Domichian au fostu cel pre
urmă a tuturor răutăților, iară Traian au fostu
oglanda tuturor bunătăților. Și așa Vespezian
întru fericie a avia fecior, nenorocit și Nerva,
întru nefericie, a nu avea fecior, norocit au fostu.

Îț voū mai spune altu lucru ție, Panusie,
care socotind deplin, puțin vei socoti, viața
și grija morții vei lepăda. 62 de ani am vie-
țuit, în carii multu am cetit, multu am vădzut,
multu am audzit, multe am poftit, multe am
40 agonisit, multe am suferit, multe am petrecut;

43. A firii faste a pūnē
mīna ades acolo unde
doare. Senec<a>, *Hel-
vi* <= *Consolatio ad
Helviam*>, cap 17.

44. Cu greu faste céle
deprinsă a le părăsi.

45. La moarte cum a fi,
să știe; la începutul
nașterii cum vom fi, nu
să știe. Ieron<imus>,
Bescri <= *Commentarius
in Ecclesiasten*>, 7.

1 că va fi fiul bun D/lipsește meu D/videm D// 2 care fură D, carii au fost K// 3 răsipind
C,K/moștenirile C,D,K/dar K// 4 nădăjdui K/care dintru copilăria D/dintru]din K/copilăria
C,K// 5 sintu C, sint D,K// 6-7 de multe ori am vădzut C,D,K//7 iar K/niciodată K//
9 feciorul meu D/între C/jundile D// 10 vetrilii C, vetrilii K/deznădăjduirii că deși va fi K/nedej-
duescu D, nădăjduesc K// 11-12 ce de mine iaste bine învățat că va fi rău K// 12-13 ce-i 1-2]ce
iaste K// 14 că din fire iaste tînărul plecat K// 15 Acîstea C, Acéste K/spui K/tulbur K/ciale den
fire C// 16 din fire vor trăi K/celi D, céle K/dentru C,D// 17 Din ce]Deci K// 18 să nu viu D/acele
C,K]cele D// 19 acelia D/care K// 21 Macar K/n-aș fi K/lipsește mai K/nice odănăoară
D]niciodată K// 22 fecior D/lipsește ca K// 23 atunce K/dentru C,D, dintre K/feciorii D]prea
bunelor K// 24 mi-au dat C, mi mi-au dat K// 25 dumnezeii K/Panusie, C, Panuchie K//
27 den D/Domechian K// 28-29 Au fost și Vespezian și Nerva K/Vespiziian D// 30 iar K]den
C,D]feciori D/Domechian C,K, Domichian D// 31-32 lipsește iară Traian au fostu oglanda
tuturor bunătăților K// 32 așa C, așa K/Vespiziian D// 33 ferecirea avea K/avea C// 34
nefericire K/fecior D// 35 ție alt lucru Panusie D, ție alt lucru Panuchie K/Pa-
nussie D// 36 viața D, viața K// 37 grija C,K]vei]vii D/lipsește de ani K/62 ai
C, 62 ani D]vețuit D// 38 multe D// 38-39 multe am audzit, multe am vădzut D/multe
am văzut și multe am auzit K]poftit D// 40 lipsește multe am suferit K//

- și după toate, acinu mă vădzu murind și desfă-
tărilor méle și vieții méle hotar că să face.
Iară dintre toate care am avut și am moșnit
și care mai multu li-am petrecut, de doaa
5 lucruri numai îmi iaste părere rea: căci am
întărtat pre dumnezei și, durere, căci am
cheltuit vrémia cu răutățile. Departe mai
mare iaste despărțirea la moarte a avutului și
f. 196° a celui sărac, decît la/viață; că săracul pentru
10 să odihniască, bogatul pentru să să căzniască
moare. Și așa, acelalaltu de ce au avut să
mîntuiaște, adecă de năcazul sărăcii, iară
acestalalt, ce au poftit, întru acelua moștinire
cade.
- 15 Cu grea grije să muncêște cugetul întru cer-
care a averilor, răbdînd mare ostenială întru
a le strînge acélia; și mai mare grije întru paza
lor, deosăbită trebuie nevointă, întru adaogirea
și creștirea lor; iară cu multu mai mare duriare
20 iaste întru împărțala lor. O, cîta de nesuferită
întristăciune iaste omul înțăleptu, aproape
de moarte, sudoarea casii sale, cinstia împără-
ției, vrednicia chipului, apăraria priiatenilor
celor de triabă, hărăziturile ispravnicilor și
25 pomeniri celor mai de nainte trecuți a lăsa
întru putoaria feciorului așa de rău și de
nevriadnic și nice poftind vrednicie!
- Întru tabla noaa a pravililor noastre céle
vechi acéste cuvinte să află, să fie slobod pă-
30 rintelui, din socotiala tuturor, feciorul bun a-l
face moștinitoriu și pre cel rău iarăș cu soco-
tiala tuturor a-l lepăda. Și așa să adaoe,
feciorul carele nu va fi ascultătoriu tătine-său,
de va fi făcut vreo beserică, de va vărșa singele
35 vreunii văduve, de va fugi din războiu, necre-
dincios asupra streinului de va fi, care să va
însămna întru aciaste cinci vine și din orașul
Rîmului și din moștiniria niamului să să lépede.

46. Careli viața întru
desfătări au petrecut,
acela la moarte piarde
lauda cea bună. Rom-
san< = Ronsard>, 8, 140.

47. Altu lucru iaste
a cerca moștinire și,
altu lucru iaste moști-
nirea republicii a cerca.
Spartian, la *Erlie*< = *Vi-
ta L. Aelii Veri*>.

1 acum K// 2 mialî³ C//lîpșeste că K// 3 Iar K/dentre C, D/care]cite K//moșnit C, D, K// 4
li-am petrecut C, le-am petrecut K// 5 lîpșeste numai K//imi iaste părere rea C//imi
pare rău K// 6 întăritat C//dumnezei K// 7 vrémia C, vrémia K//răutăți C, D, K//Că
departe K// 8 iaste C, K, lîpșeste D//avutului]bogatului K// 9 viață D, viață K// 10 să
să odihnească iar bogatul K//căzniască]muncească K// 11 așa C, așa K// 12 mîntuește K//
necazul K//sărăciei C, D, K//iar K// 13 cestalt C, K//celalalt D//ce-au pohtit D//acelue
K//moștinire C, K// 15 grijă D//muncește K//cugetul]sufletul D//ceraria C// 16 osteneală
K// 17 acialia C, acéle K//grijé K// 18 deosăbit K//nevointă trebuie D//adaogerea C, adaogere
K// 19 creștirea C//iar K//durere C, K// 20 iaste C, lîpșeste K//cît K// 21 întristăciune K//iaste
K//întălept C// 22 cinstea K// 23 apărarea C, K//priiatinilor C, D, K// 24 triabă C//hărăzitoriu
K// 25 pomenirea K//de <na>inte C// 26 putoarea C//puterea K//feciorului C//așa K// 27 și nevrednic
D//nevrednic C, K//nici K//pohtind D// 28 În tabla cea noai a pravililor K//pravilelor
D//ciale vechi C// 29 aciastea C//părintele D// 30 socoteala K//feciorul D// 31 moștinitoriu C,
moștinitor D// 30–31 *adaos marginal* pre feciorul bun a-l face moștinitoriu și pre cel rău
iarăș din socoteala K// 32 lîpșeste tuturor K//așa C//așa adaoe K// 33 feciorul D//care K//tătini-
său D// 34 biserică D//singile D//de va fi vreo biserică stricat, de va fi vărșat singele K// 37 aceste
K//vini C//vinovății K// 38 moștiniria C, moștinirea D, moștinire K//lîpede C, lepede K//

Și, adevărat, bună lege era, măcar că pentru păcatele noastre s-au dat uitării.

De nu mi-ar lipsi suflaria, precum vedzi, că de-abia suflu, mi-aș aduce aminte câți feciori de parthi, midi, eghipteni, assiriiani, haldei, indiiani, jidovi, greci și rîmlîani, pre carii i-au putut lăsa avuți, i-au lăsat săraci, numai pentru una răutate a lor, iară pre cei fiind săraci i-au lăsat bogați, pentru bunătația lor. Mărturisăscu-mă cu dumnezăii nemuritori că după ce, înturnîndu-mă din războiul cu parthii, mi să făcu alaiu de izbîndă și <în> împărăție să întări fiu meu, de nu mi-ar fi eșit întru tîmpinare părinții, aș fi lăsat pre Comod sărac, cu răutății sale și aș fi făcut moștinatoriu împărăției pre altul, oarecarele, ales întru bunătate.

De cinci lucruri să știi, Panusie, că să învălătuescu întru inima mă, care mai bini aș vrea să le fiu trecut, decît să le las la isprava altora. Întîiul lucru, căci întru viața mă, nu să poate isprăvi întrebarea Drusii, văduvei cei némeși, cu divanul. Că fiind streină și grozavă, nime nu va fi care i-ar face ei drep-tate. Al doili lucru, căci nu moriu în Rîm, numai pentru să fac să fie strigare, oricine de mine sau de niamul meu ar avia vreo jalobă să vie să-ș ia plata și îndestulare. Al triiia, căci făcînd pediapsă a patrusprădzece tirani, carii Asia și Italia pustia, n-am înecat în apă pre uni<i> tîlhari, carii, îmbla pre mare pră-dînd. A patra, căci n-am isprăvit beserica care o am început întru cinștia a tuturor dumnezăilor, ca, murind, să le poci dzice: de vrême că tuturor li-am făcut casă nu ar fi lucru mare cine dintru dînșii m-ar priimi pre mine în casa sa. Că numai acia singuri fericiți și norociți sintu să să numască, carii dintru această viață dumnezăilor dragi și oamenilor neza-vistuiți să duc.

Cia de pre urmă mîhnicîune cu care moriu aceasta iaste, căci viu și pre unul moștinatoriu

48. Mai multu să cuvin patriei, decît vieții. Iustin, Carte 2.

49. În viață, cine să îndreptiadză pre sine bine își hotărăște viața. Romsard, 1, 128.

50. A vieții bine și a muri bine, nemuritorie trebue să s<e> numere. Dio<Cassius>, Carte 23.

51. Mare laudă iaste domnului murind a

1 macar K|| 3 mi-ar lipsi K/suflarea C,K/văd K|| 4 de abea D/mi-ași aduce C, mi-aș aduce K/feciori D|| 5 eghiptiani C/assiri C,D, asirieni K|| 6 hardei D/rîmlîni C,K|| 7 avuți]bogați K|| 8 răutatea D/iar K|| 9 fiind]ce era K/bunătatea K|| 10 Mă mărturisesc K/dumnezeii cei nemuritori K|| 11 după cia C/întorcîndu-mă D]m-am întors K|| 12 mi s-au făcut K, mi să fac<e> D|| 13 împărăția D/meu D/de nu mi-ar fi eșit fiul meu K/mi-ar fi eșit C|| 14 întîmpinare K/cu părinții K|| 15 răutățile lui K|| 16 moștinatoriu C,K, moștinator D|| 18-40 lipsesc D|| 18 Panusie C, Panuchie K/învălătuescu]învăluiesc K|| 19 întru]în K/mea C,K/bine C,K|| 20 să le fi trecut K/las]fi lăsat K|| 21 lucrul cel dintii K]în vilața mea K|| 22 Drusiei K/văduvii ceii némeșe K|| 23 némeșe C|| 24 nime]nimine K/carele K|| 25 Al doile C,K/nu mor K|| 26 pentru să nu fac K|| 27 neamul K/avea C,K|| 28 ia K/Al treile C, Al treile lucru K|| 29 pedeapsă C, K/a patrusprădzece C]a patru K|| 31 uni]niște K/umbla K/al patrăle lucru K|| 32 beserica C, biserica K/care K|| 33 cinștea C/cinștea tuturor K/dumnezeilor K|| 34 pot K|| 35 că lor tuturor K/le-m făcut C|| 36 dentru C, dintre K|| 37 singuri C,K/fericiți K|| 38 sint K/dentru C]aceasta C|| 39 viață K/dumnezeilor K|| 41 Cea K/mihnicîune K/care C,K/mor K|| 42 iaste C,K/moștinatoriu C,K, moștinator D||

las, pre Comod; și aceasta nu așa pentru frica răsipei casii mele, cum pentru că mare scădere cu care să va strica republica.

Că a domnilor celor bărbați iaste scăderile
5 sale dreptu streine să le aibă, iară de scăderile țărilor sale, așa ca de ale sale să aibă durere.

Să fie dară, acesta cel de pre urmă cătră tine glasul meu, Panusie; că nemică dumnedzâii mai bun n-au dat omului nelacom, ce
10 iubitoriu de bunătate, decît de-i vor da în viață nume și veste bună și la moarte moștitoriu bun.

Mai pre urmă de iaste să aibu vro parte cu dumnedzâii, pre dinșii plecat îi rog și-i cins-
15 tescu, că de va fi viața feciorului meu [r]rea, cu ocara lor, cu vătămarea Rîmului, cu stricăciune numelui meu și cu stîngirîa casii mele, mainte de ce-mi vor da moarte, să le fie voia lor a lua viața lui.

Iubi mai multu republica, decît pre fecior. Vopis<cus>, la Tacit.

20 VOROAVA LUI MARCO AVRILIE ÎMPĂRATUL, ÎN CEASUL MORȚII SALE, CĂTRĂ COMOD, FECIORUL SĂU, VINIT LA DÎNSUL, ÎN CARE SĂ ÎNCHID MULTE ÎNVĂȚĂTURI ȘI PILDE, CARI PĂRINȚII, FECIORILOR SĂI, SĂ LE MĂRTURISASCĂ LA

25 MOARTIA LOR, CARE SINTU ÎN PATRU CAPETE.

CAP 1

Și așa, îngreuindu-să și adăogîndu-i-să boala lui Marco Avriție împăratul, cît îl aștepta într-acei ceas să-i iasă sufletul și după ce vorbi

30 desăvîrșit cu Panusie, tainicul său, poronci să deștepte pre Comod, fiul său; carele, după obiceiul tinerilor, dormiia fără grijă. Carele, după ce vini înaintea tătîne-său, nespusă jeale clăti pre toți ce sta împregiur, așa tatălui, a

35 căruia ochii de plînsu era stricați, cum și a fiu-său, a căruia ochii era de somnu îngreuiați; că nice feciorul, neavînd a să deștepta, nice bătrînului, pentru că multă singurime

52. Véstla și părălta oamenilor nice o părăre nu o stînge. Dio <Cassius>, Carte 74.

1. Cine intră în casa podobită și șede pre masa așternută, nu știe cît ari socoti casa. Ada<giu>.

2. Din frunte de multe ori socotfaște inima, că în inimă ce iaste ascunsu, fruntla sau fața descopere. Petrar-hca, Sonet 187>.

1 nu așa K// 2 pentru răsipa casii mele K/răsipei C/cea C// 3 scădere cea mare K/cu caria C/răpublica D// 4 bărbați]buni bărbați D/iaste C,K// 5 iar K// 6 țărilor K// m. 49 și 50 lipsesc D/asa C, așa K// 7 dar K// 8 Panusie, glasul meu C, Panusie glasul meu D, Panuchie, glasul meu K/nimică D,K/dumnezeilor K// 10 de îi vor da K// 11 viaț<ă> D, viața K/moștitoriu C, moștenitor D// 13 iaste C,K/vreo K// 14 dumnezeii K// 15 ca de va fi D/viața D, viața K/feciorului D/meu K// 16 vătămăre K// 17 stîngerea C, stîngere K/casă D// 18 mainte]mai înainte K/de ce îmi vor da K// 19 viața D, viața K// 20 antetîlu Cap 32 K// 21 feciorul D] fiul K// 22 venit C]cînd au venit K// 23 carii D, care K// 24 feciorilor D/să mărturisască K// 25 moartea C,K/carii C]lipseste care sintu în patru capete. Cap 1 K/sint D] 4 C// 27 Și așa C, Și așa K]asa D]adăogîndu-să D// 28 cît]cînt K/cît aștepta D// 29 intru acel K/vorovi K// 30 Panissie C, Panuchie K/au poruncit K// 31 să deștiapte C, să deștepte K/după după, adaos între paranteze moar<tea> D// 32 obiceiul C,D, obiceiul K/grije K// 33 și după ce au venit Comod înainte tătîne-să K/veni înainte tătîni-său D/inaintia C/jele D// 34 pre toți pre cei ce sta împregiur, așa a tatălui K]asa C, așa K// 35 a căru C/ochi era stricați de plînsul K// 36 fiului său K/ochi era îngreuiați de somnu K// 37 nici K/feciorul D// 37—38 neavînd vreo grije a să deștepta nici bătrînului pentru singurime cea multă somnul K/cea multă C/singurime D//

somnul nu-l putusă aședza. Și, așa, după ce
 luară aminte cei din pregiur ce sta câtă viață
 de bună pofti tatăl fiu-său și cât de puțin soco-
 tiia feciorul moartia tătine-său și cîa prea
 5 mare milă a bătrînelui, să clătiră toți cu ură
 asupra tînărului.

f. 197^v Atuncia, preabunul împărat rădicîndu-ș
 ochii și începînd a vorovi cătră fiu-său|așia:
 cînd erai copil am poroncit dascalilor cu ce
 10 tocmală era să te învêțe. Iară după ce ai răsă-
 rit în vîrstă, otcîrmuitorilor tăi, ispravnicilor
 miei, cu ce tocmală tî-ar otcîrmui li-am arătat.
 Iară acmu singur îti voiu arăta cu ce socotială,
 tu, de aciia carii sintu pușini și toți de tine,
 15 care ești unul, să vă chevernisiți, care de vei
 socoti multu, fiule, acêste ce-ț voiu dzice, cu
 multu mai multu voiu socoti eu vă vei vrea să
 credzi acêștia; că cu multu mai lesne noi,
 bătrîinii, suferind strîmbătățile voastre, decît
 20 voi, tinerii, priimiți cuvintele noastre. Căci înță-
 lepciunîa, ca să credeți noaă, nu îndrăznială,
 ca să ne ocărîți, vă lipsêște voaă. Și, ce-i mai
 de urît decît toate, că precum bătrîinii pentru
 înțelepciunîa și otcîrmuria scaunul Rîmului
 25 avîa, așa, acmu, tinerii, pentru nerușinarea
 și nebuniia au.

Așia iaste de prăvilită acmu lumîa și s-au
 mutat dintru acela stat care era oarecînd
 tuturor, <încît> acmu a da sfat îndrăznescu,
 30 iară a lua sfatul nime nu suferă. Și așia, fiind
 o mie de vîndzători de sfat, cumpărători săvai
 unul nu să află.

Lesne cred, fiule, dintru ursitele mie cêle
 împotrivnice și obicêiurile tale cîali réle, că
 35 puțin vor folosi ție cêle ce-ț voiu dzice. Că,
 de vrême ce cuvintele care în viața mîa nu
 vei să le credzi, nu mă îndoescu că după
 moartia mea vi-i avîa dzisăle méle în batgio-
 cură. Ce, ori ce voiu face, mai multu din dato-
 40 riia mea și pentru să fac îndestul republicii,

3. Nice dănăoară nu să
 dzice prea mult, ce
 nu s-au învâțat de
 aglunsu nice dănăoară.
 Senec<a>, *Epist<ola>* 27.

4. Pre sine a vrea a
 batgiocuri cu grijă și
 nebun lucru iaste. <Gri-
 gorie de> Naz<cianz>,
Ora<ția> 40.

1 nu l-au putut K/așădza D/așia C, așa K// 1-3 după ce au luat aminte cei ce
 sta împregiur cît de bună viață K/den C/cei ce sta pen pregiur D/viață D// 3 pofti
 D/fiului său K/cîtă de puțină D// 4 feciorul D/moartea C, K/tătini-său D// 4-5 și de mila lui ce
 prea mare să clătiră K// 7 Atunce K/rădicîndu-și K// 8 și-ncepînd a vorbi D/fiul-său
 D, K/așa K// 9 am poroncit K// 10 învêță C, D, K/Iar K// 11 ocîrmuitorilor K//m. 1 *lipsêște*
 D/tăi]miei K/și ispravnicilor K// 12 mei D/ti-ar ocîrmui K, te-r ocîrmui C]te vor cîrmui
 D// 13 Iar acmu singur K/singur D/îț voiu arăta C/socotială]tocmală K// 14 sint D, K// 15 chiver-
 nisiți C, K, chivernisiț D// 16 acêste ce îț voiu zice K]acêste-ț voiu dzice D/acêstea C, acêste K//
 18 că cu multu]cu multu D// 21 înțălepciunea C, K// 21-22 ca să credeți noaă nu îndrăzneala vă
 lipsêște ca să ne ocărîți K// 22 ce-i]ce este K// 24 înțălepciunea C, K]otcîrmuirea C, ocîrmuirea
 K/scaonului K// 25 avea C, K/așia C, așa K/acum K// 27 Așa K/iaste C, este K/lipsêște
 acmu K/lumea C, K// 28 dentru C, D/accel K/în care K// 29 încît tuturor acmu K/sfat îndrăznesc
 a da K// 30 iar K/nime]nime K/nu sufire D/așa K// 31 iar cumpărători K/săvai]macar
 K// 33 dentru C, K/ursitele K/mie]miale K/cele împotrivnice mie K// 34 împotrivnice D/obi-
 cea]urile C/obicea]urile cele réle ale tale K/ciale C// 35 îț vor folosi K/cele K, ciale C// 36
 viața D, viața K/mea K// 37 nu vei]nu vii D, nu vrei K/crez K// 38 moartea C, K, moarte
 D/mia C/vei avia C, vei avea K/dzisile D, zisele K/miale C, mele K// 40 răpublicii D//

decît să nădejduescu vreo îndreptare de tine fac. Că acélla sintu datori oamenii foarte cu supărare a le (priimi) suferi, care din vina altora sintu lucrute. Că de mă supăr de strîm-
 5 bătătia altuîa, cugetul și mînule puind pre dînsul, sau cu ospétele îngreuindu-le, le plinescu; iară de-mi fac mie singur strîmbătate, pentru să fiu strîmbu și să mă supăr de strîm-
 10 bătate, lipsindu-mi spre cine să-mi vărsu veniul, întru mine singur mă usuc și mă supăr.

De vei fi rău, fiule, după ce te vei face moștian împărăției, pre dumnedzăi, Roma, îma mîa, care ț-au dat ție așa plecări réle, pre Favstina, îmma ta, caré ti-au ținut așa
 15 dezmierdat, pre tine singur, care nu știi a te apăra de răutăți, nu pre bătrînul acesta, tată-tău, căci nu ti-ar hi învățat cu învățaturi alése să să jeluiască. Că de ai fi credzut acelora care ț-au spus ție, așa oamenii, avîndu-te
 20 pre tine stăpîn. cum dumnedzăii, cinstindu-te, ca pre un priiaten s-ari bucura.

De grășăscu, fiule, nu știi; iară așa te vădzu lipsit de minte, la cuvinte nestătătoriu, la obicéiuri desfrînat, la dreptate strîmbu
 25 (și cumplit), întru acélla ce le poștești așa de îndrăzneț, întru céle ce ți să cade așa de împutit, cît de nu te vei întoarce într-altu chip, oamenii te vor goni și dumnedzăii te vor
 f. 198 părăsi/(și te vor pedepsi). Măcar de ai înță-
 30 lége, fiule, ce lucru ar fi a avea pre oameni vătămăți și a să părăsi de dumnedzăi nu numai, așa să fiu fericit, ai lepăda stăpîniia Rîmului, ce și moarte cu mînule tale ț-ai face ție. Că cine nice pre dumnedzăi cu bine și pre
 35 oameni vătămăți îi are, pîniia durerii mîncă și lacrămile mîhnirii bea.

Știi că nu-ț iaste ție atîta durîare că vedzi sfîrșeniia vieții méle, cîta desfătare ai, căci te vedzi curund a fi împărat Rîmului. Și de
 40 aceasta nu mă mir; că unde stăpîniaste pofta

5. Prea rău vrăjbitorul
 întru céle cu indoială
 frica Iaste. Stat<ius>,
Th<ebaidos libri>, 4.

6. Nice o certare mai
 grea nu-i, decît ura
 de obște. Sinec<us>,
De binefacere, 17.

7. Cu cît cine Iaste
 mai multu cinstit, cu
 atîta mai cu mare sar-
 cină de ostenială să
 îngreuiadză. Isid<orus>,
*Izvor <= Originum li-
 bri>*, 9, 3.

8. Mai mulți de ai săi,
 decît de vrăjmași fură
 ucîși împărat<ii>. Curți-
 <us>, Carte 9.

9. Cine ascultă [pre cel]
 pe cel preaințălept,
 niceodată nu să căiaște
 de fapta sa. Ada<giu>.

1 nedejduescu C, nedejduescu D, nădăjduescu K// 2 lipsește fac K/acialia C, acéle K/sintu D, K//
 3 lipsește priimi D, K/carele den vina C/careli D// 4 sintu C, sint D, K/Că de multe ori de mă
 supăr D/strîmbătatea K// 5 altne C/mîinile K// 6 ospéțale C, ospétele K// 7 iar K/singur
 D, K// 9 lipsindu-mă K// 10 singur C, D, K// 11 după cia te vei face C// 12 moștian]moște-
 nitoriu K/dumnezei K// 13 îma mea C/muma mea K// m. 5 lipsește D/plecări așa réle
 K/așa C// 14 muma ta K/care K, caria C/ti-au ținut C/așa C, așa K// 15 dizmierdat K/lipsește
 pre tine K/singur D, K/cari nu te știi a te apăra D// 16 tatăl tău K// 17 te-ar fi K, te-r hi C//
 18 aliase C, alésă K/jăluiască D// 19 așa K/oaminii D// 20 dumndzăii D, dumnezeii K// 21 priia-
 tin C, K/s-ar bucura K// 22—40 lipseșc D// 22 greșesc C, K/iar K/așa C, așa K// 23 nestatornic
 K// 24 obiceiuri C, K// 25 fără paranteze K/acialia C, acéle K// 25—26 așa¹⁻² K, așa² C/ciale
 C, cele K// 27 împutit]léneși K/cît]incit K// 28 dumnezeii K// 29 lipsește și te vor pedepsi K/
 Macar K// 30 ari fi C// 31 dumnezei K// 32 așa C, așa K/fericit K/stăpînire K// 33 moartea
 C/mîinile K// 34 nici pre dumnezei K/lipsește cu bine K// 35 pîinea C, pîine K// 37 este K/
 durere C, durere K/că vez K// 38 sfîrșitul K// 39 te vez K// 40 nu mă mier K/stăpînește K//

simțirilor, acolo socotiala să izgonește (și să răsipêște). Mulți, multe iubăscu, căci desăvîrșit nu li-au cunoscut, care, de li-ar fi cunoscut deplin, în prea mare ură li-ar avea; ce iubirii
 5 noastre socotială de batgiocură iaste, că dumnedzăii și oamenii de tot ni-au urît. Întru toate lucrurile așa sintem de cu îndoială și întru toate lucrurile noastre așa ne încurcăm, cît ne astupă și ne tîmpăscu șiragurile minții
 10 noastre. Că într-altu chip, de tot slăbindu-să, nice de un folos nu-i de tăiat, adecă binele nice a-l audzi, nici a-l învăța nu să cade, iară răul mai multu îl gustăm decît trebuie și să cade. Cu cuvinte te voiu învăța, fiule, ce am învățat
 15 în șeasedzăci și doi de ani, cu știința și cu ispita, că fiind tu voinic tînăr, cu cale îț iaste să credzi aceluia care și tată ție și bătrîn iaste; că domnii, cînd petriacem în lume, precum vedem pre toți, așa ne vedem de toți.
 20 Căci ești acmu să fii moștinatoriu împărăției Rîmului, stînd la moștinire cugeți a fi stăpîn ceriului și pămîntului. Iară de ai priciape cîtă de multă grijă și primejdii trage cu sine împărăția și stăpîniia, adevărat, ai pofti să fii slugă
 25 tuturor, decît să stăpînești. De vrême ce te las pre tine, fiule, împărat, de socotești că-ț las ție stăpînie mare, greșăști; că toți îț trebuescu ție, iară tuturor trebuști. De socotești că-ț-am lăsat ție vistieruri prea multe, prea mari
 30 venituri a împărăției, și de aceasta greșăști. Că domnii, de au îndestulare întru vistiariuri, n-au priiateni, de au priiateni, n-au vistieruri. De socotești, fiule, că te las pre tine dezlegat legilor (sau pravililor) și că nime nu va sta
 35 înaintia poronci tale, nice aceasta, nicecum, nu va fi, fiule, așa. Că domnul ce are rîhnă spre paza vieții și spre adaogiria vredniciei, departe mai fără grijă va fi de să va pleca spre voile tuturor, decît cînd ar vria să să plece
 40 toți spre voia lui.

De vrême că nu știi, fiule, ce ar fi adevărul, nu-ț vor fi urîte minciunile; căci nu știi ce ar fi pacia, nu-ț va fi ție urît războiul; căci nu știi

10. Norocul cel mare nemică dreptu, nemică ascunsu nu suferu. Plin<ius>, *Panegyricus Traiano*.

11. Mortul deșchide ochii celui viu. Adag<ius>.

12. Hotarul stăpîniei cei drêpte, folosul celor ce slujăscu să socotește nesănătatea. Am<ianus> Marcellinus, *Cartia* 30.

13. Nemică nu-i altă stăpîniia, fără grij<e> de sănătate streină. Am<ianus> Marcellinus, 22.

14. Cine va să să iubăscă, cu mîna slabă să stăpîniască. Sen<eca>, *Thevaid<a>*.

1—19 *lipsesc D* || 1 *K*/simțirilor *K*/socoteala *K* || 2 *fără paranteze K*/răsipêște *C* || 3 nu li-au cunoscut *C*/de li-ar fi cunoscut *K* || 4 le-r avea *C* || 5 socoteală *K*/iaste *K*/dumnezeii *K* || 7 așa *C*, așa *K*/sîntem *C, K* || 8 așa *C*, așa *K*/cît încît *K* || 9 șeragurile *K* || 11 nici ¹⁻² *K*/nu-i] nu iaste *K* || 12 nice *C*/iar *K* || 15 șlasădzăci și doi *C*, șasăzeci și doi *K* || *m. 7—10 și 13 lipsesc D* || 16 iaste *C*, este *K* || 17 crez *K*/iaste *C*, este *K* || 18 *lipsêște* cînd *K*/petrêcem *C, K* || 19 așa *C*, așa *K* || 20 acum *K*/moștinatoriu *C*, moștenitor *D* || 21 moștenire *C, D, K* || 22 Iar *K*/pricêpe *K* || 23 grije și primejdie *K*/sine *C, D* || 24 stăpînire *K*/pohti *D* || 26 că îț las *K* || 27 stăpîniia *D*, stăpînire *K*/greșesti *C*, *K*/trebuescu]bănuescu *D* || 28 iar *K*/câ]cum *D* || 29 *lipsêște* ție *D*/vistiariuri *C*, vistiariu *K*/pre multe *K*/pre mari *K* || 30 venituri *K*/împărăției *C, D, K*/greșesti *C, K* || 31 visteriuri *C* || 32 n-au priiatini *C*, nu au priiatini *K*/iar de au priiatini *K*/priiatini *C*/n-au vistiariuri *C*, nu au vistiariuri *K* || 34 *lipsêște* pravililor *K*/nime]nimine *K* || 35 înaintea *C*/împotriva *K*/poronci *K*/nici *K* || 35—36 nu va fi nicidecum așa fiule *K*/așa *C*/rîvnă *K*, rahnă *D* || 37 adaogirea *C*, adaogire *K* || 38 departe]de partea mia *D*/grije *K* || 39 vrea *K*/plece *K*, plăce *C* || 42 nu-ți vor fi *K*/minciunile *D* || 43 pace *K*/nu-ți va fi *K* ||

f. 198° ce ar fi odihna, nu-ț vor/ți fie urîte sfădzile și rocoșiturile; căci nu știi a avia priiateni, nu-ți va fi urit a găti nepriiateni; că de nu vei fi păciuitoriu blînd și dreptu și iubitoriu nu
5 numai împărăția Rîmului vei rușina, ce și de tată-tău, carele ț-au lăsat ție această moștinire, te vei lepăda.

Să știi, dară, de nu știi, după ce ț-am lăsat ție împărăție, că eu nu avuție, ce sărăcie, nu
10 odihnă, ce turburări, nu pace, ce războiu, nu priiateni, ce vrăjmași, nu desfătări, ce duriare ție îți las. În scurtu, acēia îți las ție, pentru să aibi pricină de plînsu pururia. Și iar, de ai și vrea să nu poți, îți aduc aminte, îți dzic, îți
15 mărturisăscu, fiule, că orice îți las iaste deșărtare, blăstămăție, nebulie și aiavia batgiocură. Și de nu vei crede a fi batgiocură, acmu, de amăgit, te mărturisăscu pre tine. Mai multu decît tu am viețuit, mai multu decît tu am
20 vădzut, am ispitit, am cetit și mai cu mare nevointă decît tu am petrecut viața. Deci, dar, între toate acēste aduceri aminte amăgit de la o vrēme că mă cunosc, tu că vei puțină viețui fără de grijă și neamăgit socotești.

Cînd îți va păria a fi linește prea bună a tuturor noroadelor, atuncia în Asia, sau în Africa să va rocoși vreo țară, carii de să vor lăsa, mare ocară va fi, iară să să împace multă ostentială va trebui. Cînd vei socoti că-ț vei
30 găti priiateni, noi, nepriiateni să vor ația streini, de vrēme ce priiateni cu îmblîndzire a-i ținea, iară de nepriiateni nice gonindu-i a fi fără grijă nu putem. Cînd vei țugeta că petreci întru bucurie deplin, ți să va prileji vreo
35 mîhnire de ațure; că în curțile domnilor carii au multe și moștinescu multe, foarte rari vestitori cuvioși sintu, iară peste voe, în toate dzilele vin.

Cînd vei socoti a fi prea slobod a face ce-ț va plăcia, atuncia vei fi mai strînsu
40 și neslobod; că bunilor și chivernisitorilor domni nu într-acolo unde-i trag pre dînșii

15. Întru cel tînăr cu vîrsta, slabă iaste înțăleplunla. Hieron<imus>, *Biserica* <=Commentarius in Ecclesiasten>.

16. Clătirili cēle grēle a tinerēților, cu starea cea încredințată a bătrîneților să potuale. Amvros<ius>, *De Cain și Avel*, 1, 3.

17. Cinstea la început voioas<ă> iaste, iară de cîa arșia ostentalilor pătrunde cugitele. Sem<machus>, 4, 34.

18. Lucrurili trecute prea bune dovădzi sintu celor ce vor să să lucrēde. Polib<cius>, *Ca<ritea>* 3.

19. Nu cu impuțicunla să țin stăpînili cēle mari. Tațit, *Anal<e>*, 15, la început.

20. Mulți mînuji ce ar vrea să le tae, le sărută. Ada<giu>.

1 nu-ți vor fi K// 2 a avea K// ce ar fi D// priiatini C, K, priiatenii D// 3 nu-ț va fi C/ nepriiatini C, K/ de nu vîi fi D// 4 păciuitoriu C// 5 vei]vii D// 6 tatăl tău K// care D, K// această moștenire C, K// împărăția D// 7 vei]vii D// 8 dar K// după cîa D// 9 împărăția C, D, K// avuții C// 10 turburare D, tulburări K// 11 priiatini K// dureri K// 12 îți las ¹C, K// accia K// îți las ²C, K// 13 pururea C, K// iară C/ de ai vrea D// 14 îți ¹⁻³C, K// 15 mărturisesc K// îți las C, K// orice-ț las D/ este K// deșertare C, K// 16 blăstăm K// aiave D, K// 17 vei]vii D// acum K// 18 mărturisesc K// 19 tu]tine ¹⁻²K// am viețuit] am petrecut vîiața D// multe K// 20 citit D// 21 tu]tine D, K// pitrecut D// vîiața K, lipsește D// lipsește dar K// 22 acēstea D, acēste K// 22-23 amăgit mă cunosc de la o vrēme K// mă cunosc D// 24 tu socotești că neamăgit și fără grijă vîi putea vețui D, tu socotești că vei putea vețui fără grije și neamăgit K// vei putea C// 25 părea C, K// liniște C, D// pre bună K// 26 năroadelor D// atunce C, K// Asia D// 27 răcoși K// vreo D, K// 28 mari D// iar K// 29 osteneală K// vîi socoti D// că-ți vei K// 30 vîi găti D// priiatini K// nepriiatini streini să vor ația K// ația D// 31 priiatenii C, priiatinii D, K// 32 iar K// nepriiatini C, K// nici K// 33 grije K// 34 întru] în K// deplină C// 35 ațurea D// 36 moștenesc C, K, moștenescu D// lipsește multe ³C, D, K// vestitori] vîistiarur<i> D// 37 sintu C, sint D, K// iar C, K// zilile K// vin] sint D// 38 vei]vii D// pre slobod K// 39 plăcea K// atunce D, K// vîi fi D// 40-41 că domnilor buni și chivernisitori nu într-acolo unde îi trag K//

poftile tinere să cade a urma și a să da, ce ce să cuvine cinstii sali să cade să socotiască.

Cînd îți va păria că nu va îndrăzni a te certa, căci vei fi împărat, atunce și să cade să te
5 păzăști mai tare; că pre domnii cei răi, de nu îndrăznescu a-i înspăima cu groază (ce-i supuș), iară a-i vinde îndrăznescu și carii priiatenilor a fi nu pot, nepriiateni să fac pe urmă; de nu rădică mîna asupra trupului, cu limba numele
10 lui vatămă.

Cînd te vei încredința întru îndestularia diregătorilor tăi, îți vor cere platele slujbelor celor noaă, sau celor vechi; că iaste vechiu obicēju de, aciia carii sintu prea de aproape
15 domnilor și ținut prea dezmiertați, întru slujbă mai slabi, pre dzi și la cerșut mai nerușinoși pre ceas să fac./

f. 199 Deci avînd împărăția Rîmului atîția de multe griji și nevoi, nu știu cine ar fi așea de
20 nebun să poftiască cu atîta greutate moștinirea ei. Că pentru să agonisască cineva mai multă stăpînie, cu multu mai multă odihnă iaste care ne apucă noaă, decît desfătările care ne arată noaă. De ar fi așea de așădzată și
25 cinstită stăpîniia Rîmului, precum era oarecînd, măcar că ar fi cu ostentială a cîrmui, iară cu ostentială de cinste ar fi. Iară acmu, fiind așea de stricat cu rău și asuprită fiind de atîția tirani, mai de cinste ar fi carii ari
30 ride de batgiocuriia ei, decît carii s-ar apuca de cinstia ei.

De ai înțalge ce preț are Rîmul, ce are, ce poate, ce ar fi, niceodată pentru domniia lui n-ai osteni. Că de iaste Rîmul cu turnuri nalte,
35 de cei făcători iară, de bunătate, prea lipsit iaste. De sintu orașeni mulți, răutăți sintu nenumărate. În scurtu, într-o lună pietrile de care sintu făcute casăle să pot număra, iar răutățile și greșealele nice într-o mie de ani
40 a să număra nu pot. Și așea, cînd începusăm a stăpîni, cu giurămîntu spuindu-ți, fiile, să mă credzi, în trei ai orice au fostu stricate zidurile în Rîm li-am tocmit de iznoavă,

21. A le face de iznoavă cele pierdute cu greu iaste. Plin<ius>, 6, *Epistu<la 8>*.

22. Mai lesne să va tiami de cele ce nu să cad, care va aveagrij<e> de cele ce să cad. Tertul<ianus>, *De portu femeilor*.

23. Cei mai frumoși a cîta mai fără de griji, de să va pune nădejdea întru bunătate. <Titus> Liv<ius>, *Carte 32*.

24. Toate sintu bune, pre lîngă care să află bunătate. Plat <= Plautus, *Amphitruo*>.

I poftile C, poftile D// 2 cinstei D/sale C, K// 3 părea K/nimine a te certa K/certa]cerca A, D// 4 vei]vii D/atuncia C, atunce D// 5-7 de nu îndrăznesc cei supuși a-i înspăima cu groază iar K// 6 fără paranteze D/supuși C// 7 a vinde D/priiatini C, D, K// 8 nepriiatini C, D// 9 numil<e> D/numele îi vatămă K// 11 vei]vii D/îndestularea C, îndestulare K// 12 dregătorilor C, D, K// m. 21 lipsește D/cere K/plata K// 13 iaste C, este K// 14 obiceiău C, K/acei D/sintu C, sint D, K// 14-15 pre¹⁻² K/ținuți C, K/dizmierdați K// 16 nerușinoși]rușinoș D// 16-17 pre ceas mai nerușinoși să fac K// 18-43 lipsesc D// 18 atîtea K// 19 așia C, așa K// 20 moștenirea C, moștenire K// 22 stăpînire K// 23 iaste C, este K// 24 așia C, așa K/aședzată C// 25 stăpînire K// 26 macar K/osteneală a ocîrmui K// 27 Iar¹⁻² K/osteneală K/acum K// 28 așia C, așa K/stricată K// 29 atîța K// 30 ar ride K/batgiocura K// 31 cinstea K// 32 înțalge K// 33 niciodată K// 34 iaste C, este K/nalte K// 35-36 iar de dreptate și de bunătate pre lipsită este K/prea lipsită iaste C/sintu C, sint K/orășiani C/răutățile C, K/sint² K// 37 întru o lună K/piatrile C// 38 sint K// 39 greșalele C, greșaliile K/nici K/întru o mie de ai C/întru o mie K// 40 așia C, așa K// 42 crez K/trei ani K// 43 zidurile C, zidurile K/li-am tocmit K, le-m tocmit C//

iară în 15 ani măcar, n-am putut dirége spre a vieții bine.

A lui Plato ȳaste acéia dzisa prea cu înțālepciune: orașāle céle mari mai multu cu 5 bunătatea arătātā a oroșenilor, decît cu casāli céle mîndre (și mari) trebuie să s<e> laude.

Așjidiriā iarăș să te ferești, fiifule, să nu te apuce cumplicarea vîrstii și volniciā stăpîniei, ca să faci vro răutate. Că nu ȳaste să să chîame 10 slobod acela care să naște în volnicie, ce care moare în volnicie. Cît de mulți și am cetit și am audzit și am vădzut carii s-au născut supuș (șerbi) și au murit slobodzi, pentru bunătātā lor, iară pre cîți am vădzut murind 15 șerbi, carii s-au fostu născut slobodzi, pentru răutātā lor; pînă atunca ȳaste volniciā, pînă unde ȳaste bl<a>gorodiā.

Întru céle prea late stăpîinii a domnilor nu poate fi să nu să afle multe réle, spre care a le 20 certa trebuie să fie cu prea mare inimă. Aceasta, dară, inimă mă créde, fiifule, că nu vor agonisi domnii căci sintu preaputiarnici, ce căci sintu buni. Că a certa pre cei îndrăzneți, cu viață care o petrec, lăudātā decît cinstiā stă- 25 pîniei, caré au, va face. Domnul cu bunătate întriagă de va, nemică nu va lăsa necertat. Că celor bune urmînd viața lui, iară celor răi de frica certării înfrînîndu-i, nemică lucru rău (și încă nime rău) întru republică nu să va 30 lăsa. Cine viețuiaște întreg, la certat ȳaste îndrăznețu; iară care viețuiaște grozav nice a căsca nu îndrăznește. Că cine întru altul f. 199^v îndrăznește a face certare, pentru care/certare singur era să fie omorît, cu cale și dumnezăilor 35 urît și de oameni lepădat va fi.

Aceasta să o știe domnii, că dragostia orașenilor, volniciā republicii, întemeiarea casei lor, bunăvoința a priătenilor, supunerea nepriătenilor și ascultariā supușilor. Nu cu 40 pierdzariā armelor, nu cu mulțimiā cheltuia-

25. Mai mare rău ȳaste din slobod a să face șārbu, decît a să naște. Amvros<ius>.

26. Nemică așea naltu n-au aședzat firfa, undă n-ar putfa aglunge bunătātā. Curți<us>, Carte 7.

27. Bunătatea să între, că în fără grije va fi toată urma. Sen<eca>, *De viaț<a> fire<citāt>*, 13.

28. Nemică nu-i mai drag de<cit> bunătate<a>. Ţiț<ero>, *Fir<ea> dum<nedzăilor> = De natura deorum*, 1.

29. Domnul fără bună-tate în zădar poartă schiptrul, că a celui în mîni sarcinā ȳaste. Rom-sard, 9, 25.

1—6 *lipsesc D* || 1 iar *K*/măcar un sat n-am putut *C, K*/macar *K* || 3 Platon *K*/ȳaste *C*, este *K*/aceia zisă pre cu înțālepciune *K* || 4 orașele *C, K*/ciale *C*, cele *K* || 5 bunătātā *C*, bunătate *K*/a oroșianilor *C*/a rășenilor *K*/casāle *C, K* || 6 ciale *C*, cele *K*/fără paranteze *K* || 7 Așjiderea *C, K* || 8 apuci *K*/cumplicarea]cu plinire *K*/stăpîniei *D*, stăpînirii *K* || 9 vreo *K*/nu ȳaste *C*, nu este *K*/chême *K* || 10 volnicie ¹]vornicie *D* || m. 23, 24 și 25 *lipsesc D* || 11 citit *D* || 12 și am văzut și am auzit *K*/care *D* || 13 supuși *C, K*/lișește șerbi *D, K* || 14 bunătate *K*/iar *K* || 15 șārbu *D*]supuși *K* || 16 răutatea *C, K*/atunca *K* || 16—17 ȳaste ¹⁻² *C*, este ¹⁻² *K*/blagorodie *C, K* || 18—35 *lipsesc D* || 18 pre late stăpîniri *K* || 19 rréle *C* || 20 pre mare *K* || 21 dar *K*/crede *K* || 22 sint *K*/preaputernici *C*, preputernici *K* || 23 sint *K*/mai îndrăzneți *K* || 24 viiāta *K*/caré *C*/cinstea *C*, cinste *K*/stăpînirii *K* || 25 care *K* || 26 întregă *K*/de va voi nimicā *K* || 27 viiāta *K*/iar *K* || 28 nimicā *K* || 29 fără paranteze *K*/nime]nimine *K*/întru]în *K* || 30 viețuește *K*/ȳaste *C*, este *K* || 31 îndrăzneți *K*/iar *K*/viețuește *K*/nici *K* || 32 nu îndrăzniāște *C* || 34 singur *K*/dumnezeilor *K* || 35 va fi lepădat *K* || 36 dragostea *C*, dragoste *K*/orașianilor *C* || 37 volnicie *C, K*/răpublicii *D*/întemeiarea *K*/casei lor]casilor *D*, casālor *K* || 38 bunăvoința]voința cea bună *K*/a priătinilor *C, D*, a prietinilor *K*/supunerea *D*, supunire *K* || 39 nepriătinilor *C, D*, neprietinilor *K*/ascultarea *C*, ascultare *K* || 40 pierdzarea *C*, pierzare *K*/mulțimea *C*, mulțime *K*/cheltuialilor *D*, cheltuelilor *K*

lelor răsipite, ce cu fapta lucrurilor celor cu cale
întru dinșii a priiatenilor să păzește.

Domnului întru bunătate ales, toată lumina
de bună vrerea sa s-au dat, iară asupra
5 celui rău (și țara lui) să rocoșește.

De vei să fii bun, ce ar fi bunătatea, ascultă.
Bunătatea iaste cetate nedobândită, pîrau
netrecut, mare neînotată, foc nestînsu, vistițiar
nesfîrșit, oaste neînfrîntă, greime ce nu face
10 ostentală, iscoditoriu ce de pururia să întoarce,
păzitoriu care nu smintiaște, cale caré nu se
simte, priiaten ce de pururia agiutoriadză,
doftorie ce prea de sirgu însănătoșadză, véste
ce nice dănăoară nu piare. De ai ști, fiule, ce
15 ar fi a fi bun, cât de bun ai fi! Că cu cât iaste
cineva mai rău, cu atîta mai multu să spurcă
de răutăți; cu cât iaste cineva mai bun, cu
atîta mai puțin să odihneste de răutăți. De vei
fi bun, vei face dumnezăilor lucruri cuvios,
20 numele celor mai mari vestit vei arăta, lumina
tă pomenire îți vei găta ție, alor tăi bucuros,
celor streini drag vei fi; și așa cei buni îți
vor arăta ție dragoste, cei răi cu frică îți vor
sluji ție.

25 Întru létopiseșile ailor de războiul terintinului,
Pir, împăratul Epirotelor (arbănașilor) cel
preavestit, că purta inel cu acéste slove bătute
să citiaște: Omului rău, ușoară pediapsă-i
iaste omorîria; omului bun, puțin har iaste
30 lui dată stăpîniia a toată lumia.

Vrednice cuvinte a acestui bărbat ales, ce nu
să poate lua de bărbatul bun. Dintru bărbatul
bun al căruia sfîrșitul fericit să nu nedejduim,
pre mulți am audzit cu véstea ascunși, cu
35 învățatura proști, nici unii cinsti republicii
agonisiți, cu averi slabe, de niam neștiuți, iară
cu acéștiia toate, nemică împiedicîndu-să, să
apucă așa de lucruri mari, cât să părea foarte
cu grija a să apuca de dînsăle, care numai cu
40 nevoînța bunătății, pînă la sfîrșit pre voe
li-au adus.

30. Singură bunătatea
iaste vîntu fără furtună,
iară norocul, fără bună-
tate, nemică poate.
Romsárd, 14, 5, 8.

31. Véstea domnilor nu
cu chipurile și cu stil-
pii, ce cu bunătatea și
cu vrednicia să adaoge.
Plinius, *Paneg<yricus
Traiano>*.

32. Toate cu bunătatea
sintu dobîndite. Tațit,
Anal<e>, 12<u>.</u>

1 răsipite C, rîsipite K// 2 priiatinilor C, prietinilor K// 4 lumea C, K/vrerea C, vrere
K/iar K// 5 fără paranteze D, K/și însuș țara lui, lui să rocoșește K/luiilor C, D/rocoșiaște
C// 6 vei]voești K, vii D// 6-7 Bunătate ¹⁻² K/iaste C, este K// 8 vister C, vistițiaru K//
10 osteneală K/ce de pururea C, ce de-a pururea K, ce pururia D// 11 smintéște C, K/calea
D/care K, lipsește D// 12 simte K/priiaten C, priiatin K/de pururea C, de-a pururea K/agiuto-
riadză C, agiutorează K// 13 ce de sirgu K/veste K// 14 nice dănăoară]niciodată K// m. 27, 28
și 29 lipseșc D/nu pierc K// 15 iaste C, este K// 17 iaste C, este K// 17-18 lipsește cu
cît iaste cineva mai bun... să odihneste de răutăți D// 18-19 vei ¹⁻²]vii D/dumnădzăilor C,
dumnezeilor K/lipsește lucruri K/cuvioas<e> C, D, cuvioasă K// 20 numile D// 20-21 vei ¹⁻²]vii
D/pomenire vei găti K// 22 vii fi D/așa C, așa K// 23 îți vor arăta C/și cei răi K// 25 léto-
pisășili C, litopisășili D]scriere K/anilor K/tarentinului K]tiranului D// 26 epirotilor K/lip-
sește arbănașilor D, K// 27 prevestit K/inil D/inel în deget cu aceste K/bătut K// 28 citește
K/pedeapsă-i iaste C, pedeapsă îi este K// 29 omorîrea C, K/jeste ² K// 30 stăpînire K/lumea
C, lume K// 31 Vrednice C, K// 32 de]din K/Dentru C, D/lipsește dintru bărbatul bun K// 33 al
cărue C, a cărue K/terecit K/nu nădăjduim K// 34 véste K// 35 nice D/nici unele cinstite
K// 36 neam K// 37 iar cu toate aceste nemică K/acéstea C/nimică D// 38 așa C/de lucruri
așa mari K/cît]incît K// 39 grije K/dînsile D// 41 li-au adus C, le-au adus K//

Așea să aib cu bine pre dumnedzăi, așea să
 mă ducă la casa sa Iupiter și-ntru a mîa să te
 aședză pre tine fiule, precum știu în Rîm un
 grădinarîu și un olarîu, carii pentru bunătăția
 5 lor au isprăvit de au lepădat pre cinci sfetnici
 avuți din sfat. Și pricina au fostu căci unuia
 oalele și altuia poamele a plăti n-au vrut. Că
 demultu mai greu să pedepsia cîia ce apuca poa-
 mele săracului, decît cel ce răsturna casa
 10 bogatului.

f. 200

Acéstia-ți dzic, fiule, căci răutatea pre dom-
 nu îndrăzneț, blăstămat, iară bunătăția pre
 cel blăstămat îndrăzneț îl face.

De doaă lucruri m-am ferit și cu mare ne-
 15 voință am silit să nu cadzu întru acéția, adecă
 ca să nu pricescu împotriva dreptății deșchis
 și să nu mă pricescu cu omul bun.

URNIND AICE VOROAVA MARCO AVRILIE
 SFĂTUÎAȘTE PRE FIÎU-SĂU LA LUCRURI MARI,
 20 SĂ AIBĂ PRE LÎNGĂ SINE OAME<NI>
 PREAÎNȚĂLEPȚI, DE LA CARIÎ SĂ ÎA SFATURI
 BUNE; ȘI CE AR FACE LA VRÉMIA PRIMBLĂRILOR
 ȘI CUM SĂ VA PURTA LA SFATUL CEL DE TAINĂ
 ÎL ÎNVAȚĂ. CAP 2

25 Pînă acmu ț-am vorbit, fiule, pre largu,
 peste tot; iară acmu voi grăi ales cătră tine
 și cu tine, giurîndu-te cu dumnedzăii să ascuți
 cu nevoiță ce-ț dzic. De vréme ce ca un tată
 bătrîn îț vorbăscu, cu cale iaste ca un fiîu
 30 să mă ascuți cu sirguală. De vei să petreci
 cuvios viața ta, multu vei socoti învătaturile
 méle; că niceodată nu vor da dumnedzăii
 loc socotélelor tale celor sănătoasă de nu vei
 priimi sfaturile méle céste sănătoasă. Că
 35 neascultarea și neîncredințarea feciorilor asu-
 pra părinților, întru scăderia și paguba lor
 cade; căci de multe ori dumnedzăii greșealele
 cu carele îi vatămă le iartă, iară necinstia
 copiilor asupra noastră, părinților, nu iartă.

33. Suptu epîngéoa cea
 impuțită, de multe ori
 dzace bunătate. Ada-
 <giu>.

1. Să cuvine bunătate
 mare tatălui, mai mare
 moșiei, iarăș mai mare
 și desăvirșit lui Dum-
 nedzău. Petrarh<a>,
Afric<a>, 2.

2. Triază iaste grijea
 părinților. Seneca, *A-
 nal <= Hippolytus>*, 1.

3. Dulce jaloba iaste
 care izvorea dintru blind-
 dețe. Sem<machus>,
 1, 2.

1 Așia¹⁻² C, Așa¹⁻² K/dumnezei K// 2 și întru D,K/mea C,K// 3 așiadză C, așeză K/lipsește pre
 tine D// 4 bunătatea K// 5 di au lepădat D/sfetnici C,K// 6 unue C,K// 7 oalile K/altue
 K/jaltele C// 8 Că demult K/măi cu greu D,K/cei ce D// 11 Aciaștia-ț dzic C, Aceste îț zic
 K/fiîuli A,D/răutate K/domnul K// 12 blăstămat îl face iar bunătatea K/bunătatea C//lip-
 sește textul următor al paginii, după r. 15: am silit să nu cadzu întru D// 15 silit K/nu
 cad K/acélea C, acéle K// 16 împotriva K/deșchisă K// 18 ante titlu Cap 2 C, ante titlu Cap 33 K/
 adaos marginal voroava K// 19 sfătuește K/fiîul-său K// 20 sine K// 21 preîntălepti K// 22 vrémea
 C, vréme K/preumblărilor K// 25 acum K/vorovit K// 26 iar K/acum K/voi]vor A]grăi]vorovi
 K// 27 dumnezeii K// 28 ce îț zic K// 29 vorovăsc K/iaste C, este K// 30 sirguală C, sirguală.
 K/vei]voești K// 31 viața ta cuvioasă K// 32 miale C/niciodată K/dumnezeii K// 33:
 socotialelor C, socotéilor K// 34 miale C, mele K/ciaste C, ceste K// 35 neascultaria
 C, neascultare K/neîncredințare K// 36 scădere C, scădere K// 37 dumnezeii K/greșalele:
 C, greșalile K// 38 care K/îi vătămăm K/iar K/necinstirea K// 39 a părinților K//

Nu poftesc, fiule, să-mi dai bani, căci ești sărac; nu să ostenești, căci ești dizmierdat; nu să răscumperi despre vrăjmași, că n-am nice unii; nu să-mi slujești, căci moriu. Căci 5 moriu nu cer de la tine stăpînița care o las ție. Atîția de multe și alese sfaturi, cu care să poți stăpînițele tale a le păzi; că de nu vei prîumi sfatul meu, simețindu-te de mîndrie și vei urma sfaturilor tale, mainte de ce va fi carnia 10 mîa roasă de viermi, te vei birui tu de vrăjmași.

Eu, fiul meu, tînar, blăstămat, fără minte, neîntăleptu, mîndru, zavistnic, rîhnitoriu, curvariū, mînios, lacom, îmbunătoriu, împutit, desfrînat am fostu. Și de vrême ce am cădzut 15 întru atîția de multe și grêle greșali pentru acêste, învăț pre tine cu acêste învățaturi sănătoasă. Că de la acela ce întru tineretili sale au fostu dat de tot lumii, la bătrînete sănătoasă sfaturi es. Cum ti-am sfătuit pînă 20 acmu și pînă voiu muri te voiu sfătui, a căruia sfat fă odată ispită; de-ț va fi ție de rău, liapădă-l, iară de-ț va fi de bine, păzêște-l. Că nice o doftoriia așa de cumplită nu-i, caria s-ari îndoii bolnavul a o lua, cînd va socoti 25 că-i va fi de sănătate.

f. 200^v Pre tine, fiule, te rog, te învăț și-ț aduc aminte ca bătrînelilor melle tineretile tale, preîntălepçunii neștiința, străjuirii/somnul, vederii deșchisă întunecările ochilor, bunătății 30 socotiala, ispiti(i) îndoiala să criadză. Că într-altu chip oricînd întru acêle strîmtori vei încăpîa, cît puțin loc de aducerea aminte, iară de tămăduire nemică loc nu vei avia.

De vei dzice, fiule, că de am fostu tînar cu 35 cale iaste să te sufăr pre tine a fi tînar, ce cu urnirîa vremii vei fi și tu bătrîn. De vei vrea de tot ca un tînar să viețuești, mă rog ca un bătrîn să stăpînești; că domnului care oțcîrmuiaște bine republica multe greșeale ascunsă 40 i să iartă.

Iară precum la lucruri mari trebuescu sfaturi coapte, așea la rădicat sarcinile vieții oarecare desfătare chipului trebuiaște; că arcul pururiă

4. Fieștecine iubêște a urma viața părinților. Amvros<ius>, *Sluj<be>*, 2.

5. Cêle mai grîali ce sintu cu nevoința acêla mai ușoare le putem face. Varo, <De re rustica>, 1, 4.

6. Înstreinate sintu simțirile inemii aceloră ce poftescu stăpînie și celor ce au dobîndit stăpînie. Dio <Cassius>, Carte 2.

7. Nice o primejdie nu s<e> află care arată nădêjde de s<ă>n<ă>tate. <Arbiter Petronius>, pag. 58.

8. Nevoiaș iaste statul cel tîrdziu a-l apuca și atuncia a simți scăderia, cînd a să îndrepta focul nu să poate. <Grigorie de> Nazianz, <Oratio, 40>.

9. Domnului să cade să fie cu obiceiurile bătrîn. Rod<iginus>, 11, 9.

1-43 *lîpsesc* D// 2 ostenești K/dezmierdat C// 3 despre C,K// 3-4 nu am nici unii K/slujăști C/mor K// 4-5 *lîpsește* căci moriu K/stăpînie C, stăpînire K/care K// 6 Atîtea C,K/alliase C, alêsă K// 8 sămîțindu-te K// 9 mainte/mai înainte K/correat carnea C, carne K// 10 mea K// 11 fiul meu/fiule K// 12 rîvnitoriu K// 14 vrême K// 15 atîtea K/grele K/greșeale C, greșale K// 16 pentru aceia te învățu pre tine K/acîaste² C, aceste² K// 17 cela ce K/tineretile C, tineretele K// 18 bătrînetă C,K// 19 es sfaturi sănătoasă K// m. 1-9 *lîpsesc* D/te-am sfătuit K// 20 acum K/a căru C,K// 21 și de-ț va fi K// 22 leapădă-l K/iar K// 23 nici K/doftorie C,K/așa K/nu-i/nu este K/carea C, care K// 24 s-ar îndoii K// 25 că îi va fi K// 26 și îț aduc K// 27 bătrînetălor C, bătrînelor K/miale C/tineretile C, tineretele K// 30 socoteala K/ispite(i) C, ispite K/îndoiala K// 31 întru alt K// 32 încăpea C,K/cit de puțin loc de aducere K/iar K// 33 nemică K/avea K// 35 iaste C, este K// 36 urnirea C, urnire K// 37 viețuiaști C// 39 ocîrmuște K/greșale C, greșale K// 41 Iar K/lucrurile cêle mari K// 42 așa C, așa K// 43 trebuește K/pururea C,K//

încordat sau să rumpe, sau să slăbește. Măcar tineri de ar fi domnii, măcar bătrâni, carii adună vreme întru otcîrmuiria supușilor nemică mai dreptu a fi nu poate, 5
 Căre nu fără pricină adaog (cu cinste), că neori domni<i> așa de grozave și de cheltuitoas<e> desfătări îș cearcă, cît răsipescu averile, pierd cinstia și mai mult să ostenescu decît cînd ar fi 10
 învălătuciți întru isprăvile țărilor.

Așjidiria, tineretilor tale îți las fiii a luminați boiari, cu carii să-ț petreci vremea. Și aceasta nu în zădar am grijit ca din copilărie să să înveță cu tine ca, făcîndu-te în vîrstă și 15
 moștinatoriu împărăției, de ai pofti tovarășia tinerilor, să-i afli bine învățați.

Purtători de oști îț las hatmani preatari, măcar să grăescu adevărul, a lucrurile războaelor săvai că li-ar purta cu înțelepciune, cătră 20
 hotarul cel de pre urmă norocul le poartă.

Lasu-ți ție oameni credincioși să-ț fie păzitori vistiariurilor tale, pre carii că-i număscu credincioși nu în zădar dzic; că mai multu fură socotitorii vistiariilor domnilor, decît să 25
 cheltuiaște în curțile domnilor.

Oameni ție, fiule, îț las ispitiți și de niam mare, pre carii să-i aibi soții la sfaturi și la osteniale; că nice un lucru mai de cinste domnilor nu iaste decît a avea dragoste spre 30
 tovarășia celor bătrîni; că aceia și cinstia domnului și cinstia casii o împodobăscu.

Meidianurile a le afla, ezările a le unda, hiară prin codri a vîna, gereturili în cîmpi a alerga, a vîna pasări, a să deprinde cu arme, 35
 acéstia ție, ca unui tînăr, nu pocîu să-ț oprescu să nu te desfătedzi, ca un tînăr cu alți tineri; iară deodată și aceasta să o socotești a ști, a orîndui oștile, a face războaie, a faci izbîndă,

f. 201

a priimi tocmélele (păcilor), a întări pacia, a 40
 pune bir, a giudeca, pre unii a-i rădica, pre alții a-i lepăda, a certa pre cei răi, a dărui pre cei buni. Acéstia sfaturile lucrurilor dzic, că de la mințile céle coapte, de la trupurile căli ostenite și de la capetele căle de tot cărunte

10. Pre om firea lucrurilor a fi pătitoru ostenéliei, de pururea nu sloboade. Val<erie> cel Mare, 48.

11. Întru acéie viețu-iaște să urmédze pre cei buni. Bernar<us>.

12. Perilor celor cărunți nice o ușe să nu încue. Adag<iu>.

13. Ținerea și ispita stăpinescu întru meșterșuguri, Colum<ella>, 1,8.

14. Pururea firea să bucură de céle aséme-nie. Sem<machus>, 1, 39.

1-44 *lipsesc* D|| 1 sau slăbește K|| 2 Macar ¹⁻² K|| 3 care K/vreme K/otcîrmuire C, ocîrmuire K|| 4 nimică K|| 5 cerce C,K/desfătăciune C,K|| 6 *lipseste* cu cinste K|| 7 așa C, așa K/și cheltuitoare K|| 8 cît]incît K/răsipăsc C, răsipesc K|| 9 cinstea C,K|| 10 învălătuciți]invă-luiți K/intru]în K/țărilor K|| 11 Așjiderea C, Așjidere K/tineretălor C, tineretelor K/îț las C/fiii luminaților boeri K|| 12 petriaci C/vrêmea C, vreme K|| 13 den C|| 14 înveță K|| 15 moștinatoriu C|| m. 10-14 *lipsesc* D/tovărășie C|| 16 tineretelor K/aflé K|| 17 Purtătoriu de obște K/pretari K|| 18 macar K|| 19 săvai]macar K/le-ar purta K, le-r purta C|| 21 îț las ție K/credincioși C,K|| 22-23 pre carii fi cunos credincioși K|| 24 visteriilor domnești K|| 25 cheltuiește K|| 26 Oameni ispitiți îț las ție fiule K|| 28 ostenélie K/nici K|| 29 nu este K|| 30-31 cinstea ¹⁻² C,K|| 32 Meidianurile K|| 33 fiară K/gereturile C, giredurile K/a le alerga K|| 34 armele C,K|| 35 acéstea C, acéste K/nu poci C, nu pot K|| 36 desfătez K|| 37 iar K|| 38 a face izbîndă C,K|| 39 tocmélie K/fără paranteze K/și a întări pacea K|| 42 Acéstea C, Acéste K|| 43 mințele K/căle ¹ C/céle ² K|| 44 cele ² K||

trebuie să le cerci; iară nice că ar fi neputincios lucru și supărare nebună, vremea pentru desfătarea inimii a petrece cu cei tineri și cu cei bătrâni a sfătui; că domnii cei blîndzi și nu
5 desfrînați spre toate au vreme, de vor ști a măsura vremea.

Feréști-te, fiule, cu nevointă, să nu te arăți neblînd; care pentru ce îți dzic, ca de nu știi să înțelegi că de-a tocma grozav (și rușinos)
10 lucru ăste mării domnului, de tot și peste tot a să otcîrmui de cei bătrîni, cum a să afla de puruța întru tovărășia celor tineri. Nu ăste de pururea peste tot aceasta ca toți cei tineri nebuni și cei bătrîni înțelepți că sintu.
15 Și întru aceasta eu ți-s martur de vei videa pre carele acmu, îmătorit întru vîrstă, să-i dai slobodzenie și pre cel tînăr, de-l vei afla înțeleptu, să nu lépedzi sfatul lui; că mai multă miare strîngu albinele din florile ciali tinere,
20 decît din frundzile cele vîrtoase. Nice pre cei bătrîni îi ocărăscu, nice pre cei tineri îi laud; ce cum din bătrîni, așa din tineri, pre cei mai buni, de pururea, i-am ales; că nice o tovărășie pre pămîntu nu-i așa de priitoare, cît să fie a
25 trăi cu dînsa fără prepus, cînd vedem pre cei tineri că se nasc cu nebulia și pre cei bătrîni că viețuesc cu lăcomie.

Și așa, de iznoavă îți aduc aminte, fiule, ca nici într-un lucru să nu eși peste măsură.
30 Că de vei crede numai celor tineri, vei strica obiceiurile tale cu blăstămățiile lor; de te vei încredința numai cu cei bătrîni, cu rahnile lor vei strîmba dreptăția.

Ce ăste mai mare decît domnul, care poron-
35 cêște tuturor să sufere de unul a să chivernisi? Crede-mă întru aceasta, fiule, că abie de să poate prileji ca otcîrmuirea a mulți să să chivernisască numai de socotiala unuia. Domnul, care otcîrmuiești pre mulți, i să cade
40 a asculta sfaturile și socotélele a mulți; că nemică nu-i mai surd, decît fiind a multe țări stăpîni, numai a poartă să aibă deșchisă, prin care toți carii o triabă la tine să între; că oricît acela ce ăste de aproape credzut

15. Neputincios lucru ăste a otcîrmui pre alții cu folos, pre carele îl răstoarnă greșala lui. Sarezbu <Saresberien-sis Policraticus>, 5, 7.

16. Uneori înțalesul tînărului mai ascuțit ăste decît a celui bătrîn.

17. Mai fără griji să isprăvâscu trebile lă-sate mai la mulți.

18. ăste să <e> dea slobodă socotială din inemile tuturor. Dio <Cassius>, Carte 52.

1-44 *lipsesc D* // 1 cerci / ceri *K* / iar *K* / nici *K* // 2 vremea *C*, vreme *K* / desfătare *K* // 3 petrece *K* // 4-5 și nedesfrînați *K* // 6 vremea *C*, vreme *K* // 7 Feréște-te *C* / arăș *K* // 8 îți dzic *C* // 9 că în-tocma *K* / fără paranteze *K* / și de rușine *K* // 10 ăste *C*, este *K* // 11 ocîrmui *K* // *m.* 15-18 *lipsesc D* // 12 de pururea *C*, di-a purure *K* // 13 Nu este *K* / de purure *C*, di-a purure *K* / că toți *K* // 14 înțelepți *K* / sint *K* // 15 eu îți sint martur *K* / vedea *K* // 15-16 *lipsesc* pre carele acmu *K* // 16 îmătorit întru vîrstă // îi mărturisit în vîrstă *K* // 19 miere *K* / albinile *K* / den *C* / cele ¹*K* // 20 den *C* / frunzăle *K* / vîrtoasă *K* / nici *K* // 21 nici *K* // 22 cum / precum *K* / cei bătrîni *K* / așa *C*, așa *K* // 23 de-a pururea *K* / nici *K* // 24 nu ăste așa *K* / așa *C* / cît / încît *K* // 25 cînd / că *K* / corectat cînd vedem *K* // 28 așa *K* // 29 nice *K* / întru un lucru *K* // 31-32 iar de te vei încredința *K* / încredința *C* / rahnile *C*, rîvnile *K* // 33 dreptatea *C*, *K* // 34 ăste *K* / porunceste *K* // 36 Crede-mă *K* / abia *K* // 37 ocîrmuirea *K* // 38 socoteala *K* / unue *C*, *K* // 39 otcîrmuiești *C*, ocîrmuești *K* // 40 socotialele *C*, socotilele *K* // 41 nemică *K* / nu-i / nu este *K* // 41-42 decît a fi stăpîn a multe țări *K* / țări *C* // 42-43 prin care toți să între carii au treabă la tine *K* // 44 ăste *C*, este *K* / de aproape *C*, *K* / credzut / căzut *K*

tainelor tale că Ț-or fi dreptu și bun și mie nu nepriiaten, ce mă tem de dînsul căci Țaste priiatin nepriiatenilor miei. Și așea, pentru ura, spre mine rău să nu-mi facă, ce mi-i grije ca pentru 5 voia altora să nu lasă a-mi face bine.

Întru létopisățile ailor a lui Pompeiu îmi aduc aminte că am aflat o cărticea mică, care o purta cu sine Pompeiu cel Mare, în care cărticicia multe carili cetiia el/singur și învățături 10 bune din cîteva țări, trimise la dînsul, era scrisă. Iară fără altele acéste cuvinte era scrisă: Otcîrmuitoariul republicii toată otcîrmuirea pre cei bătrîni să lasă. Puțin Țaste să s<e> socotiască acela ce va încredința republica tine- 15 rilor blăstămați (ușori de minte), acela carele prin sine sîngur o otcîrmuiaște fără minte, care prin sine și printr-alții Țaste înțaleptu.

Acéste socotéle sau a lui Pompeiu, sau dintr-altă oarecare carte luate, sau de vreun 20 oarecare filosof grăite, sau de la vreun priiaten a lui, de la care au cerșut sfat, i-au fostu arătat. Săvai că nu poci adevărat mărturisi, iară aceasta mărturisăscu că cu mîna lui scrisă li-am cetit eu, și, adevărat, vîradnice era, care 25 s-ar fi scris cu slove de aur.

De să va prileji oarecare triabă mare, acéia cu sfatul a celor mai mulți pururiă să o isprăvești. Că de nu va eși fericit fiind sfatul a mulți, de obște va fi vina a tuturor. Vei ispiti, 30 fiule, cu lucrul singur, de te vei sfătui cu mulți, va fi unul de cel fără folos, altul cel de grijă, altul cel de frică, altul cel de pagubă, altul cel de folos, altul cel de liac, le vor mărturisi. În scurtu, atîția de multe vor aduce 35 greutăți acei trebi mari, cît ce ar fi rău, ce ar fi bun, deșchis vei pricepe. Voiu așijdiriă să Țai aminte foarte că la sfat într-un chip, la céle de scădere ce s-or vorbi, cum la céle de liac ce s-or aduce să întorci cugetul. Că sfatul 40 cel adevărat nu stă întru vorbă ce ar trebui să să facă, ce întru arătare ce ar naște dintru acela stă.

19. Mai puțin Țaste decit sluga, stăpînul care se tème de slugi. <Mimi Publiani>.

20. Isprăvilor mari, mare aglutoru trebu-Țaste. <Velleius, 2.>

21. Mai bine tuturor decit unue să créde. Plin<cius>, *Panegyricus Traiano*.

22. La sfaturi nice harul, nice ura, nu trebuie să să socotiască. Dio <Cassius>, Carte 44.

23. De multe ori lucrurile céle mici trag pre céle mari. Plin<cius>, 1, *Epistola* 19.

1—42 *lipșesc D*|| 1 tainilor *K*/Ț-ar fi *C, K*|| 2 nu neprietin *K*/Țaste *C*, este *K*/prietin *K*|| 3 nepriiatinilor *C*, neprietinilor *K*/așa *K*|| 4 ce îmi este grije *K*|| 6 leatopisăle *C*/scriere *K*/anilor *K*|| 7 cărticicia *C*/care *K*|| 8 sine *C, K*|| *m.* 19—23 *lipșesc D*/Pompeiu *C, K*/cărticea *K*|| 9 carele *C, K*/singur *K*|| 10 țări *K*/trimisă *C, K*|| 11 Iar *K*/aceste *K*|| 12 Otcîrmuitoariul *K*/Otcîrmuire *K*|| 13 să o lasă *K*/Țaste *C*, este *K*/socotească *K*|| 15 *lipșesc* blăstămați *K*/fără paranteze *K*/ușori]deșerti *K*|| 16 singur prin sine *K*/sine *C*/ocîrmuește *K*|| 17 prin alții *K*/feste *K*|| 18 Aceste *K*|| 19 dintr-alta *K*/sînt luate *K*|| 20 *lipșesc* oarecare *K*/sînt grăite *K*/priiatin *C*, prietin *K*|| 21 carele *K*|| 22 Săvai]Macar *K*/nu pociu *K*/iar *K*|| 23 mărturisesc *K*|| 24 li-am cetit *K*, le-m cetit *C*/vrednice *C, K*|| 26 treabă *K*/aciaia *C*, aceia *K*|| 27 sfatul celor mai mulți purure *K*/purure *C*|| 28 ferecit *K*|| 30 cu lucrul singur *K*|| 32 grije *K*|| 34 atitea *C, K*|| 34—35 greutateți vor aduce *K*|| 35 aceii *K*/mare *K*/cît]încît *K*|| 36 pricepe *K*/Voiu]Voesc *K*/așijderea *C*, așijdere *K*|| 37 foarte aminte ca *K*/întru un chip *K*|| 38 ce să vor vorovi *K*/ciale² *C*, cele *K*|| 39 ce să vor aduce *K*|| 40 voroava *K*|| 41 dentru *C*||

Cînd te vei apuca, fiule, de lucruri mari și grele, atîta de multu să socotești scăderile cele mici, cît de sirgu să te ferești de dînsăle cîte-s de nenorociri prea mari, cărora pre urmă 5 să le afli leac. Că de multe ori din nebagarea de samă a domnului, de o scîndură din streșină, toată casa cade. Nice voiu să socotești, cînd îți poroncescu să te sfătuești, ca să fii atîta de cu grije, cît pentru lucruri mici să chemi la sfat îndată; că multe sintu ca acéle care de 10 sirgu trebuie să să isprăvască, care, așteptînd sfat, cad réle, de sintu. Ce vei putîa singur, fără de scăderîa republicii isprăvi, să nu laș la altul a isprăvi.

15 Întru aceasta așjidirîa vei fi dreptu și ce să va cuvini dreptății vei faci; cînd ți să vor arăta ție slujbele numai făcute de la ai tăi de vor rădzima platelor să li să dea de tine, unul. Îmi aduc aminte că Marie sfétnicul, întorcîndu-să cu războiul cu numidii, dobînda toată 20 carîa au scos, au împărțit oștînilor, cît nice măcar o piatră n-au pus în visterie. Pentru ce fiind pîrît tare căci n-ar fi întreat de sfatul divanului, să fie răspunsu: Care nu-i dintru sfatul altora, pentru să-m slujască îmi sintu 25 dați; nu mi să cade pentru darurile și platele lor a lua sfat./

f. 202 Vei afla, fiule, un féliu de oameni la bani strînși și la sfat bogați așea de gata să arată, 30 cît și nerugați a da sfat cu tot deadinsul aliar-gă. De carii această învățatură vei țînîa ca nice dănăoară de la unul ca acela să nu aștepti sfatul al doilea, carele au dat întîi sfat întru perirîa altuîa. Că cu acel fîlîu de cuvinte, săvai 35 că ți să arată cu inima a pofti să-ț slujască, iară toată triaba spre folosul său trage. Că eu, după ce mi-au dat dumnedzâii viață îndelungată, deplină ispită am luat acestora, a tuturor. Că să știi că eu am fostu sfétnic, boiarîu de 40 divan, cercătorîu, giudecătorîu, meșter de casă și polcovnic și după acéștia toate, doădzăci și doi de ani am fostu împărat Rîmului. În care toți anii acéștia mai mulți acéștia ce le grăia spre folosul său și spre scăderîa celui de

24. Orice să poate isprăvi: a sirgii trebuie; iară la ce trebuie sfat, a urni trebuie. Sarizbu <= Saresberiensis Policraticus>, 7, 12.

25. Ostașii nice poroncile, nice darurile, fără de la singur domnul a lua nu să cade. <Tacitus>, *Anal<e>*, 5.

26. Mai fără grije Yaste a lua, decît a da, sfat. <Thomas de Kempis>.

27. A sfătui pe domnu ce ar trebui, multă ostentiață trebuie. Tașit, *Istorie*, 1.

28. Rahnile sintu nepriștîni preaințălepctuii. Cassiodorius, 2, 1.

1-44 lipsesc D|| 3 ciale C/cit]incit K/sirgu K|| 4 cite nenorociri K/pre mari K|| 5 afle K|| m. 24-28 lipsesc D/den C|| 7 Nici K|| 9 cit]incit K|| 10 sint K/aciale C, aceleK|| 11 sirgu K|| 12 sintu C, sint K/putea C,K/singur K|| 13 scădere C,K/republicei K/nu lași K|| 15 așjiderea C, așjdere K|| 16 cuvini]cădea K/face K|| 17 de ai tăi K|| 18 rădzima K/platele lor C, platile lor K|| 19 Mariă K/sfeticul C,K|| 20 corectat numidii C]midii K|| 21 adaos ulterior care au scos C, lipsește K|| 21-22 au împărțit-o oștenilor, încit măcar nici o piatră nu au pus intru a sa visterie K|| 22 Pentru că K|| 23 nu ar fi K|| 24 să fi K|| 24-25 Carii nu din sfatul K|| 24 dentru C|| 25 sintu C, sint K|| 26 darurile C,K/plățile K|| 28 feliu K, fel C|| 29 așia K|| 31 ținea K|| 32 nice dănăoară]niciodată K|| 33 sfat al doile C,K|| 34 perire C,K/feliu C,K/săvai]măcar K|| 36 iar K/treaba K|| 37 mi-au dat C, mi-au dat K/dumnezeii K/viață K|| 39 sfetic C,K/boeri K|| 40 giudecătoriu C|| 41 aciaștia C, acéște K/doaizeci și doi K|| 42 an]ai C|| 43 acéștea C, acesta K/acialia C, acele K|| 44 scăderîa C, scădere K||

aproape le îndreptam și ca o mirare era de
grăia cineva cu priința spre slujba și folosul
mieu și folosul altue.

Scoposul cel ales a celor ce urmadză curțile
5 domnilor acesta iaste, ca să siliască pentru
îndestularea casălor sale, care, de nu i să va da
îndemină să aréte, nevoescu să împuținédze
casăle streine. Și aceasta nu cu nedéjde ca să
facă folos cuiva, sau căci s-ar fi vătămat în
10 vrun lucru de cineva, ce cu răutatea omeniască
întu acéia socotială iaste, cît folosul altuia
să socotiască a fi scădere lui. Și așa iaste foarte
de căit domnul pre carele nu pentru dragostia
lui, ce pentru de binefacerele ce aștiaptă de la
15 dînsul îl urmadză, precum deșchis să véde că,
deodată, după ce părăsése de dat, îndată încep
a-l urî, cît, adevărat, pre acel féllu de diregă-
tori nu a chipului domnului priiaten, ce a ave-
rilor lui rîhnitori îi videm că să număscu.

20 Măcar, că și să cade, fiule, pre unul mai multu
decît pre altul a iubi, ce aş vrea să știi că nice
ție, nice lui, nu să cade ca să arăți aiave dra-
gostia acéia să știe toți. Că de aceasta, de nu te
vei feri, de tine vor grăi de rău și pre acela îl
25 vor goni și acela întu mare ostentială și grija
să află. Pre carele dintre toți mai ales, îl iu-
béște domnul și-l are pre lîngă dînsul, căci
îndată iaste în ura și goana tuturor. Din ce mai
de multe ori să tîmplă de mai multă scădere,
30 dentru neprieteșugurile a tuturor, decît dintru
a unue (domnu) iubire ia folos! Și așa și dum-
nedzâii așa lăsînd și împotriva puindu-să
ursitele, săvai că domnul a-l iubi îl părăsése,
iară nepriiatenii nu-l părăsescu căci l-au urî.
35 Și așa abia am cunoscut ce iaste a otcîrmui
republica, de atuncia am avut înfiptu întu
inima mia de pururea că nice dănăoară n-au
fostu pre acela ce-l aviam de casa mia să nu-l
fie avut în ură orașul, am priceput.

40 În anul de la zidirea Rîm ului<679>, făcînd
războiu Lichinie Lucul împotriva lui Mitri-
dat, au aflat o tablă de aramă pusă în poarta

29. Mai de multe ori
casili împărătești hră-
nescu zavistiia. Plu-
tarh, *La Anabal* <= *A-
nibal*>.

30. Foarte rău vine, a
sfatului iaste a socoti
folosul numai al său.
Tașit, Carte 12.

31. A apuca, nu a lua
știu, cei ce isprăvescu
lucurile. Ammian<us
Marcellinus>, Carte 16.

32. Scurtu iaste norocul,
cel mare, celui ce are
mari trecere. Sil<ius
Italicus>, Carte 4.

33. Încotro norocul,
întu-acolo și dragostea
norodului să pliacă.
Iustin, Carte 4.

34. Împotriva urii a
mulți, nice une averi
nu pot sta împotriva.
Tiț<ero>, *Sluj<be>*, 2.

1—42 *lipsesc D*|| 3 altuia *K*|| 4 urmează *K*|| *m.* 29—34 *lipsesc D*|| 5 iaste *C*, este *K*/siliască *C*, silească *K*|| 6 îndestulare *K*|| 7 îndămnă ca să arete *K*/împuținadză *C*, împuținează *K*|| 8 nă-
dejde *K*|| 10 vreun lucru *K*/ce cu răutatea *C*, ce răutatea *K*/omenească *K*|| 11 aciaia *C*, acéia
K/socoteală *K*/este *K*/cît]încît *K*|| 12 socotească *K*/scăderea *C*/așia *C*, așa *K*/iaste *C*, este
K|| 13 dragostea *C*, *K*|| 14 facerile de bine *K*/aștiaptă *K*|| 15 urmează *K*/să vede *K*|| 17 cît]încît
K/felu *C*, *K*/dregătoriu *K*|| 18 priiatin *K*|| 19 rivnitoriu *K*/vedem *K*|| 20 Macar *K*||
21—22 nici ¹⁻² *K*/aiave *K*|| 23 dragostea aciaia *C*, dragoste acéia *K*|| 25 osteneală *K*/grije *K*||
26 dentre *C*|| 27 și îl are *K*|| 28 este *K*/Din ce]Deci *K*|| 29 scădere *K*|| 30 dintru *K*/a tuturor]tu-
turora *K*/dentru² *C*|| 31 fără *paranteze* *K*/așa *K*/dumnezeii *K*|| 32 așa *K*/lăsînd *C*, *K*/împotriva
K|| 33 ursitele *K*/săvai]macar *K*|| 34 iar *K*/nepriiatinii *C*, neprietinii *K*/nu îl părăsesc *K*||
35 așa *C*, așa *K*/abie *C*/iaste *C*, este *K*/ocîrmui *K*|| 36 de atunce *K*|| 36—37
am avut de pururea înfiptu întu inima mia că nice dănăoară *C*, am avut de-a purure
înfipt în inima mea că niciodată *K*|| 38 ce-l avem *C*, ce îl avem *C*/mea *C*, *K*|| 39 fi
avut *K*/priceput]poroncit *K*|| 40 zidirea *C*/zidire Rîmului 764 *K*|| 41 împotriva *K*||

f. 202^v împărătiască, pre care/era smolite acéste cuvinte, cu slove grecești:

Tabla de triabă de ținut minte céle ce să închid ale domnilor.

5 Nu preaînțeleptu domnul, lăsindu-să unui priiaten, carele stăpîniile sale face griji ade-vărate.

Că nice dănăoară nu va arăta nevoința unui priiaten, ce arată dragoste norodului cu pieptul 10 credincios.

Nice va fi înțeleptu domnul, carele pentru să dăruiască unue, căli mai multe, să n-aibă grij<ă> de cei mai mulți a avea nemică.

Nemică mai tristu nu ăste plugarîului, 15 decît pîinea ce-au sămînat cu driapta sa, să s<e> sécere cu mîna streină.

Grozav lucru inemii lacome, domnul de face unue mai multu, decît tuturor slujbe îndestulate.

20 Că a da plată într-un chip slujbelor poate celor buni, iară mintea că lacomă a celui rău nu să știe împlă.

Sfatul tuturor nebunul domnu liapădă, pen-tru a unuia priiaten să urmédze socotiala.

25 Că o mîna cîrmuăște cîrma caicul cel tare, iară nu cu o vîslă purciade pre cale.

Pre toți ce uréște domnul pentru dragostia unuia, pre acela să știi a fi fără minte întriagă.

Precum ăste frumoasă pururea viața blîndă 30 întru dragoste, așa și fără ură bărbatul bl<a>gorod să petriacă.

Acéstia, dară, cuvinte întru acea tablă preavrednice de pomenire nemuritoare, de cari iarăș îț puu mărturie că Lucul dintr-o parte

35 tabla în care era scrisă cuvintele acéstea, dintr-altă parte au pus legile în care au fostu adus averile împărătești ca să-ș aliagă dintr-însăle părinții, sau să lasă. Iară senatul vistérile toate le lepădă și tabla sfaturilor opri 40 la sine.

35. Nu trebuie a lua de la mulți, ce ăste să dai unufa. Plut<archus, Symposion, 1>.

36. ăste rău lucru domnilor a lua, pentru să dăruiască. Păcat <= Pacatus>, Paneg<iric>.

37. Nice dănăoară nu ăste de agfunsu putărea să să lucrédze, unde-i prea multă. Tațit, *Istor<ii>*, Carte 2.

38. Cîstea că pre mare și pre cel ce dă și pre cel ce o ia îngreuiadză. <Titus> Liv<ius>, Carte 33.

39. A vătăma pre mai mulți cu primejdie ăste. Martial, 9, 56.

1-40 *lipsesc D*|| 1 aceste *K*|| 3 triabă *C*, treabă *K/ciale C*|| 5 lăsindu-să *C,K*|| 6 prietin *K/stăpîmirii K*|| 8 nice dănăoară]niciodată *K/a* unui prietin *K*|| 11 Nici *K*|| 12 dăruiască *K/unuia K/céle K/să* nu aibă grije *K*|| 13 nimică *K*|| 14 Nimică *K/nu* ăste *C*, nu este *K*|| 15 piine *K*|| 17 inimii *K*|| 18 unuia *K/al* tuturor *K*|| 20 plata *C,K/intru* un chip *K*|| 21 iar *K/mintia C/cea* lacomă *C,K*|| 22 umplea *K*|| 23 leapădă *K*|| 24 a unue *C,K/prietin K/urmedze C*, urmédză *K/socoteala K*|| 25 ocîrmuește *K*|| 26 iar *K/purcede C,K*|| 27 dragoste *K*|| 28 unue *C/intriagă C*, întreagă *K*|| 29 este *K/trumos K/purure C,K/viața K*|| 30 așa *K*|| 31 blagorodnic *K/petriacă C*, petreacă *K*|| 32 Acéstea *C*, Aceste *K/lipsește* dară *K/acia C/preavrednice C*|| 32-34 cuvinte vrednice întru această tablă de care iarăș îț puu fie mărturie *K*|| 33 care *C*|| 34 dentr-o parte *C*, dintru o parte *K*|| 35 aciastea *C*, aceste *K*|| 36 corectat legile *C*]lăzile *K/lipsește* fostu *K*|| 37 aleagă *K/dentr-însăle C*|| 38 Iar *K/sinatul K*|| 39 vîștiarile *C/toate vîștiarîurile K/a* opri *K*|| 40 sine *C,K*|| m. 35-39 *lipsesc D*||

URNIND VOROAVA MARCO AVRILIE ARATĂ
UNILE ALĒSE FIĪU-SĂU, FĂCĪND VOROAVĂ CĂTRĂ
DĪNSUL AȘIA DE BUNĂ, CĪT NIME NU VA SOCOTI
A NU LE SCRIE ĪNTRU INIMĂ. CAP 3

- 5 Arătat-am pînă acmu ca un părinte cătră
fiu-său numai cele ce radzimă de folosul tău.
Rămîne să-ți arăt ce aș vrea să faci după
moartea mîa. Că de vei să fii din naștere
fiul tătîne-tău, orice eu Īntru viața am ĩubit,
10 acēlĪa după moartĪa mea preaiubite le vei avea.
Să nu urmedzi pre mai mulți, carii după ce
Īnchiseră părinții lor ochii, nu i-au mai pome-
nit mai multu; că săvai părinții morți și Īngro-
pați sintu, iară să să jeliuiscă de feciorii săi,
15 dumnedzăilor, pururia sintu vii. Și măcar că
nu așa rău să pare, iară departe mai cu pri-
mejdie Īaste a să sfădi cu morții, decĪt a vătă-
ma pre cei vii. Și aceasta pentru ce că cei vii
și a-ș răscumpăra și a răspunde pot pentru
20 sine, iar morților nice unile de acēstĪa nepu-
tĪnd, Īau asupra sa dumnedzăii grijĪa și răs-
pundirea morților și așa groznic uneori pre
cei vii Īi ceartă, cĪt ar pofti mai bine morți,
decĪt vii, a fi.
- 25 Ți să cade să cugeți, fiule, că eu ti-am năs-
cut, ti-am crescut, ti-am Īnvățat, ti-am diz-
mierdat, ti-am certat și ti-am rădicat. Și
f. 203 acēstĪa cugetĪnd, măcar că prin moarte/mă
lipsescu dintru prăvirea ta de față, iară nu-i
30 cu cale să suferi a mă da uitării. Că cel de
naștere și mulțămitorĪu fecior Īn ce dzi ce slo-
boade pre tată-său Īn groapa cea vĪrtoasă,
datorĪu Īaste Īntr-acēlĪaș dzi să-l Īngroape pre
tată-său Īntru inima sa. Īntre pedēpsale dum-
35 nedzăești care vin ĪnaintĪa ochilor și aceasta
Īaste ca feciorii pre părinții săi, Īncă fiind vii,
nu-i ascultă, de vrēme că și ei fiind părinți
n-au pomenit pre părinții săi, după moartĪa
lor.

1. Viețuiaște și rămĪne
la feciorii cei buni a
părintelui bun, cea cu
cale Īubire. Leo, *Epis-*
<tola> 23.

2. A plăti harul nu să
poate, nice celui rău
tată. Fab<cius> Quinti-
lianus>, *Strig<area>* 5.

3. Care de binefacere
vei arăta spre părinți,
acēlĪaș la bătrĪnește aș-
tiaptă de la feciori.

4. Dumnedzăiasca mi-
losirdnicie pliacă bune
urechi cătră poștele
părinților. Sem<ma-
chus>, 5, 31.

1 ante titlu Cap 34 K/UrĪndu C// 2 unele C,K/alĪasă C, alēsă D/fiului său D,K// 3
așa K/cĪt ĪncĪt K/nimine K// 5 Am arătat K/acum K// 6 fiul său K/cĪale C/ra-
zimă K// 8 mea K/vei]voești K/den C,D// 9-10 orice am Īubit eu Īn viața mea
acēle după moarte K/viăț<ă> D/acĪalĪa C/moartea C/mĪa C/avia C// 11 urmez K//
12 Īnchisără]au Īnchis K/lipsește mai K// 13 mult C/săvai]macar K/că părinții K/
lipsește morți K]mor D// 14 sintu C, sint D,K/iar K/să să jeliuiscă K]să jăluiscă
D/feciorii D/săi]lor K// 15 dumnezeilor K/pururea C, purure K/sint D/macar K// 16
așa C, așa K/iar K// 17 Īaste C, este K// 20 sine K/iară C/nice unele C,D, nici unele
K/acēstea C, acēste K// 21 Īau K/dumnezeii K/grijea K/răspunderea C,D,K// 22 așa de
groznic D, așa de groznic K// 23 cĪt ĪncĪt K/pohti D// 24 a fi]afla D// 25 fiule să cugeți K//
26 ti-am 1-3 C, te-am 1-3 K/dezmierdat C, dezmerdat D// 27 ti-am 1-2 C, te-am 1-2 K/lipsește
Și 1 D// 28 acĪastĪa C, acēste K/macar K/pren D// 29 lipsăsc C, lipsăscu D/dĪntu C,D]din
K/prăvirĪa C, privire K/iar K/nu-i]nu este K// 31 de naștere C,K, den naștere D/fecior
D/Īn ce dzi sloboade D// 33 Īaste C, este K/Īntru acēlĪaș zi K// 34 Īntru]Īn K/Īnema
D/Īntru pedēpsale dumnezești K, Īntre dumnedzăeștile pedēpsă D/de pēpsăle C// 35 Īnainte
C, Īnainte K// 36 este K/feciorii C,D// 37 nu Īi ascultă K// 38 săi]lor K/moartea C,K//

Domnii tineri, după ce s-au făcut moșteni și trecîndu-să tatăl lor, după ce n-au nice un otcîrmuitoriu, ei socotescu că toate pre voe le vor veni. Ce să greșăscu! Că de vor avia pre 5 dumnedzai vătămăți și le vine și blăstămul părinților, cu supărare vor trăi și cu grije vor muri. Nemică altă de tine nu poftescu, fiule, fără cît precum ț-am fost ție tată în viață, așa să-mi fii mie fiu la moarte.

10 Îț închin ție, fiule, cinstea și dumnedzăirea dumnedzăilor, de care să aibi mare griji decît a altor lucruri tuturor; că domnii ce să află în dragostia dumnedzăilor n-au de ce să să tiamă de vro turburare a norocului. Iubește 15 pre dumnedzai și te vei iubi; cinstéște pre dumnedzai și te vei cinsti. Teme-te și te vor avea întru temere. Aibi-i întru cinste și te vei avea în cinste. Fă lucrurile lor și ei îț vor isprăvi ale tale și ales că așa sintu de buni dumne- 20 dzaii, cît nu numai întru catastiv scriu acéle ce le facem, ce și acéle ce a le face rîhnim.

Îț închin ție, fiule, grija casălor sfinte, pentru să nu să poarte necinstite, ce curate și bine acoperite și céle deprinsă întru dînsăle dum- 25 nedzări să să facă; care cinste nu doară pietri- lor, sau lémnilor din care sint beséricile făcute, ce dumnedzăilor căroră sintu închinat facem.

Îț închin ție, fiule, cinstirea preoților și te rog ca nu pentru acéia căci-s învrăjbitori, 30 rîhnitori, lacomi, desfrînați, nerăbdători, léneși și răi să să cinstiască de tine, că nu iaste lucrul nostru a gîudeca viața caré o fac oa- menii, ce a socoti acéia ce arată cu slujba de mărturie între noi și între dumnedzai.

35 Cugetă, fiule, că dumnedzăilor a sluji, beséricile a cinsti, preoții a-i avea întru cinstire iaste lucrul Domnului, nu cu părere, ce foarte de triabă. Că pînă atuncia au trăit lauda rîm- lénilor, pînă cînd au avut grija de cinstea dum- 40 nedzăilor și de besérici. Că nefericita crăie a fine-

5. A sáracilor Iaste a să ruga, a bogatului a da, a lui Dumnedzau Iaste pentru céle mici, mari a hărăzi. August<in>, *De cuvîntul lui Dumnedzau, Voroav<a>* 25.

6. Tristu sámu Iaste silnicia beséricii. Netchifor <Callistus>, 14, cap 32.

7. Oricine Ia volnicia beséricii, sau să pedesește întru sine, sau întru feciori. Sar<esberiensis Polieraticus, 7, 20>.

8. Care cinstéște cu bună-credință pre dumnedzai, iubește și pe preoți. <Statius, *Silvarum libri*, 5.>

1 moștiani C]moștinitori K// 2 nu au K/nici K// 3 otcîrmuitoriu]moștenitoriu K/[voe]voia lor D// 4 le vor veni]vine D/greșescu C, greșesc K/avea C,K// 5 dumnezei K// 6 grija D// 7 Nimică alta K/nu pohtescu D// 8 viaț<a> D, viață K// 9 așa C, așa K// 10 fiule]fiul meu D/dumnedzăirea C, dumnezeire K// 11 dumnezeilor K/mare]mai mare D/grija D, grije K// 12 lipsește tuturor K// 13 dragostea C, dragoste K/dumnezeilor K// 14 teamă C,K/vreo tulburare K/norocului] norodului K/iubește K// 15 dumnezei K// 16 dumnedzaii C, dumnezei K/avia C// 17 să-i aibi K/vei]vor D// 19 și mai ales așa sint K/asa sintu C/sint D/dumnezeii K// 20 cît]cînt K/ întru]în K/catastih D,K/acele K// 21 aciale C, acelea D, acele K/rîvnim K// 22 grija K/caselor C/svinte D// 24 ciale C/dumnezeiri K// 25 nu doar K/corectat pietrilor C// 26 sau]și K/liamnelor C/den C/sintu C,D, sint K/beséricii D, bisericile K// 27 dumnedzăilor C, dumnezeilor K/sint D,K// 28 cinstire K, cinstea D// 29 pentru aceia căci sint răi K// 30 rîvnitori K// 31 lipsește și răi K/cinstească K/nu iaste C, nu este K// 32 viața K/care K// 33 aciaia C, acia K// 34 dumnezei K// 35 dumnezeilor K// 36 beséricile C, biséricile D, bisericile K// 37 este K/părere K// 38 atunce K// 39 grije K/cinste K/dumnedzăilor C,D, dumnezeilor K// 40 bisérici D, biserică K/nefericita K/corectat finelor C, fenelor D//

lor nu mai nebună și mai lipsită în averi au fostu decît împărăția Rîmului, iară rămasără biruiți de rîmleni căci era prea mari iubitori de vistériuri și léneși întru cinstirîa beséricilor.

- 5 Îț închin ție pre Elia, maștihă-ta, care
f. 203^v măcar că nu ți-i mumă, ce să cugeți că mi-au/
fostu muîare. Ce datoriu ești Favstiniî că ti-au
născut, acéia ești datoriu Eliei, că ti-au ținut
așea întru dragoste, cît de multe ori cînd eram
10 aprinsu cu mînie ia s-au pus pentru tine și
m-au îmblîndzit despre tine cu cuvinte blînde,
arătîndu-mi ce mă vătămăi tu cu faptele. Să
aibi blăstămurile părințești de o vei avea rău
și întru a dumnedzăilor mînie să cadzi, de nu
15 vei lăsa să să cinstiască de alții. Că orice va
pătîmi scădere așea întru rușinarea morții
méle, cum întru scăderîa vieții tale va cădîa.

Birul de la Ostea pentru hrana și pomeții
Vulcanii, care i-am ultuit eu, pentru mîngîiare,
20 ei dați. Feréști-te să nu-i ăi, căci vei lua rău-
tate, de vei lăsa ascultare; și de vei da mai multă
bunătatea ta și îndurare vei arăta. Să-ț aduci
aminte, fiule, că ăaste orășancă rîmliancă,
tînără, văduvă și din casa lui Traian, stăpînul
25 mieu, că-ț ăaste muma ta de suflet și muîarea
mă cu legătură; și, ce-i mai multu, căci ăaste
de mine ție foarte închinată.

Îț închin ție, fiule, ginerii miei, pre carii voiu
ca pre niște rudeniî și priiateni să-i aibi. Și
30 caută să nu fii în numărul acelora carii cu
cuvintele frați, cu faptele vinovați. Așea să
știi că eu așea am vrut dintru inimă fiilor miei
ca să aleg oameni prea buni. Din cîți mi s-au
cădzut a alége într-acăaste țări, carii așea
35 de buni au eșit, cît măcar că din socotială
numai gineri ar fi, iară cu dragoste nu într-altu
chip, ce ca pre niște fii i-am avut.

Îț închin ție surorile tale, fétele méle, pre care
toate așadzate le las; nu cu crai streini, ce cu sfét-

9. Muma și maștiha
numere știute; pentru
pomenire tatălui, fe-
ciorul să să rușinadze
de mufari, pentru căci
au fostu oarecînd fe-
mée tătine-său. Filo.

1 nu numai *K/adaos ulterior* nebună *C*, *lipsește K//* 2 au fost în averi *K/iar* au rămas *K//* 3 pre mare *D//* 4 visteriuri *C*, visteriuri *K/lénéși C*, lăniș<i> *D/cinstea C,K*, cinste *D/bisericilor D,K//* 5 maștiha ta *C,D,K/cari D*, care *K//* 6 macar *K/nu* ă este mumă *K/mi-au* fostu *C*, mi-au fostu *K//* 7 muere *K/Ce* ești datoriu *K//* 8 ăi-au născut *C*, te-au născut *K/aciaia C*, aciaia *K/ăi-au* ținut *C*, te-au ținut *K//* 9 așia *C*, așia *K/dragostea D/cit]incit K//* 9–11 *lipsește* cît de multe ori... m-au îmblîndzit despre tine *D//* 13 părințăști *C,D,K/vei]vii D/avia C//* 14 dumnezeilor *K/să* caz *K//* 15 nu vii lăsa *D/cinstească K//* 16 așia *C*, așia *K/rușinare K//* 17 miale *C*, mele *K/scădere C*, scădere *K/va]vii D/cădea C,K//* 18 Ospea *A,C,D,K//* 19 de la Vulcaniia *K/mîngîierea C*, mîngîiară *D*, mîngîere *K//* 20 Feréște-te *C*, Feréște-te *K//* 20–22 *vei¹⁻⁴]vii D/ascultare C,K/bunătate K/înduraria D/să-ți* aduci *K//* 23 că ia este *K*, că ăaste ia *C,D/rîmliancă C*, romancă *K//* 24 den *C/stăpînului D//* 25 că-ț ăaste *C]că* este *K/muere K//* 26 mea *C,K/ce-i]ce* este *K/ăaste C*, este *K//* 27 di mine *D/ție]ții D//* 28 ăi închin *C/miei]mii D/voiu]voesc K//* 29 priiatini *C*, priatini *K//* 31 cuvintile *D//* 31–32 așia¹⁻² *C*, așia¹⁻² *K/dentru C,D]din K//* 33 oameni *D//* 34 într-aceste *D*, întru aceste *K/țări C,D,K/așia C*, așia *K//* 35 cit]incit *K/macar K/socoteală K//* 36 iar *K/dragostea D//* 38 ăi închin *C/ție*, fiule, surorile tale, fetele mele *K/fétele D//* 39 așadzate *C,K/sfetnici C,K//*

nici orășiani, ca cu această tocmală toți să trăiți în Rîm, unde și ei ție de slujbă și tu, lor de binefacere împrumut a arăta să puteți. Multu surorile tale din frumusețea Favstiniî, 5 mumei sale, ca o moștiniri au luat și puțin de tot dintru învățatura tatălui au oprit. Iară ca acéia, să mă credzi, bărbați li-am dat lor și bărbații săi ca acélia învățături li-am dat, cît mai curund vor muri, decît vor slobodzi să 10 iasă iale din cinstea sa. Așea să cinstești surorile tale, cît nice pentru moartia bătrînului tată să nu le lipsască apărarea, nice pentru frateli său, împăratul, să nu iasă nebune. Că muerile așea sintu de moi la minte, cît fie de ce 15 puțină pricină să jăluescu și încă mai de mică să nebunescu. Și așea, într-acela chip, după moartea măia, le vei avea, cum le aviam eu întru viața măia. Că într-altu chip vorba lor și de vătămare orășenilor și ție de sarcină va fi. 20 Îț închin ție pre Fadilla, soru-ta cea mai mică de toate, ce-i la fétele călugăriță închisă și, ține minte, că ia și soru-ta iaste, și fata Favstiniî méle, pre caré eu și în viață foarte o am iubit și după moarte, pînă la sfîrșitul vieții 25 méle, multu o am plînsu. Și surorii tale în toți anii cîte 6.000 de taleri pentru cheltuiale ce i-ar fi/de triabă i-am dat, vrînd să o căsătorească și pre dînsa, ca pre alte surori a ei, de nu i s-ar fi stricat fața de bube, pre caré ca 30 pre cîa de pre urmă dintre féte, dezmiardat o iubiám. Și așea tuturor acea vătămare de față au fostu cum s-au părut a fi mare nevoe, iară mie acia nenorocire, fericire a fi mi să pare. Că nu așea arsă de bube înfocate au fostu 35 fața ei, ca să fie putut avea grije véstia ei întru limbile réle. Căci ia, mă créde, fiúle, așea spre slujba dumnedzăilor, cum spre véstia oamenilor ce să atinge, cu multu mai fără grijă petréce în mănăstiri, cu fétele călugăriță, decît 40 tu cu sfétnicii în curte. Precum acmu poroncescu, că la vrémia curătoare mai de mîntuire

10. Cu greu iaste fericirea cea mare a o suferi cu inimă blindă. Iosi<f Flavius>, 7.

11. Inemile nestătătoare lesne cu nebunie, fără triabă, din lucruri surde a să apuca de prind. Nechif<or> Gric<oras> 6, 5.

1 orășeni K// 2 tu, lor]tuturor D// 3 facere de bine K/imprumutat K// 4 surorile K/den C,D/frumusețea K// 5 mumiî D,K/moștenire C,D,K// 6 lipsește de tot K/dentru D/învățaturii D/Iar K// 6-8 Iar să mă credzi, ca acia bărbat li-au dat lor și bărbaților săi li-am dat învățături ca acélia, cît D// 7 acéia C]acele K/crez K/le-m dat C// 8 și bărbaților săi C, și bărbaților lor K/acialia C, acele K/li-am dat C, li-am dat lor K/cît]incît K// 10 den C/sa]lor K/Așia C, Așea K/sororile K// 11 cît]incît K/nici K/moartea C,K// 12 nici K// 13 fratele său C, fratele lor K// 14 așia C, așa K/sint D,K// 14-15 incît fie de ce pricină cît de mică să jeluescu K/de mică] de nemică D// 16 așia C, așa K// 17 mea C,K/vei]vii C,D/avia C// 17-18 precum le avem eu în viața mea K/le avem eu A,C/viața D// 19 vătămarea D/orășenilor C// 20-41 lipseșc D// 20 Îți închin C// 20-21 Fadila sora ta ce mai mică decît toate, ce este închisă la fétele călugăriță K// 22 că ia sora ta este K// 23 măle C/care K/viață K// 25 măle C/sororii K// 26 șasă mii K/cheltuele K// 28 alte]celelalte K/sorori K// 29 care K// 30 pre ce K/dentre C/fete K/dezmiardat C, dizmiardat K// 31 așia C, așa K// 32 iar K// 33 acea C/fericire K// 34 așia C, așa K/arse C// 35 fie]fi K// 35-36 avea véste ei între limbele réle grije K/véstea C/ntre C/riale C/mă créde]te créde K// 37 așia C, așa K/dumnezeilor K/véstea C, véste K// 38 grije C,K// 39 petriace C/mănăstire K// 40 lipsește tu K/sfetnicii C,K/acum K/corectat poroncesc C, poruncesc K// 41 vrémia C, vréme K/curgătoare K//

va fi ei rea închisoare, decât ție volnicia. În
Lucania 5.000 de taleri în toți anii i-am așezat,
carii să-i adaogi mai multu, decât să-i oprești,
să silești.

- 5 Îți <în>chin ție pre Drusia, văduva romancă,
cariia jalobă îi iaste cu sfatul, căci pentru
rocoșiturile trecute, din cei scriși au fostu
bărbatul ei; de care văduvă prealiasă și pre-
bl<a>gorodnă foarte mi-i milă. Căci jaloba ei
10 care adusése la mine mainte de trei luni fiind
împiedicat de trebile oștilor, n-am putut să-i
cunosc. Adevărat poci mărturisi, fiule, în
35 de ani cu stăpînie am fostu, nice dănăoară
n-am suferit mai multu de optu dzile vreo
15 văduvă să aibă la mine jalobă. Și așa soco-
tește și vedzi, fiule, că a celor méseri și văduve
să le isprăvești trebile; că femeile supărate
oriunde (den afară de casa sa să petriacă) în
mare netocmală să află. Nu în zădar îț aduc
20 aminte, ca să nevoești așa curund să le face
slobode la casăle sale, cum și dreptate să le
faci lor. Că femeile decât a căroră veste nemică
nu-i mai moale, de să vor prelungea jalobele,
din cinste îș pierd multu și de li să vor mai
25 trăgăna mai îndelungu trebile, nu atîta bine
îș vor agonisi, cît vor piiarde din veste (nume).

Îț închin ție, fiule pre diregători miei cei
vechi, căroră aii îndelungați, războae groznice,
multe trebi și trupul meu greu și cu obiceiuri
30 multe, ca și mie, au adus supărări; carii, ca
niște ispravnici credincioși de multe ori pentru
să-mi dea mie viața lor au sosit la moarte. Cu
cale iaste ca precum eu (ca să dzic așa) am
luat moartea lor, așa ei să fie moștinitori
35 vieții méle.

Un lucru foarte să-l aibi de sfat, fiule, săvai
că trupul meu în groapă între viermi rămîne,
iară pomeneire lor de pururea o voi păzi la
dumnezăi. Așa te vei arăta pre tine, fiule,
40 bun aceloră ce au slujit tătine-tău, de le vei da
daruri.

12. La cei mari, de pu-
rura norocul a celor
mai de gios pute. Sax<o
Grammaticus>, Carte 3.

13. Fericit cela ce-ș scu-
tura minule sale de
tot darul.

14. Orice din price nu
trebuie să să izvodiască.

15. Muljămitile plateri
caré să cuvine cinstii
și slujbe fieștecui tre-
buie să <e> dea. Dio
<Cassius>, Carte 52.

16. Cel ce iaste ținut
întru casăle domnilor
celor vechi, cu înjălep-
clune știe a purta tre-
bile. Gunth<er, 1, 335>.

1-26 *lipsesc D*|| 1 închisoare ce rea *K*/ria *C*|| 2 anii]aia *C*/în toți anii cinci mii de taleri *K*|| 3 care *K*|| 3-4 mai mulți să silești decit să-i oprești *K*|| 5 ție, fiule, *K*|| 6 jaloba *C*, jaloba ei *K*/iaste *C*, este *K*|| 7 den *C*|| 8 priăaliasă *C*, prealiasă *K*|| 8-9 priăblagorodnă *C*, preblagorodnică *K*|| 9 mi-i]imi este *K*|| 10 care *K*/adusiasă *C*, adusesă *K*/mainte]mai înainte *K*|| 12 pot mărturisi *K*|| 13 treizecișici cinci *K*/ani]ai *K*/stăpînire *K*/nice dănăoară]și niciodată *K*|| 15 așa *C*, așa *K*|| 16 vez *K*/méseri]săraci *K*/văduvilor *K*|| 17 femeile]muerile *K*|| 18 fără *paranteze* *K*/din afară de casa lor petrec *K*/casa sa petriacă *C*|| 19 în zadar *K*|| 20 așa *C*, așa *K*/faci *K*/sale]lor *K*|| 22 femeile]muerile *K*/viaste *C*/nimică *K*|| 23 nu-i]nu este *K*/prelungi *K*/jalobile *K*|| 24 den *C*|| 26 pierde *K*/den *C*/lîpsește nume *K*|| 27 Îți închin *C*/dregătorii *K*/mei *D*|| 28 aii]anii *D*,*K*|| 29 *adaos ulterior* greu *C*, *lîpsește* *K*/obicea]uri *D*,*K*, obiceiurili *D*|| 30 supărare *D*|| 32 viața *D*, viața *K*|| 33 iaste *C*, este *K*/fără *paranteze* *K*/lîpsește ca să dzic așa *D*|| 33-34 așa¹⁻² *C*, așa¹⁻² *K*/moarte *K*/moștinitori *C*,*D*,*K*|| 35 miale *C*, mele *K*|| 36 săvai]macar *K*|| 37 meu *D*|| 38 iar *K*/pomeneire *K*/de-a purure *K*/o voiu păzi la dumnezei *K*|| 39 Așa *C*, Așa *K*/vei]vii *D*|| 40 aceloră]celora *D*|| *m. 12, 13 și 14 lipsesc D*/tătini-tău *D*/vii da *D*/voești *K*/adaos *ulterior* da *C*||

Oricare domnu arată dreptate plinindu-o
 pre dînsa, de pururea îș gătiadză șie neprii-
 teni; că fiind triaba acelora ce sintu pre lîngă
 dînsul, cu cît sintu ei domnului mai aproape,
 5 cu atîta sintu mai urîți norodului. Măcar că
 toți la ivală iubăscu dreptatea, iară aceasta
 f. 204° întru casa sa nime nu va a o faci. (Pentru ce)
 murind domnul, a răscumpăra de pre acéia
 ce au fostu dregători dreptății, gata iaste
 10 prostimîa (norodul). Și așa prea mare defăi-
 mare împărăției, vătămăria dumnezăilor, strîm-
 bătatea mia, nemulțămîria ta a fi, aflîndu-să de
 22 de ani piepturile deșchisă a diregătorilor
 miei, de vor afla într-o dzi ușile tale închisă.
 15 Acéstia, dară, fiule, să le ții minte, ce
 pomenindu-le anume la moarte dintru inimă,
 acea cugetare în viața mi-au fostu dragă.

VOROAVA ȘI VIAȚA CARÉ AU HOTĂRÎT MARCO
 AVRILIE ȘI CUVINTELE LUI CÉLE DE APOI.
 20 AȘIJDIREA DE TABLA ÎNVĂȚĂTURILOR DATE
 LUI COMOD, FIULUI SĂU. CAP 4

După ce obîrși învățăturile cătră Comod,
 fiu-său împăratul și acmu luminîndu-să de
 dzuă, ochii scăpătați, limba împiedicîndu-să
 25 și mînule tremurînd, aproape că ar fi moartea,
 precum deprinde a să cunoaște. Pentru ce
 vâdzînd domnul acel prea bun ceasul acela
 neferit că acmu soséște, au poroncit lui Pa-
 nusie, tainicului său, să margă la sicriile cărților
 30 și să aducă șcatulca cea mai grea, care, după ce
 fu adusă, au scos dintr-însa o tablă mică de
 trei picioare de lată și de doaa de lungă, de
 abanos făcută și împregiur întărită cu os de
 inorog și cu doaa ușcioare prea suptiri să
 35 încuia de lemnu roșu de Țara Arăpască, pre
 care lemnu dzic că face cuibu finixul; și unul
 iaste finixul care să naște în Țara Arăpască
 cea norocoasă, așa în toată lumea necăiuri
 lemnu ca acesta nu iaste. Den afară pe acia

17. Lesne să părăsește,
 cel părăsit de sfat.
 Sem<machus>, 2, 18.

18. Trebuie să facem
 ce ne poroncescu părin-
 ții. Praut <= Plautus,
 Stichus>.

1. Nu sintem datori a
 clare, ca să fie ce poftim,
 ce a vrea acialea ce să
 timpilă dintru oarecare
 nevoe. Dio <Cassius>,
 Carte 35.

1 Oricari D// 2 de-a purure K/îș gătește luiș neprietini K/nepriiatini C// 3 treaba K//
 3-4 sint ¹⁻² D,K/ de aproape K// 5 sint D,K/macar K// 6 iar K// 7 întru]în K/nime]ni-
 mine K/va]voește K/face K/nu va a o faci]nu o va faci D/fără paranteze K/lipsește pentru ce
 D// 8 acia C,D,K// 9 diregători D/iaste C, este K// 10 prostimea C, lipsește K/fără paranteze
 K/asa K// 11 vătămăre C,D,K/dumnezeilor K// 12 strîmbătatea mea C/mea K/nemulțămire
 K// 13 doazeci și doi K/de ani]ai C/dregătorilor K// 14 întru o zi K/ușile tale]ușili toate a
 tali D// 15 Acestea C, Aceste K/dar K// 16 dentru C]din K// 17 viața D, viața K/mi-au
 fostu C, mi-au fostu K// 18 ante tiulu Cap 35 K/viața D, viața K/care K// 19 cuvintili
 D/lipsește lui K/ciale C// 20 așijdere K// 22 După cia C/obîrși]săvirși K// 23 fiul său D,K/acum
 K, amu C// 24 zioi K// 25 mîinile K/aproape fiind moarte K// 26 deprînd K/conoaște
 D// 27 vâdzînd C,K/ pre bun K// 28 neferit]nefericit D, nesuferit K/acum K, amu C/sosește
 K// 29 Panuchie C,K/tainicul D/săcriile K// 30 șcatulșca D]besacteo K// 31 fu]au fost
 K/dentr-însa D// 32 trii D// 33 den abanos C,D/cu oasă D// 34 pre suptiri K// 35 din lemnu
 C,K/din lemnu roș D// 36 cuibu]cuibu A,C// 37 iaste C, este K// 38 norocită K/asia C, așa K/
 lume K/necăiure K// 39 nu iaste C, nu este K/Din afară K/Din K/pe acea C,K/pre această D//

tablă era scrisă chipul lui Zevsu, într-alta a Vinerii, în Iontru era zugrăviți Mars și Diăna, în parția cea mai de sus a tablii era un giuncu, cu meșterșug foarte făcut, în parția cea de gios
 5 era zugrăviți oarecare împărați; meșterșugul acelui preavestit zugrav Apelleu.

Și așa, împăratul apucînd tabla cu mînule și puindu-ș ochii pre fiu-său și făcînd cătră dînsul voroavă, acmu vedzi, fiule, că esu din
 10 turburările norocului și că în vadurile triste a morții, unde de ispită mă voiu învăța ce rămîne după viață. Nu sintu acmu blăstămuri, ce de blăstămuri a plînge vrémia; că într-altu chip aș întreba, căci ni-au făcut dumnedzăii
 15 fiind atîtea supărări în lume și atîtea ostensială la moarte. Ce nu ispitescu voia dumnedzăilor, cînd atîta cumprire asupra zidirilor socotescu. Că 62 de ani întru marea vieții aceștea (între griji și scăderi) învăluindu-mă, acmu să mă
 20 pogor și la casa mormîntului să întru îmi poroncescu.

Acmu sosêște ceasul în care spița să frînge, ața să rumpe, pîndza să tae, piatra să zidêște, somnul să deștiaptă, viața să hotărêște și că
 f. 205 25 mă voiu slobodzi dintru/această caznă mă cunosc. Cînd îmi aduc aminte de cêle ce am suferit în viață, mai multu n-am rahnă de viață; iară neștiind unde ne va duce moartia, mă tem de moarte și mă oțărăscu.
 30 Ce voiu face, de vrême ce dumnedzăii, ce mi-ar fi a petrețe, nu-mi arată? Ce sfat voiu lua, de vrême ce nu am nice un priiaten, soție căii aceștia? Care poate fi mai mare vicleșug sau orbire mai deșchisă, decît a iubi vreun
 35 lucru în lume, nesuferind moartia nemică a lua cu noi? Căci voiu a vieții bogat, de vrême ce sărac a muri mă silescu? Căci voiu a vieții cu soții, de vrême ce părăsît a muri mă nevoescu? La această așa de puțină scurtare vieții, cine
 40 iaste care ari pofti casă, de vrême ce casa noastră cea adevărată iaste mormîntul cel îngustu?

2. Cellaalte toate streine, numai cêle ce socotește fiecine ale sale. Sariz<beriensis Policraticus>, 6, 28.

3. Cu patemili cêle trecute iaste să să adaoge nădêjdea celor viitoare. Gunth<er>, 7, 335.

4. Acêlla prin carili sintem să trecem nu le știm cum sintu și ne tēmem de cêle necunoscute. Senec<a>, *Epistole*, Carte 3.

5. Astădzi la brazda cia de pre urmă au sosit plugul mi<eu>. Ola<us Magnus>, *Epistole*, Carte 3.

6. Prea grîa nevoe omului, la norocul cel împotrivă, a nu avia priiaten. <Grigorie de Nazian<z>, *Beserică = Metaphrasis in Ecclesiasten*>, cap 4.

7. De toate a fugi va puția omul, fără de inima sa; că nu poate nice cît de puțin a păși de la sine. Isid<or>.

8. Nemică nu-i mai mișel decît a să lauda întru mărire streină. Sarez<beriensis Policraticus>, 7, *Epistola*, 9, 6, 19.

1 scris K// 2 Venerii K// în lăuntru K// 3 parte K// 4 foarte cu meșterșug făcut D//lipșește cu meșterșug foarte K//partea K//lipșește cea K// 6 prevêstit K//anume Apegleiu K//corectat Apelleu C// 7 așa C, așa K//mîinile K// 8 puindu-și C//fiul-său K// 9 acmu, dzice, vedzi C,D, au zis acum vez K//esu]eu K//den C// 10 de tulburările K//lipșește și că K//cele triste K// 12 viaț<ă> D, viață K//Nu sintu C, Nu sint D,K//acum K// 13 vrêmea C, vrême K// 14 ni-au făcut C//dumnezeii K// 15 osteneală K// 16 dumnezeilor K// 17 zidirilor C// 18 62 ai C// întru]in K//aceștia C,D,K//fără pavanteze K//lipșește între griji și scăderi D// 19 acum K// 20 casa]scala K// 22 Acum K// 23 piatra C, piatra K// 24 deștaptă K//viața K// 25 dentru C,D//caznă]muncă K// 26 conosc D//ciale C//ce li-am suferit D, ce le-am suferit K// 27 viaț<ă> D, viață K//nu am rîvnă K// 28 viaț<ă> D, viață K//iar K//unde mă va duce moarte K//moartea C// 30 dumnezeii K// 31 mi-ar fi K//petrețe K//nu îmi arată K// 32 nici un prietin K// 33 aceștia]mele K//vecleșug K// 35 moartea C, moarte K// nemică D,K// 36 vreme K// 38 vreme K//părăsît C// 39 așa C, așa K// 40 iaste C, este K// ari pofti K, ari pofti D// 41 cea]ce K// m. 4, 5 și 7 lipșesc D//iaste C, este K//

Iară măcar că de multe din lucrurile trecute am durere, iară nice de un lucru, mă crede, fiile, mai multu nu mă muncescu, decît căci așaa tîrdziu am agonisit știința vieții aceștiia.

5 Că de aș fi putut aceasta adevărat crede, ce cunoscu acmu, nice dănoară atîția pricini din ce am amăgirea oamenilor n-aș fi dat, nice de tăgăduit, n-aș fi avut. Adevăr, oamenii simțindu-să sosiți la cele de pre urmă înșămnate asupra sa, de li s-ar prileji din darul dumnedzăilor a scăpa, îș așadză viață nevinovată.

10 Ce iaste durere! Că de ne videm scăpați vii, iară de dirégirîa vieții nice o grijă a nu avia îi videm; iară aceia carii să fac părtași voi de la dumnedzai nu arată ce i-au făgăduit, prea adevărat să știe că să va prileji de, cînd le va fi mai dragă viața, atunce li să va face silă a muri; că celor nemulțămitori măcar că pe-diapsa să urniaște, iară vina nu să iartă.

20 Adevărat, să știi, fiile, că eu sintu sătul de a prăvi, de <a> audzi, de a jirosi, de a gusta, de a pofti, de a mîncă, de a dormi, de a vorovi, încă și de a viețui. Că așaa răutățile mare ură celor ce cu lăcomie le urmadză, cum rahna acelora

25 carii niceodată nu li-au gustat aduc. Mărturisăscu cu dumnedzaii nemuritori că nu poftescu a viețui, iară nice a muri. Că așaa și viața supărată ca o sarcină și moartia prepuitoare ca o spaimă iaste.

30 Acmu, dar, de mi-ar da dumnedzaii viață mai lungă nu știu de aș avea vreo drégire; ce dacă nu-i nădejde de dirăgire nice dumnedzăilor că nu voiu sluji mai sfințește, nice republicii că voiu folosi mai multu și de cîte ori

35 voiu bolnăvi, moartia îmi va fi oțărîtă. Ce acmu moartea cu voe a priimi și viața a părăs dzic; că viața așa de mișea, de batgiocură, prepuitoare, neștiută, fără de triabă. Așjdi-rea viața, așa de fără viață, prea nebul iaste

40 cine <o> pofteste. Ce, dară, ori ce-mi va fi

9. Pre buni sintem, cînd sintem slabi. Pli-n<ius>, *Epistu<la>* 26.

10. Mai lesne iaste a să feri de păcate, decît a fugi de moarte. <Thomas de Kempis.>

11. Pentru acéia să spîndzură simetiia, să aibă loc dirégirîa. Leo, *Epistu<la>* 48.

12. Pricépe pre înțelepctune, oricine moare așaa fără grijă, decît să naște. Sen<eca>, *Epistu<la>* 22.

1 Iar *K/macar K//* 2 iar *K/nici D,K/crede K//* 4 așa *C, așa K//* 5 crede *K//* 6 conoscu *D/acum K/nice dănoară/niciodată K/atîtea C,K//* 7 din ce am amăgirea *C]deci amăgire K/oaminilor D/nici K//* 8 oamini *D//* 9 simțindu-să *C]corectat sosiți la C]sosi C/céle]acélea D/înșămnate de pre urmă K//* 10 dumnezeilor *K//* 11 viața <ă> *D, viața K//* 12 este *K/Că de-i vedem K//* 13 iar *K/dirégerea C, dirégire K/nici o grije K/avea C, K//* 14 vedem *K/iar K/acia C,D,K/lipsește* părtași *K//* 15 dumnezei *K/pre adevărat K//* 17 viața *D, viața K/atuncia C, atuncea D//* 18 macar *K/pedeapsa C,K//* 19 urnește *C,K/iar C,K//* 20 sintu *C, sint D,K//* 21 privi *K//* 22 pofti *D//* 23 de a și viețui *K/vețui D]așia C, așa K//* 24 urmează *K/rivna K//* 25 niciodată *K/nu le-au gustat K, nu le-u gustat K//* 26 Mărturisesc *K/dumnezeii cei nemuritori K/pohtescu D//* 27 iar *K/nici K/așia C, așa K/viața D, viața K//* 28 moartea *C, moarte K//* 29 iaste *C, este K//* 30-40 *lipsesc D//* 30 Acum *K/de me-r da C/dumnezeii viața K//* 31 drégere *C, dirégire K//* 32 nu este nădejde *K/nedejde C/dirégere C, dirégire K/nici dumnezeilor K//* 33 sfințește *K/nici K//* 35 moarte *K//* 36 acum *K/moarte C,K/viața K//* 37 viața *K/mișia C]ticăloasă K//* 39 Așjdere *K/viața K/așia C, așa fără viața K/pre nebul K// m. 11 și 12 lipsesc D]iaste C, este K//* 40 dar *K/orice îmi va fi K//*

f. 205^v lepădînd acéle ce li-am dzis întru mînule dumnedzăilor mă dau și aceasta din|bună voce, de vréme ce într-alt chip nu poate fi. Că puțină înțălepçiu-ne iaste a isprăvi, ca să aibă dreptu
5 slujbă ce face cineva nerugat.

Nu voiu să mă dau preoților, nice î<mi> place a cerceta capiștile, nice beséricilor nemică nu voiu să făgăduescu; nice jirtve a închina dumnedzăilor nu voiu, ca mîntuindu-mă de
10 moarte, să mă scoață la viață, ce ca să să roage cu plecăciune, de m-au făcut pre mine spre bine, ca să nu pierdzu dzua acéia cu răutătia vieții méle.

Așea adevărați priiateni și înțălepți întru
15 cuvinte, așea de drepti întru făgăduiale sîntu dumnedzăii, cît de toate ce ne dau noaă, ce am vrea să ne dea noaă, nu pentru acéia fac căci nu ar vrea să ne dea acéia ce vom, ce căci noi de acéia ce cîarem nu sîntem vrédnici și ago-
20 nisiți. Nu fără pricină carele pierdem, am dzis că le pierdem pentru păcatele noastre. Că așea sîntem de nemică fără preț, neputincioși, cît multe lucruri bune spre de agonisit nice o putére n-au și un lucru rău spre de agonisit
25 agiunge. După ce, dară, în mînule dumnedzăilor m-am dat, să facă ei ce le va fi lor mai drag; că să facă cît de prea rău cu mine, iară tot vor face mai bine cu mine, de cum au făcut lumia. Că orice mi-au dat mie lumia (hicleşug)
30 și batgiocură au fostu; iară ce mi-au dat mie dumnedzăii, fără de prepus voiu moștini.

O piatră scumpă ție, fiule, pînă la acestu ceas ț-am ținut, noaă decît toate lucrurile cîte am avut în viață mai bună, mai frumoasă și
35 mai scumpă. Și mă mărturisăscu, cu dumnedzăii nemuritori, de mî-ar da puțință așea a ceti, precum î<mi> poroncescu a muri, aș poronci să o pue cu mine în mormîntu. Socotescu, fiule, că știi că al dzécile an a împără-
40 ții méle am rădicat războiu asupra neîmblîndiților parthi, pre care vréme, fiind silit de

13. Ce asuprêste nevoia, micșuriadză <bineface-rea>. Sariz<beriensis Policraticus>, 3, 11.

14. Răbdarea de nevoe, de bunăvoe să face. <Ficinus Marsilius.>

15. Precum iaste scintéa în mijlocul mării, așea spre milosirdnicia lui Dumnedzău toată răutatea omului. Bernard<us>.

16. Acéia iaste inimă mare, caria s-au dat lui Dumnedzău. Sen<eca>, *Epistu*<la> 107.

17. Toate avuțiile perșăști să nu să potri-vască cu bunătaia, scumpéția. Filo <De caritate>, 14.

1—5 *lipesc D* // 1 aciale C | ce le-am zis K / mînule dumnezeilor K // 2 den C // 3 Că nu puțină K // 4 iaste C, este K // 6 Nu voesc să dau K / preuților D / nici K // 7 cerceta] certa D / capiștili D / nici K / bisăricilor D, bisericilor K / nemică D, K // 8 să făgăduescu] făgădui K / nici K / jirtva D, jertve K // 9 dumnezeilor K // 10 ca să mă scoață D / viață D, viață K // 12 zioa K / aciaia C, acia K // 13 răutate K / mele K // 14 Așea C / Așa de adevărați priiatini K / priiateni C // 15 așa K / drepti D / făgăduință K / sint K // 16 dumnezeii K / cît] jincît K // 17 pentru] pen D / aciaia C, acia K // 18—19 aciaia ¹⁻² C, acia ¹⁻² K / vom] voim K / cêrem K / nu sîntem D, K / vrédnici C, K // 20 care K // 22 așa C, așa K / sîntem D, K / nemică D, K // 23 cît] jincît K / spre agonisire K / nici K // 24 n-au] nu au spre K / spre agonisit D, K // 25 agiunge C / corectat După ce C / dar K / m-au dat în mînile dumnezeilor K // 26 céle ce le va fi lor K // 27 că] jincît K / cît de rău K / iar K // 29 lumea ¹⁻² C, K / mi-au dat K / fără *paranteze* D, K / vecleşug K // 30 iar K / iară mi-a dat D / lipsește dat A // 31 dumnedzăii C, dumnezeii K / făr-de prepus D, fără prepus K / moșteni C, D, K // 32 piatră K / la acesta C / într-acest D // 32—33 ț-am ținut ție, fiule, pînă la acest ceas, noaă K // 34 viață<ă> D, viață K // 35 mărturisesc C, K // 36 dumnezeii cei nemuritori K / mi-ar da K / puțință D / așea C, așa K // 39—40 că în al zecile an a împărăției mele K / dzécile C, dzécilea D / împărăției D //

triabă, mi-au căutat a fi singur în războiu. Și după ce eșiu biruitoriu și aședzind țara acéia toată împăcată, m-am dus la Thevil Eghiptului cel vechiu, de voiu afla vrun 5 nagrobnic vechiu vacului celui mainte. Și în casăle călugărilor în Eghipt am aflat o tablă mică, care la sărbători o spîndzura la ușile crailor. Și-mi povestiia mie un preot care să cetiia într-acea tăbliță, cum s-au scris de cra- 10 iul eghiptenilor, Ptolomeiu Arsachid.

Pre dumnedzaii nemuritori îi rog, fătul meu, ca să fie așa faptele tale, precum îmi vei afla slovele. Ca pre un împărat moștinatoriu te las, stăpîn pre atîtia de multe țări și ca un 15 tată această tăbliță îți dau ție de învățatură. Cuvintele care le dzic părinții feciorilor suptu ceasul cel de pre urmă, în toată viața sintu datori feciorii a le ținea minte și a le păzi. Fie, dar, acestu cuvîntu de pre urmă împărăție 20 înfricoșat și aceștii table sfaturile drag tuturor te va face./

f. 206 Acéstia dzicînd și dînd tabla, întoarsă împăratul ochii și pierdu simțirea și după un ciferu ce ceas îi eși sufletul.

25 Era într-acea tablă stihuri cu slove grecești, carele așa sună:

Nice pre bogatul tiran nu l-am înălțat săvai în căftan.

Nice pre cel sărac am urît săvai în sucman.

30 Nice am apărat giudețul săracului, încîtu-i sărac.

Nice am dat ertare bogatului, încîtu-i bogat.

Nice un lucru rău, necertat nu l-am suferit, Sau vrun lucru bun să iasă fără plat<ă>

35 n-am poroncît.

Jalobele deșchisă nu li-am urnit la altul, Cum celor închise dezlegătoriu n-au fostu altul;

N-am apărat giudecata celui plecat și dreptatîia,

40 Nice celui slujit nu i-am oprit m<i>l<o>-stivătătîia.

18. Cu multu mai mare iaste dragostea spre a dobindi ceva, decît frica. Plin<ius>, *Epistula* 24.

19. Prea mare liac a minii iaste urniria. Seneca, <*De ira*, 12>.

20. Celor plecați lesne celor drepti bun, celor răi cumplit. Gunth<er>, 291.

21. Nemică cumplit nu face cine urmadză pravila și giudecata. Cassiod<orius>, 31.

22. Prea multu ție să-ț credzi, iară nemăruia să nu credzi îndestul sau de tot. Plin<ius>, 6, *Epistula* 23.

1 mi-au căutat C, mi-au căutat K/singur D, K// 2 eșiu]am eșit K/așdzind D// 3 aciaia C// 2—3 toată țara aceia K// 3—4 Thevel Eghiptului C, D, Thevel Eghiptul K/vreun K// 5 mainte]mai înainte K// 5—6 și casăle D/Eghiptu C, D// 7 care K// 8 Și îmi povestiia K// 9 citiia D, K/intru acea tăbliță cum că s-au scris K// 10 eghiptianilor C// 11 dumnezeei cei nemuritori K// 12 așa K/faptile D/îi vii afla D// 13 moștenitoriu C, K// 14 atite C, K// 15 îți dau C// 16 Cuvintili D/feciorilor D// 17 ceasul di pre urmă D, ceasul de pre urmă C, K/viața D, viața K/sînt D, K// 18 datoriu K/feciorii D/ținea K// 19 dară C/aceste cuvinte D// 20 corectat înfricoșat C, D, K// 22 Aciaștia C, Aceste K/au întors K// 23 și ș-au pierdut simțirea K/simțirea D// 24 de ceas incet îi eși sufletul C, D, K// 25 întru ace K// 26 care așa spunu K// 27 Nici, K, lipsesțe D/adaos ulterior săvai în căftan C, lipsesțe K// 29 Nici K/n-am urît K/săvai]macar K/în sucman îmbrăcat K// 30 Nici K/giudecata K/incîtu-i]incît este K// 32 Nici K/incîtu-i]incît este K/după bogat adaos Nice daruri de dragoste nemăruia n-am dat, nice celui rău pediapsă n-am ertat C, D, Nici daruri de dragoste nimăruia n-am dat, Nici celui rău pedeapsa n-am ertat K// 33 Nici K// 34 vrun lucru K// 34—41 lipsesc D// m. 20 și 21 lipsesc D// 36 nu le-m urnit C// 37 închisă C, K// 38 giudecata C// 38—39 dreptate K// 40—41 Nici K/milostivătate K//

Clătît fiind de mînie, nemăruî n-am făcut
scădere,

Nice daruri n-am făgăduit nemăruî întru
desfătare.

- 5 Nime pre mine fără grijă la céle fericite,
Nu m-au vădzut cu grije la céle nefericite.
Cu voe mai tristă nemăruî rău n-am făcut.
Nemică fără cale celui lacom n-am slobodzit.
Nice dănăoară n-am suferit pre cei îmbună-
10 tori,
Să-m fie uşile deşchise nice celor ocăritori.
Pururea să fiu drag celor buni am silit;
Urît a fi celor răi nu m-am ferit.
Căci eram săracilor celor slabi apărătoriu,
15 Împotriva putincioşilor mi-au fostu Dum-
nedzău într-agiutoriu.
Coneţ. //

23. Nu să cuvine dom-
nului mînie cumplită şi
neertată. Senec<a>, 1,
Milă, 5.

24. Agonisita cu zavis-
tie primejdio<ă> Ias-
te. Cassiod<orius>, 1, 26.

25. Să nu-î fie urechiile
plecate spre pedăpse.
<Seneca, 1, *De ira*, 22.>

1—17 *lipsesc D*// 1 *nimăruia K*// 3 *Nici K/nimăruia K*// 5 *Nime*] *Nimine K/grije K/ciale C/fericite K*// 6 *grijă C/ciale C*, *cele K/nefericite K*// 7 *voia C, K/nimăruia K*// 8 *Nimică K*// 9 *Nice dănăoară*] *Niciodată K*// 11 *deşchisă C, K/nici K*// 13—17 *lipsesc K*// 15 *mă-au fostu C*// 17 *Coneţ i B<o>gu slavu C*//

GLOSAR

A

ădetiu — dare, dajdie, obicei, regulă.
agneț — jertfă, miel.
agonisi (a) — a-și atrage.
agonisitele — averea.
aiave — asemenea.
amăgeu, amăgel — amăgitor.
amăgi (a) — a înșela.
amăruntul — amănuntul.
amelia (a) — a amenința.
amistui (a) — a mistui, a nimici.
amină — în mină.
apuca (a) — a fura, a jefui, a răpi.
arină — nisip.
armaș — executor al pedepselor.
ascultoi — ascultător.
astruca (a) — a îngropa, a înmormînta.
astrucare — îngropare, înmormîntare.
așa de chiar — bine.
avaiile — veniturile.

B

bahnă — smîrc, baltă.
balamut — calomniator.
basnă — poveste.
bașcă (pl. *băști*) — meterez, val de apărare.
băia (a) — a mînuî, a purta, a mîngîia, a dezmierda.
băibărăcel — jachetă.
bănuială (a face) — a se îndoi.
birnic — dătător de bir, de dajde.
bișug — belșug, avuție.
blagorod, blagorodnic — învățat, nobil, blind.
bož — zeu.
boerie de sfat — sfetnic.
boiarin — boier.
boinic — luptător.

brudi (a) — a naviga.
buiac — sălbatic, nebun, zburdalnic, falnic.
buicitură — trai liber.

C

cale — cuviință.
calo — călău.
can — cam.
canon — lege, dispoziție, melodie, cîntare.
canon (în) — în versuri.
cap, capete — capitol, capitole.
capîște — templu.
carbuc, carbunc — bubă rea, dalac.
carul — cursul (vieții).
cazanie — cuvîntare, discurs funebru.
călăreț de cinste — cavaler.
călugărițele fete — vestalele.
căsaș — gospodar, constructor de case.
ceambul — incursiune, atac.
cehlui (a) — a tunde, a rade.
cercătoriu — cenzor, inspector, controlor, judecător.
cerși (a) — a cere, a reclama.
certare — pedeapsă.
cescuș — clipă.
chentru — centru, mijloc.
chervăsărie, chirvăsărie — han, casă de oaspeți.
chidă — promoroacă.
chiuhăileni, chiuhăileni — împodobiri.
chivernisi (a) — a cîrmui, a gospodări, a administra, a se conduce.
cifertu — sfert.
cinare — cină.
cinsteș — cinstit, demn.
cintiani — șalvari.
cirtă — frîntură, fragment.
clăti (a) — a mișca, a impresiona, a se feri, a se deranja, a se produce, a se înflăcăra.
clătire — mișcare.

clătit — împins.

cleveti (a) — a calomnia.

clevetic — calomniator.

climacteric (an) — an nefast.

cobuz — instrument muzical (cobză cu o singură coardă).

conteni (a) — a potoli, a molcomi.

corcodel — crocodil.

coronui (a) — a încorona.

coșciug — coș.

covârși (a) — a acoperi.

craiu — rege.

crăiia — țara.

crilă — aripă, escadron.

criștal — cristalizat.

crîng — soartă, destin.

crunt — victorios.

cuhnie — bucătărie.

cumpas — compasiune (?).

cumpănă — balanță, cântar.

cumpliciune, cumplire — grozăvie, strășnicie, cruzime.

curățenie — purgativ.

cursoare — curgere, mișcare, schimbare.

custa (a) — a trăi, a dura.

D

darea (a) — a da.

de-a volma, de-a valma — cu grămada.

de cap — de moarte.

de obște — public.

deosebit — personal, particular.

de sirgu — degradă.

despărțire — deosebire, distanță.

deșert — vanitos.

dezăcea (a) — a trîndăvi.

diată — testament.

divan — consiliu, sfat.

divuri — feluri, chipuri.

dîrjie — îndrăzneală.

domn — principe.

dositor — ascuns.

dovedi (a) — a verifica.

đvori (a) — a sluji.

dzăcare — zăcere.

E

empiriu, epureu — empireu (partea cea mai de sus a cerului).

epîngea — haină, manta, pelerină.

erisipela — erizipel, brîncă, orbalț.

F

fanariu — far, lampă, făclie.

fantastic — fals, imaginar, himeric.

farmec — vrajă, fascinație, atracție, încântare.

feredeu — baie, cadă.

ficași — ficat.

fierul — sabia.

fini — puni, cartaginezi.

finic — smochin.

finice — smochine.

fistulă — ulceratie.

fîntînea — punctie.

fliar — slobod (la gură), trîncănitör.

focul iadului — erizipel.

formui (a) — a forma.

furmui (a) — a forma, a plăsmui.

G

gălbeneș — blond.

găzdoi — gazdă.

geambaș (giambaș) — șarlatan, șmecher.

geambașie — șarlatanie.

geret — joc cu sulița.

ghib — gheb.

gigîț — cochet, sprinten, zvelt.

giucăuș — superficial.

giurui (a) — a promite, a repartiza, a înzestra.

gligan — mistreț.

gomon — gălăgie, sfat, taifas.

gonț — dans.

graiul voroavei — elocința.

greime — povară, greutate.

greșos — vulgar.

grilă v. *crilă*.

grobnic — mormînt.

gros — grosolan, greci.

grozav — urît.

H

hamger, hamgiar — hanger, sabie scurtă

haslă — lozincă, parolă.

haust — rezervor, ochi de apă.

hălădui (a) — a scăpa.

heragră — gută, reumatism la mîini.

herăle, herile — fiarele, animalele sălbatice.

hicleni cu limba (a) — a comenta negativ,
a critica.

hiclerişug, hicliansug — vicleşug.

hiire — fiere, amărăciune.

hivisteu — fierăstrău.

hîrjătariu — cartofor.

hîrjătării — jocuri de cărţi.

hîtrie — îndemînare.

hlăpie — hîlpăvie, lăcomie.

holcă — hărmălaie, gălăgie, tumult.

hotnop — comandant, şef.

I

iboste, iuboste — dragoste, iubire.

imătură — murdărire, bănuială (?).

iri — ieri.

iscodit — cercetat.

iscusit — frumos.

ispită — experienţă.

ispiti (a) — a cerceta, a observa, a încerca,
a verifica.

ispravă — rezolvare.

ispravnic — vechil, administrator.

istov — sfîrşit.

iubăţ — amant.

izvodi (a) — a lua fiinţă.

I

îmă — mamă.

îmătorit — înaintat.

îmbăla (a) — a înjura.

îmbet — umblet.

îmblător — haimana.

îmbunătură — linguşire, măgulire, bună-
voinţă.

împistri (a) — a descrie, a zugrăvi, a
colora, a picta.

împreunare — legătură.

împufit — infect, ticălos.

înalt cu firea — erou.

începătură — început.

încredinţare — siguranţă.

încroşnat — încotoşmănat.

îngrecată — însărcinată.

însurăciune — căsătorie.

întemeiat — solid, statornic.

nîtors — sucit, diform.

J

jac — jaf.

jacaş — hoţ, tilhar.

jalobă — plîngere, jale, necaz.

jecui (a) — a jefui, a tîlhări.

jîtniţă — cămară.

L

la ivală — în public, pe faţă, în aparenţă.

lanţug — lanţ, pandantiv.

left — colier, salbă.

leiţă — leoaică.

lepăda (a) — a înlătura, a înlocui, a înde-
părta.

lepăda (a se) — a nega.

libovnic — iubitor.

lin — calm, molcom, paşnic.

liubov — dragoste.

livan — cedru (?).

logoş — pitic.

luptătură — întrecere, luptă.

M

maem — metal, mină.

maestat — mărire.

magnis — magnetism.

mainte — înainte.

main — ficat.

mamcă — doică.

mamină — namilă, colos.

marghiol — şiret, şmecher, netrebnic.

margin — graniţă.

marmure — marmoră.

maşihă — mamă vitregă.

materie — motiv.

matoră — matură.

măcilărie — măcelărie, abator.

mădular — membru.

măistrie — deprindere, meşteşug.

mehnisiu — balcon.

meidian — piaţă, cîmp de luptă.

melişa (a) — a clipi.

mesărniţă — măcelărie.

meser — mizer, amărit.

mesticătură — insinuare.

miertic — măsură, tain, soartă, ursită.

mierţă — baniţă.

mince — minge.

misurcă — coif cu cozoroc.

mişăl, mişel — mizerabil, amărit, amar.

mîzdă — mită.
mîzdiălnic — care ia mită.
mîzdiîlnic — mituitor.
mod — măsură.
moşie — patrie.
moştean — moşteanitor.
musicos — muzicant.
mutare — schimbare, mişcare.

N

nagrobnic — mormînt.
nalgios, nalgiuns — pagubă, neajuns, nedreptate.
năimi (a) — a angaja, a tocni.
nărod — popor.
năşîlnic — violent.
năvarnic — năvalnic.
neamăgeu — neamăgitor.
nebişuguită — neîmbelşugată.
neclătît — neschimbat.
neferit — nefericit.
nemernic — om fără rost, strein.
nemeş, nemiş — nobil.
nemutat — neschimbat.
nepreget — neşovăitor.
nesimţit — peste măsură.
nesirguitor — încet, indolent.
nestătător — nestatornic, inconsecvent.
neştine, niştine — cineva, oarecare.
nevoi (a se) — a se sili, a se strădui, a se chinui, a face eforturi.
nevoinţă — necesitate, interes, greutate, grijă.
nevoitor — iscusit.
nimia — nimeni.

O

obaadă — butuc pentru deţinuţi.
obţîşi (a) — a sfîrşi, a termina.
oblici (a) — a descoperi, a afla.
oborî (a) — a doborî.
olat — regiune, ţinut.
olăcariu — curier.
omeţi — zăpezi.
osăbi — îndeosebi.
osăbită — specială, deosebită.
ostoi (a se) — a se opri, a se potoli, a se alina.
ostrov — insulă.
otic — unealtă folosită primăvara la tăierea buruienilor din grîu.

P

paralis — paralizie.
pardos — leopard, ghepard.
parolă — consimţămînt, armistiţiu.
parte — provincie.
patrida — patria.
patul pămîntului — suprafaţa.
păciuit, păciuitor — paşnic.
păcurăraş — ciobănaş.
părăsi (a) — a înceta.
păvăţui (a se) — a se înarma.
pediapsă de cap — decapitare.
pehlivan — saltimbac, scamator, şarlata n.
peleşă — piele.
perşe — persană.
petrecanie — petrecere, desfătare.
pică — chică (?).
pil — elefant.
piscuiat, piscuet, piscuit — ascuţit.
pîine, pîne — grîne.
pîră — proces.
pîrc — ţap.
pleonixie, ponexie — exces.
podagră — gută.
podobit — împodobit.
poedenoc, poedinoc, poidenog — sfadă, duel.
poftori (a) — a repeta.
poiatic — poet.
politie — oraş, fel de viaţă.
pombă — pompă, fast.
ponihos — chior.
ponorătura — surpătură.
porumb — porumbel.
potcit — diform, murdărit.
povăială — torent, apă, noroi (?).
povoafă — sfat, îndemn, povaţă.
prăvăială — impresie.
precăciune — decădere (?).
precupie — negustorie, marfă.
prevedere, priiadvedere — prevedere.
prepuitor — bănuitor, delăsător.
prepus — îndoială, bănuială, dubiu.
price — ceartă, necaz, discuţie, neînţelegere.
prici (a se) — a se certa.
priciălnic — cîrcotaş, certăreţ.
pricinător — acuzator.
prii (a) — a proteja, a fi binevoitor.
priit — prielnic.
priitoriu — binevoitor, proteguitor, favorabil.
prileji (a se) — a se întîmpla.
prisne — curat, chiar.
privală — priveală, privire.
priveghitoriu — care stă de veghe, de strajă

prividea (a) — a prevedea.
probozi (a) — a critica, a muștra.
prociti (a) — a citi, a muștra, a cicăli.
procopsală — folos, câștig.
profilactica — prevenția, leacul preventiv.
prost — obișnuit, banal.
prostie — modestie, umilință.
proșcă — țintă.
pusoaria — punerea.
pușculiță — cutie.

R

rădzima (a) — a deriva, a atârna, a depinde,
a se referi, a se desprinde.
rămasă — aleasă.
răsumat — deprins, priceput.
războli (a se) — a se îmbolnăvi.
republică — țară, stat, republică.
revent — plantă medicinală.
ritorie — discurs, elocință.
rîhni (a) — a rîvni, a dori.
rîhnitor — doritor, amator.
risipă — jefuire, nimicire.
rocoșală, rocoșire, rocoșitură — răscoală.
rost — gură.

S

sahniseiu — balcon acoperit.
săcăciune — sărăcie.
săcriiu — ladă.
sămeși (a), a simeși — a asmuți, a incita,
a îndrji.
sămvol, simvol — deviză, lozincă.
săvai — măcar.
scală — port.
scandală — supărare, sminteală, turburare.
scădere — pagubă.
scîrnă — murdărie.
scopos — scop, interes.
scump — zgîrcit.
sfadnic — certăreț, iubitor de sfadă.
sficliță — șemineu, cuptor; clacă, veghe.
silă — pedeapsă, putere.
silnic — apăsător, opresor.
sirep — sălbatic.
sili (a) — a grăbi.
sîneață — flintă, pușcă.
sîngurime — singurătate.
sîrgui (a) — a grăbi.
slăbănogi (a) — a slăbi.
slobodzenie — libertate, încuviințare.

sminti (a) — a înșela, a seduce.
smolit — negru.
socoti (a) — a prețui.
soma, suma — cuprinsul, sfîrșitul.
soroacă — bucată de vreme.
soroc — termen, vorbire, zicere.
sotnic — sutaș, căpitan.
soție — însoțitor.
soțitor — sociabil.
spărang — sparanghel.
spîndzura (a) — a atârna, a depinde.
sporiu — succes.
stadiu — distanță egală cu 185 metri.
stat — stare, situație, viață.
stăpînie — împăcare, armonie.
stepenă — treaptă, cinste.
stiaș — grupă de ostași, grupare.
stihie — element.
stîlp — statuie.
strămurare — consecință, stimulare; codi-
riște, coadă de bici.
străstuitor — chinuitor.
strepegiune — strepezire.
strîmbătate — greșeală.
strînmin — adăpost, ascunzătoare.
strînsoare — supraveghere.
strom — adăpost, ascunzătoare.
strucare v. *astrucare*.
sufăr — răbdare.
suferi (a) — a primi, a accepta.
surghun, surgun — exil, surghiun.

Ș

șărb — șerb, rob.
șcatulcă — sipet, cutie.
șegaciu — glumeț.
șliahteciu, șliahtici — nobil.
șlic — căciulă.
șpagă — baionetă.

T

taină — intimitate.
tainic — intim.
temeiul — temelie.
teslar — dulgher.
thers — baston (de bachantă).
ticăit — nenorocit.
tigris — tigris.
tiposi (a) — a imprima.

iriac — vaccin primitiv, antidot.
titiuluş — titlu.
tixi (a) — a rezuma, a înghesui, a descrie,
a infăţişa.
tilhvi (a) — a tilhări, a rivni, a dori, a
urmări.
tilhuşag — tilhărie.
timpav, timpav — idiot, tocit.
tîmpina (a se) — a se ciocni.
tîrg — oraş, capitală.
trezie — trezire.
tristire — tristeţe.
trivun — tribun.
turbura (a se) — a se supăra.

Ț

țară — sat.
țăran — sătean.
țanchiu, țianchiu — țintă, exact, la timp, țel.
țensor — cenzor.
țicul — deprinsul.

U

uitit — uituc, distrat.
ultui (a) — a altoi.
umbratic — ca o umbră.
unda (a), a undi — a pescui cu undița.
uric — act.
urni (a) — a continua.
ursoaia — ursoaica.
urșinic — mătase.

V

varvar — barbar, necivilizat.
vădătoriu — creator.
văduvei — văduvoi.
veri — ori, sau.
vestitor — informator.
vetilă — pînză de corabie.
viaste — reputație.
vicol — viscol.
videros — falnic.
visteria uricăriei — arhiva.
vistiur, vister — comoară.
virtugă — fecioară.
voe veghiată — favor, părtinire.
voia — voința.
volnic — liber.
volnicie — libertate.
vorovă (a face) — a vorbi.
vorovac — vorbăreț, elocvent.
vraci — medic.
vraje — templu.

Z

zahară — provizii, merinde.
zarif — cochet, elegant, nostim.
zavistie — ură, pizmă, invidie.
zavistnic — invidios.
zăbavă — ocupație, treabă, aminare, dis-
tracție.
zăbavnic — greoi.
zătici (a) — a împiedica.
zgîrcitură — zbîrcitură.
zgreantă — pulbere, pisătură.
zlătar — aurar.
zlobiv — răutăcios, nebun.

CUPRINS

<i>Introducere</i>	V
<i>Notă asupra ediției</i>	XLI

CEASORNICUL DOMNILOR

Prédoslovie către măriia-sa vodă.....	3
Învățătura pentru viața și chivernisala domnilor, scoasă din cărți streine pre limbă moldovenească.....	9
Cartea I	52
Cartea a II-a	280
Cartea a III-a	389
<i>Glosar</i>	683

Lector: ELISABETA BRÂNCUȘ
Tehnoredactor: POMPILIU STATNAI

*Bun de tipar 20 I 1976. Tiraj 1435 ex. legate 1/1. Coli
ed. 72,40. Coli tipar 46,5.*

Tiparul executat sub comanda
nr. 557 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
București,
Republica Socialistă România

